
NAZIONALE
VITT. EMANUELE
8 M
46 - F
6
ROMA

D. D. PETRI DE GODOY

Ex Ordine Prædicatorum,

SALMANTICENSIS ACADEMIÆ

IN SACRA THEOLOGIA MAGISTRI,

EJUSDEMQUE UNIVERSITATIS CANCELLARII,

DISPUTATIONES THEOLOGICÆ.

EDITIO SECUNDA VENETA,

IN QUA NONNULLÆ ADJUNCTÆ SUNT APPENDICES

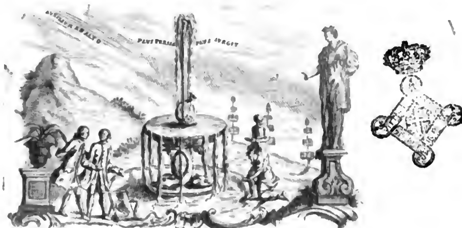
EX P. JO: BAPTISTÆ GONET,

EJUSDEM ORDINIS, THEOLOGICIS ELUCUBRATIONIBUS DESUMPTÆ.

TOMUS SECUNDUS

CONTINENS DISPUTATIONES

IN PRIMAM PARTEM DIVI THOMÆ.

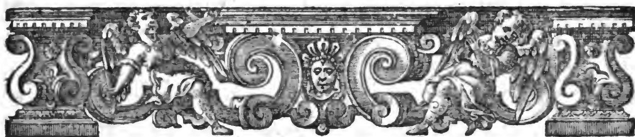
VENETIIS

MDCCLXIII.

TYPIS ANTONII ZATTA

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIIS.

INDEX DISPVTATIONVM,

Et breuis insinuatio doctrinæ, quæ illis continetur.

Littera P. significat Paginam. Littera N. Numerum marginalem denotat.

TRACTATVS QVARTVS.

De scientia futurorum contingentium.

DISPVTATIO TRIGESIMA TERTIA.

Quid, & quotuplex sit futurorum contingens?

§. PRIMVS.

Referuntur sententiæ, & statuitur prima conclusio. *Pag. 1.*

IN Limine hac Disputatio præmittitur, quia omnia, quæ in hoc tractatu dicenda sunt, ex eius resultatione pendent.

Et tria in examen vocantur. Primum, quid sit futuritio? Secundum, quid sit contingentia? Tertium, quotuplex sit futurum contingens? num. 1.

Circa primum, prima sententia docet futuritionem consistere in mentis repræsentatione, à qua res, quæ nondum existit, futura extrinsecè denominatur.

Secunda: remfuturam pro materiali importare existentiam; de formali vero, aut hoc tempus anteuertens durationem propriæ existentiæ, aut negationem illius durationis, in qua talis existentia erit. Ita Herice. Tertia, futuritionem esse quandam quasi tendentiam, seu habitudinem, quam res, prout in causa habet ad se ipsam, vt erit suo tempore præsens, &c. Ita Suarez. Quarta, & vera, futuritionem consistere affirmat in præparatione, aut determinatione causarum ad rem extra causas ponendam extrinsecè illam denominantem futura. Hæc est Thomistarum, quam alij sequuntur. Num. 2. 3. & 4.

Prima conclusio. Rem esse futurum dicit de formali præparationem, & determinationem causarum ad illius productionem. *Probatur 1. ex D.Thom. Secundo ratione ex verbis S.Doctoris deducta. Quia nimirum rem esse futuram est aliquid reale; ac per consequens à forma reali debet prouenire; non à forma intrinseca rei futuræ, quæ tempore futuritionis in se nihil est: ergo est extrinseca forma rei, quæ futura denominatur, &c.* Num. 5. & 6.

§. II.

Præcluduntur aduersantium effugia. *Pag. 2.*

PRima euasio afferens formam extrinsecam, à qua res futura talis denominatur, esse repræsentationem scientiæ Diuinæ, vt dicebat prima sententia, præcluditur, num. 7. & 8.

Secunda euasio ex Herice, iuxta id, quod asserit secunda sententia, proponitur, & refellitur, à num 9. vsque ad 12.

Tertia euasio Vazquez asserentis rem esse futuram non &c. aliquid reale præsens, aut præteritum, sed esse quid futurum, vnde non est necesse, quod sit præsens forma, à qua constituatur in ratione futuræ, præcluditur, n. 13. & 14.

Quarta euasio ex Suarez iuxta tertiam sententiam supra relatam proponitur, & impugnatur, à nu. 15. vsque ad 18.

Alia solutio Recentiorum impugnatur, à num. 19. vsque ad 21.

§. III.

Soluitur primum argumentum contrariæ sententiæ. *Pag. 3.*

COntra conclusionem arguit Suarez, ex eo, quod causam esse ordinatam, & præparatam ad rei productionem, idem est, ac rem habere esse in causa; at hoc non est idem, ac rem esse futuram. Min diuersimodè probatur, à num. 21 vsque ad num 24. *Respondetur ad argumentum cum omnibus suis probationibus*, à num. 25. vsque ad num. 30.

§. IV.

Occurritur secundo argumento. *Pag. 4.*

SEcundo principaliter arguitur ex eo, quod in hac propositione Antichristus est futurus *nulla realitas de præsenti enuntiatur, sed sola existentia illius vt pro determinato tempore habenda, ac per consequens futuritio non est aliquid præsens, neque causarum præparatio, &c. Antecedens quatuor probationibus suadetur.* Num. 31. & 32.

Respondetur, à num. 33. vsque ad num. 38.

§. V.

Vltimo argumento occurritur. *Pag. 4.*

DEnique principaliter arguitur: quia ex decreto Diuino nihil potest tanquam à forma futurum constitui; ac per consequens, nec determinatio aliarum causarum. Antecedens autem quadrupliciter probatur, à num. 39. vsque ad num. 42.

Soluitur argumentum cum suis probationibus, à num. 43. vsque ad num. 54.

§. VI.

Duæ aliæ assertiones veræ sententiæ. *Pag. 6.*

SEcunda conclusio: Solum ex ordine ad decretum Diuinum dicitur aliquid futurum simpliciter, idest, omnibus modis. *Probatur, quia solum id potest dici, & esse futurum omnibus modis, ad cuius productionem omnes causæ necessariæ sunt ordinatæ, & dispositæ; quod solum à Diuino decreto præstari potest. Prosequitur* à num. 55. vsque ad num. 60.

DISPVTATIO TRIGESIMA QVARTA.

An Deus certo, & infallibiliter cognoscat futura contingentia conditionata?

§. II.

Prima assertio veræ sententiæ. Pag. 18.

§. III.

Secunda conclusio veræ sententiæ. Pag. 19.

§. IV.

Tertia assertio veræ sententiæ. Pag. 21.

§. V.

Statuitur quarta conclusio, & examinantur minus efficacia motiua. Pag. 23.

§. VI.

Suadetur aliter nostra conclusio, & occurritur argumentis in contra. Pag. 25.

DISPVTATIO TRIGESIMA QVINTA.

An Deus certo, & infallibiliter conditionata contingentia cognoscat ante decretum liberum suæ voluntatis?

§. PRIMVS.

§. II.

§. III.

§. IV.

§. V.

§. VI.

Prima

DISPVTATIO TRIGESIMA SEXTA.

An Deus conditionata contingentia cognoscat in decreto liberæ suæ voluntatis?

§. PRIMVS.

Referuntur sententiæ, & statuitur prima conclusio. Pag.38.

§. II.

Soluuntur argumenta contraria. Pag 40.

§. III.

De efficacia istorum decretorum. Pag 43.

§. IV.

Respondetur directè ad quæstionem. Pag. 44.

§. V.

Primo argumento contrariorum occurritur. Pag. 45.

Tres

DISPVTATIO TRIGESIMA OCTAVA.

An scientia media necessaria sit ad conciliandam efficaciam gratiæ cum nostra libertate?

DISPVTATIO TRIGESIMA NONA.

An Deus futura contingentia absoluta cognoscat in decreto prædiffinitiuo.

§. II.

Aliorum

Prima

Commu-

Obijci-

Non

Secun-

Secun-

DISPVTAVIO QVINQVAGESIMA SECVNDA.

An detur in Deo formaliter, actus aliquis liber, qui numquam impleatur?

§. PRIMVS.

§. II.

§. III.

§. IV.

DISPVTATIO QVINQVAGESIMA TERTIA.

An ex eo quod Deus aliquid in tempore inciperet velle, vel à libera volitione deſiſtat, phyſica mutatio inferatur in illo?

§. PRIMVS.

§. II.

§. III.

§. IV.

DISPVTATIO QVINQVAGESIMA QVARTA.

An ſi prima cauſa ex neceſſitate naturæ operaretur, poſſet noſtra voluntas liberè operari?

§. PRIMVS.

Se-

DISPVTATIO QVINQVAGESIMA SEPTIMA.

Qui ex alijs actibus enumeratis supra, diuinæ voluntati conueniant?

DISPVTATIO QVINQVAGESIMA OCTAVA.

An Deus amet rationales creaturas amore amicitiæ?

 b 4 §. IV.

Vera

DISPVTATIO SEXAGESIMA SEXTA.

An detur ex parte nostra causa prædestinationis quantum ad primum effectum vel possit dari?

§. V.

Argumentis contrarium occurritur. *Pag.* 267.

§. VI.

Reijcitur sententia Molinæ. *Pag.* 271.

§. VII.

Occurritur argumentis Molinæ. *Pag.* 273.

DISPVTATIO SEXAGESIMA SEPTIMA.

Quomodo certitudo prædestinationis cum prædestinatorum libertate cohæreat?

§. PRIMVS.

Relatis sententijs vera eligitur, & ex Augustino probatur. *Pag.* 275.

§. II.

Fundamentum secundum pro nostra sententia expenditur, & iterum Augustinus illius confirmationem adducitur. Pag. 279.

§. III.

Aliæ solutiones nostri argumenti excluduntur. Pag. 281.

§. IV.

Alijs argumentis probatur nostra sententia. Pag. 283.

§. V.

Vltimum fundamentum pro nostra sententia expenditur. Pag. 285.

§. VI.

Diluuntur contraria argumenta. Pag. 286.

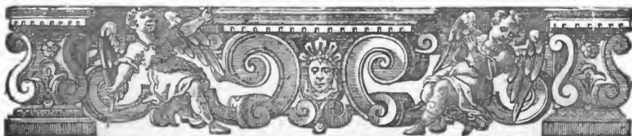
DISPVTATIO SEXAGESIMA OCTAVA.

An possit vnus homo promereri alteri omnes suæ prædestinationis effectus?

§. PRIMVS.

Quibusdam præsuppositis referuntur sententiæ. Pag. 300.

§. V.

TRACTATVS QVARTVS.

De Scientia Futurorum Contingentium.

DE quo D. Thomas in 1. Sentent. dist. 35. Ad Annibald. in eadem dist. de Verit. q. 2. art. 12. 1. Contrag. cap. 50. Et in hac 1. p. q. 14. art. 13. *Et licet D. Thom. solum de contingentibus absolutè futuris expressam faciat mentionem; quia tamen Recentiores Theologi, ob controuersiam non multis ab hinc annis exortam circa scientiam, qua Deus futura conditionata prænoscit, præcipuam curam impendunt in illius conditione indaganda, an scilicet decretum Dei liberum subiectiuè existens, cui vt medio innitatur, supponat? An vero omne decretum liberum diuinæ voluntati præcedat? Ideò Nos de his futuris conditionatis, & de illorum forma tractabimus. Nec incongruè ad mentem D. Thomæ: nam licet Angelicus Doctor de his futuris, locis allegatis expressam mentionem non faciat; ex his tamen, quæ de aliis futuris, & de efficacia diuinæ voluntatis respectu consensus liberi arbitrij creati docuit, quid senserit de Scientia Dei Futurorum Conditionatorum manifestè colligitur.*

DISPVTATIO XXXIII.

Quid, & quotuplex sit Futurum contingens.

§. I.

Referuntur sententiæ, & statuitur prima conclusio.

Num. 1 *Causa huius disputationis redditur.*

DISPVTATIONEM istam in limine Tractatus id circò præmitto, quia cuiusvis scientiæ notitia ex illius obiecti cognitione maximè pendet: vnde cum scientia conditionatorum illa inspiciat pro obiecto, ex istius difficultatis resolutione omnia, quæ in tractatus decursu sunt discutienda, magnam lucem accipiunt. Tria igitur in examen vocantur in illa? Primum est, quid sit futuritio? Secundum, quid sit contingentia? Tertium, quotuplex sit futurum contingens? Circa primum, in quo præcipua difficultas versatur, etsi notissimum sit, futurum nihil aliud esse, quam id, quod ad existentiam habendam ordinem dicit, magna tamen difficultas versatur in explicando formam huius concreti, seu rationem formalem à qua prouenit ista denominatio, & per quam à pure possibili, à præsenti, & præterito differt.

2 *Prima sententia.* *Secunda.*

Prima sententia docet, futuritionem præsentem esse ante existentiam rei, quæ futura dicitur, & consistere in mentis repræsentatione, à qua res, quæ nondum existit, futura extrinsecè denominatur. Hanc suppresso Auctoris in nomine refert, & impugnat Herice *in præsenti disp. 6. cap. 6.* Secunda affirmat, rem futuram pro materiali importare existentiam; de formali vero, aut hoc tempus anteuertens durationem propriæ existentiæ, aut negationem illius durationis, in qua talis existentia erit. Hanc tenet Herice *loco allegato*.

3 *Tertia.*

Tertia docet, futuritionem esse quandam quasi tendentiam, seu habitudinem, quam res prout est in causa habet ad se ipsam, vt erit suo tempore præsens, cuius tendentiæ fundamentum est res possibilis, prout est intra causam; terminus vero est rei existentia, prout suo tempore extra causas ponenda. Ita Suarez *Prolegomen. 2. de gratia cap. 7. n. 7. & 25.* Eandem transcriptis verbis sequitur Alarcon *Tractatu 2. disp. 3. c. 2. n. 7.* pro illa referens Vazquium *in præsenti disp. 65. c. 4. n. 21.* & Herice *vbi supra*; sed Vasquez solum docet futurum nihil esse præsens, aut præteritum, sed tantum futurum, quibus verbis formam futuritionis non explicat, sed confusam relinquit. Herice vero tenet sententiam, quam ex ipso iam retuli.

Suarez. Alarcon. Vasq. Herice.

4 *Quarta, & vera sententia. Capreolus. Caietanus. Ferrara. Ledesma. S. Thom. Cornejo. PP. Salmantic. Pesantius.*

Quarta, & vera sententia futuritionem consistere affirmat in præparatione, aut determinatione causarum ad rem extra causas ponendam, illam extrinsecè denominantem futuram. Ita Capreolus *in 1. dist. 58. q. 1. art. 2. concl. 8. & in solutione ad 3. ex Aureolo contra 7. concl.* vbi docet, rem esse futuram; nihil aliud esse, quam quod causæ sint præparatæ ad illius productionem Caietanus 1. 2. *q. 40. art.* 3. insinuat. Ferrara 1. *Contra Gentes c. 67 §. sed tamen aduertendum, non longe ab initio*. Et expressè illam docent Magist. Ledesma *Tomo de Auxilijs disp. 2. difficultate 2. fol. 626. & 630.* Magister S. Thom *disp. 19. art. 1. in principio*, Cornejo *art. 13. disp. 2. dub. 1.* Patres Salmanticenses *Tract. 3. disp. 7. dub. 3. n. 37.* Et ex PP. Societatis Pesantius *in hac quæst. art. 13. disp. 3.* nescio an consequenter ad propriam doctrinam, vt ex dicendis in decursu tractatus constabit. Pro cuius explicatione sit.

5 *Prima conclusio. Probatur primo ex D. Th.*

PRIMA CONCLVSIO. *Rem esse futuram dicit de formali præparationem, & determinationem causarum ad illius productionem.* Probatur primo ex D. Thom. *q. 2. de veritate art. 12. in corpore, & in solut. ad 7.* Illis verbis. *Sed hoc nihil est, quia cum dicitur hoc est futurum, vel fuit futurum, assignatur ordo, qui est in causis illius rei ad productionem eius.* Idem habet *in sol. ad 9. & de veritate quæst. 12. art. 10. ad 2.* docet, ordinem ad euentum, a quo denominatur aliquid futurum, esse præsentem futuritionis tempore, etsi ipse euentus non præsens, sed futurus sit, ordo autem ille nihil est aliud, quam præparatio causarum ad rei productionē, docet D. Thom. *in toto illo art.* & præcipuè *solut. ad 7.* Idem habet Angelicus Doctor *in 1. sententiarum dist 38. quæst. 1. art. 5. circa medium corporis articuli. 1. Contra Gentes capitulo 67. 1. Perhyermenias cap. 8. lect. 13. 2. 2. quæst. 171. art. 6. ad 2. & in hac 1. p. quæst. 16. art. 7. ad 3. & quæst. 14. art. 13. in corpore* illis verbis: *Alio modo potest considerari contingens, vt est in sua causa, & sic consideratur vt futurum*: ergo ex mente D. Thomæ rem esse futuram est denominatio, vt à forma prouenienss à præparatione, & ordinatione causarum ad illius productionem. *S. Th.*

6 *Secunda probatio rationis.*

Secundo probatur ratione ex *præallegatis locis* desumpta: rem esse futuram est aliquid reale, cum ante omnem confictionem intellectus creati cognoscatur à Deo: ergo debet ab aliqua reali forma prouenire; at talis forma non est intrinseca rei futuræ, quę vt docet Diuus Thomas, & omnes fatentur, futuritionis tempore in se nihil est, & consequenter incapax est denominationis ab intrinseca forma: ergo est extrinseca forma rei, quę denominatur futura plura prout in se ipsa, & solum ei competens prout est in suis causis, & ab illis prouenienss; at talis extrinseca forma non est causa prout pręcisè potens est in actu primo; cum prout sic solum tribuat denominationem possibilis: ergo debet esse pręparatio causarum, illarumque ordinatio ad rei productionem, quod intendit nostra conclusio.

§. II.

Præcluduntur aduersantium effugia.

7 *Respondebis 1. Contra 1* RESpondebis primo, formam extrinsecam, à qua res futura talis denominatur, esse præsentationem scientiæ diuinæ, per quam vt futura cognoscitur, vt dicebat prima sententia. Sed contra primo: scientia Dei repræsentans futurum vt tale, iuxta Auctorem illum innominatum, non est practica, sed purè speculatiua, vt fatentur omnes suæ familiæ Doctores, à quibus ipse discordare non potest: ergo suum obiectum supponit, non facit, ad differentiam practicæ scientiæ, quæ sibi suum obiectum fabricat: ergo ad illam res futura vt futura supponitur; & consequenter denominatio futuritionis ab illa prouenire non potest. Patet hæc consequentia: scientia speculatiua suum obiectum supponit; at obiectum illius scientiæ est res vt futura: ergo res, & eius futuritio ante talem scientiam, pro priori saltim naturæ, supponitur; & consequenter ab illa non prouenit rem esse futuram: effectus namque formalis ante formam nequit intelligi, nec illam præcedere.

8 *Secundo.* Secundo: scientia speculatiua, qualis est diuina, repræsentans futura in sensu contrariorum, non dat suo obiecto determinationem in veritate, sicut nec illi tribuit proprium esse, aliàs esset practica; atqui futuritio est à qua veritas obiectiua propositionis de futuro accipit determinationem, sicuti & ab illa prouenit esse futurum: ergo scientia Dei repræsentans futura, non dat illis futuritionem, sed ab alia forma debet prouenire; cumque non sit alia nisi præparatio causarum ad rei productionem, hæc debet vt futuritionis forma concedi.

9 *Respondebis 2. Contra 1* Respondebis secundo ex Herice *vbi supra*, formam determinantem futurum esse, vel tempus præsens, vt antecedens propriam durationem, vel negationem durationis, in qua propria existentia erit. Sed contra primo: etsi res possibilis dicat ordinem ad existentiam, vt mensurabilem tempore possibili cum negatione durationis actu illam mensurantis, non constituitur in ratione possibilis tanquam per formam, nec per tempus possibile, nec per tempus præsens, nec per negationem actualis durationis; sed vel extrinsecè à potentia causæ productiuæ constituitur in ratione possibilis, vel intrinsecè à non repugnantia, vt in re producatur: ergo etsi res futura ordinem importet ad existentiam habendam tempore futuro pro tempore præsenti, & negationem durationis propriæ, vt actu mensurantis, à nullo istorum, nec ab omnibus simul constituitur in ratione futuri, sed à causa ordinata ad eius productionem.

Contra 2 Secundo in tempore præsenti est verum dicere aliquid esse possibile, est etiam negatio existentiæ futuræ pro tempore sequenti respectu illius; & tamen remanet in ratione puræ possibilis: ergo nec tempus præsens, vt anteuertens propriam existentiam, nec negatio durationis, in qua res existet, constituit aliquid in ratione futuri.

10 *Respondebis.* Si dicas, nec tempus præsens absolutè acceptum, nec negationem propriæ durationis vtcumque, constituere aliquid in ratione futuri, sed tempus præsens cum ordine præcedentiæ ad propriam durationem futuram, & negatio durationis, quæ tamen aliquando mensurabit propriam existentiam; hæc autem prout sic non conueniunt rei purè possibili, quæ non solum non *Contra.* durat de facto, sed nec durauit, nec est duratura. In contrarium obstat, quod tempus præsens, vt præcedens durationem, in qua res existet, est tempus præsens cum ordine ad existentiam aliquando habendam in propria duratione; at ordo iste nihil aliud esse potest, quam præparatio, & ordinatio causarum ad rei productionem, vt ex *infra* dicendis constabit: ergo futurum in ratione talis non constituitur per tempus præsens cum ordine præcedentiæ ad propriam durationem futuram, sed prouenit tanquam à forma a præparatione causarum.

11 *Tertio reijcitur principalis solutio.* Tertio principalis solutio reijcitur: nam ab eo aliquid constituitur in ratione futuri, à quo determinatur ab statu possibilitatis ad statum existentiæ habendæ aliquando; at nec à tempore præsenti, nec à negatione existentiæ propriæ durationis, sic determinatur, sed à præparatione, & dispositione causarum ad eius productionem: ergo forma determinans futurum non est tempus præsens, vt antecedens propriam durationem, nec negatio existentiæ durationis propriæ. Minor est certa: nam tam tempus præsens, quam negatio propriæ durationis verificantur de re pure possibili: ergo nihil istorum determinat, & à pure possibili rem futuram distinguit. Maior etiam probatur: nam ab eo aliquid constituitur in ratione existentis, à quo determinatur ad statum existentiæ; ergo pariter ab eo constituetur in ratione futuri, à quo determinabitur, vt de purè possibili transeat ad statum in quo verificetur aliquando habiturum esse existentiam.

12 *Vltimo.* Denique: nam ex ista solutione sequitur, quod si tempus futurum non esset, Deus non cognosceret res esse futuras, consequens videtur absurdum: ergo futurum non constituitur in ratione talis per tempus præsens, vt antecedens propriam durationem, nec per negationem existentiæ propriæ durationis. patet sequela: nam deficiente tempore præsenti, & futuro, deficeret forma constituens in ratione futuri: ergo non posset Deus rem esse futuram cognoscere. Falsitas autem consequentis probatur: quia tunc posset Deus cognoscere rem aliquam habituram esse existentiam, & illam non habere de facto: ergo posset cognoscere rem vt futuram, etiam si omne tempus tam præsens, quam futurum destrueret.

Respondebis tertio, rem esse futuram non esse aliquid reale præsens, aut præteritum, sed esse quid futurum: vnde necessarium non est, quod sit præsens forma, à qua constituatur in ratione futuræ. Ita Vasquez *vbi supra* relatus. Sed in contrarium obstat in primis doctrina Diui Thomæ *quæstione* 12. *de veritate art.* 10. *ad* 2. illis verbis. *Præscientia vero Dei secundum hoc propriè præscientiæ nomen habet, quod ad euentum respicit, qui futurus est; ordo enim ad euentum, est in præsenti: vnde de eo magis est scientia, quam præscientia. Et sic illa Prophetia, quæ ordinem respicit, non dicitur secundum præscientiam, sed solum illa, quæ est secundum euentum*: ergo iuxta D. Thomam, etsi in re futura, euentus non sit præsens, ordo tamen ad euentum præsens est in tempore, quo res futura dicitur; cumque talis ordo non sit quid rationis, nec quid mere possibile, cui in statum puræ possibilitatis præsentia repugnat, debet esse aliquid reale existens; ac proinde rem esse futuram est aliquid reale, non futurum, sed de facto existens pro eo tempore, quo res futura dicitur. Nec explicari potest Diuus Thomas de præsentia obiectiua, prout res futura cognitionem terminat. Nam isto modo præsentiæ, non solus ordo ad euentum, sed etiam euentus ipse est præsens: ergo Diuus Thomas concedens præsentiam ordini ad euentum, & illam euentui denegans, non loquitur de præsentia obiectiua, sed de præsentia reali. 13 *Respondebis tertio ex Vasquez. Reijcitur 1. ex D. Thom.* *Tacita solutio reijcitur.*

Secundo reijcitur ratione ab Angelico Doctore insinnata: etsi res futura non sit præsens futuritionis tempore, eius tamen futuritio præsens est pro tunc; at non solum res ipsa futura est aliquid reale, sed etiam est realis eius futuritio: ergo rem aliquam esse futuram est aliquid reale futuritionis tempore, non futurum, sed præsens pro formali futuritionis. Minor videtur certa: nam formalis futuritio non est quid confictum, nec est mera negatio: ergo est aliquid reale positiuum. Maior autem probatur: eo namque ipso, quod futuritio sit aliquid reale, est potens aliquando existere; cum omne ens reale, & omnis eius modus, ad existentiam ordinem dicat; at futuritio rei non potest existere quando ipsa res existit, tunc namque non est res futura, sed præsens; nec transacta existentia, quia tunc est præterita: ergo debet existere præsens antequam res existat, & consequenter futuritionis tempore. 14 *Secundo.*

Denique respondebis ex Suarez loco *vbi supra*, rei futuritionem esse habitudinem, quam res, prout est in causa, habet ad existentiam vt futuram determinato tempore, ad quam habitudinem, status rei in causa, non vt forma, sed vt fundamentum, & veluti subiectum comparatur, & vt terminus existentia in determinato tempore habenda. Sed etiam hæc solutio in suo robore argumentum nostrum relinquit: nam ista habitudo est aliquid reale præsens futuritionis tempore; non intrinsecum rei futuræ, quæ pro tunc in se nihil est: ergo solum ei conuenit, prout contentæ in causa; etenim inter hos duos status non est dare medium; at rei prout in causa solum competit ordo causæ ad effectum per modum potentis per modum actus primi, & ordinatio, & præparatio causæ, qua determinatur ad rem aliquando extra causas ponendam: ergo cum à prima habitudine constituatur, & denominetur pure possibilis, hæc secunda habitudo est à qua prouenit rem esse futuram, quod asserit nostra conclusio. 15 *Respondebis 4. ex Suarez. Reijcitur*

Respondet Suarez, istum ordinem nec esse determinationem causæ ad dandam existentiam effectui: nam hæc determinatio tollit contingentiam effectuum, & illorum libertatem; nec esse rem aliquam actu existentem; cum supponatur res futura in esse tantum possibili; sed est quædam habitudo rei prout est in causa ad se ipsam, prout erit suo tempore præsens, qui ordo secundum mentis nostræ compositionem est quid rationis: in mente tamen Dei est obiectiua præsentia, quam illud esse habet in æternitate, ratione cuius veritas illa per modum præsentis cognoscitur, etsi in ordine ad nos denominetur futura secundum varias temporis differentias. Ita ad verbum Suarez *vbi supra num.* 25. quæ ideirco litteraliter retuli, quia sola verba capio, illorum tamen sensum non potui percipere. 16 *Respondet Suarez.*

Contra quam solutionem facit in primis sua ipsius implicata confusio, quæ non leuiter illius falsitatem suadet. Facit secundo D. Thomas, qui vt *supra* ex ipso retuli, apertè fatetur ordinem ad euentum futurum re vera esse præsentem futuritionis tempore, & ab hoc ordine aliquid futurum constitui: ergo Suarez asserens istum ordinem esse quid rationis secundum mentis nostræ compositionem manifestè D. Thomæ aduersatur. 17 *Contra 1 Secundo.*

Tertio idem Diuus Thoma *de veritate quæstione* 12. *art.* 10. *circa medium corporis*, & 2.2. *quæstione* 171. *art.* 6 *ad* 2. vbi docet, diuinam scientiam secundum duo futura respicere, & prout sibi sunt in æternitate præsentia, & secundum ordinem causarum ad illa, 17 *Tertio.*

illa, antequam in se ipsis existant, & quod licet hæc duo semper in diuina mente coniuncta inueniantur, non tamen semper coniunguntur in reuelatione Prophetica, sed aliquando reuelationem fieri secundum Dei scientiam, qua respicit futura in se ipsis, & tunc reuelatur Prophetæ euentus quoad executionem futurum, & hæc prophetia dicitur secundum præscientiam: aliquando vero reuelationem factam Prophetæ esse impressionem diuinæ scientiæ, quatenus præcisè terminatur ad ordinem causarum ad euentum futurum, & hæc est prophetia comminationis, qualis fuit illa Isaiæ: *Morieris, & non viues*: sicut Ionæ 3. *Adhuc quadraginta dies & Niniue subuertetur*: ergo ordo ad euentum, a quo res aliqua dicitur futura, non est rei obiectiua præsentia in æternitate diuina, vt docet Suarez, sed aliquid existens futuritionis tempore, vt apertè tradit D. Thomas *locis relatis*.

18 *Quarto reijcitur.* Quod si parum reputet Auctor contrarius Angelico Doctori aduersari, quod tamen non credam: reijcitur quarto præfata solutio hac ratione satis efficaci: nō solum cognoscit intellectus diuinus futura vt præsentia respectiuè ad tempus in quo exercite existunt, sed etiam cognoscit illa pro tempore anteuertente propriam durationem, vt vere futura; at hæc futuritio vt sic cognita non habet solum esse obiectiuum in diuino intellectu: ergo habet extra illum esse verum, & reale; & consequenter non consistit in sola præsentia obiectiua, quam res cognitæ habent in æternitate. Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur, quia si futuritio solum haberet esse obiectiue in intellectu Dei, esset ens rationis confictum à Deo; etenim ens rationis est illud, quod solum habet esse obiectiue in intellectu; at hoc nullus dicet, cum Deo entis rationis confictio repugnet, ergo futuritio cognita non solum vt præsens respectiuè ad existentiam exercitam, sed etiam cognita pro tempore anteuertente propriam durationem, non habet solum esse obiectiuum in intellectu diuino.

19 *Respondent Recentiores.* His conuicti Recentiores quidam, ad vltimam obiectionem respondent, habitudinem illam, à qua prouenit denominatio futuritionis, esse aliquid reale realitate essentiæ, non autem realitate existentiæ; hæc autem realitas essentiæ rebus conuenit ratione sui, non per denominationem à præparatione, & determinatione causarum. *Contra.* Sed nec isti argumento facto satis occurrunt: habitudo namque ad existentiam realis, solum realitate essentiæ conuenit cuiuis enti, vt pure possibilis; cum omne ens reale realitate essentiæ existentiam respiciat: ergo nequit illud constituere in ratione futuri. Patet consequentia: futurum namque in quantum futurum distinguitur à pure possibili: ergo nequit in ratione talis constitui per id quod conuenit pure possibili.

20 *Respondent.* Respondent, ens pure possibile dicere habitudinem ad existentiam indeterminatè, & tantum vt possibilem, non autem ad illam vt pro determinato tempore habendam, & per habitudinem ad illam hoc secundo modo distingui futurum à merè possibili, & constitui in ratione futuri. *Contra 1* Sed contra primo, habitudo ad existentiam, vt pro determinato tempore habendam, non conuenit enti essentialiter, cum possit illi non conuenire: ergo si est realis, non gaudet sola realitate essentiæ, sed etiam realitate existentiæ. Patet hæc consequentia, quia realitate essentiæ, solum enuntiantur de ente prædicata essentialia.

21 *Contra 2* Secundo, quod ens respiciens existentiam, vt purè possibilem, respiciat illam, vt pro determinato tempore habendam, non habet ex se, sed ab alio; ergo id habet à causa; at non ab illa, vt effectiue aliquid intrinsecum in illo causante; cum pro tunc in se nihil sit, & consequenter incapax recipiendi influxum à causa efficiente, & intrinsecum aliquid causante: ergo id habet à causa, vt à forma talem denominationem tribuente; cumque causa vt potens in actu primo præcisè, talem denominationem non tribuat; consequens fit, quod prouenire debeat à causa, vt determinata ad eius productionem futuram, quod intendimus in nostra conclusione.

§. III.

Soluitur primum argumentum contrariæ sententiæ.

22 *Arg. 1.* Contra illam sic arguit Suarez: causam esse ordinatam ad rei productionem, & præparatam per modum actus primi, idem est ac rem habere esse in causa; at rem habere esse in sua causa, hoc aut illo modo determinata, non est idem ac esse futuram: ergo denominatio futuritionis non prouenit formaliter à causa præparata, & disposita ad eius productionem. *Minor probatur primo.* Minorem probat primo: nam habere esse in causa, non est futurum, sed præsens: ergo non est idem habere esse in causa, ac esse futurum. *Secundo.* Secundo, quia aliàs posset Angelus cognoscere futura, quantum ipsa cognoscibilia sunt, cum possit comprehendere esse, quod habent in causis, & inclinationem illarum; consequens est falsum: ergo & illud ex quo sequitur. *Tertio.* Tertio, quia aliàs non posset Deus certo cognoscere futura contingentia quoad euentum futurum; consequens est falsum: ergo rem habere esse in causa, non est idem ac esse futuram. Patet sequela, quia solum cognosceret, quod habent esse in causa, vel indifferenti ad vtrumlibet, vel ad summum inclinata, & propensa magis ad vnam partem, quam ad aliam; at ex vi principij, vel pure indifferentis, vel magis inclinati, non tamen ad vnam partem determinati, non est infallibilis euentus futurus: ergo non cognosceret certo futura contingentia quoad euentum futurum.

23 *Quarto.* Quarto, quia aliàs posset aliquid in tempore fieri, quod antecedenter, non fuisset futurum, & esse aliquid futurum, quod tamen nunquam esset præsens; consequens quoad vtrumque partem falsum videtur: ergo futurum non constituitur tanquam per formam per hoc, quod est habere esse in sua causa determinata, & disposita ad eius productionem. *Sequela quoad primam partem probatur.* Sequela quoad primam partem patet: nam potest aliquid in tempore existere ad quod non præcedat in causa inclinatio ad vnam partem magis quam ad aliam; sed omnimoda indifferentia ad vtramque vt patet in actu libero nostræ voluntatis, quem præcedit cogitatio obiecti non excedens cogitationem circa obiectum oppositum, quod esse possibile docent plures Teologi 1. 2. *quæst.* 13. ergo si futuritio consistit in præparatione, & inclinatione causarum poterit dari aliquid, quod sit præsens, & toto tempore antecedenti non fuerit futurum. *Quoad secundam suadetur.* Quoad secundam vero partem probatur sequela: nam contingere potest causam esse inclinatam ad aliquid, & tamen quod in re non ponatur, sed eius oppositum, vt in causis contingentibus, & liberis multoties contingit, & in naturalibus contingere potest Deo suspendentem concursum, vt fuit in igne fornacis Babilonis: ergo si in inclinatione causarum consistit rerum futuritio, poterit contingere rem esse futuram, & nunquam præsentem existere.

24 *Quinto. Sexto.* Quinto: nam rem esse in causa, est priusnatura, quam esse futuram: ergo non est idem habere esse in causa præparata, & disposita ad rei productionem, ac esse futuram. Sexto: nam duæ: istæ propositiones. *Res habet esse in causa præparata, & disposita, & res est futura*, non sunt synonomæ: ergo in vtriusque significatis est aliqua diuersitas; & consequenter non est omnino idem rem habere esse in causa, ac esse futuram. *Septimo probatur minor.* Denique potest, & vrgentius illa minor suaderi: non est idem rem esse possibilem, ac habere esse in causa, vt potente producere illam, aliàs possibilitas esset denominatio extrinseca à potentia causæ, cuius contrarium docet Diuus Thomas *in hac* 1. *p. quæst.* 25. *art.* 3. vt vitet circulum vitiosum in omnipotentia diuina: ergo pariter, idem non erit rem esse futuram, ac habere esse in causa præparata, & disposita ad eius productionem.

25 *Responditur.* Ad hoc argumentum respondeo concessa maiori, negando minorem. *Ad 1. probationem minoris.* Ad primam probationem concesso antecedenti, nego consequentiam: quia cum futuritio præsens sit futuritionis tempore, potest, & debet à determinatione causarum præsenti prouenire. *Ad 2.* Ad secundam nego sequelam: quia cum futuritio multoties consistat in determinatione interna liberæ intellectualis agentis, & decreto libero voluntatis diuinæ, quorum neutrum potest Angelus euidenter cognoscere, hinc fit, quod non possit cognoscere omnia futura, quantum cognoscibilia sunt; concedo tamen libenter posse Angelum comprehensiuè cognoscere futura naturalia, quæ habent esse in ordine ad causas naturales, & futura contingentia libera ex vi alicuius inclinationis non existentis in nostra potestate: quia cum istas determinationes Angelus comprehendat, cognoscit talia futura, quantum ipsa cognoscibilia sunt, in ordine ad causas prædictas, non tamen in ordine ad Deum, cuius decretum Angelo naturaliter non innotescit, v. c. in igne fornacis Babilonis aplicato ad comburendos paruulos cognouit Angelus combustionem futuram, cum hoc addito, scilicet, ex vi determinationis agentis secundi, non tamen cognouit illam vt futuram in ordine ad decretum diuinum sibi non manifestatum, aliàs falleretur.

26 *Ad tertiam.* Ad tertiam probationem, concedo sequelam de futuris contingentibus, in quantum futura contingentia sunt; nego tamen illam loquendo de prædictis futuris, vel vt sunt in æternitate præsentia, vel vt subsunt efficaci decreto diuino; vt sic namque certo, & infallibiliter cognoscuntur à Deo, secus autem vt sunt contingentia futura, qualiter subesse non possunt certæ cognitioni; & consequenter, nec terminare cognitionem diuinam, vt expresè docet Diuus Thomas *in hac quæst. art.* 13. & locis *vbi supra* allegatis De quo plura in sequentibus.

27 *Ad 4.* Ad quartam, concedo sequelam pro vtraque parte: pro prima loquendo de futuritione in ordine ad causas creatas, non autem de futuritione in ordine ad decretum diuinum: quia cum nihil in tempore fiat, quod ab æterno non sit decretatum à Deo, consequens fit, quod nihil possit esse in tempore præsens, quod antecedenter non fuerit futurum in decreto efficaci diuino; quia tamen potest aliquid in tempore fieri, cuius existentiam non præcesserit tempore determinatio, aut inclinatio in causa creata, potest optimè aliquid in tempore existere, quod non fuerit tempore antecedenti futurum in ordine ad causam secundam. Quæ doctri-

doctrina est D. Thomæ expressa 1. *Perhyermenias cap. 8. lect. 13. §. ponit duplicem rationem*, *& in hac 1. p. quæst. 17. art. 3.*

28 Pro secunda parte opposita ratione contingit: nam id, quod est futurum ex decreto diuino, infallibiliter erit suo tempore præsens; id autem, quod futurum dicitur per ordinem ad causas secundas, potest non esse pro futuro tempore præsens, vt docet Diuus Thomas locis *supra* allegatis, & ex dicendis *conclus. sequenti* constabit. Quare minor maximè, quod Suarez pro inconuenienti inferat expressam D. Thomæ doctrinam, forte quia in illius notitiam non venit: nam: etsi aliàs Doctissimus, non ideò omnia D. Thomæ secreta potuit scrutari, hoc domesticis relinquens.

29 *Ad 5.* Ad quintam probationem, nego antecedens: licèt namque determinatio causarum prioritatem obtineat causalitatis respectu rei, quæ dicitur futura, non tamen respectu eiusdem, quatenus habet rationem futuri: nam cum determinatio illa, vt probaui, sit ipsa futuritio, sicut se ipsam non causat, ita nec futuritionem causare potest, nisi dicamus esse causam formalem concreti, nempè futuri: sicut visio, vt formalis causa, causat esse visum, & quæuis alia forma suum effectum formalem. De quo *inferius* plura dicemus.

Ad 6. Ad sextam, concesso antecedenti, nego consequentiam: rem namque esse in causa præparata, & disposita, est diffinitio explicans essentiam futuri: vnde sicut istæ duæ propositiones non sunt synonomæ, *homo est animal rationale*, & *homo est homo*, ita nec prædictæ, quia sufficit distinctio rationis, quæ inter diffinitum, & diffinitionem interuenit, vt duæ propositiones synonomæ non sint.

30 *Ad 7. probationem minoris.* Ad vltimam probationem respondeo; denominationem possibilis duplicem esse, alteram intrinsecam consistentem in non repugnantia ad essendum, alteram extrinsecam à potentia factiua, & productiua: prima suo modo præcedit potentiam tanquam obiectum, veluti specificatiuum illius, & de hac loquitur Diuus Thomas quando negat rem esse possibilem, quia Deus potest illam producere: secunda à potentia factiua, vt ab extrinseca forma desumitur, sicut denominatio intelligibilis ab intellectu, volibilis à voluntate, & visibilis à potentia visiua. Vnde iuxta hanc distinctionem, concesso antecedenti, nego consequentiam: ratio autem discriminis est: nam ordo ad existentiam, vt purè possibilem, à quo prouenit denominatio possibilis, est intrinsecus cuilibet enti; atque adeò potest dare denominationem intrinsecam distinctam ab illa, quæ prouenit extrinsecè a potentia factiua; ordo autem ad existentiam, vt pro determinato tempore habendam, à quo prouenit esse futurum, est omninò extrinsecus enti futuro, prout est in se ipso, vt satis ostendi; atque adeò solum illi potest competere, quatenus continetur in causa, & per extrinsecam denominationem ab illa.

§. IV.

Occurritur secundo argumento.

31 *Secundo arguitur.* SEcundo principaliter arguunt: in hac propositione, *Anti-Christus v. c. est futurus*, nulla realitas de præsenti enuntiatur, sed sola existentia illius, vt pro determinato tempore habenda: ergo futuritio non est aliquid præsens; & consequenter consistere nequit in præparatione, & inclinatione causarum præsenti. Consequentia tenet ex dictis. *Antecedens probatur 1.* Antecedens autem ostenditur, primo ex Aug. *lib. 11. confessionum cap.* 20. vbi negans propriè esse tempora tria, sic ait: *Sed fortasse propriè diceretur tempora sunt tria, præsens de præteritis, præsens de præsentibus, præsens de futuris; sunt enim hæc in anima tria.* Et alibi: *Ea non video, præsens de præteritis memoria, præsens de præsentibus intuitus, præsens de futuris expectatio.* Quod idem habet *cap.* 28. ergo iuxta Augustinum, rem esse futuram, nihil est de præsenti, nec in se ipsa, nec intra causam; alias alibi præterquam in anima, scilicet, in causa, aliquid præsens de futuris videret. *Secundo.* Secundo, in hac propositione, *Adam est præteritus*, nihil de præsenti enuntiatur, sed solum negatio existentiæ, quam aliquando habuit: ergo pariter in hac propositione, *Anti-Christus est futurus*, nihil positiuum reale de præsenti enuntiatur, sed sola negatio existentiæ pro nunc, quam pro determinato tempore habebit.

32 *Tertio.* Tertio, in hac propositione, *Anti-Christus erit aliquando existens*, nulla positiua realitas de præsenti enuntiatur, sed sola existentia pro deteminato tempore habenda: ergo nec in ista, *Anti-Christus est futurus*, aliquid reale positiuum existens de præsenti enuntiatur. Patet consequentia: tùm, quia vtriusque propositionis idem sensus videtur. *Probatur consequentia primo.* Tùm etiam; nam in ordine ad tempus preteritum idem est dicere, *Adam est præteritus*, ac dicere, *Adam habuit aliquando existentiam:* ergo etiam propositiones de futuro æquipollentes erunt, hoc, aut illo modo formatæ. *Secundo.* *Tertio.* Tùm denique: nam participium de futuro ampliat subiectum ad illud, quod est, vel erit, sicut participium de præterito ad illud, quod est, vel fuit: ergo sicut, ob dictam ampliationem, participium de præterito nullam realitatem tempore præsenti existentem enuntiat de subiecto, ob similem modum ampliãdi participium de futuro, nullam realitatem de facto existentem poterit importare; aliàs quomodo subiecto non existẽti verè poterit conuenire, quod tamen vt amplier subiectum requiritur? Deniq; primum antecedens probatur: nam præsens, præteritum, & futurum sunt differentiæ temporum: ergo si esse futurũ aliquam formam realem de præsenti existentem importat, illa debet esse tẽpus modo præsens, at ab hoc nihil potest futurũ cõstitui, sed tantũmodo præsens: ergo rem esse futuram nullã positiuam realitatem importat existentẽ de facto futuritionis tẽpore. *Quarto probo antecedens.*

Ad hoc argumentum respondeo, negando antecedens. Ad primam probationem dicatur, Augustinum loqui de re ipsa futura, quæ quoad suam entitatem nullibi est, nisi solum in mente per expectationem, non autem negat futuritionem talis rei esse præsentem futuritionis tempore. Vel secundo dicatur, loqui de tempore futuro, præsenti, & præterito, quæ vulgo dicuntur temporum differentiæ, ac si daretur tempus futurum, & præteritum existens re ipsa, cui vulgi opinioni se opponens Augustinus ait, non posse id cum proprietate dici, quia tempus futurum, aut præteritum, nullibi sunt, nisi solùm in mente; vt autem cum proprietate essent temporum differentiæ, alicubi secundum proprias entitates debebant existere, vel existere posse; per hoc autem non negat futura contineri in causa, & futuritionem in causarum propensione ad rei productionem consistere. 33 *Respond. Ad 1. probationem antecedentis.*

Ad secundam, concesso antecedenti, nego consequentiam: & ratio discriminis est: quia existentia præterita, cum iam fuerit in se ipsa determinata, & extra causas producta, potest per se ipsam absque aliquo reali positiuo ab illa distincto de facto existenti constituere aliquid determinatum in ratione præteriti, & idcirco enuntians de aliquo rationem præteriti, nihil positiuum, & reale de præsenti enuntiat, sed solam existentiam, quæ fuit; existentia autem, quæ futura dicitur, cum nec in se determinata sit; nec aliquando fuerit, nequit ante se in tempore præsenti determinationem præstare, sed si aliqua determinatio futuritionis datur, debet à causam determinatione præsenti prouenire. 34 *Ad secundam.*

Si dicas, determinatio existentiæ, quæ fuit cum negatione præsentiæ pro nunc, dat pro *isto nunc* determinationem ad esse præteriti: ergo determinatio existentiæ, quæ erit; cum negatione præsentiæ *pro nunc*, dabit per se ipsam determinationem ad esse futuri. Patet consequentia: quia vtraque determinatio conuenit in negatione præsentiæ in tempore determinationis: ergo si vna potest, etsi non sit præsens, dare denominationem, & determinationem præsentem, poterit etiam alia denominationem, & determinationem præsentem præstare. 35 *Replicabis.*

Respondeo, negando consequentiam; ratio autem discriminis est manifesta: nam actualitas existentiæ est prior denominatione præteriti, & ideo potest, etsi non existat, istam denominationem, & determinationem præstare; actualitas autem existentiæ, & illius determinatio pro futuro tempore habenda, est posterior tẽpore præsenti, pro quo aliquid dicitur futurum, & ipsa futuritione; atq; adeò nequit ante se talem denominationem, & determinationem præstare ratione sui, sed solum prout in causis contenta, & ratione determinationis causarum ad eius productionem. 36 *Respond.*

Ad tertium probationem, omisso antecedenti, pro nunc, de cuius veritate ex *inferius* dicendis constabit, nego consequentiam. Nec est idem sensus vtriusque propositionis, cum D. Thomas locis *vbi supra* relatis concedat aliquid verè esse futurum, quod tamen non erit, nec est eadem ratio in propositionibus de præterito, vt constat ex dictis. Nec denique sequitur, quod non possit participium de futuro subiectum ampliare ad illud, quod est, vel erit, si importet entitatem præsentem: quia cum talis entitas, extrinseca sit entitati futuræ, potest illam denominare de facto, etiam si non existat; cum res non existens capax sit denominationis extrinsecæ, vt patet in denominationibus voliti, & intellecti, quæ reales sunt, & rebus non existentibus competunt. 37 *Ad tertiam.*

Ad vltimam probationem, distinguo antecedens: quoad id, quod in recto importatur, nego antecedens: quoad id, quod importatur in obliquo, transeat antecedens, & nego consequentiam; vel distinguo consequens eodem modo. Itaque in hac propositione, *Anti-Christus est futurus*, futuritio, quæ in nostra sententia in causarum determinatione consistit, importat in recto; tempus autem futurum de connotato solum importatur: & in hac, *Petrus extra causas existit*, existentia importatur in recto, de connotato vero importatur tempus præsens mensurans existentiam: licet ergo futurum, præsens, & præteritum pro eo, quod important de connotato, sint differentiæ temporum, pro eo tamen, quod in recto dicunt, temporum differentiæ non sunt. 38 *Ad vltimam.*

§. V.

Vltimo argumento occurritur.

DEniq; principaliter arguunt: ex decreto diuino nihil potest tanquam à forma futurum cõstitui: ergo nec determinatio 39 *Vltimo arguitur.*

cæte-

cæterarum causarum talem denominationem potest præstare in genere causæ formalis. Consequentia est euidens: nam decretum efficax Dei omnipotentiam ad rei Productionem ordinat, & determinat infallibili ordinatione. determinatio autem cæterarum causarum fallibilis est: ergo si illud non potest denominationem futuri tanquam forma præstare, multo minus determinatio cæterarum causarum præstate poterit, in genere causæ formalis, denominationem futuri. *Antecedens probatur.* Antecedens autem probat Suarez primo: decretum diuinum præstat formaliter denominationem voliti; at denominatio futuri diuersa est à denominatione voliti, & amati: ergo ab illo non prouenit in genere causæ formalis.

40 *Secundo.* Secundo efficacius suadetur: res vt futura est obiectum decreti volitum per ipsum, etenim ab æterno Deus voluit rem esse futuram; at obiectum in ratione obiecti nequit constitui formaliter per actum, quem terminat, sicut visum in ratione obiecti visionis, scitum in ratione obiecti scientiæ, causatum in ratione termini productionis, per actus prædictos non valent constitui; alias actus a se ipso speciem desumeret, quod est inconueniens: ergo rerum futuritio, non est denominatio formaliter à diuino decreto proueniens.

41 *Tertio.* Tertio: si decretum efficax Dei dictam denominationem præstaret, etiam scientia visionis ab æterno existens in Deo, præberet formaliter denominationem futuri; consequens est falsum: ergo ex decreto diuino nihil potest tanquam à forma futurum constitui. Sequela est manifesta in via Thomistarum, qui docent, scientiam visionis esse causam rerum: ergo si futuritio in determinatione causarum consistat, non decretum efficax tantum, sed etiam scientia visionis res futuras, in ratione futurum, constituet. Falsitas autem consequentis probatur: quia alias Deus, qui creaturas futuras in se prout illarum causa intuetur, illas videret, non in solo decreto, sed etiam in scientia visionis; hoc autem est falsum; aliàs scientia, qua intuetur craturas, esset reflexiua supra se ipsam, quod nullus dixit: ergo scientia visionis ab æterno existens in Deo, non potest præbere formaliter denominationem futuri.

42 *Quarto prob. antecedentis.* Denique primum antecedens probatur: decretum efficax Dei est causa efficiens futuritionis creaturarum; at non causat efficienter se ipsum: ergo non est forma dans creaturis rationem futurarum in genere causæ formalis. Consequentia tenet: causans namque efficienter effectum formalem, etiam debet efficienter causare formam, vel ad minus vnionē formæ cum subiecto; vnio autem decreti cū obiecto illius est omninò à decreto indistincta: ergo, qui causa: efficienter futuritionem, aut rem esse futuram, debet efficienter causare decretum, si decretum est causa formalis futuritionis, & è conuerso, quod non fuerit causa efficiens decreti, nec rem vt futuram potest efficienter causare. Maior autem probatur: tùm, quia omnis formalis effectus debet causam efficiētem habere; at rem esse futurum, est effectus formalis alicuius formæ: ergò debet habere causam efficientem; cum autem Deus sit prima causa efficiens per suum decretum; necessario est dicendum, efficax decretum diuinum esse causam efficientem rei futuræ sub ratione futuræ. Tùm etiam: nam rem esse futuram, est veritas creata; cum non sit increata, & diuina; omnis autem veritas creata est efficienter à decreto diuino, sicuti & omnis entitas creata Deum pro prima efficienti causa recognoscere debet: ergo rerum futuritio est efficienter à decreto efficaci diuino.

43 *Respond. Ad 1. probationem antecedentis.* Ad hoc argumentum respondeo, negando antecedens. Ad eius primam probationem, concessa maiori, distinguo minorem: est diuersa entitatiuè, nego minorem: est diuersa per rationem, concedo minorem, & negò consequentiam. Itaque decretum diuinum, & constituit Deum amantem creaturas, & constituit illum causantem, quod non potest negare Suarez, cum sit omninò certum, Deum per intellectum, & voluntatem causare creaturas, sub prima consideratione resultat ex decreto ad creaturas denominatio voliti, & amati: sub secunda resultat ex ipso ad creaturas denominatio futuritionis: vnde sicut ista consequentia non tenet; *denominatio causantis diuersa est à denominatione volentis; hanc præstat decretum: ergo primam non præbet*: ita consequentia facta à Suarez est prorsus inefficax.

44 *Ad secundum.* Ad secundam probationem nego antecedens: nec Deus ab æterno voluit rem esse futuram: ita vt futuritio sit obiectum volitum per decretum, sed voluit ab æterno, quod res essent in tempore, & ex hac volitione efficaci resultat denominatio futuritionis, quam Deus non vult volitione directa in actu signato, sed solum in actu exercito, eo modo quo dicimus volentem obiectum velle exercitè se velle illud, & intelligentem, exercitè suam intellectionem intelligere. Quæ doctrina intelligenda est, quando futuritio est solum ex decreto determinante Deum ad rerum productionem. nam si futuritio ex determinatione causarum secundarum etiam proueniat, est prout sic obiectum per decretum volitum, quatenus Deus per ipsum decreuit, quod causæ secundæ, ordinatæ essent ad rei productionem.

45 *Replicabis.* Si dicas, quidquid Deus ab æterno sciuit erga futura, voluit etiam ab æterno, atqui ab æterno sciuit, non solum rem in tempore esse, sed etiam esse futuram: ergo non solum voluit ab æterno, quod in tempore esset, sed etiam quod esset futura; & consequenter futuritio est obiectum decreti. Respondeo, distinguendo maiorem: eodem modo, nego maiorem: diuerso modo, concedo maiorem: & concessa minori, distinguendum est consequens: exercitè, concedo consequentiam: signatè, nego consequentiam. Quæ distinctio constat ex dictis. *Resp. 1.*

Vel secundo respondeo, concessa maiori, & minori, distinguendo consequens: ergo ab æterno voluit rem esse futuram, per decretum: quatenus est volitio directa, nego consequentiam: quatenus virtualitèr, aut eminenter est volitio reflexa, quæ prout sic se habet pro obiecto, concedo consequentiam. Pro quo est aduertendum, quidquid voluntas creata efficit per actus distinctos, præstare diuinam vnico, & indiuisibili actu: vnde sicut creata, & vult obiectum esse, & per actum reflexu vult suam volitionem: ita increata voluntas, & vult directè obiectum, & reflexè, vult etiam volitionem obiecti; cum hoc tamen discrimine, quod voluntas creata id efficit per actus distinctos, diuina autem vnico, & indiuisibili actu (non curo modò, an ille actus ratione sit multiplex, quia ad rem præsentem parum attinet, siuè hoc, siuè illud dicatur.) Dico ergo, Deum ab æterno voluisse decreto efficaci rem in tempore existere, & etiam rem esse futuram, primum volitione directa, secundum verò volitione, quatenus virtualiter reflexa: nam cum prout sic voluerit suam volitionem, voluit etiam rerum futuritionem; scientia autem visionis directè terminatur ad futuritionem rerum, quatenus ex decreto diuino, qua tale decretum supponit, & in illo futura cognoscit. 46 *Resp. 2.*

Ad tertiam, concessa sequela, nego minorem. Ad eius probationem, nego sequelam: nam cum ipsa scientia simul cum voluntate sit causa rerum, non est necessarium, quod ex parte medij ipsa scientia ingrediatur, sed sufficit pro medio decretum diuinum; secus contingeret, si scientia visionis non esset practica, sed præcisè speculatiua: nam in tali casu, quod scientia non causaret, deberet vt cognosceret perfectè futura inniti ex parte obiecti medio, quod est adæquata causa rerum futurarum. 47 *Ad 3. probationem antecedentis.*

Ad quartam probationem PP. Salmanticenses *tract. 3. disp. 7. dub. 3. num. 38.* concessa maiori, & minori, negant consequentiam: quia vt Deus sit causa efficiens alicuius effectus totalis coalescētis ex forma, & subiecto denominato ab illa, necessarium non est, quod formam causet efficienter, sicut Pater Æternus est principium productiuum Verbi constituti ex natura diuina, & relatione Filij, quin producat essentiam, & naturam diuinam, & Deus est causa efficiens Christi Domini cōpositi ex personalitate Verbi, & humanitate, quin efficienter causet Verbi personalitatē. Ita, inquiunt, Deus est causa efficiens futuri, vt futuri, coalescentis ex decreto efficaci, & re, quæ denominatur futura, etiam si efficienter non causet decretū, quod est formalis causa futuritionis. 48 *Ad 4. Respond. Salmanticenses.*

Et rationem reddunt: nam quando forma præstat suū effectum formalem dependenter ab alio, vt à causa efficiente: tunc causans effectum formalem in genere causæ efficientis, debet in eodem genere causæ formam causare: vnde, quia potentia visiua, vt forma extrinseca constituit visibile, causa efficiens potentiæ visiuæ efficienter causat visibile: quando vero forma dans effectum formalem, ab efficiente causa non pendet, ipsamet forma efficienter causat suum effectum formalem, quin causet efficienter se ipsam: quo circa omnipotentia Dei, quæ vt forma extrinseca constituit creaturas in ratione possibilium per denominationem extrinsecam, ipsa ratione sui efficiēter causat possibilitatem creaturarum coalescentem ex omnipotentia Dei, & non repugnantia ex parte creaturarum; & quia decretum est causa formalis independens à causa efficienti, hinc prouenit, quod efficienter ratione sui causet efficienter rerum futuritionem coalescentem ex decreto diuino, vt forma, & creaturarum possibilitate vt subiecto. 49

Sed vt verum fatear PP. istos sapientissimos non satis percipio. Et quidem libenter admitto, posse effectum totalem ab aliquo efficienti causari, quin vna pars ex ingredientibus eius compositionem ab illo efficiatur, dum tamen altera efficienter causetur: constat in Christo Domino, quem Deus efficienter produxit, quin Verbi personaliter efficienter ab illo causetur, quia humanitas, quæ est altera pars à Deo efficienter fuit facta: sic etiam Pater Æternus est principium productiuum Verbi, quin producat naturam diuinam ex qua persona Verbi simul cum filiatione constituitur, producit tamen Verbi personalitatem, quæ simul cum natura eius constitutionem ingreditur. 50 *Istæ ... non ... continent vera. Primum est.*

Fateor secundo, posse effectum aliquem totalem effectiuè ab aliquo causari, quin nec pars formalis, nec pars materialis ab illo effectiuè causetur, per hoc, quod effectiuè causet nexum, & vnionem illorum, vt patet in homine effectiuè hominem producente, quin producat materiam, nec formam, cum vtraque à solo Deo per creationem causetur, per hoc solum, quod efficienter ad vtriusque vnionem concurrit. Quod autem efficienter causet effectum totalem absque eo quod efficienter producat, nec materiam, nec formam, nec vnionem vtriusque est in intelligibile, nec exemplo, aut ratione aliqua potest suaderi; at in concreto futuritionis coalescentis ex decreto, vt forma, & ex 51 *Secundum.* *Quod autem est d... ...*

rerum possibilitate, vt subiecto, vt fatentur PP. prædicti, diuinum decretum, nec causat efficienter se ipsum, nec rerum possibilitatem, quæ se habet tanquam materia, nec vtriusque vnionem, quæ à decreto est omninò indistincta: ergo nequit efficienter causare rerum futuritionem coalescentem ex illis.

52 *Vera solutio 4. probationis antecedentis.* Quare aliter ad quartam probationem respondeo, rem aliquam posse dici futuram, vel in ordine ad causas creatas, vel in ordine solum ad Deum: futuritio sumpta respectiuè ad causas creatas, est effectus decreti in genere causæ efficientis: quia cum sumatur à dispositione, & inclinatione causarum, vt à causa formali, & talis dispositio sit efficienter à decreto diuino etiam ratio dictæ futuritionis, est ab illo efficienter; at verò futuritio competens rebus in ordine ad Deum, quæ est formaliter à diuino decreto, non prouenit efficienter ab illo. Vnde loquendo de hac futuritione, nego maiorem.

53 *Ad 1. probationem maioris.* Ad primam probationem dicatur, maiorem solum esse veram de effectu formali, qui in rigore est effectus formalis, secus autem de illo, qui solum impropriè, & grammaticaliter dicitur talis: hinc enim non petit causam efficientem: creaturas namque esse volitas, intellectas à Deo, hoc secundo modo, est effectus formalis; & tamen nullus dicet dari aliquam causam talis effectus, & rem esse futuram in ordine ad Deum, solum secundo modo est effectus formalis: quo circa non petit ab aliquo efficienter causari, nisi ad summum, eo modo quo potest dici decretum diuinum esse efficienter à Deo, nempè, virtualiter, aut eminenter.

54 *Ad secundam.* Ad secundam maioris probationem dicatur, rem aliquam esse futuram, ex duobus coalescere, nempè, ex rerum possibilitate, vt subiecto, & decreto diuino tanquam ex forma, & quia rerum possibilitas est quid creatum, non de facto, & exercitè; cum creationem non terminet, sed signatè, & in potentia, quatenus potest terminare creationem, & ad illam signatè ordinem dicit, concretum futuritionis, seu rem esse futuram, est veritas creata signatè, non tamen exercitè. ex parte vero formæ, nempè decreti, non est quid creatum, veritas illa, sed quid increatum, non tamen necessarium, sed liberum: non enim omnis veritas increata, & diuina, necessaria est, vt patet in hac: *Deus ab æterno vult creaturas existere in tempore*, quæ est increata veritas ex parte volitionis, quæ in illa enuntiatur de Deo, & tamen non necessaria, sed libera est.

§. VI.

Duæ aliæ assertiones veræ sententiæ.

55 *Secunda conclusio.* SIT SECVNDA CONCLVSIO. *Solum ex ordine ad decretum diuinum dicitur aliquid futurum simpliciter, idest omnibus modis.* Quam vt probem aduerto, posse aliquid dici futurum, vel in ordine solum ad causas secundas, quas Deus voluit esse dispositas ad rei productionem, non stante decreto diuino præuiè, & simultaneè concurrendi cum illis: vel in ordine ad illas inuoluendo etiam diuinum decretum de præstando in tempore suum simultaneum, & præuium concursum. Dicimus ergo, ex ordine ad causas secundas, non inuoluto decreto diuino concurrendi cum illis, non dici aliquid futurum simpliciter, idest, omnibus modis, benè tamen si adsit decretum prædictum.

56 *Prob. 1.* Hoc ita præmisso, suadetur sic primo: solum id potest dici, & esse futurum omnibus modis; ad cuius productionem omnes causæ necessariæ sunt ordinatæ, & dispositæ: at non stante decreto diuino de præstando suum concursum, etsi omnes aliæ causæ præparatæ sint, & dispositæ, deest præparatio, & dispositio præcipua, quæ est primæ causæ, illo tamen stante influxus cæterarum causarum, necessario ex suppositione inferuntur ex illo, & in eo virtualiter continentur: ergo solum ex ordine ad decretum diuinum potest aliquid constitui futurum simpliciter, idest, omnibus modis. Consequutio est euidens. Maior certa: nam si futurum constituitur in ratione futuri ex ordine ad dispositionem causarum, solum id poterit omnibus modis esse futurum, ad quod supponuntur omnes causæ præparatæ, & dispositæ. Minor pro prima parte est certa. Pro secunda suadetur: nam decretum diuinum, vt modo suppono, est efficax ab intrinseco, & infallibiter inferens effectum in tempore quoad substantiam, & modum: ergo infert ex se, & virtualiter continet influxus omnes cæterarum causarum necessarios ad rei productionem.

57 *Secundo probatur.* Secundo suadetur: id solum est futurum simpliciter, de quo est verum dicere, quod infallibiliter erit; at ex ordine ad decretum diuinum taliter aliquid dicitur futurum, quod est verum dicere, quod infallibiliter erit; secus verò ex ordine ad causas secundas, Dei decreto præciso: ergo solum ex ordine ad decretum diuinum constituitur in ratione futuri simpliciter, idest, omnibus modis. Consequentia tenet. Maior autem suadetur primo *Maior prob. 1. ex Aug.* ex Augustino *tom. 6. lib. 20. contra Faustum cap 4.* illis verbis: *Tam non possunt futura non fieri, quam non fuisse facta præterita*. Et reddit rationem: *Quia non est in Dei voluntate, vt eo sit aliquid falsum, quo est verum quia alias idem, & eadem ratione esset falsum, & verum*: ergo sensit Augustinus, solum illud dici posse futurum simpliciter, idest, omnibus modis, quod infallibiliter, & necessario erit, necessitate suppositionis.

Secundo ex Anselmo *lib. de concordia præscientiæ prædestinationis, & gratiæ cum libero arbitrio cap. 1.* illis verbis: *Rem verè futuram necesse est esse futuram, quoniam futurum nequit esse simul, & non futurum*; & quantum ad istum necessitatis modum æquipparat futurum præterito, & præsenti contingenti, vbi Anselmum loqui de futuro simpliciter, ex dicendis constabit: ergo sensit solum illud esse futurum simpliciter, de quo est verum dicere, quod infallibiliter, & necessario erit, necessitate suppositionis. 58 *Secundo ex Anselmo.*

Denique suadetur ratione: nam omne futurum dicit ordinem ad euentum ponendum, siue cum addito, scilicet ex vi talium, vel talium causarum, siue absolutè: ergo id solum erit simpliciter, idest omnibus modis futurum, quod ordinem dicit ad euentum infallibiliter extra causas ponendum. *Tertio prob. ratione.*

Deinde minor argumenti principalis suadetur, tum ex Diuo Thoma *de veritate quæstione 12. art. 10. ad 12. argumentum*, his verbis: *Ad 12. dicendum, quod causæ superiores, quæ sunt rerum rationes in diuina præscientia, numquam deficiunt ab impletione suorum effectuum, sicut deficiunt causæ inferiores, & ideò in causis superioribus cognoscuntur rerum euentus absolutè, sed in inferioribus non, nisi sub conditione*. Vbi per rationes rerum intelligit diuinas idæas, vt determinatas per diuinum decretum, vt docet idem Diuus Thomas *quæstiones 3. de veritate articulo 6.* vbi ait: *Quod ideæ eorum, quæ sunt, fuerunt, vel erunt, determinatur à proposito diuinæ voluntatis*: sensit ergo Angelicus Doctor solum ex ordine ad diuinum decretum accipere futurum infallibilitatem euentus. 59 *Minor principalis prob. ex D.Th.*

Tum etiam: nam quantumcumque causæ secundæ, siuè contingentes, siuè naturales, sint in se dispositiuæ, & inclinatæ ad actum, seu effectum, si diuinum decretum concurrendi cum illis non adsit, effectus extra causas nunquam existet: quo circa ignis fornacis Babylonis ex se ad comburendum determinatus, non combusit de facto ob defectum diuini decreti, illo tamen stante; cum ex se sit ab intrinseco efficax iuxta veram sententiam, non potest effectus ex illius suppositione non esse: ergo ex ordine ad diuinum decretum taliter aliquid dicitur futurum, quod infallibiliter erit, secus vero ex ordine ad causas secundas, siue contingentes, siue naturales, Dei decreto præciso. 60 *Secundo prob. ratione.*

Tertia conclusio: ex ordine ad causas secundas necessario, & immutabiliter operantes, dicitur aliquid futurum simpliciter, idest absolutè, ex ordine ad causas contingentes propensas, dicitur futurum cum addito, ex ordine tamen ad causas contingentes ad vtrumlibet, nullatenus dicitur aliquid futurum. Hæc conclusio quantum ad omnes partes ostenditur primo ex Diuo Thoma *in primo sententiarum distinctione 38. quæst. 1. art. 5. circa medium corporis*, illis verbis: *Sciendum est igitur, quod antequam res sit, non habet esse nisi in suis causis, sed quædam sunt ex quibus necessario sequitur effectus, quæ impediri non possunt, & in istis habet causatum esse certum, & determinatum, adeò quod potest ibi demonstrate sciri, sicut est ortus Solis, & eclipsis, & huiusmodi: quædam sunt causæ, ex quibus consequuntur effectus, vt in maiori parte, sed tamen in minori deficiunt: vnde in istis effectus futuri non habent certitudinem absolutam, sed quandam, in quantum sunt causæ magis determinatæ ad vnum, quam ad aliud, & ideò per istas causas potest accipi scientia coniecturalis de futuris, quæ tanto magis erit certa, quanto causæ sunt magis determinatæ ad vnum, sicut est cognitio Medici de sanitate, & morte futura, & iudicium Astrologi de ventis, & pluuijs: sed quædam causæ sunt, quæ se habent ad vtrumque, & in istis effectus de futuro nullam habent certitudinem, vel determinationem, & ideò contingentia ad vtrumlibet, in causis suis, nullo modo cognosci possunt*. Id ipsum docet 1. *Perhyermenias lectione 13. §. ponit duplicem rationem*, & *quæst. 2. de veritate art. 12. in corpore*. 61 *Tertia conclusio.* *Prob. primo ex D. Thom.*

Ex quibus verbis, sic secundo argumentor: illud est futurum, quod in causa est determinatum vt fiat; at quod habet esse in causa necessariò, & immutabiliter operante, est determinatum simpliciter, in causa autem contingenti ad vnam partem magis inclinata, solum habet determinationem secundum quid, & in causa contingenti omnino indifferenti ad vtrumque nullam habet determinationem: ergo ex prima dicitur futurum simpliciter, ex secunda secundum quid solum, ex tertia verò nulla ratione potest dici futurum. 62 *Secundo prob. ratione ex D.Thom deffumpta.*

Tertio ex eisdem verbis arguitur: id est futurum, de quo potest aliqua certitudine cognosci, quod erit; at de illo, quod habet esse in causa determinata ad vnum, & immutabiliter operante, potest cognosci, quod erit certitudine tali simpliciter, nempe scientifica; de eo autem, quod habet esse in causa cōtingenti magis ad vnam partem propensa, solum potest certò cognosci, quod erit certitudine coniecturali, quæ secundum quid tantum est certitudo; & in causa contingenti ad vtramque, nulla certitudo id po- 63 *Tertio prob. ex eodem.*

id potest cognosci : ergo primum est futurum simpliciter, secundum verò solum secundum quid, tertium autem nulla ratione potest dici futurum.

64 *Denique prima pars conclusionis prob.* Denique eandem conclusionem, quantum ad primam partem, ostendo : id, quod necessario erit attentis omnibus causis naturalibus, & solum miraculosè potest ab executione impediri, absolutè, & simpliciter potest dici futurum, sicut absolutè dicitur impossibile, quod non nisi miraculosè potest extra causas constitui; at id, quod habet esse causa determinata ad vnum, & immutabiliter operante, respectiuè ad causas naturales, erit necessario attentis causis naturalibus, & non nisi miraculosè potest ab euentum impediri : ergo est futurum absolutè, & simpliciter ex ordine ad causam prædictam.

65 *Secunda pars probatur.* Ex qua ratione, per oppositum, secundam partem eiusdem conclusionis ostendo: id, de quo non potest absolutè, & simpliciter dici, quod erit, non est futurum absolutè, & simpliciter; at de eo quod habet esse in causa contingenti magis inclinata ad vnam partem, non potest dici absolutè quod erit, sed solum attenta inclinatione causæ, cum per causas naturales possit ab executione impediri, imo si causa libera sit, potest per se ipsam euentum excludere: ergo non potest dici futurum absolutè, & simpliciter, sed solum cum addito, scilicet, ex vi propensionis, & inclinationis causarum. *Tertia suadetur* Et ex his vltima pars conclusionis manifestè colligitur: quia de eo quod respicit causam indifferentem omnino ad vtrumque, nulla ratione potest dici quod erit, nec absolutè, nec ex vi propensionis causæ, quam respicit, cum supponatur non magis ad vnam, quam ad alteram partem propensa: ergo ex ordine ad causam prædictam nulla ratione potest dici futurum.

§. VII.

Occurritur argumentis in contra.

66 *Opponet primo.* OBijcies sic primo: vel in causa naturali necessario operante, prout determinata per modum actus primi, importatur decretum diuinum de assistentia sui concursus, vel tale decretum excluditur? si primum, est omnibus modis futurum, & non solum simpliciter, idest absolutè, in quo non differt inter illam, & causam contingentem in nostra sententia : nam etiam in ista, vt subditur diuino decreto efficaci ab intrinseco effectus contingens infallibiliter est futurus. Si asseratur secundum, non est verum dicere, quod effectus talis causæ erit infallibiliter; cum Deo suspendente concursum, ab euentu impediatur, etiam si causa illius sit omnino determinata per modum actus primi : ergo falsa est prima pars conclusionis, quæ asserit ex ordine ad causam naturalem immutabiliter operantem accipere effectum, futuritionem talem simpliciter, idest absolutem.

67 *Respond.* Respondeo, in prædicta causa, prout de illa loquimur in hac cōclusione, nec importari diuinum decretum, nec positiuè excludi, sed tantum præcisiuè, idest non intellecto diuino decreto, & in illa prout sic, præscindendo à decreto diuino, dicimus habere effectum, futurum esse simpliciter, & absolutè, & ex vi illius illo modo cognitæ cognosci de effectu quod erit absolutè. Nec obstat, quod Deo suspendente concursum, talis effectus extra causas non erit: nam cum talis suspensio foret miraculosa, etiam miraculosum, esset quod effectus ille extra causas non constitueretur. Ex quo non redditur falsa propositio, qua asseritur, quod absolutè erit: quia hæc intelligitur, quod erit naturaliter, & attento causarum naturalium concursu; cum qua veritate compatitur quod miraculosè ab euentu impediatur.

68 *Replicabit.* Si dicas: ergo ex vi talis causæ non est verum dicere, quod eius effectus absolutè erit, sed solum cum addito, scilicet, quod erit ex vi determinationis, quam habet in causa, vel quod erit connaturaliter, vel attento causarum naturalium concursu.

Respond. Respondeo, negando consequentiam : nam additamentum istud, quod apponitur, non est diminuens, nec tollit quod possit de illo effectu enuntiari, quod absolutè erit: id namque, quod taliter erit, quod solum per miraculum ab existentia potest impediri, verè erit absolutè : sicuti Angelus absolutè dicitur incorruptibilis, esto per miraculum possit destrui, Deo suspendente concursum : & verum est absolutè, quod si homo existit, existit risibilis, esto possit miraculosè existere homo, quin existat risibilis, si Deus ad effluxum risibilitatis suspendat concursum : & Phylosophus demonstrat absolutè futuram eclipsim, ex causis naturalibus naturaliter cognitis, & Solem cras oriturum, etsi possit miraculosè fieri stantibus illis causis, quod non subsequantur effectus demonstrati.

69 *Instabis.* Instabis, si Deus decernat suum concursum suspendere, est vera contradictoria propositio, scilicet, *Sol absolutè cras non orietur, & eclipsis absolutè non erit* : ergo affirmatiua propositio est falsa, Deo suspendente concursum, scilicet, *absolutè orietur Sol crastino die* : vel *eclipsis erit absolutè*. Consequentia est bona. Antecedens autem probatur: nam, Deo volente, concursum suspendere, cognoscit intellectus diuinus, in tali decreto, Solem non oriturum, nec eclipsim futuram: ergo tales propositiones sunt infallibilis veritatis, alias posset falli intellectus diuinus.

70 *Respond.* Respondeo negatiuas illas, prout cognitas à Deo, non esse contradictoriè oppositas affirmatiuis prout demonstratis : nam ortus Solis, & eclipsis demonstrantur futura secundum cursum naturalium causarum, ita vt hoc, vel exprimatur, vel subintelligatur, & quia sufficit, hoc modo, aliquid esse futurum, vt absolutè dicatur futurum; hinc fit, quod demonstrentur absolutè futura; negatiuæ autem, quas Deus vt infallibiliter veras cognoscit, non sunt ortus Solis, nec eclipsis non futura connaturaliter, sed non futura miraculosè ex defectu concursus diuini, qui respectu talium causarum miraculosè solum deficere potest : non autem opponuntur contradictoriæ istæ duæ propositiones : *Ortus Solis erit secundum cursum naturalium causarum: Ortus Solis non erit Deo extraordinariè, & miraculosè suspendente concursum*, sed vtriusque veritas simul subsistit.

71 *Objicies secundo.* Objicies secundo : mors infirmo euentura, ratione infirmitatis præsentis, solum habet esse in causa contingenti naturaliter impedibili; & tamen mors dicitur absolutè futura, & quod erit absolutè : ergo futurum habens esse in causa contingenti impedibili, est futurum absolutè, & simpliciter. Maior cum consequentia tenet.

Minor probatur primo Minor autem probatur primo ex illo Isaiæ 34. vbi Isaias propheticè absolutè dixit ad Ezechiam : *Dispone domui tuæ, quia morieris*; & tamen mors Regis solum habebat esse in causa contingenti impedibili. *Secundo.* Secundo ex Diuo Thoma *quæst. 12. de veritate art. 10. ad 7.* illis verbis : *Sic enim Medicus dicit, iste sanabitur, & iste morietur, etsi aliter contingat, non dixit falsum : hoc enim futurum erat ex ordine causarum, quod tamen possibile est impediri.* Sentit ergo D. Thomas futurum in causa impedibili esse tale absolutè, & simpliciter.

72 *Respond. Ad 1. probationem minoris.* Respondeo, concessa maiori, negando minorem. Ad primam probationem respondet D. Thomas *loco assignato ad 8. argum.* quod prophetia illa relata ad ordinem causarum, absque vlla conditione intelligitur : absolutè enim ita erat ordinatum in causis; si autem respiciat euentum, sic intelligendam esse sub conditione causæ, qua conditio licet, non importetur explicite, docet *solut. ad* 10. subintelligendam esse implicitè, idest, *morieris infirmitate, & culpa remanente*; quibus addendum est, nec adhuc sub conditione perseuerantiæ causæ prædici posse euentum, vt infallibiliter, sed solum vt coniecturaliter futurum, nisi præsupponatur decretum diuinum, de quo in sequentibus : *Ad 2.* & ratio est manifesta, quia adhuc perseuerante causa, ex illa non erit infallibiliter effectus : cum ratione sui non habeat cum illo infallibilem connexionem. Et per hoc constat solutio ad secundam.

73 *Replicabis.* Sed dices, etiam effectus habens esse in causa naturali, necessario, & immutabiliter operante, non cognoscitur ex illa quoad euentum futurum, nisi sub conditione concursus diuini : si namque Deus suum concursum suspendat, non eueniet effectus; & tamen à Nobis asseritur esse futurum absolutè, & simpliciter : ergo quod effectus causæ contingentis nequeat prædici quoad euentum futurum, nisi sub intellecta aliqua conditione, non tollit quominus absolutè, & simpliciter dicatur futurus.

Respond. primo. Respondeo primo, negando maiorem : nam ea ratione, qua futurus cognoscitur, nempe secundum cursum naturalium causarum, absque vlla conditione, futurus quoad euentum cognoscitur, iuxta dicta *in solutione primæ obiectionis*.

74 *Resp. 2.* Vel secundo respondeo distinguendo maiorem : sub conditione exacta ab ipsa causa naturali, & quæ solum miraculosè potest illi negari, concedo maiorem : sub conditione non exacta ab illa, nego maiorem : & concessa minori, nego consequentiam : nam conditio subintellecta ab euentum effectus causæ contingentis est illi indebita; quando autem conditio subintellecta debetur causæ absolutè existenti, futuritio in toto rigore potest dici absolutè. Exemplum habeo manifestum in sententia Patrum Societatis, qui communiter asserunt, voluntatem nostram, v.c. habere absolutam potentiam respectu actuum naturalium, respectu vero supernaturalium solum habere potentiam conditionatam sub conditione, scilicet, quod Deus non deneget suum supernaturalem concursum; & tamen respectu actuum naturalium etiam indiget assistentia concursus diuini; quia tamen iste concursus respectu actuum naturalium est debitus, dicitur potens absolutè potentia respectu illorum, secus verò respectu supernaturalium, ad quos assistentia diuini concursus est indebita illi : pariter ergo in casu argumenti.

75 *Oppones vltimo* Denique objicies: non stat aliquid dici futurum, & quod de illo non sit verum, quod infallibiliter erit : ergo si effectus, prout in causa contingenti ad vnum propensa, dicitur futurus, verè poterit affirmari de illo, quod infallibiliter erit; & consequenter erit futurus absolutè, & simpliciter. Probatur antecedens ex Augustino loco vbi supra, illis verbis : *Tam non possunt futura non fieri, quam non fuisse facta præterita* : ergo ex mente Augustini, sicut non potest affirmari de aliquo, quod sit præteritum, nisi vere affirmetur de illo, quod infallibiliter fuit, pariter nec poterit

dici de aliquo esse futurum vlla ratione, quin verè affirmetur de illo, quod infallibiliter erit. Et idem videtur conuinci ex verbis Anselmi relatis pro Nobis in *confirmat. one secunda conclusionis*.

76 *Respond.* Respondeo, Augustinum, & Anselmum loqui de eo quod futurum omnibus modis; de hoc autem verissimum est, quod si ita sit futurum, non potest ex suppositione futuritionis non fieri.

Solutionem esse de mente Augustini prob. Quod autem hęc sit mens Augustini constat ex illius verbis in eodem capite, vbi sic ait: *Similiter dicatur posse fieri, vt caro huius, aut illius hominis in corpus Caleste mutetur, concedo fieri posse, sed vtrum futurum sit? nescio, & ideo nescio, quia quid habeat de hac Dei voluntas me latet, illud tamen me non latet sine dubio futurum, si hoc Dei voluntas habet*. Quibus in verbis apertè loquitur Augustinus, de eo quod est futurum ex vi decreti diuini, quod est futurum omnibus modis, vt constat ex dictis in secunda conclusione: cum ergo post hæc verba, paucis interpositis, inferat illa, quæ in argumento ex ipso referuntur; fit, vt in eodem sensu sint accipienda.

77 *Esse etiā de mente Anselmi suadetur.* Et eadem esse mentem Anselmi constat. Tum, quia loquitur de eo futuro, quod à Deo præscitur esse futurum, & iuxta eius sententiam *ibidem*, præscientia futurorum in Deo, voluntatem, & decretum supponit. Tum etiam, quia paulò inferius explicans quomodo hæc futura habeant ex voluntate Dei, & esse futura, & liberè fieri, sic ait: *Quoniā, quod Deus vult, non potest non esse, cum vult hominis voluntatem nulla cogi, vel prohiberi necessitate ad volendum, vel ad non volendum, & vult effectum sequi voluntatem, tunc necesse est, esse liberam, & esse, quod vult.* Loquitur ergo Anselmus de futuris supponentibus efficacem voluntatem diuinam, de quibus certum est esse omnino necessarium, quod suo tempore eueniant ex suppositione quod sint futura modo prædicto, non autem negat, nec Anselmus, nec Augustinus, posse aliquid esse futurum respectiuè ad causas creatas ad illius productionem dispositas, quod tamen non eueniat in tempore, vt asseruimus inter confirmandam nostram conclusionem, & docet D. Thomas *quæst. 2. de verit. art. 12. q. 12. art. 10. ad 7. & 8. arg. in 1. dist. 38. q. 1. art. 5. & alibi* pluries. Et hæc de prima parte disputationis.

§. VIII.

Resolutio disputationis quoad cæteras partes.

78 *Effectus necessarius & contingens dupliciter accipiuntur.* Secunda faciliorem habet expeditionem, aduertendo ex Ferrara 1. *Contra Gentes cap. 67. in explicatione 2. arg.* effectum necessarium, & effectum contingentem considerari posse dupliciter, & sub ratione effectus: primo modo considerantur absolutè in se ipsis: secundo autem modo, per comparationem ad causam; in priori consideratione dicitur necessarium, id quod quantum est ex propria natura, non potest deficere, sicut cœlum, & Angeli, quæ ab intrinseco petunt conseruari in esse ex suppositione quod fiant, quia carent principio corruptionis inclinante ad illorum non esse: cum quo tamen stat, quod ab extrinseco possint corrumpi; seu annihilari, Deo suspendente concursum, contingens autem dicitur quod quantum est ex conditione propriæ naturæ, potest deficere, quod etiam corruptibile ab intrinseco dicitur, ex eo quod est intrinsecum illi principium aliquod appetens, & inclinans ad non esse illius, quod principium in compositis ex materia prima, quæ appetendo formam oppositam, ex consequenti appetit non esse illius, qua de facto informatur; & ista necessitas, & contingentia sunt essentialiter, & inuariabiliter conuenientes rebus contingentibus, & necessariis, ita vt in quocumque statu res contingens ponatur, semper sit contingens, & res necessaria semper est necessaria.

79 *Effectus necessarius quis sit?* In secunda autem consideratione, quæ ad nostrum tractatum spectat, effectus necessarius in ratione effectus dicitur ille, qui procedit a causa necessario, & immutabiliter agente, id est, quæ ab alia causa impediri non potest, & contingens dicitur ille, qui à causa, quæ impediri potest, procedit, & per consequens, etsi causa aliquando ad cuius productionem sit inclinata, potest tamen non euenire. Notat autem *ibi* Ferrara, effectum contingentem in ratione effectus per ordinem ad causam, posse adhuc considerari dupliciter, vel quantum ad naturam effectus, vel quantum ad modum, quem habet: sub prima consideratione semper illi conuenit contingentia, quia in quocumque statu inueniatur, semper est effectus causæ impedibilis; consideratus autem quoad modum essendi, aliquando habet modum contingentiæ aliquando modum necessitatis, modum contingentiæ quamdiu est intra causam: nam quamdiu est in illa, etsi sit inclinata ad eius productionem, potest non euenire: modum necessitatis, quando habet in se ipso esse: nam tunc habet necessitatem suppositionis, quia omne quod est, dum est, necesse est esse, quod intellige de necessitate ex suppositione, & in sensu composito, non in sensu diuiso.

80 *Diffinitio futuri necessarij, & contingentis.* Ex quibus, & ex antea dictis, colligitur primo, diffinitio futuri: futurum *est illud, quod non habet esse in seipso, sed in causa præparata, & disposita ad eius productionem*. Secundo, diffinitio futuri necessarij, scilicet, *est illud, quod habet esse in causa necessaria, & immutabiliter operante*. Tertio, diffinitio futuri contingentis, videlicet, *est illud, quod tantum habet esse in causa impedibili*; quia tamen potest causa impediri ab extrinseco ab executione effectus, quem continet, vel ab intrinseco: hinc nascitur diuisio futuri contingentis in contingens specialiter dictum, & contingens generaliter sumptum, scilicet, liberum: primum est, quod habet esse in causa impedibili ab extrinseco; liberum autem est illud, quod habet esse in causa, quæ ab intrinseco potest impedire euentum effectus.

81 *Futurū aliud absolutum, aliud cōditionatum.* Circa tertium, quod in hac disputatione examinandum restat, breuiter, & resolutoriè est dicendum, futurum primo diuidi in futurum absolutum, & futurum conditionatum. Primum est, cuius futuritio a nulla conditione non futura dependet. Dico *non futura*; quia si conditio, à qua pendet, futura sit, non ideo amittit rationem absolute futuri, vt constat in Christi Domini Incarnatione, quæ à peccato Adami habuit dependentiam, quia tamen hoc peccatum erat futurum, ideo Incarnatio fuit futura absolutè. Futurum conditionatum est illud, quod absolutè non erit, esset tamen si aliqua poneretur conditio, v. c. si Iudas ageret pœnitentiam, veniam consequeretur, fuit conditionatum futurum, quia si illa conditio staret, foret veniæ consequutio, quæ tamen futura non fuit absolutè, quia conditio ponenda non erat.

82 *Futurū conditionatum multiplex. Primum est. Secundū.* Rursus hoc futurum est duplex, aliud quod cum conditione nullam habet connexionem, sed omnino disparatè comparatur ad illam, quod appellari solet disparatum: aliud est, quod cum conditione, aliqua connexione connectitur: exemplum est primi, *si Turca dormiret Paulus ageret pœnitentiam*, in quo Pauli pœnitentia nullatenus cum Turcæ somno connectitur. Secundum, quod non disperatum vocatur, est multiplex, aliud quod cum conditione, connexione metaphysicè infallibili connectitur, quale est in nostra sententia, si Deus voluntatem creatam efficaciter præmouet ad actum pœnitentiæ, voluntas pœnitebit: nam etsi pœnitentia, supposita præmotione efficaci, possit absolutè, & in sensu diuiso non esse, ex suppositione tamen, & in sensu composito non potest: quo circa cum præmotione habet connexionem omnino infallibilem.

83 *Tertium.* Aliud est, quod cum conditione habet connexionem infallibilem solum moraliter consistentem in eo quod conditione posita semper erit, etsi metaphysice possit non esse adhuc in sensu composito, v. c. si homo graui tentatione pulsetur, & diuina gratia non adsit, tentationi succumbet: nam etsi metaphysice possit tentationi grauiter pulsanti resistere absque speciali gratia diuina, moraliter tamen non potest, sed semper succumbet tentationi graui, nisi speciali Dei adiutorio muniatur, vt docent Theologi 1. 2. *quæst.* 109. *Quartū.* Aliud est, quod cum conditione solum habet connexionem probabilem, v. c. si mater habuerit filium, diliget illum; si Petrus in necessitate constitutus à Paulo sibi amicissimo eleemosynam petat, illam consequetur; in quibus solum probabiliter, & coniecturaliter futura conditioni annectuntur: cum quandoque contingat, matrem filium habere, & illum non diligere, & vnum hominem ab alio in illis circunstantijs eleemosynam petere, quam tamen non consequitur, est tamen probabile sub illis conditionibus euentum futurum, & hoc conditionatum probabile suscipit magis, & minus iuxta plura, vel pauciora probabilitatis motiua.

Quintū. Denique alia sunt futura conditionata cum conditione dubiè, & contingenter omnino connexa, vt si Petrus studuerit doctus euadet; si mercaturam exerceat, pecunias lucrabitur.

§. IX.

Recentiorum sententia examinatur.

84 *Quorundam Recentiorum euasio & noua doctrina.* HÆc Salmanticæ è suggestu discipulis dictabamus anno millesimo sexcentesimo quadragesimo secundo, quæ à pluribus visa, & reuisa, adeò aliquibus ex nostris placuere, vt fere ad verbum transcripserint. Recentiores autem scientiæ mediæ professores, qui postea scripserunt, toti fuere in explicanda constitutione futuri, existimantes, & merito totum scientiæ mediæ negotium ad hoc reduci, & fere omnes conspirarunt in eo quod futurum nihil reale positiuum importat futuritionis tempore existens, sed solum carentiam existentiæ pro tunc, ex qua; & existentia postea, futuritio, aut futurum constituitur; cumque carentia existentiæ, quæ futuritionis tempore existit, à decreto existente non dependeat, existentia autem, quæ postea erit, futuritionis tempore non existat, sed sit extitura; fit consequens, vt absque decreto Dei subiectiuè existente saluetur ratio futuri, & obiectum scientiæ mediæ absque decreto subiectiuè existente subsistat.

85 *Reijcitur primo.* Hæc tamen doctrina reijcitur primo ex dictis nostram conclusionem probando: nam futuritionis tempore verè affirmatur rem aliquam esse futuram; sed hoc non potest saluari, nisi tempore futuritionis adequata forma constituens futurum subsistat: ergò futurum non constituitur per carentiam existentiæ tempore fu-

re futuritionis, & per existentiam postea. Consequentia est euidens: nam hæc duo non existunt tempore futuritionis. Maior constat: nam rem esse futuram, aliquando verè enuntiatur; alias non esset ens verum, & reale; sed non affirmatur pro signo possibilitatis, vt omnibus est in confesso, nec pro tempore in quo existit; cum iam desistit esse futura: ergo affirmatus futuritionis tempore. Minor autem probatur: nam propositio affirmatiua petit ad sui veritatem prædicatum conuenire subiecto adæquatè pro tempore importato per copulam, nec sufficit, quod inadæquata pars prædicati subiecto conueniat: vnde hæc propositio, *Petrus est corpus album*, vera non est, si albedo non conueniat subiecto, quamuis ratio corporis illi conueniat, & hæc propositio, *Petrus est futurus*, est falsa tempore, quo Petrus existit, esto illi existentia conueniat, quæ in Recentiorum sententia constituit inadæquate futurum: ergo non potest vere affirmari de re aliqua esse futuram, nisi tempore futuritionis illi conueniat forma adæquata futuri.

86 *Respondebis.* Si fortè dicatur, ly *futurum* ampliare ad illud, quod est, vel erit, ideoque, vt verè de re aliqua affirmetur esse futuram, non est necessarium, quod adæquata futuritionis forma illi conueniat tempore futuritionis, sed sufficit quod illi pro tunc conueniat carentia existentiæ, & existentia postea tempore futuro. In contrarium obstat: nam ex eo quod ly *futurum* ampliet subiectum ad illud, quod est, vel erit, sicut verbum de futuro tempore ampliat, solum sequitur posse affirmari de re aliqua esse futuram, absque eo quod existat pro tempore importato per copulam; non autem, quod possit vere affirmari de re, cui pro tali tempore non conueniat esse futuram: ergo non sequitur posse vere futuritionem affirmari absque eo quod forma adæquata futuri verè conueniat tempore futuritionis. Probatur antecedens: *Contra.* ex eo quod ly *cognitum* ampliet subiectum vsque ad possibile, sicut ampliat verbum *cognosco*, solum sequitur posse vere affirmari de re, cui existentia solum possibiliter conuenit, non autem, quod possit vere affirmari de aliquo, cui forma constituens cognitum non conueniat pro tempore importato per copulam: ergo pariter ex eo quod ly *futurum* ampliet ad illud, quod est, vel erit, solum sequitur posse vere de re non existente affirmari, non autem quod affirmari possit de re, cui forma futuri non conueniat pro tempore importato per copulam nempe tempore futuritionis.

87 *Secundo reijcitur.* Secundo reijcitur: nam forma etiam inadæquatè constituens futurum, non est indifferens ad esse, & non esse futurum, vt ex terminis est manifestum, debetque futurum distinguere à purè possibili; sed carentia existentiæ est indifferens ad esse, & non esse futuri, & non distinguit futurum à purè possibili; cum sit communis vtrique; prædicatum autem duobus commune non possit vnum ab alio distinguere, vt constat in ratione animalis, quæ quia est communis homini, & equo, non potest hominem distinguere ab equo, nec equum potest distinguere ab homine: ergo carentia existentiæ non constituit futurum, vt inadæquata forma.

88 *Tertio reijcitur.* Tertio reijcitur, & explicatur magis præcedens obiectio, non enim alia ratione pro signo possibilitatis puræ, non potest de aliquo vere affirmari, quod sit futurum, nisi quia pro tali signo non conuenit aliquod prædicatum distinguens à re pura possibili, & cum statu puræ possibilitatis repugnans: ergo vt tempore futuritionis de aliquo vere affirmetur esse futurum, debet illi cōuenire prædicatum distinguēs à purè possibili, & cum statu puræ possibilitatis repugnans: ergo vt tempore futuritionis de aliquo vere affirmetur esse futurum, debet illi conuenire prædicatum distinguens à purè possibili, & cum statu puræ possibilitatis repugnans; sed carentia existentiæ, quæ in Recentiorum sententia, solum conuenit rei futuræ tempore futuritionis, non est prædicatum cum statu purè possibilitatis repugnans, nec distinguens à puræ possibili; existentia autem, quæ distinguere posset, non datur in tali tempore: ergo præter carentiam existentiæ, & existentiam postea, debet aliud assignari tempore futuritionis, & consequenter in illo futuritio, vel rem esse futuram consistit, non autem in carentia existentiæ, & existentia postea.

89 *Si respōdeas.* Si dicas, quod licet sola carentia existentiæ non sit prædicatum distinguens futurum à purè possibili, carentia tamen existentiæ cum ordine ad existentiam habendam potest distinctionem istam præstare, cum non conueniat rei in statu puræ possibilitatis, & consequenter sic sumpta potest futurum in ratione futuri constituere. In contrarium obstat argumentum. §. 2. *Contra.* factum contra sententiam Suarez: nam ordo iste est aliquid à carentia sola existentiæ distinctum; cum præstet, quod sola carentia existentiæ non præstat, est etiam aliquid distinctum ab existentia postea habenda; cum conueniat tempore futuritionis, in quo non conuenit existentia; distinguitur etiam à purè possibili; cum transferat de purè possibili ad statum futuritionis: ergo tempore futuritionis existit aliquod prædicatum ab his omnibus distinctum, quod aliud esse non potest, nisi diuinum decretum, vt *ibidem* manifestè monstrauimus.

Respondebis id, quod additur supra carentiam existentiæ non esse ordinem aliquem positiuum terminatum ad existentiam, sed esse ipsam existentiam non vt habitam, sed vt habendam. 90 *Respondebis.* Sed contra ex iam dictis: existentia vt habenda est aliquid ab existentia distinctum, est etiam distinctum à sola carentia existentiæ: ergo si tempore futuritionis conuenit rei, quæ futura *Contra.* dicitur, existentia vt habenda, conuenit in tali tempore prædicatum ab vtroque distinctum, quod non potest aliud esse, quam ordo ad existentiam habendam. Antecedens pro secunda parte constat ex dictis: nam existentia vt habenda distinguit rem futuram à purè possibili, quam distinctionem non præstat sola carentia existentiæ: ergo est prædicatum distinctum à sola carentia existentiæ. Pro prima parte probatur: nam existentia vt habenda conuenit rei futuræ tempore futuritionis; existentia autem ipsa non conuenit; aliàs illam existentem constitueret: ergo existentia vt habenda est prædicatum ab ipsa existentia distinctum; non potest enim de vno, & eodem prædicato affirmari, quod conueniat, & quod non conueniat.

91 *Deinde reijcitur Recentiorum doctrina.* Præterea doctrina Recentiorum reijcitur: nam existentia postea, non potest futurum ab existente distinguere; cum rei existenti conueniat; sed futurum, non solum distinguitur à purè possibili, sed etiam ab existente; cum sit inter vtrumque medium: ergo existentia non potest futurum, vt inadæquata forma constituere. Quod amplius vrgetur: nam forma inadæquatè constituens, debet conuenire constituto, vt constat ex terminis; sed existentia non conuenit futuro, vt futuro; cum eo *Confirmatur.* ipso, quod existentia conueniat, & de aliquo verè affirmetur, desinat esse futurum; id enim quod existit non est futurum, sed præsens: ergo existentia non constituit futurum, vt inadæquata forma.

92 *Si respōdeatur.* Si respondeas, distinguendo vltimum consequens, & concedas consequentiam de existentia vt exercitè existente; sic enim non constituit futurum, sed potius futuritionem absoluit; neges autem de existentia non habita, sed habenda: sic enim futuro conuenit, illudque inadæquatè constituit simul cum carentia existentiæ. In contrarium obstat argumentum proximè factum: *Contra arguitur.* existentia namque vt habenda distinguitur à carentia existentiæ; cum repugnet purè possibilitati, cum qua componitur carentia existentiæ; distinguitur etiam ab existentia, vt exercita, & habita; cum conueniat tempore futuritionis; secus autem existentia, vt exercita, & habita, & conueniat futuro, vt futuro, non autem existentia, vt exercita, quæ futuritionem absoluit: ergo præter carentiam existentiæ, & existentiam, vt habitam, datur aliud prædicatum conueniens rei futuræ tempore futuritionis, & futuram constituens vt forma; cumque aliud esse non possit, quam decretum diuinum omnipotentiam determinans ad dandam existentiam in tempore, vt manifestè §. 2. monstrauimus, asserendum est illud esse formam constituentem futurum, quod ab æterno est futurum, & infallibiliter tale.

93 *Confirmatur ex D.Th.* Quæ omnia confirmantur ex Angelico Doctore *in hac 1. p. q. 16. art. 7. ad 3. argum.* quo intendebatur probare veritatem creatam esse æternam, hoc modo: *Id quod est verum in præsenti, semper fuit verum esse futurum; sed sicut veritas propositionis de præsenti est veritas creata: ita veritas propositionis de futuro: ergo aliqua veritas creata est æterna.* Cui argumento ita respondet. *Ad tertium dicendum, quod illud quod nunc est, ex eo futurum fuit antequam esset; quia in causa sua erat vt fieret: vnde sublata causa, non esset futurum illud fieri; sola autem causa prima est æterna: vnde ex hoc non sequitur, quod ea, quæ sunt, semper fuerit verum esse futura, nisi quatenus in causa sempiterna fuit vt essent futura, quæ quidem causa solus Deus est.*

94 *Sensus verborū D. Thomæ aperitur.* Ex quibus verbis tale argumentum contra Recentiorum doctrinam consurgit, animaduertendo prius argumentum cui D. Thomas occurrit non procedere de veritate formali, sed de veritate obiectiua; cum enim formalis veritas in intellectu solum existat, & nullus intellectus præter diuinum æternus sit, manifestissimum est nullam veritatem formalem esse æternam, præter illam, quæ est in diuino intellectu, quæ non creata, sed increata est. Hoc ita præmisso, argumentor in hunc modum: si *Ex illis formatur ratio.* rem aliquam esse obiectiue futuram, nihil positiuum importaret futuritionis tempore existens, sed solam carentiam existentiæ, vt saluaret D. Thomas ab æterno esse verum rem aliquam esse futuram, absque eo quod aliquid creatum existeret ab æterno, necessarius non esset recursus ad determinationem causæ increatæ ab æterno existentem; sed D. Thomas, vt saluet rem esse ab æterno futuram, absque eo quod aliquid creatum, existeret ab æterno, necessarius non esset recursus ad determinationem causæ increatæ ab æterno existentem; sed D. Thomas, vt saluet rem esse ab æterno futuram, absq; eo quod aliquid creatum sit æternum, recurrit ad determinationem primæ causæ existentem ab æterno, ex qua habet esse futuram, & est aliquid increatum, vt constat ex verbis adductis: ergo iuxta D. Thomam, vt de aliquo verificetur esse futurum, non sufficit carentia existentiæ, sed præter illam exigitur aliquid positiuum tempore futuritionis existens.

Maior

95 *Maior probatur.* Maior, in qua ſola poteſt eſſe difficultas, conſtat clarè in terminis contrariæ ſententiæ; iuxta quam nihil poſitiuum exiſtens tempore futuritionis requiritur, ſed ſufficit carentia exiſtentiæ in tali tempore exiſtens, & exiſtentia poſtea vt de aliquo vere affirmetur eſſe futurum; ſed carentia exiſtentiæ ab æterno conuenit rebus creatis, & aliquibus exiſtentia conuenit in tempore: ergo vt verum ſit de illis eſſe ab æterno futuras, non eſt neceſſarium aliquid creatum eſſe exiſtens ab æterno, & conſequenter vt rerum futuritio eſſet ab æterno vera, abſque aliquo creato exiſtente ab æterno, non eſſet neceſſarius recurſus ad determinationem primæ cauſæ increatæ exiſtentem ab æterno, ex qua habeant eſſe futuras.

96 *Cuiuſdam Recentioris euaſio.* Et his reijcenda venit cuiuſdam Recentioris ſententia diſtinguentis duplex futurum, vel duplicem futuri conſiderationem, nempe in eſſe entitatiuo, & in eſſe veri formaliter, & fundamentaliter. Qua præmiſſa diſtinctione docet, futurum in eſſe entatino conſiſtere in carentia exiſtentiæ tempore futuritionis, & exiſtentia poſtea: futurum in eſſe veri formaliter in iudicio vero intellectua, quo affirmatur eſſe futurum; in eſſe autem veri fundamentaliter, in prædicato exiſtente tempore futuritionis connexo infallibiliter cum exiſtentia poſtea, quod prædicatum non eſt ſolum decretum diuinum, ſed vel decretum, vel ſcientia media coexiſtens tempore futuritionis, vel aliud prædicatum tunc temporis exiſtens, & connexum cum exiſtentia poſtea habenda.

97 *Reijcitur primo.* Quæ ſententia, etſi ad veritatem proximus, quam præcedens accedat, quatenus recognoſcit prædicatum, futuritionis tempore exiſtens cum re extituta connexum, vt neceſſarium ad veram futuritionem, in alijs tamen, quæ docet, non minus quam illa à veritate recedit. Et reijcitur primo: nam id quod conſtituit futurum in ratione futuri præbet fundametum ad iudicandum verè aliquid eſſe futurum; ſed ſolum prædicantum exiſtens tempore futuritionis connexum infallibiliter cum exiſtentia poſtea habenda, illud fundamentum præſtat, alias futurum in ratione veri fundamentaliter, non conſiſteret in prædicato tunc exiſtente, & cum exiſtentia habenda connexo, cuius contrarium docet præfata ſententia: ergo in ſolo prædicato exiſtente tempore futuritionis connexo infallibiliter cum exiſtentia habenda conſiſtit ratio futuri. Probatur maior: nam id quod conſtituit album præſtat fundamentum ad verum iudicium de conuenientia albedinis, & conſtituens hominem præſtat fundamentum ad verum iudicium de conuenientia humanitatis, vel ad verè iudicandum aliquem eſſe hominem, & ſic de alijs: ergo conſtituens futurum in ratione futuri præbet fundamentum ad iudicandum verè aliquid eſſe futurum.

98 *Secundo.* Secundo reijcitur: nam futuritio entitatiua, prout à prædicto Auctore ſtatuitur, conſiſtens in carentia exiſtentiæ tempore futuritionis, & exiſtentia poſtea, non eſt vera futuritio: ergo ſolum in prædicato exiſtente tempore futuritionis connexo infallibiliter cum exiſtentia habenda conſiſtit vera futuritio; ac proinde diſtinctio illa duplicis futuritionis eſt falſa. Probatur antecedens ex dictis: nam vera futuritio conſtituit verè futurum; ſed futuritio entitatiua à prædicto Auctore aſſignata, non conſtituit verè futurum: ergo vera futuritio non eſt. Conſequentia eſt euidens. Maior prætérquamquod ex terminis nota videtur, conſtat exemplis: etenim vera albedo conſtituit verè album, & vera humanitas verè conſtituit hominem: ergo vera futuritio conſtituit verè futurum. Minor autem probatur: nam verè conſtituere hominem eſt præbere fundamentum ad verum iudicium enuntians de conſtituto, eſſe hominem, & verè conſtituere album eſt præſtare fundamentum ad iudicium verum de albedine: ergo conſtituere verè futurum eſt præbere fundamentum ad verum iudicium enuntians futuritionem; ſed futuritio entitatiua, prout à prædicto Auctore ſtatuta, non præſtat hoc fundamentum; alias in illa conſiſteret futurum in ratione veri fundamentaliter, & non in prædicato exiſtente tempore futuritionis connexo infallibiliter cum exiſtentia poſtea habenda, cuius contrarium à prædicto Auctore docetur: ergo futuritio entitatiua non conſtituit verè futurum, ſed ſolum prædicatum tempore futuritionis exiſtens connexum infallibiliter cum exiſtentia habenda, quod aſſerit noſtra ſententia.

99 *Futuritio non datur ſine diuino decreto. Prob. 1.* Quod autem ſine decreto diuino nequeat futuritio conſiſtere, probatur primo ex D. Thoma *in hac 1. p. infra q. 16. art. 7. ad 3.* verbis *ſuperius* adductis, quibus docet D. Thomas, illud quod nunc eſt, ex eo fuiſſe ab æterno futurum, quatenus in cauſa ſempiterna fuit, vt eſſet futurum; ſed non fuit vt eſſet futurum in cauſa ſempiterna ſumpta prout in actu primo, & indifferenti ad dandam exiſtentiam effectui; alias futuritio in ſigno poſſibilitatis conueniret, nec fuiſſet libera Deo. ergo fuit vt eſſet futurum in cauſa ſempiterna, vt determinata liberè ad exiſtentiam communicandam in tempore; at ſine decreto libero voluntatis diuinæ nulla in Deo eſſe poteſt, aut intelligi libera determinatio: ergo ſine decreto libero voluntatis diuinæ, non poteſt rerum futuritio ſubſiſtere.

100 *Secundo.* Secundo probatur: nam ab eo rebus conuenit futuritio, à quo ſumitur illarum poſſibilitas, & à quo illarum exiſtentia cauſatur (loquimur de futuritione phyſica) ſed poſſibilitas rerum ſumitur à prima cauſa, vel denominatiuè, vel terminatiuè, & à Deo, vt cauſa prima rerum exiſtentia cauſatur: ergo à Deo, vt prima cauſa rebus creatis conuenit futuritio; ſed non conuenit à Deo, vt in actu primo, & omninò indifferenti; alias vt *proximè* arguebamus, illarum futuritio non eſſet libera Deo, ſed neceſſario eueniret: ergo conuenit illis à Deo, & ab omnipotentia diuina, vt liberè applicata, & liberè determinata ad exiſtentiam communicandam; at ſine libero diuinæ voluntatis decreto, nequit ſtare in Deo libera determinatio, vt omnibus eſt conſpicuum: ergo conuenit futuritio rebus à Deo, & omnipotentia diuina, vt per decretum liberum applicata, & determinata; & conſequenter ſine libero decreto voluntatis diuinæ, non poteſt futuritio ſubſiſtere, quidquid ſit, an alia prædicata diuina cum exiſtentia habenda connexa ingrediantur ad dandam futuritionem, vel ad illam conſtituendam.

101 *Scientia Media tempore futuritionis coexiſtens, nõ poteſt cõſtituere futurũ. Prob. 1.* Quod autem Scientia Media coexiſtens tempore futuritionis, non poſſit conſtituere futurum, vt in ſententia, quam impugnamus, aſſeritur, probatur primo: nam Scientia Media prout à ſuis Auctoribus traditur, non eſt practica in ordine ad proprium obiectum, ſed purè ſpeculatiua; & conſequenter non cauſat, nec conſtituit illud, ſed conſtitutum ſupponit; at obiectum Scientiæ Mediæ eſt futurum conditionatum: ergo hoc futurum non poteſt per Scientiam Mediam in ratione futuri conſtitui. *Secundo.* Secundo: nam ſcientia Dei libera terminata ad abſolutè futurum, quia in ſententia contrariorum non eſt practica, ſed ſpeculatiua, non cauſat, nec conſtituit futurum abſolutè, ſed conſtitutum ſupponit: vnde in illorum ſententia, non ideò obiecta creata exiſtunt, vel ſunt futura, quia ſciuntur à Deo, ſed ideò ſciuntur à Deo, quia exiſtunt, vel ſunt futura, vt *infra* videbimus; ſed Scientia Media terminata ad futura conditionatè, non eſt practica reſpectu illorum, ſed pure ſpeculatiua: ergo non cauſat, nec præſtat illis futuritionem, ſed conſtituta ſupponit in ratione futuri conditionatè.

Tertio probatur: nam ex oppoſito fieret, vt hæc propoſitio eſſet vera; *Ideò aliquid eſt futurum conditionatè, quia ſcitur a Deo vt futurum*: non autem è contra; *ideò ſcitur, quia futurum eſt*; 102 *Prob. 3.* conſequens eſt falſum: ergo Scientia Media non conſtituit futurum ſub conditione, ſed ſupponit conſtitutum. Probatur minor: vt enim communiter PP. Societatis docent, non ideò aliquid eſt abſolutè futurum, quia ſcitur à Deo, ſed è contra, ideò ſcitur, vt futurum abſolutè, quia futurum eſt: ergo pariter fateri tenetur Recentior, quem impugnamus, non ideò aliquid eſſe futurum ſub conditione, quia ſcitur per Scientiam Mediam; ſed è contra, ideò per Scientiam Mediam ſciri, quia futurum ſub conditione ſupponitur, vel à communi ſuorum ſententia recedere. Patet conſequentia: nam ideò prædicta doctrina in ſcientia abſolutorum eſt vera, quia non eſt practica, ſed ſpeculatiua in ordine ad proprium obiectum; ſed etiam Scientia Media cum ſuo obiecto comparata non eſt practica, ſed purè ſpeculatiua: ergo etiam de illa eſt verum, non ideò aliquid eſſe futurum ſub conditione, quia per Scientiam Mediam cognoſcitur, ſed ideò ſcitur, quia futurum eſt ſub conditione, & vt tale ſupponitur.

103 *Prob. 4.* Præterea, idem aſſumptum probatur ex Recentioris doctrina: vt enim à prædicto Auctore docetur, futurum in ratione veri formaliter conſiſtit in iudicio vero de futuritione formato; in ratione autem veri fundamentaliter conſiſtit in prædicato exiſtente futuritionis tempore; cum exiſtentia habenda annexo, præbente fundamentum ad veritatem iudicij, quod de futuro formatur; ſed quamuis ſcientia media exiſtat tempore futuritionis, & ſit cum exiſtentia conditionatè habenda connexa, non tamen præbet fundamentum ad veritatem iudicij, quod de rerum futuritione formatur: ergo non conſtituit futurum in eſſe veri fundamentaliter, de quo illius ſententia procedit: nam loquendo de futuro in ratione veri formaliter, ſi forte poteſt futurum cum proprietate appellari, ſi Scientia Media admittatur, certum eſt illa conſtitui. Conſequentia eſt euidens. Maior continet Recentioris doctrinam. Minor autem oſtenditur primo: *Minor prob. 1.* nam Scientia Media eſt iudicium verum, quod Deus format de futuris conditionatis; ſed fundamentum ad iudicij veritatem non conſiſtit in ipſo iudicio, ſed ex parte obiecti ſe tenet, & ab obiecto præſtatur: ergo fundamentum ad verum iudicium à Deo de futuris conditionatis formatum, nõ conſiſtit in Scientia Media, ſed eſt aliquid ab illa diſtinctum; & conſequenter non conſtituit futurum conditionatum in ratione veri fundamentaliter.

104 *Prob. 2.* Secundo probatur minor: nam fundamentum ad veritatem iudicij determinat obiectiuè intellectum ad aſſenſum veritatis; ſed determinans obiectiuè, ex parte obiecti ſe tenet, & ab aſſenſu intellectus à ſe determinato diſtinguitur, vt ex terminis ipſis apparet: ergo fundamentũ, quod à futuro præſtatur, vt Deus per Scientiam Mediam verè iudicet eſſe futurum, ſe tenet ex parte futuri, & à Scientia Media diſtinguitur; & conſequenter Scientia Media non conſtituit futurum in ratione veri fundamentaliter.

Reſpon-

105 *Respondebis.* Respondebis: obiectum Scientiæ Mediæ non esse futurum conditionatum, quod per ipsam constituitur, nec per illam iudicari aliquid esse futurum sub conditione, sed obiectum illius est, quod esset, si poneretur conditio, & hoc per scientiam mediam iudicari: vnde scientia media non constituit suum obiectum, sed constitutum supponit; nec sui veritatem fundat, sed ad illam obiectiuè fundata supponitur.

106 *Cõtra 1.* Sed contra primo: nam iudicium diuinum enuntians de aliquo obiecto esse futurum conditionatè, non est scientia Deo libera, nec omninò necessaria: ergo est scientia media, quæ ideò media vocatur, quia nec libera, nec necessaria est, sed media inter liberam, & necessariam, cum necessaria conueniens in non supponendo decretum liberum subiectiuè, & cum libera, in eo quod potuit Deo non conuenire. Consequentia est euidens. Antecedens pro prima parte constat: nam scientia Deo libera est illa, quæ decretum subiectiuè existens supponit, sed iudicium illud non supponit decretum subiectiuè existens in Deo, sed scientiam mediam, per quam constituitur futurum conditionatum, iuxta præfatam sententiam; scientia autem media non est libera Deo, sed contingens: ergo iudicium, quo Deus iudicat de aliquo obiecto esse futurum sub conditione, non est scientia Deo libera. Quod autem scientia necessaria non sit, etiam constat: nam potuit non conuenire Deo; cum scientia media illius obiectum constituens potuerit non existere; ac proinde, etiam iudicium scientiam mediam præsupponens, & illi obiectiuè innitens: ergo hoc iudicium non est scientia necessaria Deo, sed media inter liberam, & necessariam.

107 *Cõtra 2.* Contra secundo: nam iudicium, quo Deus cognoscit de aliquo obiecto, quod esset, si talis poneretur conditio, est futurum in ratione veri formaliter; cum non terminetur ad obiectum, vt existens, sed vt extiturum sub aliqua conditione, in quo futuritio in ratione veri formaliter potest consistere; sed ad futurum in ratione veri formaliter præsupponitur, iuxta Recentioris sententiam, futurum in ratione veri fundamentaliter consistens in prædicato existente tempore futuritionis connexo infallibiliter cum existentia postea habenda: ergo iudicium affirmans de re aliqua, quod esset, si hæc, aut illa poneretur conditio, supponit prædicatum existens tempore futuritionis cum existentia habenda connexum; sed hoc prædicatum non est ipsa scientia media, aliàs se ipsam supponeret, & sui ipsius veritatem obiectiuè fundaret, quod implicat: ergo est decretum liberum existens tempore futuritionis. Patet consequentia: nam præter decretum, & scientiam mediam, non est assignabile prædicatum existens in Deo tempore futuritionis conditionatæ connexũ infallibiliter cum existentia habenda: ergo exclusa scientia media, necessario est asserendum esse diuinum decretum, quod existit tempore futuritionis, & cum existentia habenda connectitur.

108 *Cõtra 3.* Contra tertio: nam quod res aliqua esset, si hæc, aut illa poneretur conditio, vel est idem formalissimè, ac esse futuram conditionatè, vel esse futuram conditionatè supponit: sicut quod res aliqua erit absolutè, vel est formalissimè idem, ac esse absolutè futuram, vel futuritionem absolutam supponit: ergo si scientia media habet pro obiecto, quod res aliqua esse, si hæc, aut illa poneretur conditio, vel habet pro obiecto futurum conditionatum, vel aliquid futurum conditionatum constitutum supponens; & consequenter non potest futurum conditionatum per scientiam mediam constitui. Consequentia est euidens: sicut enim obiectum scientiæ mediæ non potest constitui per illam, ita id, quod ab obiecto scientiæ mediæ supponitur, per ipsam scientiam mediam repugnat constitui. Antecedens autem probatur: nam futurum conditionatum non est quid consequutum ad existere conditionatum, aut illo posterius, sicut futurum absolutum non est quid consequens ad absolutè existere, aut posterius illo: ergo vel est formalissimè idem cum existere conditionatè, vel ad illud præsupponitur; & consequenter, quod res aliqua esset, si hæc, aut illa poneretur conditio, vel est formalissimè futurum conditionatum, vel supponit futurum conditionatè constitutum.

109 *Confirmatur.* Quod amplius vrgetur: quia namque scientia libera terminata ad absolutè futura cognoscens de illis, quod absolutè erunt, non potest constituere futurum absolutum in ratione futuri, sed constitutum supponit; alias vt *proximè* arguebam, ideò aliquid esset absolutè futurum, quia scitur à Deo, non autem è contra; ideò à Deo sciretur, quia esset absolutè futurum, quod communi sententiæ Doctorum Societatis aduersatur: ergo si scientia media cognoscit de obiectis creatis, quod essent, si talis poneretur conditio, non potest constituere futurum conditionatum, sed necessario supponit illud constitutum in ratione futuri.

110 *Quarto reijcitur solutio.* Præterea tradita solutio reijcitur. nam de re omninò indifferenti ad esse, & non esse futuram, non potest verè affirmari quod esset, si hæc, aut illa poneretur conditio; sed res creata tempore futuritionis, prout scientiam mediam vt illius obiectum, præcedit, est omninò indifferens ad esse, & non esse futuram, secluso decreto diuino: ergo de illa, prout sic, non potest verè affirmari, quod esset, si hæc, aut illa poneretur conditio. Consequentia tenet Maior videtur certa: non enim alia ratione non potest de aliqua re pro signo possibilitatis verè affirmari, quod esset si aliqua poneretur conditio, nisi quia pro tali signo est indifferens ad esse, & non esse futuram: ergo in quocumque statu dicta indifferentia detur, non poterit verè affirmari. Minor autem probatur: nam tempore futuritionis, si præscindatur decretum, nihil remanet existens pro priori ad scientiam mediam, nisi carentia existentiæ; sed hæc est omninò indifferens ad rei futuritionem, & negationem illius: ergo res creata tempore futuritionis, prout scientiam mediam præcedit tanquam obiectum illius, est omninò indifferens ad esse, & non esse futuram secluso decreto diuino.

Respondebis, quod licet res creata de se indifferens sit ad esse, & non esse futuram, ex suppositione tamen quod esset, si aliqua poneretur conditio, manet determinata ad existendum conditionate, sicut enim quod est, necesse est esse ex suppositione quod sit; ita ex suppositione quod res aliqua esset conditionate, necessarium est quod esset, & consequenter sicut res existens, ex suppositione quod sit, potest certò cognosci vt existens; ita res, quæ esset, si aliqua poneretur conditio, ex hac suppositione potest scientiam terminare affirmantem de illa quod esset. 111 *Respondebis.*

Sed contra primo: vt enim necessitas ex suppositione detur, debet tempore, quo datur, existere suppositio, & id quod necessitatem inducit; sed si secludatur decretum, nihil datur tempore futuritionis præsens, quod possit prædictam necessitatẽ inducere; cum secluso Dei decreto, omnia, quæ existunt tempore futuritionis pro priori ad scientiam mediam, sint omnino indifferentia ad futuritionem, & negationem illius: ergo Dei decreto secluso, non potest res creata existere necessariò existentia conditionata, nec esse determinata ad essendum sub aliqua conditione. 112 *Cõtra 1.*

Contra secundo: nam hæc necessitas ex suppositione non conuenit rei creatæ essentialiter, nec conuenit illi à se: ergo illi conuenit ab omnipotentia diuina, & per ordinem ad illam; sed non conuenit ab omnipotentia, vt in actu primo, & in statu indifferentiæ; aliàs esset necessariò ab illa: ergo conuenit hæc suppositio ab omnipotentia vt *liberè* applicata ad agendum; sed hæc applicatio libera est decretum voluntatis diuinę omnipotentiam applicans, & determinans: ergo hoc decreto secluso non potest tempore futuritionis talis suppositio dari; & consequenter non potest necessitas illa ex suppositione subsistere. 113 *Secundo.*

Contra tertio, & explicatur magis ratio præcedens suppositio, ex qua res creata de se indifferens, necessitatur ad existendum conditionatè tempore futuritionis, debet esse Deo libera; sed absque decreto existente nequit esse actu libera Deo: ergo absque decreto existente tempore futuritionis, non potest talis suppositio subsistere. Minor cum consequentia tenet. Maior autem ostenditur primo: nam prædicta suppositio debet esse actu libera creaturæ: alias scientia media, quæ Deo necessario conuenit facta illa suppositione, non esset creaturæ libera; sed implicat liberum creaturæ non liberum Deo, sicut implicat liberum creaturæ, non subordinatum Deo; alias tale liberum esset à creatura, vt à primo libertatis principio: ergo illa suppositio debet esse Deo libera. Secundo probatur maior: nam suppositio illa non est Deo necessaria; aliàs posset Deo nolente contingere, quod est absurdum: ergo est Deo libera. 114 *Tertio.* *Maior prob. 1.* *Secundo.*

Denique probatur maior: nam prædicta suppositio est diuinę prouidentiæ subiecta; sed prouidentia diuina est actus liber intellectus, decretum liberum diuinæ voluntatis supponens, à quo efficaciam, & libertatem accipit: ergo talis suppositio est actu libera Deo. Maior, in qua est difficultas, probatur: prædicta suppositio est quid necessario præ requisitum, vt Deus possit consensum liberum voluntatis creatæ in statu absoluto causare, & de illo prouidere, vt absolutè futuro; vt enim Auctores sententiæ contrariæ docent, nisi voluntas creata supponatur consentiens liberè in statu conditionato, non potest Deus illam consentientem liberè in statu absoluto efficere, nec ab illa consensum liberũ extorquere: ergo debet esse prouidentię diuinæ subiecta. Probatur consequentia: nam prouidentia, cui non subiacent omnia necessario requisita ad existentiam actus, vel effectus prouisi, non est prouidentia perfecta: sicut causa, cuius efficientiæ non subiacent omnes causę alicuius effectus perfecta, & suprema causa nõ est; sed prouidentia diuina, circa actus liberos voluntatis creatæ, vt absolutè futuros, est perfecta, & suprema prouidentia: ergo debet se extendere ad prædictam suppositionem, quæ, vt vidimus, est necessaria in contrariorum sententia, vt Deus de consensu libero voluntatis creatæ in statu absoluto prouideat. 115 *Tertio.*

Denique principalis solutio reijcitur: vt enim Deus tempore futuritionis cognoscat de consensu libero, quod esset, si hæc, aut illa poneretur conditio, etsi non requiratur, quod futuritionis tempore existat consensus absolutè entitatiuè, obiectiua tamen veritas Dei cognitionem terminans, illamque obiectiuè determinans, debet futuritionis tempore existere; sed hoc non potest absque decreto libero voluntatis diuinæ tunc existente saluari: ergo nec diuina cognitio veritatem illam enuncians, potest absque decreto libero subiectiuè existente subsistere. Consequentia 116 *Denique reijcitur principalis solutio.*

quentia est euidens. Præmissæ autem indigent probatione.

117 *Maior probatur* Maior constat: nam veritas formalis subiectiue existens in intellectu, & cognitioni conueniens, non potest existere, nisi terminata ad veritatem obiectiuam,& determinata ab illa: sed futuritionis tempore existit veritas formalis cognitionis diuini intellectus enuncientis de consensu creato, quod esset si hæc, aut illa poneretur conditio: ergo debet futuritionis tempore existere veritas obiectiua, Dei cognitionem terminans, & determinans, aliàs erit cognitio terminata, & determinata absque terminante, & determinante talem cognitionem, quod implicat. *Minor probatur* Minor etiam probatur; nam veritas hæc obiectiua, qua consensus creatus terminat, & determinat cognitionem diuinam, est prædicatum non conueniens necessario, sed contingenter consensui; sed nullum prædicatum contingens potest conuenire creaturæ, nisi dependenter à decreto libero voluntatis diuinæ: ergo veritas hæc obiectiua non potest futuritionis tempore existere absque decreto libero voluntatis diuinæ futuritionis tempore absolutè existente.

118 *Vltimo probatur principale assumptum.* Denique principale assumptum probatur, quòd nempe, scientia media tempore futuritionis existens, non possit constituere futurum conditionatum in esse veri fundamentaliter: nam vera futuritio non est contingens, & casualis Deo; sed scientia media est Deo contingens, & casualis: ergo nequit esse forma constituens futurum, nec in esse entitatiuo, nec in esse veri fundamentaliter. Consequentia tenet. Minor pro prima parte est certa: nam scientia media taliter conuenit Deo, quod potuit non conuenire, & non ab intrinseco, aliàs esset Deo libera, sed ab extrinseco, nempe, ex libertate creata, in quo contingentia consistit. Pro secunda parte etiam constat: id enim casuale dicitur respectu alicuius, quod euenit præter intentionem illius; sed scientia media conuenit Deo, præter eius intentionem: ergo est casualis Deo, & à casu respectu illius.

119 *Maior prob. 1. Secundo.* Maior autem ostenditur primo: non rerum creatarum esse, & futuritio absoluta, non possunt esse contingentes, aut casuales Deo: ergo futuritio conditionata nequit esse Deo casualis, aut contingens. Secundo probatur: si namque futuritio conditionata consensus liberi voluntatis creatæ esset contingens, & casualis Deo, etiam esset ipsi casualis, & contingens futuritio conditionata negationis consensus, sed huiusmodi futuritio nequit esse Deo contingens,& casualis: ergo nec futuritio conditionata consensus. Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur: nam supposita negatione consensus in statu conditionato, non est Deo possibilis consensus liber voluntatis creatæ in statu absoluto: ergo si negatio consensus in statu conditionato est contingens, & casualis Deo, erit etiam casualis, & contingens in statu absoluto, quod non minus inconueniens videtur, quam quod aliqua entitas positiua creata, Deo sit contingens, & casualis, & quod præter illius intentionem, & libertatem existat. De quo plura infra.

§. VLTIMVS.

Argumentis Recentiorum occurritur.

120 *Arg. 1.* TAmetsi, ex dictis occurrendo argumentis Patris Suarez, facile esset Recentiorum argumentis occurrere, placuit tamen illa breuiter proponere. Arguunt primo: per id enim res aliqua est formaliter futura in instanti A præsenti, per quod est in rerum natura posterior comparatiuè ad hoc instans; sed posterior comparatiuè ad instans A præsens constituitur formaliter per carentiam existentiæ in instanti A præsenti, & existentiam in instanti B futuro: ergo & futura formaliter. Maiorem nō probant, sed vt ex terminis notam supponunt. Minorem autem sic probant. Anti-Christum enim esse posteriorem comparatiuè ad hoc tempus, nihil est aliud formaliter, quam nunc non existere, & existere postea: ergo per carentiam existentiæ in instanti A præsenti, & existentiam in instanti B futuro, constituitur formaliter Anti-Christus posterior comparatiuè ad hoc instans.

121 *Respondetur. Aucto. contrarios falsum supponere, probatur primo.* Respondeo negando maiorem, quam non esse ex terminis veram, sed manifestè falsam, constat primo: nam id, quo Anti-Christus hodie est futurus, debet existere hodie, vt *supra* monstrauimus; id autem, quo in rerum natura est posterior, respectiuè ad hoc tempus est existentiam, quam suo tempore habebit, connotata,& supposita carentia existentiæ hodie: ergo falsum est constitui, & esse futurum, eo quo est in rerum natura posterior respectiuè ad instans, vel tempus præsens.

122 *Secundo.* Secundo: nam Anti-Christus hodie est, & dicitur verè futurus; hodie autem non dicitur, nec est posterior respectiuè ad hoc tempus, nec comparatiuè ad instans, vel tempus præcedens: ergo non est idem Anti-Christum esse futurum, ac esse in rerum natura posteriorem respectiuè ad tempus, vel instans præsens; & consequenter est falsum, eo constitui, & esse futurum, quo est in rerum natura posterior respectiuè ad instans, vel tempus præsens. Secunda consequentia ex prima euidenter colligitur: si namque effectus formales differunt, non potest forma esse eadem. Prima ex præmissis infertur: si namq; hodie verè de Anti-Christo enunciatur esse futurum, & non enunciatur verè esse posteriorem respectiuè ad hoc instans, non sunt idem esse futurum, & esse posteriorem respectiuè ad instans præsens.

123 *Maior probatur* Maior constat: nam aliquando verè enunciatur de Anti-Christo esse futurum; sed non tempore in quo existit: ergo hodie verè enunciatur. Minor autem probatur: nam id quod hodie est posterius, debet existere hodie, connotando carentiam existentiæ in illo tempore, vel instanti, respectiuè ad quod est posterius, vt ex terminis est notum; sed Anti-Christus non existit hodie: ergo non est hodie posterior respectiuè ad tempus præsens, vel comparatiuè ad tempus præteritum; & consequenter non est idem esse futurum, ac esse in rerum natura posteriorem, respectiue ad instans præsens, nec eadem forma præstans prædictos effectus.

124 *Secundo arguitur* Secundo sic arguunt: posita carentia existentiæ in hoc instanti, & existentia in instanti futuro, implicat quod res in hoc instanti non sit futura: ergo his præcisè positis futura constituitur. *Respond.* Respondeo, quidquid sit de antecedenti, negando consequentiam, sicut ista consequentia non valet: *posito effectu dependente à causa essentialiter, implicat non poni causam: ergo causa constituitur per effectum*; cuius antecedens est verum; consequens autem falsissimum: ergo pariter, ex eo quod positis carentia existentiæ hodie, & existentia crastina, implicet rem non esse futuram, non sequitur futuram constitui per carentiam existentiæ hodie, & existentiam cras; nec ideò illis positis implicare, quod res futura non sit, quia per illas constituitur futura, sed quia eo ipso, quod hodie res non existat, & existat cras, implicat quod in Deo non præcesserit decretum de existentia communicanda, per quod est ab æterno futura: vnde si posset res aliqua non existere hodie, & existere crastina die sine decreto ab æterno existente decernente crastinam existentiam, saluarentur carentia existentiæ hodie, & existentia cras, sine eo quod res hodie non existens, & existens cras, esset hodie futura: vt enim *supra* vidimus ex Diuo Thoma; ideò id, quod existit in tempore, fuit ab æterno futurum, quia in causa sempiterna fuit ab æterno, vt fieret; & consequenter, si in causa sempiterna non fuisset determinatum, vt fieret, quamuis in tempore existeret, non fuisset ab æterno futurum, ex quo fit, vt per ordinem ad causas creatas hæc consequentia non teneat; *Hodie res non existit, & cras existit: ergo hodie est futura respectiuè ad causam creatam*: si namq; hæc supponatur omnino indifferens hodie ad causandam cras existentiam, quamuis illam causet cras, non dicitur effectus futurus per comparationem ad illam, vt ex D. Thomas vidimus.

125 *Replicabis 1.* Sed instant primo: positis carentia existentiæ hodie, & existentia cras, quolibet alio secluso, hodie est certa, & infallibilis existentia crastina: ergo hæc duo se ipsis constituunt rem aliquam in ratione futuræ. Consequentia est euidens. Antecedens autem probant: licet existentia crastina sit in suis causis contingens, non tamen est contingens ex suppositione quod sit: ergo ex suppositione, quod cras sit, hodie est certum, quod cras erit.

126 *Secundo* Secundo: licet existentia Petri sit hodie antecedenter contingens in suis causis, ex suppositione tamen, quod hodie sit, est certum, quod est, & vt talis cognoscitur: ergo quamuis existentia Petri crastina sit contingens absolutè in suis causis, ex suppositione tamen, quod cras existet, erit hodie extitura, & vt talis certò cognoscetur: sicut enim, quod est, dum est, necesse est esse; ita id quod futurum est, ex hac suppositione, est necessario futurum.

127 *Ad 1. replicam respond.* Respondeo ad primam replicam, negando antecedens: vt enim hodie sit certum, quod cras erit, præter carentiam existentiæ hodie,& existentiam crastinam, est necessarium, quod hodie sit aliquid infallibiliter connexum cum existentia crastina; ac proinde positis carentia existentiæ hodie,& existentia crastina, quolibet alio seclusq, non est certum hodie, quod cras erit: quam prædicatum hodie existens cum existentia crastina connexum, distinctum quid est à carentia existentiæ hodie, & existentia crastina. Ad probationem antecedentis, concesso antecedenti, distinguo consequens: si hodie sit prædicatum connexum cum suppositione existentiæ crastinæ, concedo consequentiam: si tale prædicatum hodie non detur, nego consequentiam; eo autem ipso, quod tale prædicatum existat hodie, iam datur aliquid à carentia existentiæ hodie, & existentia crastina distinctum,& in hoc prædicato consistit futuritio; si autem tale prædicatum non detur, non poterit hodie existentia vt futura cognosci, quia vt hodie cognoscatur, debet hodie suppositio dari, vel aliquid cum tali suppositione connexum infallibiliter.

128 *Ad secundam.* Et ex his ad secundam replicam, concesso antecedenti,& concessa consequentia, nihil contra Nos infertur: vt enim hodie supponatur, quod cras erit, debet hodie dari prędicatum inferens crastinam existentiam; cumque carentia existentię, quę hodie existit, cum existentia crastina non connectatur, & existentia crastina hodie non sit, debet dari prædicatum hodie existens ab illis distinctum; vt hodie supponatur quod cras erit,& hoc sit ex suppositione necessarium, & vt certum cognoscatur, & in hoc præ-

prędicato consistit futuritio, non autem in carentia existentiæ pro nunc, & existentia crastina, vt contrarij contendunt.

129 *Retorquetur argumentum.* Contra quos potest argumentum retorqueri: vt enim hodie cognoscatur Petrus, v. c. vt existens, debet hodie supponi existentia: ergo vt hodie cognoscatur, quod cras existet, debet hodie supponi futuritio, & necessitas ex tali suppositione; sed posita hodie sola carentia existentię, non datur hodie futuritio, nec necessitas ex illa proueniens; cum carentia existentię sit indifferens ad esse, & non esse, ad futuritionem, & negationem futuritionis; & consequenter sit insufficiens ad inducendam futuritionem, & necessitatem prouenientem ex illa: ergo nisi aliud addatur existens tempore futuritionis, non potest futuritio subsistere, nec necessitas ex suppositione futuritionis; ac proinde vt hodie sit existentia crastina necessario futura, necessitate suppositionis, non sufficiunt carentia existentiæ hodie, & existentia crastina, sed prædicatum ab illis distinctum hodie existens necessarium est, in quo asserimus futuritionem consistere.

130 *Tertio arguitur & replicatur contradicta.* Sed contra doctrinam istam obstat tertium argumentum, quod Recentiores magnificant: carentia existentiæ hodie, & existentia heri, se ipsis, omni alio secluso, fundant veritatem propositionis de præterito, & constituunt rem præteritam: ergo carentia existentiæ hodie, & existentia cras, se ipsis, omni alio secluso fundant veritatem propositionis de futuro, & cõstituunt rem futuram. Probant consequentiam: nam existentia, quę fuit, & existentia, quæ erit, conueniunt in carentia existentiæ hodie: ergo si existentia, quæ fuit, quamuis hodie non sit, constituit rem præteritam, & fundat veritatem propositionis de præterito, existentia, quæ erit, quamuis hodie non sit, fundare poterit veritatem propositionis de futuro, & rem constituere futuram: ex terminis enim notum videtur, quod cum conuenientia in carentia existentiæ hodie, non potest stare discrimen in fundanda, & non fundanda determinata veritate, in constituendo rem præteritam, & non constituendo futuram.

131 *Confirm. 1.* Quoad amplius confirmari potest: rem namq; esse præteritam constituitur per carentiam existentiæ nunc, & existentia quæ fuit; & tamen, existente sola carentia existentiæ nunc, verè de aliquo affirmatur esse præteritum: ergo quamuis futurum constituatur per carentiam existentiæ nunc, & existentiam postea, poterit de aliquo verè affirmari esse futurum, existente sola carentia existentiæ tempore futuritionis. Patet consequentia: nam affirmatur de aliquo esse præteritum, non affirmata, aut non existente adæquata forma constituente præteritionem, aut rem in ratione preteritæ. ergo ad veritatem propositionis affirmantis concretu, non requiritur existentia formæ adæquatæ talis concreti pro tempore importato per copulam; & consequenter, quamuis existentia habenda, inadæquatè constituat futuritionē, aut rem in ratione futuræ, & non existat tempore futuritionis, poterit verè affirmari de re aliqua esse futuram per hoc solum, quod futuritionis tempore existat carentia existentiæ.

132 *Confirm. 2.* Explicatur, & vrgetur secundo: carentia existentiæ rei præteritæ, solum inadæquatè constituit illam in ratione præteritę; & tamen existente solum carentia existentiæ tempore præteritionis, affirmatur verè de aliquo esse præteritum: ergo quamuis carentia existentiæ futuræ, solum inadæquatè constituat futurum poterit verè de aliquo affirmari esse futurum, quamuis tempore futuritionis solum detur carentia existentiæ.

133 *Instatur argumentum.* Respondeo, hoc argumentum necessario esse soluendum à Recentiore, illo vtente, in cuius sententia futurum in ratione veri fundamentaliter non consistit in carentia existentiæ nunc, & existentia habenda, sed in prædicato existente tempore futuritionis connexo infallibiliter cum existentia postea. Ex quo sic arguitur, & argumentum euidenter instatur: carentia existentiæ nunc, & existentia, quæ fuit, se ipsis constituunt præteritum in ratione veri fundamentaliter, quandoquidem se ipsis fundant veritatem determinatam propositionis de præterito, & veritatem iudicij enunciantis rem esse præteritam, & tamen carentia existentiæ nunc, & existentis postea, non constituunt se ipsis futurum in ratione veri fundamentaliter: ergo ex eo quod per carentiam existentiæ, & existentiam, quæ fuit, constituatur præteritum, non sequitur per carentiam existentiæ nunc, & existentiam postea, constitui futurum.

134 *Ad illud resp.* Vnde, concesso antecedenti, nego consequentia: ratio autem discriminis est: nam carentia existentiæ rei contingentis, quæ aliquando fuit, non est indifferens ad esse, & non esse præteritam, sed determinatè connotat existentiam, quæ fuit, & intrinsecè illam supponit; ideoque potest se ipsa fundare veritatem propositionis de præterito, & rem aliquam præteritam constituere, ingrediente constitutionem in recto carentia existentię, & existentia, quæ fuit, in obliquo, & de connotato; carentia autem existentię futuritionis tempore existens est indifferens ad esse, & non esse futuri; cum conueniat in statu puræ possibilitatis: vnde non connotat ab intrinseco existentiam postea habendam, nec cum illa connectitur; ac proinde nõ potest se sola, nec simul cum existentia postea, ingrediente in obliquo, fundare veritatem determinatam propositionis de futuro, nec futurum constituere.

135 *Confirm. solutio ex Arist. & D. Th.* Et quidem iuxta D. Th. 1. *Perhier. c. 8. lect.* 13 & Arist. *ibidem*, propositiones de præsenti, & de prçterito, etiam in materia contingenti, habent determinatam veritatem, aut falsitatem; propositiones autem de futuro in materia contingenti determinatā veritatem, aut falsitatem non habent, quod discrimen, in nullo alio potest consistere, quam in hoc, quod determinata veritas propositionum de pręsenti, & de pręterito, in ipsa re contingenti ratione sui fundatur; veritas autem propositionis de futuro non fundatur in re cõtingenti ratione sui, sed ratione decreti ipsi extrinseci: nam in instanti reali, & decreto supposito, etiam propositiones de futuro sunt determinatè verę, aut determinatè falsę, non minus, quam propositiones de pręsenti, aut de pręterito; & consequenter ex eo quod carentia existentię nunc, & existentia, quę fuit, se ipsis rem pręteritam constituant, perperam à contrarijs infertur carentiam existentię nunc, & existentiam, quę erit, se ipsis, omni alio secluso, constituere futurum.

136 *Ad 1. confirm.* Et ex his ad primam, & secundam confirmationem constat solutio. Ad primam distinguendo maiorem: vtraque ingrediente in recto constitutionem pręteriti, nego maiorem: ingrediente in recto sola carentia existentię, & existentia, quę fuit, in obliquo, & de connotato, concedo maiorem, & concessa minori, nego consequentiam: nam in sententia contraria, carentia existentię nunc, & existentia habenda, constituunt futurum, ingrediente vtraq; in recto, & ideo non potest futuritionis tempore verè de re affirmari esse futuram: nam veritas propositionis affirmatiuę petit conuenientiam prædicati cum subiecto secundum formam adęquatè in recto constituentem; in constitutione autem rei in ratione preteritę sola carentia existentię ingreditur in recto; & ideò potest verè de aliquo affirmari esse pręteritum, quamuis pręteritionis tempore sola existat carentia existentię: quod enim in obliquo solum, & terminatiuè constituit, nō requiritur, quod existat pro differentia temporis importata per copulā, vt constat in propositione enunciante de aliquo esse cognitum ad cuius veritatem sufficit, quod existat cognitio quæ importatur in recto, licet obiectum cognitum in obliquo importatum non existat.

137 *Ad secundam.* Ad secundam, distinguo maiorem: solum inadæquatè in recto, nego maiorem: solum inadæquatè in recto, & in obliquo, concedo maiorem: & concessa minori, distinguo primum consequens distinctione maioris, & nego secundam consequentiam: nam in sententia contraria, carentia existentiæ nunc, & existentia postea, in recto ingrediuntur constitutionem futuri: ex quo rectè intulimus, non posse verè de aliquo affirmari futuritionem, eo quod in tempore importato per copulam, non existit illius forma adæquata. Et iuxta hanc doctrinam accipiendum est, quod *supra* docuimus soluentes argumenta Patris Suarez; quod nempè existentia quæ fuit, constituit præteritum.

138 *Replicatur.* Sed dices, sequitur ex hac solutio ne posse futurum constitui per carentiam existentiæ nunc ingredientem in recto, & per existentia postea terminatiuè, & in obliquo ingredientem; consequens non admittemus; aliàs non consisteret futuritio in determinatione causarum ad dandam existentiam effectui, cuius contrarium in nostra conclusione docuimus: ergo solutio tradita non subsistit. Probatur sequela: vt isto modo constituatur futurum per carentiam existentiæ, & existentiam postea, non est necessarium, quod vtraque existat futuritionis tempore ad veritatem propositionis affirmantis de aliquo esse futurum: ergo possunt isto modo constituere futurum, vel saltim argumento nostro non conuincitur isto modo non constituere.

139 *Respondetur.* Respondeo, negando sequelam. Ad probationem, concesso antecedenti, nego consequentiam pro prima parte; & distinguo consequens pro secunda: argumento sumpto ex veritate propositionis affirmantis futuritionem, concedo consequentiam: alijs argumentis factis pro nostra conclusione, nego consequentiam. Itaque argumentum, quo probauimus non posse constitui futurum per carentiam existentiæ tempore futuritionis, & existentiam postea, eo quod aliàs non posset verè affirmari de re, quod esset futura, quia tempore importato per copulam non existit adæquata forma futuri, quod ad veritatem propositionis affirmatiuæ requiritur, procedit contra constitutionem in recto per vtrumque prædicatum, qualiter à contrarijs adstruitur constitutio: vnde non mirum, quod illo non conuincatur, quod prædicta prædicata non constituant rem futuram, vno illorum ingrediente in recto, & altero in obliquo illam constitutionem.

140 Quod autem, nec isto modo sufficiant ad constituendum futurum, aliunde probandum est, nempè, quia ad hoc necessarium erat, quod carentia existentiæ, conueniens rei tempore futuritionis, intrinsecè connotaret, & inferret existentiā postea habendam, quod carentiæ existentiæ existenti tempore futuritionis non conuenit; cum sit omnino indifferens ad existentiam, & negationem illius, *vt supra* arguebamus; & ideò non potest futurum constitui per carentiam existentiæ in recto, & per existentiam habendam in obliquo, cuius contrarium opposita de causa in constitutione præteritionis contingit.

141 *Instabis primo.* Instabis primo: carentia existentiæ tempore futuritionis existens, non connotat intrinsecè existentiam, quę fuit, & tamen consti-

constituit præteritum vt forma adæquata in recto, ingrediente existentia, quæ fuit, in obliquo: ergo quamuis carentia existentiæ conueniens tempore futuritionis, non connotet intrinsecè existentiam, quæ erit, nec cum illa intrinsecè connectatur, poterit vt forma adæquata in recto constituete futurum, ingrediente in obliquo, & de connotato existentia, quæ erit. Minor cum consequentia tenet. Maior autem probatur: nam carentia existentiæ, quæ fuit, eadem est cum carentia existentię, quæ erit: ergo non potest illi conuenire connotatio aliqua intrinseca, quæ non conueniat carentiæ existentiæ, quæ erit; sed huic non conuenit connotatio intrinseca existentiæ, quæ fuit, nec quæ erit: ergo illi conuenire non potest connotatio intrinseca existentiæ, quæ fuit. Patet consequentia: nam cum identitate vtriusque non stat conuenire vni prædicatum intrinsecum, quod alteri non conueniat.

142 *Instabis secundo.* Instabis secundo: nam saltim sequitur, existentiam, quę erit, constituere in obliquo futurum, licet non vt connotata à carentia existentiæ, nec cum illa connexa, bene tamen vt connotata à decreto diuino, & vt connexa cum illo; consequens est contra doctrinam à Nobis traditam soluendo argumenta P. Suarez: ergo solutio est inconsequens in nostra doctrina. Maior patet: nam ideò non potest in obliquo constituere, vt connotata à carentia existentiæ conueniente tempore futuritionis, quia hæc cum illa non connectitur intrinsecè, nec illam intrinsecè connotat; sed decretum intrinsecè cum existentia habenda connectitur, illamque intrinsecè connotat: ergo potest constituere in obliquo futurum, vt connotata à decreto. Minor autem probatur: *ibi* enim docuimus præteritum constitui per existentiam, quæ erit; sed vt modò afferimus, constitutio præteriti per existentiam, quæ fuit, solum est vt per formam in obliquo ingredientem constitutionem præteriti: ergo adhuc istum modum constitutionis negauimus existentiæ, quæ erit; sed vt modo asserimus, constitutio præteriti per existentiam, quæ fuit, solum est vt per formam in obliquo ingredientem constitutionem præteriti: ergo adhuc istum modum constitutionis negauimus existentiæ, quæ erit, respectu futuri, vel discrimen nullum fuit; & consequenter asserere existentiam, quę erit, ingredi constitutionem futuri in obliquo, doctrinæ *ibi* à Nobis traditæ aduersatur.

143 *Ad 1 replicam resp.* Respondeo ad primam replicam, negando maiorem. Ad illius probationem, nego antecedens: nam res contingens, antequam fit, est indifferens ad esse, & non esse, & consequenter nihil horum illi repugnat; postquam tamen existit, & existere desinit, non manet indifferens ad existendum, & non existendum; sed illi repugnat naturaliter existere; & consequenter carentia existentiæ præteritæ est cum repugnantia ad essendum; carentia autem existentiæ futuræ talem repugnantiam non dicit; quæ subsistere non possunt cum indentitate vtriusque carentiæ; ac proinde ex eo quod carentia existentiæ futuræ non connotet intrinsecè existentiam, quæ fuit, vel quæ erit, non sequitur carentiam existentiæ, quæ fuit, non connotare intrinsecè existentiam vt habitam.

144 *Ad secundam.* Ad secundam, concedo sequelam, & nego minorem. Ad probationem, concessis maiori, & minori, distinguo consequens: negauimus istum modum existentiæ, quæ erit, præciso decreto Dei, concedo consequentiam: non præciso, sed incluso vt forma ad constitutionem futuri, vt cum existentia habenda connexo, nego consequentiam: & in hoc stat discrimen à Nobis statutum inter existentiam, quæ erit, & existentiam, quæ fuit, quod hæc se ipsa in obliquo constituit præteritum, vt connotata à carentia existentiæ constituente illud in recto, præciso decreto Dei, secus autem existentia, quæ erit: hæc enim, nec in obliquo, & de connotato ingreditur futuri constitutionem, nisi vt terminus decreti, & vt connotata ab illo.

145 *Vrgebis.* Sed vrgebis adhuc: nam præteritio existentiam habitam essentialiter supponit; sed existentia habita supponit decretum diuinum: ergo præteritio essentialiter supponit decretum; & consequenter non constituit præteritum, Dei decreto præciso. *Respond.* Respondeo, concessa maiori, & minori, & prima consequentia, distinguendo consequens subillatum: non constituit præciso decreto, vt forma constituente, nego consequentiam: vt antecedenter, & præsuppositiuè se habente, concedo consequentiam. Itaque nec in nostra, nec in contrariorum sententia, potest dari præteritio absque decreto supposito; cum tamen Auctores oppositi, futuritionem admittant non supponentem decretum; ex hoc autem solum sequitur ad rationem præteritionis se habere decretum liberum Dei antecedenter, & præsuppositiuè; non autem quod ad illam constitutiuè se habeat; respectu autem futuritionis constitutiuè se habet: ratio autem discriminis constat ex dictis, quia nempe futurum contingens, tempore futuritionis non est se ipso determinatum intrinsecè ad existentiam habendam, sed solum ratione decreti; & quia futuritio in hac determinatione consistit; hinc fit, quod decretum non præsuppositiuè, sed constitutiuè ad futuritionem se habeat; contingens autem præteritum est intrinsecè determinatum ad existentiam, quę fuit, ratione carentię existentię existente præteritionis tempore intrinsecè connotantis præteritam existentiam; & ideò quamuis decretum diuinum ad illam prærequiratur, non constitutiuè, sed præsuppositiuè solum ad præteritionem se habet; sicut futurum contingens existens, quia ratione existentię præsentis est intrinsecè ac existendum determinatum, etsi decretum, vt existat, præsupponat, non tamen constituitur per illud.

Quarto obijciunt: malitia formalis peccati est ab æterno futura; & tamen non in determinatione causarum ab æterno existente: ergo non omnis futuritio consistit in determinatione causarum; cumque eadem ratio sit de vna futuritione, ac de omni, nulla futuritio in determinatione causarum consistit. Consequentia tenet. Maior est certa: nam Deus ab æterno cognoscit, quod malitia formali peccati existet in tempore, & quod ab æterno non est: ergo est ab æterno futura. Minor autem probatur: nam determinatio causę creatę non existit ab æterno, sicut nec causa creata; Deus autem ab æterno existens, non est causa peccati pro formali malitię: ergo non existit ab æterno in determinatione causarum ab æterno existeate. 146 *Quarto arguitur*

Explicatur, & vrgetur primo: ab æterno est verum dicere, malitia formalis peccati nunc non est, & in tempore erit: ergo malitia peccati est ab æterno futura, sed non constituitur futura per decretum; cum non sit causa peccati pro formali malitię: ergo præciso, & excluso decreto, illius futuritio subsistit, & consequenter aliarum rerum futuritio subsistet decreto præciso. Ex quo vlterius sequitur, futuritionem rerum æternam non constitui formaliter per decretum. 147 *Confirm. 1.*

Explicatur, & vrgetur secundo: carentia existentię malitię formalis peccati existens ab æterno, & existentia in tempore habenda, se ipsis omni alio secluso constituunt malitiam peccati ab æterno futuram: ergo carentia existentię cuiusuis alterius entitatis creatę tempore futuritionis, & existentia postea habenda, se ipsis, omni alio secluso, illam constituunt futuram; & consequenter decretum non est forma constituens futurum. Secunda consequentia ex prima euidenter infertur. Prima ex antecedenti à paritate rationis. Antecedens autem probatur: nam præter carentiam existentię, & existentiam postea, nihil aliud potest assignari, a quo proueniat futuritio peccati pro formali malitię: ergo hęc duo, omni alio secluso, constituunt formaliter futurum peccatum pro formali malitię. Probatur antecedens: si enim potest aliquid assignari esset decretum diuinum; sed hoc non præstat, nec præstare potest futuritionem malitię; cum non sit causa illius; futuritio autem in nostra sententia consistat in determinatione causarum ad dandam existentiam effectui: ergo ab illis omni alio secluso constituitur peccatum ab æterno futurum pro formali malitię. 148 *Confirm. 2.*

Ad hoc argumentum, quo recens quidam Theologus Valentinus sibi blanditur, inaniterque gloriatur, Thomistam quendam in publica disputatione vicisse, illique silentium non sine rubore imposuisse; respondeo ex doctrina à Nobis tradenda *infra Tract. de Prædestinatione*, agendo de permissione peccati, an sit prędestinationis effectus, distinguendo maiorem: est ab æterno futura *physicè*, nego maiorem: *logicè*, concedo maiorem, & distinguo minorem: & non in determinatione causę *physicè* causantis, concedo minorem: *logicè* inferentis, nego minorem, & distinguo consequens per eandem distinctionem: solum enim sequitur, non omnem futuritionem consistere in determinatione causę physicè causantis, aut causaturę effectum; non autem quod non consistat in determinatione causę aliquo ex prędictis modis: nam futuritio physica consistit in determinatione causę physicè causantis, vel causaturę; futuritio autem logica consistit in determinatione causę, non causantis, vel causaturę physicè, sed logicè inferentis existentiam suo tempore habendam. 149 *Respondetur.*

Itaque peccatum consideratur dupliciter, nempe pro materiali, & pro formali malitię: priori modo causatur in tempore à Deo vt à causa prima positiuè, & physicè influente: secundo modo est in tempore à Deo, non vt à causa positiuè influente, sed tantum permittente, & negante gratiam efficacem, qua posita vitaretur peccatum, & vtrique modo causandi respondet decretum ęternum, scilicet positiuum, quo Deus decernit causare in tempore positiuè materiale peccati, & decretum permissiuum, quo ab ęterno decernit permittere in tempore formalem malitiam, & negare gratiam efficacem, qua posita vitaretur peccatum, & qua negata infallibili illatione consequitur: ex vi primi decreti est materiale peccati ab ęterno futurum physica futuritione: quia illius fieri est ab ęterno per efficax decretum à prima illius causa dispositum: per secundum decretum est ab ęterno futura malitia formalis peccati, non physica futuritione, quia causa illius physica non supponitur ab ęterno determinata; bene tamen futuritio ne logica sumpta à decreto permissiuo, quo Deus ab ęterno decreuit permittere malitiam in tempore, & gratiam efficacem ad illam vitandam negare, quod decretum, etsi in malitiam non influat, est tamen cum illa infallibiliter connexum; & ideò illam constituit futuram infallibiliter, non futuritione physica, sed logica consistente in hac connexione. 150 *Explicatur quomodo peccatum fit ab æterno futurum.*

Quomo-

Quomodo autem cum connexione infallibili decreti permisiui cum malitia peccati in tempore extitura, stet Deum non esse causam positiuam illius, alterius negotij est. De quo discipuli D. Thom. *in Tract. de Auxilijs*, Nosque breuiter *in hoc Tractatu* nodum istum disoluemus. Et ex his ad vtramque confirmationem consiat solutio.

Ad vtranq; confir.

151 *Hoc arg. cōtra aduersarios etiā militat.*

Et quidem hoc argumentum etiam ab aduersarijs est soluendum: nam licet respectu futuritionis conditionatæ decretum subiectiuè existens in Deo præsuppositum non admittant, respectu futuri absoluti tale decretum ab æterno existens necessario præsupponi fatentur: ergo etiam ad futuritionem absolutam peccati debet necessario supponi; alias scientia peccat in statu absoluto non esset subiectiuè libera Deo: hoc ergo decretum in sententia illorum necessario præsuppositum ad futuritionem absolutam peccati pro formali malitiæ antecedenter se habens ad illam, constituit in nostra sententia futuram ab æterno malitiam formalem peccati.

152 *Instabis primo.*

Sed instabis primo ex D. Thom. in hac 1. *p. infra q.* 16. *art.* 7. *ad* 3. ibi: *Ad tertium dicendum, quod illud, quod nunc est, ex eo futurum fuit antequam esset, quia in causa sua erat vt fieret: vnde sublata causa non esset futurum illud fieri.* Ex qua doctrina *supra* contra Recentiores monstrauimus, rerum futuritionem consistere in determinatione causarum ad dandam existentiam effectui; sed Deus non est causa malitiæ formalis peccati: ergo quod malitia nunc existens, fuerit ab æterno futura, non ideò est, quia Deus ab æterno decreuit illam permittere in tempore. Ex quo vlterius fit, vt non constituatur futura per decretum permisiuum.

153 *Secundo*

Secundo. nam malitia formalis peccati, non solum *logicè*, sed etiam *physicè*, est ab æterno futura; & tamen non est futura physicè à decreto permisiuo, vt fatemur, nec ab alterius causæ determinatione ab æterno existente, vt tanquam certum supponimus: ergo constituitur futura per carentiam existentiæ existentem ab æterno, & existentiam in tempore habendam omni alio secluso. Consequentia tenet. Minor pro vtraque parte est certa. *Maior probatur 1.* Maior autem ostenditur primo: nam ab æterno est verum dicere, nunc non est physicè malitia peccati, & in tempore physicè erit; sed in nullo alio consistit physica futuritio: ergo ab æterno est futura, nedum logicè, sed etiam physicè. *Secundo.* Secundo: non enim est minus vera prædicta propositio, quam ista: *Anti-Christus nunc non est physicè, & erit physicè suo tempore*; sed hæc vera esse non potest, nisi Anti-Christus nunc physicè sit futurus, & ex eius veritate physicam futuritionem Anti-Christi colligimus: ergo veritas prædictæ propositionis formatæ de malitia peccati, non potest subsistere, sine eo quod malitia peccati sit physicè ab æterno futura.

154 *Tertio probatur, & conf.*

Confirmatur, & vrgetur: materiale peccati est physicè ab æterno futurum; sed non stat physica futuritio materialis peccati absque physica futuritione malitiæ formalis illius: ergo hæc est ab æterno futura, nedum logicè, sed etiam physicè. Maior cum consequentia tenet. *Minor prob. 1.* Minor autem ostenditur primo: non stat physica existentia materialis peccati absq; physica existentia malitiæ: ergo non stat physica futuritio materialis absque futuritione physica malitię formalis. *Secundo* Secundo: non stat possibilitas physica materialis absq; physica possibilitate malitiæ formalis: ergo nec stare potest physica futuritio materialis absq; physica futuritione malitiæ formalis. *Tertio.* Denique: non enim stat præteritio physica vnius absque præteritione physica alterius: ergo idem est de physica futuritione dicendum.

155 *Ad 1. replicam resp. 1.*

Ad primam replicam responderi potest primo, doctrinam D. Tho. explicando de futuritione physica, ex qua sic explicata, & ex eo quod Deus causa peccati non sit pro formali malitiæ, solum infertur, malitiam formalem peccati non esse physicè ab æterno futuram, quod libenter fatemur, non autem, quod ideò ab æterno logicè futura non fuerit, quia Deus ab æterno decreuit, illam permittere in tempore. *Tacita obiectioni occurritur.* Nec sequitur D. Thom. diminute processisse non explicando modum futuritionis peccati pro formali malitiæ. Nam ex his, quæ docet circa futuritionem physicam aliarum entitatum, facile intelligitur modus futuritionis malitiæ formalis, & à quo formaliter debeat præstari, quod sufficit, vt D. Thomas diminutus non fuerit.

156 *Resp. 2.*

Respondetur secundo, admittendo loqui Angelicum Doctorem de futuritione in communi, prout abstrahit à futuritione Physica, & Logica: vnde cum docet id, quod modo existit, eatenus fuisse futurum, quatenus antequam esset, fuit in illius causa, vt fieret, accipiendus, & explicandus est de causa in eadem abstractione, prout, scilicet, est communis causæ causanti physicè, & causæ causanti Logicè, & loquendo de causa in hac abstractione negandum est Deum non esse causam peccati pro formali malitiæ: nam licet Deus in peccatum pro formali malitiæ non influat, nec illud physicè causet, illud tamen Logicè causat, quatenus decernit malitiam peccati permittere negando gratiam efficacem, ex quo per euidentem consequentiam infertur existentia malitiæ formalis in tempore, & ab illo decreto permissiuo constituitur malitia futura: & licet Deus ab æterno non disposuerit influere in tempore in malitiam peccati, ab æterno tamen decreuit concurrere ad materiale, & formalem malitiam permittere, & in Deo sic disponente, & ab ista dispositione dicitur, & est ab æterno futura, futuritione Logica, malitia formalis.

157 *Ad 2. replicam resp. Ad 1. probat. minoris.*

Ad secundam, nego maiorem. Ad primam probationem, distinguo maiorem pro secunda parte: ly *physicè* determinante verbum secundum id quod connotat, nego maiorem: determinante prædicatum, nempè existentiam, quam in tempore habebit, concedo maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: in hac enim propositione, *malitia peccati erit*, enunciatur existentia, quam habebit in tempore, & connotatur per verbum futuritio de facto conueniens; licet autem existentia physicè in tempore malitiæ conueniat futuritio, quæ illi ab æterno conuenit, & de connotato importatur per verbum, non est physica, sed logica, eo quod prædicatum existens tempore futuritionis cum existentia habenda connexum, in quo veritas prædictæ propositionis fundatur, non physicè, sed tantum Logicè infert existentiam malitiæ, & illius conuenientiam in tempore, ideoque prædicta propositio est falsa ly *physicè* determinante verbum; pro eo quod de connotato importat, & solum est vera ly *physicè* determinante prædicatum, & supra illud cadēte: ex hoc tamen non colligitur, quod sit physicè ab æterno futura.

158 *Ad 2.*

Ad secundam probationem maioris, concessis maiori, & minori, nego consequentiam: nam licet vtraque propositio sit vera; & æqualiter vera; in veritate namque non potest dari inæqualitas: prædicata tamen, quæ enunciantur in vna & in alia propositione, non sunt eiusdem conditionis, nec eodem modo comparantur in ratione effectus ad Deum: existentia namque Anti-Christi est à Deo, vt à prima causa positiuè in illam influente, ideoque, vt existat in tempore, necessum est, quod detur ab æterno in Deo decretum omnipotentiam determinans ad communicandam Anti-Christo existentiam in tempore, in qua determinatione consistit physica futuritio, & ob hanc causam ex veritate istius propositionis, *Anti-Christus erit*, rectè colligitur Anti-Christi physica futuritio: malitia autem peccati non est a Deo, vt positiuè influere, sed vt permittente: vnde vt conueniat in tempore, non petit decretum æternum determinans Deum ad illam causandam in tempore, sed solum ad illam permittendam, quod decretum, quia infallibiliter cum existentia malitiæ in tempore habenda connectitur, constituit illam logicè futuram, quia in malitiam non influit, nec omnipotentiam ad influendum in malitiam in tempore, ab æterno determinat, non reddit malitiam physicè futuram, & ideò ex veritate æterna istius propositionis, *malitia peccati erit*, non colligitur, quod ab æterno physicè sit futura.

159 *Ad confirmationem. Ad 1. probationem minoris.*

Ad confirmationem, concessa maiori, nego minorem. Ad primam probationem minoris, concesso antecedenti, nego consequentiam; ratio autem discriminis est: nam existentia entitatis peccati est eadem cum existentia malitiæ; ideoque non potest vna existere, & non alia; causa autem malitiæ non est eadem cum causa materialis entitatis; & consequenter determinatio causæ entitatis non est eadem cum determinatione causæ malitiæ; & quia futuritio physica in determinatione causæ consistit, potest materiale peccati esse physicè futurum a determinatione causæ existente, quin sit physicè futura malitia.

160 *Ad 2.*

Ad secundam probationem, concesso antecedenti, nego consequentiam: ratio autem differentiæ est: nam possibilitas sumitur dupliciter: primo pro non repugnantia ad existendum: secundo denominatiuè a causa efficiente: primo modo sumpta, est eadem possibilitas entitatis cum possibilitate malitiæ, sicut vtriusque existentia est eadem: secundo modo, quamuis causæ sint diuersæ, sunt tamen connexa: nam omnipotentia diuina; quæ est causa entitatis materialis, est connexa cum possibilitate voluntatis creatæ defectibilis, a qua malitia denominatur possibilis, ideoque non stat possibilitas vnius, sine alterius possibilitate, in vtraque possibilitatis acceptione; determinatio autem causæ vnius non est identificata cum determinatione causæ alterius, nec cum illa vt existente connexa, & ideo potest vna esse physicè futura, quin alia futura physicè sit.

161 *Ad 3.*

Et ex his ad tertiam probationem, concesso antecedenti, nego consequentiam; & disparitas habetur ex dictis: nam præteritio consistit in carentia existentiæ, quę fuit: & quia carentia existentię materialis peccati est eadem cum carentia existentię malitiæ formalis, & eadem est vtriusque existentia; fit consequens, vt non possit vna sine alia esse pręterita; futuritio autem physica consistit in determinatione causę pręsenti futuritionis tempore, intrinsecè connexa cum existentia habenda, potest autem existere determinatio causę entitatis, non existente determinatione causę deformitatis, & de facto existit illa ab æterno, ita non existente, & idcirco potest entitas peccati esse physicè futura, absque eo quod sit futura physicè malitia.

162 *Instabis 1.*

Sed replicabis primo, in hac solutione peti principium, & consequenter est nulla. Probatur antecedens: argumentum contendit probare, futuritionem physicam, non consistere in de-

In determinatione causæ ad dandam existentiam effectui; at solutio à Nobis tradita supponit futuritionem physicam in physica causę determinatione consistere, & hinc discrimen statuimus inter existentiam, possibilitatem, & futuritionem ex vna parte, & futuritionem physicam ex alia, quoad connexionem inter malitiam formalem peccati, & entitatem materialem illius: ergo petimus principium reddendo pro ratione discriminis conclusionem, quam defendimus, & quę argumento facto impugnatur.

163 *Secundò* Secundo: quia namque omnipotentia, à qua materiale peccati denominatur possibile, est connexa cum voluntate creata, vt possibili, à qua denominatur possibilis malitia formalis, asserimus vtriusq; possibilitatem esse connexam; sed decretum circa materialem entitatem peccati, à quo redditur futurum, est connexum cum determinatione voluntatis creatæ ad peccandum, vt futura, à qua malitia formalis futura physicè constituitur: ergo futuritio physica entitatis materialis peccati est connexa cum futuritione physica malitiæ formalis illius.

164 *Ad 1. instantiam resp.* Respondeo ad Primam replicam negando antecedens, Ad illius probationem concessa maiori, distinguo minorem: supponit vt efficaciter a nobis probatum, concedo minorem: supponit sine probatione, nego minorem, & consequentiam: nam licet vt statuamus discrimen, recurramus ad hoc, quod futuritio in determinatione causæ consistit, & inter determinationem causæ entitatis, & determinationem causæ malitię connexionem non esse; id autem non supponimus sine probatione, quod necessum erat, vt peteremus principium, sed vt efficaciter demonstratum, ex eo quod futuritio consistit in predicato existente futuritionis tempore connexo infallibiliter, cum existentia suo tempore habenda; tale autem prædicatum aliud esse non potest, quem determinatio causæ ad dandam existentiam effectui, vt fusè monstrauimus.

165 *Ad 2. resp.* Ad secundam, concessa maiori, nego secundam partem minoris: nam licet decretum æternum entitatis peccati determinans omnipotentiam ad causandam illam in tempore sit connexum cum determinatione voluntatis, vt defectibilis, ad dandam existentiam malitiæ; hæc tamen determinatio est simul tempore cum malitia; & ideo non constituitur futura per illam: nam ad hoc necessum erat, quod determinatio efficax voluntatis creatæ ad peccandum præcederet tempore existentiam malitiæ: nam licet futuritio non consistat formaliter in carentia existentiæ rei, quæ futura dicitur, illam tamen præsupponit, ac proinde, vt malitia constitueretur futura per determinationem voluntatis creatæ ad peccandum; oportebat vt hæc determinatio existeret in aliquo tempore, vel instanti, in quo non existeret malitia peccati, quod ita non accidit: nam determinatio voluntatis à se ipsa ad peccandum est simul cum negatione gratiæ efficacis diuinę: hęc autem est simul tempore cum existentia malitię, & consequentes determinatio, quà voluntas se determinat ad peccandum, & malitia peccati, sunt simul tempore, ideoq; ab illa non potest futura constitui.

166 *Resp. 2.* Secundo responderi potest, concessa maiori, negando minorem pro secunda parte: futuritio namque non sumitur a determinatione causæ vt futura futuritionis tempore, sed vt præsenti pro tunc: vnde vt decretum à quo entitas materialis peccati constituitur futura, connecteretur cum futuritione physica malitiæ formalis, oportebat vt connecteretur cum determinatione causæ causantis malitiam, vt existente quando existit decretum, quod ita non accidit: nam decretum existit ab æterno; determinatio autem voluntatis creatæ ad peccandum existit in tempore: vnde ab æterno est futurum physicè materiale peccati; malitia autem formalis non est physicè futura ab æterno, sed in tempore poterit esse futura, si determinatio voluntatis creatæ ad peccandum præcedat tempore existentiam malitiæ.

167 *Vltimo arg.* Denique argumentari possumus contra nostram sententiam, vt enim sæpè asseruimus, futurum conditionatum est obiectum scientiæ conditionatorum, quam contrarij mediam vocant; sed obiectum huius scientiæ non constituitur formaliter per decretum: ergo futurum conditionatum non constituitur per decretum formaliter; cumque eadem ratio sit de futuris absolutis, nullum futurum formaliter per decretum constituitur. Maior, & vtraque consequentia probatione non indigent. Minor autem probatur: obiectum scientiæ conditionatorum est idem, quod obiectum decreti subiectiuè absoluti, & conditionati obiectiue; sed obiectum huius decreti non constituitur per ipsum decretum formaliter: ergo obiectum illius scientiæ non constituitur formaliter per decretum. Consequentia est bona. Minor a Nobis *supra* non semel asserta, & constat: nam licet actus practicus possit suum obiectum efficere, mutua inter illa intercedente causalitate, quod autem actus aliquis suum obiectum, vt forma constituat, est omnino implicatorium: ergo obiectum decreti, etsi possit efficienter ab illo causari, non tamen potest per ipsum vt formam constitui.

168 *Maior Prob.* Maior autem probatur: nam obiectum decreti subiectiuè absoluti, & conditionati obiectiuè, est existentia conditionata, v. grat. existentia consensus sub conditione vocationis, hoc enim est, quod Deus per id decretum decernit, & consequenter est obiectum illius, sed obiectum scientiæ conditionatorum est etiam existentia conditionata, v. g. existentia prædicta consensus sub conditione vocationis diuinæ; hoc enim à Deo per istam scientiam cognoscitur, ac proinde est eius obiectum: ergo obiectum scientiæ conditionatorum est idem quod obiectum decreti, solum cum hac differentia, quod scientia illud respicit sub ratione veri, decretum autem sub ratione boni.

169 *Resp.* Respondeo, concessa maiori in sensu *mox* explicando, negando minorem. Ad probationem, distinguo maiorem: obiectum terminatiuum est idem, concedo maiorem, obiectum motiuum vtriusque, nego maiorem: & concessa minori, nego consequentiam; vel distinguo consequens distinctione maioris: solum enim sequitur obiectum terminatiuum scientiæ conditionatorum non constitui formaliter per decretum, quod libenter concedimus, etsi necessario decretum liberum subiectiuè existens supponat; non autem, quod obiectum motiuum prædictæ scientię non constituatur formaliter per decretum, & hoc est, quod nos asseruimus, & asserimus.

170 *Explicatur solut.* Itaqua res cognita per scientiam conditionatam eadem est cum re volita per decretum subiectiue absolutum, & conditionatum obiectiuè; medium autem, cui innititur scientia conditionatorum, non est idem cum medio, cui decretum innititur: scientia namque innititur decreto; decretum autem non innititur obiectiue in se ipso, & id circo, quamuis habeant idem obiectum terminatiuum, non habent idem obiectum motiuum: ex quo vlterius fit, vt quamuis obiectum terminatiuum scientiæ conditionatæ non constituatur formaliter per decretum, sed solum fit ab illo effectiuè, obiectum illius motiuum per decretum constituatur formaliter.

171 *Ratio doctrinæ traditæ redditur.* Ratio autem, cur scientia inniti debeat decreto, est: nam terminatur ad futurum conditionatum in essentia diuina; hæc autem non potest futura repræsentare, nisi connectatur cum illis, nec cum eis potest connecti, nisi ratione decreti, ideoque diuina cognitio non potest ad futura terminari, nisi innitendo decreto, vt medio talis terminationis, vt autem Deus vellit existentiam conditionatam, ratione essentiæ diuinæ, non est necessarium, quod essentia, quæ est ratio volendi, sit ratione sui connexa cum existentia conditionata, sicut nec vt vellit existentiam producere in statu absoluto, necessarium est quod bonitas diuina, quæ est Deo ratio volendi, sit connexa cum illa in statu absolutio, & ideò decretum subiectiuè absolutum, & conditionatum obiectiuè absque medio à diuina essentia distincto terminatur ad existentiam conditionatè futuram.

172 *Replicabis.* Sed dices, obiectum terminatiuum scientiæ conditionatorum non constituitur per decretum, vt admissimus *in solutione tradita*; sed obiectum terminatiuum huius scientiæ est res, vt distincta à se ipsa vt purè possibili: ergo distinctio rei futuræ à se ipsa, vt purè possibili, non præstatur à decreto; & consequenter male ex hoc principio *supra* arguebamus pro necessitate decreti. Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur: vt enim *proximè* dicebamus, obiectum terminatiuum scientiæ conditionatorum, est idem cum obiecto terminatiuo decreti subiectiuè absoluti, & conditionati obiectiuè; sed obiectum terminatiuum huius decreti est res creata, vt distincta à se ipsa, vt puræ possibili; creaturæ namque possibiles, in veriori sententia, non possunt amari a Deo, & in omnium sententia, non possunt terminare actum efficacem voluntati diuinæ: ergo obiectum terminatiuum scientiæ conditionatorum est res creata, vt distincta à se ipsa, vt purè possibili.

173 *Respond.* Respondeo, concessa maiori distinguendo minorem: distinctione presenti tempore futuritionis, nego minorem: distinctione tempore futuritionis futura, concedo minorem, & distinguo consequens: distinctio præsens tempore futuritionis, nego consequentiam: distinctio futura tempore futuritionis, subdistinguo consequens: non præstatur à decreto formaliter, concedo consequentiam: non præstatur à decreto efficienter, nego consequentiam. Itaque sicut res, quæ futura dicitur, non est præsens tempore futuritionis, sed futura, ita illius distinctio intrinseca à se ipsa, vt purè possibili, non est præsens tempore futuritionis, sed futura: cæterum ad hoc, quod res ipsa, & illius distinctio fit futura tempore futuritionis debet dari aliquid præsens cum illius existentia connexum, & hoc etiam distinguit rem creatam ab ipsa vt purè possibili, non distinctione ipsi intrinseca, sed extrinseca, & hæc distinctio præsens tempore futuritionis præstatur à decreto formaliter, distinctio autem intrinseca, quæ tunc non est, sed erit, prouenit a decreto effectiuè, non executiuè, sed applicatiuè quatenus per illud determinatur omnipotentia diuina ad dandam existentiam in tempore, vel absolutè, vel sub conditione, iuxta conditionem decreti; ratio huius doctrinæ habetur ex sæpè dictis: quia nempè de subiecto omnino indifferenti ad esse, & non esse futurum, non potest affirmari, quod erit, nec absolutè nec sub conditione: vt ergo de illo affirmetur, quod erit aliquo ex prædictis modis, debet tempore futuritionis dari aliquid, per quod dicta indiffe-

differentia tollatur, & futurum constituatur, quod aliud esse non potest; nisi decretum diuinum, vt probatum manet.

174 *Instabis.* Replicabis: vt Deus tempore futuritionis cognoscat de consensu nostro, v. gr. quod erit sub conditione vocationis diuinæ, & hoc verè de consensu enuncietur, non est necessarium quod futuritionis tempore supponatur actu distinctus à se ipso vt purè possibili: ergo pro hac distinctione præstanda frustra adstruitur decretum. Consequentia tenet ex dictis. Antecedens autem probatur: vt Deus vellit, & decernat existentiam consensus sub conditione vocationis, non est necessarium quod consensus futuritionis tempore supponatur ad decretum actu distinctus, à se ipso, vt purè possibili: ergo pariter, vt sciatur, necessarium non est præsupponi actu distinctum.

175 *Respond.* Respondeo, negando antecedens: ob ea quæ *proximè* dicebamus, Ad probationem, concedo antecedens, & nego consequentiam; ratio autem discriminis est manifesta: nam scientia conditionata cum sit purè speculatiua, non est causa sui obiecti, nec omnipotentiam determinat ad dandam illi existentiam conditionatam, ideoque non potest distinctionem à pure possibili rei à se cognitæ præstare, & consequenter debet illam præsupponere; decretum autem est causa existentiæ conditionatæ; & omnipotentiam determinat ad illam causandam in tempore, in qua determinatione consistunt futuritio, & distinctio consensus à se ipso vt purè possibili, quam debere existere tempore futuritionis monstrauimus, ideoque necessarium non est prædictam distinctionem ad decretum præsupponi. Et hæc de ista disputatione.

DISPVTATIO XXXIV.

An Deus certò & infallibiliter cognoscat futuri contingentia conditionata?

§. I.

Quibusdam præsuppositis referuntur sententia.

1 *Futura conditionata cum conditione necessario connexa cognoscit Deus infallibiliter. Probatur.* ANTEQVAM varia Auctorum placita referam, placuit ea, in quibus, vel omnes conueniunt, vel parum dissidium versatur præmittere. Primo indubitatum est apud omnes conditionata cum conditione necessario connexa, à Deo infallibiliter certo per simplicem notitiam cognosci, qualia sunt, *si homo volat, habet alas: si homo est, animal est*; imo & alia quæ constant ex propositionibus ab intrinseco falsis, & quibus veritas omnino repugnat, qualia sunt, *si homo est asinus, est irrationalis: si homo esset Angelus, esset materia, & forma incompositus.* Quod patet manifestare ratione: Deus namque per scientiam simplicis intelligentiæ cognoscit omnino infallibiliter omnem veritatem necessariam independentem ab eius libertate; at propositiones conditionales, quæ constant ex conditionato, & conditione necessario connexis, sunt necessario veræ independenter à libertate Dei, etiam si propositiones ex quibus componuntur, sint necessariò falsæ: ergo illas Deus omnino infallibiliter per simplicem notitiam necessario cognoscit.

2 Minor probatur ex communi Dialecticorum sensu cum D. Thom. *Opusc. 48 tract. de enunciatione cap. 14.* asserentium; conditionalem propositionem, si sit bona consequentia, esse necessario veram, quod ad minus est certum, quando talis consequentia non vtcumque est bona, sed est necessaria, etiam si propositiones, ex quibus componitur, sint in se falsæ; quia *propositio conditionalis nihil ponit in esse*, sed solum enunciat rectam illationem vnius ex alio, quod stare potest, etiam si antecedens, & verum, & consequens falsum; tales sunt conditionales importantes conditionatum, & conditiones necessario connexas: ergo gaudent necessaria, & infallibili veritate; & consequenter cognoscibilia sunt à Deo omnino infallibiliter per scientiam simplicis intelligentiæ necessariam.

3 *Secundò præsuppositum. Prima pars probatur.* Ex quibus collìgo, & præmitto secundo contra Alarcon *Tract. 2. disp. 4. cap. 3.* conditionata necessaria, quorum conditio non est forma, sed causa efficiens consequentis, necessario a diuino intellectu cognosci vnica, & indiuisibili cognitione: exemplum est in hoc conditionato, *si homo existat, existet risibilis*. Primum probatur: nam propositiones cōditionales constantes ex his conditionatis, & conditionibus, sunt necessario veræ; cum hæc sit bona consequentia; *est homo: ergo est risibilis*, aliàs passio non posset demonstrari de essentia, quod est omnino falsum: ergo cognoscuntur a Deo scientia infallibili, & necessaria.

4 *Respondebis.* Si dicas, passionem demonstrari de essentia mediante verbo importante connexionem prædicati ad subiectum, non vero mediante verbo importante existentiam: vnde hæc propositio per scientiam cognoscitur, *homo est risibilis*, non autem ista, *homo existit risibilis*; propositio autem conditionalis, de qua loquimur importat conditionatum, & conditionem medio verbo dicente existentiam, & id circo necessaria non est: In contrarium obstat: *Contra* nam connexio necessaria, vel consistit in hoc, quod vnum ex alio inferatur, & illo dato consequatur necessario, vel saltim explicatur per talem illationem, v. c. necessaria connexio animalis cum homine consistit in hoc, quod dato aliquem esse hominem, rectè inferatur quod ille sit animal, vel si in hoc, non consistit, per illud explicatur, & ex connexione necessaria, sequitur vno dato, consequi & aliud: ergo si hæc propositio, *homo est risibilis*, est necessaria, & inter hæc extrema interuenit necessaria connexio, rectè valebit, *est homo: ergo est risibilis*, ly *est* importante existentiam; & consequenter propositio conditionalis, talem illationem enuncians, erit infallibilis, & necessariæ veritatis.

Quod autem vnica, & indiuisibili cognitione, cognoscantur à Deo, probatur: nam cognitio ista non terminatur ad veritatem conditionis, & consequentis, quæ distinctæ sunt, sed ad veritatem conditionalis, quæ vnica, simplex, & indiuisibilis est: ergo etiam si veritates illas non vnica, sed duplici cognitione cognoscat, de quo modò non curo, veritas tamen conditionalis bonam illationem vnius ex alio enuncians, vnica, & indiuisibili cognitione à diuino intellectu cognoscitur. 5 *Secunda pars probatur.*

Nec refert quidquam fundamentum Auctoris oppositi consistens in eo, quod stat hominem existere, & Deo suspendente concursum ad effluxum passionis, non existere risibilem: ergo veritas consequentis separabilis est à veritate antecedentis; & consequenter nisi ponatur pro conditione decretum diuinum de non suspendendo concursum, non erit vera dicta conditionalis, veritate necessaria, & omnino infallibili. Nam respondeti potest primo, diuinum decretum *implicitè* in conditione importari, eo quod talis est naturæ conditio, vt petat ab intrinseco assistentiam diuini concursus, ex suppositione quod ponatur in esse, ita vt non nisi miraculosè, possit concursus, suspendi iuxta dicta *disp. præcedenti §. 7. in solut. 2. obiectionis*. Vel secundo *ex ibid. dictis in solut. ad* 1. respondeo ex homine existente inferri risibilitatem exstituram connaturaliter, verum est autem hoc modo exstituram, etiam si non existat, Deo miraculosè suspendente concursum. 6 *Opponit Alarcon.* *Resp. 1.* *Resp. 2.*

Tertio tanquam certum, & indubitatum præmitto, conditionata contingentia, infallibiliter cum sua conditione connexa, cognosci à Deo certo, & infallibiliter per scientiam simplicis intelligentiæ necessariam, quale est in nostra sententia hoc conditionatum: *si Deus præmotione efficaci voluntatem hominis prædeterminat ad amorem, homo talem actum eliciet*, & in contraria doctrina, *si Deus hominem vocatione congrua vocauerit, homo respondebit*; hæc, & alia asserimus à diuino intellectu necessario cognosci. Et probatur: nam in his conditionalis, consequentia est necessaria, & omnino infallibilis, etsi consequens contingens sit: ergo conditionalis propositio illationem solum enuncians, est omnino necessaria; & consequenter terminans infallibilem, & necessariam cognitionem diuinam. Quomodo autem cum necessitate consequentiæ ex vi conditionis omnino antecedentis, stare possit contingentia, aut libertas consequentis, quod aduersarij non possunt, aut nolunt percipere, ex dicendis constabit. 7 *Tertium præsuppositum.* *Probatur.*

Quarto vt omnino certum præmitto futura conditionata habentia conditiones disparatas omnino, si in vi consequentiæ, & illationis accipiantur, non posse ab intellectu diuino cognosci. Quod patet: nam conditionalis propositio constans ex illis, est mala consequentia; cum ad illationis bonitatem, in omnium sententia, saltim connexio aliqua consequentis cum antecedenti sit omnino necessaria: ergo in vi consequentiæ acceptæ sunt falsæ: & consequenter obiecta talium propositionum non possunt à diuino intellectu tanquam vera cognosci. 8 *Quartum præsuppositum. Probatur.*

Quinto, vt mihi certum, præmitto conditionata contingentia, siue moraliter certò, siue coniecturaliter connexa cum conditione, si enuncientur vt futura omnino infallibiliter, non posse in vi consequentiæ, & illationis à diuino intellectu cognosci. Quod patet: nam talia futura non inferuntur infallibiliter ex vi conditionis appositæ, sed vel certò moraliter, vel coniecturaliter solum: ergo sic enunciata, vt infallibiliter futura, in vi consequentiæ falsò enuntiantur, & consequenter nequeunt vt vera à diuino intellectu cognosci. His ita præmissis, in quibus nemo, vt iudico, potest hærere, quod in dubium vertimus est, an futura contingentia conditionata non connexa omnino infallibiliter cum conditionibus, possint certò, & infallibiliter à diuino intellectu tanquam vera cognosci, veritate desumpta ex euentu futuro, aliqua conditione supposita. 9 *Quintum præsuppositum. Probatur. Punctus difficultatis aperitur.*

In qua difficultate quatuor reperio sententias. Prima illarum in vniuersum negat posse futura conditionata certò, & infallibiliter à diuino intellectu cognosci, ex eo quod in conditionali propositione nullam aliam veritatem agnoscunt, nisi quæ desumitur ex bona illatione, quæ in his conditionatis contingentibus non inuenitur: vnde solum possunt cognosci à Deo vt futura certò moraliter, aut coniecturaliter solum, iuxta connexionem cognitionis cum conditionato futuro. Ita quidam quos suppresso nomine referunt Magister Zumel *lib. 3. de auxilijs dub. 5.* Curiel *lib. 1. controuersiarum controu. 7. art. 1.* Cornejo ad *hunc art. disp. 3. dub. 2.* pro qua refert Alarcon *Tractat. 2. disp. 4. cap. 4.* Cabreram *3. p. disp. 1. num. 338. & 349.* Zumel ad *hunc* 10 *Prima sententia.* *Zumel. Curiel. Cornej. Alarcon.*

Calvera. Zumel. Ledesma S.Thom. *articulum disp. 8. conclus.* 3 Ledesma *disput. 2. de scientiam conditionalium diffic. 2. conclus. 2. & 5.* aliosque quos vocat ignobiliores Thomistas. Illos tamen ab illius nobilissimi Theologi impostura doctè vendicat noster Sancto Thoma *disp. 20. artic.* 1. §. *quod aliqui Thomistæ negauerint*. Vbi clare demonstrat Auctorem istum Thomistas, quos refert, festinanter legisse; cum expressè fateantur aliqua ex conditionatis futuris certò a diuino intellectu cognosci in decreto efficaci *subiectiuè* absoluto, & conditionato *obiectiuè*; quia tamen, hoc decretum non admittunt circa omnes combinationes possibiles, ideò affirmant non omnia huiusmodi futura cognosci à Deo certò, & infallibiliter, sed certitudine solum morali, aut coniecturaliter obiectiuè, qualiter solum ex vi connexionis secundarum causarum, præcisso decreto efficaci, posse cognosci tenent omnes Thomistæ.

11 *Secunda* Secunda per extremum affirmat, Deum certo cognoscere omnia futura conditionata, siue disparata, siue cum sua conditione connexa, circa omnes combinationes possibiles. Hanc tenent *Suarez. Fonseca. Granadus. Albelda. Machin. Herice. PP.Salmant. Molina. Valentia Pesantius.* Suarez *Opusc. de Scientia Dei lib. 2. capit.* 6. Fonseca 6. *metaphysica cap. 2. quæst. 4. sect.* 10. Granadus *tract. 5. disputat 3. sect.* 2. Albelda 1. *pars. disput.* 44. Machin *disput* 33. *sect.* 2. Herice *tractat. 1. disputat. 7. capit.* 10. Et PP. Salmanticenses *Tract. 3. disp. 9. à dub.* 1. vsque ad 4. eandem amplecti videntur Molina *in concordia disp.* 50. & ad *hunc artic. disputat.* 17. Valentia *punct.* 5. Pesantius *disput.* 5. quatenus indiscriminatim affirmant, Deum futura conditionata certò cognoscere, quin excludant disparata ab hac certa cognitione.

12 *Tertia. S.Th.* Tertia docet, ex futura conditionata, quæ in Scriptura sacra reuelantur, vel cum rebus vniuersi habent aliquam connexionem, à Deo certò, & infallibiliter cognosci; de cæteris circa omnes combinationes possibiles remesse dubiam, nec posse nobis certo constare à diuino intellectu cognosci. Hanc tenent noster S. Tho. *ad istum art. disp. 20. art. 2. in solut. ad ultimum*, & alij ex Thomistis in manuscriptis ad *istum art.*

13 *Quarta sententia Vazquez Lesius. Albert. Arrubal Alarcon. Fasolis. Aluarez Cornejo.* Quarta concedit, Deo certam, & infallibilem cognitionem omnium conditionatorum contingentium, quæ cum conditione habent aliquam connexionem, negat tamen de illis, quę disparatè omnino comparantur cum illa. Ita Vazquez 1 *p. disput.* 67. Lesius *Opusc. de auxilijs cap.* 19. Albertinus *tom. 1 fol. 294. assert.* 2. Arrubal *disp. 45. capit.* 4. & *disp. 56. cap.* 2. Si conditiones antecedentes sint determinatæ, secus si conditiones non sint determinatæ. Alarcon *tract. 2. disp. 4. cap. 2. & à cap. 4. vsque ad* 10. Fasolis ad *istum art. dubitat.* 13. ex nostris Aluarez *libro 2. de auxilijs disp.* 7. Cornejo *ad hunc art. disp. 3. dub. 1. & 3.* & alijquam plures.

§. II.

Prima assertio vera sententia.

14 *Prima conclusio Granadus. Ruizius. Alarcon. Nazar.* VT veram explicem sententiam, sit prima conclusio. ***Futura contingentia conditionata, connexa moraliter cum conditione, cognoscuntur à Deo ex vi conditionis certo, certitudine physica ex parte subiecti, & morali ex parte obiecti.*** Ita quoad priorem partem tenet Granadus *tract. 5. disput. 2. sectione* 2. & Ruizius *disputat. 61. sectione 1. disp. 70 sectione 1. & disputat. 80. sect. etiam* 1. vt refert Alarcon *supra capitul. 4. num.* 28. Nazarius *ad istum articulum controuersia 1. conclusione* 3. nec ab illa discordare possunt nostri Thomistæ. *Notandum.* Ante cuius explicationem aduerto, conditionalem propositionem, in qua talia futura enunciantur duplicem sensum habere posse, alterum, quo asseratur, posita conditione consequens futurum re ipsa absolutè, alterum, quo asseratur illa conditione posita, conditionatum esse futurum, non absolutè, sed cum infallibilitate morali: in priori sensu, non possunt cognosci à Deo, nisi præsupposito efficaci decreto, vt ex *infra* dicendis constabit; in sensu autem posteriori asserimus in conclusione, cognosci à Deo cum omni certitudine ante omne decretum de illorum existentia in se ipsis, v. g. hoc futurum conditionatum, *si Petrus graui tentatione pulsetur tentationi succumbet*, cognoscit Deus cum omni certitudine, præciso decreto, vt futurum certò moraliter, non vt absolutè futurum: & similiter hoc, *si Paulus manserit multo tempore in peccato mortali, incidet in alia peccata*.

15 *Prob. 1. conclusio.* Quo supposito probatur conclusio primo: omnis veritas, cuiuscumq; generis sit, cognoscitur certo à diuino intellectu; at conditionatum illud futurum esse certò moraliter, est omnino verum: ergo vt sic futurum à diuino intellectu cognoscitur. Maior est certa; alias infinitus in intelligendo non esset, si ipsum aliqua veritas lateret. Minor autem probatur: nam illud conditionatum, conditione supposita, etsi possit *physicè* non euenire, *moraliter* tamen non potest: ergo est futurum taliter ex vi conditionis, quod oppositum nunquam eueniet: in hoc namque impossibilitas moralis consistit, quod licet absolutè possit aliquid esse, nunquam tamen eueniet.

16 *Secundo probatur* Probatur secundo, & explicatur amplius ratio præcedens: non minus est certum, dato antecedenti inferente moraliter, consequens moraliter esse futurum quam quod dato antecedenti inferenti euidenter, consequens sit absolutè futurum; at sub conditione antecedentis euidenter inferentis, cognoscitur cum omni certitudine consequens absolutè futurum: ergo sub conditione antecedentis inferentis certò moraliter, potest certò cognosci illius consequens vt futurum moraliter. Tertio probatur, & explicatur ratio præcedens; consequentiam moralem habere vim ad inferendum moraliter, non minus est verum, quam quod consequentia metaphysica inferendum; at ob hanc rationem cognoscitur certissime à Deo propositio conditionalis enuncians futurum sub conditione inferente metaphysicè certo: ergo ob eandem, certissime cognoscetur à Deo propositio conditionalis enuncians futurum moraliter sub conditione inferente moraliter. *Tertio prob.*

17 *Corollarium contra Granadum. Probatur.* Ex quibus probationibus infero, falso Granadum asseruisse prædicta futura, vt futura, certò moraliter, & ex vi illationis, cognosci à diuino intellectu per scientiam mediam inter liberam, & naturalem; quod esse falsum patet manifeste: nam conditionalis propositio enuncians hæc futura sub conditione, est bona consequentia, vt ipse fatetur; de ratione autem bonæ consequentiæ esse, vt semper sit bona, probat idem Auctor contra Vazquez *ibi num.* 3. ergo dicta propositio est veritatis omnino necessariæ. Patet hæc consequentia: nam veritas conditionalis consistit in bonitate illationis; at consequentia bona, semper, & necessario est bona: ergo veritas conditionalis in bonitate illationis consistens est necessaria tum sic, sed veritates omnes necessarias cognoscit Deus per scientiam naturalem, & necessariam: ergo conditionales illæ in sensu explicato cognoscentur, non per scientiam mediam, sed naturalem, vt fatetur Ruizius apud Alarcon *vbi supra*.

18 *Opponitur primo.* Sed obijcies primo: in bona consequentia non potest dari antecedens verum, & consequens falsum; at stare potest, conditione posita, non subsequi conditionatum cum illa moraliter solum connexum; aliàs non solum moraliter, sed etiam metaphysicè certum esset: ergo conditionalis, de qua in præsenti loquimur, bona consequentia non est; & consequenter, nec necessario vera, veritate illationis. *Respond.* Respondeo, concessa maiori, distinguendo minorem: potest metaphysicè, concedo minorem: potest moraliter, nego minorem, & distinguo consequens: non est bona consequentia moralis, nego consequentiam: metaphysica, concedo consequentiam.

19 *Instabis.* Instabis, in bona consequentia nec metaphysicè potest dari antecedens verum, & consequens falsum; siquidem nulla potentia potest esse, non bona consequentia, quę semel est bona; at in conditionali importante solam connexionem moralem potest metaphysicè dari antecedens verum, & consequens falsum: ergo talis consequentia bona non est. Probatur minor: potest metaphysicè posita, & verificata conditioni, non poni futurum cum illa connexum: ergo potest metaphysicè antecedens esse verum, & consequens falsum. Patet hæc consequentia: nam si in re poneretur conditio, & futurum non poneretur, daretur in re antecedens verum; & consequens falsum: ergo si potest metaphysicè existere conditio, & non poni futurum cum illa connexum, potest metaphysicè dari antecedens verum, & consequens falsum.

20 *Respond.* Respondeo, concessa maiori, negando minorem. Ad cuius probationem, concesso antecedenti, nego consequentiam: quia consequens ex vi conditionis non infertur vt certò futurũ, certitudine metaphysica, sed solũ vt futurũ certò moraliter; licet autem possit metaphysicè, existente conditione, non existere tale futurũ absolutè, non tamen potest verificari conditio, quin consequens illatũ ex illa sit moraliter certò futurum, qualiter solũ infertur ex illa: vnde etsi possit physica potentia verificari conditio, & falsificari consequens illud in esse rei, non tamen potest falsificari quatenus infertur ex illa, nec morali potentia, nec metaphysica. Quæ solutio ex dicendis *conclusione sequenti* manifestior fiet. Nec probatio consequentiæ conuincit: nam cum futuritio certa moraliter consistat in hoc, quod licèt metaphysicè possit non euenire, semper tamen eueniet, eo ipso quod verificata conditione, non existeret conditionatum, fieret, quod ex illa non inferretur esse futurum certò moraliter; quia tamen futuritio certa moraliter non excludit potentiam metaphysicam ad non existendum, non infertur ex tali potentia possibilitas falsificationis consequentis illati ex conditione quatenus infertur ex illa.

21 *Solutio Ruizij reijcitur.* Mitto solutionem Ruizij asserentis (teste Alarcon) non sequi ex eo quod in re poneretur conditio absque conditionato futuro, non esse bonam consequentiam moralem, aut non esse moraliter certo futurum. Quia vt dixi certitudo moralis euentus futuri, etsi admittat secum potentiam antecedentem metaphysicam ad oppositum eius, quod futurum dicitur, non tamen admittit non euentum actualem illius, cum consistat in hoc, quod licet absolutè possit non euenire, semper tamen eueniet: sicuti impossibilitas moralis, qua homo lapsus impotens est ad victoriam grauis tentationis absque speciali auxilio, consistit in hoc, quod licet possit potentia antecedenti vincere illam, nunquam tamen eueniet vt vincat, nisi speciali Dei adiutorio muniatur, vt communiter explicatur *tractatu de gratia 1. 2. quæst.* 109.

22 *Obijcies.* Nec refert si obijcias, ex possibili posito in actu nullum sequi inconueniens; sed est possibile, quod verificata conditione non ponatur futurum moraliter connexum cum illa: ergo ex

eo quod

eo quod ita contingat nullum sequitur inconueniens; cumque inconueniens maximum sit, quod in bona consequentia detur antecedens verum, & consequens falsum, fit manifeste consequentiam bonam non esse.

Respond. Etenim maior solum est vera quando est possibile absque vlla impotentia, secus autem, quando etsi sit possibile physicè, est tamen impossibile impotentia morali, & in nostro casu solum est possibile physicè, & moraliter impossibile data conditione non poni futurum: vnde inconueniens esset quod ita de facto non eueniret.

23 *Opponens secundo.* Opponens secundo: conditionatum quod verè est futurum sub conditione aliqua, transit in absolutum purificata conditione; at etiam si purificetur conditio moraliter cum conditionato connexa, non transit in futurum absolutè, sed manet intra limites pure possibilis: ergo sub illa conditione cognosci nequit à Deo certa cognitione vt futurum, sed præcisè vt possibile.

Minor prob. 1. Minor, in qua est difficultas, probatur sic primo: nam si conditione re ipsa existente futurum esset absolutè certò moraliter, taliter esset futurum, quod semper eueniret, etsi posset non euenire: ergo in illa, & ex illa posset euentus futurus cum omni infallibilitate cognosci præciso decreto prædeterminatiuo efficaci nostrorum Thomistarum. Patet consequentia: ideo in nostra sententia in decreto prædeterminatiuo cognoscit Deus omnino infallibiliter euentum futurum, quia etsi illo posito possit non euenire, semper tamen eueniet: ergo si conditione moraliter connexa posita, semper eueniet conditionatum cum illa connexum, cognoscetur à Deo cognitione infallibili, tam *subiectiuè*, quam *obiectiuè*, etiam si possit non euenire.

24 *Secundo probatur minor.* Secundo minor principalis suadetur, adhuc purificata conditione potest Deus non decernere efficaciter eius futuritionem, quo decreto non dato, non esset futurum: ergo illa conditione data, manet indifferens, vt sit futurum, & non sit futurum. Patet hæc consequentia: nam id est indifferens ad esse, & non esse futurum, quod vtrumque potest habere; at id quod est indifferens ad esse, & non esse futurum, est purè possibile: ergo purificata conditione manet intra limites purè possibilis.

Tertio. Tertio probatur, quia in nostra sententia non stat transitus de pure possibili ad aliquam rationem futuri, absque decreto efficaci diuino subiectiuè existente in Deo, vt constabit ex *infra* dicendis: ergo adhuc purificata conditione nisi adsit efficax decretum diuinum, non transit de purè possibili ad aliquam rationem futuri; & consequenter in illa, & ex illa nequibit sub aliqua ratione futuri certo cognosci, sed solum sub ratione purè possibilis.

25 *Quarto probatur minor.* Denique illa minor suadetur, quia in illa conditione existente, nec potest cognosci vt futurum per scientiam visionis; cum ex vi illius præcisè, non fit extra causas, nec in propria mensura, nec in mensura æternitatis, nec potest cognosci vt futurum per scientiam simplicis intelligentiæ, quæ est necessaria, & solum terminatur ad purè possibilia: ergo nullatenus potest vt futurum cognosci ex vi illius; & consequenter ex illa nullam accipit rationem futuri, sed manet intra limites pure possibilis.

26 *Respond. Ad 1. probationem minoris.* Ad hoc argumentum respondeo concessa maiori, negando minorem. Ad primam probationem concesso antecedenti, nego consequentiam; ratio autem discriminis inter decretum efficax, & conditionatum, de quo loquimur, est: nam posito decreto efficaci, etsi possit non euenire res decretata in sensu diuiso, attamen in sensu composito, nec metaphysicè potest non euenire, ita vt omnino implicet coniungi negationem euentus rei, quæ decernitur, cum decreto prædeterminatiuo efficaci, & id circo in illo, & ex illo potest Deus euentum cognoscere sub ratione futuri cognitione omnino infallibili, tam *subiectiuè*, quam *obiectiuè*; at vero conditione posita, quæ solum moraliter cum euentu connectitur, non solum in sensu diuiso, sed etiam in sensu composito potest non euenire futurum cum illa connexum potentia physica, ita vt negatio euentus possit cum tali conditione coniungi, & ideò in hac conditione existente nequit Deus cognoscere euentum futurum cognitione infallibili, *subiectiuè* & *obiectiuè* infallibilitate metaphysica, sed solum cognitione *subiectiuè metaphysicè* certa, & *obiectiuè* certo moraliter.

27 *Ad 2.* Ad secundam minoris probationem distinguo antecedens: potest id non decernere potentia physica, concedo antecedens: potentia morali nego antecedens, & nego consequentiam: quia vt esset indifferens ad esse, & non esse futurum, debebat habere potentiam physicam, & moralem vt non esse futurum; & quia non potest moraliter non esse futurum etsi physicè possit, hinc fit, quod non habeat omnimodam indifferentiam ad vtrumque, & consequenter quod non maneat intra limites purè possibilis, sed habeat rationem futuri certò moraliter.

28 *Ad 3. probationem minoris.* Ad tertiam minoris probationem distinguo antecedens: nisi adsit decretum terminatum ad futurum in se, vel in causa, concedo antecedens: terminatum ad illud in se, nego antecedens, quod hoc requiratur ad omnem rationem futuri, & nego consequentiam: quia in eo ipso, quod Deus decernat purificare conditionem iam adest efficax decretum diuinum terminatum ad futurum, nō in se ipso, sed in causa moraliter cum illius futuritione connexa.

Itaque ad omnem rationem futuri requiritur decretum diuinum, hoc tamen decretum, vel potest esse de futuro in se ipso, vel de determinandis causis ad eius futuritionem: primum decretum solum requiritur ad futuritionem omnino infallibilem, secundum sufficit ad alias modo futuritionis.

Quadrupliciter autem potest esse decretum de determinatione causarum: primo, de determinatione omnino infallibili cum euentu futuro connexa, qualis est in nostra sententia determinatio per auxilium efficax physicè prædeterminans, & ex tali decreto accipit effectus, futuritionem omnino infallibilem. Secundo, de determinatione non omnino infallibili, sed solum infallibilitate morali, qualiter determinat causam secundam conditio, de qua loquimur, & ex hoc decreto accipit effectus futuritionem, non omnino infallibilem, sed solum moraliter. Tertio, determinatione solum coniecturaliter, aut probabiliter cum euentu connexa, de qua *conclusione sequenti*, & ex hac accipit effectus futuritionem certam solum coniecturaliter. Quarto, de determinatione contingenter omnino cum effectu connexa, & ex hoc decreto accipit effectus aliqualem rationem futuritionis, etsi non certam, aliquo ex modis recensitis. Ex quibus manifestum est omnem modum futuritionis absolutæ indigere decreto diuino, vel ad euentum in se, vel in causa terminato; solum autem ex decreto euentus in se, vel in determinatione causæ omnino infallibili, accipit futuritionem infallibilem omnino. 29 *Decretum de determinatione causæ, quadruplex est.*

30 *Ad quartam probationem.* Ad vltimam probationem respondeo, cognitionem diuinam prout terminatur ad futurum certò moraliter, ex vi conditionis iam existentis, esse scientiam simplicis intelligentiæ: vnde negandum est scientiam simplicis intelligentiæ adæquatè esse necessariam, quia vt ex dicendis *infra* constabit, scientia futurorum purè conditionalium libera est, & scientia simplicis intelligentiæ.

§. III.

Secunda conclusio vera sententia.

31 *Secunda conclusio.* Sit Secunda Conclusio. *Futura conditionata, coniecturaliter cum sua conditione connexa, cognoscuntur à Deo, ex vi conditionis, cognitione* metaphysicè *certa ex parte subiecti, & coniecturaliter obiectiuè.* Ita Ledesma, Ruitius *vbi supra* relati, & communiter omnes Thomistæ, Suadeturq; primo: nam Deus aliquando enunciat futura sub conditione aliqua, quę solum coniecturaliter, & probabiliter sunt futura: ergo illa cognoscit, vt futura coniecturaliter; & consequenter cognitione *subiectiuè* omnimodo certa, & coniecturali *obiectiuè*. Consequentia est euidens: nam omne, quod enunciatur à Deo cognoscitur etiam ab illo. Antecedens autem constat ex illis verbis Dei ad Moysem Exodi cap. 4. *Si non crediderint tibi, neque audierint sermonem signi prioris, credent verbo signi sequentis: quod si nec duobus his signis crediderint, nec audierint vocem tuam, sume aquam fluminis, & effunde eam super aridam, & quidquid hauseris de fluuio vertetur in sanguinem.* *Prob. 1.*

32 Ex quibus tale formo argumentum, Deus prænuncians Moysi populum crediturum duobus signis, si fierent signa priora, & illis non crederent, cognouit certò, hoc conditionatum futurum, non vt futurum certo sub illa conditione: ergo vt futurum coniecturaliter; & consequenter datur in Deo cognitio *subiectiuè* certa, & coniecturalis *obiectiuè*. Minor probatur: si Deus cognosceret illud futurum sub conditione vt certò futurum, non prouideret de signis sequentibus, & purificata conditione certò eueniret; at Deus prouidebat de signis sequentibus, & conditio fuit purificata, vt quidquid sub illa prænunciabatur, eueniret: ergo non cognoscebatur à Deo, nec prænuntiabatur vt *obiectiuè* certò futurum, sed *coniecturaliter, dubie, & probabiliter*.

33 *Secundo probatur ex D. Augustino.* Secundo suadetur ex Augustino, *lib. de prædestinatione Sanctorum cap. 14.* vbi explicans verba illa Sapientiæ 4. *Raptus est, ne malitia mutaret intellectum eius*, affirmat, quod illud est dictum secundum pericula vitæ huius: ergo cognouit Deus infantem illum, si non raperetur, in malum mutandum, secundum huius vitæ pericula; at ex his periculis non infertur peruersio iusti, vt certo futura, sed solum probabiliter: ergo Deus cognouit illam certò ex parte subiecti, & connaturaliter *obiectiuè*.

34 *Tertio probatur ex D. Th.* Tertio ex D. Thom. *in 1. dist. 38. q. 1. art. 5. in corpore*, illis verbis: *Quædam autem sunt causæ ex quibus consequuntur effectus, vt in maiori parte, sed tamen in minori deficiunt: vnde in istis causis effectus futuri non habent certitudinem absolutam, sed quandam, in quantum sunt magis determinata ad vnum, quam ad aliud, & ideo per illas causas potest accipi scientia coniecturalis de futuris*. Et paucis interpositis infert: *Dico igitur, quod intellectus diuinus intuetur ab æterno vnumquodque contingentium, non solum prout est in causis suis, sed etiam prout est in esse suo determinato, &c.* Quam doctrinam repetit 2. 2. *quæst. 171. art. 6. ad secundum*, & alibi sæpè.

35 Ex qua doctrina sic formo argumentum pro nostra conclusione: Deus cognoscit futurum contingens secundum quod habet esse in suis causis; at ex illis habet effectus coniecturalem futuritionem: ergo Deus certo subiectiuè cognoscit esse ex vllarum proba-

probabiliter, seu coniecturaliter futurum; & consequenter etiam sub conditione talium causarum cognoscet cognitione subiectiuè certa effectum esse futurum coniecturaliter, seu probabiliter.

36 *Quarto probatur ratione.* Denique hac ratione à priori: effectum esse coniecturaliter futurum sub conditione cum qua habet connexionem probabilem, est veritas infallibilis, & necessaria: ergo cognoscitur à diuino intellectu; aliàs infinitus in cognoscendo non esset, si aliqua veritas ipsum lateret. Antecedens probatur: quia non minus est certum syllogismum probabilem inferre probabiliter, quam quod demonstratiuus inferat euidenter, quo circa vtrumque demonstratur à logica: ergo sicut est certum effectum esse euidenter futurum sub conditione, seu antecedenti inferente euidenter, ita est veritas certa, & infallibilis esse coniecturaliter futurum sub conditione, seu antecedenti, ipsum probabiliter inferente.

37 *Conf. 1.* Confirmatur hoc, & explicatur amplius: non minus est bona consequentia probabilis ad probabiliter inferendum, quam consequentia euidens ad inferendum euidenter: ergo sicut conditionalis constans ex antecedenti euidenter inferente, & enuncians euidentem illationem, est necessariæ veritatis, ita conditionalis de conditione inferente coniecturaliter enuncians coniecturalem illationem, est veritatis infallibilis, & necessariæ.

Conf. 2. Confirmatur secundo: cognitio *subiectiuè* certa, & coniecturalis *obiectiuè*, est perfecta absque vlla imperfectione: ergo concedi debet intellectui diuino. Consequentia est bona. Antecedens autem constat: quia non est errori, aut falsitati exposita, quæ sunt imperfectiones propriæ cognitionis: ergo nullam caudit imperfectionem.

38 *Opponit Vazquez primo. Respond.* Contra istam conclusionem obijciunt primo Recentiores quidam cum Vazquio, *ubi supra cap. 2.* coniecturalis cognitio est errori, & falsitati ex posita; at qui absurdum est talem cognitionem Deo attribuere, quæ errori, aut falsitati exposita sit: ergo repugnat Deo coniecturalis cognitio. Respondeo, maiorem esse veram de cognitione, quæ coniecturalis est *subiectiuè*, falsam verò de illa, quæ *subiectiuè* est omnino infallibilis, & solum *obiectiuè* coniecturalis, quia scilicet obiecti coniecturas, & probabiles connexiones cognoscit: sicut namque cognitio falsitatis vera est, & quandoque omnino certa, ita & potiori iure cognitio coniecturę obiectiuè certa esse potest, & hanc secundam diuino intellectui attribuimus absque vlla absurditate, imò illa non vacat talem cognitionem ab eius intellectu reijcere.

39 *Replicabis. Respond.* Si dicas: certitudo cognitionis ex certitudine, obiectiua desumitur, vel ad minus illam exposcit: ergo obiectum solum verum dubiè, & coniecturaliter, terminare nequit certam cognitionem; & consequenter stare nequit cognitionem esse *subiectiuè* certam, & coniecturalem *obiectiuè*. Respondeo, certitudinem cognitionis desumi ex obiecto formali, non ex materiali; licet autem obiectum illud sit materialiter dubium, & probabile, formaliter tamen est certum; est namque certum, illud esse futurum coniecturaliter, licet non absolute, & primum est quod formaliter per diuinam cognitionem attingitur.

40 *Secundo arguit. Alarcon.* Obijcit secundo Alarcon: conditiones probabiliter solum cum effectu connexæ non extrahunt illum ab statu puræ possibilitatis ad statum futuritionis: ergo etsi ex illis cognosci possit sub ratione possibilis, non tamen sub ratione futuri. Consequentia tenet.

Antecedens probatur 1. Secundo. Antecedens autem probatur, tum, quia illis positis stat non poni effectum extra causas: ergo tunc falsò de tali effectu enunciabitur esse futurum; cum ad veritatem de futuro requiratur necessario habere in tempore venienti scientiam Dei necessariam. Tum etiam: nam demus effectum illum re vera non esse habiturum euentum, vt potest contingere, & multoties contingit, tunc falsum erit de illo dicere, *iste effectus erit*, & consequenter Deus hanc propositionem cognoscens falleretur: ergo manet positis illis conditionibus in statu puræ possibilitatis.

41 *Tertia.* Tum denique: nam illæ duæ propositiones, *causæ sunt inclinatæ ad effectum ponendum*, & *effectus erit*, faciunt diuersum sensum; primam namque cognoscit Deus per scientiam visionis, & per verum assensum, effectum vero sub ratione possibilis per assensum simplicis notitiæ, & secundam propositionem per dissensum cognoscere debet, in casu, quo re vera ita non sit euenturum; at conditio solum probabiliter cum euentu connexa, solum reddit causas magis inclinatas ad euentum, non autem sufficiunt, vt ex vi illarum sit verum dicere, quod erit effectus; v. c. ex eo quod voluntas magis inclinet ad mentiendum, quam ad verum dicendum, verificari nequit, *iste homo mentietur*; cum possit homo inclinationem vincere verum dicendo: ergo relinquunt illum intra statum puræ possibilitatis, nec extrahunt ad rationem futuri.

42 *Respond. Ad 1. probationem antecedentis.* Respondeo negando antecedens. Ad primam probationem concesso antecedenti, nego consequentiam: quia vt constat ex dictis *disputatione præcedenti* §. 6. stat aliquid esse futurum, quin in tempore habiturum sit existentiam: vnde etiam si nunquam verificanda sit propositio de inesse, adhuc conditione verificata potest ex vi illius habere rationem futuri.

Ad 2. Ad secundam distinguo antecedens: si absolutè enuncietur, concedo antecedens: si cum addito modificante, scilicet, *probabiliter*, aut *coniecturaliter* erit, nego antecedens, & nego consequentiam: nam puræ possibilitati non solum opponitur euentus absolutè futurus, sed etiam illi opponitur euentus *probabiliter*, aut *coniecturaliter* futurus: de re namque possibili neutrum potest verificari, nec quod erit absolutè nec quod erit coniecturaliter; cum ex causis omnino indifferentibus, à quibus suscipit denominationem purè possibilis, nec certo, nec coniecturaliter possit colligi euentus futurus.

43 *Ad tertiam.* Ex quibus ad tertiam probationem constat solutio: nam etsi ex causis magis inclinatis ad mendacium, non tamen omnino determinatis ad illud verificari nequeat absolutè, quod homo mentietur bene autem verum est ex vi illarum, quod probabiliter mentietur. Ex quo solum sequitur non habere ex illis futuritionem talem *simpliciter*, non autem colligitur, quod non habeat ex illis futuritionem talem *secundum quid*, quæ vt talis debeat à diuino intellectu cognosci, quem ratione suæ infinitatis nulla veritas latere potest.

44 *Explicabis. Respond.* Si opponas, conditio inclinans causam, non tamen determinans illam ad dandam existentiam effectui, relinquit causam in statu indifferentiæ; at à causa indifferenti, vt tali, effectus recipit denominationem purè possibilis: ergo ex vi illius non constituitur in ratione illo modo futuri. Respondeo, distinguendo maiorem: in statu indifferentię æqualiter ad vtrumque se habentis, scilicet, ad esse, & non esse effectus, quem respicit, nego maiorem: inæqualiter respicientis vtrumq; concedo maiorem, & distinguo minorem: à causa indifferenti æqualiter ad vtrumq;, concedo minorem: inæqualiter, nego minorem, & nego consequentiam. Itaq; denominatio purè possibilis conuenit effectui ex causa omnino ęqualiter ad vtrumque se habente, scilicet, ad illius esse, & non esse; à causa omnino determinata ad illius existentiam prouenit denominatio futuri simpliciter, & à causa inclinata magis ad esse effectus, etsi non omnino determinata ad illud, prouenit denominatio futuri, non simpliciter, sed secundum quid, iuxta dicta *Disput. præcedenti* §. 6. *concl.* 2. & 3. & licet futuritio ista non sit sufficiens vt verificetur de effectu, quod erit absolutè, sufficit tamen, vt verificetur de illo, quod erit ex vi propensionis causarum, vel quod erit coniecturaliter, seu probabiliter.

45 *Instabis.* Sed instabis adhuc: à causa purè indifferenti prouenit effectui denominatio purè possibilis: ergo ab illa indifferenti, magis tamen inclinata ad esse, quam ad non esse effectus, proueniet denominatio non futuri, nec purè possibilis, sed magis possibilis. Patet consequentia: nam causæ in differentia est forma extrinseca possibilitatis: ergo magis, vel minus de indifferentia in causa, erit forma tribuens magis, vel minus de possibilitate, nunquam tamen dabit denominationem futuritionis.

46 *Respond.* Respondeo retorquendo argumentum in hunc modo determinatio causæ est forma extrinseca futuritionis rerum, vt ostendi *Disp. præcedenti*: ergo maior, vel minor determinatio causæ, erit forma extrinseca maioris, vel minoris futuritionis; at conditio inclinans causam ad esse effectus magis, quam ad non esse, est aliqua determinatio causæ: ergo sufficit dare denominationem aliqualem futuri: quia ergo conditio causam inclinans, aliqualiter illam determinat, transfert effectum ab statu puræ possibilitatis, & cum inter statum puræ possibilitatis, & statum existentiæ, præteritionis, & futuritionis, non detur medium; consequens fit, quod constituat illum intra statum futuritionis, non quidem certæ, nec quæ sit talis *simpliciter*, bene tamen futuritionis *secundum quid* talis, & coniecturalis, quatenus ex causa taliter inclinata cum fundamento illius futuritionem, magis quam non futuritionem possumus coniectari.

47 *Tertio arguitur.* Tertio contra eandem conclusionem obijci potest, consequentia probabilis, bona consequentia non est: ergo conditionalis propositio de conditione coniecturaliter solum cum conditionato connexa non est vera; & consequenter nequit certò, & infallibiliter à diuino intellectu cognosci ex vi conditionis, & in vi consequentiæ, qualiter de illa loquimur *in hac conclusione*. Consequentia tenet. Antecedens autem probatur: potest dari ad illa antecedens verum, & consequens falsum, vt constat in hac, *si Petro occurrerit amicus necessitate maxima affectus ab eo eleemosynam petens, porriget illam*, cuius conditio, seu antecedens, potest verificari, quin Petrus porrigat eleemosynam, quod ex tali antecedenti infertur; at in bona consequentia non potest dari antecedens verum, & consequens falsum, vt docet commune Dialecticorum axioma: ergo consequentia probabilis, bona consequentia non est.

48 *Respondetur.* Respondeo negando antecedens, quia licet non inferat consequens vt futurum certo euidenter, colligit tamen bene vt futurum probabiliter. Ad probationem dicatur consequentiam bonam duplicem esse alteram inferentem consequens, vt in re verum, alteram solum inferentem consequens, vt probabiliter verum; prima exigit ad sui bonitatem, quod nunquam detur antecedens verum, quin consequens in re sit verum: secunda vero solum desiderat quod non possit antecedens esse verum in re, quin consequens sit probabiliter verum, quia solum isto modo continetur consequens in illius antecedenti, & solum isto modo infertur ex illo. Qua doctrina supposita distin-

distinguo maiorem : potest dari in illa antecedens verum, & consequens falsum falsitate opposita veritati consequentis in re, concedo maiorem : falsitate opposita veritati probabili consequentis illati, nego maiorem, & distinguo minorem : in bona consequentia euidenti, concedo minorem : in bona probabili, subdistinguo minorem : falsitate opposita veritati consequentis in re, nego minorem : opposita verita i probabili consequentis illati, concedo minorem, & nego consequentiam : quia vt consequentia probabilis sit bona consequentia, sufficit quod semper, atque antecedens sit verum consequens sit probabiliter verum, quod stare potest cum falsitate eiusdem in re.

49 *Replica. bis. 1.* Sed oppones primo : stat antecedens illius consequentiæ esse verum in re, & consequens esse euidenter falsum ; at cum falsitate euidenti non stat veritatem esse probabilem, sicuti cum cognitione euidenti falsitatis alicuius opinionis, non stat illi assentiri vt probabili : ergo consequens consequentiæ probabilis potest non esse probabiliter verum, supposita veritate antecedentis. *Secundo.* Secundo, consequens esse probabiliter verum, ita euidens est, sicut consequens necessarium esse euidenter verum : ergo si in consequentia probabiliter verum ; erit euidens, & non tantum probabilis ; & consequenter, vt consequentia probabilis sit, debet inferri consequens vt verum in re, & non solum vt verum probabiliter : isto autem modo non bene infertur consequens ex antecedenti, cum possit esse falsum, existente veritate antecedentis : ergo consequentia probabilis, bona consequentia non est.

50 *Ad 1. instantiam respond.* Respondeo ad primam instantiam, cum falsitate euidenti necessaria non stare simul probabilitatem veritatis, benè tamen cum falsitate contingenter conuenienti, etsi euidenter, vt talis cognoscatur, & cum veritate antecedentis inferentis probabiliter, non stat falsitas necessaria consequentis, sed solum contingens, etsi euidenter cognita; ratio autem cur stet simul cum falsitate contingenti alicuius propositionis, etsi euidenter cognita, veritas probabilis, secus vero cum falsitate necessaria est : quia probabilitas sumitur ex motiuis, & causis ; possunt autem causæ inclinare, ac proinde mouere ad assensum probabilem alicuius propositionis, etsi in re sit falsa contingenter, non vero si sit falsa falsitate necessaria, & ideo cum prima falsitate cognita euidenter compatitur bene probabilitas veritatis, secus cum falsitate necessaria.

51 *Ad 2.* Ad secundam, concesso antecedenti distinguo consequens: si totum illud inferretur in actu signato, concedo consequentiam: si solum exercite quoad probabilitatem, & signatè quoad veritatem, nego consequentiam : & hoc secundo modo infertur consequens vt verum probabiliter consequentia probabili ; assensus autem, quo Deus assentitur consequenti probabilis consequentiæ, ne errori, aut falsitati exponatur, terminatur ad illud vt verum probabiliter probabilitate signata ex parte obiecti vt terminatis cognitionem diuinam.

52 *Vlt. arguitur.* Denique argui potest ex D. Thoma *in corp. huius art.* illis verbis : *Alio modo potest considerari contingens vt est in sua causa, & sic consideratur vt futurum, & vt contingens, nondum determinatum ad vnum, quia causa contingens se habet ad opposita, & sic contingens non subditur per certitudinem alicui cognitioni.* Ex quibus tale formo argumentum : ex causa contingenti in re posita non potest accipi certa futuri contingentis cognitio in statu absoluto : ergo ex illa sub conditione non potest conditionatum contingens per certitudinem subdi alicui cognitionis, sed omne obiectum cognitum à diuino intellectu subditur illi per certitudinem : ergo ex vi conditionis contingentis, etsi probabiliter inferentis, non potest diuinus intellectus conditionatum futurm cognoscere.

Respond. Respondeo, D. Thomam debere intelligi de certitudine tam subiectiuè, quam obiectiuè tali, non autem de cognitione certa subiectiuè, & coniecturali obiectiuè; ista namque haberi potest de futuro contingenti ex vi propensionis causarum, etsi contingentium, & non repugnat diuino intellectui cognitio certa hoc genere certitudinis, vt satis ostendi.

§. IV.

Tertia assertio vera sententiæ.

53 *Tertia conclusio Illam probat Vazquez.* TERTIA CONCLVSIO. *Futura contingentia conditionata disparata non possunt vt vera à diuino intellectu cognosci.* Ita Auctores quartæ sententiæ. Quam probat Vazquez vbi sup. *cap. 4. num. 25.* eo quod vt conditionalis propositio sit vera, debet esse bona consequentia ; at illa quæ importat conditionem non antecedentem, sed cum consequenti disparatè omnino se habentem, bona consequentia non est : ergo vera esse non potest, sed necessario est falsa ; & consequenter per dissensum semper, & nunquam per assensum potest à Deo cognosci.

54 *Eius ratio est inefficax.* Hæc tamen ratio merito displicet, non solum exteris, sed etiam domesticis, & impugnatur breuiter : nam cætera conditionata contingentia cognoscuntur à Deo cognitione certa, non solum subiectiuè, sed etiam obiectiuè, vt concedit Vazquez, & omnes suæ familiæ, constabitq; ex dicendis conclusione sequenti ; & tamen conditionales propositiones constantes ex illis non sunt bonæ consequentiæ euidentes, sed solum probabiles : ergo vt conditionalis propositio sit vera, non petit esse bona consequentia. Explicatur hoc amplius : Deus certo cognoscit hoc futurum conditionatum, si vocauero Petrum consentiet, cognitione omnino infallibili ; & tamen ex vi vocationis non sequitur consensus per bonam consequentiam euidentem: ergo idem quod prius. Probatur minor : quia in bona consequentia non potest dari antecedens verum, & consequens falsum ; at stare potest veritas vocationis quin existat consensus : ergo non sequitur per bonam consequentiam ex vi vocationis.

Respondet Vazquez primo, bonam consequentiam, quæ est talis ratione formæ syllogisticæ constans ex propositionibus vniuersalibus, aut ratione materiæ necessariæ, petere vt nec detur de facto, nec dari possit antecedens verum, & consequens falsum, quia in illa denotatur consequens necessario inferri ex vi antecedentis ; secus autem, quando consequentia est in materia contingenti, & non vniuersales propositiones assumit, sed infert ex antecedenti singulari : nam hæc non denotat consequens ex antecedenti necessario inferri, sed solum quod de facto inferatur: vnde ad eius bonitatem necessarium non est, quod taliter sequatur quod non possit non sequi, sed tantum, quod re vera consequens ex antecedenti de facto sequatur. 55 *Respond. Vazq. primo.*

Secundo respondet *ibi num. 26.* in casu, quo consequentis veritas non coniungeretur cum antecedenti, dari variationem aliquam in antecedenti, v. c. in hac consequentia : *si Petrus tali præueniatur cogitatione, respondebit,* si re vera cogitatione posita non sequatur responsio, aliqua variatio in cogitatione daretur, quia talis cogitatio, eo in casu, congrua non esset, sicut foret in casu responsionis, quare non seruaretur eadem omnino forma, quia non esset eadem omnino cogitatio, hoc est, cum omnibus circunstantijs : quo circa etiam in singulari potest dici esse determinatam formam, qua seruata, nunquam potest dari antecedens verum, & consequens falsum. 56 *Secundo respond.*

Sed neutra solutio satisfacit. Et contra primam facit, tum, quod destruit commune principium, quod tanquam naturali lumine notum, & omnibus perspicuum, supponunt, nec probant Dialectici. Tum etiam: nam sequitur istas esse bonas consequentias : *Deus existit : ergo creat mundum*, supposito, vt supponitur, existere, & mundum creasse : *voluntas existit in homine : ergo elicit liberum amoris actum* : quod si Vazquez concedat, impugnandus non erit. Patet sequela : nam diuina existentia ad creationem requiritur, & ad illam de facto concurrit, & existentia voluntatis in homine necessaria est, tanquam conditio intrinseca, ad amoris elicientiam, ad illamque de facto aliquando concurrit : ergo si hoc sufficit ad bonam consequentiam, consequentiæ factæ erunt bonæ. Tum denique : nam vt aliqua sit bona consequentia requiritur, quod inferatur consequens ex vi antecedentis, nec sufficit quod ab extrinseco principio illi coniungatur ; at eo ipso quod ex vi antecedentis, præscisso omni extrinseco, consequens inferatur, non potest stare antecedentis veritas cum consequentis falsitate : ergo in bona consequentia, siue in materia contingenti, siue necessaria, non potest dari antecedens verum, & consequens falsum. 57 *Prima solutio reijcitur. 1. Secundo. Tertio.*

Secunda solutio facilius reijcitur : nam congruitas, quæ de est cogitationi, quando consensus non sequitur : & adest, quando infertur consensus, non se tenet ex parte antecedentis, seu conditionis : ergo antecedens illius conditionalis inuariatum manet in vtroque casu. Probo antecedens, tum, quia in istius Auctoris sententia congruitas gratiæ, seu cogitationis in statu conditionato, est ab ipso consensu, & non ab aliquo ipsum præueniente, quod si oppositum doceat Vazquez laudabo, cæterum non video quomodo in suæ Societatis principijs possit sustineri ; at consensus se tenet ex parte consequentis, etiam in statu conditionali : ergo congruitas ex parte consequentis se tenet, & non ingreditur in antecedenti. Tum etiam : nam ista consequentia : *si Petrus cogitatione congrua præueniatur, respondebit, & consentiet*, est omnino necessaria, & consequenter conditionalis propositio necessariæ veritatis est : ergo cognoscitur per simplicem scientiam, & non per scientiam mediam, at prædictus Auctor affirmat cognosci per suam scientiam mediam illud conditionatum : ergo in ipsius principijs nequit congruitas importari ex parte antecedentis in prædicta conditionali. 58 *Secunda solutio impugnatur. Antecedens probatur. 1. Secundo.*

Missa igitur hac Vazquij ratione, aliter est suadenda nostra conclusio : nam conditionalis propositio, de conditione omnino disparata, non est vera, sed falsa : ergo conditionatum sub conditione, ad quam omnino disparatè se habet, nequit à diuino intellectu per assensum cognosci. Probo antecedens : quia in primis non est vera in vi consequentiæ; vt supponimus, & est per se notum; cum neque euidenter, neque probabiliter inferat, neque est vera ex euentu conditionati futuro : ergo nulla gaudet veritate. Probatur antecedens pro secunda parte conditionalis namque propositio petit ad sui veritatem, quod euentus futurus sit dependenter à conditione ; at conditionatum omnino disparatum, futurum non est dependenter à conditione, aliàs non esset omnino in connexum cum alia : ergo conditionalis propositio de conditione omnino disparata, falsa est. 59 *Aliter probatur conclusio.*

Respondebis ex contrarijs Auctoribus conditionalem, & particu- 60

Respondetur. culam *si*, per quam constituitur, denotare posse illationem, & connexionem, seu causalitatem, & posse etiam denotare solam concomitantiam, seu simultatem: in prima, & secunda acceptione, non est vera conditionalis de conditione disparata ad effectum; in tertia autem, quam patitur particula *si*, posse esse veram, si effectus contingat simul cum conditione, & falsam, si non ita contingat.

61 *Contra 1.* Sed contra primo: nam si multas duorum in futurum enunciatur per vnam hypotheticam copulatiuam, v. c. per hanc; *Turca dormiet, & Paulus pænitebit*, at conditionalis constans ex particula *si*, diuersum sensum facit à copulatiua: ergo non denotat simultatem solam, sed etiam dependentiam. *Secundo.* Secundo: nam conditionalis propositio non est synonoma, nec æquipollens cum temporali, cum hæc ad conditionales reducatur, teste D. Thoma *Opusc. 48. tract. de enunciatione cap. 14.* illa autem sit conditionalis directè, & simpliciter; at si multas euentuum importatur per temporalem propositionem, v. c. per istam, *cum Petrus sederit, Paulus audiet concionem*: ergo conditionalis amplius importat, nempè causalitatem, & dependentiam.

62 *Tertio.* Denique: nam ex hoc, quod duo simul existant, vel simul currant, simultate temporis, aut loci, non dicitur verè vnum esse, vel currere, sub conditione alterius existentis, aut currentis, nisi vnum ab alio dependeat: ergo ex hoc, quod duo sint futura simul tempore, vel loco, non verè dicetur vnum fore sub conditione alterius, nisi vnum sit futurum dependenter ab alio. Consequentia est euidens.

Antecedens probatur 1. Secundo. Tertio. Antecedens autem constans videtur, nisi terminis abuti vellimus, tum quia aliàs vtrumque esset conditionatum, existens, & currens; cum non sit maior ratio vnius, quam alterius, quod videtur ridiculum. Tum etiam nàquis dicet me existere sub conditione existentiæ Francisci, à qua mea existentia nullatenus pendet? Tum denique: nam ex hoc, quod dicitur existentiam esse conditionem, vt causa efficiens agat, inferimus actionem ab existentia causæ dependere, & quia causa finalis potest finalis potest finalizare, absque eo quod existat, dicimus existentiam non esse conditionem ad influxum causæ finalis, etiam si, quando suum influxum exercet, existat de facto: ergo id, quod est conditio respectu alicuius petit necessario, quod ab illo dependeat.

63 *Contra tertiam conclusionem arg. 1.* Contra istam conclusionem obijcies sic primo, supposito, quod sit euenturum, quod Papa dormiente, Petrus audiat concionem, verè nunc affirmatur, *si Papa dormierit, Petrus audiet concionem*: ergo cognoscitur à Deo per certum assensum. Probatur antecedens: ex hoc, quod tempore futuro ita sit euenturum, quod Paulus à Deo, vocatus illi consentiat, sequitur esse verum pro nunc, & per assensum cognitum à Deo, *si Deus vocauerit Paulum consentiet*: ergo pariter in nostro casu. Patet consequentia: nam hoc secundum non ideò cognoscitur, quia consensus necessario ex vocatione infertur, vel necessario connectatur cum illa, sed quia est euenturum; at etiam in casu antecedentis ita euenturum supponitur: ergo verè enunciatur de futuro, & a Deo tanquam verum cognoscitur.

64 *Confirm.* Et confirmatur: nam futurum conditionatum, à sua conditione dependens, non terminat certam cognitionem diuinam in conditione, ratione connexionis cum effectu futuro; cum conditio ratione sui indifferens sit, vt ponat, vel non ponat effectum, sed quia ita est euentum in re, vt conditio coniungatur cum illo; at etiam in nostro casu ita eueniet: ergo etiam si inter conditionem, & effectum nulla interueniat connexio, est vera conditionalis; & consequenter per assensum certum, & euidentem est à Deo cognoscibilis.

65 *Respondetur.* Respondeo negando antecedens. Ad probationem, nego antecedens: sed quia decretatum est vnum: euenturum dependenter ab alio, consensum, scilicet, dependenter à vocatione; in casu autem nostro etiam si simul conditio, & effectus sint euentura, non tamen vnum cum dependentia ab alio, & ideo, etsi possit verè vtrumque de futuro enunciari copulatiuè, non *Ad conf.* tamen potest verè conditionatim. Ad confirmationem, concessa maiori, & minori, nego consequentiam: nam licet non cognoscatur conditionatum contingens in conditione ex vi connexionis, sed in vera sententia, in decreto de euentu futuro, & in sententia aliorum in sua veritate obiectiua; vt tamen verè sit conditionatum futurum, necessariò requiritur, quod vnum sit futurum dependenter ab alio, quod ita contingit in conditionato habente connexionem cum conditione, non autem in conditionato disparato, & ideò primum vt verum cognoscitur, secundum autem non ita.

66 *Replic.* Dices, conditionalis propositio sumpta rigorosè, non petit ad sui veritatem solam dependentiam effectus à conditione, sed etiam necessariam connexionem cum illa; at hoc non obstante, conditionata, quæ à sua conditione dependent, cognoscuntur vt vera, esto inter illa non adsit necessaria connexio: ergo pariter, etsi inter conditionem, & effectum dependentia non adsit, poterit conditionatum vt futurum cognosci, ratione euentus. Consequentia videtur bona: nam si non obstante, quod rigor conditionalis necessariam connexionem petat, patitur particula *si*, quæ conditionalem constituit, sensum non ita strictum, ita vt verificetur ratione euentus ob solam dependentiam, cur etiam alium sensum, adhuc minus strictum, non compatietur, in quo vera sit ab euentu futuro, non interueniente, dependentia. Maior autem probatur: nam dependentiam id circo desiderat, quia est bona consequentia; sed ad bonitatem consequentiæ requiritur necessaria connexio, ita vt non possit dari antecedens verum, & consequens falsum: ergo conditionalis accepta cum toto rigore petit ad sui veritatem, non solam dependentiam effectus à conditione, sed etiam necessariam connexionem cum illa.

Respondeo omissa maiori, & minori, negando consequentiam: quia licet verum sit, quod possit conditionalis propositio ab illo stricto rigore descendere, & accipi in alio, in quo solam dependentiam importet, non tamen adeò est extendenda, vt a conditionali sensu à copulatiuo, & temporali distincto, priuetur; quia tunc non conditionalis, sed copulatiua, aut temporalis erit; eo autem ipso quod nec importetur per illam necessaria connexio, nec dependentia effectus à conditione, non manet in sensu à copulatiuo, & temporali distincto, bene vero si quamuis necessariam connexionem non dicat, dependentiam tamen importet, & ideò potest manens conditionalis descendere à connexione necessaria importata, non tamen potest non importare vnius ab altero dependentiam. 67 *Respond.*

Obijcies secundo, *illud 4. Regum 13.* Elysei ad Regem Syriæ enunciatum futurum: *Si percussisses quinquies, aut sexies, siue septies, percussisses Syriam vsque ad consumptionem: nunc autem tribus vicibus percuties eam*. Quod fuisse certo cognitum à Deo, constat ex eo quod fuit reuelatum Prophetæ: & tamen percussio Syriæ vsque ad consumptionem, non dependet à repetita percussione terræ quinquies, sexies, aut septies, sed omninò disparatè comparatur cum illa: ergo futurum conditionatum disparatum omninò, terminat diuinum assensum certum, & euidentem. 68 *Secundo arguitur.*

Respondeo, minorem esse veram, loquendo de effectu, & conditione ex natura rei, non autem de illis supposito diuino decreto: nam licet inter percussionem Syriæ vsque ad consummationem, & repetitam percussionem terræ, non sit connexio intrinseca ex natura rei, connectuntur tamen extrinsecè, ratione diuini decreti, quo voluit vt Rex non percuteret consumatè Syriam, nisi dependenter ab illa conditione, & hoc decreto supposito iam non est conditionatum disparatè se habens respectu conditionis, sed ab illa dependens, & consequenter potest tanquam verum cognosci. 69 *Respond.*

Sed oppones primo, etiam conditionatum connexum cum conditione non est determinatè verum, sicut nec est determinate futurum ante diuinum decretum, vt ex dicendis *disputatione sequenti* constabit: nam licet ante decretum sit verum vt futurum moralitèr, aut probabilitèr ex vi propensionis causarum, non tamen est verum vt futurum absolutè, & simpliciter, nisi Dei decreto supposito: ergo si conditionatum disparatum, supposito diuino decreto, est verè futurum, & vt tale cognoscitur, nullum inter vtrumque stat discrimen. Patet hæc consequentia: neutrum ex illis habet veritatem determinatam omnino infallibilem antecedenter ad diuinum decretum: vtrumque illam habet, decreto supposito: ergo vtrumque eodem modo est verum; & consequentèr, in nullo discriminantur quod ad veritatem. 70 *Replicabis 1.*

Secundo, conditionatum disparatum potest ratione diuini decreti esse verum, vt admittimus in hac solutione: ergo est ex se indifferens vt sit verum, vel falsum; & consequenter non differt in aliquo à conditionato habente conditionem antecedentem, quod etiam indifferens est vt sit verum, vel falsum, & neutrum habet veritatem determinate. Secunda subillatio est nota. Antecedens à Nobis concessum. Prima autem consequentia probatur: nam id est indifferens ad verum, & falsum, quod vtrumque potest habere. 71 *Secundo.*

Respondeo ad primam obiectionem, concesso antecedenti, negando consequentiam. Ad probationem, concesso antecedenti, nego consequentiam: ratio autem discriminis est, quod in conditionato disparato, vt sit verum, requiritur quod decretum transferat illud de disparato in non disparatum, ponendo connexionem inter effectum, & conditionem: vnde semper verificatur, conditionatum disparatum non cognosci vt verum à diuino intellectu; quia quando vt verum cognoscitur, iam non manet disparatum conditionatum autem habens connexionem cum sua conditione, talem mutationem non petit, sed solum quod Deus decernat futuritionem effectus sub illa conditione, non dans, sed supponens connexionem inter vtrumque. 72 *Ad 1. obiectionem respond.*

Ad secundam, concesso antecedenti, distinguo consequens pro prima parte: est indifferens vt sit verum, commutata conditione de disparata in non disparatam, concedo consequentiam: conditione inuariata manente, nego consequentiam: & in hoc discriminatur à conditionato habente conditionem antecedentem, quod vt sit verum mediante decreto, necessarium non est, quod decretum adueniens conditionem immutet, sed solum, quod effectus futuritionem sub tali conditione decernat. 73 *Ad 2.*

Ex quo

Ex quo constat propositionem conditionalem de conditione disparata esse determinate falsam, si enunciet dependentiam intrinsecam, & ex natura rei effectus à conditione; si autem solam dependentiam enunciet, siue ab intrinseco, siue ab extrinseco, esse indifferentem ad veritatem, & falsitatem, quia potest esse vera, si decretum adueniat dans dependentiam, & falsa, si oppositum decretum contingat, semper tamen veritas nostræ conclusionis subsistit affirmans conditionata disparata vt vera non cognosci, quia si cognoscuntur vt vera, disparata non manent, sed mutatur conditio ratione decreti.

74 *Vltimo arguitur.*

Denique obijcies: Deus cognoscit per assensum, futurum sub conditione retrahente: ergo etiam futurum sub conditione disparata. Consequentia certa videtur: nam multo minus pendet futurum à conditione, quę retrahit ab existentia illius, quàm à conditione omnino disparata, quæ nec iuuat, nec impedit eius existentiam. Antecedens autem probatur; nam cognoscit vocationem sufficientem non congruam; at hanc cognoscere non potest, nisi cognoscendo, quod si Petrus in tali occasione vocetur ab ipso, dissentiet, & resistet suæ vocationi: ergo cognoscit certo futurum dissensum sub conditione suæ vocationis, quæ cum ad assensum inclinet, est conditio retrahens à dissensu.

75 *Si resp.*

Si forte dicatur, incongruitatem gratiæ suæ cognoscere Deum, non cognoscendo futurum dissensum sub conditione vocationis diuinæ, sed per hoc, quod cognoscit, si Petrus in tali occasione praua cogitatione tangatur illi consensurum, etiam si eodem tempore per Dei vocationem ad bonum inuitetur, quod futurum non est sub conditione retrahente, sed antecedente.

76 *In contrarium obstat.*

In contrarium obstat; nam sequitur ex hac solutione, quod vt Deus ex certa scientia tangat hominem vocatione non congrua, necessarium sit, quod pręuideat absolutè futurum affectum resistentem in voluntate illius, & idcirco illum vocet, alias non vocaturus, quod indecens, & incongruum videtur: cum valdè diminuat gratiam vocationis, imo & tollat ab illa omnem rationem gratiæ: nam quę gratia esse potest, quod Deus decernat vocare hominem in occasione, in qua videt futurum impedimentum, sub quo illi respondere non potest, non vocaturus aliàs, si tale impedimentum non præuideret? Sequela autem probatur: nam iuxta hanc solutionem, nequit cognoscere, incongruitatem gratiæ per hoc, quod prænouerit Petrum vocatum non consensurum, sed per hoc, quod præuideat, quod si tangatur cogitatione turpi, sequentur illam: ergo vt ex certa scientia cognoscat se vocare hominem, vocatione non congrua, est omnino necessarium, quod præuideat cogitationem turpem impedituram sanctam cogitationem, & quod illa præuissa tangat hominem sancta cogitatione.

77 *Vera argumenti solutio.*

Missa hac solutione, vt inutili in nostra sententia, ad argumentum factum, respondeo negando antecedens. Ad probationem, concessa maiori, nego minorem: nam cum in nostra sententia gratia sufficiens, & efficax ab intrinseco differant, penetrando perfectè naturam vocationis, qua hominem inuitat, illius congruitatem, aut incongruitatem cognoscit, absque eo quod recurrat ad illam conditionalem de conditione retrahente ab effectu Imo addiderim, quod in nostra sententia, sicut Deus hanc conditionalem, *si vocauero Petrum vocatione efficaci, consentiet*, cognoscit per scientiam simplicis intelligentiæ necessariam, quia consequentia est omnino infallibilis, etsi consequens contingens sit; ita & hanc conditionalem, *si vocauero Petrum vocatione sufficienti præcisè, non respondebit*, scientia necessaria cognoscit, quia euidenter infertur libera negatio consensus ex vocatione præcisè sufficienti.

78 *Instabis.*

Sed dices, hoc conditionatum, *si vocauero Ioannem vocatione præcisè sufficienti, dissentiet*; cognoscitur à Deo in nostra sententia, scientia necessaria; & tamen est futurum sub conditione retrahente: ergo Deus cognoscit futurum dissensum sub conditione trahente. Probatur minor: est futurus dissensus sub conditione gratiæ sufficientis; at gratia sufficiens; ad assensum inclinat, & a dissensu retrabit: ergo dissensus est futurus sub conditione retrahente.

Respond.

Respondeo, gratiam præcisè, aut purè sufficientem importare duo, nempe, entitatem possitiuam gratiæ, quæ dat posse, & negationem gratiæ efficacis applicantis ad actum; & licèt quoad primum sit conditio retrahens à dissensu; quoad secundum tamen non conditio retrahens, sed conducens ad illum debet censeri, non quia carentia gratiæ efficacitèr extrahentis assensum sit causa dissensus, (alias culpa verteretur in Deum,) sed quia est conditio necessatia omnino, vt dissensus existat: nam cum gratia efficaci non compateretur dissensus, ac proinde carentia illius necessaria conditio est, vt dissentia voluntas Deo sufficienti gratia vocanti.

§. V.

Statuitur quarta conclusio, & examinantur minus efficacia motiua.

79 QVARTA CONCLVSIO SIT. *Omnia alia conditionata futura cognoscuntur a Deo, non solum cognitione certa moralitèr, aut coniecturalitèr, sed etiam cognitione omnino infallibili, vel vt determinate vera, vel vt determinate falsa.* Diximus in prima, & secunda assertione, Deum cognoscere futura connexione moralitèr certa cum sua conditione connexa, cognitione *subiectiuè metaphysicè* certa, *obiectiuè* autem certa moralitèr, & futura sub conditione inferente coniecturalitèr, cognitione *subiectiuè* certa, & coniecturali *obiectiuè*, modò asserimus in hac conclusione omnia hæc futura, & alia quæ gaudent conditionibus non disparatis; sed antecedentibus, cognosci à diuino intellectu cognitione omninò infallibili idest non solum *subiectiuè*, sed etiam *obiectiuè*, abstrahendo pro nunc à medio talis cognitionis, de quo fusè agendum est *infra*.

Quarta conclusio

Conclusionem istam tenent omnes Auctores quartæ sententiæ, & adeò acriter à quibusdam defenditur, vt oppositam censeant parum consonam fidei principijs, & parum in fide securam, à qua nota doctè satis inter alios eam vendicauit Magister Curiel *ubi supra*. Mouentur primo ex pluribus Sacræ Paginæ testimonijs, in quibus prædicuntur à Deo hæc conditionata futura. Primum est illud 1. Regum cap 23. vbi Dauid Dominum consulenti: *Si tradent me viri Ceila in manus eius; etsi descendet Saul, sicut audiuit seruus tuus? indica seruo tuo, dixit Dominus, descendet; Dixitque Dauid, si tradent me viri Ceila, & viros, qui sunt mecum in manus Saul? & dixit Dominus tradent*. Quibus verbis, & Saulis descensus, & traditio Ceilanorum Dauidis in manus eius prædicuntur à Deo sub conditione permanentiæ Dauidis in Deila. Secundum desumunt ex illo 3. Regum cap. 11. *Non ingrediemini ad eas, nec de illis ingredientur ad vestras, certissimè enim auertent corda vestra vt sequamini Deos earum:* vbi sub conditione, quod filij Israel acciperent sibi in vxores filias alienigenarum Idolatria tanquam certo futura prænoscitur. Tertium ex Ieremiæ cap. 38. illis verbis: *Et dixit Rex Sedecias ad Ieremiam: sollicitus sum propter Iudæos, qui transfugerunt ad Caldæos ne forte tradar in manus eorum, & illudant mihi; respondit autem Ieremias, non te tradent*. Quartum ex Ezechielis cap. 3. illis verbis: *Non ad populum profundi sermonis, & ignotæ linguæ tu mitteris, & si ad illos mitteris ipsi audirent te*. 80

Illã probant aliqui ex testimonijs Scripturæ. Primum est.

Secundũ 3. Reg. 11.

Tertium Ier. 38.

Quartũ Ezec. 3.

Quintum est illud Sapientiæ cap. 4. *Raptus est ne malitia mutaret intellectum eius*; vbi iusti peruersio futura prædicitur sub conditione vitę durantis. 81

Quintũ.

Denique sextum, vt alia omittam, illudque celeberrimum sumunt ex Matthæo cap. 11. illis verbis: *Væ tibi Corozain, væ tibi Bethsaida, quia si in Tyro, & Sydone facta essent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cilitio, & cinere pœnitentiam egissent*. Quibus Tyros, & Sydonios pœnitentiam acturos sub conditione signorũ, quę apud Iudæos fuerunt patrata, Christus Dominus prædicit, vt Iudæorum duritiam exprobaret. Ex his, & alijs pluribus, tale argumentum deducunt. Quod à Deo, aut Prophetis, vt futurum prædicitur, est certo fututum, & vt tale cognoscitur, alias prędictioni Propheticæ posset falsum subesse; at hæc, & alia plura conditionatim futura prædicuntur à Deo ergo certò cognoscuntur ab ipso.

Sextum.

Si respondeatur, ex hoc solum colligi, aliqua conditionatim futura, quæ in Scripturis sunt reuelata à Deo infallibili cognitione cognosci, non autem inferri, quod de omnibus conditionatim futuris habeat omnino certam cognitionem. 82

Si respondeatur illis.

In contrarium obijciunt primo: nam est eadem ratio de his, ac de alijs quoad terminare cognitionem diuinam certam omnino: ergo si hæc cognoscuntur certa cognitione, etiam alia certò cognoscentur.

Opponunt primo.

Secundo: nam hæc non ideò sunt vera quia reuelata, sed ideò reuelata quia vera: ergo etiam alia, & si non reuelentur veritatem habebunt, & à Deo vt talia debent cognosci. 83

Secundo.

Hoc tamen argumentum non vrget, & dupliciter peccat: primo, in eo quod ex particularibus adæquatè non numeratis ad vniuersale distributum procedit, & ex eo quod aliqua vt vera cognoscantur à Deo, colligit omnia vt vera debere cognosci: à qua illatione facili negotio se expediunt Auctores contrarij asserendo: ea quæ prædicuntur a Deo cognosci ab ipso certo, & infallibiliter ratione decreti, quo illorum existentiam sub aliqua conditione decreuit, quod decretum circa alia non reuelata negabunt: vnde disparem rationem inter hæc, & illa assignabunt. Ad primam impugnationem huius solutionis negabunt maiorem, scilicet esse eandem rationem de his, & de alijs. 84

Hoc arg. peccat dupliciter.

Ad 1. impugnationẽ solutionis datæ respõdebũt cõtrarij.

Ad secundam, concesso antecedenti, negabunt consequentiam: nam licet non ideò sint vera quia reuelata; sunt tamen ideò vera quia decretata à Deo, quod decretum ex reuelatione sufficienter colligitur eo quod absque illo stare nequeat obiectiua veritas futurorum, quæ ad reuelationem diuinam necessario supponitur; & quia hoc decretum erga alia non potest euidenter ostendi, cum Deus liberè hoc, vel illud decernat, & ab omni libero decreto potuerit manere suspensus, vt ex *infra* dicendis constabit, hinc fit, disparem rationem posse assignari, ob quam, & si conditionata reuelata in Scriptura, certò cognoscantur à Deo, non rectè inferatur omnia alia, de quibus in Scriptura nulla fit mentio, debere vt vera à diuino intellectu cognosci. 85

Ad secundam.

Secundo peccat in eo, quod ex Prophetica prædictione veritatem omnino infallibilem horum futurorum in se ipsis colligere intendit. 86

Secundo.

intendit. Cuius illationis malitia conſtans eſt in doctrina Diui Thomæ *quæſtione 12. de veritate articulo decimo, & ſecunda ſecundæ quæſtione 179. articulo primo*, vbi & aliis locis, triplicem Prophetiam Angelicus Doctor diſtinguit: aliam præſcientiæ: aliam prædeſtinationis, & aliam comminationis: inter quas hoc ad noſtrum intentum verſatur diſcrimen, quod prima, & ſecunda ſpecies prophetiæ terminatur ad futura prout in ſe ipſis: vnde ex illis veritas futurorum in ſe euidenti illatione colligitur: tertia autem, non futura prout in ſe reſpicit, ſed diſpoſitionem, & ordinem cauſarum ad ipſa; ac proinde ſtante hac diſpoſitione cauſarum, & ſi euentus veritas non extet, ſubſiſtit veritas propheticæ reuelationis, quæ primum, non ſecundum attendit; ſicut fuit vera Prophetia Iſaiæ ad Regem Ezechiam, qua illius mortem per comminationem prædixit his verbis: *Morieris, & non viues*, quod ita erat iuxta diſpoſitionem cauſarum, quam propheticum dictum reſpexit, etſi rei euentus non ita contigerit, quem non reſpiciebat. Qua doctrina ſuppoſita, ad omnia teſtimonia Scripturę, & alia, quę magno armorum ſtrepitu congerunt iſti Auctores, ſatis probabiliter poteſt occurri vnica ſolutione, ea futura prædici, non vt in ſe ipſis futura, ſed iuxta diſpoſitionem præſentem cauſarum, vel probabiliter, vel certè moraliter ad id inclinatium.

87 *Ad 1. teſtimonii quo vtitur.* Et quidem primum *ex primo Regum 23. cap.* eſſe intelligendum de futuritione non omnino infallibili, ſed iuxta diſpoſitione pręſentem cauſarum, nempè, quia Ceilani ita erant diſpoſiti, vt Dauidem traderent, & Saul ad deſcenſum paratus, doctè probat Magiſter Curiel ex Paraphraſi Caldaica, iuxta quam Regis interrogatio, & diuina reſponſio exprimuntur: *Num cogitantes tradere me habitatores Ceila in manus illius? Num cogitans deſcendere, iuxta id quod audiuit ſeruus tuus?* & dixit Dominus: *Cogitat deſcendere, & cogitant tradere*. Vbi verbo *deſcendet*, & verbo *tradent*, quibus vertit noſtra Vulgata, reſpondet verbum *cogitans* in verſione Caldaica; ex hoc autem, quod Saul cogitaret deſcendere in Ceilam, & Ceilani cogitarent Dauidem tradere in manus illius, ſolum denotatur futurus deſcenſus, & futura traditio, non cum omnimoda infallibilitate, ſed iuxta præſentem diſpoſitionem, & præparationem cauſarum.

88 *Opponet.* Nec refert ſi obijcias, lectionem Vulgatæ, omnibus debere præferri; at iuxta Vulgatam reſponſio explicatur per verbum *deſcendet*, & *tradent*, quæ denotant infallibilitatem euentus: ergo ſic debet reſponſio interpretari. Nam, conceſſa maiori, diſtinguo *Reſpond.* minorem: ita vt alium ſenſum in Vulgata non inuſitatum admittant; quo denotetur non infallibilitas futuri quoad euentum, ſed ſolum quoad diſpoſitionem cauſarum, concedo minorem: ita vt ſolum in illo ſenſu poſſint interpretari, nego minorem, & conſequentiam. Quod autem ſenſus iſte in ſimilibus ſit vſitatus, conſtat ex illo Iſaiæ 38. cap. *Morieris, & non viues*: vbi non minus euentus mortis denotatur futurus, quam in noſtro teſtimonio euentus traditionis, & deſcenſus, & tamen non infallibilitatem euentus, ſed futuritionem mortis, iuxta pręſentem diſpoſitionem cauſarum prædicit Propheta.

89 *Ad ſecundum.* Secundum ex *tertio Regum 11. cap.* interpretari poteſt, non de futuritione idolatriæ ſub illa conditione omnino infallibili, quoad euentum, ſed ſolum moraliter certa. *Opponet.* Nec obſtat ad verbium *certiſſimè*: quia ad illius veritatem hoc ſufficit: *Reſpond.* ſicut neceſſarium dicitur, quod eſt neceſſarium moraliter; & impoſſibile, quod moraliter ſolum eſt impoſſibile, iuxta illud: *Neceſſe eſt vt veniant ſcandala*, & *impoſſibile eſt, vt non veniant ſcandala*: qualiter etiam ſatis probabiliter cætera teſtimonia explicari poſſe, rectè probat Sapientiſſimus Magiſter Curiel vbi ſupra *numero vigeſimo nono, & ſequentibus*, præcipuè illud Sapientiæ quarto capitulo: *Raptus eſt ne malitia mutaret intellectum eius*, hanc interpretationem admittere conſtat ex Sancto Auguſtino lib. de Prædeſtinatione Sanctorum decimo quarto capitulo, vbi explicans allegata verba, ſic habet: *Dictum eſt ſecundum pericula huius vitæ, non ſecundum præſcientiam Dei, &c.*

Ad tertium. Et illud Matthæi *cap. 11.* non vt omnino certò, ſed ad ſummum certitudine morali futurum à Chriſto prędici, videtur colligi ex verbis paulò inferius ſequentibus: *Quid ſi in Sodomis facta fuiſſent virtutes, quæ facta ſunt in te, fortè manſiſſent vſque in hanc diem*. In quibus particula *fortè* metaphyſicam certitudinem ex parte euentus videtur excludere.

90 *Oppenet.* Si opponas verba illa Sancti Auguſtini libro de Dono perſeuerantiæ cap. 9 *Sed nunquid poſſumus dicere etiam Tyrios, & Sydonios talibus apud ſe virtutibus factis credere noluiſſe, aut credituros non fuiſſe ſi fierent, cum eis, ipſe Dominus atteſtatur, quod acturi eſſent magna humilitatis pœnitentiam, ſi in eis facta eſſent diuinarum illa ſigna virtutum*. At ſi futurum illud non prædiceretur à Chriſto, vt omninò certo euenturum, poſſet quis dicere Tyrios, & Sydonios ſub prædicta conditione non acturos pœnitentiam; cum id, quod omninò certum non eſt, poſſit non euenire: ergo ex mente Sancti Auguſtini teſtimonium illud intelligendum eſt de futuritione conditionata, quoad euentum omnino infallibilem.

Reſpond. Reſponderi poteſt, quod id, quod eſt futurum certò moraliter, & ſi metaphyſicè poſſit non euenire; moraliter tamen non poteſt, quæ impotentia moralis conſiſtit in hoc, quod licet poſſit non euenire, tamen ſemper euenit: vnde cum Tyriorum pœnitentia ſub illa conditione eſſet moraliter certò futura, numquam poſſemus dicere, verificata conditione, non acturos pœnitentiam, vt docet Parens Sanctus Auguſtinus.

Contra iſtam interpretationem multis inſurgunt Recentiores quidam, primo ex Deuteronomij decimo octauo capitulo, vbi tradens Dominus regulam dignoſcendi verum à falſo Propheta, ſic ait: *Hoc habebis ſignum, quod in nomine Domini Propheta ille prædixerit, & non euenerit, hoc Dominus non eſt loquutus, ſed per tumorem animi ſui Propheta confinxit, & idcirco non timebis eum*. At ſi verus Propheta reuelare poſſet aliquid ſub conditione futurum, ſolum ſecundum diſpoſitionem cauſarum, quod tamen, conditione impleta, poſſet ab euentu fruſtrari, hæc regula inter verum, & falſum Prophetam diſtinguens non ſubſiſteret; cum poſſet, quamuis euentus non ita contingeret, verus Propheta cenſeri, ex hoc quod cauſæ eſſent præparatæ ad euentum: ergo interpretatio tradita non poteſt ſubſiſtere. 91 *Inſtant Recentiores primo.*

Secundo: vbi nullum eſt verbum moralem ſolum denotans certitudinem, non adeſt fundamentum ad limitandam prædictionem diuinam, ad minorem infallibilitatem, quam præſeferunt verba; at in multis ex illis prædictionibus circa futura conditionata, nullum eſt verbum innuens certitudinem ſolum moralem: ergo abſque fundamento limitantur à Nobis *infra* metaphiſicam certitudinem. 92 *Secundo.*

Tertio: quia non minus frequenter prædicuntur hæc conditionatim futura, quam futura abſoluta; at prædictio abſolutorum interpretari non licet de coniecturali cognitione, aut de cognitione obiectiuè ſolum moraliter certa; alias Gentiles, & Hęretici negantes Deo omnino certam futurorum abſolutorum notitiam, non poſſent ex Scripturis conuinci: ergo nec prædictio diuina circa conditionata poteſt cum fundamento interpretari de cognitione coniecturali, aut ſolum moraliter certa. *Tertio.*

Quarto: nam iudicium affirmans abſolutè rem fore ſub conditione aliqua, ſi ſolum ſit futura iuxta diſpoſitionem cauſarum, exponitur falſitatis periculo; at in pluribus ex prędictis conditionatis datur Dei prædictio de illorum euentu abſque limitatione; & conſequenter iudicium in Deo abſolutè affirmans eſſe futura ſub conditione: ergo ſi ſolum eſſent futura iuxta diſpoſitionem præſentem cauſarum, falſitati eſſet expoſitum iudicium diuinum. 93 *Quarto.*

Quinto: ſi Dei prædictiones circa conditionata oriantur ex certa præſcientia terminata, non ſolum ad diſpoſitionem cauſarum, ſed etiam ad ipſum conditionatum euentum, maiori cum proprietatę explicantur; at oriri ex iſta pręſcientia nullum eſt inconueniens: ergo debent ſic interpretari: nam Scripturæ verba debent accipi cum maiori proprietate poſſibili, ſi ex illa nullum inconueniens ſequatur. *Quinto.*

Hæc tamen, & ſi benè excogitata ſint: non adeò vrgent Auctores contrarios, vt ad illa ſatis probabiliter non poſſint occurrere. Ad primum, verum Prophetam prædicentem abſoluta futura à falſo diſtinctum probari per executionem euentus; prædicentem verò conditionata non per euentum poſita conditione, quia non prædicit, vt omnino certò futurum, ſed per præſentem diſpoſitionem cauſarum, quam reſpicit, & in qua fundatur coniecturalis cognitio, aut cognitio moraliter certa. Quod autem illa regula non ſit vniuerſalis pro omni prædictione prophetica, conſtat in Prophetia comminationis, quæ non eſt cum euentu connexa infallibiliter, demus ergo verum, & falſum Prophetam aliquid futurum comminatoriè prædicere, certè rei euentus non poterit vtrumque diſtinguere, cum vterque prædicat rem non euenturam: diſtinguentur ergo inter ſe penes hoc, quod verus prædicit iuxta præſentem diſpoſitionem, quam verè prænoſcit, & revera exiſtit; alter autem iuxta diſpoſitionem, vel quæ non eſt, vel quam ipſe perfectè non callet: pariter ergo poterunt ad obiectionem factam contrarij Auctores reſpondere. 94 *Ad 1. inſtantiam reſpōdere poterunt contrarij. Auctor*

Ad ſecundum negabunt maiorem: nam etſi non ſit verbum, moralem ſolum denotans certitudinem, ſi tamen obiectum reuelatum aliam non ſubſtineat, poterit, & debebit prædictio interpretari de certitudine ſolum morali; conditionata autem aliam non admittere, defendunt contrarij: nec ab his Auctoribus poterunt conuinci; cum nec iſti admittant decreta *ſubiectiuè* abſoluta, & conditionata *obiectiuè*, quibus ſublatis manifeſtè conuincitur in futuris conditionatis non eſſe veritatem determinatam cognoſcibilem cum omni certitudine. 95 *Ad ſecundum.*

Ad tertium, conceſſa maiori, & minori, negabunt conſequentiam: quia circa futura abſoluta dantur ab æterno in Deo decreta *exercitè* exiſtentia, quibus ſuppoſitis determinatam habent veritatem omninò infallibiliter cognoſcibilem, cuius decreti coeterna exiſtentia contra Hæreticos, & Gentiles manifeſtè conuincitur; & ideò abſque vllo fundamento illorum prædictio de cognitione ſolum certa moraliter poteſt interpretari; at circa contingentia conditionata negant decreta ab æterno exiſtentia, & Auctores Nobis contrarij in hac concluſione, & etiam illi qui has obiectiones fulminant contra imaginatos Thomiſtas: quare cum ſublato decreto veritas determinata futurorum pro radice euellatur, niſi euidenter probetur huius generis decretorum æterna exiſtentia, quod Recentiores iſti non facient, 96 *Ad 3.*

facient, sufficiens discrimen inter vtraque futura, & illorum prædictiones subsistit.

97 *Ad 4.* Ad quartum respondere poterunt, concessa maiori, distinguendo minorem: absque limitatione explicata per verba, concedent minorem: subintellecta in illis, & explicitè cognita à Deo, negabunt minorem, & consequentiam.

Ad ultimum. Ad vltimum, negabunt minorem: quia cum negent decreta absoluta circa hæc futura, quæ Auctores isti his argumentis vtentes etiam recusant, magnum esset inconueniens absque his decretis contingentia conditionata terminare cognitionem diuinam infallibilem, etiam obiectiuè; cum ex hoc sequeretur esse aliquid aliqua ratione futurum independenter à voluntate Dei De quo *inferius* plura.

98 *Secundo argumentum ex PP.* Secundo principaliter arguunt ex quadam communi PP. doctrina, quibus cum infidelibus est controuersia, an Deus omnia futura prænoscat? Et rationem in contra ex Hæreticis his verbis proponit Cyrillus libro 9. in Ioannem cap. 10. *Si omnia scire Christus creditur, cur Iudam, qui futurus proditor erat, elegit? Cur Saulem elegisti, quem sciebas gratiam tuam spreturum? Cur primum hominem de terra formasti, quem sciebas mandatum non seruaturum? Cur Angelorum naturam creasti, cum vt Deus prauideris futuram nonnullorum euersionem?* Eandem quæstionem mouent Hieronymus *lib.* 3. *contra Pelagianos cap.* 2. Tertulianus *lib.* 2. *aduersus Martionem cap.* 5. 6. *&* 7. Damascenus *lib. aduersus Manichæos propè medium*; & alij.

Cui difficultati Cyrillus ab inconuenienti satisfacit: namex his, quæ objiciuntur, consequitur, quod, aut nihil omninò creare debuerit, aut solum insensatam naturam Hieronymus, & Tertulianus occurrunt, & dicunt; idcirco creasse, quas nouit malas futuras, quia Deus præsentia iudicat, non futura, nec condemnat ex præscientia, quem nouerit talem fore, qui sibi postea displiceat, sed tantæ bonitatis est, vt eligat eum, quem interim malum cernit, & scit bonum futurum. Denique Damascenus respondet, fuisse in causa bonitatem diuinam, quæ vicit præscientiam; at si in Deo non esset præscientia de Angelorum lapsu, si illos creasset de peccato primi Parentis, si illum condidisset, &c. facilior esset responsio negata præscientia: ergo PP. non sic difficultati positæ respondentes, sed modo iam dato, manifestè supponunt in Deo certam præscientiã futurorum sub conditione.

100 *Hoc argumentum non esse ad rem prob. I* Hoc argumentum exagerat, & vrget Herice *disp.* 7. *cap.* 4. sed ad rem non esse, rectè probat Mag. Curiel *sup. à num.* 44. quia præscientia, quam PP. supponunt, lapsus Angelorum, & hominum, non est conditionata, sed absoluta, quæ iam supponebat voluntatem creandi homines, & Angelos, & solam executionem antecessit.

Secundo. Et præter ea, quibus istæ Magister hanc PP. intelligentiam confirmat, ita esse intelligendos præcipue Hieronymum, probo ad hominem contra Herice: etenim hic Auctor *in eadem disp. cap.* 11. *num* 69. hoc inter scientiam, & præscientiam cognoscit discrimen ex PP. quod scientia est vniuersalior præscientia: nam hæc dicit scientiam durantem, & obiectum durans, & antecessionem scientiæ ad obiectum, secus autem scientia: vnde præscientia solum dicitur propriè respectu futurum absolutorum, quod latè *ibi* probat ex Damasceno, Augustino, Hugone, Magistro Sententiarum, & alijs; at Hieronymus satisfaciens difficultati positæ vtitur nomine præscientiæ: ergo fateri debet Herice fuisse loquutum de scientia absoluta, non de conditionata, & illa respectu lapsus Angelorum, & hominum, supposuisse. Quod etiam de alijs PP. est manifestum: quia illorum controuersia cum gentibus, de absoluta scientia futurorum erat, non de conditionata: ergo difficultas proposita de absoluta scientia lapsus hominum, & Angelorum procedebat.

101 *Opponit Herice.* Nec refert, quod opponit Herice: nam si præscientia lapsus creaturæ decretum creandi illam supponebat, facilius PP. difficultati positæ occurrerent, dicendo, ideò illam creasse post lapsum prænisum, quia ante præuisionem iam erat decretum, & hoc immutabile; & ideò illam creasse ratione immutabilitatis decreti.

Respond. Non inquam refert: nam rationem istam supposuerunt PP. & alias addiderunt, vt difficultati positæ vberius satisfacerent.

102 *Tertio probant ex Aug.* Tertio principaliter arguunt ex Augustino *libr. de correctione, & gratia cap.* 8. illis verbis: *Respondeant, si possunt, cur illos Deus, cum fideliter, & piè viuerent, non tunc de vita huius periculis rapuit, ne malitia mutaret intellectum eorum? Vtrum hoc in potestate non habuit, an eorum mala futura nesciuit? nempe, nihil horum nisi peruersissime dicitur*: ergo ex mente Augustini, tam certum est præscire peccata, quæ commisissent, si diu viuerent, quos rapuit, quam potuisse auferre de vita.

Hoc etiã argumentum inefficax est. Cæterum hoc testimonium ad rem non esse constat: nam loquitur de peccatis absolutè futuris hominum, qui ante illa ab hac vita non fuerunt erepti, non de futuris, quæ commisissent illi, qui anticipatè ex hac vita eripiuntur.

103 *Quarto alij probant.* Denique, vt alia minus efficacia omittam, quidam ex Nostris nec ratione conclusionem positam confirmant: nam licet Deus sit liber in decernendo hoc, aut illud esse futurum sub conditione, aut decernendo, quod non sit futurum, in aliquo tamen illorum vagè, & in confuso liber non est, sed necessario debet hoc, aut illud decernere; at decreto posito resultat determinata veritas, aut falsitas; primum, si decretum affirmatiuum sit; secundum vero, si negatiuum: ergo omnia conditionata futura cognoscuntur certò & infallibiliter à Deo, vel vt determinatè vera, vel vt determinatè falsa.

Hæc tamen ratio, & si pluribus ex nostris arrideat, mihi tamen placere non potest, quia innititur cuidam principio, quod *infra tract. de Voluntate Dei art.* 10. satis improbabimus, videlicet, voluntatem diuinam ab omni terminatione libera circa esse rerum, vel non esse illarum, non potuisse manere suspensam. Cuius contrarium docebimus *loco allegato* cum Durando, Ferrara, Catherino, Curiel, & Sapientissimo Mag. Herrera *in hac* 1. *p. q.* 19. *in manuscriptis an. art.* 3. 104 *Displicet ista ratio.*

§. VLTIMVS.

Suadetur aliter nostra conclusio, & occurritur argumentis in contra.

ET si Conclusio nostra non possit euidenter ostendi, potest tamen vrgentius suaderi primo in hunc modum. Testimonia Scripturæ, quibus reuelantur futura conditionata, aptius interpretantur, & in sensu magis rigoroso, de cognitione omninò infallibili, quam de cognitione certa solum moralitèr, aut coniecturali obiectiuè; at possunt absque vllo inconuenienti sic interpretari: ergo ad minus conditionata, de quibus in Scriptura fit mentio, terminant, vt vera, cognitionem diuinam omninò infallibilem. 105 *Aliter prob. concl. primo.*

Maior est certa, saltim de illis futuris, quæ reuelantur absque vllo verbo denotante minorem certitudinem, quæ passim in Scriptura Sacra inueniuntur. Consequentia est nota: nam Scripturæ verba debent accipi in sensu strictiori, si nullum inconueniens sequatur. Minor autem ostenditur: nam admisso decreto *subiectiuè* absoluto, & conditionato *obiectiuè*, possunt ita interpretari; at in hoc decreto admittendo nullum est inconueniens, imò ab omnibus admitti debere ostendam *Disp. seq.* ergo in prædicta interpretatione nullum est inconueniens.

Quod ampliùs confirmo: prædictiones namque absolutæ debent interpretari de cognitione omninò infallibili, eo quod supponunt absoluta decreta; at conditionatas supponere decreta conditionata *obiectiuè*, constabit ex *infra* dicendis: ergo interpretari debent de scientia Dei omninò infallibili. Confirmatur secundo ex doctrina D. Thom. *quæst.* 12. *de veritate art.* 10. & 2. 2. *quæst.* 171. *art.* 6. *ad* 2. vbi ait, quod quamuis Prophetæ quandoque solum reueletur futurum, quantum ad ordinem causarum ad ipsum, cognitio tamen Dei non solum terminatur ad dispositionem causarum, sed etiam infallibiliter ad euentum futurum, vel non futurum: ergo futura conditionata reuelata in Scriptura, etiamsi aliquando Prophetæ solum innotescant quoad ordinem causarum ad ipsa, tamen cognitio, & præscientia diuina, non solum ad ordinem causarum terminari debet, sed etiam ad euentum futurum; aut eius negationem sub tali conditione; & consequentèr certò, & infallibiliter cognoscentur à Deo, vel vt vera, vel vt falsa determinatè. 106 *Confir.* 1. *Confir.* 2.

Secundo suadetur ex Augustino, qui pluribus in locis videtur adstruere in diuino intellectu certam horum futurorum notitiam *lib. de sex quæstionibus Paganorum epistola* 49. *quæst. secunda lib. de bono perseuerantiæ cap.* 9 *& cap.* 17. & alibi sæpè, esse autem interpretandum de cognitione illorum omnino infallibili, constat ex dictis Consonant Ecclesiæ Patres, Nisenus *in lib. de his, qui prematurè abripiuntur.* Chrisostomus *homilia* 65. *in Matthæum*, Magnus Gregorius *lib.* 23. *Moralium cap.* 23. & alij passim, certam horum conditionatorum notitiam in diuino intellectu constituunt; cum autem nulla sit necessitas ipsos interpretandi de certitudine solum morali, accipi debent de cognitione omnino infallibili. 107 *Secundo prob. ex D. Aug.*

Tertio ex D. Thoma 3. *p. quæst.* 1. *art.* 5. *ad* 2. illis verbis: *Apostolus ait, non est volentis, neque currentis, sed miserentis Dei, qui his, quos prauidit, si apud eos facta essent suis miraculis credituros, quibus voluit subuenit, alijs autem non subuenit.* Et *quæst.* 12. *de verit. art.* 10. *ad* 8. vt saluet in prophetia comminationis veritatem, affirmat, quod si referatur ad ordinem causarum, est absque conditione, si autem ad euentum, quem respicit indirectè, sic intelliganda est sub conditione causæ: ergo quia sentit euentum non esse absolutè certò futurum, bene tamen sub conditione. 108 *Tertio probatur ex D. Th.*

Mitto aliud testimonium, quo Herice vtitur ex D. Thoma *quæst.* 24. *de veritate art.* 15. *in corp.* illis verbis. *Omnes autem exteriores motus à diuina prouidentia moderantur, secundum quod ipse iudicat, aliquem esse excitandum ad bonum his, vel illis actionibus.* In quibus Diuus Thomas nullatenus fauet nostræ sententiæ: nam iudicium, quo iudicat aliquem esse excitandum ad bonum his, vel illis actionibus, non est vnde constet esse conditionatum: potest namque prouidentia diuina moderari motus exteriores propter excitationem ad bonum, quam vult, & absolutè scit esse futuram, sicuti ex gloria absolutè cognita vt futura, disponit de medijs. 109 *Alia duo testimonia D. Th. ad rem non esse, probatur.*

medijs. Mitto etiam aliud, quod ex D. Thoma solet adduci 3. *p. quæstione* 1. *art.* 3. *ad* 4. vbi docet, quod prædestinatio præsupponit præscientiam futurorum: nam apertè loquitur de præscientia absoluta; cum ex illa colligat prædestinationem Christi supponere præscientiam peccati, quæ præscientia absoluta est ex mente D. Thomæ.

110 *Quarto prob. conclusio.* Quarto hac ratione: quia inter esse & non esse futurum, siue absolutum, siue conditionatum, etsi possit medium dari pro priori rationis, non tamen pro instanti reali, sed in illo, aut est futurum, aut est non futurum, vt ex *infra* dicendis constabit; at si sit re vera futurum sub conditione, propositio affirmans est vera, & negans est falsa; si autem futurum non sit, affirmatiua est falsa, & negatiua vera: nam ab eo, quod res est, vel non est, propositio dicitur vera, vel falsa: ergo omnia conditionata circa quamuis combinationem possibilem certò cognoscuntur à Deo, vel vt determinatè vera, vel vt determinatè falsa.

111 *Quinto probatur* Denique suadetur conclusio: nam licèt Deus non sit necessitatus ad decernendum possitiuo decreto rem fore, aut non fore, siue absolutè, siue conditionatè, est tamen necessarium, vel quod aliquod ex illis positiuè decreuerit, vel quod liberè suspensionem elegerit, vel quod libere, libertate negatiua, ab omni decreto cessauerit; cum cessatio ab omni decreto nequeat esse necessaria Deo. Si primum, res erit, aut non erit, iuxta qualitatem decreti, & consequenter propositiones conditionales affirmatiuæ erunt determinatè veræ: vel determinatè falsæ. Si secundum, & tertiũ omnes affirmatiuè erunt determinatè veræ: ergo omnia conditionata futura certò cognoscũtur à Deo, vel vt determinatè vera, vel vt determinatè falsa. Minor quoad primam partem est certa. Quoad secundã probatur: quia ad veritatem cuiuscumq; propositioois affirmatiuæ, necessario exigitur diuinum decretum, quo decernat rem esse, vel absolutè, vel sub conditione: ergo deficiente hoc decreto redditur falsa, & eius cõtradictoria vera: sicut quia ad existentiam actus vitalis, requiritur existentia principij vitalis, ex defectu huius principij ponitur negatio existentiæ actus: & in vniuersum, ex negatione causæ, à qua essentialiter dependet effectus, sequitur negatio existentiæ in effectu.

112 *Opponũt oppositi Auctor. 1. plura Scripturæ testimonia. Genes. 3. Septuag. Caldæa. Vatablus Deut. 4. Et cap. 7* In contrarium objiciunt oppositi Auctores primo, quædam testimonia Scripturæ, in quibus reuelantur futura conditionata verbis denotantibus incertitudinem. Genesis cap 3. *Nunc ergo ne forte mittat manum suam; & sumat etiam de ligno vitæ, & comedat, & viuat in æternum.* Vbi per particulam *fortè*, clarè denotari videtur hoc conditionatum futurum, nempè, *Adamum*, si in Paradiso maneret, sumpturum de ligno vitæ, non esse certum, nec vt tale cognosci. Consonant Septuaginta sic transferentes: *Et nunc ne quando extendat m. num suam, & sumat de ligno vitæ.* Et Paraphrasis Caldaica sic legens: *Et non fortè extendet manum suam, &c.* Expressius hanc dubitationem explicuit Vatablus, sic dicens: *Et nunc periculum est, ne forte mittat manum suam.* Deuteronomij cap. 4. *Custodite igitur solicitè animas vestras, &c. ne forte decepti faciatis vobis sculptam similitudinem.* Et cap. 7. *Non poteris eas delere pariter: ne fortè multiplicentur contra tè bestiæ terræ.* Et pluribus alijs in locis. Vbi hæc futura prædicuntur cum particula *fortè*, quæ si strictè accipiatur, incertitudinem, & dubitationem importat.

113 *Si illis respondeatur. Hieron. Iere. 26. Ioan. 5. Et 8.* Si respondeatur ex Hieronymo Ieremiæ *cap.* 26. vbi ait: *Verbum ambiguum* forsitam *maiestati Dei non potest conuenire, sed nostro loquitur affectu, vt liberum hominis seruetur arbitrium.* Quod etiam repetit Ezechielis 2. c. docetque Theodoretus *in eisdem locis*: vnde in sacris literis multoties apponitur, vbi nulla est dubitatio, sed certissimè aliquid enunciatur futurum, vt Ioannis 5. *Si credetetis Moysi, crederetis forsitam & mihi.* Et Ioannis 8. *Si me sciretis forsitam, & Patrem meum sciretis*: & alibi passim; ac proinde, ex eo quod in præallegatis locis apponatur, non licet colligere prædicta futura, non prædici tanquam certò futura.

114 *In contrarium vrgent.* In contrarium sic vrgent: potest particula *fortè* sumi propriè, & rigorosè, ita vt importet dubitationem aliquam absque vllo inconuenienti: ergo in prædictis testimonijs sic est accipienda. Consequentia tenet ex communi regula interpretandi sacram Scripturam. Antecedens autem probatur: nam etsi repugnet Deo cognitio dubia *subiectiuè*, & *formaliter*, non tamen ei repugnat cognitio, quæ *obiectiuè* sit dubia, vt constat ex dictis *conclus.* 2. ergo potest illa particula accipi in rigore importante dubitationem aliquam absque vllo inconuenienti: nec Hieronymus, & alij Ecclesiæ PP. obiectiuam, sed solum subiectiuam dubitationem excludunt à Deo.

115 *Ad argumentũ resp.* Ad hoc argumentum respondeo, conditionata futura cognosci dupliciter, vel per respectum ad causas creatas, vel per ordinem ad decretum diuinum: priori modo cognoscuntur à Deo cognitione *subiectiuè* omnino infallibili, *obiectiuè* autem certa moraliter, vel coniecturaliter, vt constat ex dictis *in prima, & secunda assertione*; secundo autem modo cognoscuntur ab ipso cognitione *subiectiuè*, & *obiectiuè* infallibili: quando ergo in Scriptura reuelantur mediante particula *fortè*, insinuatur dubitatio non subiectiua, quæ vt docet Hieronymus, & est certum omnino, maiestati diuinæ non congruit, sed obiectiua, non respectu illorum per ordinem ad decretum diuinum, sed per ordinem ad causas secundas, respectiuè ad quas contingentia dicuntur.

Est tamen aduertendum, non semper id quod à Deo reuelatur futurum respectiuè ad causas creata, ab ipso cognosci vt futurum per ordinem ad proprium decretum, sed quandoque vt non futurum per ordinem ad decretum cognosci, vt constat ex illo Isaiæ 38. cap. *Morieris, & non viues*: vbi mors Ezechiæ futura prædicitur respectiuè ad causas creatas, & tamen non erat futura per respectum ad decretum diuinum. Quod docet D. Thomas *quæst.* 12. *de veritate art.* 10. *&* 2. 2. *quæst.* 171. *art.* 6. 116 *Isaiæ 38*

117 *Opponitur secundo D. Aug.* Objiciunt secundo Augustinum *lib. de prædestinatione Sanctorum cap.* 14. vbi explicans illud Sapientiæ 4. *Raptus est, ne malitia mutaret intellectum eius*, sic ait: *Hoc dictum est secundum pericula huius vitæ, non secundum præscientiam Dei, qui hoc præsciuit, quod futurum erat, non quod futurum non erat*, idest, *quod ei mortem immaturam fuerat largiturus vt tentationum subtraheretur incerto, non quod peccaturus esset, qui mansurus in tentationem non esset.* Et lib. de anima, & eius origine *cap.* 12. sic habet: *Ipsa exinanitur omnino præscientia, si quod præscitur non erit, quomodo enim rectè dicitur præsciri futurum, quod non est futurum*: ergo ex mente Augustini, Deus non cognoscit certò, & infallibiliter futura conditionata, sed solum cognitione certa *subiectiuè*, & coniecturali *obiectiuè*.

118 *Respond.* Respondeo, Augustinum satis frequenter horum futurorum certam cognitionem in Deo constituisse; in loco autem in contrarium adducto, prioribus verbis cognitionem *subiectiuè* certam, & coniecturalem *obiectiuè*, quæ ex vitæ huius periculis poterat haberi, diuino intellectui concedere, posterioribus autem non negat certam horum futurorum conditionatam notitiam, sed solum absolutam præscientiam, quam solum ad retributionem ad pœnam, & præmium sufficere, docet idem Augustinus *in eodem lib capit.* 8. & *lib. de dono perseuerantiæ cap.* 9. & *alibi* passim; hanc autem esse Augustini mentem constat, ex eo quod colligit non sciri peccaturum esse, quia in tentatione mansurus non erat, ex eo autem quod conditio non sit verificanda, non tollitur futuritio conditionata, sed solum absoluta.

119 *Eodem modo interpretãdi sunt alij Ecclesiæ Patres.* Et de interpretandi sunt alij PP. quando horum futurorum notitiam denegant Deo. Loquuntur namque de cognitione, quæ vere est præscientia de cuius ratione est, quod ipsa existat, & res cognita existat, & illa rem futuram duratione præcedat, vt docet Damascenus *lib. aduersus Manichæos prope finem*, vbi ait, prænotione esse circa ea, quæ futura sunt, antequam in ortum prodeant; ac proinde solum potest cum proprietate diei præsciri, quod absolutè futurum est.

120 *Opponitur tertio D. Thom.* Tertio sic objiciunt: nam iuxta D. Thomam *in hoc art. & quæst.* 12. *de veritate art.* 10. *in sentent. dist.* 38. *quæst.* 1. *art.* 5. 3. *Contra Gentes cap.* 67. & *alibi* sæpè, futura contingentia considerari possunt in duplici statu, vel prout in suis causis, vel prout iam in se ipsis, qualiter consideratur non vt futura, sed vt existentia; & sub priori statu solum terminare posse coniecturalem cognitionem, sub alio tamen certam posse terminare notitiam; at futura conditionata considerari nequeunt prout in se ipsis sunt existentia, cum numquam habitura sint illam, sed solum prout in suis causis: ergo non possunt certò, & infallibiliter à diuino intellectu cognosci, sed coniecturaliter solum.

121 *Respond.* Respondeo, D. Thomam fuisse loquutum de futuris contingentibus respectiuè ad causas creatas secundum se, & vt non subordinatas diuino decreto, nec omninò completas, & sub hac consideratione docuisse, terminare non posse certam cognitionem; si autem considerentur respectiuè ad causam primam, vel ad secundas, vt subordinatas diuino decreto efficaci, terminare posse certam cognitionem non negauit, sed docuit, vt ex dicendis *disputatione sequenti* constabit, traduntque omnes Thomistæ *ad istum articulum*, loquendo de futuris absolutis: vnde hæc futura cognoscuntur à Deo certò, & infallibilitèr, & ratione decreti, & ratione coexistentiæ in æternitate diuina; licet autem conditionata non possint hoc secundo modo certò cognosci possunt tamen certam cognititionem terminare, ratione decreti *subiectiuè* absoluti, & conditionati *obiectiuè*. De quo fusè *disputationi sequenti*.

122 *Opponitur quarto.* Denique objiciunt: propositiones conditionales de conditionato contingenti non sunt *determinatè* veræ, veritate infallibili: ergo non possunt certo à Diuino intellectu cognosci. Consequentia est euidens: nam quamuis cognitio sit infinita, nequit certò attingere id, quod in se non est verum veritate infallibili, vt *disputatione sequenti* manifestè constabit.

Antecedens probatur 1. Antecedens autem probatur, tum ex D. Thoma *Opusc.* 48. *tract. de enuntiatione cap.* 14. asserente, veritatem conditionalis in bonitate illationis consistere, & consequenter, si vera sit, est necessaria; at conditionalis propositio de conditionato contingenti, bona consequentia non est; aliàs esset necessario vera: ergo non gaudent determinata veritate, infallibili cognitione attingibili. *Secundo.* Tum etiam ex eodem D. Thoma 1. *perhyermenias lect.* 13. ex mente Phylosophi, & propria, docente, propositiones de futuro contingenti non esse determinatè veras, nec determinatè falsas: ergo conditionales de conditionato contingenti non habent determinatam veritatem, & consequenter incapaces sunt, vt terminent congnitionem certam, & omnino infallibilem.

Respon-

123 *Respond.* Respondeo, negando antecedens. Ad primam probationem constat ex dictis, conditionales accipi posse dupliciter scilicet, in vi illationis, vel quoad concomitantiam euentus dependentis à conditione: priori modo, aut sunt necessario veræ, aut non sunt *Ad 1. probationem antecedentis.* veræ; secundo autem modo posse esse veras, & posse esse falsas, ratione conformitatis, aut difformitatis ad proprium obiectum. *Ad 2.* Ad secundam, quæ eodem modo de futuris absolutis procedit, cum tamen sit de fide à diuino intellectu futura absoluta ab æterno cognosci, dicatur, propositiones de futuro, siue absoluto, siue conditionato, respectiuè ad causas secundas contingentes, & ex vi illarum, non esse determinatè veras, nec determinatè falsas quoad euentum futurum; & in hoc sensu loquutos fuisse. Phylosophum, & D. Thomam; respectiuè autem ad diuinum decretum, & ratione illius, veritate determinata, aut determinata falsitate gaudere, & consequenter posse à diuino intellectu cognosci. Et hæc de ista disputatione.

DISPVTATIO XXXV.

An Deus certò, & infallibiliter conditionata contingentia cognoscat ante decretum liberum suæ voluntatis.

§. I.

Aperitur difficultas, & referuntur sententiæ.

1 *Primum præsuppositum.* VIDIMVS, *præcedentibus disputationibus* dari in diuino intellectu certam horum futurorum notitiam, in quo nonnihil dissidij inter nostros Thomistas aduertimus, eo quod, quidam illorum decreta *subiectiuè* absoluta, & conditionata *obiectiuè* tenuebant, omnibus in hoc consentientibus, quod si talia decreta admittantur: poterunt hæc futura certam terminare notitam, non minus quam futura absoluta: iam tamen ferè omnes Thomistæ, hæc decreta concedunt, & consequenter diuinam cognitionem omnino infallibilem conditionatorum contingentium admittunt, non vi argumentorum PP. Societatis coacti, vt inaniter gloriatur Alarcon *Tract. 2. disp. 4. cap. 4. n. 5.* cum omnia illorum argumenta non difficilem solutionem accipiant, vt vidimus *disp. præcedentis §. 5.* sed quia in hoc non erat inter Societatis Doctores, & nostros, præcipuum controuersiæ dissidium, vt doctè probat Magister S. Thoma, *in præsenti disp. 20. art. 1 in principio*, & quia in his decreti *subiectiuè* absolutis, & conditionatis *obiectiuè*, nullum inconueniens aduertunt.

2 *Secundũ.* Quod autem hæc decreta non à nouioribus Thomistis inuenta, vt falso prædictus Auctor existimat, sed ab Antiquioribus fuerint tradita, in initio huius controuersiæ, rectè, vt cætera, conuincit noster Sancto Thoma *vbi proximè*, ex eo, quod Vazquez, cui soli Alarcon triumphum contra nostros concedit, eo quod hæc decreta impugnauerit, *Tomum 1. p.* in quo hæc decreta conatur expungere, propè initium huius controuersiæ composuit: iam ergo prædicti decreta à Thomistis erat admissa; siquidem Vazquez conabitur illa expugnare, nisi vellimus hostem confinxisse, quem fortius suo iudicio feriret. *Punctus difficultatis.* Punctus ergo huius grauis controuersiæ non in eo consistit, an scilicet hæc futura certo cognoscantur à Deo, sed an cognoscantur ante, vel post decretum liberum suæ voluntatis, licet ægre ferre videantur contrarij, quod ad hoc difficultatis cardo vertatur, eo quod ad certam horum futurorum notitiam suadendam fundamenta non pauca in scripturis inueniant, cum tamen, vt probent hanc scientiam, decretum præcedere, nullum reperiant, nisi per longissimas consequentias deductum.

3 *Prima sententia. Molina. Suarez. Fonseca. Vazquez. Becanus. Herice. Alarcon.* Igitur in re nostra tres versantur sententiæ. Prima illarum affirmat, omnia huiusmodi futura cognosci à Deo certò, & infallibiter ante decretum liberum suæ voluntatis. Ita Molina *in concordia disp. 50. & in præsenti disp. 10.* Suarez *libr. 2. de scientia futurorum cap. 6. & prolegomena 2. de gratia cap. 5.* Fonseca *lib. 6. metaphysica quæst. 4. cap. 2. sect. 10* Vazquez *disp. 67. cap. 2. & 3.* Becanus *in hac 1. p. cap. 10. à q. 6. vsque ad 9.* Herice *tract. 1. disp 7. per totam* Alarcon *tract. 2. disp. 4. cap. 6.* & communiter Societatis Doctores.

4 *Secunda.* Secunda distinguit inter conditionata habentia conditiones disparatas omnino, & illa, quæ habent connexionem aliquam cum suis conditionibus, & affirmat prima non posse certò cognosci, nisi post decretum liberum voluntatis diuinæ, secunda tamen illud certò a diuino intellectu cognosci. Ita *Atrubal. Fasolis. Vazquez* Atrubal *disp. 45. cap. 4. & disp. 46. cap. 1. 2. & 3.* Fasolis *dubitat. 15. num 272.* pro qua refertur Vazquez *vbi supra*, immerito tamen: nam hic Auctor omnino impossibilia reputat decreta diuina subiectiuè absoluta, & conditionata obiectiuè: vnde non potuit asserere huiusmodi futura per talia decreta cognosci, sed illorum certam cognitionem omnino negauit, vt retuli *disputatione præcedenti §. 1.*

5 *Primus* Licet autem hi Auctores inter se conueniant in eo quod conditionata contingentia, saltim secundi generis, ante omne decretum certò cognoscantur à Deo, in medio tamen talis cognitionis inter se disconueniunt, & in tres modos dicendi inter se diuiduntur. Primus est asserentium, cognosci in causis secundis liberis, aut contingentibus, vt eminentissime supercomprehensis à Deo: hunc tenent Molina *vbi proximè*, cui adhæsit Becanus *loco allegato*. *modus explicans difsecundans sententiam. Molina Becanus.*

6 *Secundus.* Secundus est aliorum, qui asserunt, cognosci hæc futura in propositionibus contradictoriè oppositis, de quarum ratione est, vt vna sit determinatè vera, & altera determinatè falsa, ac proinde in illis ex vi, & lege contradictionis, potest vnius veritas, & alterius falsitas ab infinito intellectu cognosci. Pro hoc modo dicendi neminem vidi ipsum expresè docentem; potest tamen adscribi pluribus, ex contrarijs Auctoribus, qui hoc fundamento nituntur, vt certam futurorum horum cognitionem suadeant. *Tertius,* Tertius, & qui apud Recentiores iam inualuit communiter, asserit, prædicta futura cognosci in illorum veritate obiectiua, quæ illis competit ante omne actuale decretum ex ordine ad existentiam pro futuro tempore habendam, si purificetur conditio.

7 *Tertia sententia. Bannez. Nazar. Cornejo. Albelda. Ripa. Zanard. Machin. Salmat. S. Thom. Ledesm. Aluarez.* Tertia sententia in vniuersum negat, posse huiusmodi futura certò, & infallibiliter à diuino intellectu cognosci ante decretum liberum suæ voluntatis, à quo omnis veritas, siue absoluta, siue conditionata essentialiter pendet. Ita omnes Thomistæ *ad istum articulum*, Bannez *conclusione 2.* Nazarius *controuersia 1. conclus. 2.* Cornejo *disp. 3. dub. 4.* Albelda *disp. 43. sect. 3.* Ripa *dub. 1. cap. 4.* Zanardus *quæst. 6.* Machin. *disp 34 sect. 1.* Salmanticenses *tract. 3. disp. 9. dub. 5.* S. Thom. *disp. 20. art. 3.* Ledesma *vbi supra concl. 1. 3. & 4.* Aluarez *lib. 2. de auxilijs disp. 7.* & communiter Theologi, præter Societatis Doctores. Quæ suadenda est in primis impugnando recensitos modos dicendi prout inter se discrepant, vt illis refutatis, id in quo omnes conueniant, facilius reijciatur, & nostræ sententiæ veritas clarius innotescant.

§. II.

Impugnatur primus modus dicendi.

8 *Molina reijcitur.* PRIMVS reijciendus venit Molina, qui scientiæ mediæ primum inuentorem se fuisse gloriatur, & omnium illius sequatium se ducem, & antesignanum constituit, vt ex ipso constat in concordia Vlisiponæ, edita anno Domini 1588. *quæst. 23. art. 4. & disp. 3.* Igitur hic Auctor in eadem concordia *q. 14. art. 13. disp. 50. §. triplicem scientiam*, certam conditionatorum contingentium cognitionem ad altissimam & immutabilem comprehensionem diuini intellectus, qua in sua essentia supercomprehendit arbitrium creatum, & in illo, quid esset acturum, si in hoc, vel illo ordine conderetur, reducit.

9 Ex quo infert, nec Deum in se ipso vt à se comprehenso, nec Angelum in voluntate propria comprehensa, suos actus liberos, nec vt absolutè, nec conditionatè futuros certo cognoscere, quia nec Deus se ipsum, nec Angelus propriam voluntatem supercomprehendunt, sed tantum comprehendunt, vt autem in, & ex causa libera, certo cognoscantur actus liberi futuri, non sufficit comprehensio, sed supercomprehensio requiritur Molinam sequitur Becanus *vbi supra quæst. 6.* cæteri suæ familiæ Doctores, etsi in scientia media defendenda cum illo consentiant, eius tamen modum dicendi vniformi consensu reijciunt, vel ad alium sensum reducunt.

10 *Prob. 1. ex D. Th.* Contra illum statuitur prima nostra conclusio, qua asserimus conditionata contingentia non posse certò, & infallibiliter à diuino intellectu cognosci in causis liberis, seu contingentibus, præueniunt prædeterminationem diuinam. Illam, præter vniuersos Thomistas, amplectuntur communiter Societatis Doctores. Et suadetur in primis ex D. Thoma 1. *Perhyermenias lect. 13. in 1. sentent. dist. 38. quæst. art. 5. quæst. 2. de veritate artic. 12. & quæst. 11. art. 10. 1. Contra Gentes cap. 67. 2. 2. quæst. 171. art. 6. in hac 1. p. quæst. 57. art. 3. quæst. 86. art. 3.* ac tandem *in hoc nostro art. 13.* quibus in locis, & passim *alibi*, expresse affirmat Doctor Angelicus, in causis contingentibus prout in actu primo consideratis non posse futura contingentia cognosci certò, & infallibiliter, sed coniecturaliter solum: ergo modus dicendi Molinæ menti Doctoris Sancti manifestè aduersatur.

11 *Secundo prob. ratione.* Secundo suadetur ratione ex præ allegatis locis desumpta: nam effectus contingentes prout in suis causis non habent determinationem ad esse, sed indifferentiam ad esse, & non esse, siue absolutè, siue sub conditione: ergo in illis, seu ex illis, non possunt certò, & infallibiliter vt futuri cognosci, siue absoluta, siue conditionata futuritione. Antecedens est certum in sensu, in quo de illis in præsenti loquimur, scilicet prout præueniunt præmotionem efficacem diuinam, & magis certum in sententia Auctoris contrarij, qui talem prædeterminationem implicatoriam censet. Consequentia autem manifesta videtur: effectus namque in causa, & ex causa, eodem modo se habet ad cognosci, quo se habet ad esse; cum sit medium cognoscendi illum, quia est medium, seu causa essendi: ergo si in illa non habet determinationem quoad esse, non poterit in illa, aut ex illa prout determinatè futurum infallibiliter certò cognosci.

Respon-

12 *Respondet Molina.* Respondet Molina, consequens esse verum, loquendo de causa contingenti, & arbitrio creato prout comprehensis, non autem loquendo de illis prout supercomprehensis à diuino intellectu: nam prout sic non solum cognoscuntur, quæ in illis suapte natura, & ex vi entitatis illorum sunt cognoscibilia, sed etiam alia supra illorum naturam, ex vi eminentiæ supercomprehensiuæ cognitionis.

13 *Secundo.* Sed contra primo: nam de ratione comprehensionis est, quod nihil obiecti lateat cognoscentem, & consequenter petit in obiecto cognoscere, quidquid in illo cognoscibile, ergo si in arbitrio creato, quatenus comprehenso, nequeunt actus liberi certo cognosci vt futuri, tales actus prout sic non sunt ipso cognoscibiles; & consequenter, quantumcumque supercomprehendatur, non poterunt in illo cognosci. Secundo, id est cognoscibile in aliquo, quod ex vi illius potest cognosci: ergo si super comprehensio diuina non transit ad actiones liberas, vt determinatè futura, ex vi entitatis arbitrij creati, sed ex vi eminentiæ suæ perfectionis, non cognoscet illas in arbitrio creato, cuius contrarium docet Molina.

14 *Tertio.* Tertio, cognitio non præstat obiecto vim motiuam, seu quasi motiuam, qua ducere possit in alterius cognitionem, sed illam supponit: ergo si arbitrium creatum non habet ex se, & ex propria entitate vim quasi motiuam, qua ducat obiectiuè in suos actus, vt determinatè futuros, non solum non ducet sui comprehensorem, sed nec etiam ipsam supercomprehendentem mouebit in cognitionem certam illorum prout sic.

15 *Quarto.* Quarto, non potest causa, etiam vt supercomprehensa, esse medium, in quo cognoscantur effectus quoad substantiam, si prout sic illa non contineantur, nec cum illa connectantur, v. g. in igne non potest, etiam vt supercomprehenso cognosci formica, nec in voluntate creata intellectio, nec in intellectu volitio, quia isti effectus quantum ad substantiam cum prædictis causis non connectuntur, nec in illis prout sic continentur: ergo pariter modus effectus non contentus in causa, & cum quo causa connexionem non habet, non poterit in illa cognosci; at determinatio quoad esse actuum liberorum, non continetur in arbitrio creato, nec hoc cum illorum determinatione connectitur: ergo nequeunt in illo vt futuri cognosci, siue absolutè, siue conditionatè.

16 *Quinto.* Denique reijcio traditam solutionem: si Deus discursiuè cognosceret effectum per causam, non posset ex arbitrio creato etiam vt supercomprehenso, certò colligere determinatum fore liberorum actuum: ergo etiam non vtens discursu nequit in illo, vt supercomprehenso, actus liberos, vt conditionatè futuros, cognoscere. Consequentia videtur bona: nam etsi Deus non vtatur formali discursu, virtualiter tamen discurrit, seu saltim eminenter, ac proinde, quod in obiecto non posset per formalem discursum cognoscere, nec etiam poterit cognoscere in illo, virtuali, seu eminentiali discursu. Anteeedens autem probatur, quia vt per discursum certo vnum ex alio inferatur, siue comprehensio, siue supercomprehensio intercedat, debet infallibiliter cum illo connecti, & per bonam consequentiam inferri; at ex arbitrio creato ad esse determinatum liberorum actuum consequentia infallibilis confici, nequit: ergo etiam ex illo, prout supercomprehenso, non posset à Deo per formalem discursum illorum determinata futuritio certò cognosci.

17 *Tertio prob. conclusio.* Tertio principaliter suadetur conclusio ad hominẽ contra Molinam: non potest Deus cognoscere certò, & infallibiliter actus liberos, vt conditionatè futuros, nisi suum concursum, etiam sub conditione futurum cognoscat; at iuxta Molinam non potest Deus suum concursum vt sub conditione futurum cognoscere: ergo nec actus liberos vt conditionatè futuros in libero arbitrio creato potest certò cognoscere. Discursus est euidens. Maior omnino certa: nam cognitio Dei terminata ad quodlibet obiectum debet esse comprehensio perfectissima illius, nequeunt autem actus liberi comprehendi vt futuri, quin omnes illorum causæ cognoscantur, à quibus essentialiter pendent; ex quibus præcipua est concursus diuinus, vtpotè causæ primæ, & consequenter non potest Deus illos sub quouis statu cognoscere, ignorato, aut non cognito proprio concursu.

18 *Minor prob. I.* Minor autem non minus manifesta videtur, tum: nam concursus diuinus, aut est actus liber voluntatis diuinæ, aut ab actu libero voluntatis essentialiter pendens, & consequenter nequit à Deo vt conditionatè futurus cognosci, ignorato, aut non cognito actu libero propriæ voluntatis; at istum in sententia Molinæ, non cognoscit diuinus intellectus, nec vt absolutè, nec vt conditionatè futurum: ergo nec proprium concursum.
Secundo. Tum etiam; nam concursus, aut est actus liber immanens Dei, aut est actio externa libera; at non minus repugnat in principijs Molinæ Deum præcognoscere vt futuram actionem externam, sibi liberam, quam actionem internam: ergo si hanc non potest certo cognoscere, ne lædatur libertas, qua ratione Molina
Tertio. conuincitur, nec illam vt futuram cognoscere poterit. Tum denique, quia proprium concursum non cognoscit in arbitrio creato; cum non sit causa illius, nec cognoscit in sua essentia, vel omnipotentia: cum non supercomprehendat illa, sed tantum comprehendat; in causa autem non supercomprehensa non possunt actus vt futuri cognosci, iuxta istius Auctoris principia: ergo nullatenus potest suum concursum, vt conditionatè futurum cognoscere.

Et confirmatur ab inconuenienti maximo, quod sequitur ex sententia Molinæ, videlicet, actus liberos esse futuros independenter à diuino concursu: consequens est erroneum: ergo & falsa prædicta sententia. Probo sequelam: nam ab eisdem causis dependet aliquid in cognosci, maximè si cognitio comprehensiua sit, à quibus dependet in esse; at iuxta Molinam actus liberi nostri non dependent in cognosci a concursu, & decreto diuino, si quidem illis nos cognitis à Deo, cognoscuntur actus liberi vt sub conditione futuri: ergo nec dependent a concursu diuino quoad esse, iuxta istius Auctoris sententiam. 19 *Confirm.*

Denique argumentor ad hominem contra istum Auctorem, qui ex inde probat non posse Deum sua decreta vt futura cognoscere, nec absolutè, nec sub conditione, quia aliàs non posset liberè velle, & hoc ideò, quia quod talis scientia existeret, non penderet ex libertate Dei, illa autem posita infallibiliter extiturum esset prædictum decretum; ex quo colligit scientiam futuritionis decretorum in Deo inducere necessitatem omnino antecedentem, videatur hic Auctor *in concordia vbi supra*, at hæc ratio, si quid probat, pari, imo & maiori cum efficacia conuincit non posse Deum certo cognoscere actus liberos, vt conditionatè futuros in arbitrio creato: ergo inconsequenter Molina primum negat, & concedit secundum. Probo minorem manifesta, ni fallor, ratione: pro priori, quo Deus scit liberum arbitrium creatum sub hac, vel illa conditione in hanc partem flectendum, non est in potestate arbitrij, quod oppositum sciat, & hac scientia supposita implicat, quod non fiat sicut scitur a Deo: ergo si ratio Molinæ quid probat respectu actuum liberorum Dei, conuincit etiam tolli libertatem ab actibus arbitri; creati ex diuina præscientia. 20 *Vltimo reijcitur.*

Maiorem, in qua sola potest difficultas consistere, probo in hunc modum: etenim non alia ratione, si Deus sciat sua decreta futura, non erit in eius potestate, quod oppositum sciat, nisi quia talis scientia præcedit actualem volitionem diuinam, (sic arguit Molina;) at præscientia Dei, qua cognoscit nostros liberos actus, vel vt absolutè, vel conditionatè futuros, præcedit illos, vt de facto existentes; cum pro tunc non existant, sed sint extituri: ergo eadem de causa non est in potestate nostra, quod Deus oppositum sciat. 21 *Maior prob.*

Confirmatur hoc, & explicatur primò. quod diuina præscientia inuoluat *obiectiuè* exercitium libertatis Dei vt conditionatim futurum, & illud supponat, non facit in sententia Molinæ, quod necessitas ex scientia prouenìens sit necessitas consequens, libertati non obstans, quia non præsupponit exercitium libertatis in Deo, vt existens de facto; at etiam Dei scientia qua cognoscit nostros actus liberos, vt sub conditione futuros, etsi *obiectiuè* nostram libertatem vt futuram supponat, non tamen supponit volitionem nostram vt de facto existentem: ergo necessitas ex diuina scientia procedens non erit consequens, sed antecedens, iuxta istius Auctoris principia, & consequenter nostram libertatem euertet. 22 *Confir. I.*

Confirmatur secundo: nam, iuxta istius Auctoris principia, plus obstat libertati suppositio existens in vno supposito connexa infallibiliter cum actu alterius, quam suppositio existens in supposito, cui competit actus; cum ipse, & omnes suæ familiæ Doctores constanter asserant prædeterminationem tollere libertatem, quia non est in nobis à nobis, sed in nobis à Deo: si namque à nobis esset, quamuis connecteretur cum actu futuro, libertatem non læderet: ergo si præscientia actus voluntatis futuri, & infallibiliter inferens illum, si fit in supposito eliciturο actum, lædit libertatem illius, vt fatetur Molina, à fortiori libertatem actus euertet præsentia existens, in alieno subiecto infallibiliter inferens actum in alieno; & consequenter minus stare poterit præscientia infallibilis Dei actuum voluntatis creatæ cum libertate illorum, quam præscientia diuina proprij decreti vt futuri, cum illius libertate. 23 *Confir. 2.*

Nec argumenta Molinæ alicuius ponderis sunt. Primo arguit ex D. Thom. I. *Contra Gentes, cap. 67. ratione*; vbi docet, quod sicut ex causa necessaria, certo cognoscitur effectus necessarius, ita ex causa contingente non impedita cognoscitur certo effectus contingens, quare cum Deus non solum cognoscat causas contingentes, sed etiam ea, quibus possunt impediri, fit, vt ex suis causis cognoscat futura contingentia: ergo etiam in libero arbitrio creato non impedito poterit cognoscere in quam partem sit inclinandum sub hac, vel illa conditione. 24 *Opponit Molina I.*

Secundo alij sic arguunt: nam multoties contingit, vt pater ex indole filij sibi nota coniecturaliter cognoscat in quam partem liberè inclinabitur: ergo Deus illius inclinationem infinitè perfectius cognoscens, non coniecturaliter, sed euidenter in illo cognoscit in quam partem propendet, hac vel illa oblata occasione. 25 *Secundo arguunt alij.*

Tertio: nam comprehensio arbitrij creati terminatur ad omne, cum quo habet necessariam connexionem: ergo supercomprehensio non sistet in effectibus necessario connexis, sed ad actus liberos euidenter cognoscendos pertinget. Patet consequentia; etenim *Tertio.*

etenim supercomprehensio plura debet in obiecto cognoscere quam comprehensio; cum perfectior cognitio sit.

26 *Quarto.* Denique obijciunt, quia in nostra sententia Deus certò cognoscit in libero arbitrio, vt efficaci præmotione applicato, actus liberos vt futuros; & tamen adhuc vt sic præmotum indifferenter cum illis connectitur, aliàs præmotio libertatem euerteret, si illud indifferens non relinqueret ad actum, & eius negationem: ergo in medio indifferenti potest effectus certam terminare notitiam; & consequenter in arbitrio creato, etsi indifferens sit, poterunt certo cognosci actus liberi futuri.

Hæc nihil vrgent. Ad primum respondeo ex Ferrariensi *ibidem*, loqui D. Thomam de causis naturalibus, quæ si ab extrinseco non impediantur, ita determinatæ sunt ad proprios effectus, ac causæ necessariæ, & in istis, si negatio impedimentorum certo innotescat, qualiter contingit in Deo, rectè inquit D. Thom. cognosci illarum effectus certa cognitione vt futuros; secus autem in libero arbitrio creato, quod etiam omni extrinseco impedimento excluso, potest ab intrinseco indifferenter agere, vel non agere; ac proinde; etsi omnium impedimentorum negatio euidenter cognoscatur à Deo, nequit in illo infallibiliter cognoscere actus liberos, vt determinatè futuros.

27 *Ad 1. obiectionem resp.*

28 *Ad secundum.* Ad secundum concedo antecedenti, neganda est consequentia: nam quantumcumque crescat liberæ inclinationis cognitio, non potest pertingere ad hoc, quod in illa cognoscatur vt determinatè futurum, quod non est in illa determinatum, sed indifferens ad esse, & non esse qualiter actus liberi in ea præhabentur; sed ad summum perueniet, vt perfectius illo cognoscat intra limites coniecturalis cognitionis.

Ad tertiam. Ad tertium, concesso antecedenti, nego consequentiam. Ad eius probationem, nego antecedens: nam excessus ille non est ex parte obiecti cogniti, sed tantum ex modo cognoscendi: vnde non sequitur, quod debeat plura in arbitrio creato cognoscere, sed eadem modo perfectiori, sicut Deus, & Angelus comprehendentes formicam, easdem formalitates ex parte obiecti attingunt. Deus tamen perfectiori modo, scilicet infinito, & clariori.

29 *Ad quartam.* Ad vltimum, concessa maiori, distinguo minorem: connectitur vt sic præmotum cum actu libero indifferenter, indifferentia libertati, concedo minorem: indifferentia suspensionis, nego minorem, & nego consequentiam: quia arbitrium creatum, vt efficacem præmotionem præcedit, est indifferens ad actum, & non actum, indifferentia suspensionis, omnem determinationem excludens, qua ad vnum infallibiliter referatur, præmotione tamen supposita, etsi maneat indifferens indifferentia libertatis, hoc est taliter agens, quod possit non agere *in sensu diuiso*, non tamen est indifferens indifferentia suspensionis, idest, suspensum, & absque vlla determinatione, sed determinatè respicit actum, vt infallibiliter ex vi præmotionis futuram. Quomodo autem cum hac determinatione libertas subsistat, pertinet ad *Tract. de Auxilijs*, *& inferius* à Nobis pro præsenti materia explicabitur.

§. III.

Secundus modus reijcitur.

30 *Secundus modus dicendi impugnatur. 1.* NOn cognosci futura conditionata in propositionibus contradictoriè oppositis, ex vi, & lege contradictionis, vt secundus modus dicendi asserebat, manifestè ostenditur primo ex iam dictis: nam vis contradictionis non magis petit veritatem vnius, v. c. affirmatiuæ, quam alterius, scilicet negatiuæ, sed indifferenter se habet ad hoc, at in medio indifferenti non potest certò sciri aliquid determinatum, *vt §. præcedenti* probaui: ergo in propositionibus contradictorijs non possunt, ex vi contradictionis, conditionata contingentia, vt determinatè vera, vel vt determinatè falsa, cognosci. Secundo: nam prius est rem esse,

Secundo. sicut enunciatur per propositio enuncians sit vera, vt constat ex communi axiomate asserente, *ab eo quod res est, vel non est, propositionem dici veram, aut falsam*: ergo veritas propositionis contradictoriè cum altera oppositæ nequit esse medium à priori, in quo aliquid vt determinatè futurum cognoscatur a Deo.

31 *Tertio.* Tertio: nam vis contradictionis non petit, quod vna propositio sit determinatè vera, & altera determinatè falsa propriori ad decretum; sed ad summum exposcit, quod pro instanti reali vna determinatè sit vera, & altera determinatè sit falsa: ergo in propositionibus contradictoriè oppositis ex vi, & lege contradictionis, cognosci non possunt conditionata contingentia, vt futura pro priori ad decretum. Consequentia est euidens. Antecedens autem ostenditur primo; nam conditio, & vis contradictionis, eadem est in propositionibus contradictorijs de futuro absoluto, ac in contradictorijs de futuro conditionato; at in istis non petit vt una sit determinatè vera, & altera determinatè falsa propriori ad decretum diuinum, sed tantum quod pro instanti reali vna sit vera, & altera falsa, vt contra Suarez vniformiter docent contrarij, de quo fusius *infra*: ergo pariter non exposcet, quod vna ex contradicentibus de conditionato futuro sit determinatè vera, & altera determinatè falsa pro priori ad decretum.

Antecedens probatur 1.

32 *Secundo.* Secundo idem antecedens probatur; vis contradictionis non petit, quod vna propositio sit determinatè vera, & altera determinatè falsa pro omni priori: ergo nec etiam pro priori ad decretum. Antecedens est certum, aliàs propositiones de futuro conditionato, imò & de futuro absoluto, essent determinatè veræ pro priori ad rerum possibilitatem; & consequenter prius à Deo cognosceretur aliquid vt futurum, quam vt possibile; imò & quod magis est, sequeretur, quod pro priori ad existentiam Dei, & ad prædicata necessaria illius, deberent verificari: ex quo vlterius fieret, vt prius aliquid creatum esset futurum, quam Deus existeret, prioritate rationis, quo nihil absurdius. Consequentia autem manifestè probatur, quia nulla est ratio probans veritatem determinatam in propositionibus de futuro pro priori ad diuinum decretum, ex vi, & lege contradictionis, quæ pari efficacia non militet pro omni priori, vt constabit statim quando motiua contrariorum expendam: ergo si non probant verificari debere pro omni priori, nec suadere possunt verificandas esse pro priori ad decretum.

33 *Quarto reijcitur iste modus dicendi.* Quarto principaliter arguo: si ob aliquam causam ex vi contradictionis vna esset determinatè vera, & altera determinatè falsa, maximè quia disiunctiua propositio ex contradictorijs composita, v. e. ista, *Petrus in hac occasione operabitur, vel non operabitur*, habet pro illo priori veritatem determinatam, sic arguunt contrarij; at hæc ratio est nulla: ergo ex vi contradictionis non exigitur in propositionibus contradictoriè oppositis, quod vna ex illis sit determinatè vera, & altera determinatè falsa. Probo minorem: illa propositio non solum est vera, sed etiam est omnino necessaria; at nulla ex suis partibus necessariæ veritatis est: ergo veritas dictæ propositionis non sumitur ex veritate partium, ex quibus componitur; & consequenter, ex eo quod ipsa sit determinatè vera, non rectè colligitur aliquam ex suis partibus pro omni priori debere esse determinatè veram.

34 *Confir. 1.* Confirmatur hoc primo: ex hoc quod prædicta propositio sit necessaria, non sequitur aliquam ex suis partibus necessariam esse; at si talis propositio conditiones communes, aliarum disiunctiuarum sortiretur quoad dependentiam a suis partibus in veritate, deberet vt necessaria esset, aliquam sui partem necessariam habere, vt constat in hac, *Petrus currit, vel Paulus legit*, quæ ideò necessaria non est, quia nulla ex suis partibus est necessaria, & idem est de alijs: ergo illa propositio quoad sui veritatem, aliarum disiunctiuarum leges non imitatur; & consequenter, ex eo quod in alijs non stet determinata veritas absque determinatione in veritate alicuius propositionis, ex quibus componitur, non licet colligere id ipsum exposcere prædictam propositionem, nec alias sibi similes ex contradictorijs extremis disiunctiuè compositis.

35 *Confir. 2.* Confirmatur secundo: nam illa propositio non solum est vera pro priori ad decretum subsequuto ad signum possibilitatis, sed etiam pro signo possibilitatis rerum; & tamen pro isto signo nulla ex suis partibus determinatè est vera, vt fatentur contrarij: ergo veritas illius propositionis, à suarum partium veritate non pendet; & consequenter, ex eo quod sit vera pro priori ad decretum, non rectè colligitur aliquam ex illis, ex quibus componitur, debere pro eodem priori determinata veritate gaudere.

Minor cum consequentia tenet. Maior autem constans videtur: nam illa propositio est veritatis omnino necessariæ, & æternæ, non minus, quam ista, *homo est animal rationale*, imò est veritas primorum principiorum, sicut hæc, *quodlibet est, vel non est*, quod est vnum ex primis principijs per se ex terminis manifestis: ergo sicut ista, *homo est animal rationale*, quia est necessaria, gaudet veritate pro signo possibilitatis, ita etiam illa propositio pro signo possibilitatis veritate gaudebit.

3[6] *Confir. 3.* Denique arguitur ex Philosopho, & Doctore Angelico 1. *Perihyermenias lectione* 13. vbi docent, propositiones de futuro contingenti non esse determinatè veras, nec determinatè falsas. Quæ doctrina vera esse non potest, nisi dicatur non esse determinatè veras ex se, sed ad sui veritatem, causæ primæ determinationem factam per decretum supponere: ergo etiam ex vi contradictionis gaudere nequeunt determinata veritas pro priori ad decretum, in via Diui Thomæ, & ex mente Philosophi.

37 *Argum. contrariorum proponitur.* Ex his probationibus manifestè constat quam inerme, & nullius roboris sit argumentum, cui fidunt contrarij ex vi contradictionis desumptum in hunc modum arguentes: vis, & conditio contradictionis perit, vt vna ex contradicentibus sit determinatè vera, & altera determinatè falsa; at istæ duæ propositiones: *Si vocauero Petrum in tali occasione, consentiet*: *non si vocauero Petrum in tali occasione, consentiet*, sunt contradictoriæ pro priori ad decretum diuinum: ergo in illo, & pro illo priori, vna illarum determinatè est vera, & altera determinatè falsa; & consequenter potest diuinus intellectus vnam illarum, vt determinatè veram, & alteram vt determinatè falsam cognoscere.

38 *Confirm.* Quod amplius confirmant: propositio disiunctiua constans ex illis contradictorijs est vera pro priori ad decretum, veritate determinata; at veritas disiunctiuæ ex veritate alicuius partis desumitur, & consequenter determinata veritas illius ex determinata veritate alicuius partis dependet: ergo aliqua pars prædictæ disiun-

disiunctiuæ debet eſſe deteminate vera pro priori ad decretum, & conſequenter poterit à diuino intellectu vt determinatè vera cognoſci pro priori ad omne decretum.

39 *Prima aliquorũ ſolutio.* Ad hoc argumentum, quidam ex Noſtris reſpondent primo, conceſſa maiori, negando minorem, ſcilicet, quod propriori ad decretum illæ propoſitiones ſint contradictoriæ: nam pro illo priori non ſunt propoſitiones eo quod Deus nihil de futuritione, aut non futuritione pro illo priori concipit; propoſitio autem non poteſt ſignificare, niſi mediente conceptu: quo circa voces iſtæ, *homo eſt animal*, à Pſitaco prolatæ, propoſitio non ſunt quia Pſitacus proferens nihil de re concipit; cum autem ad contradictionem neceſſario debeat ſupponi eſſentia propoſitionis; conſequens fit; quod inter illas pro priori ad decretum non ſit contradictio. *Secundo reſp. alij.* Secundo reſpondent, conceſſa maiori, & minori diſtinguendo conſequens, & illud concedunt de veritate determinata contingenti, & fallibili, ſecus de infallibili veritate; vt autem à diuino intellectu poſſent cognoſci, veritate obiectiuè infallibili gaudere debebant.

40 *Iudiciũ de iſtis ſolutionibus.* De quibus ita ſentio: primam iudico probabilem, ſecundam verò non ſatis percipio: etenim eo ipſo quod aliqua propoſitio ſit determinatè vera, eſt neceſſario vera neceſſitate ſuppoſitionis, etſi non abſolutè. Quod patet, tùm nam omne quod eſt, dum eſt, neceſſe eſt eſſe. Tùm etiam exemplo propoſitionis enunciantis curſum de Petro, quæ licet ſit veritatis contingentis; ex ſuppoſitione tamen, quod currat, eſt neceſſario vera neceſſitate ſuppoſitionis; at hæc neceſſitas ſufficiens eſt ad determinandam cognitionem diuinam, vt conſtat in eodem exemplo: ergo conceſſa in aliqua ex illis propoſitionibus veritate determinata, etſi contingenti pro priori ad decretum, debet concedi, quod pro illo priori cognoſcatur à Deo ſcientia omnino infallibili.

41 *Vera ſolutio.* Quare, hac ſolutione in ſua probabilitate relicta ad argumentum factum reſpondetur ex dictis, diſtingendo maiorem: pro inſtanti reali, concedo maiorem: pro omni priori rationis, aut naturæ, nego maiorem: & omiſſa minori, nego conſequentiam. *Inſtatur arg. 1.* Inſtoque argumentum in ſigno poſſibilitatis, & in ſigno antecedenti, nempè, prædicatorum quæ Deo neceſſario conueniunt, in quibus nulla ex his propoſitionibus poteſt eſſe vera, aut falſa determinatè; & tamen poteſt idem argumentum pro illis ſignis formari. *Secundo.* Inſto etiam in propoſitionibus de præſenti: hæ namque propoſitiones, *voluntas diligit*, *voluntas non diligit*, ſunt contradictoriæ; & tamen licet vna ſit vera, & altera falſa determinatè pro inſtanti reali, neutra tamen determinatè eſt vera, aut falſa pro priori naturæ, quo in eodem inſtanti voluntas vt indifferens per modum actus primi volitionem: aut non volitionem præcedit.

42 *Ad confirmationem.* Ad confirmationem conſtat ex dictis. Cæterum claritatis gratia diſtinguo duplicem conſiderationem prædictæ propoſitionis, exempli gratia, hæc propoſitio, *Petrus currit*, *vel non currit*, poteſt conſiderari dupliciter, vel in vi, & rigore diſiunctiuæ, vel prout æquiualet propoſitioni cathegoricæ, qua aſſeritur implicare, vt ſimul ſit currens, & non currens in priori ſenſu ſequitur leges aliarum diſiunctiuarum, & conſequenter petit vt determinatè ſit vera, aliquam partem determinatè veram: in ſecundo autem illas non ſequitur, vt conſtat *ex tertio argumento*, vnde ad ſui veritatem non poſtulat, vt aliqua ex ſuis partibus ſit determinatè vera, ſed quod non poſſint ambæ ſimul veritate gaudere. Quæ doctrina ſuppoſita ad confirmationem, diſtinguo maiorem: eſt vera in ſenſu diſiunctiuo pro priori ad decretum, nego maiorem: in ſenſu cathegorico æquiualenter iam explicato, concedo maiorem: & conceſſa minori, nego conſequentiam, & inſto argumentum eiſdem inſtantijs. Cætera, quæ huic veritati poſſunt obſtare §. ſequenti diluentur.

§. IV.

Refellitur tertius modus dicendi.

43 *Tertius modus dicendi impugnatur 1.* NOn cognoſci conditionata futura in illorum determinata veritate obiectiua pro priori ad decretum, vt tertius modus dicendi aſſerebat, oſtenditur primo: quia vt ex dicendis §. ſequenti conſtabit pro priori ad decretum exercitè exiſtens in Deo, nulla eſt determinata veritas in his conditionatis: ergo non poſſunt pro priori ad decretum exercitè exiſtens cognoſci in ſua veritate obiectiuè determinata.

44 *Secundo.* Secundò, quia D. Thom. 1. *Contra Gentes cap.* 66. *art.* 5. expreſsè fatetur, Deum non entia, id eſt, non exiſtentia cognoſcere in ſe ipſo tanquam in cauſa. Et *cap.* 68. loquendo de actibus liberis noſtræ voluntatis, docet apertè, Deum illos in ſe ipſo, vt illorum cauſa cognoſcere. Et *quæſt.* 3. *de verit. art.* 5. *in argum. ſed contra*, docet D. Thom. Deum habere cognitione de rebus per idæas. Et *in corpore articuli*, idæam reſpectu eorum, quæ ſunt, fuerunt, vel erunt, determinari a propoſito voluntatis diuinæ: ergo ſentit D. Thom. in diuina eſſentia, quatenus per decretum determinata cognoſci a Deo omnia, quæ ſunt, fuerunt, vel erunt; & conſequenter non poſſe obiectum aliquod ſub quauis ratione futuri a Deo in ſe ipſo cognoſci.

45 Si dicas, loqui Diuum Thomam de futuris abſolutis, non de conditionatis. *Reſpond. Contra.* In contrarium obſtat: nam ratio mouens D. Thomam, vt aſſerat, Deum in ſe ipſo futura abſoluta cognoſcere, eſt, tùm, quia eſt cauſa illorum. Tùm etiam, quia cum non poſſit a rebus cognitionem accipere, nihil extra ſe ipſum poteſt cognoſcere, niſi in ſe ipſo, vt in medio, & obiecto prius cognito; at hæc duplex ratio pari efficacia militat reſpectu conditionatorum: ergo iuxta D. Thomam, etiam hæc futura cognoſcuntur a Deo, non in ſe ipſis, ſed in ſe ipſo.

46 *Tertio impugnatur.* Tertio probatur: quia, vt docet idem Diuus Thomas *in 1. ſententiarum diſtinct.* 38. *quæſt.* 1. *artic.* 5. *quæſt.* 12. *de veritate artic.* 10. *quæſt.* 16. *de malo artic.* 7. *in hoc noſtro articulo*, *& alibi pluries*, futura contingentia abſoluta, id circo poſſunt in ſe ipſis certò cognoſci, ly *in ſe ipſis* dicente obiectum cognitum, non medium cognoſcendi, quia ſunt Deo in æternitate præſentia, & quia habet rationes rerum apud ſemetipſum; at conditionata non ſunt Deo ab æterno in æternitate præſentia; cum nunquam ſint in propria duratione extituta: ergo ſolum poterunt a diuino intellectu cognoſci, quia habet rationes rerum apud ſe præſentes, id eſt, rerum idæas per decretum determinatas ad rerum futuritionem, vt explicat Angelicus Doctor *quæſt.* 3. *de veritate artic. ſexto*; & conſequenti pro priori ad decretum diuinum non poterunt hæc futura in ſua veritate obiectiua cognoſci.

47 *Quarto.* Quartò: nam Auctores contrarij, dum tentant ſuadere determinationem veritatis obiectiuæ in prædictis futuris pro priori ad decretum, circulum vitioſum committunt: ergo vt ineptè arguentes ſunt reijcienda. Probo antecedens: etenim determinationem veritatis obiectiuæ ſuadere nituntur, vt probent determinationem veritatis formalis exiſtentis in diuino intellectu. Hoc patet: nam ad id ſuadent determinationem obiecti, vt certò cognoſcantur à Deo cognitione omnino infallibili, & quæ falſitati non ſit expoſita; hoc autem idem eſt ac probare determinationem veritatis formalis ex determinatione obiectiua. Tùm ſic; at in ſua probatione determinationem veritatis obiectiuæ colligunt ex determinatione veritatis formalis: ergo petunt principium, & circulum vitioſum committunt. Probo minorem clarè: nam pro illa determinatione ſic arguunt: propoſitio illa eſt vera determinatè, quæ rem ſignificat, ſicuti eſt; hoc habet propoſitio de conditionato futuro: ergo eſt determinatè vera; at propoſitio ſignificans, non eſt propoſitio obiectiua; hæc namque non ſignificat, ſed ſignificatur, ſed eſt propoſitio formalis: ergo ex veritate determinata propoſitionis formalis conantur inferre, & probare determinationem in veritate obiectiua, & illam ex iſta; ac proinde principium petunt, & circulum vitioſum committunt.

48 *Reſpondebis.* Si dicas, ex obiectiua colligi formalem illatione à priori, & ex formali obiectiuam a poſteriori; ſic autem arguere, non eſt principium petere, nec vitioſum circulum committere: nam ex proprietatibus rerum illarum eſſentias argumento à poſteriori venamur, & proprietates ex eſſentijs a priori colligimus, quin in hoc modo arguendi vitium aliquod committatur.

Contra. In contrarium obſtat, quia hoc verum eſt, quando aliud argumentum a priori extat ſuadens veritatem intentam; at in tota aduerſantium doctrina nullum argumentum priori pro hac ſua ſententia inuenitur, vt probent hæc futura certò a diuino intellectu cognoſci, niſi quod ſumunt ex illorum veritate obiectiua, nec ad iſtam ſuadendam aliud argumentum inuenies, niſi a Nobis factum: ergo aut fateri debent ſuam ſententiam omni argumento a priori deſtitutam eſſe, aut tenentur concedere argumentum, quod ex ipſis retuli, eſſe à priori; ac proinde vitioſum, vtporè idem probans a priori per idem.

49 *Vltimo reijcitur iſte modus dicendi.* Denique modus iſte dicendi reijcitur: nam ſi propoſitiones de conditionato futuro eſſent determinatè veræ pro priori ad decretum, maximè eſſet, quia in tempore futuro habent ſuam de ineſſe determinatè veram, verbi cauſa, iſta propoſitio: *Si Petrus in tali occaſione fuerit vocatus*, *conſentiet*, adueniente tempore, pro quo illius conſenſus dicitur futurus, & purificata conditione Petrus conſentit determinatè; at ex veritate propoſitionis de ineſſe pro tempore præſenti, non licet colligere veritatem determinatam propoſitionis de futuro conditionato pro omni priori naturæ, ſed ad ſummum pro omni inſtanti reali antecedenti: ergo non cognoſcuntur à Deo in illorum veritate obiectiua pro priori ad decretum.

50 *Minor prob. 1.* Probo minorem primo, quia ex tali veritate de præſenti, non ſequitur fuiſſe futurum pro omni priori naturæ; aliàs ex eo quod Petrus modò conſentiret, vocatione ſuppoſita, liceret inferre fuiſſe conſenſurum ſub conditione, quod vocaretur pro ſigno poſſibilitatis rerum, & pro ſigno antecedenti ad exiſtentiam Dei, quod nullus concedit: ergo nec colligitur conditionata futuritio pro priori ad decretum.

Secundo. Secundo, ex veritate propoſitionis de præſenti non infertur veritas propoſitionis de futuro abſoluto pro priori ad decretum exercitè exiſtens in Deo, ſed ſolum pro inſtanti reali anteuertente durationem præſentem: ergo pariter non infertur ex illa veritas propoſitionis de futuro conditionato pro priori ad decretum exercitè exiſtens in Deo, ſed ſolum pro omni inſtanti reali antecedenti.

Tertio

51 *Tertio.* Tertio, quia propositio de futuro conditionato non redditur vera immediatè obiectiuè ex veritate propositionis de præsenti, sed ex ordine obiectiuo, quem dicit ad illam, ipsa ingrediente solum terminatiuè; at ordo iste, cum realis sit, vel efficienter a decreto prouenit, vel est formalis denominatio ab illo, vt latè ostendi *Disputatione* 33. ergo ex veritate præsenti non licet inferre veritatem determinatam propositionis de futuro conditionato pro priori ad decretum exercitè existens in Deo, sed solum pro omni instanti posteriori ad decretum.

52 *Respondebis.* Respondet Herice *supra cap. 8. num. 44.* se, & alios suæ Familiæ Doctores non intendere, quod in illis propositionibus sit veritas pro priori naturæ, sed pro instanti reali. Cæterum hæc solutio stare nequit in istius Auctoris, & suorum principijs: nam ad hoc suadent veritatem obiectiuam futurorum conditionatorum, vt terminent certam cognitionem diuinam pro priori ad decretum: nam quod cognoscantur a Deo certò, & infallibiter libenter fatentur Thomistæ, & solum contendunt cognosci non posse pro priori ad decretum exercitè existens in Deo; at ex illorum veritate pro omni instanti reali solum colligitur debere pro omni instanti reali a diuino intellectu cognosci, non autem quod terminent certam Dei notitiam pro priori ad decretum: ergo, vt hoc secundum conuincant, debent probare veritatem determinatam horum futurorum, non solum pro instanti reali, sed etiam pro priori ad decretum exercitè existens in Deo, & si hoc non præstant, nihil contra nostros conuincunt.

53 *Proponitur argumentum aduersariorum.* Et ex his probationibus manifesta est solutio ad argumentum, cui fidunt contrarij, desumptum, ex eo quod veritas propositionis de futuro, siue absoluto, siue conditionato, debet per suam de inesse regulari, & ex illa cognosci; at omnis propositio de futuro conditionato in futuro tempore habebit suam de inesse, aut determinatè falsam, aut determinatè veram: ergo omnis propositio de futuro gaudere debet veritate, aut falsitate determinata. Illatio est legitima. Minor videtur certa: nam pro hoc tempore verum est determinatè *Petrus vocatus consentit*, aut determinatè falsum; at hæc propositio est de inesse istius, *si vocauero Petrum consentiet*: ergo pro omni prioritate antecedenti habitura erat hæc propositio, suam de inesse, aut veram determinatè, aut determinatè falsam. Maior autem apud ipsos est notum principium.

54 *Respond.* Respondeo ex dictis, distinguendo maiorem: regulatur per propositionem de inesse formaliter, nego maiorem: terminatiuè ex illa, & ex ordine determinato ad illam formaliter, concedo maiorem, & distinguo minorem: habebit pro futuro tempore suam de inesse veram, aut falsam, pro priori ad decretum, nego minorem: decreto supposito, & ex vi illius, concedo minorem, & distinguo consequens: ergo est vera, pro priori ad decretum, nego consequentiam: pro posteriori ad ipsum, concedo consequentiam.

55 *Doctrina solutionis explicatur.* Itaque propositio de futuro, vt sit vera, non sufficit, quod in sequenti signo suade in esse sit de præsenti vera, quod in doctrina D. Thomæ est clarius, quam probatione indigeat, cum vt vidimus *Disp. 33. in solut. primi argumenti* admittat, aliquid existens in tempore, de quo respectiuè ad causas creatas nunquam fuit verum dicere de illo, quod erit, eo quod causæ secundæ non præcesserint tempore eum ordine determinato ad communicandam illi existentiam: sumitur ergo veritas propositionis de futuro ex ordine determinato ad existentiam habendam pro futuro tempore; & quia ta is ordo non potest alicui competere pro priori ad decretum: hinc fit nullam propositionem de futuro posse habere determinatam veritatem pro tali priori: vnde quando asseritur, quod propositio de futuro habebit suam de in esse determinatè veram, negandum est, quod habebit pro illo priori: quia cum idem sit dicere, quod habebit suam de in esse veram, ac quod dicit determinatum ordinem ad existentiam pro tempore futuro, & istum ordinem pro priori ad decretum non dicat: hinc fit, quod nec possit verè affirmari pro illo priori, quod habebit pro posteriori signo, seu instanti suam de inesse determinatè veram.

56 *Replicabis 1.* Sed oppones primo, propositionem esse veram, est esse suo obiecto conformem, & falsam, est non esse conformem suo obiecto; at inter esse, & non esse conformem, non datur medium: ergo etiam pro quouis priori debet esse determinatè vera, aut determinatè falsa, quæuis propositio de conditionato futuro.

Replicabis 2. Secundo: nam sequitur ex hac solutione, propositionem affirmatiuam esse falsam pro illo priori, & negatiuam eius contradictoriam esse veram; consequens est falsum: ergo prædicta solutio nequit subsistere. Falsitas consequentis exinde videtur suaderi: nam si negatiua est vera pro priori ad decretum, erit vera veritate necessaria; cum omnis veritas, si contingens sit, debeat esse libera Deo, non autem possit esse libera pro priori ad decretum.

Prima pars sequelæ prob. 1. Sequela autem pro prima parte suadetur: tum, quia propositio affirmatiua, tunc est falsa, quando de est ei aliquid ex requisitis ad eius veritatem; at ad veritatem propositionis affirmatiuæ de futuro de est pro illo priori decretum, quod per Nos ad illius veritatem exigitur: ergo est falsa pro illo priori.

Tum etiam: nam propositionis affirmantis falsitas consistit in hoc, quod affirmata aliquid aliter ac est, at dicta propositio affirmat pro illo priori rem esse futuram, quod ita non est, vt fatemur: ergo est falsa. *Secund.*

57 *Tertio.* Tertio: nam affirmare pro priori ad decretum, quod Deus decernit aliquid, est falsum; sed propositio affirmans rem esse futuram, affirmat saltim virtualiter Deum decerneret rei futuritionem; cum rei futuritio à denominatione à decreto proueniat, vel necessario decretum supponat, & in illo fundetur in nostra sententia: ergo est falsa talis propositio. Et ex his probata manet sequela pro secunda parte: nam id ipsum, quod sufficit ad falsitatem affirmatiuæ, sufficit etiam ad veritatem contradictoriæ illius; cum eo ipso quod affirmans sit falsa, negatiua sit vera.

58 *Resp. ad 1. replicā.* Ad primam ex his obiectionibus respondeo, distinguendo maiorem pro secunda parte: est non esse conformem purè præcisiuè, nego maiorem: negatiuè, seu contrariè, concedo maiorem, & distinguo minorem: non datur medium inter esse, & non esse conformem: ly *non esse* accepto præcisiuè, concedo minorem: accepto contrariè, nego minorem, & nego consequentiam: quia pro illo priori, nec est conformis, nec non conformis negatiuè, aut contrariè, sed solum est non conformis purè præcisiuè, quod non sufficit vt sit falsa dicta propositio: sicut in instanti, quo voluntas amat, si consideretur voluntas pro priori naturæ ad elicientiam amoris, nec est amans, nec non amans negatiuè, aut contrariè, sed est non amans puræ præcisiuè, & tamen hoc non sufficit, vt sit falsum pro illo priori dicere, quod amat, alias in eodem instanti reali esset verum, & falsum, quod voluntas amat, quod omnino repugnat.

59 *Ad 2. Ad 1. probationem sequelæ resp. 1.* Ad secundam obiectionem respondeo, negando sequelam. Ad primam probationem, distinguo maiorem: si desit aliquid ex requisitis positiuo defectu, concedo maiorem: si defectu purè præcisiuo, nego maiorem: & minori sub eadem distinctione concessa, nego consequentiam, quæ instatur in instanti, quo quispiam elicit actum amoris: nam propositio affirmans elicientiam amoris petit ad sui veritatem amoris existentiam, & pro signo indifferentiæ, in quo ante eius elicientiam voluntas consideratur, de est amor purè præcisiuè, quo non obstante pro illo priori non est falsa propositio affirmans, alias in eodem reali instanti esset falsa, & vera eadem propositio, quod est omnino falsum.

60 *Secunda Respond.* Vel aliter potest illa maior distingui: si desit requisitum, taliter quod in eodem reali instanti possit adesse, nego maiorem: si desit taliter, quod non possit pro reali instanti ad esse, concedo maiorem: & minori admissa sub eadem distinctione, nego consequentiam, quia etsi pro priori ad decretum desit decretum, hoc est, non intelligatur pro illo priori, potest tamen esse pro illo reali instanti, & consequenter potest propositio affirmans in eodem instanti veritatem habere: vnde etsi pro illo dicta propositio sit non vera, non tamen est falsa, sed nec vera, nec falsa.

61 *Ad 2. probationem* Ad secundam sequelæ probationem, concessa maiori, distinguo minorem: affirmat aliquid, quod pro illo priori non est, ly *non est* accepto præcisiuè, id est, quod pro illo priori non intelligitur esse, concedo minorem: ly *non est* accepto repugnanter, seu contrariè, nego minorem, & nego consequentiam: quia vt esset falsa necessarium erat, quod affirmaret aliquid, quod pro illo priori non esset contrariè, aut repugnanter, id est, quod haberet ex vi illius prioris, aliquid repugnans futuritioni, quam affirmat pro reali illo instanti.

62 *Ad 3. probationem.* Ad tertiam probationem, distinguo maiorem: affirmare pro priori ad decretum, quod Deus decernit aliquid pro illo priori est falsum, concedo maiorem: affirmare pro illo priori, quod Deus decernit aliquid pro alio posteriori in eodem reali instanti est falsum, nego maiorem: & concessa minori, distinguo consequens: si affirmetur pro illo priori, quod est futurum pro eodem priori, concedo consequentiam: si affirmetur pro illo priori quod est futurum pro alio posteriori in eodem reali instanti, nego consequentiam, quod hoc sit falsum determinatè pro tali priori, sed est indifferens ad verum, & falsum, & tantum est non verum.

Instatur argumentum. Et quidem, tam argumentum, quam omnes eius replicationes, euidenter instantur in signo possibilitatis, in signo priori ad prædicata necessaria Dei & in priori signo indifferentiæ nostræ voluntatis in instanti, quo amat, vt tantisper meditanti constabit. Mitto alia argumenta, quia ex dictis claram solutionem accipiunt omnia, quæ contra istam conclusionem possunt opponi.

§. V.

Respondetur directè ad quæstionem.

63 *Quarta conclusio. Expressè mente D.* SIT QUARTA CONCLUSIO. *Nullum futurum conditionatum potest vt verum à Diuino intellectu cognosci certitudine omnino infallibili, nisi præsupposito decreto libero existente exercitè in Deo.* Conclusionem istam esse D. Thomæ expressam, præterquam *disputatione sequenti* manifestè apparebit constat, tum primo, quia omnes

modi

Thoma prob. 1. modi dicendi huiuſque impugnati, illius menti manifeſtè aduerſantur, vt vidimus; at non reſtat alius, quo poſſit defendi cognitio infallibilis horum futurorum anteuertens exiſtentiam decreti: ergo adſtruere talem cognitionem eſt apertè Angelico Doctori aduerſari.

64 *Secundo.* Tum etiam: nam vt oſtendimus *diſp. 33.* ex Angelico Doctore, rem eſſe futuram eſt denominatio ſumpta à decreto: ergo omnino implicat intelligere rei futuritionem, ſiue abſolutam, ſiue conditionatam, pro priori ad diuinum decretum. Patet hæc conſequentia, quia nihil poteſt ante ſuam formam præ intelligi: ergo ſi rerum futuritio eſt effectus formalis decreti, repugnat omnino intelligi aliquam rationem futuri pro priori ad decretum. *Tertio.* Tum tertio: quia vt vidimus *in eadem diſputatione in ſolut. ad* 1. admittit Angelicus Doctor aliquid poſſe in tempore exiſtere, de quo numquam verum fuerit tempore antecedenti, quod erit reſpectiuè ad cauſas ſecundas, eo quod non præceſſerint ad effectum determinatæ: ergo ex illius mente, ſi nec in cauſa prima determinatio per decretum præcedat, repugnat intelligi aliquam rationem futuri.

65 *Vltimo.* Tum denique id ipſum oſtenditur ex D. Thoma 1. *p. quæſt.* 16. *art.* 7. *ad* 3. illis verbis: *Ad tertium dicendum quod illud, quod nunc eſt, ex eo futurum fuit, antequam eſſet, quia in cauſa ſua erat, vt fieret: vnde ſublata cauſa non eſſet futurum illud fieri, ſola autem cauſa prima eſt æterna: vnde ex hoc non ſequitur quod ea, quæ ſunt, ſemper fuerint verum ea eſſe futura, niſi quatenus in cauſa ſempiterna fuit, vt eſſent futura, quæ quidem cauſa ſolus Deus eſt.*

66 *Formatur ratio ex verbis D. Tho.* Ex quibus verbis tale formo argumentum: eatenus ſolum aliquid eſt futurum ab æterno, quatenus in cauſa ſempiterna fuit, vt eſſet futurum; at non fuit, vt eſſet futurum in cauſa ſempiterna, nempe in Deo, ratione omnipotentiæ ſolius, prout in actu primo conſideratæ, quia prout ſic ſolum dat effectibus denominationem poſſibilis: ergo fuit, vt eſſet futurum in cauſa prima, vt per decretum liberum determinata ad dandam effectui exiſtentiam in tempore; & conſequenter non præ intellecto diuino decreto nihil poteſt eſſe, aut intelligi ſub ratione futuri.

67 *Secundo probatur concluſio ratione.* Deinde ſuadetur concluſio hac ratione: rem eſſe futuram ſub conditione eſt aliquid reale; at non eſt aliquid reale intrinſecum rei, quæ futura ſub conditione dicitur, quæ pro tunc nihil eſt; & conſequenter incapax denominationis intrinſecæ: ergo eſt aliquid reale ab extrinſeca forma proueniens; at hoc reale extrinſecum nihil aliud eſſe, aut intelligi poteſt, niſi decretum liberum voluntatis diuinæ: ergo ab hoc decreto conſtituitur in ratione futuri; & conſequenter illo non præintellecto nihil poterit ab intellecto Dei, vt ſub conditione futurum cognoſci. Conſulite *ſupra diſput.* 23. inter confirmandam primam concluſionem, vbi aduerſariorum ſolutiones, quibus huic argumento tentant occurrere, ſatis reiecimus.

68 *Confir. 1.* Quod amplius vrgetur: nam conditionata futuritio conuenit rei creatæ, non ex ſe ipſa, ſed per reſpectum ad cauſam primam, at non per reſpectum ad illam, vt præcisè potentem, à qua prout ſic ſolum ſumitur ratio poſſibilis: ergo per reſpectum ad illam vt per decretum liberum applicatam ad agendum in tempore; & conſequenter nequibit intelligi conditionata futuritio non præintellecto decreto diuino. Confirmatur, & vrgetur ſecundo, *Confir. 2.* omnis realis entitas, ſeu modus entis realis competens rebus, illis conuenit dependenter à Deo tanquam à cauſa prima; at futuritio iſta conditionata eſt realis entitas, aut modus entis realis: ergo nequit rei creatæ competere niſi per reſpectum ad cauſam primam. Tunc vltra: omne quod à cauſa prima dependet, eſt ab illa, vt agente per intellectum, & voluntatem, & conſequenter medio decreto libero: ergo implicat intelligi conditionata futuritio non præintellecto diuino decreto vt applicante, & determinante ad agendum cauſam primam. Confirmatur, & vrgetur *Confir. 3.* tertio, implicat intelligi rem vt poſſibilem, non præintellecta omnipotentia Dei, à qua conſtituitur potens in ordine ad productionem rerum: ergo implicat intelligi rem vt futuram, non præintellecto diuino decreto. Patet conſequentia: nam ſicut poſſibilitas rei dicit ordinem ad omnipotentiam diuinam, ita futuritio dicit ordinem ad decretum liberum, vel ab illo deſumitur.

69 *Tertio probatur cõcluſio.* Tertio principaliter ſuadetur concluſio: implicat rem tranſire de ſtatu poſſibilis ad ſtatum alicuius futuritionis, niſi medio diuino decreto; at futuritio conditionata transfert rem, cui competit, ab ſtatu purè poſſibilitatis ad ſtatum aliqualis futuritionis: ergo præcedere debet decretum diuinum; ac proinde ante illud intelligi non poterit conditionata rerum futuritio. Conſequentia, cum minori, liquet. Maior autem probatur: nam ille tranſitus non competit rei ratione ſui, ſed dependenter ab influxu cauſæ primæ; at hæc non agit niſi medio decreto: ergo nequit intelligi tranſitus iſte, niſi mediante decreto diuino.

70 *Reſpondent aduerſarij.* Hoc argumentum male torquet Auctores contrarios, quamuis Doctiſſimos, nec vnquam ſatis ab illo ſe expediunt, ſed nec poſſunt: omnium ſolutio ſic, vel ſic explicata reducitur ad hoc, quod cum res conditionatim futura non ſit effectus abſolutè exiſtens, ſed extitura ſub conditione, non requirit influxum diuinum præſentem realiter, ſed obiectiuè, & eodem modo requirit decreti exiſtentiam non exercitam, ſed obiectiuam.

71 *Cõtra 1.* Sed hoc effugium facile præcluditur primo, quia decretum, quod dicunt obiectiuè exiſtere, non obijcitur menti diuinæ pro illo priori, ſolum vt poſſibile, nec obijcitur pro tunc vt futurum, vtrumque *inferius* monſtrabo: ergo debet obijci, vt exercitè exiſtens pro illo priori; & conſequenter, cum diuinus intuitus ſit omnino infallibilis, verè pro tunc exercitè exiſtet.

72 *Cõtra 2.* Secundo: nam licèt res futura ſub conditione non tranſeat ab ſtatu puræ poſſibilitatis abſolutè ad exiſtentiam, tranſit tamen abſolutè ad conditionatam futuritionem; at hæc conditionata futuritio, cum quid reale ſit, vel eſt denominatio à decreto proueniens, vt *ſuperius* oſtendi, vel eſt modus realis, ac proinde decreti exiſtentiam expoſcens, vt paulò ante arguebam: ergo neceſſario requiritur decretum exiſtens exercitè ad tranſitum de poſſibili ad conditionatim futurum. *Cõtra 3.* Tertio: nam licet res poſſibilis non ſit effectus exiſtens de facto, ſed tantum poſſibiliter, nihilominus tamen requirit eſſentialiter omnipotentiam, vt de facto exiſtentem: ergo quamuis effectus ſub conditione futurus exiſtens non ſit de facto, ſed futurus ſub conditione, expoſcet eſſentialiter decretum diuinum exercitè exiſtens.

73 *Dices.* Si fortè dicatur, eſſe diſcrimen: nam omnipotentiæ repugnat ſtatus poſſibilitatis, & idcirco ab illa vt poſſibili non poteſt res creata poſſibilis denominari, ſed neceſſario exigitur omnipotentia exiſtens; decreto autem non repugnat conditionata futuritio, & ideò ab illo vt futuro conditionatè poteſt dici effectus ſub conditione futurus.

Cõtra 1. In contrarium obſtat, tum, quia non minus repugnat decreto diuino conditionata futuritio, quam omnipotentiæ ſtatus poſſibilitatis, vt *inferius* conſtabit. *Cõtra 2.* Tum etiam, quia etiam ſi omnipotentiæ non repugnaret ſtatus poſſibilitatis, non poſſet ab illa ſumi denominatio poſſibilis, niſi tandem ſiſteremus in aliquo exiſtente, cum quo poſſibilitas omnipotentiæ connexionem haberet: ergo pari ratione repugnauit omnino decretum eſſe conditionatim futurum, niſi præſupponatur aliquid exiſtens, cum quo decreti conditionata futuritio habeat connexionem; at hoc eſſe nequit prædicatum neceſſarium Dei, aliàs conditionata decreti futuritio non libera, ſed neceſſaria eſſet: ergo eſſe debet aliquid liberè competens Deo, & conſequenter aliquod decretum diuinum.

74 *Vltimo reijcitur principalis ſolutio.* Denique principalem ſolutionem reijcio: rem eſſe futuram ſub conditione pro tunc futuritionis eſt liberum Deo: ergo pro illo tunc debet eſſe volitum ab ipſo; & conſequenter debet exiſtere decretum diuinum exercitè. Conſequentia eſt nota, quia non ſtat, nec intelligi poteſt obiectum actu liberè volitum, abſque actu exercitè ad illud terminato. *Antecedens probatur 1.* Antecedens autem probatur, tum: quia pro quouis priori res ſit ſub conditione futura eſt amabilis à Deo, non minus quam ſcibilis: ergo ſicuti non poteſt non ſciri à Deo pro illo priori, ita non poterit non eſſe actu volita ab ipſo. *Secundo.* Tum etiam: nam rem eſſe ſub conditione futuram, non eſt Deo neceſſarium, nec eſt illi contingens: ergo eſt actu liberum pro quouis priori reſpectu illius, & conſequenter actu ab ipſo volitum. Antecedens pro prima parte notum videtur: quia nihil eſt neceſſarium reſpectu Dei niſi eſſentiæ rerum, & illarum connexiones eſſentiales. Pro ſecunda etiam non minus appertum apparet: id namque eſt contingens, quod euenit ab extrinſeco præter intentionem agentis, ſic autem aliquid reſpectu Dei euenire, ſiue abſolutè, ſiue ſub conditione detogat ſummæ perfectioni prouidentiæ, & libertatis diuinæ.

75 *Dices.* Si dicas, rem eſſe ſub conditione futuram eſſe liberum Deo, non abſolutè, ſed conditionatè, ideſt, quod ſi ponatur conditio, effectus ponetur dependenter à decreto libero voluntatis diuinæ. *Contra.* In contrarium obſtat: nam licet in hac ſolutione ſaluetur abſolutam rei futuritionem eſſe Deo liberam libertate conditionata ſtatus tamen futuritionis conditionatæ nequit ſic dependere à libertate Dei: ergo de illo loquendo manet in ſuo robore argumentum factum. Patet antecedens: nam licet ſolum ſub conditione ſi res extitura in ſtatu abſoluto, quod tamen ſub conditione ſit res futura, eſt verum abſolutè pro tunc futuritionis: ergo licet primum poſſit eſſe liberum Deo, non abſolutè, ſed conditionatè, ſecundum tamen abſolutè debet eſſe liberum, Deo vel contingens, vel neceſſarium.

76 *Quarto probatur concluſio & eſt replica præcedentis ſolutionis.* Quarto principaliter ſuadetur cõcluſio, & ſimul impugnatur ſolutio præcedens: pro priori ad decretum diuinum exercitè exiſtens in Deo, nihil poteſt cognoſci, vt abſolutè futurum: ergo pariter pro priori ad decretum ſubiectiuè abſolutum, & conditionatum obiectiuè nihil poteſt à Deo cognoſci, vt futurum ſub conditione. *Conſequentia probatur primo.* Patet conſequentia, tum: nam ſic comparatur abſolutum decretum ad futurum abſolutè, ſicut conditionatum ad futurum ſub conditione: ergo ſi res vt futura abſolutè cognoſci non poteſt pro priori ad decretum abſolutum vt exercitè exiſtens in Deo, nec futurum ſub conditione terminare poterit certam cognitionem pro priori ad decretum conditionatum vt exercitè exiſtens in ipſo. *Secundo.* Tum etiam, quia in re abſolutè futura non datur pro tunc futuritionis, aliquid exercitè terminans Dei cauſalitatem, ſed quod terminabit in poſterum; & hoc non obſtante intelligi nequit niſi præintellecto decreto, vt exercitè exiſtente in Deo:

ergo

ergo etiam si in futuro conditionato non detur aliquid pro tunc futuritionis terminans de facto causalitatem Dei, nequibit intelligi conditionata futuritio absque præuie lecto decreto diuino existente exercitè in Deo.

77 *Respōdet Suarez primo.* Ad hoc argumentum dupliciter respondet Suarez, primo negando antecedens: nam licet non possit cognosci aliquid vt futurum pro priori ad decretum vt cognitum, bene tamen pro priori ad decretum, vt exercitè existens: vnde in aliquo signo rationis priori ad decretum vt exercitè existens cognoscitur à Deo vt futurum obiectiuè prædictum decretum, & in illo vt sic cognito cognoscitur res creata vt futura absolutè, nec quantum ad hoc aliquod discrimen versatur inter res absolutè futuras, & futuras sub conditione. Ita Suarez *in opusc. lib. 2. de scientia conditionatorum cap. 8.* cui adhæsit Fasolis *in hac 1. p. quæst. 14. art. 13. dubitat. 18.*

78 *Illā reijcit Vazquez.* Hæc tamen solutio displicuit, & merito cæteris suæ familiæ Doctoribus. Illam suppresso Auctoris nomine reijcit Vazquet *disp. 65. in fine num. 24. & 25.* quia inquit pro priori ad decretum ad summum constitui posset futuritio fututionis, non ipsarum rerum, sed fore futuri stultè assignatur. Illam etiam impugnant, Arrubal *disp. 47.* & Herice, *vbi supra cap. 9.*

79 *Reijcitur primo.* Et reijcitur breuiter primo: nam futuritio est carentia existentiæ cum habitudine ad illam habendam; at decreto diuino, vtpotè æterno, huiusmodi carentia existentiæ, siue pro tempore, siue pro aliquo instanti repugnat: ergo & repugnat illi ratio futuri. *Confirm.* Quodamplius confirmo: nam prioritas tantum *à quo* non sufficit vt dicatur aliquid futurum pro alio posteriori; aliàs Verbum diuinum pro priori *à quo* originis, quo Pater intelligitur vt principium illius, obtineret rationem futuri, & cognitio pro priori, *à quo* virtualiter volitionem necessariam præcedens daret pro illo priori denominationem futuræ volitioni necessariæ Dei, & omne attributum virtualiter radicatum in alio diceretur futurum pro illo priori, à quo aliud vt radicem supponit, quod nullus dixit; at decretum liberum ab æterno existens in Deo solum potest prioritate *à quo*, alias diuinas perfectiones supponere, non autem prioritate aliqua instantis *in quo*: ergo nec esse, nec intelligi potest sub aliqua ratione futuri.

80 *Secundo reijcitur.* Secundo reijcitur: nam si posset diuinum decretum cognosci vt futurum, maxime esset pro illo signo rationis, quo diuina voluntas intelligitur, vt indifferens ad hoc, vel illud decretum habendum, vel decreti negationem, (ita Suarez *vbi supra num. 7.*) at pro illo priori intelligi nequit decretum sub ratione futuri, sed solum sub ratione possibilis, omni imperfectione possibilitatis creatæ seclusa: ergo pro nullo signo potest decretum ab æterno existens in Deo obtinere rationem futuri. *Minor prob. 1.* Probo minorem primo: nam pro signo possibilitatis rerum nulla res creata intelligitur vt determinatè futura, vt fatentur omnes contrarij: ergo nec pro signo possibilitatis decreti potest decretum obtinere rationem futuri; at signum indifferentiæ, voluntatis diuinæ est signum possibilitatis decreti: ergo pro illo priori nequit intelligi decretum sub ratione futuri, sed solum sub ratione possibilis. *Secundo.* Secundo: nam pro illo signo intelligitur diuina voluntas vt omnino indifferens, non solum ad esse, & non esse decreti, sed etiam ad fore, & non fore: ergo pro tali signo intelligi nequit decretum sub ratione futuri.

81 *Contra. Dices.* Si dicas, præter signum indifferentiæ voluntatis diuinæ, & signum existentiæ decreti, dari aliud signum inter vtrumque medians, posterius primo, & præcedens secundum, pro quo intelligi potest decretum sub ratione futuri. In contrarium obstat: nam pro hoc signo inter vtrumque medio, vel intelligitur diuina voluntas vt omnino indifferens ad velle, & non velle, vel vt determinata ad volendum? si primum, non potest intelligi decretum vt futurum magis quam vt non futurum? Si secundum: ergo antecedenter ad decretum vt exercitè existens intelligitur aliquid diuinam voluntatem determinans, quod est implicatorium: quia diuina voluntas per nihil ad decretum præuium potest determinari, ad differentiam voluntatis creatæ, quæ quia est in potentia ad elicientiam actus, indiget aliquo præuiè ipsam applicante ad actum: ergo signum illud medium est omnino fictitium. *Confirm.* Explicatur hoc amplius, ideo pro signo indifferentiæ voluntatis diuinæ intelligi nequit decretum vt futurum, quia est omnino indifferens ad decretum, & eius negationem; at hæc indifferentia, non nisi per decretum potest auferri: ergo pro nullo signo priori ad decretum, vt exercitè existens potest intelligi decretum vt futurum.

82 *Respond. Sed cōtr.* Dices, pro illo signo medio esse decretum non vt exercitè existens, sed vt existens obiectiuè, & per illud prout sic determinari voluntatem diuinam. Sed contra, ideò pro antecedenti signo intelligi nequit decretum vt existens etiam obiectiuè, quia voluntas diuina est omnino indifferens ad illud, & eius negationem; at pro omni signo priori ad decretum, vt exercitè existens manet omnino indifferens: ergo pro nullo signo præcedente existentiam decreti potest intelligi decretum vt obiectiuè existens, seu obiectiuè futurum.

83 *Tertio reijcitur principalis solutio.* Tertio principalis solutio reijcitur: scientia futuritionis decreti absoluti, nec est prior existentia decreti prioritate *in quo*, nec prioritate subsistendi consequentia, nec prioritate rationis *à quo*: ergo nec futuritio decreti gaudet aliqua ex his prioritatibus respectu sui vt existentis exercitè; & consequenter nulla est prioritas inter futuritionem, & existentiam exercitam decreti absoluti. Illatio, & subillatio perspicuæ sunt. *Prima pars antecedētis probatur.* Antecedens pro prima parte constat: nam cum illa scientia sit intuitiua respectu decreti, debet in eodem instanti cum illo coexistere. *Secunda pars probatur.* Pro secunda euidentius apparet; etenim à prædicta scientia ad decreti existentiam valet consequentia, & è contra; ac proinde scientia, prædicta prioritate non gaudet. *Tertia pars etiā probatur.* Tertia pars eiusdem antecedentis etiam manifesta videtur, nam prioritas *à quo* cognitionis ad actum voluntatis est prioritas regulæ proponentis obiectum; at scientia decreti absoluti non est regula proponens voluntati diuinæ obiectum amandum in aduersariorum sententia negantium scientiam visionis esse causam rerum: ergo non est prior decreto prioritate rationis *à quo*.

84 *Quarto reijcitur.* Quarto reijcitur: nam si ob aliquam causam hæc scientia, & futuritio decreti absoluti illius existentiam præcederet, maximè quia si per impossibile non esset decretum ab æterno præsens, & aliquando Deus ipsum esset habiturus, nihilominus semper cognouisset fore vt illud decretum haberet, (ita arguit Suarez *vbi supra num. 6.*) at hæc ratio, & falsum supponit, & nihil concludit: ergo in nullo signo rationis priori ad decretum: nedum vt cognitum, verum etiam vt exercitè existens, potest à Deo vt futurum cognosci obiectiuè decretum. Probo minorem quoad primam partem, scilicet, quod supponat falsum: nam scientia, qua Deus suum decretum cognoscit, est intuitiua respectu decreti, & consequenter ab illius existentia, tanquam à ratione à priori dependens: ergo ex hypothesi, quod præsens ab æterno non esset decretum, talis scientia per locum à priori desineret esse.

85 *Prob. minor pro secunda parte.* Secunda pars minoris, nempe, quod nihil concludat, probatur: nam eadem ratione cognosceret Deus Verbum diuinum sub ratione futuri; consequens est falsum: ergo ratio Suarez subsistere nequit. Probatur sequela: si Verbum ab æterno non esset, & esset futurum in tempore, Deus ab æterno sciuisset, quod esset futurum, hoc non potest negare Suarez, si vera est hypotesis, quam circa decretum confingit: ergo si ex illa hypothesi facta circa decretum, rectè colligitur Deum cognoscere decretum vt futurum antequam intelligatur vt exercitè existens, id ipsum fateri tenetur respectu diuini Verbi, quod nempè, vt futurum cognoscatur à Deo, antequam intelligatur exercitè existens.

86 *Vltimo reijcitur principaliter solutio duplici inconuenienti.* Denique solutionem istam impugno ex duplici inconuenienti, quod ex illa manifestè consequitur. Primum est, scientiam istam esse mediam inter liberam, & naturalem, non minus quam scientia conditionatam aduersariorum sententia; consequens non admittunt, ergo nec solutio debet admitti. Patet sequela; scientia conditionatorum obiectiuè inuoluit liberum decretum, vt iam fatentur fere omnes Contrarij; & tamen, quia non supponat illud subiectiuè, vt exercitè existens non est perfectè libera, sed vel media, vel libera imperfectè iuxta diuersas illorum sententias: ergo si scientia ista non supponit decretum subiectiuè, sed obiectiuè solum inuoluit, non erit libera perfectè, sed media non minus quam scientia conditionata.

87 *Secundū inconueniens.* Secundo sequitur, scientiam conditionatam esse omnino superfluam; consequens numquam deuorabunt contrarij: ergo prædicta solutio est insufficiens. Probo sequelam: nam scientia media ad hoc potissimum à contrarij adstruitur vt Deus non cæco, & ignoranti modo circa rationalem creaturam absolutè decernat, & sua auxilia impertiatur: at semel concesso Deum pro priori ad decretum absolutum illud, & creaturas futuras cognoscere, non cæco, & ignoranti modo decerneret omni alia scientia seclusa: ergo ad hunc finem necessaria non erit scientia conditionata. Probo minorem: pro priori ad instans in quo Deus absolutè decerneret, cognosceret, quid esset voliturus, & qui effectus essent absolutè futuri: ergo ex ista præcognitione decerneret summe sapienter absque vlla ignorantia, etiam si omnem aliam præuiam notitiam secludamus à Deo.

88 *Secundo respōdet Suarez.* Secundo idem Suarez *prolegomeno 2. de gratia c. 6. n. 15. & 16.* re melius inspecta sententiam mutasse videtur, & ad argumentum factum respondet concesso antecedenti de decreto absoluto non prædifinitiuo, & cui soli absoluta scientia innitatur negādo consequentiam, rationem autem discriminis reddit: nam scientia absoluta terminatur ad realem existentiam rei aliquando futuræ; & quia talis existentia pendet ab efficientia Dei, & hæc à voluntate ipsius: consequens fit, quod necessario decretum liberum voluntatis supponat; at vero scientia conditionata non dicit habitudinem ad effectum aliquando futurum, & ideo ex hanc parte non pendet à decreto libero, quod de facto supponat, sed ad effectum sub conditione futurum ad quod satis est vt in conditione includatur decretum, non quod iam sit, sed quod si ponatur sufficiet, vt voluntas humana operetur de facto, Deo simultaneè concurrente cum illa, & quia conditionalis nihil ponit in esse: hinc fit quod non ponat in esse decretum, nec illud de facto supponat, sed solum illud in conditione inuoluit.

89 *Sed contra primo.* Sed ista solutio satisfacit, primo: quia si non obstante, quod res absolutè futura non existat de facto, sed sit extitura, petit decretum existens de facto, iam non est eadem ratio de diuinis decretis, ac de alijs causis siquidem istæ solum vt futuræ exiguntur ad futuritionem effectus; & consequenter etiam si causæ creatæ exigantur solum sub conditione ad futuritionem conditionatam suorum effectuum, non licet colligere, quod hoc ipsum sufficiat in diuino decreto. *Cōtra 2.* Secundo, quia admisso antecedenti, iam omnia illorum argumenta ex vi contradictionis, & ex propositionibus de in esse desumpta instantiam manifestam accipiunt in propositionibus de futuro absoluto, vt arguebam supra §. 3. & 4. & consequenter in efficacia omnino redduntur vt veritatem in conditionatis suadeant pro priori ad decretum.

90 *Cōtra 3.* Tertio: nam ad hoc quod aliquid sit sub conditione futurum præter conditionem requiritur diuinus concursus, saltim simultaneus in omnium sententia: ergo præter decretum conditionis quod in illa inuoluitur, & tanquam conditio supponitur, necessario exigitur decretum simultanei concursus ad minus obiectiue ingrediens cognitionem futuri. Patet consequentia: nam simultaneus concursus essentialiter pendet à diuino decreto; at non à decreto conditionis tantum, cum adhuc illa posita stet, non poni concursum simultaneum: ergo à decreto distincto; & consequenter absque illo cognosci non poterit. Ex quo vlterius sequitur contra istum Auctorem falso asseruisse sufficere ad scientiam conditionatam decretum inuolutum in conditione; cum præter illud aliud desideretur. Quod si etiam hoc decretum admittat, & asserat esse futurum, impugnabitur simul cum tertia solutione.

91 *Tertio respōdet alij.* Tertio alij ad argumentum factum respondent, concesso antecedenti, negando consequentiam; & rationem discriminis reddunt: nam diuinis decretis repugnat futuritio absoluta, cumque ad futuritionem effectuum necessario exigantur, debent præsupponi vt de facto existentia subiectiuè in Deo ad scientiam absolutam; non autem eis repugnat conditionata futuritio, & id circo sufficit si vt conditionatim futura ingrediantur scientiam conditionatam, vt terminetur ad conditionata futura.

92 *Hæc solutio est insufficiens.* Sed nec isti argumento facto sufficienter occurrunt: nam diuinis decretis non minus repugnat conditionata futuritio, quam absoluta: ergo falso innititur fundamento prefata solutio. Probo antecedens: ideo repugnat illis futuritio absoluta, quia repugnat Deo absoluta mutatio; si autem decretum absolutè futurum esset mutaretur diuina voluntas; cum transiret de non volente pro aliquo instanti *in quo*, in volentem in alio; at etiam repugnat voluntatis diuinæ conditionata realis mutatio: ergo repugnat diuinis decretis conditionata futuritio. Maior est certa, pro qua videatur Theologi *infra q.* 19. *art.* 7. Minor constat: nam diuinæ voluntati sub quacumq; conditione repugnat mutari. Consequentiam autē sic probo: conditionata futuritio decreti consistit in eo quod decretū futurum sit, si aliqua conditio ponatur; at futurū esse sub conditione aliqua, arguit diuinam voluntatem sub tali cōditione mutandam, sicut esse absolutè futurum, arguit illam mutandam esse absolutè: ergo si repugnat diuinæ voluntati conditionata realis mutatio, repugnabit decreto diuino conditionata futuritio.

93 *Cōfirmo.* Confirmo, & explico factum discursum: futuro conditionato repugnare nequit transitus in futurum absolutum, si purificetur conditio; at, quāuis purificetur conditio repugnat diuinis decretis, quod sint absolutè futura, sicuti & repugnat diuinam voluntatem sub aliqua conditione mutari: ergo nequeunt diuina decreta esse futura sub conditione, non minus quam esse futura absolutè.

94 *Quarto alij respond.* Quarto alij ad nostrum argumentum respondent, aliud tradendo discrimen consistens in eo quod prioritas scientiæ ad decretum non est *in quo*, sed *à quo*; & quia scientia absoluta, hac prioritate non gaudet respectu decreti absoluti, cum non requiratur vt Deus absolutè decernat, bene tamen conditionata, sine qua præsupposita Deus cæco, & ignoranti modo procederet: hinc fit, quod Deus pro priori ad decretum cognoscat conditionata futura, secus vero absoluta.

95 *Reijcitur hæc solutio.* Sed præterquamquod, hæc necessitas scientiæ conditionatæ, vt Deus sapienter, & non cæco modo absolutè decernat, *disput.* 33. impugnabitur, modò traditam solutionem hac ratione reijcio: nam dato, & non concesso, quod scientia conditionata gaudeat prioritate assignata respectu decreti absoluti obiectiuè, non tamen potest illa gaudere respectu decreti subiectiuè, absoluti, & conditionati obiectiuè, quod esse admittendum, demonstrabitur *disp. sequenti*: ergo Deus per hanc scientiam non cognoscit futura conditionata pro priori ad prædictum decretum, estò concedamus illa cognoscere pro priori ad decretum absolutum ex parte subiecti, & est parte obiecti. Consequentia est euidens iuxta principia istius solutionis.

96 *Antecedēs prob. primo.* Antecedens autem probatur primo: nam decreto isto subiectiuè absoluto, & conditionato obiectiuè semel concesso, dependent ab illo essentialiter status futuritionis conditionatæ, non minus quam à decreto absoluto status futuritionis absolutæ; at scientia media suum obiectum non facit, sed factum supponit, vt fatentur professores illius: ergo præsupponit prædictum decretum à quo essentialiter suum obiectum dependet; & consequenter necessaria non erit vt Deus sapienter decernat rem aliquam esse sub conditione futuram. Secundo idem antecedens probatur, quia non alia ratione scientia absoluta non potest prærequiri ad decretum absolutum, nisi quia aliàs decretum, illam scientiam supponens, etiam suum obiectum supponeret, & consequenter decretum superflueret; at hæc ratio pari efficacia probat scientiam conditionatam præcedere, non posse decretum conditionatum obiectiuè, vt tantisper meditanti euidenter constabit: ergo scientia conditionata gaudere nequit dicta prioritate respectu istius decreti. *Secundo.*

Quinto principaliter suadetur conclusio: non stat Deum cognoscere futurum conditionatum, non cognito decreto libero suæ voluntatis; at hoc decretum non potest cognosci vt sub conditione futurum, nec vt æternum sub conditione, nec sufficit cognosci vt possibile: ergo debet necessario cognosci vt exercitè existens in Deo. Consequutio est euidens. Maiorem, quam negat Molina, ostendit *in hac disputat.* §. 2. illamque admittunt, præter Molinam, omnes Societatis Doctores, nullo, quem viderim, excepto. Minor pro prima parte, quam negant Arrubal, & Fasolis *vbi supra* relati, constat ex dictis: cum namque repugnet decreto conditionata futuritio, vt *proximè* ostendi, repugnat etiam illi vt sub conditione futurum cognosci, maximè à diuino intellectu omnia vt sunt cognoscente. 97 *Quinto probatur cōclusio. Prima pars minoris probatur.*

Pro secunda, quam nonnulli negat videntur, probatur: nam cognitio decreti vt æterni sub conditione, nec est scientia visionis, quæ terminari petit ad rem sibi in eodem instanti physicè coexistentem, in veriori sententia, & in omnium consensu petit terminari ad rem aliquando absolutè extituram, quod non conuenit decreto sub conditione æterno: nec est scientia simplicis intelligentiæ necessaria, quæ solum terminatur ad purè possibile: nec est scientia media, cuius obiectum est futurum sub conditione, vt fatentur Auctores contrarij: ergo talis cognitio in diuino intellectu non est possibilis. 98 *Secunda pars probatur.*

Denique pro tertia, quam negat Herice *vbi supra cap.* 7. *num.* 57. probatur, tum, quia existentia causæ debet esse ad minus iuxta conditionem existentiæ effectus; at futurum conditionatum non est mere possibile: ergo pendere nequit à decreto purè possibili. Tum etiam: nam à decreto vt purè possibili sumitur denominatio possibilis in effectibus voluntatis diuinæ: ergo ab illo prout sic prouenire nequit; nec formaliter, nec effectiue ratio futuri, adhuc sub conditione. 99 *Prob. minor quoad 3. partē primo. Secundo.*

Denique suadetur conclusio: futurum conditionatum non connexum ex natura rei cum conditione, sed disparatè comparatum ad illam, non potest cognosci pro priori ad decretum subiectiuè absolutum exercitè existens in Deo: ergo nec futurum conditionatum cum sua conditione connexum poterit à diuino intellectu cognosci pro priori ad decretum. Antecedens concedunt Arrubal, & Fasolis locis *vbi supra* relatis, & probatur, tum: nam ad veritatem propositionis conditionalis necessario requiritur, præter simultatem euentus, connexio illius cum conditione, vt ostendi *disp.* 33. at illis futuris non conuenit prædicta connexio ex natura rei, alias disparata non essent: ergo petunt necessario diuinum decretum ratione cuius inter se connectantur. 100 *Vltimo prob. cōclusio. Antecedens probatur 1.*

Tum etiam ad hominem contra Herice: quia, vt ipse fatetur *cap.* 10. *num.* 63. conditionales disparatæ compositam veritatem significant, idest copulatiuam coalescentem ex duabus cathegoricis, v. g. ista, *si Rex cras equitauerit, cras cælum tonabit*, significat, inquit iste Auctor, & Regem cras equitaturum, & cælum cras tonaturum; at simplex cathegorica, prærequirit decretum subiectiuè exercitè existens in Deo, teste eodem Herice *cap.* 10. *num.* 81. ergo etiam conditionalis disparata, significans veritatem complexam absolutè cum simultate temporis futuram, petet ad sui veritatem decretum subiectiuè exercitè existens in Deo: si namque ista propositio, *Petrus leget*, præsupponit decretum, & ista similiter, *Paulus cras curret*, à fortiori illud præsupponere debet veritas copulatiuæ coalescentis ex illis. 101 *Secundo prob. antecedens.*

Consequentia autem principalis suadetur; nam ad veritatem cuiuscunque propositionis de conditionato futuro, præter connexionem, requiritur simultas euentuum; at sicut connexio non competit disparatis ex se, ita coexistentia euentuum nulli contingenti ex se competit: ergo si ratione connexionis necessario supponunt conditionata disparata decretum subiectiuè existens in Deo, omnia futura illud præsupponere debent ratione simultatis euentuum. 102 *Principalis consequētia prob.*

Explicatur hoc amplius: decretum obiectiuè solum existens, non sufficit dare connexionem conditionatis disparatis ex se, vt fatentur Auctores prædicti: ergo decretum obiectiuè solum existens, non sufficiet dare simultatem euentus effectui futuro, sed necessario requiretur decretum subiectiuè exercitè existens, (nec video, quæ disparitas possit ab his Auctoribus assignari;) at omne futurum conditionatum petit ad sui veritatem, quod futurum sit, si ponatur conditio: ergo omne conditionatum, vt verum sit, necessario supponit decretum subiectiuè existens in Deo. 103 *Confir. 1.*

Explicatur, & vrgetur secundo: vt id, quod ex se non est cum sua conditione connexum, connectatur cum illa, necessario requiritur decretum subiectiuè exercitè existens in Deo, nec sufficit decretum obiectiuè solum existens: ergo vt id, quod ex se non ha- 104 *Confir. 2.*

habet rationem futuri, futurum sit, si ponatur conditio, necessario exigetur decretum diuinum subiectiuè exercitè existens; at nullum conditionatum contingens est ex se futurum, si ponatur conditio; cum adhuc illa posita sit omnino contingens, quod sit, aut non sit futurum: ergo omne conditionatum petit, vt habeat rationem futuri, decretum diuinum subiectiuè exercitè existens in Deo, quod asserit nostra conclusio.

§. VI.

Occurritur argumentis in contra.

105 *Arg. I.* MVlta possunt contra istam conclusionem opponi, quæ tamen *infra* commodius diluentur, modò contra illam arguitur primo: vt aliquid sit sub conditione futurum, non est necessarium decretum subiectiuè existens in Deo, sed sufficit conditionata futuritio decreti cognita à Deo: ergo futurum sub conditione cognoscitur à Deo cognitione omnino infallibili pro priori ad decretũ subiectiuè exercitè existens in ipso. Consequentia est euidens: eatenus namq; exigi potest decretum ad cognitionem alicuius futuri, quatenus exigitur ad futuritionem illius.

106 *Antecedens probatur 1.* Antecedens autem suaderi potest primo: nam existentia causæ sufficit, quod sit talis, qualis est existentia effectus; at effectus sub conditione futurus non existit de facto, sed existeret, si purificaretur conditio: ergo non requirit decretum actu existens, sed decretum, quod esset purificata conditione.

Secundo. Secundo, & explicatur magis præcedens probatio: futurum conditionatum non est aliquid præsens pro tunc futuritionis, sed quod esset si conditio poneretur: ergo non requirit decretum existens, sed quod esset sub conditione.

Tertio. Tertio idem antecedens suadetur: actus v. c. vitalis non solùm pendet essentialiter à decreto diuino, sed etiam à principio vitali; at vt sit sub conditione futurus non requirit principium vitale actu exercitè existens, sed sufficit futuritio conditionata illius: ergo pariter sufficiet futuritio conditionata decreti; & consequenter non exigetur existentia exercita illius.

107 *Vltimo prob. idẽ antecedens.* Denique idem antecedens probatur: effectus futurus non solum dependet à decreto libero voluntati diuinæ, sed etiam à concursu omnipotentiæ Dei, quo præuiè in nostrorum sententia, & simultaneè in omnium iudicio, cùm causa secunda concurrit; at vt sit sub conditione futurus, non requirit prædictos concursus, vt de facto existentes; cum Deus respectu futurorum nihil influat de facto, sed influeret, si verificaretur conditio: ergo nec exiget actualem existentiam decreti, sed tantum conditionatam futuritionem.

108 *Ad arg. resp. I.* Ad hoc argumentum respondeo dupliciter: primo, negando antecedens.

Ad I. probationem anteced. Ad primam probationem omissa maiori, distinguo minorem: non existit de facto quoad suam entitatem, vel quoad aliquod prædicatum intrinsecum, concedo minorem: quoad rationem futuritionis, quæ est illi extrinseca, nego minorem, & nego consequentiam.

Ad 2. Per quod ad secundam probationem constat solutio. Quid autem sit futuritio, & in quo illius essentia consistat, constat partim ex dictis §. *præcedenti*, & ex his quæ fusius tradimus *Disputat.* 33. vbi asseruimus consistere in determinatione, & propensione causarum, & præcipuè causæ primæ, quæ fit per decretum ad dandam existentiam effectui, vel absolutè, vel sub conditione. Recolite *ibi*.

109 *Ad 3.* Ad tertiam probationem, concessa maiori: distinguo minorem: vt sit futurus, respectiuè ad principium vitale creatum: non requirit existentiam illius, nego minorem: vt sit futurus respectiuè ad causam primam, concedo minorem, & nego consequentiam. Itaque quando non existit principium vitale aliqualiter determinatum ad dandam existentiam actui vitali, vel absolute, vel sub conditione, non dicitur talis actus futurus respectiuè ad tale principium, nec per denominationem ab illo, sed respectiuè ad causam primam, quæ ab æterno est determinata per decretum liberum ad producendum in tempore, tum principium ipsum vitale; tum etiam actum. Quæ est expressa Diui Thomæ doctrina *in hac prima parte infra quæstione* 16. *articulo septimo, in solutione ad tertium*, verbis §. *præcedenti* in principio relatis.

110 *Ad vltimam.* Ad vltimam probationem dicatur, effectus futuros non pendere à concursu actuali diuino, vt à principio, vel determinatione principii, sed tanquam à causalitate primæ causæ, eo modo quo effectus secundarum causarum dependent ab illarum actionibus; cum autem futuritio sit denominatio à determinatione causarum, vt *superius* ostendi, quæ determinatio actualem influxum præcedit. hinc fit, quod vt effectus aliquis dicatur futurus, siue absolute, siue sub conditione, non requiratur præsentia, actualis influxus, sed solum futuritio, vel absoluta, vel conditionata illius, benè tamen exigitur existentia decreti, quia per illud determinatur omnipotentia Dei ad influxum præstandum in tempore, vel absolutè, vel sub conditione, iuxta qualitatem decreti.

111 *Obijcitur.* Plura, quæ contra illam solutionem possunt obstare, diluimus *Disp.* 33. modò aduersus illam hoc vnum obijcio; & si in hac propositione, *si vocauero Petrum futurum est, vt consentiat*, aliquid de præsenti enuncietur, nempè futuritio: in hac tamen, *si vocauero Petrum, consentiet*, nihil de præsenti enunciatur: ergo vt illa secunda sit vera non requiritur præsentia decreti. Consequentia videtur bona ex dictis. Antecedens autem probatur: nam iuxta D. Th. *q.* 2. *de veritate art.* 12. & *q.* 12. *art.* 10. stat verè dici de aliquo, quod est futurum, de quo non sit verum dicere, quod erit: ergo diuersum sensum facit propositio enuncians futuritionem per participium de futuro, ab illo quem facit propositio Verbi de futuro; at ista diuersitas in nullo alio consistere potest, nisi in hoc, quod prima enunciat futuritionem, vt de facto præsentem; secunda autem non ita, sed consensum pro futuro tempore habendum: ergo in tali propositione nihil de præsenti enunciatur, sed sola veritas, quæ pro futuro tempore erit.

Respondeo distinguendo hoc vltimum consequens: non enunciatur aliquid de præsenti signatè, & formaliter, concedo consequentiam: fundamentaliter, & exercitè, nego consequentiam. Itaque in hac propositione, v. c. *Anti-Christus est futurus*, futuritio præsens enunciatur signatè tanquam prædicatum illius; in hac autem, *Anti-Christus erit*, non enunciatur signatè futuritio, sed existentia pro futuro tempore, enunciatur tamen exercitè futuritio per verbum *erit*, & requiritur vt fundamentum veritatis prædictæ, quia nisi Anti Christus dicat pro tunc determinatum ordinem ad existentiam pro suo tempore habendam, non poterit verè de illo affirmari, quod erit; & cum hic ordo, in quo futuritio consistit, nihil aliud esse possit nisi præparatio, & determinatio causæ primæ, vt det illi existentiam, quæ determinatio fit per decretum: hinc fit, quod pro fundamento exposcat decretum, & illo secluso prædictæ propositionis veritas pro radice tollatur. 112 *Respond.*

Secundo ad idem argumentum respondeo, negando iterum antecedens. Ad primam probationem, distinguo maiorem: quando causæ repugnat futuritio, nego maiorem: quando illi non repugnat, transeat maior: & omissa minori, nego consequentiam: quia diuinis decretis omnis futuritio, siue absoluta, siue conditionata repugnat, vt constat ex dictis inter confirmandam nostram conclusionem, & fatentur plures ex aduersarijs, vt *supra* vidimus. 113 *Secundo respond.*

Et ex his ad omnes probationes antecedentis constat solutio: nam in principio vitali creato non repugnat futuritio, nec absoluta, nec conditionata, nec etiam repugnat concursui diuino; cum verè affirmetur absque læsione immutabilitatis diuinæ, quod Deus incipit aliquid producere in tempore: cur autem ex eo quod Deus vellet inciperet, sequeretur in ipso mutatio; secus autem ex eo quod incipiat in tempore producere, non est huius loci: videantur Theologi *infra quæst* 19. *art.* 7. Nosque *ibi* latè examinabimus agentes de immutabilitate voluntatis diuinæ. Et quidem hoc argumentum æquè probat posse futura absoluta absque præsupposito decreto cognosci, ac respectu conditionatorum, vt consideranti illius probationes constabit; cum ergo ex aduersarijs ferè omnes fateantur futura absoluta non posse cognosci ante decretum liberum voluntatis diuinæ, inefficax debet censeri. 114 *Ad omnes probationes antecedentis resp.*

Cæterum aduersus istam solutionem obijciet quis primo: nam est illa ad minus sequitur, quod si decretis diuinis, non repugnaret ratio futuri, possent futura conditionata ante decretum exercitè existens cognosci; at hoc iuxta nostra principia sustineri non potest: ergo nec tradita solutio. Sequela manifesta videtur. Minor autem probatur: nam hoc admisso, instantur omnia argumenta, quibus nostri aduersarios impugnant: nam tunc daretur transitus de possibili ad rationem futuri absque decreto libero voluntatis diuinæ, quod nostri ex terminis reputant impossibile: daretur etiam veritas aliqua pro tunc futuritionis non libera, vtpotè non liberè exercitè volita: ac denique daretur modus aliquis, nempè, futuritionis competens rebus absque causalitate exercita causæ primæ, quæ omnia vt ex terminis repugnantia reputantur à Nostris Thomistis: ergo non potest iuxta nostra principia sustineri, futura conditionata non posse ante decretum exercitè existens cognosci. 115 *Replicabis primo.*

Respondeo, distinguendo consequens: ante omne decretum, nego sequelam: ante decretum immediatè decernens futuritionem rerum, concedo sequelam. & iuxta hanc distinctionem, nego minorem, quam non conuincunt probationes factæ: tùm, quia argumenta nostra procedunt supposito, quod decretis diuinis repugnet futuritio, vt de facto repugnat. Tùm etiam quia admisso decreto reflexo de decreto futuro, in illo, & ex illo prouenire posset transitus de possibili ad rationem futuri, non futuritione immediata rerum creatarum, sed decreti diuini, quod ex vi alterius decreti fortiretur rationem futuri immediatè, & mediatè in illo res creatæ dicerentur futuræ. 116 *Respondetur.*

Itaque etsi admittamus decretis diuinis non repugnare rationem futuri, non posset saluari in rebus creatis ratio futuritionis, nisi præsupponeretur in voluntate Dei aliquod decretum reflexum actu existens in illa, quo decerneret, quid in tali, vel tali occasione decretura foret diuina voluntas: quia, cum voluntas diuina ex se indifferens esset, tam ad esse, & non esse decreti, quam ad 117 *Etiam si diuinis decretis nõ repugnet ratio-*

Ex futuri, nihil contra Nos conuincitur. ad fore, & non fore illius, nisi constitueremus in illa aliquid exercitè existens, ratione cuius magis connectatur cum futuritione decreti, quam cum non futuritione illius, in intelligibilis esset futuritio alterius decreti, magis quam non futuritio, hoc autem actu existens, cum non sit ipsa voluntas ratione sui, & prout in actu primo, sub qua ratione omnino indifferenter respicit fore, & non fore necessario deberet esse, aliquo decretum diuinum, quo reflexè de facto decerneret, quid decretura foret in tali, vel tali occasione, & in hoc decreto haberet rationem futuri decretum aliud de rerum futuritione immediatè, & mediatè ex illo res creatæ dicerentur futuræ.

118 *Replicabis secundo. Respondetur.* Obijcies secundo: quia causæ creatæ non repugnat futuritio, potest effectus dici futurus, nulla causa creata existente: ergo si non repugnet decretis diuinis futuritio, poterunt effectus creati dici, & esse futuri, nullo existente decreto libero voluntatis diuinæ.

Respondeo, distinguendo antecedens: præcisè ex illa causa, nego antecedens: ex illa, & quia aliàs, nulla causa creata existente, datur aliquid inferens existentiam illarum, & connexum cum illis, nempè, decretum primæ causæ liberum, concedo antecedens, & nego consequentiam: quia nisi existat, præsens, aliquod diuinum decretum nihil potest constitui, cum quo cætera decreta per se connectantur, & ex quo inferantur; & consequenter tollitur omnis futuritio.

119 *Tertio instat Suarez.* Tertio arguit Suarez: pro priori ad decretum est verum dicere, *Deus non decernit*, & *Deus immediatè decernet*: ergo pro illo priori datur futuritio decreti. Consequentia est bona, & antecedens probatur: Deus pro alio posteriori in eodem instanti decernit: ergo fuit verum dicere pro omni antecedenti priori Deus decernet pro alio posteriori. Patet consequentia: quia de omni de quo in præsenti verificatur esse, fuit verum pro omni prioritate antecedenti dicere, quod erit.

120 *Respondetur.* Ad hanc obiectionem, qua prædictus Auctor contendit probare Dei decretum posse à Deo concipi sub ratione futuri, respondeo, negando antecedens: aliud namque est pro illo priori intelligitur præcisiuè negatio decreti, aliud verò dicere pro illo priori Deus non decerni: primum est verum, & solam denotat prioritatem virtualem *à quo* voluntatis diuinæ respectu decreti: secundum verò est falsum, quia denotat prioritatem *in quo* respectu decreti, quam non habet diuina voluntas: sicut solet dici de notitia ex qua Verbum procedit esse priorem prioritate solum *à quo* respectu productionis Verbi, non autem prioritate *in quo*; nullum enim est instans *in quo*, etiam rationis in quo existat notitia, & non existat Verbum per illam productum: vnde sicut ex hac prioritate non potest inferri Verbum esse, aut concipi posse sub ratione futuri: ita nec sufficit, vt possit decretum esse, aut intelligi sub ratione futuri.

121 *Dices.* Si dicas, pro priori *à quo* Verbis, cognoscitur Verbum diuinum notitiam intuitiua, quia existit in eodē instanti reali, in quo existit cognitio, & si non obtineat rationem futuri ergo pariter pro priori, à quo diuini decreti cognosci poterit decretum liberum ratione, coexistentiæ in eodem instanti cum diuina cognitione esto non sortiatur rationem futuri; & consequenter cognitio decreti, & rerum futurarum in illo præcedet decretum, saltim prioritate naturæ, quod solum videtur à contrarijs intendi.

122 *Respond.* Respondeo, negando consequentiam ob duplicem rationem discriminis. Prima est: nam notitia à qua procedit Verbum est principium illius, & ideò est prior, à quo respectu Verbi; cognitio autem intuitiua decreti, & rerum futurarum in illo non est principium decreti, vt fatentur contrarij, & ideò nequit esse prior à quo respectu illius. Secunda, & in qua præcedens innititur est: nam Verbum non solum in illo instanti existit, sed etiam in illo priori, & ex vi illius datur medium cum existentia Verbi essentialiter connexum, & ideò potest pro illo priori, & ex vi illius terminari ad Verbum diuina cognitio; cæterum pro priori ad decretum nihil intelligitur in voluntate Dei ratione cuius cum decreti existētia infallibiliter cōnectatur: cum solū pro illo priori obijciatur diuina voluntas in statu indifferentiæ, & id circo non potest pro illo priori cognosci decretum cognitione omnino infallibili.

123 *Quarto insurgit idem Suarez.* Quarto arguit Suarez: non obstante, quod diuinum decretum æternum si potest cognosci sub ratione possibilis: ergo obstabit decreti æternitas, quo minus cognoscatur sub ratione futuri. Antecedens videtur certum: nam pro priori indifferentiæ voluntatis diuinæ concipitur cum fundamento in re, vt potens decernere: ergo concipitur decretum liberum vt possibile pro eodem priori. Consequentia autem probatur: quia possibilitas magis distat ab existentia, quam futuritio: ergo si non obstante æterna decreti existentia potest concipi in eodem instanti sub ratione possibilis, poterit etiam concipi sub ratione futuri.

124 *Respond.* Respondeo, concesso antecedenti de possibilitate decreti sub conceptu terminationis liberæ ad obiectum creatum absque vlla dependentia, & causalitate, negando consequentiam; ratio autem discriminis est: nam de conceptu possibilitatis in dicta acceptione solum est non repugnantia ad existendum, & quia hæc non repugnantia comparitur cum actuali existentiam, imò & de re existenti verificatur: consequens fit, quod non repugnet diuinis decretis ab æterno existentibus ratio ista possibilis; futuritio autem dicit carentiam existentiæ pro instanti reali, & quia hæc repugnat cum decreto existente ab æterno: hinc fit, quod repugnet illi futuritio.

Si dicas, de conceptu possibilitatis non est sola non repugnantia ad de facto existendum, sed etiam est carentia determinationis ad actualem existentiam; & hoc non obstante potest decretum liberum in instanti, in quo existit, obtinere rationem possibilis pro alio priori: ergo etiam non obstante, quod sit de ratione futuritionis carentia existentiæ cum habitudine ad illam habendam, poterit decretum in instanti, in quo existit, pro aliquo priori naturæ habere rationem futuri. Illatio videtur legitima. Minor supponitur, & maiorem probo: nam si sola non repugnantia ad existendum de facto constitueret aliquid in ratione possibilis, sequeretur Verbum diuinum, & prædicata necessaria Dei, sortiri rationem possibilis; & consequenter terminare posse notitiam abstractiuam Dei, sicut de facto creaturas existentes cognoscit intellectus diuinus, non solum notitia intuitiua terminata ad illas, vt de facto exercitè existunt, sed etiam notitia abstractiua terminata ad illas sub ratione possibilis; consequens autem aduersatur communi Theologorum sententiæ: ergo quia ad conceptum possibilitatis non sufficit dicta non repugnantia, nisi etiam ad datur carentia determinationis ad actualiter existendū. 125 *Dices.*

Respondeo, distinguendo maiorem pro secunda parte: carentia determinationis essentialis ad existendum, concedo maiorem: carentia determinationis non essentialis, nego maiorem, & concessa minori, nego consequentiam: quia ad rationem futuri requiritur carentia existentiæ pro instanti reali *in quo*, si realis futuritio sit, vel pro instanti *in quo* rationis, si sit per rationem, quorum neutrum euenit cum fundamento in re decreto ab æterno existenti, ad rationem autem possibilis terminatis abstractiuam notitiam, solum requiritur non repugnantia ad existendum, & quod non sit obiectum, quod possibile dicitur, essentialiter determinatum vt existat, quod totum competit decreto ab æterno existenti sub conceptu terminationis liberæ, & ideo potest concipi sub ratione possibilis, & quia Verbum diuinum, etsi habeat non repugnantiam ad existendum, est tamen ad existentiam essentialiter determinatum, vel vt melius dicamus, existentia est illi essentialis, ideò non est possibile ea possibilitate, quæ sufficiat ad terminandā abstractiuam notitiam. De quo fusius egi *sup. Tract. de Scientia Dei.* 126 *Respond.*

Secundo principaliter contra nostram conclusionem arguitur. Deus cognoscit omnino infallibiliter omnia futura conditionata circa omnes conditiones possibiles; at non existunt in voluntate Dei decreta subiectiuè absoluta, & conditionata obiectiuè circa tot futura: ergò aliqua futura cognoscuntur à Deo absque præsupposito decreto libero subiectiuè exercitè in ipso existente; & consequentur: per scientiam mediam. Consequutio est euidens. Minor supponitur; & minorem probant contrarij: tum quia tot decreta superfluunt, vtpotè ad nullum finem necessaria. Tum etiam, quia nullo firmo fundamento innituntur. 127 *Secundo arguitur.*

Ad hoc argumentum quidam ex Nostris respondent, concessa maiori, negando minorem. Ad cuius primam probationem negant, quod superfluant prædicta decreta, sicut nec superfluit illorum cognitio. Ad secundam, negant antecedens, quia ad illa suadenda duplex fundamentum inueniunt, aliud a priori, & aliud à posteriori. Primum desumunt ex summa actualitate voluntatis diuinæ, ratione cuius, sicuti quia est summè actualis sub conceptu naturæ, petit esse in actu secundo amoris erga obiectum primarium: ita quia gaudet summa actualitate in ratione liberæ, petit esse in actu secundo terminationis ad obiecta ad extra, vel per volitionem erga obiecta positiua, vel per nolitionem erga negatiua, & si indifferens sit ad illorum quodlibet in particulari. Secundum ex diuina cognitione deducunt; cum namque diuina cognitio nequeat ad obiectum aliquod terminari sub ratione futuri, absque præsupposito diuino decreto, eo ipso quod Deus omnia futura conditionata erga omnes combinationes possibiles infallibili cognitione cognoscat, à posteriori elarè colligitur, circa illa omnia debere præcedere liberum decretum voluntatis diuinæ. 128 *Respondent aliqui Thomistæ.*

Hæc solutio absque dubio est valde probabilis, & continet Thomisticam, & satis acutam Doctrinam. Cæterum, *Tract. de Voluntate Dei art. 9.* vt probabilius cum alijs ex Nostris defendam potuisse voluntatem diuinam ad omni libero positiuo decreto manere suspensam, nec volendo positiuè aliquid creatum in tempore existere, nec per actum positiuum nolendo negationes existentiæ rerum: ideò, vt consequenter procedam, aliter ad argumentum factum respondeo, animaduettendo prius, ex *ibidem* dicendis, voluntatem diuinam considerari posse dupliciter, vel vt liberam libertate contrarietatis, penes velle hoc, & velle eius oppositum; vel vt liberam libertate contradictionis, penes velle, & non velle: sub prima consideratione, respicit extrema positiua: sub secunda verò determinari potest, & per positiuum decretum, & per decretum negatiuum, id est, per negationem omnis decreti liberam Deo; cuius ratio est: nam omne extremum libertatis potest illam ad actum reducere, seu liberè determinare, voluntas autē Dei, vt libera libertate purè cōtradictionis, 129 *Hæc solutio licet probabilis sit, non conformis nostra doctrina omittitur. Ad solutionē argumenti notatur primo.*

respi-

respicit tanquam extrema sui decretum positiuum, & liberam negationem illius; & consequenter potest determinari, & exerceri, non solum per decretum positiuum, sed etiam per illius liberam negationem.

130 *Secundo notatur.* Præmitto secundo: propositiones conditionales de futuro contingenti esse in duplici differentia, alias affirmatiuas, & negatiuas alias, inter, quas hoc versatur discrimen, quod cum affirmatiuæ enuncient aliquid positiuè futurum sub aliqua conditione, requirunt ad sui veritatem positiuum influxum diuinum sub eadem conditione; & quia ad positiuum influxum requiritur positiuum decretum, & hoc nequit esse futurum: consequens fit, quod necessario petat positiuum decretum exercitè existens ab æterno in Deo; negatiuæ autem, cum positiuum non enunciet, sed solum negant rem esse futuram sub conditione aliqua, & ad negationem futuritionis rei, sufficiat negatio concursus, & ad negationem concursus sufficiat negatio decreti: hinc fit, quod propositiones negatiuæ ad sui veritatem non exposcant positiuum decretum, sed sufficiat decreti negatio.

131 *Tertio animaduertitur.* Animaduerto tertio, negationem istam decreti esse liberam Deo libertate contradictionis. Quod patet, tum primo, quia taliter conuenit Deo, quod potuit illi non conuenire, nempe, si decerneret futuritionem rei sub tali conditione: ergo ista negatio est libera Deo. Tùm etiam, quia est extremum libertatis contradictionis voluntatis diuinæ, non minus quam decretum positiuum: ergo sicuti positiuum decretum determinat voluntatem diuinam tanquam exercitium libertatis illius, & est illi liberum: ita negatio decreti illam determinabit, & erit illi libera.

132 *Resp. ad argum.* His ita præmissis, de quibus fusius *loco allegato*, respondeo ad argumentum, distinguendo maiorem: cognoscit omnia futura conditionata tamquam verè futura positiuè, nego maiorem siue vt futura, siue vt non futura, concedo maiorem, & distinguo minorem: decretum positiuum, concedo minorem: positiuum, vel negatiuum, id est, liberam negationem decreti, nego minorem, & nego consequentiam: quia circa omne positiuè futurum habet Deus positiuum decretum, & circa non futura liberam negationem decreti: vnde omnis cognitio infallibilis, siue affirmatiua, siue negatiua, circa futuritionem conditionatam rerum, est libera, & non media inter naturalem, & liberam.

133 *Obijcies primo.* Sed objicies primo, negatio decreti competit voluntati diuinæ prout in actu primo suæ indifferentiæ: ergo ex vi illius non determinatur diuina voluntas ad exercitium suæ libertatis. Antecedens videtur certum: nam pro signo indifferentiæ nihil decernit diuina voluntas: ergo pro illo signo intelligitur sub negatione decreti. Consequentia verò probatur: nam exercitium libertatis debet transferre voluntatem de actu primo ad actum secundum, & consequenter nequit illi prout in actu primo competere.

Secundo. Secundo, negatio nequit esse medium cognoscendi aliquid: ergo libera negatio decreti nequit esse medium, in quo diuina scientia ad non futura possit terminari.

Tertio. Tertio, quia vt docet D. Thomas *supra art.* 10. Deus cognoscit mala per bona creata, quibus opponuntur: ergo etiam negationes rerum per formas, quarum sunt negationes, debet cognoscere; & consequenter liberam negationem decreti cognoscere, non aliter poterit, quam mediante decreto.

134 *Quarto.* Quartò: nam licet possit omissio actus esse libera libertate contradictionis absque obligatione non omittendi; effectus autem ad omissionem subsequutus liber esse non potest, nisi ad sit obligatio euitandi talem effectum, vt communiter docet a Theologis 1. 2. *quæst* 6. *art*. 3. quo circa submersio nauis, quæ est gubernatori illius libera propter obligationem illi incumbentem gubernandi nauem, non est libera alijs, quibus non incumbit illius gubernatio: & peccatum, quod quis non committeret, si adesset Dei gratia, non est voluntarium Deo neganti, seu non danti gratiam, eadem de causa: ergo etsi admittatur negationem decreti esse liberam Deo, negatio tamen futuritionis rerum, quæ ad illam consequitur, nequit esse Deo libera, nisi per positiuum actum Deus terminetur ad illam; & consequenter, nisi adsit talis actus, scientia terminata ad propositiones negatiuas libera non erit, sed vel necessaria, vel media.

135 *Ad primum respondetur.* Ad primam ex his obiectionibus, respondeo, distinguendo antecedens: negatio decreti competit voluntati diuinæ pro signo indifferentiæ, purè præcisiuè, concedo antecedens: negatio accepta repugnanter, nego antecedens, & nego consequentiam, quod scilicet hoc secundo modo accepta negatio, non sit exercitium liberum voluntatis diuinæ. Itaque voluntas diuina pro signo indifferentiæ, est non decernens purè præcisiuè, id est, non intelligitur pro illo priori positiuè decernere, non autem est non decernens cum repugnantia ad decernendum: quia potest pro eodem reali instanti decernere, pro alio tamen signo complente illud instans, si non decernat, est sub repugnantia decreti positiui, sicuti, si decernat, est sub repugnantia negationis decreti, & per istam negationem repugnanter acceptam exercetur libertas contradictionis voluntatis diuinæ. De quo plura t. 2 *quæst*. 6. *art*. 3. & *quæst*. 71. *art*. 6. vbi agitur de libertate puræ omissionis.

Ad secundam, distinguo antecedens: aliquid positiuum, concedo antecedens: aliquid natiuum, nego antecedens, & nego consequentiam. Vel aliter distinguo antecedens: negatio in abstracto, transeat antecedens: concretiuè accepta, nego antecedens, & distinguo consequens eodem modo: negatio autem decreti non est Deo medium cognoscendi negationem futuritionis rerum, sed omnipotentia, seu voluntas diuina, seu diuina essentia, vt per illam determinata, ad non dandam existentiam effectibus siuè absolutè, siue sub conditione. 136 *Ad secundam.*

Ad tertiam, concesso antecedenti, distinguendum est consequens: per decretum quasi terminatiuè, & in statu possibili, concedo consequentiam: tanquam per medium, & prout existens, nego consequentiam, id est, cognoscitur à Deo negatio decreti, quasi per ordinem ad decretum, quod negat, non tamen in decreto tanquam in medio, & ad primum non requiritur, quod negatio decreti illud supponat existens, imò potius omnino id repugnat, sed sufficit cognosci decretum tantum vt possibile. 137 *Ad tertiam.*

Ad vltimam obiectionem, distinguo antecedens: quando effectus est positiuus habens alias causas, & non per se annexus liberæ omissioni, concedo antecedens: quando est negatiuus, sed potius negatio effectus, essentialiter annexus omissioni, sed negationi actus, nego antecedens, & nego consequentiam: quia negatio futuritionis rerum, siue in statu absoluto, siue in statu conditionato, essentialiter est annexa negationi liberæ decreti, & ad illam adæquatè sequitur, & id circo, eo ipso quod negatio decreti sit libera Deo, etiam negatio futuritionis rerum est Deo libera. 138 *Ad vltimã obiectionem resp.* 1.

Vel secundo idem antecedens distinguo: quando effectus sequutus est in genere causæ efficientis, transeat antecedens: quando effectus sequutus est in genere causæ formalis, nego antecedens, & nego consequentiam: quia sicut decretum non est causa efficiens, sed formalis futuritionis rerum, seu rei creatæ sub ratione futuræ, vt probaui *disput*. 33. ita negantio decreti est formalis causa, vel ratio rei creatæ, quatenus non futuræ; & id circo, eo ipso quod negatio decreti sit Deo libera, & negatio futuritionis rerum debet ei libera esse. 139 *Secundo.*

Sed instabis adhuc, negatio futuritionis absolutæ rerum non habetur ex vi præcisè negationis decreti absoluti, sed ex vi decreti positiui, quo Deus vult, quod nunquam existant: ergo pariter negatio futuritionis conditionatæ non erit ex vi negationis decreti, sed ex vi decreti positiui. Consequentia videtur bona. Antecedens autem probatur ex communi Thomistarum sententia *infra quæst*. 23. *art*. 5. non admittentium reprobationem purè negatiuam, ex vi cuius reprobi infallibiliter excludantur à regno, qui omnes reprobationem in actu libero voluntatis diuinæ constituunt, quo positiuè voluit illius negare gloriam per modum beneficij indebiti: ergo negatio futuritionis gloriæ reproborum non est infallibilis ex vi negationis decreti dandi gloriam, sed ex vi positiui decreti, quo voluit non dare illius gloriam, seu illos excludere à regno; cumque eadem sit ratio de alijs sit consequens, omnem negationem futuritionis absolutæ præsupponere positiuum decretum. 140 *Instabis.*

Respondeo, negationem futuritionis absolutæ non petere positiuum decretum, imo nec posse illud terminare, nisi ratione alterius, ad quod ordinetur, quia cum ratione sui bona non sit, nequit ratione sui actum voluntatis terminare, quando autem ordinatur à Deo ad aliquem finem, & ex vi huius ordinationis media ad illius assequutionem eliguntur, tunc necessario petit actum positiuum, quo ametur; & quia exclusio reproborum à gloria ordinatur à Deo ad altissimos fines, nempè ostensionem sui supremi dominij, seu iustitiæ vindicatiuæ, & ex illa mouetur Deus ad aliqua media eligenda, nempe illa, quæ in reprobis sunt effectus suæ probationis: hinc fit, quod terminet actum positiuum, & non solum supponat liberum negationem decreti; licet autem negatio futuritionis conditionatæ rerum possit etiam à Deo positiuè appeti ex finibus tantum sibi notis, & fortè multas illarum ita ordinauit, quia tamen nobis non constat ex reuelatione Scripturæ, quod ita se habuerit, nec id potest aliqua efficaci ratione suaderi, ideo altero sufficere ad non esse futuritionis conditionatæ liberam negationem decreti. 141 *Respond.*

Sed vrgebis, id nobis constare ex eo quod est perfectior modus libertatis, quæ fit per actum, ea quæ fit per liberam actus negationem; at Deo perfectissimus libertatis modus est adscribendus: ergo ad non esse futuritionis conditionatæ non sufficit libera negatio decreti, sed requiritur positiuum decretum. 142 *Replicabis.*

Respondeo, quod etsi modus libertatis positiuæ perfectior sit, dummodo tamen in libertate purè contradictionis nulla imperfectio inuoluatur, solum colligitur, quod vterque Deo conueniat, non autem, quod alter debeat ab illo excludi: sicuti etsi libertas per actum efficacem perfectior sit libertate inefficaci, non *Respond.*

sequitur solum primam diuinæ voluntati competere, qua in secunda nulla imperfectio inuenitur: quia vt cum communi Theologorum *infra Tract. de volunt. Dei art.* 6. dicemus, formaliter datur in Deo voluntas inefficax, quæ numquam impletur. Et hæc de ista disputatione.

DISPVTATIO XXXVI.

An Deus conditionata contingentia cognoscat in decreto libero suæ voluntatis.

§. I.

Referuntur sententiæ, & statuitur prima conclusio.

1 *Punctus controuersiæ enodatur. Prima sententia. Secunda sententia.* VIso iam *in præcedenti disputatione* veritates conditionatas terminare non posse certam cognitionem, nisi præsupposito decreto diuino, restat examinandum, an in decreto libero, vel in diuina essentia, vt per illud determinata, possint ac debeant cognosci? In qua disputatione, duæ versantur sententiæ. Prima est negatiua, quam tenent omnes Societatis Doctores, quos *præcedenti disputatione* retuli pro prima, & secunda sententia. Secunda affirmans est, quam tuentur omnes Thomistæ, & alij, quos referam, cuius veritas ex duobus dependet; primo, ex eo quod dentur in voluntate Dei decreta subiectiuè absoluta, & conditionata obiectiuè. Secundo, ex eo quod hæc decreta efficacia intrinseca gaudeant: & licet de his ex professo tractare spectet ad *materiam de auxilijs, & de voluntate Dei art.* 8. breuiter tamen hæc duo examinanda sunt, vt ex eis nostræ sententiæ veritas clarius appareat. Igitur pro illius explicatione sit.

2 *Prima conclusio. Notabile.* PRIMA CONCLVSIO. *Decreta subiectiuè absoluta, & conditionata obiectiuè sunt in diuina voluntate admittenda.* Quam vt intelligatis aduerto, dupliciter posse dici decretum aliquod conditionatum: primo ex parte obiecti, quod tunc contingit, quando conditio non cadit supra actum, sed supra obiectum actus, vt si dicam, *volo religionem ingredi, si ab hac infirmitate liber euasero*: secundo ex parte subiecti, quod tunc contingit, quando conditio non solum supra obiectum, sed etiam super actum cadit, vt si dicam modo, *si Deus ab hac infirmitate me liberauerit, decernam religionis ingressum*: in primo casu actus absolutè existit, obiectum actus erit sub conditione; in secundo autem non est actus, sed erit si purificetur conditio.

3 *Dantur in Deo decreta subiectiuè absoluta, & conditionata obiectiuè. Lorca. Montes. Aluarez. Albelda. Salmant. Suarez. Fasolis. Arrubal. Ruizius. Tanerus. Valent. Molina. Herice.* Hoc supposito, asserimus, dari Deo decreta absoluta ex parte subiecti, & conditionata ex parte obiecti, & necessario esse admittenda respectu omnium, quæ sunt positiuè futura sub aliqua conditione. Ita Lorca 1. 2. *disput.* 17. *membro* 2. Montesinos *disp.* 17. *quæst.* 4. *num.* 87. Aluarez *lib.* 2. *de auxilijs disput.* 7. *& lib.* 1. *responsionum cap.* 4. Mag Luna Nuño, Nauarrete, Doctor Ram. & Mag. Ledesma ab ipso relati. Albelda *in præsenti disp* 44. *sect.* 2. *dicto* 3. Salmanticenses *disp* 9. *dub.* 5. & communiter Recentiores Thomistæ in manuscriptis, & in publicis disputationibus. Consentiunt ex parte, ex alienis, Suarez *lib.* 2. *de scientia conditionatorum cap.* 7. *num.* 10. docens, non repugnare Deo prædicta de decreta *lib.* 4. *de prædestinatione cap.* 2. *num.* 11. *& prolegomeno* 2. *de gratia cap.* 8. vbi docet, dari plura ex his decretis de facto in voluntate Dei, licet non dentur in illa de facto omnia, quæ possunt esse. Fasolis *dub.* 19. Arrubal *in hac* 1. *p. disp.* 45. *cap.* 4. dummodo, etsi ex parte alicuius obiecti conditionata sint, ex parte alterius, sint efficacia, & cum eadem limitatione Ruizius apud Alarcon *vbi infra*. Tenet etiam Tanerus *disp.* 2. *de Deo quæst.* 10. *dub.* 4. *num.* 6. vbi docet, actum illum voluntatis diuinæ, quo vult omnes homines saluos fieri, esse absolutum ex parte subiecti, & ex parte obiecti conditionatum: referens pro eadem sententia Gregorium de Valentia, & Molinam: ac tandem Herice *tract.* 1. *disp.* 7. *cap.* 7. *prope finem*, admittit possibilitatem talium decretorum, & de facto dari, cum conditio est ab humana voluntate ponenda, etsi illorum existentia, nec reuelata sit, nec prouidentia generalis, aut particularis cogant illa concedere; discriminantur Auctores isti à nostris Thomistis; quia etsi hæc decreta esse possibilia concedant, nullus tamen illorum affirmat esse necessaria ad omnia positiuè futura, quod Doctores nostri defendunt, & asserit nostra conclusio.

4 *Probatur concl.* 1. *ex D. Th.* Quam ostendo primo ex Diuo Thoma *in* 1. *dist.* 46. *quæst.* 1. *art.* 3. *ad* 2. illis verbis: *Ad secundum dicendum, quod voluntas antecedens potest dici conditionata, nec tamen est imperfectio ex parte voluntatis diuinæ, sed ex parte voliti, quod non accipitur cum omnibus circunstantijs, quæ exiguntur ad rectum ordinem ad salutem*; sed voluntas antecedens non est voluntas signi, sed voluntas beneplaciti, vt docent idem Diuus Thomas *quæst.* 23 *de veritate artic.* 3. *in corpore*, illis verbis: *Inuenitur propriè ratio voluntatis, & sic voluntas de Deo propriè dicitur, & hæc est voluntas beneplaciti, quæ per antecedentem, & consequentem distinguitur*: ergo ex mente Diui Thomæ dantur in Deo actus liberi subiectiuè absoluti, & conditionati obiectiuè.

Deinde suadetur ex eodem Diuo Thoma *quæst.* 12. *de veritate art.* 10. *ad* 8. illis verbis: *Ad octauum dicendum, quod si prophetia comminationis referatur ad ordinem causarum, quem directè respicit, sic est absque omni conditione: absolutè enim est ita ordinatum esse in causis; si autem referatur ad euentum, quem indirectè respicit, sic intelligenda est sub conditione causæ*. Ex quibus verbis tale formo argumentum: obiectum prophetiæ comminationis ex vi ordinis, & dispositionis causarum, habet esse futurum sub conditione causæ; at talis ordo, & dispositio causarum, terminat decretum liberum voluntatis diuinæ: ergo hoc decretum, esto absolutum sit comparatiuè ad dispositionem causarum, est tamen obiectiuè conditionatum comparatione facta ad euentum. 5 *Secundo probatur ex eodem D. Th.*

Denique, & Vrgentius hanc esse D. Thomæ mentem ostendo: nam vt ex ipso manifestè monstraui *disp.* 33. §. 1. *& disputatione præcedenti*, rem esse ab æterno futuram est primam causam esse præparatam, & per liberum decretum dispositam ad dandam existentiam effectibus creatis in tempore: ergo rem esse sub conditione futuram consistere debet in præparatione æterna causæ primæ per liberum decretum ad dandam ei existentiam in tempore sub aliqua conditione; at hoc decretum nequit non esse subiectiuè absolutum, & conditionatum obiectiuè: ergo talia decreta admittenda sunt in Deo ex mente Diui Thomæ. 6 *Tertio ex eodem D. Tho. probatur.*

Secundo suadetur ex dictis *disput. præcedenti* §. 5. implicat aliquid dici, aut esse conditionatim futurum, nisi dependenter à decreto diuino actu exercitè præsupposito in Deo; at futurum conditionatum in statu conditionatæ futuritionis dependere nequit à decreto subiectiuè, & obiectiuè absoluto: ergo debet supponere decretum actu existens subiectiuè absolutum, & conditionatum obiectiuè; & consequenter huiusmodi decreta admitti debent in diuina voluntate. Minor cum consequentia tenet. Maior autem manifesta est ex dictis *disput. præcedenti, & disp.* 33. 7 *Secundo probatur ratione.*

Tertio principaliter suadetur conclusio: in voluntate humana dantur de facto plures actus subiectiuè absoluti, & conditionati obiectiuè, vt potè non tendentes in obiectum, nisi suppositis quibusdam conditionibus; at in hoc modo tendendi in obiecta nulla apparet imperfectio: ergo huiusmodi actus admitti debent in voluntate Dei. Consequutio est legitima: nam quidquid conuenit voluntati creatæ, potest formaliter diuinæ competere, nisi sit perfectio dicens imperfectionem. Minor ex solutione argumentorum manifestè constabit. 8 *Tertio probatur conclusio.*

Maiorem autem, quam negant Vazquez, & Alarcon *vbi infra*, docent Capreolus, Scotus, Gabriel, Corduba, Ioannes à Medina, Adrianus, Durandus, Bonauentura, Catherinus, & alij quos refert, & sequitur Montesinos *vbi supra num.* 83. affirmans esse omnium, tam Theologorum, quam Iurisperitorum doctrinam, vno excepto Vazquio, cuius sententiam. Lorca *vbi supra* reijcit tanquam communi Theologorum sensui aduersantem. Probantque isti Auctores, tum ex votis sub conditione elicitis, v. c. quando aliquis votum religionis emittit sub conditione, quod ab infirmitate aliqua liber euadat, quod votum obligare, conditione completa, quin sit necessum, quod iteretur, est communis Theologorum doctrina; at votum esto actus intellectus sit in via D. Thomæ, includit tamen, & supponit actum voluntatis, & propositum adimplendi promissum: ergo dicatur in voluntate humana actus aliqui subiectiuè absoluti, & conditionati obiectiuè. 9 *Maior prob.* 1.

Tum etiam, ex contractibus, qui fiunt mutuo contrahentium consensu verbis expresso, quorum plures conditionati sunt, vt constat in contractu sponsalium, qui multoties celebratur sub conditione, v. c. *si Pater voluerit, si tantum dotem consignauerit*: & in contractu emptionis, & venditionis, qui sæpè sub conditione aliqua celebratur; at sic contrahentes de facto volunt obligari, si purificetur conditio, cuius signum est, quod illa impleta absque iteratione voluntatis, manent obligati, quod absque voluntatis actu subsistere nequit: ergo dantur in voluntate humana huiusmodi actus subiectiuè absoluti, & conditionati obiectiuè. 10 *Secundo probatur maior.*

Tum denique id ipsum ostenditur in ministratione Sacramentorum facta sub conditione, vt quando Sacerdos aliquem baptizat, si non est baptizatus, eo quod dubitatur prudenter de baptismo alicuius: nam in hoc casu verè datur de facto voluntas baptizandi, at non absoluta obiectiuè, aliàs sacrilegium committeret, ita baptizans: ergo est illa voluntas conditionata obiectiuè. 11 *Tertio probatur eadem minor.*

Dices ad primum, in vouente dari actu voluntatem vouendi, & voluntatem insuper se obligandi, quæ ad valorem voti sufficiunt, & vtraque absoluta est, tam subiectiuè, quam obiectiuè, non tamen dari actu voluntatem adimplendi promissum sub conditione aliqua, nec istam esse de essentia promissionis, seu voti, licet requiratur, vt licitè fiat, virtualis voluntas ad implendi promissum, seu ad minus, quod non adsit voluntas opposita: vnde in his votis non interuenit aliqua voluntas, quæ sit subiectiuè absoluta, & conditionata obiectiuè. Et eodem 12 *Respond. ad* 1. *minoris probationem.*

Ad 2. dem modo inter contrahentes contingere. In casu autem mini-
Ad 3. strantis Sacramentum sub conditione, non adest voluntas obiectiuè conditionata, sed vndequaque absoluta conficiendi rem sacram iuxta naturam suam; & quia illius natura petit vt supra eandem materiam forma non repetatur: ideo ministrans intendit verum Sacramentum conficere, vult tamen suspendere effectum talis voluntatis, scilicet Sacramenti confectionem, & illius effectum, si reuera a parte rei datum est Sacramentum.

13 *Solutioni primæ probationis obstat primo. Secundo.* Sed contra primam facit, tunc enim re vera datur in sic vouente voluntas se obligandi; at obligatio non statim resultat, sed resultabit posita conditione, sicuti nec in illo, cui vouet, resultat ius de facto in vouentem; sed resultabit conditione purificata: ergo datur de facto voluntas obligationis, absolutè non existentis, sed exituræ si purificetur conditio. Tum etiam: nam sic vouens vult de facto exequutionem suæ obligationis suspendi vsque ad impletionem conditionis, vt fatetur Auctor solutionis, quam impugnamus: ergo de facto vult exequutionem talis obligationis si purificetur conditio. Patet consequentia: nam idem est velle exequutionem suspendi vsq; ad conditionis adimpletionem, ac velle, quod resultet conditione purificata; at exequutio obligationis præsens non est, sed erit posita conditione: ergo talis voluntas est conditionata obiectiuè.

14 *Contra solutionē tertiæ probationis facit 1. Secundo.* Contra secundam facit primo: nam sic ministrans vult de facto Sacramentum conficere; at illius confectionem non vult independenter à conditione: ergo dependenter ab illa, & consequenter obiectum illius voluntatis, quæ de facto datur, non est absolutum, sed conditionatum. Secundo: nam de facto datur voluntas, qua minister vult Sacramenti confectionem; at multoties continget, vt Sacramenti confectio non existat de facto, nec sit absolutè exititura, nempè in casu, quo non verificetur conditio: ergo obiectum voluntatis prædictæ, nec est, nec absolutè erit, sed esset si verificaretur conditio, quod idem est ac illam voluntatem esse subiectiuè absolutam, & conditionatam obiectiuè.

15 *Quarto probatur conclusio.* Quarto suadetur conclusio: datur in diuino intellectu actus scientiæ subiectiuè absolutus, & conditionatus obiectiuè, quem aduersarij scientiam mediam appellant. Nos autem scientiam liberam futuri sub conditione: ergo etiam potest dari in voluntate Dei actus subiectiuè absolutus, & conditionatus obiectiuè, quo scilicet velit rem aliquam esse non absolutè, sed purificata aliqua conditione. Patet consequentia ad hominem contra Vazquez, qui ex eo negat istos actus in voluntate Dei, quia solum addunt respectum rationis supra obiecti creati mutatione fundatum, quæ mutatio in obiecto purè conditionato non intercedit; at hæc ratio supposita veritate antecedentis, prorsus est nulla: ergo tenetur etiam admittere actus in voluntate diuina subiectiuè absolutos, & conditionatos obiectiuè.

Prob. minorem. Probo minorem: scientia conditionata non addit supra scientiam omnino necessariam perfectionem aliquam realem, aliàs, cum potuerit non esse in Deo, potuisset aliqua perfectio intrinseca diuino intellectui deficere, sed solum addit, vel conceptum terminationis realis intrinsecæ, vt docebimus de actu libero Dei *infra tract. de voluntate art.* 3. vel respectum rationis, vt contendit Vazquez in constitutione decreti liberi voluntatis diuinæ; at ad istum respectum, quem superaddit scientia conditionata, sufficit ex parte rerum conditionata realis obiectiua mutatio: ergo etiam ad respectum rationis, seu conceptum terminationis, quem superaddit decretum, sufficit mutatio realis obiectiua conditionata.

16 *Responsio.* Respondet Alarcon *Tract. 3. de volunt. Dei disp. 5. cap. 9.* sequutus Vazquez, in obiecto conditionato, v. c. in isto, *si vocauero Petrum, consentiet*, repetiri veritatem præsentem, scilicet, connexionem, quæ inter vocationem, & consensum futurum intercedit; cumque obiectum intellectus sit verum prout in se: fit consequens, quod possit terminare cognitionem absolutè de facto existentem; non tamen inuenitur in illo bonitas præsens: nam cum bonitas non consistat in obiecto, quatenus in se ipso, sed vt conuenienti subiecto appetenti, & prædicta connexio voluntati conueniens non sit, nulla est bonitas præsens in tali connexione; ac proinde non potest terminare voluntatis actum de facto existentem, nam ad hoc, præsens bonitas de facto requiritur.

17 *Hæc solutio reijcitur 1.* Hæc tamen doctrina in primis non congruit cum alia istius Auctoris, *in eodem tract. disput. 3. cap. 3.* vbi sequutus Vazquez, & alios suæ familiæ Doctores, affirmat, Deum simplici amore diligere creaturas possibiles, eo quod in possibilitate illarum inuenitur aliqua bonitas: ergo in rerum possibilitate, quæ in prædicatorum connexione cum non repugnantia ad existendum consistit, est conuenientia ad voluntatem Dei: ergo etiam in connexione vocationis cum consensu vt futuro, aliqua conuenientia ad diuinam voluntatem interuenit; & consequenter terminare poterit actum voluntatis diuinæ. Prima consequentia euidens est in doctrina Alarcon constituentem bonitatem in conuenientia rei ad subiectum, quæ doctrina verissima est, loquendo de bonitate formali, prout à transcendentali distincto. Secunda manifestè probatur: nam si in connexione vocationis cum consensu vt possibili est conuenientia cum voluntate Dei, cur in connexione eiusdem vocationis cum consensu vt futuro non adderit conuenientia cum illa?

18 *Dices.* Si dicas, connexionem istam habere conuenientiam, cum voluntate Dei vt amantis simplici, & inefficaci amore, non autem vt amantis amore efficaci, ex quo solum sequitur posse terminare primum amorem, non autem secundum. In contrarium obstat: nam simplex amor inefficax, & necessarius Dei solum terminantur ad bonitatem omnino necessariam, quo circa in veriori sententia dato, quod Deus diligat creaturas possibiliter, non amore libero, sed necessario erga illas versatur; quia illarum bonitas necessaria est; at bonitas connexionis inter vocationem, & consensum sub ratione futuri, non est necessaria, cum potuerit non connecti cum illo, vt futuro: ergo non est conuenientia cum voluntate Dei vt diligente simplici, & necessario amore, sed amore libero, & efficaci. Quod amplius confirmo: supposito namque, quod illa connexio bonitas, & conuenientia sit, potest terminare actum voluntatis diuinæ; at non actum necessarium, cum bonitas necessaria non sit: ergo actum liberum; & consequenter dabitur actus in voluntate Dei subiectiuè absolutus, & conditionatus obiectiuè. *Contra. Confirm.*

19 *Secundo reijcitur principalis solutio.* Secundo principalis solutio reijcitur: nam prædicta connexio vocationis cum consensu vt futuro, quam præsentem esse fatetur Alarcon, non conuenit vocationi ex se; cum potuerit illi non conuenire: ergo conuenit illi dependenter ab actu libero voluntatis diuinæ, de facto existente, & consequenter est bona bonitate actuali, non minus, quam vera, & terminat efficacem actum diuinæ voluntatis de facto existentem, non minus quam actum diuini intellectus. Patet consequentia, quia omne, quod creaturis actu liberè conuenit, conuenit illis dependenter a voluntate Dei existente de facto.

20 *Tertio reijcitur.* Tertio reijcitur: quia intellectus diuinus non solum cognoscit, quod vocatio cum consensu connectitur, quæ est veritas præsens, sed etiam quod si vocauerit Petrum, consentiet, quod non est, sed erit, purificata conditione: ergo actus intellectus diuini existens de facto, habet pro termino, & obiecto veritatem non existentem, sed exituram sub conditione; & consequenter, etiam actus liber voluntatis diuinæ existens de facto terminari poterit ad obiectum non habens actu bonitatem, sed habiturum, si purificetur conditio.

21 *Vltimo reijcitur.* Denique reijcitur, in obiecto absolutè futuro, v. c. in isto, *Anti-Christus erit*, non est bonitas præsens de facto, sed bonitas absolutè futura; & tamen terminat actum voluntatis diuinæ de facto existentem, non minus quam actum diuini intellectus: ergo etiam si in obiecto futuro sub conditione non sit bonitas præsens, sed futura, si purificetur conditio, terminare poterit actum liberum voluntatis diuinæ de facto existentem, non minus quam actum diuini intellectus. Minor est manifesta. Maior constat: nam bonitas terminans actum efficacem sumitur ab existentia rei, hæc autem existentia in obiecto absolutè futuro non est, sed erit, maximè in aduersariorum sententia negantium creaturas ab æterno existere in æternitate diuina. Consequentia autem probatur: nam si res non existens, sed exititura, terminat actum liberum de facto existentem: ergo obiectum actus voluntatis de facto existentis non petit bonitatem præsentem, sed solum bonitatem futuram; & consequenter ex defectu bonitatis existentis de facto in obiecto conditionato, perperam inferunt Auctores contrarij terminare non posse actum liberum de facto existentem.

22 *Respond. Contra.* Si dicas, obiectum futurum absolutè, habere bonitatem præsentem actu, non physicè, sed in esse obiectiuo. In contrarium obstat, quod etiam bonitas obiecti conditionati est obiectiuè præsens, nempè in intellectu diuino: ergo si obiectiua bonitatis præsentia sufficit terminare actum liberum voluntatis de facto existentem, illum terminabit obiectum, non absolutè, sed sub conditione futurum.

23 *Quinto probatur conclusio.* Quinto principaliter suadetur conclusio: dantur in Deo promissiones plures obiectiuè conditionatæ, vt est illa, qua hominibus gloriam promittit sub conditione perseuerantiæ finalis in gratia. *Qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit*. ergo admitti debent in Deo decreta subiectiuè absoluta, & conditionata obiectiuè. Patet consequentia, tum, quia promissio includit animum adimplendi promissum, & tale propositum necessarium est, licet non vt validè fiat, nec vt licitè simpliciter, bene tamen vt perfectè fiat: ergo promissio aliquid faciendi sub conditione includit propositum illud sub eadem conditione efficiendi. Tum etiam, nam promissio absoluta includit absolutum propositum, vt communiter docetur a Theologis: ergo conditionata includere, aut supponere debet conditionatum voluntatis propositum: sic namque se habet conditionata promissio ad propositum conditionatum, sicuti absoluta ad absolutum.

24 *Respond. Alarcon.* Respondet Alarcon *Tract. 3. disput. 5. cap. 10. & Tract. 4. disp. 1. cap. 7.* ad promissionem non esse necessarium propositum voluntatis formale adimplendi promissum, sed sufficere virtuale propositum adimpletionis, quod in voluntate formali promittendi

tendi continetur, & quod non adsit voluntas opposita, scilicet non adimplendi rem promissam: vnde ad conditionatam Dei promissionem sufficit voluntas formalis promittendi existens in Deo, in qua virtualiter clauditur voluntas adimplendi promissum, & quod non adsit voluntas contraria, scilicet non adimplendi, & in super decretum conditionarum ex parte subiecti, quod erit, si purificetur conditio.

25 *Reijcitur primo.* Sed contra primo: nam esto verum sit non requiri propositum formale faciendi, quod quispiam promittit, nec vt licitè promissio fiat absolutè, & simpliciter, sed ad eius valorem voluntas promittendi sufficiat, & ad honestatem, quod non adsit contraria voluntas, cæterum vt fiat omnino perfectè, nemo potest negare, quod requiratur formale propositum adimplendi promissum; at Dei promissionibus non solum debemus concedere, quæ ad illarum valorem, & illarum honestatem sunt necessaria, sed etiam, quæ exiguntur, vt cum omni perfectione fiant: ergo includere debent, non solum virtuale, sed etiam formale propositum adimplendi promissum.

26 *Secundo.* Secundo, etsi ad honestatem promissionis absolutæ sufficiat virtuale propositum adimplendi promissum, de quo modò non curo, nullus tamen Theologorum negabit promissionem absolutam Dei includere, aut supponere formale absolutum decretum adimplendi promissum, quidquid sit, an præcedat, an vero subsequatur ad promissionem, quod ad rem nihil facit; at non alia de causa, nisi quia exigitur ad perfectissimum modum promittendi, qualis condecet Deum: ergo eadem ratione promissio Dei conditionata includere debet formale propositum, seu decretum adimplendi promissum.

27 *Tertio. Caietan. Sotus. Azor. Sanchez. Torre. Suarez.* Tertio, iuramentum promissorium factum sine animo formali adimplendi rem iuratam, est periurium ex defectu veritatis præsentis, vt docent Caietanus 2. 2. *quæst. 89. art. 7.* Sotus *lib. 8. de iustitia quæst. 1. art. 7. ad* 1. Azor. *Tom. 1. lib. 10. cap.* 4. Thomas Sanchez *lib. 3. summæ c.* 4. *n.* 2. Raphael de la Torre *ad art. 7. citatum disp. 4. in principio*, Suarez *lib. 3. de iuramento*, & tradit D. Tho. *ibidem solut. ad* 1. at si promissionis veritas subsistere posset sine animo formali adimplendi promissum, iuramentum cadens supra illam, periurium non esset defectu veritatis: ergo promissio necessario includit formale propositum adimplendi promissum vt vera sit; & consequenter omnis Dei promissio formale propositum includere debet, si absoluta fuerit, absolutum, etsi conditionata, conditionatum. Denique traditam solutionem reijcio: *Quarto.* promissio est actus liber, aut voluntatis Dei, aut diuini intellectus, & subiectiuè existit circa obiectum conditionatim solum futurum: ergo actus liber voluntatis diuinæ potest subiectiuè formaliter existere erga obiectum purè conditionatum.

28 *Respond.* Si dicas: promissionem, iuxta D. Thomam, esse actum intellectus, ac proinde quamuis sit liber, potest erga obiectum conditionatum purè versari: eo quod in illo veritas de præsenti inuenitur, ex quo non colligitur posse dari actum voluntatis præsentem circa obiectum purè conditionatum, quia obiectum voluntatis est bonum, in obiecto autem purè conditionato non inuenitur bonitas de præsenti.

29 *Contra.* In contrarium sic vrgeo: promissio est actus liber intellectus diuini, & actus virtutis vndequaque honestus; & actus intellectus, qui spectant ad virtutes morales, non respiciunt pro obiecto tantum modo verum, sed verum vestitum bonitate honesta specificante virtutem: ergo Dei conditionata promissio habet pro obiecto bonum; & consequenter in obiecto purè conditionato non datur sola veritas, sed etiam bonitas sufficiens ad terminandum actum voluntatis præsentem.

30 *Corollarium. Probatur.* Ex quibus infero, non solum esse possibilia decreta subiectiuè absoluta, & conditionata obiectiuè, vt volebat Suarez, & alij Recentiores Societatis *supra* allegati, sed etiam dari de facto talia decreta circa omnia, quæ sunt positiuè conditionatim futura. Quod probo manifesta ratione: supposito namque quod possibilia sint, connotatum illorum, per modum obiecti est obiectum futurum sub conditione; at posito connotato decreti, & ipsum decretum debet existere, ergo admissa possibilitate talium decretorum, debent concedi vt de facto existentia circa omnia, quæ positiuè sunt futura sub conditione. Consequentia cum minori liquet.

31 *Maior prob. 1.* Maior autem probatur: tum, quia decretum, vel addit solum supra actum necessarium respectum rationis, vel extrinsecam denominationem ab effectu desumptam, vel conceptum terminationis realis intrinsecæ, vt docebimus *infra tract. de voluntate art.* 3. Si primum, resultat respectus ad positionem termini connotati. Si secundum, connotato posito adest denominatio extrinseca. Si tertium, statim, atque intelligitur connotatum, adest terminatio ad illud, vel vt verius sentio, terminatio, connotatum præcedit, ex illo tamen à posteriori arguitur: ergo in quacumque sententia ex his, quæ circa decreti liberi constitutionem versantur, posito connotato extrinseco diuini decreti, necessum est, & ipsum intelligi existens.

32 *Secundo.* Tum etiam: nam posito connotato decreti absoluti, non potest non præexistere absolutum decretum: ergo posito connotato extrinseco decreti conditionati, præexistere debet conditionatum decretum. Tum denique: nam decretum liberum intelligitur competere Deo ex mutatione reali, non Dei, sed creaturæ terminantis illud: ergo si mutatio realis purè conditionata est sufficiens vt Deo competat liberum decretum, data, aut intellecta hac mutatione, intelligitur adesse decretum, & exercitè existere. *Tertio.*

Quod amplius confirmo: nam si data mutatione ista purè conditionata non adesset decretum, sequeretur, quando conuenit Deo, competere illi ex mutatione sui; consequens est absurdum: ergo data mutatione ista, debet adesse decretum. Probo sequelam: non competere illi ex mutatione reali conditionata obiecti; cum hæc esse posset absque existentia exercita decreti; at non adest alia mutatio ad extra: ergo conuenit ratione mutationis intrinsecæ, quod est absurdum. 33 *Confirm.*

§. II.

Soluuntur argumenta contraria.

Contrarium nostræ conclusionis docuit Vazquez *in hac 1. p. disputat. 67. cap. 4. num. 20. disp. 83. cap. 4 per totum* 1. 2. *disp. 42. cap.* 3. *&* 4. Granadus *controuersia* 3. *generali tract. 4. disput.* 2. Alarcon *Tract.* 2. *disput. 4. cap.* 6. & *tract.* 3. *disp.* 5. *à cap.* 8 valde exagerans Vazquij ingenuitatem, eo quod huiusmodi decreta subiectiuè absoluta, & conditionata obiectiuè expugnauerit: quare soli Vazquio triumphum contra nostros Thomistas canendum censet: non ita Suarez, & alijs suæ Familiæ Doctoribus, quos, cum horum decretorum possibilitatem concesserint, parum feliciter contra nostros pugnasse, & cum illis manus conseruisse deplorat, nec sine lachrymis. 34 *Peroratio Alarcon pro P. Vazquez.*

Sed antequam illorum argumenta proponam, placuit ex istius Auctoris verbis hanc ratiocinationem elicere: solus Vazquez animo ingenuo, vt genuinus Societatis filius, feliciter pro suorum sententia contra nostros Thomistas certauit, eo quod solus ille totus fuit in expugnendis istis decretis, in quibus nostræ sententiæ veritas immota subsistit; at, vt iste Auctor *Tract. 3. de Voluntate Dei disputat. 5. cap. 8. num.* 7. at, vt iste Auctor ingenuè fatetur, rationes, quibus Vazquez horum decretorum impossibilitatem conatur ostendere, parum sunt efficaces, & nihil vt gentes: ergo non strenuè, sed omnino infeliciter pro suæ Societatis sententia pugnauit: siquidem quamuis causam bonam assumpserit, in probatione tamen defecit. 35 *In consequentia conuincitur primo.*

Rursus si argumenta, quibus Vazquez decertat, sunt inefficacia, vt prædictus Auctor *vbi proximè* affirmat, quomodo aperto Marte hostibus terrorem incussit, illosque intra suam causam coegit, & vix aquatum exire permisit, vt rhetoricè magis, quam soliditate Theologica vtens Modernus prædictus inaniter iactat *Disput. 4. de scientia Dei cap. 6. num.* 9. Numquid argumenta oculo cæcutienti, & amoris oleo delinito, visa inefficacia, lynceos oculos obnubilare possunt, & ab hostibus strenuis hebetata spicula reportare victoriam? Cæterum, his missis, ad argumentorum solutionem veniamus. 36 *Secundo.*

Primo arguit Vazquez: Decretum liberum supra actum necessarium solum addit rationis respectum ex reali termini mutatione prouenientem, & in illa fundatum; at in obiecto purè conditionato nulla interuenit realis mutatio; cum numquam sit extra causas constituendum: ergo ad illud terminari nequit decretum liberum subiectiuè existens in Deo. 37 *Argum. Vazq.* 1.

Vel aliter, abstrahendo à respectu rationis, per quem decretum liberum constitui docet Vazquez, quod latè refutabimus *infra Tract. de Voluntate Dei cap.* 3. potest argumentum proponi: non potest intelligi decretum liberum actu existens in voluntate Dei, absque reali mutatione in obiecto decreti; at in obiecto purè conditionato non adest aliqua realis mutatio: ergo ad illud terminari nequit liberum decretum diuinum; & consequenter non poterit dari decretum subiectiuè absolutum, & conditionatum obiectiuè. Hoc est argumentum, quo Vazquez, si placet Alarcon, suis hostibus terrorem incussit, licet postea parum efficax illud reputauerit. Idem censet Granadus *vbi proximè num.* 10. & communiter alij tam exteri, quam propriæ Familiæ, vt omnino inefficax illud reijciunt. 38 *Aliter proponitur idem argumentum.*

Respondent Arrubal: semper in casu conditionati decreti sequi aliquem realem effectum, nempè comminationem promissionem, aut reuelationem, & mutationem istam sufficere. Sed non satisfacit hac responsione, primo: quia in istius Auctoris sententia circa omne conditionatum disparatum, vt verum sit, exigitur necessario decretum; at posset Deus aliquod futurum decernere sub conditione omnino disparata, quin sequeretur promissio, comminatio, aut reuelatio: ergo mutatio ex illis prouenien non saluat vniuersaliter existentiam decreti. 39 *Respondet Arrubal. Sed contra primo.*

Si fortè dicatur: falsam esse minorem, maximè in istius Auctoris sententia, qui non admittit possibile in Deo decretum aliquod purè conditionatum, sed necessario debere esse ex aliqua parte absolutum, vt saluetur requisita mutatio. In contrarium facit secundo: nam externa promissio, reuelatio, aut comminatio supponit in obiecto futuritionem, siue absolutam, siue conditio- 40 *Si respondeatur. Contra* 2.

ditionatam; non enim ideò aliquid erit, quia verè reuelatur, aut verè promittitur; sed ideò verè reuelatur, quia erit, siue absolutè, siue sub conditione: ergo reuelatio (& idem de promissione intellige) præsupponit decretum, siue absolutum, siue conditionatum; & consequenter potuisset Deus aliquid decernere sub conditione, quin aliquod illorum subsequeretur.

41 *Contra 3* Tertio: nam externa reuelatio est effectus decreti absoluti: ergo mutatio ex illa prouenicns est insufficiens ad obiectiuam mutationem ad decretum conditionatum exactam, sicuti non sufficit mutatio circa vnum obiectum, vt aliud terminet absolutum decretum, v. c. mutatio in Paulo ad absolutum decretum terminatum ad Petrum.

Contra 4 Denique: nam promissio externa non est obiectum decreti conditionati; at mutatio exacta ad decretum in illius obiecto requiritur; cum vel sit denominatio extrinseca ab illo, vel respectum rationis ad terminationem ad illud importet: ergo mutatio, quæ in promissione fit, insufficiens est ad statuendum decretum subiectiuè absolutum, & conditionatum obiectiuè.

42 *Secundo respond. alij.* Secundo alij ad argumentum factum respondent: non semper requiri, vt liberum decretum detur in Deo, physicam mutationem in obiecto, sed moralem sufficere, vt constat, si Deus decerneret ab æterno dispensare aliquem à voti obligatione: tunc namque, decretum solam induceret in obiecto mutationem moralem: patet etiam in decreto remissiuo culpæ, quam remitti posse absque physica mutatione peccatoris est multorum Theologorum sententia 1. 2. *quæst.* 113. *art.* 2. Ita Suarez *in Opusculo de scientia Dei libro* 2. *cap.* 7. *num.* 10. Noster Albelda *in præsenti disput.* 32. *sect.* 2 §. 4.

43 *Rejicitur primo.* Sed nec placet istorum solutio: tum, quia communiter nostri Thomistæ realem mutationem physicam in obiecto decreti liberi esse necessariam defendunt, ac proinde vt decreta conditionata, quæ omnes Thomistæ tuentur, defendamus in Deo, non est recurrendum ad mutationem solum moralem parum familiarem *Secundo* Thomistis. Tum etiam: nam, nec voti dispensatio potest in hominem voto ligatum moralem mutationem inducere, nisi illa dicta dispensatio innotescat, nec condonatio extrinseca in hominem peccatum infectum, moralem mutationem per non esse culpæ inducere potest, nisi ad minus talis condonatio peccatori innote- *Tertio.* scat, quod absque reali mutatione non fit. Tum denique: nam adhuc admissa solutionis doctrina, ad rem, de qua in præsenti, nequit accommodari: nam inquiram ab illis, quæ moralis mutatio aduenit obiecto purè conditionato ex decreto de eius futuritione, aut in quo consistit prædicta moralitas? Ergo adhuc admisso sufficere ad decreti existentiam mutationem præcisè moralem, non soluitur factum argumentum.

44 *Vera argumenti solutio.* Quare his omissis, ad illud respondeo cum Aluarez *lib.* 1. *responsionum capit.* 4. *numer.* 10. *ad* 4 & *disp.* 7. *de Auxilijs numer.* 32. cui frequentius adhærent Recentiores nostri, distinguendo maiorem; absque reali mutatione præsenti, nego maiorem: futura absolutè, vel conditionatè, concedo maiorem, & distinguo minorem: non est realis mutatio præsens, aut futura absolutè, concedo minorem: futura sub conditione, quod verificaretur conditio, nego minorem, & nego consequentiam: quia mutatio debet esse iuxta qualitatem decreti, quando decretum fuerit absolutum sufficit, & requiritur realis obiectiua mutatio absolutè futura, quando vero est conditionatum obiectiuè, sufficit mutatio realis obiectiuè, non quæ sit, nec quæ futura sit absolutè, sed quæ sit futura, si purificetur conditio, ex vitalis decreti.

45 *Instatur arg. 1.* Et insto argumentum in scientia conditionata, quę solum addit respectum rationis supra scientiam necessariam Dei, cum potuerit illi non conuenire, si verum est, quod liberum decretum solum addat respectum rationis, quod Vazquez admittit; & tamen cum sola mutatione obiectiua conditionali conuenit Deo. *Secundo.* Insto etiam in decreto libero, quod erga reproborum gloriam admittit Vazquez *in hac* 1. *part. disput.* 84. quamuis non efficax, sed inefficax sit; & tamen non inducit realem gloriæ reproborum mutationem absolutè futuram.

Tertio. Insto denique in decreto absoluto, quod præsens ab æterno est; & tamen non inducit mutationem obiecti præsentem, sed tantum futuram: pariter ergo poterit dari decretum subiectiuè absolutum, & conditionatum obiectiuè, ob mutationem realem obiecti non præsentem, nec futuram absolutè, sed futuram conditionatim.

46 *Secundo arguitur.* Secundo alij sic arguunt: repugnat Deo decretum imprudens, otiosum, & inutile: at omne decretum purè conditionatum est imprudens, otiosum, & inutile: ergo repugnat Deo omne tale decretum. Minorem, in qua est difficultas, verbosè satis ostendunt, sed relicto verborum tumultu talis decreti imprudentiam, *Minor quoad 1. p. prob.* sic probant: nam Deus habuit absolutum decretum, quo non existentiam conditionis decreuit, v. c. quod Christus Tyrijs non prædicaret, quo decreto supposito, impossibilis redditur Christi ad illos prædicatio: ergo non nisi imprudenter decernere potuit illorum conuersionem sub conditione prædicationis Christi redditæ impossibilis per aliud decretum, & cognitæ vt talis. Patet consequentia, quia ridiculum videtur adstruere decretum hoc in Deo: *Si chimæra producatur, conseruabo illam decem annis: volo vt Tyrij conuertantur, si ego non fuerim Deus*: & in humanis stultum esset ita decernere; *Volo dare tibi librum, si per aera volabero*: non alia de causa, nisi quia sunt decreta sub conditione omnino impossibili: ergo cum supposito decreto absoluto de non existentia conditionis, impossibilis reddatur conditio, stultum, & imprudens erit decretum aliud subiectiuè absolutum, quo Deus positiuè decernat rei futuritionem sub tali conditione, v. c. conuersionem Tyriorum sub conditione prædicationis Christi nunquam exstituræ, imò iam possibilis ex vi alterius decreti absoluti.

Deinde probant decreti otiositatem, & inutilitatem; tum, 47 quia ad futuritionem sub conditione, sufficit decretum obiectiuè *Quoad reliquas partes probatur.* futurum: ergo id etiam sufficiet vt saluetur veritas promissionis; & consequenter otiosè, & inutiliter statuetur decretum subiectiuè existens. Tum etiam; nam ex vi decreti conditionati obiectiuè non potest fieri res absolutè futura, si purificetur conditio, *Secundo.* sed necessario exigitur aliud decretum: ergo admitti debet decretum conditionatim futurum ex parte actus; & consequenter ratione illius res erit sub conditione futura, & aliud decretum subiectiuè absolutum erit otiosum. Probatur antecedens: purificata conditione, res erit absolutè futura: ergo in vi decreti tunc absoluti; at decretum primum conditionatum non potest transire in absolutum, etiam si purificetur conditio, sicuti nec scientia conditionata transiret in absolutam purificata conditione, sed succederet scientia visionis: ergo primum decretum non potest dare absolutam futuritionem, si purificetur conditio, sed aliud absoluto deberet succedere, & in vi illius redderetur obiectum absolutè futurum.

Ad hoc argumentum respondeo, negando minorem. Ad pri- 48 mam probationem, concesso antecedenti, nego consequentiam: *Resp. ad prob. 1 p. minor.* nam exempla *ibi* adducta important conditiones omnino impossibiles; cum autem, vt conditionatum sit verum, requiratur necessario, quod conditio, vel ex natura rei cum conditionato connectatur, vel ad minus ex decreto diuino, quod in conditionatis omnino disparatis contingit: quorum neutrum potest conditio ab intrinseco repugnans habere respectu futuri; bene tamen conditio, quæ solum ex suppositione aliqua accidentali redditur impossibilis: hinc fit, quod licet decreta illa de conditionibus ex se repugnantibus stulta videantur, non debeant stulta, & imprudentia censeri decreta subiectiuè absoluta de conditione, non ex se repugnante, sed ex suppositione aliqua accidentali.

Itaque hoc conditionatum: *Si existat chimera, conseruabo illam decem annis*, non potest veritatem habere, eo quod ad veri- 49 tatem conditionati exigitur connexio aliqua, vel ex natura rei, *Explicatur solutio.* vel ex decreto extrinseco, cum conditionato; existentia autem chimeræ non potest ex natura rei, cum sui conseruatione connexionem habere: nam, quod ab intrinseco repugnant, implicatorium est, quod ex natura rei cum sui conseruatione connexionem obtineat; nec potest illam habere ex decreto diuino: quia tale decretum, & si possit dare connexionem extremis ex se non connexis, nequit autem efficere vt id, cui esse omnino repugnat, connexionem habeat cum aliquo: prædicatio autem Christi v. c. etiam si ex suppositione decreti reddatur impossibilis, potest ex se connexionem habere cum Tyriorum conuersione, & ideò sub prima conditione nihil potest prudenter decerni, bene tamen sub conditione prædicationis Christi potest summè prudenter Tyriorum conuersio decerni.

Et quidem prudenter potest Deus promittere Tyriorum 50 conuersionem sub conditione prædicationis Christi, & de facto prudenter promittit hominibus gloriam sub conditione me- *Instatur argumentum.* ritorum, & perseuerantiæ finalis; & tamen, vt fatetur prædictus Auctor non potest Deus prudenter promittere Tyriorum conuersionem sub conditione, quod ipse non sit Deus, nec chimeræ conseruationem per decem annos sub conditione existentiæ chimeræ: ergo dispar est inter vtramque conditionem ratio; & consequenter ex eo quod Deus non possit prudenter decernere sub conditionibus illis ex se repugnantibus, non rectè colligitur non posse prudenter decernere sub conditionibus impossibilibus non ab intrinseco, sed ex suppositione accidentali decreti.

Nego etiam decretorum otiositatem. Ad primam probatio- 51 nem, nego antecedens: nam decretis diuinis repugnat omnis *Ad 1 probationem 2. p. min.* futuritio, vt *Disput præcedenti* monstraui: ac proinde ab illo vt futuro sub conditione prouenire nequit veritas promissionis, aut conditionata rerum futuritio. Dato etiam, quod decretis diuinis non repugnaret conditionata futuritio, non tamen possent esse futura, nisi in vi alicuius præcedentis decreti, vt *Disputat. praced.* §. *vltimo* asserebam; & ideò decretum conditionatum non esset otiosum; cum ex vi illius absolutum decretum obtineret rationem futuri sua conditione, nec aliter posset rationem futuri sortiri.

Ex quoad secundam probationem constat solutio. Vel secundo ad illam dicatur, obiectum sub conditione futurum 52 transiturum fore in futurum absolutè, si purificetur conditio, *Ad 2. probationem.* non in vi tantum decreti conditionati, sed in vi decreti absoluti illati ex conditionato, non quod habeat rationem futuri, sed quod

quod ab æterno fuisset, si Deus ab æterno decreuisset purificare conditionem. Itaque prius nostro modo intelligendi decreuit Deus, quod, si Christus Tyrijs prædicasset, Tyrij conuerterentur, ex vi huius decreti fuit futura Tyriorum conuersio sub conditione, & ex vi illius inferebatur pro alio posteriori decretum absolutum de conuersione illorum, si in illo Deus decerneret purificare conditionem: quia tamen in sequenti signo decreuit non purificare conditionem, mansit Tyriorum conuersio futura purè conditionatim, & impossibilis illius futuritio absoluta, impossibilitate orta ex suppositione decreti.

53 *Tertio arguitur.* Tertio sic obijciunt: nullum potest dari decretum actu existens in Deo, cui non correspondeat aliquod connotatum ad extra variabile; at in decreto conditionato Dei libero non est tale connotatum: ergo non datur in Deo decretum subiectiuè absolutum, & conditionatum obiectiuè. Probatur minor: nam tale decretum non connotat effectum absolutè futurum, quia nunquam erit, nec conditionem, quæ nunquam extitura, nec connotare potest effectum sub conditione futurum, quia hic non est magis actu post decretum, quam si tale decretum non esset; connotatum autem decreti debet esse effectus illius: ergo nullum connotatum variabile ad extra illi correspondere potest.

54 *Respond.* Respondeo, negando minorem. Ad illius probationem, nego tertiam antecedentis partem: nam connotatum huius decreti est effectus sub conditione futurus: nego etiam quod non sit magis actu post tale decretum, quam sine illo: nam sine illo solum erat in statu possibilitatis; post decretum autem constituitur in statu futuritionis conditionatæ: ita vt implicet esse, aut intelligi, nisi præsupposito isto decreto, sicut nec futuritio absoluta sine præsupposito decreto absoluto.

Instatur argumentum. Et insto argumentum: tùm in promissione conditionati, quæ est actus liber diuini intellectus, aut diuinæ voluntatis, cuius tamen connotatum non est absolutè futurum, sed solum sub conditione. Tum etiam, in scientia conditionata Dei, quæ in omnium sententia potuit non esse in illo, & tamen connotatum variabile huius scientiæ solum est conditionatum futurum.

55 *Replicatur.* Sed opponunt in contra: scientia conditionata non est libera, aut contingens absolutè, sed libera, aut contingens ex præsupposita conditione; & ideò non petit connotatum ad extra absolutè variabile, sed solum sub conditione; at decretum est liberum, seu contingens absolutè: ergo petit connotatum absolutè variabile. Patet consequentia: nam variabilitas connotati debet esse iuxta conditionem variabilitatis decreti, aut è contra variabilitas decreti iuxta conditionem variabilitatis in connotato.

56 *Respond.* Respondeo negando antecedens: nam scientia conditionata taliter competit Deo, quod potuit absolutè illi non conuenire: nam sicut potuit absolutè Deus scire Anti-Christum esse futurum; aut non esse futurum; ita potuit absolutè scire Petrum vocatum fore consensurum, & potuit absolutè, hoc non scire. Quod patet: nam talis scientia, esto conditionata sit obiectiuè, subiectiuè tamen absolutè existit: ergo, vel ita, vt potuerit absolutè non esse, vel ita, vt fuerit necessario absolutè; non hoc secundum: ergo primum; & consequenter potuit absolutè non competere Deo, & hoc ideò est, quia licet obiectum sit sub conditione futurum, absolutè tamen habet futuritionem conditionata, quam absolutè potuit non habere, & idem quod in scientia, in decreto contingit.

57 *Vltimo arguitur.* Denique sic obijciunt: actui voluntatis actu existenti in Deo debet correspondere proprium voluntatis obiectum præsens, saltim in esse obiectiuo; at decreto conditionato non correspondet proprium voluntatis obiectum præsens, adhuc in esse obiectiuo: ergo non est actus actu existens in Deo, sed esset, si conditio purificaretur, quod est esse conditionatum ex parte subiecti. Probatur minor: obiectum voluntatis est bonum; at effectus sub conditione futurus non est actu bonus, sed esset bonus, si purificaretur conditio: ergo non datur actu obiectum voluntatis præsens, adhuc in esse obiectiuo. Probatur minor: bonitas, quæ est obiectum actus efficacis, est bonitas existentiæ; at effectus sub conditione futurus non habet existentiam actu, nec in esse physico, nec in esse obiectiuo: ergo non habet bonitatem terminantem actum efficacem actu, nec in esse physico, nec in esse obiectiuo.

58 *Confirm. primo.* Confirmatur primo: obiectum, quod actu coloratum non est, sed esset coloratum sub aliqua conditione, non potest terminare actum potentiæ visiuæ de facto existentem, sed terminaret illum, si purificaretur conditio: ergo obiectum quod actu non est bonum, sed esset bonum sub aliqua conditione terminare nequit actum voluntatis actu existentem, sed terminaret illum, si purificaretur conditio. Patet consequentia: nam sicut obiectum visus est lucidum coloratum, ita obiectum voluntatis est bonum.

59 *Confirm. secundo.* Confirmatur secudo: obiectum impossibile sub conditione, si esset possibile, terminare non potest actum voluntatis, saltim efficacem: nam de simplici complacentia alia est quæstio, de qua 1. 2. q. 13. at non alia de causa, nisi quia actu bonum non est absolutè, sed solum est bonum sub conditione: ergo obiectum sub conditione futurum terminare non potest actum efficacem de facto existentem. Patet consequentia: quia tale obiectum bonum non est, sed erit bonum, si purificetur conditio.

Confirmatur tertio: obiectum impossibile sub conditione, quod esset possibile, non terminat simplicem complacentiam diuinam, v. c. chimera sub conditione, quod possibilis esset, terminare nequit amorem simplicis complacentiæ diuinæ: ergo effectus absolutè non futurus, sed solum sub conditione terminare nequit actum efficacem voluntatis diuinæ actu existentem in Deo. Patet consequentia: nam sicut bonitas entis possibilis est obiectum amoris simplicis, ita bonitas existentiæ est obiectum actus efficacis: ergo si prima, solum sub conditione cognita, terminare nequit simplicem amorem: ita existentia, sub conditione solum conueniens, terminare nequit actum efficacem. 60 *Confirm. tertio.*

Ad hoc argumentum responderi solet primo, quod licet res futura præsens non sit, est tamen præsens pro tunc futuritionis eius futuritio, quæ est obiectum decreti. Hæc tamen solutio stare nequit cum his, quæ diximus *Disp.* 33. nimirum, futuritionem esse denominationem, desumptam à decreto vt à forma; at nullus actus potest suum obiectum vt forma constituere: ergo futuritio conditionata non est obiectum decreti conditionati; & consequenter, quamuis præsens sit futuritionis tempore, non saluatur per hoc, quod prædictum decretum habeat obiectum præsens pro tunc. 61 *Prima solutio. Reijcitur*

Secundo alij respondent, quod licet existentia effectus futuri sub conditione non sit præsens, est tamen præsens obiectiuè pro tunc futuritionis bonitas illius, per quam constituitur in ratione obiecti voluntatis diuinæ. Sed nec ista solutio satisfacit: nam bonitas, quam præsentem constituunt in prædicto effectu pro tunc futuritionis, vel est bonitas existentiæ illius, vel futuritionis, vel quid ditatis sub esse possibilis. Non prima, quia cum existentia præsens non sit, nec illius bonitas præsens esse potest. Non secunda, vt contra primam solutionem probaui. Non tertia: tum, quia vt cum communiori Thomistarum sententia docebimus *Tract. de volunt. Dei ar.* 2. bonitas rerum in esse possibili non sufficit terminare actum voluntatis diuinæ. 62 *Secundo alij resp. Displicet ista solutio.*

Tum etiam: nam dato, quod terminet actum diuinæ voluntatis, terminat actum necessarium simplicis complacentiæ, vt communiter docent illi, qui in creaturis possibilibus amabilitatem agnoscunt; actus autem, de quo in præsenti loquimur, necessarius non est. Tum denique: nam esto posset terminare actum liberum, esset actus simplicis complacentiæ, non actua efficax; decretum autem conditionatum; de quo in præsenti, actus efficax est, vt ex dictis §. *sequenti* constabit: ergo non assignatur in effectu conditionato futuro bonitas præsens pro tunc futuritionis sufficiens terminare decretum subiectiuè absolutum, & conditionatum obiectiuè. 63 *Vera solutio.*

Quare, his prætermissis, ad argumentum factum respondeo, concessa maiori, negando minorem: ad cuius probationem, distinguo maiorem: est bonum bonitate præsenti, nego maiorem; præsenti, aut futura, siue absolutè, siue sub conditione, concedo maiorem: & concessa minori, nego consequentiam, quia bonitas futura sub conditione, sufficit terminare actum voluntatis præsentem. Itaque voluntas non limitatur ad amorem bonitatis præsentis sed potest etiam per desiderium ferri in bonitatem futuram, & quando tale desiderium est efficax, & absolutum, petit pro obiecto bonitatem absolutè futuram; si verò conditionatum fuerit, petit pro obiecto bonitatem futuram, non absolutè, sed sub conditione, & hæc bonitas sub conditione, futura est præsens in esse obiecti pro tunc futuritionis voluntati diuinæ. 64

Ad primam confirmationem, concesso antecedenti, nego consequentiam: nam potentiæ visiuæ obiectum, ob sui materialitatem, est tantum coloratum præsens: vnde, nisi præsens sit actu, terminare nequit actum eius præsentem, secus in voluntate opposita de causa contingit. *Ad 1. confirm.*

Ad secundam confirmationem, concesso antecedenti, distinguo consequens: sub conditione, quod esset futurum, concedo consequentiam: sub conditione futurum, nego consequentiam. Itaque non est idem obiectum sub conditione, quod esset futurum, & obiectum futurum sub conditione: nam in primo sensu non est obiectum futurum, adhuc sub conditione, sed conditio cadit supra futuritionem ipsam, quam de facto non habet; in secundo autem conditio non cadit supra futuritionem, sed supra existentiam; & ideò in primo terminare nequit actum efficacem præsentem, bene tamen in secundo. *Ad secundam.*

Ad tertiam confirmationem, de cuius antecedenti variè sentiunt Theologi, breuiter pro nunc respondetur ex Caietano *in hac* 1. *p. quæst.* 63. *art.* 3. quem sequitur Aluarez 1. 2. *quæst.* 13. *art.* 5. distinguendo antecedens: circa impossibile ab intrinseco tale, transeat antecedens: si solum sit impossibile ex suppositione aliqua accidentali, nego antecedens, & nego consequentiam: quia id quod absolutè futurum non est, bene tamen sub conditione, non habet repugnantiam aliquam ab intrinseco 65 *Ad tertiam.*

intrinseco vt sit absolutè futurum, sed solum ei repugnat absoluta fututitio ex suppositione accidentali, nempè diuini decreti.

§. III.

De efficacia istorum decretorum.

66 *Secunda conclusio.* Sit secunda conclusio. *Hæc decreta conditionata sunt ex se, & abintrinseco efficacia, & prædeterminantia efficaciter.* Ita omnes Thomistæ *in præsenti, & tract. de auxilijs, & in hac 1. p. q. 19. art. 5.* quibus in locis fusè huiusmodi efficacia suadetur; breuiter tamen insinuabo argumenta pro re, de qua agimus, quia sine istius efficaciæ aliquali notitia percipi nequit, quomodo in decretis possint contingentia cognosci.

67 *Notabile.* Ante cuius probationem aduerto, quod si decreta omnimodo absoluta non sunt indifferentia prout à Deo, sed efficacia ab intrinseco, & prædeterminantia voluntatem creatam ad liberum consensum, decreta etiam subiectiuè absoluta, & conditionata obiectiuè, efficacia intrinseca, & voluntatis nostræ prædeterminatiua debent gaudere. Quod probo manifesta ratione: nam ab *Probatur.* eisdem causis vt futuris sub conditione dependet effectus in statu conditionato, à quibus vt absolutè futuris dependet in statu absoluto: ergo si actus contingentes, & liberi voluntatis creatæ, vt futuri sint absolutè, essentialiter pendent à prædeterminatione physica efficaci ab intrinseco vt futura absolutè, & idcirco petunt decretum diuinum exercitè existens, quo Deus decernat dare absolutè huiusmodi prædeterminationem, dependebunt etiam in statu conditionato ab illa, vt sub conditione futura, atque ex consequenti à decreto exercitè existente in Deo, quo decernat sub aliqua conditione, prædeterminando efficaciter cum illa concurrere, quod decretum non potest non efficacia ab intrinseco, & omnimoda infallibilitate gaudere: quare si semel ex Augustino, Doctore Angelico, & ratione monstrauerimus, decreta absoluta, a quibus futura contingentia absolutè futura dependent, esse intrinsecè efficacia, id ipsum de decretis conditionatis demonstratum manebit.

68 *Decreta absoluta esse ab intrinseco efficacia: Probatur primo ex August.* Quod autem decreta absoluta ab intrinseco sint efficacia, docent Capreolus *in 1. dist. 45. q. 1. art. 2.* & *in 2. dist. 28. q. 1. art. 3. ad. 12.* Ferrara *3. Contra Gentes cap. 89.* Bannez, Nazarius, & Albelda *infra q. 19. art. 8.* & omnes Thomistæ cum alijs, quos referunt PP. Salmanticenses *Tract. de voluntate Dei disp. 10. dub. 3.* Et suadetur in primis ex Parente Augustino *lib. de gratia, & libero arbitrio cap. 5.* & *16. lib. de correctione, & gratia cap. 10. 12. 14. & 15. lib. de prædestinatione Sanctorum cap. 6. Epistola. 107.* & *lib. 1. ad Simplicianum quæst. 2.* Quibus in locis, & passim alibi, recognoscit gratiam ab intrinseco efficacem, qua Deus hominum corda conuertit, quando voluerit, quomodo voluerit, & vbi voluerit, cuius verba breuitatis causa prætermitto, sufficiant illa Sanctissimi Doctoris libro de Prædestinatione Sanctorum cap 8. *Hac itaque gratia* (scilicet efficax) *quæ occultè humanis cordibus diuina largitate tribuitur, à nullo duro corde respuitur; ideò quippe tribuitur vt cordis duritia primitus auferatur: quando ergo Pater intus auditur, & docet vt veniatur ad Filium, aufert cor lapideum, & dat cor carneum.*

69 Quæ verba solum de gratia ex se efficaci, & vt præuenit nostrum consensum possunt verificari; at semel admissa gratia intrinsecè ab intrinseco efficaci, & infallibili, prout venit à Deo, necessario debet concedi decretum absolutum independenter à nostro consensu ab intrinseco efficax, vt in confesso est apud omnes contrarios Doctores, & per se manifestum: ergo talia decreta ab intrinseco, & ex propria natura, efficacia sunt de mente Augustini.

70 *Secundo probatur ex D. Th.* Deinde suadetur ex Doctore Angelico, qui vt Augustinianus in omnibus, vel vt melius dicam, ipsissima mens Augustini, non potuit in rebus de gratia ab Augustini mente recedere. Igitur D. Thom. *2. Physicorum lect. 8. ad textum 48. q. 3. de Potentia art. 7. ad 7. in hac 1. p. q. 19. art. 3. ad 5. q. 105. art. 5. 1. 2. q. 6. art. 1. ad 3. q. 9. art. 4. quæst. 109. art. 1. quæst. 111. art. 2.* & alibi sæpè, in omni causa secunda, siue naturali, siue libera agnoscit, præter virtutem receptam à Deo, quandam motionem præuiam à prima causa, qua ad operandum infallibiliter applicetur. Videndus est Angelicus Doctor præcipuè *q. illa 3. de Potentia art. 7. in corpore, & solut. ad 7.* vbi ita expressè præmotionem physicam tradit, etiam in libero agente, vt nonnulli ex contrarijs nullam aliam fugam inuenerint, nisi quod D. Thomas sententia, quam ibi docuit, in Summa retractauerit: falluntur tamen: nam Doctor Angelicus, locis ex Summa allegatis, nec verbum insinuat, quo sententiam ibi traditam desserat, sed summè cum illa concordat, vt constabit legenti.

71 *Ex doctrina D. Th. formatur argum.* Ex quo tale formo argumentum: Deus in tempore concurrit cum agentibus liberis, nedum simultaneo concursu in effectum; sed etiam præuio in causam, quo illam vltimo complet, & ad operandum præmouet, & infallibiliter applicat: ergo habuit ab æterno decretum non solum simultaneè, sed etiam præuiè concurrendi, prædeterminando, & applicando illam ad efficaciter operandum. Hæc consequentia est euidens: nam, quod Deus in tempore exequitur, ab æterno decreuit. Tunc vltra; sed decretum concurrendi præuiè est efficax ab intrinseco, & infallibiliter cum consensu connexum: ergo decretum absolutum diuinum est ab intrinseco efficax, & infallibile vt præuenit nostrum consensum ex mente D. Thomæ. Consequentia est nota. Minorem non negant contrarij, quod si negauerint, manifestè illam probo: præmotio, & applicatio causæ ad operandum complet illam vltimo, & completè ad operandum determinat: ergo est infallibiliter cum operatione connexa; & consequenter decretum præmotionem præparans ab æterno, efficacia ab intrinseco, & omnimoda infallibilitate debet gaudere.

Quod amplius confirmo ex alia doctrina Doctori Angelico familiari, videlicet libertatem nostrorum actuum ad summam efficaciam diuinæ voluntatis reducendam esse, qua non solum substantiam actus, sed etiam libertatis modum decernit. Ita habetur apud D. Thomam *in hac 1. part. quæst. 19 art. 8. quæst. 22. art. 4. quæst. 23. art. 6. quæst 83. art. 1. ad 3. 1. 2 quæst. 10. art. 4. ad 1. in 1. ad Annib. dist. 47. q. 1. art. 4. ad 4. 3. Contra Gentes cap. 89. & cap. 94. circa finem. 1. Perihyermenias lect. 14.* quibus in locis, & passim alibi, ad efficaciam diuinæ voluntatis decernentis, nedum substantiam, verum etiam modum libertatis in actibus voluntatis creatæ, illorum libertatem reducit; at negantes prædiffinitiones ab intrinseco efficaces in Deo, non ad efficaciam voluntatis diuinæ, sed ad præscientiam conditionatam fugiunt, vt nostram libertatem cum efficacia gratiæ componant: ergo longè à D. Thoma distant, & Angelicus Doctor, qui ad summam efficaciam voluntatis diuinæ libertatem nostram reducit, manifestè sentit prædiffinitiones diuinas esse ab intrinseco ex propria naturâ efficaces. 72 *Confir. 1.*

Confirmatur secundo ex eodem D. Thoma *infra quæst. 23. art. 1. ad 1.* vbi soluens argumentum ex auctoritate Damasceni asserentis: *Omnia quidem præcognoscit Deus, sed non omnia prædeterminat.* Respondet, *quod Damascenus nominat prædeterminationem, impositionem necessitatis, sicut in rebus naturalibus, quæ sunt prædeterminata ad vnum.* Et eodem modo respondet ad illam auctoritatem, & ad aliam Gregorij Niseni *3. Contra gentes cap. 90.* sentit ergo prædiffinitionem prædeterminantem voluntatem creatam, non ad vnum per modum naturæ, sed per modum libertatis cum omnimoda infallibilitate, esse necessario admittendam, aliàs frustra Angelicus Doctor sic explicuisset PP. auctoritates. 73 *Confir. 2.*

Confirmatur tertio: nam efficacia intrinseca decreti vt à Deo à scientia media independens, ideò ab Auctoribus contrarijs negatur, quia principium à nobis ineuitabile cum consensu nostro connexum, illius lædit libertatem; sed hoc expresè ab Angelico Doctore negatur *infra quæst. 19 art. 8. ad 2.* vt *disp. 28.* clarè monstrabimus: ergo efficacia ex præscientia menti D. Thomæ aduersatur, & intrinseca efficacia decreti est illius menti conformis, & ab ipso clarè tradita. *Confir. 3.*

Denique id ipsum constat ex eodem Diuo Thoma *q. 12. de veritate art. 10. ad 12.* illis verbis: *Ad vndecimum dicendum, quod causæ superiores; quæ sunt rerum rationes in diuina præscientia, nunquam deficiunt ab impletione suorum effectuum, sicut deficiunt causæ inferiores, & ideo in causis superioribus cognoscuntur rerum euentus absolutè*; at rerum rationes in diuina mente existentes nihil aliud sunt, quam diuina essentia, vt per decretum liberum determinata ad rerum productionem, vt expresè habetur apud Diuum Thomam *quæst. 3. de veritate art. 6* ergo ex illius mente decretum absolutum est efficax ex se, & ab intrinseco, aliàs in illo, & ex illo non possent rerum euentus absolute cognosci omnino infallibiliter, vt fatentur Auctores contrarij, qui hoc ipso, quod decretis diuinis negant efficaciam intrinsecam, consequenter negant posse in illis futura contingentia absolute cognosci. 74 *Confir. 4.*

Tertio suadetur hac ratione Theologica: nam decretum diuinum tale debet esse, vt sit prima ratio discernendi, consentientem à non consentiente, iuxta illud Pauli: *Quis te discernit? quid habes, quod non accepisti? si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis?* at nisi gaudeat efficacia ab intrinseco, prout venit à Deo, non esset prima discernendi ratio inter consentientem, & non consentientem, sed primum discrimen ad voluntatem creatam deberet reduci; & consequenter posset homo gloriari, & aduersus alium inflari, vt eruditè ponderant, & inefficacissimè ostendunt nostri Thomistæ *ad Tract. de auxilijs*, eo quod discrimen effectus, non ad id in quo causæ conueniunt, qualiter in decreto prout à Deo veniente inter se conuenirent consentiens, & non consentiens, si semel prout ab illo non gaudeat efficacia ab intrinseco, sed ad id in quo discriminantur debet reduci: ergo necessario debent admitti decreta efficacia ab intrinseco, & prædeterminantia voluntatem creatam. 75 *Tertio probatur assumpti ratione Theologica.*

Quarto: nam decretum debet esse tale, quod subordinet Deo voluntatem creatam; at decretum non prædeterminans, sed simultaneè cum illa concurrens, non subordinat Deo vt primæ causæ voluntatem creata: ergo debet esse prædeterminatiuum voluntatis creatæ; & consequenter efficax ab intrinseco: Probo minorem: ex duabus causis, quarum vna non agit in aliam, nec illam ad agendum applicat, sed vtraq; simul ad effectum concurrit, neutra subordinatur alteri, licet vna ab alia in productione effectus 76 *Quarto probatur.*

effectus dependeat, vt constat in duobus portantibus lapidem, aut trahentibus currum; at si decretum diuinum non præpararet præuium, sed solum simultaneum concursum, non ageret Deus in arbitrium creatum, sed simul eum illo ad actum concurreret: ergo non subordinaret Deo vt primæ causæ voluntatem creatam.

77 *Quinto prob. ab inconuenientibus. Primum est.* Quinto ab inconuenientibus, quæ sequuntur ex contraria sententia: sequitur primo Deum esse Auctorem peccati, nec minus esse opus illius perditionem Iudæ, quam vocationem Pauli; consequens est hæreticum: ergo decretum absolutum Dei est efficax ab intrinseco. Patet sequela: nam si decretum concurrendi non esset efficax prout à Deo, & præpararet concursum indeterminatum, quatenus procedit ab ipso, concursus voluntati oblatus esset prout à Deo indifferens ad bonum, & malum, à voluntate autem pro nutu ad vnam partem determinaretur: ergo quandoq; determinaretur ad malum, & quandoq; ad bonum; & consequenter æquè vtrumque causaret. Patet hæc consequentia: nam vtrumq; ex se indifferenter omnino respiceret, & ad vtrumq; media voluntatis determinatione transiret: ergo æqualiter vtrumque causaret.

78 *Secundū.* Secundo sequitur, concursum creatum præcedere concursum diuinum; & consequenter, quod non esset effectus illius, quod est erroneum. Patet sequela: nam determinans, in quantum tale, debet præcedere id, quod determinatur; cum prout sic ad illud comparetur vt forma: ergo si concursus creatus determinat concursum diuinum, illum præcedit; & consequenter illius causalitatem necessario sub aliqua formalitate subterfugit.

79 *Tertium.* Denique, omissis alijs, id ipsum ostenditur: efficacia intrinseca prædiffinitionis diuinæ non lædit, sed potius firmat libertatem creatam: ergo non debet Deo negari. Consequentia est euidens: cum hac sola ratione à contrarijs negetur, quia non stat cum illa creata libertas. Antecedens autem constabit ex dicendis *disput.* 38. vbi hæc argumenta vrgebuntur.

§. IV.

Respondetur directè ad quæstionem.

80 *Tertia conclusio. Aluarez. Albelda. Salmant. S. Tho. S. Aug.* Sit Tertia Conclusio. *Hæc conditionata positiuè futura cognoscuntur à Deo in decreto efficaci subiectiuè absoluto, & conditionato obiectiuè.* Conclusionem istam esse de mente Augustini multis ostendunt nostri Thomistæ, Aluarez *disp.* 7. *de auxilijs*. Albelda *in præsenti disput.* 45. *sect.* 2. Salmanticenses *disp* 10. *dub.* 2. & Magister S. Thoma *disp.* 20. *art.* 3. ex quibus vnum, vel alterum testimonium expendam. Primum sit ex *lib. de prædestinatione Sanctorum cap.* 10 illis verbis: *Prædestinatione Deus ea præsciuit, quæ fuerat ipse facturus.* Et paulò infra: *Quando promissit Deus Abrahæ fidem gentium, non de nostra voluntatis potestate, sed de sua prædestinatione promissit: promissit enim quod ipse facturus erat, non quod homines, &c.*

81 *Ex his testimonijs duplex argumentum deducitur.* Ex quibus verbis duplex sumo argumentum: primum; quod Deus est facturus, in sua prædestinatione prænoscit; at Deus omnes actiones nostras quantumcumque liberas est facturus: ergo eas in sua prædestinatione cognoscit, idest in decreto efficaci. Secundum; quod Deus promittit, de sua prædestinatione, non de nostra potestate promittit; at Deus multoties nostras actiones liberas promittit, iuxta illud: *Faciam vt in præceptis meis ambuletis*: ergo illas promittit de sua prædestinatione, & easdem in sua prædestinatione cognoscit.

82 *Respond. contra 1.* Dices, Augustinum in vtroque testimonio loqui de futuris absolutis, non de conditionatis. Sed contra primo: nam Auctores, qui negant conditionata in decreto cognosci, etiam id negant de absolutè futuris in decreto absoluto vt consequenter loquantur: nam si absolutè futura in decreto cognoscuntur à Deo, necessario est dicendum illud esse infallibile, & ab intrinseco cum illis connexum; dato autem, decretum ab intrinseco efficax nostras voluntates liberas præuenire scientia media euanescit: ergo Augustinus docens, Deum absolutè futura in sua prædestinatione cognoscere, idest in suo prædiffinitiuo decreto, scientiam mediam excludit, & id ipsum fatetur de conditionatis futuris.

83 *Secundo.* Secundo: nam si futura absoluta cognoscit Deus in sua prædestinatione, vt apertè Augustinus fatetur, est propter dependentiam, quam habent ab illa; at ab eisdem causis in statu conditionato dependent conditionata futura, à quibus in statu absoluto dependent futura absolutè: ergo etiam conditionata futura cognoscit Deus in sua prædestinatione. *Tertio.* Tertio: nam iuxta Augustinum *in eodem lib. cap.* 19. ad omne id extenditur diuina prædestinatio, ad quod pertingit diuina efficientia; sed ad effectus in statu conditionato extenditur diuina efficientia: ergo etiam eius prædestinatio. Minor cum consequentia tenet. Maior autem constat: nam contra Massilienses, qui omnia, præter fidem, Deo prædestinanti attribuebant, sic arguit: *Audiant, & ipsi in hoc testimonio, vbi dicit sortem consequuti sumus prædestinati secundum propositum eius, qui vniuersa operatur: ipse ergo vt credere incipiamus operatur, qui vniuersa operatur.* Vbi ex eo quod Deus operatur in nobis non solum fidei augmentum, sed etiam fidei initium, infert vtrumque Deum prædestinasse: sentit ergo Augustinus æquè latè prædestinationem, idest prædiffinitiuum decretum extendi, ac extenditur diuina efficientia.

Denique: nam, vt constat ex dictis *in hac disp.* §. 1. sic comparatur promissio conditionata ad conditionatum decretum, sicuti absoluta ad absolutum: ergo si ex Augustino, quidquid Deus absolutè promittit, de sua prædestinatione absolutè promittit, & consequenter in sua prædestinatione id prænoscit, etiam quidquid conditionatè promittit de sua conditionata prædestinatione promittit, & in eadem illud cognoscit. 84 *Quarto.*

Si dicas, sufficere prædestinationem, seu quod idem est, decretum non subiectiuè existens, sed obiectiuè sub conditione futurum. In contrarium est primo: nam in absolutè futuris non sufficit decretum obiectiuè futurum, sed requiritur existens subiectiuè: ergo etiam in futuris sub conditione. Quæ consequentia constat ex dictis *disp. præcedenti* §. 5. Secundo: quia prædestinationi, seu decreto diuino repugnat conditionata futuritio non minus quam absoluta, vt constat ex *ibidem* dictis. 85 *Respondetur. Cōtra 1. Secundo.*

Tertio, nam prædestinatio ex mente Augustini est decretum efficax in statu præuenienti; at eo ipso quod ad futurum sub conditione decretum infallibile, & in statu præuenienti efficax requiratur, scientia media, & illius necessitas non possunt subsistere vt ex dicendis *infra* constabit: ergo si prædestinatio debet ad minus obiectiuè ingredi ad futura sub conditione ex mente Augustini, scientia media illius menti necessario aduersatur. 86 *Tertio.*

Denique: nam si prædestinatio obiectiuè ingrediatur ad conditionata futura, vel intra vt se tenens ex parte antecedentis, & tunc consequentia est omnino infallibilis, & consequenter non per scientiam mediam, sed per scientiam naturalem cognoscetur à Deo, vel ingreditur ex parte consequentis, & tunc, cum non præsupponatur alia scientia media, cæco modo ingreditur prout venit à Deo, si standum sit principijs scientiæ mediæ: quod est inconueniens. Quæ impugnatio ex dicendis *infra* amplius innotescet. 87 *Quarto.*

Secundum testimonium, illudque manifestum, & quo præcedens solutio falsitatis conuincitur, habetur apud Augustinum in eodem *lib. c.* 9. illis verbis: *Quid enim est verius, quam præsciisse Christum, qui, & quando, & quibus locis in eum fuerant credituri. Sed vtrum prædicato sibi Christo à se ipsis habituri essent fidem, an Deo donante sumpturi: idest vtrum tantummodo eos præscierit: an etiam prædestinauerit Deus? quærere, & differre tunc necessarium non putaui, proinde quod dixi, &c.* 88 *Secundū Augustini testimonium.*

Ex quibus verbis duplex argumentum pro nostra sententia desumo: idem est apud Augustinum, Deum tantum præscisse fidem hominum, ac homines illam habituros à se, & idem est homines Deo donante fidem sumpturos, ac Deum illorum fidem prædestinasse. Patet hoc manifestè: quia Augustinus vnum per aliud exponit, & vt terminos æquiualentes accipit, vt constat ex illis verbis: *Sed vtrum prædicato sibi Christo à se ipsis habituri essent fidem, an Deo donante sumpturi, idest, vtrum tantummodo eos præscierit?* Ecce explicat, & pro æquiualenti accipit Deum tantum præscisse hominum fidem sub conditione prædicationis Christi, ac homines illam habituros à se ipsis: *an etiam prædestinauerit Deus?* Ecce pro eodem accipit Deum prædestinasse hominum fidem, ac illam Deo donante fore sumpturos; at homines nec in statu absoluto, nec in statu conditionato, fidem sunt à se ipsis habituri, sed in vtroque statu Deo donante sumpturi, quod scientiæ mediæ professores negare non possunt: ergo in vtroque statu, non solum præscitur, sed etiam prædestinatur illorum fides; & consequenter in vtroq; statu media prædestinatione, id est efficaci decreto, cognoscitur. 89 *Ponderatur 1.*

Secundum argumentum est: futurum, de quo *in præsenti* loquitur Augustinus est conditionatum; at de illo asserit præscitum esse, & prædestinatum à Deo, & ideo quia prædestinatum, præscitum: ergo ex illius mente omnia alia conditionata futura in sua prædestinatione, seu prædiffinitiuo decreto præsciuntur à Deo. Maior probatur, tum nam de eodem futuro loquitur Augustinus, de quo interrogatio fit ab Hylario; at Hylarius interrogat de futuro conditionato, nempè de eo quod *in sex quæstionibus Paganorum* Augustinus docuerat, Christum scilicet, tunc voluisse hominibus apparere, & apud eos prædicari doctrinam suam quando sciebat, & vbi sciebat esse, qui in eum fuerant credituri, ex quibus verbis Massilienses suam confirmabant doctrinam, & male inferebant, ex fide in statu conditionato præuisa Deum moueri ad præmiandum, sicuti ex de meritis conditionatè præuisis ad puniendum quandoque Deum moueri asserebant: ergo responsio Augustini de eodem futuro debet intelligi. 90 *Secundo ponderatur. Maior prob. 1.*

Tum etiam: nam homines prædicato sibi Christo Deo donante esse fidem sumpturos, idem est, ac sub conditione prædicationis Christi esse consensuros; at hoc est futurum conditionatum, & de eo asserit Augustinus præscitum esse, & prædestinatum: ergo loquitur de futuro conditionato. Tum denique, nam hic loquitur Augustinus de eodem futuro, de quo *in sex quæstionibus Paganorum* fuerat loquutus, *ibi* sermo erat de fide hominum sub conditione prædicationis Christi, cum vnum ex 91 *Secundo.*

præci-

præcipuis testimonijs, quo ex Augustino colligunt aduersarij certam conditionatorum notitiam ex prædicto loco desumant: ergo fateri debent loqui *in præsenti* de eodem futuro, nempè de fide gentium sub conditione prædicationis Christi.

92 *Deinde probatur conclusio ex D.Th. primo.* Deinde suadetur conclusio ex D.Thoma, qui in omnibus Augustino semper adhæsit. Et quidem hanc esse expressissimam mentem illius constat apertè ex discursu totius tractatus. Tum: nam iuxta D. Thomam, rem aliquam esse futuram est denominatio a decreto desumpta, vt ex ipso manifestè monstraui *disp.* 33. ergo non poterit vt futura cognosci, etiam sub conditione, nisi in decreto diuino, & ex illo. Tum etiam, quia vt ostendi ex ipso *in hac disp. §.* 1. dantur in Deo decreta subiectiuè absoluta, & conditionata obiectiuè, quæ decreta intrinseca efficacia gaudere ex eodem monstraui §. 3. ergo ex illius mente non aliter poterunt cognosci, nisi in decreto isto subiectiuè absoluto. *Secundo.*

93 *Tertio.* Tum tertio, vt ex D. Thoma probaui *disputationis præcedenti* §. 4. futura contingentia non possunt infallibili cognitioni subesse, nisi vel vt sunt in se ipsis in diuina æternitate contenta, vel in diuinis rationibus, idest rerum idæis, vt determinatis per diuinum propositum; at respectu conditionatorum primus cognitionis modus non adest; cum in æternitate non contineantur: ergo solum terminare possunt cognitionem omnino infallibilem in idæis, & ratione illarum, id est in diuina essentia, vt per decretum liberum determinata, vt det illis existentiam in tempore sub aliqua conditione.

94 *Quarto.* Tum quarto ex D. Thom. *in hac 1. p. quæst.* 19. *art.* 7. *ad* 2. illis verbis: *Vtramque eorum Deus vult, scilicet quod aliquid sit futurum secundum causam inferiorem, quod tamen futurum non sit secundum causam superiorem*; at iuxta Diuum Thomam *quæst.* 12. *de veritate art.* 10. *ad* 8. ex ordine secundarum causarum habet effectus conditionatam futuritionem: ergo conditionata futuritio est effectus diuini decreti; & consequenter in illo, & ex illo poterit, & debebit cognosci.

95 *Quinto.* Denique hanc esse vtriusque Doctoris sententiam, hoc argumento apertè suadetur: fatentes namque necessitatem gratiæ ab intrinseco, & ex propria natura efficacis ad actus liberos voluntatis creatæ, cognitioni illorum pro priori ad efficax decretum, quæ est scientia media, è regione se opponunt, quod non negabunt professores illius; at vt vidimus §. *præcedenti*, talis gratiæ necessitatem docent Augustinus, & Thomas: ergo cognitionem futurorum pro priori ad decretum excludunt, & solum admittunt posse in diuino decreto cognosci.

96 *Tertio probatur conclusio rationibus. Prima est.* Tertio principaliter suadenda est conclusio manifestis rationibus Prima in hunc modum: quidquid Deus extra se cognoscit, attingit in se, & intra se ex parte medij cognoscendi, vt docent D. Thomas *in hac* 1. *p. q.* 14. *art.* 6. præcipuè *solut. ad* 1. 1. *Contra Gentes cap.* 66. *ratione* 5. *&c.* 68. *quæst.* 3. *de veritate art.* 6. quibus in locis, & alibi sæpè hanc doctrinam ad contingentia extendit: ergo conditionata futura in se ipso cognoscit, idest in propria essentia tanquam in medio, & obiecto prius cognito; at diuina essentia nequit esse ratio cognoscendi hæc futura secundum formalitatem aliquam necessariam; cum prout sic non connectatur infallibiliter cum illis, quod est necessarium vt per modum medij, & obiecti illorum cognitioni deseruiat: ergo secundum aliquam formalitatem liberam; & consequenter ratione decreti erit medium cognitionis illorum.

97 *Confirm.* Quod amplius confirmo: nam diuina essentia est medium in quo cognoscuntur creaturæ tanquam illarum causa, vt præallegatis locis docent D. Thomas; & latè ostendi *supra disputat.* 6. ergo vt determinetur in ratione repræsentantis aliquid, quod ex se ipsa non repræsentabat, debet in ratione causæ determinari; at in ratione causæ non aliter determinari potest, quam per decretum liberum: ergo in ratione repræsentantis conditionata futura, non nisi per decretum potest determinari, & constitui; & consequenter non nisi in illo poterunt à diuino intellectu cognosci.

98 *Si dicas. In contrarium obstat primo.* Si dicas, sufficere decretum, quod esset, si purificaretur conditio. In contrarium obstat; tum primo: nam hæc conditionata decreti futuritio omnino repugnat, vt constat ex dictis *disputatione præcedenti*. Tum etiam: nam voluntatem Dei decreturam fore, si purificaretur conditio, nec est formalitas necessaria, nec libera Dei; at diuina essentia debet in ratione medij cognitionis futurorum constitui per formalitatem aliquam liberam: ergo non per decretum, quod foret, sed quod iam sit, potest in ratione talis medij constitui. *Secundo.*

99 *Secunda probatio conclusionis ratione.* Secunda ratio sit: nam ab eisdem causis, dependent contingentia in cognosci, à quibus in esse dependent, maximè si cognitio sit comprehensiua, qualis est diuina cognitio; at conditionata futura dependent in esse à decreto libero Dei subiectiuè absoluto, vt manifestè constat ex dictis *disputatione præcedenti*: ergo ab illo in cognosci dependent; & consequenter cognoscuntur à Deo in sua essentia vt determinat per illud.

100 *Tertio.* Tertia ratio sit: nam admisso decreto subiectiuè absoluto, & conditionato obiectiuè efficaci ab intrinseco, vt necessario ad statum futuritionis conditionatæ, necessario debet admitti in illo, & ex illo posse, & debere cognosci conditionata futura; at huiusmodi decretum fore necessario admittendum probaui §. 1. & §. 3. ostendi intrinseca efficacia gaudere: ergo necessario est fatendum posse, & debere in illo conditionata contingentia cognosci.

101 *Quarto.* Denique suadetur conclusio impugnando rationem, qua Vazquez *disp.* 45. *cap.* 2. *num.* 11. ad oppositum nostræ conclusionis conuincitur, nempè, quia decretum liberum per respectum rationis constituitur, ac proinde à diuino intellectu cognosci non potest vt medium in quo attingat futura; aliàs diuinus intellectus entitates rationis confingeret; at hæc ratio friuola est, & prorsus inefficax: ergo ob illam non est desserenda veritas nostræ conclusionis. Probo minorem primo: nam falsum esse id, quod Vazquez supponit, ostendemus *infra tract. de voluntate Dei art.* 3. Tum etiam; nam etiam illo admisso negare non potest Vazquez Deum per suum liberum decretum causare creaturas: ergo sicut non obstat respectus rationis, decretum in illius sententia constituens, quo minus ad creaturarum productionem vt vera, & realis causa concurrat, nec obstare pariter poterit, quo minus sit medium cognitionis illarum. *Minor prob. 1. Secundo.*

102 *Tertio Quarto.* Tum, quia Deus vt causa repræsentat creaturas, & consequenter per illud ipsum debet repræsentare, per quod in ratione causæ constituitur. Tum etiam, quia quid realius est, vt sic dicam, creaturas causare, quam vt medium illorum cognitioni inseruire: ergo si constitui per respectum rationis, non obstat quominus decretum constitutum sit causa illarum, obstare non poterit, quominus sit medium in quo cognoscantur. Quinto, quia si hæc ratio aliquid probaret, conuinceret non posse Deum sua decreta cognoscere, & consequenter nunquam Deus sciret se velle liberè, quo nihil absurdius. Patet sequela euidenter: quia ideò negat Deum in decreto cognoscere futura, quia aliàs Deus suum liberum decretum cognoscens fabricaret respectum, per quem constituitur: ergo si Deus suum liberum decretum cognoscat, continget respectum rationis, si præfata ratio, quid probat. *Quinto.*

§. V.

Primo argumento contrariorum occurritur.

OMissis pluribus testimonijs Scripturæ, quibus contrarij Auctores contra nostram sententiam vtuntur, quia ex illis tantum colligitur certa conditionatorum notitia, quam non negamus, & hoc non euidenter, sed magna cum probabilitate, vt vidimus *disp.* 34. vnum est, & cui totum suæ sententiæ robur committunt, quod habetur apud Matthæum cap. 11. Lucam cap. 10. illis verbis: *Væ tibi Corozain: væ tibi Bethsaida: quia si in Tyro, & Sydone facta fuissent virtutes, quæ in te factæ sunt, olim in cilicio, & cinere pœnitentiam egissent.* 103 *Arguitur primo ex Scriptura.*

104 Ex hoc testimonio sic arguunt: Deus cognouit omnino infallibiliter Tyriorum conuersionem futuram sub conditione prædicationis Christi, & non in decreto efficaci subiectiuè absoluto, & conditionato obiectiuè prædeterminandi illos ad pœnitentiam, si apud eosdem patrata fuissent miracula Christi: ergo cætera futura certo cognoscuntur à Deo absque præsupposito efficaci decreto subiectiuè absoluto, & conditionato obiectiuè. Consequutio est euidens. Maiorem damus, vt probabiliorem sententiam ad minus. Minorem autem probant sic: nam in hoc testimonio continetur non simplex prædictio, sed obiurgatio incredulitatis Iudæorum, & non absoluta, sed comparatiua ad Gentiles, qui visis eisdem signis signa magna pœnitentiæ, egissent; at increpatio ista, saltim vt comparatiua, foret innanis, si pœnitentia Gentilium in statu conditionato in decreto prædicto cognita fuisset à Deo: ergo non in decreto, sed pro priori ad illud fuit cognita.

105 Minor probatur primo: nam increpatio est innanis, cui potest adhiberi iuxta responsio; at si Deus decreuisset Gentiles ad pœnitentiam sub illa conditione vocare, & prædeterminare, possent Iudæi responsionem iustam præstare, videlicet, ideò nos pœnitentiam visis Christi miraculis non fecimus, quia non habuisti decretum illud efficax voluntatis nostræ prædeterminatiuum, quo decreuisti Gentiles ad pœnitentiam mouere, quod si illud habuisses, & nos etiam pœnitentiam magnam ageremus: ergo pœnitentia Gentilium sub conditione prædicationis Christi non fuit cognita in decreto, sed pro priori ad illud. *Maior prob. 1.*

106 *Secundo.* Secundo: nam, vt comparatiua increpatio sit iuxta, debet æqualitas inter comparationis extrema seruari, quo circa iniustè increparetur vnus seruus præ alio, eo quod ille mille argenteos recipiens alios mille lucrasset, & iste accipiens centum non lucrasset mille; at supposito efficaci decreto erga pœnitentiam Gentilium, & negato erga Iudæos, non seruaretur inter illos æqualitas: ergo iniusta foret increpatio istorum præ illis, eo quod Iudæi pœnitentiam non egerunt, quam tamen agerent sub conditione miraculorum Christi Gentiles.

107 *Tertio.* Tertio: nam si prædicatio, & miracula Christi non essent in ordine ad vtrumque extremum æqualia, sed maiora respectu Gentilium, quam respectu Iudæorum, non foret increpatio compara-

comparatiua iusta, eo quod Iudæi minoribus miraculis coram illis patratis non conuerterentur, bene tamen Gentiles visis maioribus; at inæqualitas orta ex efficaci decreto his concesso, & illis negato, maior est, quam quæ nascitur ex inæqualitate miraculorum Christi; cum fortius pœnitendum moueat decretum, vt potè prædeterminans voluntatem intrinsecè, quam miracula solum inducentia persuasiuè, & moraliter: ergo vt prudens, & iusta sit comparatiua illorum reprehensio, debent omnino æquales, quoad decretum supponi: & consequenter, cum non habuerit decretum efficax prædeterminandi iudæos sub conditione miraculorum Christi; nec illud habuit respectu Gentilium.

108 Denique illa minor suadetur: nam increpatio ista fuit argumentum, quo à paritate Gentilium contendit Christus arguere, & conuincere Iudæorum duritiam, eo quod non fuerant conuersi visis tot miraculis, quæ si apud Gentiles fuissent patrata pœnitentiam egissent; at vt argumentum à paritate factum sit efficax, debet inter vtrumq; extremum seruari paritas omnimoda, aliàs disparitate reddita euidentem solutionem accipiet: ergo nisi Iudæi omnino æquales supponantur Gentilibus tam in his, quæ concurrunt per modum actus primi, quam in decreto, erit omnino inefficax argumentum Christi contra Iudæos ab exemplo Gentilium.

109 *Confirm.* Explicatur hoc amplius: Christus Dominus per hanc obiurgationem intendit conuincere duritiam Iudæorum hoc argumento: *Væ tibi Corozain: væ tibi Bethsaida*, &c. idest ò Bethsaida? auxilia, quibus resistis, talia sunt vt illis cederent Gentiles: ergo ciues tui illis obduratè resistentes obstinati sunt, & rebelles; at vt hoc argumentum efficax sit, debuissent eisdem auxilijs, nullo alio iuuante superaddito, Gentiles succumbere: ergo si decretum superaddatur respectiuè ad illos inducens prædeterminationem intrinsecam, inefficax erit argumentum Christi. Probatur minor: nam tunc consequentia istum sensum efficeret: auxilia, quibus resistis, talia sunt vt illis superaddita physica præmotione Gentiles non obsisterent: ergo ciues tui illis resistentes non audita præmotione physica obstinati sunt, & rebelles; at consequentia ista omnino irrationabilis est: ergo vt vim habeat Christi argumentum debent indui Gentiles conuertendi vi eorumdem auxiliorum nullo superaddito, siue intrinseco, siue etiam extrinseco.

110 *Respond. Ad 1. probationem minoris* Ad hoc argumentum communi solutione, respondeo concessa maiori, negando minorem: ad cuius probationem, nego etiam minorem. Ad primam eius probationem, concessa maiori; nego minorem: nam cum ex defectu decreti efficacis non colligatur defectus potentiæ ad pœnitendum visis miraculis: hic est quod non sit iusta prædicta responsio: potenti enim bonum facere, & non facienti quando adest obligatio, peccatum est illi, atque adeò Iudæi potentes conuerti, & obligati, & hoc non facientes nullam sui peccati veram excusationem habere potuerunt, nec iustam responsionem obiurgationis Christi.

111 *Instatur argumentum in opposita sententia.* Et quidem cum in contrariorum sententia præuiderit Deus in statu conditionato Iudæos in pluribus occasionibus conuertendos fore, audita prædicatione Christi, secus vero in illa in qua Christus illis prædicauit, & è contra Gentiles in quibusdam occasionibus non responsuros, nec acturos pœnitentiam, bene vero in alijs, & Deus decreuerit prædicationem Christi ad illos in occasionibus in quibus vidit fore restituros, respondere etiam possent Iudæi, si nos constituisses in illis occasionibus, in quibus nos vidisti conuertendos pœnitentiam ageremus, audita prædicatione Christi, quod si non fecimus, ideò est, quia non in illis nos constituisti, sed in alijs in quibus præuidisti nos resistentes. Quæ responsio non aliter potest stultitia conuinci, nisi quia in hac, & quauis alia occasione habuerunt auxilium sufficiens, & obligationem agendi pœnitentiam, quam non egerunt: pariter ergo in nostra sententia.

112 *Ad 2. probationem.* Ad secundam minoris probationem, distinguo maiorem: debet seruari æqualitas quantum ad actum primum, supra quem obligatio fundatur, concedo maiorem: quoad actum secundum, vel applicationem ad illum, quæ obligationem supponit, nego maiorem, & distinguo minorem: quoad actum primum, nego minorem: quoad applicationem ad actum secundum, quæ fit per decretum, concedo minorem, & nego consequentiam: cuius ratio est, quia vt iuste vnus increpetur præ alio, sufficit, quod æqualiter sint obligari, & vnus transgrediatur, altero adimplente obligationem, obligatio autem supra posse fundatur, non super actum, vel applicationem ad illum; & quia decretum prædeterminatiuum in nostra sententia non dat posse sed illud supponit, & ad actum efficaciter applicat: hinc est, quod inæqualitas ex illo proueniens, non obstet iustæ increpationi, etiam comparatiuæ, dum modo in potentia æqualia supponantur extrema; qualiter in præsenti contingit. Nec exemplum seruorum ad rem adducitur: quia inter illos est inæqualitas, etiam in actu primo: non enim potest vnus centum argenteis eundem effectum lucrationis præstare, quem alius mille.

113 Ad tertiam probationem, nego maiorem, si non obstante inæqualitate miraculorum supponantur æquales quoad posse; secus autem si inæqualitas in potentia ponatur. *Ad tertiam.*

Ad quartam. Ad vltimam probationem, concessa maiori, distinguo minorem: debet seruari paritas in eo, in quo argumentum fundatur, concedo minorem: in alijs non ad rem argumenti, nego minorem, & nego consequentiam: quia argumentum Christi fundatur in obligatione pœnitendi vtrisque communi, & potentia ad pœnitendum, quæ æqualis foret, aut fortè maior ex parte Iudæorum, & quia in his seruatur æqualitas, vel si est excessus aliquis ex parte illorum se tenet: consequens fit, quod non possit ei disparitas assignari, qua inefficaciæ redarguatur.

119 *Ad confirmationem.* Ad confirmationem, omissa maiori, distinguo minorem: nullo alio superaddito requisito ad posse expeditum per modum actus primi, concedo minorem: requisito vt applicatione ad actum secundum, nego minorem, & nego consequentiam: quia decretum, quod superadditur, non exigitur ad posse, sed ad applicationem ad actum; impotentia autem supponuntur æquales: vnde in suo robore manet Christi argumentum ita formandum: *Visis miraculis, quibus vos resistetis potentes in vi illorum conuerti, Gentiles agerent pœnitentiam: ergo vos obstinatè resistentes rebelles estis; & durè ceruicis*; nec est necessarium physicam præmotionem adiungere: nam, cum hæc ad omnem actum necessaria sit, semper subintelligitur.

115 *Hoc arg. etiã contra aduersarios militat.* Et quidem argumentum hac ab omnibus esse soluendum, loquendo de futuris in statu absoluto, manifestè hac ratione conuincitur: nam in omni casu, quo vnus adimplet præceptum, maximè si supernaturale sit, & alter non adimplet, ille recipit maiorem gratiam, in nostra sententia physicè maiorem; in aliorum autem iudicio maiorem moraliter: ergo inæquales sunt prout à Deo vndecumque veniat hæc inæqualitas; & tamen in aliquo casu est increpabilis vnus præ alio, & non solum absoluta obiurgatione, quod nemo poterit negare: ergo stat iusta increpatio, etiam comparatiua cum inæqualitate aliqua inter extrema comparationis, per hoc quod in auxilijs per modum actus primi inueniantur æquales; ac proinde iusta erit increpatio Christi Iudæorum præ Gentilibus, etiam si detur decretum de illorum conuersione sub conditione prædicationis Christi, quod tamen non datur de pœnitentia Iudæorum, per hoc præcisè, quod in auxilijs per modum actus primi æquales supponantur, vt eos constituit nostra sententia.

116 *Instabis.* Sed insurgit grauis difficultas: nam decretum illud, & prædeterminatio ex illo procedēs requiruntur essentialiter ad actum: ergo cui deest decretum, & prædeterminatio, deest etiam potentia, & consequenter nequit cum alio adæquari, etiam in actu primo. Patet consequentia: nam potentia expedita per modum actus primi, dicitur illa, cui nihil deest ex requisitis ad operationem: ergo si decretum essentialiter ad illam exigitur, non stat potentia eum illius defectu proximè expedita.

117 *Confir. 1* Confirmatur primo: implicat actum poni sine decreto, & auxilio efficaci: ergo voluntas sine decreto, & efficaci auxilio, non habet potentiam ad actum. Antecedens communiter docetur à nostris Thomistis. Consequentia vero probatur, quia in nobis non datur potentia, nec antecedens, nec consequens ad id, quod ex terminis implicat: ergo si est implicatorium poni actum sine decreto, & efficaci auxilio, non adest potentia in voluntate nostra sine decreto ad illum ponendum.

118 *Confir. 2* Confirmatur secundò: defectus requisiti, etiam per modum conditionis ad aliquem actum, redit excusabilem omissionem illius, vt constat in illo, cui deest Breuiarium ad recitandas horas Canonicas, si namque defectus Breuiarij voluntarius non sit, inculpabiliter omittit illarum recitationem: ergo si decretum necessarium est, vt asserit nostra sententia, quamuis sit per modum conditionis, excusabilis erit, cui deest; ac proinde Iudæi, de quorum pœnitentia Deus non habuit prædeterminatiuum decretum, iniustè reprehenduntur à Christo, quia non pœnituerint.

119 *Respond.* Obiectio ista longa discussione indigebat, quæ tamen spectat ad *Tractatum de Auxilijs*, vbi variè à Nostris Thomistis diluitur, breuiter pro nunc respondetur, concesso antecedenti, negando consequentiam. Ad illius probationem, distinguo antecedens: ex requisitis per modum actus primi, concedo antecedens: per modum applicationis ad actum secundum, nego antecedens, & nego consequentiam: nam decretum, & præmotio physica, etsi essentialiter requirantur ad actum, non exiguntur tamquam dantia posse, sed vt applicationes ad actum, & inchoationes illius, vnde ex defectu illorum non arguitur defectus potentiæ expeditæ per modum actus primi.

120 *Ad 1. confirmationem.* Ad primam confirmationem, concesso antecedenti, distinguendum est consequens: ly *sine auxilio efficaci* determinante potentiam, nego consequentiam: determinante actum, concedo consequentiam; quod alijs terminis solet explicari, in sensu composito, & in sensu diuiso, idest, voluntas sine decreto, potens est ad actum, non sine decreto, sed medio decreto ponendum, sicuti homo non sedens, potest sedere, id est, sine sessione potentiam habet, vt sedeat, non vt sedeat, & simul non sedeat, quia hæc duo contingere est implicatorium: voluntas sine

amore,

amore, est potens amare, non coniungendo amorem cum eius negatione, quia hoc omnino implicat, sed destructa negatione amoris: ita in nostro casu, voluntas sine auxilio, potest elicere amorem, non sine auxilio, sed cum illo: ita tamen, quod decretum, aut auxilium non requirantur vt voluntas possit, sed solum vt de facto operetur.

121 *Ad secundam* Ad secundam, distinguo antecedens: si sit requisitum vt conditio ad posse, concedo antecedens: si solum ad actum, nego antecedens, & nego consequentiam: quia decretum requiritur; non vt voluntas possit, sed vt de facto ad actum procedat: Breuiarium autem ad recitationem requiritur vt complens potentiam vt possit, quia concurrit, vel vt loco specierum, sine quibus homo, nec in actu primo potest recitare; cum species constituat intellectum completè potentem ad intellectionem; & quia sine Breuiario homo non habet species in memoria ordinatas illius, quod recitare debet: hinc fit, quod sine illo non possit, ac proinde, quod nec teneatur.

122 *Vrgebis.* Sed instabis adhuc: voluntas existens sub negatione auxilij, & decreti efficacis non est potens ad ponendum actum sine illis, vt fatemur, nec est potens ad ponendum actum cum illis: ergo nulla gaudet potentia, si semel exiguntur ad actum.

Antecedens pro 2. p. prob. 1. Antecedens pro secunda parte suadetur: tum, quia non est potens remouere à se negationem decreti, siquidem decretum non habet in sua potestate, per cuius positionem remoueretur decreti negatio; at remotio negationis decreti essentialiter petitur ab actu in nostrorum sententia: ergo non potest ponere actum cum decreto.

123 *Secundo* Secundo, quod non habet potentiam ad omnia essentialiter requisita ad actum, nec actum continet in sua potestate; at voluntas creata non habet potentiam ad ponendum in se ipsa decretum, quod per Nos essentialiter petitur ab actu, & à quo essentialiter actus dependet; ergo voluntas non est potens ad ponendum actum, etiam cum decreto.

Tertio. Tertio: non enim habet potentiam ad actum, vt pendentem essentialiter à decreto: quandoquidem non habet in sua potestate decretum, nec vt independentem ab illo essentialiter, quia hæc dependentia est imprescindibilis ab actu in nostra sententia: ergo nullo modo habebit actum in sua potestate.

124 *Quarto.* Denique: non stat potentia in voluntate ad actum, nisi sit potens se applicare ad illum; at non est in voluntate nostra potestas vt se applicet: ergo nec ad actum. Patet minor: non est illi potestas ad causandam in se formam, per quam applicatur, nempè, decretum applicans extrinsecè, & auxilium intrinsecè applicans: ergo nec potest causare se esse applicatam, quod est effectus formalis talis formæ: & consequenter nequit se ipsam applicare.

125 *Respond. Ad 1. probationem antecedentis.* Respondeo, negando antecedens pro secunda parte. Ad primam probationem, concessa maiori, & minori, distinguo consequens: potentia omnis ordinis absoluta, & independenti, concedo consequentiam: potentia agentis ordinis secundi, subordinata, & dependenti, nego consequentiam: sicut enim sine continentia actiua auxilij requisiti ad actum, saluatur continentia actus, quia auxilium requiritur ex parte causæ primæ, continentia autem actus nostræ voluntati conueniens, est continentia causæ secundæ, de cuius ratione non est continentia actiua omnis requisiti ad actum: ita sine continentia actiua negationis auxilij, aut decreti, saluatur continentia actiua actus, & eadem ratione, quia nempè ablatio negationis decreti, & auxilij requiritur ex parte primæ causæ; cum fiat positione auxilij, quod ex parte causæ primæ se tenet ad subordinandum sibi causam secundam.

126 *Ad 2.* Ad secundam probationem distinguo maiorem: non continet actum in sua potestate, continentia omnis ordinis absoluta, & independenti, concedo maiorem: continentia agentis secundi subordinata, & dependenti à prima, nego maiorem: & concessa minori, distinguo consequens eodem modo. Quæ solutio est expressa Diui Thomæ *quæstione tertia de Potentia articulo septimo ad decimum tertium argumentum*, & *prima secunda quæst. 9. art. 4. ad tertium*.

Ad 3. Ad tertiam probationem dicatur, habere in sua potestate actum, vt dependentem essentialiter à decreto, Iy *vt* accepto specificatiuè, non reduplicatiuè, nec hoc secundum necessarium est: nam cum Deus, & voluntas ad actum concurrant, licet sit necessarium, quod omnis formalitas in actu reperta vtrique respondeat, non tamen requiritur, quod sub reduplicatione omnis formalitatis correspondeat vtrique.

127 *Ad quartam.* Ad vltimam probationem dicatur: in ordine ad primum actum, siue absolutè, siue in quouis negotio, non concurrere voluntatem applicatiuè, sed elicitè tantùm, vt docetur à nostris Thomistis 1. 2. *quæst. 9.* & *in hac* 1. 2. *q. 63.* vnde tales actus continet in sua potestate, quin sui applicationem ad illos contineat, sed adæquatè applicatur è Deo per motionem præuiam: in ordine autem ad cæteros actus applicando se ipsam concurrit: cæterum forma applicans adæquatè, non est decretum, seu auxilium diuinum, sed actus aliquis ipsius voluntatis: & quia hunc continet in sua potestate: hinc fit, quod possit se ipsam applicare, quin possit in se Dei decretum, aut ipsius præmotionem efficere. Sed de his fusius *in Tractatu de Auxilijs*, dum agitur de imputabilitate peccati carenti efficaci auxilio.

Modò verò sufficiat obiectionem instare: quia in omni sententia, aliquid se tenens ex parte Dei essentialiter concurrit ad actum, quod in nostra potestate non est, nempè, concursus simultaneus Dei, & decretum præparans illum; tamen actus in potestate nostra continetur; non quidem vt in causa omnis ordinis, & à prima independenti; bene tamen vt in causa secunda subordinata primæ, & dependenti ab illa: pariter ergo dicimus in nostra sententia, quod licet nec præuius concursus, nec decretum Dei præparans illum in nostra sit potestate, contineri potest actus in illa, non vt in agente primo, & independenti, sed secundo dependenti ab illo, de cuius ratione est, vt non contineat omnia, à quibus actus essentialiter pendet. 128 *Instatur arg. in omni sententia.*

Sed vrgebis adhuc: non minus requiritur præmotio physica ad actum in nostra sententia, quam actio requiritur ad effectum, v. g. calefactio ad calorem; sed quia actio est requisita essentialiter ad effectum causandum, implicat in aliqua causa continentia actiua effectus sine actiua continentia actionis ergo implicabit continentia actiua actus in voluntate creata sine actiua continentia auxilij. 129 *Vrgebis.*

Respondeo, distinguendo maiorem: non minus, & eodem modo, nego maiorem: diuerso modo, concedo maiorem, & distinguo minorem: præcisè, quia requiritur, nego minorem: quia tali modo requiritur, concedo minorem, & nego consequentiam: nam actio ad effectum requiritur vt causalitas causæ secundæ, & ex parte illius se tenet; & ideò non stat continentia actiua effectus sine continentia actiua actionis eidem causæ conuenienti; decretum autem prædeterminatiuum, & physica prædeterminatio voluntatis creatæ se tenent ex parte primæ causæ ad subordinandum ipsi voluntatem creatam plena, & perfecta subordinatione, & vt perfectum primæ causæ dominium supra actus omnes voluntatis creatæ subsistat; & ideò quamuis essentialiter sit necessarium ad omnem operationem creatam, potest saluari in nostra voluntate continentia actiua suæ operationis sine continentia actiua decreti, aut physicæ prædeterminations, qua Deus voluntatem nostram præmonet ad operandum. 130 *Respond.*

Sed insistes adhuc: quia namque implicat existere determinationem prouenientem à Deo sine determinatione nostra ab actu libero præstita, non potest Deus actiuè continere determinationem suam, quin actiuè nostram determinationem contineat; & tamen nostra determinatio non se tenet ex parte Dei, vt causalitas illius, sed se tenet ex parte creaturæ: ergo si implicat existere determinationem nostram sine determinatione, aut prædeterminatione diuina, non poterit nostra voluntas continere determinationem propriam actiuè, quin actiuè contineat prædeterminationem diuinam, quamuis hæc non se teneat ex parte voluntatis nostræ, sed ex parte Dei. 131 *Replicabis adhuc.*

Respondeo, negando causalem maioris vt adæquatam, cuius falsitas constat in voluntate nostra, sine qua non potest illius actus existere; & tamen actiuè continet proprium actum, quin actiuè contineat se ipsam: constat etiam in apprehensione proponente obiectum amandum, sine qua implicat existere amorem; & tamen voluntas continet actiuè amorem, quin actiuè contineat apprehensionem: constat deinque in specie impressa, sine qua implicat existere intellectionem; & tamen intellectus noster possibilis continet actiuè intellectionem sine continentia actiua speciei, quæ non ab ipso causatur, sed vel ab intellectu agente, vel à Deo per infusionem: non ergo ideò Deus continens actiuè prædeterminationem debere continere actiuè nostram determinationem, quia prædeterminatio non potest existere sine nostra determinatione, sed ideò quia continentia Dei est continentia causæ primæ, de cuius ratione est continere omnem effectum, & omne requisitum essentialiter ad illum; continentia autem voluntatis creatæ propriæ determinationis, est continentia causæ secundæ, de cuius ratione non est continentia actiua omnis requisiti ad existentiam actus, vel effectus, quem continet, sed potius oppositum, & ideò quamuis propria voluntatis determinatio non possit existere sine prædeterminatione diuina, non sequitur, quod vt actiuè contineat propriam determinationem, debeant continere actiuè prædeterminationem diuinam. 132 *Respond.*

Sed dices: sequi ex doctrina a Nobis tradita, quod sine physica prædeterminatione existente in voluntate non contineat voluntas propriam determinationem; consequens est falsum, alias in absentia prædeterminationis non imputaretur voluntati non agere, vel non adimplere præceptum: ergo deficit solutionis doctrina. Probatur sequela: quia namque sine apprehensione obiecti implicat existentia amoris, & voluntas non continet actiuè apprehensionem, sine apprehensione actu existente, non est in voluntate proxima potentia ad amorem: & quia sine specie impressa implicat existere intellectionem, & intellectus non continet actiuè speciem, sine specie actu existente, non continet intellectus actiuè proximè intellectionem: ergo si determinatio voluntatis per proprium actum non potest existere sine physica 133 *Instabis.*

præde-

prædeterminatione, & voluntas illam actiuè non continet, non continebit actiuè proximè propriam determinationem, nisi actu in illa existat physica prædeterminatio.

134 *Respond.* Respondeo, negando sequelam: ad illius probationem, nego causalem maioris vt adæquatam, sed insuper est adendum, quod apprehensio obiecti requiritur ad amorem vt complens voluntatem ad illum complemento actus primi: & idem de specie impressa est dicendum respectu intellectus, quod nempè illum complet ad intelligendum complemento actus primi; & ideò voluntas sine apprehensione actu existente, non est completè proximè potens ad amorem, nec intellectus sine specie actu existente est completè potens proximè in ordine ad intellectionem; præmotio autem physica non complet voluntatem vt possit, sed posse proximum completum supponit, & solum complet illam ad de facto operandum; & ideò in defectu, vel absentia physicæ prædeterminationis saluatur in voluntate creata continentia actiua proxima propriæ determinationis, etiam si actiuè non præcontineat physicam prædeterminationem: defectus namque non complentis voluntatem, vt proximè possit, non potest ab illa tolere præcontinentiam proximam.

§. VI.

Occurritur secundo argumento, & explicatur, an Deus prædeterminet voluntatem creatam ad materiale peccati?

135 *Secundo principaliter argum.* SEcundo principaliter arguunt ex pluribus testimonijs Scripturæ, in quibus prædicuntur peccata vt sub conditione futura. Genesis 11. *Cœperunt hoc facere, nec desistent à cogitationibus suis, donec eas opere compleant:* vbi subintelligitur ista conditio, *nisi impediantur*. Exodi 34. vb inter alia præcepta. Moysi reuelata iubentur Iudæi non accipere vxores filias Gentilium, ne postquam ipsæ fuerint fornicatæ, fornicari faciant, & filios tuos in Deos tuos. Primo Reg. c. 23. *Si tradent me viri Ceila, & viros qui sunt mecum in manus Saulis? Et dixit Dominus, tradent.* Tertio Reg. c. 11. *Non ingrediemini ad eas, nec de illis ingrediantur ad vestras: certissimè enim auertent corda vestra, vt sequamini Deos earum.* Quibus in locis, & alibi sæpè, à Deo prædicuntur peccata vt sub conditione futura, & consequenter certò cognoscuntur à Deo; at non in decreto subiectiuè absoluto, & conditionato obiectiuè, quod habeat de illis: ergo datur in diuino intellectu certa cognitio non præsupponens efficax decretum, cui vt medio innitatur; & consequenter omnia alia futura absque præsupposito efficaci decreto certò cognoscuntur à Deo. Maior cum consequentia tenet.

136 *Minor prob. 1.* Minor autem probatur, tum ex Augustino libro de Prædestinatione Sanctorum cap. 10. illis verbis: *Prædestinatio sine præscientia esse non potest; potest autem esse sine prædestinatione præscientia, prædestinatione quippe Deus ea præsciuit, quæ fuerat ipse facturus: vnde dictum est fecit, quæ futura sunt, præscire autem potens est, etiam quæ ipse non facit, sicut quæcumque peccata.* Vbi prædestinationis nomine non prædestinationem, quæ specialis prouidentia est prædestinatis propria, sed diuinum decretum præuium, & efficax fore intelligendum est communis Thomistarum sententia: sentit ergo Augustinus peccata vt futura à Deo non cognosci in decreto præuio efficaci.

Secundo. Tum etiam ratione Augustini; nam id solum cadit sub diuino decreto, quod illius causalitatem terminat: ergo peccata, quæ illam subterfugiunt, non cadunt sub diuino decreto.

Tertio. Tum denique, quia aliàs Deo decernenti efficaciter peccati existentiam attribuenda foret malitia, quo nihil absurdius.

137 *Communis & vera Thomistarum solutio.* Communis Thomistarum solutio ad hoc argumentum distinguit in peccato conceptum entitatis, perfectionis, & actualitatis à conceptu explicito deformitatis, siue hæc in priuatione rectitudinis debitæ consistat, siue intendentia positiua ad obiectum vt rationi disonum: ad primum concedit decretum prædeterminatiuum in Deo: ad secundum autem decretum permissiuum, & in his decretis cognoscuntur peccata vt futura, siue absolutè, siue sub conditione. Iuxta quam distinctionem constat argumenti solutio. Nec Diuus Augustinus decretum prædeterminatiuum negauit respectu materialis peccati, id est, formalitatum non exprimentium deformitatem, sed solum respectu illius, quam scit Deus omnino infallibiliter; non tamen prædestinat, sed tantum permittit, illas autem præscit, & prædestinat, id est, prædecernit decreto prædeterminante, sicut, & illa efficit per suum concursum. Nec ex hoc sequitur fore Deo attribuendam peccati malitiam, vt iam explico.

138 *Contra illam opponunt 1. aduersarij.* Hanc tamen solutionem egrè ferunt contrarij Auctores, & nimis iniuriosè tractant: contra illam multa objiciunt, primo: nam Caluinus, & Beza negabant Deo decretum prædeterminans formale peccati, & solum illud concedebant respectu materialis, vt testantur Belarminus *lib. 2. de amissione gratiæ cap. 2.* Franciscus Belcarius Episcopus Metensis *in opusc. contra Caluinum*, & Becanus *tomo 1. opusculorum opusc. 3. de Auctore peccati*; & tamen damnantur à Concilio Tridentino *sessionem 6. de iustificatione canone 6.* ergo prædeterminantes materiale malitiæ in eadem sunt damnatione.

Secundo. Secundo, quia non alia ratione homini peccanti malitia attribuitur, nisi quia suo concursu attingit materiale illius; non enim nisi secundario, & ex consequenti attingit malitiam: ergo si Deus prædeterminat materiale malitiæ, hanc in illum refundi est necessarium.

Tertio: nam eo ipso quod voluntas creata ratione impeccabilitatis non possit malitiam attingere, nec etiam potest materiale malitiæ, sed hoc extrahitur ab sphæra eius causalitatis: ergo è contra, eo ipso, quod concedatur Deo prædeterminatio ad materiale culpæ, in ipsum refundetur malitia, & illam suo concursu pertingit. 139 *Tertio.*

Quarto, quia id quod est conforme voluntati diuinæ nequit esse peccatum; at materiale malitiæ si prædeterminetur à Deo, erit conforme voluntati diuinæ: ergo homo illud causans non peccabit, vtpotè se conformans cum Dei voluntate. *Quarto.*

Quinto, ratione connexionis inter materiale, & formale malitiæ nequit Deus suo consilio, aut præcepto ad vnum concurrere, quin etiam concurrat ad aliud; at prædeterminatio efficacius concurrit, quam præceptum, aut consilium: ergo ratione eiusdem connexionis non poterit Deus ad vnum concurrere, quin attingat aliud. *Quinto.*

Sexto: nam posito decreto prædeterminante ad materiale, non stat permissiuè Deum se habere respectu formalis: ergo cum sit certum Deum permissiuè se habere respectu malitiæ, negari debet decretum prædeterminans materiale illius; patet antecedens: nam permissiuè concurrere ad aliquid est non euitare illud cum possit; at posito decreto prædeterminante ad materiale culpæ, non potest Deus vitare sequelam malitiæ: ergo non se habebit permissiuè ad illam. 140 *Sexto.*

Denique: nam Deus cognoscit malitiam formaliter, vt futuram sub conditione: ergo cognoscit malitiam, vt cum tali conditione connexam; at non est connexa cum illa ratione sui ad minus infallibiliter: ergo connectitur cum illa ratione decreti; & consequenter decretum est de ipsa malitia formaliter. *Septimo.*

§. VII.

Ex decreto efficaci ergo materiale peccati, non sequitur Deo attribui malitiam formalem.

HÆc ideò apposui, etsi videantur extraneam materiam concernere, quia oppositi Auctores Nos cogunt, exinde vnum ex præcipuis argumentis pro sua sententia petentes, quia si materiale peccati efficaciter decernatur à Deo, necessario sit illi formalis malitia adscribenda: si autem tale decretum erga materiale peccati non datur, & aliàs à Deo in statu conditionato infallibiliter cognoscitur per consequentiam ipsis euidentem & meritò, infertur, decretum efficax subiectiuè absolutum, & conditionatum obiectiuè, necessarium non esse vt futura conditionata terminetur infallibilem cognitionem diuinam. Sed antequam obiectionibus factis occurramus, breuiter est ostendendum ex decreto efficaci terminato ad materialem entitatem peccati, neutiquam inferri Deo attribui malitiam formalem, sed potius oppositum. 141 *Datur in Deo decretū efficax ad materiale peccati, id malitia formali præscindens.*

Quod probo primo testimonio expresso D. Thom. *quæst. 3. de Pot. art. 7. ad 15. arg.* quod ita procedebat: *Causa prima plus est influens in causatum, quam causa secunda: si ergo Deus influit in voluntate, & natura, sicut causa prima, & secunda, sequeretur, quod defectus, qui accidunt in operatione voluntatis, & natura, magis Deo, quam natura, vel voluntati attribuerentur, quod est inconueniens.* Cui argumento ita respondet. *Dicendum, quod quia causa prima magis influit in effectum, quam secunda, id.è quidquid perfectionis est in effectu principaliter reducitur in primam; quod autem est de defectu, reducendum est in causam secundam, quæ non ita efficaciter operatur, sicut causa prima.* Hæc D. Thom. Ex quibus ita arguitur: quia influxu causæ secundæ, ideò defectus, qui in effectu reperitur, non reducitur in causam primam, sed in causam secundam: ergo ex efficacia decreti diuini erga materiale peccati, non sequitur malitiam formalem in actu nostræ voluntatis repertam in diuinam voluntatem reduci, sed potius oppositum. 142 *Prob. 1. ex D. Th.*

Nec sufficit respondere verba illa D. Thom. *quia causa prima magis influit in effectum, quam causa secunda*, accipienda non esse de excessu perfectionis, ita vt sensus sit: quia causa prima perfectiori modo influit, ex quo non colligitur, efficaciam voluntatis diuinæ esse in causa, vt in illam non reducatur malitia formalis actus voluntatis creatæ. 143 *Responsebis.*

Non inquam sufficit: nam D. Thom. rationem reddens cur causa prima magis influit, quam secunda, & cur in causam secundam referendus sit defectus, qui in effectu reperitur, ait esse, *quia causa secunda non ita efficaciter operatur, sicut causa prima*; sed excessus causæ primæ in operando respectu causæ secundæ, quia hæc non ita efficaciter operatur ac illa, est excessus efficaciæ: ergo de hoc excessu loquitur Diuus Thomas. *Contra.*

Secun-

144 *Secundo probat. conl.* Secundo probatur: materiale peccati terminat complacentiam diuinam, quin illam terminet malitia formalis: ergo etiam terminare poterit volitionem Dei efficacem, quin Deus efficaciter velit malitiam; & consequenter ex decreto Dei efficaci erga materiale peccati, non sequitur Deo attribuendum esse peccatum pro formali malitiæ. Hæc secunda consequentia ex prima euidenter colligitur. Prima ex antecedenti in hunc modum: homo sibi complacens in materiali entitate peccati, necessario complacet in malitia formali, quia vtraque continetur intra obiectum voluntatis humanæ: ergo si complacentia diuina terminata ad materiale peccati non transit necessario ad formale, ideò est quia materiale continetur intra obiectum voluntatis diuinæ; secus autem formalis malitia; sed hac ratione admissa, nulla potest ratio assignari, cur idem non dicatur de volitione efficaci diuina: ergo potest terminari ad entitatem materialem peccati, & præscindere à malitia formali.

145 *Antecedens probatur 1.* Antecedens autem probatur primo: non obstante connexione essentiali actus pœnitentiæ cum peccato præterito, terminat complacentiam diuinam, quin ex hoc inferatur Deo placere peccatum: ergo pariter obstare nequit connexio entitatis peccati cum malitia formali, vt illa terminet complacentiam diuinam, quin illam terminet malitia formalis.

Secundo. Secundo probatur: nam omne, quod est honestè factibile, est etiam honestè amabile; sed entitas materialis peccati est à Deo honestè factibilis; cum ad illam saltim concursu simultaneo concurrat: ergo est amabilis honestè a Deo, saltim per simplicem complacentiam, cum quo non stat terminari ad malitiam formalem peccati.

146 *Tertio.* Denique probatur: nam actus peccati, vt ab omnipotentia influente terminat actum voluntatis diuinæ; sed non terminat actum displicentiæ: ergo terminat complacentiam diuinam; cumque in malitia formali non possit complacere diuina voluntas verum est primum antecedens, quod scilicet materiale peccati terminat complacentiam diuinam, quin illam terminat malitia formalis. Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur: si actus peccati prout ab omnipotentia terminaret displicentiam diuinam, sequeretur omnipotentiam vt influentem in actum peccati displicere Deo, sicut displicet homo peccans, quia peccatum displicet Deo, consequens est absurdum: ergo materiale peccati non terminat displicentiam diuinam.

147 *Tertio prob. cōcl.* Tertio principaliter suadetur assumptum: Deus vult voluntate inefficaci antecedenti materiale peccati, quin velit voluntate inefficaci malitiam formalem: ergo etiam potest velle efficaciter entitatem materialem peccati præscindendo a malitia formali; & consequenter ex decreto efficaci Dei terminato ad materiale, non sequitur attribuendam esse Deo formalem malitiam. Hæc secunda consequentia ex prima colligitur. Prima constat, tum à paritate rationis. Tum etiam: nam homo volens inefficaciter materiale peccati necessario vult malitiam; & tamen Deus potest velle inefficaciter vnum, & præscindere ab alio: ergo pariter, quamuis homo volens efficaciter materiale peccati, vellit necessario formale, Deus volendo efficaciter vnum potest ab alio præscindere. Tum denique nam ideo datur præcisio in voluntate inefficaci Dei, quia vnum, & non aliud continetur intra obiectum voluntatis diuinæ; sed hæc ratio pari efficacia militat in voluntate efficaci: ergo potest voluntas Dei efficax terminari ad materiale peccati, & præscindere a malitia formali.

Consequētia prob. primo. Secundo. Tertio.

148 *Antecedēti prob. primo.* Antecedens autem ostenditur primo: quia namque materiale peccati continetur intra obiectum diuinæ omnipotentiæ, secus autem malitia, Deus sua omnipotentia causat materiale peccati, quin causet malitiam formalem, vt infra monstrauimus; sed hæc ratio pari efficacia militat in voluntate diuina; cum non minus sancta, nec minus præscisiua sit, quam diuina omnipotentia: ergo potest Deus velle materiale peccati, quin vellit malitiam formalem. Confirmatur: non læditur sanctitas omnipotentiæ per hoc quod influat in materiale peccati, nec ex hoc infertur influere in malitiam formalem: ergo pariter contra sanctitatem, & summam rectitudinem diuinæ voluntatis non erit terminari ad entitatem actus peccaminosi, nec ex hoc infertur terminari ad malitiam formalem.

Confirm.

149 *Secundo prob. antecedens.* Secundo probatur antecedens: materiale peccati terminat voluntatem Dei applicantem omnipotentiam vt ad illud concurrat; sed voluntas applicans omnipotentiam est voluntas antecedens: ergo terminat voluntatem antedentem. Minor cum consequentia tenet. Maior autem probatur: materiale peccati prout terminans concursum omnipotentiæ fit liberè à Deo: ergo fit ab omnipotentia vt per voluntatem applicata ad influendum; sed voluntas non aliter applicat omnipotentiam ad agendum nisi volendo vt agat: ergo terminat voluntatem diuinam applicantem omnipotentiam; & consequenter amatur a Deo voluntate antecedenti.

150 *Respōdēt contrarij* Respondebis cum contrarijs Auctoribus, voluntatem applicantem omnipotentiam non esse voluntatem positiuam, sed permissiuā respectu materialis entitatis peccati: vnde est ab omnipotentia vt applicata a Deo, non vt positiuè volente, sed vt permittente, & non positiuè, sed permissiuè est libere à Deo, ex quo non sequitur Deum velle voluntate antecedenti materiale peccati.

Sed contra primo: nam voluntas applicans omnipotentiam vt concurrat cum voluntate creata; aliter comparatur ad formalem malitiam, atque ad entitatem materialem peccati, alias vtramque Deo eodem modo attribuendum esset; sed ad formalem malitiam comparatur permissiuè: Deus namque illam liberè permittit, & consequenter terminat habitudinem voluntatis diuinæ, vt permittentis: ergo ad entitatem materialem peccati, & ad illius actualitatem comparatur positiuè; & consequenter est à Deo non vt permittente, sed vt positiuè volente, & per positiuam voluntatem applicante omnipotentiam. 151 *Cōtra 1.*

Contra secundo: quod enim ab aliquo solum permissiuè causatur, non fit propriè ab ipso, vt constat ex Anselmo lib. de casu Diaboli cap. 1 illis verbis: *Quippe non tantum ille dicitur facere aliquem nudum, qui eum dispoliat, sed & qui spoliantem, cum prohibere possit non prohibet, sed ille dicitur propriè facere, iste impropriè.* 152 *Secundo.*

In quibus apertè docet Anselmus, spoliantem aliquem permissiuè, quia nempè cum prohibere possit spoliationem non prohibet, impropriè dici facere spoliationem; sed materiale peccati prout ab omnipotentia diuina, propriè fit à Deo: ergo non est ab ipso permissiuè, sed positiuè; & consequenter est ab omnipotentia diuina vt applicata per voluntatem diuinam, non vt permittentem, sed vt positiuè volentem.

Contra tertio: nam iuxta Augustinum in Enchiridione cap. 95. voluntas permissiua est voluntas sinendi vt aliquid fiat, voluntas autem positiua est voluntas faciendi: verba Augustini sunt: *Non ergo fit aliquid nisi omnipotens velit vt fiat, vel sinendo, vel ipse faciendo*; sed voluntas Dei applicans omnipotentiam non est voluntas vt omnipotentia sinat voluntatem creatam efficere, sed vt ipsa omnipotentia faciat entitatem materialem peccati, & illius actualitatem, aliàs non fieret ab omnipotentia, sed solum à voluntate creata, quod est absurdum: ergo non est permissiua, sed positiua voluntas; & consequenter entitas materialis peccati est ab omnipotentia vt applicata per voluntatem positiuam Dei, & Deo libera non permissiuè, sed positiuè. 153 *Tertio.*

Denique tradita solutio reijcitur: nam concursus omnipotentiæ in materiale peccati prout ab illa, est terminus voluntatis Dei antecedentis cum prout sic fit liber Deo, & consequenter ab ipsius voluntate imperatus; sed non est terminus voluntatis permittentis, ergo voluntatis positiuè volentis; cumque ille concursus sit ipsum materiale peccati sumptum materialiter; sic sumptum terminat voluntatem Dei antecedentem: Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur: voluntas permissiua Dei formaliter est respectu peccantis; sed omnipotentia vt concurrens ad materiale peccati non peccat, vt est fide certum: ergo concursus omnipotentiæ in materiale peccati, vt ab illa, non terminat voluntatem antecedentem permissiua; & consequenter est terminus voluntatis Dei positiuæ antecedentis. 154 *Quarto impugnatur solutio.*

Respondebis, omnipotentiam applicari à voluntate diuina vt concurrat cum voluntate creata, non concursu determinato prout ab omnipotentia, sed concursu indifferenti prout ab ipsa, determinando à voluntate creata, ex quo solum sequitur Deum velle positiuè concursum indifferentem, non autem quod positiuè vellit voluntate antecedenti materiale peccati. Ita Mihi arguenti quondam respondebatur. Sed contra primo: nam voluntas, qua Deus vult suam omnipotentiam applicare vt concurrat cum voluntate creata, non est permissiua, sed positiua: nam positiuè Deus vult prædictam applicationem: ergo si materiale peccati est terminus istius voluntatis, terminat voluntatem Dei positiuam antecedentem; cumque formalis malitia voluntatem Dei positiuam non terminet, iam admittitur voluntas antecedens in Deo terminata ad materiale peccati præscindens à malitia formali: quo admisso perseuerat vis argumenti. 155 *Respond.* *Contra 1*

Contra secundo: voluntas vnius hominis, qua vellet cum alio concurrere indifferenter ad bonum, & malum, non præscinderet à malitia formali, sed illam inuolueret, quo circa esset peccaminosa; & tamen voluntas, qua Deus vult per omnipotentiam concurrere cum voluntate creata indifferenter ad bonum, & malum, præscindit à formali malitia, vnde ab illa non vitiatur: ergo licet voluntas hominis concurrendi determinatè cum alio ad opus peccaminosum non præscindat à malitia formali, & ab illa vitietur, voluntas Dei concurrendi, cum voluntate creata determinatè ad entitatem materialem peccati poterit à malitia præscindere, & ab illa non vitiari. 156 *Secundo.*

Tertio: Deo danti homini consilium indifferens ad bonum, & malum attribueretur malitia formalis; & tamen Deo danti, & offerenti homini concursum indifferentem ad bonum & malum, & concursum indifferentem positiuè volenti, non adscribitur malitia formalis: ergo licet Deo consilianti determinatè materiale attribuatur formalis malitia, Deo 157 *Tertio.*

volenti determinatè concursum ad materiale peccati non attribuetur malitia ; & consequenter dari poterit in Deo voluntas positiua antecedens erga materiale peccati præscindens à malitia formali, quod nostro argumento contendimus. Patet consequentia : vnum enim ex præcipuis argumentis, quo vtuntur contrarij Auctores contra voluntatem Dei erga materiale peccati, vt ex illa inferant Deo attribui malitiam formale, sumitur à paritate consilij, quia nempè si Deus consiliaretur homini materiale peccati, Deo attribueretur, formale, ex hoc a paritate inferentes idem esse dicendum, si Deus velit materiale peccati, vel ad illud prædeterminet ; sed hoc argumentum euidenter instatur, si Deus positiuè velit concursum indifferentem, vt vidimus : ergo hoc admisso, debet etiam admitti voluntas positiua antecedens in Deo erga materiale peccati determinatè, quin ex illa inferatur Deo attribuendam esse malitiam formalem, necesse amandam ab ispo.

158 *Quarto.* Denique tradita solutio reijcitur : nam concursus omnipotentiæ ad materiale peccati, prout hic, & nunc egreditur ab illa, terminat voluntatem Dei antecedentem ; sed prout hic, & nunc egreditur ab omnipotentia, non est indifferens, sed determinatus : ergo concursus determinatus ad materiale peccati amatur à Deo amore antecedenti, saltim inefficaci. Consequentia tenet. Minor est certa : nam concursus omnipotentiæ in materiale odij Dei v. g. est ipse actus odij prout ab illa ; sed actus odij non est indifferens ad odium, & amorem, sed determinatus ad odium : ergo concursus, quo hic, & nunc omnipotentia concurrit ad odium, non est indifferens, sed determinatus. Maior autem probatur : nam concursus omnipotentiæ, quo hic, & nunc concurrit ad entitatem odij Dei v. g. est Deo voluntarius, & liber : ergo est ab omnipotentia vt per voluntatem diuinam applicata ad illud ; & consequenter terminat voluntatem Dei antecedentem.

159 *Respondebis.* Si dicas concursum istum, prout hic, & nunc, ab omnipotentia egreditur, esse Deo liberum permissiuè, non positiuè : ex quo solum sequitur terminare voluntatem Dei antecedentem permissiuam, non autem, quod terminet voluntatem antecedentem positiuam. Præterea, quibus doctrinam istam *proximè* reiecimus, obstat contra illam primo : vt enim solutio, quam modò impugnamus, aiebat, concursus omnipotentiæ est Deo liberatione voluntatis, qua suam omnipoteotiam applicuit voluntati creatæ, vt cum illa concurreret, quando ipsa vellet ; sed hæc voluntas non permissiua, sed positiua est, vt monstrauimus : ergo est Deo liber positiuè. *Reijcitur 1. solutio*

160 *Secundo.* Secundo : nam est à Deo vt operante propter se ipsum vt finem ; sed, quod à Deo ordinatur ad se ipsum vt finem, est Deo liberum positiuè, & positiuè amatum ab ipso : ergo est Deo positiuè liber ; & consequenter terminat voluntatem Dei antecedentem positiuam. Consequentia tenet : Minor est certa : nam ordinari ad finem est propter finem amari : ergo quod à Deo ordinatur ad se ipsum vt finem, amatur à Deo propter se vt finem.

161 *Maior prob. 1.* Maior autem ostenditur primo : *vniuersa* enim *propter semetipsum operatus est Dominus* ; sed Deus media omnipotentia verè, & propriè operatur materiale peccati : ergo concursus omnipotentiæ ad illud est à Deo vt operante propter se ipsum vt finem. *Secundo.* Secundo : nam, quod honestè fit, ad Deum ordinatur vt finem ; sed concursus omnipotentia in materiale peccati honestè procedit à Deo : ergo est à Deo operante propter se ipsum vt finem. *Tertio.* Tertio : nam concursus iste prout ab omnipotentia procedit, ordinatur ad aliquem finem ; alias à casu, & præter intentionem ab omnipotentia procederet, quod videtur absurdum ; sed non ordinatur ad creaturam vt vltimum finem ; in hoc enim peruersitas hominis peccantis consistit : ergo ordinatur ad Deum ; & consequenter est à Deo vt operante propter se ipsum vt finem.

162 *Quarto.* Denique probatur maior ; nam ex opposito sequitur concursum omnipotentiæ in materiale peccati esse inordinabilem ad Deum tanquam ad finem ; consequens absurdum videtur : ergo concursus omnipotentiæ in materiale peccati est à Deo vt operante propter se ipsum vt finem. Sequela constat : nam si esset concursus iste ordinabilis ad Deum, de facto ordinaretur ad ipsum ; ergo si non ordinatur, ordinabilis non est. Minor autem probatur, quod enim ad Deum ordinabile non est, turpe, & inhonestum est ; sed absurdum est concedere, concursum hic, & nunc ab omnipotentia egredientem, esse inhonestum, & turpem : ergo asserendum non est esse inordinabilem ad Deum tanquam ad vltimum finem.

163 *Respond.* Si fortè dicatur, concursum omnipotentiæ in materiale peccati, vt ab illa, non esse Deo liberum immediatè ; & formaliter, sed tantum in radice, & virtualiter, nempe ratione voluntatis, qua Deus liberè decreuit assistere per suam omnipotentiam voluntati creatæ, & cum illa ad omnem suum actum concurrere, ex quo modo libertatis solum infertur esse à Deo volitum propter se ipsum, & ad ipsum vt finem ordinatum, non formaliter, sed virtualiter, & in radice, nempe in prædicta voluntate, & ratione illius.

164 In contrarium obstat primo : nam iuxta istam doctrinam est volitum à Deo materiale peccati voluntate antecedenti, saltim virtualiter, & illo modo ordinatur ad Deum vt vltimum finem ; sed formalis malitia peccati, nec formaliter, nec virtualiter amatur à Deo, nec ad ipsum virtualiter ordinatur : ergo datur voluntas antecedens in Deo terminata ad materiale peccati præscindens à malitia formali ; & consequenter poterit etiam amari voluntate antecedenti formaliter materiale peccati, quin à Deo ametur malitia formalis. *Contr. 1.*

Secundo : nam materiale peccati, vt ab omnipotentia procedit, est immediatè sub dominio libero Dei : ergo est immediatè liberum Deo ; & consequenter formaliter. Consequentia euidens est : nam dominium consistit in facultate libera vtendi re sua in quoslibet vsus : ergo quod immediatè subiacet dominio diuino, immediatè subiacet illius libertati ; & consequenter est ipsi liberum immediatè. Antecedens autem probatur : etenim diuinum dominium æquè patet ac illius omnipotentia ; sed materiale peccati immediatè subiacet omnipotentiæ, quandoquidem causatur ab illa immediatè, vt contra Durandum tenet communis sententia : ergo immediatè subiacet dominio diuino. 165 *Secundo.*

Quod amplius vrgetur : nam Deus est supremus Dominus actualitatis, & entitatis actus peccaminosi ; sed nisi subiaceat immediatè dominio diuino, esse nequit supremus Dominus illius : ergo immediatè subiacet dominio Dei. Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur : non saluatur suprema efficientia Dei absque efficientia immediata cuiusuis entitatis creatæ ; quo circa sententia Durandi negantis concursum Dei immediatum in effectus secundarum causarum erronea censetur à Theologis : ergo nec saluari potest ratio supremi dominij absque dominatione immediata supra omnem entitatem creatam ; & consequenter si entitas materialis peccati non subiacet dominio diuino immediatè, non erit Deus supremus Dominus talis entitatis. Sed de his plura *disput.* 38. & *Tract. de prædestinatione*. 166 *Confirm.*

§. VIII.

Vlterior assumpti probatio à paritate præmotionis efficacis.

QVARTO principaliter probatur assumptum : stat Deum præmouere voluntatem ad materiale peccati, non præmouendo, nec prędeterminando ad malitiam : ergo decernere efficaciter poterit entitatem materialem peccati, non decernendo malitiam ; & consequenter, quin ipsi attribuatur. Consequentia tenet. Tum à paritate rationis. Tum etiam, quia prædeterminatio efficax supponit efficax decretum, & ex illo procedit. Antecedens autem probatur : Deus de facto concurrit concursu simultaneo cum voluntate creata ad materiale peccati ; & tamen non concurrit cum illa ad malitiam formalem, aliàs Deo attribueretur malitia formalis, sicut etiam illi attribuitur entitas materialis peccati : ergo etiam prædeterminare, & præmouere potest ad entitatem materialem peccati, quin prædeterminet ad malitiam formalem. 167 *Quarto principaliter probatur cõclusio.*

Patet consequentia primo : quia non minus præcisiua est omnipotentia diuina, vt prædeterminans, quam vt simultaneè cum voluntate concurrens : ergo si vt concurrens simultaneè attingit actualitatem actus peccaminosi, & præscindit à malitia formali, poterit etiam prædeterminando præscindere. Secundo : nam ideò simultaneè concurrendo præscindit, quia vnum, & non aliud continetur intra sphæram omnipotentiæ diuinæ, sed hæc ratio pari efficacia militat in concursu præuio, & prædeterminatiuo : ergo si concursus simultaneus Deus attingit entitatem, & præscindit à deformitate peccati, etiam concursus præuius, & prædeterminatiuus præscindere poterit, & attingere entitatem peccati, non attingendo illius deformitatem. 168 *Consequentia prob. primo. Secundo.*

Nec sufficit respondere, ideò Deum concursu simultaneo pręscindere, quia concursus iste est indifferens, nec per illum Deus determinat voluntatem creatam, sed potius ab illa determinatur, concursus autem pręuius, & prædeterminatiuus non determinatur à voluntate creata, sed illam determinat : cumque à voluntate creata non possit entitas actus mali procedere, quin etiam formalis malitia procedat ab illa : fit consequens, quod non possit à Deo prædeterminari ad entitatem actus peccaminosi, quin etiam prædeterminetur ad malitiam formalem. 169 *Respond.*

Non inquam sufficit : nam iuxta solutionis doctrinam, voluntas creata determinat concursum diuinum ad entitatem actus peccaminosi ; & tamen non determinat illum ad formalem malitiam : ergo etiam Deus determinare poterit voluntatem creatam ad entitatem, non determinando ad malitiam ; & consequenter etiam poterit prædeterminare ad vnum, & non prędeterminando ad aliud. Secunda consequentia ex prima euidenter colligitur : non enim potest assignari, vel apparens discrimen inter concursum determinantē, & concursum prędeterminantem, vt vnus, & nō alius possit pręscindere. Prima nō minus euidenter ex pręmissis infertur non enim assignari potest ratio, cur voluntas creata sit magis pręcisiua in determinando concursum diuinū, quam omnipotentia, 170 *Contra.*

& vo-

& voluntas diuina in determinando concursum voluntatis creatæ: ergo si hæc determinat concursum diuinum ad entitatem actus peccaminosi præscindendo à malitia formali, idest, non determinando Dei concursum ad illam, poterit etiam Deus determinare concursum voluntatis creatæ ad entitatem actus præscindendo à malitia formali, & non determinando ad malitiam. Certè non video, quæ ratio possit assignari discriminis.

171 *Minor discursus facti probatur.* Quod autem concursus omnipotentiæ, nec vt determinatus per concursum voluntatis creatæ attingat deformitatem peccati, vt asseritur in minori discursus facti probatur; si namque concursus Dei, vt determinatus per concursum voluntatis creatæ, causaret efficienter malitiam, causaret illam eodem modo, quo causat entitatem actus peccaminosi; sed hoc asserendum non est; alias Deus esset causa prima malitiæ, sicut est causa prima entitatis actus peccaminosi: ergo concursus diuinus etiam vt determinatus per concursum nostræ voluntatis non causat formalem malitiam; & consequenter nostra voluntas determinat concursum diuinum ad materiale peccati, non determinando ad formale. Probatur sequela: causaret efficienter vtrumque vt determinatus à nobis, & neutrum vt determinatur à Deo: ergo vtrumque eodem modo, & eadem proprietate causaret.

172 *Quorundam Recentiorū solutio.* Hoc argumentum male torquet contrarios Auctores. Quidam, eo conuicti, & nescientes, aut nolentes scire, quomodo possit Deus causare materiale peccati, & præscindere à malitia formali, ausi sunt negare Deum, etiam per concursum simultaneum, causare actualitatem actus peccaminosi; & consequenter tenentur asserere voluntatem creatam esse causam primam, non solum deformitatis, quæ formaliter peccatum constituit, sed etiam entitatis, & actualitatis illius.

173 *Hæc solutio vt heretica rejicitur.* Hæc tamen doctrina communi Theologorum sententiæ aduersatur, nec scio ab aliquo ex Doctoribus Societatis defendi, & merito sanè: nam D. Thomas 2. ad Annibaldum dist. 37. quæst. vnica art. 1. illam rejicit vt hæreticam his verbis: *Respondeo dicendum, quod hæreticum est dicere aliquod ens, non esse à Deo, nec solum fidei contrarium est, sed etiam rationi.* Et 2. *sententiarum dist.* 37. *q.* 2. *art.* 2. docet, sententiam negantem Deum esse causam actionis peccaminosæ in quantum ens, & actus est, esse proximam duplici errori.

174 *Secundo.* Et quod prædicta sententia hæretica, vel erronea ad minus sit, in hunc modum probatur: nam ex illa sequitur hanc propositionem, *Omnia per Verbum facta sunt*, esse falsam ex vi terminorum; consequens est hæreticum: ergo sententia, ex qua sequitur, est hæretica, vel ad minus erronea. Sequela probatur: nam ex illa sequitur veritas suæ contradictoriæ ex vi terminorum: ergo sequitur falsitas prædictæ propositionis. Consequentia est euidens ex lege contradictionis, ex qua, si vna ex contradicentibus est vera, alia debent esse falsa; cum non possint esse simul veræ: ergo si vna propositio ex vi terminorum est vera, sua contradictoria ex vi terminorum est falsa. Antecedens autem probatur, hæc namque est bona consequentia. *Actus peccati est aliquod ens; sed actus peccati non est factus per Verbum: ergo aliquod ens per Verbum factum non est*; sed minor est contraria sententia, & maior est euidens; cum actus peccaminosus sit in prædicamento actionis, vel qualitatis, omne autem, quod in prædicamento continetur, si ens physicum, & reale: ergo consequens est verum; sed consequens contradictoriè opponitur huic propositioni, *Omne ens per Verbum factum est*: ergo ex sententia negante Deum, saltim per concursum concomitantem causare materiale peccati, sequitur veritas contradictoriæ istius propositionis; & consequenter sequitur hanc propositionem, *Omnia per Verbum facta sunt*, assertam in Euangelio Ioannis, esse falsam in vi terminorum; quod est hæreticum.

175 *Respond.* Respondebis, actum peccati esse ens in sensu phylosophyco, & metaphysico, non autem in sensu Theologico: vnde Augustinus *lib. de perfectione iustitiæ cap* 3. ait, peccatum non esse rem, sed actum. Et *lib.* 1. *Hypognosticon cap.* 5. *in fine*, loquendo de Diabolo, docet, Diabolum natura esse opus Dei, *Opera vero eius mala, quæ vitia dicuntur, actus sunt*, inquit Augustinus, *non res*. *Motiuū solutionis.* Ex quo tantum sequitur, aliquod ens physicum, aut metaphysicum per Verbum factum non esse, non autem, quod aliquid, quod est ens in sensu Theologico, & in PP. consideratione, per Verbum factum non sit.

176 *Contra 1.* Sed contra primo: nam sequitur ex hac solutione propositionem istam, *Omnia per Verbum facta sunt*, esse in sensu phylosophyco, & metaphysico falsam; consequens est hæreticum: ergo & tradita solutio. Patet sequela: eius contradictoria, nempè, *aliquod ens per Verbum factum non est*, est in sensu metaphysico, & phylosophyco vera, vt in solutione conceditur; sed in eodem sensu, in quo vna propositio est vera, est falsa contradictoria illius: ergo ex solutione tradita sequitur propositionem istam, *Omnia per Verbum facta sunt*, esse falsam in sensu phylosophyco, & metaphysico, quod nullus verè catholicus audebit concedere. *Secundo.* Secundo: nam omnes Theologi docent, actionem peccaminosam esse in aliquo prædicamento, & consequenter censent esse ens verum physicum, & reale: ergo si non causatur à Deo, sequitur aliquid, quod in consideratione Theologica est ens, non causari a Deo, nec per Verbum factum esse. Patet consequentia: nam id est ens in consideratione Theologica, quod à Theologis censetur ens.

177 *Tertio.* Tertio ex Anselmo *lib. de casu Diaboli cap* 20. vbi docet, Deum facere omnes naturas substantiales, & accidentales, & loquendo de mala voluntate, qua Angelus peccauit, hæc verba subiecit: *In quantum enim voluntas, conuersio, siue motus voluntatis est, aliquod bonum est, & Dei, in quantum vero iustitia caret, non simpliciter malum, sed aliquod malum est, non Dei, sed volentis, siue mouentis voluntatem*: ergo iuxta Anselmum peccatum pro materiali, aliquod bonum est, & à Deo. *Cuidam obiectioni occurritur.* Nec obstat in præcedentibus verbis docuisse Anselmum malam voluntatem Dæmonis esse à Deo permissiuè. Loquitur enim Anselmus de peccato Dæmonis pro formali malitiæ, & sic verum est solum permissiuè esse a Deo. Et quod sic sit accipiendus patet: quia aliàs non staret distinctio, quam Anselmus verbis à Nobis adductis statuit inter voluntatem malam prout motus est, & prout iustitia caret, & mala est, affirmans sub prima consideratione esse à Deo, non autem sub secunda; cum non possit Anselmus negare peccatum pro formali malitiæ esse a Deo permissiuè.

178 *Ad motiuum solutionis respond.* Nec Augustinus contrarium docet, vt enim explicat D. Thomas 1. 2. *quæst.* 79. *art.* 2. *ad* 1. Augustinus negat peccatum esse rem, idest substantiam, & sic accipiendum esse, constat ex ipso Augustino: nam *lib. de perfectione iustitiæ, vbi proximè*, ponit exemplum in claudicatione, quam ait, non esse rem, sed motum; pes autem, corpus, vel homo res est: quæ verba non aliter possunt accipi, nisi quod negauerit claudicationem esse substantiam, sicut pes, corpus, vel homo, aliàs sentiret Augustinus nullum motum esse rem, nullumque motum esse a Deo, cuius contrarium apertè docet *lib. de Trinit. cap* 4. his verbis: *Voluntas Dei est prima, & summa causa omnium corporalium specierum, atque motionum.* Quod etiam docet *Tract.* 1. *in Ioannem*, explicans illa verba, *Omnia per ipsum facta sunt*; & alibi passim.

179 *Reijcitur solutio.* Denique tradita solutio reijcitur: etenim ex illa sequitur, quod siquis proteruè contenderet esse aliquam substantiam malam ex natura sua, atque per Verbum non factam, non posset ex prædicto Ioannis testimonio conuinci, nec illi se opponeret; consequens est hæreticum: ergo & tradita solutio. Probatur sequela: nam licet ex prædicto Ioannis testimonio, iuxta intelligentiam Theologorum, vt PP. habeatur vt fide certum omnem naturam, vel entitatem accidentalem bonam, esse factam per Verbum, non tamen conuincitur, iuxta solutionem traditam, naturam, vel entitatem accidentalem malam, esse factam per ipsum, & hoc ideo, quia non est ens in sensu Theologico propter malitiam ipsi annexam; sed etiam talis substantia esset ab intrinseco mala, & consequenter in sensu Teologico substantia non esset, si vera est solutionis doctrina: ergo euidenter infertur ex illa, quod si quispiam proteruè defenderet, dari aliquam substantiam ab intrinseco malam, & ideò non factam per Verbum, non se opponeret Ioanni asserenti, *Omnia per Verbum facta sunt, & sine ipso factum est nihil*, nec posset ex testimonio falsitatis conuinci.

180 *Deinde prob. solutionem datam esse rationi naturali cōtrariā.* Quod autem rationi naturali prædicta sententia aduersetur, vt asserit D. Thomas, probatur ratione illius: nam quod esse a se non habet, non potest habere operationem a se; sed entitas hominis peccantis non conuenit illi a se: ergo nec entitas actualis peccati potest illis à se conuenire. Minor cum consequentia tenet. *Maior prob.* 1. Maior autem est Anselmi *Dialogo de casu Diaboli cap* 1. *in principio*, ibi: *Nulla creatura habet aliquid à se, quod enim seipsum à se non habet, quomodo habet à se aliquid?* Et ostenditur primo à paritate durationis: quod enim non habet esse à se, non potest habere durationem a se: ergo nec operationem. *Secundo.* Secundo: nam operari sequitur ad virtutem, & hæc sequitur ad entitatem: ergo non habenti a se entitatem, non potest virtus, aut operatio conuenire a se.

181 *Confir.* 1. Confirmatur primo: nam si entitas materialis actionis peccaminosæ conueniret homini a se, & non fieret a Deo, sequeretur aliquam substantiam non esse factam a Deo; sed hoc rationi naturali aduersatur: ergo & prædicta sententia. Probatur sequela: terminus, vel effectus operationis non causatæ a Deo non causatur ab ipso; sed aliqua substantia est terminus operationis non causatæ a Deo, nempè illa, quæ fit per concubitum illicitum, & generationem peccaminosam, quæ iuxta prædictam sententiam non causatur a Deo: ergo ex illa sequitur dari aliquam substantiam, quæ non fit a Deo, quod rationi naturali aduersatur.

182 *Confir.* 2. Quod amplius vrgetur secundo: si enim entitas peccati conueniret homini a se, & non a Deo, sequeretur, effectum causatum ab entitate physica peccati non causari a Deo, v. g. species efficienter causata ab entitate physica peccati; consequens est absurdum, & rationi naturali contrarium: ergo etiam illi aduersatur asserere entitatem physicam peccati conuenire homini a se, & nō a Deo. Probatur manifestè sequela: nam subordinatio in causando prouenit ex subordinatione in essendo, & in illa fundatur; sed eo ipso, quod entitas physica peccati conueniat homini peccanti a se, & non causetur a Deo, non subordinatur Deo in essendo: ergo nec subordinatur ipsi in causando, & consequenter effectus a

tali entitate causatus non habebit esse a Deo. Est ergo firmiter asserendum, entitatem materialem peccati fieri a Deo simul cum voluntate creata per concursum simultaneum, in quo, vt dixi, omnes Doctores Societatis consentiunt, nullo excepto, quem viderim.

183 *Recentiorum euasio.* Nolentes autem, aut non valentes percipere Deum concurrere ad materialem peccati entitatem concursu concomitante, & præscindere a formali malitia in causando, & videntes, quod prędicta præcissione admissa, fit euidens argumentum, vt idem possit in prædeterminando contingere, quod nempè Deus prædeterminet voluntatem creatam ad materiale peccati pręscindendo a malitia formali, & non prædeterminando ad illam, in sententiam extremam inclinant asserentes, Deum vtrumque causare concursu indifferenti prout ab ipso, & determinato a voluntate creata; *Reijcitur* cum autem vrgentur à Nobis, sequi ex illorum doctrina, Deum eodem modo causare formalem malitiam, quo causat entitatem, & actualitatem peccati, & eadem proprietate; cumque Deus sit causa prima, verè, & propriè entitatis, erit verè, & propriè causa prima malitiæ formalis. Non est vna omnium responsio.

184 *Respondent primo.* Quidam Mihi publicè disputanti, & hoc pro inconuenienti inferenti, respondebant distinguentes: eodem modo, & eadem proprietate Theologicè, negabant sequelam: eodem modo, & eadem proprietate phylosophicè, aut metaphysicè, concedebant sequelam; & ideò asserebant, non causare Deum formalem malitiam eadem proprietate Theologicè, qua causat entitatem peccati, quia non causat malitiam formalem illam positiuo volendo, sed permittendo.

185 *Impugnatur solutio suis principijs.* Hæc tamen solutio non potest in principijs Auctorum contrariæ sententiæ sustineri: vt enim ipsi vniformiter docent, Deus patrans concursum omnipotentiæ cum voluntate creata, non intendit materiale peccati; aliàs (vt illi inferunt) intenderet malitiam formalem, & non permissiuè, sed positiuè causaret materiale peccati, quod vniformiter negant: ergo si malitiam formalem non causat propriè proprietate Theologica, quia illam non intendit, sed tantum permittit, non causat materiale peccati propriè Theologicè; aliàs, vt in solutione asseritur, in proprietate physica, aut metaphysica æquiparantur: ergo in omni proprietate conueniunt, & in nulla discriminantur.

186 *Confirm.* Explicatur amplius: ideò non causatur à Deo malitia formalis peccati propriè Theologicè, quia illam positiuè non vult, & ad proprietatem in causando Theologicam, requiritur causalitas volita positiuè, & non tantum permissa: ergo vbi non datur positiua voluntas, non interuenit propria causalitas in sensu Theologico; sed Deus non causat entitatem materialem peccati positiuè illam volendo, sed tantum permittendo in sententia omnium, qui oppositam sententiam tuentur: ergo non causat illam propriè in sensu Theologico; & aliàs vtrumque à Deo causatur propriè in sensu phylosophico: ergo vtrumque causatur à Deo eodem modo, & eadem proprietate, absque vllo discrimine in modo causandi.

187 *Secundo respondent alij.* Alios in disputationibus publicis vidi concedentes absolutè sequelam, nimirum, Deum eodem modo, & eadem proprietate causare malitiam formalem, qua causat entitatem, & actualitatem actus peccaminosi; & cum Deus sit prima causa cum proprietate entitatis, & actualitatis actus, asserebant, esse etiam primam causam cum proprietate deformitatis, & malitiæ formalis formaliter constituentis peccatum; & consequenter erit absolutè asserendum: *Deus propriè causat peccatum.*

188 *Hæc solutio nimis dura & intolerabilis est.* Hoc tamen effugium, non tam est argumentum soluere, quàm illius oneri succumbere: concedere namque absolutè, Deum esse propriè primam causam peccati, & deformitatis illud constituentis formaliter, nimis durum apparet, nec scio Antiquioribus Societatis Sapientibus placiturum, quorum studium (& meritò) semper fuit suas sententias ea suauitate defendere, vt necessarium non esset inconueniens aliquod deuorare in illarum defensione; asserere autem, Deum propriè causare peccatum, & esse causam primam propriè deformitatis, non leue inconueniens est.

189 *Reijcitur est cōtra Ansel. & D. Tho.* Et in primis aduersatur Anselmo *lib. de casu Diaboli c.* 20. vbi docet, malam voluntatem, in quantum voluntas, motus, & actus est, esse Dei, in quantum verò iustitia caret, non Dei, sed volentis, quæ distinctio cum solutionis doctrina stare non potest; cum sub vtraque ratione eodem modo a Deo efficienter causetur; & consequenter sub vtraque ratione, eodem modo sit Dei. Aduersatur etiam expressè Angelico Præceptori distinguenti cum Anselmo in actu peccaminoso actualitatem, vel entitatem, & deformitatem: & sub prima consideratione Deo vt primæ causæ attribuenti; secus autem sub secunda: si namque sub vtraque ratione eodem modo causatur à Deo, sub vtraque Deo eodem modo attribuitur: Deo namque aliquid creatum attribui, idem est quod ab illo causari. Videatur Diuus Thomas *prima secundæ quæstione 79. articulo primo, & secundo, præcipuè solut. ad 2.* vbi illam consequentiam negat: *Deus est causa actualitatis, & entitatis actus peccaminosi: ergo etiam est causa defectus, qui reperitur in actu* Si autem Deus vtrumque eodem modo causaret, non negare, sed concedere consequentiam deberet.

Et reijcitur primo: vt enim *supra* vidimus ex Anselmo *lib. de casu Diaboli c.* 20. quod est ab aliquo tantum permissiuè, impropriè dicitur ab illo causari; sed malitia formalis solum permissiuè est à Deo, vt docent oppositi Auctores, & fatentur omnes Theologi: ergo non causatur cum proprietate à Deo, nec Deus est propriè causa peccati pro formali malitiæ. 190 *Reijcitur 1. ab inconuenienti.*

Secundo. Secundo ex illo Sapientiæ 11. *Nihil odisti eorum, quæ fecisti*; sed si Deus vt prima causa propriè causaret peccatum pro formali malitiæ, Deus odio haberet, aliquid ab ipso factum, & propriè causatum; Deus enim odio habet peccatum, iuxta illud Sapientiæ 14. *Odio est Deo impius, & impietas eius:* ergo non causat peccatum pro formali malitiæ, nec in illud ita sumptum influit tamquam prima causa.

Confirmatur, & vrgetur primo: hæc propositio est de fide: *Nihil, de quo est verum absolutè, quod est factum à Deo, odio habetur ab ipso*; sed si Deus propriè causaret peccatum pro formali malitiæ, dicta propositio esset falsa: ergo Deus non causat propriè peccatum pro formali malitiæ. Maior negari non potest: nam est ipsa propositio, quæ habetur *Sapientiæ* 11. Minor autem probatur: illius contradictoria esset vera: ergo dicta propositio esset falsa. Probatur antecedens: si peccatum propriè causaretur à Deo, esset absolutè factum ab ipso; cui enim propriè conuenit, aliquod prædicatum, absolutè de ipso dicitur, sicut ille, cui propriè conuenit esse hominem, absolutè dicitur homo, & sic de alijs; sed peccatum odio habetur à Deo: ergo si propriè causaretur ab ipso aliquid, de quo est verum absolutè, quod est factum à Deo, odio haberetur à Deo; & consequenter propositio contradictoria, illi quæ habetur Sapientiæ 11. *Nihil odisti, eorumque fecisti*, esset vera. 191 *Confir.1.*

Confirmatur, & vrgetur secundo: nam sequeretur, omnipotentiam, vt verè, & propriè efficientem, terminare odium, & displicentiam diuinam, consequens est absurdum: ergo sententia opposita est falsa. Probatur sequela: cui namque opus displicet, etiam displicet influens in illud: vnde quia peccatum displicet Deo, & peccator etiam displicet, iuxta illud Sapientiæ 14. *Odio est Deo impius, & impietas eius*; sed peccatum pro formali malitiæ displicet Deo, & odio habetur ab ipso: ergo si omnipotentia verè, & propriè causat peccatum pro formali malitiæ, omnipotentia vt propriè efficiens, displicet Deo, & terminat odium diuinum. 192 *Confir.2.*

Tertio reijcitur præfata sententia, & præcedens argumentum amplius vrgetur: si Deus vt prima causa influeret verè, & propriè in peccatum pro formali malitiæ, sequeretur deformitatem & malitiam formalem constituentem peccatum formaliter, magis in Deum, quam in hominem peccantem reduci, consequens absurdum est: ergo sententia opposita est falsa. Minor cum consequentia tenet. Maior autem, aut sequela probatur: effectus à causa prima, & à causa secunda procedens, magis à causa prima, quam a secunda dependet; & consequenter magis in causam primam, quam in secunda reducitur; cum reductio effectus in causam sit dependentia effectus à causa, vel in illa fundetur: ergo si malitia peccati à Deo efficienter vt prima causa procedit, magis reducetur in Deum, quam in hominem peccantem. 193 *Tertio reijcitur.*

Quod amplius vrgetur: entitas materialis peccati magis in Deum, quam in hominem reducitur, sicut alij effectus, qui à Deo, & à causis secundis procedunt; & hoc ideò, quia procedunt à causis secundis, vt causæ primæ subordinatis, sed si malitia formalis propriè causatur à Deo, procedit à voluntate creata subordinata Deo: ergo magis in Deum, quam in voluntatem creatam reducitur, quod videtur absurdum. Et vlterius ex hoc sequitur, quod secundo argumento inferebamus, nempè omnipotentiam, vt causantem peccatum pro formali malitiæ, terminare odium diuinum: si namque homo, cui minus malitia attribuitur, terminat diuinum odium, & illius displicentiam ratione malitiæ, quam causat, à fortiori omnipotentia, cui magis attribuitur malitia, terminabit ratione illius odium, & displicentiam diuinam. 194 *Confirm.*

Præterea reijcitur: quod enim non est à Deo vt vltimo fine, non potest esse ab ipso vt à primo principio efficiente; sed malitia formalis peccati non est à Deo vt vltimo fine: ergo non causatur efficienter à Deo vt à primo principio. Consequentia est euidens. Minor constat primo: nam peccatum pro formali malitiæ est auersio, vel deordinatio à Deo vt fine, & consequenter non potest à se ipso vt fine vltimo causari. Secundo: nam solum quod est bonum, & Dei bonitatem participat, est à Deo vt fine vltimo; at peccatum pro formali malitiæ, nec bonum est, nec Dei bonitatem participat: ergo non est ab ipso tamquam ab vltimo fine. 195 *Quarto reijcitur.*

Maior autem ostenditur primo ex illo Prouerbiorum 16. *Vniuersa propter semetipsum operatus est Dominus:* ergo omne quod à Deo efficitur, ad Deum ordinatur vt finem, & ab illo vt fine procedit. Secundo: nam Deus in omni sua efficientia finem aliquem intendit, aliàs à casu, & irrationabiliter ageret; cum agere propter finem distinguat rationalem ab irrationali creatura, vt docet Diuus Thomas *prima secundæ quæstione prima articulo secundo*. Sed non potest intendere creaturam vt finem vltimum: ergo se intendit 196 *Maior prob. 1. Secundo.*

intendit vt vltimum finem; & consequenter omne quod à Deo prima causa, & vt primo principio causatur, à Deo vt fine vltimo procedit.

197 *Confirm.* Quod amplius vrgetur: si Deus vt prima causa efficeret malitiam peccati, causaret illam propter malum finem; consequens absurdum est: ergo non efficit formalem malitiam. Minor cum consequentia tenet. Maior autem probatur: efficeret illam propter aliquem finem, aliàs irrationabiliter ageret; sed non propter finem bonum, ad quem ordinabilis non est: ergo propter finem malum, ad quem intrinsecè malitia ordinatur.

198 *Vltimo reijcitur solutio.* Denique reijcitur ad hominem contra Auctores oppositos: ipsi namque exinde physicam prædeterminationem ad materiale peccati reijciunt, quia Deo physicè prædeterminanti esset attribuenda malitia; sed asserendo, Deum vt primam causam verè, & propriè causare malitiam formalem, incidunt in hoc inconueniens; vt enim proximè arguebam, quidquid à Deo vt à prima causa procedit, ipsi vt primæ causæ attribuitur: ergo inconsequenter procedunt, hoc pro inconuenienti contra physicam præmotionem inferentes, & illud in concursu indifferenti deuorantes.

199 *Confirm.* Quod amplius vrgetur: nam assertores physicæ prædeterminationis ad materiale peccati, constanter tuentur, Deo non attribui malitiam formalem, & esto id euidenter non probent, euidenter tamen contraria argumenta diluunt; sed asserentes concursum indifferentem, fatentur, Deum vt primam causam influere, non solum in entitatem materialem peccati, sed etiam in malitiam formalem, & consequenter tenentur fateri, Deo vt primæ causæ attribui, & hoc euidenter infertur ex concursu indifferenti: ergo standum est Auctoribus physicæ prædeterminationis, & illorum sententia tenenda.

200 *Respond.* Respondebis, inconueniens quod ab Auctoribus contrariæ sententiæ infertur, ex eo quod Deus prædeterminet nostram voluntatem ad materiale peccati, non esse quod Deo attribueretur malitia formalis vt causæ primæ (hoc enim inconueniens non reputant) sed quod Deo attribueretur vt primo malitiæ Auctori, illam intendenti, & volenti, facere autem Deum primum Auctorem malitiæ, impium, & hæreticum est, à Patribus, & Concilijs damnatum.

201 *Contra 1.* Sed contra primo: nam Auctores physicæ prædeterminationis ad entitatem materialem peccati, non solum non faciunt Deum primum Auctorem malitiæ, sed nec etiam primam causam illius; Auctores autem oppositi, & si negent primum, secundum tamen concedunt, nec illud possunt negare: ergo plus distant Auctores physicæ prædeterminationis ab eo quod damnatur à Concilijs, & Patribus, quam Auctores concursus indifferentis.

202 *Secundo.* Contra secundo: non enim stat Deum esse primam causam malitiæ, & non esse primum Auctorem illius: ergo primum concedentes, debent secundum concedere; & consequenter incidere in inconueniens, quod inferunt ex physica præmotione ad materiale peccati.

Probo antecedens primo: non enim potest Deus esse prima causa malitiæ, nec illam efficere, nisi positiuè efficientiam volendo, vt *supra* monstrauimus; sed eo ipso, quod efficiat, illam volendo, non solum est causa, sed etiam est Auctor malitiæ: ergo non potest efficere malitiam vt prima causa, nisi etiam sit primus Auctor.

Secundo: nam si Deus esset prima causa, & non primus Auctor malitiæ, subordinaretur voluntati creatæ, quæ esset primus Auctor illius: nam primo Auctori alicuius effectus subordinatur omnis alia causa, quæ non est primus Auctor illius; sed Deus non potest in efficientia alicuius effectus alteri subordinari: ergo non potest esse prima causa malitiæ, nisi etiam sit primus Auctor illius.

203 *Tertio.* Tertio reijcitur prædicta solutio: vt enim *superius* vidimus in secunda solutione iuxta illius Auctores, Deus causat eodem modo malitiam, quo causat materiale illius; sed Deus non solum est prima causa, sed etiam primus Auctor entitatis, & actualitatis actus peccaminosi: ergo non solum est prima causa, sed etiam primus Auctor peccati pro formali malitiæ. Consequentia tenet. Maior constat ex dictis, & insuper: nam si vt primus Auctor causaret materiale peccati, & sic non causaret malitiam, in aliquo modo causandi attingeret materiale, & præscindere à malitia formali.

Minor prob. 1. Minor autem probatur primo: etenim materiale peccati physice consideratum eiusdem rationis, est cum materiali actus boni, v.c. comestio carnium in die prohibito Veneris, eiusdem rationis est physicè considerata cum comestione carnium in die, in quo non prohibetur; sed comestionis non prohibitæ physicè consideratæ, Deus, non solum prima causa, sed etiam primus Auctor existit: ergo comestionem prohibitam physicè consideratam, causat Deus, non solum vt prima causa, sed etiam vt primus Auctor.

204 *Secundo.* Secundo probatur minor: nam si Deus non est primus Auctor entitatis materialis peccati, primus illius Auctor erit voluntas peccantis; sed efficere creaturam primum Auctorem entitatis, quę bona physicè est, & participatio bonitatis diuinæ, maximum est inconueniens: ergo Deus non solum est prima causa, sed etiam primus Auctor entitatis materialis peccati, & actualitatis illius.

Denique probatur: nam Deus eodem modo causat entitatem materialem peccati, quo causaret actum indifferentem in indiuiduo, si daretur; sed si daretur de facto actus in indiuiduo indifferens, Deus non solum esset prima causa, sed etiam primus Auctor illius, nec vidi aliquem oppositum asserentem: ergo etiam est non solum prima causa, sed etiam primus Auctor entitatis materialis peccati. *Tertio.*

Quod amplius vrgetur: implicat Deum non esse primum Auctorem actus boni, & honesti; sed non implicat Deum actum bonum, & honestum causare concursu indifferenti, quo causat entitatem materialem peccati, supposito quod concursus indifferens ad entitatem peccati sufficiat: ergo isto concursu admisso, sufficit vt Deus sit, non solum prima causa, sed etiam primus Auctor illius. Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur: concursui indifferenti ad actum bonum, & malum, solum additur de facto ex parte Dei consilium, vel præceptum, quibus vel præcipit, vel consiliatur actum honestum; secus autem actum turpem; sed non implicat, quod Deus nec præcipiat, nec consilietur actum honestum: ergo non implicat eodem concursu absque vlla differentia ex parte Dei actum bonum ab ipso causari, quo causat materiale peccati. 205 *Confirm.*

Dices: præter consilium, & præceptum, quibus Deus actum honestum suadet, dari ex parte Dei intentionem inefficacem, qua fertur in actum honestum: Deus enim volens per omnipotentiam assistere voluntati creatæ, & offerre concursum indifferentem, intendit intentione inefficaci vt voluntas inclinet in actum bonum, & ad illum se determinet: vnde adhuc præcepto, & consilio seclusis, vt possunt de potentia absoluta, manet ex parte Dei sufficiens differentia, vt respectu actus honesti sit primus Auctor, & non solum prima causa, respectu autem entitatis materialis peccati solum prima causa sit. 206 *Respond.*

Sed contra: ideò potest Deus de potentia absoluta non consiliari, nec præcipere actum honestum, quia liberè consiliatur, & præcipit; sed etiam intentio inefficax, qua inclinat in actum honestum, est libera: nulla enim bonitas creata potest necessitare voluntatem diuinam: ergo potest de potentia absoluta concursum indifferentem parare sine prædicta intentione. 207 *Contra.*

Quod amplius vrgetur: supposito namque quod iura libertatis creatæ petant ex parte Dei concursum indifferentem, potest Deus de potentia absoluta velle vt sua omnipotentia concurrat cum voluntate creata, parando prædictum concursum solum propter bonitatem, quæ elucet in seruando illæsa iura libertatis creatæ; sed in hoc modo operandi non datur intentio inefficax operis honesti eliciendi: ergo potest Deus sine prædicta intentione ad actum honestum concurrere, in casu de potentia absoluta; & tamen in tali casu esset primus Auctor, & non solum prima causa actus honesti: ergo supposito, concursum indifferentem sufficere ad rationem primæ causæ, asserendum est sufficere absque aliquo superaddito ad rationem primi Aucturis; & consequenter fatendum, Deum respectu entitatis materialis peccati, non solum esse primam causam, sed etiam primum Auctorem. 208 *Confirm.*

Denique assumptum principale probatur: Deus concurrit ad materiale peccati concursu determinato vt ab ipso; sed malitiam formalem non causat concursu vt à se determinato: ergo potest etiam prædeterminando occurrere, & à malitia præscindere; & consequenter poterit velle efficaciter materialem entitatem peccati, illamque efficaciter decernere, non decernendo malitiam, sed ab illa præscindendo. Maior in qua sola potest esse difficultas, probatur: Deus est prima causa entitatis materialis peccati; sed concursus indifferens prout à Deo, & à nobis determinandus, non sufficit ad rationem primæ causæ: ergo non concurrit concursu vt a se indifferenti à nobis determinando, sed concursu determinato vt ab ipso. Minor, quam fusè ostendunt Discipuli Diui Thomæ *in Tractatu de Auxilijs*, breuiter in hunc modum probatur: concursus in quo Deus magis subordinatur creaturę, quam creatura Deo, non sufficit ad rationem primæ causæ; sed in concursu indifferenti vt à Deo, & à nobis determinato, magis subordinatur Deus creaturæ, quam creatura Deo: ergo ad rationem primæ causæ non sufficit. Consequentia tenet. Maior est certa: est enim contra primæ causæ perfectionem subordinari secundæ. Minor autem probatur: quia namque voluntas creata non potest actum liberum elicere sine concursu diuino, subordinatur Deo in elicientia actus liberi; sed Deus non potest actum liberum causare sine concursu voluntatis creatæ, & alias voluntas creata determinat concursum diuinum, si concursus est indifferens prout ab ipso: ergo in hoc modo concurrendi magis subordinatur Deus voluntati creatæ, quam voluntas creata Deo, & consequenter tali modus concurrendi, ad rationem primæ causæ non sufficit. 209 *Vltimo probatur principale assumptum.*

Ex quo manifestè colligitur, quod vt in Deo ratio primæ causæ saluetur in ordine ad actus liberos, debeat ad illos concurrere concursu, non solù determinato vt ab ipso, sed etiam determinantè concursum voluntatis creatæ. Quod probo: vt enim Deus tam- 210 *Corollarium. Probatur.*

tamquam prima causa influat in consensum liberum voluntatis creatæ, debet voluntas creata subordinari Deo in illius efficientia; sed nisi ab ipso vt determinante dependeat, non subordinatur Deo: ergo vt Deus tamquam prima causa concurrat, debet determinando voluntatem creatam concurrere. Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur: quod voluntas creata non possit actum liberum efficere sine concursu diuino, non sufficit vt subordinetur Deo in illius efficientia: ergo vt hæc subordinatio saluetur, debet dependere à Deo, vt illius concursum determinante. Probatur antecedens: Deus non potest efficere actum liberum voluntatis creatæ sine concursu illius; & tamen Deus non subordinatur voluntati creatæ in efficientia actus liberi; est enim contra rationem primæ causæ subordinari secundæ: ergo quo voluntas creata non possit actum liberum efficere sine concursu diuino, non sufficit vt illum eliciat vt subordinata Deo; & consequenter vt Deus tamquam prima causa influat in materiale peccati, oportet vt ad illum concurrat concursu determinante concursum voluntatis creatæ; cumque ad malitiam formalem isto modo non possit concurrere, admittendus est concursus in materiale peccati à malitia formali præscindens. Ex quo vlterius infertur, idem posse in prædeterminando, & efficaciter decernendo contingere; & consequenter ex decreto efficaci terminato ad materiale peccati, non sequitur malitiam formalem efficaciter decerni, nec Deo vt causæ, vel vt Auctori attribuendam.

§. IX.

Obiectionibus supra factis occurritur.

211 *Ad 1. argumentum in principio positum respondetur.* Standum ergo est solutioni Thomistarum, & obiectionibus in contra occurrendum. Ad primam obiectionem, distinguenda est maior: negabant verbo tenus, & non sine dolo, & cum inconsequentia in propria doctrina, concedo maiorem: reuera, & consequenter eum proprijs principijs, nego maiorem: & concessa minori, nego consequentiam: quia Nos in veritate, & cum omni consequentia id negamus; secus autem Hæretici, qui cum fatentur ratione decreti nostras libertates euerti, reuera quidquid est in peccato Deo tenebatur adscribere.

212 *Ad secundam.* Ad secundam, distinguo antecedens: quia attingit materiale reduplicatiuè, concedo antecedens: specificatiuè, nego antecedens, & nego consequentiam: quia Deus non attingit materiale malitiæ reduplicatiuè prout substernitur illi: nam prout sic in obliquo, falsum deformitatem explicat, quæ cum sit extra sphæram causalitatis diuinæ, etiam materiale prout subest malitiæ extra illius sphæram existit, sed solum attingit materiale malitiæ sub conceptu entitatis, & actualitatis, sub quo non explicat deordinationem aliquam ab vltimo fine: homo autem attingit materiale, non solùm specificatiuè, sed etiam reduplicatiuè, quia sub vtraque ratione sub illius obiecto continetur, sub prima sub obiecto illius, quatenus est actiuus; sub secunda verò sub eiusdem obiecto, prout est defectibilis. Quæ solutio sumitur ex D. Tho. *q. 3. de Potentia art.* 7. his verbis: *Quia causa prima magis influit in effectum, quam secunda, ideò quidquid perfectionis est in effectu principaliter reducitur ad primam; quod autem est de defectu reducendum, est in causam secundam, quæ non ita efficaciter operatur, sicut causa prima.*

213 *Ad tertiam.* Ad tertiam, distinguo antecedens: præcisè ex illo capite, nego antecedens: ex illo, & quia aliàs non attinet ad illam generalis concursus attingens effectum sub ratione entis, concedo antecedens, & nego consequentiam. Et quidem voluntas creata, eo ipso quod sit impeccabilis, non potest attingere materiale malitiæ, etiam simultaneo concursu, quin attingat formale; & tamen oppositum in voluntate diuina contingit: dispar ergo ratio inter vtramque inuenitur.

Ad quartam. Ad quartam, concessa maiori in sensu reduplicatiuo, & formali, distinguo minorem: sub conceptu actualitatis, sub quo prædeterminatur, concedo minorem: vt materiale est reduplicatiuè, sub quo non prædeterminatur à Deo, nego minorem, & distinguo consequens eodem modo.

214 *Ad quintam.* Ad quintam, concessa maiori, distinguo minorem: efficaciùs, & cum eadem extensione, nego minorem: cum minori extensione, concedo minorem, & nego consequentiam: ratio autem distinctionis est: nam consilium, & præceptum respiciunt actum prout à voluntate creata exercendum cum omnibus, quæ hic, & nunc in illo inueniuntur, siue ad lineam physicam, siue ad lineam moralem spectantibus: & ideò si de facto intercedat malitia, non præscindunt ab illa; concursus autem Dei, siue præuius, siue simultaneus, solum attingit, quæ perfectionis sunt, & ab imperfectionibus moralibus inuentis in actu præscindunt.

Ad sextam. Ad sextam, nego antecedens. Ad eius probationem, concessa maiori, distinguo minorem: non potest in sensu composito, concedo minorem: in sensu diuiso, nego minorem, & nego consequentiam: quia potentia ad vitandum hoc secundo modo, sufficit vt Deus permissiuè se habeat respectu formalis malitiæ.

215 *Instabis.* Si dicas, voluntariè ponens causam inferentem mortem hominis infallibiliter, solum est impotens ex suppositione, & in sensu composito ad euitandam mortem; & tamen non dicitur permissiuè concurrere ad illam: ergo Deus tribuens physicam præmotionem, ad quam sequitur formale malitiæ non dicetur permissiuè comparari ad illam, esto impotentia ad illam vitandam sit ex suppositione, & in sensu composito.

Concessa maiori, & minori, nego consequentiam: quia mors subsequuta est intra sphæram actiuitatis dantis causam ineuitabilem; ac proinde ab illo causatur, & id circo non dicitur permissiuè ad eam comparari; secus respectu Dei opposita de causa contingit, comparatione facta ad formale malitiæ. *Respondetur.*

Ad vltimam, concesso antecedenti, & prima consequentia, & minori subsumpta, distinguendum est consequens: ratione decreti vt causantis ipsam malitiam, nego consequentiam: ratione decreti vt causantis materiale malitiæ, & inferentis ipsam malitiam, concedo consequentiam. Itaque diuinum decretum solum connectit cum conditione materiale malitiæ: & quia formale ad materiale sequitur, non prout à Deo, sed prout à voluntate creata deficiente, posito diuino decreto permittente: hinc fit, quod decretum diuinum infallibiliter inferat malitiam illatione logica, non illatione physica, & ex vi decreti sic illam inferentis cognoscatur à Deo. 216 *Ad septimam.*

Sed dices: ergo non potest Deus cognoscere formale malitiæ in decreto, & ex illo. Patet consequentia: nam in vi decreti nihil potest cognosci, nisi quod in illo continetur tanquam in causa, & ex illo vt causa sequitur; at formale malitia non continetur in illo, vt in causa, nec materiale prout sub est formali: ergo nequit in illo cognosci. 217 *Replicabis.*

Respondeo, negando consequentiam. Ad probationem, nego maiorem, sed sufficit contineri in decreto aliquid, ad quod, licet ex alio capite, malitia sequatur, & decretum permissiuum illatione logica inferens malitiam, & cum illa connexum, vt à Deo in prædictis decretis malitia infallibiliter cognoscatur, sicut Deus cognoscit in sua omnipotentia voluntatem creatam, etiam vt defectibilem, licet in sententia satis probabili in illa non contineatur formaliter vt defectibilis, eo quod in omnipotentia continetur illud, quod perfectionis est in voluntate creata, ad quod subsequitur ratio defectibilis. *Respondetur.*

Et quidem argumentum hoc, & omnes obiectiones contra solutionem, quam dedimus, æque probant respectu futurorum in statu absoluto, ac respectu conditionatorum, & instantiam manifestam habent. Tum in decreto obiectiuè futuro, quod necessarium esse vt Deus conditionata contingentia cognoscat, fatentur Auctores contrarij, nec id possunt negare respectu materialis malitiæ in statu conditionato; & tamen decretum illud non attingit formale. Tum etiam, in concursu simultaneo diuino attingente materiale peccati, non autem formale. 218 *Instatur arg.*

Nec sufficit dicere, decretum illud, & concursum simultaneum, esse indifferentia de se; secus autem decretum prædeterminans. Nam esto ex se indifferentia sint, tamen hic & nunc attingunt materiale secundum vltimam differentiam illius; & tamen hic & nunc non attingunt formale malitiæ: ergo ex indifferentia non assignatur discrimen alicuius momenti. Mitto alia plura, quæ contra resolutionem istam possunt opponi, quia de his ex professo tractatur *in Materia de Auxilijs*. 219 *Si resp. In contrarium obstat.*

Vnicam tamen obiectionem, quam Recens quidam Theologus contra resolutionem nostram opponit, non omittam: etenim ex illa sequitur, posse Deum necessitate voluntatem creatam ad materiale peccati materialiter, non necessitando illam ad materiale sumptum formaliter, nec ad malitiam formalem; consequens est falsum: ergo & nostra resolutio, & doctrina. Falsitas consequentis constans videtur: nam ex eo quod Caluinus docebat, Deum necessitate voluntatem creatam, inferunt nostri Thomistæ, Deum fecisse causam, & Auctorem, non solum entitatis peccati, sed etiam deformitatis, & malitiæ formalis; sed si posset Deus necessitare voluntatem creatam ad materiale peccati, materialiter sumptum, non necessitando ad materiale acceptum formaliter, nec ad malitiam formalem, hæc consequentia esset nulla: posset enim Caluinus asserere, Deum necessitare ad materiale peccati, non autem ad malitiam formalem; ac proinde non attribui Deo malitiam: ergo non stat Deum necessitare ad materiale peccati, & non necessitare ad malitiam formalem. Sequela autem probatur: ideò in nostra sententia potest ad vnum prædeterminare, non prædeterminando ad aliud, quia vnum, & non aliud est intra sphæram Dei, vt prædeterminantis; sed etiam vnum, & non aliud est intra sphæram Dei vt necessitantis: ergo potest Deus necessitare ad vnum, non necessitando ad aliud. 220. *Opponit Recens quidam Theologus.*

Respondeo, concedendo sequelam, & negando minorem: potest enim dari odium Dei omnino indeliberatum, & omnino necessarium, & casu in quo detur, Deus necessitat voluntatem ad odium, & causat quidquid in illo inuenitur, non causando malitiam formalem, quæ in tali casu in odio non datur: actus enim non liber, non potest esse malus moraliter. Nec in hoc, delirium Caluini consistebat, sed in eo quod cum necessitate, qua voluntatem creatam a Deo agi existimabat, in actibus à voluntate nostra 221 *Respondetur.*

nostra elicitis necessario, moralem malitiam agnoscebat; cum antem hæc in voluntatem creatam non posset reduci; cum non liberè, sed necessario ageret in sententia Caluini, necessario debebat in Dei voluntatem reduci, quæ liberè voluntatem creatam ad prędictos actus mouebat.

222 *Aliter argumentum proponitur.* Sed potest aliter argumentum proponi in hunc modum: sequitur ex nostra resolutione, & doctrina, quod Deus possit necessitate voluntatem creatam ad materiale odij Dei sumptum materialiter, quin necessitet voluntatem creatam ad malitiam formalem existentem in illo materiali, nec ad materiale sumptum formaliter; consequens est falsum: ergo & nostra resolutio, & doctrina. Probatur sequela: ideò in nostris principijs potest prędeterminare ad materiale peccati sumptum materialiter, pręscindendo à malitia formali existente in tali actu à voluntate creata vt deficiente, quia primum, & non secundum est intra sphęram Dei vt prędeterminantis; sed etiam primum, & non secundum est intra sphæram Dei vt necessitantis voluntatem creatam: ergo potest Deus necessitare illam ad materiale odij sumptum materialiter pręscindendo à malitia formali existente in eodem actu a voluntate creata tanquam à deficiente.

223 *Respond.* Respondeo, negando sequelam. Ad probationem, distinguo maiorem: ly *ideò* dicente rationem præscissionis ex parte Dei vt præmouentis supposita possibilitate coexistentiæ materialis prędeterminati, & malitiæ formalis, concedo maiorem: dicente causam possibilitatis coexistentiæ, nego maiorem, & concessa minori, nego consequentiam: nam cum concursu Dei necessitante voluntatem creatam ad materiale odij sumptum materialiter, non stat in actu odij malitia formalis; hæc namque, vel ratione sui libera non est, vel si est libera libertate morali, hæc libertas petit supra libertatem physicam actus fundari, illamque essentialiter præsupponit, ideoque posito concursu Dei necessitante ad materiale odij, etsi non ponatur necessitas ad malitiam formalem, tollitur malitia formalis, quia tollitur libertas physica, supra quam malitia formalis fundatur. Cęterum cum concursu Dei prędeterminante ad materiale odij stat libertas physica in hoc materiali, quam præexigit malitia formalis, & hoc supponitur à Doctoribus, cum disputant de præmotione physica ad materiale peccati, qua possibilitate coexistentiæ supposita, dicimus posse Deum prædeterminare ad materiale præscindendo à malitia formali, ob rationem assignatam, quia nempè vnum, & non aliud est intra sphæram Dei, vt prædeterminantis.

224 *Replicatio.* Sed vrgebis: stat in actu odij formalis malitia, cum concursu Dei necessitante voluntatem: ergo solutio tradita est nulla. Probatur antecedens; vt detur malitia in actu, sufficit libertas voluntatis vt fundantis malitiam; sed stat libertas in voluntate vt fundante malitiam, cum concursu Dei necessitante illam ad materiale odij sumptum materialiter: ergo stat cum concursu Dei necessitate voluntatem creatam ad materiale odij malitia formalis in actu. Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur voluntas non fundat malitiam subordinata Deo, sed vt est primum deficiens; sed Deus necessitat voluntatem, quatenus sibi subordinatam: ergo cum concursu Dei necessitante voluntatem stare potest libertas in eadem voluntate, prout formaliter fundat malitiam. Probatur consequentia: quia namque voluntas non fundat malitiam formaliter, vt Deo subordinata, potest prædeterminari à Deo vt ipsi subordinata, quin prædetermineretur vt fundans malitiam formaliter: ergo eadem ratione poterit necessitari vt subordinata Deo, quin necessitetur vt fundans formaliter malitiam.

225 *Confirm.* Quod amplius vrgetur: libertas namque vnius formalitatis non tollitur per necessitatem alterius formalitatis eiusdem actus, nisi hæc illam fundet; possunt enim in vno, & eodem actu reperiri necessitas sub vna ratione, & libertas sub alia, vt constat in actu dilectionis beatificæ Christi; at formalitas voluntatis vt deficientis fundamentaliter non fundatur super actum, vt est à voluntate, quatenus efficiente, & Deo subordinata: ergo stare potest cum necessitate voluntatis vt efficientis, & subordinatæ Deo, libertas eiusdem voluntatis vt deficientis fundamentaliter, vel fundantis malitiam.

226 *Ad replicam resp.* Respondeo negando antecedens. Ad probationem, concedo maiorem, & nego minorem. Ad illius probationem, concessis maiori, & minori, nego consequentiam: licet enim ex concursu Dei necessitante voluntatem vt sibi subordinatam, non sequatur necessitari eandem voluntatem vt fundantem malitiam; sequitur tamen non manere malitiam in actu, nec in voluntate, quod fundet malitiam: quia licet voluntas vt fundans malitiam, non fundetur formaliter in ipsa voluntate vt subordinata Deo, nec in illius libertate prout sic, fundatur tamen materialiter: eo quod libertas voluntatis vt deficientis formaliter, aut fundamentaliter, necessario præsupponit libertatem sui vt efficientis: vnde sublata per concursum diuinum libertate voluntatis, vt efficientis, & vt subordinatæ Deo, non potest manere in ipsa libertas vt deficientis formaliter, nec vt malitiam fundantis.

227 *Instatur.* Et insto argumentum in voluntate prout in actu primo considerata, in qua prout sic distinguitur à Discipulis D. Thomæ ratio defectibilis, & ratio principij effectiui, & in priori consideratione est prima, & nulli subordinata. in posteriori est secunda, & subordinata Deo, & licet ratio defectibilis non fundetur formaliter in ratione principij effectiui, quia tamen illam præsupponit, non est dabilis voluntas libera vt defectibilis, vel vt defectiua, quæ non sit libera vt effectiua, alias posset Deus producere naturam solum liberam in deficiendo, quod nullus concedet: ita in præsenti licet ratio deficientis formaliter, vel fundantia actu malitiam, non fundetur formaliter in ratione efficientis, quia tamen fundatur materialiter, hoc est necessario illam rationem præexigit, non stat libertas in voluntate in ratione deficientis formaliter, vel fundantis malitiam, sine libertate in eadem voluntate in ratione efficientis, & subordinatæ Deo; ac proinde concursus necessitans voluntatem vt subordinatam Deo, licet non necessitet ad malitiam formalem, nec voluntatem vt fundantem malitiam formaliter, tollit malitiam formalem, & à voluntate rationem fundantis illam, quia non potest liberè illam fundare, quod necessum erat vt de facto fundaret. Et ex his ad probationem consequentiæ constat solutio.

228 *Ad confirmationem occurritur.* Ad confirmationem, distinguo maiorem: nisi hæc illam fundet formaliter, aut materialiter, concedo maiorem: nisi solum fundet formaliter, nego maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam. Quæ distinctio ex dictis constat. Sed de his plura *in Tract. de auxilijs*, vbi à Discipulis D. Thomę fusè necessitas physicæ prædeterminationis ad materiale peccati materialiter sumptum monstratur, quin ex hoc inferatur Deo attribui malitiam formalem: Nobis autem breuiter id attigisse fuit necessarium pro argumenti solutione, quod vrgentissimum censetur à contrarijs Auctoribus.

§. VLTIMVS.

Cætera argumenta diluuntur.

229 *Tertiò argumentum ex doctrina D. Th.* TERTIO arguunt ex Diuo Thoma. Tum 3. *p. quæst.* 1. *artic.* 3. *ad* 4. vbi ait, quod prædestinatio supponit præscientiam futurorum; at non futurorum in statu absoluto; alias prædestinatio haberet causam meritoriam in nobis: ergo in statu conditionato. Tum etiam 2. 2. quæst. 165. art. in 2. argum quod ita proponit: *Deus præsciuis futurorum sciebat, quod homo per tentationem Dæmonis in peccatum deijceretur, & sic bene sciebat, quod non expediebat, quod tentaretur: ergo videtur, quod nec fuerit conueniens, quod permitteret eum tentari.* In cuius antecedenti loquitur D. Thomas de scientia lapsus hominis sub conditione tentationis Dæmonis, & non de scientia innitente decreto de tentatione Dæmonis permittenda, alias male inferret non fuisse conueniens, quod eum tentare permitteret, si decretum diuinum, quod est immutabile, de tentatione permittenda supponeret; & tamen D. Thomas antecedens huius argumenti non negat, sed eius consequentiam; eo quod etiam sciebat Deus hominem tentationi posse resistere: ergo datur iuxta D. Thom. scientia conditionatorum in Deo non innitens decreto subiectiuè existenti.

230 *Mens D. Thom. explicatur.* Respondeo, in primo loco sermonem esse de absolutè futuris, vt constat ex intento argumenti, & eius solutione, qua intendit prædestinationem Christi fuisse post præuisionem peccati primi hominis, illamque supposuisse; præuisio autem peccati, quam supponit prædestinatio Christi, non est conditionata, sed absoluta, vt compertum est in via Diui Thomæ, aliàs non esset verum Adamo non peccante Christum non venturum, cuius opposito nihil notius in doctrina Diui Thomæ inuenitur. Nec ex hoc sequitur dari causam meritoriam prædestinationis in nobis: quia vt acute *ibi* Caietanus notauit, futura, quę ad prædestinationem supponuntur, sunt illa, quæ per prædestinationem non constituuntur, idest, quæ in sui esse à prædestinatione non eliciuntur, nec imperantur, vt substantia prædestinati, quæ in multorum sententia effectus prædestinationis non est, & permissiones multorum defectuum, iuxta Caietanum *ibidem*; & quia omne meritum nostrum est effectus per prædestinationem constitutus; hinc fit non dari causam prædestinationis in nobis: esto aliqua futura absoluta ad prædestinationem supponantur præuisa. Omitto, quod licet Diuus Thomas de futuris in statu conditionato loqueretur, cum non asseruerit cognosci absque præuio decreto subiectiuè absoluto, nihil contra nostram assertionem infertur.

231 In secundo testimonio loquitur D. Thomas de scientia, quæ est conditionata obiectiuè, non autem præcedente ad decretum, sed supponente decretum, non quidem permittendi tentationem Dæmonis, quæ est conditio illius conditionis, benè tamen decretum permittendi hominis lapsum sub conditione quod tentaretur. Ex quo benè infertur ad rem argumenti, non videri conueniens, quod ipsum tentari permitteret: quia huiusmodi decretum non supponit notitiam, de qua in antecedenti fit sermo. Nec video, qua apparentia efficaciæ gaudeat hoc testimonium, quod valdè exagerant Docti Recentiores.

232 *Quarto.* Quarto ex eodem D. Thoma sic arguunt: negata gratia efficaci ab intrinseco, & voluntatis nostræ prædeterminatiua, non

argumẽtũ ex varijs teſtimonijs D. Thom. deſumptũ. Primo. non poſſunt contingentia conditionata in decreto cognoſci ; at Diuus Thomas negat huiuſmodi prædeterminationem: ergo contra illius mentem adſtruitur cognitio conditionatorum innitens efficaci decreto. Conſequentia eſt euidens. Maior communis noſtrorum Thomiſtarum ſententia. Minorem probant primo ex Diuo Thoma *quæſt. 22. de veritate art. 6. in corpore*, illis verbis : *Ex hoc dicitur aliquid eſſe neceſſarium, quod eſt immutabiliter determinatum ad vnum.* Et *quæſt. 6. de malo art. 1.* vbi ait, non eſſe liberum, quod voluntas vitale non poteſt. Quæſt. 24. de veritate art. 1. ad 14. illis verbis : *Et ideo non oportet, quod mentes humanæ ſint determinatæ ad aliquos effectus, ſed reſpectu multorum efficaciam habent, ratione cuius conuenit eis libertas* ; at ratione prædeterminationis Thomiſticæ, voluntas immutabiliter determinatur ad vnum, & ineuitabiliter à libero arbitrio : tollitur efficacia voluntati noſtræ reſpectu omnium effectuum : ergo gratia ab intrinſeco efficax, voluntatemque prædeterminans, menti Diui Thomæ aduerſatur.

233 *Secundo.* Secundo ex 1. 2. *quæſt. 9. art. 6. ad 3.* ibi : *Deus mouet voluntatem hominis vt vniuerſalis motor ad vniuerſale obiectum, quod eſt bonum, ſed homo per rationem ſe determinat ad volendum, hoc vel illud.* Idem docet *in hoc 1. p. quæſt. 105. art. 4.* Et *2. ſententiarum diſtinct. 25. quæſt. 1. art. 1. ad 3.* illis verbis : *Dicendum, quod Deus operatur in omnibus, ita tamen, quod in vnoquoque ſecundum eius conditionem : vnde in rebus naturalibus operatur ſicut miniſtrans virtutem agendi, & ſicut determinans naturam ad talem actionem ; in libero autem arbitrio hoc modò agit, vt virtutem agendi ſibi miniſtret, & ipſo operante liberum arbitrium agat, ſed tamen determinatio actionis, & finis, in poteſtate liberi arbitrij conſtituitur : vnde remanet ſibi dominium ſui actus, licet non ita ſicut primo agenti* : Sentit ergo D. Thomas liberum arbitrium non determinari à Deo, ſed ſe ipſum determinare ; & conſequenter excludit phyſicam prædeterminationem illud determinantem.

234 *Tertio.* Denique, omiſſis alijs prorſus inutilibus, & ſolius multiplicationis confundentis cauſa adinuentis, illa minor ſuadetur ex Doct. Angelico quæſt. 6. de verit. art. 3. circa finem corporis, vbi poſtquam præmiſſerat ordinem certum alicuius ad finem conſequibilem eſſe dupliciter, vno modo ratione alicuius particularis cauſæ, ratione diuinæ prouidentiæ producentis effectum: alio modo ratione plurium contingentium, & deficere poſſibilium, quarum vnamquamque ordinat Deus ad conſequutionem effectus loco eius, quæ deficit, vel ne altera deficiat, ſicut perpetuitas ſpeciei ſaluatur per ſucceſſionem plurium indiuiduorum, quorum quodlibet eſt corruptibile, ita concludit corpus articuli : *Hoc modo eſt in prædeſtinatione, liberum enim arbitrium deficere poteſt à ſalute, tamen in eo, quem Deus prædeſtinat, tot adminicula præparat, quod vel non cadat, vel ſi cadat, quod reſurgat, ſicut exortationes, & ſuffragia, &c.* at ſi daretur prædeterminatio ab intrinſeco efficax, quodlibet auxilium gratiæ in prædeſtinato, efficaciam, & effectum haberet : ergo iſta prædeterminatio efficax ab intrinſeco menti D. Thomæ non congruit.

235 *Explicatur 1. teſtimonium* Ad hoc argumentum, conceſſa maiori, nego minorem. Ad primam probationem dicatur, determinatione ad vnum per propriam formam, & per modum naturæ libertati opponi ex mente D. Thomæ : ſecus autem determinationem ad vnum extremum per motionem diuinam perficientem voluntatem creatam, iuxta conditionem ſuæ naturæ, quæ conſiſtit in agendo liberè ; hæc namque ſuſpenſioni opponitur, non libertati, quam potius perficit, ſtabilit, & firmat, & hoc voluit Angelicus Doctor in primo teſtimonio, ſicut & ipſe explicuit Damaſcenum 2. *q. 25. art. 1 ad 1.* & 3. *Contra Gentes cap. 90.* *Et declaratur 2.* In ſecundo autem docet, non eſſe liberum, quod voluntas vitare non poteſt, nec in ſenſu compoſito, nec in ſenſu diuiſo, nec potentia antecedenti, nec conſequenti ; id vero, quod vitare poteſt in ſenſu diuiſo, ſeu potentia antecedenti, hoc eſt attenta voluntate ſecundum ſe, non negat, quod liberum ſit ; & licet voluntas præmota vitare non poſſit actũ ad quem datur præmotio, potentia conſequenti, & in ſenſu compoſito, poteſt tamen potentia antecedenti, & in ſenſu diuiſo. Et eodem modo reſpondetur ad tertium : quia ſolum negat determinationem ad aliquos effectus ex propria forma, & per modum naturæ, non autem determinationem ex motione diuina.

236 *Ad bonũ in cõmuni non ſe determinat noſtra voluntas ; bene tamen ad bona particularia.* Ad ſecundam probationem, conceſſo antecedenti neganda eſt conſequentia : quia D. Thomas in illis teſtimonijs ſolum vult diſcrimen conſtituere inter motionem Dei in ordine ad bonum, & ad tale bonum, quod ad primum voluntas nullo modo ſe applicat, ſed adæquatè applicatur à Deo, ipſa elicitiuè ſolum da actum concurrente in ordine vero ad peculiaria bona voluntas ſe determinat non tamen vt primum determinans, ſed vt ſecundum, & conſequenter non ſolum ſe applicat, ſed etiam applicatur à Deo. Ex quo non ſequitur, quod non prædeterminetur à Deo, ſed potius oppoſitum, Videatur D. Thomas *quæſt. 3. de potentia art. 7. ad 14.* 1. 2. *q. 9. art. 4. ad 3.* vbi ex eo quod voluntas non eſt domina ſui actus, dominio cauſæ primæ, ſed cauſæ ſecundæ, infert, quod non excludat, ſed petat potius determinationem diuinam. Et merito quidem : nam ſi de ratione dominij eſt, quod illo gaudens ſe ipſum determinet, ſolum de ratione dominij ſupremi eſſe debet, ſe primo determinare, ac proinde dominium ſecundum, hoc non expoſcet, ſed potius petit alterum determinans prius.

Ad vltimam probationem dicatur, loqui D. Thomam de libero arbitrio comparato cum fine prædeſtinationis, ad quem aſſequendum veriſſimum eſt non eſſe efficaciam in quolibet particulari auxilio, ſed in tota collectione, quam præparat ex efficaci gloriæ intentione, non autem negat quodlibet diuinæ gratiæ auxilium efficaciam intrinſecam habere ad actum in particulari, ad quem datur, ſed potius oppoſitum ex exemplo D. Thomæ colligitur : ſi namque in quolibet indiuiduo naturæ corruptibilis non eſſet efficacia ad conſeruationem aliquam naturæ, non poſſet etiam in omnibus indiuiduis perpetuitas ſaluari, quo exemplo vſus eſt D. Thomas ; ergo pariter niſi in aliquibus auxilijs gratiæ efficacia eſſet ad particulares actus, quibus peruenitur ad beatitudinem, non poſſet finis aſſecutio ex illis haberi. 237 *Vltimũ teſtimonium explicatur.*

Denique relictis alijs, in quibus nec apparens efficacia inuenitur, in hunc modum obijciunt : in obiecto futuro ſub conditione debet ex parte conditionis ingredi actus voluntatis diuinæ, v. g. in conuerſione Tyriorum futura ſub conditione miraculorum Chriſti debet in antecedenti importari diuina voluntas de miraculis à Chriſto patrandis ; at iſta voluntate ſic importata non ſtat decretum efficax ſubiectiuè abſolutum de prædicto futuro, & eadem ratio eſt de alijs : ergo conditionata non terminant cognitionem diuinam in decreto ſubiectiuè abſoluto efficaci. Conſequentia cum maiori tenet. Minor autem probatur : nam vel actus voluntatis diuinæ de miraculis à Chriſto patrandi, qui ſimul cum illis ex parte conditionis ingreditur, eſt ex intentione efficaci conuerſionis Tyriorum, vel ex inefficaci intentione ? Si primum, ſuperfluit decretum ſubiectiuè abſolutum. Si ſecundum, repugnat prædictum decretum : ergo non ſtat decretum ſubiectiuè abſolutum de tali futuro, ſi ex parte conditionis ingreditur, vt ingredi debet, actus voluntatis diuinæ. 238 *Vltimũ argumẽtum proponitur.*

Minor pro prima parte eſt certa : nam ſi talis actus ſit ex intentione efficaci conuerſionis per miracula Chriſti obtinendæ, conſequentia ex tali conditione ad futura eſt neceſſaria omnino, & æternæ veritatis conditionalis propoſitio, vt conſtat ſi in hac formetur : *Si miracula Chriſti fierent apud Tyrios ex intentione efficaci conuerſionis illorum, Tyrij conuerterentur*, quæ eſt conſequentia omnino infallibilis, non minus quam iſta : *Si præmouero efficaciter Petrum ad pænitentiam, Petrus pænitebit* ; at ad cognitionem propoſitionis conditionalis veritate neceſſaria gaudentis ſuperfluit decretum ſubiectiuè abſolutum, vt omnes fatentur : ergo ſi actus voluntatis diuinæ ex parte conditionis ſe tenens, ſit ex efficaci intentione, ſuperfluit decretum ſubiectiuè abſolutum. 239 *Minor prob. pro 1. parte.*

Pro ſecunda probatur : nam iuxta Thomiſtarum ſententiam, vt medium conducat ad finem de facto, debet ex efficaci finis intentione procedere : ergo miraculis Chriſti factis ex intentione inefficaci conuerſionis repugnat conducentia ad illam, & eius efficientia ; at decretum ſubiectiuè abſolutum non poteſt eſſe de conditione, cui repugnat effectus ; cum potius petat effectum cum illa connecti, & ex conditione procedere : ergo ſi præfata voluntas ex inefficaci finis intentione procedat, repugnat decretum efficax ſubiectiuè abſolutum de conuerſione Tyriorum ſub conditione miraculorum Chriſti. 240 *Pro 2. parte prob.*

Reſpondeo, actum illum, qui ex parte conditionis ſe tenet, procedere ex intentione ſufficienti finis, ſcilicet conuerſionis Tyriorum, quæ eſt inefficax præciſiuè, non priuatiuè, ideſt, quæ ex ſe tantum habet ſufficientiam ad finis aſſecutionem ; non autem excludit actualem aſſecutionem finis, nec repugnat cum illa coniungi, ſi ſuperaddatur efficax voluntas, ſicuti de facto in illo conditionato coniungitur, non ex parte antecedentis, aliàs conſequentia foret irrefragabilis, & neceſſaria conditionalis propoſitio, ſed in conſequenti. Nec video, quid poſſet aduerſus ſolutionem iſtam obſtare, quod in contrariorum ſententia loquendo de concurſu ſimultaneo non obſtet. 241 *Reſpond.*

Ex dictis in diſcurſu huius, & præcedentis diſputationis, colligo primo, contingentia conditionata cognoſci à Deo in diuinis idæis. Quod patet : nam idæa reſpectu futurorum eſt diuina eſſentia vt determinata per decretum liberum ad dandam exiſtentiam in tempore : ita Diuus Thomas *q. 3. de verit. art. 6. in corpore*, at conditionata cognoſcuntur à Deo in ſua eſſentia vt determinata per liberum decretum ad dandam illis exiſtentiã in tempore non abſolutè, ſed ſub conditione : ergo cognoſcuntur in diuinis ideis. 242 *Coroll. 1.*

Colligo ſecundo, cognoſci in cauſis liberis, ſeu contingentibus vt ſubſunt diuino decreto præſenti, & præmotioni intrinſecæ vt ſub conditione futuræ. Quod patet : nam cauſa contingens, ita conſiderata habet infallibilem connexionem cum conditonatis futuris : ergo in illis prout ſic poſſunt terminare infallibilem cognitionem ; cum hoc tamen diſcrimine, quod decretum eſt prima ratio, & medium cognoſcendi, præmotio autem vt ſub conditione futura eſt ſecunda ratio : quia nihil 243 *Secundũ*

creatum

creatum potest esse Deo prima ratio, seu medium cognitionis alicuius ad extra. Nec D. Thomas *in præsenti articulo* docuit oppositum, asserens in causis contingentibus non posse futura cognosci: loquitur namque de illis prout in actu primo, qualiter indifferenter se habent ad fore, & non fore suorum effectuum, non autem de illis vt infallibiliter applicatis ad actum, qualiter comparantur causæ contingentes vt subsunt decreto efficaci, & præmotioni intrinsecæ ad proprios effectus: nam in illis prout sic posse contingentia cognosci, iuxta D. Thom. constat ex discursu tractatus.

DISPVTATIO XXXVII.

An ista scientia sit media inter naturalem, & liberam, vel ad aliquam ex illis pertineat.

§. I.

Quibusdam præsuppositis referuntur sententiæ.

1 *Præmissa.* AB hac difficultate facili negotio me expediam, quia ex dictis plane constat eius resolutio. Ante illam præmitto primo, comparationem istam effici posse dupliciter: primo inter scientiam simplicis intelligentiæ, & visionis, de qua diuisione agit D. Thoma *supra art. 9.* Secundo inter scientiam naturalem, & liberam. Præmittendum est secundo, non coincidere formaliter vtramque istam comparationem. Quod patet, quia scientia libera non est omnino idem re, & ratione, cum scientia visionis. Tum, quia scientia conditionatorum libera est in omnium Thomistarum sententia; & tamen multi illorum affirmant non esse visionis, sed simplicis notitiæ. Tum etiam: nam illi, qui docent esse scientiam visionis, defendunt non directè hoc habere, sed ad illam reduci, & tamen docent non reductiuè, sed directè esse liberam, quod stare non posset si re, & ratione adæquatè essent idem scientia libera, & scientia visionis. Tum denique, nam scientia, quam Deus habet de se ipso, est visionis; & tamen non libera, sed necessaria est: ergo non coincidit, coincidentia ad minus formali, comparatio scientiæ conditionatorum inter scientiam simplicis intelligentiæ, & visionis, & inter naturalem, & liberam.

2 *Præmittitur 3. Molina.* Præmittendum est tertio, controuersiam cælebrem inter Doctores Societatis, & nostros non esse, an prædicta scientia sit media inter scientiam simplicis intelligentiæ, & visionis. Quod patet: nam Molina, qui inter Auctores scientiæ mediæ primum locum prætendit, *supra art 9.* fatetur diuisionem scientiæ in simplicem notitiam, & visionis esse adæquatam, quod etiam fatentur Suarez *in opusc. lib. 2. de scientia conditionatorum cap. 3.* Vazquez *disp. 67. cap. 4. num. 27.* Belarminus *lib. 2. de amissione gratiæ cap. 17.* Valentia *hic punct. 5.* Lessius *lib. de auxilijs cap. 19* quos refert Herice *vbi infra*, & communiter Societatis Doctores, exceptis Herice, Fasolis, Becano, & Alarcon referendis *infra*, qui scientiam istam mediam inter visionis, & simplicem notitiam constituunt, & consequenter adæquationem dictæ diuisionis negabunt. *Suarez. Vazqu. Bellarm. Valent. Lessius.*

3 Ex quibus aliqui scientiam visionis esse defendunt, alij sub simplici notitia constituunt, quibus magis assentior: eo quod scientia simplicis intelligentiæ idem est ac notitia abstractiua, idest, non attingens rem vt existentem in propria mensura, nec in alia eleuatiori, futura autem conditionata, nec in propria, nec in aliena mensura existunt, & consequenter terminant, non scientiam visionis, sed scientiam simplicis intelligentiæ, non quidem necessariam, sed liberam, de quo fusius *supra art. 9.* Igitur, quod in examen vertimus, & in quo nostra controuersia consistit, est, an scientia conditionatorum media sit inter naturalem, & liberam, an vero sub illarum aliqua contineatur? *Sensus, quæstio ponitur.*

4 *Prima sententia. Molina. Fonseca Becanus Fasolis. Heric. Alarcon.* In qua difficultate tres versantur sententiæ. Prima illarum absolutè affirmat, esse inter vtramque mediam. Ita Molina *in præsenti disp. 17. §. triplicem scientiam*, & *in concordia disp. 52.* qui teste Herice, primus el hoc nomen imposuit. Fonseca *lib 6. metaphysica cap. 2. quæst. 4. sect. 8. §. alia* Becanus *cap. 10. quæst. 1. conclus. 1.* Fasolis *in præsenti dub. 20. conclus. 7.* Herice *disput. 7. cap. 10. num. 64.* & *disp 9. cap. 1. num 10.* Alarcon *Tract. 2. disp. 5. cap. 5. num. 8.* pro illa referens Suarez, Mascarennam, Lesium, Albertinum, & alios, quæ scientia id circo media inter vtramque constituitur, quia aliquid ab vtroque extremo participat, à naturali quidem omne liberum decretum subiectiuè existens præcedere, à libera vero, quod potuit Deo non conuenire, si nimirum aliter voluntas humana foret decretura, & in sententia illorum, exceptis Molina, & Becano, decretum liberum Dei inuoluit obiectiuè. Ex quo Fasolis colligit, magis participare de scientia naturali, quam de libera: eo quod istæ denominationes, si in rigore accipiantur, proueniunt ex parte subiecti, non ex parte obiecti: scientia autem ista ex parte subiecti necessaria est, & solum obiectiuè libera, ac proinde magis dicenda est naturalis, quam libera.

5 *Curiel, & Basilius retractarunt sententiam.* Pro eadem sententia referri solent Magister Curiel, & Basilius, Magistri Doctissimi, & in Salmantina vniuersitate Primarij. Vterque tamen, postquam suo cursui finem imposuere, prætensioni valo dederunt, & laborum suorum litterarium vltimum præmium obtinuere felicitèr, sententiam, quam docuerant, retractarunt, & sententiæ nostræ adhæsere, quod quidem illius veritatem vehementer suadet; viros enim toto orbe celebres, doctrina illustres, & in prædicta Vniuersitate Primarios, sententiam toties defensatam, & in lucem publicam editam, ab altero prælo mandatam, & ab alio dictatam publicè, quid, aliud quam veritatis cupidus amor ad illam retractandam potuit inducere?

6 *Refertur pro hac sententia Lorca, sed de illius mente dubitatur.* Solet etiam referri Lorca *3. parte disput. 10. membro 2. num. 27.* Sed de illius Doctissimi Magistri mente valde dubito, imò inclinor maximè à nostra esse sententia. Tum, quia *1. 2. disput. 17. membro 2.* admittit in Deo decreta subiectiuè absoluta, & conditionata obiectiuè, & *disput. 47. §. vltimo*, Peripateticum sine controuersia esse; & à maiori Theologorum parte approbatum, fatetur in enunciationibus de futuro determinatam veritatem, aut falsitatem in non esse, & acriter in Vazquez inuehitur, quia oppositum asserat, esse autem in illius determinatam veritatem, præter Molinam, fere omnes Sectatores scientiæ mediæ defendunt, & necessarium indicant pro sua sententia tuenda. Et *Tomo 2. disput. 19. de gratia*, concedit auxilium gratiæ efficax ex se, & non a consensu præuiso. Et *disput. 20. in dub. appendice* fatetur, non esse in nostra potestate reddere efficax primum auxilium gratiæ, nec alia, præter primum, aliter quam impetratiuè, sue dispositiuè in nostra potestate quod efficacem esse, cuius contrarium à scientiæ mediæ professoribus vnanimi consensu defenditur, vt illius fundamentum. Et *disput. 21. conclus. 2* admittit possibile, & sæpè contingens, vt Deus hominem physica motione efficaciter ad actum determinet, licet non prædeterminet. Quod probat: quia aliàs non esset in Dei potestate vt fieret actio libera, quando ipse vellet, nisi illam in statu conditionato præuisam supponat, quod pro magno habet absurdo, & a professoribus scientiæ mediæ est necessario admittendum, vt tandem, tandem fassus est Suarez referendus *infra*.

7 *Plura docet Lorca principijs scientiæ mediæ contraria.* Cum ergo Lorca his omnibus principijs, quæ fundamenta sunt, quibus scientia media fulcitur, manifestè se opponat illi contrarium fuisse pro comperto habeo. Nec loco *tertia partis* vbi pro illa refertur ei patrocinatur: quia expresiè loquitur de scientia media inter simplicis intelligentiæ, & visionis, scientiam possibilium, & absolutè futurorum, nec Verbum insinuat de mediatione inter naturalem, & liberam, de qua nostra disputatio procedit. Præterquam quod *Tomus 3. p.* post mortem Lorcæ in lucem fuit editus à quodam Complutensi Magistro Fratre Dyonisio Gucho scientiæ mediæ affecto: quare cum locis relatis scientiæ mediæ, & ipsius principijs, adeò aduersum se exibeat, vehementèr suspicor à Dyonisio Gucho potius quam a Lorca fuisse *ibi* suppositam. Referuntur etiam pro hac scientia media vno agmine omnes, qui certam conditionatorum notitiam admittunt in Deo, quo citca, & omnes Thomistas aggregare possent pro illa.

8 *Secunda sententia.* Secunda sententia est aliorum ex Societatis PP. quibus nomen hoc scientiæ mediæ displicuit, licet res ipsa non displicuerit, asserentium, scientiam istam propriè esse liberam licèt non ita perfectè sicut scientia visionis. Ita expresiè Arrubal *disp. 39. cap. 2.* Granadus *controuersia 3. generali Tract. 5. disput. 5. conclus. 2.* Etsi etiam defendat non incongruè posse cum Molina mediam appellari. Eandem docuit Suarez *libr. 2. de scientia conditionata cap. 3. num. 5.* postea tamen *prologomeno 2. de gratia cap. 6. num 8.* distinguit: nam si scientia libera dicatur illa, cuius obiectum potuit non esse, affirmat dicendam esse liberam, si vero restringatur ad illam, quæ versatur erga obiectum futurum à libero decreto dependens; dicendam fore scientiam naturalem.

9 *Tertia sententia* Tertia sententia docet, scientiam istam contingentium conditionatorum esse liberam simplicitèr, non minus quam scientia visionis; eo quod decretum liberum subiectiuè existens supponit, & illi innititur. Ita omne Thomistæ, & plures extra nostram Scholam, quos lato calamo referunt PP. Salmanticenses *disput. 10. dub. 8.* & noster S. Thoma, *disput. 20. art. 6.* tam ex Schola Doctoris subtilis, quam ex familia PP. Societatis, ex quibus Enriquez *libro vltimo de fine hominis cap. 5.* vbi postquam nostræ adhæsit sententiæ hæc verba subiecit: rectè communis Theologorum sententia docet, Deum habere prædeterminationem bonorum efficacem ex prouidentia perfecta ab æterno, in qua, & per quam tanquam per rationem omnia sciat. Quæ verba ideò retuli vt testimonio omni fide dignissimo concordem Theologorum consensum ad nostram sententiam habeamus. Pro cuius explicatione duplex conclusio statuitur.

§. II Pa-

§. II.

Parum consequenter ad propria principia scientiam mediam dici, probatur.

10 *probatur cōclusio.* PRima Conclusio. *In consequentèr ad propria principia, hæc scientia à suis professoribus* Media *appellatur, & maximè in sententia Molinæ*. Conclusio ista hac vnica ratione suadetur: nam ab istis Auctoribus vocatur *Media*, quia aliquid ab vtroque extremo participat; at iuxta illorum principia nihil participat libertatis: ergo inconsequenter media constituitur inter scientiam naturalem, & liberam. *Minor prob. 1.* Minor probatur primo ex Molina, qui vt vidimus *Disp.* 33. §. 1. ex eo quod per istam scientiam Deus sua decreta videret, infert tolli libertatem diuinam, eo quod necessitas ex hac scientia pronenlens, non est consequens, sed antecedens; at si aliquid libertatis haberet, necessitas prouenlens ex illa non esset antecedens, sed consequens; & consequenter libertatem decretorum non tolleret: ergo iuxta principia Molinæ nihil libertatis participat.

11 *Secundo.* Secundo ex eodem Molina, qui, vt *ibidem* vidimus, asserit, istam scientiam non habere pro obiecto diuina decreta: ergo nec subiectiuè, nec obiectiuè est libera Deo; & consequenter nullatenus est dicenda libera. Patet consequentia, quia non potest libera dici, nisi, vel subiectiuè, obiectiuè; at iuxta Molinam subiectiuè libera non est, quia non præsupponit decretum existens, nec etiam obiectiuè, quia non inuoluit ex parte obiecti libertatem actualem Dei, sed solum creaturæ: ergo nullatenus est libera Deo.

12 *Tertio.* Tertio illa minor suadetur: nam prædicta scientia non est elicitiuè libera, vt omnes fatentur; hoc enim nulli actul intellectus competere potest: nec etiam imperatiuè, cum nullum actum voluntatis liberum, à quo imperetur, supponat: nec est in libera potestate voluntatis diuinæ obiectiuè; ergo nullatenus habet libertatem. Antecedens pro tertia parte in hunc modum suadetur: nam eatenus aliqua scientia est in potestate voluntatis, quatenus esse sui obiecti ab actu libero voluntatis dependet, vt constat in scientia absolutorum, quæ eatenus est in potestate voluntatis diuinæ, quatenus esse obiecti, quod respicit, est ab illo dependens; at veritas conditionata ab actu libero voluntatis diuinæ non dependet, vt fatentur contrarij Auctores: ergo non est in potestate voluntatis diuinæ obiectiuè.

13 *Respondebis 1.* Respondebis primo, esse obiectiuè liberam, quia ex parte obiecti inuoluitur decretum liberum diuinæ voluntatis, & si non actu existens; bene tamen futurum sub aliqua conditione.

Secundo. Secundo respondebis, esse liberam, non quidem perfectè, quod argumentum nostrum conuincit, & contrarij fatentur: benè tamen imperfectè, & reductiuè, quatenus taliter Deo conuenit, quod potuit non conuenire.

Sed contra primam facit: tum, quia denominatio libertatis non conuenit actul ex obiecto, sed ex parte subiecti, imò ex actu conuenit obiecto ista denominatio: ergo quod inuoluat 14 *Prima solutio reijcitur 1.* obiectiuè liberum decretum diuinum, non probat posse subire denominationem liberæ. Secundo: nam etiam si obiectiuè inuoluat liberum decretum diuinum, non tamen ex hoc constituitur ipsa scientia in potestate Dei quoad esse, & non esse: ergo ex *Secundo.* hoc capite nihil libertatis participat.

15 *Tertio.* Tertio: nam etiam si obiectum ratione decreti futuri sit futurum dependenter à Deo in statu absoluto, attamen quoad hoc, quod est esse sub conditione futurum non pendet à voluntate Dei; at iuxta aduersarios vt sub conditione futurum est obiectum scientiæ conditionatæ: ergo formaliter vt obiectum illius non est dependens a libera potestate voluntatis diuinæ; & consequenter solum habebit pro obiecto materiali libertatem diuinam non tamen obiectum eius erit formaliter sub potestate Dei, ac per consequens nec ipsa scientia.

16 *Contra 2. sol. facit.* Contra secundam facit: nam quod hæc scientia taliter sit, quòd potuerit non esse, non sufficit ad conceptum libertatis, nisi possit esse, & non esse ab intrinseco, hoc est, ratione propriæ voluntatis; at licet scientia conditionata potuerit non conuenire Deo, non tamen hoc habet ratione voluntatis diuinæ ab intrinseco, sed ratione libertatis creatæ, vt contrarij Auctores fatentur: ergo ex hoc capite nihil libertatis participat. Minor cum consequentia tenet. Maior autem probatur: nam in hoc differt contingens à libero, quod contingens taliter est, quod potest non esse ratione alicuius extrinseci: liberum autem potest non esse ratione intrinseci principij: quo circa, & si Deus libere creaturas producat, quia potuit ratione propriæ voluntatis illas non producere, non tamen contingenter illas producit, quia à nullo extrinseco principio potest ab illarum productione impediri: ergo quod non subest quoad non esse principijs intrinsecis, sed solum extrinsecis, & si possit dici contingens, non tamen potest aliqua ratione liberum dici.

17 *Confir. 1.* Quod amplius confirmo: nam sequitur ex hac solutione omnes contingentes effectus esse medios inter liberos, & necessarios per participationem vtriusque extremi; consequens est falsum, & à nemine assertum: ergo & prædicta solutio. Probo sequelam: nam omnis effectus contingens conuenit cum libero in hoc, quod potuit non esse, & cum necessario in hoc, quod ex suppositione, quod impedimentum non adsit, necessario existit: ergo si conuenientia illa scientiæ conditionatæ cum necessaria, & libera, sufficit vt sit inter vtramque media per participationem vtriusque, sufficit etiam in omni effectu contingenti.

Et vrgetur amplius: nam visio mea Petri currentis, non est mihi vlla ratione libera, si oculi supponantur aperti, sed actio naturalis, vel ad summum contingens, non alia ratione, nisi quia licet potuerit non esse ex voluntate Petri, qui liberè potest à cursu cessare: hoc tamen à mea voluntate non dependet, & ex suppositione, quod me præsente currat, necessario illum video: ergo si ex suppositione, quod voluntas creata à se ipsa sit determinanda, necessario Deus illius determinationem cognoscit, quæ determinatio à libertate Dei actu non dependet, etiam si talis scientia non esse potuerit, nulla ratione potest Deo libera dici. 18 *Confir. 2.*

§. III.

Est de libera subiectiuè, & perfectè.

SEcunda Conclusio: *Scientia conditionatorum contingentium non est naturalis, nec media, sed perfectè, & simpliciter libera*. 19 *Ostenditur primo.* Hanc statuo contra vtramque sententiam relatam. Illamque ostendo primo: scientia præsupponens liberum decretum diuinum, illique vt medio innitens, est perfectè, & simpliciter libera, vt omnes fatentur; at scientia conditionatorum contingentium liberum decretum supponit; & in illo suum obiectum attingit: ergo perfectè, & simpliciter est libera. Consequentia cum maiori tenet. Minor autem pro prima parte constat ex dictis *Disputatione* 33. & pro secunda ex dictis *Disputatione* 34. & præter dicta *ibi*, hac ratione suadetur: nam scientia illa non potest attingere proprium obiectum, nisi ingrediatur diuinum decretum de concurrendo præuiè, aut simultaneè ad minus cum voluntate creata; at non potest ingredi vt futurum obiectiuè: ergo debet subiectiuè vt exercitè existens supponi. Probo minorem: nam prædictum decretum, vel ingreditur ex parte conditionis, vt iste sensus fiat, *si vocauero Petrum, & decreuero simultaneè, cum illo concurrere, Petrus consentiet;* vel ex parte consequentis, vt fiat sensus iste: *Si vocauero Petrum, decernam simul cum illo concurrere, & ipse consentiet*; at neutro ex his modis: ergo nullo.

Minor prima parte constat: nam à decreto Dei de dando simultaneo concursu ad concursum simultaneum, est euidens consequentia: ergo ingrediente decreto ex parte antecedentis, conditionalis propositio est necessaria; & consequenter destruitur obiectum scientiæ mediæ, quod debet esse contingens, aut liberum. Pro secunda probatur: nam decretum sub illa conditione ingrediens ex parte consequentis, nisi efficax sit ab intrinseco, cæco modo ingredietur, & absque certitudine Dei de euentu futuro; at hoc diuinæ perfectioni repugnat: ergo non stat decretum ingredi ex parte consequentis. 20

Secundo suadetur conclusio: scientia ista potuit Deo non conuenire; at non ab extrinseco: ergo ex parte propriæ voluntatis; & consequenter est simpliciter, & perfectè libera. Maior cum consequentia tenet. Minorem autem probo: nam si solum ab extrinseco potuisset non esse, sequeretur, non solum esse contingentem Deo, sed etiam à casu, & fortuitam; consequens videtur absurdum: ergo potuit non esse ab intrinseco. Probo sequelam: id conuenit alicui fortuito, quod euenit præter intentionem illius; at si quod ista scientia non esse potuerit, esset ab extrinseco, nempè ratione voluntatis creatæ, conueniret Deo præter intentionem illius, si quidem conueniret ex suppositione veritatis obiecti, quæ ab intentione Dei non dependeret: ergo eueniret illi à casu, & furtuitò. 21 *Secundo.*

Tertio suadetur conclusio, & efficacia præcedentis argumenti explicatur: terminatio intellectus diuini ad veritatem conditionatam est prouida absolutè, & consequenter prouida subiectiuè: nam prouidentia obiectiua conditionata non potest prouidum absolutè denominare: ergo est subiectiuè libera Deo; & consequenter supponit decretum subiectiuè existens: prouidentia namque decretum liberum diuinæ voluntatis includit. Consequentia patet, & antecedens probatur: non est absolutè improuida: ergo est prouida absolutè. Probatur antecedens: si esset absolutè improuida, esset Deo casualis, & fortuita; hoc asserendum non est: ergo nec dicendum, quod sit absolutè improuida. Probatur sequela: nam casuale, & fortuitum idem atque improuidum est: dicitur enim casuale, quod euenit præter intentionem, aut scientiam: ergo si terminatio intellectus diuini ad veritates conditionatas, est improuida absolutè per negationem absolutæ prouidentiæ, erit Deo fortuita, & casualis, quod est inconueniens. 22 *Tertio.* 23

Respondebis, casuale dici tripliciter: primo, quod euenit contra scientiam, aut contra intentionem efficacem subiecti: secundo, quod euenit non contra intentionem, aut scientiam sed præter intentionem, & scientiam: tertio, quod euenit non præter scientiam, sed præter intentionem. Casuale primo, & secundo 24 *Respondebis.*

do modo, dicitur casuale simpliciter, & dicit imperfectionem: casuale tertio modo, nec est simpliciter casuale, nec imperfectionem dicit: & solum hoc modo potest dici casualis Deo terminatio intellectus diuini ad veritates conditionatas: quia scilicet est præter intentionem diuinam. Ex quo solum sequitur esse casualem negatiue, non positiue, aut priuatiuè; cum enim omne decretum liberum subiectiue existens præcedat, repugnat illi, Deo ex ipsius intentione conuenire.

Sed contra primo: nam de ratione prouidentiæ, non solum
25 *Reijcitur primo.* est scientia, sed etiam voluntas; sed non solum esset imperfectio in Deo in ratione prouisoris, quod aliquid accidentaliter contra illius scientiam eueniret, sed etiam si præter scientiam: ergo imperfectio maxima erit, quod eueniat aliquid accidentaliter præter eius intentionem.

Secundo. Secundo, non solum esset imperfectio prouidentiæ, quo aliquid extra Deum præter illius scientiam accideret, sed etiam quod aliquid creaturis accideret præter eius intentionem: ergo pariter non minoris imperfectionis erit, quod aliquid possit Deo accidere præter eius intentionem, quam præter illius scientiam. Patet consequentia: tum à paritate rationis: si namque perfectio summæ prouidentiæ Dei petit extendi ad omne quod extra ipsum accidere potest, & oppositum, illius perfectioni in ratione prouisoris repugnat: cur etiam id ipsum non petet in ordine ad ea, quæ ipsi Deo accidere possunt? Præterea: nam in prouisore creato non minorem imperfectionem arguit, quod possit illi aliquid accidere præter eius intentionem, quam quod possit sibi subditis præter eius intentionem aliquid euenire: ergo idem dicendum in Deo.

26 *Tertio.* Tertio, quod enim aliquid, siue intrinsecum, siue extrinsecum Deo, subsit prouidentiæ creaturæ, & non subijciatur prouidentiæ diuinæ est contra rationem supremæ prouidentiæ, de cuius conceptu est quod illi subordinetur omnis alia prouidentia, sicut est de conceptu primi, & supremi efficientis, quod omne aliud efficiens subordinetur ipsi in efficiendo sed si terminatio intellectus diuini ad veritates conditionatas accideret Deo præter eius intentionem, subesset prouidentiæ creaturæ, & non prouidentiæ diuinæ: ergo ista terminatio non accidit præter intentionem Dei. Maior cum consequentia tenet. Minor pro secunda parte constat: nam diuina prouidentia, vel est actus liber voluntatis, vel quod verius est, actum liberum voluntatis supponit: ergo quod accidit præter Dei voluntatem, illius prouidentiæ non subest. Pro prima parte probatur: nam dicta terminatio est libera voluntati creatæ; sed omne liberum creaturæ subest prouidentiæ illius: ergo si accideret præter intentionem diuinam, subesset prouidentiæ creaturæ, & non prouidentiæ Dei.

27 *Vrgetur primo.* Quod amplius vrgetur primo, & tacita solutio præcluditur: dari aliquam entitatem, vel formalitatem creatam subiectam prouidentiæ creaturæ, cui repugnaret subijci prouidentiæ diuinæ positiue, aut permissiue, esset imperfectio Dei in ratione vniuersalis prouisoris. ergo quod formalitas Deo intrinseca subsit prouidentiæ creaturæ, & repugnet illi subijci prouidentiæ diuinæ, perfectioni, & vniuersalitati diuinæ prouidentiæ repugnat, sed concesso terminationem intellectus diuini esse liberam creaturæ, & accidere præter intentionem diuinam, datur formalitas Deo intrinseca subiecta prouidentiæ creaturæ, cui repugnat subijci prouidentiæ diuinæ, cum illi repugnet ex præsupposito decreto libero diuinæ voluntatis procedere; & consequenter non possit Dei prouidentia imperari: ergo admittere terminationem Deo intrinsecam, liberam voluntati creatæ, & euenientem præter intentionem diuinam, est contra perfectionem prouidentiæ diuinæ.

28 *Secundo.* Confirmatur, & vrgetur secundo: implicat liberum creaturæ, non liberum Deo; sed nihil Deo liberum potest euenire præter eius intentionem: ergo implicat aliquid creaturæ liberum, præter diuinam intentionem eueniens; & consequenter si terminatio diuini intellectus ad veritates conditionatas est libera voluntati creatæ, vt supponitur, non potest Deo euenire præter eius intentionem. Minor cum consequentia tenet. Maior autem probatur: implicat liberum creaturæ non subordinatum Deo, aliàs respectu illius liberi, creatura esset causa prima; sed non potest subordinari Deo vt necessario volenti: ergo subordinatur Deo vt volenti libere; sed quod subordinatur Deo vt volenti libere, est Deo liberum: ergo implicat liberum creaturæ, non liberum Deo.

29 *Suadetur conclusio.* Præterea principaliter suadetur nostra conclusio: quod Deo conuenit euitabiliter ab intrinseco absolutè, est ipsi absolutè liberum; sed terminatio intellectus diuini ad veritates conditionatas conuenit Deo euitabiliter ab intrinseco absolutè: ergo est Deo absolutè libera; & consequenter decretum subiectiuè existens supponit. Consequentia est bona. Maior videtur certa: nam contingens & liberum conueniunt in eo, quod vtrumque taliter conuenit, quod potest non conuenire; cum hac tamen differentia, quod contingens est impedibile ab extrinseco, liberum verò ab intrinseco, scilicet à subiecto, cui conuenit: ergo si terminatio ad veritates conditionatas conuenit Deo euitabiliter, seu impedibiliter ab intrinseco absolutè, est Deo absolutè libera. Minor autem probatur: quod enim aliquid Deo intrinsecum, sit à creatura impedibile, & non sit euitabile, aut impedibile à Deo, imperfectio maxima est, sicut imperfectio maxima esset, quod aliquid à creatura factibile ex his, quæ moralem imperfectionem non dicunt, non esset à Deo factibile; sed terminatio intellectus diuini ad veritates conditionatas, est à voluntate creata impedibilis vt contrarij Auctores docent: ergo debet esse euitabilis, & impedibilis à Deo; & consequenter conuenit Deo impedibiliter, & euitabiliter ab intrinseco. Maior probatur: ideò esset imperfectio, quod aliquid à creatura factibile, non esset factibile à Deo, quia Deus à creatura in faciendo excederetur, & quia non esset Deo subordinata in efficiendo, sed etiam si creatura posset aliquid Deo intrinsecum impedire non posset, Deus à creatura in impediendo excederetur, nec illi subordinaretur in impediendo: ergo esset maxima imperfectio, quod terminatio intellectus diuini ad veritates conditionatas esset à creatura euitabilis, & non esset euitabilis à Deo.

Respondebis: creaturam non nisi in statu absoluto habere absolutam potentiam vitandi, aut impediendi terminationem 30 *Respond.* scientiæ conditionatæ, & hanc potentiam esse subordinatam Deo, non quidem vt determinanti, sed vt offerenti concursum indifferentem, quo pro sua libertate possit vti creata voluntas; ac proinde inuitando, aut impediendo prædictam terminationem subordinatur voluntas creata Deo, quia non nisi Deo assistente, & concursum offerente, potest illam impedire, & vitare. Ita in publicis disputationibus Mihi arguenti respondebatur.

Sed contra primo: nam in statu absoluto etiam Deus est potens terminationem scientiæ conditionatæ vitare, vel impedire: 31 *Excluditur.* ergo si est impedibilis a voluntate creata, quia in statu absoluto, habet absolutam potentiam impediendi, erit etiam impedibilis à Deo: & consequenter illi conuenit impedibiliter, & euitabiliter ab intrinseco. Probatur antecedens primo: nam si Deus non posset, & creatura posset terminationem illam in statu absoluto vitare, excederetur Deus à creatura in impediendo, *Antecedens prob. 1.* sicut excederetur in efficiendo, si creatura aliquid posset efficere, quod non posse effici ab ipso; sed creatura in statu absoluto habet absolutam potentiam vitandi, & impediendi terminationem scientiæ conditionatæ: ergo etiam Deus potest illam impedire, & vitare.

Secundo idem antecedens probatur: ideò namque voluntas 32 creata est absolutè potens in statu absoluto impedire dictam terminationem, quia est potens liberè consentire; sed etiam Deus *Secundo.* est potens liberè consensum creatæ voluntatis efficere, aliàs consensus liber creaturæ, non liberè, sed necessario efficeretur à Deo: ergo in statu absoluto est Deus absolutè potens vitare, & impedire scientiam conditionatam: Tertio: nam voluntas creata non aliter potest in statu absoluto impedire, nisi efficiendo; *Tertio.* sed est Deo liberum quod efficiat ergo est Deo liberum quod impediat; & consequenter est Deus potens impedire: Patet hæc consequentia: nam potens liberè efficere impedimentum, est potens liberè impedire; sed eo ipso quod sit Deo liberum; quod impediat voluntas creata, est potens liberè efficere impedimentum: ergo est potens liberè impedire.

Deinde impugnatur solutio: ideò terminatio scientiæ conditionatorum, est libera voluntati creatæ, quia est ipsi libera 33 veritas obiectiuè illam terminans; sed veritas obiectiuè terminans scientiam conditionatam, non est veritas absoluta, sed *Secunda reijcitur.* conditionata ergo non ideò est libera voluntati creatæ terminatio scientiæ conditionatæ, quia veritas absoluta est ipsi libera, sed quia est illi libera veritas conditionata; sed potentia, quam voluntas habet in statu absoluto ad vitandum, vel non ponendum consensum, non constituit liberam voluntati veritatem conditionatam; hæc enim est prior potentia voluntatis in statu absoluto, & potest existere quamuis voluntas numquam absolutè existat: ergo vitabilitas, vel impedibilitas scientiæ conditionatæ non est à voluntate vt in statu absoluto illam potente vitare, sed si sumitur à voluntate creata, est ab illa vt in statu conditionato. Patet hæc consequentia: nam ab eadem potentia, & in eodem statu, à qua redditur libera voluntati creatæ veritas obiectiuè terminans scientiam, habet voluntas posse impedire scientiam: ergo si veritas conditionata non est libera voluntati ratione potentiæ, quam habet in statu absoluto, sed ab ea quam habet in statu conditionato, ab hac, & non ab illa est impedibilis scientia conditionata.

Et ex his tertio tradita solutio reijcitur: nam prædicta terminatio est absolutè impedibilis pro signo præcedente ad statum ab- 34 solutum; sed non à voluntate creata potente absolutè impedire: *Tertio reijcitur.* ergo à voluntate diuina; & consequenter conuenit Deo impedibiliter, seu euitabiliter ab intrinseco. Secunda consequentia ex prima euidenter colligitur. Prima ex præmissis infertur. Minor constat: nam voluntas, quæ absolutè non est, nequit esse potens absolutè ad aliquid efficiendum; & consequenter nec ad impediendum; sed pro illo signo non existit absolutè voluntas creata: ergo nequit esse absolutè impeditiua; & consequenter terminatio scientiæ conditionatæ non est ab illa absolutè impedibilis: Maior autem

autem probatur: nam terminatio scientiæ conditionatæ conuenit Deo in signo antecedente ad statum absolutum; sed in illo signo est absolutè impedibilis: ergo est absolutè impedibilis in signo præcedente ad statum absolutum. Probatur minor: nam terminatio v. g. affirmatiua ad veritatem istam, *si vocauero Petrum, consentiet*, taliter conuenit Deo, quod potuit absolutè non conuenire; cum potuerit absolutè existere terminatio negatiua, illi opposita: ergo pro signo, in quo existit, est absolutè impedibilis. Patet consequentia: nam pro illo signo est absolutè possibilis opposita terminatio; sed hac absolutè existente, illa impediretur absolutè: ergo si terminatio opposita est absolutè possibilis, terminatio affirmatiua est absolutè impedibilis.

35 *Explicatur*. Explicatur, & vrgetur: nam pro signo indifferentiæ voluntatis diuinæ, & pro signo possibilitatis rerum, est possibilis absolutè terminatio affirmatiua intellectus diuini ad hoc futurum conditionatum, *si vocauero Petrum, consentiet*, & etiam est possibilis terminatio negatiua: ergo affirmatiua pro sequenti signo existens, taliter est, quod potuit pro oppositam impediri; & consequenter existit impedibiliter impedibilitate absoluta. Patet hæc consequentia: si namque de facto existeret opposita terminatio, de facto impediretur terminatio affirmatiua: ergo si potuit absolutè non esse, potuit absolutè impediri; & consequenter existit impedibiliter impedibilitate absoluta.

36 *Respondebis*. Respondebis cum quodam iuniori, terminationem illam esse impedibilem formaliter pro oppositam terminationem, scilicet, per terminationem negatiuam; à nullo autem, nec à Deo, nec à creatura esse effectiuè impedibilem: vnde quærenda non est causa effectiua impeditiua sicuti non esse Dei per ipsius esse, est impeditum formaliter; à nullo tamen est impeditum effectiuè.

37 *Contra 1.* Sed contra primo: nam prædicta terminatio in sententia aduersariorum est creaturæ libera, & consequenter est impedibilis ab ipsa; cum non possit aliter illi subijci quoad non esse, quod necessarium est vt illi libera sit; sed non est impedibilis à creatura formaliter, hoc enim solum præstari potest, ab opposita terminatione, quæ est aliquid increatum: ergo est impedibilis à creatura effectiuè, directè, vel indirectè; ac proinde, quæri debet causa effectiua impeditiua prædictæ terminationis.

38 *Secundo*. Contra secundo: impedibile per formam causabilem effectiuè formaliter, aut virtualiter, est etiam impedibile effectiuè per efficientiam formalem, aut virtualem; sed opposita terminatio, quæ est impeditiua formaliter prædictæ terminationis, & si non sit causabilis effectiuè formaliter, est tamen causabilis effectiuè virtualiter: ergo terminatio cuius est impeditiua, est impedibilis virtualiter effectiuè. Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur: nam terminatio actiua intellectus diuini eodem modo comparatur ad illum, quo ad voluntatem Dei comparantur terminationes liberæ quantum ad egressum formalem, aut virtualem; sed terminatio actiua libera voluntatis diuinæ, est ab illa actiuè virtualiter, aut eminentialiter, & id circo est impedibilis actiuè, aut effectiuè aliquo ex prædictis modis per oppositam terminationem: ergo terminatio actiua intellectus diuini ad veritatem conditionatam, est ab illo actiue, aut effectiue virtualiter, aut eminentialiter; & consequenter erit ab ipso impedibilis actiue, aliquo ex prædictis modis.

39 *Confirmatur*. Quod amplius vrgetur: impeditio vnius terminationis per aliam non est proprie impeditio formalis; & tamen dicitur vna per aliam formaliter impedibilis: ergo quamuis efficientia Dei respectu terminationis impedientis formaliter, non sit proprie efficientia, dicetur terminatio actiua Dei ab ipso effectiue impedibilis. Maior probatur: terminatio impediens non est proprie forma, nec proprie causa formalis; cum ad hoc requireretur realiter à subiecto distingui: ergo impeditio vnius terminationis per aliam, non est proprie impeditio formalis.

40 Ex his constat, exemplum in confirmationem solutionis inductum esse omnino præter rem: nam esse Dei, per quod illius non esse formaliter impeditur, nullo modo habet causam effectiuam, & ideò non esse Dei, non est effectiue impedibile, cuius oppositum in terminatione actiua intellectus diuini ad veritatem conditionatam opposita de causa contingit; habet enim causam in Deo virtualem, aut eminentialem, & ideò, quod illa potest præstare formaliter, potest Deus effectiue præstare, aliquo ex prædictis modis.

41 *Quinto probatur conclusio*. Quinto probatur conclusio: quod est à principio indifferenti ad vtrumlibet, actu, & absolute est liberum; sed prædicta terminatio actu absolute est à Deo vt à principio absolute indifferenti: ergo est absolute libera; ac per consequens libera subiectiue. Secunda consequentia ex prima euidenter colligitur: nam libertas absoluta non potest ab actu conditionato præstari: si namque decretum, quod foret, non potest obiectum conditionatum liberum absolute, vel absolute volitum constituere, nec terminationem ad tale obiectum absolute liberam reddere poterit; & consequenter si terminatio est actu absolute libera, debet esse à decreto subiectiue existente. Prima verò ex præmissis infertur: id enim liberum dicitur, quod à principio indifferenti procedit. Minor autem constat ex dictis: nam terminatio illa est à Deo vt potente in oppositam terminationem: ergo taliter est à Deo, quod potuit ab ipso non esse; & consequenter est à Deo vt à principio indifferenti ad vtrumlibet.

Respondebis, non omne quod est à principio indifferenti, esse liberum, nisi ex electione procedat, vnde agens liberum dicitur, quod ex electione operatur; terminatio autem scientiæ conditionatæ non conuenit Deo ex electione ipsius, ac proinde non est libera Deo. Sed contra primo: nam ideò agens ex electione libere agit, quia agit vt principium ad vtrumlibet indifferens: ergo omne principium operans cum indifferentia ad vtrumlibet operatur liberè. Secundo, quia agens liberum id dicitur: quod positis omnibus requisitis ad agendum, potest agere, & non agere; sed omne agens cum indifferentia ad vtrumlibet, positis omnibus requisitis ad agendum potest agere, & non agere: ergo omne sic agens est liberum. 42 *Respondebis. Sed contra primo. Secundo.*

Respondebis: ex hac doctrina potius oppositum colligi, quam id quod à Nobis intenditur: vnum enim ex requisitis vt existat scientia conditionata, est obiectum illius, nempè veritas obiectiua, hac autem posita non potest non esse terminatio diuini intellectus ad illam; ac proinde terminatio ista non est à Deo vt à principio indifferenti, & consequenter Deo libera non est. 43 *Respondebis.*

Sed contra: nam terminatio diuini intellectus ad futurum absolutè, non potest non esse in Deo, supposito obiecto, & illius veritate obiectiua; & tamen est à Deo vt à principio indifferenti; cum scientia futuri absolutè, sit libera Deo: ergo quod terminatio scientiæ conditionatæ non possit non existere supposita veritate obiectiua, non tollit, quod à Deo vt à principio indifferenti procedat, & quod ipsi libera sit. *Sed contra.*

Dices, scientiam rerum in statu absoluto non esse Deo liberam formaliter, ob rationem assignatam, quia nempe supposita veritate obiectiua non potuit non esse in Deo, sed solum est Deo libera antecedenter, eo quod fuit Deo liberum, quod illius obiectum esset; terminatio autem scientiæ conditionatæ non est Deo libera formaliter, quia posita veritate obiectiua non potest non existere in Deo, necest Deo libera antecedenter, quia quod existat illius veritas obiectiua Deo liberum non est. 44 *Dices.*

Sed contra primo ex iam dictis: nam quod existat veritas conditionata est liberum voluntati creatæ, aliàs terminatio ad illam, nobis libera non esset, cuius oppositum à contrarijs docetur; sed implicat liberum creaturæ non liberum Deo, sicut implicat liberum creaturæ non subordinatum Deo, aliàs non secundum, sed primum liberum esset: ergo quod existat veritas obiectum terminans scientiam conditionatam est liberum Deo. 45 *Reijcitur primo.*

Contra secundo: nam terminatio scientiæ conditionatæ est ab ipso Deo euitabilis, aut impedibilis actiuè, vt monstrauimus; sed non est impedibilis supposita veritate obiectiua: ergo illius veritas obiectiua est à Deo actiue impedibilis; & consequenter scientia ad illam terminata est Deo antecedenter libera. Secunda consequentia constat ex dictis. Prima vero probatur: scientiam enim Dei non potest aliter impediri nisi illius obiecto impedito: ergo nec aliter; esse potest impedibilis, nisi ratione impedibilitatis obiecti; consequenter si Deus potest actiue impedire terminationem scientiæ conditionatæ, ideò est, quia potest actiue impedire veritatem obiectiuam conditionatam, ad quam terminatur. 46 *Secundo.*

Sexto suadetur conclusio: quia nisi prædicta scientia sit libera, & supponat decretum, sequitur destrui libertatem diuinam; consequens est absurdum: ergo falsum est antecedens. Probo sequelam: nam quod Deus sciret me in tali occasione vocatum non responsurum, non esset in potestate Dei, cum talis scientia libera non esset; nec libera decretum supponeret; at supposito, quod hoc sciret, non posset meum extorquere consensum in illa occasione: ergo non gauderet Deus suprema libertate respectiuè ad concursum meum contra illud Augustini lib. de correctione, & gratia *cap. 14. Magis habet in potestate sua voluntates hominum, quam ipsi suas*. Probo hanc consequentiam: nam libertas consistit in potentia expedita ad actum, & eius negationem; at ex suppositione quod sciret me vocatum non responsurum, non posset meum extorquere consensum, quæ in potentia veniret ex suppositione, diuinæ voluntati non libera: ergo non esset indifferens ad causandum meum consensum, sed necessitatus ad illum non causandum, & consequentèr liber non esset. 47 *Sexto probatur conclusio.*

Confirmatur hoc primo: nam contrarij Auctores ex eo quod supposita physica præmotione independente à nostra libertate, non possimus ad negationem actus amoris v. g. inferunt lædi libertatem creatam respectiuè ad amorem, quæ consistit in indifferentia ad illum, & eius negationem; at suppositio scientiæ, qua Deus videt me sub conditione vocatum non consensurum, non est libera Deo, vtpote non supponens eius decretum, & ex hac suppositione non potest Deus meum consensum causare: ergo quod non causet talem consensum non est illi liberum, sed necessarium necessitate illius libertatem lædente. Patet hæc consequentia: quia non minus requiritur vt libera sit negatio, potentia expedita ad actum, quam vt liber sit actus potentia expedita ad negationem. Confirmatur, & vrgetur secundo: nam in casu prædicto, etiam si Deus vellet me vocare ita vt consentirem 48 *Confir. 1.* *Confir 2.*

non

non posset: sed hoc est falsum, & contra Augustinum *lib. 1. ad Simplicianum quæst. 2.* vbi docet, non esse dicendum frustrà Deum misereri, si homo nollit: ergo in tali casu non gauderet Deus suprema libertate respectu consensus mei.

49 *Si dicas.* Si dicas, quod etsi Deus istum hominem in statu conditionato vni, aut alteri vocationi non consentientem, & resistentem præuiderit, præuidit tamen illum alijs respondentem, ac proinde esse in Dei potestate consensum illius, si Deus velit alijs vocationibus vti. *In contrarium arg.* In contrarium arguitur: nam si negetur gratiæ intrinseca efficacia, dabilis erit casus in quo homo præuideatur non solum vni, aut alteri vocationi, sed etiam omnibus simul; & in omni occasione resistens: ergo in tali casu non erit in potestate Dei illum hominem consentientem facere & consequentèr non libera, sed necessaria erit respectu Dei negatio consensus. Consequentia est bona.

50 Antecedens autem probatur: supposito quod gratia non sit ab intrinseco efficax, non solum vna vocatio non vincit resistentiam arbitrij, sed nec omnes simul illam vincere possunt, alias si in omnibus collectiue sumptis esset efficacia infallibilis supra resistentiam arbitrij, destrueretur libertas illius, non minus quam si in vna vocatione reperiretur talis efficacia: ergo etsi non moralitèr, metaphysicè tamen dabilis erit homo aliquis ita duræ ceruicis, vt non vni soli, aut in vna occasione, sed omnibus vocationibus supponatur in statu conditionato resistens; ac per consequens in tali casu non erit in potestate libera Dei istum hominem conuertere, quod licet tandem concedat Suarez *lib. 3. de auxilijs cap. 14. num. 16.* satis tamen absurdum aparet, & contra Augustinum loco nuper citato, & lib. de correctione, & gratia cap. 14. vbi ait, quod *Deus magis habet in potestate sua voluntates hominum, quam ipsi suas*: & contra illius supremum dominium, ratione cuius, vt inquit Augustinus in Enchiridim cap. 97. *Et vbi est illa omnipotentia, qua in Cœlo, & in terra, omnia quæcumque voluit, fecit, si colligere filios Hierusalem voluit, & non potuit?* Et cap. 98. *Quis tam impiè desipiat vt dicat, Deum malas hominum voluntates, quas voluerit, quando voluerit, vbi voluerit non posse in bonum conuertere?* Ne ergo impiè dessipiamus in Deum, asserendum est omnino esse impossibile dari aliquam hominem, quam Deus in omni occasione ratione sui supremi dominij non possit in bonum conuertere: quod negans Suarez, videat alius an impiè dessipiat.

51 *Denique prob. conclusio.* Denique principaliter suadetur conclusio: non stat saluari contingentiam scientiæ conditionatæ, quin etiam illi concedtur libertas respectiuè ad Deum, at contingentiam tenentur admittere omnes professores scientiæ mediæ: ergo etiam libertatem. Probatur maior: omne id, quod est respectu alicuius contingens, debet esse liberum alteri: ergo si scientia conditionata est contingens Deo, debet esse ratione libertatis humanæ; & consequentèr est libera homini; at eo ipso quod dicatur libera respectu hominis, debet esse libera etiam respectu Dei: ergo non stat saluari contingentiam in illa, quin ei concedatur libertas respectiue ad Deum, & esse in libera potestate illius. Probo minorem: ideò est libera respectu hominis, quia illius libertatem inuoluit obiectiuè, vt sub conditione futuram, & illam hoc modo supponit; non enim inuoluit libertatem creatam vt futuram absolutè, cum prout sic non sit obiectum talis scientiæ; at vt omnes Doctores Societatis, exceptis Molina, & Beccano, fatentur, etiam inuoluit obiectiuè liberum decretum diuinum vt sub conditione futurum, & illud hoc modo supponit: ergo eadem ratione, qua est libera respectu hominis, est etiam libera respectu Dei. Quod amplius explico & confirmo: quod Deus sciat me responsurum fore vocationi suæ est in mea potestate, eo quod talis scientia non facit me consentientem, sed supponit in statu conditionato; at etiam non facit, sed supponit diuinum decretum in eodem statu: ergo ratione illius vt sub conditione futuri erit prædicta scientia in libera potestate Dei; & consequentèr erit libera perfectè.

§. VLTIMVS.

Argumentis contrariorum occurritur.

52 *Recentiorum arg.* CONTRA istam conclusionem militant omnia argumenta *disp. 35.* proposita ad probandum, posse conditionata contingentia pro priori ad decretum cognosci, & non posse in illo cognosci. Deinde objiciunt: quia in nostra sententia cognoscuntur prædicta futura in decreto efficaci; at illo posito infallibiliter sequitur conditionata futuritio: ergo admittere tenemur hanc scientiam esse liberam subiectiuè; & necessariam obiectiuè; & consequentèr esse mediam inter liberam, & naturalem. Secunda consequentia ex prima colligitur. Prima autem in hunc modum probatur: a decreto efficaci ad conditionatam futuritionem est infallibilis consequentia: ergo si cognoscuntur medio efficaci, decreto obiectum istius scientiæ erit necessarium; & consequentèr ipsa erit necessaria obiectiuè, & si subiectiuè sit libera.

53 *Respond.* Respondeo, concessis maiori, & minori, negando consequentiam. Ad cuius probationem, concesso antecedenti, distinguo consequens: si decretum sit solum medium ex parte subiecti, qua ratione à Nobis constituitur, nego consequentiam: si ingrederetur ex parte conditionis, vel antecedentis, concedo consequentiam. Itaque obiectum per istam scientiam cognitum est conditionatum contingens, v. c. illud, *si vocauero Petrum, consentiet*, quia antecedens huius consequentiæ non est vocatio, & efficax decretum, sed vocatio sola, cum qua prout sic non connectitur necessario, sed contingenter consensus; decretum autem à Nobis constituitur vt medium ex parte subiecti, quia nisi ratione illius non potest consensus habere rationem futuri sub conditione vocationis diuinæ; & quia hoc decretum est de consensu futuro, & futuro contingentèr, fit, quod licet infallibilitèr inferat illum, non tollat, sed inferat, quod sit futurus contingentèr sub tali conditione. Et quidem hoc argumentum non solum probat de scientia conditionata, quod media sit, sed etiam id probat de scientia absoluta.

54 *Objicies primo.* Sed objicies primo: consensus sub conditione futurus non est obiectum illius scientiæ, nisi vt subest decreto; at prout sic est omnino infallibile, & necessarium: ergo prædicta scientia est necessaria obiectiuè. *Secundo.* Secundo: si decretum efficax requiritur ad futuritionem consensus, debet ingredi vt conditio ex parte antecedentis; at in nostra sententia essentialitèr est necessarium: ergo importari debet ex parte conditionis. Maior probatur: etenim vt conditionalis proposito sit vera, debent importari vt conditio omnia necessaria ad effectum, quo circa hæc propositio est falsa, *si est animal, est homo*, quia animal non sufficit ad constituedum hominem, *si Petrus existit, erit*, eandem de causa: ergo si decretum efficax prædeterminans necessarium est ad futuritionem consensus, debet ingredi ex parte antecedentis.

55 *Resp. ad 1. objectionem.* Respondeo ad primam obiectionem, concessa maiori, distinguendo minorem: necessitate suppositionis, concedo minorem: necessitate absoluta, quæ contingentiæ opponitur, nego minorem: & distinguo consequens eodem modo. Et quidem in hoc non est inter contrarios Auctores, & nostros dissidium. omnes namque fatentur obiectum huius scientiæ esse necessarium necessitate suppositionis, cum hoc tamen discrimine, quod suppositio nostra antecedit consensum, in contraria autem sententia consequitur illum. *Ad 2.* Ad secundam nego maiorem. Ad probationem distinguo antecedens: vt sit vera in vi consequentiæ, concedo antecedens: per concomitantiam effectus cum conditione, nego antecedens, & nego consequentiam: quam etiam contrarij tenentur negare; cum requirant concursum simultaneum diuinum, quem non ponunt ex parte antecedentis, aliàs consequentia foret necessaria, sed ex parte consequentis.

56 *Secundo arguitur.* Secundo in contrariorum fauorem objicio: expositione scientiæ mediæ non sequitur tolli libertatem diuinam: ergo male à Nobis ab hoc inconuenienti impugnatur. Probo antecedens: necessitas ex scientia media non est antecedens in Deo, sed necessitas consequens; at hæc non officit libertati: ergo ex positione scientiæ mediæ non tollitur libertas diuina. Probatur maior: ex suppositione quod Deus me videat non amantem, quia mihi non dedit auxilium physicè prædeterminans, non potest me vocare ad amorem; & tamen hæc necessitas non est antecedens obstans libertati diuinæ, sed consequens cum illa composita: ergo quod Deus ex suppositione quòd videat me sub conditione suæ vocationis non respondentem, non possit meum extorquere consensum, non arguit necessitatem antecedentem, quæ officiat eius libertati.

57 *Respond.* Respondeo, negando antecedens. Ad cuius probationem, nego maiorem. Ad illius probationem, concessa maiori, & minori, nego consequentiam: ratio autem discriminis est duplex. Prima: nam scientia, qua videt me non amantem ex defectu auxilij efficacis, est libera Deo, atque adeò necessitas proueniens ex illa non est antecedens, sed consequens; scientia autem, qua videt me non responsurum sub conditione suæ vocationis, non est Deo libera, sed naturalis, & necessaria in aduersariorum sententia: ac proinde necessitas quæ ex illa procedit antecedens est, & non consequens. Secunda: quia taliter Deus me videt non amantem, quod si vellet potuisset me amantem conspicere præbendo auxilium efficax infallibiliter cum amore connexum; at in aduersariorum sententia taliter videt voluntatem non consentientem sub conditione suæ vocationis, quod non habet in sua omnipotentia media infallibiliter cum consensu connexa, quibus illum extorquere possit, si velit, ideo in primo casu necessitas consequens est, in secundo vero antecedens.

58 *Denique arg.* Denique argumentari possumus in eorundem fauorem: ex scientia media non infertur per consequentiam immediatam læsio libertatis creatæ: ergo nec destructio libertatis diuinæ. Probo hanc consequentiam: ideò primum immediatè non sequitur, quia etsi scientia media non supponat consensum nostrum, vt futurum absolutè, illum tamen vt sub conditione futurum supponit; at quamuis non supponat decretum Dei liberum absolutè futurum, illud tamen vt sub conditione futurum supponit: ergo eadem ratione non infertur læsio libertatis diuinæ. Patet consequentia: nam si supponere libertatem creata in statu conditionato,

tinnato est sufficiens vt necessitas ex scientia media orta sit consequens, illam non destruens, cur etiam similis suppositio libertatis diuinæ, sufficiens non erit vt necessitas orta ex scientia media sit ad illam consequens; & consequenter illam non destruens.

59 *Duplex solutio.* Respondeo negando consequentiam. Ad cuius probationem primo, omissa maiori, neganda est minor in sententia Molinæ, qui decreta Dei negat obiectiuè ingredi respectu scientiæ mediæ. Secunda iuxta illorum sententiam, distinguo maiorem: quia supponit libertatem nostram vt determinantem indifferentiam decreti, & concursus diuini, concedo maiorem: quia vtcumque supponit, nego maiorem, & distinguo minorem: supponit in statu conditionato decretum diuinum indifferens, concedo minorem: determinatum, seu determinans nostrum concursum, nego minorem, & nego consequentiam: quam etiam tenentur contrarij negare; cum asserant esse in potestate nostra, quod Deus sciat nostros actus liberos, vel negationes illorum, & tamen negent id esse in potestate Dei, aliàs scientia media esset absolutè, & simpliciter libera, quod à vero distat in illorum sententia: nec aliud discrimen possunt assignare, nisi iam insinuatum, quia nempè consensus noster supponitur vt sub conditione futurus, non ex determinatione decreti diuini, sed ex nostra libera voluntate determinante indifferentiam concursus, & decreti diuini: hoc autem non determinat nostrum consensum, sed ab illo determinatur: vnde sicut hac ratione fatentur esse in nostra potestate eassam reddere gratiam diuinam in statu conditionato, vel illam efficacem constituere, & negant esse id in potestate voluntatis diuinæ; ita etiam concedunt esse in potestate nostra, quod Deus sciuerit hoc, vel contrarium, & negant id esse in potestate Dei, non obstante quod ex parte obiecti ingrediatur decretum diuinum, & illius concursus. Et hæc de ista disputatione.

DISPVTATIO XXXVIII.

An scientia media necessaria sit ad conciliandam efficaciam gratiæ cum nostra libertate?

§. I.

Vera sententia eligitur, & probatur ex Augustino.

1 Breuius, quam par erat, hanc difficultatem absoluam, longiorem illius discussionem remittens ad *tractatum de auxilijs*. Prima sententia affirmat, ita esse necessariam

Prima sententia. hanc scientiam ad conciliandam arbitrij libertatem cum efficacia gratiæ, vt sine illa nostra libertas penitus euertatur. Ita omnes eius professores, ex hoc principio potissimum illam confirmantes, sequuti Molinam *in concordia quæst. 23. art. 4. & 5 disp. 1.* præcipuè *membro vltimo*; licet in modo efficaciæ gratiæ præuenientis in statu absoluto tantisper ab illo postea recesserint. De quo *in Tractatu de auxilijs*.

2 *Secunda. Nostra conclusio prob. 1.* Secunda est negatiua, quam tenent omnes Thomistæ, & alij, quos ad longum referunt Salmanticenses, & noster S. Thoma, *vbi supra*. Quorum placitum sit nostra conclusio. Quam in primis ostendo hoc discursu: rectè Augustinus conciliauit efficaciam gratiæ cum libertate nostra; & tamen ad hanc conciliationem, scientiæ mediæ non meminit nec illa fuit vsus: ergo ad istum finem necessaria non est. Consequutio est euidens: non enim esse potest medium necessarium ad finem, illud, sine quo finis assequutio obtinetur. Maiorem negare non possunt viri Catholici; cum doctrina August. in materia de gratia a Celestino Papa *in Epist. ad Episcop. Galliæ*, & a Leone III. post Cælestinum Pontif. laudata, & approbata fuerit, vt refertur *in præfatione ad librum de prædestinatione sanctorum*, illamque semper Romanam Ecclesiam fuisse sequutam, constat ex Hormisda Papa *Epistola ad possessorem Episcopum*, & Ioanne Papa secundo *in Epistola ad Albinum Senatorem*, quorum verba refert noster S. Thoma *disp. 20. art. 6.*

3 *Minor ostenditur primo.* Tota ergo difficultas ad minorem deuoluitur, quam primo ostendo ex aperto testimonio Molinæ vbi supra in concordia Olisiponæ edita anno Domini 1588. folio 487. vbi apertè fatetur, credidisse Augustinum cum his, quæ aduersus Pelagianam hæresim rectissime ex Scripturis docuerat, coniunctum esse prædestinationem Dei æternam, non fuisse secundum merita,

Testimonium Molinæ. qualitatemque vsus liberi arbitrij à Deo præuisi, sed solum secundum Dei electionem, & beneplacitum. Et folio 489. §. *Nos pro nostra tenuitate*, loquens de conciliatione ista ex præscientia, hæc verba subiecit: *Quæ si data, explanataque semper fuissent, fortè, nec Pelagiana hæresis fuisset exorta, nec Luterani tam impudenter arbitrij nostri libertatem fuissent ausi negare, ob tendentes cum diuina gratia, præscientia, & prædestinatione cohærere non posse: nec ex Augustini opinione, concertationibusque cum Pelagianis tot fideles fuissent turbati, ad Pelagianosque defecissent, &c.* Et folio 491. hæc addit: *Neque vero dubito quin ab Augustino, & cæteris PP. vnanimi consensu approbata fuisset, hæc nostra de prædestinatione sententia, rationque conciliandi libertatem arbitrij cum diuina gratia, præscientia, & prædestinatione, si eis proposita fuisset.* Ac tandem disputationem totam ita conclusit: *Longior fui quam optatam quia tamen res est magni momenti, & hæc nostra ratio conciliandi libertatem cum diuina prædestinatione à nemine, quem viderim, hucusque tradita, ideò satius hæc duxi paulò fusius explicare.* Hæc ibi in sui commendationem, non sine Augustini iniuria, Molina.

4 *Ex illo euidenter prob. scientiam mediam latuisse Augustinum.* Ex quibus constant quatuor. Primum, Augustinum cum his quæ docuerat contra hæresim Pelagianam, coniunctum censuisse prædestinationem æternam non fuisse secundum qualitatem vsus liberi arbitrij à Deo præuisi. Secundum, ideò ex Augustini doctrina plures ex fidelibus fuisse turbatos, & in Pelagianismum incidisse, quia mediante hac scientia efficaciam gratiæ, prædestinationis, ac scientiæ certitudinem cum nostra libertate non composuit. Tertium, Augustino modum istius conciliationis non fuisse propositum, & ideò illum non fuisse amplexatum. Ac denique Molinam istius conciliationis primum fuisse inuentorem: ergo Augustinus absque ista scientia media, nostram libertatem cum efficacia gratiæ composuit; & consequenter absque illa, dicta conciliatio subsistit; aliàs liceret non rectè de Augustini doctrina in materia de gratia, sentire, & vsque ad Molinam in hoc puncto cæcutijsset Catholica Ecclesia, quo nihil absurdiùs.

5 *Si respondeatur. Excluditur instaurando argumentum.* Si forte dicatur, conciliationem istam non fuisse explanatam ab Augustino, & hoc docere Molinam, in illius tamen scriptis inbibitam contineri, & implicitam, & à Molina, & Asseclis ex ipsius dictis explicatiuis traditam. In contrarium obstat argumentum factum, quod ita restauro: Augustinus non consusse, & implicitè, sed expressè, vt Ecclesiæ lumini, fulgentissimo ad hunc potissimum finem destinato a Deo, decebat; libertatem nostram cum efficacia gratiæ composuit; & tamen modum istum non expressit, vt fatentur hac solutione vtentes: ergo ad explicitam gratiæ conciliationem cum libertate arbitrij expressio scientiæ mediæ necessaria non est; & consequenter nec ad absolutam conciliationem necessaria est censenda.

6 *Secundo prob. minor ex Augustino.* Secundo minor argumenti suadetur: nam iuxta Augustinum *lib. de gratia Christi cap. 47.* & lib 4. contra Iulianum cap. 8. *Ista quæstio, vbi de arbitrio voluntatis, & Dei gratia disputatur, ita est ad discernendum difficilis, vt quando defenditur liberum arbitrium, negari Dei gratia videatur; quando autem asseritur Dei gratia, liberum arbitrium putetur auferri*; verba sunt Augustini: quo circa fere semper, vt arbitrij libertatem, & simul Dei gratiam defenderet, ad scientiæ altitudinem, ac iudicij Dei inscrutabilitatem cum Paulo fugiebat: at iuxta aduersarios conciliatio ista mediante hac scientia, facillima est, nec quando illa mediante, gratia defenditur, liberum arbitrium auferri, adhuc aparentèr putatur, nec ab insensatis hæreticis vnquam fuit visum: ergo Augustini conciliatio libertatis cum efficacia gratiæ, per hoc mediū non est.

7 *Tertio.* Tertio, ex modo conciliandi libertatem cum efficacia gratiæ tradito ab Augustino plures ex fidelibus fuerunt turbati, quia Augustinus vocationem adstruebat secundum propositum, ex qua vocatione inferebant, nostram libertatem euerti, & occasionem torporis, & negligentiæ hominibus dari, vt *in suis Epistolis* aperte testantur Hylarius, & Prosper, & de hoc ab Augustino petunt edoceri, quomodo scilicet ex isto vocationis modo, occasio negligentiæ, vocatis non detur, nec desperationis, illis, qui ista vocatione vocati non sunt. Videatur Prosper *prope finem Epistolæ*, & Hylarius *paulò ante medium*, vbi hæreticorum nomine infert ex vocatione secundum propositum, & perseuerantiæ dono prout ab Augustino edocetur, inutilem exortationem fore & correctionem; at hæc omnia ex efficacia gratiæ non ab intrinseco, sed ex sola præscientia consensus nostri præuisi, qualitèr à modernis adstruitur, nemo vnquam intulit ista inconuenientia, imò ad illa vitanda hunc conciliationis modum inuenerunt, eadem pro absurdis ex efficacia prout à Nobis traditur, inferendo, vt in illorum libris clarissimè constat: ergo conciliatio Augustini non est per scientiam mediam, sed qualiter à Nobis adstruitur.

8 *Quarto.* Quarto probatur: nam iuxta Augustinum, efficacia in vocatione Dei oritur ex omnipotentissima potestate, qua magis habet voluntates hominum in sua potestate quam ipsi suas, ita habet *lib. de correctione, & gratia cap. 14.* at efficacia gratiæ ex præscientia, talis non est, siquidem voluntas in statu conditionato, ita pro suo nutu ad vnum se determinat, vt non sit in potestate Dei illam determinare ad oppositum: ergo longe distat à mente Augustini hoc efficaciæ genus.

9 *Quinto.* Quinto: nam iuxta hunc modum, gratia, non sibi subijcit voluntatem humanam, sed potius voluntas hominis diuinæ gratiæ sibi parit opem, at iuxta Augustinum oppositum est asserendum, vt contra Masilienses primum docentes apertè testatur Prosper *in Epistola ad Augustinum prope finem*: ergo conciliatio libertatis nostræ cum efficacia gratiæ non est per scientiam mediam ex mente Augustini. Probo maiorem: nam iuxta aduersarios, gratia in statu conditionato non determinat voluntatem ad consensum, sed potius voluntas gratiam determinat: ergo ad minus in prædicto statu diuina gratia non sibi

subijcit

subijcit voluntatem, sed voluntas diuinæ gratiæ patit opem.

10 *Denique prob. minor.* Denique illa minor suadetur: nam efficacia gratiæ, talis est ex mente Augustini, vt de nolentibus faciat volentes, ita Augustinus expressè *lib. 1. contra duas Epistolas Pelagianorum cap. 19.* at concessa efficacia gratiæ ex sola præscientia media, non faceret homines de nolentibus volentes, sed de volentibus in statu conditionato, illos faceret volentes in statu absoluto: ergo illa efficacia, & modus conciliandi libertatem arbitrij cum illa, non est de mente Augustini, sed iuxta illum sine scientia media debet defendi nostra libertas simul cum efficacia gratiæ.

§. II.

Alijs argumentis probatur nostra sententia.

11 *Secundo principaliter probatur cõclusio.* SEcundo principaliter suadetur conclusio: in statu conditionato, in quo obiectum scientiæ mediæ illam intelligitur antecedere, vtpotè cum sit scientia speculatiua suum obiectum non faciens, sed præsupponens, præintelligitur efficax gratia: quandoquidem præsupponitur gratia cum consensu coniuncta, ac proinde habens effectum; & tamen in illo statu illæsa manet arbitrij libertas: ergo ad conciliandam gratiæ efficaciam cum libertate nostra, necessaria non est scientia media. Quo argumento conuictus est celebris nostro sæculo Doctissimus Magister Basilius, vt prorsus censeret inutilem scientiam istam mediam pro conciliandis efficacia gratiæ, ac prædestinationis certitudine, cum libertate arbitrij.

12 *Respondent contrarij. In cõtrarium arguitur.* Respondent contrarij Auctores, in statu conditionato supponi, gratiam efficacem efficacia concomitanti, à consensu desumpta, non efficacia præuenienti, & antecedenti consensum, & hanc secundam asserunt, libertatem destruere, nisi a scientia media dependeat, secus vero primam. Sed contra: efficacia gratiæ in statu conditionato nec dependet à consensu vt præuiso; siquidem omnem præuisionem præcedit, nisi velimus vsque in infinitum procedere in conditionatis præuisionibus, nec dependet ab illo vt conditionatis futuro: ergo est efficacia præueniens. Consequentia est bona. Antecedens autem pro secunda parte probatur: efficacia gratiæ respectu futuri absoluti non dependet ab illo, vt absolutè futuro, sed si dependet, est ab illo vt præuiso per scientiam vt sub conditione futuro, vt contra Molinam, & Lesium fatentur Belarm. *lib. 1. de grat. & lib. arb. cap. 12.* Suarez *lib. 3. de aux. cap. 7.* Vazquez *in hac 1. part. disput. 98. cap. 6.* & frequentius cæteri Recentiores ex eadem familia: ergo efficacia gratiæ in statu conditionato nequit a consensu pendere, vt sub conditione futuro.

13 *Contrariorum solutio.* Respondent respectu futuri absoluti duplicem distinguendam esse efficaciam in gratiam, aliam præuenientem, & in actu primo, ex qua infallibiliter est futurus consensus, & istam independentem esse ab illo vt futuro absolutè, dependere tamen ab illo vt præuiso in statu conditionato: alteram concomitantem, & in actu secundo, & hanc à consensu vt futuro absolutè pendere, & ab illo desumi: in statu autem conditionato solum hanc secundam efficaciam esse concedendam in gratia, per quam libertas non læditur, quia non est antecedens, sed consequens libertatem.

14 *Reijcitur primo.* Sed contra primo: nam ratio concedendi gratiæ in statu absoluto efficaciam præuenientem, & in actu primo, & non solum illam, quæ à consensu desumitur, scilicet concomitantem, est, quia aliàs consentiens à non consentiente per liberum arbitrium se discriminaret, contra illud Pauli 1. ad Cor. 4. *Quis te discernit*, necesse Dei miserentis, sed volentis, & currentis hominis, contra Paulum *ad Rom. 9.* nec gratia efficacissimas vires voluntati præberet, contra Aug. *lib. de gratia, & lib. arb. cap. 16* vt contra Molinam arguunt Belarm. & Suarez *vbi supra* relati; at hæc inconuenientia non minus sequuntur si gratia in statu conditionato sola efficacia concomitanti gaudeat, & non præuenienti: ergo vtramque debet habere, vel argumenti inefficaciam fateri tenentur. Probo minorem: nam efficacia concomitans gratiæ à consensu desumpta, vel sufficit vt discretio principaliter attribuatur Deo, vel non? Si primum: ergo etiam si gratia in statu absoluto sola gaudeat efficacia concomitanti, discretio consentientis à non consentiente attribuetur Deo, eritque miserentis Dei, non currentis, & volentis hominis. Si secundum: ergo concessa gratiæ in statu conditionato, sola efficacia concomitante, discretio in illo statu non erit Deo, sed libero arbitrio attribuenda, quod est inconueniens, alias in illo statu liceret consentienti aduersus, non consentientem inflari, & verificaretur in illo, non esse miserentis Dei, sed currentis, & volentis hominis, contra Paulum *loco allegato*.

15 *Secundo.* Contra secundo: nam ab eisdem causis vt futuris sub conditione dependet consensus in statu conditionato, a quibus vt absolutè futuris dependet in statu absoluto: ergo si consensus in statu absoluto dependet à gratia efficaci efficacia præuenienti, ab eadem vt sub conditione futura dependebit in statu conditionato. Quod amplius vrgetur: nam conditionatum transit in absolutum purificata conditione: ergo si consensus est futurus sub conditione gratiæ ex se sufficientis tantum, & a consensu redditæ efficacis, per hoc solum, quod purificetur conditio, nempè, quod concedatur gratia ex se sufficiens, & efficax efficacia ex consensu, erit absolutè futurus; ac per consequens, velint nolint, incident allegati Auctores in sententiam Molinæ ab ipsis impugnatam.

16 *Cæterorum eff. gium.* Sic arguebam olim contra quosdam ex aduersarijs, publicè cum illis disputans, qui respondebant consensum ab intrinseco, & ex natura rei solum pendere à gratia efficaci efficacia effectiua, & illam in quocumque statu, siue absoluto, siue conditionato, per se postulare, efficacia autem infallibilitatis, qua gaudet in statu absoluto, prout in actu primo præuenit consensum, non exigitur à consensu absolutè futuro ex dependentia intrinseca, seu ex propria natura, sed ne Deus cæco, & ignoranti modo procedat decernens vocare absque certa scientia euentus futuri: vnde si per impossibile Deus suum generalem concursum offerret omnibus in ordine gratiæ absque præuisione consensus finalis in statu conditionato, stare posset, & de facto eueniret, vt alter finalem ageret pœnitentiam, & saluaretur, & alius illam non ageret, & subiret damnationem æternam.

17 *Excluditur primo.* Cæterum hæc solutio sustineri nequit a Belarmino, Suarez, Vazquez, & alijs, qui ad hoc desiderant efficaciam infallibilitatis præuenientem in gratia, vt discretio consentientis à non consentiente refundatur in Deum, & non in arbitrium creatum: at quod Deus cæco, vel non cæco modo procedat, nisi causalitas specialis in consensum se explicet, discretionem non immutat, nisi causalitas specialis in consensum se explicet, discretionem non ponit; cum hæc esse debeat per causalitatem, quam non immutat cæcitas, aut scientia gratiam impertientis: ergo si ex hoc capite solum exigatur, non saluatur discretio ad quam constituitur. Et confirmatur: nam etiam in casu, quo Deus absque conditionata præscientia suum offerret generalem concursum, deberet discretio consequentis salutem a non consequente, in diuinam gratiam refundi; & tamen iuxta hanc solutionem non gauderet in prædicto casu efficacia infallibilitatis, vt præueniens consensum: ergo dicta efficacia non desideratur vt discretio refundatur in Deum; cuius contrarium docent præallegati Auctores contra Molinam.

18 *Secundo.* Deinde reijcitur; nam sequitur ex hac solutione, prædestinationem prout est specialis prouidentia, non gaudere certitudine ordinis, seu causalitatis, sed solius præscientiæ, contra Diuum Thomam *in hac prima parte quæstione 23. articulo 6.* & *quæstione 6. de veritate articulo 3.* & contra communem Theologorum sententiam. Patet sequela: nam eatenus prædestinatio est prouidentia specialis, quatenus præparat beneficia gratiæ infallibiliter cum fine connexa, vt constat ex diffinitione Augustini, scilicet: *Prædestinatio est præscientia, & præparatio beneficiorum Dei, quibus certissimè liberantur, quicumque liberantur*; at hæc beneficia prout infallibiliter cum consensu connexa, nullam causalitatem exercent in consensum, quam absque tali infallibilitate non exercerent; siquidem ab illis prout sic non dependet consensus: ergo prout sunt effectus prædestinationis, prout à generali prouidentia distinctæ, non causant consensum; & consequenter, nec prædestinatio prout sic, causalitate aliqua in consensum gaudebit.

19 *Tertio.* Tertio reijcitur: nam sequitur ex hac solutione sine magno perseuerantiæ dono, posse hominem adipisci æternam salutem, cuius contrarium à Concilio Tridentino diffinitum habemus. Probo sequelam: nam specialitas doni perseuerantiæ consistit in medijs efficacibus efficacia infallibilitatis coniungentibus gratiam cum morte; at iuxta hanc solutionem sine ista efficacia mediorum potest absolutè homo saluari: ergo sine magno perseuerantiæ dono, potest æternam adipisci salutem.

20 *Denique reijcitur.* Denique traditam solutionem reijcio: nam in statu conditionato supponitur gratia cum consensu coniuncta mediante diuino concursu futuro sub conditione, vt fatentur Auctores contrarij, & hoc absque vlla cæcitate, aut ignorantia Dei suam impertientis gratiam; & dantis suum simultaneum concursum: ergo nec vt Deus absolutè decernat gratiam conferre absque omni ignorantia, & simultaneè cum creata voluntate concurrere, illa scientia requiritur. Patet hæc consequentia: nam status conditionatus non dependet à scientia media cum sit eius obiectum: & tamen in illo absque vlla ignorantia importatur diuina gratia cum consensum coniuncta, & concursus Dei simultaneus: ergo etiam in statu absoluto omnis ignorantia absque illa à Dei prouidentia excludetur.

21 *Tertio suadetur cõclusio.* Tertio principaliter suadetur conclusio: si esset necessaria hæc scientia ad conciliandam efficaciam gratiæ cum libertate arbitrij, maximè quia efficacia intrinseca gratiæ ab illa independens, non esset consequens nostram libertatem, sed illam antecedens, & consequenter illam destrueret; at hæc ratio est nulla: ergo scientia media ad conciliandam gratiæ efficaciam cum nostra libertate necessaria non est. Probo minorem: esto efficacia gratiæ consequatur libertatem nostram in statu conditionato, vt contendunt contrarij Auctores; non tamen est consequens illam vt futuram absolutè; & tamen consensus noster vt absolutè futurus, est liber: ergo efficacia non consequens, sed antecedens stat cum libertate consensus. Minor cum consequentia tenet. Maior au-

ium

tem probatur: eatenus efficacia gratiæ nostram libertatem consequitur, quatenus libertas nostra est obiectum scientiæ conditionatæ; at non est obiectum illius vt futura absolutè, sed solum vt futura sub conditione: ergo efficacia gratiæ non est consequens ad libertatem nostri consensus vt absolutè futuram, sed solum vt futuram sub conditione, adhuc iuxta aduersariorum principia.

22 *Denique suadetur cōclusio.* Denique conclusionem ostendo ratione à priori: efficacia inferens, & causans libertatem consensus, non potest eius libertatem destruere; at efficacia intrinseca gratiæ præuenientis à scientia media independens, causat, & infert libertatem consensus: ergo illam non destruit, sed illam simul compatitur; & consequentèr vt stent simul efficacia gratiæ, & libertas arbitrij, scientia media necessaria non est. Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur: efficacia gratiæ est effectus efficaciæ voluntatis diuinæ; at summa efficacia voluntatis diuinæ exposcit vt non solum inferat substantiam consensus, verum etiam modum libertatis illius, quando vult vt fiat, & vt liberè fiat: ergo efficacia gratiæ, quæ est effectus illius, non solum infert, causat consensum quoad substantiam, sed etiam, quoad modum libertatis.

23 *Ratione ista vtitur D. Thom.* Qua ratione vsus est D. Thom. vt efficaciam gratiæ cum nostra libertate conciliet 1. *p. q.* 19. *art.* 8. & pluribus alijs in locis relatis *supra disp.* 36. §. 3. ex Anselmo *lib. de concordia præscientia, prædestinationis, & gratiæ cum libero arbitrio cap* 1. illis verbis: *Quoniam quod Deus vult, non potest non esse, cum vult hominis voluntatem nullo cogi, vel prohiberi necessitate ad volendum, vel ad non volendum, & vult effectum sequi voluntatem; tunc necesse est esse liberam, & esse quod vult.*

24 *Et D. Augustini.* Eadem ratione vsus est Augustinus *lib. de correctione, & gratia cap.* 8. illis verbis: *Quando rogauit ergo* (scilicet, Christus) *ne fides eius deficeret* (scilicet Petri) *quid aliud rogauit, nisi vt haberet in fide liberrimam, fortissimam, inuictissimam, perseuerantissimam voluntatem? Ecce quemadmodum secundum gratiam Dei, non contra eam, libertas defenditur voluntatis, voluntas quippe humana non libertate consequitur gratiam, sed gratia potius libertatem, & vt perseueret delectabilem perpetuitatem, & insuperabilem fortitudinem.* Ecce vbi August. libertatem componit cum gratia efficaci, quia Christus orans pro fide Petri, petit in fide liberrimam voluntatem. Et cap. 14. illis verbis *Magis habet Deus in potestate sua voluntates hominum, quam ipsi suas*: ergo sicut homines non lædunt propriam libertatem; ita potestas Dei, in qua magis quam in propria continentur, non potest sua efficacia lædere voluntatis hominis libertatem.

25 *Contrariorum effugium.* Respondent oppositi Auctores, implicare omninò, quod Deus ex se, & absque præuisione conditionata determinationis voluntatis nostræ, velit efficaciter fieri consensum, & liberè fieri, quia hoc ipso, quod ex se efficaciter velet, necessum est, quod fiat; & consequenter nequit liberè fieri.

Excluditur primo. Sed contra primo: nam Anselmus vtrumque concordat, & quod sit necessarium quod fiat, & quod liberè fiat, vt ex illius verbis manifestè constat: ergo ex eo quod sit necessarium, non sequitur non esse liberum.

26 *Secundo.* Contra secundo: nam id ex quo arguitur maior efficacia non potest non cum summa efficacia componi; at ex hoc, quod consensus fiat infallibiliter, & infallibiliter liberè fiat, maior efficacia in diuina voluntate colligitur: ergo libertas consensus futuri infallibiliter, cum summa efficacia componitur, & ab illa causatur. Probo minorem: etenim maior est efficacia, quæ valet ad substantiam, & modum effectus, quam illa, quæ solum attingit substantiam illius; at ex hoc, quod consensus infallibiliter liberè fiat, arguitur in voluntate Dei efficacia attingens, & inferens, non solam substantiam consensus, verum etiam modum illius: ergo ex infallibilitate libertatis consensus futuri, arguitur maior efficacia voluntatis diuinæ; ac proinde cum illa componitur.

27 *Tertio.* Tertio: nam eo ipso quod aliquid connotet ex parte obiecti libertatem, etiam si infallibiliter inferat illud, nec in nostra sit potestate, libertatem non destruit, sed arguit: ergo quamuis ex efficacia voluntatis diuinæ infallibiliter inferatur consensus, & talis efficacia nostram libertatem non consequatur, dummodo illius obiectum sit consensus, & illius libertas, hæc non destruitur, sed potius firmatur. Antecedens, in quo est difficultas, in hunc modum ostendo: supposita Christi impeccabilitate, præceptum de morte subeunda infallibiliter infert in illo voluntatem moriendi, & tale præceptum in voluntate Christi non fuit; & tamen quia præceptum connotat ex parte materiæ libertatem in actu, non destruxit illam in Christo: ergo verum est antecedens. Scio plures ex Recentioribus Nobis aduersantibus, præceptum moriendi subordinare Christi voluntati, nec aliter libertatem Christi intelligere valent: alios confugere ad hoc, quod mors non fuit illi præcepta quoad omnes circunstantias intensionis, loci, & motiui: alios ad hoc, quod præcepti conseruatio fuit dependens à Christi voluntate. De quo 3. *p. Disput.* 49. *num.* 14. *& seqq.* Sed Nobis sufficiat Patrem Suarez inter professores scientiæ mediæ doctissimum, modò explicato absque assignatis effugijs, libertatem Christi in moriendo cum præcepto, & illius impeccabilitate componere, vt argumentum nostrum suo robore gaudeat, quidquid alij velint, quod non minoribus difficultatibus subest, vt *allegato in loco* potest apud Recentiores videri. Nosque ibi satis menstrauimus.

§. III.

Argumentis in contrarium occurritur.

28 *Primum cui innititur contraria sententia explicatur.* PLura aduersus resolutionem nostram opponunt contrarij Auctores: omnium tamen efficacia ad hoc vnum reducitur, quo efficacia gratiæ à nostra voluntate independens, & ab illa ineuitabilis, reddit ineuitabilem actum; & consequenter non liberum: eo autem ipso quod efficacia gratiæ euitabilis sit à voluntate nostra, & illi quoad non esse subijciatur, debet esse consequens nostram libertatem, & consensum eius supponere; cumque nequeat supponi vt absolutè futurus, præsupponi debet vt futurus sub conditione, & prænisus prout sic, quod fit per scientiam mediam ex quo per bonam consequentiam deducunt eius necessitatem pro concilianda efficacia gratiæ cum libertate arbitrij.

29 *Assumptum ostēdunt primo.* Assumptum autem ostendunt sic primo: vt voluntas consentiat liberè, debet habere potentiam ad non esse consensus; at non stat habere potentiam ad non esse consensus, quin habeat potentiam ad non esse gratiæ sub ratione efficacis: ergo nisi gratiæ efficacia voluntati nostræ quoad non esse subdatur, & ab illa sit euitabilis, non esse actus in illius potestate contineri; & consequenter ineuitabilitas efficaciæ gratiæ inferet euidenter ineuitabilitatem consensus, & illius necessitatem. Vtraque consequentia cum maiori tenet. Minor autem probatur: non stat potentia in voluntate nostra ad negationem consensus, quin in illa detur potentia ad negationem alicuius prædicati essentialis, gratiæ sub ratione efficacis; at non stat potentia ad tollendum aliquo prædicatum essentiale gratiæ sub ratione efficacis, sine potentia ad negationem efficaciæ gratiæ: ergo non stat potentia ad negationem actus, absque potentia ad destructionem efficaciæ. Minor cum consequentia tenet. Maior autem probatur: coniunctio cum actu est essentialis gratiæ sub ratione efficacis; at potentia ad negationem actus non stat absque potentia ad destructionem coniunctionis gratiæ cum illo: qui enim destruit extremum coniunctionis, & alterius extremi coniunctionem cum illo, necessario destruit: ergo non stat potentia in voluntate nostra ad negationem actus, quin habeat potentiam ad destructionem alicuius prædicati essentialis gratiæ sub ratione efficacis.

30 *Secundo idem assumptum probatur.* Secundo principale assumptum probatur: qui potest destruere terminum respectus transcendentalis, potest etiam ipsum transcendentalem respectum destruere; at gratia prout efficax essentialem respectum dicit ad actum vt de facto existentem: ergo voluntas potens destruere existentiam actus, potest respectum efficaci gratiæ essentialem destruere, & è conuerso, si efficacia gratiæ à nostra voluntate sit inauferibilis, nec existentia actus, quem respicit, destruibilis erit; & consequenter non erit liber. Minor cum consequentia tenet. Maior autem probatur, discurrendo per alios respectus: qui namque terminum ab actione inspectum destruere potest, & actionem, illum respicientem valet destruere: qui potest destruere subiectum essentialiter inspectum ab aliquo modo, modi etiam destructionem in sua continet potestate: qui potest destruere obiectum potentiæ, potest etiam potentiam destruere: imò & quod magis est, si quis posset possibilitatem alicuius creaturæ destruere, cum qua omnipotentia connectitur, omnipotentiam Dei valeret destruere: ergo vera est maior facti discursus.

31 *Tertio probant.* Tertio: voluntas efficaciter præmota ad amorem, est potens omittere illum; at non potest omittere coniungendo omissionem cum præmotione, quatenus efficaci, cum sit implicatoria talis coniunctio: ergo est potens ponere omissionem amoris cum negatione efficaciæ præmotionis. Patet hæc consequentia: quia non est possibilis omissio amoris, nisi vel vt coniungenda cum præmotione efficaci, vel vt coniungenda cum eius negatione. Tunc vltra; sed nisi possit ponere negationem præmotionis vt efficacis, non poterit componere omissionem cum tali negatione: ergo vt potentiam liberam habeat ad omissionem, debet habere potentiam ad euitandam præmotionis efficaciam. Patet hæc minor: nam posse componere omissionem amoris cum negationem efficacis præmotionis, est posse ponere vtrumque.

32 *Denique id probant.* Denique id probant: nam omnis necessitas ad actum liberum est consequens ipsum, etsi antecedens sit, destruit libertatem illius; at efficacia gratiæ est quædam necessitas ad actum liberum: ergo non est antecedens, sed consequens: ac proinde voluntati nostræ quoad non esse subijcitur, estque ab illa euitabilis. Consequentia tenet. Minor videtur certa: nam efficacia gratiæ necessariò connectitur cum existentia actus liberi; cum hæc propositio necessaria sit, *si voluntas efficacitèr mouetur ad actum, ille erit*: ergo efficacia gratiæ est quædam necessitas ad actum libe-

liberum. Maior autem probatur ex Anselmo, *libro de concordia prædestinationis, præscientiæ prædestinationis, & gratiæ cum libero arbitrio*, illis verbis, quæ in cap. 1. eiusdem libri habentur. *Cum dico, si præscitur aliquid, necesse est illud esse futurum, idem est ac si dicam, si erit, ex necessitate erit, scilicet, hæc necessitas non cogit, aut prohibet aliquid esse, aut non esse: idcirco enim, quia ponuntur res esse, dicuntur ex necessitate esse, aut quia ponuntur non esse, affirmantur non esse ex necessitate, non quia necessitet, aut prohibeat rem esse, aut non esse: nam cum dico, si erit, ex necessitate erit, hic sequitur necessitas, quæ rei positionem non præcedit, idem valet si sic pronuncietur, quod erit, ex necessitate erit: non enim aliud significat hic necessitas, nisi quod erit, non poterit simul non esse.*

33 *Ex verbis Anselmi sic infertur.* Ex quibus verbis, supposito idem esse iudicium de necessitate ex præscientia, ac de necessitate ex efficaci gratia, sic probatur maiori facti discursus primo: quia apud Anselmum necessitas, quæ rem præcedit, & facit, libertatem euertit: ergo omnis necessitas ad actum liberum non est præcedens, sed consequens ipsum. Secundo: necessitas ad actum liberum, est necessitas, quæ sequitur rem, nempè illa, quæ ex suppositione quod aliquid sit, necesse est ipsum esse; at hæc est necessitas consequens: ergo omnis necessitas ad actum liberum est necessitas consequens.

34 *Assumptum ciri contrarij nititur. Angelico Doctori aduersatur expressè.* Hæc tamen non vrgent: & in primis, assumptum, quod probant menti Angelici Doctoris apertè contradicit *infra quæstione 19. articulo octauo*, vbi secundo loco sic arguit: *Omnis causa, quæ non potest impediri, ex necessitate suum effectum producit; sed voluntas Dei non potest impediri: ergo rebus volitis necessitatem imponit.* Cui argumento respondet Diuus Thomas his verbis: *Dicendum, quod ex hoc ipso, quod nihil voluntati diuinæ resistit, sequitur, quod non solum fiant ea, quæ Deus vult fieri, sed quod fiant contingentèr, vel necessario, quæ sic fieri vult.* Quo nihil expressius asseri potuit contra assumptum contrariorum: nam cum minor argumenti asserat, voluntatem efficacem Dei a nobis impediri non posse, illam Diuus Thomas non negat, sed ea concessa, argumentum diluit; imò ineuitabilitatem voluntatis diuinæ pro fundamento suæ solutionis assumit, cuius oppositum, nempè, euitabilitatem illius sentiunt contrarij Auctores, vt suæ doctrinæ vnicum fundamentum.

35 *Ad 1. assumpti prob.* Igitur ad primum argumentum, quo probant assumptum, concessa maiori, nego minorem: ad eius probationem, nego maiorem: ad cuius probationem, concessa maiori distinguenda est minor: potentia ad non esse actus ex suppositione existentiæ gratiæ efficacis, cum illo coniunctæ, & compositiuè cum hac suppositione, non stat absq; potentia ad destructionem talis coniunctionis, concedo minorem: potentia ad negationem actus secundum se acceptam, non stat absque potentia ad non esse talis coniunctionis, nego minorem, & nego consequentiam.

36 *Ad 2.* Et ex hoc ad secundum argumentum, concessa maiori, & minori, distinguendum est consequens: si sit potentia ad destructionem actus ex suppositione quod sit, & compositiuè cum hac suppositione, concedo consequentiam: si sit potentia ad destructionem actus secundum se, & diuisiuè ab hac suppositione, nego consequentiam. Itaque sicut potentia ad odium, quam habet voluntas pro instanti, quo amat, non arguit potentiam ad coniungendum odium cum amore, quia non est potentia ad odium, vt coniungendum cum hac suppositione, nempè cum amore supposito, quæ suppositio accidentaliter voluntati; & odio etiam accidit, quod cum amore coniungendum esset, si in illo instanti fieret, sed est potentia ad odium secundum ea, quæ sibi sunt essentialia: ita similiter potentia, quam habet ad negationem amoris in instanti quo amat, non est potentia ad destructionem coniunctionis gratiæ cum amore, seu respectus transcendentalis, quem dicit ad illud, quia non est potentia ad talem negationem ponendam, seu componendam cum hac suppositione, scilicet, coniunctionis gratiæ cum amore, seu respectus, quem ad amorem dicit, sed est potentia ad talem negationem secundum se acceptam, secundum ea quæ sibi sunt essentialia.

37 *Sed dices.* Sed dices: potentia ad destructionem amo i v. c non est sola potentia ad non esse illius negatione secundum se accepta, sed est potentia ad non esse amoris suppositione facta, quod sit; at amor ex suppositione quod sit, est terminus respectus transcendentalis essentialis gratiæ efficacis, quæ etiam supponitur: ergo est potentia ad destructionem termini respectus transcendentalis, qui essentialiter conuenit gratiæ; & consequenter destructiua gratiæ sub ratione efficacis.

38 *Respondetur.* Respondeo, distinguendo maiorem: e potentia ad non esse amoris ex suppositione quod sit, negatione coniungenda cum hac suppositione pro eodem instanti, nego maiorem negatione præscindente ab hac coniunctione, concedo maiorem, & distinguo minorem: est terminus prædicti respectus pro instanti, quo est amor, concedo minorem: est terminus illius respectus secundum se, & pro omni instantur, nego minorem, & nego consequentiam. Itaque gratia efficax non dicit essentialem respectum ad amoris existentiam pro omni instanti, sed solum pro illo, quo durat, & perseuerat amor: quo circa præmotio ad amorem pro instanti B. non connectitur essentialiter cum amore pro instanti sequenti, ac proinde nec cum amore secundum se: in nostra autem voluntate, & si detur potentia ad non esse amoris in instanti, quo amat, non tamen ad negationem istam, vt in hoc instanti ponendam, secundum quod hoc instans mensurat existentiam amoris, & præmotionis connexę cum illo, sed ad talem negationem ponendam in hoc instanti, vt mensurante voluntatem secundum se: vnde non est potentia in illa ad destructionem amoris prout terminus est *reduplicatiuè* respectus, quem essentialiter ad illum dicit efficax gratia.

Instabis. Sed instabis adhuc: amor ex suppositione quod sit, non potest destrui, nisi destructa gratia prout efficaci: ergo voluntas nequit habere potentiam destructiuam illius, nisi gaudeat potentia destructiua gratiæ efficacis prout efficax est.

39 *Respond.* Respondeo, concesso antecedenti, distinguendo consequens: potentiam destructiuam omnis ordinis, & independentem, concedo consequentiam: ordinis agentis secundi dependentis à primo, nego consequentiam. Itaque sicut diximus *disputat. 36. §. 5. num.* 128. dari in voluntate potentiam causatiuam actus absque potentia causatiua physicæ præmotionis, etiam si hæc essentialiter requiratur ad causatum; quia non est potentia omnis ordinis, sed agentis secundi subordinati primo, de cuius ratione non est quod possit in omnia requisita ad effectum: ita in præsenti dicimus dari in voluntate nostra potentiam destructiuam amoris ex suppositione existentiæ gratiæ efficacis, absque potentia destructiua gratiæ efficacis, etiam si illius destructio ad amoris destructionem desideretur, quia est vis destructiua, non omnis ordinis, sed agentis secundi, de cuius conceptu non est posse destruere omnia, quorum non esse exigitur vt destruatur amor. Et quidem hæc omnia instari possunt vt *supra* in concursu simultaneo, Dei cuius non esse exigitur ad destructionem amoris, & in nostra potestate non continetur, & tamen destructio amoris in nostra est potestate.

40 *Ad 3. argumentum.* Ad tertium argumentum, concessa maiori, & minori, nego consequentiam: quia vltra illas duas considerationes, datur alia, scilicet possibilita negationis amoris secundum se acceptæ, & ad illam prout sic datur potentia in voluntate creata; ac proinde est potens ad eam, non in sensu composito, sed in sensu diuiso, non diuisione accepta positiuè, sed negatiuè. De quo plura dicemus *infra Tractat. de voluntate Dei art.* 8. Ad vltimum argumentum, distinguo maiorem: debet esse consequens ipsum formaliter, aut æquiualenter, concedo maiorem: semper formaliter, nego maiorem: & concessa minori, nego consequentiam, vel distinguatur consequens eodem modo: consequi libertatem nostram formaliter, est formaliter illam supponere, consequi ipsam æquiualenter, est consequi ad aliquid, quod nostram voluntatem infert, & causat: & quia necessitas infallibilitatis, quam habet præmotio respectu consensus, connotat causat, & infert libertatem illius, necessitas, quæ oritur ex illa, est æquiualenter consequens nostram libertatem. Quæ solutio fundamentum accipit ex D. Thoma *infra quæst. 19. art. 8. ad* 3. illis verbis: *Posteriora habent necessitatem à prioribus secundum modum priorum: vnde & ea, quæ fiunt à voluntate diuina talem necessitatem habent, qualem Deus vult ea habere, vel absolutam, vel conditionalem tantum: & sic non omnia fiunt necessario absolutè.* Et sic interpretandus venit Anselmus. Videatur noster Albelda *disp. 57. sect. 3. numer.* 54. vbi clarè ostendit Anselmum à nostra esse sententia.

§. VLTIMVS.

Corollaria præcedentis doctrinæ.

41 *Primum corollarium ex dictis. Prob. efficaci a g.* EX dictis in præcedentibus colligo primo, assertores scientiæ mediæ, teneri Deo summam, supremamque libertatem in prædiffiniendo efficaciter. Quod probo: nam impedibile ad prædiffiniendum ab aliquo creaturæ libero; & sibi non libero, summè liberum in prædiffiniendo non est; sed iuxta assertores scientiæ mediæ Deus est impedibilis ad efficaciter prædiffiniendum ab aliquo libero creaturæ, & sibi non libero: ergo fateri tenentur, Deum summè liberum non esse in prædiffiniendo efficaciter. Consequutio est euidens. Præmissæ autem indigent probatione. Maior probatur: nam indifferentiæ ad opposita extrema, in qua libertas consistit, non minus opponitur necessitabilitas, quam impedibilitas ad aliquid efficiendum, v. g. libertati mei brachij, vt moueatur, non minus opponitur necessitas ab extrinseco ad motum, quam impedimentum ab extrinseco ad illum; sed necessitabile ad prædiffiniendum ab aliquo libero creaturæ, & sibi non libero, summè liberum in prædiffiniendo non esset: ergo impedibile ad prædiffiniendum ab aliquo libero creaturæ, & sibi non libero, summè liberum in prædiffiniendo non est.

42 Minor etiam suadetur: supposita scientia negationis consensus liberi voluntatis creatę in statu conditionato, necessitatur Deus ad non prædiffiniendum illum; cum scientia consensus in statu conditionato, indispensabiliter requiratur, iuxta illius professores, vt Deus efficaciter prædiffiniat, imo & vt possit

proximè prædiffinire; sed scientia negationis consensus in statu cōditionato, est libera creaturæ, & non libera Deo: ergo Deus est impedibilis ad prædiffiniendum efficaciter consensus liberum voluntatis creatæ ab aliquo libero creaturæ, & sibi non libero.

43 *Confir. 1.* Explicatur, & vrgetur primo: scientia media consensus liberi voluntatis creatæ constituit Deum proximè, & completè potentem illum prædiffinire efficaciter: ergo carentia prædictæ scientiæ redditur impotens illum prædiffinire; sed carentia scientiæ mediæ non est Deo libera, bene tamen creaturæ: ergo redditur impotens proximè ad diffiniendum; & consequenter necessitatus ad non prædiffiniendum consensum liberum voluntatis creatæ per aliquid liberum creaturæ, & non liberum sibi; & consequenter summè liber in prædiffiniendo non est. Prima consequentia est euidens: quod enim ab aliqua forma præstatur, per illius carentiam, aut negationem excluditur: ergo si scientia media constituit Deum proximè potentem prædiffinire efficaciter, per illius carentiam excluditur hæc potentia. Minor subsumpta est nota: vt enim aduersarij docent, scientia media est libera creaturæ, & non libera Deo: ergo etiam carentia illius. Consequentia subillata probatione non indiget. Antecedens autem probatur: vt enim Auctores oppositi docent, scientia media est necessaria in Deo vt regulet voluntatem diuinam ad prædiffiniendum efficaciter actum liberum voluntatis creatæ; sed cognitio regulans actum voluntatis complet voluntatem vt sit potens proximè ad illum: ergo scientia media consensus liberi voluntatis creatæ constituit voluntatem diuinam potentem proximè ad illum efficaciter prædiffiniendum.

44 *Confir. 2.* Explicatur, & vrgetur secundo; prædiffiniens actum dependenter ab aliquo sibi non libero, non est perfectè; & consequenter nec summè liber in prædiffiniendo; sed iuxta Auctores oppositos, Deus in prædiffiniendo efficaciter consensum liberum voluntatis creatæ dependet à scientia media, quæ Deo libera non est: ergo in prædiffiniendo efficaciter, summè liber non est. Maior probatur: efficiens aliquam entitatem dependenter ab aliquo præsupposito, à se non effecto, non est perfectè liber in efficiendo: ergo prædiffiniens dependenter ab aliquo sibi non libero, summè, & perfectè liber in prædiffiniendo non est.

45 *Tollitur à Deo infinitas in prædiffiniendo.* Secundo ex eadem doctrina colligitur, Deum non esse infinitum in prædiffiniendo. Quod probo: nam accipiens ab alio vim proximam ad prædiffiniendum, non est in prædiffiniendo infinitum; sed Deus accipit à creatura vim proximam ad prædiffiniendum, in principijs scientiæ mediæ: ergo non est in prædiffiniendo infinitus. Consequentia tenet. Maior est certa: infinito namque per essentiam repugnat ab alio accipere vim ad aliquid efficiendum, quod circa Deus infinitus in intelligendo non esset, si ab alio acciperet vim proximam ad intelligendum, nec esset in efficiendo infinitus, si ab alio acciperet vim proximam ad efficiendum: ergo accipiens ab alio vim proximam ad prædiffiniendum, non est in prædiffiniendo infinitus. Maior autem probatur: Deus namque constituitur potens proximè prædiffinire consensum liberum voluntatis creatæ per scientiam illius in statu conditionato, nec aliter posse illum prædiffinire efficaciter, salua illius libertate, est inter scientiæ mediæ professores quasi principium; sed scientia consensus liberi voluntatis creatæ in statu conditionato non conuenit Deo à se, aliàs esset Deo libera, sed illam accipit a creatura, cui est libera scientia media: ergo vis proximè, & completè prædiffinitiua consensus liberi voluntatis creatæ, non conuenit Deo à se, sed illam accipit à creatura.

46 *Suprema in efficiendo libertas destruitur. 1. p. prob.* Tertio colligitur, Deum non esse summè liberum in efficiendo, nec primam causam consensus liberi voluntatis creatæ iuxta scientiæ mediæ principia. Primum probatur ex dictis: impedibile ad aliquid efficiendum ab aliquo libero creaturæ, & non libero sibi: non est summè liberum in efficiendo; sed in principijs scientiæ mediæ Deus est impedibilis ad aliquid efficiendum ab aliquo libero creaturæ, & sibi non libero: ergo summè liber in efficiendo non est. Consequentia tenet. Maior constat paritate *supra* facta: etenim necessitabile ad aliquid efficiendum ab aliquo creaturæ libero, & sibi non libero, summè liberum in efficiendo non est: vnde si Deus posset necessitari à creatura ad aliquem effectum causandum, summè liber in efficiendo non esset; sed non minus opponitur libertati impedibilitas, quam necessitabilitas ab aliquo extrinseco: ergo impedibile ad efficiendum ab aliquo creaturæ libero, & sibi non libero, summè liber in efficiendo non est.

47 *Tollitur ratio primæ causæ à Deo. P ob. 1. Secundo.* Et ex his probatur secundum, quod nempè in eisdem principijs, Deus non sit prima causa consensus liberi voluntatis creatæ: nam de ratione primæ causæ est summa, & suprema libertas in efficiendo: ergo ablata summa libertate à Deo respectu consensus liberi voluntatis creatæ, ratio primæ causæ destruitur.

Deinde: nam de ratione primæ causæ est summa in efficiendo efficacia; sed impedibile ad aliquid efficiendum ab aliquo à se distincto, summè efficax in efficiendo non est: ergo prima causa esse nequit; at in ordine ad consensum liberum voluntatis creatæ est Deus impedibilis ad illius efficientiam ab aliquo à se distincto, nempè à voluntate creata, vt non consentiente, vel positiuè dissentiente in statu conditionato: ergo prima causa, talis consensus non est.

Præterea id ipsum ex alio principio probatur: nam effectus magis dependens a creatura, quam a Deo, non est à Deo vt à prima causa; sed in principijs scientiæ mediæ, magis dependet consensus liber à voluntate creata, quam a Deo, & à voluntate diuina: ergo in illis, Deus non est causa prima consensus liberi voluntatis creatæ. Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur. vnum enim ex principijs, cui innititur scientia media, est, quod Deus non concurrit cum voluntate creata in ordine ad actum liberum concursu determinato, sed indifferenti vt à Deo, & ab ipsa determinando; at ex hoc infertur magis à voluntate creata, quam à Deo dependere: ergo in principijs scientiæ mediæ, actus liberi voluntatis creatæ magis dependent ab ipsa, quam a Deo, & illius voluntate. Maior est certa. Consequentia bona: & minor probatur: etenim in hac sententia, actus liber dependet a Deo, & a voluntate creata, vt concurrentibus simul, taliter, quod sine vtriusque concursu non potest extra causas existere; & alias dependet à concursu voluntatis creatæ, vt determinante concursum omnipotentiæ diuinæ: ergo magis a voluntate creata, quam a Deo, & illius omnipotentia dependet. 48 *Tertio.*

49 *Destruitur prouidentia diuina.* Quarto infertur, Deum non esse summè prouidum, illiusque prouidentiam vniuersalem non esse. Quod probo: nam de ratione vniuersalis prouisoris est, vt nihil præsupponat ad effectus à se prouidendos, quod sub illius prouidentia non cadat; sed in principijs scientiæ mediæ, aliquid ad effectus a Deo prouidendos supponitur, quod sub Dei prouidentia non cadit: ergo in illis, Deus summè prouidus non est, nec prouisor vniuersalis. Consequentia tenet. Maior constat paritate efficientis vniuersalis, de cuius conceptu est vt nihil ad effectus à se efficiendos supponat, quod sub illius efficientia non cadat, nec Deus vniuersalis causa esse posset, si aliquid à se non dependens ad effectus a se efficiendos supponeret: ergo pariter vniuersalis prouisor non erit si aliquid a se non prouisum supponat ad prouidendum. Minor autem probatur: nam in principijs scientiæ mediæ, non potest Deus de consensu libero voluntatis creatæ efficaciter disponere, & consequenter nec de illo potest prouidere, nisi illum in statu conditionato à se scitum præsupponat; sed prout in illo statu terminans scientiam diuinam, sub Dei prouidentia non cadit; cum Deo liber non sit, aliàs ipsi esset libera scientia ad illum terminata: ergo in his principijs aliquid sub Dei prouidentia non cadens ad aliquid à se prouidendum supponitur; & consequenter summè prouidus non est, nec prouisor vniuersalis. Ea, quibus possunt Auctores oppositi occurrere, ex dictis in præcedentibus manent præclusa.

50 *Læditur supremum dominium.* Quinto infertur, supremum Dei dominium per scientiam mediam euerti. Quod probo: nam de ratione supremi dominij est, quod illi omnia immediatè subijciantur, sed actus liberi voluntatis creatæ sub dominio Dei immediatè non cadunt in principijs scientiæ mediæ: ergo per illum supremum Dei dominium destruitur. Consequentia tenet. Maior constat: non enim minus est de ratione supremi dominij, quod illa omnia subijciantur, quam de ratione supremi, & primi efficientis, quod omnia efficiantur ab illo; sed de ratione primi efficientis est, quod omnia ab illo immediatè efficiantur: vnde Deus prima causa efficiens non esset, si aliquid subterfugeret immediatam efficientiam illius: ergo de ratione supremi Domini, & supremi dominij, est, quod omnia illi immediatè subijciantur, nec Deus supremus Dominus erit, si aliquid subterfugiat immediatam subiectionem ad illum. Minor autem probatur: quod enim Deo non est liberum immediatè, sub illius dominio immediatè non cadit: nam dominium in facultate libera consistit; sed in principijs scientiæ mediæ consensus liberi voluntatis creatæ, non sunt Deo liberi immediatè, & formaliter, sed solum virtualiter, & mediatè, quatenus libere suam omnipotentiam illi applicuit, vt pro sua libertate, in quam partem vellet, exiret: ergo in istius scientiæ principijs actus liberi voluntatis creatæ non subiacent Dei dominio immediatè; & consequenter immediatam subiectionem ad Deum, & illius immediatam dominationem effugiunt.

51 *Scientia media facit Deum primam causam, & primum Auctorem peccati. Primum prob.* Sexto infertur, in principijs scientiæ mediæ Deum esse primam causam efficientem peccati pro formali malitiæ, & primum Auctorem illius. Primam partem corollarij plures ex contrarijs admittunt, vt vidimus *disput.* 36. §. 8. nec alij id videntur posse negare, vt *ibidem* manifestè monstrauimus: cum enim scientia media supponat concursum indifferentem prout a Deo, determinandum à voluntate creata pro sua innata libertate, & hæc quandoque ad bonum, & quandoque ad malum inclinet, ad vtrumque extremum, Dei concursum pro sua libertate determinat; & consequenter concursus Dei vt à voluntate creata determinatus, & bonum, & malum causat pro formali malitia, quod sufficere vt Deus sit prima causa illius cum proprietate ex ipsorum principijs intulimus; cum respectu peccati pro mate-

materiali Deum esse primam causam fatentur, & tamen concursus diuinus non nisi vt à nobis determinatus illud causat, vt ipsi fatentur.

52 *Secundò prob. I.* Quod autem sequatur, non solum esse primam causam, sed etiam primum Auctorem pro formali malitiæ, probo primo: vt enim *loco vbi proximè* vidimus, plures scientiæ mediæ professores fatentur, Deum eodem modo, & eadem proprietate esse causam malitiæ formalis, quo est causa actualitatis, & entitatis physicæ actus peccaminosi, & hoc non posse negari iuxta scientiæ mediæ principia, *ibidem* fusè monstrauimus; sed actualitatis physicè actus peccaminosi, Deus non solum est prima causa, sed etiam est primus Auctor; cum sit eiusdem rationis physicè considerata cum alijs entitatibus physicis, quarum Deum esse primum Auctorem, negari nequit: ergo in principijs scientiæ mediæ Deus non solum est prima causa, sed etiam est primus Auctor peccati pro formali malitiæ.

53 *Secundo probatur.* Secundo, si non esset primus Auctor malitiæ, maximè quia concurrit ad illam concursu indifferenti pront à se intendendo, non malitiam, sed honestatem actus oppositi; at hæc ratio est nolla: ergo admisso esse primam causam malitiæ, asserendum est, consequenter esse primum Auctorem illius. Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur primo: si daretur actus in indiuiduo indifferens, Deus esset primus Auctor illius; solum enim respectu peccati potest voluntas creata rationem primæ causæ, aut primi Auctores sortiri; & tamen actus indifferens non intenderetur à Deo, nec sub præcepto caderet, vel consilio: ergo intentio illa ad rationem primi Auctoris necessaria non est. Secundo, vt enim *disp.* 36. §. 8 monstrauimus, non implicat actum honestum causari à Deo sine prædicta intentione, sed implicat actum honestum non causari à Deo tanquam à primo Auctore: ergo intentio illa ad rationem primi Auctoris necessaria non est; & consequenter Deus est prima causa malitiæ per concursum indifferentem, erit primus Auctor illius quamuis illam non intendat.

54 *Per scientiam mediam tollitur libertas creata. Ostenditur I.* Denique infertur, scientiam mediam non solum mediatè, sed etiam immediatè tollere libertatem creatam. Et quidem, quod mediatè illam destruat, constat ex dictis: vt enim probauimus, destruit diuinam libertatem; sed hac destructa non potest libertas creata subsistere: ergo mediatè destruit libertatem creatam. Quod autem immediatè illam destruat ostenditur primo: id quod voluntatem creatam facit primum liberum, destruit eius libertatem, de cuius essentia est esse liberum secundum; sed scientia media voluntatem creatam primum liberum constituit: ergo immediatè illis libertatem euertit. Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur: quod est liberum creaturæ, & non liberum Deo, est à creatura tanquam à primo libero; sed scientia media, & obiectum illius, taliter constituuntur, quod sunt libera creaturæ, & non libera Deo: ergo respicitur creaturam tanquam primum liberum.

55 *Secundo prob.* Secundo probatur ex alio principio illius professoribus certo, quod nempè, principium infallibiliter inferens actum voluntatis creatæ destruit eius libertatem, si ab illa ineuitabile, & inimpedibile est; sed conflatum ex scientia media, consensus voluntatis creatæ, & decreto Dei conferendi gratiam in occasione præuisa, infallibiliter infert consensum in statu absoluto, & aliàs est inimpedibile, & ineuitabile à voluntate creata: ergo destruit eius libertatem. Consequentia tenet. Maior continet aduersariorum doctrinam ex illo principio inferentium, gratiam ab intrinseco efficacem lædere libertatem creatam, & illam euertere, quia nempè infallibiliter infert consensum, & à nobis euitari, aut impediri non potest. Minor pro prima parte est certa: nam hæc consequentia est euidens: *si Deus vocauerit Petrum in hac occasione, consentiet, sed Deus illum vocat: ergo consentit*; at in conflato ex scientia media, consensu, & decreto Petrum vocandi in occasione præuisa, continetur veritas præmissarum: ergo hoc conflatum infert infallibiliter consensum in statu absoluto, & infallibiliter cum illius existentia in statu absoluto connectitur.

56 Pro secunda parte probatur; non enim potest voluntas creata vitare illud conflatum inspecta in statu conditionato; cum in illo statu voluntas non sit, & quod non est, non possit euitabilitatem præstare, nec inspecta in statu absoluto: tum, quia futuritio absoluta est posterior scientia media; & consequenter non potest voluntas in statu absoluto scientiam mediam, quam supponit, vitare. Tum etiam: nam euitabilitas scientiæ; sicut libertas illius, sumitur ex eius obiecto, voluntas autem in statu absoluto obiectum scientiæ mediæ non est, sicut nec futuritio absoluta consensus obijcitur scientiæ mediæ, sed scientiæ absolutæ: ergo voluntas creata in nullo statu potest scientiam mediam vitare; & consequenter conflatum ex illa, & decreto Dei absoluto, euitabile non est à voluntate creata, nec impedibile ab illa. Sed de his plura *Tractat. de prædestinatione*, cum illius efficaciam examinemus. Et hæc de ista disputatione.

DISPVTATIO XXXIX.

An Deus futura contingentia absoluta cognoscat in decreto prædiffinitiuo?

§. I.

Quibusdam præsuppositis referuntur sententiæ.

IN hac disputatione exploratum est apud omnes Catholicos, & fidei certitudine notum, Deum futura contingentia absoluta omnino certò cognoscere. Quam veritatem pluribus testimonijs Scripturæ Moderniores confirmant: Nobis tamen illam comprobare sufficiat ex Psalmo 138. illis verbis: *Intellexisti cogitationes meas de longe, & omnes vias meas præuidisti*. Et Ecclesiastici cap. 23. *Domino enim Deo antequam crearentur, omnia sunt agnita*. Et Danielis 13. illis verbis: *Deus æterne, qui absconditorum est cognitor, qui nosti omnia antequam fiant*. 1 *Deum certò cognoscere futura absoluta prob. primo.*

Deinde ex omnibus sacris oraculis, quibus à Deo prædicuntur absolutè futura: nam cùm Dei prædictio certam cognitionem supponat, nec absque fundamento ad coniecturalem liceat effugere, & circa absolutè futura nullum possit adesse ad coniecturalem cognitionem nos cogens: hinc est, quod ex omnibus testimonijs Scripturæ, in quibus hæc futura prædicuntur à Deo, colligatur certa illorum cognitio: quo circa rectè Tertullianus lib. 2. aduersus Marcionem cap. 5. aiebat: *Præscientia Dei tot habet testes, quot facit Prophetas*. 2 *Secundo.*

Constat etiam hæc veritas naturali ratione: Dei namque cognitio, cum infinita sit, non potest non ad omne cognoscibile extendi; at futura antequam fiant, sunt certo cognoscibilia: ergo Deus illa certo cognoscit. Consequutio est legitima. Maior adeò certa, vt à nemine nisi insensato possit negari. Minorem autem probo, tum: nam futuritio in causæ ordinatione ad dandam existentiam effectui in futuro tempore consistit; at omnis causæ, siue secundæ, siue primæ ordinatio, certo est cognoscibilis à diuino intellectu; cum prima in aliquo illius effectu consistat, & secunda in diuino decreto, quorum quodlibet determinata gaudet cognoscibilitate: ergo futura, vt talia, sunt certò cognoscibilia. Tum etiam: nam futura contingentia vt præsentia certam possunt terminare notitiam; at esse Deo præscientia in sua æternitate ex dicendis *infra* constabit: ergo gaudent certa cognoscibilitate respectu intellectus diuini. Et confirmatur amplius: Deus namque cognoscit futura postquam existunt in propria mensura; at tunc non incipit diuina cognitio, vt ex illius immutabilitate probant omnes Theologi *infra in hac quæst. art.* 15. & *quæst.* 19. *art.* 7. ergo fuit ab æterno; & consequenter terminata ad futura. 3 *Tertio naturali ratione.*

Secundo apud omnes, per paucis exceptis, est certum, decretum diuino esse causam remotam cognitionis horum futurorum. Quod patet, tum primo: nam eo modo se habet aliquid ad cognosci, quo se habet ad esse, at decretum diuinum est causa vt sint futura: ergo ad minus est causa remota vt prout sic cognoscantur. Tum etiam: nam scientia futurorum in statu absoluto non est naturalis, nec media sed perfectè, & simpliciter libera; at nisi decretum liberum voluntatis diuinæ in terminatione ad illa supponeret, non libera, sed vel naturalis foret, vel media: ergo supponit prædictum decretum; & consequenter erit causa ad minus remota talis cognitionis. 4 *Decretū præsupponi ad istā cognitionē, prob.*

His igitur ita statutis, quod in discrimen vertimus est, an in decreto libero, vel in diuina essentia vt determinata per illud, cognoscat Deus illa futura tanquam in medio cum illis connexo. Prima sententia negat, quam tenent Belarminus *lib.* 2. *de amissione gratiæ cap.* 2 4. & 7. Molina *in concordia disputatione* 28. & 32. Fonseca 6. *Metaphysicæ cap.* 2. *quæst.* 4. *sect.* 6. Vazquez *disputatione* 65. *cap.* 2. & 3. Alarcon *tract.* 1. *disput.* 2 *cap.* 6. Herice *tract.* 1. *disput.* 6. *cap.* 3. vbi ait, ita sentire fere omnes suæ Societatis Doctores. Secunda docet, omnia illa futura, quæ prædiffinitione absoluta efficaci a Deo prædiffiniuntur, posse in tali prædiffinitione certo cognosci; quia tamen non omnia contingentia futura sic prædiffiniuntur, ideò non omnia possunt in tali prædiffinitione cognosci. Hanc tenet Suarez *lib.* 1. *de scientia absolutionem cap.* 6. *lib.* 2. *de concursu Dei cap* 13. 5 *Prima sentētia. Berlarm. Molina. Fonseca. Vazquez. Alarcon. Herice. Secunda sentētia Suarez.*

Tertia, & vera sententia defendit, omnia in vniuersum futura cognosci in decreto, siue in diuina essentia vt determinata per illud. Ita Caietanus, Bannez, Zumel, Nazarius, Albelda, Cornejo, Machin, PP. Salmaticenses, Marcus de la Serra, & noster Sancto Thoma *in præsenti* Albarez *lib.* 2. *de auxilijs disput.* 10. Ledesma *disputatione de scientia futurorum dub.* 3. Doctor Ram. *relect. de infallibilitate cognitione diuina*, & omnes Thomistæ. Quibus in hac parte consentiunt Discipuli Doctoris subtili secuti suum Magistrum *in* 1. *distinct.* 39 *quæst. vnica*, & ex PP. Societatis Granadus, & Ruizius, quos refert Alarcon *vbi proximè*? 6 *Tertia sentētia. Caietan. Bannez. Zumel. Nazar. Albelda. Cornejo. Machin. PP. Sal. Serra. S.Thom. Aluarez. Ledesma Ram.*

§. II.

Vera sententia probatur.

7 *Prob. 1. ex Patre August.* QVæ sententia suadetur in primis ex Parente Augustino *lib. de prædestinatione Sanctorum cap.* 10. ibi: *Prædestinatione quippe Deus ea præsciuit, quæ fuerat ipse facturus.* Vbi prædestinationis nomine, non illam voluntatem, quæ prædestinatis est propria, intelligit, sed decretum liberum voluntatis diuinæ æquè latè ac diuina omnipotentia se extendens: sentit ergo Augustinus Deum omnia futura, quæ ab eius voluntate dependent, in suo decreto cognoscere. Idem habet Hilarius *lib.* 9. *de Trinitate,* his verbis *Quæ Deus facere decreuit in sua voluntate cognouit.*

8 *Secundo ex D.Th.* Deinde suadetur ex Doctore Angelico *lib.* 1. *Contra Gentes cap.* 68. *ad finem,* illis verbis: *Et sic remanet causalitas in causa prima, quæ est Deus respectu motuum voluntatis, vt sic Deus se ipsum cognoscendo huiusmodi cognoscere possit.* Quam doctrinam sæpè repetit toto illo cap. & præcipuè in tertia ratione, illis verbis: *Sicut igitur Deus cognoscendo suum esse, cognoscit esse cuiuslibet rei, ita cognoscendo suum intelligere, & velle, cognoscit omnem cogitationem, & volitionem;* at hæc non cognoscit in suo velle necessario, vtpotè non habente cum illis necessariam connexionem: ergo in suo decreto libero, vel in sua essentia vt determinata per illud.

9 *Evasio præcluditur.* Si dicas, loqui Diuum Thomam de motibus voluntatis non sub esse futuro, sed tantum sub possibili. In contrarium obstat, tum primo: nam ratio qua probat, nempè, quia est causa prædictorum motuum, de illis sub vtroque statu conuincit; cum sub vtroque sit illorum causa. Secundo, & vrgentius facit contra hanc solutionem idem Diuus Thomas *quæstion.* 12. *de veritate artic.* 10 *ad* 12. vbi sic ait: *Ad decimi secundum dicendum, quod causæ superiores, quæ sunt rerum rationes in diuina præscientia, numquam deficiunt ab impletione suorum effectuum, sicut deficiunt causæ inferiores, & ideò in causis superioribus cognoscuntur rerum euentus absolutè, sed inferioribus non nisi sub conditione:* sentit ergo expressè Diuus Thomas effectus contingentes futuros cognosci à Deo in se ipso, nedum vt possibiles, verum etiam vt futuros.

10 *Tertio suadetur ratione.* Et ex his suadetur tertio hac ratione à priori: futura omnia contingentia cognoscuntur a Deo in sua essentia tanquam in causa, & obiecto cognito prius, at non illa secundum formalitates necessarias: ergo secundum aliquam formalitatem liberam; & consequenter prout per liberum decretum determinata. Illatio tenet. Minor est certa: medium namque, quod cognitum est ratio cognoscendi alterum, debet cum illo infallibili connexione connecti, diuina autem essentia secundum prædicata necessaria, tali connexione cum futuris non gaudet; bene tamen vt per decretum determinata; & consequenter non nisi vt sic affecta potest vt medium esse ratio cognoscendi futura. Maiorem dedit Diuus Thomas *quæst.* 3. *de veritate artic.* 6. 1. *Contra Gentes cap.* 38. & *cap.* 66. *ratione* 5. *in hac quæst. art.* 6. quibus in locis, & alibi sæpè, docet, vniuersaliter, quidquid Deus extra se cognoscit, cognoscere in se vt in medio, & ratione cognoscendi.

11 Et insuper suadetur ratione, tum: nam creaturas in statu possibili cognoscit in se ipso vt in causa, & obiecto primario: ergo etiam existentes, seu futuras in se ipso vt in causa, & obiecto primario cognoscit. Tum etiam: quia aliàs aliqua formalitas cognitionis diuinæ a creaturis speciem desumeret, & consequenter ab illis penderet. Probo sequelam: nam terminatio scientiæ Dei ad creaturas futuras, est aliqua formalitas intrinseca illi, vt cum frequentiori Theologorum sententia docebimus *tract. de voluntate Dei art.* 3. loquendo de actu libero voluntatis diuinæ; at hæc nisi in diuina essentia vt in obiecto motiuo terminetur ad illas, speciem ab illis desumet cum omnis actus specificetur ab obiecto sui primario: ergo vt hoc inconueniens vitetur, concedi debet, Deum futura contingentia in se ipso vt in causa, & primario obiecto cognoscere.

12 *Duplex responsio.* Respondebis primo, concessa maiori, negando minorem: nam diuina essentia absque decreto libero potest repræsentare futura, ex suppositione quod futura sint, & consequenter data hac suppositione, potest esse ratio, & medium cognitionis illorum absque superadditione decreti. Secundo respondebis, negando maiorem: licet namque inconueniens sit, quod prædicata necessaria Dei ab aliquo creato speciem desumant, quia indefectibilia: nullum tamen inconueniens apparet in eo quod terminatio cognitionis ad obiecta futura a creaturis specificetur, sicuti nec est inconueniens, quod quamuis sit intrinseca sit defectibilis.

13 *Prima reijcitur 1.* Sed neutra solutio satisfacit, & contra primam facit, tum: nam diuina essentia repræsentat creaturas vt illarum causa: ergo per id solum determinari potest in esse repræsentantis futura contingentia, per quod determinatur in ratione causæ illarum; at solum decretum, illam ad causandum determinat: ergo per solum decretum liberum determinari potest vt illa repræsentet.

Secundo. Tum etiam: nam continentia creaturarum in esse intelligibili, seu repræsentatiuo, in essentia diuina, fundatur in continentia illarum in essendo; at non nisi vt per decretum determinata continet in essendo creaturas sub esse existentiæ, seu futuritionis: ergo non nisi quatenus determinata per illud potest illas repræsentare, seu continere in esse intelligibili, & repræsentatiuo.

14 *Tertio.* Tum denique: nam ad hoc quod vnum obiectum alterum repræsentet, & illo cognito cognoscatur, necessario exigitur connexio inter vtrumque; at etiam data suppositione futuritionis rerum, non adest in diuina essentia connexio infallibilis cum illis, nisi ratione liberi decreti: ergo adhuc in præfata hypotesi nequit repræsentare futura contingentia nisi ratione liberi decreti: ergo adhuc in præfata hypotesi nequit repræsentare futura contingentia nisi ratione decreti. Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur: nam connexio cum creaturis futuris non est formalitas necessaria Dei, sed formalitas libera; at omnis libera formalitas competens à Deo, vel illi conuenit à decreto formaliter, vel liberum decretum pro radice supponit, ergo quacumque suppositione facta nequit diuina essentia repræsentare contingentia futura, nisi vt determinata per decretum liberum.

15 *Secunda solutio reijcitur.* Deinde secunda solutio reijcitur: nam formalitas diuinæ cognitionis terminatæ ad creaturas, esto libera, & defectibilis sit sub conceptu terminationis, est tamen increata, & diuina: ergo non potest à creatura in aliquo genere causæ dependere; at specificatio genus est dependentiæ: ergo nequit speciem à creatura desumere. Quod amplius confirmo: quamuis dicta formalitas libera, & defectibilis sit, quia increata est, nequit à creatura, vt ab efficiente dependere: ergo eadem ratione dependere nequit ab illa vt ab specificante, & tanquam à fine, quod tamen necessarium esset si specificaretur ab obiecto creato; cum omne obiectum primarium sit finis actus, quem primo terminat, & forma extrinseca illum specificans.

16 *Denique probatur ex ipsa.* Denique, omissis alijs, de quibus fusè *in præcedentibus,* sententiam istam in hunc modum ostendo: decreto diuino nihil deest vt possit esse medium in quo Deus cognoscat futura contingentia: ergo Deus in illo contingentia cognoscit. Probo antecedens: id namque, quod cum alio necessario connectitur, potest esse medium in quo cognitionis illius; at decretum liberum Dei necessario cum creaturis connectitur: ergo nihil deest ille vt possit esse medium in quo cognoscantur.

17 *Resp. 1. ex Vazq.* Respondebis primo cum Vazquez *vbi supra,* decretum liberum secundum id quod addit supra actum necessarium, constitui per respectum rationis, ac proinde non posse à diuino intellectu cognosci, vt medium in quo cognoscantur futura, aliàs Deus entitates rationis consingeret.

Reijcitur primo. Cæterum hæc solutio est omnino insufficiens, & reijcitur primo: nam falsum est decretum liberum per respectum rationis constitui, vt cum communiori Theologorum sententia monstrabimus *Tractatu de voluntate Dei articulo tertio:* & ex admissis ab isto Auctore clarè potest ostendi: decreti namque constitutio est æterna, sicuti, & denominatio liberè volentis, quam ab æterno præstat voluntati, diuinæ: respectus autem rationis æternus non est; cum diuinus intellectus illum fabricare, aut consingere nequeat, vt iste Auctor concedit, & intellectus creatus ab æterno non sit vt illum consingat: ergo nequit per respectum rationis liberum decretum constitui; & consequenter ex isto capite non potest illi repugnare, quod sit medium in quo cognoscantur futura.

18 *Secundo.* Secundo: nam quidquid sit de hoc, an constituatur, vel non constituatur per respectum rationis, negari non potest, Deum per suum decretum esse causam liberam futurorum; at id, quod sufficit ad causanda futura, sufficit etiam vt per modum medij seruiat illorum cognitioni: ergo si constitutio per respectum rationis causationi futurorum non obstat, minus potest obstare vt sit medium in quo cognoscantur.

Tertio. Tertium: quia certum est, Deum sua libera decreta cognoscere, etiam si per respectum rationis constituantur, absque eo quod ex hoc colligatur fabricare diuinum intellectum respectum rationis: ergo etiam absque illius confictione poterit in illo futura cognoscere. Patet hæc consequentia, tum: nam si potest illa vt sic cognoscere absque confictione respectus rationis, cur etiam non poterit illa cognoscere, veluti vt *quo*, idest, vt media in quibus cognoscat futura: nec video cur ex isto secundo modo cognitionis decreti sequatur confictio respectus rationis constituentis ipsum, non vero ex primo. Tum etiam: nam decretum cognitum ducit in euidentem futurorum notitiam: ergo si cognoscitur à diuino intellectu, quin respectum confingat, erit medium in quo cognoscantur futura absque talis respectus confictione à diuino intellectu.

19 *Secunda solutio.* Respondebis secundo ex Alarcone *vbi supra* relato: decretum constitui ex entitate actus necessarij, & denomi natione extrinseca ab effectu futura desumpta; cumque non possit esse medium in quo ratione primi, cum prout sic cum futuris non connectatur infallibiliter; nec ratione secundi, quia inter medium in quo cognitionis, & extremum cognitum debet esse distinctio:

stinctio: decretum autem secundum denominationem extrinsecam, ab effectu futuro non discriminatur: hinc est, quod sub nulla ratione possit esse medium in quo cognitionis futurorum.

20 *Reijcitur primo.* Sed nec ista solutio satisfacit, & in primis reijcitur: quia falsum est decretum liberum per extrinsecam illam denominationem constitui, vt ostendimus *loco allegato*. Tum, quia denominatio adæquata decreti est æterna, secus autem effectus creatus; & consequenter nequit ab illo, decreti denominatio desumi. Tum etiam, quia decretum, secundum quod liberum, est causa effectus futuri: causa autem in ratione causæ nequit per effectum constitui, aliàs idem à se ipso penderet, essetque prius, & posterius se ipso: ergo ex illo capite nulla est repugnantia quominus esse possit medium, in quo cognoscantur futura.

21 *Secundo.* Secundo reijcitur: nam quomodocumque constituatur decretum, sic debet constitui, vt quatenus liberum, sit Deo ratio causandi futura; at quod est ratio essendi, potest esse ratio, & medium cognoscendi; cum hoc secundum oriatur ex primo: ergo si constitutio per denominationem illam extrinsecam, causalitati decreti respectu futurorum non obstat, vt tenetur fateri Alarcon, nec obstare poterit quominus sit ratio, & medium illa cognoscendi.

22 *Tertia solutio.* Denique respondebis, decretum Dei liberum non habere nexum infallibilem cum futuris contingentibus; quod tamen necessarium erat vt esset medium in quo Deus illa cognosceret.

Reijcitur primo. Sed contra primo: nam inter voluntate antecedentem, & consequentem, hoc extat discrimen, quod prima non habet annexam infallibilitatem euentus; bene tamen secunda, vt cum Diuo Thoma tradit communis Theologia *infra quæst.* 19. *artic.* 6. ergo decretum ad voluntatem consequentem spectans, connexione infallibili gaudet cum effectu futuro; & consequenter poterit in illo cognosci.

Secundo. Secundo: nam id, ex quo per discursum euidentem potest esse medium in quo per simplicem intuitum absque imperfectione discursus Deus illud cognoscat; at ex eo quod Deus aliquid efficaciter velit, per euidentem consequentiam inferimus eius futuritionem, iuxta illud: *Ipse dixit, & facta sunt*: & illud Psalmi 113. *Omnia, quæcumque voluit, fecit*: ergo in voluntate sua cognita potest Deus contingentia futura absque vllo discursu cognoscere.

§. VLTIMVS.

Argumentis occurritur.

23 *Arguunt primo.* MVltipliciter arguunt contrarij, potissimum tamen argumentum illorum à læsione libertatis, & contingentiæ, si in Dei decreto efficacia sit infallibilis, sumitur, de quo *supra Disp.* 36. plura diximus, & fusius tractatur *in Materia de Auxilijs*: vnde necessarium non est vt in eius solutione in præsenti immoremur. Deinde sic arguunt: Deus cognoscit formale peccati futurum; & tamen non in decreto efficaci, quod habeat de illo: ergo non omnia contingentia futura cognoscuntur à diuino intellectu in decreto efficaci.

Responditur. Respondeo, concessa maiori, negando minorem: nam licet formale peccati non terminet decretum diuinum factiuum sui; terminat tamen decretum permissiuum, in quo adiuncto decreto efficaci positiuo, quod habet Deus erga materiale peccati, potest cognosci formale malitiæ.

24 *Si obijcias.* Si dicas, diuina essentia non potest repræsentare, nisi illud quod causare potest; cum continentia illius in esse intelligibili, & repræsentatiuo, supra continentiam in esse entitatiuo fundetur, vt *supra* arguebamus; at nec ratione decreti positiui erga materiale peccati, nec ratione decreti permissiui formalis continet formale malitiæ, cum nulla ratione sit, aut esse possit, causa illius: ergo nequit vt determinata per talia decreta esse medium in quo cognoscatur formale malitiæ.

25 *Responditur.* Respondeo, repræsentationem diuinæ essentiæ respectu alicuius ab illa distincti prouenire posse, vel ex eius continentia effectiua, vel ex continentia alicuius, cum quo connectatur; & quia licet formale malitiæ non contineatur in diuina essentia, vt in causa, continetur tamen in illa materiale, cum quo formalis malitia infallibili connexione connectitur: hinc est, quod possit illud repræsentare, & esse medium in quo Deus cognoscat non solum materiale, verum etiam formale peccati.

26 *Instabis.* Sed instabis adhuc, materiale peccati solum vt materiale reduplicatiuè est medium in quo cognoscatur formale; at prout sic non continetur in diuina omnipotentia, nec prout sic causatur ratione decreti: ergo diuina essentia vt determinata per decretum nequit esse medium, in quo mediatè cognoscatur materiale malitiæ. Patet consequentia: quia vt sic esset medium, deberet continere, & causare materiale peccati, quatenus causat, & fundat formale.

Responditur. Respondeo, quod licet materiale peccati reduplicatiuè vt materiale, non causetur ratione decreti, nec prout sic contineatur in omnipotentia diuina, quia tamen continetur *identicè*, hoc est, secundum aliam formalitatem sibi identificatam: hinc fit, quod materiale acceptum formaliter cognoscatur à Deo ratione decreti, atque ex consequenti ratione eiusdem cognoscatur formale.

27 *Secundo obijciunt.* Secundo sic obijciunt: id quod est medium in quo aliud cognoscatur, debet esse prius intelligibile; at decretum liberum non est prius intelligibile, quam effectus futurus: ergo nequit esse medium in quo cognoscatur. Minor probatur primo: nam decretum liberum solum addit supra actum necessarium respectum rationis, vel denominationem extrinsecam ab effectu desumptam; at nec respectu rationis, nec extrinseca denominatio possunt prius intelligi, quam effectus futurus; cum relatiua simul sint cognitione, & denominatio ab effectu, ipsum, vt denominantem formam importet: ergo decretum liberum, secundum id quod addit supra actum necessarium, nequit esse cognitum prius quam effectus futurus.

Secundo probatur: nam quamuis decretum per quid reale intrinsecum constituatur, non potest non inuoluere pro termino effectum futurum; at respectus, vel connexio cum termino, nequit pro aliquo priori cognosci, pro quo ex vi eiusdem cognitionis terminus non cognoscatur: ergo nequit esse prius cognoscibile decretum liberum, quam effectus futurus.

28 *Respondetur negando minorẽ. Ad 1. prob. neg. maior.* Respondeo, concessa maiori, negando minorem. Ad primam probationem, nego maiorem, pro vtraque parte, cum frequentiori Theologorum sententia, constituente decretum liberum in aliquo intrinseco reali, aut eminenter solum defectibili Deo, aut formaliter defectibili, non sub conceptu entitatis, sed sub conceptu terminationis, de quo *infra quæst.* 19. *artic.* 3. vbi hoc secundo modo libertatem actualem diuinam defendemus.

Quod si cum aliquibus ex Thomistis teneamus, decretum liberum per respectum rationis constitui, adhuc sustineri potest in illo, vt in medio cognosci futura contingentia: nam ille respectus non est prædicamentalis, de cuius ratione est simultas naturæ cum termino, sed transcendentalis, quod licet non possit cognosci, quin illius terminus cognoscatur, quia tamen naturæ ordine terminum præcedit, potest esse prius cognoscibile, non quidem prioritate *in quo*, sed *à quo*.

29 *Ad secundum.* Ad secundam probationem, concessa maiori, distinguo minorem: pro priori instantis *in quo*, concedo minorem: pro priori *à quo*, nego minorem, & nego consequentiam: nam de ratione medij, in quo cognitionis non est prius cognosci prioritate *in quo*, adhuc rationis, sed solum prioritate *à quo*, seu *natura*, idest, quod licet simul tempore cognoscatur cum termino, cognitio tamen ad terminum transeat, ratione illius, propter connexionem inter vtrumque repertam, vt constat in omnipotentia, diuina, quæ non potest cognosci, quin simul tempore, & ex vi eiusdem cognitionis cognoscantur creaturæ, & tamen est medium, in quo cognoscuntur creaturæ: constat etiam in diuina essentia, quæ est medium in *quo*, seu ratio à priori cognoscendi attributa, & relationes diuinas, & tamen cognosci non potest, quin ex vi eiusdem cognitionis, simulque cognoscantur.

30 *Obijcies.* Sed dices, non alia ratione non potest vnum relatiuum in alio cognosci tamquam in medio, nisi quia non potest vnum cognosci, quin simul ex vi eiusdem notitiæ alterum cognoscatur: ergo si decretum liberum nequit cognosci, quin simul ex vi eiusdem cognitionis cognoscatur effectus futurus, nequibit esse medium in quo respectu illius.

Respondetur. Respondeo, vnum relatiuum ideò esse non posse medium in quo alterum cognoscatur, quia vtrumque cognoscitur simul simultate, non solum *in quo*, verum etiam *à quo*, seu *natura*; cuius ratio est, quia vt tenet commune proloquium, *relatiua sunt simul natura*, idest, vnum non est causa alterius, quod autem non est causa alterius in essendo, nequit esse medium, in quo à priori alterum cognoscatur; in decreto autem oppositum, opposita de causa contingit: quia nempè, cum sit causa essendi respectu effectus futuri, quamuis simul tempore cognoscatur cum illo, potest esse medium à priori respectu cognitionis illius.

31 *Tertio arguitur.* Tertio argumentari possumus: sequitur namque ex nostra sententia, scientiam futurorum differre virtualiter à scientia possibilium; consequens est contra communem Theologorum sententiam: ergo decretum diuinum non est medium in quo Deus cognoscit futura. Probatur sequela: nam distinctio in scientijs sumitur à medijs, seu obiectis motiuis; at assignato pro medio scientiæ futurorum decreto diuino, haberet motiuum virtualiter adæquatè diuersum à motiuo, seu medio scientiæ possibilium: ergo esset inter vtramque virtuale discrimen. Probatur minor: motiuum, seu medium in quo Deus possibilia cognoscit, est omnipotentia; at hæc à libero decreto virtualiter, intrinsecè differt; cum iuxta communem Thomistarum sententiam, omnipotentia, vel sit intellectus practicus Dei connotans voluntatem, vel attributum à voluntate, & intellectu virtualiter distinctum: & consequenter differat virtualiter à decreto libero: ergo si hoc est medium in quo Deus futura cognoscit, habebit scientia libera motiuum distinctum à

scientia possibilium; & consequenter erit inter vtramque virtuale discrimen.

32 *Respondetur 1.* Respondeo primo, decretum liberum non esse motiuum, seu medium in quo Deus futura cognoscit per modum rationis formalis, sed solum per modum applicationis omnipotentiæ, in qua vt per decretum liberum applicata cognoscuntur futura, ingrediente omnipotentia vt ratione formali obiectiua, & decreto tamquam conditione applicante, cuius ratio esse potest: nam cum repræsentatio creaturarum in Deo supra illarum continentiam fundetur; decretum autem non sit ratio continendi creaturas futuras, sed applicatio omnipotentiæ, ratione cuius Deus continet proximè illas: consequens fit, vt nec esse possit decretum ratio formalis ex parte obiecti, illas repræsentandi. Iuxta quam doctrinam facilis est argumenti solutio: nam vt inter scientias prædictas intercederet virtuale discrimen, deberet virtualis distinctio intercedere, non in conditione applicante, sed inter media, seu motiua illarum, quod iuxta hanc solutionem in præsenti non contingit.

33 *Respondetur 2.* Secundo, admittendo decretum esse medium, & non solam conditionem, ad argumentum factum respondeo, negando sequelam. Ad illius probationem, concessa maiori, nego minorem: ad cuius probationem, concessa maiori, distinguo minorem: differt virtualiter à decreto libero in esse entis, concedo minorem: in esse medij, seu obiecti cognitionis diuinæ, nego minorem, & nego consequentiam: quia distinctio scientiarum non ab entitatiua distinctione obiectorum desumitur, sed à distinctione illorum formaliter in ratione obiecti: ratio autem cur inter decretum, & omnipotentiam non intercedat distinctio formaliter in ratione obiecti, est, quia hæc prouenit ex diuersa immaterialitate: decretum autem, & omnipotentia diuina in eadem immaterialitate conueniunt, & id circo in ratione obiecti non differunt: sicuti hac de causa non dantur in Deo diuersæ scientiæ virtualiter attributaliter respectu diuersorum attributorum: quia licet attributa inter se virtualiter differant: omnia tamen in eadem immaterialitate conueniunt.

34 *Denique arguitur.* Denique arguitur: Deus cognoscit futura contingentia in idæis, quas habet de illis; at idæa in Deo omne liberum decretum præcedit; cum Deus habeat idæas respectu possibilium, vt docet Diuus Thomas *quæst. 3. de veritate articulo sexto:* ergo non cognoscit futura contingentia in decreto. Maior est Diui Thomæ *loco allegato in argumento primo sed contra,* & *quæstione secunda de veritate articulo quarto ad sextum,* illis verbis: *Ad sextum dicendum, quod Deus cognoscit res in propria natura, si ista determinatio referatur ad cognitionem ex parte cogniti; si autem loquamur de cognitione ex parte cognoscentis, sic cognoscit res in idæa, idest, per idæam, quæ est similitudo omnium, quæ sunt in re, & accidentalium, & essentialium.*

35 *Respond.* Respondeo, idæam considerari posse dupliciter, vel prout repræsentatiua ideati, & causatiua solum in actu primo, vel prout practica in actu secundo: sub prima consideratione præcedit decretum, & in illa prout sic solum possibilia cognoscuntur à diuino intellectu: secundo autem modo considerata non præcedit decretum sed per illud determinatur ad causandum exemplariter in actu secundo, & in illis, vt sic considerata, Deus cognoscit effectus futuros, quod in idem venit, atque illa in decreto cognoscere.

36 *Obijcies.* Dices, Deus cognoscit futura contingentia in idæa secundum essentiam idææ; at id, quod accedit idææ post decretum, est extra totam essentiam illius: ergo ante decretum cognoscuntur à Deo. Maior necessaria videtur, vt subsistat doctrina Diui Thomæ in testimonio adducto. Minor autem probatur: idææ namque sunt diuina exemplaria, ad quorum imitationem Deus producit creaturas; at de ratione exemplaris non est vt in ipso repræsentetur res efficienda vt re ipsa futura, vt constat in creato exemplari, de cuius ratione, seu essentia non est, nisi quod repræsentet clarè effectum producendum: ita vt artifex, si velit, possit artificiatum ad illius instar, seu imitationem producere, quin rem vt futuram repræsentet: ergo quod idæis additur post decretum, est extra illarum essentiam.

37 *Respōd. 1* Respondeo dupliciter: primo distinguendo maiorem: secundum essentiam ideæ, vt ab omni alio præcisam, nego maiorem; secundum essentiam idææ adiuncto aliquo extra essentiam illius, per quod determinatur ad actuale exercitium suæ causalitatis, concedo maiorem: & omissa minori, nego consequentiam: nec amplius Diuus Thomas *in allegato loco* contendit: & sicut dicebamus *in prima solutione tertij argumenti,* quod in omnipotentia cognoscuntur futura ingrediente decreto, vt conditione applicante omnipotentiam ad effectum producendum: ita de idæis discurrere possumus, cognosci in illis effectus futuros ingrediente decreto tanquam conditione: nam sicut decretum omnipotentiam applicat ad exercitium suæ causalitatis: ita etiam ad suum exercitium applicat idæam.

38 *Respōd. 2* Secundo respondeo, concessa maiori, negando minorem: nam sicuti terminatio scientiæ ad creaturas futuras, non est extra essentiam scientiæ diuinæ, sed constituit scientiam visionis suo modo distinctam à scientia simplicis notitiæ quæ, terminatur ad possibilia: ita repræsentatio per modum exemplaris actus vt futuri, constituit in Deo distinctam idæam ab idæa, quæ respicit purè possibilia: vnde repræsentatio effectus vt futuri non est extra essentiam diuinarum idæarum.

Ad minoris probationem, concessa maiori, nego minorem, 39
nec exemplum ex creatis desumptum conuincit: nam cum supremus artifex petat perfectissimum exemplar habere, ad cuius instar effectum producat; perfectius autem exemplar sit, quod non solum repræsentat effectum vt possibilem, sed etiam vt futurum, seu vt de facto existentem: hinc est, quod Deo id debeamus concedere, dummodo non repugnet. Quod autem modus iste exemplaris repræsentantis effectum, nedum vt possibilem, sed etiam vt futurum, quod Deus inspiciens, effectus producat, nullam repugnantiam inuoluat, constabit ex dicendis *Disput. sequenti.*

DISPVTATIO XXXX.

An hæc futura ideò sint futura, quia scita, an è contra, ideò sciantur, quia futura sunt?

§. I.

Præmittuntur quæ apud omnes sunt certa.

IDEM est, atque inquirere, an scientia, qua Deus producit creatura, sit scientia libera, seu visionis, quam habet de illis? Si namque scientia visionis Dei, practica sit, 1 *Aperitur difficultas.*
& Deo ratio producendi creaturas, ideò erunt futuræ, quia sciuntur à Deo: si autem speculatiua sit, & non practica, non ideò erunt futuræ, quia scitæ, sed potius è contra, ideò scitæ, quia futuræ: ly *quia* non dicente causam cognitionis diuinæ quoad suam entitatem, quod nullus Theologorum admisit, sed solum dicente conditionem præuiam ad diuinam scientiam visionis, & independentem ab illa.

In qua disputatione sic explicata, tanquam fide certum ex 2 *Dei conferre creaturas per intellectum, est communior sententia.*
omnium Theologorum sententia suppono, Deum per intellectum, & voluntatem creaturas producere, scientiam illius causatricem rerum existere. Quam veritatem multis Sacræ Paginæ testimonijs Recentiores confirmant: Nobis tamen illam comprobare sufficiat ex Psalmo 103. illis verbis: *Omnia in sapientia fecisti:* & Psalmo 135. *Qui fecit cælos in intellectu:* nec non Sapientiæ 8. vbi de diuina Sapientia sic dicitur: *Quis omnium, quæ sunt, magis quam illa, est artifex?* ac tandem ex illo Pauli ad Ephes. 2. *Qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ:* vbi & intellectus, & voluntatis ad rerum formationem declaratur concursus.

Eandem veritatem tetigit, & docuit Angelicus Doctor 3
multis suæ doctrinæ locis, *in hac quæstione art. 8. in corpore,* *S.Th.*
art. 9. ad 3. art. 16. ad 1. quæst. 19. artic. 4. quæst. 27. artic. 1. ad 3. in 1. sententiarum distinct. 38. quæst. 1. art. 1. 1. Contra Gentes cap. 61. & cap. 62 quæst. 3. de Potentia art. 15. quæst. 7. art. 10. ad 5. quod lib. 5. quæst. 1. art. 2. & alibi sæpè: quibus in locis, varijs, satisque efficacibus rationibus illam ostendit. Et *Prob. ratione D. Thom.*
quidem Deum creaturas producere per intellectum, & voluntatem, ostendit Angelicus Doctor 2. *Contra Gentes cap. 2.* nouem rationibus, ex quibus hanc colligo: agens namque liberum, quod liberè suum effectum producit, agit per intellectum, & voluntatem; at Deus in creaturarum productione, non per modum naturæ, sed liberè agit: ergo per intellectum, & voluntatem illas producit. Illatio est legitima. Maior certa: voluntas namque est primum libertatis principium per modum mouentis quoad exercitium; intellectus autem per modum obiectiuè mouentis: ergo agens liberum, si liberè producat effectum, debet illum producere media voluntate, & intellectu. Minorem autem multis ostendit Diuus Thomas *loco allegato,* primo: nam virtus omnis naturalis agentis determinatur ad vnum effectum: ex quo fit, quod naturalia vniformiter, & vno modo semper eueniunt; at Dei virtus non alligatur ad vnum effectum, sed omnium non implicantium est vniuersalissima causa: ergo non agit ex necessitate naturæ, sed per suæ voluntatis arbitrium.

Quod siquis dicat, maiorem solum esse veram de agente natu- 4 *Si aliquis dicat.*
rali finito, non autem de infinito: quia cum istius virtus infinita sit alligari nequit vni effectui finito. In contrarium obijcio ex *In contrarium arguitur.*
Ferrara, explicando maiorem Diui Thomæ in hunc modum: omne agens, cuius agendi principium est sola natura, solum sibi simile in natura producit: ergo si principium agendi in Deo est sola diuina natura, esto agens sit infinitæ virtutis, solum sibi simile in natura valebit producere; cumque in natura solus æternus Filius sit similis Patri, nihil ad extra producere poterit.

Secundo illa minor suadetur: nam agens, quod operatur 5
ex necessitate naturæ, statim nisi impediatur, explicat totam *Secundo*
suam

probatur. suam virtutum producendo totum, quod potest; at Deus vndique expeditus existens, non statim produxit totum, quod potuit; cum multa, quæ non implicant, ac proinde sub illius actiuitatis sphæra continentur, de facto non sint extra causas: ergo non agit ex necessitate naturæ, sed per suæ voluntatis electionem.

Tertio. Tertio: agens naturale agit propter finem sibi præstitutum ab illo, sicuti motus sagitæ à sagitario finis præstituitur; at ille modus operandi omnino indecet supremum principium: ergo nequit primæ causæ competere.

6 *Confirm.* Quod amplius confirmo: Deo namque, vtpotè perfectissimo agenti, debetur perfectissimus modus agendi; at modus agendi perfectissimus ad extra non est agere ex necessitate naturæ, sed liberè: ergo iste secundus modus operandi attribuendus est illi. Probo minorem: agens per modum naturæ, cum non operetur à casu debet agere propter finem, non à se præstitutum, cum per intellectum non agat: ergo præstitutum ab alio; agens vero liberè agit propter finem sibi præstitutum à se ergo: iste secundus modus operandi, est perfectior, vtpotè independentior; ac proinde Deo necessario adscribendus.

7 *Si obijcias contra rationem primo.* Si quis obijciat contra rationem istam sic primo: Verbum æternum non liberè, sed ex necessitate naturæ ab æterno Patre procedit: ergo perfectissimus modus agendi non est liberè, sed ex necessitate naturæ operari.

Secundo. Secundo in eodem exemplo insistendo: Verbum ex necessitate naturæ ab æterno Patre procedit; & tamen non propter finem sibi præstitutum ab alio: ergo non omne agens ex necessitate naturæ, agit propter finem sibi ab alio præstitutum; & consequenter vis nostræ rationis infringitur.

8 *Respond. ad 1.* Respondeo ad primam obiectionem ex Caietano *supra artic.* 8. negando consequentiam, quia Verbum procedit, non tamen causatur, & Diuus Thomas non asserit illum esse perfectissimum modum procedendi, sed perfectissimum modum causandi; ratio autem quare non repugnet Deo processio naturalis ad intra, bene tamen ad extra, ea est, quia videlicet; adæquari infinitam virtutem cum infinito termino, nullam imperfectionem Deo repugnantem præsefert; cum termino autem finito adæquari, magna est imperfectio.

9 *Ad 2.* Ad secundam respondeo ex D. Thoma *quæst. 3. de Potentia art.* 15. distinguendo consequens: agens, quod producit terminum infinitum, qui ad nullum finem ordinatur, sed est omnium finis, concedo consequentiam: quod producit terminum finitum, ad finem ordinatum, nego consequentiam. Itaque Pater, Verbum producens, non producit illud propter finem, quia Verbum productum, non est propter finem, sed est omnium finis; & ideò non agit nec propter finem præstitutum à se, nec ab alio; in productione autem effectuum ad extra, agit propter finem ex parte effectus, & consequenter, vel propter finem sibi præstitutum a se, vel ab alio, est necessum quod agat.

10 *Diuisio scientiæ supponitur.* Suppono secundo, diuisionem scientiæ in scientiam visionis, & scientiam simplicis intelligentiæ, quæ potius quam diuisio, est quædam continentia diuersarum terminationum, seu diuersorum terminorum, qui à Deo cognoscuntur: scientia visionis est illa, qua Deus rem vt existentem cognoscit, quæ tam ad intra, quam ad extra se extendit: se namque intuitiuè cognoscit, & pariter creaturas existentes: scientia vero simplicis intelligentiæ, & necessaria, est illa, qua cognoscit creaturas vt intra statum puræ possibilitatis contentas, non attenta ex vi huius terminationis existentia exercita illarum.

11 *Quæ ad artificiati efficitiam concurrunt.* Tertio præmitto, vt planius difficultas innotescat, quod ad artificiati formationem, scientia, voluntas, & vis executiua concurrunt, scientia dirigendo, voluntas mouendo, & vis executiua exequendo, quod in artifice creato conspicitur, in quo si domum v. c. sit ædificaturus, prius scientia præstituit finem, quem voluntas appetit, statim consulit intellectus de medijs, illorum, & domus formandæ meditando naturas, voluntas eligit media præconsiliata, mouet intellectum, vt imperet: ad imperium sequitur vsus applicans vim executiuam ad opus: ac tandem sequitur executio, quæ in creato artifice per distinctos actus, distinctasque potentias præstantur. Inquirimus ergo, supposito iam, quod scientia diuina directiuum præstat concursum, ad quam ex dictis scientijs pertineat, an ad scientiam visionis, an vero ad scientiam simplicis notitiæ?

§. II.

Referuntur sententiæ, & statuitur prima conclusio.

12 *Scientia simplicis intelligentiæ dirigit saltè in actu 1.* IN qua difficultate in vno omnes Auctores vniformes reperio, in alio autem in duas extremas sententias diuisos: conueniunt in eo quod scientiæ simplicis intelligentiæ Dei competat esse directiuam in actu primo. Quod expresè docet Angelicus Doctor *in hac quæst. art.* 16 *ad* 1. illis verbis: *Scientia Dei est causa non sui, sed aliorum, quorundam quidem actu, scilicet eorum, quæ secundum aliquod tempus fiunt, quorundam vero virtute, scilicet eorum, quæ potest facere, & tamen numquam fiunt.* Et infra quæst. 15. art. 3. ad

2. illis verbis: *Eorum quæ neque sunt, neque fuerunt, neque erunt. Deus non habet practicam cognitionem nisi in virtute tantum;* at scientia quam habet de illis, est simplex notitia: ergo est practica, & directiua in virtute, seu in actu primo.

Et suadetur manifesta ratione: scientia, quæ anteuertit omne liberum decretum, non est visionis, sed simplex notitia; at vis directiua per modum artis in actu primo competit Deo ratione scientiæ anteuertentis omne liberum decretum, & independenter ab illo: ergo talis vis directiua in simplici notitia inuenitur. Maior cum consequentia tenet. Minor autem ostenditur primo: nam esto actualis rerum productio competat Deo dependenter à libero suæ voluntatis decreto, vis tamen productiua ei conuenit omnino independenter ab illo: ergo pariter quamuis actualis directio, liberum decretum supponat, vis tamen directiua per modum actus primi, omne liberum decretum præcedit. 13 *Suadetur ratione.* *Minor suadetur primo.*

Secundo, in artifice creato datur scientia directiua in actu primo per modum artis ante omnem actum liberum suæ voluntatis, quamuis illius scientiæ actualis directio media voluntate liberè operante debeat præstari: ergo similiter continget in Deo, quod quamuis actualis directio medio actu libero voluntatis diuinæ exerceatur, vis tamen directiua per modum artis omne liberum decretum præueniet. Tertio, Deus respectu purè possibilium habet vim directiuam, tametsi de facto non dirigentem, sicuti & vim productiuam, de facto tamen non producentem; at quidquid Deo competit respectu purè possibilium est independens ab omni libero suæ voluntatis decreto, omneque decretum præueniens: ergo vis directiua per modum artis omne liberum præuenit decretum, in quo, vt dicebam, vtriusque partis Doctores consentiunt. 14 *Secundo.* *Tertio.*

Cui autem ex prædictis scientijs sit attribuenda actualis directio, est in quo dissidium inter illos non mediocre versatur, & in duas extremas partiuntur sententias. Prima illarum contendit soli simplici notitiæ talem directionem esse adscribendam, scientiam autem visionis, futura iam facta supponere, nec vllatenus practicam, sed adæquatè esse speculatiuam. In quam sententiam vniformi plausu omnes PP. Societatis conspirant, Molina 1. p. quæst. 14. art. 8 Vazquez *disp* 68. *cap.* 6. Suarez *lib.* 3. *de attributis positiuis cap.* 4. Becanus *de scientia Dei quæst.* 15. Arrubal *disput.* 32. *cap.* 3. & sequentibus, contendens in eam; vellit nollit, Angelicum Doctorem adducere. Herice *disput.* 10. *cap.* 1. Et Alarcon *Tract.* 2. *disput.* 5. *cap.* 4. 15 *Prima sententia*

Secunda per oppositum docet, scientiam visionis esse causam rerum in actu secundo, scientiam vero simplicis intelligentiæ, solum in virtute, seu in actu primo esse causatiuam, seu directiuam respectu creaturarum. Ita noster Albelda *disp.* 38. *sect.* 2. & 3. Referens illa Capreolum *in* 1 *dist.* 38. *quæst.* 1. *art.* 3. *ad argumenta Scoti.* Magister Cornejo *art.* 8. *disp.* 2 *dub. vltimo.* PP. Salmanticenses *tract.* 3. *disp.* 5. *dub.* 2. & noster S. Thoma *disp.* 18. Sed pro veritatis explicatione sit. 16 *Secunda.*

PRIMA CONCLVSIO. *Scientia simplicis intelligentiæ concurrit actualiter ad creaturarum productionem dirigendo remotè, & mediatè.* Moueor ad illam primo ex D. Thoma *in* 1. *sent. dist.* 38. *quæst.* 1. *art.* 1. vbi hæc habet verba: *Sicut est causalitas artificis per artem suam, ita est consideranda causalitas diuinæ scientiæ: est ergo iste processus in productione artificiati: primo scientia artificis ostendit finem: secundo voluntas eius intendit finem illum. Tertio voluntas imperat actum, per quem educatur opus, circa quod opus scientia artificis ponit formam conceptam: vnde scientia se habet, vt ostendens finem, & vt dirigens actum, & informans opus.* Et in hac quæst. art. 8 in principio corporis, sic ait: *Scientia Dei se habet ad res creatas, sicut scientia artificis ad artificiata.* 17 *Prima conclusio. prob. 1. ex D. Th.*

Ex quibus verbis sic formatur prima ratio pro nostra conclusione: ita comparatur scientia Dei respectu creaturarum, sicut scientia artificis creati ad artificiata; at in artifice creato, non solum concurrit ad opus efficiendum imperium, quod ad electionem sequitur, sed etiam concurrit dirigendo saltim remotè scientia artificiati factibilis electionem præcedens: tum, quia electionem regulat: tum etiam, quia modum, quo opus est factibile, ostendit: ergo pariter in diuino intellectu, non solum imperium electionem supponens, sed etiam scientia, quæ illam antecedit, & creaturas vt factibiles tantum cognoscit, quæ est simplex notitia, ad opus efficiendum dirigendo remotè concurrit. 18 *Secundo prob. ratione.*

Tertio, non solum imperium diuinum, sed etiam consilium ad creaturarum productionem concurrit, iuxta illud Pauli ad Ephesios 2. *Qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ;* at consilium non pertinet ad scientiam visionis, sed ad scientiam simplicis intelligentiæ, cum electionem præcedat vt regula illius, teste D. Thoma 1. 2. *quæst.* 14. *artic.* 1. ergo scientia simplicis intelligentiæ concurrit ad creaturarum productionem; non immediatè, vt statim videbimus: ergo concurrit mediatè, & remotè. 19 *Tertio.*

Quarto, ideo electio est causa remota futuritionis rerum, quia mouet, & applicat intellectum vt imperet, intimetque potentijs executiuis, operis productionem, ex quo imperio, 20 *Quarto.*

media executione producuntur creaturæ, *sed scientia simplicis* intelligentiæ regulat electionem, à qua inchoatur rerum futuritio: ergo remotè regulat operis executionem. Consequentia cum maiori tenet. Minorem autem probo, tum ex Diuo Thoma 1. 2. *quæst.* 14. *artic.* 1. *in corpore*, illis verbis: *Electio sequitur iudicium de rebus agendis*. Et in solut. ad 2. ibi: *Consilium attribuitur Deo quantum ad certitudinem sententia, seu iudicij*: ergo diuina electio sequitur hoc iudicium. Secundo, quia omnis actus voluntatis diuinæ habet pro regula actum aliquem diuini intellectus; at electio regulari non potest per scientiam visionis, cum illam præcedat: ergo regula illius est scientia simplicis intelligentiæ.

21 *Oppones.* Si objiciatur in contra ex Diuo Thoma 1. *p. quæst.* 15. *art.* 2. illis verbis: *Eorum, quæ nec sunt, nec fuerunt, nec erunt, Deus non habet practicam cognitionem nisi virtute tantum*: ergo ex mente D. Thomæ scientia purè possibilium, quæ est simplex notitia, virtute solum, & non in actu est practica; & consequenter solum in virtute, & in actu primo causatiua. *Si dicatur.* Si dicatur, verissimum esse respectu purè possibilium virtute solum esse causatiuam, & practicam, nec amplius D. Thomam asserere, respectu tamen futurorum, seu existentium, non solum virtute, sed etiam in actu esse causam dirigentem directione mediata.

22 *In contrarium obstas.* In contrarium obstabit, quod scientia simplicis intelligentiæ prout liberum decretum procedit, omnino indifferenter se habet ad possibilia, quæ decreuit fore diuina voluntas, & ad illa, quæ nunquam existunt: ergo in illo priori considerata, non magis est causa respectu futurorum, quam respectu purè possibilium; & consequenter, cum istorum solum in actu primo sit causa, nec respectu illorum erit causa in actu secundo. Antecedens videtur certum, quia non proposuit ista cum maiori bonitate, quam illo, imo in pluribus ex illis maiorem bonitatem agnouit; cum plura ex purè possibilibus in perfectione excedant illa, quæ existunt, & sunt extitura. Consequentia probatur: à principio namque omnino indifferenti nequit determinatus effectus prouenire.

23 *Respond.* Respondeo iuxta solutionem datam; ad cuius impugnationem, omisso antecedenti, nego consequentiam, quam non conuincit probatio facta: nam principium assumptum solum est verum de principio effectiuo, non tamen de eo quod obiectiuè tantum, aut regulatiuè ad assequendum effectum concurrit, qualiter Nos dicimus simplicem notitiam concurrere ad productionem rerum: hoc enim necessarium non est, quod ante actum secundum per aliquid præuium actioni determinatum supponatur, vt patet in fine, qui vt indifferenter amandus voluntati proponitur: hinc enim ante amorem, qui vt ab ipso intelligitur egredi est eius causalitas, non supponitur determinatus vt hoc, vel illo amore diligatur, per amorem autem tanquam per causalitatem determinatur: sic in præsenti, scientia simplicis intelligentiæ ante decretum, indifferenter se habet in actu primo, per decretum autem determinatur vt istorum futurorum sit causa in actu secundo dirigens, directione nôn proxima, sed mediata, & remota.

24 *Instabis primo.* Sed instabis primo: ergo scientia simplicis intelligentiæ vt dirigens in actu secundo directione remota supponit decretum; siquidem determinatur per illud. Tum sic: ergo non concurrit directiuè ad tale decretum; cum iam illud supponat; & consequenter nec remotè ad rerum productionem concurret. Patet hæc consequentia: quia eatenus diximus remotè ad futuritionem rerum concurrere, quatenus concurrit directiuè ad decretum.

25 *Secundo.* Secundo, scientia supponens liberum decretum, est scientia visionis; sed per nos simplex notitia prout in actu secundo remotè concurrens ad creaturam futuritionem, liberum decretum supponit: ergo prout sic erit scientia visionis. Probatur maior: nam idcirco imperium est scientia visionis, vt statim videbimus, quia supponit liberum decretum diuinum, nempè electionem.

26 *Respond. ad 1.* Respondeo ad primam instantiam, distinguendo consequens primum: supponit decretum prout a voluntate, nego consequentiam: supponit decretum consideratum prout a fine concedo consequentiam: sicut solet dici *in tract. de causis*, quod actus voluntatis prout à fine est causalitas determinans finem, & prout à voluntate est effectus illius.

27 *Ad 2. respond dupliciter.* Ad secundam, distinguo maiorem dupliciter, primo: si decretum adæquatè acceptum supponat, concedo maiorem: si inadæquatè solum, nego maiorem: & minori sub eadem distinctione admissa, nego consequentiam. Itaque imperium ideò est scientia visionis, quia decretum adæquatè acceptum supponit, hoc est, non solum prout a fine, sed etiam prout a voluntate intelligitur egredi: simplex autem notitia vt causans in actu secundo, quamuis illud supponat secundum quod a fine intelligitur egredi, non tamen prout à voluntate procedit, sed prout sic intelligitur regulari per illam, & ideò non est scientia visionis. Vel secundo, distinguo maiorem: scientia, quæ supponit decretum vt repræsentet, est scientia visionis, concedo maiorem: quæ illud supponit solum vt causet, nego maiorem: & minori sub eadem distinctione, nego consequentiam: quia scientia simplicis intelligentiæ non supponit decretum vt repræsentet, sed solum vt causet.

28 *Instabis.* Sed instabis adhuc: non potest Dei scientia supponere decretum vt causet, & non vt repræsentet: ergo solutio est nulla. Probatur antecedens, tum: quia scientialiter est repræsentatio: ergo ad nihil potest nisi per repræsentationem terminari. Tum etiam: quia scientia ad nihil terminari potest nisi tanquam ad scitum, sicut corporalis visio solum ad visum terminari valet. Tum denique: quia aliàs scientia Dei pro illo priori terminaretur ad rem vt futuram tanquam ad effectum, & solum vt possibilem illam cognosceret, ex quo duo absurda sequuntur; primum est Deum pro tunc ignoranter procedere: secundum, eius cognitionem esse falsam pro tunc, si quidem terminaretur vt possibile ad aliquid, quod pro tunc iam esset futurum.

29 *Respond. negando antecedens.* Respondeo, negando antecedens. Ad primam probationem, distinguo antecedens: est repræsentatio adæquatè, nego antecedens: & simul causa, concedo antecedens, & nego consequentiam. Ad secundam, distingo antecedens: ad scitum, quod eodem modo sit scitum, quo terminat causalitatem, nego antecedens: sub alio modo, concedo antecedens, & nego consequentiam: quia vt rem causet, & ad illam sua causalitate vt futuram terminetur, sufficit quod futuritionem vt possibilem repræsentet, & vt sic voluntati proponat, cuius exemplum habemus in scientia creata, quæ vt causa ad rem vt existentem terminatur, & tamen illam non repræsentat, quatenus existentem.

30 *Nullum sequitur inconueniens.* Ad tertiam probationem, concedo sequelam, nec sequitur aliquod ex prædictis inconuenientibus. Non primum: quia vt ignoranter non causet, sufficit omnem illum modum vt possibilem perfectissimè cognoscere, quia aliter pro tunc cognoscibilis non est, ex eo quod intelligitur præcedere decretum voluntatis diuinæ secundum quod à voluntate procedit, à quo res accipiunt suam futuritionem. Nec secundum: quia cognitio illa non negat futuritionem in eodem instanti conuenire, sed solum pro tunc vt exercitam illam non attingit, in quo nulla falsitas est.

§. III.

Statuitur secunda conclusio.

31 *Secunda cõclusio. Prob ex D.Th.* SECVNDA CONCLVSIO, *Scientia libera visionis est causa creaturarum, & proxima regula productionis illam.* Hæc conclusio est expressa D. Thom. pluribus in locis, *in* 1. *dist.* 39. *quæst.* 1. *art* 1. *ad* 5. illis verbis: *Esse Dei non subiacet libertati voluntatis, sicut scire operatiuum creaturæ;* at scientia, quæ subiacet libertati voluntatis, non est purè possibilium, sed futurorum: ergo ista ex mente D. Thomæ est creaturarum causa.

32 Et *art.* 8. *huius quæstionis in corpore, & in solutione ad* 1. desumptum ex Origene asserente, non ideò rem esse futuram, quia scitur à Deo, sed ideò sciri quia futura est respondent Angelicus Doctor his verbis: *Ad primum dicendum, quod Origenes loquutus est attendens rationem scientiæ, cui non competit ratio causalitatis, nisi adiuncta voluntate*; at si D. Thomas sentiret solam scientiam simplicis intelligentiæ esse causam rerum, & non causari per scientiam visionis, qua futura cognoscuntur futura, non sic explicaret Origenis verba, sed illa admitteret vt absolutè vera: ergo scientia libera visionis est causa creaturarum ex mente D. Thomæ. Probo minorem: nam hæc propositio, *non propterea aliquid erit, quia id scit Deus esse futurum*, quam D. Thomas ex Origene opponit, est vera vt iacet absque vlla explicatione, si sola scientia simplicis intelligentiæ sit causa futuritionis rerum; quia scientia simplicis intelligentiæ non terminatur ad rem vt futuram, sed tantum vt possibilem: ergo licet per illam sint res futuræ, quia sciuntur possibiles non tamen, quia sciuntur futuræ; & consequenter, cum D. Thomas dictam propositionem non admisserit vt absolutè veram, sed Origenem explicuerit loquutum de scientia, cui non competit ratio causalitatis, nisi adiuncta voluntate, manifestè sentit scientiam, cui adiuncta voluntate competit ratio causalitatis repræsentare futura, vt futura.

33 *Explicatio excluditur.* Per quod euertitur explicatio Arrubalis ad verba D. Thomæ contendentis, non obstante testimonio ita expresso, Angelicum Doctorem in suum patrocinium adducere, & contra omnes Thomistas extorquere: melius Vazquez loco supra allegato vi istius testimonij conuictus fatetur D. Thomam à nostra esse sententia, licet postea aliqualiter ipsum explicare contendat, cuius explicatio planè ex dictis exploditur.

34 *Prob. 1. ex Patre August.* Probatur primo nostra conclusio ex Augustino relato à D. Thoma in argumento, sed contra, illis verbis *Vniuersas creaturas, & spirituales, & corporales, non quia sunt ideò nouit Deus, sed ideò sunt quia nouit.* Et ex Magno Gregorio lib. 20. Moralium cap 24. ibi: *Quæcumque sunt, non ideò ab æternitate videntur quia sunt, sed ideò sunt quia videntur*: ergo ex mente Augustini, & Gregorij, scientia qua Deus cognoscit creaturas existentes, quæ est scientia visionis, est illarum existentiæ causa.

Respon-

35 *Resp. 1.* Respondebis primo, cum Vazquez *num.* 42. allegatos PP. in illa causali non loqui de scientia visionis terminata ad creaturas vt futuras, aut quatenus existentes, sed de scientia practica, qua vt possibiles cognoscuntur, & de hac recte dicitur, ideò res esse futuras, quia à Deo cognoscuntur. Quia interpretatione occurrit Arrubal *cap.* 8. *num.* 29. ad verba Augustini.

36 *Sed contra 1.* Sed contra primo: nam iuxta hanc interpretationem propositio Augustini faceret istum sensum, *ideò creaturæ sunt existentes, quia nouit Deus illas vt possibiles*; at in isto sensu est falsa propositio: ergo inepta est prædicta interpretatio. Probo minorem, propositio causalis petit ad sui veritatem quod sit bona consequentia; at hæc consequentia non tenet; *Deus cognoscit res vt possibiles: ergo erunt existentes*: ergo hæc causalis est falsa, *ideò res sunt existentes, quia à Deo vt possibiles cognoscuntur*.

Secundo. Secundo, hæc propositio est falsa in sensu formali, *creaturæ existentes cognoscuntur à Deo per simplicem notitiam*, quia in formali sensu fit reduplicatio supra existentiam: ergo pariter ista erit falsa in sensu formali, *ideò sunt creaturæ, quia Deus nouit*, si intelligatur de notitia simplici. Patet consequentia: quia verbum *nouit* cadit supra creaturas existentes.

Denique Denique: nam hæc interpretatio adhiberi nequit verbis Gregorij expressè loquentis de notitia, quæ vocatur visio, hæc autem non est simplex notitia, sed scientia visionis.

37 *Resp. 2.* Respondebis secundo ex Arrubale ad verba Gregorij, illis solum significari, non ideò res cognosci à Deo, quia illæ in tempore sunt realiter præsentes; sic enim Deus deberet à rebus scientiam accipere, quod est falsum; ac proinde potius res secundum suam præscientialitatem, quam habent in tempore, esse Deo præsentes, quia illas vidit ab æterno in præsentialitate, quam habent in suo tempore.

38 *Reijcitur primo.* Verum hæc interpretatio non est minus insufficiens, quam prima, quod patet, tum, quia intuitus Dei nequit esse causa quare creaturæ sint Deo præsentes in æternitate, nisi etiam sit causa vt sint in suo tempore; cum ratio immediata quare in æternitate continentur sit propria duratio: ergo si scientia Dei est causa coexistentiæ creaturarum ad Deum in mensura æternitatis, est etiam causa existentiæ in propria duratione.

39 *Secundo.* Secundo, quia quando inquit Gregorius, *ideò res sunt præsentes, quia videntur à Deo*, nequit interpretari de præsentia obiectiua, vt insinuat Auctor prædictus: ergo intelligi debet de physica præsentia; & consequenter physica præsentia, quam res habent in æternitate, & in tempore, erit effectus scientiæ visionis. Probo antecedens: res esse præsentes obiectiuè Deo, est videri ab ipso: ergo si loqueretur Gregorius de præsentia obiectiua, illius propositio redderet istum sensum, *ideò videntur, quia videntur*; & consequenter esset identica, & inepta propositio.

Denique Denique reijcitur: nam etiam si explicetur de præsentia obiectiua, fauet Nobis Gregorius, quod probo: nam illa obiectiua præsentia est obiectum scientię visionis: ergo si rebus conuenit, quia videntur à Deo, iam scientia visionis suum obiectum causabit; & consequenter ruit fundamentum præcipuum sententiæ contrariç, desumptum ex eo quod obiectum debet scientiam præcedere sub ea ratione, qua est obiectum illius.

40 *Secundo prob. conclusio.* Secundo probatur conclusio: imperium diuinum concurrit ad creaturarum productionem, iuxta illud Psalmi 148. *Ipse dixit, & facta sunt: ipse mandauit, & creata sunt*; sed imperium est scientia visionis: ergo scientia visionis est causa rerum. Consequentia cum maiori tenet, & minorem probo: nam imperium sequitur efficacem rerum electionem in Deo; sed actus supponens efficacem electionem, est scientia visionis: ergo imperium est scientia visionis. Probo maiorem primo ex D. Thoma 1. 2. *quæstione* 17. *art.* 1. *in fine corporis*, illis verbis: *Vnde relinquitur, quod imperare sit actus rationis præsupposito actu voluntatis, in cuius virtute ratio mouet per imperium ad exercitium actus*: ergo imperium diuinum præsupponit efficacem rerum electionem. Secundo, imperium est actus practicus, & liber intellectus; sed omnis intellectus libertas ex actu voluntatis originatur, & illum supponit; cum voluntas sit primum liberum, & prima libertatis radix: ergo imperium est actus intellectus supponens efficacem electionem voluntatis.

41 *Resp. 1.* Respondebis primo, imperium non esse actum intellectus, sed voluntatis.

Sed contra 1. Sed contra primo: nam imperium est intimatio, ordinatio, & præceptum; sed ordinare vnum ad aliud pertinet ad intellectum practicum, sicut vnum ex alio inferre ad intellectum speculatiuum, præcipere etiam est actus superioris, & consequenter ad supremam potentiam, qualis est intellectus, debet pertinere: ergo imperium est actus intellectus.

Secundo Secundo: nam diuinum imperium explicatur per illa verba Psalmi, *Ipse dixit, & facta sunt*; sed dicere est loqui, locutio autem est actus intellectus, & non voluntatis: ergo imperium est actus intellectus, & non voluntatis. Mitto alia plura contra istam solutionem, quia non est huius loci eius plena impugnatio. Videantur Thomistæ *in hac* 1. *p. quæst.* 23. & 1. 2. *quæst.* 17.

42 *Resp. 2.* Respondebis secundo, imperium non esse actum distinctum a scientia simplicis intelligentiæ, sed esse cognitionem rerum possibilium adiuncto actu voluntatis diuinæ, qui actus est liber in causando creaturas, non in illarum repræsentatione: sola autem illa scientia est visionis, quæ actum voluntatis supponit vt repræsentatiuè suum obiectum attingat, non vero quæ solum actum liberum supponit vt causet.

Sed contra primo: præter efficacem electionem, quæ datur in ordine intentionis, datur etiam alius actus distinctus, qui vocatur *vsus* respiciens obiectum vt exequibile, & applicans potentias executiuas ad exequutionem: ergo præter consilium, quod est iudicium certum regulas electionem, debet dari in diuino intellectu aliud iudicium a primo distinctum subsequutum ad electionem, præcedens, & regulans vsum, quod vocamus *imperium*. 43 *Reijcitur 1.* Consequentia tenet: nam quia præter intentionem finis ponimus in Deo alium actum voluntatis, nempè electionem, ponitur etiam in diuino intellectu actus electionem regulans distinctus ab illo, qui est intentionis regula: ergo si præter electionem datur vsus actiuus ab electione distinctus, debet etiam dari distinctus actus diuini intellectus, qui sit regula illius. Antecedens autem probo: ille actus datur in nobis: tum, quia id expressè docet D. Thomas 1. 2 *quæst.* 17. *art.* 3. *in corpore*, & clarius *solutione ad* 1. Tum etiam, quia adhuc electione supposita, est noua difficultas in applicando executiuas potentias ad opus. Tum denique, quia in obiecto est distincta ratio obiectiua exequibilis, à ratione obiectiua eligibilis: ergo debet etiam admitti in Deo; cum nulla in hoc imperfectio inuoluatur.

44 *Secundo reijcitur.* Secundo traditam solutionem reijcio: imperium est actus perfectè, & intrinsecè liber; sed scientia simplicis intelligentiæ non reddatur perfectè, & intrinsecè libera ex additione decreti liberi voluntatis diuinæ; cum tale decretum nihil ei intrinsecum superaddat, in data solutione: ergo in illa non consistit imperium, etiam adiuncto decreto. Consequentia cum minori tenet, & maiorem probo: est possibilis actus practicus intellectus perfectè, & intrinsecè liber: ergo illo debet imperium consistere. Probo antecedens, est possibilis actus speculatiuus intellectus perfectè, & intrinsecè liber: ergo, & actus practicus intrinsecè liber erit possibilis.

45 *Denique respond.* Denique respondebis, nostro argumento ad summum conuinci, scientiam visionis esse causam rerum per modum ordinantis, seu imperantis, applicando, scilicet, imperatiuè vim executiuam ad opus, non tamen quod dirigat illam in creaturarum productione, eo modo quo scientia artificis ipsum dirigit in formatione artificiati, sicut si Dominus imperet seruo vt artificiatum aliquod formet, tale imperium erit quidem applicatiuum serui ad operandum, non tamen eius mentem, seu potentias exequutiuas diriget, vt modo artificioso in artificiati formatione procedat; se isto modo adæquatè dirigetur seruus per propriam scientiam, & propriam ideam: sic ergo continget in Deo, quod quamuis scientia visionis imperet creaturarum productionem, & consequenter applicatiuè ad illam concurrat, non tamen directiuè sed directio adæquatè erit per simplicem notitiam.

46 *Impugnatur solutio.* Cæterum, præterquamquod hoc admisso, iam saluatur scientiam visionis esse causam rerum, quod aduersarij negant, contra istam solutionem in hunc modum obijcio: imperium diuinum est cognitio perfecta creaturæ existentis, vt probatum relinquo: ergo non solum applicatiuè, sed etiam regulatiuè ad illius productionem concurrit. Patet consequentia: quia ob hanc causam in aduersariorum sententia directiuè concurrit ad creaturam productionem simplex notitia, quia est perfectissima cognitio creaturæ vt possibilis: ergo si imperium est perfecta cognitio creaturæ producendæ vt existentis, cum aliàs præcedat executionem prioritate naturæ, directiuè ad illam concurret.

47 *Confirm.* Quod amplius vrgetur retorquendo exemplum adductum: si Dominus sit peritus in arte pingendi, fabricandi domum, aut dolandi ligna, & non solum imperet seruo, quod formet picturam seu domum, sed etiam modum insinuet seruandum in formatione illorum, non solum concurret per suum imperium applicatiuè respectu serui, sed etiam directiuè, illum dirigendo in ordine ad executionem; at diuinum imperium, cum sit perfectissima rei fabricandæ cognitio, & modi, quo debet produci, insinuat vi executiuæ, nedum creaturæ productionem, sed etiam modum, quo est producenda: ergo non solum applicatiuè, sed etiam directiuè concurrit ad eius productionem.

48 *Denique prob. conclusio.* Denique eandem conclusionem ostendo: Deo vtpotè perfectissimo artifici, concedi debet perfectissimus modus directionis inter imaginabiles, si possibilis sit; at perfectior modus directionis est: qui fit per scientiam visionis effectus producendi, quam per solam notitiam simplicem, seu abstractiuam illius, & aliàs non repugnat: ergo Deo debet adscribi. Discursus cum maiori tenet. *Minor prob. 1. parte constat.* Minor pro prima parte nota videtur: eatenus namque directio est perfectior, quatenus clarius, & perfectius attingit obiectum; at scientia visionis perfectius attingit obiectum existens, quam abstractiua eiusdem obiecti cognitio: ergo illius directio est perfectior.

49 *Pro secunda prob.* Pro secunda vero, quam Auctores oppositi inficiari videntur, sic ostendo minorem; si repugnaret, vel esse ex eo quod scientia visionis

visionis repræsentat creaturas vt de facto existentes, & consequenter illarum existentiam supponit, vel quia supponit decretum efficax voluntatis diuinæ, à quo res accipiunt suam futuritionem; at ex neutro capite redditur repugnans talis directio per
Minor prob. 1. scientiam visionis: ergo nullatenus repugnat talis directio. Probo minorem: quia in primis non redditur repugnans ex primo capite. Tum à priori: quia de ratione scientiæ visionis non est supponere obiectum existens, sed solum ad illud vt existens pro eadem durationis mensura terminari; at simultas durationis duorum stat bene cum prioritate naturæ, seu causalitatis vnius ad illud: ergo stat bene scientiam visionis suum obiectum directiuè causare, quin rationem intuitionis amittat.

50 *Secundo.* Tum etiam: quia vt contrarij Auctores fatentur, decretum efficax voluntatis diuinæ terminatur ad creaturas futuras vt ad effectum, cum dicant ab illo suam futuritionem accipere, saltim loquendo de futuris non liberis; & tamen prædictum decretum ad easdem vt ad obiectum terminari debet: ergo stat bene actum aliquem suum obiectum causare; & consequenter ex isto capite repugnare nequit sui obiecti directiua causatio. Probo minorem: nam electio efficax est amor creaturarum; at non terminatur ad illas vt possibiles vt ad obiectum, aliàs non esset efficax: ergo terminatur ad illas vt futuras tanquam ad obiectum.

51 *Tertio.* Tum tertio: nam Verbum diuinum ex sui ipsius intuitiua notitia procedit: ergo simul est terminus per illam productus, & obiectum talis notitiæ; & consequenter ex eo quod res creata vt existens sit obiectum scientiæ visionis, non rectè colligitur non
Alio exemplo prob. posse esse effectum ex illius directione productum. Tum denique: nam ens rationis est obiectum cognitionis humanæ, vt exercitè existens; & tamen simul est effectus illius: non enim causatur per cognitionem, qua vt possibile attingitur, sed per notitiam per quam exercitè existens apprehenditur: ergo idem quod prius.

52 *Aliud repugnantia cap. ex cluditur.* Quod autem ex secundo capite non repugnet directio per scientiam visionis, probatur: nam esto electio, seu decretum efficax sit causa futuritionis creaturarum, & antecedat vim executiuam, non tollit quominus vis executiua, quamuis electione posterior sit, effectiuè ad creaturarum productionem concurrat, ergo pariter quamuis scientia visionis efficax decretum, quod est futuritionis causa supponat, non impedit quin prædicta scientia directiuè influat in illarum futuritionem. Et ratio est: quia licet decretum sit efficax causa, non tamen se solo, sed simul cum alijs, quæ antecedunt, & subsequuntur, inter quæ à Nobis annumeratur scientia visionis.

§. IV.

Diluuntur duo principalia argumenta sententiæ contrariæ.

53 *Obijcitur primo.* Contra istam conclusionem obijciunt oppositi Auctores sic primo: res vt futuræ præcedunt scientiam visionis Dei: ergo talis scientia non est causa futuritionis rerum. Consequentia tenet. Antecedens autem probat Vazquez ex auctoritate PP. passim, asserentium, non ideò rem esse futuram, quia scitur à Deo, sed è contra, ideò sciri quia futura est. Ita ex Græcis, Origenes in illud ad Romanos 8. *Quos autem prædestinauit*. Chrysostomus homilia 60. in Matthæum explicans illum locum: *Necesse est vt veniant scandala*. Damascenus *libro contra Manichæos non longè à fine*. Cyrillus *lib. 9. in Ioan. cap.* 10. Et ex Latinis Hieronymus in illud Ezechielis 2. *Hæc dices ad eos*. Beda *Tomo 8. q.* 113. Augustinus 5. *de Ciuitate Dei cap.* 10. quos refert Vazquez loco *vbi supra*; sed illorum verba non refert, solius Iustini verba commemorat id asserentis suo iudicio expressè lib. 5. quæstionum à Gentibus, & Paganis propositarum q. 58. vbi sic ait: *Nec enim prænotionem sequitur, quod futurum est, sed quod futurum est prænotio*. Ex quibus Chrysostomum, & Cyrillum excludit Arrubal vt parum vrgentes, quia, inquit, loquebantur de Dei prædictione per os Prophetarum, non de scientia Dei æterna: additque alios suo iudicio vrgentius Thomistarum oppugnantes sententiam.

54 *Solutio D. Tho.* Quod si cum Doctore Angelico respondeatur, prædictos PP. quando affirmant, non ideò rem esse futuram, quia scitur à Deo, loqui de scientia Dei secundum se, quatenus non habet voluntatem adnexam, qua ratione causa rerum non est; & idcirco non est causa peccati quamuis à Deo præsciatur; non vero loqui de diuina scientia, quatenus habet adiunctam voluntatem, & quando affirmant ideò sciri quia futura est, loqui de causalitate consequentiæ; non autem de causalitate in essendo, id est, quod benè valet, res est futura: ergo scitur à Deo.

55 *Contra explicationem D. Th. instantiæ.* Contra hanc responsionem in hunc modum insurgit Vazquez primo: consequentia causalis supra purè illatiuam addit, quod antecedens sit causa consequentis; at prædicti Patres loquuntur in sensu causali, & non purè illatiuo, vt denotat particula *ideò* quæ est nota consequentiæ causalis: ergo ineptè explicantur de causa consequentiæ, in qua causalitate, purè illatiua, & causalis conueniunt. Explicatur hoc amplius; hæc propositio est falsa, *quia homo est risibilis, ideò est rationalis*, esto antecedens sit causa consequentis in inferendo, quia non est causa illius in essendo: ergo si futuritio rerum non est causa nisi in inferendo huius, quod est aliquid vt futurum cognosci à Deo, propositio ista, *quia aliquid est futurum, ideò scitur à Deo*, erit omnino falsa.

56 *Secundo.* Secundo, quia PP. loquentes de peccatis futuris, istam contrapositionem efficiunt, non ideò sunt futura, quia sciuntur à Deo, sed ideò sciuntur quia futura sunt: ergo ne æquiuocè nimis loquantur, in eodem sensu accipere debent particulam *ideò* in vtroque extremo contrapositionis prædictæ, at si accipiatur in purè illatiuo, non minus erit verum, quia scitur peccatum, ideò erit futurum, quam ideò sciri quia futurum est; cum non minus benè inferatur ex præscientia futuritio peccati, quam ex futuritione præscientia: igitur vtrumque deberent concedere; cum ergo vnum concedant, & alterum negent, per bonam consequentiam infertur, loquutos fuisse in sensu causali, non in purè illatiuo. Explicatur hoc amplius: hæc propositio, *ideò peccatum erit, quia scitur à Deo*, nequit concedi in aliquo vero sensu Theologico; at si particula *ideò* explicari permitteret in sensu illatiuo, iam aliquem Theologicum verum seorsum admitteret: ergo particula *ideò* nequit accipi nisi in sensu causali.

57 *Tertio.* Tertio, quia inter alios Iustinus expressius affirmat, rei futuritionem, causam esse diuinæ præscientiæ, his verbis: Prædictam interpretationem neutiquam admittentibus, *nec causa est eius, quod futurum, est prænotio, sed quod futurum est causa prænotionis*: ergo ex illius mente rei futuritio non solum in inferendo, sed etiam in essendo causa est diuinæ præcognitionis.

58 *Quarto.* Quarto aduersus eandem interpretationem insurgit Arrubal ex verbis Origenis, qui reddens causam cur Dei prænotio non sit causa futuritionis rerum, sic ait: *Nam etsi fingamus Deum non prænoscere aliquid futurum, futurum tamen sine dubio erat*. Quibus in verbis ea ratione probat Origenes, Dei præscientiam non esse causam futuritionis rerum, quia quamuis illam separemus à Deo, non inde compellimur rei futuritionem negare: quo argumento solemus Nos vti ad probandum, vnum non esse causam alterius, quia videlicet illo sublato, adhuc alterum remanet; at si diuina scientia, adiuncta voluntate, causa esset rerum, sublata scientia in re, futuritio in re auferretur, & per imaginationem ablata, deberet similiter rerum futuritio per imaginationem auferri; cum remotio causæ per locum à priori inferat remotionem effectus, nec effectus intelligi valeat sublata causa, à qua essentialem dependentiam importat: ergo sentit Origenes, Dei scientiam, adhuc etiam voluntate adiuncta, causam non esse futuritionis rerum.

59 *Defenditur D. Thom. Ad 1. impugnationem resp. Ad 2. & tertiam.* Ad hoc argumentum respondeo, negando antecedens. Ad probationem ex auctoritate PP. petitam benè *ibi* ex Diuo Thoma. Ad primam impugnationem dicatur, prædictos PP. parum curasse rigorem Dialecticum, in sensu autem Theologico variè accipitur particula *ideò*: & inter alios sensus accipi solet in sensu illatiuo, vt rectè obseruauit noster Albeida *loco allegato*. Ad secundam respondeo, necessarium non esse, quod in vtraque propositione in eodem sensu accipiatur particula *ideò*, sed in vna potest accipi in sensu illatiuo; in alia autem in sensu causali, quia diuersitas ista acceptionis, ad illorum intentum deseruit, quod erat saluare, Deum non esse causam peccati, maximè quia PP. Ecclesiæ multoties quando vnum errorem impugnant, solent in apparientia, & verborum sonitu, in oppositum inclinare, & sic in præsenti non mirum, quod intendentes saluare Dei scientiam non esse causam peccati, vtantur verbis præseferentibus causalitatem peccati in diuinam præscientiam: Nec Iustini verba vrgentius Nos præmunt: debent namque iuxta dicta explicari. Ad
Ad quartam. quartam impugnationem dicatur, Origenem in illis verbis loquutum fuisse de peccatis futuris, quorum quia non est causa diuina præscientia, rectè docet, quod etiam si fingamus Deum non prænoscere illa, nihilominus essent futura.

60 *Si obijciatur.* Nec refert si obijcias, Origenem in verbis prioribus, absolutè, & vniuersaliter docuisse, Dei præscientiam non esse causam futuritionis rerum, his verbis: *In præscientia Dei nec salutis, nec perditionis nostræ causa existit*, cuius assignans rationem asserit eam esse, *quia etsi fingamus, &c.* ergo in istis vltimis verbis, debet loqui de futuritione rerum vniuersaliter, & absolutè, & non solum de futuritione peccati.

61 *Respond.* Non inquam refert, respondeo namque, concesso antecedenti, negando consequentiam, quia eius ratio subsistit quamuis in prioribus verbis loquatur de futuritione rerum absolutè, & in posterioribus de futuritione peccati, ac si in hunc modum argueret: Deus præscit peccatum, & tamen non est causa futuritionis eius: quod constat: nam etsi fingamus Deum illud non præscire, nihilominus esset: ergo diuina præscientia secundum se inspecta non est causa futuritionis rerum, sed voluntate adiuncta, & quia non habet adiunctum voluntatem de futuritione peccati; bene tamen de futuritione aliarum rerum: ideò illarum est causa, secus verò peccati. Et auuertatur obiter prædictum Auctorem nimio zelo ductum impugnandi Thomistas inferre aduersus illos ex verbis Origenis, Dei scientiam non esse causam futuritionis rerum, etiam adiuncta voluntate, cum tamen id expressè fateatur *in eadem disput. cap. 8. num. 32. & 34.*

62 Poterat secundo responderi, Origenem loquutum fuisse de diuina

Aliter explicatur Origenes. uina prænotione, vt temporaliter manifestata per os Prophetarum, non verò de diuina scientia increata, & æterna secundum se, qualiter docet Arrubal *num.* 13. rectè à Thomistis interpretari posse Athanasium, Chrysostomum, & Cyrillum Alexandrinum relatos à Vazquio vbi supra, quibus noluit adiungere Origenem, fortè quia in illius verbis maiorem apparientiam inuenit; cum tamen huic interpretationi non leue fundamentum præstet Origenes verbis paulo inferius ad relata subiunctis: *Non ergo quia Prophetæ prædixerunt, id circò prodidit Iudas, sed quia futurus esset proditor, ea, quæ ille ex proposito sui nequitia gesturus erat, prædixerunt Prophetæ.*

63 *Secundo arguit Vazquez ratione.* Secundo arguit Vazquez ratione: quæuis namque scientia suum obiectum supponit, non quod facit, sed quod cognoscit; at scientia visionis terminatur ad res futuras, vel vt existentes: ergo supponit illarum futuritionem: ac proinde non est causa illius. Maiorem probat primo ex magno Augustino *libro quarto de Genesi ad litteram*, illis verbis: *Nec enim cognitio fieri potest nisi cognoscenda præcedant*. Secundo: quia intellectus ideò dicitur verus, quia intelligit rem esse sicuti est, & non esse, quæ non est: ergo præsupponit ad sui veritatem rem esse sicuti cognoscit. Tertio: nam ideò scientia simplicis intelligentiæ rerum possibilitatem supponit, quia ad illam terminatur vt ad proprium obiectum: ergo omnis cognitio suum obiectum supponere debet sub eadem ratione, sub qua illud attingit; & consequenter scientia visionis, quę pro obiecto habet creaturas existentes, illarum existentiam supponet, nec illam causabit. Quo argumēto communiter istius sententiæ Auctores vtuntur, præter Arrubal, qui illud meritò reputauit inefficax.

64 *Resp. argumento.* Ad hoc argumentum respondeo: maiorem solum esse veram si scientia non sit practica, & factiua sui obiecti, secus verò si sit practica, & factiua illius; scientia autem visionis non est purè speculatiua, vt probaui, sed practica, cuius oppositum non probat, sed supponit Vazquez. Ex quo constat solutio ad omnes maioris probationes: Augustinus namque loquitur de cognitione purè speculatiua, & scientia possibilium, ideò illorum possibilitatem supponit, quia non est causa possibilitatis creaturarum, sed speculatiua tantum, comparata ad illas.

65 *Instabis primo, et secundo.* Sed instabis primo: causa debet suum effectum præcedere, at notitia intuitiua nequit præcedere sui obiecti existentiam: ergo non est causa, nec practica respectu illius, sed tantum speculatiua. Secundo: scientia visionis supponit efficax decretum voluntatis diuinę; at ex vi huius decreti res creatæ constituuntur futurę; ergo scientia visionis, quæ ad decretum sequitur, non est practica, & factiua futuritionis rerum, sed illam supponit.

66 *Resp. ad 1. instantiam.* Respondeo ad primam instantiam, de ratione causæ non esse quod pręcedat suum effectum prioritate *in quo* temporis, sed solum prioritate naturę, & *à quo*; de ratione autem notitię intuitiuę, solum est simultas *in quo*, non autem simultas excludens prioritatem *à quo*, vt constat in notitia ex qua Verbum diuinum procedit, quę est prior prioritate *à quo* respectu verbi producti, & est intuitiua respectu illius.

Ad 2. Ad secundam, concessa maiori, distinguo minorem: constituuntur res creatæ futurę inchoatiuè, & ordine intentionis ex vi decreti, concedo minorem: completè, & executione, nego minorem, & nego consequentiam: quia cum ex vi illius non reddantur completè futurę, potest mediate scientia visionis; vt det completam futuritionem.

67 *Replicabis.* Dices, Deus cognoscit intuitiuè futura in decreto efficaci tanquam in medio; at solum id potest esse medium ad cognoscenda intuitiuè futura quod est causa adæquata futuritionis illorum: ergo decretum est adæquata causa.

Respond. Respondeo, Deum non cognoscere futura in decreto vt in medio adæquato, sed in illo, & in alijs, ex quibus adæquata causa futuritionis conflatur.

68 *Ad verò bis.* Instabis: ergo cognoscit futura in scientia visionis tanquam in medio simul cum alijs; consequens est falsum: ergo & tradita solutio. Falsitas consequentis exinde colligitur: quia aliàs scientia visionis practica creaturarum non esset directa, sed reflexa cognitio. Sequela autem probatur, quia vt diximus, in cognitione creaturarum debet vti pro adæquato medio, adæquata causa futuritionis illarum; at vna ex causis in nostra sententia est scientia visionis: ergo debet ingredi ex parte medij.

69 *Duplex solutio.* Respondeo negando consequentiam: quia cum scientia visionis sit ipsa cognitio, & simul sit causa, non est necessarium, quod sit medium *in quo*, sed solum id debet esse medium *in quo*, quod est causa, non tamen cognitio. Præter quamquod si scientia visionis per se ipsam videatur poterit esse medium in quo attingat creaturas; si autem non se ipsa, sed alia cognitione distincta ratione attingatur, respectu huius erit medium in quo cognoscantur futura.

§. VLTIMVS.

Cætera argumenta diluuntur.

70 *Tertio obijciunt.* TErtio principaliter arguunt: illa scientia, quæ est causa creaturarum in actu primo, debet illas in actu secundo causare; at scientia simplicis intelligentiæ est causa creaturarum in actu primo: ergo illas causat in actu secundo; & consequenter scientia visionis, causa creaturarum non est.

Quorūdā solutio. Respondent nonnulli: debet illas causare in actu secundo, perseuerando in eodem statu, negant maiorem: variato statu, & superaddita noua terminatione, concedunt maiorem, & negant consequentiam: vnde asserunt, scientiam simplicis intelligentiæ, quæ est in actu primo causatiua, etiam causare in actu secundo: non quidem manens in ratione simplicis notitiæ, sed superaddita terminatione ad creaturas existentes, per quam constituitur scientia visionis. Et quidem, inquiunt ipsi, argumentum conuinceret si simplex notitia, & scientia visionis essent diuersæ scientiæ, non tamen cum diuersæ scientiæ non sint. Ita occurrunt huic argumento noster Albelda, & Salmanticenses *vbi supra* relati.

71 *Displicet ista solutio.* Verum contra istam solutionem obstare videtur primo, quod scientia simplicis intelligentiæ non dicit solam actualitatem scientiæ diuinæ, sed insuper addit connotationem, seu terminationem ad possibilia, per quam inadæquatè à scientia visionis distinguitur. Inquiro ergo ab illis Auctoribus, secundum hanc terminationem est causatiua, vel non: Si secundum dicatur, iam non defenditur in sensu formali simplicem notitiam esse causatiuam, sed solum quod scientia Dei secundum suam actualitatem causatiua est, & sub terminatione intuitionis esse actu causantem. Si dicatur primum, tum sic arguitur: ergo quamuis vt actu causet debeat superaddi terminatio ad creaturas existentes, quæ constituit scientiam visionis; illa tamen superaddita, non solum notitiæ intuitiuæ in quantum tali, sed etiam simplici notitiæ, quatenus à visione distinctæ, debet effectus in actu secundo correspondere: sicuti quamuis potentia productiua requirat actionem, vt causet in actu secundo; illa tamen posita, non solum actioni, verum etiam, & præcipuè, potentiæ vt distinctæ ab actione correspondet effectus, quod tamen allegati Magistri negare videntur. Secundo, quia videntur confundere causalitatem in actu secundo scientiæ simplicis intelligentiæ cum vi causatiua in actu primo intellectus diuini, qui concurrit vt principium intellectionis, quæ dirigit in actu secundo, quod stando in principijs *alibi* à Me traditis de distinctione intellectus ab intellectione diuina sustineri non potest.

72 *Aliter respōdetur.* Vnde aliter iuxta dicta in prima conclusione ad argumentum factum respondeo, eodem modo, quo est causatiua in actu primo; causare etiam in actu secundo, vnde sicut in actu secundo, solum causat dirigendo mediatè, & remotè, solum est causatiua in actu primo directione mediata, & remota. Ex quo non colligitur scientiam visionis non causare creaturas in actu secundo: quia cum directione mediata per simplicem notitiam stat directio proxima, & immediata per scientiam visionis.

73 *Quarto obijciūt probādo, sufficere simplicē notitiam pro regula. Primo.* Quarto sic obijciunt: ad directionem potentiæ executiuæ Dei sufficit scientia simplicis intelligentiæ: ergo scientia visionis non concurrit directiuè ad creaturarum productionem. Antecedens probat Arrubal primo à posteriori: quia artifex creatus sufficienter dirigitur in productione artificiati per notitiam illius vt factibilis: ergo increatus sufficienter dirigetur per scientiam simplicis intelligentiæ rerum possibilium in illarum productione. Probat consequentiam ex Diuo Thoma *supra articulo 8. & infra quæstione 22. articulo 2. & in primo distinctione 38. quæstione prima articulo primo*, asserente, sic se habere scientiam Dei respectu creaturarum, sicut scientia artificis creati respectu artificiatorum. Tum etiam à paritate: si namque vt artifex creatus artificiatum aliquod formet, sufficit pro regula dirigente, illius abstractiua notitia, cur etiam id ipsum non sufficiet in Deo?

74 *Secundo.* Secundo probat antecedens suo iudicio à priori: quia ad directionem virtutis cuiuscumque exequentis sufficit cognitio illius vt factibilis, & omnis modi, quo id fieri debet; at totum hoc habetur per scientiam simplicis intelligentiæ Dei: ergo hæc sufficit regulare potentiam exequentem diuinam in creaturarum productione.

Denique. Denique idem antecedens probatur: supposita in Deo finis intentione, sufficienter dirigitur eius voluntas per notitiam rerum, vt possibilium ad illarum electionem, quamuis per electionem vt futuræ attingantur, & in statu futuritionis constituantur, saltim inchoatiuè: ergo pariter supposita electione mediorum sufficienter dirigetur diuina voluntas in ordine ad vsum per simplicem notitiam illorum vt possibilium, nec erit necessaria intuitiua mediorum notitia; & cum ad vsum immediatè exequutio sequatur, sufficit prædicta simplex notitia ad rerum exequutionem.

75 *Resp. negando assumptū. Ad 1. probationem.* Respondeo, negando antecedens, quia vt vidimus præter simplicem notitiam, requiritur imperium, quod in Deo pertinet ad scientiam visionis, licet in nobis, quia ex se non est efficax, nec efficacem mediorum electionem supponit, non sit intuitiua notitia. Ad primam probationem, concesso antecedenti, nego consequentiam, ad cuius primam probationem explico Diuum Thomam: sic se habet scientia Dei, sicut scientia artificis

artificis

resp. explicando D.Th. artificis quantum ad omnia, quæ circa rem producendam exercet, concedo antecedens: quantum ad modum, quo exercet illa, nego antecedens, & nego consequentiam.

76 Itaque sicut scientia artificis creati primo ostendit finem, quem intendit voluntas, deinde imperat operis executionem, & informat opus: ita scientia diuina hæc omnia præstat, vt constat ex discursu disputationis, & in hoc voluit Diuus Thomas paritatem seruare, non tamen voluit, quod teneret in omnibus, scilicet in modo, quo exercet illa quantum ad rationem intuitiuæ vel abstractiuæ notitiæ, alias etiam liceret inferre, quod sicut voluntas creata, & imperium humanum efficacia non sunt, efficacia infallibili, pariter nec voluntas, nec imperium diuinum tali efficacia gauderent. Stat ergo discrimen primo in hoc, quod scientia artificis creati, adhuc illa quæ voluntatem eius iam determinatam supponit, cum non supponat electionem efficacem efficacia infallibili ad constituendum artificiatum in linea futuri, non est intuitiua respectu artificiati: diuinum autem imperium cum iam supponat electionem efficacem Dei, qua res constituuntur futuræ, & alias ipsi simili efficacia gaudeat, terminatur ad res vt futuras; & consequenter est scientia visionis. Secundo consistit in eo quod creato artifici non debetur perfectissimus modus directionis possibilis, secus verò artifici supremo, qualis est Deus, cumque, vt ostendi, directio per scientiam visionis possibilis sit, & perfectior, debet supremo artifici concedi. Per quod patet disparitas, & solutio argumenti, quod tanti facit prædictus Auctor.

77 *Ad 2. probationem.* Ad secundam probationem, distinguo maiorem, & illam concedo respectu virtutis exequentis finitæ; secus autem respectu infinitæ, qualis est diuina: & concessa minori, nego consequentiam, cuius ratio constat ex dictis.

Ad tertiam. Ad tertiam, concesso antecedenti, nego consequentiam; ratio autem discriminis est, quod Deus, adhuc supposita intentione finis, & non solum est liber in eligendo absolutè, idest, absolutè potens non eligere, sed etiam est liber ex suppositione intentionis finis; si autem electio supponeretur iudicium intuitiuum medij eligendi pro regula, quamuis absolutè posset non eligere, esset tamen necessitatus necessitate suppositionis ad electionem medij iam intuitiuè præcogniti: supposita autem efficaci electione, etsi sit libera diuina voluntas in vsu applicatiuo potentiæ executiuæ ad opus, quatenus absolutè potest non vti; est tamen necessitata ad illum actum necessitate suppositionis, quæ non obstat libertati: vnde non repugnat huic actui habere pro sui regula intuitiuum iudicium; & cum alias sit perfectius modus regulandi, vt superius arguebam: hinc fit, quod tali actui debeat concedi.

78 *Denique arg.* Denique arguitur: scientia visionis, quatenus visio, & intuitio est, nequit regulatiuè ad creaturarum productionem concurrere: ergo sola scientia simplicis intelligentiæ concurrit vt regula. Antecedens probatur primo: nam scientia regulans creaturarum productionem debet esse quidditatiua illarum cognitio; at scientia visionis prout visio, & intuitio est, quatenus à simplici notitia distinguitur, non est quidditatiua creaturarum cognitio; cum prout sit attingat creaturam vt exercitè existentem, quod exercitium nequit esse de essentia alicuius creaturæ: ergo vt visio, & intuitio nequit esse regula productionis creaturarum.

Secundo. Secundo: actus regulans prout sic præcedere debet, saltim prioritate naturæ productionem rei regulatę; at hæc præcedentia visioni, seu intuitioni repugnat: ergo scientia visionis secundum quod visio, & intuitio, est nequit regulatiuè ad creaturarum productionem concurrere.

79 Minor probatur, tum quia nequit intelligi visio in quantum visio non intellecto illius obiecto pro quouis priori; at obiectum visionis, vt intuitio est, est physicè præsens: ergo nequit illius physicam præsentiam pro aliquo priori præcedere. Tum etiam: nam in intellectione, qua verbum producitur, quamuis ratio dictionis sit prior verbo; ratio tamen contemplationis, nec prioritate naturæ verbi productionem præcedit, sed verbum productum supponit: ergo pariter quamuis scientia visionis vt productio ad creaturas supponatur: sub conceptu tamen intuitionis, seu contemplationis, illas præcedere nequit, adhuc prioritate naturæ, sed potius illas supponere debet.

80 *Quorundã solutio.* Ad hoc argumentum doctissimus quidam ex nostris respondet, in scientia visionis duplicem esse distinguendum conceptum, causalitatis scilicet, & intuitionis, quorum iste secundus in primo fundatur, & illum supponit: vnde quamuis sub formalitate intuitionis non præcedat ordine naturæ creaturas productas; præcedit tamen illas sub alio inadæquato conceptu, scilicet productionis, seu causalitatis.

81 *Hæc solutio non placet. 1.* Sed licet hæc solutio subtilis sit, Mihi tamen non placet, & vt bene vidit Arrubal, qui illam tradunt secum pugnare videntur: tum, quia iam erit falsum creaturas existere, seu esse futuras, quia videntur à Deo, quod est vnum ex præcipuis motiuis ex auctoritate PP. desumptum, vt nostram firmemus sententiam. Patet sequela: nam creaturæ videntur per diuinam scientiam, quatenus formaliter est intuitio: ergo si formalitas intuitionis non est prior prioritate naturæ creaturis existentibus, falsa erit causalis prædicta, videlicet creaturas existere, quia videntur à Deo, sicut falsum est dicere, verbum produci, quia cognoscitur à nostro intellectu, ea, nempè, de causa: quia non fit per notitiam, quatenus est cognitio, sed sub conceptu productionis.

Tum etiam, quia iam non saluatur scientiam visionis Dei regulatiuè ad creaturarum productionem concurrere, quod tamen contendit Thomistarum sententia. Probo antecedens: etenim scientia regulare nequit effectus productionem, nisi ipsum repræsentando: ergo si sub ea ratione, qua repræsentat creaturas existentes, non præcedit illarum productionem, nequit regulatiuè ad talem productionem concurrere. 82 *Secundo.*

Tum denique: quia iuxta hanc solutionem, ratio, & formalitas productionis mediat inter simplicem notitiam, & formalitatem intuitionis: qua ergo de causa scientiæ visionis attribuitur ratio causalitatis, & negatur simplici notitiæ? Imò potiori iure isti, quam illi attribuenda videtur; cum ad istam subsequatur, & illam præcedat. *Denique.*

Prætermissa igitur hac solutione, ad argumentum factum respondeo, negando antecedens. Ad primam probationem, concessa maiori, distinguo minorem: non est quidditatiua rerum cognitio quoad essentialia præcisè, concedo minorem: rerum vt existentium, nego minorem, & nego consequentiam. Ad secundam, concessa maiori, nego minorem. Ad cuius primam probationem dicatur, verum esse, quod in omni priori in quo intelligitur scientia visionis, debet intelligi obiectum illius, non tamen pro omni priori *à quo*, seu causalitatis, & benè stat cum coexistentia pro omni priori *in quo*, etiam rationis, prioritas originis, naturæ, seu causalitatis, cuius instantia in diuini Verbi productione conspicitur. 83 *Respondetur neg. antec. Ad 1. probat.*

Ad secundam minoris probationem, omisso antecedenti, nego consequentiam: & ratio discriminis est, quod nostra cognitio producit Verbum ex indigentia quam habet, vt in illo vt in specificatiuo primario contempletur obiectum, ac proinde non mirum, quod illud supponat: cæterum diuina intuitio ex tali indigentia, non producit creaturas: tum, quia ab illis non specificatur. Tum etiam, quia non sunt medium in quo Deus illas cognoscit: vnde necessarium non est, quod sub formalitate intuitionis, illas priori naturæ productas supponat: sicut quia diuina cognitio non producit Verbum ex necessitate, sed ex fœcunditate, nedum vt dictio, verum vt contemplatio præcedit illud prioritate *à quo*, seu originis. Ex dictis colligitur, veram esse istam causalem, quia creaturæ vt futuræ cognoscuntur à Deo, ideò futuræ sunt, & falsum esse asserere, ideò vt futuras à diuino intellectu cognosci, quia sunt futuræ, si ly *quia* dicat causam in essendo. Et hæc de ista Disputatione. 84 *Ad secundam.*

DISPVTATIO XXXXI.

An omnia futura contingentia, Deo ab æterno physicè in mensura æternitatis coexistant?

§. I.

Quibusdam præsuppositis referuntur sententiæ.

IN hac Disputatione omnes Auctores in tribus conuenientes reperio: primo in eo quod futura contingentia non coexistunt physicè ab æterno Deo in sua propria, & adæquata mensura, quod vt fide certum, nemo ex Catholicis potest negare: constatque ex Articulo Fidei, quo credimus, Deum omnia in tempore creasse: & ex illo Genesis 1. *In principio creauit Deus cælum, & terram*: cum enim res creatæ, vt in propria, & adæquata duratione existentes sui creationem supponant, & hanc in tempore incœpisse sit veritas fidei, manifestum est nihil creatum Deo ab æterno in propria duratione coexistere. 1 *Supponitur primo.*

Secundo, apud omnes est certum: & ex primo colligitur, futura contingentia, non coexistere physicè ab æterno Deo in mensura æternitatis secundum omnem sui virtualitatem. Quod patet: Anti-Christus namque v. c. non coexistit Deo ab æterno pro isto nunc nostri temporis, vt in propria mensura: ergo nec coexistit ab æterno Deo in mensura æternitatis vt æquiualenti isti nunc nostri temporis; & consequenter non coexistit illi in mensura æternitatis secundum omnem sui virtualitatem. Patet consequentia: æternitas namque vt æquiualens isti nunc nostri temporis, non extenditur per modum superioris mensuræ, nisi tantum ad ea, quæ ab isto nunc temporis vt abimmediata, & propria mensura continentur: ergo si Anti-Christus in hoc nunc vt in mensura propria non continetur, pariter nec contineri poterit in æternitate diuina, vt in superiori, & superexcedenti mensura, sub ea ratione, qua huic nunc nostri temporis æquiualet. 2 *Secundo* *Probatur.*

Potest etiam exemplo immensitatis suaderi: nam licet omnia, quæ existunt in loco, diuinæ immensitati coexistant, non tamen omnia coexistunt immensitati, secundumquod hæc, cuius loco 3 *Secundo probatur ab exemplo immensitatis*

loco coexistit, v. g. existens Matriti, non coexistit immensitati Dei sub ea ratione, qua Romæ coexistit, non obstante quod diuina immensitas sit formaliter indiuisibilis: pari ergo ratione, etiam si omnia, quæ mensurantur tempore, ab æternitate mensurentur in illa contineantur, eique coexistant, non tamen omnia in illa, sub omni virtualitate, & æquiualentia continentur, sed solum sub illa, quæ æquiualet propriæ durationis mensuræ, quod à nullo ex Thomistis negari Mihi est perspicuum, & cuiuis ipsos sine contentionis zelo legenti manifestum fiet.

4 *Supponitur 3. & prob.* Tertio omnes fatentur, creaturas quando existunt in propria mensura, toti æternitati realiter, formaliterque coexistere, & ab illa tota contineri. Quod patet manifesta ratione: æternitas namque est indiuisibilis realiter, & formaliter; at indiuisibile, vel totum attingitur, vel nihil attingitur: ergo res creatæ existentes in propria mensura, vel coexistunt toti æternitati formaliter realiter, vel illi non coexistunt.

5 *Confirm. Punctum difficultatis aperitur.* Quod amplius confirmo: nam indiuisibile cognitum vt in se, vel totum cognoscitur, vel nulla ratione cognoscitur: ergo æternitas, quæ prout est in se, est omnino indiuisibilis, vel tota rebus creatis coexistere debet, vel secundum nihil sui, illis potest coexistere, quod non negant Auctores contrarij, vt videre est apud Alarcon *vbi infra num.* 2. Quod igitur in discrimen vertitur est, an futura contingentia tunc primo diuinæ æternitati coexistere incipiant, & ab illa contineri, quando incipiunt esse extra causas in propria temporis mensura; an vero non ita, sed ab æterno physicè coexistant Deo, non in propria duratione, sed in æternitate vt in mensura superexcedenti, & inadæquata?

6 *Prima sententia. Alensis. Bonauentur. Durand. Gabriel. Arim. Scotus. Aureolus. Egidius. Hispal. Herueus Vazquez Suarez. Valentia. Arrubal. Becanus. Herice. Alarcon.* Prima sententia, negat ab æterno Deo in æternitate coexistere physicè, sed solum intentionaliter, & obiectiuè in diuina cognitione. Hanc tenent Alensis 1. *p. summa quæst.* 23. *membro* 4. *art.* 3. Bonauentura *in* 1. *distinct.* 35. *in commentario dub.* 6. *quæst.* 3. *& distinct.* 39. *artic.* 2. *quæst.* 3. Durand. *ibid. q.* 3. Gabriel *dist.* 38. *quæst.* 1. *art.* 2. Arim. *q.* 2. *art.* 2. Scotus, & Aureolus apud Capreolum *in* 1. *distinct.* 38. *quæstione* 1. Egidius Romanus *in Opusc. contra corruptorem doctrinæ Sancti Thomæ art.* 3. Hispalensis *in* 1. *dist.* 38. *quæst.* 2. *art.* 2. Herueus *ibi quæst.* 5. Vazquez *in præsenti disputat.* 64. *capit.* 3. Suarez *lib.* 1. *de scientia futurorum cap.* 7. Valentia *in hoc artic. puncto* 5. Arrubal *disputat.* 41. *cap.* 4. Becanus *cap.* 10 *quæst.* 10. Herice *tract.* 1. *disp.* 6. *cap.* 4. Alarcon *tract.* 2. *dispu.* 3. *cap.* 8. & cæteri Societatis Recentiores communiter.

7 *Secunda sententia. Capreolus. Ricardus Ferrara. Caietan. Bannez. Zumel. Ripa. Zanard. Nauar. Albelda. Cornejo. Salmant. S. Thom. Serra. Aluarez. Ledes. Molina. Fonseca. Granad. Gilius. Ruizius.* Secunda, per oppositum docet, quod licet res omnes creatæ in tempore in propria, & sibi adæquata duratione incipiant existere, ac proinde in illa Deo ab æterno physice non coexistant, tamen in æternitate, ab æterno illi coexistere physicè, & non solum in esse obiectiuo respectu cognitionis diuinæ. Hanc tenent Capreolus *in* 1. *dist.* 38. *quæst.* 1. *art.* 2. *concl.* 2. Ricardus *quodlibeto* 3. *quæst.* 1. Ferrara 1. *Contra Gentes cap.* 66. Caietanus, Bannez, Zumel, Ripa, & Zanardus *in præsenti artic.* 13. Nazarius *controuersia* 3. Nauarrete *controuersia* 52. Albelda *disput.* 43. *sect.* 3. Cornejo *disp.* 1. *dub.* 3. Salmanticenses *disp.* 8. *dub.* 3. noster Sancto Thoma *disp.* 9. *art.* 3. Marcus de la Serra *dub* 5. Aluarez *lib.* 2. *de auxilijs disp.* 8. Ledesma *disp.* 2. *de scientia futurorum dub.* 1. ex PP. Societatis Molina *in præsenti disp.* 13. nec oppositum docuit *sequenti disputatione*, vt Salmanticenses referunt, cuius contrarium manifestè constabit Molinam legenti. Constanter Fonseca 6. *Metaphysica cap.* 2. *quæst.* 4. *sect.* 2. Granadus *tract.* 4. *de scientia Dei disp.* 3. Gilius *lib.* 2. *de essentia Dei tract.* 10. *cap.* 15. Ruizius *disp* 28. *sect.* 3. quos refert Alarcon *vbi supra*, & nescio in quem sensum connatur adducere, sed certè Granadus, quem præ manibus habui, adeò apertè nostram tenet sententiam vt non nisi violenter, & ignoranter in oppositam possit adduci.

§. II.

Vera sententia eligitur, & auctoritate probatur.

8 *Prob. hæc sententia ex Aug.* Quorum sententiam pro conclusione statuens ostendo illam primo auctoritate PP. passim negantium Deo præscientiam in rigore, eo quod Deo nihil est futurum, sed omnia sunt illi præsentia. Ita Augustinus 11. *de Ciuitate Dei capitul.* 21. & *lib.* 2. *ad Simplicianum quæstion.* 2 illis verbis: *Quid est præscientia nisi scientia futurorum? Quid autem futurum est Deo, qui omnia supergreditur tempora? si enim in scientia res ipsas habet, non sunt futura, sed præsentes, ac per hoc non iam præscientia, sed tantum scientia dici potest: si autem sicut in ordine temporalium, ita et apud Deum nondum sunt, quæ futura sunt, sed ea præuenit sciendo: bis ergo ea sentit, vno quidem modo secundum futurorum præscientiam; altero vero modo secundum præsentium scientiam: aliquid ergo temporaliter accedit scientiæ Dei, quod absurdissimum, & falsissimum est.*

9 *Ex Greg.* Idem docet Gregorius Magnus *lib.* 20. *Moralium cap.* 23. his verbis: *Quomodo est præscius, dum nulla, nisi quæ futura sunt, præsciantur, & scimus, quia Deo futurum nihil est?* Id ipsum docet *lib.* 12. *Moralium cap.* 1. super illud, *numerus mensium eius apud te est.* *Ex Ans.* Et Anselmus *lib. de casu Diaboli cap.* 21. sic dicens: *Præscientia Dei non propriè dicitur præscientia: cui enim omnia sunt præsentia, non habet futurorum præscientiam, sed præsentium scientiam.* *Ex Boet.* In eadem sententia est Boetius 5. *de consolatione prosa vltima*, affirmans, in Deo propriè non esse dicendum præscientiam esse, sed prouidentiam.

Et Hugo de S. Victore in summa sententiarum tract. 1. cap. 12. *Præscientia impropriè dicitur de Deo: apud Deum namque nihil futurum, nihil præteritum, imo nec prius, nec posterius est, sed quantum ad res, quæ nobis futura sunt, dicimus eum futura præscire, quod quantum ad eum, est ea tanquam præsentia scire;* 10 *Ex Hug. de S. Victore.* at ex eo quod omnia essent Deo obiectiuè solum præsentia, non rectè probatur ei non conuenire præscientiam in toto rigore; cum Prophetarum mentibus multa sint obiectiuè præsentia, de quibus tamen habent in rigore præscientiam: sentiunt ergo præallegati PP. Deo ab æterno esse omnia quomodo libet futura, non solum obiectiuè, verum etiam physicè in sua æternitate præsentia.

Per quod euertitur communis contrariorum solutio, asserentium, PP. loqui de præsentia obiectiua: eo quod ab æterno omnia perfectè cognoscit, nedum vt possibilia, verum etiam vt existentia in suis proprijs durationibus. Verum hæc solutio est omnino insufficiens, & reijcitur primo: nam vel illa cognoscit vt existentia, & sibi physicè in æternitate coexistentia, vel solum illa vt existentia cognoscit, non tamen coexistentia physicè sibi? Si primum, habemus intentum. Si secundum, non sufficit vt Deo non competat cum proprietate ratio præscientiæ: existentia namque rerum vt cognita, etiam Prophetarum mentibus adest, qui non de purè possibilibus sed futuros rerum euentus prænuntiant, & consequenter illorum existentias attingunt, quo non obstante illorum cognitio cum omni proprietate est præscientia: ergo vt consequentia PP. sit bona, qua inferunt Deo propriè non conuenire, eo quod omnia sunt illi præsentia, necessario sunt intelligendi de præsentia physica, & non de obiectiua. 11 *Effugium côtrariorum euertitur 1.*

Secundo, quia Augustinus *ibi* sic arguit: si res futura Deo præsens non esset, sequeretur bis à diuino intellectu cognosci, semel quando adhuc esset futura, & iterum quando iam esset præsens; at hæc argumentatio non habet locum loquendo de præsentia obiectiua; cum res etiam cognita vt futura sit obiectiuè præsens diuino intellectui: ergo loquitur Augustinus de physica præsentia. 12 *Secundo.*

Tertio, quia prædicti PP. in causali facta non solum affirmant omnia esse Deo præsentia, sed etiam absolutè negant esse Deo aliquid futurum; at ex obiectiua præsentia non tollitur ratio absolutæ futuritionis, bene tamen ex physica: ergo de ista, & non tantum de prima loquuntur. *Tertio.*

Et quidem non posse verba Augustini intelligi de præsentia obiectiua, sic probo: illa verba, *si apud Deum nondum sunt, quæ futura sunt*, necessario intelliguntur de præsentia physica: ergo iuxta Augustinum, futura sunt Deo physicè præsentia ab æterno in mensura æternitatis. Probo antecedens: ex negata præsentia obiectiua futurorum ad Deum ab æterno, non sequitur bis ea sentire, nempè secundum futurorum præscientiam, & secundum præsentium scientiam; sed hoc infert Augustinus: ergo id non colligit ex negata præsentia obiectiua futurorum ad Deum ab æterno, sed ex negatione præsentiæ physicæ futurorum ad Deum ab æterno in æternitate. Probo antecedens: ex negata præsentia obiectiua futurorum ad Deum ab æterno, non sequitur præscientia futurorum: ergo ex tali negatione non sequitur bis ea sentire, nempè secundum futurorum præscientiam, & secundum præsentium scientiam. Probo antecedens: implicat præscientia futurorum absque præsentia obiectiua: ergo ex negatione præsentiæ obiectiuæ futurorum ab æterno, non sequitur futurorum præscientia. Probo antecedens: implicat præscientia futurorum, quin futura sint præscita; sed esse præscita est esse obiectiuè præsentia: ergo implicat futurorum præscientia absque illorum præsentia obiectiua. 13 *Augustini testimonium pergitur.*

Vel aliter potest eadem auctoritas induci: ex negata præsentia futurorum ad Deum ab æterno, infert Augustinus, bis Deum futura cognoscere, nempè ab æterno vt futura, & in tempore vt præsentia, ex quo infert aliquid in tempore acrescere scientiæ Dei, quod absurdissimum, & falsissimum censet; at hoc inconueniens non cessat nisi in antecedenti loquatur de præsentia physica futurorum ad Deum in mensura æternitatis, nec vitatur si accipiatur de sola obiectiua: ergo loquitur de præsentia physica futurorum ad Deum. Probo minorem: hoc iudicium *Anti-Christus est mihi præsens*, vel hoc, *Anti-Christus mihi coexistit*, est distinctum ab hoc, *Anti-Christus mihi erit præsens*, vel *Anti-Christus mihi coexistet*; cum vnum sit per verbum de præsenti, aliud autem per verbum de futuro, quorum diuersitas patet: nam vno existente vero, aliud potest esse falsum, vt constat in nobis proferentibus illas propositiones, quarum prima a nobis prolata est falsa, & secunda vera; sed primum illud iudicium non potest ab æterno existere in Deo sine præsentia physica futurorum ad Deum in mensura æternitatis: ergo hac præsentia negata, & concessa solum obiectiua præsentia, hoc iudicium incipiet in Deo in tempore; & consequenter aliquid temporaliter acrescet scientiæ diuinæ, quod est inconueniens ab Augustino illatum: ex quo vlte- 14 *Aliter idem testimonium expenditur.*

vlterius sit non vitari inconueniens, quod infert Augustinus, per solam præsentiam obiectiuam quamuis perfectam.

15 *Hoc iudicium Anti-Christus mihi esse præsentis ad à formatum petit physicam ab æterno præsentiam.* Probo minorem: iudicium illud non potest ab æterno existere in Deo nisi ab æterno sit verum; sed non potest ab æterno esse verum, nisi Anti-Christus existat in æternitate ab æterno, & ab æterno sit diuinæ æternitati præsens: ergo non potest ab æterno existere in Deo, nisi Anti-Christus Deo ab æterno in æternitate coexistat. Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur: propositio affirmatiua constans verbo de præsenti importante existentiam, non potest esse vera, nisi extrema existant pro aliqua duratione præsenti, sicut propositio de futuro non potest esse vera nisi extrema extitura sint de futuro, & propositio affirmatiua constans verbo de præterito, non potest esse vera, nisi extrema extiterint pro aliqua differentia præterita; sed iudicium hoc, *Anti-Christus mihi coexistit*, est propositio affirmatiua constans verbo de præsenti importante existentiam: ergo non potest ab æterno esse verum, nisi Anti-Christus ab æterno, Deo in aliqua duratione coexistat; cumque non existat ab æterno in propria duratione, debet ab æterno in æternitate existere.

16 *Respond.* Respondebis, illud iudicium ab æterno existere in Deo, & ab æterno esse verum; cæterum non affirmare Anti-Christum coexistere Deo pro nunc æternitatis mensurantis cognitionem, sed quod affirmat est coexistere Deo pro suo tempore, & pro sua propria duratione, & ideo ad sui veritatem non petere coexistentiam Anti-Christi in nunc æternitatis existentem ab æterno, sed sufficere coexistentiam exercendam pro tempore, in quo extiturus est Anti-Christus.

17 *Sed contra.* Sed contra: nam coexistentia Anti-Christi affirmata per verbum de præsenti in propria Anti-Christi duratione, erit falsa propositio, & falsum iudicium; hoc assi rendum non est: ergo non affirmatur coexistentia Anti-Christi ad Deum in propria Anti-Christi duratione. Probo maiorem: coexistentia Anti-Christi ad Deum in propria duratione non est, sed futura est; at propositio affirmatiua Dei, seu iudicium affirmatiuum, non affirmat futuram esse coexistentiam, sed esse: ergo falsum est iudicium. Consequentia patet: nam ab eo quod res est, vel non est, propositio dicitur vera, vel falsa: ergo propositio affirmans coexistentiam præsentem, non est vera nisi coexistentia sit præsens, quamuis sit futura præsens. Minor autem probatur: nam aliter importatur existentia, vel coexistentia per verbum de præsenti, ac importatur per verbum de futuro; sed per verbum de futuro importatur, & enunciatur coexistentia futura: ergo per verbum de præsenti enunciatur existentia præsens.

18 *Confirm.* Confirmatur, & vrgetur: hæc propositio à nobis prolata, est falsa, *Anti-Christus existit*, & hæc vera, *Anti-Christus existet*; at non alia ratione, nisi quia secunda, vtpotè constans copula de futuro, affirmat existentiam futuram, quæ verè futura est, prima autem existentiam præsentem, quæ non est: ergo si iudicium Dei affirmans verbo de præsenti coexistentiam Anti-Christi ad Deum in æternitate est verum: ideo est quia in instanti, in quo iudicium existit, coexistit Anti-Christus Deo in mensura æternitatis.

19 *Aliorum effugium eluditur.* Secundo alij respondent, PP. solum negare diuino intellectui talem præscientiam, qualis competit intellectui creato; nos enim imperfectè, & coniecturaliter futura præscimus, Deus autem omnino perfectè. Cæterum hæc solutio multo minus satisfacit, primo: quia eadem ratione possunt Deo scientiam negare; cum hæc etiam illi non competat cum his imperfectionibus, quibus in nostro intellectu reperitur, discursus, nempè, & limitationis; ac scientiam Deo concedunt, & negant præscientiam: ergo ineptè in prædicto sensu explicantur.

20 *Secund.* Secundo: nam Prophetæ non coniecturaliter, sed omnino certò, futura cognoscunt; & tamen illis competit ratio præscientiæ, quam PP. negant diuino intellectui: ergo præscientia ab illis negatur diuino intellectui, non ratione certitudinis, qua gaudet diuina cognitio, sed ratione physicæ præsentiæ, qua res cognitæ Deo in æternitate coexistunt. Tertio, quia aliàs non ideò deberent diuino intellectui negare præscientiam, quia Deo nihil est futurum, sed ideò quia futura perfectè cognoscit; at PP. non ex isto capitè, sed ex primo colligunt ei non conuenire cum proprietate præscientiam: ergo explicationem istam non sustinent.

21 *Ex alia PP. locutione probatur conclusio.* Secundo principaliter illam ostendo ex alia PP. loquutione, qui de diuina æternitate, non de Dei cognitione loquentes, affirmant nihil ei esse futurum, sed omnia præsentia. Ita Magnus Gregorius explicat illud Iob. 10. *Numquid sicut dies hominis dies tui, & anni tui sicut humana sunt tempora* de diuina æternitate: *Cuius*, inquit, *immensitas, quia vltra, citraque nos tendit ut sine inchoatione, & terminus eius æternum esse dilatatur, eique, neque transacta prætereunt, neque adhuc ventura, quasi non appareant, desunt.*

22 Idem docet Anselmus *in Opusc. de concordia liberi arbitrij, & prædest. cap. 1.* vbi probat Deo tantum competere: *Est siquidem*, inquit, *quem admodum præsens tempus continet omnem locum, & quæ in omni loco sunt, ita æterno præsenti simul clauditur omne tempus, & quæ sunt in quolibet tempore.* Et denique Hilarius 12. de Trinitate loquens de creatione Cœli, & terræ sic ait: *Non tamen Cœli, terræ, cæterorumque elementorum creatio leui saltem momento operationis differtur, quia eorum præparatio æquabilis penes Deum æternitate constiterat, & omnis horum præparatio Deo est coæterna*: sentiunt ergo apertè futura non solum esse diuinæ cognitioni ab æterno obiectiuè præsentia, sed etiam physicè diuinæ æternitati coexistere.

§. III.

Probatur ex Diuo Thoma.

Tertio suadetur ex D. Thoma *in hac 1. part. quæst. 57. artic. 3. quæst. 86. art. 4. & in hac quæst. art. 9. & 13. 2. 2. quæst. 171. artic. 6. ad 1. & 2. 1. Contra Gentes cap. 66. ratione 6. & cap. 67. in 1. sentent. dist. 38. quæst. 1. art. 5. in corpore quæst. 2. de veritate art. 12.* quibus in locis, & passim alibi, adeò expressè nostram docuit sententiam, vt nullam, nisi extortam, possit interpretationem admittere. 23 *Prob. ex D.Th.*

Sed dicunt contrarij Angelicum Doctorem loqui de præsentia obiectiua, non de physica præsentia, quod sibi persuadent ex eo quod non probat futura contingentia intuitiuè à Deo videri, quia sunt illi præsentia, sed è contra, ideò esse præsentia, quia videntur à Deo, præsentia autem, quæ ex visione prouenit, tantum est obiectiua, & consequenter ex D. Thoma non probatura futura esse Deo physicè in æternitate præsentia. 24 *Contrariorum explicatio.*

Verum hæc interpretatio violenta est contextui, & non nisi ab his, qui illius effugiendi doctrinam, animo legitur, potest adhiberi. Quod probo, tum: quia D. Thomas non probat, futura esse Deo præsentia, quia videntur à Deo nisi ad summum argumento sumpto à posteriori, à priori autem probat intuitiuè videri, quia sunt diuinæ æternitati præsentia; at in hac causali loqui non potest de præsentia obiectiua, tum, quia id libenter fatentur contrarij, tum etiam, quia per se est manifestum, aliàs, cum præsentia obiectiua in videri consistat, probans ideò videri, quia sunt præsentia, idem per idem probaret, & illum sensum efficeret, ideò videntur, quia videntur, quod est ridiculum: ergo necessario intelligendus est de physica præsentia. Maiorem, ad quam in consensu aduersariorum difficultas devoluitur, probo ex D. Thoma *quæst. 2. de veritate art. 12.* illis verbis: *Vnde cum visio diuinæ scientiæ æternitate mensuretur, quæ est tota simul, & totum tempus includit, nec alteri parti temporis deest, sequitur, vt quidquid in tempore geritur, non vt futurum, sed vt præsens videat.* Vbi vt clarè constat, ex eo quod visio diuina æternitate mensuratur, quæ quidem æternitas tota simul est, & totum tempus includit, probat Diuus Thomas omnia, quæ nobis futura sunt esse diuinæ visioni præsentia: ergo ex præsentia futurorum ad æternitatem, quæ physica est, probat obiectiuam præsentiam respectu cognitionis intuitiuæ. 25 *Reijcitur primo.*

Eodem argumento vsus est Sanctus Doctor 1. *Contra Gentes cap. 66.* illis verbis: *Rerum, quæ apud nos nondum sunt, Deus videt, non solum esse, quod habent in suis causis, sed etiam illud quod habent in se ipsis, in quantum eius æternitas est præsens sua indiuisibilitate omni tempori.* Vbi, vt clarè constat, inde probat res nobis futuras à Deo videri in se ipsis, quia æternitas illius sua indiuisibilitate omni tempori est præsens; at præsentia æternitatis ad tempus, vt condistincta à præsentia visionis ad visa, non est obiectiua sed physica: ergo ex præsentia physica futurorum ad Deum infert ab ipso intuitiue videri. Eandem consequentiam facit D. Thomas 3. *Contra Gentes cap. 154.* vbi ait, quod futura contingentia soli diuinæ cognitioni subsunt, quia ea in se ipsis videt, cum sint ei præsentia ratione suæ æternitatis. 26 *Aliud to similiter expenditur.*

Imò in hoc articulo, ex quo aduersarij occasionem suæ interpretationis sumpsere, eandem consequentiam format illis verbis: *Et licet contingentia fiant in actu successiuè, non tamen Deus successiuè cognoscit contingentia prout sunt in suo esse, sicut nos, sed simul quia sua cognitione mensuratur æternitate, sicut etiam suum esse, æternitas autem tota simul existens ambit totum tempus, vt supra dictum est: vnde omnia, quæ sunt in tempore, sunt Deo ab æterno præsentia.* Vbi, ex eo quod æternitas tota simul existens ambit totum tempus, infert omnia, quæ sunt in tempore esse Deo ab æterno præsentia, & ex hac præsentia subinfert, à Deo intuitiuè videri; at præsentia futurorum illata, ex eo quod æternitas tota simul toti tempori adest, non est intentionalis, & obiectiua, sed physica: ergo hanc concedit Angelicus Præceptor futuris contingentibus ad æternitatem diuinam ab æterno. 27 *Ex doctrina huius articuli prob.*

Secundo dicta interpretatio reijcitur: nam Angelicus Doctor expressè distinguit duplicem futurorum præsentiam, alteram respectu cognitionis diuinæ, & alteram respectu diuinæ æternitatis; at hæc secunda vt à prima distincta, obiectiua non est; cum æternitas vt à cognitione virtuali distinctione distincta, perfectio cognoscitiua non sit: ergo manifestè concedit futuris contingentibus vtramque præsentiam. Antecedens, præterquamquod ex locis allegatis manifestum apparet, vbi vnam probat ex alia præter hoc, inquam, constat expressè ex Doctore Angelico 28 *Secundo reijcitur.*

in 1. sentent. dist. 38. quaest. 1. art. 5. illis verbis: *Diuina enim cognitio modum aeternitatis habet, qui est esse totum simul sine successione: vnde sicut quamuis tempus sit successiuum, tamen aeternitas est praesens omnibus temporibus vna, & eadem, & indiuisibilis, vt nunc stans, ita cognitio sua intuetur omnia tempora, quamuis inter se succedentia, vt praesentia sibi.* Vbi apertè duplicem presentiam distinguit, & vtramque inter se comparat; alteram temporum ad ęternitatem, alteram futurorum ad scientiam; imò, quod cognitioni diuinę omnia sint presentia, quamuis inter se succedentia, probat ex eo quod modum ęternitatis habet, qui est vt vna tota simul existens, omnibus temporibus, etsi successiuis, sit presens: ergo sicut omnia Deo sunt simul obiectiuè presentia vt cognoscenti, omnia etiam tēpora futura, sunt simul in ęternitate Deo ab ęterno physiçè presentia. Mitto alia plura testimonia Diui Thomę, ne tempus in re manifesta insumamus, vt fatentur Molina *vbi supra*, & cum illo plures ex aduersarijs, quidquid alij contendant cęcutientes in meridiana luce, & Doctorem Angelicum pro sua aduersus nostram retorquentes sententiam absque vllo fundamento, vt iam vidimus, & infra amplius videbimus.

§. IV.

Probatur eadem sententia rationibus.

29 *Suadetur ratione a priori.* QVARTO principaliter suadetur conclusio hac ratione à priori: ęternitas est duratio infinita indiuisibilis, & tota simul, vt constat ex diffinitione ęternitatis, quia dicitur *est tota simul, & perfecta possessio*: ergo ratione infinitatis continet omnem inferiorem durationis mensuram, ratione indiuisibilitatis continet secundum se totam, & ratione simultatis omnibus durationibus inter se succedentibus absque successione ab ęterno coexistit; ac proinde omnia tempora, & omnia tempore mensurata, etsi inter se inuicem succedentia, Deo ab ęterno in ęternitate coexistunt.

30 *Contrariorum solutio exploditur 1.* Respondent Auctores oppositi, ex indiuisibilitate ęternitatis solum inferri, quod careat successione entitatiua, & intrinseca sibi, non autem successione, & indiuisibilitate ęternitati extrinseca, desumpta ex rebus creatis inter se succedentibus, & successiuè diuinę ęternitati coexistentibus. Sed contra istam solutionem facit in primis, quod quando in diffinitione ęternitatis dicitur, quod est tota simul, & perfecta possessio, non debet intelligi de simultate in ratione entitatis omni diuinę perfectioni communis, sed in ratione mensurę durationis respectu cuiuscumque ab ipsa mensurati: ergo excluditur nedum successio intrinseca in propria entitate, quę alijs durationibus creatis competit, verum etiam extrinseca in his, quę mensurat, quatenus mensurantur ab ipso. Probo hanc consequentiam: nam ex quocumque capite defectus actualis possessionis proueniat, siue ab intrinseco, siue ex defectu extrinseci, quod est possidendum, non saluatur ratio perfectę possessionis, vt patet in illo, qui diuitias non possidet, ex illarum defectu: ergo nisi excludatur à diuina ęternitate successio, etiam extrinseca respectu illorum, quę ab ipsa mensurantur, non saluatur, quod sit tota simul, & perfecta possessio, & quod prout talis comparetur respectu durationis createę.

31 *Secundo.* Secundo: nam corpus infinitum in ratione extensionis, omnibus alijs quantumque distantibus inter se simul adesset: ergo ęternitas, quae est infinita in ratione durationis, omnibus durationibus quantumque distantibus in ratione durationis, simul, & absque successione adhuc extrinseca coexistere debet; at distantia in ratione durationis attenditur penes praeteritum, futurum, & praesens: ergo omnibus his temporum differentijs, simul, & absque vlla successione coexistit aeternitas.

32 *Tertio.* Tertio: nam ex eo quod praesentia, praeterita, & futura sibi inuicem succedant, non arguitur, quod omnibus illis non coexistat aeternitas, simul, & ab aeterno: ergo omnia haec sunt in ęternitate Deo ab aeterno, & simul praesentia absque successione, non solum intrinseca, verum etiam extrinseca. Consequentia tenet: nam successio temporum ad aeternitatem, quae illi est extrinseca, non aliunde potest ab aduersarijs suaderi, nisi ex eo quod inter se sunt sibi succedentia. *Antecedens prob. 1.* Antecedens autem probatur sic primo: ex eo quod haec omnia sibi inuicem sint succedentia, non sequitur successiuè se habere respectu diuinae intuitionis: ergo nec respectu diuinae aeternitatis. Patet consequentia: quę diuina intuitio ad illa prout in se terminatur, id est, prout in propria, vel communi mensura existentia: ergo si ex terminatione simultanea diuinę intuitionis ad illa vt existentia, non sequitur illorum coexistentia inter se, pariter nec ex simultanea coexistentia diuinę eternitatis ad illa, sequetur simultanea illorum coexistentia inter se nec è contra, ex successione illorum inter se inferri poterit successio respectu diuinę ęternitatis.

33 *Secundo antecedens prob.* Secundo probatur idem antecedens: ex distantia locali duorum inter se, non infertur illorum distantia respectu diuinę immensitatis: ergo pariter ex successione futurorum ad inuicem, non potest inferri successio illorum respectu ęternitatis Dei. *Tertio prob.* Tertio probatur: ex coexistentia futurorum ad ęternitatem diuinam, non sequitur illorum coexistentia inter se: ergo è contra ex successione futurorum inter se, non licet inferre successionem eorundem respectu diuinę ęternitatis.

Denique traditam solutionem reijcio: eatenus namque hęc inferiora ab ęternitate mensurantur, quatenus continentur in illa; at quidquid continetur in alio, continetur ad modum illius: ergo cum ęternitas successione intrinseca non gaudeat, quae ab illa mensurantur, etsi inter se inuicem succedentia, indiuisibiliter, & absque vlla successione mensurantur ab illa. Explicatur hoc amplius: quia intellectus intelligit trahendo res ad se, quod ab illo intelligitur, etsi in se sit materiale, immaterialiter est in intellectu: ergo cum aeternitas mensuret creaturas per modum illas in se continentis, esto succedentia sint inter se, prout ab aeternitate mensurantur nulla successione gaudebunt, sed simul eius mensurationem terminabunt. 34 *Denique solutio reijcitur.*

Quinto principaliter suadetur conclusio: si futura omnia non sint Deo ab aeterno in sua aeternitate praesentia, nulla est assignabilis ratio cur absque physica mutatione non possit Deus aliquid in tempore incipere velle; at Deum fore physicè mutandum ex eo quod in tempore nouiter vellet, docet D. Thomas *infra quaest. 19.* & cum illo Theologi frequentius: ergo futura omnia Deo ab aeterno in sua aeternitate coexistunt. Probo maiorem: nouitas denominationis creantis ex eo in Deo non arguit physicam mutationem, quia est denominatio desumpta ex mutatione creaturae; prout in propria mensura existentis: ergo si denominatio volentis liberè efficaciter aliquid nouiter incipiens, arguit physicam mutationem in Deo, ideò erit, quia est denominatio desumpta ex connotatione creaturae, prout in aeternitate contentae; at si haec continentia in tempore inciperet posset denominatio volentis ex illius connotatione desumpta absque voluntatis diuinae physica mutatione incipere in tempore: ergo si non potest, ideò solum erit quia continentia creaturae in aeternitate, in tempore non incipit, sed est ab aeterno; & consequenter hoc principio negato, nullum remanebit, ex quo possit colligi physica mutatio in Deo, ex eo quod in tempore inciperet aliquid velle. 35 *Quinto suadetur cõclusio.*

Denique principaliter conclusionem ostendo: si creaturae omnes nobis futurae, non essent Deo physicè in aeternitate praesentes, sequeretur aliquid in tempore scire de nouo; consequens est absurdum, aliàs illius scientia foret mutabilis: ergo falsum est antecedens. Qua ratione vsi sunt Augustinus *lib. 2. ad Simplicianum quaest. 2.* Et D. Thomas *in 1. sententiarum dist. 38. quaest. 1. art. 5.* Probo sequelam: rem, dum est, cognosceret vt sibi physicè praesentem; antequam esset illam cognosceret vt sibi futuram: ergo aliquid in tempore sciret de nouo. 36 *Denique prob.*

Respondebis primo, totam hanc mutationem esse omnino extrinsecam scientiae diuinae, vtpote ab extrinseca forma, vel respectu rationis desumptam. Sed contra: nam quantum ad constitui per respectum rationis, vel denominationem extrinsecam, eadem est ratio de scientia libera Dei, ac de actu libero voluntatis diuinae, at Deum suscipere in tempore nouam denominationem liberè volentis, communi Theologorum consensu reijcitur *infra quaest. 19. art. 7.* ob mutationem physicam, vel ad minus moralem, quae in Deo sequitur ex tali inceptione: ergo eadem de causa, quidquid sit de hac constitutione per respectum rationis, vel denominationem extrinsecam, in scientia Dei libera falsum debet censeri. 37 *Respõd. 1. Sed contra.*

Respondebis secundo, Deum ab aeterno scire creaturas pro diuersis temporibus sibi esse futuras, praesentes, & praeteritas; atque adeò ex eo quod quando incipiunt existere, Deo coexistere incipiant, nulla nouitas, seu mutatio in diuina scientia colligitur. 38 *Respõd. 2.*

Sed contra: nam in primis sequitur argumentum, quo vsus est Augustinus, inefficax esse, inferens ex eo quod aliquid esset respectu Dei futurum, fore illius scientiam mutandam. *Sed contra primo.*

Deinde: quia ab aeterno solum cognosceret futuram esse in tempore creaturam sibi praesentem; at creaturae existentia accedente, cognosceret illam vt de facto sibi praesentem: ergo aliquid in tempore sciret de nouo. *Secundo.*

Denique: nam illius scientia transiret de abstractiua in intuitiuam, vt *sequenti Disputatione* monstrabo; at ex hoc transitu sequitur in diuina scientia mutatio, non minus quam infertur mutatio in voluntate Dei, si transeat in tempore de desiderio in gaudium: ergo ex non praesentia physica creaturarum ad Deum in aeternitate ab aeterno, infertur in scientia Dei nouitas, & mutatio. *Denique.*

§. V.

Argumentis contrariorum occurritur.

CONtra nostra sententiam obijciunt contrarij Auctores primo aliqua testimonia. Primum desumunt ex hoc Articulo illis verbis: *Vnde omnia, quae sunt in tempore, sunt Deo ab aeterno praesentia, non solum ea ratione, qua habet rationes rerum apud se praesentes, vt quidam dicunt, sed quia eius intuitus fertur ab aeterno super omnia, prout sunt in sua praesentialitate.* Vbi duplicem praesentiam 39 *Primum t. stimonium D. Th.*

sentiam agnoscere videtur, aliam in idæis repræsentantibus res vt possibiles; aliam ratione scientiæ visionis; at vtraque hæc præsentia, intentionalis est: ergo ex mente Diui Thomæ nulla est præsentia physica futurorum ad Deum in æternitate ab æterno. Minorem pro priori parte supponunt. Pro secunda sic probant: nam D. Tho. ideò ait creaturæ sunt præsentes, quia illius intuitus fertur super omnia, prout sunt in sua præsentialitate, non verò dicit à contrario, ideò Deus intuetur futura, quia coexistunt Deo: ergo ratio formalis qua res sunt præsentes, est diuinus intuitus; at præsentia ex intuitu, vt ex ratione formali prouenient, obiectiua est: ergo hanc, & non aliam, agnoscit Diuus Thomas in creaturis futuris ad Deum ab æterno.

40 *Secundum testimonium.* Secundum desumunt ex *q. 16. art. 7.* vbi inquirit, vtrum veritas creata sit æterna? & in corpore hæc habet verba: *Vnde si nullus intellectus esset æternus, nulla veritas esset æterna, sed quia solus intellectus diuinus est æternus, in ipso solo veritas æternitatem habet, nec propter hoc sequitur, quod aliquid aliud sit æternum quam Deus, quia veritas intellectus diuini est ipse Deus*; at si creaturæ Deo ab æterno coexisterent aliqua creata veritas Deo esset coæterna; & consequenter æterna, nempè veritas existens in creato intellectu: ergo creaturæ extra Deum non coexistunt illi physicè ab æterno.

41 *Tertium.* Tertium desumunt ex *q. 20 art. 2.* vbi cum sibi obiecisset, Deum non amare nisi se ipsum, quia amor Dei est æternus, creaturæ autem non sunt ab æterno, nisi prout in Deo, qua ratione non sunt aliud à Deo, respondet: *Quod licet creaturę ab æterno non fuerint nisi in Deo, tamen per hoc, quod ab æterno in Deo fuerunt, ab æterno cognouit Deus res in proprijs naturis.* In quibus verbis solum duplex esse creaturæ, distinguit, alterum in Deo, alterum creaturæ in se ipsa; at si sentiret esse alterum membrum, scilicet esse creaturarum in mensura æternitatis, illud superadderet, & facilius argumento occurreret: ergo talis existentia de mente D. Thom. non est.

42 *Quartum testimonium.* Quartum deduCunt ex 1. 2. *quæst. 91. art. 1. ad 1.* vbi inquirit, an sit aliqua lex ęterna, & cum sibi obiecisset, *quia non est ab æterno, cui lex imponatur: ergo nec lex potest esse ab æterno*, non respondit creaturas futuras coexistere æternitati, sed dixit, *ea quæ in se ipsis non sunt apud Deum existunt, in quantum tamen sunt ab ipso cognita, & præordinata*; at si sentiret creaturas ab æterno diuinæ ęternitati physicè coexistere, facilius argumento occurreret per hanc coexistentiam: ergo solum agnoscit obiectiuam futurorum existentiam ad Deum; physicam autem coexistentiam excludit.

43 *Confir.* Quæ omnia vrgent, & amplius confirmant testimonio Ægidij Romani acerrimi Diui Thomæ propugnatoris, & auditoris ipsius, qui *in Opusculo contra corruptorem doctrinæ Diui Thomæ articulo tertio*, referens calumniatoris verba continentia doctrinam Diui Thomæ *in præsenti Articulo*, prout à Caietano explicatur, hanc intelligentiam excludens, verba Diui Thomæ interpretatur de præsentia obiectiua. Deinde auctoritate Heruei *in primo distinctione 38. quæstione quinta*. Syluestri *prima parte conflati quæstione 14. articulo 16.* Hispalensis *in primo distinctione 38. quæstione secunda articulo secundo*. Qui eodem modo Diuum Thomam intelligunt de præsentia obiectiua, physicam excludentes prout à Caietano explicatur: ergo cum isti sint Antiqui Thomistæ, Diui Thomæ discipuli, & ex nostra Familia, standum est illorum testimonijs in mente Diui Thomę venanda, & non Caietano, qui primum se huius opinionis Auctorem introduxit.

44 *Primum testimonium explicatur.* Hæc tamen testimonia nihil possunt vrgere, cum de mente Diui Thomæ iam constet. Primum est pro Nobis, quia, *vt vidimus supra*, ex præsentia rerum ad æternitatem colligit Diuus Thomas *in præsenti articulo*, Deum illas intuitiuè videre: vnde intuitus non est ratio formalis præsentiæ, sed è contra, rerum physica præsentia, ad diuinum intuitum in ratione obiecti supponitur, etsi in alio genere sit effectus illius, vt dicebamus *in præcedenti disputatione*. Præterquamquod, cum notitia intuitiua ad rem prout physicè existentem terminari desideret, vt *sequenti disputatione* videbimus, ex eo quod Deus futura omnia intuitiuè cognoscat, bene colligitur illorum physica præsentia ab æterno, non in propria, sed in superiori, & superexcedente mensura: mens ergo Diui Thomæ *in præsenti Articulo*, est, quod creaturæ non solum sunt Deo obiectiuè præsentes in rationibus idæalibus, sed etiam physicè in proprijs naturis, ratione cuius terminant intuitiuam notitiam.

45 *Secundum testimonium explicatur.* Ad secundum dicatur, ex illo solum colligi nullum ens creatum esse æternum adæquatè, quod libenter fatemur; non autem colligitur creaturas futuras, non esse ab æterno in diuina æternitate, prout hæc æquiualet, & in se continet vniuscuiusque entis creati propriam durationem præteritam, præsentem, seu futuram, quod asserit nostra conclusio.

Tertium potius est pro nobis. Ad tertium dicatur potius esse pro Nobis: nam Diuus Thomas asserens, Deum ab æterno res in proprijs naturis cognoscere, quod est illas intuitiuè videre manifestè recognoscit illarum existentiam physicam in mensura æternitatis; quia cum intuitiua notitia ad rem, vt physicè præsentem, petat terminari, & creaturæ ab æterno non existant in proprijs mensuris, debent in superiori existere, vt terminent intuitionem diuinam.

Si dicas, docere ibi Diuum Thomam creaturas ab æterno non esse, nisi in Deo: ergo sentit in se ipsis non esse ab æterno. Respondeo, creaturas in se ipsis non esse ab æterno adæquatè, sed hoc modo solum in Deo sunt ab æterno, qualiter creaturæ sunt ipse Deus; at verò in se ipsis sunt in æternitate ab æterno, non adæquate, sed inadæquatè, vt *inferius* videbimus. 46 *Si dicas. Respondetur.*

In quarto testimonio nullum est verbum nobis apparenter aduersum: quia per hoc, quod Diuus Thomas ibi recognoscat obiectiuam creaturarum præsentiam, nescio vnde inferatur, quod physicam neget, nec præsentia ista physica, ad æternitatem legis conducit, magis quam præsentia obiectiua; & ideò necessarium non fuit Angelicum Doctorem illam exprimere, vt argumentum illud dilueret. 47 *Quartum nobis in nullo aduersatur.*

Ad confirmationem respondeo primo, quod cum mens Diui Thomæ adeò sit manifesta, credendum est magis illius apertis testimonijs, quam Ægidio, Herbeo, Hispalensi, & Syluestro, quantumuis Doctissimis, & Doctoris Angelici doctrinæ addictis: nec Caietanus primum huius sententiæ inuentorem se præbuit, vt quidam Recentiores falsò illi imponunt, sed pro intelligentia doctrinæ Diui Thomæ, quæ post tot annos illius menti ope Angelici Doctoris illuxit, gratus gratias retulit. 48 *Confirmatio diluitur.*

Vel secundo respondeo, Doctissimos illos Thomistas solum negasse coexistentiam physicam futurorum cum Deo in diuina æternitate ab æterno adæquatè, & syncathegorematicè, non autem coexistentiam illorum in æternitate ab æterno secundum inadæquatam æternitatis virtualitatem, prout *inferius* amplius explicabimus, quod maximè verum est de Hispalensi, si credendum est Gilio *vbi supra* relato, qui illum retulit pro nostra sententia.

Secundo sic arguunt: implicat aliquid alteri coexistere, quin prius existat in se; at Anti-Christus v. c. nunc non existit, nec ab æterno existit in se: ergo non potest nunc, nec ab æterno coexistere Deo: & idem est dicendum de alijs futuris. 49 *Secundo obijciunt.*

Communis solutio huius argumenti est, eodem modo, quo vnum alteri coexistit, debere existere in se; Anti-Christus autem, etsi tunc non existat in se, copula vniente pro nunc nostri temporis, & in ordine ad propriam durationis mensuram; existit tamen tunc in se ipso, copula vniente pro nunc æternitatis, & in mensura ista inadæquata, & superexcedenti: ac proinde, etsi non coexistat Deo in propria durationis mensura, & in nunc nostri temporis, coexistit tamen Deo in mensura æternitatis. *Cōmunis solutio.*

Cæterum contra hanc solutionem multipliciter insurgunt, primo: futura in ęternitate coexistere Deo importat existentiam futuris intrinsecam, & mensuram extrinsecam, nempè æternitatem; at creaturæ ab æterno non habent existentiam intrinsecam: tum, quia aliàs verum esset dicere de illis, quod ab æterno existunt, quod est contra fidem. Tum etiam: quia existentia nequit illis communicari, nisi media creatione, quæ ab ęterno non est, sed incipit in tempore, vt constat de fide: ergo nequeunt futura, Deo ab ęterno in mensura ęternitatis coexistere. 50 *Contra illam insurgunt. 1.*

Secundo: quia in terminis implicat aliquid creatum habere propriam existentiam, & non propriam durationem; cum hæc ab existentia, vel omnino sit indistincta, vel solum addat modum intrinsecum ab illa inseparabilem; at ab æterno non habent propriam durationem: ergo nec existentiam intrinsecam. *Secundo.*

Tertio: nam ex hac solutione sequitur, omnes res creatas Deo ab æterno in propria durationis mensura coexistere; consequens est falsum, vt libenter fatemur: ergo & illud ex quo sequitur. Patet sequela: ideò res creatæ Deo ab æterno coexistunt, quia cum æternitas partes non habeat, necessario debent, vel toti illi coexistere, vel nulla ratione coexistere; at etiam propria rei creatæ duratio, cum ens creatum sit, æternitati coexistere debet; & consequenter toti ęternitati: ergo hęc non minus quam illius subiectum Deo ab æterno coexistere debet; cum non aliter, quam in sui subiecto coexistere possit, sicut nec potest aliter, quam in illo existere; consequens fiet, quod illius subiectum in propria duratione, & hęc in sui proprio subiecto Deo physicè ab ęterno coexistant. 51 *Tertio.*

Ad hoc argumentum respondeo iuxta solutionem traditam. Pro cuius explicatione aduerto ex Caietano, & Ferrara *vbi supra*, verbum in hac propositione, *Anti-Christus Deo ab æterno coexistit*, posse vnire extrema propositionis pro nunc nostri temporis, vel pro nunc æternitatis semper præsenti. Aduerto secundo, posse vnire pro nunc ęternitatis, vt correspondenti, seu æquiualenti huic nunc nostri temporis, vel pro nunc ęternitatis, non vt huic nunc ęquiualet, seu illud virtualiter continet, vel prout ęquiualenti durationi futuræ, in qua Anti-Christus pręsens existet. Si verbum vniat pro nunc nostri temporis, vel pro nunc ęternitatis, vt ęquiualenti hinc nunc, propositio affirmans coexistentiam Anti-Christi cum Deo, est omnino falsa; sicut etiam est falsa illa, quę illius existentiam absolutè affirmaret verbo sic vniente: si autem verbum vniat extrema pro nunc ęternitatis, vt ęquiualenti durationis Anti-Christi futurę, in qua existet physicè, propositio illius coexistentiam 52 *Explicatur argumenti solutio.*

stentiam

ſtentiam cum Deo in menſura æternitatis affirmans eſt vera, ſicuti etiam illa, quæ illius exiſtentiam affirmat pro eadem menſura.

53 *Reſp. in forma.* Quibus poſitis, ad argumentum principale in forma reſpondeo, conceſſa abſolutè maiori, diſtinguendo minorem: Anti-Chriſtus nunc in ſe non exiſtit verbo vniente pro nunc noſtri temporis, concedo minorem: pro nunc æternitatis, vt æquiualenti, & continenti propriam durationem futuram, nego minorem, & diſtinguo conſequens eodem modo.

Ad 1. impugnationem. Ad primam impugnationem, conceſſa maiori, diſtinguo minorem: non habent exiſtentiam intrinſecam in propria duratione, concedo minorem: in menſura æternitatis, nego minorem, & diſtinguatur conſequens eodem modo. Nec ex hoc ſequitur, verum eſſe de illis, quod exiſtunt ab æterno abſolutè: quia verbum *exiſtunt* abſolutè prolatum, vnit pro menſura durationis propria; bene tamen ſequitur, quod ab æterno exiſtunt in menſura æternitatis modo explicato. Nec infertur ex hoc, creationem non incœpiſſe in tempore in propria menſura; bene tamen colligitur non incœpiſſe creationem, prout in menſura æternitatis; ad hoc autem, quod futura ab æterno in æternitate exiſtant, ſufficit creatio prout in æternitate contenta.

54 *Si opponas.* Si dicas, hæc propoſitio eſt falſa, *futura ab æterno in æternitate creantur*: ergo & erit falſa abſolutè, *futura ab æterno in æternitate exiſtunt*. Conſequentia videtur bona: quia exiſtentia in quocumque ſtatu ſit, non niſi media creatione communicari poteſt. Antecedens autem probatur: nam creari eſt tranſire de non eſſe ad eſſe: ergo futura in æternitate creari, eſt tranſire de non eſſe in æternitate, ad eſſe in æternitate; & conſequenter vt ſit verum dicere, futura in æternitate creantur, neceſſarium erit, quod ab æterno in æternitate non fuerint.

55 *Reſpond.* Reſpondeo negando antecedens: nec ad illius veritatem neceſſarium eſt, quod aliquando in æternitate non fuerit. Tum quia de eſſentia creationis ſolum eſt, quod eius terminus ex nihilo fiat, non autem quod habeat eſſe poſt non eſſe in aliqua durationis menſura, vt conſtat ſi Deus aliquid ab æterno crearet, vt potuit. Tum etiam quia licet eſſet de ratione creationis, vt illius terminus, eſſe poſt non eſſe reciperet, deberet intelligi poſt non eſſe in tempore, vel alia duratione creata; non autem poſt non eſſe reſpectu æternitatis, in qua cum non detur ſucceſſio, nec in eſſe entis, nec in eſſe menſuræ, nequit aliquod ens creatum habere eſſe poſt non eſſe in illa, licet habeat eſſe, & etiam non eſſe

56 *2. & 3. impugnatio diluitur.* Ad ſecundam impugnationem, conceſſa maiori, diſtinguo minorem: non habent ab æterno propriam durationem in nunc noſtri temporis, concedo minorem: in nunc æternitatis, nego minorem, & diſtinguo conſequens eodem modo. Et ex his ad tertiam impugnationem, nego ſequelam. Ad cuius probationem, conceſſis maiori, & minori, diſtinguo conſequens: ergo propria futurorum duratio Deo ab æterno coexiſtit pro nunc æternitatis, concedo conſequentiam: pro omni nunc noſtri temporis, nego conſequentiam. Ex quo non ſequitur, quod futura Deo ab æterno in ſua propria duratione coexiſtunt, quia ad hoc neceſſum erat vt propria duratio non eſſet ſolum extremum ab æternitate menſuratum, ſicut alia futura, ſed quod eſſet medium, ſeu menſura coexiſtentiæ creaturarum ad Deum, quod quidem ab æterno non habet.

57 *Sed inſurges.* Sed inſurget aliquis aduerſus hæc omnia: futura non coexiſtunt phyſicè Deo in æternitate pro nunc noſtri temporis, nec pro alijs menſuris, quæ anteuertunt propriam: & intrinſecam durationem: ergo nec coexiſtunt phyſicè Deo in æternitate ab æterno. Patet conſequentia: nam ly *ab æterno* dicit æternitatem vt coexiſtentem omni tempori vero, vel imaginario ab initio æternitatis protracto, ſicut ly *in æternum* dicit eandem æternitatem, vt æquiualentem, ſeu coexiſtentem omni tempori vero, vel imaginario verſus finem ſine termino protrahendo; at Anti-Chriſtus v.c. futurus, non coexiſtit phyſicè Deo in æternitate pro nunc noſtri temporis, nec pro tempore vero, vel imaginario ab initio æternitatis protracto: ergo nec coexiſtit phyſicè Deo in æternitate ab æterno.

58 *Notantur duo pro ſolutione obiectionis.* Reſpondeo, notando, ly *ab æterno* poſſe ſumi dupliciter, ſcilicet, identicè, aut formaliter: in priori ſenſu idem ſonat particula *ab æterno*, ac particula *æternitas*: vnde idem eſt creaturas ab æterno coexiſtere Deo, ac illi in æternitate coexiſtere; ac proinde eadem veritate, qua hoc ſecundum defendimus, primum etiam tueri tenemur; in poſteriori autem ſenſu, nempè formali, ly *ab æterno*, dicit æternitatem vt æquiualentem, ſeu coexiſtentem omni tempori vero, vel imaginario ſine principio, ſicut ly *vſque in æternum* dicit in ſenſu formali eandem æternitatem, vt correſpondentem omni tempori vero, aut imaginario ſine fine. Aduerto ſecundo, ly *ab æterno*, ſumptum formaliter, poſſe in propoſitione importari, vel vt menſurans coexiſtentiam extremorum, vel vt menſurans veritatem propoſitionis.

59 *Obiectio diluitur.* His ita præmiſſis, ad impugnationem reſpondeo, diſtinguendo antecedens: non coexiſtunt phyſicè Deo pro nunc noſtri temporis, vt menſurante illorum coexiſtentiam ad Deum, concedo antecedens: vt menſurante veritatem propoſitionis, in qua vniuntur extrema pro nunc æternitatis, nego antecedens, & diſtinguo conſequens: ergo non coexiſtunt phyſicè Deo in æternitate ab æterno: ly *ab æterno*, ſumpto identicè, nego conſequentiam: ſumpto formaliter, ſubdiſtinguo conſequens: accepto ly *ab æterno*, vt menſurante coexiſtentiam extremorum, concedo conſequentiam: vt menſurante veritatem propoſitionis enunciantis talem coexiſtentiam, nego conſequentiam. Quod in idem venit, ac dicere, nullum tempus verum, vel imaginarium præceſſiſſe, in quo propoſitio enuncians phyſicam coexiſtentiam extremorum ad Deum pro nunc æternitatis vera non fuerit, ac proinde, quod eſt vera ab æterno, & vſque in æternum, & nunquam incœpit veritas illius, nec vnquam deſinet eſſe vera.

Tertio principaliter arguunt: implicat, aliquid exiſtere in extrinſeca, & aliena menſura, quin prius exiſtat in menſura intrinſeca, & propria; at Anti-Chriſtus v.c. futurus, non extitit ab æterno in duratione propria, & intrinſeca; ergo nec extitit ab æterno in æternitate, quæ extrinſeca eſt illi. Illatio cum minori tenet. Maiorem autem probant ſic primo: prius eſt aliquid exiſtere in ſe, quam in alio extrinſeco ſibi: ergo prius eſt quod exiſtat in menſura propria, & intrinſeca, quam in menſura extrinſeca, & aliena. 60 *Tertio obijciunt* *Maior prob. 1.*

Secundo. Secundo ab exemplo loci, qui non eſt minus extrinſecus corpori locato, quam æternitas diuina creaturæ in ea realiter exiſtenti; at omnino implicat vt corpus in ſe ipſo non exiſtens intrinſecè, in externo ſibi loco realiter ſit: ergo pariter implicat vt ens creatum non exiſtens in duratione intrinſeca ſibi, ſit in æternitate, quæ extrinſeca eſt.

Tertio. Tertio ab exemplo durationis creatæ v. c. motus regulariſſimi primi mobilis menſurantis extrinſecè hæc inferiora: implicat namque motum ſublunarem realiter exiſtere, aut coexiſtere in duratione motus primi mobilis, quin prius exiſtat in duratione intrinſeca, & propria: ergo idem quod prius.

Quarto: implicat Deum extrinſecæ durationi coexiſtere, quin prius intelligatur exiſtens in propria, & intrinſeca: ergo pariter implicat creaturam diuinæ æternitati coexiſtere, quin prius ſit in duratione propria, & intrinſeca; etenim quoad hoc eadem eſt ratio de vno, ac de altero coexiſtentiæ extremo. 61 *Quarto.*

Denique prob. maior. Denique exemplo immenſitatis, quæ non minus infinita, & indiuiſibilis eſt, quam æternitas, & vtraque ad creaturas comparatur extrinſecè; at omnino implicat corpus creatum diuinæ immenſitati coexiſtere, aut exiſtere in illa, quin prius exiſtat in ſe, & in loco ſibi peculiari, etſi extrinſeco: ergo pariter implicabit omnino rem creatam in duratione extrinſeca exiſtere, quin prius exiſtat phyſicè in ſe, & in duratione intrinſeca ſibi.

Ad hoc argumentum reſpondeo, maiorem abſolutè eſſe veram, ſi menſura extrinſeca, finita, & limitata ſit; ſi autem ſit infinita neceſſarium non eſſe, quod prius aliquid exiſtat in propria duratione prout in ſe ipſa; bene autem vt in ſuperiori contenta; hoc autem modo res omnes creatæ in propria duratione ſunt ab æterno, non in illa vt in ſe, bene tamen in illa vt in æternitate contenta, vt dicebam *in ſolutione ſecundi argumenti*. Per quod conſtat ſolutio ad primam probationem maioris. 62 *Reſpond.* *Ex hoc cõſtat ad 1 prob.*

63 *Ad 2. & 3. prob.* Ad ſecundam dicatur, locum corpori extrinſecum non eſſe infinitum, ac proinde non poſſe ad corpora, niſi prius in ſe ipſis exiſtentia, protendi; æternitas autem, cum infinita ſit in ratione durationis, poteſt per modum menſuræ res creatas, nondum in proprijs durationibus exiſtentes, continere. Eodem modo reſpondetur ad tertiam: duratio namque primi mobilis, etſi menſura ſit inferiorum durationum, quia tamen finita, & limitata eſt, non poteſt illas continere niſi ſucceſſiuè prout in ſe exiſtunt, ac proinde prius debent inferiores motus in proprijs durationibus eſſe, quam in duratione motus primi mobilis, ſecus verò in æternitate oppoſita de cauſa contingit.

64 *Ad quartum.* Ad quartam, conceſſo antecedenti, nego conſequentiam: ratio autem diſcriminis: eſt nam creata duratio nequit anticipatè continere durationem diuinam; imò nec vllo modo illam continet, & ideirco non poteſt Deus illi coexiſtere, niſi prius in æternitate exiſtens intelligatur æternitas autem ratione infinitatis, & indiuiſibilitatis, qua gaudet, continet durationes creatas per modum ſuperioris menſuræ, prius quam illæ in ſe ipſis exiſtant quoad nos, atque adeò poteſt res creata in æternitate Deo coexiſtere, quæ anticipatè continet durationem intrinſecam ſibi, prius quam exiſtat in hac duratione quoad nos.

65 *Ad vltimũ aſſignatur duplex ratio diſcriminis* Ad vltimam, conceſſis maiori, & minori, nego conſequentiam: ratio autem diſcriminis poteſt eſſe duplex. Prima: nam immenſitas ratione ſui non eſt infinita in ratione durationis, & idcirco nequit præcontinere ratione ſui loca futura, ac proinde corpus non præſens phyſicè, nequit diuinæ immenſitati coexiſtere; æternitas autem, cum infinita ſit in ratione menſuræ durationis, continet durationes creatas prius quam exiſtant in ſe ipſis, & apud nos, & idcirco res non dum exiſtens in propria duratione apud nos, poteſt, ac debet, Deo in menſura æternitatis coexiſtere. Secunda ratio diſcriminis eſt, quod immenſitas ſolum eſt extremum coexiſtentiæ creaturarum ad Deum, non verò

verò ratio continendi creaturas, nec enim creaturæ dicuntur existere in immensitate diuina: æternitas autem non solum est extremum coexistentiæ creaturarum ad Deum, sed etiam mensura, in qua continentur creaturæ, & in qua coexistunt physicè Deo: & ideò, quæ non dum existunt in propria duratione apud nos, coexistunt Deo in mensura superiori, nempè in æternitate, in qua continentur.

66 *Aliud inter æternitatem, & immēsitatem discrimen.* Et ex hoc nascitur aliud discrimen, nempè, quod possit Deus in tempore ratione Immensitatis coexistere rebus creatis, quin ex hoc inferatur mutatio in illo, non verò quod possit ratione æternitatis nouiter in tempore rebus creatis coexistere absque sui mutatione. Cuius ratio constat ex dictis: quia, scilicet, res Deo physicè in æternitate coexistentes continentur in illa; cumque vnumquodque contineatur in alio ad modum illius: consequens fit, quod hoc ipso quod non contineatur immutabiliter, incontinente sequatur mutatio; in immensitate autem non continentur, sed Deus ratione illius rebus creatis coexistit per contactum virtutis, qui contactus, cum operatio sit, ad illas prout in proprijs durationibus extra Deum terminatur: vnde ratione mutationis rerum absque vlla mutationis specie ex parte Dei potest nouiter cum creaturis localiter coexistere.

67 *Primum inconueniens.* Denique arguunt ex pluribus inconuenientibus, quæ ex nostra sententia videntur inferri. Primo ex illa sequitur, bis quamcumque creaturam produci, semel in æternitate, ac deinde in propria mensura. Probatur sequela: nam in æternitate est producta ab æterno, in propria mensura in tempore producitur: ergo bis producitur quodlibet ens creatum.

Secundū inconueniens. Sequitur secundo, non posse Deum de absoluta potentia rem semel creatam redigere in nihilum; consequens illius omnipotentiæ aduersari videtur: ergo futura non existunt Deo physicè in mensura æternitatis. Patet sequela: supposito namque, quod res sit futura, non potest non in æternitate existere; at nec de potentia absoluta potest Deus facere vt res semel futura, si semel extitit præterita, aut futura non sit: ergo nec valet sua vtens absoluta potentia facere quod in æternitate physicè non existat; & consequenter nequit illam redigere in nihilum.

Tertium. Sequitur tertiò: res omnes creatas præteritas, præsentes, & futuras physicè inter se coexistere simul, quod est absurdum. Probatur sequela: nam, quæ vni tertio coexistunt, necessario debent coexistere inter se; at per Nos omnia præterita, præsentia, & futura diuinæ æternitati coexistunt: ergo etiam physicè coexistunt inter se.

68 *Quartū.* Quarto sequitur, duas contradictorias simul in æternitate de eadem re verificari; consequens est absurdum: ergo præsentia futurorum ad Deum in æternitate non est physica. Patet sequela: nam de Anti-Christo verificatur, quod existit physicè in æternitate, vt fatemur, & simul verum est de illo dicere, quod non existit in æternitate. Quod probo: nam bene valet, *Anti-Christus non est existens in æternitate: ergo Anti-Christus in æternitate non existit*, iuxta regulam Dialecticorum, ab affirmatiua ad negatiuam variato prædicato penes finitum, & infinitum; at antecedens est verum: ergo & consequens.

Vltimū inconueniens. Denique sequitur: vari multitudinem actu infinitam; consequens est falsum: ergo & nostra resolutio, & doctrina. Patet sequela: etenim multitudo cogitationum hominis, aut Angeli, successiuè futura, est infinita; at tota hæc multitudo existit simul physicè in æternitate: ergo datur in æternitate actu, & simul multitudo infinita.

69 *Aliquorum solutio.* Ad primum inconueniens, quidam respondent negando sequelam, eo quod licet cuiusuis entis creati productio considerata per modum actionis sit ab æterno in æternitate diuina, passiue tamen accepta ab æterno non est, sed in tempore in propria mensura, ac proinde non sequi bis idem produci; etenim ad hoc exigebatur vt passiuè, etiam accepta creatio ab æterno esset in æternitate.

70 *Reijcitur dupliciter.* Cæterum contra hanc solutionem facit in primis, quod existentia nequit rei creatæ communicari in aliquo statu, qualiscumque sit, nisi media creatione passiuè etiam accepta; at existentia communicatur rei creatæ in æternitate ab æterno, alias non posset in æternitate coexistere Deo: ergo media creatione accepta passiuè, quæ in æternitate ab æterno terminetur ad illam. Secundo contra illam facit: nam creatio accepta passiuè est ens creatum; at omne ens creatum, siue præteritum, siue præsens, siue futurum, ab æterno Deo in æternitate coexistit, ac proinde existit: ergo creatio accepta passiuè coexistit Deo in æternitate ab æterno, & eodem modo existit in illa.

71 *Primo inconuenienti occurritur.* Vnde aliter ad primum inconueniens respondeo, negando sequelam: nam productio rei creatæ in æternitate, & in tempore non est duplicata productio, sed illamet, quæ in tempore apud nos non est de facto producta, sed producenda, producenda, prout præsens iam Deo in mensura superiori, & extrinseca.

Ad 2. respōdetur. Ad secundum inconueniens respondeo, distinguendo consequens; respectiuè ad æternitatem, in qua continetur vt in mensura superiori, & extrinseca, concedo sequelam, quod, scilicet, non possit in nihilum redigi respectiuè, ad tempus præsens, in quo vt in mensura intrinseca existit, nego sequelam: nam respectiuè ad tempus nostrum potest Deo suspendente concursum quoad materiam, & formam perire, si sit res composita ex illis; & consequenter anihilari, seu in nihilum redigi, iuxta quam distinctionem minor argumenti admittatur.

Ad tertium respondeo, negando sequelam, quam non conuincit probatio *ibi* facta: nam prædictum axioma intelligendum est, quando aliqua coexistunt vni tertio, quod est vnum tam formaliter, quam virtualiter; secus autem quando, etsi sit formaliter vnum, est tamen virtualiter multiplex, æternitas autem eum formali vnitate, gaudet multiplicitate virtuali, quatenus æquiualet diuersis durationibus nostris, & res creatæ non existunt illi secundum vnam, & eandem virtualitatem, sed secundum diuersas, quælibet, scilicet, secundum quod æquiualet propriæ, & intrinsecæ durationi. 72 *Ad 3.*

Ad quartum nego sequelam. Ad eius probationem dicatur, Dialecticorum regulam esse intelligendam, quando propositio affirmatiua de prædicato infinito enunciat media copula vniente pro duratione indiuisibili, tam formaliter quam virtualiter, vt in hac; *Petrus est non legens: ergo Petrus non legit*, tunc namque nullum in hoc modo arguendi vitium committitur, secus autem si copula vniat pro mensura aliqua, quæ quamuis sit indiuisibilis, & vna formaliter, est tamen diuisibilis, & multiplex virtualiter: tunc enim arguitur à non distributo ad distributum ex parte copulæ: nam cum in affirmatiua, negatio infinitanter accepta non cadat in copulam, non distribuit illam; in negatiua autem copulam distribuit, quia super illam cadit; & quia æternitas est huius conditionis, vt constat ex dictis; ideò in propositionibus, quarum copulæ vniunt pro illa, non tenet Dialecticorum regula: nam perinde est, ac si ita argueremus: *Anti-Christus habet non esse in aliqua virtualitate æternitatis: ergo in nulla virtualitate illius habet esse*, in quo manifestè deprehenditur prædictus defectus. 73 *Ad quartum.*

Ad vltimum inconueniens dicatur, simultatem in æternitate esse talem *secundum quid*, & extrinsecam rebus creatis: vnde non repugnat multitudinem infinitam, esse simul, hac simultate, sicut quia cognitio est extrinseca rebus creatis, nulla est repugnantia, quod simul in cognitione Dei detur multitudo cognitionum infinita, & vtriusque ratio eadem est, nempè, quia ea, quæ solum in æternitate, vel in cognitione sunt simul, habent simultatem tantum *secundum quid*, & simpliciter successionem, vnde claudi non debent in vna specie numeri, sed in pluribus prædicta simultate gaudentibus. 74 *Ad vltimum.*

§. VLTIMVS.

Aliter prima ratio formatur, & alia argumenta diluuntur.

ALITER potest primæ ratio sic formari, in æternitate non datur successio formalis, nec formalis extensio, & consequenter nec præteritum, & futurum formaliter, sed tantum formaliter præsens: ergo verbo vniente pro nunc æternitatis, sumpto formaliter, verum est dicere, Anti-Christus existit de præsenti in æternitate, falsum autem, quod est futurus in illa. 75 *Aliter formatur ratio prior.*

Oppones primo: esto æternitas non sit extensa formaliter, nec formaliter successiua; est tamen extensa, & successiua virtualiter: ergo datur in illa præteritum, & futurum virtualiter, & consequenter, esto Anti-Christus non sit futurus æternitati sumptæ formaliter, nec in illa formaliter sumpta, est tamen futurus virtualiter in æternitate. Explicabis Anti-Christus non est præsens æternitate vt æquiualenti huic nunc nostri temporis: ergo sumpta æternitate vt huic nunc æquiualenti Anti-Christus est futurus. Patet consequentia: dicit namque Anti-Christus aliquam habitudinem ad æternitatem vt æquiualentem huic nunc: sed non habitudinem præsentis ad illam prout sic: ergo habitudinem futuri. 76 *Oppones primo.*

Respondeo, concedendo consequentiam: nec in hoc aliquod inconueniens apparet, imò videtur necessario dicendum, tum: quia iuxta qualitatem extensionis durationis debet concedi successio; sed successio consistit in præterito, præsenti, & futuro: ergo extensio virtualis dicit præsens, præteritum, & futurum virtualiter; & consequenter si æternitas est extensa virtualiter, datur in illa præteritum, & futurum virtuale. Tum etiam: nam distantia in duratione, est penes præteritum, præsens, & futurum, sed Anti-Christus distat duratione ab æternitate vt æquiualenti huic nunc nostri temporis: ergo non est præsens illi prout sic, sed vel præteritus, vel futurus. Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur primo: quia non est simul duratione cum æternitate vt æquiualenti huic nunc nostri temporis, aliàs esset simul duratione cum nostro tempore: ergo distat duratione ab illa sic inadequate sumpta. Secundo: nam existens Salmanticæ distat loco ab existēte Matriti formaliter, & virtualiter ab immensitate, secūdum virtualitatem, qua est præsens Matriti, aliàs existens Salmanticæ esset præsens toti immensitati, nedum sumptæ formaliter, sed etiam omni illius virtualitati: ergo pariter Anti-Christus nō existens in hoc nunc nostri tēporis, distat duratione ab æternitate vt 77 *Respond. argumento, & veritas solutionis monstratur.*

æquiua-

æquiualenti, & præsenti huic nunc nostri temporis. Denique: nam Anti-Christus est futurus nostræ durationi præsenti: ergo etiam est futurus æternitati, vt æquiualenti huic nunc.

78 *Replicabis.* Sed oppones: ergo Anti-Christus non potest in hoc nunc nostri temporis verè enunciari præsens Deo in æternitate; consequens aduersatur nostræ sententiæ: ergo solutiò à Nobis traddita nequit sustineri. Probatur consequentia: non potest in hoc nunc nostri temporis enunciari præsens Deo in æternitate vt æquiualenti huic nunc, nec in æternitate vt æquiualenti durationi Anti-Christi futuræ: ergo nullo modo. Consequentia tenet. Antecedens pro prima parte est certum, & pro secunda probatur: æternitas vt æquiualens durationi Anti-Christi non est præsens, sed futura, vt concessimus: ergo non potest nunc enunciari Anti-Christus præsens in æternitate.

79 *Respond.* Respondeo, negando consequentiam: ad probationem: nego antecedens pro secunda parte: ad illius probationem, distinguo antecedens: dicta æquiualentia non est præsens in æternitate vt æquiualenti huic nunc, concedo antecedens: non est præsens in æternitate sumpta formaliter, nego antecedens, & consequentiam: nam licet æquiualentia ad durationem futuram non sit simul cum æquiualentia ad durationem præsentem sumptam reduplicatiuè, & simultate virtuali vtraque tamen æquiualentia sumpta formaliter est præsens, & neutra est futura æternitati sumptæ formaliter, & sic verum est de Anti-Christo in hoc nunc nostri temporis enunciare, quod existit in ęternitate, verbo vniente pro nunc æternitatis sumpto formaliter, quamuis non sit verum, quod existit in æternitate vt æquiualenti huic nunc nostri temporis.

80 *Vrgebis.* Sed instabis: ergo absoluta non est concedendum, nec afferendum, in hoc nunc nostri tempori Anti-Christus existit in æternitate, sed quod existet in illa. Probatur consequentia: quia paternitas vt virtualiter distincta ab essentia, non communicatur filio, quamuis sumpta realiter filio, quamuis sumpta realiter, & formaliter communicetur filio, hæc est falsa absolutè, *paternitas communicatur filio*, & hæc absolutè vera, *paternitas non communicatur*: ergo licet Anti-Christus sit præsens æternitati sumptæ formaliter, quia tamen non est præsens æternitati sumptæ virtualiter, prout æquiualet huic nunc nostri temporis, non est absolutè asserendum in hoc nunc nostri tempori Anti-Christus est præsens æternitati, sed absolutè dicendus est futurus.

81 *Respond.* Respondeo, negando consequentiam: ad probationem, concesso antecedenti, nego consequentiam, ratio autem discriminis est: nam nomine *paternitatis* significatur entitas diuina vt virtualiter ab essentia distincta, & quia prout sic non communicatur, ideò absolutè dicitur *paternitas non communicatur*, nomine autem æternitatis non significatur distinctio virtualitatum, sed æternitas secundum esse formale, & ideò absolutè asseritur, *Anti-Christus est præsens Deo in æternitate*, & vt negetur addendus est terminus explicans distinctionem virtualitatem, v. g. asserendo, *non est præsens æternitati vt æquiualent huic nunc nostri temporis*: nam per huiusmodi additamentum denotatur distinctio virtualitatum, secundum quas Anti-Christus non coexistit Deo in æternitate.

82 *Sed adhuc vrgebis.* Sed adhuc vrgebis: ergo ad minus concedendum est dari aliquam formalitatem in æternitate, cui Anti-Christus non coexistat, quod non admittunt Auctores nostræ sententiæ. Probatur consequentia: quia paternitas, & diuina essentia virtualiter distinguuntur, hæc est vera, *aliqua diuina formalitas non communicatur filio*, nempè paternitas; sed æternitas vt correspondens nunc nostri temporis virtualiter distinguitur à se ipsa, vt æquiualenti tempori Anti-Christi: ergo concedendum est dari aliquam formalitatem in æternitate, cui Anti-Christus non coexistat.

83 *Respond.* Respondeo, negando consequentiam: ad probationem, nego consequentiam: ratio autem discriminis est: nam inter paternitatem, & essentiam datur distinctio virtualis formalitatum, ita vt quamuis distinctio sit virtualis, extrema tamen sunt formalitas, & formalitas, & ideò verificatur vnam formalitatem communicari, & alteram non communicari, æternitas autem non diuiditur, adhuc ratione nostra in plures formalitates, sed est vna, & indiuisibilis, tam formaliter, quam virtualiter, propter sui eminentiam continens omnes temporum differentias, & illis æquiualens: sicut vnica omnipotentia continet omnes creaturas, & vnica scientia in Deo attingit omnia scibilia, & ideò non datur in æternitate formalitas, cui Anti-Christus non coexistat, sicut nec datur in omnipotentia formalitas non cognita ab intellectu Beati, etsi non cognoscatur adæquatè.

84 *Replicabis.* Sed dices, distinctio virtualis, aut rationis formalitatum, probatur ex verificatione duarum contradictoriarum, quia non possunt de eodem re, & ratione verificari: vnde quia istæ sunt veræ, *essentia communicatur, paternitas non communicatur*, inferimus paternitatem, & essentiam, saltim ratione distingui; sed istæ sunt veræ, *æternitas vt continens durationem hodiernam, non continet Anti-Christum, nec illi coexistit, æternitas vt continens durationem Anti-Christi futuram coexistit Anti-Christo, & est illi præsens*; ergo inter æternitatem vt continentem durationem hodiernam, & ipsam vt continentem durationem futuram, est distinctio saltim rationis ratiocinatæ.

85 *Respond.* Respondeo, distinguendo minorem pro prima parte: æternitas vt continens durationem hodiernam, non continet durationem Anti-Christi futura, ly *vt* cadente supra rectum continentiæ sumptum formaliter, nego minorem: cadente supra rectum, & obliquum, concedo minorem, & nego consequentiam: sicut enim quilibet Beatus per beatificam visionem attingit omnipotentiam, & omnem illius continentiam sumptam formaliter, vnde videt omnipotentiam vt continentem equum, reduplicato eo quod continentia equi dicit in recto: non tamen omnis visio attingit omnipotentiam vt continentem equum, ly *vt* cadente supra rectum, & obliquum: ita duratio futura coexistit æternitati vt continenti durationem hodiernam, ly *vt* cadente supra id, quod continentia durationis hodiernæ importat in recto, non tamen si cadat supra rectum, & obliquum, & sicut hæc est vera, *omnipotentia vt continens hominem, continet equum*, ly *vt* cadente supra rectum, falsa autem determinante, vel specificante rectum, & obliquum: ita de æternitate vt continente durationem hodiernam, & durationem futuram, est discurrendum.

86 *Instabis.* Instabis: ergo quamuis duratio hodierna, & crastina inter se non coexistant, vtraque tamen coexistit æternitati toti, & totalitèr. Patet consequentia: nam coexistit vtraque toti æternitati secundum omnem continentiam sumptam in recto, & solum non coexistunt illi secundum adæquatam continentiam, pro eo quod continentia importat in obliquo, sed obliquus continentiæ durationis hodiernæ, est hodierna duratio: ergo duratio crastina coexistens æternitati vt continenti durationem hodiernam secundum id, quod dicit in recto, non autem pro eo quod in obliquo importat, coexistit toti æternitati, & totaliter, quamuis non coexistat omni durationi creatæ importatę in obliquo.

87 *Respond.* Respondeo, distinguendo consequens toti, & totaliter totalitate formali, concedo consequentiam: totalitate eminentiali, nego consequentiam: nam licet duratio crastina coexistat ęternitati vt continenti durationem hodiernam, continentia durationis hodiernę sumpta formaliter, non tamen coexistit illi continentię eminentiali eminenter, idest, prout est Deo ratio coexistendi durationi hodiernæ: sicut Beatus videns omnipotentiam, videt omnem continentiam actiuam omnipotentiæ, sumptam formaliter; & consequenter videt illam adęquatè, & totaliter totalitate formali, non tamen videt omnem continentiam eminentialem eminentialiter: quia non videt omnipotentiam vt ex ratio videndi, & cognoscendi omnem creaturam; & sicut nihil recti omnipotentiæ latet videntem, sumpta omnipotentia formaliter, latet tamen continentia aliqua sumpta eminenter, quia non attingitur prout est ratio cognoscendi omnem creaturam, sed aliquam: ita nihil recti ęternitatis formaliter non coexistit durationi crastinę, eminenter tamen non omnis virtualitas ęternitatis illi coexistit, quia ęternitatis vt est Deo ratio continendi durationem hodiernam, & illi coexistendi, non coexistit durationi crastinæ.

88 *Secundo principaliter arg.* Secundo arguitur: si Anti-Christus esset pręsens ęternitati Dei, sequeretur posse Deum absolutè affirmare Anti-Christus nunc est pręsens physicè; consequens est falsum: ergo futura contingentia non sunt Deo ab ęterno physicè in ęternitate pręsentia. Falsitas consequentis patet: nam si posset Deus nunc absolutè affirmare Anti-Christus est physicè pręsens, hęc propositio, *Anti-Christus est physicè existens* absolutè à Deo prolata esset vera; hoc autem admitti non potest, alias etiam hęc propositio, *Anti-Christus existit*, à nobis absoluta prolata esset vera; cum non varietur propositionum veritas ex distinctione proferentium; est autem falsa vt à nobis prolata, vt omnes fatentur, & consequenter etiam est falsa absolutè à Deo prolata: ergo Deus non potest hodie absolutè affirmare Anti-Christus est physicè pręsens.

89 Sequela autem probatur: si Anti-Christus esset præsens æternitati diuinæ, posset Deus hodiè absolutè affirmare, *ego sum præsens Anti-Christo*, cum re vera ita sit, vt supponimus: ergo etiam posset absolutè affirmare, *Anti-Christus mihi est præsens*. Patet consequentia: nam idem est Deum esse præsentem Anti-Christo, & Anti-Christum esse Deo præsentem: ergo si hæc est vera absolutè à Deo prolata, *ego sum præsens Anti-Christo*, hæc est etiam vera absolutè prolata, *Anti-Christus mihi est præsens*. Tum sic ergo etiam hæc propositio, *Anti-Christus est præsens*, est vera absolutè à Deo prolata. Patet consequentia primo a paritate rationis. Secundo: quia bene valet, *est præsens Deo: ergo est præsens*; & consequenter si hæc propositio, *Anti-Christus est præsens Deo*, est vera absolutè prolata, hæc etiam, *Anti-Christus est præsens*, absolutè a Deo prolata erit vera. Tertio: nam illa propositio est vera absolutè, cuius extrema existunt in duratione proferentis propositionem; sed Anti-Christus existit, & est præsens in duratione Dei: ergo hæc propositio, *Anti-Christus est præsens*, *Anti-Christus est existens*, absolutè a Deo prolata est vera. Denique: nam a coexistentia duorum ad illorum existentiam est bona consequentia: ergo si hæc, *Anti-Christus mihi*

coexistit, vel *mihi est præsens*, à Deo absolutè prolata est vera; hæc etiam, *Anti-Christus est præsens*, vel *Anti-Christus est existens*, absolutè à Deo prolata est vera.

90 *Respond.* Respondeo, negando sequelam. Ad probationem, concesso antecedenti, & prima consequentia, nego secundam consequentiam; ratio autem discriminis est: nam verbum *sum*, *est*, *fui*, habet tria, nempè significare cum tempore, vnire extrema pro tempore, quod significat, & restringere extrema vt existant pro differentia temporis importati per copulam: à primo, & secundo non potest absolui intra propositionem: bene tamen à tertio: nempè à restrictione extremorum, ita vt existant pro differentia temporis, quod importat, vt patet in hac propositione, *homo est animal*, in qua, vt docetur *in Summulis*, verbum *est* absoluitur à tempore, hoc est, non exigitur ad veritatem propositionis, quod extrema existant in tempore præsenti: nam illa propositio ab æterno est vera, & in hac, *Petrus possibiliter currit*, ratione aduerbij ampliatis, copula non restringit; vt autem verbum *est* de præsenti non petat ad veritatem propositionis existentiam extremorum, necessum est, quod in propositione aliquis terminus ingrediatur impediens restrictionem, & faciens illud vnire pro alia duratione, licet ad modum temporis significata: cum enim de se petat extrema pro tempore præsenti existentia, vt hæc exigentia impediatur, oportet vt in propositione aliquis terminus ingrediatur faciens verbum stare pro diuersa mensura; quia ergo Deo afferente, *ego sum præsens Anti-Christo*, vel *Anti-Christus mihi est præsens*, ingreditur Deus propositionem vt extremum coexistentię: fit vt ratione illius, verbum impediatur ad restringendum pro tempore præsenti, & trahatur vt stet pro mensura æternitatis, in qua Anti-Christus est præsens; ac proinde quod propositiones istæ absolutè à Deo prolatę sint veræ; in hac autem *Anti-Christus est præsens*, quamuis proferatur à Deo, nullus terminus ingreditur impediens restrictionem verbi pro mensura temporis, quam significat: & trahens ad standum pro mensura altiori, & ideò petit ex modo suæ significationis ad sui absolutam veritatem, quod Anti-Christus existat, & sit præsens in nunc nostri temporis, quod est falsum, & ideò est falsa prolata absolutè.

91 *Ad 1. & secundā* Et ex his ad primam consequentię probationem constat solutio. Ad secundam, nego antecedens: arguitur enim ab amplo ad non amplum affirmatiuè sine destributione ampli, sicut ista non valet, *Anti-Christus existit in æternitate: ergo Anti-Christus existit*, ob talem defectum. *Ad tertiam.* Ad tertiam, nego maiorem, quando verbum absolutè prolatum; & aliam durationem importat, vt in præsenti contingit ob rationem datam. *Ad vltimam* Ad vltimam probationem dicatur, consequentiam istam tenere, *Anti-Christus coexistit Deo: ergo existit in æternitate*, quia verbum in antecedenti, & in consequenti vnit pro eadem mensura; hæc autem, *Anti-Christus Deo coexistit: ergo Anti-Christus existit*, absolutè prolata non valet: quia in antecedenti verbum stat pro mensura æternitatis, eo quod Deus ingrediens vt extremum coexistentiæ, illud impedit vt restringat pro mensura inferiori; in consequenti autem verbum stat pro mensura nostra præsenti, eo quod nullus terminus ingreditur propositionem, illud trahens ad standum pro alia duratione.

92 *Vltimo arguitur.* Denique arguitur: quando primo Anti-Christus extra causas existat, primo coexistet æternitati Dei: ergo nunc non coexistit Deo in æternitate. Probatur antecedens: aliter coexistit Anti-Christus æternitati diuinæ quando extra causas existit, ac nunc, quando futurus est; sed hæc alietas in nullo alio consistere potest, quam in eo quod extra causas existens coexistit de præsenti æternitati, modo vero non de præsenti, sed de futuro: ergo quando primo Anti-Christus extra causas existat, coexistet physicè primo æternitati.

93 *Respond.* Respondeo, negando antecedens. Ad probationem, distinguo maiorem: alitèr verbo vniente pro nunc æternitatis, vt mensura, vtriusque extremi inuicem coexistentis, nego maiorem: verbo vniente pro nunc nostri temporis, vt mensurante Anti-Christi existentiam, concedo maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: si namque verbum vniat pro nunc æternitatis, nulla est differentia in hoc nunc, & in tunc Anti-Christi existentis, bene tamen verbo vniente pro nunc nostri temporis: nam verbo sic vniente, falsa est propositio enuncians nunc Anti-Christi coexistentiam ad Deum, & existente Anti-Christo erit vera: hoc autem non probat inceptionem in coexistentia ad Deum in æternitate, sed in coexistentia prout mensurata per nunc nostri temporis ex parte Anti-Christi.

94 *Dubium pro complemento* Inquires pro complemento disputationis, an sicut ista propositio conceditur, *futura coexistunt Deo in æternitate ab æterno*, possit etiam hæc concedi, *futura coextiterunt Deo in æternitate ab æterno*, vel hæc, *futura fuerunt præsentia physicè Deo in æternitate ab æterno*, *& erunt illi in æternitate præsentia*. Negatiuè respondet Molina *vbi supra*, quem alij ex nostra Schola sequuntur, ducti ex eo quod verbum præteriti, & futuri temporis dicunt successionem, quæ futuris vt in æternitate existentibus conuenire non potest.

95 Affirmatiuè tamen respondeo, ductus ex eo quod verbum præteriti, aut futuri temporis non dicunt successionem ex parte rei cognitæ, sed solum ex parte modi significandi; at æternitati non repugnat concipi ad modum præteritæ, aut ad modum futurę: ergo non repugnat illi significari per verba preteriti, & futuri temporis, & illis mediantibus in propositione importari. Et confirmatur: quia teste D. Tho. *in hac 1. p. q. 10. art. 2. ad 4.* verbum preteriti temporis enunciatur de Deo, vnde hæc est vera propositio, *Deus fuit*, quia ęternitas significari potest ad modum preterirę: ergo verbum *fuit*, non dicit successionem, aut imperfectionem ex parte rei significatę, sed solum ex parte modi significandi. Patet consequentia: quia vt Docet D. Tho. *supra q. 13. art. 3.* verba, seu nomina importantia imperfectionem ex parte rei significatę nequeunt cum proprietate dici de Deo. *Respond. affirmatiue, & probatur*

Quod amplius vrgetur: nam vt cum pluribus Thomistis *in Dialectica cap. de verbo* defendimus, hęc propositio est ęternę veritatis, *homo fuit animal*, non minus quam ista, *homo est animal*, eo quod connexioni essentiali non repugnat concipi ad modum preteritę, etsi illi preterito repugnet: ergo verbum *fuit* non importat preteritionem, aut successionem ex parte rei significatę, sed solum ex parte modi significandi; & consequenter poterit ista propositio concedi, *futura, & præterita sunt, fuerunt, & erunt physicè Deo in æternitate præsentia*. Et hęc de ista disputatione. 96

DISPVTATIO XXXXII.

An physica futurorum pręsentia in ęternitate conducat, vt Deus ista certò intuitiuè cognoscat.

§. I.

Relatis sententijs, statuitur prima conclusio.

In hac difficultate tres versantur sententię. Prima absolutè negat horum futurorum pręsentiam ad Dei cognitionem, quam de illis habet, requiri. Ita omnes Auctores *disputatione præcedenti* pro prima sententia relati, imò illorum aliqui ex tali pręsentia tolli à Deo futurorum scientiam contendunt, quod fusè prosequitur Alarcon *vbi supra cap. 9.* Tenet etiam illam Molina *vbi supra disp. 14. concl. 2.* etsi nobiscum in futurorum physica pręsentia ad ęternitatem consentiat. 1 *Prima sententia.*

Secunda per oppositum docet, adeò esse necessariam physicam futurorum pręsentiam, vt sine illa, nec ratio certitudinis, aut infallibilitatis in Dei cognitione subsistere possit. Hanc tenent, & doctès, vt solent, suadent PP. Salmanticenses *vbi supra dub. 4.* Tertia inter vtramque media defendit, pręsentiam physicam futurorum ad ęternitatem necessariam non esse ad certitudinem cognitionis diuinę ad illa terminatę, bene tamen vt prędicta cognitio sit intuitiua. Ita patet Granadus *vbi supra disp. 4.* & noster S. Tho. *in præs. disp. 19. art. 4.* veram sententiam tribus conclusionibus explico. 2 *Secunda. Tertia.*

Prima sit: *Respectiuè ad causas contingentes nulla esse potest ratio certitudinis cognitionis diuinæ, nisi physica præsentia futurorum ad æternitatem.* Constat primo hęc conclusio ex D. Tho. in pręsenti art. vbi de futuris contingentibus asserit, non posse certę cognitioni subesse, quandiu considerantur intra causas, bene tamen prout extra illas in se ipsis existentia; verba D. Thomę sunt hęc: *Contingens aliquod dupliciter potest considerari, vno modo in se ipso secundum quod iam in actu est, & sic non consideratur vt futurum, sed vt præsens, nec ad vtrumlibet contingens, sed vt determinatum ad vnum, & propter hoc sic infallibiliter subdi potest certæ cognitioni: alio modo potest considerari contingens vt est in sua causa, & sic consideratur vt futurum, & vt contingens nondum determinatum ad vnum: quia causa contingens se habet ad opposita, & sic contingens non subditur per certitudinem alicui cognitioni.* Quibus verbis non solum docuit nostram conclusionem, sed etiam rationem efficacem dedit. 3 *Prima conclusio prob. 1.*

Secundo eandem conclusionem ostendo: causa contingens secundum se est indifferens ad esse, & non esse effectus, quem in se continet; at in medio indifferenti non potest aliquid cognosci determinatum: ergo contingens prout intra causas contingentes non potest certo à diuino intellectu cognosci, sed solum potest sui certam cognitionem terminare prout iam extra illas existit; at ab ęterno non existit extra illas in propria mensura, benè tamen in ęternitate: ergo respectiuè ad causas contingentes, nulla esse potest ratio certitudinis cognitionis diuinę terminatę ad futura contingentia, nisi pręsentia physica illorum ad ęternitatem. Idem docuit Angelicus Doctor 1. *Perihyermenias lect. 13. in 1. sent. 38. quæst. 1. art. 5. quæst. 12. de verit. art. 12. & quæst. 12. art. 10. 1. Contra Gentes cap. 67. 2. 2. quæst. 171. art. 6. in hac 1 p quæst. 57. art. 3. & q. 86. art. 4.* Et pluribus alijs in locis. 4 *Secundo prob. conclusio.*

§. II. Non

§. II.

Non esse necessariam praesentiam in aeternitate ad certitudinem scientiae, probatur.

5 *Secunda conclusio.* SECUNDA CONCLUSIO. *Ad certitudinem cognitionis diuinae futurorum contingentium non est medium vnicum praesentia illorum ad aeternitatem.* Ita Caietanus *in praesenti art. 5. contra secundam autem rationem*, quem Auctores tertiae sententiae sequuntur. Suadetur primo ex D. Th. in corpore huius articuli illis verbis: *Vnde omnia, quae sunt in tempore, sunt Deo ab aeterno praesentia, non solum ea ratione, qua habet rationes rerum apud se praesentes, vt quidam dicunt; sed quia eius intuitus fertur ab aeterno super omnia, prout sunt in sua praesentialitate:* sentit ergo Diuus Thomas rationem certitudinis cognitionis diuinae respectu contingentium non esse solam praesentialitatem physicam illorum ad aeternitatem, sed etiam posse a diuino intellectu certo cognosci ratione idearum, vt Caietanus explicat, quas intelligit Angelicus Doctor nomine rationum rerum, quas habet apud se praesentes.

6 *Confirm.* Et confirmatur ex Diuo Thoma *de verit. quaest. 3. art. 6.* vbi docet, omnia à diuino intellectu cognosci in idaeis, cum hoc tamen discrimine, quod idaea respectu pure possibilium, est sola diuina essentia vt imitabilis a creaturis: respectu autem illorum, quae sunt, fuerunt, vel erunt determinatur ex propositio diuinae voluntatis, non autem ad ea, quae nec sunt, nec fuerunt, nec erunt, & sic huiusmodi habent quodammodo in determinatas idaeas. Sentit ergo apertè D. Thom. omnia quae sunt, fuerunt, vel erunt, posse certo cognosci à diuino intellectu ratione idaearum, super addito diuinae voluntatis proposito.

7 *Vrgetur.* Quod amplius vrgetur ex doctrina eiusdem D. Thomę *infra quaest. 19. art. 8.* vbi docet, omnia quae Deus vult infallibiliter euenire eo modo quo vult. Quod etiam docet *q. 22. art. 4. q. 23. art. 6. q. 83. art. 1. ad 3. 1. 2. q. 10. art. 4. ad 2. in 1. ad Anibaldum dist. 47. q. 1. art. 4. ad 4. 3. Contra Gentes cap. 89. 1. Perihyerm. lect. 14.* & alibi passim: ergo ratione huius voluntatis possunt certo à diuino intellectu futura contingentia cognosci.

8 *Probatur ratione.* Secundo probatur ratione ex praeallegatis locis desumpta: medium namque infallibiliter connexum cum alio, est sufficiens ratio infallibilis cognitionis illius; at decretum efficax diuinae voluntatis infallibiliter cum futuritione contingentium connectitur: ergo ratione illius possunt certò cognosci futura contingentia absoluta, & consequenter praesentia physica illorum ad aeternitatem, non est medium vnicum, & necessarium certitudinis cognitionis diuinae ad illa terminatae. Quod amplius confirmo: nam conditionata contingentia certò cognoscuntur a diuino intellectu ratione decreti; & tamen haec futura non sunt physicè diuinae aeternitati praesentia: ergo haec praesentia necessaria non est ex solo capite certitudinis cognitionis diuinae.

9 *Obijcies primo.* Obijcies primo: si futura contingentia absoluta non mensurarentur ab aeternitate ab aeterno, transiret diuina cognitio de abstractiua in intuitiuam in tempore, vt *infra* videbimus, imò & variaretur diuina cognitio; cum ab ęterno cognosceret Deus hanc propositionem, *contingentia sunt mihi futura*, & in tempore cognosceret istam, *futura sunt mihi praesentia*: ergo praesentia physica futurorum ab ęterno negata, diuina scientia variabilis constituitur, & consequenter illius infallibilitas subsistere nequit.

10 *Respondetur.* Respondeo, concesso antecedenti, & prima consequentia, negando secundam, quae subinfertur: nam stat cum variabilitate cognitionis, illius omnimoda certitudo, vt constat in cognitione prophetica, assensu fidei, & scientiae infusae, qui actus variabiles sunt; cum aeternitate non mensurentur, & tamen gaudent certitudine omnino infallibili: vnde ex eo quod scientiae Dei inuariabilitas subsistere nequeat, absque physica futurorum praesentia in aeternitate ab aeterno, non licet colligere praesentiam istam necessario exigi ex capite certitudinis in sensu formali, sed solum in sensu identico, & materiali, eo quod certitudo, & inuariabilitas in diuina cognitione identificata inueniuntur; caeterum ex diuersis capitibus: inuariabilitas quidem ex summa actualitate, ex qua immutabilitas diuina probatur: certitudo verò ex infallibili connexione medij, cui innititur, cum obiecto ad quod terminatur.

11 *Obijcies secundo.* Obijcies secundo: aeternitas cognitionis diuinę est omnino necessaria ad illius certitudinem; at aeternitas in cognitione subsistere nequit, nisi illius obiectum sit inuariabile, nec inuariabilitas ex parte obiecti subsistere potest, nisi mensuretur aeternitate ab aeterno, si huius mensurationis sit capax: ergo cum futura contingentia capacia sint talis mensurationis, necessario exigitur illorum coexistentia cum Deo in aeternitate ab aeterno, vt terminent certam cognitionem diuinam. Minor constat *ex solutione primae obiectionis.* Maior autem probatur: si decretum efficax Dei non mensuraretur aeternitate, non posset certitudo in Dei cognitione saluari respectu futurorum: ergo si illa cognitio aeterna non esset, illius certitudo neutiquam subsistere posset. Consequentia tenet à paritate rationis: si namque decreti aeternitas necessaria est ad certitudinem cognitionis, ipsi vt medio innitentis, à fortiori ęternitas cognitionis necessaria erit, vt illius certitudo existat. Antecedens autem probatur: nam eo ipso quod decretum, aeternum non esset, nec esset infallibilis eius duratio, vsque ad tempus v. g. Anti-Christi; at nisi decreti duratio infallibilis sit vsque ad praedictum tempus, nequit esse infallibilis pro tali tempore existentia Anti-Christi; cum haec a decreto dependeat: ergo nisi decretum efficax sit aeternum, stare non potest certitudo infallibilis cognitionis diuinae de existentia Anti-Christi pro illo tempore.

Respondeo, negando maiorem, ad cuius probationem, concesso antecedenti, nego consequentiam: ratio autem discriminis est: nam decretum est medium, cui innititur diuina cognitio, ac proinde debet esse infallibiliter cum re cognoscenda connexum, vt cognitio ei innitens infallibilis sit; & quia haec connexio subsistere nequit, nisi aeternum sit, vt in argumento probatur: consequens fit, quod decreti aeternitas sit necessaria ad infallibilitatem diuinę cognitionis, quae ratio non militat ex parte cognitionis. & idcirco dispar est ratio. 12 *Respondetur.*

Dices: ideò aeternitas decreti est necessaria, quia decretum est causa rerum futurarum, ac proinde nequit esse infallibilis rerum futuritio absque infallibili permanentia decreti; at etiam diuina intuitio est causa futurorum: ergo illius aeternitas est necessaria ad infallibilitatem euentus illorum; & cum haec necessaria sit ad scientiae certitudinem: sit de primo ad vltimum, quod aeternitas diuinae cognitionis sit necessaria ad eius certitudinem. 13 *Replicabis.*

Respondeo, concessa maiori, & minori, distinguendo consequens: requiritur ratione causalitatis, qua gaudet diuina cognitio, concedo consequentiam: ratione certitudinis in sensu formali, nego consequentiam. *Respondetur.*

Instabis: certitudo scientiae diuinae petit decreti aeternitatem, quia est causa futurorum, quae habet pro obiecto: ergo si ipsa scientia, causa est futurorum, certitudo scientiae ratione sui petet scientiae aeternitatem. 14 *Instabis.*

Respondeo, distinguendo causalem: praecisè, quia est causa, nego antecedens: quia est causa, & medium, cui innititur, concedo antecedens, & nego consequentiam: quia diuina cognitio non innititur in se ipsa, vt in medio, loquendo de cognitione omnino directa, quod si de reflexa loquamur, quae in scientia visionis cognita, futura cognoscit, fateor exigere scientię aeternitatem ad sui certitudinem, non minus quam certitudo scientiae directae petit aeternitatem in decreto, cui innititur. *Resp.*

Denique obijcies, Diuum Thomam *in prima distinctione 38. quaestione prima articulo quinto ad secundum*, illis verbis: *Ad secundum dicendum, quod futurorum contingens non est determinatè verum antequam fiat, quia non habet causam determinatam, & ideò eius certa cognitio haberi non potest ab intellectu nostro, cuius cognitio est in tempore determinato, & successiuè, sed dum est in actu determinatè, verum est; & ideò à cognitione, quae est praesens illi actui, potest certitudinaliter cognosci: & quia cognitio diuina aeternitate mensuratur, quae eadem manens omni tempori est praesens; ideò vnumquodque contingentium videt, prout est in suo actu.* Ergo ex mente Diui Thomae, pręsentia contingentium ad ęternitatem, necessaria est ad certitudinem cognitionis diuinae. Respondeo, Diuum Thomam loqui de futuris contingentibus comparatiuè ad causas contingentes, in quarum respectu, subesse non possunt certae cognitioni, nisi sint in actu; & consequenter in aeternitate contineantur, iuxta sensum primae conclusionis. 15 *Vltima obiectio ex D. Th. diluitur.*

§. III.

Ad quid necessaria sit; explicatur.

TErtia Conclusio. *Praesentia physica futurorum ad aeternitatem, omnino est necessaria, vt cognitio diuina ad illa terminata sit intuitiua.* Conclusionem istam docet D. Thom. locis *Disput. praeced.* pro nostra sententia allegatis, in quibus affirmat, ideò futura videri à diuino intellectu, quia sunt eius aeternitati praesentia. Et 1. *sent. dist. 38. q. 1. art. 5. ad 3.* illis verbis: *Quia cognitio diuina aeternitate mensuratur, quae eadem manens omni tempori est praesens; ideò vnumquodque contingentium videt, prout est in suo actu.* ergo quod scientia Dei ab aeterno sub conceptu visionis, & intuitionis, terminetur ad creaturas futuras, prouenit ex eo quod sunt physicè diuinae aeternitati pręsentes. 16 *Tertia conclusio. prob. ex D. Tho.*

Ratione illam probat Granadus: nam vt Deus intuitiuè cognoscat futura, necesse est, quod existant in aliqua temporis differentia; at eo ipso, quod in aliqua differentia temporis existant, necesse est, quod coexistant diuinae aeternitati: ergo haec illorum coexistentia, aut praesentia, exigitur vt terminent intuitiuam notitiam. 17 *Ratio Granad.*

Haec tamen ratio, nisi praematur magis, non conuincit intentum: tum, quia ad summum probat requiri ex consequenti praesentiam futurorum in aeternitate, vt terminent intuitiuam notitiam, quatenus infertur praedicta pręsentia, ex eo quod existant in propria duratione. *Exc. [illegible]*

Tum etiam: nam sequitur eodem modo exigi ad certitudinem cognitio-

Secundo. cognitionis diuinæ, quo desideratur ad conceptum intuitionis, quod negat Granadus. Probo sequelam: nam ad certitudinem diuinæ cognitionis necessario requiritur decretum inferens illorum existentiam in tempore; eo autem ipso, quod ponatur diuinum decretum, necessario infertur, quod in æternitate contineantur: ergo si ad conceptum intuitionis solum exigitur præsentia in æternitate illata ex existentia in aliqua differentia temporis, eodem modo desiderabitur ad scientiam visionis ex conceptu certitudinis, quo ex conceptu intuitionis.

19 *Responsio alius authoris. Reijcitur primo.* Respondent Granadus, ad conceptum intuitionis requiri futurorum præsentiam per modum motiui, non autem ad certitudinem, ad quam vt motiuum solum concurrit efficax decretum. Sed non satisfacit, primo: quia vel mouet præsentia in duratione propria, vel præsentia in æternitate? Primum est falsum,& aliàs non saluat præsentiam in æternitate ad conceptum intuitionis, aliter atque ad conceptum certitudinis concursum præstare; cum non moueat, sed ex consequenti se habeat. Si secundum dicatur: ergo non debet necessitas præsentiæ in æternitate ex necessitate præsentiæ in propria duratione probari; cum motiuum cognitionis sub quauis formalitate per se primo, & ratione sui exigatura ad illam.

Secundo. Secundo nam motiuum, & medium in quo cognitionis sunt idem; at diuina æternitas non est medium, in quo à diuino intellectu cognoscuntur futura intuitiuè, sicut nec duratio creata, seu creata existentia, est medium in quo intuitiuè aliquid ab intellectu creato cognoscitur: ergo non subsistit præfatum discrimen.

20 *Aliter probatur conclusio* Aliter ergo est probanda nostra conclusio: etenim de ratione notitiæ intuitiuæ, vt ab abstractiua distinctæ, est quod terminetur ad obiectum extra causa existens; & consequenter in aliqua duratione; at futura ab æterno non existunt in propria durationis mensura: ergo vt ab æterno terminent intuitiuam notitiam, omnino est necessarium, quod existant in mensura æternitatis. Consequutio cum minori tenet. Maior autem constat: tum *Probatur ex D. Th. 1.* ex D. Thoma q. 3. *de veritate articulo* 3. *ad* 8. illis verbis: *Ad octauum, quod simplex notitia dicitur non ad excludendum respectu scientiæ ad scitum, qui inseparabiliter omnem scientiam committatur, sed excludendum admixtionem eius, quod est extra genus notitiæ, sicut est existentia rerum, quam addit scientia visionis.* ergo ex mente Diui Thomæ, scientia visionis, seu notitia intuitiua, petit terminari ad obiectum actu extra causas existens.

21 *Secundo.* Secundo probatur maior: quia notitia abstractiua per hoc constituitur, quod abstrahat ab exercitio existentiæ in obiecto, quod inspicit: ergo intuitiua notitia, vt illa distincta, petit obiectum actu exercitè existens extra causas.

Tertio. Tertio, ex diffinitione notitiæ intuitiuæ, quæ dicitur, quod *est notitia rei præsentis, vt præsens est*; at hæc diffinitio debet necessario intelligi de præsentia physica, & non solum de obiectiua; cum etiam abstractiua notitia in sui obiecto inspiciat obiectiuam præsentiam: ergo de ratione intuitiuę notitię est terminari ad obiectum actu exercitè extra causas existens.

22 *Prima solutio reijcitur.* Respondebis primo: sufficere ad rationam notitię intuitiuę terminari ad obiectum presens, preteritum, aut futurum, quia quouis ex his modis ad aliud terminetur, non prescindit ab existentia; & consequenter non est abstractiua. Sed contra primo: cognitio terminata ad obiectum vt futurum, abstrahit, aut prescindit ab illius existentia, vt exercitè presenti: ergo non est intuitiua; cum ei non competat intuitiuę notitię diffinitio. Secundo: obiectum futurum non est presens physicè, sed physicè absens: ergo cognitio terminata ad illud, non est intuitiua, sed abstractiua.

23 *Secunda* Respondebis secundo: sufficere ad conceptum intuitionis terminari ad rem in se ipsa, etsi presens physicè non sit. Sed contra: nam Deus possibilia in se ipsis cognoscit ex parte rei cognitę; & tamen non est visio, sed simplex notitia, nisi velimus vtramque Dei notitiam omnino confundere: ergo ad rationē notitię intuitiuę, non sufficit terminari ad rem in se ipsa ex parte rei cognitę.

24 *Dices. Contra.* Dices: debere terminari ad rem existentem in se ipsa, vt sit notitia intuitiua. Sed contra: nam hęc terminatio, vel est ad rem existentem existentia exercita in reali duratione, vel existentia possibili, vel preterita, aut futura? Si primum, habemus intentum. Secundum non sufficit, vt constat in cognitione simplicis, notitię, quę terminatur ad existentias rerum, vt possibiles in se ipsis, & tamen intuitiua non est. Nec tertium, & quartum sufficiunt, vt probaui impugnando primam solutionem: ergo vt aliqua notitia sit intuitiua, debet terminari ad rem existentem in se ipsa.

25 *Respondebis.* Denique respondebis, de ratione notitiæ solum esse, quod sit cognitio obiecti per propriam speciem mouentem ad rem cognoscendam secundum essentiam existentiam, & alia accidentia, & quia Dei cognitio, ab æterno sic terminatur ad obiecta creata: hinc fit, quod sit intuitiua notitia, esto ab æterno sic terminatur ad obiecta creata: hinc fit, quod sit intuitiua notitia, esto ab æterno in æternitate non sint.

Sed contra primo. Sed contra primo: nam existentia, & cætera accidentia; adhuc per propriam speciem possunt cognosci sub esse futuro, aut præterito, & subesse futuro, aut præterito, sub actuali exercitio existentię extra causas in aliqua duratione præsenti; tres priores modi terminationis non constituunt intuitiuam notitiam, vt probatum relinquo, vltimus autem est quem intendimus: ergo solutio tradita non subsistit.

26 *Secundo.* Contra secundo: quia non minus est de ratione intuitionis terminari ad obiectum presens, quam de ratione gaudij terminari ad bonum possessum: at ad ratione gaudij non sufficit terminari ad obiectum possessum possessione possibili, futura, aut præterita, nec possessione actuali obiectiua, sed physica, & reali: ergo ad rationem notitię intuitiuę, sufficiens non erit presentia possibili, preterita, aut futura, nec actualis in esse obiectiuo, sed necessario exigitur physica actualis presentia.

27 *Denique.* Denique impugnatur prædicta solutio: Deus in tempore cognoscit creaturas vt præsentes, & sibi coexistentes physicè, & ab æterno non cognoscit illas, nisi vt futuras, si semel in æternitate ab æterno non coexistunt; at hæc est sufficiens distinctio vt prima cognitio, intuitiua dicatur, & secunda abstractiua: ergo cognitio habita ab æterno, intuitiua non erit, nisi physica rerum præsentia in æternitate ab æterno admittatur.

§. VLTIMVS.

Argumentis occurritur.

28 *Arguitur primo.* Contra istam conclusionem obijciunt contrarij Auctores primo: notitia rei habita per propriam speciem terminata ad eius quidditatem, existentiam, & accidentia, verè est intuitiua, quamuis duratione, sui obiecti existentiam præcedat; talis notitia potest sic terminari absque præsentia physica extra causas in propria vel aliena duratione: ergo physica futurorum præsentia in æternitate ab æterno, non est necessaria vt Dei notitia ad illa terminata, ab æterno sit intuitiua. Consequentia *Maior prob. 1.* cum minori tenet. Maiorem autem probant primo: nam talis notitia non est abstractiua; cum non abstrahat ab existentia obiecti, nec ab eius duratione: ergo est intuitiua.

29 *Secundo.* Secundo: nam talis notitia perseuerare potest vsque dum obiectum sit præsens physicè in propria duratione; cum non habeat repugnantiam cum illius physica præsentia, vtpotè illam durationem repræsentans, at obiecto reddito præsenti, erit intuitiua: ergo etiam ante illius præsentiam intuitiua erat: eadem namque notitia transire non potest de abstractiua in intuitiuam; cum diuisio notitiæ in ista duo membra sit essentialis.

Tertio. Tertio: cognitio infusa Petro existenti Salmanticæ de Paulo existente Romæ repræsentans illum quoad existentiam, & cætera accidentia, foret intuitiua, etiam si non sit obiecti localiter præsentis: ergo pariter cognitio rei sic ad illam terminata erit intuitiua, non obstante distantia, seu non coexistentia in eadem duratione.

30 *Respons. neg. maiorē. Ad 1. probationem.* Ad hoc argumentum respondeo, negando maiorem. Ad primam illius probationem, nego antecedens: quia licet non abstrahat omnino ab existentia rei, abstrahit tamen ab illa vt actu extra causas exercita, quod sufficit vt sit abstractiua: sicut actus voluntatis, quo desideratur aliquid possidere, ab illius possessione non abstrahet omnino; cum eius possessionem desideret; quia tamen non terminatur ad illud vt actu possessum, ideò non gaudium, sed desiderium est.

31 *Ad secundam.* Ad secundam, concessa maiori, nego minorem: nam quamuis obiectum mihi sit præsens, si tamen cognitio ad illud vt præsens non terminetur, intuitiua non erit, vt constat in notitia intellectuali, quam Petrus clausis oculis habet de Paulo sibi coexistente, & præsente, quæ intuitiua non est: eo quod quamuis obiectum sit præsens, est solum materialiter præsens, secus formaliter respectu notitiæ. Quod si teneamus diuisionem notitiæ in intuitiuam, & abstractiua esse accidentalem, & denominationem intuitionis extrinsecam esse à præsentia obiecti desumptam, vt multi probabiliter docent, in hac sententia, concessa maiori, & minori, nego consequentiam, quam probatio facta non conuincit; cum falsum assumat, nempè, quod prædicta diuisio sit essentialis.

32 *Ad tertiam.* Ad tertiam maioris probationem, concesso antecedenti, nego consequentiam: & ratio discriminis est: nam absque coexistentia locali saluatur terminatio notitiæ ad obiectum, vt extra suas causas exiltens, quod sufficit vt notitia sit intuitiua, quod tamen non saluatur absque coexistentia in duratione: nam eo ipso, quod aliquid extra causas actu exercitè existat, debet in duratione existere, & consequenter omni alteri existenti in duratione coexistere.

33 *Secundo arguit.* Obijciunt secundo: cognitio Dei terminata ad futura est intuitiua ab æterno adæquatè secundum omnem virtualitatem diuinę æternitatis; at futura nō sunt presentia in ęternitate ab æterno adęquatè secundum omnem ęternitatis virtualitatem: ergo presentia physica futurorum in æternitate, necessaria non est ad Dei cognitionem ex conceptu intuitionis. Consequentia videtur bona: si namque absque præsentia physica futurorum in æternitate pro omni illius virtualitate, saluatur in cognitione diuina ratio intuitionis secundum omnem virtualitatem æternitatis, cur

absque

absque physica præsentia in æternitate absolutè, non poterit conceptus intuitionis in Dei cognitione absolutè subsistere? Minor constat ex dictis *in principio præcedentis disputationis*. Maior autem probatur: nam cognitio, qua Deus Anti-Christum cognoscit in hoc instanti, est intuitiua respectu illius, & eadem est ratio de omni alia duratione præcedente, hoc instans: ergo est intuitiua ab æterno adæquatè secundum omnem virtualitatem æternitatis.

34 *Recentiorum solutio impugnatur.* Ad hoc argumentum respondent Recentiores quidam, dicendo veram esse maiorem: ly *ab æterno* mensurante veritatem propositionis, in qua de Deo enunciatur intuitiua futurorum cognitio, secus autem mensurante cognitionem ipsam sub conceptu intuitionis, & in eodem sensu futura in æternitate ab æterno existunt. Sed non satisfaciunt: nam si ab æterno est vera prædicta propositio: ergo ab æterno est cognita à Deo; at non cognitione abstractiua: ergo cognitione, quæ sit intuitio ab æterno.

35 *Vera solutio.* Quare aliter ad argumentum factum respondeo, veram esse maiorem in sensu specificatiuo, secus in re duplicatiuo, idest, quod licet diuina cognitio, quatenus intuitio est, mensuraretur æternitate, vt coexistente omni durationi veræ, aut imaginariæ, non tamen habet quod sit intuitio ex coexistentia æternitatis ad omnem durationem, sed solum ad illam, in qua erit præsens physicè obiectum, ad quod terminatur. Iuxta quam distinctionem, admissa maiori, & minori, nego consequentiam: ratio autem discriminis est: nam præsentia physica obiecti solum est necessario pro illa duratione, ex qua cognitio habet conceptum intuitionis, non autem pro illa, in qua habet intuitionis rationem, sed non ex illa; & quia Dei cognitio non habet ex æternitate secundum omnem sui virtualitatem, quod intuitiua sit, bene tamen ex æternitate secundum aliquam eius virtualitatem: hinc fit, quod non requiratur præsentia physica futurorum in æternitate ab æterno secundum omnem sui virtualitatem, bene tamen pro aliqua.

36 *Obijcies primo.* Sed obijcies primo: creata cognitio nequit esse intuitiua alicuius obiecti in duratione, ex qua non habeat conceptum intuitionis: ergo pariter cognitio diuina; & consequenter si in omni virtualitate æternitatis est intuitiua respectu creaturarum, ex omni æternitatis virtualitate conceptum intuitionis debere.

Secundo. Secundo: in omni virtualitate æternitatis, in qua obtinet diuina cognitio conceptum intuitionis, debet ei correspondere obiectum, ad quod terminatur: ergo, vel secundum esse cognitum, & obiectiuum tantum, & sic erit abstractiua cognitio, vel secundum esse physicum, & reale, & sic obtinere non poterit conceptum intuitionis, quin pro omni æternitatis virtualitate futura Deo in æternitate ab æterno coexistant.

37 *Diluitur prima obiectio.* Respondeo ad primam ex his obiectionibus, concesso antecedenti, negando consequentiam; & ratio discriminis est: nam duratio mensurans creatam cognitionem continere nequit anticipatè obiectum, ad quod cognitio terminatur, & ideò non potest esse intuitiua in duratione aliqua, nisi respectu obiecti sibi in eadem duratione coexistentis; eo autem ipso, quòd in eadem duratione creata obiectum, & cognitio coexistant, obtinet cognitio conceptum intuitionis ex tali duratione; duratio autem mensurans cognitionem diuinam, quia infinita est, continet anticipatè durationes creatas secundum diuersas sui virtualitates; & quia eo ipso quod secundum vnam, alicuius rei creatę durationem contineat diuina cognitio in omni æternitatis virtualitate ad illud intuitiuè terminatur: consequens fit, quod possit in aliqua virtualitate obtinere conceptum intuitionis, quin ex tali virtualitate ei competat, quod sit intuitiua, sed ex alia, ratione cuius talis rei durationem contineat, & illi coexistit.

38 *Ad 2. respondetur.* Ad secundam, concesso antecedenti, distinguo consequens: secundum esse obiectiuum pro illa virtualitate, & physicum pro alia eiusdem durationis, concedo consequentiam: secundum esse obiectiuum tantum in tota illa duratione, nego consequentiam. Ex quo non infertur, quod diuina cognitio, adhuc pro illa virtualitate, sit abstractiua: quia ad hoc exigeretur, quod non esset præsens secundum esse physicum in æternitate, nec secundum vnam virtualitatem, nec secundum aliam.

Tertio sic obijciunt: omnia futura sunt physicè præsentia æuo Angelico; & tamen cognoscit Angelus futura contingentia intuitiuè: ergo præsentia futurorum ad æternitatem sufficiens non est vt Deus illa intuitiuè cognoscat. Probatur maior: ideò omnia sunt diuinę æternitati præsentia, quia cum æternitas sit indiuisibilis, nihil potest illi esse præsens quin toti æternitati sit præsens; at æuum Angeli est duratio omnino indiuisibilis: ergo non potest aliquid esse illi præsens, quin sit illi præsens adæquatè; & consequenter omnia futura sunt physicè præsentia æuo, quod mensurat Angelorum substantiam. 39 *Tertio arguitur*

Respondeo, negando maiorem. Ad cuius probationem, nego etiam maiorem: ly *ideò* dicat causam adæquatam, sed ideò, quia æternitas est indiuisibilis per modum, superioris mensuræ continentis omnes inferiores, & quia vnumquodque ad modum continentis continetur, omnes aliæ durationes in æternitate simul continentur, & si inter se successiuè se habeant, & quia æternitas non potest non omni durationi creatæ esse præsens; æuum autem Angelicum non comparatur ad alias durationes per modum superioris illas continentis, sed per modum perfectioris mensuræ disparatè se habentis ad illas; nec est necessarium, quod omni durationi creatę sit præsens; cum possit de potentia absoluta desinere esse, quo in casu, illis præsens nō esset; ac proinde non statim, & simul omnia sūt præsētia, sed successiuè prout inter se successiuè se habent. 40 *Respondetur.*

Denique obijciunt: si futura cognoscuntur à Deo prout in æternitate præsentia, sequitur, nihil à Deo vt futurum cognosci, nec cognosci vnum tanquam prius alio; consequens est falsissimum: ergo physica præsentia futurorum in æternitate, non solum non iuuat, verum etiam repugnat cognitioni futurorum a Deo. Probatur sequela: in æternitate omnia sunt simul, nec vnum post aliud: ergo si à Deo cognoscuntur futura, prout in æternitate præsentia, nihil à Deo vt futurum cognoscitur, nec vnum tanquam prius alio, sed omnia vt simul existentia cognoscetur. 41 *Denique arguitur*

Et confirmatur: si duo corpora cognoscantur vt perfectè inter se penetrata, non potest vnum cognosci vt prius alio secundum locum, nec vt occupans diuersum locum; at omnia, quæ sunt diuinę æternitati præsentia, cum æternitate sunt penetrata; cum nihil æternitatis sit, cui vtrumque non sit præsens: ergo si futura congnoscuntur à Deo prout in æternitate præsentia, non potest, cognosci vnum, vt prius alio secundum durationem, sed vt omnino simul cum illo. 42 *Confirm.*

Respondeo, distinguendo consequens: vt futurum respectu æternitatis, concedo sequelam: sit futurum respectu nostrę durationis, nego sequelam; & eodem modo ad illud de prioritate vnius ad aliud dicatur, respectu æternitatis non esse prioritatem, bene tamen in propria duratione, & in hoc sensu minor argumenti est neganda. Nec conuincit amplius probatio ibi facta: nam cum æternitas, & si in se sit indiuisibilis, & absque omni successione formaliter, sit tamen successiua, & diuisibilis virtualiter: consequens fit, quod licet respectu illius, nihil sit futurum, nec vnum prius alio; respectu tamen durationum creaturum, quas virtualiter continet, & quibus coexistit, detur futuritio, preteritio, & prioritas. 43 *Respond. argumento.*

Ex quo ad confirmationem respondeo, concesso antecedenti, negando consequentiam: nam duo corpora inter se perfectè penetrata occupant eundem locum, tam formaliter, quam virtualiter; ac proinde nulla possunt gaudere prioritate, nec diuersitate locali; æternitas autem, cum etsi vna formaliter sit, virtualiter tamen sit multiplex, vtpotè continens plures durationes, & illis coexistens secundum diuersas virtualitates, illa, quę æternitatem penetrant secundum esse formale, non penetrant omnem eius virtualitatem; ac proinde possunt diuersis durationibus ab æternitate contentis mensurari, & in ordine ad istas, prioritates, futuritione, ac diuersitate gaudere. 44 *Ad confirmationem.*

Et hæc de ista Disputatione, & Tractatu.

TRACTATVS QVINTVS.

DE DIVINIS IDÆIS.

Apud Diuum Thomam Prima Parte Quæstione quintadecima:

TRACTAT *Doctor Angelicus de Idæi Diuinis quæst. 3. de veritate per octo articulos. In primo distinct. 36. quæstione 2. Primo contra Gentes cap. 54. quod libero octauo articulo 2. Et prima parte quæstione 15. per tres articulos. In quorum primo docet, dari in Diuina mente ideas ab æterno. In secundo, esse plures ideas. Et in tertio, determinat respectu quarum rerum Deus habeat ideas. Pro quorum explicatione sit.*

DISPVTATIO XXXXIII.

An Idæa in Deo sit diuina essentia, vel creatura obiectiuè existens in diuino intellectu?

§. I.

Idearum existentia probatur.

1 *Dari in Deo ideas etiam Gentiles cognouerunt.*

N qua disputatione vt indubitatam supponimus idæarum existentiam, quæ adeò explorata est apud omnes Catholicos, vt D. Thomas *in 1. sententiarum dist. 36. quæst. 2. art. 1. in argumento 1. sed contra*, refert ex Augustino *lib. 83. quæstionum q. 48.* quod qui negat idæas esse, negat filium esse, quod est hæreticum: & *q. 3. de veritate art. 1. in arg. 1. sed contra*, ex eodem Augustino *l. de Ciuitate Dei*, quod qui negat idæas esse, infidelis est; quia negat filium esse. Quam veritatem etiam Phylosophi Gentiles agnouerunt. Plato in Tymeo, qui iuxta Augustinum primus idææ nomen inuenit, rem tamen ipsam Antiquiores cognouere, vt de Socrate refert Eusebius *lib. 11. de præparatione Euangelica cap. 1.* Id ipsam de Phylone, & Plotino, & Magno Trimegisto referunt alij. In eandem conspirarunt sententiam Seneca *Epistola* 66. Tullius *lib. 1. Tusculanarum quæstionum*. Aristoteles 7. *metaphysicæ*, & alibi sæpè imponens Platoni idæas à singularibus extra intellectum separatas posuisse, quod tamen negat Augustinus *lib. 83. quæstionum quæst.* 46. vbi veram de idæis sententiam attribuit Platoni, dicens rationes rerum in diuina mente ab æterno existentes, idæas appellasse, atque in hoc sensu Platonis sententiam, præter Augustinum, acceperunt Cælius Rodiginus *lib. 16. lectionum antiquarum cap.* 16. Clemens Alexandrinus *lib. 4. Stromatum ad finem*. Et Eugubinus ex Plutarcho *lib. 1. de peremni phylosophia*. Quod omnes sequuti Scholastici Doctores *in 1. distinct.* 36 & Theologi cum D. Tho. in præsenti tanquam certam veritatem statuerunt, idæas esse admittendas, in Deo quidem respectu omnium rerum, quas causat; in creaturis autem solum respectu rerum arte factibilium.

2 *Probatur ratione.* Et suadetur breuiter, quia res est manifesta, hac sola ratione ex prænllegatis locis D. Thomæ de sumpta; nam omne agens per intellectum, apud se habet rationem sui operis, nisi ignoret quid agat; sed Deus agit per intellectum, & non ignoranter: ergo sunt apud ipsum rationes rerum, quę dicuntur ideæ. Qua ratione vsus est D. Thomas *quæst. 3. de veritate art.* 1. ex Augustino *lib. 83. quæstionum quæst.* 46. illis verbis: *Quis audeat dicere Deum irrationabiliter omnia condidisse? quod si rectè dici, & credi non potest, restat vt omnia ratione fint condita, &c.* Et paucis interpositis, *atque has rerum rationes, principales appellat ideas Plato, non solum sunt ideæ, sed ipsæ veræ sunt, &c.* Quæ ratio fere est eadem, ac illa, qua vsus est D. Thomas *in 1. articulo huius quæstionis*, ad hanc formam redacta. Agens per intellectum debet in se habere formam rei, quam causat in esse intelligibili, quæ appellatur idæa, & ratio rei fiendæ; sed Deus per intellectum producit creaturas: ergo necesse est ponere in illius mente formas omnium rerum, ad quarum similitudinem fiant, quæ vocantur idæ. Maiorem probat D. Thomas; nam in omnibus, quæ à casu non fiunt forma debet esse finis generationis; at agens nequit formam intendere, nisi in se habeat formæ similitudinem, quam exprimere intendat in effectu, vel in esse intelligibili, vel in esse naturali: ergo agens per intellectum, debet in se habere in esse intelligibili formam rei efficiendæ, ad cuius similitudinem ipsam efficiat, ac proinde in illius mente idæa rei faciendæ necessario est ponenda.

Idææ autem definitio varie solet constitui, Seneca *in quadam Epistola* sic illam diffinit: *Idea est exemplar ad quod artifex inspiciens operatur, quidquid operatur*; qua diffinitione vsus est Aristoteles *septimo metaphysicæ cap. 7. text.* 32. Diuus Thomas *in hac quæst. art.* 1. sic diffinit idæam: *Idea est forma alterius rei præter ipsam existens*. *Et quæst. 3. de veritate art.* 1. sic illius diffinitionem tradit: *Idea est forma, quam aliquid imitatur ex intentione agentis determinantis sibi finem*. Pro cuius explicatione aduertit, formam alicuius rei posse accipi tripliciter: primo pro forma à qua, idest, pro illa à qua efficienter procedit effectus, sicut à forma ignis, quæ est in agente, alius ignis procedit. Secundo pro forma per quam intrinsecè res constituitur, sicut homo per animal rationale. Tertio modo pro forma ad quam, idest ad cuius imitationem aliquid formatur. Quia tamen vnum alterum imitari contingit dupliciter, scilicet, per se, & ex intentione agentis, sicut imago à pictore formatur ex intentione vt suum prothotypum imitetur, & per accidens idest à casu, præter intentionem agentis, sicut multoties in pictoribus accidit vt imaginem alicuius depingant, cuius similitudinem non intendebant: notat D. Thomas ad rationem idęæ, non sufficere habere secundum imitationis modum, sed primum necessario exigit. Quod denotatur per particulam *ad cuius imitationem*, quæ importat habitudinem effectus ad finem. 3 *Duplex idææ diffinitio.* *Forma tripliciter dicitur.*

Et quia operari propter finem contingit dupliciter: primo ab intrinseco, ita vt ipsum agens sibi finem determinet: secundo ab extrinseco per determinationem ab alio superiori agente, vt contingit in operibus naturæ, propter quod dicitur quod *opus naturæ est opus intelligentiæ*. notat insuper Angelicus Doctor, non sufficere ad rationem ideæ, quod ipsam imitetur effectus, nisi ex intentione agentis, qui determinetur sibi finem procedat: vnde non dicitur forma hominis generantis idæa, aut exemplar hominis geniti, quamuis illam imitetur per se. Ex quibus colligitur, *formam* poni in prædicta diffinitione pro genere, in in quo conuenit forma exemplaris cum forma intrinseca, quæ est principium agendi, *quam aliquid imitatur*, vt differentia, non tamen infima, sed subalterna; cum in hac conueniat forma exemplaris cum forma, quæ est principium effectiuum alicuius effectus. Cæteræ autem particulæ explicant vltimam differentiam athomam. 4 *Operari propter finem fit dupliciter.*

Sed dices, si Deus instrumentum creati artificis ad opus artificiose fiendum necessitaret, vere in tali casu ageret per idæam, & tamen non determinaret sibi finem: ergo vltima particula posita à Diuo Thoma redundat in diffinitione ideæ. Probatur minor, non se determinaret ad finem; cum non ageret libere: ergo non determinaret sibi finem. Ad hoc argumentum respondent aliqui, negando maiorem, eo quod ad rationem ideæ requiri existimant, quod effectus imitetur formam ex intentione agentis libere operantis. Et videtur fundamentum habere in D. Thoma *quæst. 3. de veritate art. 1. prope finem corporis articuli*, vbi dicit, quod si Deus ageret ex necessitate naturæ, non haberet idæam. 5 *Opponens.* *Respondent aliqui.*

Hæc tamen solutio non placet; tum, quia in tali casu inspiceret ad exemplar artificiati formaliter; at idæa iuxta Aristotelem, *est exemplar, quod aspiciens artifex operatur*: ergo etiam si necessario ageret, ageret per ideam. Tum etiam; nam si artifex peritus in arte pingendi incidens in amentiam, imaginem depingat iuxta regulas artis, in mente habens prothotypum, cuius similitudinem in imagine exprimat, saluabitur ratio exemplaris; & tamen non aget libere, sed necessario iuxta frequentiorem Thomistarum sententiam 1. 2. *quæst.* 18. *art.* 1. qui nullam libertatem in amentibus recognoscunt, sicut nec in pueris ante 6 *Reijcitur 1. Secundo.*

ante vsum rationis: ergo agentis libertas non est de ratione exemplaris. Probo maiorem, imago depicta ab amente esset effectus artis, esto non ageret libere, sed naturaliter: ergo etiam esset effectus idææ. Patet consequentia; nam ars concurrit *regulatiuè* ex parte subiecti, sicut idæa regulando *obiectiuè*: ergo si causalitas artis, absque agentis libertate saluatur, etiam regulatio obiectiua, in qua idææ causalitas consistit, absque agentis libertate subsistet.

7 *Vera obiectionis solutio.* Quare hac solutionem omissa, ad obiectionem factam respondeo, concessa maiori, negando minorem. Ad cuius probationem, concesso antecedenti, nego consequentiam; nam determinare sibi finem, prout à D. Thoma ponitur in diffinitione idææ, solum denotat, quod finem imitandum per intellectum sibi proponat, siue necessario, siue liberè agat, quod etiam in agente per intellectum saluatur, etsi operetur per modum naturæ. Quod patet, nam per illam particulam solum excludit Diuus Thomas à ratione exemplaris formas naturalium agentium, vt formam ignis, media qua alius ignis generatur, eo quod licet ignis genitus euadat similis generanti in forma, quia tamen hæc forma non inspicitur, nec apprehenditur ab igne generante, ideò non obtinet rationem idææ: ergo non intendit excludere à ratione idææ formam inspectam, quando agens per intellectum naturaliter ageret.

8 Nec obstat doctrina D. Thomæ inter respondendum adducta; nam vt bene obseruauit Sapientissimus Magister Bañez in commentario huius articuli, intelligenda est, si Deus ageret ex necessitate naturæ, vel per emanationem naturalem creaturarum à Deo, vel per productionem, vt potentiæ non intellectiuæ, secus autem si quamuis naturaliter ageret creaturas produceret per intellectum, & voluntatem, tunc namque esto naturaliter ageret, essent ponendæ necessario idææ in diuino intellectu.

§. II.

Eligitur vera sententia, & aliquorum rationes examinantur.

9 *Prima sententia.* His igitur ita suppositis circa existentiam, & diffinitionem idææ, in quibus nihil controuersiæ versatur, quod in examen vertimus est, an idæa ad quam Deus inspiciens creaturas producit, sit diuina essentia, vel creatura ipsa obiecta diuino intellectui? Prima sententia hoc secundum affirmat. Ita Scotus *in 1. distinct. 35. quæst. 1. §. ad ista*, Occamus *ibidem quæst. 5.* Gabriel *articul. 2. notabili 1.* Aliacensis *quæst 6. articul. 3.* probabiliter Ricardus *distinct. 36. art. 1. quæst. 2.* Et Malot *distinct. 35. quæst. 1. in fine.* Rada *tom. 1. controuersia 29. art. 3. conclusione 5.* Et nouissime Arriaga *in metaphysica dis. 8.* Eandem sententiam tenet Durandus *in primo distinct. 36. quæst. 3.* differt tamen ab Scoto in eo quod recognoscit in diuina essentia rationem exemplaris, seu idææ respectu creaturarum, quantum ad perfectiones Deo, & creaturis communes, vt sunt, esse viuere, & intelligere, & si imperfectam ob imperfectam similitudinem: Scotus autem, & eius discipuli nullam exemplaris rationem in diuina essentia respectu creaturarum videntur agnoscere, sed solum in creaturis prout in esse diminuto, seu cognito ab æterno productis.

Scotus. Occamus. Gabriel. Aliac. Ricardus. Maior. Rada. Arriaga. Durand.

10 *Secunda & vera sententia.* Vera tamen sententia defendit, non in creaturis, vt obiectiuè cognitis à Deo, sed in aliquo increato rationem diuinarum idæarum consistere. Hanc tenet Caietanus, Bañez, Zumel, Nazarius, Zanardus, Ripa, & Serra circa istum articulum, Capreolus *in 1. distinct. 36. quæst. 1.* Ferrara *1. Contra Gentes cap. 54.* Quos ex alienis sequuntur Molina *in præsenti disputat. 2.* Vazquez *disputat. 71. capitul. 2.* Arrubal *disputatio vnica.* Fasolis *conclusione secunda.* Meratius *de Deo disp. 30.* Suarez *in metaphysica disputatione 25. sectione 1.* Et præter Scotistas, omnes quos videtim, vno excepto Arriaga, qui in hac parte contra communem suorum Theologorum sententiam voluit magis Scotista, quam Thomista apparere, verum licet nostra sententia communis & verissima in sit; plures tamen rationes, quibus solet ostendi, parum solidæ apparent.

Caietan. Bannez. Zumel. Nazar. Zanard. Ripa. Serra. Capreol. Ferrara. Molina. Vazqu. Arrubal. Fasolis. Meratius. Suarez.

11 *Illā probat Molina.* Primo illam probat Molina, ex eo quod prius est rem aliquam esse possibilem, quam rationem entis habere, & consequenter rationem cognoscibilis, cum ideò sit ens, quia potest fieri: ergo exemplar primum, in quo à Deo fieri posse conspicitur, non est ipsa natura creata sub ratione entis, sed diuina essentia in qua continetur, & a qua obtinet rationem possibilis.

Confirm. Quod ita confirmat; Deus cognoscit creaturas in sua essentia tanquam in causa, in qua virtute continentur: ergo prius videt suam virtutem, in qua continentur, & modum, quo possunt ab illa emanare, quam videat creaturas: ergo diuina essentia prout sic prius visa ostendit Deo modum productionis illarum; & consequenter non creaturæ cognitæ, sed diuina essentia, & virtus continens illas erit exemplar, quod Deus inspiciens, producit creaturas.

12 *Secundo probat Suarez.* Secundo illam probat Suarez; nam idæa debet esse subiectiuè in mente at res creatæ solum habent esse obiectiuè in diuino intellectu: ergo nequeunt esse diuina exemplaria. Maiorem probat; tum, quia munus idææ est determinare actionem externam intellectualis agentis, ac proinde gerit munus formæ, & sicut res naturales determinantur per naturales formas, vel qualitates, ita agens intellectuale per formam intellectualem sibi proportionatam: ergo debet esse subiectiuè in agente intellectuali. Tum etiam, ex alio munere idææ, quod est dirigere actionem agentis intellectualis, vt in certum terminum, & scopum tendat; at hæc determinatio solum potest fieri per actualem mentis repræsentationem, quæ est propria conceptionis formalis subiectiuè intra intellectum existentis: ergo.

13 *Tertio arguit Arrubal. Quarto suadent alij.* Tertio arguit Arrubal; creaturæ vt obiectiuè cognitæ à Deo, essentialiter sunt quædam imitatio alterius: ergo etiam vt sic cognitæ præsupponere debent causam exemplarem; & consequenter prout ita cognitæ, nequeunt esse ideæ, quibus Deus in operando vtatur. Denique aliqui ex nostris Doctoribus sic arguunt: creaturę vt obiectiuè cognitæ à diuino intellectum non sunt aliquid reale, sed quid rationis; at idęa forma realis, sicuti, & realis causa ideati: ergo creaturę vt cognitę à Deo non sortiuntur rationem ideę.

Confirm. Quod ita confirmant; idęa est causa finalis respectu ideati; at res vt obiectiuè cognitę nequeunt esse finis alicuius realis actionis, cum prout sic solum dicant denominationem rationis, quę nequit actum realem finalizare: ergo creaturæ vt cognitę non obtinent rationem ideę.

14 *Ista argumenta non vrgent.* Hęc tamen argumenta parum possunt contrarios Auctores vrgere, non primum; nam assumit falsum, scilicet prius esse, rem aliquam esse possibilem, quam habere rationem entis; cum iuxta Diuum Thomam *infra quæst. 25. art. 3.* ratio absolutè possibilis, quę obiectum diuinę omnipotentiæ est, idem sit quod ratio entitatis, vel in ratione entitatis fundetur, sicut & ratio impossibilitatis in non ente, seu negatione entitatis fundatur, vel est idem cum illa. *Ad 1. respōdetur.* Nec amplius confirmatio conuincit; nam esto Deus pro illo priori videat suam potentiam actiuam, & modum illius, non tamen probat Molina, quod prius quam videat creaturas intueatur modum producibilitatis passiuæ, in quo contrarij Auctores constituunt rationem idææ, cuius falsitatem suo argumento non probat Molina. *Ad confirmationem.*

15 *Ad 2.* Nec magis vrget argumentum Suarez, cuius maior est falsa; nam in diuina essentia vt obiectiuè cognita à Deo reperiri rationem idææ, constat clare ex D. Thoma *art. 1. & 2.* nec illam probationes factæ conuincunt; nam licet res cognita nequeat determinare, aut dirigere, determinatione, aut directione formali, bene tamen determinatione, aut directione obiectiua, quam ad rationem ideæ sufficere docent contrarij Auctores.

Ad 3. Nec tertium argumentum aliquid conuincit; nam licet consequentia sit bona, antecedens autem assumit probandum, scilicet inter idæam, & idæatum debere esse alietatem, & distinctionem realem, quam non probat, sed supponere videtur Arrubal, si namque idem potest idæare seipsum, non est cur creaturæ cognitæ à Deo debeant supponere causam exemplarem; cum ipsæ prout sic cognitæ idæare possint se ipsas sub alia ratione, nempe vt extra causas futuras.

16 *Ad vltimum.* Nec vltimum argumentum plus roboris habet; falsum enim est creaturas vt obiectiuè cognitas à diuino intellectu esse aliquid rationis; tum, quia vt sic habent esse obiectiuum in diuino intellectu, quem nullum ens rationis posse fabricare, veritati est conformius, tum etiam, nam prout sic sunt obiectum diuinæ omnipotentiæ, quod esse aliquid reale realitate essentiæ, licet non realitate existentiæ, multo probabilius est, de quo videatur Theologi *infra quæst. 25. art. 3.* Tum denique, nam finis vt in apprehensione solum existens non est aliquid rationis, sed reale possibile, aut futurum, cum prout sic exerceat finalem causalitatem: ergo creaturæ vt obiectiuè cognitæ à Deo aliquid reale sunt realitate essentiæ possibilis, & si non realitate existentiæ.

§. III.

Vera sententia probatur.

17 *Probatur 1. concl. ex PP.* His ergo, & alijs argumentis omissis, probanda est in primis nostra conclusio ex modo, quo Patres loquuntur de diuinis idæis. Dionysius *cap. 5. de diuinis nominibus, ideas*, ait, *quod exemplaria sunt, diuinæ voluntatis determinatiuæ, & effectiuæ rerum.* Damascenus oratione prima de imaginibus: *Sunt*, inquit, *in Deo imagine & exemplar eorum, quæ ab ipso futura sunt, nempè consilium eius æternum, quod se habet semper eodem modo.* Augustinus tract. 1. in Ioannem ad illa verba, *quod factum est in ipso, vita erat*, ait: *Ideò dictum; quia quod factum est, in Deo habet rationem, quæ vita est*: per rationem autem intelligere idæam, constat ex eodem Augustino *libr. 83. quæstionum quæst. 46.* vbi ait: *Ideas, formas, species, seu rationes appellari*; at hęc omnia rectè verificantur, si idææ diuinæ sint aliquid increatum, quasi subiectiuè existens in Deo, secus autem, si creaturas à Deo obiectiuè cognitas idæas esse asseramus: ergo non creaturæ cognitæ

gnitæ à Deo, sed ipsa increata essentia obtinet rationem ideæ, qua Deus vtitur in rerum formatione.

18 *Secundo prob. ex D.Th.* Deinde suadetur ex D. Thoma, qui perpetuus est in hac doctrina *quæst. 3. de veritate articul. 1. ad sextum*, ex Dionysio asserente, Deum non cognoscere per ideam, respondet, loqui Dionysium de idæa, quæ accipiatur à rebus, non autem excludere à diuina mente increatam ideam. Idem docet *in solutione ad septimum*, & clarius *solutione ad octauum*, his verbis: *Dicendum, quod sicut Deus, quia non potest non esse non indiget essentia, qua sit aliud, quam suum esse; ita quia non potest deficere in cognoscendo, vel sperando, non indiget alia regula à se ipso.* Nomine autem *regulæ* intelligere ideam, constat manifestè, si conferatur solutio cum argumento. Id ipsum expressè docet *in 1. dist. 36. quæst. 2. art. 1. ad 2.* his verbis: *Dicendum, quod si Deus indigeret respicere in aliquod exemplar extra se, esset imperfectum agens, sed hoc non contingit, si essentia sua exemplar omnium rerum ponatur; quia sic intuendo essentiam suam, omnia producit.* Ac tandem *in hac quæstione artic. 1. solutione ad 1. 2. & 3.* expressissimè docet, diuina exemplaria non esse aliquid extra Deum, sed ipsam diuinam, & increatam essentiam.

19 *Tertio probatur ratione.* Tertio suadetur conclusio; inter ideam, & ideatum debet interuenire realis distinctio; at creaturæ, vt obiectiuè cognitæ à Deo, à se ipsis vt existentibus non distinguuntur realiter: ergo vt sic cognitæ nequeunt esse ideæ sui ipsarum, vt existentium. Maior, in qua sola potest esse difficultas, probatur; idæa namque est vera, & realis causa ideati, & mensura, & regula illius, & ideatum, illam realiter imitatur; at inter causam, & effectum, inter mensuram, & mensuratum, debet esse realis distinctio, & nihil potest realiter se ipsum imitari, sicuti, nec esse realiter simile sibi ipsi, cum inter duo realiter similia interueniat realis relatio, quæ eiusdem ad se ipsum esse non potest: ergo inter ideam, & ideatum realis distinctio debet internenire.

20 *Respondent aliqui.* Ratio ista, quam vsque ad satietatem prosequitur Vazquez *vbi supra num. 7.* displicuit Molinæ, Suarez, & quibusdam alijs eiusdem familiæ, & ad illam respondent, negando maiorem; nam licet inter causam, quæ realem existentiam ad causandum exposcit, & eius effectum debeat esse realis entitatiua distinctio, causa autem, quæ solum vt in cognitione existens suam causalitatem exercet, distinctionem istam non petit, vt constat in causa finali, sed sufficit distinctio penes modum essendi realiter, aut obiectiuè, & quia idea est causa huius secundi generis, consequens fit, quod non petat realiter entitatiuè à suo effectu distingui. Nec petit, inquiunt, causa exemplaris rigorosè imitari ab effectu, sed solum quod agens ad illam aspiciens illum operetur.

21 *Reijcitur 1.* Verum hęc solutio est omnino insufficiens, & contra illam facit primo, quod dependentia ideati ab idea non est tantum penes modum essendi, sed penes substantiam; effectus namque essentialiter à sua causa exemplari dependet: ergo in substantia debet esse distinctio, & non tantum penes modos essendi. Patet consequentia; nam idem in quantum idem nequit à se ipso dependere: ergo si effectus, quoad substantiam dependet ab idea vt sic, debet ab illa distingui. *Secundo.* Deinde, nam si talis distinctio necessaria non esset, nulla ratio esse potest, cur filius ęternus non habeat pro idea diuinam essentiam, imò & se ipsum; cum ex essentię, & sui ipsius cognitione procedat; at hoc est absurdum: ergo inter ideam, & ideatum necessario debet realis distinctio intercedere. *Tertio.* Denique reijcitur; nam si ad ideam non requiritur rigorosa imitatio, sed sufficit quod agens ad illam aspiciens effectum producat, sequitur creaturas possibiles esse ideas Verbi diuini; consequens est absurdum: ergo asserendum est rigorosam petere imitationem, quę eiusdem ad se ipsum esse non potest. Patet sequela; nam Pater ęternus producit Verbum cognitione essentię, & omnium creaturarum possibilium, vt tenet frequentior Theologorum sententia *infra quæst. 34.* ergo si solum requiritur iste modus imitationis ad rationem ideę, creaturę possibiles idea erunt ad verbi productionem.

22 *Si respondeatur. Obstat in contrarium 1.* Si dices ad rationem ideę exigi libertatem in agente, Verbum autem non liberè, sed necessario à Patre procedit, & ideò nec essentiam, nec se ipsum, nec creaturas possibiles habere potest pro idæa. In contrarium obstat primo, quod Molina, qui Auctor est solutionis, quam impugnamus, libertatem in agente non postulat ad rationem ideæ. *Secundo.* Tum etiam; quia negari non potest probabile esse non requiri talem libertatem; at Verbum diuinum, Dei essentiam, aut creaturas habere pro idæa, est omnino improbabile: ergo solutio tradita non subsistit. *Tertio.* Tum deinque; nam vt ars suam causalitatem exerceat, libertatem in agente non requirit, vt supra vidimus: ergo nec ad ideæ causalitatem requiritur; & consequenter ex hoc capite repugnare non poterit Verbo diuino habere pro idæa, illa, ex quorum cognitione procedit.

23 *Vltimo prob. concl. ratione D.Th.* Denique principaliter suadetur conclusio ratione D. Thomæ locis iam allegatis, & præcipuè *quæstion. 3. de veritate articul. 1. in corpore*, quod ita concludit: *Sed quia forma exemplaris, vel idea habet quodammodo rationem finis, & ab ea accipit artifex formam, qua agit, si sit extra ipsum, non est autem conueniens ponere Deum, agere propter finem alium à se, & accipere aliunde, vnde fit sufficiens ad agendum, ideò non possumus ponere ideas esse extra Deum, sed in mente diuina tantum.* Ex quibus verbis tale argumentum pro nostra conclusione conficio; exemplar, seu idæa est finis, quem sibi artifex suæ operationis præfigit; at repugnat Deum agere propter finem distinctum à se: ergo etiam repugnat aliquid distinctum à Deo obtinere rationem ideæ respectu illius. Et Augustinum *lib. 83. quæstionum quæst. 46. prope finem*, est loquitur de diuinis ideis: *Has autem vbi arbitrandum est esse, nisi in ipsa mente creatoris? Non enim extra se quidquam positum intuebatur, vt secundum id constitueret, quod constituebat; nam hoc opinari sacrilegum est:* quibus verbis oppositam sentent iam damnasse, quibusdam ex nostris visum est, sed non omnino huic damnationi consentio; nam respondere poterunt contrarij Auctores, non improbabiliter; quantum ad verba Augustini attinet; illis solum excludi ideas extra intellectum diuinum ab æterno realiter existentes, qualiter illas constituisse Platonem, arbitrantur plures.

Si fortè ad hoc argumentum aliquis dicat, sufficere ad rationem ideæ, quod sit finis effectus; non autem requiri esse finem actionis agentis, nec inconueniens esse, quod aliquid distinctum à Deo, fit finis effectuum procedentium ab ipso: 24 *Responderi.* in contrarium obstabit, quod eodem modo forma exemplaris est finis agentis per artem, quo forma naturalis est finis agentis per naturam; at forma naturalis, nedum est finis effectus agentis naturalis, verum etiam actionis pront ab ipso: ergo forma exemplaris finalem causalitatem exercere debet, non solum respectu effectuum agentis per artem, sed etiam actionis; cumque actionum Dei prout ab ipso, nihil creatum possit esse finis; fit consequens, quod nec sortiri possit rationem ideæ. *Contra.*

25 *Confir. 1.* Et confirmatur primo principale argumentum, ab idæa quando est ab agente distincta, & extra ipsum, recipit agens formam, qua potens agere constituitur; at à nullo creato potens Deus sufficientiam ad agendum recipere: ergo nihil creatum potest esse idæa respectu illius. Maior, in qua sola est posita difficultas, constat in artifice creato, respectu cuius id solum potest rationem exemplaris extranei sortiri, à quo accipit idolum internum, nempè conceptum, quo potens redditur ad artificiosè operandum.

Confir. 2. Confirmatur secundo, idæa est regula actionis artificiosæ, media qua agens artefactum attingit; at nihil creatum potest esse regula diuinarum actionum; cum sicut est suum esse, ita sit sua regula, ratione cuius identitatis, indefectibilis est in operando: ergo nihil à Deo distinctum esse potest idæa, qua Deus in suis actionibus vtatur.

Confir. 3. Denique confirmatur; nam ab idæa dependet artifex in suis operationibus; at maximum inconueniens est, Deum in suis actionibus, ab aliquo creato dependere: ergo inconueniens etiam debet censeri, quod aliquod creatum sit idæa respectu illius.

26 *Si resp. 1.* Respondebis primo, inconueniens non esse, quod Deus absque idæa creata non possit suos effectus causare ratione dependentiæ effectuum ab ipsa; sicut nec potest producere actionem vitalem absque influxu principij vitalis, ratione dependentiæ actionis ab illo.

Cõtra 1. Sed contra; nam quod artifex absque idæa non possit producere effectum, non nascitur per se primo ex dependentia effectus ab idæa; sed potiusè contra, quod effectus absque idæa non possit produci, oritur ex eo quod artifex indiget idæa tanquam regula, qua manuducatur, & reguletur in productione effectus: ergo imperfectio maxima Deo attribuitur, si pro idæa suarum actionum constituatur aliquid distinctum ab ipso.

27 *Si resp. 2.* Respondebis secundo, Deum non posse creaturas producere, nisi illas inspiciendo, quin hoc aliquam imperfectionem ponat in ipso, nec aliam dependentiam requiri.

Cõtra 1. Sed contra istam solutionem obstat primo; nam quod Deus nequeat creaturas producere nisi illas inspiciendo, non oritur ex dependentia Dei a creaturis, vt à regula sui operationis, sed ex fæcunditate intellectionis diuinæ; at vt creaturæ sint idææ respectu Dei, primum est necessarium, quod est imperfectio: ergo imperfectio maxima Deo attribuitur, si aliquid creatum respectu illius rationem idææ sortiatur.

Secundo. Secundo; nam Pater æternus non potest producere Verbum, nisi illud inspiciendo, & cognoscendo, & iuxta veriorem sententiam non potest illud producere, nisi cognoscendo creaturas; & tamen nec Verbum, nec creaturæ sunt idææ respectu productionis Verbi: ergo non posse Deum creaturas producere, nisi illas cognoscendo, non sufficit vt sint ideæ, quibus Deus vtatur in illarum productione; sed maior aliqua dependentia requiritur.

§. IV. Qui-

§. IV.

Quicumque argumentis occurritur.

28 *Arg. 1. Ant. probatur 1.* CONtra istam conclusionem objiciunt contrarij Authores primo: creaturæ cognitæ à Deo conuenit idææ diffinitio: ergo obtinet rationem idææ. Antecedens probant primo; nam lapis cognitus à Deo est ratio sui ipsius vt factibilis ad extra, sicut Arca in mente est propria ratio secundum quam in materia formatur; & aliàs ab æterno cognoscitur: ergo creatura cognita est ratio æterna in mente diuina, secundum quam aliquid est ad extra factibile, in quo consistit idææ diffinitio, prout ab Scoto traditur. *Secundo.* Secundo idem antecedens probatur; nam idæa iuxta vulgarem sui diffinitionem est *id, ad quod aspiciens artifex operatur:* at Deus creaturam aspiciens illam ad extsa producit: ergo creaturæ cognitæ conuenit idææ diffinitio.

29 *Resp. Ad 1. probationem.* Respondeo, negando antecedens. Ad primam probationem, nego antecedens: lapis enim cognitus à Deo non est ratio cognoscendi se ipsum, cum Deus cognoscat creaturas, non ratione illarum, sed ratione suæ essentiæ, vt causæ, medij, & obiecti prius cogniti. Nec est ratio producendi, cum non sit ratio producendi per modum principij effectiui, nec per modum formæ extrinsecæ, quæ imitanda proponitur, vt iam dicam.

Ad secundam. Ad secundam probationem, distinguo minorem dupliciter: primo inspiciendo creaturas vt finem, & regulam suę operationis, nego minorem: præcisè vt effectum, concedo minorem, & nego consequentiam: quia ad rationem idææ primus modus inspectionis requiritur, vt denotat illa particula *ad quam* posita in diffinitione idææ. Secundo, distinguo minorem: inspiciendo creaturas vt imitandas, nego minorem: præcisè vt causandas, concedo minorem, & nego consequentiam, quia vt essent idææ deberet isto secundo modo inspici.

30 *Replicatur primo.* Sed oppones primo: id cuius imitatio ab artifice intenditur, est idæa respectu artificiati: ergo etiam obtinet rationem idææ, id cuius identitas est ab artifice intenta. Patet consequentia; quia maior est vnitas identitatis, quam imitationis. Tunc vltra; sed identitas creaturæ productæ cum creatura cognita, est identitas à Deo intenta: ergo creatura vt cognita obtinet rationem idææ respectu sui vt ad extra productæ. *Secundo.* Secundo; nam multoties Deus producens vnam creaturam, intendit illam assimilare alteri, vt quando concurrit cum artifice creato, ad imaginis formationem: ergo tunc saltim creatura à Deo cognita sortietur rationem idææ.

31 *Ad 1. replicam respondetur.* Respondeo ad primam obiectionem, negando consequentiam, nec excessus ille vnitatis iuvat, imò potius impedit rationem idæa; quia inter ideam, & idæatum; cum sint causa & effectus, requiritur vnitas, cum reali distinctione; ac proinde identitatis, quæ maior vnitas est; quam assimiliatio euertit rationem idææ, sicut quia inter causam efficientem, & effectu requiritur entitatiua distinctio in natura, cum aliqua similitudine, quando principiatum est idem cum principio in natura, non obtinet principium rationem causæ efficientis, vt constat in Patre diuino respectu filij.

32 *Ad secundam.* Ad secundam, distinguo antecedens intendit per se primo, nego antecedens: secundario, concedo antecedens, & nego consequentiam: quia vt esset idæa respectu Dei deberet illius imitatio per se primo intendi: nam sicut obiectum secundarium non obtinet rationem mensuræ specificantis potentiam, vel actum: ita ad cuius imitatio secundario intenditur, non habet rationem causæ exemplaris respectu secundario intendentis; & quia Deus in cuiuscumque effectus productione, per se primo intendit sui imperfectam similitudinem; hinc fit, quod quæuis alia imitatio, secundario ab ipso inspiciatur; ac proinde, quod nec in casu in argumento posito habeat prothotypus rationem idææ respectu Dei; bene tamen respectu artificis creati, qui per se primo intendit imagini imprimere eius similitudinem.

33 *Secundo arg.* Secundo principaliter arguunt: sufficit ad rationem idææ distinctio penes modum essendi a parte rei, & intra intellectum; sed hæc datur inter creaturam, vt à Deo cognitam, & ipsam, vt exercitè extra causas existentem: ergo potest creatura prout a Deo cognita esse idæa sui vt exercitè realiter existentis. Maior, in qua sola est difficultas, probatur: ad causalitatem finalem sufficit distinctio penes modum essendi à parte rei, & intra intellectum: ergo etiam sufficiet ad causalitatem idææ.

34 *Respond.* Respondeo, negando maiorem. Ad cuius probationem, nego consequentiam: & ratio discriminis est: nam finis exercet suam causalitatem, non respectu sui, sed in media, quibus executioni mandatur, in sui desiderium, intentionem, & assecutionem, v. c. forma geniti finis est generationis sui, & mediorum ad generationem tendentium, non verò sui ipsius: vnde sufficit realiter ab illis distingui. Idęa verò sua causalitate non solum attingit actionem, qua fit, sed etiam idæatum & exemplatum, quod est res artificialis exterius facta; cum autem nihil possit se ipsum causare, aut se imitari: consequens fit, quod debeat necessario inueniri, realis, & entitatiua distinctio.

Sed dices: non stat finem causare finaliter actionem, qua fit, & non causare consequenter se ipsum: ergo solutio tradita est nulla! Probo antecedens ab exemplo causæ efficientis; non enim potest aliquid efficienter causare actionem, quin efficienter causet actionis terminum: vnde, quia nihil potest se ipsum causare effectiuè, nec etiam potest effectiuè attingere actionem, qua fit: ergo idem est de fine dicendum. 35 *Instabis.*

Respond. Respondeo, negando antecedens: ad cuius probationem, concesso antecedenti, nego consequentiam: & ratio discriminis est: nam actio causat effectiuè suum terminum, & effectiuè à principio causatur; & quia quod est causa causę in eodem genere causæ quo causat, in causatum etiam in eodem genere influit: consequens fit, quod non possit aliquid efficienter in actionem influere, quin efficienter in illius terminum influat; actio autem, qua finis in executione producitur, est ab illo finaliter, influit verò efficienter, & quia non est necessarium, quod causans causam, causet etiam effectum, qui ab illo in diuerso genere causæ procedit, vt constat in gratia efficienter causante actus, qui ad gratiam disponunt, quin causet efficienter se ipsam, & in obiecto actus specificante actum, à quo causatur, quin se ipsum specificet, ideò non est necessum, quod si finis in intentione causat media, & actionem per quę in executione causatur, se ipsum causet in genere causæ finalis.

36 *Vrgebis.* Sed instabis adhuc: quando finis est distinctus realiter ab effectu causato, non solum influit finaliter in intentionem, in media, & actionem, qua fit, sed etiam causat finaliter ipsum effectum, quia est terminus actionis; at non aliter hanc causalitatem exercet in terminum, nisi finaliter influendo in actionem: ergo si causat finaliter actionem, quando terminus est à fine indistinctus, etiam tunc causat in genere causæ finalis terminum actionis.

Respond. Respondeo, concessa maiori, negando minorem: nam quando terminus actionis est à fine distinctus, non solum eius fieri est propter finem, sed etiam eius esse propter finem est, & ideò tunc finalis causalitas in actione non sistit, sed transit ad terminum, quando autem actionis terminus est à fine indistinctus, etsi fieri illius propter finem sit; esse tamen termini propter finem non est: quia nihil potest esse propter se ipsum, & ideò tunc finalis causalitas non transit in terminum, sed sistit in actione.

37 *Tertio arg.* Tertio sic arguunt: illud, quo cognito, & omni alio secluso potest artifex ad operationem procedere, & sine cuius cognitione non potest, obtinet rationem idææ; at si per impossibile Deus ignoraret se ipsum; cognosceret tamen creaturas, posset illas producere, etsi illas ignoraret, non posset quamuis suam essentiam cognosceret: ergo non diuina essentia, sed creaturę cognitę obtinent rationem idęę respectu intellectus diuini.

Respond. Respondeo, negando minorem pro prima parte: nam cum creaturę essentialiter sint participationes, & imitationes essentię diuinę, hoc, in casu impossibili, non cognito à Deo, subterfugeret ipsum causa exemplaris, quam essentialiter imitantur creaturę; ac proinde non posset vt supremus artifex illas producere: si autem Deus se ipsum cognoscendo, non cognosceret creaturas, non ideò non posset illas producere, quia creaturę sortiantur rationem idęę, sed quia in tali casu, nec diuina essentia foret idęa: nam cum idęa cognosci non possit omnino perfectè non cognito idęato, quod continet, dato, quod diuina essentia cognoscatur, non cognitis creaturis, hoc ipso, ab illa tollitur ratio idęę; ac proinde infertur, non posse Deum illam inspiciendo creaturas producere.

38 *Quarto arg.* Quarto objiciunt: artificiatum ipsum formandum, cognitum ab artifice creato sortitur respectu illius rationem idæę: ergo creaturæ cognitæ à Deo obtinebunt rationem idææ respectu intellectu diuini. Probatur antecedens: in nullo casu potest artifex creatus opus suum artificiosè efficere, absque idæa, quam habear pro regula; at potest in aliquo casu artificiatum formare, quin exemplar distinctum ab illo contempletur, vt constat in artifice valdè perito, qui absque ductu exemplaris ab artificiato distincti, sola illius contemplatione format artificiatum: ergo tunç saltim artificiatum ipsum sortitur rationem idææ.

39 *Respondet Vazqu.* Respondet Vazquez *Disput. 71. num. 7.* concesso antecedenti, negando consequentiam: & rationem discriminis reddit: nam artifex creatus non concipit perfectè eandem numero rem, quam formaturus est, sed vel aliam distinctam, vel rem faciendam, vagè, & in confuso: Deus autem perfectissimè concipit, & distinctè creaturam fiendam in indiuiduo; & id circo potest res efficienda sortiri rationem idææ respectu artificis creati; secus autem respectu Dei.

Reijcitur solutio. Cæterum hoc discrimen nullius esse momenti, hac ratione suadetur: nam distinctio, quæ inter idęam, & idęatum debet interuenire, debet esse realis, si ratio, qua vsi sumus, & quam prolixè satis iste Auctor vbi supra prosequitur, aliquid probat; at res vt confusè, & in communi concepta, non differt realiter à se ipsa, prout in indiuiduo efficienda: ergo ex distincto modo, quo creatus artifex artificiatum formandum conspicit, ac Deus concipit creaturam fiendam, non bene infert Vazquez

posse

posse respectu illius fortiri rationem idææ, & non respectu Dei.

40 *Secundo respondet Molina.* Molina vbi supra, *§. quod si petas*, concesso etiam antecedenti, negat consequentiam: & rationem aliam discriminis redit, nempè, quia creaturas artifex accipit scientiam à rebus, Deus autem omnia in sua essentia cognoscit; & ideò potest res ipsa efficienda esse idæa respectu artificis creati; secus autem respectu Dei.

Displicet etiã eius solutio. Sed licet hoc discrimen ad veritate proximus accedat, & rectè probet, non posse Deum habere creaturam pro idæa, non tamen vniuersaliter probat respectu omnium artificum creatorum; nam potest artifex creatus non accipere scientiam à rebus, sed à Deo infusam; imò de facto Angeli non accipiunt scientiam à rebus, sed speciebus vtuntur à Deo à principio conditionis congenitis, vt cum D. Thom. tenet contra Scotum frequentior Theologorum sententia 1. *p. q. 55. art* 2. ergo discrimen à Molina traditum tenere non potest respectu omnis artificis creati.

41 *Ad arg. resp. 1.* Quare his solutionibus omissis, ad argumentum factum respondeo primo, omisso antecedenti, negando consequentiam: & ratio discriminis est: nam Deo repugnat aliquid à se distinctum habere pro fine, & regula suæ operationis; secus autem artifici creato: & id circo non mirum, quod respectu istius res ipsa efficienda sortiatur rationem idææ, non autem respectu Dei.

Secundo. Secundo, & consequenter ad primam rationem, quam pro nostra conclusione formanimus, respondeo, negando antecedens. Ad eius probationem, concessa maiori, distinguo minorem, & illam concedo de exemplari exteriori, secus de interiori, scilicet, conceptu rei formandæ, quem in omni casu debet contemplari, & in casu posito sortiretur rationem idææ.

42 *Quinto arg.* Quinto obijciunt; Christus vt prædestinatur, dicitur exemplar prædestinationis aliorum; & consequenter totius gratiæ, & gloriæ quæ alijs confertur, vt docet D. Thom. 3. *p. q. 24 art.* 3. Alensis 3. *p. q.* 3. *memb.* 5. Durandus *in* 3. *dist.* 10. *q.* 3. & communiter cęteri Theologi. Constatque ex Paulo *ad Romanos* 8. illis verbis: *Quos præsciuit, & prædestinauit, conformes fieri imagini Filij sui, vt sit ipse Primogenitus in multis fratribus.* Et ad Philippenses. *Reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ*. Colligiturque ex Augustino *libro de prædestinatione Sanctorum cap.* 15. & *de bono perseuerantiæ cap.* 14. Ergo saltim vna res creata ab alia distincta, potest in ordine ad illam exercere idęę respectu intellectus diuini.

43 *Respondetur.* Respondeo: Christum Dominum dici, & esse exemplar prędestinationis aliorum ex parte effectus, quatenus omnes iusti Christo assimilantur, non autem respectu Dei prędestinantis: quia nec est finis actionis prędestinatiuę, nec regula illius, sicut vna res creata est finis respectu alterius, quatenus conuenit, vnam esse propter aliam; nulla tamen esse potest finis Dei prout operantis ex parte actionis; vt autem esset exemplar in rigore vtrumque deberet habere; nempè, & quod alijiusti illi assimilarentur, & formarentur ad exemplar illius, regulando, & finalizando, nedum dona creata, quibus ornantur iusti, verum etiam actionem diuinam.

§. V.

Occasione sexti argumenti explicatur sub qua ratione diuina essentia sortiatur rationem idææ.

44 *Sexto arguitur.* Sexto arguitur: inter idæam, & idæatum debet esse similitudo, & conuenientia in illo prædicato, in quo idæatum imitatur idæam; sed inter essentiam diuinam, & creaturas non datur similitudo: ergo diuina essentia non est idæa creaturarum. Consequentia est legitima: minor constat ex doctrina D. Thom. *supra q.* 13. *art.* 5. vbi docet: *Impossibile esse aliquid prædicari de Deo, & creaturis vniuocè*: similitudo autem inter duo extrema vniuocationem potest fundare: ergo inter Deum, & creaturas non datur similitudo. Maior autem ostenditur primo: nam idæa est forma, quam aspiciens artifex ad illius instar aliquid operatur; sed vnum fieri ad instar alterius, idem est atque fieri ad eius similitudinem: ergo inter idæam, & idæatum debet esse similitudo. Secundo; nam idæatum imitatur idęam; sed vnum imitari alterum est illi assimilari: ergo sine similitudine inter idæam, & idæatum non saluatur ratio idææ. Tertio: nam idęa est idem quod exemplar; sed inter exemplar, & exemplatum necessario datur similitudo, vt constat in exemplaribus creatis: non enim posset res omnino dissimilis alteri vt illius exemplar artifici creato inseruire: ergo inter idæam, & idæatum dari debet similitudo.

45 *Si respondeatur.* Si respondeatur: inter Deum, & creaturas, etsi non possit dari similitudo, aut conuenientia vniuoca, datur tamen similitudo analoga: omnis enim creatura conuenit cum Deo analogicè in ratione entis, viuentia conueniunt cum Deo analogicè in prædicato vitæ, & cognoscentia conueniunt analogicè cum Deo in prædicato intellectualitatis, & istam conuenientiam sufficere vt diuina essentia sit idæa creaturarum.

46 *In contra-* In contrarium obstat primo: nam sequitur ex hac solutione, non saluari in Deo perfectam rationem idææ, sed imperfectam; consequens non admittemus, omne namque prædicatum, quod formaliter in Deo reperitur, debet esse in sua linea perfectum: ratio autem idææ formaliter conuenit Deo; & consequenter oportet vt illi perfectè conueniat: ergo solutio tradita est nulla. Probatur sequela, vt enim argumento probatur de ratione idææ est similitudo inter ipsam, & idæatum: ergo de ratione idææ, quæ perfectè obtinet rationem idææ est perfecta similitudo; sed similitudo analoga est similitudo imperfecta: ergo si hæc solum interuenit inter Deum, & creaturas, solum imperfectè est idæa creaturarum. *rium obstat primo.*

47 *Obstat secundo.* Obstat contra eandem solutionem secundo, sequi ex illa Deum solum esse creaturarum idæam secundum illa prædicata, in quibus cum illis analogicè conuenit; consequens est falsum: ergo & tradita solutio. Falsitas consequentis constans est in nostra sententia: homo enim non solum causatur exemplariter à Deo secundum rationem intellectiui, Deo, & homini communem, sed etiam secundum vltimam differentiam, per quam specificè constituitur, & idem est de quauis alia creatura dicendum; & consequenter Deus est idæa hominis, & cuiusvis alterius creaturæ secundum vltimas suas differentias; sed in his prædicatis non conueniunt analogicè cum Deo, sed solum in illis, quæ de Deo, & creaturis prædicantur: ergo falsum est, Deum solum esse creaturarum idæam secundum illa prædicata, in quibus cum illis analogicè conuenit. Sequela autem probatur: vt enim in solutione tradita admittitur, de ratione idęę est, quod inter illam, & idęatum sit similitudo, saltim analoga: ergo solum secundum illa prędicata, in quibus Deus conuenit analogicè cum creaturis, esse potest illarum idęa; & consequenter non erit idęa hominis, & aliarum creaturarum secundum vltimas differentias: quod esse falsum constat ex dictis: & insuper: nam causalitas idæalis in Deo ęquè extenditur, atque illius effectiua causalitas: Deus autem efficienter causat creaturarum vltimas differentias; & consequenter etiam est illarum idęa.

48 *Confirm.* Quod amplius vrgetur: nam prędicatum, in quo vnum imitatur alterum, debet esse vtrique commune, & de vtroque prędicari; sed idęatum imitatur idęam in illo prędicato, secundum quod ab illa causatur: ergo illud prędicatum secundum quod idęatum causatur ab idęa, debet esse idęę, & idęato commune, & de vtroque prædicari; sed solum illa prædicata, in quibus Deus, & creatura analogicè conueniunt, sunt communia Deo, & creaturis: differentiæ autem, quibus constituuntur creaturæ, Deo communes non sunt, nec de illo prædicantur: ergo solum secundũ prędicata primi generis potest Deus esse creaturarũ idęa.

49 *Sententia Henrici.* Hoc argumentum petit vt explicemus, sub qua ratione Dei essentia respectu creaturarum sortiatur rationem idęæ. Qua in re teste Bañez *infra quæst.* 45. *in commentario articuli* 6. *Henricus de Gandauo quodlibeto* 6. *quæst.* 2. docuit, Verbum diuinum esse idæam, qua Deus vt supremus Artifex ad extra operatur. Iuxta quam sententiam argumento facto occuritur, concessa maiori, distinguendo minorem, illamque concedendo de essentia sub conceptu essentiæ: negando autem de illa prout Verbo communicata: sic enim licet in esse entis non assimiletur creaturis, nec cum illis conueniat in prędicatis creaturarum proprijs; sed solum in illis, quę Deo, & creaturis sunt communia, & non vniuoca conuenientia, sed tantum analoga: in esse tamen intelligibili repręsentatiuo, & intentionali, creaturis assimilatur, & propria illarum prędicata repręsentat, & hæc conuenientia est sufficiens vt sortiatur rationem idęæ, vt constat in idæa, per quam creatus artifex operatur, quę est verbum mentis, in quo artificiatum ad extra formandum contemplatur; verbum autem, seu conceptus non assimilatur artificiato in esse entis, sed solum in esse intentionali, & repręsentatiuo; & consequenter huiusmodi assimilatio sufficit ad rationem idææ.

50 *Respond. primo.* Hęc tamen sententia displicet communiter Theologis, ex quibus aliqui illam censent erroneam, & Magister Bañez parum consonam fidei existimat: & reijcitur primo: nam Deus secundum prędicata absoluta est completè potens in ordine ad creaturarum productionem; sed sine idæa creaturarum completè potens non est: ergo ratio idęæ est prędicatum absolutum in Deo; & consequenter verbum prout personaliter ab alijs distinctum personis non est creaturarum idęa. Consequentia est bona: minor constat ex dictis: artifex enim non est completè potens producere artificiatum sine idęa artificiati; Deus autem vt supremus artifex causat creaturas; & consequenter complete potens sine idæa creaturarum non est. Maior autem probatur; nam esse completè potens, & completum creaturarum principium est commune tribus personis, aliàs aliqua illarum non esset completum, & perfectum creaturarum principium, quod hæreticum est; sed solum prędicata absoluta sunt communia tribus personis: ergo secundum sola prædicata absoluta saluatur in Deo esse completum, & perfectum creaturarum principium; & consequenter Deus secundum prædicata absoluta, & vt est tribus personis communis, est completè potens creaturas producere.

51 *Secundo* Secundo reijcitur: in eo consistit idæa, quod est Deo ratio obiectiua operandi, & causandi creaturas; sed Verbum vt personaliter distinctum ab alijs personis, non est Deo ratio obiectiua operan-

operandi, & causandi creaturas: ergo sic sumptum non obtinet rationem idææ. Maior cum consequentia tenet: minor autem probatur: id ipsum est Deo ratio operandi, & causandi creaturas, quod est ipsi ratio obiectiua cognoscendi illas; sed Verbum diuinum ratione proprietatis personalis non est Deo ratio obiectiua cognoscendi creaturas, sed diuina essentia omnibus personis communis: ergo ratio obiectiua operandi non est Verbum, sed essentia diuina. Maior cum consequentia tenet: minor autem probatur: id ipsum est Deo ratio obiectiua cognoscendi creaturas, quod est ipsi ratio cognoscendi se ipsum; sed ratio obiectiua cognoscendi se ipsum non est Verbum, ratione proprietatis personalis, sed diuina essentia, alias propriori originis ad Verbum Deus non cognosceret se ipsum; & consequenter Verbum non procederet ex cognitione essentiæ diuinæ, & non ex sola fœcunditate produceretur a Patre, sed ex necessitate, vt per ipsum, & in ipso cognosceret, quod communi Theologorum sententiæ aduersatur: ergo non Verbum, sed diuina essentia est Deo ratio obiectiua cognoscendi creaturas.

52 *Tertio.* Tertio reijcitur: nam repræsentatio obiectiua creaturarum secundum omnia illarum prædicta conuenit Deo ratione continentiæ eminentialis talium prædicatorum, vt inferius ostendemus; sed continentia perfectionum creaturarum non conuenit Deo ratione proprietatis personalis Verbi, aliàs non esset communis tribus personis; & consequenter nec diuina omnipotentia de omnibus prædicaretur, quod est contra fidem: ergo repræsentatio obiectiua perfectionum creaturarum non conuenit Deo ratione proprietatis personalis Verbi, sed ratione essentiæ tribus personis communis; & consequenter esse creaturarum idæam non conuenit Deo ratione proprietatis personalis Verbi. Prima consequentia ex præmissis colligitur: secunda probatur: eatenus namque Deo conuenit esse creaturarum idæam, quatenus obiectiuè repræsentat illarum perfectiones, vt infra explicabimus: ergo si Verbum diuinum ratione propietatis personalis non est Deo ratio obiectiua repræsentandi huiusmodi perfectiones, non est Deo creaturarum idæa.

53 *Denique.* Denique reijcitur; nam sequitur ex sententia Henrici, posse existentiam Verbi diuini vt personaliter ab alijs personis distinguitur, ratione naturali euidenter, & demonstratiuè cognosci; consequens est falsum, aliàs Trinitas personarum posset euidenter demonstrari, & cognosci per rationem naturalem contra communem Theologorum sententiam, de qua *infra quæst.* 32. ergo sententia Henrici sustinenda non est. Minor cum consequentia tenet; sequela autem probatur: si Verbum diuinum ratione proprietatis personalis esset creaturarum idæa, creaturæ dependerent a proprietate personali Verbi per se in quarto modo perseitatis, hoc est, perseitate causæ: ergo ex illis naturaliter cognitis posset à posteriori personalitas Verbi demonstrari; & consequenter posset euidenter ratione naturali cognosci. Antecedens patet: nam creaturæ per se dependent a Deo, non solum vt principio effectiuo, & finali, sed etiam vt à causa exemplari; & consequenter per se a Deo vt illarum idæa dependent: ergo si Verbum ratione proprietatis personalis, esset creaturarum idæa, dependerent per se ab illa quarto modo perseitatis, hoc est, perseitate causæ.

54 *Consequentia ostenditur primo.* Consequentia autem ostenditur primo: quia namque per se dependent à Deo vno, vt à principio effectiuo, & finali, Deus vt vnus potest ex creaturis naturaliter cognitis euidenter cognosci, & illius existentia demonstrari a posteriori, vt constat ex his, quæ tractatu primo cum communi sententia docuimus: ergo si per se hoc genere perseitatis dependet a propria personalitate Verbi, poterit ex illis vt cognitis naturaliter cognosci euidenter, & à posteriori illius existentia demonstrari.

Secundo. Secundo: nam quod creaturæ repræsentent Deum, & idcirco possint vt cognitæ ducere in illius cognitionem fundatur in dependentia, quam habent a Deo: ergo si per se dependent a proprietate personali Verbi, per se repræsentant illam; & consequenter vt cognitæ ducent in euidentem cognitionem Verbi, vt personaliter ab alijs distincti, & sic sumptum poterit quoad existentiam, ex creaturis vt cognitis, naturaliter demonstrari à posteriori.

§. VI.

Quæ pro Henrico faciunt, diluuntur.

55 *In fauorem Henrici arguitur primo.* Tametsi Henrici sententia falsissima sit, & communi Theologorum sensui contraria: in illius tamen fauorem argumentari possumus primo ex August. relato a D. Thom. *quæst.* 3. *de veritate art.* 1. *in argumento sed contra*, *lib. de Trinitate Dei*, asserente, *qui negat idæas esse, infidelis est: quia negat Filium esse;* sed si Verbum non esset creaturarum idæa, causalis Augustini esset nulla: ergo iuxta Augustinum Verbum ratione proprietatis personalis est idæa creaturarum. Probatur minor: qui negat idæas in Deo, solum negat illud prædicatum ratione cuius Deo conuenit esse creaturarum idæam: ergo si Deo non conuenit ratione Verbi esse creaturarum idæam, qui negat idæas esse, non negat Filium esse; & consequenter non ideò infidelis erit, quia negat Filium esse, quæ est causalis Augustini; & consequenter Augustinus damnans infidelitatis negantes idæas esse, quia negat Filium esse; inepta causali est vsus.

Respondeo admissa vt iacet auctoritate Augustini, negando minorem: ad illius probationem, distinguo antecedens: immediatè, concedo antecedens: mediatè, & ex consequenti, nego antecedens, & consequentiam nam licet, qui negat idæas in Deo, solum neget immediatè prædicatum, ex quo Deo conuenit, quod sit idæa: mediatè autem, & ex consequenti etiam negat, quod tale prædicatum necessario supponit, vel tanquam principium sui, vel tanquam obiectum principij: licet autem filius non sit Deo ratio producendi creaturas; quia tamen procedit ex cognitione, non solum essentiæ, & relationum, sed etiam ex cognitione creaturarum, & ex cognitione essentiæ diuinæ, prout est ratio cognoscendi creaturas, qua ratione obtinet conceptum idææ; fit consequens, vt qui negat idæas, neget ex consequenti filium esse, non quia filius sit Patri idæa, sed quia rationem idææ necessario in Deo supponit, vt obiectum cognitionis, ex qua filius procedit, & quidem, qui negaret Deo sapientiam, negaret ex consequenti filium esse, non quia filius sit sapientia, qua Deus, vel Pater est sapiens sed quia filius in quantum Verbum ex sapientia Patris procedit; quia vt docet D. Thomas 4. *Contra Gentes cap.* 11. Verbum dicitur sapientia Patris, non vt principium sapientiæ, nec vt sapientia Patris formaliter, sed terminatione, quia nempè est terminus ex sapientia Patris procedens. 56 *Respondetur.*

Vel secundo responderi potest ad probationem minoris, negando antecedens; nam qui negat idæam in Deo, non solum negat prædicatum, ex quo Deo conuenit ratio idææ, sed etiam negat omne, cui tale prædicatum essentialiter conuenit: licet autem Filius non sit Patris idæa ratione proprietatis personalis, est tamen illi essentialis ratio idææ, non ratione relationis, sed ratione essentiæ: vnde Augustinus *lib. 6. de Trinitate cap.* 10. ait: *Quod Filius est ars Patri plena omnium rationum viuentium*, idest, omnium idæarum, vt exponit Diuus Thomas *quæst.* 3. *de veritate art.* 1. *in argumento 9. sed contra*: & ideò, qui negat idæas esse, negat etiam Filium esse, non quia Filius ratione proprietatis personalis sit idæa creaturarum, sed quia ratione essentiæ in se continet omnium rerum rationes. 57 *Resp.* 2.

Si dicas, ratione essentiæ etiam Pater, & Spiritus Sanctus idææ creaturarum, & consequenter si ob hanc causalem, qui negat idæas negat filium, etiam negat Patrem, & Spiritum Sanctum; sed Augustinus non de Patre, aut Spiritu Sancto, sed solum de Filio asserit, quod qui negat idæas esse, negat etiam Filium esse: ergo non ob id doctrina Augustini est vera, quia filio ratione essentiæ competat esse creaturarum idæam, sed quia id habet ratione proprietatis personalis. 58 *Si opponas.*

Respondeo, concessis maiori, & minori, negando consequentiam: non enim ideò Augustinus id docuit specialiter de Filio, quia ratione proprietatis personalis ei competat ratio idææ, sed ideò, quia idæam esse licet sit prædicatum tribus personis commune appropriatur tamen filio, eo quod idæa est in genere intelligibili, & ad intellectum pertinet, & omnia, quę ad intellectum pertinent, licet sint prædicata communia tribus personis per appropriationem specialiter dicuntur de Filio, quia per intellectum procedit, sicut ea quæ pertinent ad voluntatem appropriantur Spiritui Sancto, quia est terminus per voluntatem productus, & quæ pertinent ad omnipotentiam appropriantur Patri, quia est principium sine principio: sicut ergo esse idæam licet tribus personis conueniat, dicitur specialiter per appropriationem de Filio; ita qui negat idæas licet re vera neget Patrem, & Spiritum Sanctum esse, specialiter per appropriationem negat existentiam Filij, & in hoc sensu Augustinus specialiter fuit loquutus de Filio, specialitate nempè, non proprietatis; sed appropriationis. 59 *Respond.*

Secundo argui potest in fauorem Henrici ex D. Thoma *infra quæst.* 45. *art.* 6. *in corpore*, vbi probat, creationem non esse propriam alicui personæ, sed tribus personis communem: *Quia Deus est causa rerum per suum intellectum, & voluntatem, sicut artifex rerum artificiatarum; artifex autem per Verbum in intellectu conceptum, & per amorem suæ voluntatis ad aliquid relatum operatur: vnde, & Deus Pater operatus est creaturas per suum Verbum, quod est Filius, & per suum Amorem, qui est Spiritus Sanctus*: ergo iuxta Diuum Thomam Verbum diuinum est idæa per quam Deus creaturas producit. Probatur consequentia; nam probat D. Thomas, Deum Patrem operatum esse creaturas per Verbum suum, quod est Filius; quia Deus est causa creaturarum, vt artifex rerum artificiatarum: artifex autem per Verbum operatur artificiatum: sed artifex operatur per Verbum vt idæam artificiati: ergo Deus Pater operatus est creaturas per suum Verbum, vt idæam creaturarum. 60 *Secundo arguitur.*

Respondeo ex Caietano ibidem in commentario articuli ad finem, distinguendo consequens: per Verbum secundum propria Verbi, nego consequentiam: per Verbum secundum ea, quæ appropriantur Verbo, concedo consequentiam: vel alijs termi- 61 *Respond.*

nis,

nis, distinguo consequens: per Verbum ratione proprietatis personalis, nego consequentiam: per Verbum ratione prædicatorum communium, quæ Verbo appropriantur, concedo consequentiam: & quod hæc sit mens D. Thomæ, constat clarè ex illis verbis, quibus concludit corpus articuli: *Et secundum hoc processiones personarum sunt rationes productionis creaturarum, in quantum includunt essentialia attributa, quæ sunt scientia, & voluntas*. Ex quibus sine interprete habetur, Verbum non esse Patri rationem operandi creaturas per modum ideæ ratione proprietatis personalis, per quam à Patre, & Spiritu Sancto distinguitur, sed ratione scientiæ, quam includit, quæ licet sit tribus personis communis, appropriatur tamen filio, sicut Patri appropriatur potentia, & Spiritui Sancto amor, & quæ ad bonitatem spectant, vt explicat D. Thom. *art. 4. relatio ad secundum argumentum*, & prius docuerat *quæst. 19. art. 8.* Vbi obiter est aduertendum, cum asserimus Verbum esse ideam Patris ratione scientiæ, non sumi scientiam pro cognitione, & prout ab obiecto distinguitur, sed prout obiectum scibile includit; cum enim vt infra explicabimus, non cognitio, sed obiectum cognitionis sortiatur rationem ideæ in Deo, non conuenit Verbo esse ideam ratione cognitionis diuinæ prout distinguitur ab obiecto, sed prout includit rationem obiecti: vnde dici potest Patrem producere creaturas per Verbum vt artem, ratione cognitionis practicæ Verbo appropriatæ; cum vt supra vidimus Augustinus *lib. 6. de Trinitate cap. 10* dicat de Filio, quod *est ars Patris plena omnium rationum viuentium*, & per Filium vt ideam, ratione diuinę essentię cognitę vt imitabilis à creaturis, sub qua consideratione diuina essentia est idea; & quamuis communis sit tribus diuinis personis, Filio tamen appropriatur, sicut & omnia alia, quæ spectant ad intellectum.

62 *Explicatur solutionis doctrina.*

63 *Replicatur.* Sed dices; Diuus Thomas probat Deum Patrem operatum esse creaturas per Verbum, quia operatur vt artifex, artifex autem per Verbum in intellectu conceptum operatur artificiata; sed Verbum in intellectu conceptum secundum sibi propria est artifici creato idea, per quam operatur artificiatum: ergo diuinum Verbum secundum sibi propria est Deo Patri idea, per quam causat creaturas.

64 *Respond.* Respondeo, concessis maiori, & minori, negando consequentiam; ratio autem discriminis est; nam artifex creatus producit verbum ex necessitate, vt in illo contempletur obiectum, & quia id obtinet rationem ideæ, quod est ratio obiectiua concipiendi artificiatum, fit consequens vt in artifice creato verbum in mente conceptum secundum sibi propria sit illi idea per quam operatur; Verbum autem diuinum non ex necessitate ad intelligendum producitur, sed ex fœcunditate diuinæ naturæ, vnde supponit Patrem se, & omnia intelligentem, & ex omnium cognitione procedit; ac proinde secundum sibi propria non est Patri ratio obiectiua intelligendi creaturas, sed solum secundum prædicata communia. Ex quo vlterius colligitur non esse secundum sibi propria ideam, per quam, & ratione cuius Deus Pater operetur creaturas, sed solum secundum prædicata communia sibi propria.

65 *Instabis 1.* Sed instabis primo; nam sequitur ex hac solutione nihil probasse D. Thomam de Verbo quoad rationem ideę, quod Patri, & Spiritui Sancto commune non sit; sed hoc est falsum cum distinguat inter Filium, & Spiritum Sanctum, & Filio attribuat concursum idealem, & Spiritui Sancto concursum per modum amoris: ergo solutio tradita est nulla. Probatur sequela: esse ideam ratione prędicati absoluti, conuenit omni, cui conuenit absolutum prędicatum; & consequenter conuenit tribus personis, quibus omnia prędicata absoluta conueniunt; sed iuxta solutionis doctrinam D. Thomas solum dat Verbo esse ideam creaturarum secundum prædicata communia: ergo iuxta illam nihil tribuit D. Thomas Verbo, quantum ad rationem ideæ, quod Patri, & Spiritui Sancto non competat.

66 *Instabis secundo.* Secundo; nam sequitur ex eadem doctrina non probasse D. Thomam, quod Verbum vt ab aliis distinctum ad rerum productionem concurrat; consequens est falsum, aliàs D. Thom. non probasset intentum articuli, quod erat creationem rerum esse communem tribus personis; & consequenter tres personas distinctas ad creationem concurrere: ergo solutio tradita ad mentem D. Thomæ non est. Probatur sequela; nam D. Thomas probat, quod diuinum Verbum ad creationem rerum concurrat; quia artifex per verbum in intellectu conceptum operatur artificiata, qui concursus est idealis; sed iuxta solutionis doctrinam concursus idealis non præstatur à Verbo diuino ratione propriorum, sed vt includit prædicata communia, & ratione illorum: ergo D. Thomas non probat Verbum diuinum vt ab aliis personis distinctum ad creationem rerum concurrere.

67 *Tertio.* Tertio; nam ex solutione sequitur posse dici de Patre per se ipsum vt ideam operatum esse creaturas, sicut D. Thomas docet, Deum Patrem operatum esse creaturas per Filium; consequens non admittemus: ergo nec solutioni traditæ acquiescere possumus. Probatur sequela: ea ratione asseruimus Deum Patrem operatum esse creaturas per filium vt ideam; quia filius secundum prædicata absoluta pertinentia ad intellectum sortitur rationem ideæ; sed etiam Pater secundum prædicata absoluta est idea creaturarum: ergo potest dici de Patre per se ipsum vt ideam operatum esse creaturas, sicut de illo dicitur operatum esse creaturas per Filium.

Respondeo ad primam replicam, distinguendo consequens: nihil quod aliis personis non sit commune quoad conuenientiam absolutè, concedo sequelam: quoad appropriationem, nego sequelam: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam. Nec contra hanc distinctionem obstat probatio sequelæ; nam licet prædicata absoluta, ratione quorum Filio conuenit esse ideam, sint communia tribus personis, & consequenter esse ideam creaturarum tribus personis conueniat, soli tamen filio appropriantur, quia spectant ad intellectum, per quem Filius procedit; & consequenter esse creaturarum ideam soli Filio conuenit per appropriationem. 68 *Respond. ad 1. instantiam*

Ad secundam, distinguo consequens: ly *vt* dicente rationem concurrendi ad creaturarum productionem, concedo sequelam: ly *vt* denotante concurrens vt *quod* mediatum, nego sequelam: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: nec D. Thomas intendebat probare tres personas diuinas vt inter se distinctas concurrere ad rerum productionem, ita vt id, in quo distinguuntur esset illis ratio concurrendi vt principium *quo* effectiuum, directiuum, motiuum, aut regulatiuum obiectiuè; nam omnipotentia, quę est principium *quo* effectiuum, scientia, quæ est principium *quo* directiuum, voluntas mouens, & idea, regulans obiectiuè, sunt prædicata tribus personis communia; & consequenter ratio, qua personæ ad creaturarum productionem concurrunt, non potest esse id, quod est proprium personis, sed solum intendebat probare tres personas vt distinctas concurrere ad creaturarum productionem, vt principium *quod* virtualiter mediatum, simul explicans specialem modum concurrendi quantum ad appropriationem, quod inteotum assequutus est D. Thomas; nam eo ipso quod ratio, vel principium *quod* influendi tribus personis conueniat, necessario conuenit illis vt *quod* ad rerum productionem concurrere, & quia scientia, quæ est principium dirigens appropriatur Filio, & voluntas mouens appropriatur Spiritui Sancto, consequenter appropriatur Filio concurrere directiuè, & Spiritui Sancto motiuè. 69 *Ad 2.*

Ad tertiam obiectionem dicatur, quod iuxta D. Thomam infra quæst. 45. art. 6. ad secundum: *Hæc præpositio* per *solet denotare causam mediam, siue principium de principio*, & in hoc sensu non potest de Patre dici per se ipsum vt ideam operatum esse creaturas, quia non distinguitur à se ipso, nec à se ipso procedit; in alio tamen sensu prout applicata supra *se ipsum*, denotat immediationem, verè potest dici de Patre per se ipsum vt ideam causare creaturas, etsi hoc de Patre per appropriationem non dicatur, sicut nec scientia, nec voluntas Patri appropriatur, quamuis verè Patri conueniant. Ex qua doctrina consequitur posse de Patre, & filio dici producere creaturas per Spiritum Sanctum vt ideam in sensu proprio, cum Spiritus Sanctus ab vtroque procedat, & aliàs ratione essentiæ idea sit creaturarum; non tamen in sensu appropriatiuo; quia illa, quæ ad intellectum spectant non appropriantur Spiritui Sancto, bene tamen ea, quæ spectant ad voluntatem: Vnde in sensu appropriatiuo dicitur Patrem, & Filium per Spiritum Sanctum vt amorem creaturas producere. 70 *Ad 3.*

Nec obstat, quod Pater immediatè causet creaturas vt non possit dici illas per Filium causare; quia cum Filius à Patre procedat, & ab illo realiter distinguatur, stat bene quod immediatè a Patre procedant, quatenus virtus, per quam Pater, & Filius causant creaturas, est eadem, & vna in vtroque; & consequenter attenta virtute, qua causant, non datur mediatio, & quod procedant à Patre mediatè, scilicet mediante Filio personaliter a Patre distincto, & ab illo accipiente virtutem, sicut in simili docet Diuus Thomas *infra quæst. 36. art. 3. ad 2.* Spiritum Sanctum procedere a Patre immediatè propter vnitatem virtutis, & mediatè, scilicet mediante filio, a quo Spiritus Sanctus procedit, realiterque a Patre distinguitur, & procedit ab illo. 71 *Tacita obiectio diluitur.*

Denique argumentari possumus in fauorem Henrici; Deus namque est idea creaturarum prout est Verbum illas repræsentans proprio intellectui; sed Verbum est nomen personale, & solum dicitur de secunda persona, vt docet D. Thomas *infra quæstione trigesimaquarta articulo primo, & 2.* ergo esse ideam creaturarum est aliquid personale, & soli Filio conueniens: & consequenter Filius secundum sibi propria, & prout ab aliis personis distinctus est Patri idea, per quam producit creaturas. Minor cum consequentia tenet. Maior autem probatur, vt enim docet D. Thom. *infra quæst. 45. art. 6. in corpore*, idea in artifice creato est verbum in intellectu conceptum repræsentans artificiatum ab illo formandum: ergo pariter in Deo verbum repræsentans proprio intellectui creaturas, est idea, per quam vt supremus artifex creaturas producitur. Probatur consequentia, primo a paritate rationis. Secundo: nam id ipsum, quod in intellectu creato obtinet rationem artis, & scientiæ, depuratum ab omni imperfectione rationem artis, & scientiæ sortitur 72 *Denique arg. in fauorem Henrici.* 73 *Consequentia prob.*

titur in Deo: ergo id ipsum, quod in intellectu artificis creati obtinet rationem idææ, deputatum ab imperfectionibus obtinet rationem idææ intellectu diuino; & consequenter si Verbum in intellectu conceptum est idæa in artifice creato, etiam in artifice increato, & supremo Verbum est idæa per quam ad extra operatur. Tertio; ideò namque Verbum in intellectu conceptum est idæa in artifice creato; quia repræsentatione continet artificiatum, & in illo concipit artificiatum ad extra formandum, & modum, quo formandum est; sed etiam Verbum diuinum continet repræsentatiuè creaturas, quoad substantiam, & modum, & in illo intellectus diuinus creaturas cognoscit, alias Verbum creaturarum non esset, contra Diuum Thomam *infra quæst. 34. art. 3.* ergo Verbum diuinum est idæa prout est Verbum illas repræsentans.

74 *Confirm.* Quod amplius vrgetur, vt enim docet D. Thomas *in 1. dist. 32. quæst. 2. art. 1. ad 4. & distinct. 27. quæst. 2. art. 2. ad 4. Nullo modo est concedendum, quod Pater intelligat à filio, vel quod intelligat in filio, sicut in obiecto, vel specie, qua cognoscitur; quia hoc poneret filium habere aliquam rationem principij ad Patrem, sed tamen concedendum est, quod Pater intelligit in filio, & se ipsum, & alia in quantum videt filium esse similitudinem suam, & omnium aliorum, & quamuis Pater se ipsum videat in se, & omnia alia, tamen omnia potest videre in filio, & se ipsum;* sed Verbum in intellectu artificis creati conceptum, ideò obtinet rationem idææ, quia in illo concipit artificiatum à se ipso formandum: ergo diuinum Verbum in Paterno intellectu productum, est Patri idæa, per quam producit, & causat creaturas.

75 *Resp. 1.* Huic argumento responderi potest primo, negando maiorem: ad probationem, concesso antecedenti, negando consequentiam: ratio autem discriminis est; nam Verbum est intellectui artificis creati, id in quo primo concipit artificiatum à se formandum, non enim potest illud intelligere nisi in Verbo à se producto; & consequenter est idæa per quam format artificiatum; nam idæa est id quod obiectiuè regulando ad artificiati formationem concurrit; Verbum autem diuinum non est, in quo primo Deus intelligit creaturas, nec prima ratio obiectiua cognitionis illam, sed diuina essentia secundum prædicata absoluta; aliàs Pater produceret Verbum, non ex sola fœcunditate, sed etiam ex necessitate ad intelligendum, quod est contra communem Theologorum sententiam, & constat; nam Verbum diuinum procedit ex cognitione essentiæ, & creaturarum; & consequenter pro priori originis ad filium, supponitur Pater intelligens in actu secundo essentiam, & creaturas, quod esse non posset si Filius esset intellectui Patris ratio obiectiua cognoscendi illas, ideòque Verbum diuinum ratione proprietatis personalis, & vt ab alijs personis distinctum non potest esse idęa per quam Deus operatur creaturas. Ex quibus ad primam consequentiæ probationem constat solutio.

76 *Ad 2. probationem consequentiæ.* Ad secundam, concesso antecedenti, distinguo consequens: si possit ab imperfectionibus depurari, concedo consequentiam: si non possit, nego consequentiam: quod autem Verbum diuinum sit Patri idæa, per quam primo producat creaturas; necessario includit Verbum esse intellectu Paterno rationem obiectiuam cognoscendi se, & creaturas; & consequenter includit, quod non ex sola fœcunditate; sed etiam ex necessitate ad intelligendum procedat, quod est imperfectio; nam ex hoc sequitur Patrem secundum prædicata absoluta, & pro priori originis ad filium non esse intelligentem perfectissimè, & ideò ex eo quod Verbum in intellectu artificis creati conceptum sortiatur rationem idęę per quam format artificiatum, non sequitur idem de diuino Verbo dicendum.

77 *Ad 3. probationem.* Ad tertiam, distinguo secundam partem maioris; quia in illo concipit artificiatum, & modum formationis, vt in prima ratione obiectiua illud concipiendi, concedo maiorem: præcisè, quia in illo concipit artificiatum, nego maiorem; & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: vt enim Verbum diuinum vt distinctum ab alijs personis esset idęa, per quam Deus causaret creaturas, debeat esse id, quo primo Deus creaturas cognosceret, sicut Verbum creatum est artifici creato id in quo, & ratione cuius obiectiuè concipit artificiatum: Verbum autem diuinum non est Deo ratio obiectiua prima, nec in quo primo creaturas intelligit, sed diuina essentia secundum prædicata absoluta, & idcirco non est Deo idęa per quam operatur creaturas; quia tamen in illo non primo, sed secundo creaturas cognoscit obtinet rationem verbi: repręsentat enim se ipsum, essentiam, & creaturas intellectu diuino, non tanquam id in quo primo cognoscuntur essentia, & creaturæ, sed tanquam id, in quo secundo cognoscuntur, & hoc non conuenit Verbo ratione proprietatis relatiuæ, sed ratione essentiæ, sufficitque vt rationem Verbi obtineat. Et ex his ad confirmationem constat solutio.

78 *Sed oppones.* Sed oppones primo; Pater in se ipso vt distincto ab alijs personis cognoscit se, essentiam, Filium, & Spiritum Sanctum; & tamen non est Verbum respectu sui, nec respectu essentię, nec respectu Spiritus Sancti; quia non est in quo primo prędicta obiecta cognoscit: ergo quod in Filio, se, & creaturas cognoscat secundo, non sufficit vt sit Verbum; & consequenter requiritur, quod sit primum in quo intellectus concipiat obiectum.

79 *Si dicatur.* Si dicatur, Patrem non esse Verbum in cognitione sui, & aliorum obiectorum, quia non procedit a se ipso, quod ad rationem Verbi requiritur. In contrarium obstat: nam Pater, & Filius se ipsos in Spiritu Sancto cognoscunt, & ab illis Spiritus Sanctus procedit; & tamen non est Verbum in prędicta cognitione, nomen enim Verbi est proprium secundę personę, vt docet Diuus Thomas *infra quæst. 34. artic. 1. & 2.* ergo ideò quia non est in quo primo, sed tantum in quo secundo dicta obiecta cognoscuntur; & consequenter vt filius sit Verbum, debet esse id in quo primo Paternus intellectus cognoscit. Ex quo viterius sequitur esse idęam, per quam Deus Pater operatur creaturas.

80 *In contrarium obstat.*

81 *Secundo oppones.* Oppones secundo; non minus est de ratione Verbi prout à Thomistis adstruitur, esse obiectum intrinsecum, in quo obiectum cognoscatur, quam de ratione idęę esse rationem obiectiuam cognoscendi artificiatum, & modi, quo formandum est; sed quia non est prima ratio cognoscendi creaturas respectu intellectus diuini, non est Deo idæa, per quam operatur creaturas, vt in solutione nostra asseruimus: ergo si non est id in quo primo Deus intelligit creaturas, non obtinet rationem Verbi respectu diuini intellectus: vel siue sit Verbum, sufficit esse obiectum, in quo secundo intelligit intellectus Diuinus, id ipsum sufficit vt obtineat rationem idææ.

82 *Respond. ad 1. instantiam.* Respondetur ad primam replicam solutione assignata, vt enim docet Diuus Thomas *infra quæst. 34. art. 1.* Verbum in diuinis dicitur personaliter, quia in conceptu Verbi importatur realis processus ab intelligente, realis autem processus relatiuam fundat oppositionem, quæ in Deo non datur inter prædicata absoluta, ac proinde vt Pater à ratione Verbi excludatur, etsi in se ipso, secundo, se, & omnia contempletur, sufficit quod à nullo procedat.

83 *Ad replicā contra solutionem.* Ad replicam contra istam solutionem respondeo, concessis maiori, & minori, negando consequentiam; nam ad rationem Verbi in diuinis non sufficit esse id in quo secundo cognoscatur obiectum, & esse terminum procedentem ab alio; sed insuper est necessarium, vt esse repræsentationem actualissimam obiecti ex vi processionis termino procedenti conueniat; licet autem, & Filius, & Spiritus Sanctus ratione diuinæ essentiæ repræsentent omnia obiecta, quæ cognoscuntur à Deo, & Deus ista obiecta in Filio, & in Spiritu Sancto secundo cognoscat; hæc tamen repræsentatio conuenit filio formaliter ex vi processionis, quia per intellectum procedit, Spiritui Sancto non ita, sed materialiter, & identicè, sicut solum identicè est Deus, non formaliter ex vi processionis, & ideò filius est Verbum respectu intellectus diuini: secus autem est Verbum Spiritus Sanctus.

84 *Si opponas.* Nec refert si opponas; id solum conuenit Verbo ex vi processionis, ratione cuius per se primo processionem terminat; sed vt *infra disput. 75.* in vno modo discurrendi docebimus, Verbum non terminat per se primo processionem ratione repræsentationis, nec ratione essentiæ vt repræsentatiuæ, sed ratione essentiæ, & naturæ diuinæ secundum modum essendi naturalem: ergo non habet esse repræsentatiuum formaliter ex vi processionis. Consequentia est bona. Minor continet nostram doctrinam. Maior autem probatur, non enim alia ratione Spiritus Sanctus non procedit vt repræsentatiuus formaliter ex vi processionis, nisi quia non terminat per se primo processionem ratione essentiæ vt repræsentatiuæ: ergo id solum conuenit procedenti ex vi processionis, ratione cuius per se primo illam terminat.

85 *Respond.* Respondeo, negando maiorem: sed etiam conuenit Verbo ex vi processionis formaliter, id quod per se secundo formaliter illi communicatur ex vi processionis; licet autem in illo modo dicendi, quem probabiliter defendemus loco allegato, non terminet processionem per se primo ratione naturæ vt repræsentatiuæ, hoc tamen prædicatum per se secundo formaliter communicatur Verbo ex vi processionis, aliàs rationem Verbi non obtineret, & ideò Verbum ex vi processionis est repræsentatiuum. Ad probationem maioris, nego causalem vt adæquatam; sed ideò Spiritus Sanctus non procedit vt repræsentatiuus formaliter ex vi processionis; quia nec terminat per se primo illam vt præsentatiuus, nec esse repræsentatiuum illi communicatur, etiam per se secundo formaliter ex vi processionis, sed solum identicè illi conuenit per processionem, ex eo quod identificatur cum illo prædicato ratione cuius per se primo terminat processionem, & ideò quamuis ratione naturæ diuinæ repræsentet omnia obiecta cognita à Deo, & à Patre, & Filio procedat rationem Verbi non obtinet. Sed de his plura *infra quæst. 27. & 34.*

86 *Sed instabis.* Sed adhuc instabis; nam sequitur ex ista resolutione, non solum esse proprium secundæ personæ, quod sit Verbum creaturarum, sed etiam quod sit idæa, & exemplar quasi secundum illarum; consequens est contra ea; quæ supra diximus, nempè rationem idææ esse tribus personis communem: ergo & tradita resolutio. Probatur sequela, ideò est proprium secundæ personæ esse Verbum; quia esse repræsentatiuum in actu secundo,

do, in quo ratio Verbi consistit, soli secundę personę conuenit ex vi processionis, sed etiam ratio exemplaris soli secundę personę conuenit ex vi processionis: ergo esse exemplar quasi secundum, idest, in quo vel ratione cuius practicè cognoscuntur creaturę, est secundę personę proprium.

87 *Doctrina Magister Bannez.* Magister Bañez *infra quæst. 45. art. 6. in commentario articuli solutione ad* 1. ex argumentis factis pro Henrico, censet concedendum esse, quod pro inconuenienti inferimus, nempè, quod esse principium creaturarum per modum exemplaris, si intelligatur de exemplari primario cognitionis diuinę practicę, conuenit secundę personę, non propriè, hoc est, illi soli, sed appropriatiuè, & per accommodationem; quoniam hoc est commune tribus personis, sicut essentia diuina, quę est primarium exemplar, est communis illis; cęterum si intelligatur de exemplari quasi secundario; non per accommodationem, sed per proprietatem conuenit secundę personę, quia non conuenit alijs personis, sed dumtaxat Verbo, quia ex vi suæ productionis producitur per modum similitudinis, & exemplaris omnium creaturarum, quod alijs personis non conuenit.

88 *Non placet prædicta doctrina.* Huius tamen viri existimationi non acquiescimus, eo quod de ratione ideæ, vel exemplaris non est ab alio procedere: ergo vt esse idæam, vel exemplar creaturarum conueniat formaliter personis diuinis, non est necessarium quod illis ex vi processionis conueniat. Antecedens est certum, aliàs idæa, vel exemplar creaturarum esset aliquid personale, sicut esse Verbum personale est in Deo, quia de ratione Verbi est ab intelligente procedere; sed idæa, vel exemplar non est personale in Deo: ergo de ratione illius non est procedere ab alio. Consequentia autem probatur primo; quia ideò de ratione Filij est similitudo in natura ex vi processionis; & de ratione Verbi similitudo repræsentatiua ex vi processionis; quia de ratione filij est procedere vt similem similitudine naturali, & de ratione Verbi est procedere simile similitudine repræsentatiua, vt constat ex illorum diffinitionibus, quæ à Diuo Thoma explicantur in sensu formali: ergo si de ratione idææ, & exemplaris non est procedere ab alio, vt conueniat formaliter alijs personis, non est necessarium, quod illis ex vi processionis conueniat. Secundo; quia namque de ratione Deitatis, & de ratione omnipotentiæ non est procedere ab alio, Pater est Deus, & omnipotens formaliter, quamuis à nullo procedat, & Spiritus Sanctus est Deus formaliter, & formaliter omnipotens, quamuis esse Deum, & esse omnipotentem non conueniat illi formaliter ex vi processionis; sed de ratione idææ, vel exemplaris non est processus realis ab alio: ergo conuenit Patri, & Spiritui Sancto formaliter, quamuis non conueniat illis formaliter ex vi processionis.

89 *Respond.* Respondebis fortè ex doctrina supra tradita, quod licet exemplar primarium non petat procedere ab alio, exemplar autem secundarium petit ab alio procedere; & consequenter vt de termino procedente formaliter prædicetur, petit conuenire formaliter ex vi processionis. *Sed contra.* Sed contra; nam id dicitur, & est exemplar secundarium, cui non per se primo, sed per se secundo conuenit ratio exemplaris; sed vt per se secundo ratio exemplaris conueniat, non petitur processus ab alio: ergo de ratione exemplaris secundarij non est ab alio procedere. Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur; quia namque de ratione omnipotentiæ, in eo cui primo conuenit non est processus ab alio, nec in eo cui secundo conuenit petit ab alio procedere, nec formaliter per processionem haberi, vt prædicetur formaliter: vnde non solum hic Deus, cui per se primo conuenit omnipotentia, est omnipotens formaliter, sed etiam tres personæ diuinæ, quibus conuenit omnipotentia secundo, sunt omnipotentes formaliter, quamuis Pater à nullo procedat, & Spiritus Sanctus, licet ab alio procedat non habeat omnipotentiam ex vi processionis formaliter, sed solum per processionem identicè, & materialiter; sed ratio idææ, vel exemplaris in eo, cui conuenit per se primo, non petit ab alio procedere: ergo nec in illo, cui per se secundo conuenit petit procedere ab alio; & consequenter quamuis Spiritui Sancto non conueniat ex vi processionis, erit secundum exemplar formaliter, quamuis non cum tanta formalitate, ac prædicatur de Verbo, de quo prædicatur formaliter, tam in esse rei, quam in esse termini processionis, eo quod esse repræsentatiuum practicè communicatur Verbo formaliter ex vi processionis.

90 *Vera solutio.* Ex qua doctrina ad vltimam instantiam respondeo, negando sequelam: ad illius probationem, distinguo maiorem: ly *ideò* causam adæquatam dicente, nego maiorem: ob id, & quia de ratione Verbi est procedere ab intelligente vt repræsentatiuum obiecti, concedo maiorem: & concessa maiori, nego consequentiam; nam de ratione idææ, non est procedere ab alio, & ideò vt formaliter de aliquo prædicetur, non petit, quod formaliter ex vi processionis habeatur; de ratione autem Verbi est procedere ab intelligente vt repræsentatiuum obiecti, & quia verba in diffinitione formaliter accipiuntur: hinc fit, quod vt de aliquo ratio Verbi prædicetur, sit necessarium vt esse repræsentatiuum conueniat ex vi processionis formaliter, quin ex hoc rectè inferatur ad esse exemplar formaliter requiri, quod ex vi processionis ratio exemplaris conueniat, sicut ista consequentia non tenet: *Ideò sola secunda persona est Verbum, quia esse repræsentatiuum, illi soli conuenit ex vi processionis; sed etiam esse Deum soli secunda persona conuenit ex vi processionis: ergo sola secunda persona est Deus:* cuius præmissæ sunt veræ, consequens autem falsum; nam Pater est Deus formaliter, & etiam Spiritus Sanctus, & tamen Pater non est Deus per processionem, & Spiritus Sanctus licet sit Deus per processionem, non tamen ex vi processionis, cuius consequentiæ defectus nullus alius esse potest, nisi quia de ratione Verbi est procedere ab alio, non autem de ratione Dei.

Ad secundam replicam *num.* 81. propositam, respondeo, distinguendo maiorem: non minus, & eodem modo, nego maiorem: non minus, & diuerso modo, concedo maiorem: & concessa minori, nego consequentiam: differentia autem consistit in hoc: nam de ratione verbi non est produci ex necessitate ad intelligendum; cum enim in hoc imperfectio involuatur, si esset de ratione verbi, repugnaret Verbum in Deo: si autem esset de ratione verbi, esse id, in quo primo intelligeretur obiectum, omne Verbum produceretur ex necessitate ad intelligendum: ac pro inde necessario debemus asserere de ratione verbi vt abstrahit à creato, & increato non esse, quod sit primum, in quo cognoscatur obiectum, sed sufficere, quod obiectum in illo cognoscatur, siue primo, siue secundo; in hoc autem, quod idæa necessaria sint in omni artifici ad concipiendum, & intelligendum practicè obiectum, nulla imperfectio importatur; ac proinde, nec in eo, quod sit prima ratio obiectiua concipiendi artificiatum aliqua imperfectio relucet: vnde licet ad vtrumque necessarium sit esse rationem obiectiuam intelligendi, non tamen in vtroque, est eodem modo necessarium. 91 *2. instantia diluitur.*

Si autem rationem petas istius differentiæ, ea est; nam de ratione verbi est procedere realiter ab intellectu, in hoc autem, quod Paternus intellectus aliquo realiter distincto indigeret, vt obiectum intelligeret, imperfectio maxima est: nempè Deum secundum prædicata absoluta non esse in linea intellectiua perfectum, & summè actualem de ratione autem idææ non est procedere ab alio: vnde in Deo potest ratio idææ in linea absoluta saluari; ex quo viterius fit, vt ex illius necessitate ad intellectionem practicam nulla, imperfectio inferatur, cum possit Deus pro priori ad relationes summè perfectus intelligi secundum prædicata absoluta intra lineam intellectiuam, quamuis idæa sit omnino necessaria ad intelligendum practicè obiectum. Hæc videntur necessario docenda in sententia asserente, Verbum in diuinis solum personaliter dici. 92 *Ratio doctrinæ assignatur.*

Quia tamen *supra dist. 24. num* 201. asseruimus, Verbum posse sumi dupliciter, scilicet propriè, id est adæquatè, & communiter, id est inadęquatè, & in priori acceptione esse de ratione illius realiter ab intelligente procedere; & consequenter in Deo solum personaliter dici, & soli secundæ personę rationem verbi competere: in secunda vero acceptione solum esse de ratione Verbi, quod sit repræsentatio actualissima, & vltima actualitas in linea intelligibilitatis passiuæ, & sic Verbum dici essentialiter, Deoque pro priori ad relationes secundum prædicata absoluta rationem verbi conuenire: ideò iuxta istam doctrinam argumento vltimo formato in fauorem Henrici aliter est occurrendum, distinguendo maiorem: prout est Verbum propriè, & adæquatè acceptum, nego maiorem: accepto verbo communiter, & inadæquatè, concedo maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam; nam licet Verbum propriè, & adæquatè acceptum, qua ratione dicit repræsentationem, & processionem realem ab alio, personaliter solum dicatur in Deo, acceptum tamen inadæquatè, & communiter prout solum dicit actualitatem repræsentatiuam obiecti, essentialiter dicitur: Deus autem non est prima idæa creaturarum vt Verbum in prima, sed in secunda acceptione; ac proinde esse primam creaturarum idæam, non conuenit verbo diuino vt personaliter ab alijs distinctio: prout autem argumentum probare contendit, Verbum propriè, id est adæquatè acceptum esse idæam, qua Deus operatur creaturas, solutum manet ex dictis in priori solutione. 93 *Aliter principale argumentum diluitur.*

Sed contra secundam oppones, Verbum propriè, & adæquatè sumptum dicitur personaliter, & est proprium secundæ personæ: ergo idæa sumpta propriæ, & adæquatè personaliter dicitur, & ex secundæ personæ propria, quamuis sumpta communiter, & inadæquatè essentialiter dicatur, & sit tribus personis communis; & consequenter sententia Henrici erit vera de idæa propriè, & adæquatè sumpta. Respondeo, negando consequentiam: ratio autem discriminis constat ex dictis; quia nempè Verbum adæquatè sumptum dicit repræsentationem actualissimam obiecti, & ordinem producti ad intelligentem, & ideò propriè, id est adæquatè sumptum personaliter dicitur: de ratione autem idææ ordo producti ad intelligentem, non est, sed solum quod sit ratio obiectiua practicæ cognitionis artificiati, & ideò propriè, id est adæquatè sumpta, non dicitur personaliter, 94 *Replicabis.* *Respond.*

liter, sed essentialiter; & secundum prædicata essentialia adequatè sumpta, saluatur in Deo.

95 *Instabis.* Instabis; idea idem est quod Verbum practicè repræsentans obiectum, seu artificiatum ab artifice formandum; sed Verbum practicè repræsentans, propriè acceptum personaliter dicitur in Deo, non minus quam Verbum speculatiuè repræsentans: ergo idea propriè sumpta dicitur personaliter.

Respond. Respondeo negando maiorem; nam licet Verbum practicum includat rationem ideæ, non tamen est de ratione ideæ, quod Verbum practicum sit; nam Verbum practicum dicit ordinem producti ad dicentem, & rationem repræsentantis practicè obiectum: idæa autem ordinem producti ad dicentem non importat, sed solum ordinem repræsentantis, & ideò quamuis omne Verbum practicum idæa sit, non tamen omnis idæa Verbum practicum est, nec esse Verbum practicum est de ratione idææ.

§. VII.

Examinantur alij modi dicendi.

96 *Prima pars sententiæ Durandi* DVrandus *in 1. dist. 36. quæst. 3.* conuictus argumento facto, distinguit tria genera perfectionum: quędam enim sunt communes Deo, & creaturis, vt esse, viuere, cognoscere: quędam sunt solum in Deo, vt esse omnipotentem, infinitum, & huiusmodi: aliæ creaturarum proprię, vt esse finitum, creatum, & huiusmodi, & præter hęc, quidditates rerum creatarum, vt esse hominem, bouem, &c. Qua distinctione posita, docet, quoad illas perfectiones, quę sunt Deo, vel creaturis propriæ, non posse diuinam essentiam habere rationem ideæ: quia non potest comparari ad illas, vt imitabile ad imitatiuum, quod requiritur ad rationem ideæ; & hoc ideò, quia in quo vnum imitatur alterum, debet in vtroque inueniri: perfectiones autem, quæ sunt Deo propriæ, non conueniunt creaturis, quæ sunt proprię creaturis, non inueniuntur in Deo; & consequenter quoad istas perfectiones, non potest creatura Deum imitari. Ex quo vlterius fit, vt diuina essentia quantum ad has perfectiones non sit creaturarum idea. Quoad illas verò, quæ sunt Deo,

Secunda pars. & creaturis communes, potest diuina essentia rationem ideæ sortiri, non perfectè, sed imperfectè: quia vbi non est perfecta ratio imitationis, non est perfecta ratio ideæ: sed hic non est perfecta ratio imitationis: ergo nec ratio perfecta idææ. Maior patet; inquit Durandus: quia idæa, & idæatum dicunt imitabile, & imitatiuum: ergo vbi non est perfecta imitatio, non est perfecta ratio idææ. Minorem autem probat; nam imitatio Dei à creatura quantum ad quascumque perfectiones non est secundum identitatem speciei, & dicitur esse quædam imitatio Dei à creaturis quoad prædicata communia, per oppositum ad illa, quæ sic conueniunt Deo, quod non creaturis, vel sic creaturis, quod non Deo in quibus nulla est imitatio, quin potius oppositio: ergo quoad prædicata communia Deo, & creaturis, est imitatio Dei à creatura imperfecta; & consequenter imperfecta ratio idææ, quoad propria vero Deo, vel creaturis, nullatenus diuina essentia sortitur rationem idææ: quia in illis nullatenus creatura Deum imitatur.

97 *3. pars.* Ex quo infert Durandus, quoad illa prædicata, quæ conueniunt creaturis & non Deo, ipsas creaturas quatenus à Deo cognitas habere rationem idææ, nec est inconueniens, quod creatura vt cognita sit exemplar sui ipsius vt realiter existentis. Cum autem sibi obiecisset, nam creatura cognita non est æterna: ideæ secundum Augustinum sunt æternæ: ergo creatura cognita non est idæa. Respondet, licet creaturæ secundum esse proprij generis non sint æternæ, sunt tamen æternæ secundum esse cognitum à Deo, & secundum hoc esse cognitum habent rationem idææ. Inquirens autem Durandus, quid sit hoc esse cognitum? Respondet, *quæst. citata numero* 17. per hoc esse cognitum se intelligere; non Dei cognitionem, nec esse creaturæ secundum proprium genus, quia prout sic non est æternum, sed habitudinem cognitionis diuinæ ad creaturam cognitam, secundum quam habitudinem ipsa dicitur esse in mente diuina obiectiuè à Deo cognita, & hæc habitudo non est res, sed ratio, nec necesse est ideam esse semper rem, sed sufficit quod sit ratio rei apud intellectum artificis, sicut sanitas in anima est idea sanitatis in re ad extra, & domus in mente artificis est idea domus materialis, quę fit extra per artificem. Hęc Durandus, præter morem solitum satis obscura.

98 *Sententia ista reijcitur primo ex dictis.* Cuius sententia reijcitur primo ex his, quibus supra ostendimus, inter ideam, & ideatum realem distinctionem debere interuenire eo quod nihil potest realiter imitari se ipsum, ideatum autem realiter imitatur ideam. Secundo ex alio principio: quia idea est finis, & regula actionis, per quam artificiatum ab artifice formatur, nihil autem creatum potest esse finis, aut regula actionis diuinę, & consequenter nihil creatum potest esse idea respectum intellectus diuini. Præterea: nam idæa eatenus est ratio formandi artificiatum, quatenus est ratio obiectiua illud practicè cognoscendi; sed creatura nequit esse Deo ratio obiectiua practicę cognitionis, vt *Disput.* 26. *§.* 8. fusè monstrauimus: ergo nequit esse idea, per quam Deus operetur ad extra.

Deinde impugnatur, discurrendo per illa, quæ docet Durandus. Primo displicet in eo, quod ait, Deo conuenire imperfectam rationem ideæ, cuius falsitas ostenditur primo: omne enim quod dicitur propriè de Deo, & de creaturis, propriùs de Deo dicitur; & consequenter perfectius, quam de creaturis; sed ratio ideę non metaphoricè, sed propriè dicitur de Deo: ergo proprius, & perfectius, quam de creaturis dicitur ratio ideæ, & consequenter non imperfectè, sed perfectè conuenit Deo esse creaturarum ideam. Consequentia cum minori tenet. 100 *Deum non esse impropriè ideā sed propriè prob. 1.*

Maior autem est Diu Thomę expressa *supra quæstione* 13. *articul. sexto*, & constat: id enim quod causę conuenit, & effectui, proprius de causa dicitur, quam de effectu; Deus autem est causa omnis perfectionis repertę in creaturis: ergo id quod dicitur de Deo, & de creaturis, proprius de Deo dicitur, quam de creaturis: ex quo vlterius fit, vt perfectius Deo conuenire debeat, quam creaturis: licet enim causa vniuoca non petat effectum excedere in perfectione: causa autem, quę æquiuoca est, petit effectum excedere in perfectione vtrique communi, & maximè causa prima: Deus autem non est causa vniuoca, sed æquiuoca, & prima omnis effectus creati: ergo perfectio, quę Deo, & creaturis conuenit, perfectius reperitur in Deo.

Secundo probatur; ex eo quod de ratione ideę sit esse imitabilem ab ideato, non sequitur vbi est imperfecta imitatio, esse imperfectam rationem ideę; sed hæc est ratio Durandi: ergo ratio, qua dictum illud suadet, est nulla, & consequenter illius assertio est falsa. Probatur maior, de ratione agentis est intendere sibi assimilare effectum; & tamen ex hoc non sequitur vbi perfecta assimilatio effectus ad agens non est, esse agens imperfectum, Deus namque est perfectissimum agens, & perfectissima causa; & tamen similitudo creaturarum ad Deum, similitudo perfecta non est: ergo ex eo quod de ratione ideæ sit esse imitabilem, non sequitur ideam, quam ideatum non imitatur perfectè, esse imperfectam ideam. 101 *Secundo probatur*

Confirmatur: de ratione effectus causę efficientis est suę causę assimilari: & tamen ex eo, quod effectus non assimiletur suę causę perfectè, non sequitur esse imperfectè effectuum illius; nam effectus causati à Deo non assimilantur illi perfectè: & tamen non sunt imperfecti in ratione effectus Dei, quin potius in ratione effectus excedunt effectus omnium aliarum causarum: ergo ex eo quod de ratione effectus causę exemplaris sit esse imitatiuum illius, non sequitur, quod si imperfectè imitatur, deficiat à perfectione idæati, vel à perfectione effectus in illo genere causę; & consequenter non sequitur ex eo, quod idea non sit perfectè ab ideato imitata, non esse perfectè ideam. 102

Displicet secundo Durandus in eo quod ait, esse cognitum creaturarū, in quo rationem idææ consistere docet, esse respectum cognitionis diuinæ ad creaturas, cuius falsitas ostenditur primo: nam relatio cogniti non refert cognoscentem ad cognitum, sed cognitum ad cognoscentem, sicut relatio visi non refert videntem ad obiectum visum, sed obiectum visum ad videntem: at relatio cognitionis refert cognoscentem ad cognitum: ergo relatio cogniti non est relatio cognitionis: & consequenter si esse cognitum creaturarum consistit in relatione, non consistit in relatione cognitionis diuinę ad creaturas, sed in relatione creaturarum ad Deum vt cognoscentem. 103 *Esse cognitum creaturarum non esse respectum cognitionis diuinæ ad creaturas Prob. 1.*

Deinde: nam hæc relatio esset rationis, nec realis: ergo talis relatio non datur. Antecedens pro prima parte patet; nam in relatione rationis, non potest consistere ratio idææ; sed in prędicta relatione est posita ratio idææ in sententia Durandi: ergo nequit esse relatio rationis. Pro secunda parte probatur primo; nam Dei ad creaturas non datur relatio realis, vt docet Diuus Thomas *supra quæst.* 13. *art* 7. ergo relatio cognitionis diuinę ad creaturas non potest esse realis. Secundo; nam relatio realis cognitionis diuinæ ad creaturas, non potest non identificari cum cognitione diuina, aliàs esset accidens diuinę cognitionis, quod implicat; sed in relatione identificata cum diuina cognitione non potest consistere ratio ideæ, alias in ipsa cognitione consisteret, cuius contrarium docet Durandus: ergo relatio realis cognitionis diuinæ ad creaturas non est. 104 *Secundo.*

Denique: nam ly *in quantum* cadens supra aliquod concretum, necessario debet designare, vel formam talis concreti, vel subiectum denominatum ab illa, vt constat discurrendo per omnia concreta; sed cognitum esse creaturarum à Deo, est concretum constans ex cognitione diuina, vt forma denominante, & ex creaturis vt subiecto denominato: ergo si creaturæ in quantum cognitæ obtinent rationem ideæ, vt docet Durandus, ly *in quantum* designare debet, vel cognitionem diuinam, quæ est forma, & consequenter diuina cognitio erit creaturarum idea, quod negat Durandus, vel designare debet creaturas, quæ sunt subiectum denominatum, prout à cognitione diuina distinctas; & consequenter creaturæ vt in proprio genere sortiuntur rationem ideę quod Durandus recusat. Quod si recurrat ad relationem cognitionis diuinę ad creaturas vt cognitas, hoc effugium ex dictis proximè manet exclusum. 105 *Denique.*

106 *Ideam semper esse rem prob. 1.* Denique displicet Durandus in eo, quod esserit, ideam non semper esse rem; sed aliquando esse rationem. Cuius falsitas probatur primo; nam idea semper est aliquid reale, aliàs causa realis non esset; sed ratio, quæ non est res, non est aliquid reale, sed rationis: ergo idæa semper est res, & nunquam est sola ratio.

107 *Secundo.* Secundo: nam vel est ratio formalis, hoc est existens subiectiuè in intellectu, vel est ratio obiectiua, hoc est, intellectui obiecta: si primum, semper est res, nam cognitio, aut Verbum in quibus potest ratio formalis consistere; semper sunt aliquid reale: si secundum dicatur; cum non sit ratio obiectiua conficta, aliàs esset ens rationis, necessario est dicendum esse rationem obiectiuam realem, & veram; & consequenter esserendum est, esse rem.

108 *Tertius modus dicendi.* Tertius modus dicendi asserit, idæam diuinam consistere, non in diuina essentia vt cognita, sed vt est actualis cognitio, & ad sextum argumentum respondet, quod licet essentia diuina vt essentia, & vt obiectum cognitum, non sit similis creaturis, prout tamen cognitio, est illis similis, non similitudine entitatiua, sed intentionali, & repræsentatiua: repræsentat enim intellectui diuino omnia prædicata creaturarum, & modum, quo sunt formandæ, quam similitudinem sufficere ad rationem idææ constat in artifice creato, in quo idæa interiori, est cognitio, seu Verbum mentis, cum tamen, nec cognitio, nec Verbum assimilentur artificiato formando similitudine entitatiua, sed tantum repræsentatiua, & intentionali.

109 Pro hac sententia refertur Bonauentura *in 1. distinct. 35. quæst. 1. artic.* 1. illam tenent Vazquez, *disp.* 72. *cap.* 2. Suarez *lib.* 3. *de attributis cap. 5. & tom. 1. metaphysica disput.* 35. quibus ex parte adhæsit Granadus *Tract. 7. disp. 2. sect.* 3. Duplicem distinguens idæam, vnam formalem, & aliam obiectiuam, & asserens, idæam formalem consistere in cognitione diuina, obiectiuam autem in diuina essentia, vt diuinæ menti obiecta: referens pro hac sententia Molinam; & in hoc sensu mentem Diui Thomæ accipiens, cui sententiæ aliqui Recentiores adhærent.

110 *Reijcitur 1. ex D. Thom.* Nobis tamen placere non potest, est enim contra D. Thomam *in hac quæst. artic. 1. ad tertium*, illis verbis: *Vnde idæa in Deo, nihil est aliud, quam Dei essentia*, & expressius *artic. 2. ad 2.* Vbi docet dari in Deo plures idæas; secus autem plures sapientias, & artes: *Quia sapientia, & ars significantur* vt quo *Deus intelligit, sed idæa* vt quod *Deus intelligit, Deus autem vno intellectu intelligit multa;* sed cognitio diuina non significatur vt quod à Deo intelligitur, sed vt quo Deus intelligit, & cognoscit: ergo idæa diuina non consistit in actu cognitionis.

111 *Explicatio doctrinæ D. Th. reijcitur.* Nec explicatio adhibita à Patre Granados, quod nempè Diuus Thomas loquatur de idæa obiectiua, non autem de idæa formali, difficultatem euacuat. Tum: quia Diuus Thomas idæam contraponit arti, & sapientiæ; & consequenter sentit artem, & sapientiam diuinam, non sortiri rationem ideæ, sed cognitio diuina est ars, & sapientia: ergo nullatenus est idæa iuxta mentem Angelici Præceptoris. Tum etiam: nam sequitur ex tradita explicatione, quod loquendo de idæa formali D. Thomas argumentum insolutum reliquerit: hoc autem admittendum non est, maximè à Patre Granados doctrinæ Diui Thomæ addictissimo: ergo explicatio tradita est insufficiens. Probatur sequela: argumentum contendebat probare, non esse plures idæas in Deo: quia in illo non sunt plures artes, nec plures sapientiæ. Cui argumento respondet Diuus Thomas, concesso antecedenti, negando consequentiam, & rationem discriminis reddit: quia ars, & sapientia significantur vt quo Deus intelligit; idæa autem significatur vt *quod* à Deo intelligitur; sed hæc doctrina non potest cognitioni applicari, cognitio namque in Deo non significatur vt *quod* à Deo intelligitur; sed vt quo Deus intelligit: ergo si cognitio diuina est formalis idæa, loquendo de idæa formali, argumentum à Diuo Thoma relinquitur insolutum.

112 *Secundo impugnatur.* Deinde reijcitur, ideo namque aliqui ex præfatis Authoribus idæam diuinam in intellectione Dei consistere docent, quia Verbum mentis in artifice creato est idæa, per quam format artificiatum, Verbum autem idem est quod intellectio; sed Verbum in artifice creato ab intellectione distinguitur, vt expressè docet Diuus Thomas *Quæst. 8. de Potentia artic. 1. quæst. 3. de veritate artic. 2. quæst 4. artic. 1. & 2. Primo Contra Gentes cap. 11. & in hac prima parte infra quæst. 34. artic. 1. ad 2.* Ergo præfata sententia in principijs contrarij Diui Thomæ doctrinæ fundatur: & consequenter illius menti contradicit.

113 *Confir. 1.* Confirmatur, & vrgetur: inde namque mouentur præfati Authores, vt diuinæ intellectioni attribuant rationem ideæ: quia est similis creaturæ in esse præsentatiuo, quod sufficit ad rationem ideæ: & hoc ideò, quia intellectio creata est suo obiecto similis intentionaliter; sed intellectio creata non est similitudo intentionalis obiecti: ergo nec diuina intellectio. Probatur minor, quod enim intellectio creata sit similitudo intentionalis obiecti, colligunt præfati Authores, ex eo quod Verbum in intellectione consistit, Verbum autem est intentionaliter simile obiecto: at Verbum ab intellectione creata distingui, est doctrina expressa Diui Thomæ: ergo saltim in doctrina D. Thomæ, intellectio non est intentionalis similitudo obiecti: & consequenter iuxta Angelici Doctoris doctrinam non est in illa constituenda ratio idææ, nec in Deo, nec in nobis.

Confirmatur, & vrgetur secundo; inde Vazquez, & Suarez excludunt essentiam diuinam à ratione idææ; quia non est creaturis similis, de ratione autem idææ est similitudo cum idæato: at hæc ratio etiam probat cognitionem diuinam idæam non esse; ergo inconsequenter negant essentiæ rationem idææ, & illam Dei cognitioni concedunt. Probatur minor, similitudo, quam negant essentiæ diuinæ respectu creaturarum, est similitudo vniuoca, analogam enim similitudinem inter essentiam diuinam, & creaturas non possunt negare; sed cognitio diuina non potest esse creaturis similis similitudine vniuoca: nam inter Deum, & creaturas in nullo prædicato potest dari conuenientia, aut similitudo vniuoca, vt docent communiter Theologi, & modò supponimus ex Diuo Thoma *supra quæst. 13. art. 5.* ergo ratio illa si probat de essentia, conuincit etiam de diuina cognitione, quod idæa creaturarum esse non possit. 114 *Vrgetur secundo.*

Respondebis ex Patre Vazquez vbi supra *cap.* 2. similitudinem requisitam ad rationem idææ inter ipsam, & rem cuius est idæa, non esse secundum vnitatem eiusdem naturæ, qualis est inter duo alba, sed secundum repræsentationem, sicut species, seu verbum alicuius rei dicitur similitudo illius; cum tamen interdum longè diuersæ naturæ sint, & qualitatis, & hanc similitudinem conuenire cognitioni Dei: secus autem essentiæ, seu naturæ diuinæ. Ita Vazquez *vbi proximè num.* 6. & explicans *num.* 8. istum modum similitudinis, ait, secundum illum perfectissimè creaturas Deum imitari, sic enim omnino producuntur re ipsa, sicut essentia diuina eas repræsentat. 115 *Respõdet Vazqu.*

Sed contra primo: nam ratio repræsentationis non conuenit cognitioni, sed verbo per cognitionem producto, in quo intellectus contemplatur obiectum, vt ex D. Thoma vidimus, & fusè ostendimus *tom. 1. tract. 2. disp.* 12. Sed cognitio diuina sub ratione cognitionis non est verbum creaturarum, nec species expressa illarum, sed aliquid à verbo distinctum in sententia D. Thomæ distinguentis cognitionem à Verbo; ergo diuina cognitio, sub ratione cognitionis non est similis creaturis similitudine intentionali, & repræsentatiua; & consequenter si hæc similitudo exigitur ad rationem idææ, diuina cognitio sub ratione cognitionis idæa creaturarum non est. 116 *Sed contra 1.*

Secundo: non enim omnis repræsentatio est similitudo, nec omnis repræsentatio supra similitudinem petit fundari, vt vidimus *Disput.* 11. causa namque repræsentat effectum, & effectus repræsentat causam, non solum secundum id, in quo causa, & effectus conueniunt, sed etiam secundum illa, in quibus, & per quæ distinguuntur; & tamen secundum illa prædicata non sunt inter se similia, fumus etiam repræsentat ignem, & creaturæ repræsentant creatorem, prout creator à creatura distinguitur; cum ex illis veniamus in cognitionem Dei; & tamen fumus non est similis igni, nec creaturæ sunt similes Deo secundum id, in quo distinguuntur: ergo ex eo quod Dei cognitio repræsentet creaturas, non sequitur illis esse similem, etiam in esse repræsentatiuo. 117 *Cõtra 2.*

Quod amplius vrgetur: nam si repræsentatio esset similitudo, perfecta repræsentatio esset perfecta similitudo; sed nullum prædicatum diuinum potest esse simile creaturis perfecta similitudine, cum quodlibet prædicatum diuinum infinitè distet à creatura: ergo nullum prædicatum Dei repræsentare poterit perfectè creaturam; & consequenter si ad rationem ideæ requiritur perfecta repræsentatio idæati, non poterit Dei cognitio esse idæa creaturarum. Si dicas: argumentum conuincere de similitudine entitatiua, non autem de similitudine in esse repræsentatiua: in contrarium obstat: nam esse repręsentatiuum non est aliquid fictum, sed aliquid esse verum, & reale, sed in nullo esse reali potest dari perfecta similitudo inter Deum, & creaturam, cum in omni esse reali sit infinita distantia: ergo nullum prędicatum diuinum potest esse simile creaturis perfecta similitudine, nec in esse entitatiuo, nec in esse repræsentatiuo. Recolantur dicta, *Disput. 11. & 12.* vbi ex hoc principio inter alia monstrauimus implicationem formæ creatæ repræsentantis Deum quidditatiuè, eo quod nulla forma creata potest esse similis Deo, nec eiusdem quidditatis cum illo, nedum in esse entis, sed nec etiam in esse repręsentatiuè. 118 *Confirm.*

Tertiò, vt enim multis ostendimus *Disput.* 26. Deus cognoscit creaturas in se ipso, vt in causa, & obiecto prius cognito & consequenter diuina essentia vt obiectum repręsentat perfectè creaturas, non enim potest vnum in alio, vt in obiecto cognosci, nisi in ipso, repręsentatiuè contineatur, & ab illo repręsentetur: ergo si repręsentatio sufficit ad rationem idęę, diuina essentia vt obiectum, & vt cognita a diuino intellectu est idęa creaturarum. 119 *Cõtra 3.*

Quod autem docet Vazquez *num.* 8. relato, quod nempè creaturę imitantur perfectè Dei essentiam, vt habet rationem idęę, est expresè contra D. Thomam *in hac quæstione art. 2. & quæst. 3. de veritate artic.* 2. Et reijcitur: si namque ob aliquam rationem creatura perfectè imitaretur diuinam essentiam, prout obtinet rationem idęę, maximè propter illam, 120 *Creaturę non imitantur perfectè diuinam essentiã.*

illam, quam Vazquez assignat; quia nempè creaturæ producuntur re ipsa, eo modo, quo à diuina essentia repræsentantur; sed hac ratione non concluditur perfecta imitatio: ergo talis imitatio non datur. Probo minorem, creaturas produci in esse eo modo, quo in diuina essentia eminenter continentur, non sufficit vt creaturæ perfectè Dei essentiam imitentur, vt eminenter continentem: ergo creaturas produci in esse, eo modo, quo à diuina essentia repræsentantur, non sufficit vt creaturæ perfectè imitentur diuinam essentiam vt repræsentatiuam.

121 *Dicendi modus reijcitur.* Denique modus ille dicendi reijcitur: nam idea est forma, ad quam respiciens artifex ad illius instar aliquid operatur; sed cognitio non est forma, ad quam aspiciens artifex operatur, sed forma, qua aspicit ideam, & in illa artificiatum, cognitio namque non ex parte obiecti se tenet, sed ex parte cognoscentis, nec spectat ad genus intelligibile passiuum, sed ad genus intelligibile actiuum tanquam vltima actualitas, per quam intellectus transfertur de actu primo ad actum secundum, & actu intelligens constituitur, actuque obiectum percipiens: ergo cognitio actualis nulla ratione obtinet rationem ideæ, nec in Deo, nec in nobis.

122 *Respond. Granadus.* Respondet Granadus *vbi suprà num.* 14. maiorem argumenti esse veram, de idea, vel exemplari obiectiuo, hoc enim obiectum concurrit, & obiectiuè dirigit artificem ad formandum artificiatum; ac proinde illud aspiciens ad sui instar artificiatum efformat, non autem de idea formali, hæc namque, & si possit reflexè ab artifice cognosci, & aliquando id contingat, maximè cum artifex à nullo exemplari extrinseco dirigatur obiectiuè; hoc tamen necessarium non est vt experientia ipsa constat, vt autem exerceat munus ideæ, sufficit esse repræsentationem exemplaris obiectiui; quia eo ipso artificem dirigit, & ad eius similitudinem, & imitationem efficitur opus.

123 *Sed contra I.* Sed contra primo: nam prædicta diffinitio communiter acceptatur à Theologis de idea in sua vniuersalitate: ergo vel idea formalis non datur, vel debet illi assignata diffinitio conuenire. *Secundo.* Secundo: nam directio ideæ est distincta à directione artis, aliàs idea non distingueretur ab arte, quod est contra D. Thomam, & contra communem Theologorum sententiam; sed directio subiectiua, & formalis est directio propria artis: ergo ad rationem ideæ necessaria est directio obiectiua, at nisi ad illam vt *quo*, vel vt *quod* obiectiuè aspiciens artifex operetur artificiatum, non datur directio obiectiua: ergo sine tali inspectione non saluatur ratio ideæ.

124 *Tertio.* Tertio ex Diuo Thoma *quæst.* 3. *de veritate art.* 1. *in corpore*, illis verbis: *Si ergo aliquid fiat ad imitationem alterius per agens, quod non determinat sibi finem, non ex hoc forma imitata habet rationem exemplaris, vel ideæ: non enim dicimus, quod forma hominis generantis sit idea, vel exemplar homini generati, sed solum hoc dicimus quando agens propter finem, determinat sibi finem, siue illa forma sit in agente, siue extra agentem: dicimus enim formam artis in artifice esse exemplar artificiati, & similiter etiam formam, quæ est extra artificem, ad cuius imitationem artifex aliquid facit: hæc ergo videtur ratio ideæ, quod idea sit forma, quam aliquid imitatur ex intentione agentis, qui determinat sibi finem.* Hæc Diuus Thomas: ex quibus tale argumentum conficio: vt aliqua forma sit idea, siue interior, siue exterior, non sufficit esse imitationis extremum, nisi illius imitatio intendatur ab agente; sed idea formalis idem est, quod idea interior, & forma intra intellectum artificis existens: ergo vt hæc forma sortiatur rationem ideæ, debet illius imitatio esse ab artifice intenta: at nisi talis forma obiectiuè ad intellectionem se habeat, nequit artifex illius imitationem intendere: ergo nisi obiectiuè ad artificiatum formandum concurrat, non obtinet rationem ideæ.

125 *Aliter respondet Vazquez.* Vazquez *disput. allegata num.* 10. respondet, quod licet artifex creatus, vt dicatur operari per ideam interiorem, non debeat suam cognitionem, in qua verbum consistit aspicere, sed solum rem ipsam, quam apprehendit instar, cuius opus externum efficitur: Deus autem vt cognoscat creaturas, quas facturus est, prius intuetur suam essentiam, qua veluti verbo expressæ sunt, eo quod essentia diuina simul est obiectum primarium, & Verbum, seu species obiecti secundarij, scilicet creaturarum; cumque ex eo, quod essentia diuina constituit Deum intelligentem sui ipsius, reddat etiam intelligentem creaturarum, vt *art.* 6. ipse Vazquez docuerat, fit vt aspectus ille, quo Deus suam essentiam intuetur, conducere videatur ad rationem ideæ vt ad eam primum aspiciens, dicatur deinde facere creatura instar illius quoad expressionem, & repræsentationem.

126 *Sed contra I.* Sed contra primo: nam aspectus requisitus in artifice ad formandum artificiatum, debet terminari ad ideam formaliter vt ideam; sed cognitio diuinæ essentiæ prærequisita in Deo ad cognoscendas, & causandas creaturas in sententia Patris Vazquez, non terminatur formaliter ad diuinam cognitionem, quæ in illius sententia sortitur rationem ideæ: ergo cognitio illa non sufficit vt saluetur Deum aspicientem ad ideam formare creaturas, quod iuxta ideæ diffinitionem necessarium censetur. Consequentia tenet: maior est certa: nam verba in difficitionibus formaliter sunt accipienda; sed idea diffinitur per hoc, quod est forma, ad quam aspiciens artifex operatur: ergo aspectus iste debet ad ideam formaliter terminari. Minor autem probatur, quod namque cognitio essentiæ diuinę debeat cognitionem creaturarum præcedere, probat Vazquez ex eo quod diuina essentia est obiectum primarium, & creaturæ secundarium obiectum diuini intellectus: obiectum autem primarium debet priusquam secundarium cognosci; sed obiectum primarium intellectus diuini non est essentia Dei prout est creaturarum cognitio, sed sub alia ratione; actus enim alicuius potentiæ, & virtus nequit esse obiectum primarium illius: ergo cognitio essentiæ præcedens cognitionem creaturarum, non terminatur in Deo ad ideam formaliter vt ideam.

127 *Contra 2.* Secundo: nam quod idea terminet aspectum artificis vt per illam formetur artificiatum, petitur ab illa formaliter vt idea, & ex vi exercitij exemplariter causandi, vt fatentur omnes vtentes prædicta diffinitione; sed quod creaturarum cognitio supponat in Deo cognotionem sui non patitur ab illa vt idealiter causante creaturas: ergo quod essentiæ cognitio in Deo præcedat cognitionem creaturarum, non sufficit vt creaturarum cognitio sortiatur rationem ideæ. Probatur minor, diuina cognitio exercet rationem ideæ apprehendendo, & cognoscendo creaturas; sed munus apprehensionis non exercet quatenus cognita: ergo quod à Deo cognoscatur non petitur à cognitione diuina vt idealiter causante creaturas.

128 *Arguunt Authoritate PP.* Nec motiua huius sententiæ alicuius ponderis sunt: arguunt primo auctoritate Patrum; nam Dionysius cap. 5. de diuinis nominibus, *ideas vocat prædestinationes*, Damascenus *rationes, & consilia diuina*, Clemens Alexandrinus lib. 5. Stromatum ait: *Ideam esse diuinam intelligentiam*, Augustinus tract. 1. in Ioannem, explicans illa verba: *Quod factum est in ipso, vita erat*, sic ait: *Facta est terra, sed ipsa terra, quæ facta est, vita non est: est autem in ipsa sapientia spiritualiter ratio quædam, qua terra facta est, hæc vita est, qua viuit anima artificis, vbi sunt hæc omnia antequam proferantur*; sed ratio illa, de qua Augustinus ait, quod illa facta est terra, est idea per quam Deus terram formauit, & de illa ait, quod est vita: ergo idea diuina vita est; & consequenter actus vitalis, scilicet Intellectio diuina.

129 *Explicatur PP.* Respondeo, Dionysium appellare ideas prædestinationes, idest prædiffinitiones diuinas; quia ideæ rerum futurarum decretis efficacibus prædiffinitiuis complentur, & rationem illorum cum futuris connectuntur, nec aliter in ideis posse futura cognosci, nisi per decretum liberum determinatis, docuimus *tract.* 4. *disp.* 16. Clemens Alexandrinus vocat ideam diuinam intelligentiam, vel quia intellectio diuina mediante diuina essentia, vt idea ad creaturas terminatur, vel quia vt §. sequenti ex D. Thoma videbimus, diuina essentia non obtinet rationem ideæ, nisi vt cognita à Deo, vt diuersimodè imitabilis à creaturis: vnde diuina essentia vt idea intellectionem diuinam importat, etsi in illa non consistat. Augustinus autem cum ait, quod ratio illa, qua terra facta est, vita est, explicari potest primo in sensu non omnino formali, sed identice, qua ratione omnia, quæ in Deo sunt, vita sunt, vel quod ratio illa est vita non formaliter, sed obiectiuè; qua est obiectiua ratio artis, & sapientiæ diuinæ, quæ formaliter est vita. Vel denique illam vitam appellat; quia diuina essentia obtinet rationem ideæ, quatenus cognita à Deo, & quia cognitio Dei est formalissimè vita diuina, essentia, & idea, quantum ad id per quod in ratione ideæ completur, est etiam vita formaliter: & quidem testimonium Dionysij si aliquid probat, conuincit in actu voluntatis diuinæ consistere rationem ideæ, quod non contendunt contrarij: quod autem sequatur patet; nam diuinæ prædiffinitiones, de quibus Dionysius loquitur, cum ideas prædestinationes vocat, in actu voluntatis consistunt.

130 *Secundum argum.* Secundo sic arguunt; nam cognitio diuina, esto non sit similis entitatiuè rebus cognitis, est tamen illis similis repræsentatiuè, & virtualiter; sed hæc similitudo sufficit ad rationem ideæ: ergo est creaturarum idea. Confirmatur; in artifice creato cognitio, qua artificiatum cognoscit, est idea artificiati: ergo diuina cognitio est idea creaturarum. Consequentia patet à paritate rationis: antecedens autem probatur, vt enim docet Diuus Thomas *quæst.* 3 *de veritate art.* 1. *in corpore*, conceptus in mente artificis creati est idea, per quam format artificiatum; sed conceptus in artifice creato est ipsa cognitio: ergo hæc obtinet in artifice creato rationem ideæ.

131 *Respond.* Respondeo, negando maiorem, vt enim ostendimus, diuina essentia in nullo esse reali potest esse creaturis similis similitudine vniuoca, esse autem intentionale, est esse reale. Nec obstat, Diuum Thomam docere in Deo esse similitudinem omnium rerum; hoc enim intelligendum est eminenter, quatenus diuina essentia ratione continentiæ eminentialis omnis perfectionis creatæ, illas perfectissimè repræsentat.

132 *Ad confirmationem.* Ad confirmationem, nego antecedens: non enim cognitio artificiati, sed conceptus, seu Verbum per cognitionem prout est dictio productum, in quo vt in obiecto intrinseco artificiatum cognoscit, obtinet rationem ideæ in artifice creato: Verbum autem ab intellectione distingui, vidimus ex D. Thom. vnde ad antecedentem-

tecedentis probationem, concessa maiori, neganda est minor, quod nempè Verbū in intellectione consistat; hoc enim falsum est in doctrina D. Thomæ. Sed dices, Verbum in doctrina D Thomę est idea interior in artifice creato; sed in sententia contrariorum, Verbum in intellectione consistit: ergo eadem ratione, qua Verbum ab intellectione distinctum obtinet rationem ideæ, in doctrina D. Thomæ, & consequenter ad illam, dicendum est Verbum ab intellectione indistinctum, seu ipsam intellectionem esse idæam interiorem in artifice creato. *Replicabis.*

133 *Respond.* Respondeo, negando consequentiam, ratio autem discriminis est; nam Verbum ab intellectione distinctum, qualiter adstruitur in doctrina Diui Thomæ, se tenet ex parte obiecti, & est obiectum interius, in quo artifex creatus cognoscit artificiatum, & ideò iuxta hanc doctrinam saluatur, quod sit forma ad quam aspiciens artifex operatur artificiatum, quæ est diffinitio ideæ. In sententia autem non distinguente Verbum ab intellectionem, & essentiam Verbi in ipsa intellectione constituente, Verbum non se tenet ex parte obiecti, nec est, id in quo intellectus contemplatur obiectum, sed id quo illud contemplatur, ac proinde non possunt diffinitionem ideæ Verbo ab intellectione indistincto adaptare; ac per consequens, nec essentiam ideæ in Verbo ab intellectione in distincto possunt saluare.

§. VIII.

Vera resolutio traditur, & soluitur argumentum.

134 His ergo modis dicendi relictis, asserendum existimo, essentiam diuinam sub ratione essentiæ esse idęam obiectiuam, sub ratione Verbi esse idæam formalem, non absolutè, sed cognitam vt comparatam cum creaturis, vt imitabilem diuersimodè ab illis. Conclusionem istam censeo quoad vtramque partem esse Thomistis communem, etsi non his terminis explicatam, ante cuius probationem aduerto primo: in artifice creato duplicem idæam distingui, vnam interiorem, quæ dicitur formalis, aliam exteriorem, quæ dicitur obiectiua, quæ doctrina est Diui Thomæ *quæst. tertia de veritate articulo primo in corpore*, illis verbis: *Si ergo aliquid fiat ad imitationem alterius per agens, quod non determinat sibi finem, non ex hoc forma imitata habet rationem exemplaris, vel ideæ; non enim dicimus, quod forma hominis generantis sit idea hominis generati, sed solum hoc dicimus quando agens propter finem determinat sibi finem, siue illa forma sit in agente, siue extra agentem; dicimus enim formam artis in artifice esse exemplar artificiati, & similiter etiam formam, quæ est extra artificem, ad cuius imitationem artifex aliquid facit*; vbi est aduertendum verba illa, *formam artis in artifice*, non accipi pro ipsa arte, sed pro forma concepta, idest pro concepta, quem interius artifex format, vt faciat artificiatum, qui dicitur forma artis; quia artem dirigit obiectiuè. *Præmittitur 1.*

135 *Secundo.* Aduerto secundo, quod licet in Deo Verbum propriè, idest adæquatè sumptum, personaliter solum dicatur, eo quod de ratione illius, sic sumpti, est ordo ad intellectum vt dicentem, & vt realiter producentem, quod repugnat prædicatis Dei essentialibus: communiter autem, & inadæquatè sumptum, dicitur in Deo essentialiter, & in hac acceptione consistit in repræsentatione actualissima per modum obiecti intellecti, sicut ratio speciei impressę in repræsentatione obiecti se tenente ex parte actus primi, esse autem repræsentationem actualissimam vt obiectum intellectum, conuenit diuinæ essentiæ pro priori ad relationes: sic enim sumpta actualissimè repræsentat creaturas; & consequenter Verbum in hac acceptione, non personaliter, sed essentialiter dicitur: de quo supra *disputat. 24. num. 201.*

136 *Prima pars ostenditur 1.* His positis, prima pars nostræ assertionis ostenditur primo; nam exemplar externum in artifice creato, ideò obtinet rationem ideæ, quia vt obiectum cognitum mouet, & dirigit ipsum, vt formet conceptum practicum artificiati formandi; si namque independenter ab exemplari exteriori posset artifex formare perfectum rei fabricandæ conceptum, illamque perfectè cognoscere, nec indigeret illo, nec illud aspiceret vt artificiatum formaret, vt constat in pictoribus; & in scriptoribus in arte pingendi, & scribendi peritis, qui sine aspectu ad exemplar exterius imagines pingunt, & caracteres formant; sed diuina essentia, vt obiectiuè cognita à Deo, dirigit obiectiuè, & mouet intellectum diuinum ad cognitionem practicam creaturarum, & modi productionis illarum; vt enim disputatione vigesima sexta docuimus, diuina essentia est obiectum adęquatè motiuum diuini intellectus; & consequenter obiectiuè monet, & dirigit ad cognitionem speculatiuam, & practicam creaturarum: ergo est idæa obiectiua, per quam Deus vt supremus artifex operatur creaturas.

137 *Secundo.* Secundo probatur; nam id, quod aliud continet perfectè, potest accipi vt propria ratio illius, illudque repræsentare; sed diuina essentia continet actu perfectè omnes perfectiones creatas, non solum secundum ratione communes, esse, videre, & intelligere, sed etiam secundum rationes particulares, quibus inter se distinguuntur: ergo potest accipi a diuino intellectu vt propria ratio omnium perfectionum, quæ in creaturis reperiuntur, non solum secundum rationes communes; sed etiam secundum rationes particulares, per quas distinguuntur inter se: & consequenter est idæa creaturarum secundum omnem perfectionem tam communem, quam particularem conuenientem creaturis. Secunda consequentia ex prima colligitur; nam idæa obiectiua idem est quod ratio obiectiua dirigens intellectum artificis: ergo si diuina essentia potest accipi a diuino intellectu, vt propria ratio obiectiua cuiuslibet perfectionis, est idæa obiectiua omnis perfectionis creatæ. Prima ex præmissis infertur: præmissæ autem indigent probatione.

Maior probatur; quia namque homo actu continet animal, potest accipi vt ratio illius: & animal in homine, & per speciem hominis potest cognosci; imo & omne animal sub ratione animalis per speciem hominis cognosci potest, non tamen secundum vltimas differentias, quibus inter se, & ab homine distinguuntur; quæ istæ differentiæ non continentur in homine, numerus etiam senarius potest accipi vt propria ratio numeri ternarij, & hic in illo cognosci; quia actu continetur in illo. Quibus exemplis vsus est Diuus Thomas *prima parte quæstione 14. articulo sexto*, vt probaret Deum per suam essentiam propriam omnium rerum cognitionem habere: *Quia diuina essentia comparatur ad essentias omnium rerum, non sicut commune ad propria, sed sicut actus perfectus ad imperfectos*: ergo in vniuersum est verum, quod omne continens aliud perfectè potest accipi vt ratio illius. 138 *Maior prob.*

Minor etiam probatur à Diuus Thomas *prima parte quæstione quarta artic. 2. Quidquid enim perfectionis est in effectu, oportet inueniri in causa effectiua, vel secundum eandem rationem si sit agens vniuocum, vt homo generat hominem, vel eminentiori modo si sit agens æquiuocum, sicut in Sole est similitudo eorum, quæ virtute illius generantur; sed Deus est prima causa effectiua rerum omnium: ergo rerum omnium perfectiones praexistunt in Deo secundum eminentiorem modum.* 139 *Minor etiam prob. ex D. Th.*

Hinc infert Angelicus Doctor *in hac prima parte infra quæstione quinquagesimaquinta articulo primo ad 3.* differentiam inter Angelos, & Deum, quod illi per suam essentiam non possunt de rebus a se distinctis habere cognitionem propriam, sed tantum communem, Deus autem per suam essentiam, perfectam omnium rerum, & propriam habet cognitionem: *Quia in Angelo non continentur alia secundum proprias rationes, in essentia autem Dei sunt omnia perfectè, & secundum propriam rationem, sicut in prima, & vniuersali virtute operatiua, à qua procedit quidquid est in quacumque re proprium, vel commune, & ideò Deus per suam essentiam habet propriam cognitionem de rebus omnibus, non autem Angelus, sed solum communem.* Hæc Diuus Thomas: ex quibus sic argumentor, quia Angelus in se continet omnia a se distincta sub ratione communi, omnia illa sub hac ratione cognoscit per propriam essentiam; sed Deus perfectissimè continet omnes perfectiones creatas secundum particulares, & proprias illarum rationes: ergo per suam essentiam omnes illas cognoscit; & consequenter diuina essentia est ratio obiectiua respectu intellectus diuini respectu omnium creaturarum, non solum secundum prædicata communia, sed etiam secundum illa, quibus inter se distinguuntur. 140 *Confirm. ex alia doctrina D. Th.*

Respondebis primo, Diuus Thomas loco proximè allegato, loqui de essentia Angeli, & de diuina essentia prout sortiuntur rationē speciei impressæ, & prout sic proprijs intellectibus vniuntur, essentia autem diuina sub conceptu speciei non est creaturarum idæa, vt nos cum Angelico Præceptore fatemur, & consequenter ex prædicto testimonio minus bene argumentamur inferentes Dei essentiam esse idæam obiectiuam, per quam Deus, vt supremus artifex operatur creaturas. 141 *Resp. 1.*

Sed contra primo; nam ideò essentia Angeli vnitur proprio intellectui vt species in ordine ad cognitionem aliorum, quæ ab Angelo distinguuntur secundum rationem communem; quia primario repræsentat Angelo se ipsam, in qua continentur secundum prædictam rationem, & idem de diuina essentia est dicendum, quod nempè, ideò vt species repræsentat creaturas; quia primo repræsentat se ipsam, in qua continentur creaturę: ergo doctrina Angelici Pręceptoris non solū est accipienda de diuina essentia vt specie, sed etiam de diuina essentia vt obiecto. 142 *Sed contra 1.*

Secundo; nam ideò diuina essentia vt species repræsentat creaturas, quia illas continet eminenter, cum enim non repręsentet illas ratione formalis similitudinis, nec ratione dependentiæ, solum potest illas repræsentare vt species ratione continentiæ eminentialis, sed nulla est ratio assignabilis cur eminentialis continentia sufficiat vt repræsentet creaturas, vt species, & non sufficiat ad illas repræsentandas vt obiectum: ergo admisso diuinam essentiam vt speciem repræsentare creaturas, necessario est admittendum illas obiectiuè, & vt obiectum repræsentare. Tertio: nam diuina essentia vt species non repræsentat primario, & immediatè creaturas, sed mediatè, & secundario, primario autem solum reprę́sentat se ipsam: ergo reprę́sentat vt species 143 *Contra 2.* 144 *Tertio.*

cies

cies creaturas in se ipsa vt obiecto prius cognito; & consequenter diuina essentia vt obiectum repræsentat creaturas, & omnes illarum perfectiones: ex quo vlterius fit, vt sit Deo ratio obiectiua cognoscendi creaturas, & modum productionis illarum, in quo est posita ratio idææ obiectiuæ creaturarum.]

145 Resp. 2. Respondebis secundo exempla adducta à Diuo Thoma in probationem maioris, non esse ad rem: nam homo continet actu formaliter animal; & numerus senarius actu formaliter continet ternarium, Deus autem non continet formaliter actu perfectiones creatas; & consequenter ex eo quod in homine cognoscatur animal, & numerus senarius possit accipi vt ratio ternarij, & hic in illo cognosci, non bene infert D. Thom. posse perfectiones creatas in diuina essentia cognosci, & Dei essentiam posse accipi vt rationem propriam illarum.

146 Sed contra. Sed contra; nam continentia eminentialis est perfectior continentia formali respectu perfectionis non simpliciter simplicis, id est dicentis aliquam imperfectionem: ergo si continens actu perfectè, formali continentia, potest accipi, vt ratio obiectiua respectu contenti, & hoc in illo cognosci, à fortiori idem est dicendum de continente aliud actu perfectè continentia eminentiali; & consequenter exempla à Diuus Thoma adducta faciunt ad rem, & efficaciter suadent intentum argumento à fortiori. Consequentia est bona. Antecedens autem probatur, vt enim in confesso est apud omnes Philosophos, perfectio omnis, quæ in effectu inuenitur, contineri debet in causa efficiente principali, vel æquè perfectè, vel perfectiori modo, alias effectus excederet causam efficientem principalem, quod bonæ Philosophiæ aduersatur; sed Deus est causa principalis, & prima omnis perfectionis creatæ: ergo continet actu perfectè omnem perfectionem creatam; sed non per æqualitatem, sicut causa vniuoca continet proprium effectum; cum Deus non sit causa vniuoca, sed æquiuoca vniuersalis, & prima: ergo continet cum excessu; & consequenter continentia eminentialis perfectior est continentia formali respectu perfectionis dicentis imperfectionem.

147 Confirm. Explicatur, & vrgetur, perfectiori modo continentur in Deo omnes perfectiones creatæ, quam in causis secundis vniuocis; sed in causis secundis vniuocis continetur perfectio effectus continentia formali; In Deo autem continetur continentia eminentiali: ergo continentia eminentialis perfectior est continentia formali. Consequentia cum minori tenet. Maior autem patet; nam Deus in ratione causæ longè excedit omnem causam secundam; sed causa efficiens constituitur per continentiam effectus in actu: ergo perfectiori modo continentur omnes perfectiones creatæ in Deo, quam in causis secundis vniuocis.

148 Resp. 3. Respondebis tertio, ex eo quod Deus contineat eminenter creaturas tanquam prima causa illarum, solum sequi quod in illo cognoscantur creaturæ tanquam in causa efficiente, non autem quod in illo cognoscantur tanquam in causa exemplari, & hoc erat necessarium vt diuina essentia esset creaturarum idæa; nam idæa idem est quod exemplar; & consequenter si diuina essentia non est causa exemplaris, aut exemplar creaturarum, non est illarum idæa.

149 Sed contra. Sed contra: nam eo ipso quod Deus ratione essentiæ contineat eminenter creaturas tanquam prima causa illarum, possunt creaturæ in diuina essentia cognosci vt obiecto prius cognito, vt fusè contra Vazquez monstrauimus tom. 1. disput 26. & nobiscum tenet Suarez in hac parte nobis contrarius: ergo ratione continentiæ eminentialis repræsentat diuina essentia vt obiectum omnes perfectiones creatas, & modum producibilitatis illarum. Patet hæc consequentia, non enim potest vnum in alio vt in obiecto prius cognito cognosci, nisi in illo, & ab illo vt obiecto repræsentetur: ergo si omnes perfectiones creatæ cognoscuntur à Deo in se ipso vt in obiecto, Deus vt obiectum omnes illas repræsentat. Tunc vltra; sed repræsentans aliud obiectiuè, & modum, quo formandum, & fabricandum est, sortitur respectu illius rationem idææ obiectiuæ: ergo diuina essentia repræsentans vt obiectum creaturas, & modum formationis illarum, repræsentatione in eminentiali continentia fundata, est creaturarum idæa.

150 Minor ostenditur primo. Secundo. Minor in qua est difficultas ostenditur primo; nam obiectum sic repræsentans potest obiectiuè dirigere intellectum artificis vt formet artificiatum; sed in hoc consistit esse idæam obiectiuam: ergo taliter repræsentans obiectum sortitur respectu illius rationem idææ obiectiuæ. Secundo probatur ad hominem contra Patrem Suarez; quia namque in illius sententia cognitio diuina est formaliter repræsentans creaturas, est idæa formalis creaturarum; sed nulla est ratio assignabilis, cur repræsentatio formalis sufficiat ad rationem formalis idææ, & repræsentatio obiectiua non sufficiat ad rationem obiectiuæ idææ: ergo repræsentans aliud obiectiuè, est idæa obiectiua illius.

151 Respond. Respondebis fortè, non ideò præcisè cognitionem diuinam esse creaturarum idæam; quia illas formaliter repræsentat, sed quia in esse intentionali assimilatur creaturis, & illam creaturæ imitantur, quod petitur ad rationem idææ, & diuinæ essentiæ non conuenit; non enim creaturis assimilatur, nec creaturæ illam imitantur perfectè, ideoque non est creaturarum idæa.

Sed contra primo, Deus namque in nullo esse reali potest creaturis assimilari perfecta assimilatione, cum in omni esse reali infinitè distet ab illis; sed esse intentionale non est esse fictum, sed esse verum, & reale: ergo diuina cognitio non assimilatur creaturis perfecta similitudine, etiam in esse intentionali; & consequenter si obtinet rationem idææ, non est ratione similitudinis, sed ratione repræsentationis; quia nempè repræsentat perfectè omnes perfectiones creatas, & modum producibilitatis illarum, quæ ratio, vt vidimus, militat in essentia diuina vt obiecto; & consequenter est idæa obiectiua creaturarum. 152 Sed contra I.

Contra secundo; nam similitudo cognitionis diuinæ cum creaturis in esse intentionali, & imitatio creaturarum respectu cognitionis diuinæ, consistit in hoc, quod eo modo producuntur, quo cognoscuntur à Deo; sed etiam eo modo extra causas producuntur creaturę, quo à diuina essentia obiectiuè repręsentantur: ergo si creaturę imitantur perfectè cognitionem diuinam, etiam perfectè imitantur essentiam, vel si absque imitatione perfecta cognitionis diuinę saluatur in illa ratio idęę creaturarum, saluabitur in essentia diuina, quod sit idęa obiectiua creaturarum, etiam si illi creaturę non assimilentur perfecta similitudine, nec illam perfectè imitentur, & ita asserendum est, cum enim creaturę in omni esse reali infinitè distent, in nullo esse reali possunt illi assimilari perfectè, nec Deum perfectè imitari, vt docet D. Thom. *quæst. 2. de veritate art. 11. & in hac prima parte quæst. 13. art. 5.* quod non obstat vt in Deo ratio idęę creaturarum perfectissimè saluetur, vt supra contra Durandum monstrauimus. 153 Cōtra 2.

Ex quibus obiter colligo, creaturas non solum assimilari cum Deo vt repręsentante, quę assimilatio dicitur intentionalis; sed etiam assimilari cum Deo intra lineam essendi. Quod probo, non enim ideò assimilantur cum Deo vt repręsentante, quia conueniant cum ipso in pręedicato repręsentandi, sed quia quod creaturis conuenit in esse reali, repręsentatur, & cognoscitur à Deo. Vnde Vazquez, quem alij sequuntur, ideò ait, creaturas perfectè imitari cognitionem diuinam; quia producuntur, & in esse constituuntur cum eisdem pręedicatis, quæ diuina cognitio repręsentat; sed etiam, quod creaturis conuenit in esse reali formali, continetur eminenter in Deo, & eo modo constituuntur in esse, quo in diuina essentia eminenter continentur: ergo quamuis non conueniant cum diuina essentia in pręedicato continendi eminentialiter, assimilantur illi, vt eminentialiter continenti. 154 Obiter ex dictis infertur.

Explicatur, & vrgetur: homo secundum vltimam differentiam, per quam specificè constituitur, & ab omni, quod non est homo distinguitur, assimilatur cum Deo vt cognoscente, & repręsentante; quia hęc vltima differentia homini conueniens realiter, est in Deo cognoscente, & repręsentante, hoc est cognoscitur, & repręsentatur à Deo; sed etiam ipsa vltima differentia, quę homini conuenit in esse formali, est in Deo vt eminentialiter continente; hoc est in Deo eminentialiter continetur: ergo homo secundum vltimam suam differentiam assimilatur diuinę essentię vt eminentialiter continenti, & in illa, essentiam diuinam imitatur, vt continentem eminenter creaturas, etsi non conueniat cum illa in pręedicato continendi eminentialiter. Et ratio est; nam ista similitudo non est proportionis, quę petit conuenientiam extremorum in pręedicato, in quo assimilantur; sed proportionalitatis, quę absque pręedicta conuenientia saluatur, & istam similitudinem sufficere ad rationem idęę, est doctrina D. Thomę *quæst. 3 de veritate artic. 1. ad septimum*. Quod ita procedebat: *Omne exemplatum est proportionatum suo exemplari; sed nulla est proportio creaturæ ad Deum, sicut nec finiti ad infinitum: ergo in Deo non potest esse exemplar creaturarum: ergo cum idææ sint formæ exemplares, videtur quod idææ rerum non sint in Deo.* Cui argumento respondet Diuus Thomas: *Ad septimum dicendum, quod quamuis non possit esse aliqua proportio creaturæ ad Deum, tamen potest esse proportionalitas:* sentit ergo Diuus Thomas similitudinem proportionalitatis sufficere ad rationem idęę, & vt Deus sit idęa creaturarum: maneat ergo Dei essentiam vt à cognitione distinctam esse idęam obiectiuam creaturarum, quod in prima parte nostrę assertionis adstruimus. 155 Confir. 2. 156 Assignatur ratio ex D. Th.

Quod autem diuina essentia vt Verbum, sit idęa formalis illarum, vt in secunda parte conclusionis asserimus, supposito quod esse Verbum diuinę essentię conueniat, facili ratione probatur; Verbum namque in artifice creato ideò est formalis idęa, quia intellectui artificis repręsentat artificiatum formandum, & modum formationis illius, ex quo nascitur vt dirigat intellectum artificis in artificiati formatione, & quod artifex intendat illud Verbo assimilare; sed diuina essentia vt Verbum perfectissimè repręsentat creaturas, & modum, quo fieri petunt: ergo dirigit intellectum diuinum in formatione creaturarum, estque idęa illarum formalis. 157 Secunda pars assertionis probatur.

Est tamen notandum discrimen, quod inter Verbum creatum, & diuinam essentiam, vt Verbum versatur; nempè, quod Verbum 158 Discrimē.

inter Verbum creatum, & diuinam essentiam vt Verbum. Verbum in artifice creato potest immediatè repræsentare artificiatum, & ab illo immediatè moueri; hoc enim nullam repugnantiam habet, vt experientia constat in artifice perito, qui multoties absque exemplari extrinseco mouente ad formandum conceptum artificiati efficiendi, ipsum immediatè concipit, & mediante hoc conceptu efficit artificiatum: cæterum diuina essentia prout rationem Verbi obtinet non repræsentat, nec potest immediatè repræsentare creaturas, sed prius repræsentat se ipsam, & in se vt obiecto prius cognito, & repræsentato, secundario repræsentat creaturas. Quod Patet; nam diuina essentia vt obiectum eodem ordine repræsentat, quod repræsentat vt species, & quo se ipsum, & creaturas cognoscit intellectus diuinus; sed diuina essentia vt species non potest immediatè repræsentare creaturas, nec intellectus diuinus illas potest immediatè cognoscere, sed mediante diuina essentia prius cognita, & repræsentata, vt fusè disputat. 25. & 26. docuimus: ergo vt Verbum non repræsentat immediatè creaturas: sed medio se ipso, vt obiecto prius repræsentato.

159 *Aliud discrimē prob.* Ex quo nascitur aliud discrimen, nempè, concursum exemplaris extrinseci in artifice creato non esse per se, sed per accidens; concursus autem diuinæ essentiæ vt obiecti, & vt est idæa obiectiua, non per accidens exigitur, sed per se, & omnino necessario: primum patet; nam exemplar extrinsecum in artifice creato, solum desideratur vt formet conceptum artificiati; sed ad conceptum artificiati formandum, non per se requiritur exemplar extrinsecum, sed per accidens, & ob imperitiam artificis: artificiatum enim potest in se ab artifice cognosci, & ratione sui illius intellectum mouere ad sui conceptum formandum, & multoties ita contingit: ergo concursus exemplaris extrinseci in artifice creato vt formet artificiatum, non est per se, sed per accidens.

160 *Concursus diuinæ essentiæ vt obiecti per se exigitur in Deo.* Quod autem concursus diuinæ essentiæ vt obiecti, & vt est idæa obiectiua, non per accidens, sed per se desideretur, patet ex proximè dictis; Deus enim vt supremus artifex non potest creaturas causare, nisi concipiendo, & intelligendo creaturas, & modum producibilitatis illarum; sed non potest immediatè creaturas concipere, aut intelligere, sed media diuina essentia vt obiecto prius cognito, & immediatè repræsentato, concipiendo, & intelligendo in illa, mediante, & secundario creaturas, & modum formationis illarum: ergo concursus diuinæ essentiæ vt obiectum, & vt est idæa obiectiua, est per se ex actus ab intellectu diuino ad formandas, & causandas creaturas.

161 *Tertia pars assertionis probatur* Tertia pars nostræ assertionis; quod nempè diuina essentia non nisi vt cognita sortiatur rationem idææ, est D. Thom. expressa *in præsenti artic.* 1. *&* 2. *quæst.* 3. *de verit. artic.* 1. *&* 2. & probatur; nam idæa non est forma, aut similitudo quomodolibet imitabilis, sed imitabilis exemplariter: vnde forma generantis, quamuis à forma geniti sit imitabilis; quia tamen exemplariter imitabilis non est, non obtinet rationem idææ; sed non potest esse exemplariter imitabilis, nisi vt cognita; eatenus enim exemplariter imitabilis est, quatenus inspecta ab artifice ad illius instar aliquid operatur: inspici autem ab artifice, idem est, quod ab illo vt imitabilis cognosci: ergo diuina essentia non nisi vt cognita sortitur rationem idææ.

162 *Vltima pars assertionis.* Quod autem cognosci debeat vt diuersimodè imitabilis à creaturis, etiam est Diui Thomæ *in hac quæst. art.* 2. *in corpore ad finem*, illis verbis: *Sic igitur in quantum Deus cognoscit suam essentiam vt imitabilem à tali creatura, cognoscit tam, vt propriam rationem, & ideam huius creaturæ, & similiter de alijs:* ergo iuxta Diuum Thomam essentia diuina non est idæa hominis, nisi vt cognita vt imitabilis ab homine vt ab equo distincto, nec idæa equi nisi cognita vt imitabilis ab equo, vt distincto ab homine; & consequenter non sortitur rationem idææ cognita vt imitabilis absolute, sed cognita vt diuersimodè imitabilis à diuersis creaturis.

163 *probatur ratione.* Deinde probatur; non iuxta communem Theologorum sententiam, in Deo sunt plures idææ; sed si diuina essentia esset creaturarum idæa cognita vt imitabilis absoluiè, non essent plures idææ in Deo, sed vna; nam in diuina essentia vt absoluiè imitabili nulla distinctio importatur: ergo non est creaturarum idæa cognita vt absolutè imitabilis, sed cognita vt imitabilis diuersimodè, & secundum diuersam rationem à diuersis creaturis. Et ratio est, quam assignat Diuus Thomas *in hac quæstione articulo secundo, & quæstione tertia de veritate articulo secundo*: Nam idæa debet esse propria idæati per ipsam formandi, & vt talis accipi ab artifice debet, vt per ipsam obiectiuè dirigatur ad formandum artificiatum.

164 *probatur ex Aug.* Vnde Augustinus *libro* 83. *quæstionum quæstione* 46. de Deo vt supremo artifice loquens, ait: *Restat vt omnia ratione sint condita, nec eadem ratione homo, qua equus; hoc enim est absurdum existimari, singula igitur proprijs sunt creata rationibus.* Et epistola 115. ad Nebridium docet idem Augustinus: *Quod sicut inconueniens est dicere, quod eadem sit ratio anguli, & quadrati: ita inconueniens est dicere, quod eadem sit ratio in Deo hominis, & huius hominis.* Ergo vt Deus media diuina essentia vt idæa causet creaturas, oportet vt illam intelligat vt propriam rationem creaturarum, verbi causa, vt propriam rationem hominis ad causandum hominem, & vt propriam rationem equi, ad causandum equum; sed diuina essentia absolutè non est propria ratio hominis, aut equi, aut cuiusvis alterius creaturæ, sed ratio eminens, aut communis: ergo vt respectu diuini intellectus exerceat munus idææ, debet accipi, & cognosci, vt diuersimodè imitabilis à creaturis in particulari, verbi causa, ab homine vt ab equo distincto, & ab equo quatenus distincto ab homine, qualiter non est communis, sed propria ratio creaturarum in particulari.

Et eodem argumento probatur, diuinam essentiam vt Verbum, sub qua ratione est idæa formalis creaturarum, nec accipi vt Verbum absolutè, nec vt absolutè imitabilem, sed vt imitabilem diuersimodè a creaturis in particulari. Tum, quia vt Verbum absolutè, & vt absolutè imitabilis, non est multiplex, sed vna, dantur autem in Deo plures idææ formales. Tum etiam, quia vt idæa formalis debet accipi vt propria ratio creaturæ, cuius est idæa, solum autem sumpta in diuersimodè imitabilis à creaturis in particulari, potest accipi vt illarum propria ratio; ac proinde solum sic sumpta obtinere potest rationem idææ formalis. 165 *Idipsum de idæa formali ter.*

Sed obijcies; diuina essentia non est idea obiectiua creaturarum sumptam absolutè vt essentia, sed cognita vt imitabilis, vt in secunda parte nostræ assertionis docuimus, & ex D. Thoma constat; sed diuina essentia vt cognita est Verbum, Verbum sumpto essentialiter; esse enim verbi consistit in cognosci passiuo, hoc est, in ratione termini terminantis actualem intellectionem: ergo non datur in Deo idæa obiectiua distincta ab idæa formali, cuius contrarium docuimus. 166 *Obijcies.*

Respondeo dupliciter: primo, distinguendo maiorem: cognita habitu, vel actu, concedo maiorem: vt cognita actu præcisè, nego maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam; nam diuina essentia sub conceptu idææ obiectiuæ non explicat actu cognosci, sed habitu, hoc est, posse terminare cognitionem, sub ratione tamen verbi essentialiter sumpti explicat actu terminare cognitionem; nam consistit in repræsentatione actualissima, & in vltima actualitate lineæ intelligibilitatis passiuæ; sicut autem vltima actualitas lineæ actiuæ intelligendi, consistit in actu intelligere: ita vltima actualitas lineæ passiuæ constit in actu terminare intellectionem; & consequenter essentia diuina, vt Verbum, explicat actu cognosci: secus autem vt idæa obiectiua; nam licet illi sit essentiale terminare cognitionem actu, hoc tamen sub prædicta ratione non explicat, sicut quamuis intellectui diuino essentiale sit actu intelligere: hoc tamen sub ratione intellectus non explicat, & sicut hoc sufficit, vt intellectus in Deo distinguatur ab intellectione actuali, vt docuimus *Tractatu primo Disputatione quinta*: ita sufficit ad distinguendum inter diuinam essentiam, & obiectum, vt verbum, & distinguendum in Deo ideam obiectiuam ab idæa formali. 167 *Respond.*

Secundo respondeo, distinguendo maiorem; ita vt esse cognitam essentiam sit ratio formalis constituens illam in ratione idææ obiectiuæ, nego maiorem: ita vt sit conditio, vel complementum illius sub prædicta ratione, concedo maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam; nam esse actu cognitum, hoc est, actu terminare cognitionem se habet vt ratio formalis constitutiua essentiæ, vt est Verbum, respectu autem essentiæ prout est entitatiuè imitabilis à creaturis, sub qua consideratione est idæa obiectiua illarum, non est ratio formalis, sed vt conditio, aut complementum comparatur: ratio enim formalis essentiæ diuinæ, prout sic, spectat ad lineam entitatiuam; cumque in præsenti supponamus distinctionem lineæ entitatiuæ a linea intelligibili passiua, fit vt ea, quæ ad istam lineam spectant, quale est actu cognosci, non possint ad illam prout sic comparari vt ratio formalis; ac per consequens, quamuis diuina essentia non nisi vt cognita exercere possit rationem idææ obiectiuæ, nihilominus distinguitur a se ipsa prout est formalis idæa. 168 *Resp. 2.*

Restat modò sexto argumento *num.* 44. *proposito*, cuius occasione dicta sunt hæc, respondere. Quidam ex nostris respondent inter idæam, & idæatum non requiri similitudinem secundum conuenientiam in natura, sed solum secundum repræsentationem: licet autem inter diuinam essentiam, & essentias creaturarum non detur similitudo secundum conuenientiam in natura: datur tamen similitudo secundum repræsentationem, vt expressè docet Diuus Thomas *quæstione secunda de veritate, articulo* 13. *ad primum*, quod ita procedebat: *Scientia est assimilatio scientis ad scitum; sed scientia Dei est perfecta: ergo perfectè assimilatur rebus scitis; sed scita à Deo sunt variabilia: ergo & scientia Dei variabilis.* 169 *Prima solutio ad 6. arg. principale.*

Cui argumento ita respondet: *Ad primum dicendum, quod assimilatio scientis ad scitum non est secundum conformitatem naturæ, sed secundum repræsentationem: vnde non oportet, quod rerum variabilium sit scientia variabilis.*

In qua

In qua solutione cum argumento comparata, admittit Diuus Thomas similitudinem in Deo cum creaturis ab ipso cognitis secundum repræsentationem; aliàs superflueret distinctio maioris inter vnam, & aliam similitudinem.

Vbi obiter aduerto, non docere Diuum Thomam scientiam esse similitudinem, sed in sciente dari assimilationem ad scitum, quod longè diuersum est: nam scientia consistit in actu, vel habitu, quorum neuter assimilatio est, licet similitudinem in sciente supponat per speciem, & ad illam terminetur in Verbo.

170 *Fertur de solutione iudicium.* Hæc solutio veram continet doctrinam, & ad solutionem argumenti est sufficiens, si in Deo solum constituatur idæa formalis creaturarum consistens in diuina essentia vt Verbo: quia tamen Nos in Deo constituimus idæam formalem, & obiectiuam, & hæc est diuina essentia prout in linea entitatiua formaliter constituta, ingrediente linea passiuæ intelligibilitatis, & repræsentatione obiecti, non vt ratione formali, sed tantum vt conditione, aut complemento, illius constitutionem, vt argumentum vndique maneat solutum aliter est illi occurrendum.

171 *Respondetur aliter 6. arg.* Ad illud respondeo, distinguendo maiorem: similitudo formalis, aut eminentialis, concedo maiorem: similitudo formalis determinatè semper, nego maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam; nam licet in exemplari vniuoco, & eiusdem ordinis cum exemplato, requiratur formalis similitudo cum illo: in exemplari autem æquiuoco, & altionis rationis qualis Deus est, non requiritur formalis similitudo; imo hæc similitudo repugnat, sed sufficit similitudo eminentialis; sicut similitudo cum effectu exacta in causa efficiente, non est determinatè formalis, sed disiunctim, formalis, aut eminentialis, prima pro causa vniuoca; & eiusdem rationis, secunda pro causa æquiuoca, & superiori: licet autem in Deo non detur similitudo formalis cum creaturis secundum prædicata propria creaturarum, sed tantum secundum prædicata communia, nempè essendi, viuendi, & intelligendi, & quidem non vniuoca, sed analoga, datur tamen similitudo eminentialis in Deo cum creaturis secundum prædicata ipsis propria; cum enim hæc prædicata à Deo vt à prima causa efficiantur, debent contineri in illo, vt superius arguebamus, cumque non contineantur formaliter, continentur eminentialiter, Deusque eminenter est homo, equus, &c. & consequenter datur in Deo similitudo eminentialis cum creaturis, secundum prædicata illis propria.

172 *Diluitur 1. prob. maioris.* Neque huic distinctioni, & doctrinæ obstant probationes maioris: non prima, vt enim Deus se ipsum aspiciens ad sui instar formet creaturas, sufficit eminentialis similitudo, quam cum illis habet: per hoc enim formantur creaturæ ad instar Dei, non formaliter, sed eminenter, id est, producuntur in suo esse formali eodem modo, quo in Deo eminenter continentur: si namque, vt supra contra Patrem Vazquez arguebamus, creatura assimilatur scientiæ Dei, vt repræsentanti, & ad instar illius vt repræsentantis, fit, quia eodem modo extra causas constituitur, quo repræsentatur in scientia diuina: cur vt fiant ad instar Dei vt eminentialiter continentis creaturas, non sufficit eodem modo extra causas in suo esse formali constitui, quo in diuina essentia eminentialiter continentur?

173 *Diluuntur 2. Et tertia.* Nec magis obstat secunda probatio minoris: ideatum namque imitari idæam, est fieri ad instar illius, ad quod sufficere eminentialem similitudinem constat ex proximè dictis.

Ad tertiam, concessa maiori, nego minorem, nec ex eo quod in exemplari creato requiratur formalis similitudo, sequitur in omni exemplari requiri, sicut nec sequitur in omni causa efficiente requiri formalem similitudinem cum effectu, ex eo quod in causis creatis talis similitudo inueniatur.

174 *Non sequitur, Deū esse imperfectam ideam.* Nec sequitur, Deum imperfectè esse ideam creaturarum, vt arguitur *num.* 46. nam licet similitudo eminentialis deficiat à ratione perfectę similitudinis, quia tamen fundat perfectissimam repręsentationem ideati secundum suam essentiam, & modum formationis ipsius, & aliàs in ratione continendi prędicata effectus excedit exemplaria, quibus assimilantur sua exemplara formali similitudine: consequens fit, quod ex defectu perfectionis in ratione similitudinis, non colligatur defectus perfectionis in ratione exemplaris, aut in ratione ideæ; nam similitudo inter ideam, & ideatum solum petitur pro continentia ideati, & repręsentatione illius, ac proinde si vtrumque perfectius saluatur in exemplari æquiuoco, & superioris ordinis per similitudinem eminentialem, quam in exemplari vniuoco per similitudinem formalem, perfectius in illo, quam in isto ratio exemplaris saluatur, & si in ratione similitudinis excedatur ab illo.

175 *Instatur 1. argum.* Et quidem vt supra *num.* 91. arguebamus contra Durandum, à quo alij argumentum tactum sumpserunt, ex eo quod de ratione causæ efficientis sit assimilare sibi effectum, non sequitur causam assimilantem sibi effectum similitudine solum eminentialis, quia deficit à ratione perfectæ similitudinis, deficere etiam à perfectione causæ, nec quod in ratione causæ efficientis excedatur à causa efficiente vniuoca sibi assimilante effectum similitudine formali, & perfecta; aliàs Deus, cui solum analogicè, & imperfectè assimilantur effectus, non esset perfectus in ratione causæ effectiuæ, & in hac ratione excederetur à causa secunda vniuoca, cui assimilatur effectus in specie, & à quauis causa creata, inter quam, & suum effectum est maior similitudo, quam inter creaturam, & Deum, quod Durandus non audebit concedere.

Et similiter ista consequentia non tenet: cognitio fit per assimilationem cognoscentis ad rem cognitam: ergo vbi assimilatio, perfecta non est in ratione similitudinis, non est perfecta cognitio in ratione cognitionis: instatur enim in Deo, cuius cognitio in ratione cognitionis perfectissima est, & tamen Dei ad creaturas perfecta similitudo, & assimilatio in nullo prædicato reali esse potest, imo docet D. Thomas in hac prima parte supra, quæstione quarta, articulo tertio, ad quartum: *Licet aliquomodo concedatur, quod creatura sit similis Deo: nullo tamen modo concedendum est, quod Deus sit similis creaturæ*: Cuius alia ratio esse nequit, nisi quia similitudo cognoscentis ad cognitum, solum exigitur vt cognitum intra cognoscentem sit per speciem ipsum repræsentantem, & quia diuina essentia, quæ est species, absque similitudine formali cum creaturis, perfectius illas intellectui diuino repræsentat, quam species creata sua repræsentat obiecta, & si similis sit illis formali similitudine: fit vt Deus perfectissimè cognoscat creaturas, & illius cognitio in ratione cognitionis, infinitè excedat omnem cognitionem creatam, quamuis perfecta similitudo Dei cum creatura non sit. 176 *Instatur secundo.*

177 *Ad 2. replicā respōdetur.* Ad secundam replicam *num* 47. factam contra solutionem ibi datam, dicatur, quod licet conuenientia analoga creaturarum cum Deo in prædicato Deo, & creaturis communi necessaria sit, vt Deus exemplariter, causet creaturas, non tamen inde colligitur Deum esse creaturarum idæam solum secundum illa prædicata, in quibus dicta conuenientia saluatur, sicut ex eo quod conuenientia analoga in illis prædicatis necessaria sit vt Deus efficienter causet creaturas, non sequitur creaturas solum effici à Deo secundum prædicata ipsi, & creaturis analogicè communia, nempè secundum prædicatum essendi, in quo conuenit cum omni creatura, secundum prædicatum viuendi, in quo conuenit cum viuentibus, & secundum prædicatum intelligendi, in quo conuenit cum creaturis intellectualibus: non enim hæc tantum prædicata efficiuntur à Deo, sed etiam illa, in quibus creaturæ à Deo distinguuntur, & in quibus non communicant cum ipso: & hoc ideo; quia huiuscemodi prędicata, & si non contineantur in Deo formaliter, eminenter continentur in ipso, quę ratio sicut sufficit vt à Deo effectiuè proueniant, sufficit etiam vt ab ipso exemplariter, & idęaliter causentur.

178 *Ad cōfirmationē.* Ex his ad confirmationem *num.* 48. factam dicatur; prędicatum in quo vnum imitatur, alterum debere esse vtrique commune secundum eundem, aut diuersum modum conueniendi, non autem requiri, quod sit vtrique commune secundum eundem modum. Iuxta quam doctrinam, distinguo maiorem, & sub eadem distinctione minoris, neganda est consequentia; nam prędicata creaturis propria, & si non conueniant Deo formaliter, conueniunt illi eminenter, & hoc sufficit vt saluetur communitas, quę requiritur vt creaturæ in illis prędicatis Dei essentiam imitentur.

179 *Cōtra hucusq; dicta instat Vazq. 1.* Sed contra hucusque dicta instat Pater Vazquez primo; nam imitatio, & causalitas idæalis consistit in eo quod artifex aspiciens idæam ad illius instar aliquid operetur; sed quod Deus eminenter contineat prædicata creaturarum propria, non sufficit vt Deus suam essentiam aspiciens, ad illius instar illas perfectiones efficiat: ergo eminentialis continentia prædictarum perfectionum, non sufficit vt creaturæ secundum prædicata sibi propria, idæaliter Dei essentiam imitentur, nec vt Dei essentia sortiatur rationem idææ.

Probat minorem; nam vel Deus aspiceret id, quod formale est in ipso, vel id quod eminenter continetur in illo: non primum; nam creaturæ non imitantur id quod formale est in Deo: nec secundum; nam contentum eminenter in Deo est ipsa essentia creaturæ, se autem ipsam creatura imitari non potest, aliàs esset sui idæa: ergo quod Deus eminenter creaturas contineat, non sufficit vt sit creaturarum idæa.

180 *Secunda.* Instat secundo; nam lux Solis eminenter continet calorem: & tamen lux Solis non potest esse idęa ad cuius instar calor efficiatur: ergo quod Deus eminenter contineat perfectiones creaturarum, non sufficit vt ad illius instar efficiantur creaturæ, & consequenter non sufficit vt diuina essentia sit creaturarum idea.

181 *3. alij obijciunt.* Tertio alij obijciunt; imitatio namque exacta ad rationem idęæ debet esse artificialis non naturalis; sed imitatio, qua creaturæ imitantur Dei essentiam vt eminenter continentem prędicata illarum propria, non artificialis, sed naturalis est, sicut imitatio, qua forma geniti imitatur formam generantis: ergo non sufficit vt diuina essentia sit creaturarum idęa.

182 *Resp. ad* Hęc tamen nihil vrgent: ad primam respondeo, concessa maiori, negando minorem: ad illius probationem dicatur,

1. instantiam. Deum formando creaturas aspicere suam essentiam secundum prædicata formalia, vt eminenter continentia perfectiones creaturarum, & ad instar suæ essentiæ, vt eminenter continentis prędictas perfectiones, illas formare, & hoc sufficit vt diuina essentia sit creaturarum idæa, nec requiritur vt creatura Dei essentiam imitetur vt continentem eminenter perfectiones proprias illius, quod conueniat cum diuina essentia in prædicato continentiæ eminentialis, sed quod creatura habeat formaliter perfectiones, quæ in Deo eminenter continentur, quod patet dictis *supra num.* 143. ad hominem contra Patrem Vazquez.

183 *probatur solutionis doctrina.* Ipse enim docet, creaturas secundum proprias perfectiones imitari Dei essentiam vt cognitio est creaturarum, quia eo modo producuntur in esse, quo à Deo cognoscuntur: ergo ideo cognitionem Dei imitantur, quia quod creaturis conuenit realiter, cognitioni diuinæ conuenit repræsentatiuè, vel alijs terminis: quia quod creaturis realiter conuenit, Dei cognitio repręsentat: non autem quia creaturæ in prædicato repręsentandi, aut cognoscendi cum diuina cognitione conueniant: ergo vt creaturæ imitentur Dei essentiam, prout eminenter illorum perfectionis continentem, sufficit, quod Dei essentia eminenter continenter contineat, quod creaturis conuenit formaliter, etiam si creaturæ in prædicato continendi eminentialiter non conueniant cum diuina essentia.

184 *Retorquetur argumentum.* Et ex hac doctrina retorqueo argumentum in ipsum; nam Dei essentia vt cognitio, est idea creaturarum in sententia istius Authoris: ergo Deus aspiciendo suam essentiam vt cognitio, & ad illius instar causat creaturas. Inquiro ab ipso, quid aspicit Deus in hac cognitione ad cuius instar operatur creaturas, aspicit formalia cognitionis diuinæ, vel obiectum cognitum per ipsam? Hoc secundum respondere non potest; alias obiectum cognitum esset idæa, non autem diuina cognitio: ergo primum debet respondere, quod nempè formalia cognitionis aspiciat, non entitatiuè sumpta, sed repręsentatiuè; sed vt Deus suam cognitionem vt repræsentantem aspiciat, & vt ad illius instar vt repręsentantis formet creaturas, non est necessarium quod cum diuina cognitione conueniat in prædicato cognitionis, & repræsentationis, sed quod illis conueniat realiter, quod cognitio diuina repræsentat: ergo vt Deus suam essentiam aspiciens vt eminenter continentem creaturas, illas formet ad instar suæ essentiæ vt eminenter continentis, necessarium non est quod creaturæ cum diuina essentia conueniant in prędicato continentiæ eminentialis, nec in alijs prędicatis Dei essentię continentibus formaliter, sed sufficit quod creatura habeat formaliter, quod Deus continet eminenter.

185 *Ad 2.* Ad secundam dicatur, quod si lux Solis, aut Sol ipse eminenter continet calorem, poterit calor in Sole, aut in luce ipsius vt in obiecto cognito, & ad instar illius vt eminenter calorem continentis causari, an autem Soli dicta continentia eminentialis caloris conueniat, non est præsentis loci examinare.

186 *Ad 3.* Ad tertiam, concessa maiori, nego minorem; nam licet illa imitatio sit creaturis intrinseca, & entatiuè naturalis, vt tamen effectus Dei, & in ratione effectus à Deo causabilis, non naturalis, sed artificialis est, non enim causatur naturaliter a Deo, sed liberè ab illo efficitur, & vt ab agente intellectuali vt determinante sibi finem, quod sufficit vt diuina essentia vt terminans dictam imitationem sortiatur rationem idææ; imitatio autem, qua forma generi imitatur formam generantis, est vtroque modo naturalis, & nullatenus artificialis, nec intellectualis; causatur enim naturaliter à generante, nec ab illo vt determinante sibi finem procedit, vt autem docet Diuus Thom. *quæst.* 3. *de veritate artic.* 1. *in corpore*: *Si aliquid fiat ad imitationem alterius per agens, quod non determinat sibi finem, non ex hoc forma imitata habet rationem exemplaris, vel idea: non enim dicimus*, inquit Diuus Thomas, *quod forma hominis generantis sit idea hominis generati, sed solum hoc dicimus quando agens propter finem determinat sibi finem*: cum ergo creaturæ, entitatiuè Dei essentiam imitentur, & hæc imitatio à Deo vt determinante sibi finem causetur, habet quidquid requiritur vt Dei essentia sortiatur rationem idęę sumpta prout in linea, entis, etsi vt munus idęę exerceat debeat rationem obiecti subinduere, vt enim supra docuimus, non nisi vt cognita potest rationem idææ exercere.

§. IX.

Occasione vltimi argumenti explicatur Pluralitas idearum.

187 *Vltimũ argumentum principale.* DEnique principaliter arguitur; nam iuxta communem Theologorum sententiam cum D. Thoma in hac *q. art.* 2. in Deo dantur plures idęę; sed si essentia idęę diuinę in aliquo increato consistit, non potest in Deo pluralitas idearum saluari; cum nihil increatum quod relatiuum non sit multiplicari possit in Deo: ergo essentia idęę non consistit in perfectione increata, sed in creaturis obiectiuè cognitis a Deo, quę cum plures sint constituunt plures idęas.

Quod amplius vrgetur primo; nam D. Thomas in hac *q. artic.* 2. solutione ad secundum argumentum, in Deo asserit plurificari idæas, secus autem sapientiam, & artem: *quia sapientia, & ars significantur vt quo Deus intelligit, idea autem vt quod intelligitur, & quia Deus vno intelligit multa; hinc fit, quod sapientia, & ars non multiplicantur in Deo, benè tamen idea*: Sed doctrina ista subsistere nequit nisi idææ sint obiectum secundario vt *quod* intellectum à Deo; & consequenter in aliquo creato consistant, nempè in creaturis secundario à Deo intellectis: ergo iuxta Diuum Thomam idæa, per quam Deus causat creaturas, non consistit in diuina essentia primario *vt quod* intellecta, nec in aliqua perfectione increata, sed in creaturis secundario *vt quod* intellectis. 188 *Confirm. primo.*

Minor probatur primo. Minor ostenditur primo; nam multiplicato obiecto primario intellecto à Deo, non potest non multiplicari diuina intellectio ab illo specificata; sed D. Thomas non multiplicat diuinam intellectionem, hæc enim est ars, & sapientia, & est id, quo Deus intelligitur, & consequenter est vna: ergo differentia à D. Thoma assignata inter *quo*, & *quod* intellectum, vt hoc secundum multiplicetur, illud autem vnum sit, non potest subsistere intellecta de *quod* primario intellecto.

Secundo, nam sicut Deus vno *quo* intelligit multa, in vno obiecto omnino in multiplicato plura obiecta secundario cognoscit: ergo æqua repugnantia est in multiplicatione obiecti vt quod primario intellecti, atque in multiplicatione principij *quo* intelligendi, & actus *quo* Deus intelligit. Tertio; nam Verbum in Deo non significatur vt principium, vel actus; quo Deus intelligit, sed vt *quod* intellectum ab ipso; & tamen quia non significatur vt quod secundario, sed vt quod primario intellectum, non multiplicatur in Deo, sed vno verbo omnia intelligit, non minus quam vna specie, vt expresśe docet D. Thomas infra *quæst.* 34. *art.* 3. *ad* 4. ergo si idææ multiplicantur in Deo, quia significantur vt *quod* intellectum ab ipso, vt asserit D. Thom. accipienda est eius doctrina de *quod* secundario intellecto. 189 *Secundo.* *Tertio.*

Confirmatur secundo ex alia doctrina D. Thom. in eodem articulo in corpore, quod ita concludit: *Sic igitur in quantum Deus cognoscit suam essentiam, vt sit imitabilem à tali creatura, cognoscit eam vt propriam rationem, & ideam huius creaturæ, & similiter de alijs; & sic patet, quod Deus intelligit plures rationes proprias plurium rerum, quæ sunt plures ideæ*: ergo iuxta D. Thomam plures rationes propriæ plurium rerum sunt plures idææ; sed non plures rationes propriæ increatæ: ergo plures rationes propriæ creaturæ sunt plures idææ; & consequenter creaturæ obiectiuè cognitæ à Deo sunt idææ, quibus Deus illas producit. Consequentia prima ex doctrina Diui Thomæ manifestè colligitur. Minor subsumpta probatur: nam ratio obiectiua increata cognoscendi creaturas in Deo, est diuina essentia; sed hæc est vna in ratione entis, & in ratione obiecti, nec in esse obiecti multiplicatur, ex hoc quod sit ratio cognoscendi plures creaturas: ergo ex hoc quod Deus intelligat suam essentiam vt propriam rationem plurium creaturarum, non constituuntur plures rationes increatæ. 190 *Confir. 2.*

Confirmatur tertio ex alia doctrina Diui Thomæ in corpore eiusdem articuli, vbi docet, pluralitatem idæarum non repugnare diuinæ simplicitati: *quia idea operati est in mente operantis, sicut quod intelligitur, non autem sicut species, quo intelligitur, quæ est forma faciens intellectum in actu, non est autem contra simplicitatem diuini intellectus, quod plura intelligat: vnde plures ideæ sunt in mente diuina vt intellecta ab ipso*: sed loquendo de primo *quod* intellecto, falsum est quod non sit contra diuinam simplicitatem quod multa intelligat; hæc enim est diuina essentia, vel entitas increata, cuius multiplicitas repugnat diuinæ simplicitati: ergo loquitur Diuus Thomas de obiecto *quod* secundario intellecto, cum docet multa *quod* intellecta non repugnare diuinæ simplicitati; & consequenter plures idææ, quas Diuus Thomas statuit in diuino intellectu, sunt plures res secundario intellectæ: ex quo vlterius sequitur creaturam secundario à Deo cognitam esse idæam in diuino intellectu. 191 *Confir. 3.*

Hoc argumentum petit vt explicemus, an in Deo sint pluras idææ, & qualiter hæc idæarum pluralitas possit componi cum vnitate diuinæ essentiæ, in qua rationem idææ in diuina mente existentis consistere cum Angelico Doctore defendimus. Qui namque essentiam idęæ in creaturis à Deo cognitis consistere docent, cum creaturæ à Deo intellectæ essentialiter sint plures, absque vlla difficultate multiplicant idæas in diuina mente existentes cum non subiectiuè, sed obiectiuè in diuina mente existant, quin ex hoc præiudicium aliquod diuinæ simplicitati inferatur: vnde consequenter docent, esse plures idæas realiter; nam creaturæ cognitæ à Deo realiter plurificantur. 192 *In sententia Scoti cessat pręsens difficultas.*

Darandus etiam, qui vt vidimus imperfectam rationem idęę essentiæ diuinæ attribuit secundum gradus essendi, viuendi, & intelligendi, in quibus Deum creaturæ imitantur imperfectè, rationem autem idęę perfectæ solum creaturis a Deo cognitis attribuit, consequenter ad istam sententiam docet, idæam priori modo acceptam ratione plurificari, esseque in Deo plures idęas, aut plures rationes idæales, non realiter, sed secundum rationem; secundo 193 *Et in sententia Durandi.*

autem

autem modo acceptam realiter plurificari, cum creaturæ à Deo intellectæ realiter plurificentur.

194 *Urget in nostra sententia.* Sustinendo autem Dei essentiam esse idæam omnium creaturarum perfectam, non solum secundum illos gradus, Deo, & creaturis communes, in quibus Deum imperfectè imitantur creaturæ, omnes quidem in gradu essendi, aliquæ in gradu viuendi, & aliæ in gradu intelligendi: sed etiam secundum omnes perfectiones, quæ sunt creaturarum propriæ: quia illas continet eminenter: hanc inquam sustinendo sententiam, restat vt examinemus, an in Deo sint plures idææ.

195 *Aureolus illi succūbit.* Sententiam negatiuam defendit Aureolus apud Capreolum *in primo dist.* 36. *quæst.* 1. cum enim diuina essentia vna, & omnino indiuisibilis sit, non potest esse vnius creaturæ idæa secundum vnam rationem, & alterius secundum aliam, indiuisibile namque, aut totum, aut nihil accipitur; hoc autem necessarium erat vt in diuina essentia essent plures creaturarum idææ: ergo semel constituto essentiam diuinam esse idæam creaturarum, non dantur plures idææ.

196 *Sententia affirmatiua prob. ex PP.* Sententia tamen affirmatiua est communis Teologorum cum Magistro *in* 1 *distinct.* 36. & cum Diuo Thoma in hac *quæst. art.* 2. cuius præcipuum fundamentum consistit in modo loquendi Patrum, qui de idæis diuinis in numero plurali loquuntur, illasque vt plures significant. Dionysius *cap.* 5. de diuinis nominibus: *Ideas*, ait, *secundum diuinas scripturas esse prædestinationes; diuinasque, ac bonas voluntates.* Damascenus oratione prima de imaginibus: *Sunt*, inquit *in Deo imagines, & exempla rerum, quæ ab ipso futura sunt.* Ac tandem Augustinus *lib.* 83. *quæstionum quæst.* 46. sic ait: *Restat vt omnia ratione sint condita, nec eadem ratione homo, qua equus; hoc enim est absurdum existimari, singula igitur propriis sunt creata rationibus*: vbi de idæis diuinis loqui Augustinum, constat ex eodem in epistola relata, vbi ait: *Ideas, formas species, seu rationes appellari*, qui modus loquendi in scriptura inuenitur, ad Hebræos vndecimo, ait Paulus: *Fide credimus aptata esse sæcula Verbo Dei, vt ex inuisibilibus visibilia fierent*, idest, *ex diuinis idæis*, vt explicat Diuus Thomas *quæst.* 3. *de veritate art.* 2. *in argumento* 3. *sed contra*; sed si idæa diuina esset vna, & non plures, non deberent Patres loqui in numero plurali, sed in singulari de illa, sicut de omnipotentia, de intellectu, & voluntate diuina in numero singulari loquuntur, quia in Deo non plurificantur, sed quodlibet illorum est vnum: ergo iuxta mentem Patrum idææ diuinæ sunt plures.

197 *Prob. etiam ex communi modo loquēdi.* Consonat etiam communis modus loquendi, quo asserimus esse in Deo idæam hominis, idæam equi, & sic de alijs, quæ terminant efficientiam diuinam; si autem idæa hominis non esset ab idæa equi distincta, sed vna, & eadem idæa, Deus hominem, & æquum efficeret, non inuoluisset modus iste loquendi communis: vnde quamuis Deus per omnipotentiam hominem, & equum producat; quia omnipotentia vna est, non dicimus esse in Deo omnipotentiam hominis, & omnipotentiam equi, & quamuis hominem, & equum intelligat; quia tamen vno intellectu hominem, equum, & omnes alias creaturas intelligit, non dicimus tamen esse intellectum hominis, & intellectum equi, sed esse intellectum in Deo: ergo vt saluetur modus communis loquendi, asserendum est, non esse vnam omnium rerum idæam, sed plures, iuxta pluralitatem rerum, quæ à diuina omnipotentia causantur.

198 *Aliquor ratio à priori.* Licet autem communis ista sententia vera, sit illius rationem à priori assignare est difficile. Quidam sic arguunt; etenim diuina essentia est idæa creaturarum vt imitabilis ab illis in particulari; sed creaturę in particulari imitantur Dei essentiam secundum diuersas rationes: Angelus enim, & homo imitantur illam secundum gradum vitæ, lapis, & alia eiusdem generis, secundum gradum essendi, inter quos gradus in Deo est virtualis, & rationis distinctio: ergo diuina essentia sub diuersis rationibus est idæa creaturarum; & consequenter, etsi in ratione essentiæ sit vna, plurificatur in ratione idææ.

199 *Prędicta ratio impugnatur.* Hæc tamen ratio etsi veram contineat doctrinam, est tamen diminuta: quod probo; nam in Deo sunt plures idæę, non solum respectu rerum diuersum gradum participantium, sed etiam respectu rerum diuersarum specificè, & numericè, communicantium in eodem gradu; omnes enim Angeli, & homines etsi in gradu intellectualitatis conueniunt, diuersas habent idæas, animalibus etiam, & plantis, etsi in gradu viuendi conueniant, distinctæ correspondent idæę; sed ratione sic formata solum conuincitur diuersitas idæarum respectu rerum pertinentium ad diuersos gradus, non autem respectu rerum pertinentium ad eundem gradum, quæ intra illum distinguuntur specificè, aut numericè: ergo ratio sic formata, etsi veram contineat doctrinam, est tamen diminuta ad communem sententiam probandum prout à Theologis defenditur. Maior cum consequentia tenet.

200 *Minor prob.* Minor autem probatur; etsi inter gradum essendi, gradum viuendi, & gradum intelligendi in Deo detur distinctio rationis; nullus tamen ex his gradibus, adhuc ratione in Deo multiplicatur, nullus enim Theologorum asseruit dari in Deo plures gradus intelligendi, etiam ratione distinctos, sicut nec plures intellectus, aut plures voluntates, etiam ratione distinctas aliquis Theologorum hucusque asseruit in Deo: ergo ex distinctione rationis inter illos gradus reperta, etsi probetur idęarum distinctio respectum rerum ad diuersos gradus pertinentium, non tamen probatur pluralitas idæarum respectu rerum, quæ intra eundem gradum essendi, viuendi, aut intelligendi, specie, aut numero distinguuntur.

201 *Aliorum ratio à priori.* Secundo ab alijs probatur: nam diuina essentia vt idæa non concipitur vt forma intrinseca Deo, sed vt forma extrinseca rerum, quas idæaliter, & exemplariter causat; sed idæata à diuina essentia sunt plura, nempè diuersæ, & distinctæ creaturæ: ergo diuina essentia, quamuis vt identificatur cum Deo sit vna, prout tamen ad creaturas vt idæa comparatur, non vna, sed plures est. Probatur consequentia; cum namque effectus formalis non sit aliud, quam forma communicata, non stat effectus formales esse plures, & non multiplicari formam tales effectus præstantem; sed creaturæ à diuina essentia idæatę, & extrinsecus formatæ, sunt plures: ergo diuina essentia in ratione formę extrinsecè illas idęantis, & formantis, est multiplex.

202 *Si cōtra rationē istam opponas.* Quod si illis opponatur, solum forma intrinseca petit multiplicari iuxta multiplicationem effectus formalis; sed idæę non est forma intrinseca, sed extrinseca: ergo ex eo quod idæata sint plura; non sequitur esse plures idæas. Probatur maior, ideò petit forma multiplicari ad multiplicationem effectus formalis, quia effectus formalis formæ est ipsa forma subiecto communicata; sed hoc solum est verum loquendo de forma intrinseca, quę causat per sui communicationem, & vnione cum subiecto, non autem de forma extrinseca, hæc namque non vnitur subiecto; nec illi communicatur; aliàs non forma extrinseca, sed intrinseca esset; & consequenter effectus illius formalis non potest esse ipsa forma communicata: ergo ex multiplicatione effectuum, non sequitur multiplicatio formę extrinsecę, sed tantum formę, quę intrinseca est, causatque effectum formalem per sui vnionem cum subiecto; & consequenter ex eo quod creaturæ a diuina essentia idæatę, & extrinsece formatè sint plures, non sequitur diuinam essentiam in ratione idææ esse plures.

203 *Respōdēt.* Respondent ex hoc, quod forma extrinseca non causet per sui communicationem sicut forma intrinseca, solum inferri, quod hæc entitatiuè sit multiplex quando effectus formales sunt plures, forma autem extrinseca non per entitatiuè multiplicari quamuis causet plures effectus formales, non vero infertur, quod forma, etsi extrinseca sit non debeat multiplicari in officio, & munere formæ, cum plures effectus causet. Quod probans, nam forma; quamuis extrinseca sit præbere debet speciem, & distinctionem specificam rei, quam extrinsecè format; sed species adequatur ipsi specificato, nec extra illud inueniri potest: ergo id, quod exercet munus formę speciem, etsi extrinsece dantis, debet etiam cum re specificata adequari, etsi plures specificationes pręstat, gerit munera plurium formarum; & consequenter multiplicatur iuxta multiplicationem effectuum formalium, etsi non entitatiuè, bene tamen secundum officium, & secundum munus formæ: ex quo solum sequitur, quod diuina essentia entitatiuè vna sit, non autem, quod in ratione idææ non multiplicetur; nam idæa significat diuinam essentiam, non quoad suam entitatem, sed prout exercet munus formæ extrinsecè formantis creaturas; illisque præstantis speciem.

204 *Sed contra I.* Sed contra primo; nam ratio, in qua fundatur, iuxta solutionis doctrinam, quod forma debeat multiplicari cum effectus formales sunt plures, est, quia effectus formalis non distinguitur à forma communicata; sed effectus formales extrinseci non sunt idem cum forma extrinseca, nec entitatiuè sumpta, nec etiam accepta secundum munus, & officium formę; ergo ex multiplicatione effectuum formalium prouenientium ab aliqua forma extrinseca, non sequitur illius multiplicatio, etiam sub officio, & munere formæ. Patet consequentiam: nam medium probans multiplicationem formę ad multiplicationem effectuum formalium, est identitas effectus formalis cum forma communicata ergo si effectus formalis præstitus à forma extrinseca, non est idem cum illa vt communicata, nec entitatiuè sumpta, nec sumpta in ratione formæ, illius multiplicatio non arguit multiplicationem formæ extrinsecę sumptę aliquo ex prædictis modis.

205 *Secundo.* Secundo; nam ex eo quod forma extrinseca pręb eat speciem rei ab illa extrinsecè specificatæ, & species adæquetur rei specificatæ, non sequitur formam extrinsecam secundum munus, & exercitium formæ cum re specificata debere adæquari: ergo nec sequitur debere multiplicari secundum prædictum munus, si pręstat plures specificationes. Probatur antecedens, vt enim docet D. Thom. quæst. 3. de veritate arti. 1. in principio corporis articuli: *Forma alicuius rei potest dici tripliciter: vno modo à qua formatur res, sicut à forma agentis procedit effectus formatio: alio modo dicitur forma alicuius secundum quam aliquid formatur, sicut anima est forma hominis: tertio modo dicitur forma alicuius illud ad quod aliquid formatur, & hæc est forma exemplaris, ad cuius similitudinem aliquid constituitur, & in hac significatione consuetum est accipi nomen ideæ*; sed forma à qua, licet det speciem non multiplicatur, etiam secundum munus formę ad multiplicationem specificationum, quas causat, quia

1. instantiam. Deum formando creaturas aspicere suam essentiam secundum prædicata formalia, vt eminenter continentia perfectiones creaturarum, & ad instar suæ essentiæ, vt eminenter continentis prędictas perfectiones, illas formare, & hoc sufficit vt diuina essentia sit creaturarum idæa, nec requiritur vt creatura Dei essentiam imitetur vt continentem eminenter perfectiones proprias illius, quod conueniat cum diuina essentia in prædicato continentiæ eminentialis, sed quod creatura habeat formaliter perfectiones, quæ iu Deo eminenter continentur, quod patet dictis *supra num.* 143. ad hominem contra Patrem Vazquez.

183 *probatur solutionis doctrina.* Ipse enim docet, creaturas secundum proprias perfectiones imitari Dei essentiam vt cognitio est creaturarum, quia eo modo producuntur in esse, quo à Deo cognoscuntur: ergo ideo cognitionem Dei imitantur, quia quod creaturis conuenit realiter, cognitioni diuinæ conuenit repræsentatiuè, vel alijs terminis: quia quod creaturis realiter conuenit, Dei cognitio repręsentat: non autem quia creaturæ in prædicato repręsentandi, aut cognoscendi cum dinina cognitione conueniant: ergo vt creaturæ imitentur Dei essentiam, prout eminenter illorum perfectionis continentem, sufficit, quod Dei essentia eminenter continenter contineat, quod creaturis conuenit formaliter, etiam si creaturæ in prædicato continendi eminentialiter non conueniant cum diuina essentia.

184 *Retorquetur argumentum.* Et ex hac doctrina retorqueo argumentum in ipsum; nam Dei essentia vt cognitio, est idęa creaturarum in sententia istius Authoris: ergo Deus aspiciendo suam essentiam vt cognitio, & ad illius instar causat creaturas. Inquiro ab ipso, quid aspicit Deus in hac cognitione ad cuius instar operatur creaturas, aspicit formalia cognitionis diuinæ, vel obiectum cognitum per ipsam? Hoc secundum respondere non potest; alias obiectum cognitum esset idæa, non autem diuina cognitio: ergo primum debet respondere, quod nempè formalia cognitionis aspiciat, non entitatiuè sumpta, sed repręsentatiuè; sed vt Deus suam cognitionem vt repræsentantem aspiciat, & vt ad illius instar vt repręsentantis formet creaturas, non est necessarium qnod cum diuina cognitione conueniat in prædicato cognitionis, & repręsentationis, sed quod illis conueniat realiter, quod cognitio diuina repræsentat: ergo vt Deus suam essentiam aspiciens vt eminenter continentem creaturas, illas formet ad instar suæ essentiæ vt eminenter continentis, necessarium non est quod creaturæ cum diuina essentia conueniant in prędicato continentiæ eminentialis, nec in alijs prędicatis Dei essentię continentibus formaliter, sed sufficit quod creatura habeat formaliter, quod Deus continet eminenter.

185 *Ad 2.* Ad secundam dicatur, quod si lux Solis, aut Sol ipse eminenter continet calorem, poterit calor in Sole, aut in luce ipsius vt in obiecto cognito, & ad instar illius vt eminenter calorem continentis causari, an autem Soli dicta continentia eminentialis caloris conueniat, non est præsentis loci examinare.

186 *Ad 3.* Ad tertiam, concessa maiori, nego minorem; nam licet illa imitatio sit creaturis intrinseca, & entatiuè naturalis, vt tamen effectus Dei, & in ratione effectus à Deo causabilis, non naturalis, sed artificialis est, non enim causatur naturaliter a Deo, sed liberè ab illo efficitur, & vt ab agente intellectuali vt determinante sibi finem, quod sufficit vt diuina essentia vt terminans dictam imitationem sortiatur rationem idææ; imitatio autem, qua forma generi imitatur formam generantis, est vtroque modo naturalis, & nullatenus artificialis, nec intellectualis; causatur enim naturaliter à generante, nec ab illo vt determinante sibi finem procedit, vt autem docet Diuus Thom. *quæst. 3. de veritate artic. 1. in corpore: Si aliquid fiat ad imitationem alterius per agens, quod non determinat sibi finem, non ex hoc forma imitata habet rationem exemplaris, vel idea: non enim dicimus*, inquit Diuus Thomas, *quod forma hominis generantis sit idea hominis generati, sed solum hoc dicimus quando agens propter finem determinat sibi finem*: cum ergo creaturæ, entitatiuè Dei essentiam imitentur, & hæc imitatio à Deo vt determinante sibi finem causetur, habet quidquid requiritur vt Dei essentia sortiatur rationem idęę sumpta prout in linea, entis, etsi vt munus idæę exerceat debeat rationem obiecti subinduere, vt enim supra docuimus, non nisi vt cognita potest rationem idææ exercere.

§. IX.

Occasione vltimi argumenti explicatur Pluralitas idearum.

187 *Vltimũ argumentũ principale.* DEnique principaliter arguitur; nam iuxta communem Theologorum sententiam cum D. Thoma in hac *q. art.* 2. in Deo dantur plures idęę; sed si essentia idęę diuinę in aliquo increato consistit, non potest in Deo pluralitas idęarum saluari; cum nihil increatum quod relatiuum non sit multiplicari possit in Deo: ergo essentia idęę non consistit in perfectione increata, sed in creaturis obiectiuè cognitis a Deo, quę cum plures sint constituunt plures idęas.

Quod amplius vrgetur primo; nam D. Thomas in hac *q. artic.* 2. solutione ad secundum argumentum, in Deo asserit plurificari idæas, secus autem sapientiam, & artem: *quia sapientia, & ars significantur vt* quo *Deus intelligit; idea autem vt* quod *intelligitur, & quia Deus vno intelligit multa; hinc fit, quod sapientia, & ars non multiplicantur in Deo, benè tamen idea:* Sed doctrina illa subsistere nequit nisi idææ sint obiectum secundario vt *quod* intellectum à Deo; & consequenter in aliquo creato consistant, nempè in creaturis secundario à Deo intellectis: ergo iuxta Diuum Thomam idæa, per quam Deus causat creaturas, non consistit in dinina essentia primario *vt quod* intellecta, nec in aliqua perfectione increata, sed in creaturis secundario *vt quod* intellectis. 188 *Confirm. primo.*

Minor ostenditur primo; nam multiplicato obiecto primario intellecto à Deo, non potest non multiplicari diuina intellectio ab illo specificata; sed D. Thomas non multiplicat diuinam intellectionem, hæc enim est ars, & sapientia, & est id, quo Deus intelligitur, & consequenter est vna: ergo differentia à D. Thoma assignata inter *quo*, & *quod* intellectum, vt hoc secundum multiplicetur, illud autem vnum sit, non potest subsistere intellecta de *quod* primario intellecto. *Minor probatur primo.*

Secundo, nam sicut Deus vno *quo* intelligit multa, in vno obiecto omnino in multiplicato plura obiecta secundario cognoscit: ergo æqua repugnantia est in multiplicatione obiecti vt quod primario intellecti, atque in multiplicatione principij *quo* intelligendi, & actus *quo* Deus intelligit. Tertio; nam Verbum in Deo non significatur vt principium, vel actus; quo Deus intelligit, sed vt *quod* intellectum ab ipso; & tamen quia non significatur vt quod secundario, sed vt quod primario intellectum, non multiplicatur in Deo, sed vno verbo omnia intelligit, non minus quam vna specie, vt expressè docet D. Thomas infra *quæst.* 34. *art.* 3. *ad* 4. ergo si idææ multiplicantur in Deo, quia significantur vt *quod* intellectum ab ipso, vt asserit D. Thom. accipienda est eius doctrina de *quod* secundario intellecto. 189 *Secundo.* *Tertio.*

Confirmatur secundo ex alia doctrina D. Thom. in eodem articulo in corpore, quod ita concludit: *Sic igitur in quantum Deus cognoscit suam essentiam, vt sic imitabilem à tali creatura, cognoscit eam vt propriam rationem, & ideam huius creaturæ, & similiter de alijs; & sic patet, quod Deus intelligit plures rationes proprias plurium rerum, quæ sunt plures ideæ:* ergo iuxta D. Thomam plures rationes propriæ plurium rerum sunt plures idææ; sed non plures rationes propriæ increatæ: ergo plures rationes propriæ creaturæ sunt plures idææ; & consequenter creaturæ obiectiuè cognitæ à Deo sunt idææ, quibus Deus illas producit. Consequentia prima ex doctrina Diui Thomæ manifestè colligitur. Minor subsumpta probatur: nam ratio obiectiua increata cognoscendi creaturas in Deo, est diuina essentia; sed hæc est vna in ratione entis, & in ratione obiecti, nec in esse obiecti multiplicatur, ex hoc quod sit ratio cognoscendi plures creaturas: ergo ex hoc quod Deus intelligat suam essentiam vt propriam rationem plurium creaturarum, non constituuntur plures rationes increatæ. 190 *Confir. 2.*

Confirmatur tertio ex alia doctrina Diui Thomæ in corpore eiusdem articuli, vbi docet, pluralitatem idæarum non repugnare diuinæ simplicitati: *quia idea operati est in mente operantis, sicut quod intelligitur, non autem sicut species, quo intelligitur, quæ est forma faciens intellectum in actu, non est autem contra simplicitatem diuini intellectus, quod plura intelligat: vnde plures ideæ sunt in mente diuina vt intellecta ab ipso:* sed loquendo de primo *quod* intellecto, falsum est quod non sit contra diuinam simplicitatem quod multa intelligat; hæc enim est diuina essentia, vel entitas increata, cuius multiplicitas repugnat diuinæ simplicitati: ergo loquitur Diuus Thomas de obiecto *quod* secundario intellecto, cum docet multa *quod* intellecta non repugnare diuinæ simplicitati; & consequenter plures idææ, quas Diuus Thomas statuit in diuino intellectu, sunt plures res secundario intellectæ: ex quo vlterius sequitur creaturam secundario a Deo cognitam esse idæam in diuino intellectu. 191 *Confir. 3.*

Hoc argumentum petit vt explicemus, an in Deo sint pluras idææ, & qualiter hæc idæarum pluralitas possit componi cum vnitate diuinæ essentiæ, in qua rationem idææ in diuina mente existentis consistere cum Angelico Doctore defendimus. Qui namque essentiam idęæ in creaturis à Deo cognitis consistere docent, cum creaturæ à Deo intellectæ essentialiter sint plures, absque vlla difficultate multiplicant idæas in diuina mente existentes cum non subiectiuè, sed obiectiuè in diuina mente existant, quin ex hoc præiudicium aliquod diuinæ simplicitati inferatur: vnde consequenter docent, esse plures idæas realiter; nam creaturæ cognitæ à Deo realiter plurificantur. 192 *In sententia Scoti cessat pręsens difficultas.*

Darandus etiam, qui vt vidimus imperfectam rationem idęę essentiæ diuinæ attribuit secundum gradus essendi, viuendi, & intelligendi, in quibus Deum creaturæ imitantur imperfectè, rationem autem idęę perfectæ solum creaturis a Deo cognitis attribuit, consequenter ad istam sententiam docet, idęam priori modo acceptam ratione plurificari, esseque in Deo plures idęas, aut plures rationes idæales, non realiter, sed secundum rationem; secundo 193 *Et in sententia Durandi.*

autem

autem modo acceptam realiter plurificari, cum creaturæ à Deo intellectæ realiter plurificentur.

194 *Vtrũ in nostra sit sententia.* Sustinendo autem Dei essentiam esse idæam omnium creaturarum perfectam, non solum secundum illos gradus, Deo, & creaturis communes, in quibus Deum imperfectè imitantur creaturæ, omnes quidem in gradu essendi, aliquæ in gradu viuendi, & aliæ in gradu intelligendi: sed etiam secundum omnes perfectiones, quæ sunt creaturarum propriæ: quia illas continet eminenter: hanc inquam sustinendo sententiam, restat vt examinemus, an in Deo sint plures idææ.

195 *Aureolus illi suscribit.* Sententiam negatiuam defendit Aureolus apud Capreolum *in primo dist.* 36. *quæst.* 1. cum enim diuina essentia vna, & omnino indiuisibilis sit, non potest esse vnius creaturæ idæa secundum vnam rationem, & alterius secundum aliam, indiuisibile namque, aut totum, aut nihil accipitur; hoc autem necessarium erat vt in diuina essentia essent plures creaturarum idææ: ergo semel constituto essentiam diuinam esse idæam creaturarum, non dantur plures idææ.

196 *Sententia affirmatiua prob. ex PP.* Sententia tamen affirmatiua est communis Teologorum cum Magistro *in* 1 *distinct.* 36. & cum Diuo Thoma in hac *quæst. art.* 2. cuius præcipuum fundamentum consistit in modo loquendi Patrum, qui de idæis diuinis in numero plurali loquuntur, illasque vt plures significant. Dionysius *cap.* 5. de diuinis nominibus: *Ideas*, ait, *secundum diuinas scripturas esse prædestinationes; diuinasque, ac bonas voluntates.* Damascenus oratione prima de imaginibus: *Sunt*, inquit *in Deo imagines, & exempla rerum, quæ ab ipso futura sunt.* Ac tandem Augustinus *lib.* 83. *quæstionum quæst.* 46. sic ait: *Restat vt omnia ratione sint condita, nec eadem ratione homo, qua equus; hoc enim est absurdum existimari, singula igitur propriis sunt creata rationibus*: vbi de idæis diuinis loqui Augustinum, constat ex eodem in epistola relata, vbi ait: *Ideas, formas, species, seu rationes appellari*, qui modus loquendi in scriptura inuenitur, ad Hebræos vndecimo, ait Paulus: *Fide credimus aptata esse sæcula Verbo Dei, vt ex inuisibilibus visibilia fierent*, idest, *ex diuinis ideis*, vt explicat Diuus Thomas *quæst.* 3. *de veritate art.* 2. *in argumento* 3. *sed contra*; sed si idæa diuina esset vna, & non plures, non deberent Patres loqui in numero plurali, sed in singulari de illa, sicut de omnipotentia, de intellectu, & voluntate diuina in numero singulari loquuntur, quia in Deo non plurificantur, sed quodlibet illorum est vnum: ergo iuxta mentem Patrum idææ diuinæ sunt plures.

197 *Prob. etiam ex communi modo loquẽdi.* Consonat etiam communis modus loquendi, quo asserimus esse in Deo idæam hominis, idæam equi, & sic de alijs, quæ terminant efficientiam diuinam; si autem idæa hominis non esset ab idæa equi distincta, sed vna, & eadem idæa, Deus hominem, & æquum efficeret, non inuoluisset modus iste loquendi communis: vnde quamuis Deus per omnipotentiam hominem, & equum producat; quia omnipotentia vna est, non dicimus esse in Deo omnipotentiam hominis, & omnipotentiam equi, & quamuis hominem, & equum intelligat; quia tamen vno intellectu hominem, equum, & omnes alias creaturas intelligit, non dicimus tamen esse intellectum hominis, & intellectum equi, sed esse intellectum in Deo: ergo vt saluetur modus communis loquendi, asserendum est, non esse vnam omnium rerum idæam, sed plures, iuxta pluralitatem rerum, quæ à diuina omnipotentia causantur.

198 *Aliquorum ratio à priori.* Licet autem communis ista sententia vera, sit illius rationem à priori assignare est difficile. Quidam sic arguunt; etenim diuina essentia est idæa creaturarum vt imitabilis ab illis in particulari; sed creaturę in particulari imitantur Dei essentiam secundum diuersas rationes: Angelus enim, & homo imitantur illam secundum gradum vitæ, lapis, & alia eiusdem generis, secundum gradum essendi, inter quos gradus in Deo est virtualis, & rationis distinctio: ergo diuina essentia sub diuersis rationibus est idæa creaturarum; & consequenter, etsi in ratione essentiæ sit vna, plurificatur in ratione idææ.

199 *Prædicta ratio impugnatur.* Hæc tamen ratio etsi veram contineat doctrinam, est tamen diminuta: quod probo; nam in Deo sunt plures ideę, non solum respectu rerum diuersum gradum participantium, sed etiam respectu rerum diuersarum specificè, & numericè, communicantium in eodem gradu; omnes enim Angeli, & homines etsi in gradu intellectualitatis conueniant, diuersas habent idæas, animalibus etiam, & plantis, etsi in gradu viuendi conueniant, distinctæ correspondent ideę; sed ratione sic formata solum conuincitur diuersitas idæarum respectu rerum pertinentium ad diuersos gradus, non autem respectu rerum pertinentium ad eundem gradum, quæ intra illum distinguuntur specificè, aut numericè: ergo ratio sic formata, etsi veram contineat doctrinam, est tamen diminuta ad communem sententiam probandum prout à Theologis defenditur. Maior cum consequentia tenet.

200 *Minor prob.* Minor autem probatur; etsi inter gradum essendi, gradum viuendi, & gradum intelligendi in Deo detur distinctio rationis; nullus tamen ex his gradibus, adhuc ratione in Deo multiplicatur, nullus enim Theologorum asseruit dari in Deo plures gradus intelligendi, etiam ratione distinctos, sicut nec plures intellectus, aut plures voluntates, etiam ratione distinctas aliquis Theologorum hucusque asseruit in Deo: ergo ex distinctione rationis inter illos gradus reperta, etsi probetur idæarum distinctio respectum rerum ad diuersos gradus pertinentium, non tamen probatur pluralitas idæarum respectu rerum, quæ intra eundem gradum essendi, viuendi, aut intelligendi, specie, aut numero distinguuntur.

Secundo ab alijs probatur: nam diuina essentia vt idæa non concipitur vt forma intrinseca Deo, sed vt forma extrinseca rerum, quas idæaliter, & exemplariter causat; sed idæata à diuina essentia sunt plura, nempè diuersæ, & distinctæ creaturæ: ergo diuina essentia, quamuis vt identificatur cum Deo sit vna, prout tamen ad creaturas vt idæa comparatur, non vna, sed plures est. Probatur consequentia; cum namque effectus formalis non sit aliud, quam forma communicata, non stat effectus formales esse plures, & non multiplicari formam tales effectus præstantem; sed creaturæ à diuina essentia idæatę, & extrinsecus formatæ, sunt plures: ergo diuina essentia in ratione formę extrinsecè illas ideantis, & formantis, est multiplex. 201 *Aliorum ratio à priori.*

Quod si illis opponatur, solum forma intrinseca petit multiplicari iuxta multiplicationem effectus formalis; sed ideę non est forma intrinseca, sed extrinseca: ergo ex eo quod idæata sint plura; non sequitur esse plures idæas. Probatur maior, ideò petit forma multiplicari ad multiplicationem effectus formalis, quia effectus formalis formæ est ipsa forma subiecto communicata; sed hoc solum est verum loquendo de forma intrinseca, quę causat per sui communicationem, & vnione cum subiecto, non autem de forma extrinseca, hæc namque non vnitur subiecto; nec illi communicatur; aliàs non forma extrinseca, sed intrinseca esset; & consequenter effectus illius formalis non potest esse ipsa forma communicata: ergo ex multiplicatione effectuum, non sequitur multiplicatio formę extrinsecę, sed tantum formę, quę intrinseca est, causatque effectum formalem per sui vnionem cum subiecto; & consequenter ex eo quod creaturæ a diuina essentia idæatę, & extrinsece formatè sint plures, non sequitur diuinam essentiam in ratione idææ esse plures. 202 *Si cõtra rationẽ istam opponat.*

Respondent ex hoc, quod forma extrinseca non causet per sui communicationem sicut forma intrinseca, solum inferri, quod hæc entitatiuè sit multiplex quando effectus formales sunt plures, forma autem extrinseca non per entitatiuè multiplicari quamuis causet plures effectus formales, non vero infertur, quod forma, etsi extrinseca sit non debeat multiplicari in officio, & munere formæ, cum plures effectus causet. Quod probant, nam forma; quamuis extrinseca sit præbere debet speciem, & distinctionem specificam rei, quam extrinsecè format; sed species adæquatur ipsi specificato, nec extra illud inueniri potest: ergo id, quod exercet munus formę speciem, etsi extrinsece dantis, debet etiam cum re specificata adequari, etsi plures specificationes præstat, gerit munera plurium formarum; & consequenter multiplicatur iuxta multiplicationem effectuum formalium, etsi non entitatiuè, bene tamen secundum officium, & secundum munus formæ: ex quo solum sequitur, quod diuina essentia entitatiuè vna sit, non autem, quod in ratione idææ non multiplicetur; nam idæa significat diuinam essentiam, non quoad suam entitatem, sed prout exercet munus formæ extrinsecè formantis creaturas; illisque præstantis speciem. 203 *Respõdẽt*

Sed contra primo; nam ratio, in qua fundatur, iuxta solutionis doctrinam, quod forma debeat multiplicari cum effectus formales sunt plures, est, quia effectus formalis non distinguitur à forma communicata; sed effectus formales extrinseci non sunt idem cum forma extrinseca, nec entitatiuè sumpta, nec etiam accepta secundum munus, & officium formę; ergo ex multiplicatione effectuum formalium prouenientium ab aliqua forma extrinseca, non sequitur illius multiplicatio, etiam sub officio, & munere formæ. Patet consequentiam: nam medium probans multiplicationem formę ad multiplicationem effectuum formalium, est identitas effectus formalis cum forma communicata ergo si effectus formalis præstitus à forma extrinseca, non est idem cum illa vt communicata, nec entitatiuè sumpta, nec sumpta in ratione formæ, illius multiplicatio non arguit multiplicationem formæ extrinsecę sumptę aliquo ex prædictis modis. 204 *Sed contra 1.*

Secundo; nam ex eo quod forma extrinseca præbeat speciem rei ab illa extrinsecè specificatæ, & species adæquetur rei specificatæ, non sequitur formam extrinsecam secundum munus, & exercitium formæ cum re specificata debere adæquari: ergo nec sequitur debere multiplicari secundum prædictum munus, si præstat plures specificationes. Probatur antecedens, vt enim docet D. Thom. quæst. 3. de veritate arti. 1. in principio corporis articuli: *Forma alicuius rei potest dici tripliciter: vno modo à qua formatur res, sicut à forma agentis procedit effectus formatio: alio modo dicitur forma alicuius secundum quam aliquid formatur, sicut anima est forma hominis: tertio modo dicitur forma alicuius illud ad quod aliquid formatur, & hæc est forma exemplaris, ad cuius similitudinem aliquid constituitur, & in hac significatione consuetum est accipi nomen ideæ*; sed forma à qua, licet det speciem non multiplicatur, etiam secundum munus formę ad multiplicationem specificationum, quas causat, quia 205 *Secundo.*

quia forma extrinseca est; vnz enim forma agentis æquiuoci non solum entitatiuè, sed etiam secundum munus formæ; est principium plurium effectum distinctorum specificè, & consequenter præstat plures specificationes, nec cum aliqua illarum secundum munus formæ adæquatur: ergo licet forma *adquam*, præbeat speciem; quia extrinsece illam præstat, non petit cum respecificata adæquari; & consequenter nec petit multiplicari ad multiplicationem specificationem; quas præstat.

206 *Cōtra 3.* Contra tertio; nam munus formæ ideantis, & specificantis extrinsece non est extrinsecam diuinæ essentię, sed prędicatum ipsi intrinsecum, at nihil Deo intrinsecum potest multiplicari ad multiplicationem creaturarum: ergo ex multitudine specificationum, quas diuina essentia pręstat vt idęa, & forma extrinseca non multiplicatur, etiam sub munere formæ. *Si dicas.* Si dicas, non multiplicari realitèr, bene tamen virtualitèr secundum prędictum, munus, & hanc multiplicationem sufficere vt in Deo dentur plures idęę, nec aliam intendi ab Auctoribus prędicta ratione vtentibus. *In cōtrarium obst.* In contrarium obstat; nam sequitur ex hac solutione, quemlibet beatum in Verbo cognoscere omnes creaturas possibiles sumptas in particulari; consequens est falsum contra Diuum Thomam, & contra communem Theologorum sententiam: ergo falsum etiam est Dei essentiam multiplicari virtualiter secundum munus, & officium formę idęantis, & specificantis extrinsecè.

207 *Prob. sequela.* Probatur sequela, quilibet beatus necessario videt omnes formalitates intrinsecas, & necessarias Dei, vt suppono ex communi sententia supra *quæst.* 12. *art.* 6. & 7. sed si diuina essentia vt idęa, & forma extrinseca hominis distingueretur virtualiter à se ipsa vt idęa, & forma extrinseca equi, non posset videri secundum formalitates illas, non visis homine, & equo, & idem erit de omni alia creatura dicendum propter eandem rationem: ergo quilibet beatus videns diuinam essentiam, necessario cognosceret omnes creaturas possibiles. Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur; vt diuina essentia quatenus idęa hominis distinguatur virtualiter a se ipsa vt idęa, & forma equi, necessarium est vt homo sit formale extremum connexiones essentię diuinę cum ipso sub ratione idęę illius, & quod equus sit similiter formale extremum connexionis; qua diuina essentia cum illo, vt idęa connectitur; sed non potest connexio aliqua cognosci, non cognito extremo connexionis formali: ergo non potest diuina essentia secundum illas formalitates videri, non cognitis homine, & equo; cumque idem argumentum militet de omni creatura, non poterit diuina essentia videri, quin illa visa cognoscantur omnes creaturę. Maior est certa; nam extrema materialia habitudinis, vel connexionis non distinguunt virtualiter formam cum illis connexam: vnde quamuis Dei omnipotentia connectatur cum creaturis in particulari vt illas continens eminenter; quia tamen non formaliter, sed materialiter; comparantur ad illam, non distinguitur virtualiter continentia vnius creaturę, a continentia alterius creaturę, sed solum terminatiuè, & extrinsecè; & id circo potest omnipotentia cognosci quidditatiuè, quin in illa cognoscantur omnes creaturę possibiles, vt fusè docuimus tractatu de visione Dei, & tractatu de scientia beata Christi: & ergo non potest diuina essentia prout idęa, & forma hominis distingui virtualiter ab ipsa, prout est forma extrinseca equi, nisi homo, & equus sint extrema formalia connexionis, qua diuina essentia cum illis vt idæa illorum in particulari connectitur. Minor autem ab eodem exemplo probatur, vt enim locis citatis cum communi Thomistarum sententia docuimus, licet possit diuina essentia videri, & quidditatiuè cognosci nulla creaturę in particulari visa; quia creaturæ in particulari sunt extrema materialis connexionis omnipotentiæ cum illis, non tamen potest quidditatiuè omnipotentia cognosci, & intuitiue videri, non cognita ratione communi creaturę sub ratione possibilis, & hoc ideò; quia ratio creaturę possibilis est extremum formale omnipotentię vt continentis creaturas, & vt connexę cum illins: ergo si homo, si & equus sunt formalia extrema connexionis, qua diuina essentia cum illis vt idęa, & forma extrinseca illarum connectitur, non poterit Dei essentia videri, & quidditatione secundum illas formalitatiuè secundum illas formalitates cognosci, non cognitis homine, & equo idem erit de omnibus creaturis in particulari dicendum.

208 *Si fortè dicatur.* Si fortè dicatur, creaturas possibiles in particulari esse de his, quæ latent in omnipotentia diuina, ideoque debere à quolibet beato cognosci, sed plures, vel pauciores cognoscunt beati, iuxta maiorem, aut minorem penetrationem essentiæ, & omnipotentię, ortam ex maiori, aut minori intensione luminis gloriæ, vt communiter docent discipuli Diui Thomæ *supra quæst.* 12. *art.* 6. & 7. & 3. *p. quæst.* 10. *art.* 4. *In cōtrarium obstat.* In contrarium obstat; nam ideò creaturæ sub ratione communi non latent in diuina omnipotentia; quia sub hac ratione sunt formale extremum connexionis alicuius prædicati diuini, aut formalitatis Deo intrinsecæ: ergo si creaturæ in particulari sunt formale extremum alicuius formalitatis intrinsecæ Deo, non erunt de latentibus in diuina essentia, sed cuilibet beato necessario patebunt, nec poterit diuina essentia videri, & quidditatiuè cognosci, illis in particulari non cognitis. Probatur consequentia: non enim potest diuina essentia videri, & quidditatiuè cognosci, non cognita omni entitate, & formalitate intrinseca, & necessaria; sed formalitas connexa cum homine tanquam cum extremo formali est formalitas necessaria: ergo non potest non videri à beato Deum vidente; sed eo ipso quod formalitas illa videatur, necessario cognoscitur homo, cum quo connectitur tanquam cum extremo formali, sicut visa omnipotentia, necessario creatura sub ratione communi cognoscitur; quia omnipotentia connectitur cum illa formaliter: ergo sicut ratio communis creaturæ non est ex his, quę latent in omnipotentia; ita homo, & alię creaturę in particulari non erunt in diuina essentia latentes, sed necessario patentes cuilibet videnti essentiam, & illam quidditatiuè cognoscenti.

Quod amplius vrgetur, si continentia effectiua eminentialis equi esset virtualiter distincta à continentia effectiua eminentiali hominis, non posset omnipotentia videri, non cognitis homine, & equo: ergo si continentia idęalis hominis virtualiter distinguitur à continentia idęali equi, non poterit diuina essentia videri, & quidditatiuè cognosci, nisi cognitis homine, & equo prout inter se distinguuntur; & consequenter non poterit videri diuina essentia, aliqua creatura in particulari non cognita. Secunda consequentia ex prima euidenter colligitur, & prima ex antecedenti à paritate rationis. Antecedens autem constat; nam ideò continentia effectiua eminentialis creaturę sub ratione communi non potest videri, creatura in communi non cognita, quia formaliter cum illa connectitur; sed continentia effectiua equi formaliter connectitur cum equo, & continentia eminentialis formaliter cum illo connectitur, eo ipso quod statuantur virtualiter distinctę: ergo hac distinctione admissa non poterunt istę continentię videri, non cognitis homine, & equo secundum particulares rationes, per quas inter se distinguuntur. 209 *Confirm.*

Tertio ab aliis sic probatur; nam diuina essentia sortitur rationem idęę, cognita vt imitabilis à creaturis in particulari, sed quamuis diuina essentia sub conceptu essentię sit vna, imitabilitates sunt plures: ergo quamuis sub ratione essentię sit vna, idęę diuinę sunt plures. Maior cum consequentia tenet. Minorem autem probant, imitabilitas diuinę essentię à creaturis, etsi non consistat in respectu rationis, vt in ratione formali constituente Dei essentiam imitabilem, in illo tamen vt modo complente cōsistit; sed respectus rationis, quibus diuina essentia respicit creaturas vt ab ipsis in particulari imitabilis, sunt plures ergo imitabilitates diuinę essentię à creaturis in particulari sunt plures. 210 *Aliorum ratio proponitur.*

Vel aliter potest prædicta ratio formari; etsi diuina essentia non constituatur in ratione idęæ per respectum rationis ad creaturas in particulari, per illud tamen completur; sed respectus rationis, quibus diuina essentia ad creaturas in particulari refertur vt ab illis imitabilis, sunt plures: ergo licet diuina essentia entitatiuè, & in ratione essentiæ sit vna, plurificatur in ratione ideæ, & consequenter sunt plures idęæ in Deo. Minor est certa; nam multiplicatis terminis, multiplicantur respectus specificati ab illis: sed creaturæ in particulari sunt plures: ergo sunt plures respectus, quibus diuina essentia ad illas in particulari refertur. Consequentia principalis est bona, vt enim aliquid plurificetur, sufficit multiplicatio, aut pluralitas vnius ex ingredientibus ad eius constitutionem: ergo si respectus rationis pertinent ad constitutionem ideæ, multiplicatis respectibus, idæa multiplicatur. 211 *Aliter eadem ratio formatur.*

Maior autem ostenditur primo ex D. Thoma *quæst.* 3. *de veritate articul.* 2. *ad* 2. illis verbis: *Ad secundum dicendum, quod non est simile de ideis, & essentialibus attributis, attributa enim essentialia non habent aliquid de principali intellectu suo, præter essentiam Creatoris: vnde non plurificantur, quamuis secundum ea Deus ad creaturas comparatur; sed idæa de suo principali intellectu habet aliquid aliud, in quo etiam completur formaliter ratio ideæ, ratione cuius dicuntur plures ideæ*; sed hoc quod est de principali intellectu idęæ, pręter essentiam Creatoris, non est assignabile quid sit, nisi respectus rationis ad creaturas in particulari: ergo iuxta D. Thomam respectus isti complent rationem idęæ, & ideò multiplicatur idęa; quia respectus isti sunt plures. 212 *Maior ostēditur primo.*

Secundo ex eodem D. Thoma *in hac* 1. *p. infra quæst.* 34. *articul.* 3. *ad* 4. ibi: *Nomen idææ principaliter est impositum ad significandum respectum ad creaturas, & ideò pluraliter dicitur; sed nomen Verbi principaliter impositum est ad significandum respectum ad dicentem, & ex consequenti ad creaturas, & propter hoc in diuinis est vnicum tantum Verbum*; sed quod nomen principaliter significat, constituit significatum illius, vel vt forma, vel saltim vt complementum formæ: ergo respectus rationis diuinæ essentiæ ad creaturam, saltim completiuè pertinet ad rationem ideæ, & quia respectus ille multiplicatur in Deo, plurificantur idęæ iuxta mentem Angelici Pręceptoris. 213 *Secundo probatur maior.*

Denique probant maiorem; nam si respectus rationis ad creaturas in particulari non pertinent ad constitutionem idęę, non potest saluari pluralitas idęarum in Deo; sed hęc datur in communi Theologorum sententia: ergo respectus rationis, quibus diuina essentia ad creaturas in particulari refertur, vt ab illis imitabilis, 214 *Denique prob.*

tabilis, pertinent ad constitutionem ideę, & ideò ideę multiplicantur, quia respectus rationis sunt plures. Probant maiorem; nam præter respectum rationis, quo diuina essentia refertur, nihil aliud datur in Deo nisi entitas essentiæ diuinæ, & cognitio illius vt imitabilis à creaturis, supra quam cognitionem respectus idæales fundantur, sed entitas essentiæ diuinæ est vna, & similiter eius cognitio: ergo si respectus rationis non pertinent ad constitutionem ideæ, non potest saluari pluralitas idæarum in Deo.

215 *Explicatur, & vrgetur.* Explicatur, & vrgetur, nam idęa significat diuinam essentiam vt imitabilem exemplariter; sed non vt imitabilem fundamentaliter, qua ratione est quid absolutum: ergo vt imitabilem formaliter, qua ratione respectum importat; & consequenter respectus pertinet ad constitutionem diuinæ essentię vt ideæ. Maior cum consequentia tenet. Minorem autem probat Caietanus; nam fundamentum imitabilitatis est vnum omnino, est enim ipsa simplicissima essentia diuina, in qua non potest distingui absolutum imitabile à lapide ab absoluto imitabili à Leone: ergo si nomen idęa significat diuinam essentiam vt imitabilem fundamentaliter, non potest sustineri pluralitas idęarum in Deo. Patet consequentia, non enim possunt intelligi plures ideæ; nisi significatum ideæ plurificatum intelligatur.

216 *Prędicta sententia fundatur in D. Th.* Ratione ista vtuntur plures discipuli Diui Thomæ vt probent pluralitatem idęarum in Deo cum Caietano *in hac quæstione art. 2. versu, in responsione ad 2. & 3.* & quidem magno cum fundamento in doctrina Angelici Præceptoris, locis relatis in probatione maioris, & *in hac quæst. art. 2. solutione ad 3.* illis verbis: *Dicendum, quod huiusmodi respectus, quibus multiplicantur ideæ, non causantur à rebus, sed ab intellectu diuino comparante essentiam suam ad res.* Et *solutione ad 4.* illis verbis: *Dicendum, quod respectus multiplicantes ideas non sunt in rebus creatis, sed in Deo, non tamen sunt reales respectus, sicut illi, quibus distinguuntur personæ, sed respectus intellecti à Deo*; at respectus, qui sunt in Deo non realiter, sed vt intellecti, sunt respectus rationis: ergo iuxta Diuum Thomam respectibus rationis multiplicantur, & distinguuntur ideæ.

217 *Contra illam obijciunt aliqui primo. Secundo. Tertio.* Contra quam doctrinam obijciunt aliqui primo; nam causa realis non potest per respectum rationis constitui, nec per illum compleri; sed idæa est causa realis: ergo non constituitur per respectum rationis, nec per illum in ratione ideæ completur. Secundo; nam idæa est forma, quam idæarum imitatur; sed creaturę non imitantur respectum rationis, quo diuina essentia ad illas refertur: ergo respectus iste non constituit diuinam essentiam in ratione ideæ. Tertio; nam idæa est aliquid in re vere existens: ergo adæquatum eius constitutiuum est verè existens in re. Patet consequentia; nam constitutum non potest existere, non existente adæquato constitutiuo illius: ergo nec potest in re verè existere, quin verè in re existat eius constitutiuum adæquatum; sed respectus rationis non existit verè in re, cum sit aliquid ab intellectu confictum: ergo nequit pertinere ad constitutionem ideæ.

218 *Hæc argumenta non vrgent non primum.* Ab his tamen facili negotio se expediunt istius sententię Auctores. Ad primum, negando maiorem pro secunda parte; nam licet respectus rationis non possit vt forma causam realem constituere, non enim potest esse ratio formalis continendi effectum realem, quod necessarium erat vt tanquam forma causam realem constitueret; in eo autem, quod non vt forma, sed vt complementum formæ concurrat ad constitutionem causę realis, nulla repugnantia inuenitur; nam demonstratio formalis est realis causa conclusionis demonstratæ, & tamen per respectum rationis compleri, est communis sententia Thomistarum in Proœmialibus Logicæ.

219 *Nec secundum.* Ad secundum, concessa maiori, & minori, distinguendo consequens: tanquam ratio formalis, concedo consequentiam: vt complementum, nego consequentiam; cum enim de ratione ideæ sit, quod illam idęatum imitetur, & quod sit propria ratio illius, potest respectus rationis pertinere ad eius constitutionem, quamuis non pręstet imitabilitatem illam idęato appropriando, & hoc est, quod Auctores istius sententię defendunt, cum enim diuina essentia sit de se commune omnium creaturarum exemplar, non potest aliter vni creaturę appropriari, quam per hoc quod cum illa comparetur, cognoscaturque vt imitabilis ab homine, v. g. sub diuersa ratione ab illa, sub qua est imitabilis ab equo, ex qua comparatione resultat respectus rationis, & licet respectus rationis effectus sit cognitionis comparantis Dei essentiam ad creaturas in particulari, non tamen potest cognitio ista sine respectu rationis existere, quia simul est obiectum illius, & complementum obiecti, sicut cognitio comparatiua naturę ad sua inferiora, per quam fieri vniuersale Logicum cum communi Thomistarum sententia in Logica defensauimus, etsi causet respectum vniuersalitatis, non potest sine illo existere, eo quod habet pro obiecto naturam, non absolutè, sed vt exercitè ad sua inferiora relatam, & sicut impositio vocis ad significandum, etsi causet respectum rationis, per quam vox constituitur in ratione signi ad placitum, non potest existere sine prædicto respectu, illum inuoluit ex parte obiecti; terminatur enim ad vocem, illam ordinando ad signatum, non formaliter per se ipsam, sed effectiuè per terminum ab impositione productum, quem simul habet pro obiecto, cum entitas quæcumque rationis, non aliter fieri possit, quam per cognitionem, illam habentem pro obiecto.

Ad tertium, distinguendo antecedens: inadæquatè sumpta quoad id, quod est illi ratio formalis continendi idæatum, in re verè existit, concedo antecedens: sumpta adæquatè, & completè, subdistinguo antecedens: in re, idest, realiter, nego antecedens: in re vt obiecta intellectui, concedo antecedens: & sub eadem distinctione primi consequentis, distinguo minorem subsumptam: respectus rationis non existit verè in re, id est, realiter, concedo minorem: non existit verè in re vt obiectus intellectui, nego minorem, & consequentiam: nam licet respectus rationis non existat verè realiter; alias non esset ens rationis, sed reale, verè tamen existit in re vt obiectus intellectui, supposita cognitione ei communicante existentiam; & quia in sententia horum Auctorum, cognitio, qua Deus suam essentiam cognoscit comparatiuè ad creaturas, & quæ efficienter causat respectus rationis quibus constituuntur, & distinguuntur idęæ, & huiusmodi cognitio est æterna, verè existunt respectus in re, vt obiecti intellectui diuino, quamuis non existant realiter. 220 *Ad tertium.*

Si opponas primo, vera existentia idem est, quod existentia realis: ergo si respectus rationis realiter non existunt, non existunt vera existentia; & consequenter non existunt verè. Prima consequentia ex antecedenti infertur, secunda ex prima colligitur; nam verè existere, non potest, nisi à vera existentia præstari: ergo si respectus rationis non existunt vera existentia, non existunt verè. 221 *Si opponas I.*

Antecedens autem probatur: vera existentia idem est quod existentia non conficta ab intellectu; sed existentia non conficta ab intellectu est existentia realis: ergo vera existentia idem est quod realis existentia. Secundo: nam idæa, adæquatè sumpta, verè, & realiter existit: ergo adæquatum eius constitutiuum debet existere realiter; & consequenter respectus rationis non ingreditur eius constitutionem, quandoquidem, etsi existat in re vt obiecta intellectui, non tamen existit realiter vt proximè dicebamus. Antecedens, in quo solo est posita difficultas, probatur; idæa namque adæquatè sumpta; est ens reale: ergo adæquatè existit realiter. Probatur antecedens; adæquatè sumpta est causa realis: ergo adæquatè sumpta est ens reale. Probatur antecedens: est enim causa realis; sed non est causa realis sumpta inadæquatè; nam sic sumpta nihil causat: ergo est causa realis sumpta adæquatè; & consequenter adæquatè sumpta est ens reale. 222 *Secundo.*

Responderi potest ex doctrina Auctorum huius sententiæ, negando antecedens: ad probationem, concessa maiori, negando minorem: ipsi enim docent respectus idæales verè existere obiectiuè in intellectu diuino, ab illoque fabricari; & tamen non possunt Deo fictionem attribuere: ergo existentia respectuum idæalium non est conficta; & tamen realis non est, sed rationis, eo quod solum habet esse obiectiuè in intellectu diuino: non ergo omnis existentia non conficta est existentia realis, sed solum illa, quæ alicui rei conuenit extra intellectum. 223 *Ad 1. respondetur.*

Ad secundam, negando antecedens; nam licet idæa secundum id, quod est illi ratio formalis continendi idæatum existat realiter, non tamen existit realiter secundum id per quod in ratione ideæ completur. Ad probationem, distinguo antecedens: idæa adæquatè sumpta est ens reale adæquatè, nego antecedens: adæquatè sumpta, est ens reale inadæquatè, concedo antecedens, & nego consequentiam; quia vt adæquatè existeret realiter, necessum erat, quod idæa sumpta adæquatè, esset adæquatè ens reale, licet autem de idæa sumpta adæquatè prædicetur esse ens reale, non tamen prædicatur de illa adęquatè sumpta, quod sit ens reale adæquatè, sicut de homine sumpto adæquate prædicatur esse materialem, non tamen prædicatur verè de homine sumpto adæquatè, quod sit adæquatè materialis: ad hoc enim necessarium erat, quod nulla parte immateriali constaret, idem de idæa dicent Auctores illius sententiæ, quod nempè adęquatè sumpta est ens reale, non adæquatè sincathegorematicè, hoc est, secundum omne illud, per quod constituitur, sed inadęquatè syncathegorematicè, hoc est, secundum aliquid ex constituentibus ipsam. Nec amplius probatione conuincitur, vt enim de illa sumpta adęquatè verificetur esse causam realem, sufficit quod sit ens reale inadæquatè, nempè quantum ad id, quod est illi ratio formalis continendi idæatum, licet quantum ad id per quod in ratione ideæ completur, ens reale non sit, sed rationis. 224 *Ad 2.*

§. X.

Fertur de proposita sententia iudicium.

Licet hæc sententia probabilis sit, & argumentis contra illam factis sufficienter illius Auctores occurrant, ab illa tamen recedo hoc argumento; nam ideæ existunt ab æterno in Deo, vt omnibus est in confesso, & consequenter ab æterno existere debent omnia, quæ pertinent ad illarum constitutionem, 225 *Prędicta sententia impugnatur.*

siue

siue vt ratio formalis, siue vt complementum ingrediantur ad constituendum; sed respectus rationis, quibus diuina essentia ad creaturas in particulari refertur, non existunt ab æterno; nam intellectus creatus ab æterno non est, & consequenter non potest illis dare existentiam æternam: intellectus autem diuinus non potest illis dare existentiam, vel illas efficere, vt disputatione sequenti monstrauimus: ergo non pertinent ad constitutionem ideæ, nec vt ratio formalis, nec vt complementum illius; & consequenter multiplicitas, aut pluralitas idæarum non potest à respectibus rationis præstari, cum enim constitutiuum, & distinctiuum sint vniuersaliter idem, id quod ad ideæ constitutionem non pertinet, non potest idæam distinguere, aut plurificare.

226 *Obijcies.* Sed dices; hoc argumentum opposuit contra se D. Thomas, & ad illud respondet: ergo non potest nobis fauere, nec illo vti possumus ad impugnandam constitutionem ideæ, illiusque multiplicationem per respectus idæales. Consequentia est bona, argumentum enim a D. Thoma inefficax reputatum, & solutum, non potest à nobis efficax reputari. Antecedens autem probatur; nam *in hac quæstione art. 2. solutionem secundi argumenti*, in qua docuit: *Quod ideæ multiplicantur secundum respectus ad diuersas creaturas*, impugnauit his verbis: *Sed contra pluralitas idæarum est ab æterno: si ergo ideæ sunt plures, creaturæ autem sunt temporales: ergo temporales erit causa æterni* Quod argumentum idem est cum eo, quod nos formauimus. Illudque D. Thomas diluit his verbis: *Ad tertium dicendum, quod huiusmodi respectus, quibus multiplicantur ideæ, non causantur à rebus, sed ab intellectu diuino comparante essentiam suam ad res*: ergo argumentum à nobis factum soluitur à Diuo Thoma; & consequenter non potest nobis fauere, nec efficax à nobis reputari.

227 *Respond.* Respondeo, negando antecedens: ad cuius probationem dicatur; cum D. Thom. docet *in solutione ad 2.* idæas multiplicari secundum respectus ad diuersas creaturas, non loqui de respectibus secundum esse formale, sed secundum esse fundamentale, idest de fundamento respectuum, vt disputatione sequenti videbimus; vt enim respectus sumpti fundamentaliter constituant, & distinguant idæas ab æterno, est necessarium, quod fundamentum proximum talium respectuum ab æterno existat, & huius fundamenti existentiam æternam statuit Diuus Thomas in allegata solutione ad secundum, illamque argumento tertio impugnabat, vnde verba allegata in solutione argumenti sic sunt accipienda: *Huiusmodi respectus, quibus multiplicantur ideæ*, idest, per quorum fundamentum proximum, ideæ multiplicantur, *non causantur à rebus*, intellige, fundamentaliter, *sed ab intellectu diuino comparante essentiam suam ad res*, quod idem est atque asserere, non fundatur proximè in ipsis rebus creatis vt existentibus, sed in diuino intellectu cognoscente suam essentiam comparatiuè ad creaturas.

228 *Explicatio fundatur in D. Th.* Et quidem si Diuus Thomas loqueretur de causatione efficienter dante existentiam formalem respectibus idæalibus, non debebat contra ponere res creatas ad intellectum diuinum, sed ad intellectum creatum, asserendo, *non causantur ab intellectu creato, sed ab intellectu diuino*, cum nulla alia res creata possit ens rationis efficere, nisi solus intellectus; at Diuus Thomam non contraponit intellectum creatum ad intellectum diuinum, sed res creatas: ergo cum istis negat causationem prædictorum respectuum, illamque attribuit intellectui diuino, non loquitur de causatione efficiente, per quam ens rationis accipit existentiam formalem, sed de causatione fundamentali, ratione cuius non formaliter, sed fundamentaliter ens rationis existit, & quæ alijs rebus distinctis ab intellectu potest conuenire respectu entis rationis; nam licet nihil præter intellectum possit ens rationis efficere: possunt tamen res ab intellectu distinctæ entia rationis fundare. Nostrum autem argumentum non procedis contra causalitatem fundamentalem respectuum idæalium, sed contra causalitatem efficientem, per quam existunt ab æterno formaliter, ex eo quod intellectus creatus non existit ab æterno, diuinus non potest ens rationis efficienter causare. Hæc interpretatio verborum Angelici Preceptoris est apud Thomistas communis, aliam fortè nos dabimus disputatione sequenti.

229 *Contra explicationem obijcies.* Modò contra communem interpretationem obijcies, nam fundamentum respectuum idæalium, est aliquid ab illis distinctum: ergo si constitutio, & distinctio idæarum non præstatur à respectibus rationis, sed ab illorum fundamento, quod est aliquid absolutum, male asserit Diuus Thomas idæas diuinas distingui per respectus idæales.

Confirm. Et vrgebis; nam verba Angelici Preceptoris ab illius discipulis sunt in rigore accipienda, nisi aliquod inconueniens ex rigorosa acceptione sequatur; sed nomine respectus accipere fundamentum, non est propriè, & rigorosè prædictum nomen accipere, & aliàs ex eo quod pro respectu propriè, & secundum esse formale accipiatur, nullum sequitur inconueniens: ergo sic est à discipulis Diui Thomæ accipiendum; & consequenter asserendum est iuxta mentem Diui Thomæ idæas diuinas constitui, & multiplicari per respectus idæales secundum esse formale.

230 Respondeo, negando consequentiam; nam licet mens D. Thomæ fuerit illa, quam explicuimus, nempè, distinctionem idæarum prout ab æterno existentium præstari à respectibus idealibus, non formaliter, sed fundamentaliter sumptis, idest, à fundamento illorum, vsus fuit prædicto modo loquendi; tum, quia distinctio respectuum notior est, quam distinctio fundamenti. Tum etiam; nam fundamentum proximum respectuum idealium est diuina essentia cognita vt connexa cum creaturis in particulari, & illas in particulari connotans vt ab illis imitabilis, & quia connexio diuinæ essentiæ cum creaturis in particulari, quamuis relatio non sit, nec à Deo vt relatio cognoscatur, à nobis tamen ad instar relationis concipitur, ideò D. Thomas nomine respectuum fuit vsus explicando constitutionem ideæ, & illius multiplicationem. *Respond.*

231 *Diluitur confirmatio.* Ad confirmationem, concessa maiori, nego secundam partem minoris: vt enim disputatione sequenti videbimus, non posse intellectum diuinum entia rationis formare, est D. Thomæ, non autem potest constitutio, & multiplicatio idearum præstari à respectibus rationis, secundum esse formale, nisi ab intellectu diuino efficiantur; & consequenter vt ista contradictio in illius doctrina vitetur, est necessario accipiendus de respectibus pro fundamento, cum docet per illos constitui, & multiplicari idæas, esto loquutio priora non sint.

232 *Explicatur primum testimonium.* Nec vrgent ea, quibus præfati Auctores vtuntur ad probandum idæam per respectum rationis compleri in ratione ideæ ad primum testimonium *num. 212.* desumptum ex D. Thom. *quæst. 3. de veritate art. 2. ad 2.* admissa D. Thomæ doctrina in maiori contenta nego minorem; nam quod addit idea preter essentiam Creatoris non est respectus rationis sed creatura in particulari vt cognita à diuino intellectu, per quam vt sic cognitam diuina essentia in ratione ideæ completur, vt dabimus *disputatione sequenti*, vel licet non per illam, per connexionem cum illa, vel illius connotationem. Vnde quando Diuus Thomas docet, idæam habere de suo principali intellectu aliquid aliud præter essentiam Creatoris, asserendum est, hoc aliquid esse creaturas in particulari cognitas, & si teneamus non compleri diuinam essentiam in ratione ideæ per creaturas, vt cognitas ab intellectu diuino, verba illa: *In quo etiam completur formaliter ratio ideæ, ratione cuius dicuntur plures ideæ*, sic sunt accipienda: *In quo*, idest, *in cuius connotatione; vel in connexione, cum quo completur formaliter ratio ideæ*: non enim intelligitur diuina essentia completa in ratione ideę hominis, nisi intelligatur vt connexa cum homine, & illum in particulari connotans, nec in ratione ideę equi, nisi intelligatur vt connexa cum equo in particulari, & vt equum in particulari connotans vt ab illo diuerso modo imitabilis, ab eo, quo est imitabilis ab homine.

233 *Obijcies.* Si dicas, iuxta hanc intelligentiam aliud pręter essentiam Creatoris non est de principali intellectu idææ in recto, sed in obliquo; at hoc non est peculiare ideę, sed etiam attributis essentialibus conuenit: ergo ista intelligentia menti Angelici Doctoris non congruit. Consequentia est euidens; nam D. Thomas distinguit inter idęam, & essentialia attributa; quo ad hoc, quod de principali intellectu ideę est aliud pręter essentiam creatoris: secus autem de principali intellectu attributorum essentialium: ergo si aliud pręter essentiam Creatoris est in obliquo de principali intellectu alicuius attributi essentialis, & solum hoc modo est de principali intellectu ideę, non saluatur discrimen à D. Thomas statutum. Maior constat ex doctrina à nobis tradita, nempè creaturam esse aliud pręter essentiam creatoris, quod est de principali intellectu ideę, creatura autem non in recto, sed in obliquo potest esse de intellectu principali ideę, & consequenter iuxta intelligentiam, qua verba D. Thomę explicuimus, aliud pręter essentiam Creatoris non in recto, sed in obliquo principalem ideę intellectum ingreditur. Minor autem probatur; nam omnipotentia, pro eo quod addit supra intellectum; constituitur per connotationem entis creabilis; sed de intellectu istius connotationis sunt in obliquo creaturę: ergo aliud pręter essentiam Creatoris est in obliquo de principali intellectu alicuius attributi essentialis.

234 *Respond.* Respondeo pretermissa maiori, negando minorem: ad illius probationem, concessa maiori, distinguo minorem: creaturę sub ratione communi, concedo minorem: creaturę in particulari, nego minorem, & distinguo consequens per eandem distinctionem: solum enim sequitur, aliquid creatum, sub ratione communi creati, esse in obliquo de principali intellectu alicuius attributi essentialis, non autem sumptum in particulari, & hoc est quod D. Thomas tribuit ideę: nam idea non constituitur per connotationem creaturæ creaturæ in communi, sed per connotationem in particulari: Deus enim non est idæa hominis cognitus vt imitabilis à creatura sub conceptum communi creaturę, sed cognitus vt imitabilis in particulari, & sic de alijs creaturis. Et hoc sufficit ad intentum D. Thom. quod erat, multiplicari idæas: secus autem essentialia attributa, non enim datur in Deo multiplex omnipotentia, etsi creaturę in illa contentæ sint plures; quia connotatum primarium, & formale ab omnipotentia importatum, non sunt creaturæ in particulari, sed sub conceptu communi creaturæ.

Insta-

235 *Instabis.* Instabis; nam ideò creaturę in particulari non connotantur ab omnipotentia formalitèr; quia omnipotentia non connectitur cum illis sumptis in particulari vt cum extremo primario, & formali, sed solum cum ratione communi creaturæ; sed diuina essentia vt imitabilis à creaturis, non connectitur cum illis sumptis in particulari, vt cum extremo suæ connexionis formali: ergo non connotantur ab illa vt idæa formalitèr; & consequenter creaturæ in particulari non sunt de principali intellectu diuinæ vt ideæ. Illatio, & subillatio probatione non indigent. Maior est certa, non enim potest alia ratio assignari. Minor autem probatur: si diuina essentia vt imitabilis connecteretur cum creaturis sumptis in particulari vt cum extremo suæ connexionis formali, connexio diuinæ essentiæ cum homine vt ab illo imitabilis distingueretur virtualitèr à connexione cum equo; sed hoc asserendum non est, vt constat ex dictis *supra num.* 196 & sequentibus, aliàs quilibet beatus videret necessario omnes creaturas possibiles sumptas in particulari, vt ibidem arguebamus: ergo essentia diuina vt imitabilis à creatoris connectitur cum illis sumptis in particulari vt cum extremo suæ connexionis formali.

236 *Respond.* Respondeo, distinguendo maiorem: nec in esse rei, nec in esse obiecti significati, concedo maiorem: in esse rei tantum, nego maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam nam licet creaturæ in particulari non sint extremum primarium, & formale connexionis diuinę essentiæ cum illis, vt ab eis imitabilis connexione ista in esse rei accepta, sumpta vero hac connexione in esse obiecti significabilis nomine ideæ, creaturæ sumptæ in particulari sunt formale extremum illius, saltim negatiuè, eo quod nomen idæa non significat diuinam essentiam vt imitabilem à creaturis in communi, sed vt imitabilem ab illis in particulari: v. c. idæa hominis significat diuinam essentiam vt imitabilem solum ab homine & sic de alijs creaturis in particulari sumptis. Et ideò quamuis respectu diuinæ essentiæ vt connexæ cum creaturis vt ab illis imitabilis, connexione sumpta in esse rei, materialitèr comparentur creaturæ in particulari; sumpta vero hac connexione in ratione obiecti significati, formaliter comparantur respectu autem connexionis omnipotentiæ vtroque modo de materiali se habent, ideoquè creaturæ in particulari non sunt de principali intellectu omnipotentiæ diuinæ, sunt autem de principali intellectu diuinæ essentiæ vt ideæ.

237 *Secūdū testimonīū duplicitèr explicatur.* Ad secundam probationem ex *numero* 213. respondetur explicando D. Thomam de respectu ad creaturas fundamentalitèr sumpto; quia nempè idæa principalitèr significat diuinam essentiam vt connexam cum creaturis vt ab illis imitabilem, quę connexio vt cognita à Deo fundat respectum rationis, per quod saluatur discrimen à nomine Verbi, quod non significat principalitèr connexionem cum creaturis, & connotationem illarum, sed ordinem ad dicentem. Vel dicatur, nomine respectus intelligi, non relationem rationis, sed connexionem diuinæ essentiæ cum creaturis particulari, quæ connexio, etsi in re relatio non sit; à nobis tamen ad instar relationis concipitur, sicut 1. *Contra Gentes cap.* 82. *ad finem*, explicuit. D. Thomas constitutiuum decreti liberi voluntatis diuinæ, nomine habitudinis voluntariæ, ad bonitatem creatam, non intelligens sub prædicto nomine habitudinem veram transcendentalem, aut prædicamentalem, realem, vel rationis, sed realem terminationem liberam ad creaturas, quæ fundat habitudinem rationis ad illas, & à nobis ad instar habitudinis concipitur, & significatur; sicut nomine habitudinis volitionis Dei ad suam bonitatem, non intelligit veram habitudinem realem, vel rationis, sed terminationem volitionis Dei ad illam; supra quam habitudo rationis fundatur, & à nobis ad instar habitudinis concipitur, aliàs volitio necessaria Dei constitueretur per respectum rationis, quod nullus dixit: paritèr ergo in præsenti Ad rationem, qua ideam assumptum probatur ex dicendis §. *sequenti* constabit, & ad argumentum Aureoli.

§. VLTIMVS.

Probatur idaarum distinctio, & vltimum argumentum diluitur.

238 *Prob. ex D.Tho.* HIS igitur probationibus distinctionis idæarum in sua probabilitate relictis, probanda est distinctio idæarum ratione ex doctrina D. Thomæ desumpta, & ad hanc formam redacta; etenim diuina essentia non sortitur rationem ideæ, nisi cognita vt imitabilis à creaturis in particulari, & cum illis in particulari proportionata; sed creaturæ sumptæ in particulari, & secundum vltimas suas differentias, diuersimode imitantur essentiam diuinam, & diuersimode proportionantur cum illa: ergo diuina essentia non est vna, sed multiplex creaturarum idæa Consequentia videtur bona. Minor certa: homo namque secundum vltimam differentiam, per quam ab equo distinguitur, non potest eodem modo imitari Dei essentiam, aut eodem modo proportionari cum illa; quo equus imitatur illam, & cum illa proportionatur secundum suam vltimam differentiam, aliàs non differrent specifice: ergo creaturæ sumptæ in particulari diuersimode imitantur Dei essentiam, & diuersimode proportionantur cum illa.

Minor autem est D. Thomæ *in hac quæst. art. 2. ad finem corporis*, & *quæst. de veritate art. 2. in corpore ad finem*; & probatur primo; 239 *Minor ostēditur primo.*
idæa namque est propria ratio idæati, cum ad illius instar, & similitudinem ab artifice efficiatur; & consequentèr debet vt propria ratio idæati ab artifice cognosci; sed diuina essentia cognita vt imitabilis a creaturis in communi non est propria creaturarum, bene tamen cognita vt ab illis in particulari imitabilis: ergo sortitur rationem idææ cognita vt imitabilis, non à creaturis in communi, sed cognita vt ab illis in particulari imitabilis.

Secundo: nam eatenus diuina essentia est creaturarum idæa, 240 *Secundo.*
quatenus obiectiuè regulat actiones, quibus Deus operatur creaturas; sed Deus ad producendum hominem non regulatur obiectiue per diuinam essentiam cognitam vt imitabilem a creatura in communi, sed cognitam vt imitabilem ab homine in particulari; & idem est de alijs creaturis dicendum; ergo diuina essentia non est creaturarum idæa cognita vt imitabilis a creaturis in communi, sed cognita vt ab illis imitabilis in particulari. Qua ratione vsus est Diuus Thomas *quæst 2. de veritate art. 2. & in hac quæstione art. 2. in corpore*, quod ita concludit: *Vnaquæque autem creatura habet propriam speciem secundum quod aliquomodo participat diuinæ essentiæ similitudinem: sic igitur in quantum Deus cognoscit suam essentiam vt sic imitabilem à tali creatura, cognoscit eam vt propriam rationem, & ideam huius creaturæ, & similiter de alijs, & sic patet quod Deus intelligit plures rationes proprias plurium rerum, quæ sunt plures ideæ.*

Respondebis ex discursu Diui Thomæ vt à nobis explicato, 241 *Respond.*
non probari distinctionem ex parte diuinæ essentiæ vt imitabilis est à creaturis, sed solum distinctionem ex parte creaturarum, prout in particulari, & secundum suas differentias specificas, Dei essentiam imitantur, vt autem ideæ multiplicentur, & diuina essentia fit in ratione ideæ multiplex, primum necessarium erat, creaturæ namque Dei essentiam imitantes sunt extra ideæ constitutionem, ac proinde illarum multiplicatio non multiplicat; nec distinguit ideas, si diuina essentia vt ab illis imitabilis vna, & non multiplex sit.

Sed contra primo: *Nam essentia non accipitur absolutè ab intellectu diuino vt idæa rerum, sed cum proportione creaturæ fiendæ, ad ipsam diuinam essentiam, secundum quod deficit ab ea, vel imitatur eam: ergo diuina essentia non absolutè, sed cointellectis diuersis proportionibus rerum ad eam est idæa vniuscuiusque rei; sed sunt diuersæ proportiones rerum ad essentiam diuinam: ergo sunt plures ideæ quamuis diuina essentia sit vna, quia est pluralitas ex parte diuersarum proportionum rerum ad ipsam.* Verba sunt D. Thomæ *quæst 3. de veritate artic. 2. in corpore*; cui consonat solutio ad 8. & 9. argumentum eiusdem articuli. Ex qua doctrina colligitur, essentiam diuinam in ratione idææ compleri per respectus creaturarum ad ipsas, prout ab æterno intellectus a Deo; & consequenter vt diuina essentia, & distinctio sit multiplex, sufficit multiplicitas, & distinctio creaturarum ipsam diuersimodè imitantium, quamuis ex parte diuinæ essentiæ imitabilis, multiplicitas, aut distinctio non detur. 242 *Sed contra primo ex D.Th.*

Poteståque doctrina, & argumentum Diui Thomæ ad hanc 243 *Reducitur ad formam argum. D.Th.*
formam reduci: diuina essentia non est creaturarum idæa se sola, sed cointellecta proportione creaturæ illam imitantis, prout ab ea deficit, & illam imitatur: ergo creatura cognita sub hac proportione complet diuinam essentiam in ratione idææ: & consequēter multiplicatis proportionibus creaturarum vt Dei essentiam imitantium, multiplicatur diuina essentia in ratione ideæ, etsi in se vna, & immultiplicata sit. Secunda consequentia ex prima colligitur; id enim per quod Dei essentia completur in ratione ideæ, pertinet ad constitutionem idææ; & consequenter illo multiplicato, multiplicatur, & purificatur idæa; sicut multiplicatis respectibus idæalibus, plurificantur ideæ in sententia asserentium, per respectus illos compleri essentiam diuinam in ratione idææ. Prima consequentia ex antecedenti infertur; id enim, sine quo nequit aliquid constitutum intelligi aliquomodo pertinet ad illius constitutionem: ergo si diuina essentia intelligi nequit constituta in ratione ideæ, non cointellecta proportione creaturæ illam imitantis, creatura sub hac proportione intellecta, pertinet ad constitutionem essentiæ diuinæ, vt est creaturarum idæa.

Antecedens autem: præterquam quod est à Diuo Thoma ex- 244 *Antecedēs probatur 1.*
pressum, probatur primo; non intelligitur diuina essentia constituta in ratione ideæ hominis v.c. nisi intelligatur vt propria ratio hominis, & idem de alijs creaturis dicendum; sed non cointellecta proportione hominis illam imitantis diuerso modo, quo aliæ creaturæ imitantur essentiam diuinam, non intelligitur vt propria ratio hominis, respectu enim rationis appropriantem iam exclusimus, illo autem excluso quidquid remanet est homini, & alijs creaturis commune: ergo diuina essentia non est creaturarum idæa se sola, sed cointellecta proportione creaturę illam imitantis prout ab ea deficit, & illam imitatur.

Secundo probatur; nam diuina essentia est creaturarum idea 245 *Secundo probatur.*
prout obiectiuè regulat actionem, qua Deus operatur creaturas; sed hanc non regulat essentia diuina se sola, sed cognita vt imitabilis

tabilis ab homine secundum suam vltimam differentiam: Deus enim non producit hominem cognoscendo essentiam suam absoluiè, nec cognoscendo illam vt imitabilem a creaturis in communi, sed vt imitabilem ab homine secundum sibi propria, quibus distinguitur ab alijs creaturis: ergo non est se sola idæa hominis, sed cointellecto homine vt illam peculiariter imitante, & cointellecta proportione, qua homo cum illa proportionatur secundum sibi propria, quibus ab alijs distinguitur.

246 *Confir. 1.* Quod amplius vrgetur primo ad hominem contra aliquos ex nostris Thomistis, asserentes, diuinam essentiam in ratione ideæ per respectum rationeis compleri, quamuis causa realis sit: ergo pariter quamuis diuina essentia secundum sibi intrinseca exemplariter causet creaturas, poterit per aliquid sibi extrinsecum in ratione ideæ compleri. Probatur consequentia primo; nam plus distat ens rationis a causa reali, quam ens reale extrinsecum distet a causa influente secundum intrinseca sibi: ergo si potest diuina essentia vt idea, quamuis causa realis sit, compleri per respectum rationis poterit etiam quamuis secundum sibi intrinseca exemplariter causet creaturas, per illas, etsi extrinsecæ sint, in ratione ideæ compleri. Secundo; nam ideò potest per respectum rationis in esse ideæ compleri, quia non accipit ab illis continentiam ideati, nec vim causatiuam illius, sed solum appropriationem: ergo ob eandem rationem poterit in ratione ideæ compleri per ipsas creaturas vt cognitas, quamuis extrinsecæ sint.

247 *Confir. 2.* Confirmatur secundo; nam ratio quare non potest diuina essentia per respectus ideales compleri in ratione ideæ, cessat in sententia asserente compleri in ratione ideæ per ipsas creaturas vt cognitas: ergo asserendum est non per respectus ideales, sed per creaturas vt cognitas compleri in ratione ideæ. Probatur antecedens, ratio primi est; quia existit ab æterno diuina essentia vt idea, respectus autem rationis non existunt ab æterno; sed creaturę, etsi in se non existant ab æterno, sunt tamen ab æterno cognitę a Deo: ergo ratio quare non potest diuina essentia per respectus ideales compleri in ratione ideę, cessat in sententia asserente compleri in ratione ideę per creaturas vt a Deo cognitas, & cointellectas.

248 *Confir. 3.* Confirmatur, & vrgetur tertio ad hominem contra plures extra Scholam D. Thom. asserentes, decretum Dei liberum non esse adęquatè Deo intrinsecum, sed constitui ex actualitate volitionis necessarię Dei, & effectibus creatis, vel actione, qua causantur; & tamen Deus per decretum liberum causat creaturas: ergo licet diuina essentia vt idea exemplariter causet creaturas, poterit per illas quatenus a Deo cognitas compleri in ratione ideę. Scio doctrinam istam de constitutione decreti posse contra nos retorqueri, cui obiectioni respondebimus *disput. sequenti*.

249 *Secundo aliter solutio impugnatur* Secundo aliter prędicta solutio impugnatur; diuina essentia non est exemplar hominis vt distincti ab equo, & equi vt distincti ab homine sub eadem omnino ratione: ergo non solum datur distinctio ex parte creaturarum imitantium diuinam essentiam, sed etiam ex parte essentię prout est illarum idęa; & consequenter ex distinctis proportionibus, quibus creaturę comparantur ad Deum, bene a D. Thoma colligitur idearum distinctio. Probatur antecedens, sub ea ratione diuina essentia est exemplar hominis, & equi, sub qua homo, & equus assimilantur cum illa; sed non assimilantur homo, & equus cum essentia diuina sub eadem omnino ratione: ergo non est exemplar hominis, & equi prout inter se distinguuntur, sub ratione omnino eadem. Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur: quę namque vni, & eidem sub eadem ratione assimilantur, assimilantur etiam inter se; sed homo, & equus secundum suam vltimam differentiam non assimilantur inter se; aliàs per illas non distinguerentur specificè: ergo secundum illas non assimilantur essentię diuinę sub eadem omnino ratione; & consequenter sub diuersa ratione est exemplar hominis, & equi, idemque de alijs creaturis dicendum prout inter se distinguuntur.

250 *Confir. et vrget.* Explicatur, & vrgetur, si duratio Anti-Christi futura contineretur in diuina ęternitate, secundum eandem virtualitatem, secundum quam duratio hodierna continetur in illa, duratio Anti-Christi futuri, & duratio hodierna coexisterent necessario inter se, vt constat ex dictis *supra disput.* 41. §. 4. *& vltimo*: ergo si homo secundum suam vltimam differentiam assimilaretur diuinę essentię, & imitaretur illam secundum eandem omnino virtualitatem, sub qua illi assimilatur, eamque imitatur equus secundum suam vltimam differentiam, homo, & equus secundum vltimas differentias, quibus essentialiter distinguuntur, assimilantur inter se, cumque hoc sit implicatorium, necessario est asserendum, ex parte diuinę essentię dari aliquam distinctionem prout terminat diuersas creaturarum proportiones, & sic saluabitur doctrina Augustini *lib.* 83. *quæstionum quæst.* 46. asserentis: *Singula proprijs esse creata rationibus, nec eadem ratione conditos hominem, & equum*, cuius contrarium asserere, absurdum censetur ab Augustino.

251 *Confir. 2.* Confirmatur, & vrgetur secundo; nam diuina essentia est idęa hominis prout est ratio obiectiua cognoscendi hominem, & idæa equi, prout est ratio obiectiua cognoscendi equum; sed non est ratio cognoscendi equum sub eadem omnino ratione, sub qua est ratio cognoscendi hominem: ergo non est idæa vtriusque sub eadem omnino ratione; & consequenter vt idæa equi distinguitur à se ipsa vt idæa hominis. Maior cum consequentia tenet: & minor probatur: potest namque videri diuina essentia prout est ratio cognoscendi equum, & non videri prout est ratio cognoscendi hominem: ergo non est ratio cognoscendi hominem sub eadem omnino ratione, sub qua est ratio cognoscendi equum. Probatur antecedens, etenim non cognito equo, non cognoscitur, nec videtur diuina essentia prout est ratio cognoscendi ipsum, & similitèr non cognito homine, non cognoscitur, nec videtur diuina essentia prout est ratio hominem cognoscendi, sed potest equus in diuina essentia cognosci, non cognito homine; & è conuersò, potest cognosci homo, non cognito equo: ergo potest diuina essentia videri vt est ratio cognoscendi equum, & non videri vt est ratio cognoscendi hominem; & è conuersò, potest videri vt est ratio cognoscendi hominem, & non videri, vt est ratio cognoscendi equum. Et ratio omnium à priori est; nam licet diuina essentia vt imitabilis est a creaturis, sit vna, & indiuisibilis formalitèr, est tamen multiplex eminenter: vnde quamuis homo imitetur totam Dei essentiam formalitèr, non tamen illam imitatur totalitèr, nec totam eminentèr, & idem est de equo, & alijs creaturis dicendum; & quia hæc distinctio eminentialis significatur nomine idææ; hinc fit vt idæa multiplicetur, denturque plures idææ.

252 *Prima solutio.* Ex dictis inter probandum distionem idæarum duplex solutio colligitur ad argumentum Aureoli num. 185. propositum, prima asserendo quod licet ex parte diuinæ essentiæ imitabilis multiplex ratio non sit; quia tamen proportiones creaturarum sunt plures, & per illas vt ab æterno cognitas ab intellectu diuino, essentia diuina in ratione idææ completur; fit consequens, vt essentia diuina in ratione ideæ sit multiplex, & quod dentur plures idææ. *Secunda solutio.* Secundo asserendo, quod licet diuina essentia non sit idæa vnius creaturæ secundum vnam rationem, & alterius secundum aliam alietate formalitatum; bene tamen alietate eminentialiter vnius, & eiusdem formalitatis. Contra quam doctrinam non obstat probatio Aureoli; nam licet indiuisibile, aut totum tangatur formalitèr, aut nihil illius tangatur, potest tamen non attingi totum eminentèr, quando, & si sit formalitèr vnum, est tamen eminenter multiplex. Et ita in pręsenti contingit; non enim datur in diuina essentia vna formalitas imitata ab vna creatura, & alia formalitas ab alia creatura imitata, sed omnes imitatur eandem diuinæ essentiæ formalitatem, non tamen sub eadem eminentia; nam equus imitatur illam prout eminentèr continentem hominis naturam, & omnes creaturę imitantur Dei essentiam totam totalitate formali non tamen totalitate eminentiali. Ex his etiam duplici solutione occurritur ad ea, quæ pro sententia Caietani adducuntur num. 204. & deinceps.

253 *Prima solutio ad principale argu.* Restat modò vltimo argumento principali num. 177. proposito occurrere, & quidem iuxta primam solutionem absque vlla difficultate illi occurritur; nam licet creaturæ vt obiectiuè cognitæ à Deo non sint idęa, per quam Deus operetur creaturas, cum tamen diuinam essentiam compleant in ratine ideę, sufficit, vt illis multiplicatis plurificentur ideę. Et in forma applicando hanc doctrinam respondeo, concessa maiori, distinguendo minorem: si essentia ideæ adęquate in aliquo increato consistit, concedo minorem: si solum inadequate, nego minorem, & consequentiam, vel distinguo consequens: ergo consistit idæa in creaturis cognitis à Deo formalitèr, aut tanquam in ratione formali constitutiua, nego consequentiam: completiuè, & vt id in quo diuina essentia in ratione ideę completur, concedo consequentiam.

254 *Ad confirmationem.* Et ex his ad confirmationem primi argumenti dicatur, loqui D. Thom. de *quod* secundario intellecto, cum docet multiplicari, & ex hoc infert multiplicari ideas, non quia in creaturis secundario intellectis consistat idęa diuina formalitèr, sed quia per illas Dei essentia in ratione ideę completur. Quam doctrinam etiam amplectuntur, qui ideas diuinas multiplicant per respectus idæales: isti namque cum in aliquid rationis non possunt pertinere ad obiectum primarium intellectionis diuinę, & tamen ideas diuinas multiplicant in sententia Caietani, non quia obiectum primarium diuinę intellectionis multiplicent; sed quia primarium diuinę intellectionis obiectum in ratione ideę per illos respectus completur, ideo quem multiplicant diuinas ideas, & non multiplicant obiectum diuinę cognitionis primarium.

255 *Respond. secundo argumento primo principali.* Quia tamen sententia, hęcde constitutione idęarum per creaturas vt complentes Dei essentiam in ratione ideæ, non est grata nostris Thomistis, respondetur secundo, argumento principali, concessa maiori, negando minorem: nam licet increatum non possit realitèr multiplicari, potest tamen esse multiplex eminenter, & sub hac distinctione eminentiali concipi à nostro intellectu, & vt sic significari, & hæc distinctio concepta, & significata, sufficit ad plurificandas ideas: v. c. idęa hominis distinguitur ab idæa equi; nam licet diuina essentia sit vna, noster tamen intellectus concipit diuinam essentiam prout eminenter continentem hominem, illudque connotantem in par-

ticulari, non concepta vt continente, & connotante equum, & cum hac præcissione significat idæam hominis, & idæam equi, indeque, idæa hominis ab idea equi distinguit, distinctione rationis formali per nostri intellectus operationem, & eminentialiter in re, ad quod necessarium est, quod diuina essentia sortiatur rationem idææ, non vt cognita absolutè, sed vt imitabilis à creaturis in particulari.

256 *Ad 1. confirmationem.* Et ex his ad primam confirmationem admissa doctrina D. Thomæ, nego minorem: subsistit enim doctrina Angelici Præceptoris quamuis creaturæ non sortiantur ratione ideæ, per hoc quod diuina essentia sit idæa creaturarum, non vt absolutè cognita, sed vt connotans creaturas in particulari. Ad primam probationem minoris, concessis maiori, & minori, distinguo consequens: intellecta de *quod* primario intellecto accepto secundo se, concedo consequentiam: accepto de *quod* primario intellecto vt connotante obiectum secundario intellectum sumptum in particulari, nego consequentiam; itaque mens D. Thomæ non est quod obiectum primarium intellectionis diuinæ multiplicetur in Deo: hoc enim multiplicari non potest, non multiplicata intellectione, nec multiplicatio ista exigitur ad multiplicationem idææ; nam idæa non significat obiectum primario intellectum absolutè, & prout cum intellectione diuina comparatum, sed significat diuinam essentiam per comparationem ad creaturas, & vt illas in particulari connotantem; ac proinde vt ideæ multiplicentur, sufficit multiplicari obiecta secundario intellecta, quas in particulari connotat diuina essentia, & si entitatiuè inuariata subsistat, & etiam in ratione obiecti prout comparata cum cognitione diuina; prout tamen connotatis creaturis est ratio illas cognoscendi, & producendi, concipitur vt multiplex, eminenter prout in re, & per nostros conceptus formaliter.

257 *Ad 2. probationem minoris.* Ad secundam minoris probationem distinguo antecedens: in vno obiecto omnino immultiplicato per comparationem ad intrinseca, nempè ad diuinam cognitionem, concedo antecedens: omnino immultiplicato per comparationem ad extra, nempe ad creaturas exemplatas, & secundario intellectas, subdistinguo antecedens: omnino immultiplicato realiter, concedo antecedens: immultiplicato eminenter, nego antecedens, & nego consequentiam; nec vt sint plures idææ requiritur multiplicatio obiecti primo intellecti vt comparato cum diuina cognitione, sed sufficit multiplicitas eminentialis illius vt comparati cum creaturis, eo quod idæa non significat obiectum primo intellectum vt comparatum cum cognitione diuina, sed sub connotatione ad creaturas vt ab illis imitabilem.

258 *Ad 3.* Et ex his ad tertiam probationem, distinguo maiorem: secundum ordinem ad principium, concedo maiorem: secundum ordinem ad creaturas, nego maiorem: & concessa minori, nego consequentiam, vt enim docet D. Thomas *infra quæst. 4. art. 3. ad 4. Nomen idææ principaliter est impositum ad significandum respectum ad creaturas, & ideo pluraliter dicitur, sed nomen verbi principaliter impositum est ad significandum respectum ad dicentem:* quæ doctrina vt supra explicuimus non est accipienda de respectu ad creaturas, qui vere respectus sit, sed de connexione cum creaturis, & connotatione illarum à nobis ad instar respectus conceptam, & hoc sufficit vt ideæ sint plures in Deo, Verbum autem

259 vnum sit: quia licet vtrumque significetur vt quod intellectum, diuerso modo significatur: nomine enim verbi significatur per se primo ordo ad dicentem, qui vnus est, tam formaliter, quam eminenter: nomine autem ideæ significatur per se primo connexio cum creaturis, quæ eminenter est multiplex, & a nobis ad instar respectus formaliter multiplicati concipitur.

260 *Ad 2. confirm.* Ad secundam confirmationem, distinguo consequens: plures rationes propriæ pluralitate reali formali, nego consequentiam: plures rationes propriæ pluralitate in re eminentiali, & per rationem nostram formali, concedo consequentiam; & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam; nam licet in Deo non dentur plures rationes increatæ pluralitate reali formali, dantur tamen plures rationes increatæ pluralitate in re eminentiali, & per rationem nostram formali, significatæ nomine *idææ*, & sic dantur plures ideæ, & si non in creaturis cognitis, sed in essentia diuina sit posita ratio ideæ; vt enim argumentabamur supra, diuina essentia vt est ratio cognoscendi hominem aliquomodo distinguitur à se ipsa, vt est ratio cognoscendi equum, quandoquidem potest sub vna ratione cognosci, sub alia manente non cognita, & cum non possit inter vnam, & aliam rationem intercedere distinctio formalis in re, est adstruenda distinctio eminentialis in re, & per nostram rationem formalis.

Ad 3. Ad tertiam confirmationem constat ex dictis, nempè, Diuum Thomam loqui de primo *quod* intellecto, non accepto secundum se, & absolutè, sed vt connotante obiectum secundo intellectum, sub qua connotatione significatur nomine ideæ, & multiplicatur in Deo, non multiplicatione reali formali, vel virtuali, sed multiplicatione in re eminentiali, & per rationem nostram formali.

261 *Instabis primo.* Sed instabis primo, distinctio eminentialis inter diuinam essentiam vt imitabilem ab homine, & vt imitabilem ab equo, non sufficit vt essentia diuina in ratione ideæ sit multiplex; & consequenter nec sufficit vt in Deo sint plures ideæ; sed pluralitas à Diuo Thoma statuta est sufficiens ad plurificandas idæas: ad hoc enim illam Angelicus Doctor statuit, vt in Deo sint plures ideæ: secus autem plures sapientiæ, vel artes: ergo pluralitas, de qua D. Thomas loquitur, maior est quam eminentialis. Maior, in qua sola est posita difficultas probatur; nam in diuina essentia vt effectiuè participabili ab homine, & equo, est distinctio eminentialis in ratione effectiuè participabilis, & tamen hoc non sufficit, vt diuina essentia sit multiplex in hac ratione, nec ad multiplicandas omnipotentias in Deo: ergo distinctio eminentialis, quæ diuinæ essentiæ conuenit in ratione imitabilis ab homine, & equo, non sufficit vt diuina essentia sit multiplex in ratione imitabilis, nec ad plurificandas idæas.

262 *Instabis secundo.* Secundo, & explicatur magis, quod homo, & equus secundum suas vltimas differentias diuersimodè participent diuinam essentiam vt principium efficiens, non sufficit ad multiplicandam participabilitatem diuinam: ergo quod homo, & equus secundum suas vltimas differentias diuersimodè imitentur diuinam essentiam, non sufficit ad multiplicandam imitabilitatem diuinam, nec ad hoc quod diuina essentia in ratione imitabilis, & in ratione exemplaris sit multiplex. Consequentia videtur bona à paritate rationis. Antecedens autem probatur, si sufficeret ad multiplicandam participabilitatem diuinam, sufficeret ad multiplicandam omnipotentiam in Deo; sed ad hoc non est sufficiens, alias deberemus concedere plures omnipotentias, sicut ponimus plures ideas, quod est absurdum: ergo diuersitas, qua homo, & equus participant Dei essentiam vt principium efficiens, non sufficit ad multiplicandam participabilitatem diuinam effectiuam.

263 *3. instantia.* Tertio instabis; nam ex doctrina tradita sequitur, ideas diuinas distingui distinctione virtuali, consequens est contra ea, quę diximus *num.* 206. & sequentibus impugnando modum secundum probandi pluralitatem idæarum: ergo doctrina tradita est falsa. Probatur sequela; vt enim, *tom. 1. disp. 5.* docuimus, distinctio virtualis attributorum in Deo in nullo alio consistit, quam in fundamento distinctionis rationis factibilis à nostro Intellectu; sed, vt soluentes argumentum principale docuimus, ideæ distinguuntur distinctione in re eminentiali, & per rationem formali, quæ distinctio à nobis facta supra distinctionem eminentialem fundatur: ergo distinguuntur distinctione virtuali.

Confirm. Explicatur, & vrgetur; ideò intellectus diuinus distinguitur virtualiter à diuina voluntate, quia fundat prout est in re distinctionem rationis, quæ, prout à nobis conceptus, formaliter ab illa distinguitur; sed distinctio, qua idæa hominis vt à nobis concepta, distinguitur formaliter ab idæa equi, fundatur in diuina essentia, vt in re exercet munus ideæ: ergo est virtualis distinctio.

264 *Respond. ad 1. instantiam* Respondeo ad primam instantiam, negando maiorem: ad illius probationem, concessa maiori, & minori, negando consequentiam; ratio autem discriminis est; nam distinctio eminentialis effectiua, non significatur nomine *omnipotentia*, non enim significatur hoc nomine vis productiua creaturarum in particulari, sed solum in communi, & ideò, quamuis detur prędicta distinctio in Deo, non dicitur omnipotentia pluraliter, nec omnipotentia multiplicatur; distinctio autem eminentialis exemplaris competens diuinæ essentiæ, significatur nomine ideæ: quia hoc nomen non significat diuinam essentiam secundum se, nec vt absolutè imitabilem à creaturis, sub conceptu communi creaturæ, sed vt imitabilem à creaturis in particulari, & ideò nomen *idæa* pluraliter dicitur, & ideæ multiplicantur in Deo; vt enim nomen aliquod dicatur pluraliter, non sufficit quæcumque distinctio, sed requiritur distinctio per nomen significata.

265 *Ad 2.* Et ex his ad secundam instantiam respondeo, negando antecedens; nam re vera participabilitas effectiua diuina est multiplex eminenter, & continentia actiua, qua Deus continet creaturas, quamuis sit vna formaliter, & vnicum attributum in Deo, est tamen eminenter multiplex, ex quo non sequitur esse in Deo plures omnipotentias; nam omnipotentia non consistit in continentia actiua hominis, vt ab equo distincti, aut è contra, nec aliarum creaturarum in particulari, sed in continentia actiua omnium creaturarum, vt stant sub ratione communi entis creabilis; & ideò quamuis continentiæ actiuæ creaturarum sint eminenter plures, non sunt plures omnipotentiæ in Deo, nec omnipotentia pluraliter dicitur, cuius oppositum in idæa opposita de causa *proxime* explicata contingit. Per quod ad antecedentis probationem constat solutio: & ratio est, nam diuina essentia significatur nomine idææ eo modo, quo à Deo cognita exercet rationem ideæ; & quia exercet hanc rationem cognita à Deo vt imitabilis à creatura in particulari, ideò prout sit imitabilis, significatur nomine *idææ*, quæ ratio in omnipotentia non militat. *Omnipotentia nō dicitur pluraliter de Deo sicut idea dicitur 1 ratio.*

266 *Secunda* Secunda ratio esse potest; nam omnipotentia diuina concipitur à nobis per speciem potentiæ creatæ, quæ vna manens se extendit ad omnia, quæ continentur sub ratione specificante illam, & quia omnes creaturæ continentur sub ratione formali specificante, vel quasi specificante omnipotentiam, concipit illam

Iam vt vnam ex comparatione cum ratione communi creaturæ, non autem vt multiplicè ex comparatione cum creatoris in particulari, & vt sic illam specificat; at verò essentiam diuinam vt idæam concipit per speciem idææ creatę, quę multiplicatur, iuxta numerum idæatorum, vel si vnum exemplar causat exemplariter plura, non causat illa, nisi vt comparatiuè singulis in particulari, & respectiuè ad illa in particulari cognitum, & ideò diuinam essentiam concipimus vt idæam, non sub respectu, aut connexione imitabilitatis à creaturis sub conceptu communi creaturæ, sed à singulis in particulari, & quia nomina imponuntur ab hominibus ad significandum res, eo modo, quo illas concipiunt, id circo nomen *idæa* significat essentiam diuinam vt imitabilem à creaturis in particulari, & vt illas vt sic connotantem. Ex quo nascitur, quod licet creaturæ in particulari materialiter comparentur ad imitabilitatem diuinam in esse rei, ad illam tamen sumptam in esse obiecti à nobis significabilis formaliter comparantur.

267 *Ad tertiam.* Ad tertiam instantiam respondeo, distinguendo consequens: distinctione virtuali plurium formalitatum, nego sequelam: distinctione virtuali vnius formalitatis continentis plura eminenter, concedo sequelam: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam. Contra quam distinctionem non vrget probatio minoris: Nos enim *num.* 206. impugnauimus distinctionem virtualem idæarum penes formalitates plures virtualiter, qualis est, quæ reperitur inter intellectum, & voluntatem, inter quæ, & alia attributa, licet non sit formalis realis distinctio; est tamen distinctio virtualis formalitatum; quia fundant distinctionem rationis factam à nostro intellectu concipiente formalitatem intellectus, vt distinctam formaliter à formalitate voluntatis, ita vt ex parte obiecti distinctæ formalitates nostro intellectui respondeant, eo quod vt *ibi* arguebamus, si ideæ sic distinguerentur quilibet beatus videndo diuinam essentiam, necessario cognosceret omnes creaturas possibiles sumptas in particulari. Distinctio autem idæarum non est huiusmodi, non enim imitatur homo vnam Dei formalitatem, aut vnum Dei prædicatum, & aliam formalitatem, aut prædicatum imitatur equus, sed equus, homo, & omnes aliæ creaturæ imitantur vnam, & eandem formalitatem diuinam, non tamen omnis creatura imitatur illam adæquatè eminenter, sed eminenter inadæquatè, & quia *idæa hominis* significat diuinam essentiam, vt inadæquatè eminenter imitatam, & similiter *equi, & aliarum creaturarum*: fit consequens, quod essentia diuina vt à nobis concepta, vt ideas hominis, distinguatur ratione à se ipsa vt concepta, & significata vt idæa equi, non vt alia, & alia formalitas, sed vt vna formalitas eminenter inadæquatè concepta, & quia beati Dei essentiam videntes, licet necessario videant omnes Dei formalitates, non tamen necessario illas vident adæquatè eminenter; fit consequens, vt ex distinctione idæarum prout à nobis constituta, non inferatur, quod beatus videns Deum, necessario debeat omnes creaturas videre. Pro cuius doctrinæ claritate videantur, quæ in similis diximus *supra disput* 41. *§.* 4. *&* 5.

268 *Primum Corollarium. Probatur.* Ex dictis in disputationis discursu colligo primo; si diuina essentia non contineret eminenter creaturas, non fore idæam illarum obiectiuam, nec formalem. Quod probo: nullo enim ex prædictis modis esset creaturarum idæa, nisi illas repræsentaret; cum idæa formalis sit quatenus Verbum est, & esse Verbi in repræsentatione actualissima consistat, & idæa obiectiua sit, quatenus vt obiectum primarium, est ratio obiectiua cognoscendi creaturas, & modum producibilitatis illarum: quod munus exercere non posset, nisi illas repræsentaret; sed si non contineret eminenter creaturas, non repræsentaret illas: ergo non esset idæa creaturarum formalis, nec obiectiua. Probo minorem; nam omnis repræsentatio fundatur, vel in similitudine cum obiecto repræsentato, sicut imago repræsentat suum Prothotypum, vel in dependentia, sicut effectus repræsentat suam causam, quia dependet ab illa, vel supra continentiam obiecti repræsentati, sicut causa reprę sentat suum effectuum, quia illum continet in se continentia formali, aut eminentiali; sed diuina essentia non potest repræsentare creaturas ratione similitudinis formalis cum illis, vt constat ex dictis, nec quia dependeat à creaturis, vt omnibus est conspicuum: ergo solum potest illas repræsentare ratione continentię creaturarum; cumque illas non contineat continentia formali, loquendo de creaturarum proprijs prędicatis, solum potest illas reprę sentare ratione continentiæ eminentialis; & consequenter si non contineret creaturas eminenter, nullatenus illa repræsentare posset.

269 *2. Corollarium.* Colligo secundo, Dei essentiam esse idæam creaturarum, non ratione attributorum, sed ratione sui prout virtualiter differt ab attributis. Quod docuit Capreolus *in* 1. *distinctione* 36. *quæst.* 1. *in solutione ad* 1. *ex argumentis Aureoli secundo loco positis contra primā conclusionem.* Et quidem loquendo de idæa formali, facili ratione *Pro 1. p. probatur* probatur: vt enim docuimus, *supra disp.* 25. *num.* 80 *& sequentibus*, sola diuina essentia prout ab attributis distincta, est species, qua intellectus diuinus fœcundatur ad intelligendum, & cum illo ex parte principij ad intellectionem concurrit: ergo sola diuina essentia, vt virtualiter ab attributis distincta, est verbum, sumpto verbo essentialiter, non notionaliter ex parte obiecti terminans intellectionem; & consequenter sic sumpta est idæa formalis creaturarum. Secunda consequentia ex prima colligitur; nam est idæa formalis, prout Verbum: ergo si se sola vt ab attributis distincta obtinet rationem verbi, se sola vt ab attributis distincta, est formalis idæa. Prima autem consequentia probatur primo à paritate rationis. Secundo; nam ideò se sola est speciei infinita, & consequenter sufficiens ad omne obiectum, quod a diuino intellectu intelligitur; sed etiam est infinita in ratione verbi essentialis: ergo se sola, vt distincta ab attributis, obtinet rationem verbi essentialis, non solum respectu sui, sed etiam respectu attributorum, & creaturarum.

Quod autem diuina essentia, vt distincta ab attributis, sit etiam idæa obiectiua, probatur; vt enim docuimus *disp.* 25. *citata*, diuina essentia vt distincta ab attributis, est obiectum formale primarium, motiuum & terminatiuum diuini intellectus, & consequenter est prima ratio obiectiua cognoscendi attributa, relationes, & creaturas; sed id ipsum quod est prima ratio obiectiua cognoscendi creaturas, est quod obiectiuè regulat operationem, qua Deus illas operatur, & consequenter obtinet rationem ideæ obiectiuæ: ergo diuina essentia, vt attributis distincta, se sola est idæa obiectiua. 270 *Pro 2. suadetur 1.* Præterea; nam esse idæam obiectiuam creaturarum conuenit Deo ratione continentiæ eminentialis illarum, vt constat ex sæpè dictis, sed diuina essentia se sola, vt distincta ab attributis, continet radicaliter omnia attributa, & eminenter creaturas: ergo se ipsa, vt ab attributis distincta, est idæa obiectiua creaturarum. *Secundo.*

271 *Oppones.* Si opponas: gratia habitualis est formalis participatio naturæ diuinæ sub conceptu naturæ lumen gloriæ est formalis participatio diuini intellectus, & charitas est participatio formalis diuinæ voluntatis; ergo gratia imitatur essentiam, vt ab attributis distinctam; lumen gloriæ non essentiam, sed intellectum, & charitas non essentiam, sed voluntatem diuinam; sed Deus est creaturarum idæa prout illum imitantur creaturæ: ergo licèt diuina essentia, vt distincta ab attributis, sit idæa gratiæ habitualis, non tamen est idæa luminis, & charitatis; & consequenter se sola non est omnium creaturarum idæa.

Respond. Respondeo, essentiam diuinam, vt ab attributis distinctam, continere eminentialiter, non solum gratiam, sed etiam charitatem, & lumen; ac proinde lumen, & charitas sufficienter Dei essentiam imitantur, vt sit illarum idæa: intellectus autem diuinus, & diuina voluntas, & si participentur formaliter à lumine, & charitate; quia tamen à Deo non ratione sui, sed ratione essentiæ cognoscuntur *motiuè*; & *terminatiuè*, non sunt Deo ratio cognoscendi creaturas: ac proinde ratione sui non regulant *obiectiuè* actionem, qua Deus causat charitatem, & lumen, quod tamen necessarium erat vt essent ideæ obiectiuæ, per quas Deus illa causaret.

272 *Tertium corollarium. Probatur. Confirmatur.* Tertio infertur, & si verbum diuinum procedat ex cognitione, Dei essentiam non esset idæam respectu illius. Quod patet; nam idæa est vera, & realis causa, & consequenter petit realiter a suo effectu distingui; sed diuina essentia non distinguitur realiter a verbo: ergo idæa illius non est, quamuis ex illius cognitione procedat. Quod amplius vrgetur, vt enim docet Diuus Thomas *quæst.* 3. *de veritate art.* 2. *in corpore*, idæa præter causalitatem exemplarem exercet etiam causalitatem finalem respectu idæati, & actionis qua formatur; sed diuina essentia non est finis verbi, nec actionis per quam Verbum producitur: ergo idæa illius non est.

273 *Quartū corollarium Probatur.* Denique infertur: pro illis, quæ vna actione tantum fiunt, vnam tantum idæam practicam dari. Quod patet; nam idæa practica est regula actionis, per quam idæatum formatur; sed pro vna actione regulanda sufficit vna regula: ergo respectu illorum, quæ fiunt vnica actione, vna idæa practica sufficit. Quæ autem sint illa, quæ petunt per vnam actionem produci, & quibus repugnet duas terminare actiones non, est nostrum in præsenti examinare, est enim phylosophica, aut metaphysica quæstio. Et hæc de ista Disputatione.

DISPVTATIO XLIV.

An intellectus diuinus possit aliqua entia rationis formare?

§. I.

Relatis sententijs, statuitur prima conclusio.

1 *Prima sententia. Scotus. Durand. Molina.* POSSE Deum omne ens rationis efficere, docuerunt ex antiquis Scotus *in* 1. *distinct.* 36. *quæst.* 1. Durandus *in* 1. *distinct.* 2. *quæst.* 37. sequitur Molina 1. *p. quæst.* 12. *art.* 8. *disp.* 3. quibus consentiunt aliqui moderni, asserentes, diuinum intellectum posse ens rationis efficere illud intelligendo, etiam sine ordine ad intellectum creatum, nec vt confictum, nec vt confingibile ab ipso.

Secunda. Alij licet concedant, Deum efficere posse omnia entia rationis, non autem absolute ea intelligendo, id posse contingere docent, sed quatenus illa intelligit vt factibilia, vel fabricabilia ab intellectu nostro. Ita Arrubal 1. *parte disp.* 34. *cap.* 7. Salabranea *in sua Logica tractatu de ente rationis*.

Arrubal. Salabl. Tertia. Alij per oppositum docents, Deum nullum ens rationi efficere posse, sic sentit Suarez, consentit Vazquez, & Moderni Thomistæ communiter eadem sequuntur sententiam.

Suarez. Vazq. Quarta. Alij media incedentes via asserunt, aliqua entia rationis Deum efficere non posse, qualia sunt figmenta, relationes generis, speciei, & huiusmodi: alia vero, qualia sunt relationes quibus complentur ideæ, & libera decreta voluntatis diuinæ, absque vlla imperfectione efficere posse defendunt. Sed pro veritatis explicatione sit.

2 *Prima conclusio.* Prima conclusio: *Aliqua entia rationis sunt, quæ Deus efficere non potest*. Hæc conclusio est expressa Diui Thomæ *in 1. sententiarum distinct. 2. quæst. 1. artic. 3. in fine corporis*, vbi attributorum distinctionem, & multiplicitatem, in intellectum creatum, tanquam in causam efficientem refundit, Deo solum concedens fundamentum talis distinctionis. Illam insinuat Capreolus *in 1. distinc. 8. q. 4. artic.* 3. Tradidit eam Caietanus 1. *parte q.* 13 *artic.* 6. quibus Thomistæ communiter subscribunt, & multis omissis,

Probatur. probatur In ente rationis chimerico. v. g. *Mons aureus*, hoc ens rationis resultat ex eo quod extrema ista, quæ realiter sunt separata, ab intellectu, vt coniuncta concipiantur; sed huiusmodi conceptio repugnat intellectui diuino: ergo & istius entis rationis fabricatio. Discursus tenet: maior est certa: & minor probatur: rem aliter ac est concipere, fictionem dicit, & imperfectionem intellectui diuino repugnantem; sed concipere, vt coniuncta, quæ realiter sunt separara, est concipere rem aliter ac est: ergo talis conceptio omnino repugnat intellectui diuino.

3 *Confirm.* Confirmatur, & vrgetur omnis falsitas repugnat diuino intellectui; sed si conciperet illa extrema vt coniuncta, falso conciperet: ergo sic concipere illa non potest. Probatur minor: in diuino intellectu non datur simplex apprehensio, sicuti in nobis, vtpote imperfectionem inuoluens, sed solum iudicium: ergo si illa extrema vt coniuncta cognosceret, esset iudicando illorum coniuncta non sint, sine falsitate non potest contingere.

4 *Respõdet Arrubal.* Dices cum Arrubale, loco allegato, hoc argumentum, solum concludere contra Scotum, Durandum, & alios, asserentes, Deum ista entia rationis fabricare posse illa primo, & per se concipiendo, nullo habito respectu ad intellectum creatum; non autem conuincit, quod Deus illa conficere non valeat, ea concipiendo vt iam ab humano intellectu fabricata, in quo nulla indicij falsitas interuenit, cum non iudicet illa esse absolute coniuncta, sed solum coniuncta intelligi à nostro intellectu, in quo, vt clare consistat, nulla interuenit falsitas. *Contra.* Sed contra istam solutionem sic argumentor: actio supponens suum obiectum factum, non facit illud; at cognitio, qua Deus cognoscit ens rationis à me fabricatum, illud factum, & existens supponit, ex vi meæ intellectionis: ergo talis cognitio ens rationis non facit, nec illi existentiam communicat.

5 *Respond.* Respondebis, ex vi intellectionis diuinæ non communicari prædicto entis rationis existentiam, quam antea habeat, sed nouam, & distinctam; cum namque esse entis rationis sit ab intellectu cognosci, tot existentijs potest existere, quot cognitiones valet terminare. *Cõtra 1.* Sed contra primo, nulla entitas existere potest duplici existentia sibi adæquata, nec ab adæquatis causis, saltim connaturaliter, potest dependere, at ens rationis à me fabricatum est existit adæquate per existentiam ex vi meæ cognitionis illi communicatam, & adæquate à mea intellectione dependet: ergo nequibit ab intellectu diuino pendere, & ab illo nouam existentiam recipere.

Secundo. Secundo, vt Deus dicatur ens rationis efficere non sufficit, quod ei præexistenti nouam existentiam communicet, nisi eius entitatem etiam efficiat; at omnino repugnat, quod Deus eandem entitatem à me confictam, iterum eficiat: cum fieri, sit transitus de non esse ad esse: ergo repugnat etiam Deum illud ens rationis formare. Consequentia est bona. Minor certa videtur: & maior probatur, nam humanitas Christi Domini redditur existens ex vi actionis vnitiuæ: & tamen quia ex vi talis actionis non fit secundum suam entitatem, non dicitur ex vi talis actionis produci: ergo vt Deus dicatur ens rationis efficere, non sufficit, quod ei nouam existentiam comuniter, nisi etiam eius entitatem efficiat.

6 *Respond.* Si dicas, non esse idem ens rationis, quod fit à Deo, & quod fabricatum supponitur ab intellectu creato, sed distinctum numero: in contrarium obstat; in ista solutione incidere prædi- *Contra.* ctos Authores in idem inconueniens quod vitare contendunt, & fatentur sequi ex sententia Molinæ, nempe, quod Deus ens rationis confingat, quod omnino repugnat intellectui diuino. Assumptum probo; illud namque ens rationis numero à præexistenti distinctum, non habet esse verum, sed confictum cum non vere existat, sed existens appareat: ergo à confingente proueniens, sicut mendacium habet esse a mentiente; at non ab intellectu creato: ergo ab intellectu diuino; & consequenter intellectus diuinus illud confingit, quod inconueniens in propria sententia contendebant vitare.

Si propter hæc aliter ad argumentum factum respondeas, saltim Deum ens rationis efficere posse, quando illud cognoscit vt fabricabile ab intellectu creato: in contrariũ argumentor dupliciter. 7 *Respond.*

Primo à priori: ens rationis nequit existere ex vi cognitionis, qua vt possibile tantum cognoscitur, sed cognitio terminata ad illud vt fabricabile ab intellectu creato, terminatur ad illud tantum vt possibile: ergo non potest ens rationis efficere, nec illi existentiam communicare. Consequentia tenet: minor est certa: & maior probatur. Existentia entis rationis non potest ei vniri, & communicari, nisi cognoscatur; at ex vi cognitionis terminatæ ad illud tantum vt possibile, non cognoscitur eius existentia: ergo ex vi illius non redditur existens. Maior est certa: & minor probatur existentia entis rationis ab illius essentia distinguitur, *positiuè* quidem in Thomistica, & vera sententia, & in omnium doctrina, saltim *negatiuè*: ergo potest illius essentia cognosci, nondum cognita eius existentia, maximè cum non habeat necessariam connexionem cum illa, nec sit de eius intrinseca ratione; at ex vi cognitionis, qua vt possibile tantum cognoscitur, præcisè cognoscitur quoad suam essentiam: ergo ex vi illius non cognoscitur eius existentia; & consequenter nequit existere ex vitalis intellectionis *Cõtra 1.*

Secundo impugnatur prædicta solutio ab inconuenienti; sequitur namque ex illa Deum non libere, sed necessario ens rationis efficere; consequens absurdum videtur: ergo tradita solutio sustinenda non est. Probo sequelam; cognitio, qua Deus ens rationis cognoscit vt fabricabile, & possibile fieri ab intellectu creato, non est in libera potestate illius: tum, quia ad scientiam simplicis intelligentiæ spectat, quæ anteuertit omne decretum liberum diuinæ voluntatis: tum etiam, quia est eadem cum illa, qua vt possibile vim fabricatiuam intellectus nostri cognoscit, quæ libera non est, sed omnino necessaria: ergo si ens rationis existit ex vi illius, non liberè, sed necessario existit, nec est in potestate Dei illi existentiam non communicare. 8 *Secundo.*

Quod si contrarij admittant sequelam; nec inconueniens indicent totum, quod infertur: sequitur exinde intellectum creatum, nullum ens rationis efficere; consequens est absurdum, & vt tale ab eisdem Authoribus reputatur: ergo & antecedens. Probo sequelam, quodcumque ens rationis, quod ab intellectu creato potest confingi, supponitur existens ex vi cognitionis diuinę: siquidem omnia entia rationis ab æterno, & necessario, saltim vt possibilia cognoscit; sed illud, quod existens supponitur, nequit ab intellectu creato confingi: ergo sequitur ex tradita solutione intellectum creatum nullum ens rationis efficere. Minorem, in qua est difficultas, probo: fieri entis rationis est transire de non esse ad esse, non minus quam fieri entis realis in simili transitu consistit; sed ens rationis, quod existens supponitur, nequit transire de non esse ad esse, cum iam supponatur sub existentia: ergo si existens supponitur nequit ab intellectu creato confingi. 9 *Effugiũ quoddam præcluditur.*

Si dicas: non confingere illud quod existens suppositus, sed aliud numero ab illo distinctum: obstat in contrarium: quia hoc ens rationis numero, quod ab intellectu creato modo confingitur, supponitur existens; enim supponatur cognitum à Deo, vt fabricabile ab intellectu creato, ex vi cuius actionis ens rationis existit: ergo solutio ista insufficiens est, & vim argumenti facti non penetrat. 10 *Si dicas. In cõtrarium obstat.*

§. II.

Nullum ens rationis posse effici ab intellectu diuino probatur.

SEcunda conclusio: *Deus nequit efficere relationem rationis, & consequenter nullum ens rationis fabricare valet*. Contrarium huius conclusionis videntur docuisse antiqui Thomistæ, si superficialiter inspiciantur; secus si vt debent, intelligantur, & nos ipsos postea interpretabimur, & in verum nostræ conclusionis sensum redissemus. Illam defundunt moderni Thomistæ, paucis exceptis, quibus consentiunt Suarez, Vazquez, & alij supra allegati. Et probatur primo, meo videri satis efficaciter: Deus non potest efficere ens rationis chimericum in omnium Thomistarum sententia, quia nequit vt coniuncta concipere extrema realiter inter se separata; cum talis intelligendi modus fictionem inuoluat, & imperfectionem diuino intellectui repugnantem: ergo eadem ratione nequibit, vt relata cognoscere illa, quæ re vera relata non sunt; hoc enim est fingere non minus quam primum, & rem aliter ac est cognoscere, nec cum illa in cognoscendo adæquari, quæ omnia repugnant perfectioni summæ diuini intellectus, omnia sicuti sunt cognoscentis: tum sic, sed relatio rationis, quæcumque illa sit, resultat ex eo quod ea, quæ reuera relata non sunt, vt ad inuicem relata cognoscantur: ergo nullam relationem rationis Deus valet efficere. 11 *Secunda cõclusio. Prob. 1.*

Secundo: si aliquam relationem rationis Deus posset efficere, maximè respectus ideales, quibus distinguuntur ideæ; sed 12 *Secundo.*

istas non: ergo nullam relationem rationis Deus potest efficere. *Minor prob. 1.* Maior est certa, & minor probatur: tum ratione facta, Deus namque suam essentiam cognoscit, vt est in se; at essentia diuina nullum respectum dicit ad creaturas: ergo Deus nequit illam vt ad creaturas relatam cognoscere: & consequenter idæales respectus non potest efficere: tum etiam: quia in communi *Secundo.* Thomistarum sententia, Deus nequit efficere distinctionem rationis, distinguendo illa, quæ re vera distincta non sunt: quo circa Diuus Thomas vt *supra* notauimus attributorum distinctionem, quia rationis est, & non realis, à diuino intellectu relegauit, & soli intellectui creato illius efficientiam concessit; at si respectus idæalis efficeret, suam essentiam distingueret in diuersas idæas, sola distinctione rationis; cum ex vi talium respectuum distinguantur idææ: ergo Deus non facit relationem rationis, seu respectus idæales, quibus distinguuntur idææ.

Tertio. Tum denique, quia ex ista sententia sequitur, Deum prædictos respectus necessario conficere; consequens a mente Thomistarum videtur alienum: ergo & antecedens. Sequela probatur, si namque Deus efficit prædictos respectus, illos efformat ex vi cognitionis, qua suam essentiam, vt imitabilem a creaturis cognoscit; at prædicta cognitio est omnino necessaria in Deo: non minus quam illa qua creaturas cognoscit vt potentes imitari diuinam essentiam: ergo non liberè, sed necessario efficit prædictos respectus.

13 *Respondebis.* Respondebis, quod licet diuina essentia absolutè, & in se considerata respectum ad creaturas non dicat, cæterum vt imitabilis ab hac, & illa creatura in particulari respectus diuersos ad illas importat, & cum Deus illam cognoscat, non solum absolutè, sed etiam vt imitabilem a qualibet creatura in particulari; consequens fit, quod illam concipiat vt dicentem respectum rationis, & illud efficiat, nec ex talis modo cognoscendi sequitur fictio: quia licet ante cognitionem non dicat respectum, ex vi tamen cognitionis respectum dicit: vnde talis cognitio adæquatur cum illa, vt non antecedit cognitionem, sed vt relata ex vi cognitionis.

14 *Reijcitur solutio.* Sed contra: imitabilitas diuinæ essentiæ, etiam ab hac, & illa creatura non conuenit ei ex vi cognitionis, sed veluti antecedenter ad illam: ergo etiam in ratione imitabilis, nullum respectum rationis ad creaturas importat. Patet consequentia, quia respectus rationis si daretur, deberet poni ex vi cognitionis, tum sic: ergo nec etiam cognita vt imitabilis, cum respectu, vel vt relata cognoscitur. Patet consequentia: quia talis cognitio adæquatur cum illa vt est imitabilis: ergo si vt imitabilis respectum non dicit, quando cognoscitur vt imitabilis, non cognoscitur vt relata. Nec sufficit, quod ibi dicebatur ad tollendam fictionem: quia aliàs quodlibet ens rationis posset absque fictione conficere, quod ipsi non admittent. Patet sequela: quia eo ipso quod efficiatur ens rationis, quamuis ante cognitionem non competat fictio: conuenit tamen ex vi cognitionis: ergo per hoc omnis fictio tolletur in efficientia cuiuslibet entis rationis. Maneat ergo firmum, Deum nullum ens rationis efficere posse. Quod si Antiquiores Thomistæ oppositum videantur docuisse, interpretandi sunt de ente rationis pro fundamento, non vero pro formali, quemadmodum postea Diuum Thomam interpretabimur.

§. III.

Argumentis contra primam conclusionem occurritur.

15 *Cōtra 1. conclusionem arg. primo.* SEd contra primam conclusionem arguitur primo: essentis rationis est cognosci ab intellectu; sed omne ens rationis habet esse cognitum ab intellectu diuino: ergo omne ens rationis habet ab illo propriam existentiam. Dices, esse entis rationis *Respond.* non consistere formaliter in esse cognito, quantum ad extrinsecam cogniti denominationem; cum namque hæc sit aliquid reale nequit esse formalis existentia alicuius entis rationis: solum ergo in hoc esse cognito consistit consequutiuè, formaliter vero in aliquo intrinseco consequuto ex illo supra quod cadit denominatio cogniti: vnde licet Deus omne ens rationis cognoscat, inde non sequitur omnibus illis existentiam tribuere.

Replicabis. Sed contra, Deus cognoscit omnia entia rationis: ergo non solum illis communicat extrinsecam cogniti denominationem, sed etiam quod consequitur ex vi cognitionis: cum ergo ens rationis in aliquo consequuto ex vi cognitionis consistat, existentiam illis communicabit.

16 *Respond.* Respondebis, concedendo antecedens, & negando suppositum consequentis, quod videlicet ex vi cognitionis diuinæ aliquid intrinsecum consequantur in ente rationis, quod in se non habeat, hoc namque solum præstat intellectus creatus, qui ob sui imperfectionem potest illa quæ non sunt coniuncta, nec relata, vt coniuncta, & relata cognoscere, & consequenter illis tribuere aliquid, quod non habeant in se: secus intellectus diuinus, qui omnia cognosci sicuti sunt.

17 *Instabis.* Sed contra; in ente rationis cognito à Deo, non solum datur extrinseca denominatio cogniti, sed etiam esse obiectiuum intrinsecum: at hoc esse obiectiuum non habet ex se, nec ex vi cognitionis creatæ, quæ ab æterno non existit: ergo ex vi intellectus diuini; & consequenter aliquid intrinsecum in ente rationis resultabit ex vi cognitionis diuinæ, per quod existat ens rationis cognitum à Deo.

Respondetur, quod non omnis cognitio dat enti rationis illud esse intrinsecum, quo existit, sed solum illa, quæ practica est, non vero illa, quæ solum speculatiuè ens rationis contemplatur. Tunc ens rationis speculatiuè cognoscitur, quando per modum quidditatis attingitur, vel vt tantum possibile, vel vt existens cognoscitur ex vi alterius præcedentis cognitionis: quando vero cognoscitur vt existens exercitè non ex vi prioris cognitionis, tunc dicitur practicè cognosci, & ex vi huius cognitionis communicatur aliquid intrinsecum, quo existat: quod autem detur cognitio non dans existentiam enti rationis, præter supradicta constat, ex eo quod quando quis audit hanc diffinitionem: *oratio verum, vel falsum significans*, essentiam propositionis clarè cognoscit, cum tamen propositionem nullatenus faciat. 18 *Respond.*

Respondemus ergo ad argumentum factum iuxta traditam solutionem vsque ad vltimam replicam, ad quam respondeo, quod si Deus ens rationis vt existens cognoscit, habet esse intrinsecum actu exercitè existens, & illud habet ex vi actionis intellectus creati illud effingentis, si vero vt possibile tantum cognoscatur habet esse obiectiuum intrinsecum, non actuale, sed potentiale, & hoc habet ex se, per ordinem tamen ad intellectum creatum potentem confingere, ad modum, quo creaturis possibilibus conuenit ipsa rei essentia per ordinem ad omnipotentiam diuinam vt potentem easdem producere.

Si dicas; actu cognoscitur: ergo actu habet esse obiectuum, non solum extrinseca denominatione, sed etiam intrinsecum. 19 *Vrgebis.* Respondetur, distinguendo consequens: habet esse obiectiuum exercitè existens, nego consequentiam: esse obiectiuum intrinsecum potens existere, ex vi actionis confingentis intellectus creati, concedo consequentiam, nec vt actu possit terminare cognitionem amplius requiritur. *Respond.*

Secundo arguitur, ideò intellectus humanus ens rationis efformat, quia illud, quod non est ens concipit ad modum entis; sed etiam intellectus diuinus ens rationis, quod in se nihil est ad modum entis intelligit: ergo intellectus diuinus ens rationis efficit. Probatur minor, quidquid attingit aliqua potentia, debet attingere ad modum sui obiecti primarij; & specificatiui, & id circo intellectus creatus ens rationis ad modum realis entis cognoscit, quia ab illo specificatur; sed obiectum intellectus diuini ens diuinum est: ergo quidquid cognoscit, debet ad modum entis diuini cognoscere. 20 *Secundo arguitur.*

Dices primo, verum esse hoc vltimum consequens si intelligatur ex parte cognoscentis, & obiecti motiui: secus ex parte obiecti terminatiui: nam hoc secundo modo potius ad perfectionem summam diuini intellectus pertinet illa, quæ non sunt entia, vt non entia cognoscere, & vt ens rationis formetur, debet cognosci vt ens, etiam ex parte obiecti. 21 *Respōdebis 1.*

Sed contra dupliciter: primo essentia diuina non solum est obiectum adæquatum motiuum intellectus diuini, sed etiam terminatiuum: ergo sicuti quia adæquat in ratione motiui, debet omnia cognoscere ad modum illius vt obiecti motiui: ita quia adæquat in rationi obiecti terminatiui debet omnia cognoscere ad modum eiusdem ex parte obiecti terminatiui. 22 *Contra 1*

Secundo, cognoscere omnia ad modum entis ex parte intelligentis, non sufficit vt ens sit obiectum adæquatum intellectus diuini: ergo si est adæquatum obiectum, omnia debent cognosci ad modum entis diuini obiectiuè. Probo antecedens: intellectus noster, adhuc pro hoc statu, omnia cognoscit modo spirituali ex parte cognoscentis; & tamen eius adæquatum obiectum pro hoc statu non est ens spirituale, sed materiale potius: ergo quod Deus cognoscat omnia ad modum entis ex parte intelligentis, non sufficit vt ens sit obiectum adæquatum intellectus diuini. *Contra 2*

Dices secundo, in diuino intellectu duplicem actum esse distinguendum ratione ratiocinante nostra, vnum prosequutiuum, & affirmatiuum, alterum negatiuum, & per modum fugæ, & adæquatum obiectum primi, esse ens; secus vero secundi: Deus autem, ens rationis, non affirmatiuè, & prosequutiuè, sed per modum fugæ, & negatiuè cognoscit. 23 *Respond. secundo.*

Sed contra arguitur; de ente rationis possunt formari, & de facto formantur multæ propositiones affirmatiuæ veræ, vt quod sit ens ab intellectu humano fabricatum, aut fabricabile: ergo Deus illas iudicio vero attinget, & prosequutiuo. *Contra.*

Ad hoc argumentum respondetur iuxta vtramque solutionem, nec illas diuersas iudico, pro quarum concordia aduerto, quod ens rationis dupliciter ab intellectu diuino cognosci potest, vel absolute, vel habito ad intellectum nostrum respectu, primo modo negatiuè, & per modum fugæ secundo modo prosequutiuè, & affirmatiuè cognoscitur, quod conuincit obiectio contra secundam solutionem facta, nec ad hoc quod ab intellectu diuino attingatur, necessarium est quod cognoscatur ad instar entis diuini. 24 *Professiones argumenti notandæ*

Vnde

Ad argumentum resp. in forma. Vnde in forma ad argumentum principale respondeo, negando minorem: ad probationem, distinguo maiorem: debet cognosci ad modum obiecti primarij, id est, per speciem illius, concedo maiorem: id est, ad eius similitudinem, seu illi attribuendo entitatem diuinam, vel simpliciter, vel compositiuè, nego maiorem: & concessa minori nego consequentiam, vel distinguatur consequens eodem modo; ad hoc autem, quod ens rationis formaretur à Deo, hoc secundo modo debebat circa ipsum versari, quod neutiquam facit: bene tamen intellectus noster, qui ob sui imperfectionem potest ei, quod entitatem non habet, illam tribuere, nec contra solutionem sic explicatam, conuincunt aliquid obiectiones factæ.

25 *Tertio arguitur. Antecedens probatur 1.* Tertio arguitur: Deum ens rationis efficere nullam imperfectionem importat: ergo non est deneganda Deo entis rationis fabricatio. Consequentia est euidens: & antecedens probatur multipliciter: primo, entia quantumcumque imperfecta producit Deus sine vlla imperfectione ex parte sui: ergo & si ens rationis confictum, & imperfectum sit, absque perfectione poterit Deus ipsum efficere.

Secundo. Secundo, Deus simul cum intellectu creato efficit ens rationis sine vlla imperfectione: ergo & se solo absque vlla imperfectione illud efficere poterit. Consequentia, licet non sit formalis, cum instantiam manifestam patiatur in actu vitali, tenet tamen ratione materiæ: si namque Deus simul cum intellectu nostro ad ens rationis formandum concurrit, non solum præuio concursu, sed etiam simultaneo, immediate in effectum concurrere debet; non concursu vero, & reali; cum illum terminare, repugnet effectui: ergo id facit per cognitionem qua simul cum creatura, illud, quod non est, ac si esse cognoscit, cumque non alia imperfectio à nobis ponatur in eius immediata efficientia; consequens sit, quod ab intellectu diuino effici possit. Et antecedens probatur, Deus causa simul cum intellectu nostro actionem intelligendi, etiam vt confingentem, cum non sit malum culpæ, nec illi repugnet ad Deum ordinari, vt patet in Christo, qui omnes suas actiones ad finem vltimum direxit, & tamen entia rationis confinxit: ergo & terminum talis confictionis simul cum intellectu causabit absque vlla imperfectione.

26 *Tertio probatur antecedens.* Tertio: si aliqua imperfectio daretur, maxime confictio; sed hæc non requiritur ad ens rationis fabricandum: ergo nulla imperfectio in eius efficientia reperitur. Maior est manifesta, & minor, probatur dupliciter. Primo, supposito Christi etiam in natura assumpta repugnat fingere; & tamen in illa multa entia rationis formauit: ergo ad illarum formationem confectio non requiritur. Minor est certa, & maior probatur: repugnat illi in natura assumpta rem aliter ac est in secunda operatione cognoscere, in quo consistit error speculatiuus quem communis Theologorum sententia, etiam de potentia absoluta, denegat Christo: ergo etiam repugnabit illi rem aliter ac est in prima operatione cognoscere, in quo consistit fictio a nobis exacta ad formationē entis rationis.

Minor prob. 1.

27 *Secundo probatur.* Secundo minor principalis probatur: vt aliquod ens rationis, relatio, v.g. efficiatur, non est necessarium cognoscere extrema vt relatione reali, sed sufficit illa cognoscere vt relata relatione rationis; sed in hoc nulla interuenit fictio, sed omnimoda cum obiecto adæquatio: ergo idem quod prius. Maior videtur certa, quando namque intellectus noster relationem vniuersalis, naturę communicat per comparationem, non cognoscit naturam vt relatam relatione reali: ergo id necessarium non est. Et minor probatur: quando id quod per intellectum cognoscitur in aliquo obiecto, ponitur in illo ex vi eiusdem actionis: etiam si ante illa non conueniat obiecto, nulla interuenit fictio; sed est cum obiecto adæquata talis cognitio: at si ponamus diuinum intellectum ens rationis efficere, quod in obiecto cognoscit, ponitur in illo ex vi eiusdem actionis: ergo talis cognitio adæquabitur cum obiecto; & consequenter non erit fictio. Minor est certa: & maior constat in cognitione practica Dei, qua creaturis existentiam communicat, quæ quidem cum obiecto adæquatur, quia licet existentia quam attingit, ante illam creaturis competat, ponitur tamen ex vi eiusdem actionis.

28 *Respond. Ad 1. probationem antecedētis.* Ad hoc argumentum respondetur, negando antecedens: ad cuius primam probationem, concesso antecedenti, negatur consequentia, quia entis rationis fabricatio non denegatur, quia imperfectum sit ens rationis, sed quia petit imperfectionem ex modo producendi, Deo repugnantem: alia vero licet sint imperfecta non petunt imperfectionem in modo agendi, & producendi causæ, sicuti vitalis actio imperfectionem in principio proxime effectiuo sui, homo vero, & si imperfectis, in sui tamen productione, nullam imperfectionem exigit repugnantem Deo.

29 *Ad 2.* Ad secundam antecedentis probationem respondeo, negando antecedens: ad cuius probationem, nego antecedens; cum namque Deus nō possit ens rationis causare; nec etiam valet actionem intelligendi vt cōfictio est sua causalitate attingere. Et ratio est, quia adequata Dei causalitas, est vera causalitas, & cum nequeat ens rationis veram causalitatē terminare, nō continetur intra limites causalitatis diuinę, & licet non auertat à Deo, nec illi repugnat ab extrinseco in Deum ordinari, qualiter in Christo Domino contingit; cæterum ab intrinseco, Deum sicuti vt principium primum non inspicit, ita nec illum vt finem ordinatur.

30 *Ad tertiū Ad 1. probationem minoris.* Ad tertiam respondeo, concedendo maiorem, & negando minorem: ad cuius primam probationem, nego maiorem: ad eius probationem, concesso antecedenti, nego consequentiam: & ratio disparitatis est: quia error speculatiuus secundæ operationis, tendit mediate in destructionem veritatis diuinæ, cum immediate destruat illius obiectum asserendo ita non esset, quod vt verum attingitur a Deo, & id circo, suppositum Verbi in natura assumpta, illum non poterat elicere: fictio autem primæ operationis non ita: atque adeò sicuti non repugnant Verbo in natura assumpta aliæ imperfectiones naturę, ita nec fictio illa primę operationis. Ad secundam minoris probationem, respondeo, negando maiorem: licet namque signate non cognoscatur vt relata relatione reali, cæterum in exercitio cognoscitur ac si realiter refferretur, & licet illud, quod exercetur sit relatio rationis, cæterum realis in exercitio apparet, in hoc namque illius efficientia consistit, quod id, quod non est, ac si esset attingatur: sicuti quando voluntas appetit bonum apparens, quod terminat actum eius, re vera bonum non est, cæterum attingitur ac si bonum esset, & vt apparens re vera bonum: vnde ad exemplum, ibidem oppositum, nego antecedens.

Ad 2.

§. VLTIMVS.

Soluuntur argumenta contra secundam conclusionem, & mens Diui Thomæ explicatur.

31 *Cōtra 2. conclusionem arguitur 1.* Contra secundam conclusionem arguitur primo: signum ad placitum in nostra sententia per relationem rationis constituitur; sed Deus potest efficere signum ad placitum, & de facto quam plurima effecit, vt patet ex illo: *Ponam arcum meum in nubibus cæli, vt sit signum fæderis*, &c. ergo Deus potest respectum rationis efficere. Minor, præter authoritatem adductam, ratione probatur: Deus potest imponere nomina ad significandum: at ex vi diuinæ impositionis constituuntur signa: ergo Deus potest efficere signa ad placitum. Probatur minor: ex vi impositionis humanæ constituuntur voces in ratione signi: ergo à fortiori id habere poterunt ex vi impositionis diuinæ.

32 *Respond.* Respondetur, concedendo maiorem, & negando minorem, & licet Deus arcum vt signum fœderis posuerit, non autem vt signum per ipsum constitutum formaliter, sed per actionem hominis acceptantium ipsum vt signum, eo ipso quod imponeret arcum ad significandum, talis namque acceptatio respectum causauit, per quem formaliter in ratione signi constituitur. Ad eius probationem ex ratione desumptam, concesso antecedenti, nego consequentiam: qui impositio humana respectum causat, secus vero impositio diuina.

33 *Replicabis.* Sed oppones: ex eo impositio humana in nostra sententia respectum causat, quia est imperium practicum ordinans vocem ad significandum, & cum ipsa non ordinet se ipsa formaliter, debet vocem in ordine signatum concipere, & consequenter ordinem rationis causare; sed etiam impositio diuina est imperium practicum ordinans vocem ad significandum: ergo debet illam cum ordine, quem re vera non habet concipere; & consequenter respectum causabit.

34 *Respond.* Respondeo, concessa maiori, negando minorem: cum enim diuina impositio, nequeat vocem aliter ac est in se cognoscere, non potest ipsam vt relatam concipere, & consequenter nec respectum causare, sed solum habet, se ipsa vocem cum signato connectere: atque adeo illa impositione cognita, & nulla mentione facta respectus rationis, venire quis poterit in cognitionem rei, ex quo tamen non sequitur, quod vox sit signum ratione illius, quia ad rationem signi, præter hoc, quod est ducere in cognitionem signati, requiritur, quod hoc fiat ex vi subordinationis signi ad signatum, quam tamen non habet vox ex vi impositionis diuinæ.

35 *Secundo arguitur auctoritatibus D.Thom.* Secundo arguitur argumento in hac parte præcipuo ex authoritatibus D. Thomæ desumpto; primo; nam in hac quæstione articulo 2. in solutione ad 3. expresse docet, *quod respectus, quibus distinguuntur idea fiunt: ab intellectu diuino, comparante suam essentiam rebus*: cum ergo respectus isti, quid rationis sint manifestè sentit D. Thomas intellectum diuinum, relationem rationis efficere. Id ipsum docuit *quæst. 3. de veritate artic. 2. in solutionibus argumentorum. Et in 1. ad Annibaldum distinct.* 30. *quæst. 2 art. 2. ad* 3. & alijs in locis.

36 *Communis solutio. Opponens primo. Secundo.* Communis huius argumenti solutio est, Diuum Thomam debere intelligi de causalitate pro fundamento, non vero de causalitate efficienti. Sed contra primo, Deus non causat fundamentum istorum respectuum: ergo nequit intelligi D. Thom. de causalitate pro fundamento, sed de causalitate respectuum. Secundo, fundamentum istorum respectuum præuenit cognitionem diuinā comparantem, scilicet imitabilitas diuina, vt virtute multiplex, quæ non minus fundare valet plures respectus, quam eminentia diuina distinctionem attributorum; at D. Thomas ad causandos respe-

respectus recurrit ad intellectum diuinum vt comparantem: ergo quia sentit per illum efficienter causari. *Tertio.* Tertio: quia Diuus Thomas asseruit respectus istos causari à Deo, vt saluet plures idæas in Deo ab æterno; at nisi ab æterno existant actu, & actu causentur ab intellectu diuino, non saluat, quod intendit defendere: ergo interpretari non potest de causalitate pro fundamento, sed de causalitate ipsos respectus efficiente.

37 *Quarto.* Quarto: quia Diuus Thomas duo asseruit de istis respectibus, & causari à Deo, & non causari ab intellectu creato: at si causarentur ab intellectu creato efficienter, esset falsa ista negatiua: ergo non ab intellectu creato, sed ab intellectu diuino, causantur efficienter, iuxta mentem Diui Thomæ. *Quinto.* Quinto; nam Diuus Thomas vt defendat, quod causantur à Deo, asserit ab intellectu diuino cognosci respectus rationis: at vt pro fundamento causentur, necessarium non erat, quod cognoscerentur: ergo idem quod prius. *Sexto.* Sexto, ex vi comparationis; qua vnum extremum comparatur ad aliud, quod non respicit, ex natura sua, non totum ponitur respectus rationis pro fundamento, sed etiam efficienter; at Diuus Thomas asserit, causari ex vi comparationis essentiæ diuinæ ad creaturas, quas non respicit ex natura sua: ponuntur ergo tales respectus ex vi illius, non solum pro fundamento, verum etiam efficienter.

38 *Loqui D. T. de causalitate solum pro fundamento. Prob. 1.* Vrget absque dubio hoc argumentum, si verba Diui Thomæ superficialiter inspiciantur, sed intelligenda non esse de causalitate efficienti illorum respectuum, probo clare: primo, quia Diuus Thomas opusculo 52. artic. 1. docet expressè: *Tunc fieri ens rationis* (intellige efficienter) *quando noster intellectus nititur apprehendere quod non est, & confingit illud ac si esset*: quæ propositio doctrinalis cum sit, est vniuersaliter intelligenda, quod videlicet ad cuiuscunque entis rationis efficientiam, necessaria sit fictio, quæ cum Deo repugnet, non est asserendum D. Thomam intellectui diuino aliquando concessisse efficientem causalitatem respectus rationis.

39 *Secundo.* Secundo, & vrgentius ad rem præsentem faciunt verba D. Thomæ *in 1. ad Annibaldum distinct. 2. quæst. 1. artic. 2. in corpore*, vbi vt probet attributorum distinctionem non posse fieri à Deo, hanc propositionem assumit: *propter perfectionem naturæ diuinæ, & imperfectionem intellectus creati, quod in Deo est per modum simplicitatis, & vnitatis, concipitur ab intellectu per modum diuersitatis, & multiplicatis.* Ex quibus, sic argumentor; sed imitabilitas diuina est in Deo per modum simplicitatis, & vnitatis: ergo quod per modum diuersitatis concipiatur prouenit ex imperfectione intellectus creati; & consequenter ab intellectu diuino sic concipi non poterit; at si respectus illos efficeret intellectus diuinus, suam imitabilitatem in plures distingueret, & per modum diuersitatis conciperet: ergo asserendum non est ex mente Diui Thomæ, diuinum intellectum istos respectus, efficienter causare.

40 *Tertio.* Tertio, quia Diuus Thoma *in hac primam parte quæst. 85. art. 2.* in solutione ad secundum, asseruit, quod intentio vniuersalitatis, sequitur ad abstractionem, qua natura sine conditionibus indiuiduantibus apprehenditur, quo non obstante communiter affirmant Thomistæ, non fieri vniuersalitatem Logicam efficienter per abstractionem, sed per actionem comparatiuam, & D. Thomam interpretantur, quod sequatur, ad abstractionem fundamentaliter: pari ergo ratione præsens authoritas de causalitate fundamentali intelligi poterit; cum maxime verbum *sequitur* expressius causalitatem explicet, vt pote cum per ipsam causa diffiniatur.

41 *Ad argumentum respondetur 1. Ad 1. obiectionem. Ad secundam.* Ad argumentum: ergo respondeo primo, iuxta solutionem ibi assignatam: ad cuius primam impugnationem dicatur, aliud esse fundamentum respectuum causari à Deo; aliud vero respectus ipsos causari fundamentaliter: hoc secundum asserit solutio nostra: secus vero primum. Ad secundam, distinguatur maiorem: fundamentum proximum, nego maiorem: & concessa minori, nego consequentia: & disparitas inter attributa, & idæas consistit in eo quod ratio idææ non saluatur ante cognitionem, sed consistit in essentia diuina vt cognita à Deo vt imitabili: & cum respectus isti sint respectus idææ petunt pro fundamento essentiam vt cognitam: cætera vero attributa ante cognitionem supponuntur constituta, & ideò ante illam proximum fundamentum distinctionis attributorum inuenit intellectus creatus. Quod si intellectus creatus accederet, & imitabilitatem illam vt diuersam cognosceret, confingeret plures imitabilitatis respectus, non vero plures respectus idææ: quia ad hoc exigebatur, quod essent plures respectus imitabilitatis cognitæ à Deo.

42 *Ad tertiam.* Ad tertiam dicatur, D. Thomam solum intendisse fundamentalem distinctionem idæarum ab æterno, non vero formalem. *Ad 4.* Ad quartam, respondeo, negasse D. Thomam intellectui creato causalitatem fundamentalem, quam intellectui diuino concessit. *Ad 5.* Ad quintam, quod nomine *respectuum*, fundamentum illorum intellexit, & istius cognitionem D. Thomam exigere. Nec nouum est, D. Thomam nomen effectus causæ accommodare, & fundamentum per respectum fundatum explicare: sicuti constitutiuum actus liberi voluntatis diuinæ per respectum rationis fundatum explicuit *1. p. quæst. 19 artic. 2. in solutione ad primum.* Ad sextam impugnationem, distinguo maiorem dupliciter: primo, quando extremum, quod non refertur, comparatur vt terminus respectus realis alterius ad ipsum, nego maiorem: quando vt subiectum comparatur, concedo maiorem: & minori sub eadem distinctione negata, & concessa, nego consequentiam. Secundo: si comparatio respectiua sit, concedo maiorem: & ad minorem eadem distinctione applicata, nego consequentiam. Itaque quando Diuus Thomas asseruit intellectum diuinum suam essentiam comparare ad creaturas, non ideò hoc dixit, quia illam vt relatam concipiat, quæ est respectiua comparatio, sed quia illam vt connexam cognoscat, quæ appellatur comparatio connexiua, & quia è vera connexa est, nullus respectus per illam efficitur. *Ad 6.*

Secundo ad argumentum factum responderi potest, respectus, quibus distinguuntur idæ, non esse respectus rationis, sed respectus reales creaturarum ad essentiam diuinam, quibus extrinsece complentur idæ, non quidem per illos vt realiter existentes, sed vt obiectiuè cognitos ab intellectu diuino, & quia ab æterno illas intellectus diuinus cognoscit, ab æterno distinguuntur idæ, non realitèr intrinsece, nec per distinctionem rationis, sed per distinctionem realem extrinsecam, non vt realiter existentem, sed vt obiectiuè cognitam per diuinum intellectum. Quæ solutio, & doctrina videtur D. Thomæ expressa *quæst. 3. de veritate art. 2. in corpore*, vbi asserit, quod essentia diuina non habet rationem idææ vt cognita absolutè, sed vt cognita à Deo cum proportione creatutarum ad ipsam. Et solutione ad 8. id expressius tradidit dicens; respectus, quibus distinguuntur idæ, non esse realiter in Deo, sed in creatura; esse tamen obiectiue intellectu diuino quatenus cognoscit diuersos respectus creaturarum ad essentiam diuinam. 43 *2. respond. ad principale argumentum.*

Iuxta quam solutionem, respondetur in forma ad argumentum, distinguendo maiorem: fiunt respectus illi quoad esse ab intellectu diuino ab æterno, nego maiorem: fiunt in esse cognito, concedo maiorem, & negando minorem, quæ ibi implicatur, videlicet respectus illos esse quid rationis, sunt enim aliquid reale. Nec mirum si dicamus, respectus illos fieri quoad esse cognitum, cum creaturæ bis à Deo factæ dicantur, & in tempore quoad suum esse reale, & ab æterno quoad esse cognitum à diuino intellectu. Sed contra solutionem istam videtur obstare, quod D. Thomas locis citatis docuit, idæas distingui per respectus, quibus essentia diuina ad creaturas refertur. Sed facillimo negotio diluitur, asserendo, quod cum fundamentum respectuum rationis, quibus essentia diuina ad creaturas refertur, sint respectus creaturarum ad ipsam vt cogniti à Deo, Diuus Thomas est intelligendus, quod idæ distinguantur per respectus, quibus essentia ad creaturas refertur, non formaliter; sed fundamentaliter, hoc est, per fundamentum prædictorum respectuum. 44 *Respectus ideales non sunt aliquid rationis sed quid reale, & Deo non conueniunt ab æterno. Oppones. Respond.*

Alia D. Thomæ testimonia adduci solent contra nostram sententiam, cæterum omnia ex dictis lucem, & explicationem accipiunt, vnum tantum referam, vt nostra sententia amplius confirmetur. Quod habetur *in 1. ad Annibaldum, distinct. 30. quæst. vnica art. 4* in quo Diuus Thomas inquirit, *vtrum nomina importantia relationem, de Deo ab æterno dicantur*, respondet affirmatiuè, & probat ex eo quod hoc nomen *idæa* ab æterno dicitur de diuina natura, quod tamen relationem importat: ergo sentit Angelicus Doctor relationem importatam in hoc nomine *idæa*, Deo ab æterno conuenire. 45 *Instabis ex D. Th.*

Respondeo, articulum citatum D. Thomæ potius pro nobis esse: nam eodem modo, quo ibi concedit idæam relationem importare, id etiam asseruit de scientia diuina. Quam doctrinam repetit etiam *p. quæst. 13. art. 7. ad 2.* & de actu libero Dei id etiam docuit *1. p. q. 19 art. 2. in solutione ad 2.* & tamen certum est, ista nomina, *scientia*, & *actus liber*, non formaliter, sed fundamentaliter solum relationes importare: ergo etiam *idæa* solum fundamentaliter respectum rationis importabit: solum ergo voluit differentiam apponere inter ista nomina, & alia, quæ important respectum in aliquo esse reali existentiæ creaturarum fundatum, quod illa; quia non fundantur in esse existentiæ creaturarum, sed in illis vt cognitis, ab æterno dicuntur de Deo pro fundamento, non vero formali respectus: ista vero, vt *Creator Dominus*, & alia huiusmodi, nec secundum esse formale respectuum, nec pro fundamento dicuntur ab æterno de Deo. 46 *Respond.*

Sed contra secundum modum dicendi, duplex obstat difficultas. Prima est, vt enim tractatu de voluntate cum frequentiori Theologorum, & communi Thomistarum sententia docebimus, quia actus liber Dei est causa creaturarum, & actionis per quam producuntur creaturæ, non potest, nec per creaturas, nec per actionem, qua producuntur constitui; sed idæa diuina est causa creaturarum: ergo per illas nullo modo potest constitui. 47 *Contra secundum modum arg. 1.*

Respond. Respondeo, negando consequentiam, ob manifestam rationem discriminis. Creaturæ namque, si ingrediuntur decreti constitutionẽ, est prout in suo esse reali: & quia sub hoc esse causantur, rectè ibi argumentabimur non posse decretum constituere; nam idem sub eodem esse, non potest pertinere ad causæ constitutionem, &

ab ea-

ab eadem causa causari. In ordine autem ad constitutionem ideę considerantur creaturæ, & respectus creaturarum ad Deum, prout ab æterno cognita ab ipso; causantur, autem, prout subsunt reali existentię non aliqua repugnantia inuenitur in eo quod sub vno statu compleant, & sub alio causentur.

48 *Secundo arg.* Secunda difficultas est: nam sequitur ex isto modo dicendi, distinctionem idæarum esse realem; consequens est falsum: ergo & secundus modus dicendi. Sequela est manifesta; nam distinguentia sunt realiter distincta. Minor autem probatur: nam idæa est attributum diuinum, sed attributa diuina non multiplicantur realiter multiplicari. *Respond.* Respondeo concedendo sequelam, negando minorem. Ad probationem, distinguo maiorem: est attributum solum, nego maiorem: est attributum cum aliquo superaddito, quod est extra essentiam diuinam, concedo maiorem: & concessa minori, nego consequentiam. Quæ soluto est expressa. D. Thom. *quæst.* 3. *de veritate art.* 2. *ad* 2. *arg.* Et quidem hac obiectione vti nequeunt, qui idæas diuinas per respectus ideales rationis distinguunt; nam licet respectus distinguentes sint aliquid rationis, inter se tamen, non ratione, sed realiter negatiuè distinguuntur: ergo ideis non possunt præstare distinctionem rationis, sed realem negatiuam, quæ non minor est quam illa, quæ à creaturis ipsis præstatur; tantum enim distinguuntur inter se duo respectus rationis terminati ad duas creaturas, quantum distinguuntur ipsi creaturæ. Et hæc de ista Disputatione, & Tractatu.

TRACTATVS SEXTVS.

DE VOLVNTATE DEI.

DE QVO D. Thomas in primo sententiarum distinct. 45. ad Annibaldum eadem distinctione quæst. 23. de veritate per octo articulos. Primo Contra Gentes à capite 72. vsque ad 96. Et in hac prima parte quæst. 19. Quam in duodecim articulos diuidit: docens in primo, esse in Deo voluntatem identificatam cum esse, & substantia Dei in se. Secundo, Deum non solum se ipsum, sed etiam alia à se velle, se vt finem; alia vero, vt ad se ipsum tanquam finem ordinata. In tertio docet, Deum bonitatem suam velle necessario absolutè, alia vere à se, non velle necessario absolutè, sed solum ex suppositione, quod velit, ratione suæ immutabilitatis. In quarto, per voluntatem causare creaturas. In quinto, volitionis diuinæ non posse assignari causam; quia licet velit vnum ordinari ad aliud, vt medium ad finem, volitio finis non est causa volitionis medij, quia vno, & eodem actu vult finem, & media; sicut vno & eodem actu intelligit causam, & effectum. In sexto, voluntatem Dei consequentem, quæ est voluntas simpliciter, semper impleri, secus autem voluntatem antecedentem, quæ est voluntas secundum quid. In septimo, Dei voluntatem esse omnino immutabilem, sicut eius scientia, & substantia; vnde quod semel voluit, non potest non velle, & quidquid vult, ab æterno vult, nec potest in tempore aliquid de nouo velle. In octauo, voluntatem diuinam, quibusdam volitis necessitatem imponere, nempè illis, quæ vult fieri necessario, non tamen omnibus; vult enim aliqua fieri contingenter, quæ licet necessario fiant, necessitate suppositionis, non tamen fiunt necessario absolutè. In articulo nono docet, Deum non velle malum culpæ; malum autem pœnæ vult, & malum naturalis defectus, non per se, sed per accidens; hoc est, ratione alicuius boni. In decimo docet, in Deo dari liberum arbitrium, non per ordinem ad se, sed per comparationem ad creaturas, quas liberè vult. In vndecimo distinguens voluntatem signi, quæ est metaphoricè voluntas, à voluntate beneplaciti, quæ propriè voluntas est: vtramque docet constituendum esse in Deo Ac tandem in vltimo articulo, quinque signa diuinæ voluntatis distinguit, scilicet probibitio, & permissio, respectu mali, præceptum, consilium, & operatio respectu boni. Hæc Diuus Thomas. Pro quorum explicatione sequentes disputatione subijcimus.

DISPVTATIO XLV.

An ratio qua D. Thom. probat voluntatem in Deo, sit efficax demonstratio?

§. I.

Existentia voluntatis in Deo Auctoritate, & ratione probatur.

1 *Prob. 1. ab auctoritate.* ESSE in Deo voluntatem, fide certum est, & adeò consonum lumini naturalis rationis, vt nullus ex Phylosophis, qui Deum cognouere, illius voluntatem negauerit; constatque ex Paulo Rom. 12 illis verbis: *Vt probetis, quæ sit voluntas Dei*. Psalm. 113. *Omnia quæcumque voluit fecit.* Matthæi 6. *Fiat voluntas tua.* Quibus in locis, & passim alibi Deo voluntas attribuitur. Esse autem non in methaphoricæ, sed proprio, & rigoroso sensu accipienda, constat ex doctrina Augustini ab omnibus accepta, quod nempè verba Scripturæ non sunt ad methaphoricum sensum trahenda, quando, ex illorum rigorosa acceptione, nullum inconueniens sequitur; quod in præsenti contingit; ex eo namque, quod Deo voluntas cum omni rigore attribuatur, nullum sequitur absurdum.

2 *Secundo.* Constat secundo, ex illis testimonijs Conciliorum, in quibus duplex in Christo diffinitur voluntas, humana scilicet, & diuina. *Tertio:* Tertio: nam voluntas est principium libertatis, vt docet D. Tho. *q.* 24 *de verit. art.* 6. *p.* 1. *q.* 83. *art.* 4. & alibi passim; sed Deus liber est, tum in volendo, tum etiam in agendo, vt docet idem D. Thomas *q.* 1. *lata de verit. art.* 3. *&* *in hac q. art.* 10. vbi probat, esse in Deo liberum arbitrium, & *art.* 4 vbi probat, Deum agere, non ex necessitate, sed libere; constatque, aliàs mundum non in tempore, sed ab æterno causasset, quod est contra fidem: ergo in Deo voluntas.

3 *Primo prob. ratione.* Deinde veritatem illam demonstrat D. Thomas 1. *libro Contra Gentes cap.* 72. pluribus argumentis. Primo suadetur ratione, nam omne intelligens, non solum ens, sed etiam bonum, est volens, id est, potens velle; sed Deus est intelligens, non solum ens, sed etiam bonum; cum sit perfectissimum intelligens, & consequenter non sistat illius cognitio in ente, sed etiam entis bonitatem attingat ergo Deus est volens, id est, potens velle; & consequenter voluntate præditus. Maiori, in qua sola est posita difficultas, probatur: nam qualiter inter se comparantur potentiarum obiecta, comparantur etiam potentiæ; sed omne bonum intellectum, est necessario volibile, cum bonum intellectum sit obiectum voluntatis: ergo omne intelligens bonum est volens, idest, potens velle.

4 *Si dicas.* Si dicas, voluntas potest esse ab intellectu separata, aut illo permanente destrui de potentia absoluta; sed volibile proximè, nequide potentia absoluta non esse, supposito bono intellecto: ergo non sit comparantur voluntas, & intellectus, qualiter bonum intellectum, & volibile. *Respond.* Respondeo concessa maiori, & minori, distinguendo consequens: quoad exigentiam saltim connaturalem, nego consequentiam: quoad essentialem coexistentiam, concedo consequentiam; ratio autem, quare non assimilentur in coexistentia essentiali, ea est, quia inter voluntatem, & intellectum intercedit realis distinctio, secus autem inter volibilitatem, & bonitatem intellectam; vbi autem realis distinctio entitatiua intercedit, non coexistentia essentialis; quæ vero realiter identi-

ficantur separabilia non sunt; & ideò voluntas, & intellectus non assimilantur in coexistendo cum bonitate intellecta, & illius amabilitate.

5 *Secundo probatur ratione.* Secundo probatur, nam agens propter se finem, est volens se finem; se Deus est agens propter se finem: ergo est volens se finem, & consequenter in illo existit voluntas. Maior constat, nam finis est proprium voluntatis obiectum: ergo directio in finem prouenit à voluntate, & consequenter agens propter se finem, est volens se finem. Minor probatur, nam Deus non agitur, sed agit, aliàs primum agens non esset: ergo agit propter finem; sed non propter finem distinctum à se aliàs vltimus finis non esset: ergo agit propter se finem.

6 *Vltimo prob.* Denique omissis alijs, quæ possunt apud Diuum Thomam videri, probatur prædicta veritas, nam in Deo est constituenda omnis perfectio, quæ in sui conceptu formali non dicit imperfectionem; sed voluntas est perfectio, non claudens imperfectionem in suo conceptu formali: ergo est concedenda in Deo. *Confir. 1.* Confirmatur, omnis perfectio, quæ in creaturis reperitur, est formaliter in Deo si possit ab omni imperfectione denudari; sed voluntas conuenit naturæ intellectuali creatæ, & aliàs potest ab omni imperfectione secerni, non minus, quam intellectus: ergo inuenitur in Deo. Confirmatur, & vrgetur secundo: natura intellectiua simul, & volitiua perfectior est natura intellectiua, & non volitiua, *Secundo.* dato quod possibilis sit, de quo infra; sed natura diuina est perfectissimè intellectiua: ergo est volitiua simul; & consequentèr voluntas est in Deo constituenda, quæ consistit in facultate proximè volitiua; cui namque radix alicuius operationis conuenit, debetur facultas proxima, & sine illa connaturaliter nequit existere.

§. II.

Obiectionibus occurritur.

7 *Opponet 1.* SI opponas primo, obiectum voluntatis est finis, sed perfectio formalis existens in Deo non potest finem habere, cum finis sit realis causa, nihil autem competens formaliter Deo possit dependere a causa: ergo in Deo voluntas non est. *Resp. 1.* Respondeo primo, distinguendo maiorem: obiectum voluntatis est finis, volitorum à voluntate, vel ipsius voluntatis, concedo maiorem: voluntatis semper, nego maiorem: & concessa minori, nego consequentiam: nam licet voluntatis diuinæ non sit aliquis finis, volitorum tamen ab ipsa finis est, nam diuina bonitatis quæ est obiectum diuinæ voluntatis est finis vltimus creaturarum, quas secundario voluntas diuina attingit, & hoc sufficit, vt in Deo sit volūtas.

8 *Secundo.* Secundo respondeo, distinguendo maiorem: obiectum voluntatis est finis, aut ratio finalis causans formali, aut virtuali causalitate finali, concedo maiorem: finis causans formaliter semper, nego maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: nam licet volitio diuina, non finalicetur a bonitate diuina formaliter, quia est ab illa realiter indistincta; causatur tamen causalitate finali virtualiter, eo quod inter volitionem Dei, & diuinam bonitatem est virtualis distinctio; solum autem requiritur finis causans per influxum formalem, cum voluntas a primario volito distinguitur realiter.

9 *Si dicas. Consequentia prob. 1.* Si dicas: ergo in Deo non est voluntas formaliter, sed tantum virtualiter. Patet consequentia primo: nam voluntas habet pro obiecto finem: ergo si finis solum virtualiter reperitur in Deo respectu propriæ voluntatis, solum virtualiter reperietur voluntas in Deo. Secundo, nam cui non conuenit formaliter obiectum potentiæ, non conuenit potentia formaliter, sed obiectum voluntatis non conuenit formaliter Deo: ergo voluntas non est in illo formaliter, sed tantum virtualiter. *Secundo.* Patet minor, obiectum voluntatis est finis; sed ratio finis respectu propriæ voluntatis non conuenit formaliter Deo, sed tantum virtualiter: ergo obiectum voluntatis, non formaliter, sed tantum virtualiter reperitur in Deo.

10 *Respond. Ad 1. probationem consequētia.* Respondeo, negando consequentiam. Ad primam probationem dicatur, quod sicut intellectio formaliter reperitur in Deo, quamuis non specificetur ab obiecto, formali specificatione, sed tantum virtuali, & quamuis non egrediatur à principio, formali egressu, sed virtuali tantum ita similiter voluntas formaliter reperitur in Deo, licet non formali, sed tantum virtuali causalitate à fine causetur. Et sicut ista consequentia non valet: *intellectio specificatur ab obiecto; sed intellectio diuina non specificatur formaliter: ergo non est intellectio formaliter;* eo quod, de ratione intellectionis vt sic, non est specificatio formalis, sed disiunctim, formalis, aut virtualis; ita similiter consequentia ista non tenet: *voluntas erga finem versatur; sed diuina non habet finem sui formaliter talem: ergo non est voluntas formaliter;* & ex eadem radice, quia nempè, de conceptu voluntatis, vt sic, non est finis formaliter finalizans determinatè; sed disiunctiuè finalizans, formali, aut virtuali causalitate. Ratio autem cur finis sub hac disiunctione constituatur pro obiecto voluntatis vt *sic*, est, quia de conceptu voluntatis vt sic, non est aliqua imperfectio; esset autem, si pro obiecto illius assignaretur finis vt causans determinatè per influxum formalem.

11 *Ad 2.* Et ex his ad secundam consequentiæ probationem, concessa maiori, nego minorem. Ad probationem distinguo maiorem: obiectum voluntatis, est finis causans determinatè per influxum formalem, nego maiorem; disiunctiuè per influxum formalem, aut virtualem, concedo maiorem: & concessa minori, nego consequentiam ob rationem proximè assignatam: quia nempè obiectum voluntatis, vt abstrahit a creata, & increata, est bonum finalizans per influxum formalem, aut virtualem; licet autem ratio finis non competat diuinæ bonitati formaliter respectu propriæ voluntatis, conuenit tamen illi formaliter ratio bonitatis influentis influxu virtuali; ac proinde obiectum voluntatis vt sic formaliter reperitur in Deo.

12 *Oppones secundo.* Si opponas secundo, voluntas mouetur à volito, vt constat ex Aristotele *lib. 3. de anima textu 54.* sed Deus à nullo mouetur; cum sit primum mouens; aliàs esset in potentia, cum vnumquodque moueatur, in quantum est impotentia, quod summæ actualitati repugnat: ergo in Deo non est voluntas. *Respond.* Respondeo, ex D. Thom. *in hoc articulo ad 3.* distinguendo maiorem; voluntas distincta realiter à volito, mouetur ab illo, concedo maiorem: voluntas realiter indistincta à volito, nego maiorem: & concessa minori, nego consequentiam: quia voluntas Dei non distinguitur realiter à diuina essentia, quæ est illius obiectum; & ideò Deus vult, & amat propriam bonitatem, quin moueatur ab illa. Quæ doctrina intelligenda est per exclusionem motionis realis formalis, non autem realis virtualis, nam istum modum motionis non negat D. Thomas, sed potius illum insinuat; cum doceat, Deum volendo se, à se ipso moueri, eo modo loquendi, quo intelligere, & velle dicitur motus; quibus verbis clarè docet intelligere, & velle in abstractione à creato, & increato, aliquomodo dici motum; cum non dicatur motus formalis, infertur in abstractione, dici motum disiunctim, motione formali, vel virtuali, formali quidem, intelligere, & velle creatum, virtuali, intelligere, & velle increatum.

13 *Dices.* Sed dices, si adstruitur voluntas in Deo, non solum est respectu bonitatis diuinæ, sed etiam respectu bonitatis creatæ; sed ab illa realiter distinguitur: ergo ab illa realiter mouetur. Patet consequentia, nam voluntas mouetur realiter à volito, a quo reali distinctione distinguitur; sed diuina voluntas realiter distinguitur a bonitate creata: ergo ab illa realiter mouetur; cumque hoc admitti non possit, nec potest voluntas constitui in Deo. *Respond.* Respondeo concessis maiori, & minori, negando consequentiam. Ad probationem, distinguo maiorem: à volitio vt obiectum primario, concedo maiorem: vt obiecto purè secundario, nego maiorem: & concessa minori, nego consequentiam: solum enim mouet, obiectum primario volitum, à voluntate distinctum; bonitas autem creata non comparatur ad diuinam voluntatem primario, & formaliter, sed purè secundario, & materialiter, & ideò, quamuis realiter distinguatur ab illa, non mouet illam. Ita D. Thomas art. sequenti ad secundum.

14 *Oppones tertio.* Si opponas tertio, voluntas idem est quod appetitus; sed in Deo non est appetitus: ergo in Deo non est voluntas: probatur minor, appetitus est boni non habiti; ac proinde supponit carentiam boni, appetitum terminantis; sed in Deo carentia boni non est; cum carentia bonitatis sit carentia perfectionis, quæ Deo conuenire non potest; aliàs summè perfectus non esset: ergo in Deo non est appetitus. *Respond.* Respondeo ex D. Thoma in hoc articulo ad secundum. Et *in 1. distinct. 45. q. 1. art 1. ad 1.* non omnem actum voluntatis esse appetitum, sed solum volitio rei non habitæ propriè dicitur appetitus, vt docet Augustinus, *Psalmo 118.* cum ergo bonum diuinum perfectissimè habeatur à Deo, fit consequens, vt in eo appetitus non sit, bene tamen voluntas; eo perfectior, quo magis cum obiecto suo coniuncta.

§. III.

Eligitur vera sententia, & probatur.

15 *Sentētia Vazquez.* SVpposito ergo, esse in Deo voluntatem, quod in dubium vertimus, est, an ratio, qua illam probat D. Thomas, sit efficax demonstratio? Negat Vazquez in Commentario huius articuli, docens Diuum Thomam ratione huius articuli, non tam voluisse conclusionem demonstrare, quam debita quadam proportione explicare appetitum rationalem in natura intelligente, ex naturali appetitu. *Vera sententia.* Cæterum, rationem D. Thomæ esse efficacem demostrationem existentiæ voluntatis in Deo, tuentur Capreolus *in 1. distinct. 45.* Ferrara *lib. 1. Contra Gentes cap. 72.* Caietanus *in præsenti art. 1* Nazarius *controuersia vnica.* Illustrissimus Araujo *dub. 1.* Patres Salmanticenses *tract. 4. disp. 1. dub. 2.* Sancto Thoma *disp. 4. art. 2.* Serra, Zanardus, aliiq; Recentiores Thomistæ circa eundem articulum. Tenent etiam ex Patribus Societatis, Molina in Commentario huius articuli, Suarez *in metaphysica disp. 30 sectione 16.* Granados *Tomo 2. in primam partem tractatur primo disputatione prima.* Fasolis *in 1. artic. conclusione* *Capreol. Ferrara. Caietan. Nazar. Araujo. Salmāt. S. Thom. Serra. Zanard. Molina.*

Suarez. Granad. Fasolis. Herice. clusione prima. Herice tract. 2 disp. 11. cap. 2. & sequentibus, frequentiusque alij Recentiores ex eadem familia. Quorum sententia non aliter potest probari, quam proponendo rationem D. Thomæ & obiectionibus occurendo; ratio D. Thomæ in præsenti articulo, hæc est.

16 Ratio D. Th. proponitur. Nam voluntas sequitur intellectum; sed in Deo est intellectus, vt demonstratum est *supra quæst. 14. art. 1.* ergo est in ipso voluntas. Maiorem probat, nam sicut res naturalis habet esse in actu per suam formam naturalem: ita intellectus intelligens constituitur in actu per formam intelligibilem; sed res naturalis, ad suam formam naturalem, & ad bonum naturale taliter comparatur, quod in illis habitis quiescit, & non habita inquirit appetitu naturali: ergo natura intellectualis, ab bonum intelligibile taliter comparatur, quod in illo habito quiescat, & ipsum non habitum quærat appetitu rationali; sed quies in bono apprehenso habito, & desiderium illius, dum non habetur, pertinet ad voluntatem: ergo voluntas consequitur intellectum.

17 Secundo. Rationem istam aliter proposuit *infra quæst. 80. art. 1. in corpore*, vbi ita ostendit maiorem, & quod nempè voluntas intellectum consequatur; nam omnem formam sequitur aliqua inclinatio ad bonum conueniens ratione illius, vt constat in forma ignis, ad quam sequitur inclinatio ad locum sursum, & in graui ad locum deorsum: ergo ad formam intelligibilem sequitur inclinatio in bonum conueniens ratione illius; sed huiusmodi inclinatio est voluntas: ergo in natura intellectuali, quæ per intellectum potest fieri intelligibiliter alia, atque bonum apprehendere, est constituenda voluntas. Minor probatur, nam inclinatio sequuta ad formam, debet cum illa proportionari: ergo vbi forma altiori modo inuenitur, altiori etiam modo reperietur inclinatio, sed in habentibus cognitionem, forma altiori modo inuenitur, quam in rebus naturalibus carentibus cognitione; hæc namque taliter per formam ad suum esse determinantur quod non possunt alia fieri, cognoscentia verò non sic, sed possunt alia à se fieri per receptionem specierum: ergo in illis reperitur inclinatio supra modum inclinationis rerum naturalium; sed excessus iste quoad modum inclinationis, non potest in alio consistere, quam in hoc, quod inclinatio in cognitione carentibus, est per appetitum innatum, in habentibus autem cognitionem per appetitum elicitum: ergo in habentibus cognitionem datur appetitus elicitus, & consequenter voluntas.

18 Tertio. Aliter eandem rationem proposuit D. Thomas *in 1. distinct. 45. quæst. 1. art. 1 in corpore*, vbi in hunc modum ostendit, quod voluntas consequitur intellectum; omne namque, quod habet virtutem cognoscitiuam, potest bonum proponere vt conueniens; sed bonum vt conueniens apprehensum, est necessario volibile ab eo, cui vt conueniens proponitur; cum bonum vt intellectum, sit obiectum voluntatis: ergo omne quod habet virtutem cognoscitiuam, habet etiam facultatem volitiuam, ac proinde voluntas ad intellectum consequitur.

§. IV.

Tribus argumentis occurritur.

19 Arg. 1. Contra rationem istam, prout sic ab Angelico Doctore proponitur, arguitur primo; nititur namque in eo, quod res naturalis quærit formam naturalem non habitam, & in illa habita quiescit; sed hoc est falsum: ergo ex principio falso procedit; & consequenter demonstratio non est. Probatur minor, inclinatio per inquisitionem, siue per dilectionem, supponit rem constitutam; sed forma naturalis rem naturalem constituit, ac proinde nequit illa constitutam supponere: ergo falsum est, rem naturalem in suam formam naturalem per inquisitionem tendere, vel illam non habitam quærere.

20 Respōderi potest 1. Contra insurges. Huic argumento responderi potest primo nomine formæ naturalis accepisse Diuum Thomam, non formam rei constitiuam, sed formam accidentalem, hæc autem rem constitutam supponit. Sed contra istam solutionem obstat, duo enumerasse, in quæ res naturalis inclinat, nempè, formam naturalem, & quoduis bonum naturæ: sed si nomine formæ naturalis intellexisset Diuus Thomas formam accidentalem, superfluisset illud additum de quodlibet bono naturæ: ergo explicatio ista menti minor, nomine boni naturæ non potest aliud intelligi, nisi forma accidentalis: ergo si nomine formæ intellexisset formam accidentalem, superfluisset illud additum, de quolibet bono naturæ.

21 Respōderi potest 2. Secundo responderi potest, loqui Diuum Thomam de forma naturali, non in se, sed in sui complemento; licet autem forma naturalis in se rem naturalem non supponat constitutam; in sui tamen complemento illam constitutam supponit, verbi causa, forma ignis, prout in loco naturali, ignem supponit constitutum substantialitèr, & in igne sic constituto est inclinatio naturalis ad locum connaturalem, in quo propria forma habet esse terminatum, & completum. Sed contra hanc explicationem obstat eadem difficultas; nam complementum formæ constituentis rem naturalem, est illius naturalis perfectio; sed Diuus Thomas docet, rem naturalem inclinari in suam formam naturalem, & in quamlibet perfectionum naturæ: ergo nomine formæ naturalis non intellexit complementum illius, sed ipsam substantialiter sumptam.

Contra insurget.

22 Vtraque Solutio sustineri potest, & duplici obiectioni sit satis. Hæc tamen obiectio non vrget, & ad illam respondetur, perfectiones naturales accidentaliter conuenientes naturæ, esse in duplici differentia; aliæ namque rem supponunt constitutam, & completam; vnde adueniunt accidentaliter tam constitutiue, quam completiuè. Aliæ vero, licet rem constitutam supponant, nō supponunt illam completam, vnde adueniunt accidentaliter constitutiue, non completiue: quando ergo addidit D. Tho. *& idem est de qualibet perfectione naturali*, intellexit perfectionem naturalem accidentalem vtroque modo, contra positiue ad formam accidentalem solum constitutiue, quam nomine formę naturalis intellexit, quia sumpsit formam naturalem constitutam, & completam: & eadem solutione potest prima explicatio sustineri.

23 Tertio respōdetur. Vel tertio responderi potest, loqui Diuum Thomam de re naturali composita ex materia, & forma, & de forma realiter constituente, quæ realis constitutio in rigore, solum in rebus compositis inuenitur: nam in simplicibus realis constitutio formalis rigorosa non est; in compositis autem hæc habitudo inuenitur in ordine ad propriam formam; eo quod ratione materiæ, illa habita quiescunt, & illam non habitam quærunt per appetitum innatum; & insuper ad bonum conueniens ratione formæ totum ipsum naturaliter inclinat, per quietem in illo habito, & quærendo illud non habitum per appetitum innatum. Ex quo rectè ab Angelico doctore colligitur, naturam intellectualem constitutam in actu per formam intelligibilem, ratione vnius partis, scilicet ratione naturæ, inclinari in formam intelligibilem inquirendo illam non habitam, & quiescendo in illa habita; & insuper in toto constituto ex natura, & forma intelligibilitèr informante, esse aliam inclinationem in bonum conueniens ratione formæ, scilicet in bonum apprehensum, quod per speciem intelligibilem, & actualem cognitionem, vt subiecto conueniens proponitur, quærendo illud nondum habitum, & in habito quiescendo, quæ quies, & inquisitio pertinent ad voluntatem.

24 Si dicas. Si dicas; Diui Thomæ doctrina vniuersalis est, constat ex illis verbis: *Qualibet autem res ad suam formam naturalem, hanc habitudinem, &c.* ergo contra illius mentem limitatur à nobis ad rem naturalem compositam. Respondeo, distinguendo antecedens, vniuersalitate completa, nego antecedens, vniuersalitate restricta ad rem naturalem constituibilem reali constitutione, & per formam realiter constituentem, potentemque haberi, & non habere ratione alicuius partis, concedo antecedens, & nego consequentiam. Ratio autem, cui à nobis sic limitetur, est; nam aliter non potest veritas propositionis subsistere, cum loquatur de forma naturali, quæ haberi potest, forma autem constituens rem simplicem per omnimodam identitatem, & simplicitatem, non potest à re quam constituit, non haberi, nec ratione sui, nec ratione alicuius partis, cum partibus careat; & consequenter limitanda est propositio D. Thomæ ad rem naturalem compositam, quę licet ratione sui nequeat sine forma existere, potest tamen ratione alicuius partis.

Respond.

25 Arg. 2. Secundo arguitur à Patre Vazquez: ex appetitu rei naturalis ad suam formam naturalem, & constitutione naturæ intellectualis in actu per formam intelligibilem, quæ sunt præmissæ rationis D. Thomæ, non sequitur inclinatio ad bonum apprehensum, sed tantum ad formam intelligibilem, quæ est species, cognitio, aut verbum constituentia intellectum in actu in linea intelligibili; sed D. Thomas non infert inclinationem in formam intelligibilem in natura intellectuali, sed in bonum apprehensum: ergo illatio bona non est; ac per consequens demonstratio esse non potest. Minor constat ex discursu D. Thomæ. Maior autem sic probatur: vt enim rectè inferatur conclusio, debet in præmissis contineri, sed in præmissis adductis non continetur bonum apprehensum, sed forma intelligibilis, & proportio illius cum forma naturali: ergo vt rectè inferatur conclusio, non debet colligi inclinatio naturæ intellectualis in bonum apprehensum, sed tantum in formam intelligibilem.

26 Respōdet Caietanus. Hanc difficultatem excitauit Caietanus in commentario articuli, & respondet, formam intelligibilem considerari dupliciter, in esse rei, & in esse intelligibilis: priori modo, à bono apprehenso distinguitur: secundo autem modo, idem est cum bono apprehensó, & eatenus intellectum informat, quatenus illum facit esse obiectum intellectum; ac proinde Diuus Thomas inferens appetitum boni apprehensi ex constitutione intellectus in actu per formam intelligibilem, & appetitu rei naturalis ad formam naturalem, rectè, & artificiosè argumentatur. Iuxta quam doctrinam ad argumentum factum respondeo, negando maiorem; ad probationem concessa maiori, nego minorem; nam cum forma intelligibilis in hac linea idem sit cum bono apprehenso, & illa contineatur in præmissis, & etiam bonum apprehensum, cuius, vel ad quod inclinatio pro conclusione colligitur, in præmissis continetur.

27 *Obijcies.* Sed contra doctrinam istam obijcies, bonum apprehensum non est idem cum forma intelligibili in esse, rei, & secundum suum esse naturale, sed tantum in esse intelligibili intentionali: ergo ex præmissis assumptis à D. Thoma, nequit inferri inclinatio ad bonum apprehensum, vt in esse rei habendum, vel habitum, sed tantum ad habendum, vel habitum in esse intelligibili, idest, ad illud intelligendum; sed Diuus Thomas non infert inclinationem in natura intellectuali ad habendum bonum in esse intelligibili, & intentionali, sed ad illud habendum in esse rei: ergo non bene concludit. Minor est certa: tum, quia in esse intelligibili iam præsupponitur habitum per speciem, verbum, & intellectionem, quæ omnia præsupponitur ad inclinationem affectiuam elicitam. Tum etiam, nam inclinatio ad intellectionem boni, est innata, quæ vero à Diuus Thoma probatur, non innata, sed elicita est. Prima autem consequentia probatur, vt enim recte inferatur conclusio, debet contineri in præmissis; sed in præmissis assumptis solum continetur bonum apprehensum prout in esse intelligibili, non autem prout in esse rei habendum: ergo ex illis solum infertur inclinatio ad bonum apprehensum prout in esse intelligibilis. Probatur minor, in præmissis solum continetur bonum apprehensum, prout est idem cum specie intelligibili; sed solum est idem cum illa in esse intelligibili: ergo solum prout sic continetur præmissis.

28 *Respond.* Respondeo, distinguendo antecedens: non est idem cum forma intelligibili secundum esse naturale subiectiue, concedo antecedens: obiectiue, nego antecedens, & consequentiam, ad cuius probationem, concessa maiori, nego minorem: ad probationem, distinguo maiorem: prout est idem subiectiuè, nego maiorem: obiectiuè, concedo maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam; nam licet bonum apprehensum subiectiuè solum sit idem cum specie intelligibili in esse intentionali: obiectiuè tamen, etiam in esse rei, & naturali est idem cum specie intelligibili, nam species obiectiuè terminatur ad bonum apprehensum sumptum in esse rei, & sic illud repræsentat, & voluntati vt bonum proponit; sufficit autem obiectiuè identificari cum specie, vt in præmissis sufficienter contineatur; recteque ex illis inferatur inclinatio in bonum apprehensum, prout in esse rei habendum.

29 *Secunda solutio argumenti principalis.* Secundo responderi potest ad secundum argumentum, præmissas assumptas à Diuo Thoma, non esse inclinationem rei naturalis ad formam naturalem solum, sed ad formam naturalem, & ad bonum consonum ratione illius; & insuper constitutionem intellectus in actu per formam intelligibilem similem constitutioni rei naturalis per formam naturalem; ex quibus rectè colligitur inclinatio ad bonum apprehensum, hoc modo, sicut res naturalis habet esse in actu per formam naturalem, ita intellectus actu intelligens habet esse in actu per formam intelligibilem; sed res naturalis naturaliter inclinatur in suam formam naturalem; & in bonum naturale consonum ratione illius: ergo natura intellectualis inclinatur etiam in formam intelligibilem, & in bonum conueniens ratione illius; sed bonum apprehensum est naturæ intellectuali conueniens ratione formæ intelligibilis, quia vt conueniens proponitur: ergo in illud inclinatur natura intellectualis. Licet autem iste modus proponendi argumentum D. Thomæ non exprimatur ab ipso, continetur tamen in modo, quo fuit ab Angelico Doctore propositum; ideò autem primum consequens à nobis illarum prætermissit D. Thomas, inferens immediatè inclinationem in bonum apprehensum; quia inclinatio ad formam intelligibilem, non est elicita, sed innata: inclinatio autem ad bonum apprehensum, est elicita, & hæc secunda inclinatio est, quæ ad intentum faciebat.

30 *Arg. 3.* Tertio arguitur: ex inclinatione rei naturalis in suam formam naturalem, ad summum colligi potest appetitus innatus naturæ intellectualis in formam intelligibilem, vel in bonum apprehensum; sed D. Thomas non infert appetitum innatum, sed elicitum in natura intellectuali ad bonum vt apprehensum: ergo illatio non est bona, ac proinde esse nequit demonstratio. Minor constat, nam appetitus innatus naturæ intellectualis, non est voluntas, quam D. Tho. demonstrare intendit in Deo. Maior autem probatur, nam ex appetitu innato non colligitur elicitus, sed appetitus rei naturalis in suam formam naturalem, ex quo infert D. Thomas appetitum naturæ intellectualis in bonum vt apprehensum, est appetitus innatus: ergo ex inclinatione rei naturalis in suam formam naturalam, non infertur appetitus elicitus, sed innatus in natura intellectuali.

31 *Respond.* Respondeo, negando maiorem. Ad probationem distinguo maiorem: ex solo appetitu innato non potest probari elicitus, concedo maiorem: ex appetitu innato, & proportione seruanda inter appetitum, & formam, ad quam consequitur, nego minorem: & concessa minori, distinguo consequens distinctione maioris: non enim probatur appetitus elicitus naturæ intellectualis ad bonum apprehensum adæquatè ex appetitu innato rei naturalis ad formam naturalem, sed ex illo, alio comprincipio assumpto; quod nempè appetitus proportionari debet cum forma. Vnde sicut formam constituentem naturaliter, sequitur appetitus naturalis innatus: ita formam apprehensam, & intelligibiliter conuenientem, seqni debet appetitus rationalis elicitus. Tum, quia forma ad quam consequitur, actus elicitus est. Tum etiam, quia non naturaliter, sed intelligibiliter conuenit. Tum etiam tertio, quia appetitus indifferens est, non naturalis, aut ad vnum determinatus. Tum denique, nam vt arguit Diuus Thomas *infra quæstione* 80. *articulo primo*, cum in natura intellectuali forma altiori modo inueniatur, quam in rebus naturalibus, appetitus consequutus debet etiam altiori modo inuenire supra modum appetendi conuenientem rei naturali, ac proinde quamuis res naturalis appetitu innato in suam formam inclinetur, natura intellectualis bonum apprehensum appetit appetitu rationali elicito.

32 *Dices.* Sed dices, cum forma intelligibili proportionatur appetitus innatus: ergo ex proportione necessario seruanda inter appetitum, & formam, ad quam consequitur, non probatur in natura intellectuali appetitus rationalis elicitus. Probatur antecedens: intellectus naturali appetitu, & innato, fertur in speciem intelligibilem, in verbum, & in intellectionem: ergo appetitus innatus proprotionatur cum illis, quæ sunt formæ intelligibiles.

Respond. Respondeo, appetitum innatum per modum desiderij in formam intelligibilem consequi ad intellectum ratione propriæ entitatis, non autem ad formam intelligibilem; appetitum autem innatum, vel innatam inclinationem per modum gaudij consequi ad intelligibilem formam, prout actuat intellectum, naturaliter, & in esse rei; ac proinde proportionatur cum illa secundum quod actuat, & perficit intellectum naturaliter; vltra hos appetitus est alius in natura intellectuali ad bonum repræsentatum, & vt conueniens propositum, qui cum non consequatur ad formam intelligibilem, prout entitatiuè, & naturaliter actuantem, sed vt proponentem bonum vt consonum naturæ intellectuali, debet cum illa non vt in esse, rei, & naturaliter actuante, sed prout repræsentatiuè bonum proponente proportionari; ac proinde debet esse non innatus, & naturalis, sed elicitus & rationalis. Et iste appetitus est, quem ratio Angelici Doctoris conuincit, & ex qua probat existentiam voluntatis in Deo.

33 *Instabis.* Sed instabis, non solum in formam intelligibilem, vt in esse rei actuantem, sed etiam vt repræsentantem, & proponentem obiectum fertur intellectualis natura per innatum appetitum ergo appetitus innatus, & naturalis proportionatur cum forma intelligibili, non solum, vt in esse rei actuante, sed vt repræsentatiuè obiectum proponente; ac per consequens ex proportione necessario seruanda inter appetitum, & formam, non sequitur appetitus elicitus rationalis in natura intellectuali. Probatur antecedens, in bonum repræsentatum datur appetitus innatus: ergo etiam in speciem repræsentantem, & proponentem ipsum. *Antecedens ostenditur 1.* Antecedens ostenditur primo, voluntas namque naturali appetitu innato fertur in proprium actum, à quo specificatur, & perficitur: ergo etiam in bonum apprehensum, a quo actus specificatur. *Secundo.* Secundo, nam bonum apprehensum, est verè conueniens intellectuali naturæ, & quandoque proportionatum; sed in omne conueniens proportionatum datur inclinatio, vel appetitus innatus: ergo natura intellectualis fertur in bonum apprehensum per innatum appetitum.

34 *Respond. Ad 1. probationem.* Respondeo, negando antecedens: ad probationem, nego antecedens: ad cuius primam probationem, concesso antecedenti, distinguo consequens: in bonum apprehensum, quatenus immediatè specificat actum voluntatis, & mediatè voluntatem, concedo consequentiam: prout appetibile appetitu indifferenti secuto ad apprehensionem, siue ad formam intelligibilem, nego consequentiam. Ex quo solum sequitur, appetitum innatum proportionari cum bono apprehenso, prout voluntatem specificat, cæterum hic appetitus non consequitur ad apprehensionem, sed ad ipsam voluntatis naturam.

Ad 2. Ad secundam, distinguo maiorem: conuenientia apprehensa, concedo maiorem: conuenientia naturali præueniente apprehensionem, nego maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: nam appetitus innatus non est respectu omnis conuenientis, conuenientia proportionata, sed tantum in id quod conuenientis est conuenientia proportionata non sequuta ad apprehensionem.

§. V.

Vltimum argumentum proponitur, & explicatur, an omne intellectiuum debeat esse volitiuum.

35 *Vltimo arg.* Denique arguitur: vt ex intellectu demonstretur existentia voluntatis in Deo, deberet omne intellectiuum necessario esse volitiuum: ita vt natura intellectiua non volitiua implicaret; sed hæc connexio non datur, nec implicat natura intellectiua non volitiua: ergo ex intellectu nequit demonstrari existentia voluntatis in Deo. Illatio est legitima. Maior videtur certa; nam demonstratio vnius prædicati per aliud, petit inter vtramque necessariam connexionem, in radice indispensabilem, etiam

etiam de potentia absoluta: quo circa intellectiuum nequit ex gradu vitæ demonstrari, nec viuens per gradum substantiæ, quia potest dari viuens, quod intellectiuum non sit, & potest dari substantia non viuens: ergo si est dabilis de potentia absoluta natura intellectiua, non volitiua, non poterit volitiuum demonstrari per intellectiuam.

36 *Minor ostenditur 1.* Minor autem ostenditur primo, nam intellectiuum est prius volitiuo; sed omne prius potest, saltim de potentia absoluta, sine posteriori inueniri: ergo non datur connexio; & consequenter non implicat natura intellectiua non volitiua. *Secundo.* Secundo, quia ex eo quod detur natura intellectualis, non volitiua, non sequitur verificari duas propositiones contradictorias: ergo non implicat prædicta natura. *Tertio.* Tertio, nam eadem est proportio intellectionis cum volitione, saltim possibili, & non repugnante, quæ est intellectiui cum volitiuo; sed non implicat cognitio, ad quam repugnet consequi volitionem: ergo non implicat intellectiuum non volitiuum. Discursus tenet. Maior constat, nam Diuus Thomas probat voluntatem consequi ad intellectum, quia ad intellectionem sequitur, vel nata est sequi volitio: ergo eadem est proportio.

37 *Illa minor prob. 1.* Minor autem ostenditur primo: sicut enim intellectionem sequitur rationalis appetitus, ita sensationem sequitur animalis; sed dabilis est sensatio impotens excitare appetitum animalem, quam proinde nequit sequi: ergo erit dabilis cognitio impotens excitare appetitum rationalem, ad quam consequi nequeat. *Secundo.* Secundo probatur minor, nam potest Deus apud se ipsum decernere, negare Petro concursum ad omnem actum voluntatis, & decretum Petro reuelare, & huic reuelationi posset Petrus assentiri; sed huiusmodi assensus exhibitus prædictæ reuelationi, esset impotens excitare rationalem affectum: ergo dabilis est cognitio, cui repugnet coniungi cum affectu rationali. Minor probatur: assensus prædictæ reuelationi exhibitus, est ab intrinseco cum reuelatione connexus, reuelatio cum decreto, decretum cum negatione concursus, & hæc cum negatione affectus: ergo de primo ad vltimum, assensus exhibitus præfatæ reuelationi esset ab intrinseco connexus cum negatione affectus rationalis in Petro; & consequenter repugnaret illi assensui, excitare affectum in voluntate.

38 *Prima solutio.* Huic argumento variè occurritur ab Auctoribus nostræ sententiæ. Prima solutio est quorundam Recentiorum asserentium, non repugnare naturam intellectiuam, quæ volitiua non sit, & nihilominus discursum D. Thomæ efficacem, & demonstratiuum esse; non enim arguit ex conceptu intellectiui, vt sic, sed ex conceptu intellectiui perfectissimi; licet autem intellectiuum vt sic, non sit necessario cum volitiuo connexum, intellectiuum perfectissimum, necessario infert volitiuum; ac proinde, quamuis possit intellectiuum sine volitiuo inueniri; nihilominus ratio D. Thom. rectè volitiuum in Deo ex intellectiuo demonstrat: iuxta quam doctrinam ad argumentum respondetur in forma, negando maiorem, sed sufficit intellectiuum perfectum, necessario volitiuum inferre, vt ratio Diui Thomæ sit efficax ad inferendam voluntatem in Deo ex illius intellectu.

39 *Secunda.* Alij per extremum docent, omne intellectiuum esse necessario volitiuum: & hoc necessarium esse vt voluntas per intellectum demonstretur in Deo, ita videntur supponere nostri Thomistæ, & ex Patribus Societatis, Suarez, Valentia, Herice, Fasolis, Granados: & cæteri, quos pro nostra sententia citauimus.

40 *Pro vera solutione asseritur primo.* Inter has duas sententias, media via incedendum existimo, & asserendum primo; si defectus volitiui in natura intellectuali, necessario petat ex defectu aliquo in ratione intellectiui prouenire, potest absolutè demonstrari voluntas per intellectum in Deo esto admittatur possibilis natura intellectiua, non volitiua: secus autem iuxta mentem D. Thomæ. *Prob. prima pars asserti.* Prima pars huius asserti probatur, nam in hac suppositione, quod intellectiuum non inferat volitiuum, prouenit ex imperfectione intellectiui: ergo in intellectiuum perfectum necessario cum volitiuo connectitur: & consequenter potest esse principium demonstrationis illius; sed in Deo est perfectissima ratio intellectiui, & intellectus Dei perfectissimus est: ergo ex illo potest demonstrari voluntas, quamuis admittatur possibilis natura intellectiua non volitiua ex defectu rationis intellectiui.

41 *Secunda.* Secunda pars eiusdem asserti probatur, nam ratio D. Thomæ non procedit ex intellectiuo Dei, sed ex intellectiuo vt sic: ergo sentit, non posse intellectiuum non inferre volitiuum; & consequenter, si admittatur possibilis natura intellectiua, non volitiua, non subsistit demonstratio D. Thom. iuxta veram intelligentiam illius. Antecedens probatur: nam ratio Diui Thomæ hæc est: *voluntas sequitur intellectum; sed in Deo est perfectissimus intellectus: ergo est in illo perfectissima voluntas.* Sed maior huius discursus non est de intellectu diuino, sed de intellectu in communi: ergo ratio D. Thomæ non procedit ex intellectiuo Dei, sed ex ratione intellectiui in communi.

42 Asserendum est secundo, si defectus volitiui in natura intellectiua non proueniat ex defectu in ratione intellectiuæ, neque etiam absolutè potest demonstrari ex intellectu voluntas, aut ex intellectiuo volitiuum in Deo. *Asseritur secundo.* Quod patet, nam vt volitiuum demonstretur per intellectiuum, debet hoc esse causa, vel ratio illius, sed in hypotesi admissa, intellectiuum, nec est causa, nec ratio volitiui: ergo in illa, nequit volitiuum Dei per intellectiuum demonstrari, neque ex intellectu voluntas. Discursus est euidens, maior certa, nam demonstratio à priori, de qua in præsenti fit sermo, petit per causam, vel saltim rationem à priori procedere.

Minor ostenditur 1. Minor autem ostenditur primo, quando namque affirmatio causa est, vel ratio affirmationis, negatio etiam est causa, vel ratio negationis, sicut quia affirmatio rationalitatis est causa affirmationis risibilitatis, negatio rationalitatis causa negationis risibilitatis est: ergo dato defectum, aut negationem perfectionis in ratione intellectiui, non esse causam, vel rationem negationis volitiui, nequit affirmatio intellectiui esse causa, vel ratio volitiui. *Secundo.* Secundo, nam eo ipso quod perfectius intellectiuum esset causa, vel ratio volitiui, quod perfectum intellectiuum est, necessario est volitiuum: ergo negatio volitiui necessario debet in negationem intellectiui reduci; & consequenter, si negatio, aut defectus volitiui, non nascitur ex defectu intellectiui, hoc illius causa esse nequit, nec ratio à priori.

43 *Asseritur tertio.* Asserendum est tertio: implicare naturam intellectiuam non volitiuam. Ita frequenter Discipuli Diui Thomæ, tum in præsenti, tum etiam in libris de anima, & ex Patribus Societatis Suarez 1 *p. lib. 3. de attributis Dei positiuis cap* 6. Valentia *in præsenti puncto primo*, Herice, Granadus, & Fasolis *vbi supra allegati*, quos frequentius alij Recentiores sequuntur. *Prob. 1. Recentiores.* Assertionem probant aliqui apud Recentiores: primo; nam intellectus ordinatur ad voluntatem: ergo intellectiuum sine volitiuo nequit subsistere.

Secundo. Secundo: nam creatura rationalis ab irrationali distinguitur, ex eo quod, illa habet appetitum elicitum, ista vero solum innatum: ergo implicat rationalis creatura incapax appetitus eliciti, & consequenter implicat natura intellectualis non volitiua. *Tertio.* Denique illam probant, nam finis principij cognoscitiui, & illorum actuum, est, proponere cognoscenti obiecta appetenda, & fugienda ad sui conseruationem: frustra enim videret animal cibum, quem non posset appetere, frustraque ouis lupum videret, audiretque leonis rugitum, si non posset fugere, neque timere; sed reddito impossibili fine, ordinata ad finem non remanent possibilia: ergo cui repugnat appetitus elicitus, repugnat cognitio; & consequenter implicat natura potens cognoscere, & impotens velle.

44 *Primum fundamentum asseritur.* Hæc tamen argumenta non vrgent, non primum: nam falsum est, intellectum esse propter voluntatem: natura namque id quod perfectius est, non ordinat ad imperfectius vt finem: intellectus autem est perfectior voluntate, vt cum Diuo Thoma 1. *part. quæst.* 82. *artic.* 3. docent omnes eius discipuli, & frequentius alij Metaphysici, & Theologi: ergo propter voluntatem non est. *Secundo.* Nec secundum, vt enim docet Diuus Thomas 1. *parte quæst.* 78. *artic.* 1. *ex Phylosopho lib.* 2. *de anima Textu* 27 appetitiuum non constituit specialem gradum vitæ, sed consequitur ad intellectiuum: ergo appetitus elicitus non potest creaturam rationalem ab irrationali distinguere. *Confirm.* Quod amplius vrgetur, quia namque appetitus innatus consequitur formam, non potest primo distinguere, sed primam rei constitutionem, & distinctionem supponit; sed etiam appetitus elicitus, seu vis appetitiua formam consequitur: ergo nequit primam constitutionem, nec distinctionem præstare.

45 *Ad vltimum respondetur.* Et ex his ad vltimum argumentum respondeo, negando maiorem: finis namque principij cognoscitiui non est proponere voluntati obiecta fugienda, vel prosequenda, sed veritatis cognitio: vnde suprema fœlicitas in cognitione consistit, vt cum Diuo Thoma 1 2. *quæst.* 3. *artic.* 4. docent omnes eius discipuli, & frequentius alij Theologi; suprema autem fœlicitas propter se quæritur, nec ad aliud ordinatur vt finem: ergo finis intellectus, vel principij intellectiui non est proponere obiecta fugienda, vel prosequenda, sed veritatis contemplatio.

46 *probatur nostrum assertum.* Vnde his rationibus omissis, probatur nostra, & communis assertio hoc argumento: implicat natura intellectiua entis, & non intellectiua boni conuenientis ipsi; sed implicat natura intellectiua boni vt conuenientis ipsi naturæ, & non volitiua: ergo implicat natura intellectiua non volitiua. Discursus legitimus est: præmissæ autem indigent probatione. Maior probatur: implicat natura intellectiua entis, & non intellectiua omnis contenti sub ratione entis; sed bonum vt conueniens naturæ intellectiuæ, continetur sub ratione entis: ergo implicat natura intellectiua entis, & non intellectiua boni, vt conuenientis naturæ intelligenti. *Vrgetur.* Quod amplius vrgetur: bonum enim vt conueniens naturæ intelligenti, non est maioris abstractionis, vel immaterialitatis, quam ens; sed implicat natura intellectiua entis, & non intellectiua illius, quod non excedit entis immaterialitatem: ergo implicat natura intellectiua entis, & non intellectiua boni, vt conuenientis naturæ intelligenti.

Dein-

47 *Minor ostenditur primo.* Deinde minor discursus facti ostenditur primo: sic enim inter se comparantur principia, sicut principiorum obiecta; sed implicat bonum intellectum, quod non sit volibile: ergo implicat principium intellectiuum boni, quod non sit volitiuum. *Secundo.* Secundo, nam implicat cognitio boni vt conuenientis, quæ non sit excitatiua amoris erga tale obiectum: ergo implicat principium cognoscitiuum boni vt sibi conuenientis, quod non sit excitatiuum ad amorem talis boni, sed non potest esse excitatiuum alterius nisi sui ipsius: ergo implicat principium cognoscitiuum boni, vt sibi conuenientis, quod non sit excitatiuum sui ad amorem talis boni; sed excitatiuum implicat, si implicet excitabile: ergo implicat principium cognoscitiuum boni vt sibi conuenientis non excitabile ad amorem illius: & consequenter implicat principium cognoscitiuum boni vt sibi conuenientis non volitiuum illius.

48 *Confirm.* Quod amplius vrgetur: implicat cognitio boni vt conuenientis, ad quam nequeat consequi appetitus elicitus erga bonum cognitum vt conueniens: ergo implicat principium cognoscitiuum boni vt conuenientis, quod non possit tale bonum appetere appetitu elicito: consequentia patet, nam sic comparatur vis appetitiua cum vi cognoscitiua, sicut appetitio actualis possibilis, cum actuali cognitione. Antecedens autem probatur primo: *Antecedens probatur 1.* nam cognitio boni vt conuenientis, quæ de facto datur, essentialiter habet annexam possibilitatem appetitus eliciti erga bonum cognitum; sed connexio ista non aliunde illi conuenit, nisi quia ergo bonum vt conueniens versatur: ergo omnis cognitio boni vt conuenientis, habet essentialem connexionem cum possibilitate amoris boni cogniti vt conuenientis; & consequenter implicat cognitio boni vt conuenientis, ad quam consequi non possit amor boni cogniti.

Secundo. Secundo probatur: implicat forma naturalis, ad quam non sequatur appetitus innatus boni naturalis conuenientis ratione formæ: ergo implicat forma intelligibilis terminata ad bonum vt conueniens, ad quam consequi non possit appetitus aliquis talis boni; sed ad boni apprehensionem nequit consequi appetitus innatus, iste namque necessarius est, & formam naturalem consequitur: ergo elicitus: & consequenter implicat cognitio boni vt conuenientis, ad quam nequeat consequi appetitus elicitus boni vt conuenientis cogniti.

§. VI.

Vltimo argumento occurritur.

49 *Respond. ad argumentum principale: & ad primam probationem.* Qua doctrina præsupposita, ad vltimum argumentum respondeo, concessa maiori negando minorem. Ad primam illius probationem, concessa maiori, nego minorem; nam quod prius est, si sit cum posteriori connexum, non potest sine posteriori subsistere, quod autem prioritas, connexioni non obstet: constat primo in actione, quæ prior est termino, vtpotè illius causa, & tamen connexionem essentialem habet cum termino. Secundo, in essentia, quæ prior est proprietatibus, & tamen cum his connexionem habet connaturalem in omnium sententia, & in aliquorum sententia essentialem. Tertio, in omnipotentia, quæ prior est possibilitate creaturarum, & tamen in veriori sententia habet essentialem connexionem cum illa. Quarto, in decreto libero Dei, quod sub denominatione libertatis actualis, essentialiter connectitur cum obiecto liberè volito, & tamen est prius illo. Ac denique in appetitu innato, qui posterior est forma naturaliter conueniente, & tamen forma naturalis sine appetitu innato ad bonum naturale repugnat. Sicuti ergo ista consequentia non valet: *forma naturalis est prior appetitu innato boni consoni ratione formæ: ergo potest dari forma naturalis sine appetitu innato:* ita pariter hæc consequentia non tenet: *cognoscitiuum est prius volitiuo: ergo potest dari natura intellectiua non volitiua.*

50 *Ad 2. probationem minoris.* Ad secundum, nego antecedens: contradictoriæ autem, quarum veritas consequitur ex natura intellectiua non volitiua, sunt istæ, nempè: *hæc natura est intellectiua: hæc natura non est intellectiua*; veritas primæ supponitur veritas autem secundæ probatur, quia non stat esse intellectiuam entis, & non intellectiuam boni; sed non est intellectiua boni: ergo nec est intellectiua entis, & consequenter intellectiua non est. Probatur minor: non enim stat esse intellectiuam boni, & non esse excitatiuam sui ad amorem talis boni; sed non est excitatiua sui ad amorem boni apprehensi; cum non est excitabilis, vtpotè non volitiua: ergo non est cognoscitiua boni.

51 *Ad 3. respond. 1.* Ad tertiam probationem minoris, non vno modo respondetur ab Authoribus nostræ sententiæ. Prima solutio concedit maiorem, & negat minorem: non enim est dabilis cognitio, quam consequi non possit affectio, vel appetitus elicitus. Et ad primam probationem minoris respondent, sensationem sensuum exteriorum consequi appetitum internum. Ad secundam multiplex adhibetur responsio. Quidam apud Heriçe *supra cap. 5. num. 17.* respondent, posse Deum decretum illud formare de non concurrendo cum Petro v. g. ad aliquem actum amoris, non tamen posse decretum hoc ipsi Petro reuelare: eo quod assensus illi reuelationi repugnat, repugnante autem assensu ad reuelationem, & reuelatio repugnat; repugnantiam autem assensus probant, quia ex illo sequentur duo contradictoria, nempè, excitare posse ad effectum, & non posse ad illum excitare.

Contra insurgit Heriçe. Quam doctrinam impugnat Heriçe; quia ex tali assensu non sequentur duæ contradictoriæ: ergo non repugnat assensus; & consequenter nec reuelatio prædicti decreti. Antecedens probat; nam esse excitatiuum amoris remotè, & quantum est de se, & non esse excitatiuum proximè ex defectu concursus parati ad affectum non sunt contradictoriæ. Tum, quia non est affirmatio, & negatio eiusdem prædicati, sed diuersi; affirmatur namque vis remota, & negatur proxima vis ad excitandum affectum, quæ diuersa sunt prædicata. Tum etiam, quia non sunt de eodem secundum eandem rationem; nam vis excitatiua affirmatur de prædicto assensu ratione propriæ entitatis, negatur autem vis proxima ratione defectus concursus parati a Deo; sed ex illo assensu dato, solum sequitur, esse excitatiuum, quantum est de se, & remotè, & non esse proximè excitatiuum ob negatum Dei concursum: ergo ex illo non sequentur contradictoriæ, ac proinde non repugnat. 52

Solutio ipsius Authoris. Iuxta quam doctrinam, illa solutione reiecta, respondet Heriçe, concessa maiori distinguendo minorem: esset impotens proximè ad excitandum affectum, concedit minorem: esset impotens impotentia remota, negat minorem, & distinguit consequens; consequentiamque concedit de repugnantia negante vim proximè excitatiuam: negat autem de repugnantia excludente vim excitatiuam remotè. Vnde iudicium illud præstitum reuelationi diuinæ proponenti decretum non concurrendi ad aliquem voluntatis affectum, esset remotè amabile, *vt quod*, & *vt quo* ratione propriæ entitatis, & ratione obiecti cogniti per ipsum; esset autem impotens proximè amari; quia proxima amabilitas præter bonitatem obiecti addit paratum concursum omnipotentiæ diuinæ: supposito autem decreto non concurrendi ad aliquem voluntatis affectum, non adest paratus, sed potius negatus concursus: ac per consequens iudicium illud non esset proximè amabile, nec vt *quod* per modum obiecti, nec vt *quo* per modum approximationis obiecti, vel boni apprehensi. 53

Reijcitur primo. Displicet autem istius Authoris solutio, ex cuius impugnatione constabit debilitas fundamenti, quo primam solutionem reiecit: fateor quidem, posse stare vim remotam alicuius actionis absque proxima virtute, vt constat in casu, in quo Deus statueret non concurrere cum intellectu creato ad actum aliquem intelligendi. Tunc enim, omnis entitas creata maneret remotè intelligibilis, non vero esset intelligibilis proximè, dato quod proxima intelligibilitas consurgat ex entitate, & ex concursu diuinæ omnipotentiæ parato; quod autem habenti virtutem remotam virtus proxima ab intrinseco essentialiter repugnet, est omnino implicatorium, potest quidem natura intellectiua remotè, virtute proxima ad intelligendum carere; implicat autem, quod naturæ remotè intellectiuæ, ab intrinseco repugnet vis proximè intellectiua: hoc enim perceptibile non est, & sic in pluribus alijs exemplis, quod non attendit, vel noluit prædictus Auctor attendere: sed assensui præstito diuinæ reuelationi, de decreto non concurrendi cum Petro ad aliquem voluntatis affectum, ab intrinseco repugnat vis proxima excitatiua amoris in voluntate, vt fatetur Heriçe, & ex dicendis constabit: ergo in illo assensu nequit esse vis remota ad excitandum affectū. 54

Confirm. Quod argumentum, mihi euidens, potest amplius declarari, & vrgeri: non stat vis remota ad effectum, vel actum cum repugnantia essentiali ab intrinseco virtutis proximæ in ordine ad talem actum; sed prædicto assensui, vel iudicio essentialiter repugnat vis proxima ad excitandum affectum, vt fatentur Heriçe, & ex dicendis fiet manifestum: ergo in tali assensu, aut iudicio esse nequit vis remota ad affectum excitandum. Illatio cum minori tenet. 55

Maior ostenditur primo. Maior autem ostenditur primo, non stat vis remota intellectiua cum repugnantia essentiali ab intrinseco virtutis intellectiuæ proximæ, nec vis radicaliter, aut remotè visiua cum repugnantia essentiali ab intrinseco, virtutis proximæ ad videndum, & sic de alijs: ergo in vniuersum est verum, non stare virtutem radicalem, aut remotam in ordine ad effectum, vel actum cum repugnantia essentiali ab intrinseco virtutis proximæ ad illus. *Secundo.* Secundo probatur, nam id quod ab aliquo exigitur, nequit illi ab intrinseco repugnare; sed vis remota petit connaturaliter proximam: ergo non stat vis remota cum repugnantia essentiali ab intrinseco, proximæ.

Secundo impugnatur Heriçe. Secundo impugnatur solutio; nam dato in prædicto assensu esse virtutem remotam ad excitandum affectum cum repugnantia essentiali vis proximæ excitatiuæ, adhuc argumentum non soluitur: ergo est insufficiens solutio. Probo antecedens, vt enim prædictus Author fatetur, sic comparatur possibilitas amoris ad iudicium actuale, sicut vis volitiua ad intellectiuam: ergo si est possibile iudicium actuale cum repugnantia essentiali possibilitatis proximæ amoris, erit possibilis intellectualis natura cum repugnantia essentiali virtutis proximæ volitiuæ; & consequenter 56

quenter licet remota vis volitiua demonstrari possit ex intellectiuo remotè, non tamen demonstrari poterit per intellectum voluntas, cuius contrarium defendere conatur Herice.

57 *Insurgit pro sua solutione* Sed arguit prædictus Author; stat aliquid remotè intelligibile ab intellectu creato, cum repugnantia essentiali proximæ intelligibilitatis ab ipso: ergo stare poterit in prædicto iudicio vis remota ad excitandum affectum cum repugnantia essentiali virtutis proximæ excitatiuæ. Consequentia tenet à paritate rationis. Antecedens autem probat: potest Deus apud se ipsum decernere, numquam concurrere cum intellectu creato ad aliquem actum; sed hoc decretum est remotè intelligibile ab intellectu creato cum repugnantia essentiali proximæ intelligibilitatis ab ipso: ergo verum est antecedens. Maior constat, Deus namque est liber in concurrendo cum causa secunda creata, & consequenter potest apud se ipsum decernere, numquam cum illa concurrere.

Minor pro 2. parte est nota. Minor pro secunda parte nota videtur; nam decretum illud habet essentialiter annexam negationem concursus diuini: at sine concursu parato ad concurrendum cum intellectu creato, non stat proxima intelligibilitas: ergo decretum illud habet essentialiter annexam negationem proximæ intelligibilitatis. *Pro 1. probatur* Pro prima vera parte probatur; nam decretum illud est ens, & verum; sed omne contentum sub ente, est intelligibile ab intellectu creato, saltim remotè: ergo tale decretum est intelligibile remotè ab intellectu creato.

57 *Respond.* Respondeo, distinguendo primum antecedens: remotè intelligibile per non repugnantiam, vt intelligatur ex conceptu differentiali, concedo antecedens: per positiuam exigentiam intellectionis sui ab intellectu creato, nego antecedens, & consequentiam. Cui distinctioni non obstat antecedentis probatio; nam decretum illud diuinum ex ratione communi entis, & veri non habet remotam intelligibilitatem positiuam; sed negatiuam, id est, non repugnantiam, vt intelligatur, ex conceptu illo communi; stat autem cum non repugnantia alicuius prædicati ex conceptu communi repugnantia eiusdem prædicati ex conceptu differentiali, vt constat in homine, cui ex conceptu entis non repugnat diuinitas, nec ex conceptu animalis irrationalis: quæ tamen prædicata repugnant homini ex alijs conceptibus; diuinitas quidem ex conceptu entis creati; & irrationalitas ex vltima differentia, nempè, rationalitate; & consequenter potest prædicto decreto ex differentiali conceptu essentialiter repugnare intelligi ab intellectu creato, quod eidem non repugnat ex conceptu entis, & veri.

59 *Explicatur amplius solutio.* Secus contingit in positiuis prædicatis: non enim potest repugnare ex vno conceptu, quod ex alio conuenit positiuè, vt quia homini ex conceptu animalis competit positiuè vis ad sentiendum, nequit eidem homini vis sensitiua repugnare ex quovis alio conceptu differentiali; vis autem excitatiua affectus, quam contendit Herice inuenire in omni iudicio intellectus, vt ex illa inferat vim volitiuam in omni natura intellectuali, non est per non repugnantiam ex conceptu communi, sed per positiuam exigentiam remotam; aliàs non concluderet vim volitiuam in omni natura intellectuali; sed tantum non repugnantiam ad volendum ex communi conceptu naturæ intellectualis, quam nullus ex Auctoribus contrarijs negat, nec potest negare; etenim naturæ intellectiuæ non volitiuæ, quam opposite Auctores censent possibilem, non repugnat velle ex conceptu naturæ intellectualis sibi, & cæteris communi: aliàs omnibus repugnaret, sed ex aliquo differentiali conceptu, quo distingueretur à naturis intellectualibus datis de facto. Vnde argumentum illius inefficax est.

60 *Vlterius confirm.* Ex dictis manifestè apparet inefficacia argumenti, quo prædictus Auctor primam solutionem reiecit; si namque de essentia omnis iudicij intellectualis, est habere vim ad excitandum affectum in voluntate, implicat iudicium illud; cuius non implicatio perperam ab Herice probatur, per virtutem remotam cum repugnantia virtutis proximæ, vt demonstrauimus. Vnde impugnatio illius solutionis ex dicendis est petenda.

61 *Secunda solutio.* Aliorum solutio est, prædictum assensum fidei, ab intrinseco, solum supponere reuelationem diuinam, & decretum reuelatum, non autem negationem concursus cum voluntate creata: hæc namque habetur ex vi decreti, non autem ex natura assensus fidei; quia si per impossibile cum reuelatione Dei, & cum decreto efficaci de non concurrendo, posset coniungi concursus prædictus, assensus subsisteret; ac proinde talis assensus vim habet ad excitandum affectum in voluntate. Ita Ouiedo in Metaphysica, *tom. 2. controuersia 5. punct.* 6.

62 *Cōtra 1.* Sed nec placet ista solutio, & reijcitur primo; nam assensus ille fidei essentialiter petit reuelationem veram (supponimus namque cum communi sententia, actum fidei esse essentialiter verum; & consequenter essentialiter exigere diuinam relationem, non apparentem, sed veram: de quo in materia de fide) reuelatio essentialiter supponit decretum de non concurrendo, decretum essentialiter petit negationem concursus diuini: & consequenter negationem actus voluntatis futuri: ergo de primo ad vltimum, assensus prædictus fidei essentialiter petit saltim mediatè, non futuritionem diuini concursus, & affectus voluntatis; sed habens sufficientiam proximam, vel remotam ad effectum, vel actum, nec immediatè, nec mediatè potest ab intrinseco exigere non existentiam illius: ergo in tali assensu esse nequit vis proxima, vel remota ad excitandum affectum in voluntate.

Secundo reijcitur; demus namque, Deum Petro reuelare, numquam illi præstiturum concursum ad aliquem voluntatis affectum, & Petrum huic reuelationi assensum præstare, quod, esse possibile, non negabunt Recentiores primum casum admittentes; tum sic argumentor: iste assensus essentialiter exposcit negationem concursus diuini: cum sit essentialiter verus, & consequenter essentialiter petat veritatem obiectiuam, quæ in negatione concursus consistit, & per affirmationem concursus destruitur: ergo petit ab intrinseco negationem affectus in voluntate, taliter, quod si per impossibile affirmaretur affectus, ille assensus destrueretur. 63 *Secundo reijcitur.*

Et augetur difficultas, demus, Deum Petro v. g. reuelare, nullum in illo exciturum esse affectum, nec per modum fugæ, nec per modum prosecutionis: & Petrum huic reuelationi assentiri, iste assensus est ratione sui essentialiter verus: ergo ratione sui essentialiter exigeret sui obiecti veritatem; at hæc veritas consisteret in negatione omnis affectus in voluntate: ergo ratione sui essentialiter exigeret huiusmodi negationem; & consequenter cum opposita affirmatione nequit talis assensus componi. 64 *Confirm.*

Denique alij Recentiores respondent, in prædicto assensu esse vim excitatiuam affectus in actu primo, quia quod affectus futurus non sit, non est ob repugnantiam, aut implicationem affectus; sed quia Deus non vult concurrere ad illum; licet autem non sit possibilis vis excitatiua affectus non futuri, quia implicantis, non repugnat in cognitione vix excitatiua affectus non futuri, ratione nolitionis diuinæ: Ita Fuster Præpositus Valentinus *disputat.* 1. *de voluntate Dei, cap. 2 part. 2. num. 47.* Verum hi Recentiores non videntur efficaciam argumenti caluisse: vndecumque namque non futuritio affectus proueniat, repugnat vis remota, vel proxima ad excitandum affectum in forma ab intrinseco essentialiter exigente non futuritionem affectus, sed assensus, de quo disputamus, ab intrinseco essentialiter exposcit non futuritionem affectus in voluntate: ergo in tali assensu repugnat vix proxima, vel remota ad affectuum excitandum. 65 *Tertia solutio.* *Contra.*

Vnde omissis his solutionibus, ad tertiam illam probationem minoris respondeo, distinguendo maiorem; eadem est proportio intellectionis boni vt conuenientis cum volitione vt possibili, quæ intellectui cum volitiuo, concedo maiorem: omnis intellectionis, nego maiorem, & distinguo minorem: cognitio boni vt conuenientis, nego minorem: alia cognitio, concedo minorem, & nego consequentiam. Contra quam distinctionem non obstant probationes minoris: non prima; nam sensationes exteriores, quia in gradu immaterialitatis infimo existunt, taliter terminantur ad sua obiecta sensibilia, quod bonitatem vt subiecto conuenientem non attingunt; ac proinde ad illas non est natus consequi sensitiuus affectus, saltim immediatè, quidquid sit de illa mediata consecutione affectus sensitiui interioris. 66 *Vera solutio ad 3. probationem minoris. Ad 1. probationem minoris.*

Et ex his corruit secunda probatio: nam esto, possit Deus reuelare decretum de non concurrendo cum Petro ad affectum voluntatis, & Petrus possit huic reuelationi assentiri, non tamen poterit decretum illud, vt conueniens hic, & nunc, nec vt hic, & nunc disconueniens propriæ voluntati proponere; ac proinde non mirum, quod ad assensum illum nequeat consequi affectus in voluntate; non enim omne iudicium intellectus potest excitare affectum, sed iudicium practicum terminatum ad obiectum vt bonum, & vt hic, & nunc conueniens, aut disconueniens, vt docet Diuus Thomas 1. 2. *quæst. 9. art. 1. ad 2.* illis verbis: *Dicendum, quod sicut imaginatio formæ sine æstimatione conuenientis, vel nociui non mouet appetitum sensitiuum: ita nec apprehensio veri sine ratione boni, & appetibilis, vnde intellectus speculatiuus non mouet; sed intellectus practicus, vt dicitur in tertio de anima.* 67 *Ad 2.*

Quo circa Diuus Thomas 1. *Contra Gentes cap. 72.* vt probaret voluntatem in Deo, non sumpsit pro medio intellectionem vtcumque, sed intellectionem boni, sic arguens: *omne intelligens non solum ens, sed etiam bonum, est volens; sed Deus intelligit non solum ens, sed etiam bonum, cum sit perfectissimum intelligens: ergo est volens*, id est, potens velle. Non ergo omnis intellectio nata est voluntatem mouere, sed intellectio practica boni; quod est voluntatis obiectum vt hic, & nunc conuenientis, ac proinde ex eo quod sit aliqua cognitio possibilis impotens ad excitandum affectum, non sequitur esse possibilem naturam intellectiuam non volitiuam, quia Diuus Thomas non omnem cognitionem, sed tantum illam, quæ terminatur ad bonum vt conueniens subiecto, æquiparat cum principio intellectiuo quoad connexionem cum volitione possibili. 68 *Explicatur hoc amplius.*

Sed contra illam solutionem oppones primo; nam Diuus Thomas *infra quæst. 80 art. 1.* loquitur vniuersaliter, docens, ad quamlibet formam sequi aliquam inclinationem, vt inde inferat 69 *Contra ...*

ad

Iutionem insurges 1. ad formam intelligibilem consequi appetitum elicitum; sed quodlibet iudicium intellectus, est forma intellectualis: ergo ad omne iudicium intellectus aptus est consequi appetitus elicitus, vel deficit doctrina D. Thomæ.

Secunda. Secundo, nam in præsenti articulo, exinde probat, ad formam intelligibilem consequi appetitum rationalem, quia per illam constituitur intellectus in actu intelligibiliter, sicut res naturalis constituitur per formam naturalem in actu in esse naturali; sed omnis forma intelligibilis constituit intellectum in actu intelligibiliter: ergo ad omnem natus est consequi appetitus rationalis.

70 *Tertio.* Tertio, nam docet Diuus Thomas ad formam intelligibilem consequi appetitum elicitum, sicut innatus ad formam naturalem consequitur; sed ad omnem formam naturalem consequitur appetitus innatus: ergo ad omnem formam naturalem consequitur appetitus innatus: ergo ad omnem formam intelligibilem, & consequenter ad omnem intellectionem consequitur

Quarta. appetitur elicitus. Quarto, nam si esset possibilis cognitio, ad quam consequi non posset appetitus rationalis elicitus, sequeretur, esse possibilem naturam intellectiuam nullatenus volitiuam; consequens nostræ doctrinæ aduersatur: ergo & tradita solutio.

Sequela prob. 1. Probatur sequela primo, quia non implicat natura intellectualis adæquata cum illa cognitione, cui repugnat appetitus elicitus, non enim potest huius implicationis ratio assignari; sed naturæ adæquatæ cum cognitione, cui repugnaret excitare affectum in voluntate, essentialiter repugnaret volitio, vt per se est manifestum: ergo concessa cognitione, cui repugnet excitare appetitum, concedenda est possibilis natura intellectualis nullatenus volitiua.

71 *Secundo.* Secundo probatur sequela, vt enim in nostra solutione docuimus, ad nullam cognitionem purè speculatiuam, quamuis terminatam ad bonum, potest consequi appetitus elicitus; sed non potest assignari implicatio naturæ intellectiuæ tantum speculatiuè cum repugnantia ad intelligendum practicè: ergo admissa cognitione impotente ad excitandum affectum in voluntate, admitti debet possibilis natura intellectiua non volitiua.

Tertio. Tertio probatur, quia namque de facto dantur sensationes exteriores non valentes regulare appetitum sensitiuum, debet necessario admitti possibilis natura sensitiua non appetitiua: ergo pariter, concessis actibus intellectus non valentibus excitare appetitum rationalem, concedi debet possibilis natura intellectualis non appetitiua appetitu rationali. Antecedens probatur: non enim potest assignari implicatio naturæ sensitiuæ, tantum sensatione exteriori; sed eo ipso quod sensationi exteriori, repugnet excitare appetitum sensitiuum, naturæ sensitiuæ, solum sensationi exteriori repugnauit appetere: ergo quia de facto dantur sensationes exteriores, non valentes excitare appetitum debet necessario admitti possibilis natura sensitiua non appetitiua.

72 *Respond. ad 1.* Hæc tamen argumenta non vrgent, nec veritatem traditæ solutionis infringunt. Et quidem de mente Diui Thomæ dubitari non potest, vt enim ex ipso vidimus, non omnis actus intellectus est potens excitare, aut regulare volitionem, sed solum iudicium practicum de bono vt hic, & nunc conueniente. Vnde ad primum respondeo, explicando maiorem: vniuersaliter per distributionem completam pro singulis generum, nego maiorem: per distributionem incompletam, pro generibus singulorum, concedo maiorem: & concessa minori, nego consequentiam: nam licet ad formam naturalem sequatur inclinatio innata, ad formam intelligibilem inclinatio elicita rationalis, & ad formam sensibilem inclinatio, seu appetitus elicitus sensitiuus, per quod verificatur, ad omnem formam consequi proportionatam inclinationem, ly *omne* distribuente incompletè pro generibus singulorum, non tamen ad omnem formam intelligibilem sequitur appetitus rationalis, nec ad omnem formam sensibilem sequitur appetitus sensitiuus, quod necessarium erat, vt vera esset propositio per distributionem completam: esse autem sic explicandam mentem Angelici Præceptoris, constat; nam si intelligeretur distributiuè completè, sequeretur in illius doctrina manifesta contradictio.

Ad 2. Ad secundam, explico maiorem: quia per illam constituitur in actum ordine ad bonum, quod est voluntatis obiectum, concedo maiorem: sine tali ordine, nego maiorem; & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: quia licet omnis forma intelligibilis constituat intellectum in actu intelligibiliter, non tamen omnis proponit bonum, quod est voluntatis obiectum; & quod solum potest terminare appetitum; & D. Thomas non loquitur de quauis constitutione in esse intelligibili; sed de forma constituente in actu, & bonum obiectiuè proponente; quod sic esse intelligendum, constat ex consequentia doctrinæ, quam in D. Thoma semper saluare debemus.

Ad 3. Ad tertiam explico maiorem, ly *sicut* dicente omnimodam similitudinem, nego maiorem: aliquam, concedo maiorem, & concessa minori, nego consequentiam. Et quidem Diuum Thomam non intendere omnimodam paritatem, constat; nam ad formam naturalem necessario sequitur appetitus innatus.

Item est ab illa in distinctus; elicitus autem non necessario consequitur, sed contingenter, vel liberè ad formam intelligibilem, & realiter ab illa distinguitur: sicuti ergo similitudo non tenet in necessitate, & identitate: ita nec tenet in omnimoda vniuersalitate.

Si dicas, nullam posse assignari rationem, cur appetitus innatus ad omnem formam naturalem sequatur, & non consequatur ad omnem formam intelligibilem, saltim possibiliter, appetitus elicitus; sed innatus sequitur ad omnem formam naturalem distributiuè complete: ergo appetitus elicitus potest consequi ad omnem formam intelligibilem. 73 *Si dicas.*

Respondeo, negando maiorem: ratio autem est, nam appetitus consequuntus ad formam, est circa bonum consonum rationi formæ: est autem hæc differentia inter formam naturalem, & formam intelligibilem, quod ratione omnis formæ naturalis est consonum, & conueniens aliquod naturale bonum, non vero ratione omnis formæ intelligibilis, est conueniens bonum intelligibiliter, sed solum ratione illius, per quam bonum apprehenditur, & vt conueniens proponitur; & ideò ad omnem formam naturalem distributione completa, consequitur appetitus innatus, elicitus autem non est natus consequi ad omnem formam intelligibilem. *Respond.*

Instabis, omni formæ intelligibili est conueniens suum obiectum, cum ab illo habeat speciem: ergo ratione omnis formæ intelligibilis est aliquod bonum consonum, & conueniens naturæ intelligenti, & consequenter est nulla ratio assignata discriminis. Respondeo, distinguendo antecedens: est conueniens naturaliter, concedo antecedens: intelligibiliter, nego antecedens, & consequentiam: nam ex conuenientia naturali obiecti cogniti ad formam intelligibilem solum colligitur appetitus innatus circa bonum sic conueniens; non autem appetitus elicitus, qui solum est aptus consequi ad formam intelligibilem ratione boni conuenientis intelligibiliter: licet autem omni formæ intelligibili sit conueniens suum obiectum, vtpotè dans illi esse; & consequenter hoc genere conuenientiæ, etiam sit conueniens ipsi naturæ intelligenti, quæ est naturalis; conuenientia, non autem ratione omnis formæ intelligibilis, est conueniens bonum aliquod intelligibiliter, sed solum ratione illius, qua bonum, vt conueniens apprehenditur, & vt sic voluntati proponitur, & ideò non est aptus consequi appetitus rationali ad omnem formam intelligibilem. 74 *Instabis.* *Respond.*

Ad vltimam obiectionem nego sequelam: ad primam illius probationem nego maiorem: ratio autem implicationis est, nam eo ipso, quod cognitio spiritualis, & immaterialis sit, petit principium spirituale, & immateriale, id est, non includens essentialiter materiam; eo autem ipso, quod natura sit immaterialis, est nata fieri omnia intelligibiliter, & consequenter omnia intelligere. Tum, quia vt docet D. Thomas *in hac prima parte quæst.* 14. *art.* 1. materia est principium limitationis; ac proinde exclusa materia, limitatio extensiua in esse intelligibili tollitur. Tum etiam, quia non alia ratione natura intellectiua, quæ de facto datur, non est vni cognitioni adæquata, sed nata fieri intelligibiliter omnia: qua materiam excludit vt sui constitutiuam: cum ergo quæcumque natura elicitiua vnius cognitionis, necessario debeat materiam excludere à sui constitutione, non potest dari natura intellectualis, vni cognitioni finitæ adæquata. Et ex his ad secundam probationem constat solutio: cum enim natura intellectiua speculatiuè, necessario petat esse immaterialis, petit etiam essentialiter posse bonum practicè cognoscere; cum bonum, vt practicè cognoscibile, non sit supra immaterialitatem, & abstractionem sui vt cognoscibile speculatiuè; ac proinde natura, aut potentia potens ipsum attingere speculatiuè, potest etiam illud attingere practicè. 75 *Ad vltimã obiectionem.* *Ad 2. probationem.*

Sed dices, quamuis bonum vt practicè cognoscibile, non sit supra immaterialitatem sui vt cognoscibilis purè speculatiuè: & habitus immaterialis sit per exclusionem materiæ vt sui constitutiuæ, potest dari habitus adæquatus cognitioni speculatiuæ, impotensque practicam cognitionem elicere: ergo pariter, his rationibus non obstantibus, poterit dari natura intellectualis, cum cognitione speculatiua adæquata, & impotens elicere practica. Respondeo, concesso antecedenti negando consequentiam: ratio autem discriminis est; nam habitus cum sint determinationes potentiæ; & naturæ, respiciunt rationes formales obiectiuas magis limitatas, & modo limitatiori; ac proinde quamuis sint immateriales, possunt vni cognitioni adæquari cum impotentia ad aliam eliciendam; potentia autem est habitu extensior, & natura extensior potentia. Vnde vna potentia plures habitus amplectitur, & natura, vna manens, pluribus potentijs perficitur: ac proinde, ex eo quod habitus vni generi cognitionis adæquetur, non sequitur similis adæquatio possibilis in potentia, vel natura. Et quidem, sicut non quæuis immaterialitas, est ratio intellectualitatis, sed immaterialitas substantialis, & primæ potentiæ illius, nec non etiam habituum perficientium ipsam: ita non quæuis immaterialitas est ratio extensionis ad omnia intelligibilia, sed sola immaterialitas substantialis naturæ, & potentiæ, quæ ad illam immediatè consequitur. 76 *Dices.* *Respond.*

Ad

77 *Ad 3. probationem respond. 1.* Ad vltimam probationem sequelæ responderi potest primo, negando antecedens: ad probationem, negando maiorem. Ratio autem implicationis est, quia sensus exteriores ab intrinseco ordinantur ad sensus interiores; & consequenter implicat natura sensitiua adæquata sensatione exteriori; eo autem ipso quod natura sensitiua sit, sensatione interiori, potest bonum sensibile æstimare vt sibi conueniens; & consequenter illud appetere. *Contra.* Sed contra hanc rationem obstat, nam esto, sensus exteriores, qui de facto dantur, ab intrinseco ordinentur ad sensus interiores, non tamen potest implicationis ratio assignari sensuum exteriorum, qui propter interiores non sint, nec ad illos ordinentur; & quidem sensus interiores in homine intellectui subordinatur, & ad inseruiendum illi ordinantur, & tamen in brutis talem ordinem non habent; sed data possibilitate sensuum exteriorum, absque subordinatione ad sensus interiores, dabilis est natura sensitiua adæquata sensatione exteriori: ergo huiusmodi natura non implicat.

78 *Respōd. 2.* Quidquid tamen de hoc sit, responderi potest secundo, prætermisso antecedendi, negando consequentiam: ratio autem discriminis est, nam sensatio exterior non petit essentialiter principium potens sensationem interiorem elicere, quæ possit apprehendere bonum sensibile vt conueniens; & ideò potest dari natura sensitiua adæquata sensatione exteriori; quælibet tamen spiritualis cognitio petit essentialiter principium immateriale per exclussionem materiæ, vt sui constitutiuæ;& consequenter aptum fieri omnia intelligibiliter; ac proinde quod repugnet cum tali cognitione adæquari.

§. VLTIMVS.

Corollaria præcedentis doctrinæ.

79 *Infertur primo.* EX dictis in discursu huius disputationis colligo prima, non dari in Deo appetitum per modum actus eliciti. Ita D. Thom. *in præsenti articulo ad secundum, & in 1. dist. 45. quæst. 1. artic. 1. ad 1.* Et ratio est; nam iuxta Augustinum super Psal- *Probatur* mum 118. appetitus propriè est circa bonum non habitum; vnde nec nos propriè dicimur appetere bona, quæ nobis coniuncta sunt, sed de illis gaudium, vel delectationem habemus; sed Deus totum bonum in se habet, nec potest bonitate carere, sicut neque perfectione: aliàs nec summè bonus, nec summè perfectus esset: ergo in Deo appetitus non est. *Confirm.* Quod amplius explicari potest nam appetitus idem est, quod spes, aut desiderium; sed in Deo neque spes inuenitur, nec desiderium: ergo in Deo appetitus non est. Minor pro prima parte est omnium Theologorum sententia; nam spes habet pro obiecto arduum; Deo autem nihil est arduum, quod idem est ac difficile: ergo in Deo spes non est. Pro secunda parte traditur à Diuo Thoma *quæst. 23. de veritate artic. 1. ad 7. 1. Contra Gentes cap. 89. ratione 6. & in hac 1. parte quæst. 20. artic. 1. ad 2.* & constat; nam desiderium est boni non habiti, nec possessi; Deus autem perfectissimè possidet bonum: ergo in Deo desiderium non est.

80 *Oppones primo.* Si opponas primo, Spiritus Sanctus procedit ex amore sui; sed talis amor desiderium est: ergo datur desiderium in Deo in ordine ad bona intrinseca. Minor probatur, talis amor non est gaudium de Spiritu Sancto: ergo est desiderium illius. Probatur antecedens: gaudium est de bono possesso, & habito; sed amor, ex quo Spiritus Sanctus procedit, non est de Spiritu Sancto vt possesso, vel habito, sed vt habendo; cum ex illo Spiritus Sanctus procedat; & consequenter illum non supponat habitum, vel possessum: ergo amor ille gaudium de Spiritu Sancto non est. *Respond.* Respondeo, negando minorem: ad probationem distinguo maiorem: de bono possesso, & habito præuiè ad amorem, nego maiorem: aut præuiè ad amorem, aut in vi illius pro eodem instanti *in quo*, concedo maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam. Nam sicut de ratione notitiæ intuitiuæ non est præsentia obiecti pro priori ad cognitionem, sed sufficit præsentia in eodem instanti reali, & si habita ex vi cognitionis: quo circa Verbum ex intuitiua sui cognitione procedit, vt docuimus *quæst. 34.* quia pro eadem mensura durationis existit, quamuis eius existentia, ex tali cognitione procedat. Ita de ratione gaudij non est possessio ad amorem præhabita, sed possessio pro eodem instanti reali, etsi ex vi amoris habeatur; quod in amore, ex quo Spiritus Sanctus procedit, contingit, & id circo gaudium est.

81 *Dices.* Sed dices, ad rationem gaudij non sufficit terminari ad bonum possessum, sed petit terminari ad illud, quia possessum est; sed amor, ex quo Spiritus Sanctus procedit, licet sit de illo possesso in eodem instanti, non tamen est de illo, quia possessus, & habitus: ergo non est gaudium de Spiritu Sancto. Maior constat, nam in Deo datur amor specialiter sumptus circa propria bona, vt statim videbimus; quia licet sint à Deo perfectissimè possessa, non tamen terminatus ad illa, quia possessa sunt, sed quia bona; ergo ad rationem gaudij, prout ab amore distinguitur, non sufficit esse de bono possesso, sed debet esse de illo, quia possesso, & habito. Minor autem probatur, amor de bono possesso, quia possesso, præsupponit illud possessum, & habitum; cum ab illo vt possessio moueatur; sed amor; ex quo Spiritus Sanctus procedit, non præsupponit illum possessum; cum ex tali amore procedat Spiritus Sanctus; & consequenter ex vi illius existat, & possideatur: ergo amor ille, licet de Spiritu Sancto possesso, non tamen est de illo, quia possesso, & habito.

82 *Respond.* Respondeo, concessa maiori, negando minorem: ad illius probationem, nego maiorem: vt enim bonum possessum moueat ad sui amorem, quia possessum, sufficit, quod in instanti *in quo* amoris habeatur, & possideatur, potest autem in instanti *in quo* existit amor, existere, & ex ipso amore procedere; vt constat in notitia intuitiua suum obiectum causante, quæ quidem existit in eodem instanti, *in quo* existit obiectum, & tamen ab illo causatur. Ac proinde, vt bonum possessum moueat ad sui amorem, quia possessum, non petitur, quod amorem præcedat, sed potest ad ipsum subsequi.

83 *Oppones secundo.* Si opponas secundo, saltim respectu boni creati datur in diuina voluntate appetitus: ergo falsò a Diuo Thoma negatur appetitus in Deo. Consequentia bona videtur: antecedens autem probatur: ex eo negat Diuus Thomas appetitum in Deo, quia appetitus propriè, est boni non habiti: Deus autem perfectissimè possidet bonum, & oppositum imperfectio esse, sed quamuis Deus perfectissimè possideat bona sibi intrinseca, illisque aliquando carere maxima imperfectio foret, non tamen semper possidet bona creata; nec illis aliquando carere, aliqua imperfectio esset: ergo quamuis in ordine ad bona intrinseca non sit appetitus in Deo, in ordine ad bona creata, Deoque extrinseca, appetitus inuenitur in ipso.

84 *Sententia Suarez, & Vazquij* Hoc argumento conuicti. Vazquez *disp 84. cap 1.* Suarez *de attributis positiuis, cap. 7.* & Alarcon *tract. 3. disput. 7. cap. 2.* docent, quod licet in Deo non sit appetitus, vel actus desiderij in ordine ad bona intrinseca, vtpotè essentialiter possessa, & quorum non possessio esset imperfectio in ipso; per ordinem tamen ad bona extrinseca Deo, actus desiderij datur; & per consequens appetitus quasi elicitus. *Sententia P. Heric.* Alij adhuc inter bona extrinseca distinguentes, docent, bona nostra Deo extrinseca, esse in duplici differentia, quædam dependentia a solo Deo, & quæ ab illo solo tribuuntur independenter a nostro consensu libero alia quæ Deus nobis confert dependenter a nostro concursu libero, vt salus æterna, actus vitalis, & alia: in ordine ad bona primi generis excludunt appetitum, & desiderium a Deo: in ordine verò ad bona secundi generis, & appetitum, & desiderium admittunt. Ita Herice *tract. 2. disp. 13. cap. 1.*

85 *Vera sententia.* Vera tamen sententia oppositum docet, affirmans, nec etiam in ordine ad bona extrinseca cuiusvis generis, siue cōditionis sint, esse admittendum appetitum, vel desiderium in diuina voluntate. Ita Capreolus *in 1. distinct. 45 quæst 1.* Ferrara *1. Contra Gentes cap. 89.* Nazar. *infra quæst. 20 controu. unica 2. conclus.* Albelda *disputat. 62. conclus 3.* alijque recentiores cui adhærent ex Patribus Societatis, Granados *tractatu sexto disput. 4. num. 3.* & Arrubal *quæstione vigesima numero quinto.*

Ex mēte D. Th. de prompta. Illamque esse menti Angelici Doctoris consonam; constat ex eo quod licet expresè non fuerit loquutus de appetitu in ordine ad bona extrinseca: quia tamen absolutè appetitum exclusit, & desiderium à diuina voluntate videtur in ordine ad quodcumque bonum, siue intrinsecum, siue extrinsecum exclusisse. Tum, quia aliàs processisset diminutè. Tum etiam, quia eo modo desiderium exclusit, quo spem, tristitiam, & iram hæc autem à diuina voluntate excluduntur per respectum ad intrinseca, & ad extrinseca: ergo pariter desiderium, & appetitus.

86 *Respond. in forma.* Vnde ad argumentum respondeo negando antecedens: ad illius probationem, concessa maiori, distinguo minorem: non semper possidet bona creata eminenter, illisque sic carere, imperfectio non est, nego minorem: non possidet semper formaliter, & sic illis aliquando carere imperfectio non est, concedo minorem, & nego consequentiam: nam ad appetitum, vel desiderium non sufficit, bonum non haberi formaliter, sed requiritur, nec haberi formaliter, nec haberi eminenter: licet autem bonis creatis carere per formalem possessionem, non arguat imperfectionem in Deo: illis tamen carere per possessionem virtualem, & eminentialem, imperfectio maxima foret; & ideò desiderium in ordine ad bona extrinseca, in Deo admittendum non est.

87 *Ratio solutionis.* Ratio autem, cur appetitus, vel desiderium petat carentiam boni per negationem continentiæ eminentialis, est, nam affectus ille in ordine appetibili, est sicut motus in linea physica: motus autem in hac linea; cum sit actus imperfecti, petit subiectum esse in potentia per negationem, nedum continentiæ formalis termini, verum etiam continentiæ eminentialis. De quo *lib 8. Physicorum*, vbi ex hoc principio probatur, non posse idem esse mouens, & motum: quia idem non potest esse in actu, & in potentia; ac per consequens appetitus, vel desiderium petit, non haberi obiectum desideratum, nec formaliter, nec eminenter.

88 *Dices.* Sed dices: sicut gaudium est de bono possesso, & habito, ita desiderium est de bono non habito, vel possesso; sed ad gaudium peti-

petitur possessio formalis boni, nec eminentialis sufficit: ergo desiderium non petit carentiam possessionis eminentialis boni, sed sufficit, non haberi per negationem possessionis formalis.

Confirm. Et confirmabis; nam actus diuinæ voluntatis, prout terminatus ad bonum creatum non habitum, vel possessum formaliter, sed solum eminentialiter, non est gaudium de tali bono, neque est amor specialiter sumptus: ergo est desiderium illius.

Respond. Respondeo, concessa maiori, negando minorem: de bono enim eminenter, & in virtute possesso, non desiderium, sed gaudium habetur; ac si esset possessum formaliter; nec nisi impropriè potest quis dici desiderare ea bona, quæ perfectè continet in sua virtute, & ideò non habet formaliter; quia non vult illa habere. Et ex his ad confirmationem constat solutio,

Ad confirmationem. negando antecedens: vt enim gaudium sit, sufficit illa bona perfectissimè à Deo haberi, licet non formaliter, in virtute, & eminenter.

89 *Instabis.* Instabis, Deus non solum sibi, sed etiam creaturis vult bonum; sed bonum creaturis volitum, quandoque non habetur, vel possidetur ab illo, nec formaliter, nec virtualiter, aut eminenter: ergo saltim creaturis desiderat, & appetit bonum; & consequenter datur appetitus in Deo, & desiderium, licet non respectu sui, bene tamen respectu creaturarum.

Resp. 1. Respondeo, concessa maiori, & minori, omittendo pro nunc consequens, loquendo de actu inefficaci; nam actus absolutus, & efficax infert bonum volitum efficaciter. Vnde eo ipso, quod Deus velit efficaciter bonum creaturis, bonum illud possidetur ab illis pro tempore ab eo determinato: ac proinde non est desiderium, sed gaudium iuxta dicta solutione ad primum; actus vero inefficax non infert obiectum volitum, ac proinde potest terminari ad bonum, à creaturis non possessum, nec numquam possidendum. Vnde si sufficit, à creaturis non possideri, nec formaliter, nec eminenter, vt sub terminatione ad illas rationem desiderij sortiatur, nulla erit imperfectio in Deo desiderium de bono illis volito; cum in ipso nullam arguat imperfectionem carentia possessionis boni à creaturis, formalis, aut virtualis.

90 *Secundo.* Vel secundo, & melius respondetur, concessa maiori, & minori, negando consequentiam: quia vt docet D. Thom. 2. 2. *quæst.* 17. *artic.* 3. spes, & desiderium, cum in motu consistant, & nihil nisi ad proprium terminum moueatur, fit, vt nemo possit alijs sperare, aut desiderare bonum, nisi in quantum alij vnum sunt cum desiderante, & in quantum ex aliorum bonis ipsi aliquid bonitatis accrescit; vnde propriè non desiderat aliquis alijs, sed tantum sibi: cumque respectu Dei non verificetur conditio non habiti, non potest propriè creaturis desiderare.

91 *Infertur primo.* Ex quibus obiter infero, distinctionem illam de bonis datis à Deo dependenter, aut independenter à nostro consensu, solido fundamento carere; ideò namque bona independentia à nostro consensu Deus propriè non desiderat, quia illa continet in sua potestate, & virtute; sed etiam bona dependentia à nobis perfectissimè continet in sua virtute: ergo propriè illa non potest desiderare. Quod amplius vrgetur, nam sequitur, posse illa bona non solum desiderare, sed etiam propriè sperare: consequens non admittunt traditæ distinctionis Authores: ergo nec antecedens admittere possunt. Patet sequela, nam ideò potest talia bona desiderare, quia sic se gerit Deus in ordine ad illa, ac si totaliter essentia nostra potestate dependentia; sed arduitas, quam ad obiectum spei prædicti Authores exposcunt, consistit in eo, quod obiectum expectatum in alterius sit potestate: ergo si potest Deus illa bona propriè desiderare, propriè etiam poterit illa sperare.

92 *Secundo.* Secundo colligo ex dictis, esse in Deo gaudium, & amorem specialiter sumptum in ordine ad bona intrinseca. Ita D. Thom. *quæst. sequenti artic.* 1. Et quoad primam partem à nullo Theologorum negatur: gaudium namque est amor boni

Prob. quo ad 1. p. possessi, quia possessi, sed Deus bona sibi intrinseca perfectissimè possidet, & quia à se possessa, illa amat; cum in isto modo amandi nulla imperfectio importetur: ergo habet gaudium de illis.

Secunda pars probatur 1. Secundam partem, quam non nulli negant, probo ratione D. Thomæ, vbi proximè: non enim stare potest gaudium sine amore speciali; sed in Deo datur gaudium de bonis intrinsecis, vt proximè dicebamus, & à nullo Theologorum negatur: ergo etiam datur amor specialiter sumptus in ordine ad bona intrinseca. Maior in qua sola est posita difficultas, probatur; nam omnes alij affectus voluntatis præsupponunt amorem specialiter sumptum; ideò namque desideratur bonum non habitum, quia amatur vt bonum; & ideò gaudet quis in bono habito, & possesso, quia illud bonum amat vt bonum; sed ablato primo, non potest secundum manere: ergo gaudium sine amore non potest stare; & consequenter si Deus gaudet de bonis intrinsecis, amat illa bona sibi, amore specialiter sumpto.

93 *Secundo.* Secundo probatur: nam bonitas Deo intrinseca, est amabilis ab ipso, non solum quia possessa, sed etiam quia absolutè sed actus attingens bonitatem possessam, quia absolutè bonam, absolutèque conuenientem, est amor specialiter sumptus: ergo Deus amat bonitatem sibi intrinsecam, amore specialiter sumpto. Minor constat: tum, quia amor specialiter sumptus, in hoc deficit à desiderio, & gaudio, quod desiderium est boni non habiti, gaudium verò boni habiti, & possessi: amor autem specialiter sumptus est de bono, quia absolutè bonum est.

Tum etiam: nam gaudium est de bono possesso quia possesso; atqui amor ille, etsi sit de bonitate possessa, non tamen in illam fertur, quia possessam; sed quia bonam absolutè: ergo amor bonitatis possessæ, quia bona absolutè, non est gaudium; aliàs desiderium non est; cum hoc petat carentiam possessionis boni: ergo est amor specialiter sumptus. Maior etiam probatur; nam in amore bonitatis diuinæ possessæ, quia absolutè bona, nulla imperfectio importatur: ergo bonitas diuina possessa potest ab ipso amari, quia absolutè bona.

Si opponas, in Deo circa bona intrinseca repugnat desiderium, vt proximè dicebamus cum communi Theologorum sententia: ergo etiam repugnat circa talia bona amor specialiter sumptus. Probatur consequentia, ideò desiderium repugnat, quia conditio absentiæ, & non possessionis à desiderio ex parte obiecti petita, repugnat bonis Deo intrinsecis, vtpotè essentialiter possessis; sed etiam repugnat illis conditio, quam ex parte obiecti petit amor specialiter sumptus: ergo repugnat Deo amor specialiter sumptus in ordine ad ista bona. Probatur minor: obiectum amoris specialiter, est bonum abstrahens, à præsentia, & absentia, à possessione, & non possessione; sed bonis Deo intrinsecis hæc abstractio repugnat, non minus, quam realis absentia, vel realis possessionis negatio: ergo conditio petita ab amore speciali in obiecto, prædictis bonis repugnat. Probatur minor: bonum abstrahens à possessione, & non possessione, est indifferens, vt possideatur, & non possideatur; sed hæc indifferentia repugnat bonis intrinsecis Deo; cum sit illis essentiale actu possideri à Deo; cum quo stare nequit indifferentia ad non possessionem: ergo abstrahere à possessione, & non possessione, repugnat bonis intrinsecis Deo. 94 *Si opponas.*

Respondeo, negando consequentiam: ad probationem nego minorem. Ad illius probationem, distinguo maiorem: est bonum abstrahens à possessione, & non possessione, abstractione positiua, & in essendo, & terminando obiectiuè, nego maiorem: abstractione purè præcisiua in mouendo, concedo maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: nam obiectum amoris specialiter sumpti, non est bonum abstrahens à possessione in essendo, vel terminando obiectiuè; sed solum in mouendo: & licet bonum, quod terminat talem actum, possessum de facto sit, & illius possessio ametur, non tamen mouet ad illum, quia possessum, sed quia bonum, quod optimè conuenire potest bono, cui essentiale est possideri; cum enim in tali bono, & ratio bonitatis, & ratio possessionis reperiantur, & vtraque illam terminet, potest mouere ad amorem sui, quia bonum, non mouendo quia possessum, & hoc est abstrahere à possessione præcisiuè motiuè: ac proinde quamuis bonis Deo intrinsecis essentiale sit, possideri ab ipso Deo, potest Deus sibi illa amare amore specialiter sumpto. 95 *Respond.*

Et quidem verum diuinum essentialiter est bonum, & tamen mouet intellectum diuinum præcisiuè à bonitate in mouendo; mouet namque, non quia bonum, sed quia verum; & similiter bonum diuinum essentialiter est verum, & tamen in mouendo voluntatem diuinam, à veritate præscindit: pariter ergo in præsenti, quamuis sit essentialiter possessum, potest in mouendo à possessione præscindere. 96 *Instatur*

Sed dices, ideò bonum diuinum essentialiter possessum, non potest a possessione in terminando præscindere, quia terminat vt in se, & in se possessum est essentialiter; sed etiam mouet prout in se ipso: ergo non potest a possessione motiuè, seu in momento præscindere. Respondeo distinguendo maiorem: quia terminat vt in se, & in terminando bonitas, & possessio conueniunt, concedo maiorem: præcisè quia terminat prout in se, nego maiorem: & concessa minori, nego consequentiam: quia in mouendo non conueniunt bonitas, & illius possessio, sed potius sub hac ratione opponuntur; non enim potest possessio mouere ad amorem specialem; potest tamen illum terminare; nec bonitas, quia bona absolutè, potest ad gaudium mouere, licet *vt quod* possit gaudium terminare; & ideò nec gaudium potest terminatiuè à bonitate præscindere, bene tamen motiuè, nec amor specialiter sumptus, potest terminatiuè præscindere a possessione, motiuè tamen potest præscindere ab illa. 97 *Dices.* *Respond.*

Sed instabis, ideò possessio, & bonitas in terminando conueniunt, quia conueniunt in ratione amabilis, & amabile est obiectum terminatiuum amoris; sed etiam obiectum motiuum ad amorem, habet rationem amabilis: ergo conueniunt possessio, & bonitas absoluta in mouendo, & consequenter non potest vna ab altera, motiuè, seu in mouendo præscindere, sicut nec terminatiuè, vel in terminando. Respondeo, possessionem, & bonitatem diuinam conuenire in mouendo, & in terminando, cum hac tamen differentia, quod in terminando, conueniunt quasi specificè: vnde possunt eundem actum voluntatis terminare cæterum in mouendo solum conueniunt genericè, 98 *Instabis.* *Respond.*

aut

aut quasi genericè; ac proinde non possunt ad eundem actum diuinæ voluntatis mouere.

99 *Ratio discriminis* Et ratio istius discriminis, est quia ratio motiua est ratio formalis *sub qua*, ratio terminatiua, est ratio *quæ*; omnis autem ratio *quæ* induta eadem ratione sub *qua*, potest per vnum actum attingi: diuersæ autem rationes *sub quibus* non possunt amplius formalizari; & consequenter nec adunari in ordine ad vnum, & eundem actum voluntatis; & ideò bonitas, & possessio, conueniunt athomè in terminando; secus autem in mouendo, sed tantum quasi genericè.

100 *Tertio infertur. Prima pars probatur.* Denique infero, non dari in Deo propriè appetitum innatum, siue ad bona intrinseca, siue ad extrinseca, quidquid sit de inclinatione innata, de qua in sequentibus disputationibus. Ita Granados *vbi supra num. 5.* Et quoad primum probatur: nam iuxta Diuum Thomam *in 1. dist. 45. quæst. 1. articul. 1. in præsenti articulo ad secundum:* licet detur in Deo actus voluntatis, qui est elicita inclinatio in bonum, non datur in ipso appetitus elicitus propriè, in ordine ad bona intrinseca; eo quod appetitus elicitus in rigore sumptus, est boni non habiti, nec possessi, quod ex Augustino probat Diuus Thomas: ergo pariter, & eadem ratione, esto concedatur in Deo inclinatio innata in perfectiones intrinsecas; non tamen est concedendus per ordinem ad illas appetitus innatus in rigore.

Patet consequentia; nomen namque *appetitus* fuit translatum ad innatum ex analogia ad elicitum: ergo si appetitus elicitus in rigore acceptus, est circa bonum non habitum, etiam appetitus innatus, si propriè accipiatur, petit pro conditione in suo termino, vel obiecto conditionem non habiti, vel possessi; & consequenter in ordine ad bona Deo intrinseca, quibus hæc conditio repugnat, appetitus innatus non datur.

101 *Secunda pars probatur.* Secunda pars eodem argumento probatur; nam appetitus innatus petit in termino conditionem non habiti, modo, quo illam petit appetitus elicitus; sed iste petit pro conditione obiecti rationem non habiti, nec formaliter, nec eminenter: & ideò illum exclusimus à voluntate diuina per ordinem ad bona creata; quia eminenter possidentur à Deo, & si non semper formaliter: ergo etiam appetitus innatus propriè acceptus, petit terminum non habitum, nec formaliter, nec eminenter; ac proinde non est constituendus in Deo in ordine ad bona creata eminenter in ipso contenta.

Confirm. amplius. Quod amplius vrgetur; nam in communi Theologorum sententia, non datur in humanitate Christi terminata subsistentia Verbi, appetitus innatus propriæ personalitatis: aliàs esset in statu violento, illa carens: & hoc ideò, quia licet non habeatur, nec possideatur formaliter, possidetur tamen, & habetur eminenter in subsistentia Verbi: ergo appetitus innatus petit propriè terminum, nec eminenter, nec formaliter habitum; & consequenter non datur in Deo in ordine ad bona creata, quæ licet quandoque à Deo non habeantur formaliter, semper tamen eminenter habentur.

102 *Si opponas 1.* Si opponas primo Diuum Thomam *in hoc articulo in corpore*, vbi postquam docuerat, in qualibet re naturali in ordine ad propriam formam, naturalemque perfectionem, hanc esse habitudinem, vt in illam non habitam tendat, & in illa habita quiescat, ita subiunxit: *Et hæc habitudo ad bonum in rebus carentibus cognitione, vocatur appetitus naturalis*: ergo sentit Diuus Thomas, habitudinem ad bonum naturale, siue habitum, siue non habitum, esse naturalem appetitum; & consequenter appetitus innatus non petit in termino conditionem non habiti. Ex quo vlterius fit, non esse excludendum à Deo in ordine ad bona intrinseca, nec in ordine ad extrinseca, vt ex ratione nostra colligitur.

103 *Respond.* Respondeo, illam habitudinem, terminum respicere in duplici statu, nempè vt habitum, & vt non habitum: duplexque habere exercitium, vel quietis in illo habito, vel tendentiæ in illum non habitum: cum ergo asserit Diuus Thomas istam habitudinem dici appetitum innatum; & naturalem, intelligendus est, non adæquatè respectu omnis status termini, & omnis exercitij habitudinis; sed in adæquatè, scilicet, per comparationem ad terminum, vt non habitum, & ad exercitium tendentiæ in illum: sicut solutione ad secundum docuit D. Thom. voluntatem creatam dici, & denominari appetitum, non adæquatè, & in ordine ad omnem actum, sed inadæquatè, & per ordinem ad actum desiderij, boni non habiti. Iuxta quam doctrinam, explicata Authoritate Angelici Doctoris, nego consequentiam.

104 *Si opponas 2.* Si opponas secundo, appetitus naturalis nihil aliud est, quam naturalis exigentia boni, & perfectionis naturalis; sed exigentia ista datur in Deo; etenim natura diuina naturaliter exigit attributa: intellectus etiam exigit intellectionem, & voluntas volitionem: ergo datur in Deo appetitus naturalis in ordine ad bona intrinseca, & intrinsecas perfectiones.

Respond. Respondeo ex doctrina tradita, distinguendo maiorem: exigentia perfectionis naturalis non habitæ, nec possessæ, concedo maiorem: sine conditione non habitæ, nego maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: nam Deus essentialiter possidet omnes suas perfectiones; & consequenter quamuis illas exigat, non appetit illas appetitu propriè innato; sicut quamuis illas amet, non tamen desiderat, nec appetit appetitu elicito propriè, ob defectum conditionis, non habiti, nec possessi, quam vterque appetitus ex parte obiecti requirit, vt propriè appetitus sit. Quod si comparatio fiat cum bonis Deo extrinsecis, deest proprietas appetitus, siue innati, siue eliciti; quia licet non possideantur formaliter, possidentur eminenter.

Instabis, in natura diuina concepta pro priori ad attributa, datur exigentia illorum, & non possessio pro illo priori: ergo datur appetitus propriè innatus. Antecedens pro prima parte supponitur & pro secunda parte probatur; nam pro illo priori solum competunt naturæ diuinæ, quæ sunt de metaphysica illius constitutione in ratione naturæ ab attributis distinctæ; sed attributa non pertinent ad eius metaphysicam constitutionem: ergo non competunt naturæ pro illo priori; ac per consequens non possidentur. 105 *Instabis.*

Respondeo primo, concesso antecedenti, negando consequentiam: sicut namque ad appetitum elicitum, & ad rationem desiderij non sufficit, bonum volitum, non haberi pro aliquo priori naturæ, vel originis, sed requiritur negatio possessionis pro boni pro instanti mensurante appetitum; quo circa amor, ex quo Spiritus Sanctus procedit, propriè desiderium non est nec appetitus; quia inter se coexistunt pro instanti, quamuis non existant pro omni priori originis; ita ad rationem appetitus innati, non sufficit, bonum non possideri pro aliquo priori originis, vel naturæ, sed petitur, non haberi pro instanti mensurantem appetitum. *Resp. 1*

Secundo respondeo, distinguendo secundam partem antecedentis: non possessio formalis, concedo antecedens: eminens, seu virtualis, nego antecedens, & consequentiam: quia ad appetitum innatum non sufficit negatio possessionis in esse formali, sed etiam in esse virtuali, vel eminentiali; licet autem attributa pro priori naturæ, sub conceptu naturæ non possideantur formaliter, possidentur tamen virtualiter; & ideò pro illo priori non saluatur in natura diuina propriè appetitus innatus in ordine ad attributa. 106 *Secundo.*

Dices, in causa creata virtualiter continentur effectus; & tamen illum non habitum in esse formali appetit appetitu innato propriè: ergo haberi virtualiter non obstat proprietati appetitus innati. Respondeo, distinguendo maiorem: continentia virtuali perfecta, & actuali, nego maiorem: imperfecta, & potentialis, concedo maiorem: & concessa minori, nego consequentiam: nam virtualis continentia attributorum in diuina essentia, actualissima, & perfectissima est, per implicitam inclusionem illorum, & hæc virtualis continentia, sicut tollit statum potentialitatis respectu formalitatis contentæ, ita obest proprietati desiderij, & appetitus innati. 107 *Dices.* *Respond.*

Vltimo infero, in diuinis perfectionibus non esse propriè inclinationem innatam per ordinem ad se ipsas, v. g. natura diuina in se ipsam, in voluntate, & in intellectu per ordinem ad se ipsa, non saluatur propriè ratio inclinationis innatæ. Ita Theologi frequenter. Quod probant aliqui Recentiores; eo quod habens inclinationem, debet terminum habere; nam inclinatio non est sine termino; sed subiectum, & terminus necessario debent distingui; aliàs in inclinatione non esset, nisi subiectum ipsius, & consequenter inclinatio sine termino esset: ergo in diuinis perfectionibus non datur in se ipsas naturalis inclinatio. Patet consequentia; nam à se ipsis nullo modo distinguuntur. 108 *Illatio vltimo.* *Prob. à Recentioribus.*

Verum Recentiores isti non probant minorem: etenim defendentes contrarium, non negant subiectum, & terminum in inclinatione; sed dicunt non esse necessarium, quod subiectum, & terminus distinguantur; bene enim potest idem absque vlla distinctione esse subiectum, & terminus; arguentes autem, ex eo quod subiectum habens inclinationem non distinguatur à termino, inferunt carentiam termini in inclinatione; cum tamen solum inferre deberent carentiam termini distincti à subiecto, quod Auctores oppositi in ipsa sua assertione fatentur; non enim est idem, inclinationem carere termino, & carere termino distincto à subiecto inclinationem habente. 109 *Contra.*

Melius alij doctrinam corollarij suadent; nam in communi modo concipiendi, & loquendi, idem in se ipsum non dicitur inclinari, v. c. non dicitur materia inclinata in se ipsam, volitio, aut intellectio in se ipsas, & sic de alijs perfectionibus creatis, sed perfectiones increatæ, & diuinæ nullo modo à se ipsis distinguuntur: ergo nequit dici propriè inclinari in se ipsa per inclinationem innatam. 110 *Prob. illatio.*

Contrarium sentit Herice *tract. 2. disp. 13. cap. 4. num. 43.* ductus primo auctoritate D. Thom. in præsenti articulo, vbi docet, in re naturali dari inclinationem in suam formam naturalem, vel habitam, vel non habitam: ergo idem in se ipsum habere potest inclinationem naturalem; & consequenter perfectiones diuinæ in se ipsas inclinantur. Secundo, quia in appetitu elicito est affectus complacentiæ, non solum comparatione perfectionum distinctarum, sed etiam comparatione sui; sicut enim intellectio diuina est sui intellectio, ita Dei volitio, est sui amor: ergo pari- 111 *Contra insurgit Herice 1 ex D. Th. Secundo*

te-

ter appetitus innatus est in Deo concedendus, non solum per comparationem ad perfectiones distinctas, sed etiam comparatione sui, hoc est, non solum in vna perfectione diuina respectu alterius perfectionis, sed etiam respectu sui ipsius. Probat consequentiam, nam appetitus innatus dicitur per analogiam ad appetitum elicitum; ergo si non est repugnantia, in eo quod intelligamus ipsam volitionem vt volitam absque vlla distinctione, pariter, in eo quod vna diuina perfectio se ipsam absque vlla distinctione appetat innato appetitu, vel in se ipsam inclinet per inclinationem innatam, nulla repugnantia inuenietur.

112 *D. Thom non rectè adduci à P. Heric. reprob. 1. Secundò.* Primum tamen argumentum inefficax prorsus est, & D. Thom. omnino extra rem adducitur ab Herice in confirmationem suæ doctrinæ. Tum, quia res naturalis composita, de qua loqui D. Thom. respondebamus supra, à sua forma realiter distinguitur, distinctione includentis ab incluso, quæ distinctio, sicut sufficit, vt causetur à forma, & illam realiter causet, in genere causæ finalis: ita sufficit, vt res naturalis innatè inclinetur in illam. Tum etiam: nam si D. Thom. loquitur de re naturali abstrahenti à simplice, vel composita, non loquitur de forma substantiali, sed de forma accidentali, quæ realiter ab illa distinguitur, vel si nomine formæ formam substantialem intelligit, sumit illam, prout in suo esse terminato, & completo; complementem autem formæ naturalis, realiter distinguitur à constituto per illam, vt superius explicuimus: ergo in quocumque sensu doctrina D. Thom. accipiatur, malè adducitur ad probandum inclinationem eiusdem rei ad se ipsam absque vlla distinctione.

113 *Tertiò.* Tum denique; nam inclinatio, quam Diuus Thomas constituit in re naturali in ordine ad propriam formam, non solum est per quietem in illa vt habita, sed etiam per tendentiam, vel desiderium in illam non habitam: ergo si ex inclinatione rei naturalis in propriam formam, colligitur inclinatio eiusdem ad se, colligetur inclinatio eiusdem ad se ipsum, non solum per modum quietis, aut gaudij, sed etiam per modum tendentiæ, vel desiderij, quod non intendit Herice, nec potest intendere; cum idem esse nequeat sine se ipso; & consequenter, nec in se ipsum inclinare inclinatione per modo desiderij.

114 *Ad 2. argumentū Heric. respōdēt aliqui.* Ad secundum argumentum Recentiores quidam respondent, concesso antecedenti, negando consequentiam: & rationem discriminis reddunt: nam appetitus elicitus consistit in pondere, quod est realis affectus, non quod sit exigentia illius; & ideò potest, non solum ad alia à se, sed etiam ad se ipsum terminari. Appetitus verò innatus, vel innata inclinatio consistit in exigentia; & quia idem se ipsum non potest exigere; nam exigentia petit subiectum exigens, & terminum exactum, aliqua ratione distinctum; fit consequens, quod idem in se ipsum nequeat inclinari per innatam inclinationem, vel innatum appetitum. Ita Fuster Præpositus Valentinus *disput. 1. de voluntate Dei, cap. 1. parte 4. num. 28.*

115 *Contra.* Hæc tamen est, ratio discriminis falso fundamento nititur; falsum enim est, appetitum elicitum esse pondus, aut affectum, non vero exigere obiectum. Quod probo; nam appetitus innatus, ideò exigit terminum, quia in illum inclinat; sed appetitus elicitus est elicita inclinatio in obiectum: ergo exigit illud, non minus quam appetitus innatus, vel innata inclinatio.

Confirm. Quod amplius vrgetur: non enim aliunde probari potest, inclinationem innatam suum terminum exigere, nisi quia in creatis ita contingit, quod inclinatio innata illum exigit; sed etiam inclinatio elicita, vel appetitus creatus elicitus exigit obiectum suum, ea ratione, qua terminatur ad ipsum: ergo inclinatio elicita vt *sic* exigit obiectum suum; & consequenter etiam illud exigit inclinatio elicita, vel affectus elicitus diuinus, omni imperfectione seclusa.

116 *Respond. ad argumentum secundū P. Herice.* Vnde relicta hac ratione discriminis, ad secundum argumentum respondeo distinguendo antecedens; primario nego antecedens: secundario realiter, aut virtualiter, concedo antecedens: & sub eadem distinctione consequentis, concedo, & nego consequentiam. Itaque volitio diuina non est volitio sui tanquam obiecti primarij, sed est obiecti, veluti secundarij, vel saltim per modum materialis obiecti, nam obiectum primarium voluntatis, seu volitionis diuinæ non est ipsa volitio, sed vel natura diuina, vel bonum diuinum transcendens; à quocumque autem istorum, virtualiter, aut ratione distinguitur diuina volitio; quod vero secundario, aut materialiter ad se ipsam terminetur, non obstat; nam distinctio volitionis solum debet esse ab obiecto formali, & primario; non autem ab obiecto secundario, aut immateriali.

117 *Probatur* Quod patet: nam in creatis, volitio petit realiter distingui ab obiecto, & hoc tamen hoc solum est verum, loquendo de obiecto primario, & formali, non autem de obiecto secundario, aut materiali; nam isto modo, creata, volitio, est volitio sui ipsius; volens namque bonum in communi, eadem volitione, ipsam volitionem vult: ergo pariter, distinctio virtualis, aut rationis ratiocinatæ, quæ exigitur inter increatam intellectionem, & obiectum illius, solam est respectu obiecti primarij, aut formalis; non autem respectu obiecti materialis, vel secundarij; ac proinde materialiter, vel secundario nihil obstabit; quo minus increata volitio, sit volitio sui ipsius. Ex quo tantum sequitur, quod aliqua perfectio diuina possit inclinare in se ipsam secundario, aut materialiter, quod non inficiabor concedere; nam voluntas diuina, quæ fertur per inclinationem innatam in naturam diuinam, vel in bonum diuinum primario, & formaliter, secundario, aut materialiter in se ipsam innatè inclinatur; & idem de diuino Intellectu. Et hæc de ista disputatione, applicando litteræ Magistri *in 1. distinct. 45. §. 1.* ad illa verba: *Iam de Voluntate Dei, &c.*

DISPVTATIO XLVI.

An velle Dei, sit de constitutione metaphysica diuinæ naturæ?

§. I.

Relatis sententijs, statuitur prima conclusio.

Non loquimur, de physica Dei constitutione, nam sic certū est *velle Dei*, siue per modum actus primi, siue per modū actus secundi pertinere ad Dei constitutionē; nam physica Deitatis constitutio coalescit ex omnibus prædicatis diuinis; vtpotè, cum omnia prædicata Dei sint re ipsa cum Deo identificata. Quod verum est non solum de perfectionibus absolutis; sed etiam de relationibus; cum etiam relationes cum Deo identificentur, non solum realiter entitatiuè, quod est de fide, sed etiam realiter formaliter, absque vlla distinctione formali actuali præueniente consilionem nostri intellectus, vt contra Scotum, & Durandum *infra quæst. 28* docet communis sententia. Procedit ergo disputatio nostra in præsenti de constitutione metaphysica diuinæ naturæ, quo genere constitutionis id dicitur, constituere alicuius rei naturam, quod primo in illa intelligitur cum fundamento in re ipsa. 1 *Explicatur titulus disputationis.*

In quo sensu duplex è regione opposita versatur sententia prima affirmans est, quam expressè docet Aluiz *Tract. de scientia Dei disp. 2. sectione 6.* Fauet Suarez *disput. 30. metaphysicæ, sect. 16. num. 13.* vbi docet, volitionem à natura diuina solum ex modo significandi differre; nam si nullum obiectiuum discrimen in re fundatum, inter volitionem Dei, & illius naturam admittit, fateri consequenter tenetur, spectare ad primum Deitatis conceptum; ac proinde, pertinere ad illius metaphysicam constitutionem. Cui sententiæ ex Recentioribus adhæret Martinus Perez *Tract. de Trinitate disput. 11. sect. 6 num. 4.* pro illa referens Zuñigam *de Trinitate disput. 2. dub. 20. memb. 8. & dubitatione 4. memb 2. num. 3.* & Becanus *1. p. capitul. 1. quæst. 1* quia docet, attributa in diuina essentia includi. Falso tamen Becanus, & leui fundamento pro hac sententia refertur: nam *in eodem cap. conclusione 3.* admittit virtualem distinctionem inter essentiam, & attributa diuina, & quæst. 2. agnoscit distinctionem rationis ratiocinatæ inter illa. Ac proinde, ex eo quod docet, includi in essentia Dei non sequitur ipsum sentire, quod pertineat ad metaphysicam Deitatis constitutionem, nisi velit, fere omnes Thomistas eidem sententiæ adiungere, cum quibus *Tractatu de Trinitate*, non solum de attributis, sed etiam de relationibus, docuimus, in diuina essentia includi. 2 *Prima sententia. Aluiz. Suarez. Perez. Zuñiga. Becanus.*

Secunda, negans est, quam tuentur Capreolus *in 1. dist. 8 quæst. 4. art 2.* Caietanus *infra quæst. 41. art. 5. § circa positionem:* Vbi docet, diuinam naturam esse principium *quo* radicale diuinarum processionum; intellectum autem, & voluntatem obtinere rationem principij *quo* proximi. Patres Salmanticenses *Tract 4. disputat. 2. dub 3.* & frequenter cæteri discipuli D. Thomæ *in præsenti, & supra quæst. 14. art. 1.* Tenent etiam ex Patribus Societatis, Herice *disp. 12. cap 2.* Alarcon *tract. 3. disp. 3. cap. 6.* & frequenter Recentiores ex eadem familia; non tamen vno modo defenditur; quibusdam esserentibus, volitionem actualem esse extra constitutionem metaphysicam Deitatis; voluntatem autem per modum actus primi, esse de metaphysica constitutione illius; alijs autem de voluntate, & volitione id negantibus. Pro quo sit. 3 *Secunda sententia. Capreolus. Caietanus. Salmāt. Herice. Alarcon.*

Prima Conclvsio. *Volitio actualis Dei, non est de metaphysica constitutione diuinæ naturæ.* Conclusionem istam probant aliqui primo: nam D. Thomas in hoc articulo demonstrat voluntatem per intellectum in Deo; demonstratio à priori, petit per principium, vel causam virtualem, saltim procedere: ergo iuxta D. Thomam, intellectus diuinus eius voluntatem præcedit, ad minus virtualiter; & consequenter voluntas, non erit de prædicatis primo Deo conuenientibus, quod necessarium erat vt ad illius metaphysicam constitutionem spectaret. Sed hoc argumentum non vrget: nam D. Thom. *supra quæst. 14. art. 1.* demonstrauit intellectualitatem diuinam per illius immaterialitatem; & quidem demonstratione à priori, vt frequentius à Tho- 4 *Prima conclusio Probant aliqui 1. Contra.*

à Thomistis docetur; & tamen in frequentiori Thomistarum sententia, diuina intellectualitas, est de metaphysica Deitatis constitutione, ergo ex eo quod voluntas à priori demonstretur per intellectum in Deo, non sequitur, voluntatem non esse de metaphysica Dei constitutione. Et ratio est; nam demonstrationi à priori sufficit præcedentia prædicati, quod est medium ad prædicatum demonstratum; stat autem inter duo prædicata inadæquatæ ingredientia alicuius rei constitutionem, quod vnum aliud præcedat: & consequenter cum hoc, quod vtrumque ad rei constitutionem pertineat, stare potest, vnum demonstrari per aliud, & ita de facto contingere in intellectualitate, & in materialitate diuina, docent frequentius Thomistæ.

5 *Secundo probant alij.* Secundo ab alijs arguitur ex eodem D. Thoma *infra quæst. 78. artic. 1 ad finem corporis*, illis verbis: *Appetitus autem non constitui aliquem gradum viuentium:* cuius propositionis veritas nequit subsistere, si volitio Dei naturam constitueret; cum iam aliquod appetitiuum constitueret supremum gradum viuentium: ergo volitio diuina non est de constitutione metaphysica naturæ diuinæ.

Contra. Sed nec præmit hoc argumentum, nisi aliunde iubetur; nam ex verbis D. Thom. solum colligitur appetitiuum non constituere specialem gradum vitæ; non autem quod simul cum intellectiuo non constituat gradum vitæ intellectiuæ. Quod patet ex causali D. Thomæ, qua id probat, *quia nempè in quibus vis est sensus, est appetitus, vt dicitur in 2. de anima.* Quæ causalis non probat, non constituere simul cum intellectiuo, sed tantum quod non constituat spetialem gradum viuentium, distinctum a viuente intellectiuo; nam in quocumque est appetitus, reperiri sensum, vel intellectum, non obstat ad constituendum simul cum intellectiuo; sicut nec obstat necessaria coexistentia libertatis, & naturæ, quominus ex vtroque conceptu nostra constituatur voluntas. Et similiter, quod discursiuum necessario reperiatur simul cum intellectiuo non obstat; quominus ex intellectiuo, & discursiuo constituatur intellectus humanus.

§. II.

Conclusio nostra alijs argumentis suadetur.

6 *Probatur 1. nostra conclusio ex D. Th.* VNde omissis his argumentis, suadenda est nostra conclusio: primo ex Diuus Thoma *quæst. 4. de veritate art. 3. ad 3.* illis verbis: *Dicendum, quod notitia est de ratione Verbi, quasi importans essentiam Verbi; sed amor est de ratione Verbi, non quasi pertinens ad essentiam Verbi, sed quasi concomitans ipsum;* sed si amor, aut velle actuale, esset constitutiuum metaphysicum diuinæ naturæ, esset de essentia Verbi diuini, cui primo, & per se communicatur natura diuina: ergo iuxta Diuum Thomam, amor, seu volitio actualis non constituit metaphysicè diuinam naturam.

7 *Secundo ex eodem D. Th.* Secundo ex eodem D. Thom. *infra quæst. 27. art. 2. & 4.* vbi docet, ideò Verbum in diuinis procedere vt genitum, secus autem Spiritus Sanctus, quia Verbum ex vi suæ processionis euadit similis suo principio in natura, Spiritus Sanctus non ita; at si velle Dei illius naturam metaphysicè constitueret, Spiritui Sancto ex vi suæ processionis communicaretur natura diuina; cum illi communicetur ex vi processionis, in multorum sententia volitio, quæ vt supponitur, constituit naturam diuinam, & in sententia aliorum passiuum appeti, vel amari, quod etiam Dei naturam metaphysicè constituit, si semel volitio actiua est de constitutione metaphysica illius: ergo iuxta D. Thom. volitio actualis non constituit metaphysicè diuinam naturam.

8 *Tertio probatur ratione.* Tertio probatur ratione, volitio ex proprio conceptu cognitionem supponit, iuxta illud commune axioma, *nihil volitum, quin præcognitum:* fundatum in eo, quod voluntas, cum potentia cæca sit, indiget ducatu intellectus, vt exeat in volitionem; sed cognitio Dei, vel naturam diuinam constituit, vt plures volunt, vel vt melius alij docent, naturam diuinam metaphysicè constituitam per radicalem intellectualitatem supponit: ergo volitio actualis supponit constitutam metaphysicè diuinam naturam; & consequenter, ad hanc constitutionem non pertinet.

9 *Resp. 1.* Respondebis primo, negando maiorem: nam quod volitio cognitionem supponat, non habet ex conceptu volitionis, communi creatæ, & increatæ, sed ex conceptu creatæ, quo, ab increata cognitione distinguitur.

Contra. Sed contra: volitio creata realiter supponit creatam cognitionem, volitio etiam notionalis diuina, & illius terminus supponunt notionalem intellectionem, & terminum eius: ergo volitio increata essentialis, virtualiter supponit increatam essentialem cognitionem. Patet consequentia, primo à paritate rationis. Secundo, quia ex creatis manuducti contemplamur, & rimamur diuina, omni imperfectione seclusa; sed quod volitio essentialis diuina supponat virtualiter essentialem cognitionem, non dicit imperfectionem: ergo supponit virtualiter illam.

10 *Dices.* Dices, esse manifestum discrimen; nam volitio creata, & increata notionalis, distinguuntur realiter à cognitione, ac proinde necessario illam supponunt; volitio autem essentialis in creata, omnino identificatur cum cognitione essentiali; ac proinde non potest illam supponere.

Contra 1. Sed contra primo: etsi volitio notionalis passiua realiter differat à cognitione notionali passiua, spiratio actiua non distinguitur realiter à cognitione actiua notionali; & tamen spiratio actiua cognitionem notionalem actiuam supponit: ergo pariter volitio essentialis cognitionem essentialem supponet; quamuis ab illa realiter non distinguatur. Minor cum consequentia tenet. Maior autem constat; nam cognitio notionalis actiua, vel consistit in cognitione essentiali vt modificata paternitate, vel in ipsa paternitate, & spiratio actiua in volitione essentiali connotata relatione spiratoris, quæ est Patri, & Filio communis, vel in ipsa relatione; at hæc relatio non distinguitur realiter a paternitate: ergo volitio notionalis actiua non differt realiter a cognitione actiua notionali.

11 *Secundo.* Contra secundo, inter cognitionem creatam, & creatam volitionem interuenit realis suppositio; quia realiter distinguuntur; sed inter volitionem essentialem, & essentialem cognitionem intercedit virtualis distinctio, vt ex dicendis constabit: ergo etiam intercedit virtualis suppositio.

Tertio. Tertio, si namque volitio essentialis non supponit virtualiter essentialem cognitionem, non est assignabilis ratio ordinis processionum in diuinis; cur, scilicet, Spiritus Sancti processio, Verbi processionem supponat? hoc autem absurdum est: ergo debet necessario admitti virtualis suppositio inter volitionem essentialem, essentialemque cognitionem.

12 *Resp. 2.* Respondebis secundo, volitionem, vel non supponere cognitionem essentialem, vel etiam supponi ad illam; ac proinde ex suppositione cognitionis ad volitionem, non posse colligi, quod non sit de primo Deitatis conceptu. Assumptum autem probat Zuñiga vbi supra; nam volitio, ideò cognitionem supponit, quia cognitio volitionem regulat ex parte obiecti tanquam propositio, & applicatio illius; sed volitio est etiam obiectum cognitionis essentialis, cum comprehensiua sit, & consequenter omnem Dei perfectionem attingat: ergo cognitionem præcedit; vel cognitio non præcedit volitionem. Patet consequentia; nam si conditio obiecti petit præcedere, à fortiori etiam obiectum, vel è contra: ergo si cognitio præcedit volitionem; quia proponit obiectum, & applicat illud, a fortiori volitio præcedet cognitionem, vtpotè obiectum illius, vel si volitio quamuis sit cognitionis obiectum, non præcedit cognitionem, nec cognitio volitionem præibit, quamuis sit regula illius per modum proponentis, & applicantis obiectum.

13 *Contra 1.* Sed contra primo; nam præcedentia obiecti ad actum, solum petitur ab obiecto motiuo; volitio autem non est obiectum motiuum cognitionis diuinæ, sed tantum terminatiuum: ergo quamuis cognitio diuina habeat Dei volitionem pro obiecto, non sequitur, quod volitio cognitionem essentialem præcedat. *Secundo.* Secundo: nam Verbum diuinum ex sui cognitione procedit, *vt tenet communis sententia contra Scotum infra quæst.* 34. & tamen non præcedit ad illam: ergo ex eo quod volitio obijciatur cognitioni essentiali, non sequitur, illam præcedere. *Tertio.* Tertio, nam si ex ratione obiecti æquè infertur præcedentia, atque ex ratione regulæ mensurantis volitionem, non poterit vlla ratio assignari ordinis processionum in Deo: cur scilicet processio Spiritus Sancti supponat processionem Verbi, & non è conuerso? hoc non potest prædictus Auctor admittere: ergo fateri tenetur, diuersam esse rationem.

14 *Resp. 3.* Respondebis tertio: tunc solum cognitionem debere ad volitionem præcedere, quando volitio a cognitione distinguitur; cum autem volitio est ipsa cognitio, non petit hanc præsuppositionem; imo impossibilem esse; volitio autem diuina est ipsissima cognitio; & ideò non petit præsupponere cognitionem. *Cõtra 1.* Sed contra primo; quia nullus, quem viderim, ex oppositis Auctoribus, est, qui neget inter volitionem, & cognitionem diuinam distinctionem aliquam intercedere.

Secundo. Secundo, quia vt docet Diuus Thomas, cognitio diuina assimilatiua est; secus autem diuina volitio: quo circa terminus per intellectionem productus, similis est suo principio in natura; & ideò Filius, & Genitus: secus autem impulsus productus per voluntatem, vt docet Diuus Thomas *infra quæst 27. art 2. & 4.* & ex eadem ratione terminus productus per intellectum, est imago; secus verò terminus productus per volitionem, vt docet idem D. Thomas *infra quæst 35. art. 1 & 2.* sed hæc absque aliqua distinctione inter cognitionem, & volitionem diuinam subsistere nequeunt: ergo volitio diuina non est cognitio essentialis absque aliqua distinctione.

15 *Tertio.* Tertio; nam volitio notionalis actiua, à cognitione actiua notionali virtualiter distinguitur, & ratione ratiocinata; cum illa in relatione spiratoris, & ista in Paternitate, vel in recto, vel in obliquo saltim consistant, inter quas relationes nullus Theologorum negat virtualem distinctionem, & rationis ratiocinatæ: ergo pariter, volitio essentialis, & essentialis cognitio virtualiter distinguuntur, & ratione ratiocinata formaliter.

Quarto. Denique, nam virtualis distinctio, vel consistit in æquiualentia ad prædicata realiter distincta in creaturis, vel in eo quod

si aliqua realiter identificata se gerant, ac si realiter distinguerentur, vel in fundamento verificationis duarum propositionum, quæ contradictoriè opponuntur. Vel denique in fundamento præstito intellectui nostro ab aliqua entitate realiter indiuisibili, vt propter eminentiam illius, & intellectus imbecillitatem, duas formalitates ratione nostra distinguat, & in plures partiatur; sed omnia hæc in diuina volitione, & intellectione essentiali inueniuntur: ergo distinguuntur virtualiter, & ratione ratiocinata, vel hæc distinctio remoueri debet a Deo contra communem Theologorum sententiam, imò & veriorem, excepto tantùm Aureolo. In maiori recensentur omnes modi, quibus a Theologis virtualis distinctio explicatur.

16 *Minor prob.* Minor autem ostenditur per singulos discurrendo; etenim cognitio, & volitio diuina, æquiualent cognitioni, & volitioni creatis, quæ realiter distinguuntur, & in ordine ad constituendum Deum volentem, & intelligentem, sic se gerunt, ac si realiter distinguerentur, de illisque verificantur propositiones contradictoriæ, aut contradictoria prædicata; nempè, quod Filius per cognitionem, & non per volitionem procedat, & Spiritus Sanctus è contra, per volitionem, non autem per cognitionem. Ac denique intellectus noster fundamento sumpto ex eminentia perfectionis diuinæ diuersis conceptionibus volitionem, & intellectionem concipit: ergo volitio diuina, non ita est diuina cognitio, vt ab illa non distinguatur distinctione virtuali, & rationis ratiocinatæ.

17 *Quarto respondebis principali fundamento pro nostra sententia.* Denique respondebis, concessis maiori, & minori, negando consequentiam: vt enim in limine disputationis asseruimus, stat vnum prædicatum per alterum demonstrari; & consequenter illud supponere, quod ad demonstrationem vnius per aliud exigitur, & tamen vtrumque inadæquatè ingredi ad naturæ, vel essentiæ constitutionem: vt constat in diuina intellectualitate, quæ, *vt ibi asseurabamus*, ex communi Thomistarum sententia, demonstrata fuit a D. Thom. *supra quæst. 14. art. 1.* per immaterialitatem diuinam: & consequenter, illam aliqua ratione supponit; & nec sola immaterialitas, nec sola intellectualitas Deitatem constituit metaphysicè, sed ex vtraque, vt inadæquatè ingrediente, metaphysicè constatur, ac proinde ex eo quod volitio cognitionem præcedat, & hæc Deitatem metaphysicè constituat, non sequitur volitionem esse a constitutione metaphysica diuinæ naturæ excludendam. Nam instatur argumentum in simili arguendo; intellectualitas Dei illius immaterialitatem supponit; sed immaterialitas Deitatem constituit: ergo intellectualitas non est de metaphysica Deitatis constitutione, cuius syllogismi vtraque præmissa est vera; conclusio tamen est falsa.

18 *Contra I* Sed contra primo; nam ex duabus formalitatibus adæquatè distinctis, non potest vna natura metaphysicè constitui constitutione virtuali; sed cognitio supponitur ad volitionem, vt formalitas virtualiter adæquatè ab illa distincta: ergo non potest ingredi constitutionem metaphysicam diuinæ naturæ. Maior cum consequentia tenet. Minor autem ostenditur primo; nam spiratio actiua supponit intellectionem notionalem actiuam, vt formalitatem virtualiter adæquatè distinctam; relatio namque spiratoris adæquatè virtualiter a Paternitate distinguitur: ergo volitio essentialis supponit intellectionem essentialem, vt virtualiter adæquatè distinctam. Secundo nam cognitio ex se est forma completa, & similiter volitio; vt constat in cognitione, & volitione creatis, quæ sunt completa accidentia: ergo sicut in creatis adæquatè realiter distinguuntur, ita in Deo distinguuntur virtualiter adæquatè.

Minor suadetur I.

Secundo.

19 *Tertio.* Tertio, ex eo quod cognitio, & volitio in Deo adæquate virtualiter distinguantur, nulla sequitur imperfectio, sed nascitur ex summa eminentia: ergo adæquatè virtualiter distinguuntur. *Quarto.* Quarto, nam si semel illa, quæ de cognitione, & volitione diuina affirmantur, scilicet per cognitionem procedere Verbum, & non per volitionem, & è contra, Spiritum Sanctum per volitionem, & non per intellectionem procedere, saluantur absque distinctione virtuali adæquata, poterit etiam defendi, relationes diuinas solum inadæquatè virtualiter distingui ab essentia; sed hoc non concedunt contrariæ sententiæ Auctores: ergo nec primum possunt concedere.

20 *Contra 2 & impugnatur 4. solutio.* Contra secundo; nam volitio supponit cognitionem, vel vt constituentem naturam, vel vt supponentem constitutam naturam; sed eo ipso, quod isto modo cognitionem supponat, supponit adæquatè constitutam naturam: ergo ipsa, nec inadæquatè naturam constituit. Minor pro secunda parte probatur: nam si cognitio supponitur volitioni, vt supponens constitutam naturam, supponitur vt vitalis operatio egrediens virtualiter a natura; sed vitalis operatio virtualiter egrediens a natura, supponit virtualiter illam adæquatè constitutam in ratione naturæ; sicut operatio vitalis realiter a natura egrediens, supponit realiter naturam constitutam adæquatè: ergo volitio præsupponens sic cognitionem, supponit virtualiter diuinam naturam, adæquatè constitutam in ratione naturæ. Et eadem ratione suadetur minor pro secunda parte; nam eo ipso, quod cognitio supponatur volitioni, vt constituens naturam diuinam, comparatur ad volitionem, vt ad actum secundum vitalem, virtualiter ab ipsa egredientem; sed ad actum vitalem virtualiter egredientem supponitur virtualiter natura constituta adæquatè, *vt proximè ostendebamus*: ergo eo ipso quod supponatur ad volitionem cognitio vt constituens Dei naturam, præsupponitur volitioni, natura adæquatè constituta.

21 *Dices.* Dices, operationem creatam præsupponere naturam, vt completè constitutam; quia cum natura finita, & limitata sit, non petit vltima actualitate constitui; natura autem diuina vtpotè illimitata, infinita, & actus purus, petit constitui per vltimam actualitatem, & omnem perfectionem sui constitutione importare; ac proinde, quamuis ad operationem, siue intellectus, siue voluntatis vt radix præsupponatur, non præsupponitur adæquatè constituta, sed tantum inadæquatè, & id circo vterque actus ingreditur adæquatam illius constitutionem.

22 *Contra I* Sed contra primo nam radix operationum constituit naturam vt sic: ergo radix increata, & perfectissima in linea radicis constituit naturam increatam, & perfectissimam; sed eo ipso, quod supponatur natura diuina radicans, vel vtramque operationem, intelligendi, & volendi, vel aliquam illarum, supponitur vt radix perfectissima in ratione radicis: ergo supponitur adæquatè constituta in ratione naturæ increatæ perfectissimæ. Secundo; *Secundo.* quia natura diuina, vt natura, non est formaliter infinita in omni linea, sed tantum in linea naturæ, in alijs autem identicè, & virtualiter; sed eo ipso, quod volitio sit operatio virtualiter egrediens à natura diuina, non spectat formaliter ad lineam naturæ, sicut nec ad lineam radicis: ergo saluabitur natura diuina infinita in ratione naturæ, absque eo quod sit infinita in linea volitionis formaliter, sed tantum identicè, & virtualiter; & consequenter pro illo priori, pro quo intelligitur radix volitionis, intelligetur adæquatè constituta in ratione naturæ diuinæ. Patet consequentia; nam pro illo priori concipitur vt infinita in linea radicis volitionis, formaliter, & identicè, & virtualiter in linea volitionis actualis: ergo concipitur infinita linea naturæ.

23 *Tertio.* Tertio: nam sequitur ex hac solutione, relationes pertinere ad metaphysicam constitutione naturæ diuinæ; consequens non admittunt contrariæ sententiæ Auctores: ergo solutio tradita est nulla. Probatur sequela; ideò iuxta hanc solutionem, ad volitionem non supponitur natura diuina constituta adæquatè; quia licet supponatur natura vt radicans volitionem, non intelligitur vltimo actuata, sed actuabilis per volitionem, nec summè perfecta formaliter; quia non intelligitur volens; sed etiam pro priori relationes intelligitur natura diuina, vt per illas actuabilis, & non vt perfecta formaliter perfectione relatiua, quam diuinæ relationes in sententia contrariorum important: ergo quamuis præintelligatur radix relationum, non præsupponetur constituta adæquatè in ratione naturæ; ac proinde pertinebunt relationes ad illius constitutionem.

24 *Vltimo principaliter suadetur conclusio.* Denique principaliter suadetur conclusio, & vrgetur argumentum præcedens; natura diuina adæquatè communicatur formaliter, non communicata volitione formaliter: ergo adæquatè constituitur, non ingrediente volitione constitutionem illius. Consequentia est euidens; non enim potest communicari adæquatè natura, non communicato adæquato illius constitutiuo. Antecedens autem probatur; nam processio Spiritus Sancti supponit naturam diuinam communicatam Filio adæquatè formaliter sub ratione naturæ; sed non supponit volitionem communicatam Filio ex vi processionis formaliter: ergo adæquatè formaliter communicatur natura non communicata formaliter volitione. Et augetur difficultas; inde namque potissimè *Confirm.* probant Theologi, Paternitatem, v. c. non esse de constitutione metaphysica naturæ diuinæ sub conceptu naturæ expresso, quia ex vi generationis communicatur Filio natura, non communicata Filio Paternitate: ergo si diuina natura communicatur Filio adæquatè formaliter ex vi processionis, non communicata Filio formaliter volitione, non est volitio de constitutione metaphysica illius sub conceptu naturæ.

25 *Resp. I.* Huic argumento duplex adhibetur solutio. Prima negat antecedens, & maiorem probationis; non enim est necessarium ad rationem generationis, quod ex vi illius communicetur formaliter natura sub conceptu adæquato naturæ, sed sufficit, formaliter communicari primum naturæ conceptum radicantem cæteros; & quia intellectio volitionem radicat, & secum affert, ex consequenti fit, vt quamuis Filio ex vi processionis non communicetur volitio, sed tantum intellectio formaliter, saluetur ratio generationis, quamuis etiam volitio sit de metaphysico conceptu naturæ diuinæ. Ita quidam quos sine nomine referunt Herice, & Salmanticenses supra.

26 *Contra I* Sed contra primo: nam de ratione Filij, est assimilari suo principio in natura sub conceptum naturæ adæquatè; sed assimilatio ista, est in eo quod per generationem communicatur formaliter ad principium *quo* illius ergo est de ratione Filij, quod per generationem accipiat naturam sub conceptu naturæ adæquatè formaliter. Minor cum consequentia tenet. Maior autem probatur primo: nam Filius in creatis assimilatur Patri in natura sub *Maior probatur primo.*

con-

conceptu naturæ adæquatè: ergo etiam Filius diuinus debet Patri assimilari adæquatè in natura sub conceptu naturæ; & consequenter est de ratione Filij vt sic.

27 *Secundo.* Secundo, nam Spiritui Sancto communicatur formaliter, ex vi suæ processionis conceptus inadæquatus naturæ diuinæ, in sententia, quam impugnamus: & tamen illius processio generatio non est: ergo ad generationem non sufficit, illam terminare sub inadæquato conceptu naturæ. Minor cum consequentia tenet. Maior autem constat; nam Spiritui Sancto communicatur ex vi processionis formaliter volitio diuina, aut diuinum amari passiuum; sed velle diuinum, est conceptus inadæquatus naturę diuinę in pręfata sententia, & consequenter diuinum appeti, vel amari: ergo communicatur Spiritui Sancto formaliter ex vi processionis natura diuina secundum inadæquatum conceptum naturæ.

28 *Dices.* Dices, conceptum inadæquatum naturæ communicatum Spiritui Sancto formaliter, ex vi processionis, esse quasi secundarium, supponentum vt priorem rationem intellectionis, illamque non radicantem, & ideo esse insufficientem, vt ratione illius Spiritus Sanctus sit Filius, & illius processio sit generatio; cuius oppositum in processione Verbi opposita de causa contingit, vt

Contra. iam explicatum est. Sed contra; nam volitio affert secum alias formalitates ratione identitatis cum illis, licet non ratione prioritatis: ergo si adstruitur pertinens ad constitutionem naturæ, vt conceptus inadæquatus illius, & aliàs quod de ratione geniti non est accipere ex vi processionis naturam adæquatè formaliter, Spiritus Sanctus erit genitus, & Filius, & illius & processio generatio.

29 *Si dicas.* Si dicas, volitionem supponere diuinam intellectionem iam communicatam Filio, per se ex vi suæ processionis; & ideò non afferre secum diuinam intellectionem, per se perseitate termini, sed tantum perseitate materiali, & in esse rei. In contrarium ob-

Contra. stat, nam si volitio vt communicata Spiritui Sancto, non petit, formaliter in ratione termini, illi communicari intellectionem; quia supponit illam per se communicatam ex vi alterius processionis, pariter intellectio communicata filio, non petit formaliter formalitate termini, quod illi communicetur volitio; quia per se est communicanda ex vi alterius processionis; & hoc non obstante processio Filij est generatio: ergo processio Spiritus Sancti non debet ex hoc principio à ratione generationis excludi.

30 *Secundo respondent alij argumento principali pro nostra sententia.* Secundo respondetur ab alijs, negando antecedens: & ad probationem, negata minori; Verbo namque ex vi suæ processionis non solum communicatur intelligere diuinum, sed etiam velle diuinum. Sed contra hanc solutionem in hunc modum argumentor: in generatione Filij volitio non se tenet formaliter ex parte principij: ergo nec per se ingreditur terminum formalem illius; iste namquè, & principium proportionari debent, & adæquari. Probo antecedens, in termino producto nulla ratio reperitur impulsus; aliàs darentur duo impulsus in diui-

Contra. nis, quod est hæreticum: ergo volitio non se tenet formaliter ex parte principij. Patet consequentia; nam impulsus nihil est aliud, quam terminus productus per voluntatem, sicut Verbum est terminus productus per intellectum; sed si volitio se tenet formaliter ex parte principij productiui Verbi, procedet non solum per intellectum, sed etiam per voluntatem: ergo erit non solum Verbum, sed impulsus simul, & è contra si adæquatè est Verbum, & nullatenus impulsus, volitio non se tenet formaliter in principio productiuo Verbi.

31 *Si dicas. Contra.* Si dicas, impulsum esse terminum productum per volitionem vt amatum; Verbum autem, etsi per volitionem procedat, non procedere vt amatum; & ideò impulsum non esse. In contrarium obstat, nam amor nequit vt principium concurrere, nisi ad terminum per modum amati; cum amor, & amatum correlatiuè se habeant, sicut actus cum adæquato obiecto: ergo eo ipso quod principium sit amor, debet terminus amatus produci.

Confir. 1. Quod amplius vrgetur, quando principium solus est amor, terminus est solum amatus: ergo si principium est amor, & intellectio simul, terminus erit non solum intellectus, sed etiam

Secundo. amatus. Confirmatur, & vrgetur secundo, ex eo Verbum in hac solutione procedit vt amor, & non solum vt intellectio; quia ratio amoris est Patri essentialis, & omnino ab illius natura indistincta; sed etiam ratio est Patri essentialis, & omnino à Patris natura indistincta; cum nulla sit ratio in distinctionis à natura diuina in amore, aut volitione actiua, quæ in ratione amati, pari efficacia non militet: ergo Verbum procedit non solum vt amor, sed etiam per modum amati, & consequenter tanquam impulsus.

32 *Si resp.* Si respondeatur, ex parte principij ingredi rationem amati, non notionaliter, sed essentialiter, ex quo tantum sequitur, Verbum communicari rationem amati essentialiter; vt autem impulsus esset, deberet procedere vt amatus notionaliter. In

Contra. contrarium objicio, esse amatum notionaliter, consistit in procedere per modum amatis; sicut ratio notionaliter intellecti consistit in procedere per modum intellecti: ergo si Verbum ex vi processionis procedit per modum amati, amatum notionaliter erit, & consequenter impulsus.

§. III.

Tribus argumenta occurritur.

Contra istam conclusionem arguitur primo ex verbis Diui Thomæ, quibus concludit corpus præsentis articuli: *Et sicut suum intelligere, est suum esse, ita suum velle*; sed intelligere est esse Dei formaliter, & constitutiuè, constitutione metaphysica: ergo velle Dei, non solum identicè, sed etiam formaliter, & constitutiuè, est natura diuina. Hoc argumentum in mea sententia, distinguente intelligere actuale diuinum virtualiter obiectiuè à diuina natura constituta per radicem intellectionis, nullius roboris est, nam concessa, vt iacet, doctrina D. Thom. minor argumenti est neganda: Dei namque natura, non in actuali intelligere, sed in radice intellectionis, & volitionis metaphysicè consistit. Imo *supra disp.* 4. hoc argumento inter alia ex D. Thom. probaui identitatem à D. Thom. assertam *quæst.* 14. *art.* 4. inter intelligere diuinum, & esse, non esse virtualem, sed tantum realem formalem; eo quod D. Thom. in hoc articulo, & vbicumque de intelligere, & velle instituit sermonem, eisdem verbis identitatem intellectionis, & volitionis cum diuino esse adstruit, & illa quod identitatem istam æquiparat; cum ergo identitas volitionis cum Dei natura, non sit virtualis, sed tantum formalis realis, idem dicendum erit de identitate intellectionis, cum diuina, essentia, & natura. 33 *Arg. 1.*

Docti tamen Recentiores Thomistæ affirmantes, intelligere actuale diuinum Dei naturam metaphysicè constituere, & ab illa virtualiter non distingui, nec ratione ratiocinata obiectiuè, sed tantum ex modo significandi. Ad argumentum respondent, comparationem factam à D. Thom. non intelligi quoad omnia, sed solum, quoad identitatem realem formalem, & distinctionem ex modo significandi, non verò quoad identitatem virtualem, & distinctionem rationis ratiocinatæ. Itaque intelligere, & velle identificantur realiter formaliter cum diuina natura, & distinguuntur ex modo significandi ab illa, & quoad hoc, in quo conueniunt, fuit equiparatio facta ab Angelico Doctore; in hoc tamen discriminantur, quod actuale intelligere, non distinguitur virtualiter, nec ratione ex parte obiecti à diuina natura, volitio autem virtualiter, & obiectiuè ab illa distinguitur, quod discrimen non excluditur verbis adductis ex D. Thoma; nam particula *sicut* non semper importat omnimodam similitudinem, sed aliquam tantum, stat autem cum conuenientia in aliquo, in alio discriminari. 34 *Respondent Recentiores Thomistæ.*

Quod si contra istam solutionem opponas, Diuum Thomam eisdem verbis adstruere identitatem volitionis, & intellectionis cum diuina natura, alijs locis, & in præsenti articulo illa quoad identitatem istam æquiparat: ergo absque fundamento adstruitur inter illa discrimen, & similitudo cum limitatione explicatur. 35 *Si opponas.*

Respondebunt negando antecedens: nam D. Thom. *supra quæst.* 14 *art.* 4. *in corpore*, docet intellectum diuinum, id quod intelligitur speciem intelligibilem, & ipsum intelligere, esse omnino vnum; de velle autem, seu diuina volitione nusquam identitatem explicuit cum particula *omninò*. *Respondent Recentiores.*

Sed contra primo, ibi asseruit esse omnino idem intelligere, & Deum intellectum, in præsenti autem docet velle Dei esse ipsum Deum, sicuti intelligere, est Deus: ergo sentit esse omnino idem, sensu, in quo diuinum intelligere identificatur omnino cum Deo. Secundo nam intelligere diuinum, esse omnino vnum, & idem cum Deo non excludit distinctionem rationis ex modo significandi, vt præfati Recentiores fatentur: ergo nec excludit distinctionem rationis obiectiuam, & virtualem ex parte obiecti significati. Tertio: nam omnimoda illa identitas adstruitur à D. Thoma, vt à diuino intellectu excludatur potentialitas; sed ad istam excludendam non petitur omnimoda identitas per exclusionem distinctionis virtualis, & rationis ratiocinatæ, sed tantum per exclusionem distinctionis realis formalis: ergo ly *omninò* assertum à D. Thom. hanc solam distinctionem excludit. Maior constat ex discursu articuli. 36 *Contra 1* *Secundo.* *Tertio.*

Minor autem ostenditur ex D. Thom. in cuius doctrina est manifesta; nam *primo Contra Gentes cap.* 73. *ratione quarta*, inde probat, voluntatem Dei esse idem cum diuina essentia; quia aliàs essentia Dei compararetur ad ipsam, quasi potentia ad actum, & esset compositio in Deo: ergo sentit D. Thom. identitatem voluntatis cum diuina substantia esse talem, vt excludat potentialitatem, & compositionem in Deo; & tamen non est identitas omnimoda per exclusionem distinctionis virtualis, & rationis ratiocinatæ obiectiuæ, sed tantum realis formalis: ergo ad excludendam potentialitatem, & compositionem à Deo, sufficit omnimoda identitas per exclusionem distinctionis formalis, non autem virtualis, & rationis ratiocinatæ obiectiuæ. 37 *Minor constat ex D.Th.*

Secundo respondere possunt, distinctionem virtualem, & rationis obiectiuam inter voluntatem, & intellectum, tradi à D. Thom. *infra quæst.* 27. *art.* 2. & 4. vbi docet, intellectum assimilatiuum esse, secus verò voluntatem diuinam, Verbumque per intellectum procedere, non per voluntatem; & è contra, tertiam Trinitatis personam per voluntatem, & non per intellectum; quæ doctrina absque distinctione virtuali obie- 38 *Secundo respondere possunt Recentiores.*

ctiua nequit saluari: de intelligere autem cum diuina essentia, aut natura comparato, nihil horum transitum ab Angelico Doctore inuenitur.

Sed contra primo: nam *infra quæst. 26. art. 2. ad 1.* comparando intellectum cum essentia; docet Angelicus Doctor; quod
39 *Contra I* licet beatitudo conueniat Deo secundum suam essentiam, idest, sit illi essentialis: non autem ei conuenit secundum rationem essentiæ, sed magis secundum rationem intellectus. Ex qua doctrina tale argumentum conficio: vt verificetur, intellectum esse assimilatiuum, non autem voluntatem, Verbumque per intellectum, & non per voluntatem procedere, exigitur inter illa virtualis distinctio, & ratiocinatæ, vt in solutione asseritur: ergo pariter, vt verum sit, Deo conuenire beatitudinem secundum rationem intellectus, & non secundum rationem essentiæ, necessaria erit distinctio virtualis, & rationis ratiocinatæ obiectiuè inter intellectum, & essentiam diuinam, vel si ad hoc verificandum sufficit distinctio ex modo significandi, pariter ad primum sufficiet.

40 *Si obijcias.* Nec obstat D. Thomam vti particula *magis*, quo inuerer videtur, beatitudinem Deo conuenire, secundum essentiam, & secundum intellectum: nam comparatio absolutam conuenientiam prædicati comparationi supponit. Non inquam obstat. Tum,
Respond. quia in doctrina D. Thomæ particula *magis* non semper est comparatiua; sed multoties negatiuè sumitur. Tum etiam: nam licet comparatiuè sumatur, solum colligitur, conuenire Deo beatitudinem secundum essentiam identicè, non autem formaliter. Vel ad summum, quod conueniat secundum essentiam radicaliter, & proximè secundum intellectum.

41 *Respond. pro Recentioribus probabiliter.* Propter hæc, & alia fateor, non facilè colligi ex Diuo Thoma discrimen, quoad identitatem cum diuina essentia inter intelligere, & velle; quia tamen intellectio est primus actus naturæ intellectualis, volitio verò secundus; fit vt ad excludendam potentialitatem in natura diuina exigatur probabiliter identitas re, & ratione ratiocinata intellectionis cum diuina natura, secus autem volitionis, intellecta namque natura præcisa à prima actualitate; potentialis intelligitur, si tamen primum actum, vt sui constitutiuum importet, quamuis à secundo constitutiuè præscindat nulla inducitur potentialitas, etiam secundum rationem, sed comparantur vt actus purissimus ad purissimum. Et ob istam differentiam, licet eisdem verbis vtriusque actus identitas cum diuina essentia explicetur, non in eodem sensu accipiuntur, sed ita, vt de intellectione loquendo, accipiatur de identitate virtuali, & rationis ratiocinatæ, cum sola distinctione ex modo significandi; cum autem de diuina volitione loquitur, accipiatur de identitate reali formali, cum distinctione virtuali, & rationis ratiocinatæ obiectiuæ, quod discrimen, etsi nobis non placeat, pluribus gratissimum est.

42 *Secundo arguitur ex D. Thom.* Secundo arguitur ex D. Thom. *in hac quæst. art. 4. ad 2.* illis verbis: *Ad secundum dicendum, quod quia essentia Dei est eius intelligere, & velle, ex hoc ipso, quod per essentiam suam agit, sequitur, quod agat per modum intellectus, & voluntatis.* Ex quibus verbis tale argumentum conficitur. Apud Diuum Thomam, hæc est bona consequentia: *Deus agit per essentiam suam; sed essentia Dei est velle, hæc voluntas diuina: ergo agit per voluntatem;* sed nisi velle Dei, sit illius essentia constitutiue virtualiter, & ratione ratiocinata, consequentia ista non tenet: ergo iuxta Diuum Thomam, velle Dei, est ipsius essentia, & natura, non solum identicè, aut formaliter realiter, sed etiam virtualiter constitutiuè, & ratione ratiocinata. Maior constat ex verbis D. Thomæ allegatis. Minor autem probatur: nam ista consequentia non vale: *Deus agit per essentiam suam; sed sua essentia est Paternitas diuina: ergo agit per Paternitatem;* at non alia ratione, nisi quia relatio non est essentia diuina virtualiter, & constitutiuè: ergo nisi velle Dei, sit diuina essentia virtualiter, & constitutiuè, non sequitur, agere per voluntatem.

43 *Respond.* Respondeo, concessa maiori, negando minorem. Ad illius probationem, nego minorem: sed ideò secunda consequentia non tenet, quia Paternitas, aliæque relationes non sunt essentia diuina identicè identitate potentiæ intellectualis, sed identitate modificantis essentiam, intelligere autem, & velle identificantur cum diuina essentia tanquam potentiæ naturæ intellectualis; ex eo autem quod isto modo identificentur cum essentia diuina, rectè colligitur, quod si per essentiam agit, quod agat per intellectum, & voluntatem; nam quæuis essentia influens radicaliter in effectum, vel actum, influit proximè in illa per potentias, quæ sunt proxima principia operandi.

44 *Infertur ex hac doctrina.* Ex qua doctrina, licet obiter colligo, malè à quibusdam discipulis D. Thomæ ex hac auctoritate probari, quod intelligere Dei, sit de illius metaphysica constitutione; nam consequentia facta à D. Thoma procedit de intelligere, & velle, inferens ex illorum identitate cum essentia diuina, & ex eo, quod Deus per essentiam suam agit, agere per intellectum, & voluntatem; sed ipsi fatentur, ex hac auctoritate non colligi virtualem identitatem voluntatis cum diuina natura, ergo male ex illa colligunt virtualem identitatem intellectus cum natura diuina.

Sed dices, iuxta hanc explicationem, vt Deus operetur per voluntatem, nihil conducit identitas illius cum essentia diuina; sed Diuus Thomas infert ex hac identitate, quod per voluntatem operetur; & consequenter sentit, identitatem istam, ad hoc quod Deus per voluntatem operetur, conducere: ergo explicatio tradita menti Diui Thomæ non congruit. Minor cum consequentia tenet. 45 *Dices.*

Maior autem probatur: quamuis voluntas non identificaretur cum essentia diuina, dummodo esset potentia illius, per illam operaretur, vt constat in agente creato intellectuali, quod per voluntatem agit: tum, operationes immanentes: tum, etiam aliquos effectus ad extra, eo quod voluntas est potentia naturæ intellectuali, quamuis realiter ab illa distincta: ergo iuxta explicationem nostram, identitas voluntatis cum diuina essentia ad intentum D. Thom. non conducit.

Respondeo, negando maiorem. Ad illius probationem, distinguo antecedens: operaretur per voluntatem actus immanentes, & effectus artificiales, concedo antecedens: effectus naturales, nego antecedens, & consequentiam; nam casu, in quo voluntas distingueretur realiter à natura, esset limitata, & finita; ac proinde, quamuis per illam posset Deus elicere volitionem, & mediante illa vt mouente & applicante effectus artificiales causaret, vt contingit in agente creato, effectus autem naturales, quos Deus vt artifex supremus per intellectum, & voluntatem producit, non produceret per voluntatem realiter à natura distinctam; sicut nec agens creatum tales effectus per voluntatem operatur, sed medijs naturalibus potentijs. Vnde Angelus, etsi voluntatem habeat, non producit per illam effectus aliquos naturales, & ad hoc quod Deus omnes effectus, quos causat, per intellectum, & voluntatem causet, conducit identitas intellectus, & voluntatis cum natura diuina, nam ex hoc nascitur infinitas in his attributis, & vniuersalis extensio in causando. 46 *Respond.*

Tertio arguitur: non minus est de ratione actionis principium supponere, quam de ratione volitionis supponere cognitionem; sed intellectio quamuis actio sit, & in creatis non constituat principium, sed realiter illud supponat, intellectio tamen diuina non supponit principium, neque etiam virtuali suppositione, sed est de primario conceptu naturæ diuinæ, illamque metaphysicè constituit: ergo licet volitio in creatis cognitionem supponat, & naturam constitutam, diuina tamen volitio, nec cognitionem supponet, nec naturam constitutam, sed illam metaphysicè constituit. 47 *Tertio arg.*

Et confirmabis primo: licet intellectio, quæ est accidens, realiter principium supponat, & naturam non constituat; intellectio tamen quæ substantia est, & subsistit substantialiter, nec etiam virtualiter supponit principium, sed metaphysicè naturam constituit, & pertinet ad illius primum conceptum: ergo pariter, licet volitio, quæ est accidens, præsupponat realiter cognitionem, & naturam constitutam; volitio tamen, quæ substantialis est, & subsistens, nec virtualiter præsupponit cognitionem, aut naturam constitutam, sed pertinet ad metaphysicam illius constitutionem. *Confir. 1.*

Confirmatur, & vrgetur secundo: non minus est de ratione actionis, ab obiecto distingui, illudque præsupponere, quam de ratione volitionis distingui a cognitione, & præsupponere illam; sed cognitio diuina, quia substantialis est, & subsistens, non distinguitur ab obiecto suo primario, nec illud etiam virtualiter supponit: ergo diuina volitio, quia substantialis est, & subsistens, nec erit a diuina cognitione distincta, nec virtualiter illam supponet. Consequentia tenet. Minor constat; nam obiectum primarium diuinæ cognitionis est diuina natura; sed natura diuina, in sententia frequentiori apud Thomistas, non distinguitur virtualiter a cognitione diuina, nec ad illam præsupponitur; cum per illam constituatur metaphysica constitutione: ergo diuina cognitio non distinguitur à suo obiecto primario, nec supponit virtualiter illud. Maior autem probatur: nam cognitio non est ratio formalis specificandi volitionem, sed tantum conditio obiecti specificantis illam; obiectum autem in se continet rationem formalem specificandi actionem; sed maior distinctio exigitur, maiorque præsuppositio in ratione formali specificandi, quam in conditione tantum: ergo magis petitur distinctio obiecti ab actione, & præsuppositio ad illam, quam distinctio, & antecessio cognitionis respectu volitionis. 48 *Secundo.*

Ad hoc argumentum facile etiam respondetur in sententia, quam supra disputatione 4. delendi, & paritate volitionis, efficaciter confirmaui, nempè, diuinam essentiam, & naturam non in intellectione actuali, sed in illius radice metaphysicè consistere. Iuxta quam doctrinam, minor argumenti est neganda. Quia tamen Docti Recentiores Thomistæ sententiæ oppositæ adhærent, docentes, diuinam naturam metaphysicè constitui per actualem intellectionem. Iuxta illorum doctrinam, ad argumentum dicatur, veram esse maiorem de actione, quæ obiectiuè est actio; hæc namque principium præsupponere debet, realiter quidem si realiter ab illo distinguitur, vel virtualiter, si virtualiter solū ab illo distinguatur: secus autem si solū sit grāmaticaliter, aut dialecticè actio, hoc est, solum ex parte modi significandi; intelle- 49 *Facile respond. in sententia Auctoris.* *Respond. in senten. tia Recentiorum Thomistarum.*

intellectio autem diuina in sententia, quam supponimus, non est actio obiectiuè, & metaphysicè, sed solum grammaticaliter, dialecticè, & ex parte modi significandi; quia nempè à nobis concipitur per speciem intellectionis creatæ, quæ est actio, & ad instar illius significatur. Ex quo solum sequitur, non constituere diuinam naturam ex modo significandi, & concipiendi, sed vt sic illam constitutam supponere; non vero quod obiectiuè supponat principium, & naturam non constituat. Volitio autem diuina non tantum ex modo significandi, sed obiectiuè, & ex parte rei significatæ, obtinet rationem inclinationis affectiuè in obiectum; ac proinde non solum ex parte modi significandi, & concipiendi, sed etiam ex parte obiecti, & rei significatæ præsupponit cognitionem, obiectum, & naturam constitutam. Vnde non potest obiectiuè illam metaphysicè constituere.

50 *Ad 1. confirmationem.* Et ex his ad primam confirmationem, concesso antecedenti, nego consequentiam: nam intellectio subsistens, solum grammaticaliter, & ex modo significandi, est actio, & operatio, non autem obiectiuè: & ideò potest obiectiuè constituere naturam, & pertinere ad primum illius conceptum; volitio vero quamuis sit increata, & subsistens, non solum ex parte modi significandi, sed etiam ex parte obiecti, est inclinatio in obiectum; & ideò etiam obiectiuè supponit directionem intellectionis; ac proinde est incapax constituendi metaphysicè naturam.

Ad 2. Ad secundam, distinguo maiorem: de ratione actionis, quæ obiectiuè est operatio, concedo maiorem: quæ solum grammaticaliter, & ex modo significandi obtinet rationem actionis, nego maiorem: & concessa minori, nego consequentiam: nam sicut, quia obiectiuè non est operatio, caret obiectiuè principio distincto, ita caret obiecto distincto, & specificante.

51 *Si dicas.* Si dicas intellectio diuina non solum ex parte modi significandi, sed etiam ex parte obiecti, est actus vitalis; sed de ratione actionis vitalis, est, egredi à principio; & consequenter illud præsuponere: ergo diuina intellectio, non solum ex parte modi significandi, sed etiam ex parte obiecti significati principium supponit; at, hoc non obstante, constituit diuinam naturam: ergo quamuis diuina volitio obiectiuè cognitionem supponat, constituet metaphysicè diuinam naturam.

Minor prob. 1. Minor probatur primo; nam viuere est, se mouere: ergo viuens, actu vitali se mouet; sed non potest se mouere per actum, nisi actus ab intrinseco egrediatur: ergo de ratione actus vitalis est ab intrinseco egredi.

Secundo. Secundo; nam actus vitalis à non vitali distinguitur quia viuens habet illum, non solum in se, sed etiam à se; sed non potest viuenti, à se conuenire, nisi ab illo aliqua ratione egrediatur: ergo de ratione illius est egressio.

52 *Respondent Recentiores.* Respondent, negando minorem; nam de ratione actus vitalis vt sic, solum est, quod viuens illud habeat se, vel per identitatem, vel per egresionem, vt autem viuenti à se conueniat, per identitatem, non est necessaria egresio; nam identitas opposita distinctioni virtuali nullam rationem egresionis admittit. Ad primam minoris probationem dicunt, diffinitionem illam esse de vita creata, non de abstrahente à creata, & increata. Ad secundam distinguunt maiorem: à se per identitatem, vel per egresionem, concedo maiorem: per egresionem semper, negant minorem: & sub eadem distinctione minoris, negant consequentiam. Ita disserunt Authores sententiæ oppositæ constituentis naturam diuinam in intellectione actuali; cuius veritatem alibi examinauimus; sed re vera semper vrget argumentum à paritate volitionis petitum.

§. IV.

Cætera argumenta diluuntur.

53 *Quarto arguitur.* QVarto arguitur: vt natura diuina intelligatur metaphysicè constituta, debet intelligi vt summè perfecta; sed nisi intelligatur volens volitione actuali, non intelligitur summè perfecta: ergo nisi intelligatur volitione actuali, non intelligitur metaphysicè constituta; & consequenter actualis volitio est metaphysica illius constitutionem. Maior constat; nam Deus est ens, adeò perfectum, vt illo ens perfectius, nec esse, nec intelligi possit: ergo illius natura est ita summè perfecta, vt nihil possit illa perfectius intelligi, & consequenter non poterit intelligi metaphysicè constituta, nisi intelligatur summè perfecta. Minor autem ostenditur primo: id est realiter summè perfectum, quod realiter claudit omnem perfectionem simpliciter simplicem: ergo id intelligitur summè perfectum, quod intelligitur habens omnem talem perfectionem; sed actualis volitio, est perfectio simpliciter simplex: ergo, nisi natura diuina intelligatur volens volitione actuali, non potest intelligi summè perfecta.

54 *Secundo.* Secundo, id, quo potest esse aliquid perfectius, non est realiter summè perfectum: ergo id, quo potest aliquid perfectius intelligi, non intelligitur vt summè perfectum; sed, nisi intelligatur natura diuina volens volitione actuali, potest intelligi aliquid perfectius illa: ergo nisi intelligatur volens, non intelligitur summè perfecta. Minor probatur: perfectius enim est, quod est intelligens simul, & volens, intelligente præcisè; cum dicat perfectionem intelligentis; & addat perfectionem volentis; sed si natura diuina non intelligatur volens, concipitur solum intelligens: ergo nisi intelligatur volens volitione actuali, potest intelligi aliquid illa perfectius.

Respondeo, distinguendo maiorem: debet intelligi summè perfecta, formaliter in linea naturæ, & in omni linea identicè, & radicaliter, concedo maiorem in omni linea formaliter, nego maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: quia, vt natura diuina intelligatur metaphysicè constituta, non debet intelligi vt summè perfecta; imo nec vt perfecta formaliter perfectione omnis lineæ; sed sufficit, intelligi summè perfectam, formaliter in linea naturæ: ita vt intelligatur omnem naturam excedens, habensque omnem perfectionem pertinentem ad lineam naturæ, & perfectam, & summè perfectam identicè, & virtualiter, perfectione omnis alterius lineæ: sicut diuina misericordia, & idem est de quocumque alio attributo iudicium, vt concipiatur metaphysicè constituta, non petit intelligi formaliter infinita, & formaliter perfecta perfectione alterius lineæ, v. g. perfectione formali iustitiæ, liberalitatis, &c. Sed solum petit intelligi summè perfecta in linea misericordiæ, hoc est, omnem aliam misericordiam excedens in infinitum, & exprimens omnem perfectionem ad lineam misericordiæ spectantem. Volitio autem diuina tametsi perfectio sit, & perfectio simpliciter simplex: non tamen est perfectio pertinens ad lineam naturæ, sed ad lineam attributi; ac proinde, vt natura diuina concipiatur constituta metaphysicè in ratione naturæ, non est necessarium, quod intelligatur volens volitione formaliter, sed identicè tantum, inclusiuè, & radicaliter. 55 *Respond.* *Instantia.*

Contra quam doctrinam non obstant duæ probationes minoris, non prima, nam in ente summè perfecto, non possunt dari lineæ, aut perfectiones realiter distinctæ inter se; ac proinde ad summè perfectum realiter, necessarium est, essentialiter omnem perfectionem, non dicentem imperfectionem; compatiuntur tamen in ente summè perfecto, lineæ, & perfectiones virtualiter, & ratione distinctæ: ac proinde, quarum aliæ, alias virtualiter, & ratione præsupponant; eo autem ipso, quod lineæ sic distinguantur, vt vna sit infinita in suo genere, non petit formaliter per rationem alias lineas importare, sed solum identicè, aut in radice. 56 *Ad 1. probationem minoris.*

Ad secundam, concesso antecedenti, & prima consequentia, distinguo minorem: nisi intelligatur natura diuina volens volitione actuali, potest intelligi aliquid perfectius illa per modum naturæ, nego minorem: per modum collectionis ex natura, & attributo naturæ, concedo minorem, & distinguo consequens: non intelligitur summè perfecta, in linea, & conceptu naturæ, nego consequentiam: in omni linea, concedo consequentiam: vt enim natura Dei intelligatur formaliter summè perfecta in ratione naturæ, sufficit, quod non possit intelligi natura perfectior illa; licet autem conflatum ex natura, & volitione, sit quid perfectius, quam natura diuina, non tamen est perfectior natura, & hoc sufficit, vt natura pro priori ad volitionem, concipiatur metaphysicè constituta. 57 *Ad 2.*

Sed oppones primo: Deus est ita perfectum ens, vt illo, nihil esse, nec intelligi possit perfectius: ergo metaphysicum eius constitutiuum, debet esse ita perfectum, vt nihil possit intelligi neque esse perfectius; sed natura intelligens tantum, huius conditionis non est, etenim natura volens volitione actuali, intelligitur perfectior, natura tantum intelligente: ergo intellectio, vel radix intellectionis pro priori ad volitionem, non est metaphysicum adæquatum Dei constitutiuum, sed volens actualiter. Secundo; nam ad minus, est necessarium, quod formalitas constituens metaphysicè diuinam naturam, excedat omnes alias formalitates, seorsim consideratas; sed si constituatur diuina natura per radicem volitionis, hoc non saluatur in illa: ergo non constituitur per radicem volitionis, sed volitione actuali. Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur ex D. Thom. 1. *Contra Gentes cap. 45. ratione 3.* vbi probat, intelligere diuinum esse diuinam essentiam: quia cum actus secundus sit perfectior actu primo, si essentia Dei non esset sua intellectio, hæc compararetur ad illam, vt actus secundus ad primum; & consequenter esset perfectior, quam essentia diuina. Ex quo sic arguitur: si volitio realiter à diuina essentia differret, esset realiter illa perfectior, vt de intellectione docet D. Thomas: ergo si virtualiter ab illa distinguitur virtualiter illam excedit; sed diuina essentia consistat in radice volitionis, virtualiter ab illa distinguitur: ergo virtualiter exceditur à volitione actuali; & consequenter non excedit omnes alias formalitates, seorsim consideratas. 58 *Oppones 1.* *Secundo.*

Tertio: nam formalitas constituens metaphysicè diuinam naturam nec formaliter, nec virtualiter, esse potest propter aliud; sed si constituatur aliquo præcedente actualem volitionem, saltim virtualiter esset propter aliud: ergo non potest radice volitio- 59 *Tertio.*

nis metaphysicè constitui, sed necessario ingreditur illius constitutionem actualis volitio. Maior constat, quia natura, vt proximè dicebamus, debet consistere in aliquo excedente omnes alias diuinas formalitates, & seorsim consideratas per excessum virtualem; quod autem perfectius est, nequit ad minus perfectum, vt ad finem ordinari: ergo natura diuina, nec formaliter, nec virtualiter, esse potest propter aliud. Minor autem probatur: etenim natura distincta realiter à sua operatione, realiter est propter illam, vt docet Diuus Thomas 1. *Contra Gentes cap. 45. ratione 5.* vbi ex hoc principio probat, diuinam essentiam, esse suam operationem, quia alias esset propter illam, & aliquid aliud à Deo esset illius finis; cum omnis substantia sit propter suam operationem: ergo natura distincta virtualiter à sua operatione, erit virtualiter propter illam vt finem; & consequenter si natura diuina constituitur metaphysicè, aliquo præcedente volitionem actualem, erit virtualiter propter suam volitionem.

60 *Confirm.* Et augetur difficultas; quia namque operatio realiter à natura distincta, realiter ab illa egreditur, vt à principio efficiente, operatio, quæ virtualiter distinguitur à natura, virtualiter oritur ab illa, vt à principio effectiuo: ergo si natura, vel substantia realiter distincta à sua operatione, vel actu, est realiter ab illa, vt à fine, & propter illam vt finem, natura distincta virtualiter à sua operatione, erit ab illa vt à fine, & propter illam vt finem virtualiter: & consequenter, si natura diuina non constituitur actuali volitione, sed formalitate illam virtualiter præcedente, ab illaque virtualiter distincta, erit propter actualem volitionem, vt finem.

61 *Respond. ad 1.* Hæc tamen non vrgent, nec veritatem traditæ solutionis infringunt; ad primam distinguo maiorem: Deus est ita perfectum ens, vt nihil possit intelligi illo perfectius, nihil ab illo realiter distinctum, concedo maiorem: nihil ratione distinctum, subdistinguo maiorem: perfectius perfectione naturæ, concedo maiorem: excessu resultante, ex collectione naturæ, & attributi nego maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam. Itaque petit summa Deitatis, & Dei perfectio, quod nihil realiter ab ipso distinctum, possit esse, vel intelligi perfectius, & hoc saluatur quamuis attributa non ingrediantur naturæ constitutionem; nam conflatum ex natura, & volitione, vel alio quocumque attributo, non est realiter distinctum à Deo, nec ab eius natura; ac proinde quamuis excedat naturam seorsim consideratam, nihilominus subsistit, nihil realiter distinctum à Deo, esse, vel intelligi perfectius; petit etiam Deus, quod est concretum naturæ, eo quod est naturæ perfectissimæ, quod nihil etiam ratione distinctum, esse, vel intelligi possit perfectioris naturæ: quod etiam subsistit, quamuis conflatum ex Deitate, & volitione, sit perfectius Deitate per rationem; quia non est perfectius excessu præstantioris naturæ, sed excessu resultante ex inclusione naturæ, & superaddita perfectione attributi, & excessus iste non excluditur à summa perfectione Dei; nam eo ipso, quod in illo distinguantur virtualiter perfectiones, & vna aliam præsupponat, & omnes vnam communem radicem, debet vna aliam virtualiter, & per rationem excedere, & conflatum ex duabus, singulas virtualiter, & per rationem superare.

62 *Ad 2.* Ad secundam, concessa maiori, nego minorem. Ad probationem, concesso antecedenti, nego consequentiam. Ratio autem discriminis est; nam casu, in quo natura diuina realiter ab intellectione, aut volitione differret, esse realiter potentialis: & consequenter excederetur in actualitate ab illis; ac proinde etiam in perfectione; distinctio autem virtualis naturæ diuinæ ab intellectione, & volitione, non reddit potentialem naturam, sed cum tali distinctione remanet summè actualis; ac per consequens isto genere distinctionis non redditur inferior perfectione; & actualitate, intellectione, & volitione.

63 *Dices.* Sed dices, natura diuina realiter ab intellectione, & volitione distincta, excederetur realiter ab illis in perfectione, quia esset realiter in potentia; sed eo ipso, quod virtualiter distinguatur ab intellectione, aut volitione, est virtualiter in potentia: ergo eo ipso exceditur virtualiter ab illis. Illatio tenet à paritate rationis. Maior est certa, & minor probatur: natura realiter distincta ab actu, ideò est realiter in potentia ad illum; quia illum realiter non importat, & potest illi subesse, & ab illo denominari; sed natura diuina virtualiter distincta à volitione non importat illam virtualiter; & aliàs potest cum illa coniungi, & ab illa volens denominari: ergo est in potentia virtualiter ad illam.

64 *Respond.* Respondeo, distinguendo maiorem, quia esset realiter in potentia ad illos actus, in esse formali, & non includens illos actu virtuali perfectè, concedo maiorem: præcisè ex ratione potentiæ ad illos in esse formali, nego maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: nam eo ipso, quod natura diuina realiter distingueretur ab intellectione, & volitione, non solum esset in potentia ad istos actus habendos in esse formali; sed nec illos contineret in actu perfecto virtuali. Sicut natura creata non continet proprios actos continentia in actu virtuali perfecta, sed indiget motione superioris agentis, vt transeat de potentia ad actum: & ex hoc prouenit, quod in actualite, & perfectione excedatur ab illis. Cæterum virtualis distinctio naturæ diuinæ ab actibus intelligendi, & volendi, & si arguat, quod sit in potentia ad illos, vt habendos in esse formali, non tamen tollit: quominus in natura diuina, vt virtualiter ab illis distincta, contineantur in actu eminentiali perfectissimo absque indigentia alicuius, quod de potentia reducatur ad actum, & ideò non arguit excessum in actualitate, aut perfectione prædictorum actuum supra naturam diuinam.

Vel secundo responderi potest ad secundam obiectionem, distinguendo maiorem: quod excedat omnes aliàs formalitates seorsim consideratas, excessu simpliciter, concedo maiorem: excessu simpliciter, & secundum *quid*, nego maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam. Ad probationem minoris, quatenus distinctioni traditæ obstare potest, distinguo antecedens: volitio realiter distincta à natura diuina, est realiter illa perfectior, excessu simpliciter, nego antecedens: excessu secundum quid, concedo antecedens: & distinguo consequens per eandem distinctionem. Itaque certum est, casu in quo volitio, aut intellectio realiter à natura diuina distinguerentur, non aliter illam excessura, quam excedit intellectio creata naturam creatam; hæc autem solum illam excedit, excessu secundum *quid*, non verò excessu simpliciter; nullus enim Phylosophorum concedet, substantiam creatam intellectiuam, simpliciter excedi ab intellectione, sed tantum secundum *quid*, quia, nempè, est illa actualior: licet autem maior actualitas arguat excessum simpliciter, si cætera paria sint; quando autem non seruatur paritas in omni alio, non argui excessum simpliciter; & quia substantia creata pertinet ad genus substantiæ, intellectio autem est in genere accidentis, quamuis illam in actualitate excedat, non sequitur, esse perfectiorem illa simpliciter, sed tantum secundum *quid*. Ex quo ad summum sequitur, volitionem virtualiter a natura distinctam, illam excedere virtualiter excessu secundum *quid*; nempè in maiori expressione actualitatis; quia tamen ex alio capite superatur virtualiter ab illa, nempè, quia natura diuina est à se per exclusionem causæ, & principij virtualis; secus autem diuina volitio: & quia est radix actualissima continens omnis perfectiones diuinas, quod volitioni non competit, fit vt absolutè, & simpliciter natura sit virtualiter volitione perfectior. 65 *Secundo resp. ad 1 obiectionem.*

Ad tertiam, concessa maiori, nego minorem, ad cuius probationem dicatur, naturam distinctam realiter à sua operatione posse dupliciter sumi: primo secundum se, prout est radix potentiarum; & operationum, & sic esse propter suas operationes, non vt finem *cuius gratia*, sed vt finem effectus; perfectius namque ad imperfectius non ordinatur naturaliter, vt ad finem *cuius gratia*; natura autem creata radicaliter sumpta, simpliciter est perfectior suis operationibus; & consequenter sic sumpta, non est propter illas tamquam finem *cuius gratia*; sed solum vt finem effectus. Secundo sumi potest, prout subest potentijs proximis dantibus posse proximè operari, & sic est propter operationes, tanquam finem *cuius gratia*: ex quo rectè colligit Diuus Thomas, quod si intellectio diuina realiter distingueretur à diuina natura, hæc vt potens proximè intelligere, quod habet ab intellectu, esse propter aliquid creatum, & à se realiter distinctum, vt finem, quod est maximum inconueniens, nam iam esset verum, aliquid diuinum, quale est diuinus intellectus identificatus realiter cum diuina natura, habere finem creatum, quod absurdum reputatur; & merito à Diuo Thoma. 66 *Ad 3.*

Et sic explicata illius authoritate, distinguo consequens: ergo natura distincta virtualiter à volitione est propter illam, vt finem, sumpta, vt subest facultati proxima, concedo consequentiam: sumpta vt radix potentiarum, & operationum nego consequentiam, vel distinguo consequens: vt finem effectus, concedo consequentiam: vt finem *cuius gratia*, nego consequentiam: nam sicut natura creata sumpta, radicaliter, non est propter suas operationes vt finem *cuius gratia*, sed vt finem effectuum: Ita natura virtualiter distincta à suis operationibus, si sumatur radicaliter, non est propter illas virtualiter vt finem *cuius gratia*, sed solum vt finem effectus: sumpta autem, vt subest facultatibus proximè operatiuis virtualiter ab illa distinctis, erit virtualiter propter suas operationes vt finem *cuius gratia*: quod, an verum sit, in consequenti disputatione videbimus. 67 *In forma*

Denique arguunt Recentiores, natura Dei constituitur metaphysicè vita intellectuali perfecta, & completa; sed vita intellectuali sumpta completè, non solum est intellectio, sed etiam volitio: ergo natura diuina constituitur metaph, sicè, non solum intellectione, sed etiam volitione. Maior constat primo, nam Deus est viuens intellectuale completum, & perfectum: ergo illius natura constituitur vita intellectuali perfecta, & completa. Secundo; nam constitutiuum in specie, aut quasi speciei completa debet esse completum: natura autem diuina, est species, vel quasi species completa; & consequenter illius constitutiuum debet esse in propria linea completum. Tertio, nam quia apprehensiuum, compositiuum, & discursiuum, quodlibet sumptum seorsim, est aliquid incompletum in linea intel- 68 *Quinto arguitur.* *Maior constat.* *Secundo.* *Tertio.*

lectiua

lectiua humana, nullum illorum seorsim hominem adæquatè constituit; sed omnia illa simul sumpta: quia vt sic aliquid completum importans: ergo pariter, & à fortiori constitutiuum metaphysicum Deitatis, debet esse vita intellectualis perfecta, & completa. Minor autem probatur; volitio actualis Dei est vita intellectualis, ergo vita intellectualis sumpta completè, non est sola intellectio, sed etiam actualis volitio.

69 *Antecedens suadetur 1.* Antecedens ostenditur primo, nam volitio actualis, est vita; sed non vegetatiua, vel sensitiua, vt omnibus est manifestum: ergo est vita intellectualis. *Secundo.* Secundo, nam volitio actualis diuina est formaliter, & essentialiter vita, purissima, & perfectissima: ergo pertinent ad supremum gradum vitæ; sed supremus gradus vitæ, est ita intellectualis: ergo volitio diuina est vita intellectualis. *Confirm. primo.* Confirmant, & vrgent primo, omnipotentia diuina, constituitur adæquatè continentijs omnium creaturarum; non autem hac vel illa continentia: ergo natura diuina, quæ in vita intellectuali consistit, petit constitui omni eo, quod rationem vitæ intellectualis sortitur: volitio autem vita intellectualis est: *Secundo.* ergo petit volitione constitui. Confirmant secundo, natura creata intellectualis quæ non in actu, sed in radice operationum consistit, constituitur adæquatè, non per radicem intellectionis, sed per radicem intellectionis, & volitionis: ergo si natura diuina non consistit in radice viuendi, sed in vltimo actu vitæ, petit non solum actuali intellectione, sed etiam actuali volitione constitui.

70 *Respond. ad probationem minoris.* Respondeo, concessa maiori, negando minorem: ad illius probationem, distinguo antecedens: volitio actualis, est vita intellectualis, sumpta vita pro operatione viuentis, concedo antecedens: sumpta pro essentia viuentis, nego antecedens, & distinguo consequens: sumpta vita primo modo, concedo consequentiam: sumpta secundo modo, scilicet pro essentia viuentis intellectualis, nego consequentiam: vt enim docet D. Thomæ *quæst. præcedenti articul. 2. in corpore:* nomen vita fuit impositum à motu exteriori vitali, non tamen ipsum motum significat, si rigorosè sumatur, sed essentiam ipsam, & naturam viuentis consistentem in radice talis motus, quandoque tamen accipitur pro ipsa operatione vitali. Dicimus ergo, volitionem actualem esse vitam intellectualem, sumpta vita pro operatione viuentis, non autem pro essentia, vel natura viuentis. Ex quo non sequitur, naturam diuinam quæ est vita intellectualis perfecta, & completa, in volitione actuali consistere, sed potius oppositum; nam operatio, si realiter distinguitur natura, realiter illam supponit; si autem virtualiter distinguitur à natura, virtualiter naturam supponit: ac proinde actualis Dei volitio, quæ vt ostendimus, virtualiter distinguitur à diuina natura, debet illam virtualiter præsupponere.

71 *Ad 1. confirmationem.* Et ex his ad primam confirmationem, concesso antecedenti, distinguo consequens: omni eo quod sortitur rationem vitæ intellectualis per modum naturæ, concedo consequentiam: per modum operationis naturæ, nego consequentiam: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: nam volitio Dei actualis, non est vita per modum naturæ viuentis, sed per modum operationis supponentis naturam. *Ad 2.* Ad secundam confirmationem, nego suppositum consequentis, quod nempè natura Dei, non in radice viuendi, sed in actu vitæ consistat; etenim sicut natura creata consistit in radice operationum realiter distincta ab illis: ita natura diuina in radice virtuali operationum diuinarum consistit distincta ab illis, non realiter, sed virtualiter. Vnde nec intellectio actualis, nec actualis volitio, sed radix vtriusque virtualis constituit naturam Dei.

72 *Dices.* Sed dices, quod intellectio actualis diuinam naturam constituat, est sententia valdè probabilis inter Discipulos D. Thomas ergo debet eadem probabilitate defendi, quod consistat in volitione actuali. Patet consequentia primo: nam iuxta hanc *Consequentia prob. primo.* sententiam, natura diuina non consistit in radice operationum intellectualium vitalium, sed in vita intellectuali actuali; sed non solum intellectio, sed etiam actualis volitio, est vita intellectualis actualis: ergo non solum in intellectione actuali; sed *Secundo.* etiam in actuali volitione consistit. Secundo, natura intellectualis consistens in radice operationum, non consistit adæquatè in radice intellectionis, sed etiam in radice volitionis: ergo natura diuina consistens, non in radice viuendi intellectualiter, sed in actuali vita, petit, non solum intellectione actuali, sed etiam actuali volitione metaphysicè constitui.

73 *Respond. ad 1 consequentiæ probationem.* Respondeo, admisso antecedenti, negando consequentiam. Ad primam probationem distinguo maiorem: in radice omnium operationum intellectualium, concedo maiorem: in radice alicuius, nego maiorem: & concessa minori, nego consequentia: nam constituentes Dei naturam in intellectione actuali, negant in Deo radicem intellectionis, non autem radicem volitionis, & asserunt consistere in actu intelligendi, & radice actus volendi. Ratio autem differentiæ ab ipsis in hoc constituitur; nam actus intelligendi, est primus actus naturæ intellectualis, & in hac linea perfectus, & adæquatus; volitio autem est actus secundus intellectionem vt primarium actum supponens. Vnde natura intellectualis non concepta vt actu intelligens, potentialis intelligitur, vt pote sine vltima actualitate, & primaria illius lineæ; concepta vero vt intelligens, absque vlla potentialitate intelligitur tamquam volitionis radix comparata ad illam, vt actus purissimus ad purissimum; quia actus, a quo præscindit, etsi sit vita intellectualis actualis, hoc habet tanquam secundario pertinens ad lineam intellectiuam.

74 *Si opponas.* Si opponas; ante actualem intellectionem intelligitur diuina existentia, quæ etiam est actus vltimus: ergo si potest concipi vt radix volitionis absque potentialitate, quia concipitur vt intelligens, & intellectio est actus prior volitione, poterit etiam concipi absque vlla potentialitate vt radix intellectionis, per hoc quod intelligatur in vltima actualitate existendi. Respondebunt, exi- *Respond.* stentia esse vltimam actualitatem in linea essentiæ, non autem in linea naturæ. Vnde per hoc, quod Deitas concipiatur sub actualitate existendi, non tollitur potentialitas in linea naturæ, sed tantum in linea essentiæ; ac proinde vt Deitas concipiatur vt actus purus in linea essentiæ; & naturæ, oportet, vt concipiatur, non solum vt actu existenti, sed etiam vt actu intelligens.

75 *Instabis.* Sed adhuc potest contra istam solutionem instari; ideò per existentiam non vitatur potentialitas naturæ sub conceptu naturæ: quia non est vltima actualitas illius sub hoc conceptu; sed etiam actualis intellectio, non est vltima actualitas naturæ intellectualis sub conceptu volitiuæ: ergo per actum intelligendi non vitatur potentialitas naturæ sub hoc conceptu. Probatur minor, vltima actualitas naturæ sub conceptu volitiuæ, est, qua redditur actualiter volens: sicut vltima actualitas naturæ vt intellectiuæ, est, qua intelligens constituitur; sed per intellectionem non redditur actu volens; ergo actualis intellectio non est vltima actualitas naturæ intellectualis sub conceptu volitiuæ.

76 *Confirm.* Quod amplius vrgeri potest; nam ideò natura existens, concipitur potentialis, si intelligatur, non vt actu intelligens, sed vt radix actualis intellectionis; quia concipitur non exprimens actualem intellectionem, & potens illi subesse, & ab illa denominari; sed etiam natura actu intelligens, concipitur, vt non exprimens formaliter actualem volitionem, & potens illi subesse, & denominari ab illa: ergo concipitur vt potentialis in ordine ad volitionem, vel si hoc absque vlla imperfectione, & potentialitate concipitur, poterit etiam absque vlla potentialitate, & absque vlla imperfectione, Deitas existens concipi, vt radix intellectionis.

77 *Resp. Recentiores.* Huic obiectioni respondebunt præfatæ sententiæ Authores, negando causalem maioris, vt adæquatam; sed insuper, quia natura vt radicans intellectionem, pertinet ad lineam intellectionis; vnde intelligi sine intellectione actuali, est concipi sine vltima propriæ lineæ actualitate; concipi autem sine actualitate vltima pertinente ad propriam lineam, est concipi vt potentiale: radix autem volitionis, non pertinet ad lineam illius; & ideò concipi sine illius expressione, potentialitatem, aut imperfectionem non arguit. Et ratio assignati discriminis est, nam radix intellectionis, & volitionis, non comparatur primario ad vtramque istam actionem, sed primo ad intellectionem, & secundo ad volitionem; radix autem constituitur in linea radicati primo inspecti, ideò radix intellectionis est in linea intellectionis, non autem in linea volitionis. Per quod ad confirmationem constat solutio.

78 *Ad 2. consequentia prob. respond. 1.* Ad secundæ consequentiæ probationem, Recentiores, quidam respondent, negando antecedens; nam licet natura intellectualis, sit realiter radix intellectionis, & volitionis, formaliter autem, & metaphysicè non consistit in radice vtriusque, sed in radice intellectionis; esse autem radicem volitionis, & proprietas naturæ intellectualis supponens illam constitutam metaphysicè per rationem radicis intellectionis. Sed non placet hæc solutio, & reijcitur primo; nam iuxta communem metaphysicorum *Contra 1* sententia, prima proprietas naturæ intellectualis, est potentia intellectiua; at si esse radicem volitionis, esset proprietas naturæ intellectualis, esse prior intellectu; & consequenter intellectus non esset prima proprietas: ergo esse radicem volitionis, non est proprietas naturæ intellectualis, sed pertinet ad constitutionem illius. Secundo; quia conceptus naturæ, prout distinctus à *Secundo.* conceptu essentiæ, consistit in radice vniuersali omnium actuum, & potentiarum pertinentium ad talem naturam: ergo conceptus naturæ intellectualis, consistit in radice intellectionis, & volitionis, intellectus, & voluntatis.

79 *Tertio.* Tertio; nam si radix volitionis esset proprietas naturæ intellectualis, radicaretur in illa; cum omnis proprietas radicetur in essentia, & natura: ergo esse radicem radicis volitionis, pertinet ad constitutionem metaphysicam naturæ intellectualis formaliter; sed eadem ratio est de radice volitionis, ac de radice radicis volitionis, vt pertineat, vel non pertineat ad constitutionem metaphysicam naturæ intellectualis: ergo esse radicem volitionis est de constitutione metaphysica illius. Denique; nam sequeretur, tot esse multiplicitas proprietates alicuius natura radicales, quot *Quarto.* essent in illa potentiæ, & operationes; hoc autem à nemine assertũ est: ergo falsa est doctrina traditæ solutionis. Patet sequela, quia nam-

namque volitio est operatio ab intellectione distincta, & voluntas potentia distincta ab intellectu, esse radicem volitionis, distinguitur à præfatis Recentioribus, ab esse radicem intellectionis, & adstruitur proprietas naturæ intellectualis: ergo si detur alia operatio distincta a volitione, esse radicem illius, erit etiam naturæ proprietas; & consequenter, tot erunt multiplicandæ proprietates in radice, quot fuerint operationes, & potentiæ alicuius naturæ.

80 *Resp.2.* Quare prætermissa hac solutione, ad secundæ consequentiæ probationem concesso antecedenti, nego consequentiam. Ratio autem discriminis est; nam à radice intellectionis, non distinguitur obiectiuè a radice volitionis; sed eadem formalitas absque distinctione obiectiua est vtriusque operationis radix: eo quod non comparatur ad vtramque æquè primo, sed primo ad intellectionem, & secundo ad volitionem; & ideò esse vtriusque operationis radicem, pertinet ad metaphysicam constitutionem naturæ intellectualis, volitio autem ab intellectione distinguitur virtualiter, & ratione ratiocinata obiectiua, & volitio intellectionem, vt priorem supponitur, tamquam operatio naturæ intellectualis; ac proinde præsupponit illa metaphysicè constitutam.

81 *Instabit.* Sed instant contrarij Authores; ideò intellectio, & volitio virtualiter distinguuntur, & ratione ratiocinata obiectiuè; quia de illius verificantur contradictoria, nempè, verbum per intellectionem procedere, & non per volitionem, & Spiritum Sanctum è contra; sed etiam de radice intellectionis, & de radice volitionis verificantur contradictoria: ergo distinguuntur virtualiter, & ratione ratiocinata obiectiua. Probant minorem; principium radicale intelligendi, in quantum tale, est principium verbi mentalis, non autem amoris, & principium radicale, volendi; in quantum tale, formaliter est principium amoris creati, non autem verbi: ergo de radice intelligendi, & volendi radice, verificantur contradictoria; & consequenter distinguuntur virtualiter, & ratione ratiocinata.

82 *Respond.* Respondeo, admissa maiori, negando minorem. Ad probationem distinguo antecedens: ly *in quantum* reduplicante id, quod radix intellectionis, & volitionis dicit *in recto*, nego antecedens: reduplicante id, quod dicit *in obliquo*, & *deconnotato*, concedo antecedens: & sub eadem distinctione consequentis, concedo, & nego consequentiam: nam sicut in omnipotentia diuina continentia hominis non distinguitur virtualiter à continentia æqui *pro recto*, sed tantum pro connotato *in obliquo*. Vnde, in quantum continet hominem, continet equum, ly *in quantum* determinante rectum, non vero determinante obliquum: ita radix volitionis, & radix intellectionis non distinguuntur virtualiter, pro eo, quod radix importat *pro recto*, sed tantum pro importato *in obliquo*. Ac proinde ly *in quantum* determinante id, quod radix dicit *in recto*, principium radicale intelligendi, in quantum tale, est principium, non solius verbi, sed etiam amoris, & principium radicale volendi, in quantum tale, non solum est principium amoris, sed etiam verbi; secus autem, ly *in quantum tale*, cadente supra rectum, & obliquum; & sicut ex eo, quod omnipotentia, vt continens hominem, non contineat equum, ly *vt* cadente supra id, quod continentia dicit *in obliquo*, non sequitur virtualis distinctio in omnipotentia prout continente hominem, & equum; nec sequitur virtualis distinctio in natura intellectuali vt radice intellectionis, & volitionis.

83 *Tertia Resp.* Secundo responderi potest ad secundam probationem consequentiæ, aliam rationem discriminis constituendo; nam radix intellectionis, & radix volitionis, dato, quod inter se distinguantur obiectiuè, non est cur adæquatè distinguantur, sed tantum inadæquatè. Quæ distinctio non obstat, quominus vterque conceptus ingrediatur metaphysicam naturæ constitutionem, vt constat in ratione essentiæ, & ratione naturæ, quæ distinguuntur ratione ratiocinata; quia tamen non distinguuntur adæquatè, sed inadæquatè tantum, ex vtraque constat metaphysicè Deitas: distinctio autem volitionis ab intellectione est virtualis adæquata. Tum, quia inter actus maior distinctio intercedit, quam inter radices actuum. Tum etiam, quia obiecta formalia illarum, sunt formaliter distincta. Tum etiam, quia intellectio, & volitio creata, quibus æquiualent, & per quarum species à nobis concipiuntur, sunt formaliter adæquatè distinctæ. Tum denique; nam si intellectio diuinam naturam constituit, volitio comparatur ad illam; tamquam operatio virtualiter egrediens ab illa, inter principium autem virtuale, & operationem egredientem à principio virtuali adæquata distinctio intercedit: sicut inter principium reale, & realem operationem, realis adæquata distinctio inuenitur; & ideò per vtrumque actum, intellectionem, scilicet, & volitionem nequit metaphysicè diuina natura constitui.

§. V.

Voluntatem per modum actus primi non esse de metaphysica Deitatis constitutione, probatur.

84 *Secunda conclusio.* Sit secunda conclusio: *Voluntas per modum potentiæ, seu vt principium proximum volitiuum, non est de constitutione metaphysica diuinæ naturæ.* Hæc conclusio est de mente Caietani *infra quæst.* 41. *artic.* 5. vbi docet, naturam diuinam esse principium; radicale *quo* diuinarum processionum intellectum autem, & voluntatem obtinere rationem principij *quo* proximi. Quæ doctrina nequit subsistere, nisi natura diuina ab intellectu, & voluntate distinguatur ratione, & in radice illorum consistat; ac proinde ad intellectum, & voluntatem ratione nostra constituta supponatur.

85 *Nota.* Ante cuius probationem aduerto, quod si voluntas, vt est proxima facultas, à radice volitionis distinguatur virtualiter, aut ratione ratiocinata, non erit constitutiuum metaphysicum diuinæ naturæ, sed illam constitutam supponit, quod non negabit Arrubal, contra quem specialiter nostra conclusio procedit, & colligitur ex dictis; nam eo ipso, quod hæc distinctio inter voluntatem, & radicem volitionis intercedat, consistit natura diuina in radice, non solius volitionis, sed etiam facultatis proximæ volitiuæ; sed quia in radice volitionis consistit, præsupponitur ad illam virtualiter, & ratione constituta: ergo si virtualiter distinguitur a facultate proximè volitiua, ad illam præsupponetur metaphysicè constituta. Quod autem in Deo natura, & facultas proximè volitiua distinguantur virtualiter, aut ratione ratiocinata.

86 *Prob. conclusio 1. ex D.Th.* Probo primo ex D. Thoma *in* 1. *distinct.* 7. *quæst.* 1. *articulo* 1. *ad secundum*, illis verbis: *Dicendum, quod natura, vel essentia comparatur ad duo, ad habentem, & ad id cuius natura est principium; inter essentiam igitur, & habentem essentiam, non cadit aliqua potentia media, quantum ad actum ipsius essentiæ, in habentem, qui est esse, sed ipsa essentia dat esse habenti, & ille actus est, quasi actus primus; egreditur etiam ab essentia, alius actus, qui est etiam actus habentis essentiam, sicut agentis, & essentia sicut principij agendi, & iste actus secundus dicitur operatio, & inter essentiam, & talem operationem, cadit virtus media differens ab vtroque, in creaturis etiam realiter, in Deo ratione tantum, & talis actus est generare.* Hæc D. Thom. ex quibus sic argumentor; inter actum secundum, qui est operatio, & essentiam, mediat virtus, seu potentia ratione distincta ab essentia, & actu secundo, vt expressè docet Diuus Thomas; sed volitio est actus secundus, qui est operatio: ergo inter illam, & essentiam mediat virtus, seu potentia ab vtroque extremo ratione nostra distincta; sed hæc virtus est voluntas per modum actus primi; ergo sic sumpta voluntas distinguitur ratione ab essentia, vel natura diuina.

87 *Secundo ex eodem D.Th.* Secundo, ex eodem Diuo Thoma *in* 1. *distinct.* 22. *quæst.* 1. *artic.* 3. *ad* 4. illis verbis: *Dicendum, quod differunt nomina attributorum secundum rationem, non tamen, quæ sit solum in ratiocinante, sed quæ saluatur in ipsa re secundum veritatem, & proprietatem rei: omnia enim huiusmodi dicuntur de Deo, & creaturis, non æquiuocè, sed secundum vnam rationem analogicè: vnde cum in creatura ratio sapientiæ non sit ratio bonitatis, oportet, quod etiam hoc in Deo sit verum: sed in hoc differt, quod in Deo idem sunt re, in creaturis differunt re.* Quod etiam docuerat *distinct.* 2. *quæst.* 1. *artic.* 2. *in corpore*, & *quæst.* 7. *de potentia artic.* 6. Ex quibus verbis tale argumentum conficio; quia sapientia, & bonitas, dicuntur de Deo, & creaturis, non æquiuocè, sed analogicè, & in creaturis ratio sapientiæ non est ratio bonitatis, bonitas, & sapientia distinguuntur in Deo ratione ratiocinata; sed natura intellectiua, & facultas proxima volitiua, dicuntur de Deo, & creaturis, non æquiuocè, sed secundum rationem analogam, & ratio naturæ intellectualis, non est in creaturis ratio voluntatis, seu facultatis proxima volitiua: ergo natura intellectualis, & voluntas, seu facultas proxima volitiua ratione ratiocinata distinguuntur in Deo.

88 *Si oppones.* Si opponas: personalitas, & relatio dicuntur de Deo, & creaturis, secundum vnam rationem analogam: & in creaturis ratio personalitatis, non est ratio relationis; & tamen personalitas, & relatio, non distinguuntur in Deo ratione ratiocinata: ergo ex eo quod natura, & voluntas dicantur de Deo, & creaturis, secundum vnam rationem analogam, & in illis ratio naturæ, non sit ratio voluntatis, non sequitur, quod in Deo distinguantur ratione ratiocinata.

89 *Respond.* Respondeo, concessis maiori, & minori, negando consequentiam: ratio autem discriminis est, nam quæ in creaturis, ex illarum limitatione proueniunt, translata ad Deum, in quo non habet locum limitatio, non manent. Est autem hæc differentia inter personalitatem, & relationem ex vna parte, & sapientiam, & bonitatem, naturam, & bonitatem ex alia; quod in relatione, & personalitate, non solum realis distinctio, sed etiam distingui ratione ratiocinata, & diffinitione adæquata, proueniet ex limitatione; in sapientia autem, & bonitate, in natura, & voluntate, tametsi realis distin-

distinctio ex limitatione proueniat, distinctio rationis, & diffinitionis adæquata, non procedit ex limitatione, sed ex proprijs illorum conceptibus; & ideò personalitas, & relatio in Deo, nec retinent realem distinctionem, nec rationis obiectiuæ adæquatæ; at vero sapientia, & bonitas, natura, & voluntas in Deo exclusa reali distinctione, retinent distinctionem rationis ratiocinatæ obiectiuæ, & adæquatæ.

90 *Ratio doctrinæ tradita.* Si autem huius rationem inquiras? Respondeo, eam esse; nam quod ratio personalitatis in creaturis, non sit ratio relationis, prouenit ex eo, quod personalitas creata sub conceptu absoluto, præstat incommunicabilitatem; quod vero conceptus absolutus præbeat realem distinctionem, ex limitatione prouenit; inente namque infinita, sola relatio multiplicat, & distinguit realiter; & ideò quod in creatis ratio personalitatis, non sit ratio relationis, sed differant diffinitione adæquata, prouenit ex limitatione. Quod autem facultas proxima, & natura intellectiua, differant diffinitione, & ratio vnius non sit ratio alterius, prouenit ex conceptu principij radicalis, & principij proximi volitiui; in eo autem quod principium proximum differat virtualiter à principio radicali, limitatio non importatur; ac proinde quod ratio naturæ, non sit ratio voluntatis, non oritur ex limitatione, licet ex illa proueniat, quod realiter distinguuntur. Ex quo vlterius fit, remota reali distinctione, manere in Deo distinctionem rationis ratiocinatæ adæquatam inter naturam, radicaliter volitiuam, & facultatem proximam volitiuam.

91 *Tertio probatur cõclusio.* Tertio probatur, voluntas diuina consistit in facultate proxima volitiua, natura autem diuina in radice volitionis; sed facultas proxima volitiua, distinguitur virtualiter à principio radicali volitionis: ergo inter voluntatem, & naturam diuinam, est virtualis distinctio. *Minor suadetur primo.* Minor, in qua est posita difficultas, ostenditur primo: principium radicale volitionis non respicit immediate volitionem, sed intellectionem immediate, & secundario, & mediate volitionem; facultas autem proxime volitiua, immediate, & primario respicit volitionem: inter quos actus, est virtualis adæquata distinctio; sed distinctio, & vnitas principiorum, sumitur ex actibus, in ordine ad quos immediate comparantur: ergo radix volitionis, & facultas proximè volitiua virtualiter distinguuntur.

92 *Secundo.* Secundo probatur minor; nam facultas proxima volitiua, & facultas proxima intellectiua distinguuntur virtualiter adæquate, sicut intellectio, & volitio, à quibus specificantur, virtualiter distinguuntur; sed radix intellectionis non distinguitur virtualiter, saltim adæquate à radice volitionis, vt constat ex dictis: ergo facultas proxima volitiua à radice volitionis virtualiter distinguitur. *Tertio.* Tertio; nam formalitas virtualiter dimanans, virtualiter distinguitur à principio, à quo dimanat; sicut dimanans realiter, distinguitur realiter à principio dimanationis, & actus virtualiter elicitus, virtualiter distinguitur à principio virtuali elicientiæ; sed facultas proxime volitiua, virtualiter dimanat à radice volitionis; est enim vitalis *vt quod*; de ratione autem potentiæ *vt quod* vitalis, est conuenire ab intrinseco dimanatine; sicut de ratione vitæ actualis, est conuenire ab intrinseco elicitiue: ergo differt virtualiter à radice volitionis.

93 *Quarto.* Quarto probatur, actualis volitio distinguitur virtualiter à radice volitionis: ergo potentia proximè volitiua virtualiter à radice volitionis distinguitur. Tum, quia nulla est ratio assignabilis, cur distinctio actus volendi à radice volitionis sit ex conceptibus illorum formalibus, & non distinctio facultatis proximæ volitiuæ à radice volitionis. Tum etiam, nam identitas principij proximi, potius est cum actu secundo, quam cum principio radicali actus; vt in creaturis videmus, in quibus potentia proxima est in eodem genere cum actu, nempè, in genere accidentis; non autem cum principio radicali, quod est in genere substantiæ: ergo si actualis volitio distinguitur virtualiter à principio radicali volendi, facultas proxima volitiua distinguitur virtualiter a radice volitionis. *Quinto.* Denique probatur minor, omnipotentia; quæ est facultas proximè producendi *ad extra*, est attributum virtualiter distinctum a natura diuina, vt radice operationis virtualiter transeuntis: ergo pariter facultas proximo volitiua, distinguitur virtualiter à radice volitionis.

94 *Respond. Arrubal* Respondet Arrubal, negando consequentiam: & rationem discriminis reddit; natura namque diuina non sumitur immediate per comparationem ad actiones *ad extra*, sed per comparationem ad actionem *ad intra* atque adeò se ipsa, est potens proxime ad actiones intelligendi, & volendi, ad operationes autem *ad extra*, non se ipsa, sed mediante attributo virtualiter ab illa distincto potens proxime constituitur. *Contra 1* Sed contra primo, non minus est infinita diuina natura in ratione productiuæ *ad extra*, quam in ratione volitiuæ; sed infinitas in ratione productiuæ, non obstat, quominus facultas proxime productiua, virtualiter distinguatur ab illa: ergo pariter, non obstabit infinitas in ratione volitiuæ, quominus facultas proxime volitiua, à natura diuina distinguatur virtualiter. Patet consequentia; nam ratione infinitatis naturę, quatenus volitiuę, mouetur Arrubal, vt facultatem proxime volitiuam adstruat indistinctã virtualiter à radice volitionis.

95 Secundo; non enim est minus essentiale naturæ diuinæ, esse radicaliter productiuam *ad extra*, quam esse radicaliter volitiuam: ergo si non identificat sibi re, & ratione vim proxime productiuam *ad extra*; pariter nec sibi virtualiter identificat vim proxime volitiuam. Tertio, natura diuina non comparatur cum volitione primario, sed solum cum intellectione, quæ est primus actus naturæ intellectualis: ergo quamuis, stando in doctrina traditæ solutionis, potentia intellectiua non differat virtualiter à natura diuina, non sequitur, idem de diuina voluntate dicendum, sed potius oppositum. *Secundo.*

96 *Vltimo probatur conclusio* Denique principaliter suadetur conclusio ad hominem contra istum Authorem, ipse namque fatetur, voluntatem diuinam per comparationem ad creaturas secundario dilectas, esse attributum naturæ, virtualiter distinctum ab illa; sed in eodem formalissime consistit diuina voluntas per comparationem ad Deum primo dilectum, & ad creaturas secundario dilectas: ergo etiam vt comparata cum Deo primo dilecto, est attributum naturæ virtualiter ab illa distinctum. Minor ostenditur primo intellectus, & voluntas creata, in eodem formalissime consistunt, per comparationem ad obiectum primarium, & secundarium: ergo diuina voluntas per comparationem ad vtrumq; obiectum, est eadem. Secundo, nam eo in ipso, quod natura diuina intelligatur potens velle obiectum primarium, etiam intelligitur potens ad obiectum secundarium: ergo in eodem formalissime consistit diuina voluntas ad vtrumque obiectum comparata.

97 *Dices.* Dices, ad obiectum secundarium, non esse potentem proxime, nisi mediante actu terminato ad primarium: & idcirco in tali actu consistit facultas proxime volitiua obiecti secundarij; cumque actus, quo Deus obiectum primarium diligit, distinguatur virtualiter à diuina natura; fit consequens, quod voluntas diuina cum secundario obiecto comparata, differat virtualiter à natura. *Contra* Sed contra, quod inter obiectum primarium, & obiectum secundarium mediet actus, quo Deus primarium obiectum diligit, non tollit quominus ante illum sit potens proximè, & immediatè immediatione potentiæ ad obiectum primarium amandum: ergo hæc mediatio non tollit, quominus ante actum quo attingitur obiectum primarium, saluetur diuina voluntas, etiam per comparationem ad obiectum secundarium. Consequentia patet: nam voluntas diuina consistit in potentia proxime, & immediate volitiua immediatione potentiæ.

98 *Antecedens ostenditur 1.* Antecedens autem ostenditur primo; nam in voluntate creata ante amorem obiecti secundarij antecedit amor obiecti primarij, sed hæc mediatio non tollit, quominus ante actum terminatum ad obiectum primarium, saluetur potentia proxime, & immediate volitiua immediatione potentiæ, etiam per comparationem ad obiectum secundarium: ergo pariter, quod ante attingentiam obiecti secundarij detur in voluntate diuina amor obiecti primarij, non tollit, quominus ante illum sit potens proxime, & immediatè immediatione potentiæ. *Secundo.* Secundo, nam in voluntate creata ante electionem mediorum intentio finis necessario præcedit; & tamen ante intentionem saluatur facultas proxime volitiua erga media: ergo idem quod prius.

99 *Tertio.* Denique: nam immediatio potentiæ, & facultatis proxime volitiuæ non excludit omne medium, sed tantum medium, per modum facultatis proxime volitiuæ; sed amor obiecti primarij non habet rationem facultatis proximè volitiuæ respectu obiecti secundarij: ergo illius mediatio tollit ante talem actum facultatem immediatione potentiæ. Minor patet in creaturis, amor namque obiecti primarij, quamuis antecedat ad amorem secundarij, non tamen habet rationem facultatis proximæ ad illum; & similiter quamuis intentio antecedet electionem, non est facultas proxime volitiua respectu electionis: ergo pariter in Deo amor obiecti primarij, estò ab amore secundarij distinguatur, & illum præcedat, non tamen habet rationem facultatis, aut potentiæ proximæ respectu talis amoris.

§. VLTIMVS.

Argumentis in contrarium occurritur.

100 *Sententia P. Arrubal explicatur.* Contrariam nostræ conclusioni sententiam tenet Arrubal *disput. 49. cap. 1. 2. & 3.* vbi distinguit inter voluntatem diuinam, prout in actu secundo, & prout in actu primo, & hoc secundum membrum duplici consideratione partitur, scilicet, per comparationem ad Deum primario dilectum, & per comparationem ad creaturas secundario dilectas: asserit ergo voluntatem Dei, prout in actu secundo, hoc est, volitionem diuinam, non esse de constitutione metaphysica diuinæ naturæ; consideratam vero, prout in actu primo, per comparationem ad Deum primario dilectum, esse ipsa naturam diuinam absque virtuali distinctione, ac proinde esse de metaphysica constitutione illius; prout vero ad creaturas secundario dilectas comparatur, esse attributum naturę diuinæ, consistens in volitione Dei, vt terminata ad obiectum primarium, quatenus in illa, prout sic terminata, est indifferens, vt terminetur, vel non terminetur ad creaturas.

Pro cuius sententia, contra nostram conclusionem arguitur 101 primo;

Arguitur 1. contra nostram conclusionem pro hac sententia. Antecedens probatur 1. primo; natura diuina est proximè potens ad volendum se ipsa: ergo voluntas non distinguitur virtualiter à natura diuina;& consequenter est de metaphysica constitutione illius. Antecedens ostenditur primo; inde namque in creaturis constituimus potentias à natura distinctas, quia operatio est accidens, natura vero substantia, & hæc nequit esse principium proximum operationis, quæ est accidens, eo quod potentia proxima, & actus debent esse in eodem genere; sed diuina volitio non est accidens, sed substantia: ergo natura diuina, est proximè potens velle se ipsa. *Secundo.* Secundo, essentia diuina, est potens proximè existere per se ipsam absque potentia proxima ad existendum virtualiter ab illa distincta; quia existentia, est actus substantialis; sed etiam diuina volitio actus substantialis est: ergo natura diuina sub conceptu naturæ, est potentia proxima ad illam absque aliquo virtualiter ab illa distincto.

102 *Tertio Consequentia prob. primo.* Denique probat antecedens Arrubal; etenim natura diuina est infinita in ratione volitiuæ: ergo absque aliquo ab illa distincto est potens proximè velle. Probat consequentiam primo; nam in creaturis, ideò ponimus potentias distinctas ab essentia, & natura; quia hæc limitata est, & finita: ergo cum essentia diuina, sit in ratione volitiuæ infinita, non indiget ad volendum facultate proxima distincta.

Secundo. Secundo; nam perfectio in aliqua linea infinita, se ipsa absque aliquo ab illa distincto, continet omnem perfectionem talis lineę; sed facultas proxima ad volendum, est in linea volitiua: ergo si natura diuina est in ratione volitiuæ infinita, se ipsa absque aliquo ab illa distincto est potens proximè velle.

103 *Respond. ad 1. prob. antecedentis.* Respondeo, negando antecedens: ad cuius primam probationem dicatur, rationem distinguendi realiter potentias à natura in creaturis, esse illam, quæ in *maiori* assignatur; non autem distinguendi potentias à natura ratione, aut diffinitione, sed propria vniuscuiusque essentia, & natura. Vnde concessa minori, nego consequentiam, vel distinguo consequens: est proximè potens velle se ipsa, per exclusionem potentiæ realiter ab illa distinctæ, concedo consequentiam: per exclusionem potentię, virtualiter, & ratione distinctæ, nego consequentiam.

Ad 2. Ad secundam, nego causalem maioris, vt adæquatam, sed ideò est potens proximè existere absque aliquo ab illa virtualiter distincto; quia essentia ex proprio conceptu, est potentia proxima ad existendum, vt constat in essentijs creatis, quæ se ipsis sunt in potentia proxima ad existendum; natura autem non consistit in potentia proxima ad operandum, sed in radice operationis, vt cōstat in naturis creatis, quibus competit ratio naturæ, & tamen non sunt potentiæ proximæ ad operandum. Vnde natura indiget, vt possit proximè, formalitare distincta distinctione reali in creaturis, & distinctione virtuali, & rationis in Deo.

104 *Instatur* Et sicut ex eo quod in creaturis potentia proxima ad existendum, non distinguatur realiter ab essentia, non licet colligere, potentiam proximè operatiuam esse realiter à natura indistinctam: ita ex eo quod in Deo potentia proxima ad existendum, sit virtualiter indistincta ab essentia, non licet inferre, potentiam proximè volitiuam simili indistinctione à natura gaudere. Potest etiam aliud discrimen constitui; potentia namque proxima ad existendum non est vitalis: vnde nec indiget dimanare ab essentia; potentia autem proximè volitiua, est vitalis *vt quod*; ac per consequens petit saltim virtualiter dimanare à natura; cumque virtualis dimanatio virtualem petat distinctionem à principio, à quo dimanat; sicut realis dimanatio realem distinctionem exposcit; fit consequens, quod potentia proximè volitiua petat virtualiter distingui à natura; potentia autem proxima ad existendum, non petat sic distingui ab essentia.

105 *Ad 3. Ad 1. consequentiæ prob.* Ad tertiam probationem antecedentis, concesso antecedenti, nego consequentiam. Ad cuius primam probationem, distinguo antecedens: potentias realiter à natura distinctas concedo antecedens: potentias diffinitione, & ratione distinctas, nego antecedens, vel causalem antecedentis, & consequentiam; nam licet ratio distinguendi realiter potentias à natura increatis, sit limitatio naturæ: & consequenter realis releganda sit hæc distinctio potentiarum à natura diuina, quia illimitata, & infinita est; ratio tamen distinguendi ratione potentias a naturis creatis, non est limitatio naturæ, sed quia gaudent distinctis diffinitionibus; natura namque diffinitur per radicale posse, potentiæ autem per posse proximum, & ideò quamuis natura diuina infinita sit, potentia proxima volitiua virtualiter ab illa distinguitur.

106 *Ad 2.* Ad secundam consequentiæ probationem, concessa maiori, distinguo minorem: est in linea volitiua radicali, & per modum naturæ, nego minorem: in linea volitiua proxima, & per modum potentiæ, concedo minorem, & nego consequentiam; naturam namque diuina, licet realiter, & identicè formaliter sit in omni linea infinita; cæterum sub conceptu naturæ, prout ab attributis distincta, non est ratione formaliter infinita, in omni linea, sed tantum in linea naturæ, & radicis operandi; facultas autem proxima ad volendum, etsi sit in linea volitiua sumpta veluti genericè, non tamen est in linea specifica naturæ, & radicis, sed in linea proximæ potentiæ, ac proinde quamuis natura diuina petat identificari realiter, entitatiuè, & formaliter cum potentia proximè volitiua, non tamen petit identificari cum illa, ratione, vel virtualiter; sicut quamuis petat cum volitione actuali realiter identificari, non tamen petit virtualem, & rationis identitatem cum illa; eo quod actualis volitio, quamvis sit in linea generica volitiua, non tamen pertinet ad speciem, vel quasi speciem, naturæ, vel radicalis principij.

Secundo arguitur, & instatur contra istam solutionem: inde namque virtualiter distinguimus actualem volitionem à natura diuina, quia cum sit actio vitalis, virtualiter à principio vitæ egreditur, egressus autem virtualis absque virtuali distinctione non datur; sed hæc ratio in potentia volitiua non militat: ergo non est cur illam distinguamus virtualiter à natura diuina. 107 *Secundo arguitur* Respondeo, prætermissa maiori tamquam causali adæquata distinguendi volitionem à natura diuina, & concessa minori, negando consequentiam: nam licet ratio ista in potentia volitiua non militet, militant aliæ, quibus nostram conclusionem probauimus, & inter alias militat ratio huic maximè affinis, nempè, virtualis dimanatio: nam sicut virtualis egressio petit distinctionem virtualem inter principium, & actum; ita virtualis dimanatio virtualem distinctionem inter principium & formalitatem dimanantem exposcit; licet autem facultas proximè volitiua, non egrediatur à natura Dei vt actio, ab illa tamen vt potentia dimanat, & ideò petit virtualiter à natura distingui. *Respond.*

Sed dices, si virtualiter dimanaret à natura, hoc haberet ex conceptu vitalis vt *quod*; sed ex hoc non probatur virtualis dimanatio à natura: ergo talis dimanatio non datur. Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur, etenim natura sub conceptu naturæ est vitalis, nedum vt *quo*, verum etiam vt *quod*; & tamen non dimanat realiter, nec virtualiter, ab aliquo principio vitali, vt constat in natura creata, & in natura diuina: ergo ex conceptu vitalis, non probant virtualis dimanatio. Respondeo, distinguendo maiorem: ex conceptu vitalis, vt sic, nego maiorem: ex conceptu vitalis per modum principij proximi, concedo maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam. Nec obstat probatio in contra; natura namque non est vitalis per modum principij proximi, sed per modum primæ radicis viuendi, licet autem de conceptu vitę primæ, & radicalis, non sit egredi à principio vitæ, aliàs daretur processus in infinitum; de ratione tamen vitalis per modum principij proximi, est esse à principio vitali per realem dimanationem, vel saltim per virtualem. 108 *Dices.* *Respond.*

Et insto in creaturis argumentum; etenim natura creata, tamet si vitalis sit, non egreditur, nec realiter dimanat ab aliquo; & tamen actiones vitales realiter à principio egrediuntur, & potentiæ vitales realiter à principio primo vitæ dimanant; & si non dimanarent, non essent vitales vt *quod*. Pariter ergo in præsenti, natura diuina, quia est vitalis per modum principij radicalis, & primordialis vitæ, à nullo egreditur, nec dimanat virtualiter, actualis autem volitio, quia est vitalis per modum operationis, egreditur virtualiter, & facultas proxima volitiua, quia est vitalis per modum principij proximi, virtualiter à principio radicali vitæ, quod est natura, dimanat. Et hæc de ista disputatione applicanda litteræ Magistri *in 1. distinct. 45.* §. 2. ibi: *Et licet idem sit Deo velle, quod esse.* 109 *Instatur* *M. sent.*

DISPVTATIO XLVII.

An detur in Deo voluntas per modum potentiæ?

§. I.

Referuntur sententiæ, & statuitur prima conclusio.

Vidimus disputatio præcedenti, volitionem, & voluntatem diuinam distingui metaphysicè à natura Dei, nec esse illius metaphysica constitutione; modò in examen vocamus an sit constituenda in Deo, non solum actualis volitio, sed etiam volitiua potentia aliqua ratione ab actuali volitione distincta? Qua in re, vt extra controuersiam supponimus, non esse in Deo potentiam volitiuam separabilem ab actu volendi. Quod probant: tum suprema actualitas: tum etiam omnimoda immutabilitas, quæ necessario Deo conueniunt; potentia namque realiter separabilis est actu summe actualis non est; nec etiam est immutabilis; cum eo ipso, quod ab actu ad non esse actus transiret, necessario mutaretur; Deus autem est omnino immutabilis, & omnis illius perfectio est summe actualis: ergo nequit esse in ipso potentia volitiua realiter separabilis ab actu volendi. 1 *Titulus explicatur.* *Supponitur 1.*

Secundo, exploratum est aliud omnes, non dari in Deo potentiam volitiuam, realiter ab actuali volitione distinctam. Quod patet primo; nam potentia realiter ab actu distincta limitata est, & finita, vtpote non sibi identificans realiter omnem perfectionem simpliciter: voluntas autem diuina infinita est per essentiam: ergo nequit ab actuali volitione realiter esse distincta. Secundo: 2 *Secundo supponitur. Prob. 1. Secundo.*

cundo: nam potentia realiter distincta ab actu, est in potentia reali ad ipsum, & cum illo realiter componit; sed primum repugnat summæ actualitati omnis perfectionis diuinæ, secundum summæ Dei simplicitati: ergo voluntas diuina nequit realiter distingui ab actuali volitione.

3 *Tertio.* Tertio: nam actualis volitio à potentia volitiua distincta, necessario esset creata, vtpote realiter producta secundum perfectionem absolutam; sed volitioni diuinæ repugnat esse creatam: ergo, & quod sit à potentia volitiua realiter distincta. *Quarto.* Denique; nam potentia realiter distincta ab actu realiter, est propter illum, & ab illo realiter specificatur; sed repugnat perfectionibus diuinis, esse propter aliud à se, & ab aliquo distincto à se ipsis specificationem sumere; cum illis omnis realis dependentia repugnet; aliàs necessent a se, necessent vltimus finis: ergo potentia volitiua Dei nequit realiter distingui ab actuali volitione.

4 *Tertio supponitur.* Ex quibus manifestum fit tertio, non dari potentiam in Deo, quæ sit principium reali formali influxu volitionem principians; nam inter principium realiter formaliter influens, & id, quod est è principio, necessario interuenit distinctio realis, nec aliunde inter diuinas personas realis distinctio probatur, nisi quia filius realiter à Patre procedit, & tertia persona à Patre, & Filio realiter; sed diuina volitio non distinguitur realiter à diuina voluntate: ergo voluntas non est reale illius principium.

5 *Quarto supponitur.* Ex eisdem etiam manifeste colligitur, non dari voluntatem in Deo, quæ sit reale formale principium volitionis diuinæ. Cuius contrarium docuisse *Scotus.* Scotum *in 1. distinct. 25. quæst. vnica.* *Mairon.* Maironium *in 1. distinct. 36. quæst. 3. art. 2. & distinct. 46. quæst. 3. art. 3.* & *Villegã.* Villegam *controuersia 9. cap. 1.* refert Illustrissimus *Araujo.* Araulo *in præsenti dub. 2.* eo quod inter voluntatem, & volitionem Dei statuunt distinctionem realem formalem: qua posita, reali formali egressione egredietur à voluntate volitio, & voluntas erit reale formale volitionis principium. *Probat.* Nostra tamen suppositio communis est apud Theologos; constatque ex opposito principio; nam inter principium reale formale, & id quod est à principio, necessario interuenit distinctio reali formalis; at inter volitionem, & voluntatem, non datur distinctio realis formalis, vt de omni attributo Dei comparato cum essentia; & cum alijs attributis, & de relationibus collatis cum diuina essentia, sentiunt Theologi extra Scholam Scoti communiter: ergo voluntas diuina nequit esse reale formale principium volitionis diuinæ.

6 *Prima sententia.* His igitur præsuppositis, circa id, quod in examen in præsenti vocamus, prima sententia negat in Deo voluntatem per modum potentiæ virtualiter; & secundum rationem. Hanc tenent omnes Auctores disputatione præcedenti relati, asserentes, diuinam naturam volitione actuali constitui; absque vlla distinctione virtualis; aut rationis inter naturam diuinam, actualemque volitionem, qui ex consequenti negant potentiam proximè volitiuam virtualiter, aut ratione distinctam actu volendi *Suarez.* Ita Suarez *disp. 30. metaphysica sect. 16.* *Herice.* Tenent etiam Herice *Tract. 1. disp. 5. cap. 3. §. 2. & tract. 2. disp. 12 cap. 1.* pro se referens *Aureo.* Aureolum, & *Gabriel.* Gabrielem. *Lugo.* Lugo *lib. 1. de Deo vno disp. 16. cap. 4. conclus. 1. & 2.* citans Ferraram, Fasolum, & alios. Et ex nostris *P. Salm.* Patres Salmanticenses *tract. 4. disp. 1. dub. 1. §. 2.*

7 *Secunda sententia.* Secunda sententia, negat in Deo voluntatem per modum potentiæ realis respectu volitionis essentialis, concedit tamen per modum potentiæ, & actus primi virtualis, & secundum rationem ratiocinatam habentem fundamentum in re. *Arrubal.* Hanc tenet Arrubal *disp. 49. cap. 2.* & plures, quos in præsenti referunt Recentiores. *Tertia.* Tertia concedit, in Deo voluntatem per modum potentiæ, non solum virtualis, aut secundum rationem, sed etiam potentiæ realis. *Alarcon.* Ita Alarcon *tract. 3. de voluntate Dei disp. 1. cap. 1.* pro se referens *Henriquez.* Henriquez. *1. p. art. 36. quæst. 1. & 2.* *Durand.* Durandum *in 1. distinct. 35. quæst. 1. nu. 8.* *Alens.* Alensem *1. p. q. 19. num. 1.* *Vazquez* Vazquez *1. p. quæst. 13. art. 2. num. 29. & 30.* *Ruiz.* Ruizium, *Albeldam.* Albeldam, & alios: in eadem inclinare videtur Illustrissimus *Araujo.* Araulo *in præsenti art. dub. 2.*

8 *Prima conclusio.* SIT PRIMA CONCLVSIO. *In Deo datur potentia volitiua cum proprietate* Hanc statuo contra primam sententiam, & quia videtur quæstio de nomine, illam ostendo breuiter, hac dumtaxat ratione: nomine potentiæ volitiuæ nihil aliud à Theologis intelligitur, quam facultas proxima volitiua; hæc Deo competit cum proprietate: ergo & volitiua potentia. Illatio est bona. Maior certa: nam quæuis alia huius nominis vsurpatio voluntaria erit. Minor autem probatur: datur in Deo actualis volitio cum proprietate: ergo etiam datur cum proprietate in ipso facultas proxima volitiua. Antecedens est certum, & consequentiam probo *Consequentia prob. 1.* primo: nam actualis volitio, & facultas proxime volitiua, sibi inuicem correspondent, & consequenter cui conceditur cum proprietate actualis volitio, debet cum eadem proprietate concedi, *Secundo.* facultas proxime volitiua. Secundo, nam qui de facto vult, potest velle de facto: ergo qui de facto vult, habet potentiam proximam ad volendum.

9 *Respond.* Respondebis ex doctrina Auctorum contrariæ sententiæ, potentiam volitiuam non importare solam potentiam Logicam, seu non repugnantiam ad volendum, quæ sola ex actuali volitione colligitur: sed insuper dicere, facultatem ad eliciendam realiter, & realiter recipiendam in se volitionem, quæ facultas in Deo reperiri non potest, & consequenter, nec potentia proxima volitiua. Sed contra primo; volitio actualis *Contra 1* rigorose accepta, non importat realem egressionem, nec realem receptionem sui in subiecto, vel principio volente, aliàs repugnaret Deo volitio accepta in rigore: ergo potentia volitiua rigorose accepta, non dicit realem elicientiam, nec realem receptionem volitionis actualis. Patet consequentia, quia in creatis, ex quibus contrarij Auctoris prædictam acceptionem potentiæ volitiuæ, potuerunt deducere, non minus dicit actualis volitio, realiter egredi, & recipi, quam potentia volitiua esse realiter elicitiuam, & realiter receptiuam: ergo si ex hoc non colligitur, egressionem realem, & realem receptionem esse de conceptu actualis volitionis vt sic abstrahentis à creata, & increata, nec similiter infertur, rationem elicitiuæ, & receptiuæ, realiter, esse de conceptu potentiæ volitiuæ, *vt sic*, abstrahentis a creata, & increata.

Contra secundo: nam in Deo datur cum proprietate, natura intellectiua, & volitiua; & tamen non est radicatiua realiter intellectionis, & volitionis: ergo etiam datur cum proprietate in Deo potentia proxime volitiua, seu facultas proxima ad volendum, quamuis non sit realiter elicitiua, nec receptiua realiter volitionis actualis. Patet consequentia; non enim est minus de ratione naturæ, conceptus radicis, quam de ratione potentiæ conceptus principij proximi: ergo si saluatur cum proprietate, natura intellectiua, & volitiua, absque reali formali radicatione potentiæ, & operationis, saluabitur etiam proprie ratio potentiæ proximè volitiuæ absque reali formali elicientia, & receptione operationis actualis. 10 *Contra 2*

Tertio: ad rationem potentiæ proxime volitiuæ cum proprietate, sufficit virtualis elicientia volitionis; hæc non repugnat in Deo: ergo nec potentia proximè volitiua cum proprietate, diuinæ perfectioni repugnat. Minor ex dicendis sequenti conclusione constabit. Maior autem probatur; ad proprietatem actualis volitionis, sufficit virtualis egressio, & ad proprietatem naturæ volitiuæ, sufficit virtualis radicatio proprietatum, & operationum, vt constat ex dictis: ergo ad proprietatem potentiæ proximæ volitiuæ, sufficit virtualis elicientia volitionis, nec requiritur realis formalis. Patet consequentia, nam de potentia, vel facultate proxima loquendum est, sicut de natura, & actu, inter quæ mediat potentia, & facultas proxima: ergo si ad proprietatem naturæ, & actus secundi, sufficit virtualis radicatio in natura, & virtualis egressio in actu, ad proprietatem potentiæ volitiuæ sufficiet virtualis elicientia. 11 *Tertio.*

§. II.

Argumentis in contrarium occurritur.

CONtra istam conclusionem arguitur primo ex Diuo Thoma *infra quæst. 41. art. 4. ad 3.* illis verbis: *Actio ab agente non distinguitur in Deo, nisi secundum rationem tantum; alioquin actio esset accidens in Deo; & ideò respectu illarum actionum; secundum quas aliqua res procedunt distincta à Deo, vel essentialiter, vel personaliter; potest Deo attribui potentia secundum propriam rationem principij: vnde sicut ponimus in Deo potentiam creandi, ita ponimus potentiam generandi; sed intelligere, & velle non sunt tales actiones, quæ designant processionem alicuius rei à Deo distincta: vnde respectu istorum, actuum non potest saluari ratio potentiæ, nisi secundum modum intelligendi, & significandi tantùm:* ergo ex mente D. Thomæ non datur in Deo vere, & proprie potentia volitiua. Patet consequentia primo, quia potentia, quæ solum est talis secundum modum significandi, non est verè, & proprie potentia, sed respectu actus volendi solum admittitur a D. Thoma potentia secundum modum significandi: ergo non est in Deo vere, & proprie potentia volitiua. 12 *Arg. 1.* *Consequentia patet 1.*

Secundo: nam esse potentiam secundum modum significandi, contraponitur à Diuo Thoma huic, quod est esse potentiam, secundum propriam rationem principij, vt ex contextu constat: ergo sentit, potentiam secundum modum significandi tantum, quæ sola à Diuo Thoma conceditur respectu volitionis essentialis, non esse potentiam secundum veram, & propriam rationem principij; & consequenter, nec secundum veram, & propriam rationem potentiæ. 13 *Secundo.*

Tertio: in eo sensu negatur a D. Thoma potentia respectu volitionis essentialis, in quo conceditur potentia respectu volitionis notionalis, & respectu generationis: at respectu istarum actionum non concedit D. Thomas potentiam realiter productiuam, sed solum secundum rationem: ergo comparatione volitionis essentialis, negat potentiam, etiam virtualiter, & secundum rationem elicitiuam, & consequenter negat veram, & propriam rationem potentiæ volitiuæ. *Tertio.*

Respondeo: Diuum Thomam respectu actionum essentialium intelligendi, & volendi, negare potentiam realiter productiuam, per realem formalem influxum; non autem potentiam 14 *Resp. & explica-*

ex D. Thom. tiam veram, vere intellectiuam, & vere volitiuam per influxum in re virtualem, qui formalis redditur noſtra conſideratione, quatenus in Deo cum fundamento in ipſo, apprehendimus voluntatem, vt principium eliciens, volitionemque vt actum à voluntate egredientem. Iuxta quam doctrina, explicata Angelici Præceptoris auctoritate, nego conſequentiam. *Ad 1. conſequētiæ probationem.* Ad cuius primam probationem, conceſſa maiori, diſtinguo minorem: potentia productiua per formalem influxum in actum, concedo minorem: potentia volitiua per influxum virtualem, nego minorem, & nego conſequentiam: vel diſtingno conſequens: non eſt verè volitiua potentia, productiua per influxum formalem, concedo conſequentiam: volitiua per elicientiam, aut influxum virtualem, nego conſequentiam.

15 *Ad 2.* Ad ſecundam, conceſſo antecedenti, diſtinguo conſequens: ſecundum veram, & propriam rationem principij formali influxu influentis, concedo conſequentiam: influentis influxu virtuali, *Ad 3.* & per rationem formali, nego conſequentiam. Ad tertiam conſequentiæ probationem dicatur, generationem, & idem de ſpiratione dicendum, dupliciter poſſe conſiderari, nempè formaliter, & ratione ſui, pro eo quod dicit in recto, & terminatiuè, ideſt, ratione ſui termini; & quamuis Deus non influat in illam ratione ſui per influxum realem formalem; ſed tantum realem virtualem, & per rationem formalem; cum ab illa vt ſic realiter non diſtinguatur, ſed tantum virtualiter, & ratione ratiocinata; eius tamen terminum per realem influxum producit perſona generans, & ab illo realiter diſtinguitur; ſecus contingit reſpectu volitionis eſſentialis, & idem eſt de eſſentiali intellectione dicendum, non enim habet terminum realiter ab illa productum. Vnde diſcrimen intentum à D. Thoma, non eſt inter actiones eſſentiales, & notionales, ratione ſui pro eo quod important in recto, ſed terminatiuè ſumptas, vt acutè notauit Caietanus loco in argumento relato. *In forma* Iuxta quam doctrinam, conceſſa maiori diſtinguo minorem: conſideratis actionibus notionalibus ratione ſui, concedo minorem: ratione terminorum, nego minorem, & conſequentiam; ſed tantum infertur, quod reſpectu actionum eſſentialium non detur in Deo potentia realiter productiua, nec formaliter, nec terminatiuè; qualiter à D. Thoma conceditur potentia realiter productiua reſpectu actuum notionalium; quia licet ipſos ratione ſui realiter non producat, terminatiuè tamen realiter producuntur à Deo per influxum realem formalem.

16 *Secundo arg.* Secundo arguit Suarez: potentia volitiua, eſt facultas ad eliciendam, & recipiendam volitionem; ſed in Deo non datur volitio recepta, aut elicita: ergo nec verè datur volitiua potentia. *Reſpond.* Reſpondeo ex dictis diſtinguendo maiorem: ad eliciendum, elicientia reali formali, nego maiorem: formali, vel virtuali, concedo maiorem: & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam. *Inſtatur primo argumētum.* Et inſto argumentum in natura diuina, quæ verè, & propriè obtinet rationem naturæ intellectualis; & tamen non radicat formali reali radicatione proprietates, attributa, aut operationes; quamuis natura creata in operationes, & proprietates *Secundo.* ſuas realiter radicaliter influat. Tum etiam in volitione actuali, quæ verè, & cum proprietate ſaluatur in Deo; & tamen non eli-*Tertio.*citur reali elicientia formali, ſed tantum virtuali. Tum tertio, in vita actuali, quæ verè conuenit Deo; & tamen non egreſſione reali formali, ſed tantum virtuali, egreditur à principio, quamuis in creaturis, tam volitio, quam actus vitalis realiter à principio egrediantur, & eliciantur.

17 *Quarto.* Tum denique, in intellectione diuina, quæ verè, & propriè dicitur, & eſt intellectio, eſſentiæ diuinæ vt obiecti; quamuis ab illa non ſpecificetur ſpecificatione reali formali, ſed tantum virtuali. Et ſimiliter diuina volitio verè, & propriè dicitur volitio bonitatis diuinæ vt obiecti; quamuis ab illa non finalizetur per influxum formalem finalem, ſed tantum per virtualem; & tamen in creaturis intellectio realiter ab obiecto ſpecificatur, & volitio realiter finalizatur. Ita in præſenti, quamuis potentia volitiua creata, quæ realiter eſt productiua, petat realem formalem influxum in volitionem, potentia volitiua, vt ſic, iſtum influxum non petit, ſed formalem, aut virtualem; & ſaluatur cum proprietate, & veritate in Deo, quamuis non formaliter, ſed tantum virtualiter influat in actum volendi.

18 *Tertio, arguitur* Denique arguitur: potentia verè, & propriè volitiua, eſt potentia realis realiter volitiua; ſed in Deo non eſt potentia realis realiter volitiua: ergo in Deo non datur verè, & propriè volitiua potentia. Maior videtur certa; nam potentia, quæ realis non eſt, eſt potentia per intellectum conficta; potentia autem per intellectum conficta, non eſt verè, & propriè potentia; ſicut ens fictum per intellectum, non eſt verè, & propriè ens: ergo potentia *Minor prob. 1.* verè, & propriè volitiua, eſt potentia realis realiter volitiua. Minor autem probatur primo, nam de ratione potentiæ, eſt diſtingui ab actu: ergo de ratione potentiæ realis, eſt diſtingui realiter ab actu; ſed voluntas diuina, non eſt realiter diſtincta ab actuali volitione: ergo non eſt potentia realis realiter volitiua.

19 *Secundo.* Secundo; quia namque de ratione compoſitionis, eſt extremorum diſtinctio, quamuis extrema ſint realia, ſi tamen realiter non diſtinguuntur, non conſurgit ex illis realis compoſitio: ergo ſi de ratione potentiæ eſt diſtingui ab actu, non poteſt abſque reali diſtinctione ab actu realis potentia ſaluari. *Tertio.* Tertio, potentia idem eſt, quod principium proximum actus, vel operationis; ſed voluntas diuina, non eſt principium reale proximum volitionis: ergo non eſt potentia realis realiter volitiua. *Vrgetur.* Et confirmatur, potentia idem eſt, quod actus primus, in ordine ad actum ſecundum; ſed in Deo non eſt actus primus realis in ordine ad volitionem actualem: ergo nec eſt potentia realis realiter volitiua. Probatur minor, actus enim primus diſtinguitur ab actu ſecundo; ſed in Deo non eſt voluntas diſtincta realiter ab actu ſecundo: ergo non eſt in Deo actus primus realis in ordine ad volitionem.

20 *Reſp. ad primum.* Reſpondeo, conceſſa maiori, negando minorem. Ad primam probationem, diſtinguo antecedens: de ratione potentiæ eſt diſtingui ab actu diſtinctione formali determinatè, nego antecedens: diſtinctione formali, aut virtuali, concedo antecedens, & diſtinguo conſequens: de ratione potentiæ realis eſt diſtingui realiter ab actu, diſtinctione reali formali, nego conſequentiam: diſtinctione reali formali, vel virtuali, concedo conſequentiam: & ſub eadem diſtinctione minoris ſubſumptæ, nego conſequentiam: ſicut illa conſequentia non tenet: *De ratione naturæ, eſt diſtingui à ſuis proprietatibus: ergo de ratione naturæ realis, eſt diſtingui realiter ab illis; ſed diuina natura, non diſtinguitur realiter ab attributis, quæ ſunt eius proprietates: ergo natura realis non eſt.* Sicut ergo, vt in Deo detur realis natura, realiter intellectiua, & intellectiua vitaliter, ſufficit diſtingui virtualiter ab actuali intellectione, & ab alijs attributis: ita vt detur in Deo realis potentia, realiter volitiua, ſufficit quod facultas proximè volitiua diſtinguatur virtualiter à volitione. Et ſimiliter iſta conſequentia non tenet: *de ratione volitionis eſt, diſtingui ab obiecto volito primario; ſed diuina volitio à Deo primario volito non diſtinguitur realiter: ergo non eſt realis volitio.* Et ſicut maior iſtius ſyllogiſmi debet diſtingui, concedique de diſtinctione formali, aut virtuali disiunctim, & negari de diſtinctione, determinatè reali formali: ita antecedens aſſumptum in prima probatione minoris, diſtinguendum eſt, & concedendum de diſtinctione disiunctim formali, vel virtuali, negandum autem de diſtinctione reali determinatè formali.

21 *Ad 2.* Ad ſecundam, diſtinguo cauſalem antecedentis: quia de ratione compoſitionis eſt diſtinctio determinatè formalis, concedo antecedens: formalis, aut virtualis, nego antecedens, & conſequentiam: nam de rationa potentiæ abſtrahentis, à creata, & increata non eſt diſtingui ab actu diſtinctione formali, ſed diſtinctione formali, vel virtuali; & ideò ex negatione diſtinctionis realis formalis, non colligitur negatio potentiæ realis formaliter; ſicut quia de ratione volitionis, non eſt diſtingui ab obiecto diſtinctione reali formali, ſed formali, aut virtuali, ex negatione diſtinctionis realis formalis volitionis diuinæ ab obiecto primo volito, non ſequitur negatio volitionis realis formaliter. Et ſimiliter, quia de ratione perſonalitatis, non eſt diſtingui à natura diſtinctione determinatè formali, ſed disiunctim formali, vel virtuali, ex negatione diſtinctionis realis formalis perſonalitatis à natura diuina, non licet argumentari negationem perſonalitatis realis formaliter; aliàs diuina perſonalitas, realis non eſſet: & conſequenter, nec Pater, Filius, & Spiritus Sanctus eſſent realiter perſonæ.

22 *Dices.* Si dicas, falſum eſſe, quod in inſtantijs aſſumitur, nempè, de ratione volitionis eſſe, diſtingui ab obiecto primo volito, aut *Contra.* ſpecificari ab illo, & de ratione perſonalitatis, diſtingui à natura, quam terminat. In contrarium obſtat, non enim poteſt aliunde probari, eſſe de ratione potentiæ diſtingui ab operatione, vel actu, niſi quia potentia creata, realiter differt ab illo, & potentia diuina virtualiter: ex quo infertur, eſſe de conceptu potentiæ in communi, à propria actione diſtingui; ſed volitio creata, realiter diſtinguitur ab obiecto primario, realiterque ab illo ſpecificatur, volitio diuina virtualiter diſtinguitur ab obiecto primo volito, & ab illo virtualiter ſpecificatur: ergo de ratione volitionis vt ſic, eſt diſtingui ab obiecto primo volito, & ab illo ſpecificari. Idemque argumentum de perſonalitate procedit; nam creata diſtinguitur à natura, quam terminat realiter, diuina diſtinguitur virtualiter: ergo de ratione perſonalitatis, vt ſic, eſt diſtingui à natura, cuius eſt perſonalitas. Sicut ergo, quamuis hoc ita ſit, argumentum iaculatorium non tenet: *eſt de ratione volitionis, vt ſic, diſtingui ab obiecto: ergo de ratione volitionis realis diſtingui realiter. Eſt de ratione perſonalitatis, vt ſic, diſtingui à natura: ergo de ratione perſonalitatis, eſt realis diſtinctio*: pariter in noſtro caſu, argumentum factum non vrget. Secus in compoſitione; compoſitio namque petit determinatè diſtinctionem in eſſe formali; & ideò vbi diſtinctio in eſſe formali non datur, non eſt compoſitio formaliter, & vbi non inuenitur formaliter realis diſtinctio, non datur compoſitio realis formaliter.

23 *Ad 3.* Ad tertiam probationem minoris diſtinguo maiorem: potentia idem eſt quod principium formale, vel virtuale, concedo maiorem: determinatè formale, nego maiorem: & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam: nam licet de ra-

de ratione potentiæ creatæ realiter distinctæ ab actu, sit esse principium reale influens per influxum realem formalem; de ratione autem potentiæ abstrahentis a creata, & increata, non est ratio principij determinate formalis, sed disiunctim formalis, aut virtualis. Vnde per hoc quod in Deo saluetur facultas proxima ad actum, illum virtualiter principians, saluatur realis potentia formaliter.

Ad confirmationem. Ad confirmationem dicatur non esse idem, esse actum primum, ac esse in actu primo; ratio actus prima saluatur in esse formali in diuina voluntate: sicuti ratio potentiæ, & facultatis proximæ volitiuæ; esse autem in actu primo, non saluatur, nisi tantum virtualiter realiter, & per rationem formaliter: nam esse in actu primo, dicit carentiam actus secundi, hæc autem carentia non datur realiter in voluntate diuina, sed tantum virtualiter; & ideò non est in actu primo realiter formaliter ad actualem volitionem.

24 *Instabis 1.* Sed instabis primo: sequitur ex hac solutione, saluari diuina voluntate rationem principij realis actualis volitionis formaliter; consequens admitti nequit: ergo nec solutio tradita. Probatur sequela: sicut diffinitur principium per influxum in effectum, vel actum, ita diffinitur potentia per rationem principij; sed iuxta nostram solutionem, saluatur in voluntate diuina ratio potentiæ realis formaliter, per esse principium, non formale, sed virtuale: ergo saluabitur etiam in illa ratio principij realis formaliter per influxum realem, non formalem, sed virtualem.

Secundo. Secundo instabis: nam ex solutione tradita sequitur, esse in Deo realem prædicamentalem relationem formaliter, vnius perfectionis ad aliam, virtualiter tantum distinctam; consequens admitti non potest: ergo deficit nostra solutio. Probatur sequela: sicut diffinitur relatio per hoc, quod respiciat terminum, ita potentia diffinitur per rationem principij; sed saluatur potentia realis formaliter per esse virtuale principium: ergo saluabitur relatio prædicamentalis realis, formaliter, per virtualem respicientiam termini.

25 *Respond. ad 1.* Respondeo, negando sequelam: non enim ita exprimitur ratio principij in potentia, sicut in principio exprimitur ratio influxiui; imò non intellecta ratione influxiui in principio nihil remanet in illo; in potentia autem, non expressa ratione principij, manet aliquid, quod intelligatur, nempè ratio facultatis proximæ ad actum, & ideò non saluatur principium reale formaliter per influxum virtualem, bene tamen subsistit potentia realis formaliter per rationem principij virtualis. Et ex

Ad 2. his ad secundam replicam constat solutio. Et quidem Auctores negantes Deo potentiam realem volitiuam formaliter, vrgentur eadem difficultate, illamque tenentur soluere: fatentur namque esse in Deo realiter voluntatem. Contra quod potest idem argumentum formari: *voluntas est potentia ad volendum: ergo realis voluntas est realis potentia*: Sicut ipsi de potentia sic arguunt; *potentia est principium actus: ergo realis potentia, est reale principium actus*; sicuti ergo ipsi saluant voluntatem realem formaliter per rationem potentiæ, & actus primi non realis formalis, sed realis virtualis: ita & Nos potentiam realem formaliter per rationem principij realis virtualis.

26 Secundo fatentur vitam actualem in Deo. Contra quod idem argumentum conficitur: vita actualis constituitur per egressum à principio vitæ: ergo vita realis actualis formaliter per egressum realem formalem à principio viuente: sicuti ergo subsistit in Deo vita actualis realis formaliter, absque egressu reali formali à principio viuente, per egressum solum virtualem, ita subsistit potentia proxima realis vitalis absque ratione principij realis formaliter, per rationem principij realis virtualis. Et sicut diffinito vitæ actualis data per egressum à principio viuenti, vt ambiat sub se vitam actualem creatam, & increatam, est accipienda, & explicanda de egressu formali, aut virtuali disiunctim, non autem de egressu determinatè formali: ita diffinitio potentiæ, si detur per rationem principij, explicari debet de principio formali, aut virtuali disiunctim, non autem de principio determinatè formali. Ac tandem sicut ista consequentia non tenet; *saluatur vita realis actualis formaliter, per egressum virtualem: ergo poterit saluari egressus realis formaliter per elicientiam virtualem*; eo quod expressius in egressu importatur elicientia, quam egressus importatur in vita actuali: Ita pariter non tenet: *subsistit potentia realis formaliter absque principio reali formali: ergo subsistit principium reale formaliter per virtualem realem influxum*; ob rationem iam explicatum.

§. III.

Distinctio voluntatis ab actuali volitione explicatur.

27 *Secunda conclusio statuitur.* SECVNDA CONCLVSIO. *Voluntas diuina prout in actu primo virtualiter ab actuali volitione distinguitur.* Ante cuius probationem aduerto, Me pro nunc pro eodem sumere distinctionem virtualem, ac fundamentalem rationis idest, fundamentum, se tenens ex parte, rei, vt intellectus inter duas perfectiones constituat distinctionem actualem, vnamque vt ab alia distinctam concipiat.

Qua animaduersione supposita, suadetur conclusio prima ex D. Thoma *in 1. distinct. 7. quæst. 1. art. 1. ad 2.* illis verbis: *Egreditur etiam ab essentia alius actus, qui est etiam actus habentis essentiam, sicut agentis, & essentia, sicut principij agendi, & iste actus secundus dicitur operatio, & inter essentiam, & talem operationem cadit virtus media differens ab vtroque, in creaturis etiam realiter, in Deo ratione tantum, & talis actus est generare.* Ex quibus verbis tale argumentum conficitur. *Suadetur 1. ex D. Th.*

Inter actum, qui est operatio, & essentiam, quæ est operationis principium radicale, mediat virtus differens ab essentia, & ab actu, ratione, vt perspicuis verbis docet Diuus Thomas loco citato: sed volitio est actus, qui operatio est: ergo inter illam, & diuinam essentiam mediat virtus distincta in Deo ratione ab essentia, & volitione; sed hæc virtus, est voluntas, aut volitiua potentia: ergo voluntas diuina differt ab actu volendi ratione, ac per consequens virtualiter, iuxta id, quod proximè aduertebamus. 28 *Formatur argumentum.*

Quod amplius vrgetur; nam iuxta D. Thomam verbis proximè relatis, potentia generatiua est virtus media inter essentiam diuinam, & actualem generationem virtualiter ab illis distincta; sed hoc concesso, non est cur similis distinctio inter potentiam volitiuam, & actualem volitionem non constituatur: ergo potentia volitiua Dei distinguitur virtualiter ab actuali volitione. *Confirm.*

Secundo probatur: nam iuxta Diuum Thomam *in prima distinctione 22. quæstione prima articulo tertio ad quartum*; quia sapientia, & bonitas dicuntur de Deo, & creaturis, non æquiuocè, sed secundum vnam rationem analogam, & in creaturis ratio sapientiæ non est ratio bonitatis, sapientia, & bonitas differunt in Deo ratione, idest, diffinitione, & virtualiter: verba retulimus *disputatione præcedenti §. quinto in secunda probatione secundæ conclusionis*; sed voluntas, & actualis volitio dicuntur de Deo, & creaturis, non æquiuocè, sed secundum vnam rationem analogam, & in creaturis ratio voluntatis non est ratio volitionis actualis: ergo voluntas, & actualis volitio distinguuntur ratione, & diffinitione in Deo; ac proinde virtualiter. 29 *Secundo. prob. ex D. Tho.*

Tertio probatur ex eodem D. Thoma *prima parte quæstione 25. articulo primo in solutione ad tertium*, illis verbis: *in Deo saluatur ratio potentiæ, quantum ad hoc, quod est principium effectus; non autem, quo ad hoc, quod est principium actionis, nisi secundum modum intelligendi, prout diuina essentia potest intelligi sub ratione actionis, & sub ratione potentiæ, sicut etiam intelligitur sub ratione suppositi habentis naturam, & sub ratione naturæ.* Ex quibus verbis tale argumentum conficio; secundum D. Thomam, diuina essentia intelligitur sub ratione actionis, & sub ratione potentiæ, sicut intelligitur sub ratione naturæ, & sub ratione suppositi habentis naturam; sed diuina essentia, vt habet rationem naturæ, differt à se ipsa, vt habet rationem suppositi habentis naturam ratione ratiocinata obiectiuè, & virtuali distinctione; cum personalitas, & suppositalitas distinguantur à natura diuina virtuali distinctione, & rationis ratiocinatæ obiectiuæ, in communi Theologorum sententia: ergo diuina essentia, vt habet rationem potentiæ, distinguitur virtualiter, & ratione ratiocinata, à se ipsa, vt habet rationem actualis volitionis. 30 *Tertio ex eodem D. Tho.*

Quarto probatur, vt enim disp. antecedenti ostendimus, essentia, & natura diuina virtualiter distinguitur à volitione actuali, in illamque virtualiter influit, & virtualiter illam præcedit; sed in illa vt volitione actuali priori saluatur ratio voluntatis, & potentiæ volitiuæ: ergo voluntas diuina prout in actu primo, & per modum potentiæ virtualiter distinguitur à volitione actuali. Minor, ad quam difficultas reducitur, in hunc modum probatur; voluntas per modum actus primi, & potentiæ, nihil aliud est, quam facultas proxima volitiua; sed in diuina essentia pro priori ad actum volendi saluatur facultas proximè volitiua: ergo in illa vt sic saluatur ratio voluntatis, & potentiæ volitiuæ. Probatur minor primo: id habet facultatem proximam ad aliquem actum, quod in illum influit immediatè, virtualiter, aut formaliter; sed diuina essentia influit virtualiter in volitionem diuinam immediatè: ergo diuina essentia vt sic influens, habet facultatem proximam ad actualem volitionem. 31 *Quarto prob. ratione.* *Minor prob. 1.*

Secundo probatur: id habet facultatem proximam ad actum, inter quod, & actum non mediat aliquid per modum proximæ facultatis; sed inter diuinam essentiam, vt potentem proximè velle, & actualem volitionem Dei, nihil mediat præstans facultatem proximè volitiuam: ergo diuina essentia propriori ad volitionem habet facultatem proximè volitiuam. Tertio: nam diuina essentia, non solum est potens radicaliter velle, sed etiam est potens proximè, sed hanc potentiam proximam ad volendum non habet ab actuali volitione: ergo pro priori ad actualem volitionem, conuenit diuinæ essentiæ facultas proximè volitiua. 32 *Secundo.* *Tertio.*

Quinto suadetur conclusio: voluntas diuina influit virtualiter proximè in volitionem: ergo virtualiter ab illa distinguitur: consequentia tenet: sicut namque influxus realis formalis petit realem extremorum distinctionem; ita influxus virtualis virtualem distinctionem exposcit. Antecedens autem probatur primo: 33 *Quinto prob. conclusio.*

natura

natura diuina influit virtualiter, non solum radicaliter, sed etiam proximè in volitionem; sed id ratione cuius proximè virtualiter influit, est voluntas, & potentia proximè volitiua: ergo voluntas influit in volitionem virtualiter proximè.

Secundo: nam voluntas diuina habet rationem potentiæ proximè volitiuæ; sed ratio potentiæ proximè volitiuæ in nullo alio potest consistere, nisi in hoc, quod est, esse elicitiuam virtualiter proximè volitionis: ergo id habet diuina voluntas. Minor *Minor prob. 1.* ostenditur primo: esse proximè volitum, in creatis, consistit in vi proxima elicitiua realiter volitionis: ergo in diuinis, consistit in vi proxima elicitiua virtualiter.

34 *Secundo* Secundo: esse radicaliter volitiuum in Deo, consistit in radicatione, virtuali, mediata volitionis: ergo esse proximè volitiuum, consistit in vi proximè elicitiua illius, non formali, sed virtuali elicientia. *Tertio.* Tertio: non repugnantia ad tendendum affectiuè in obiectum, non sufficit ad saluandam cum proprietate voluntatem in Deo, seu potentiam proximè volitiuam: ergo necessario debet constitui, vt cum proprietate existat in Deo, in vi proximè elicitiua virtualiter volitionis.

Probo antecedens: in actu voluntatis creatæ datur non repugnantia ad tendendum affectiuè in obiectum; & tamen volitio creata propriè voluntas non est; alias daretur in nobis duplex voluntas, duplexque potentia volitiua, quod inauditum est: ergo hæc non repugnantia, non sufficit, vt saluetur propriè voluntas, seu potentia volitiua in Deo.

35 *Respond.* Respondebis: præter non repugnantiam ad tendendum affectiuè in obiectum, requiri, vt saluetur propriè voluntas, non expressionem actualis tendentiæ affectiuæ, & quia hæc tendentia explicatur in volitione creata, secus autem in voluntate diuina, prout hoc nomine significatur: hinc fit, quod saluetur in Deo ratio voluntatis proprie, secus autem in volitione creata.

Contra 1 Sed contra primo, in volitione creata, præter tendentiam differentialem in obiectum, datur tendentia ipsi, & voluntati communis, cui tendentiæ non repugnat tendentia affectiua actualis, & illam non explicat: ergo si non repugnantia ad tendendum affectiuè cum non expressione illius, sufficit ad rationem voluntatis propriè, saluabitur in volitione creata propriè ratio voluntatis.

Secundo. Secundo; vel datur fundamentum in Deo ad concipiendam voluntatem, vt non explicantem actualem tendentiam, vel non: si hoc secundum dicatur: ergo absque fundamento concipimus voluntatem in Deo: si primum: ergo datur fundamentum in ipso ad distinguendam voluntatem diuinam à volitione actuali penes implicitum, & explicitum: consequenter erit inter illas distinctio virtualis, & rationis ratiocinatæ, quod à nobis intenditur.

36 *Dices.* Dices: esse fundamentum non intrinsecum, desumptum ab ipsa perfectione diuina; sed extrinsecum, sumptum ex limitatione nostri intellectus, non valentis vno conceptu intelligere volitionem, & voluntatem diuinam; eo quod illa intelligit per species voluntatis, & volitionis creatæ, & ad instar illarum. Sed *Contra 1* contra primo: nam si semel hoc admittitur in voluntate, & volitione diuina; sequitur, posse id ipsum affirmari de omnibus alijs perfectionibus attributalibus Dei, nempè, distingui ratione ratiocinante absque fundamento intrinseco, cum solo extrinseco fundamento sumpto ex limitatione nostri intellectus non valentis illas vno conceptu intelligere; quia concipit perfectiones diuinas per species creaturarum, in quibus similes perfectiones realiter inter se distinguuntur; consequens non admittent contrariæ sententiæ Auctores: ergo solutio tradita fuit. Secundo: nam ex illa sequitur, solum cum fundamento extrinseco constitui voluntatem propriè in Deo; consequens est falsum: ergo *Secundo.* idem quod prius. Probo sequelam; eatenus saluant huius solutionis Auctores voluntatem propriè in Deo, quatenus datur in illo non repugnantia ad tendendum affectiuè in obiectum non explicans actualem tendentiam (prout enim exprimit tendentiam actualem, fatentur, non voluntatis, sed actualis volitionis rationem sortiri;) sed ad concipiendam in Deo hanc non repugnantiam, vt non explicantem actualem tendentiam, solum adest fundamentum extrinsecum: ergo solum cum fundamento extrinseco statuunt voluntatem propriè in Deo.

37 *Sexto probatur conclusio* Denique probatur conclusio: virtualis distinctio volitionis actualis à potentia volitiua, nullam imperfectionem arguit in Deo: ergo admittenda est inter illa virtualis distinctio. Consequentia tenet; antecedens autem ostenditur primo: per hoc quod voluntas diuina sibi identificet realiter actualem volitionem, illamque obiectiuè actu implicitè includat, omnis imperfectio excluditur; sed totum hoc stare potest cum virtuali distinctione: ergo virtualis distinctio nullam arguit imperfectionem. Secundo, quod radicale principium volitionis, virtualiter distinguatur ab illa, non est imperfectio in Deo, vt disputatione præcedenti monstrauimus, docentque plures ex contrarijs Auctoribus: ergo pariter, virtualis distinctio facultatis proximæ volitiuæ à volitione actuali, nullam infert imperfectionem.

38 *Respond.* Respondebis, negando consequentiam; disparitas autem est; nam volitio non est vltima actualitas in linea naturæ, & ideò potest absque vlla imperfectione virtualiter à natura, seu principio radicali distingui, est tamen actualitas vltima volitiuæ potentiæ, & ideò, & re, & ratione, formaliter, & virtualiter cum illa identificari, & oppositum maxima imperfectio erit. *Cōtra 1.* Sed contra primo; nam volitio, etsi sit vltima potentiæ actualitas, non tamen est vltima actualitas existens intra lineam potentiæ, sed extra illam; at esse vltimam potentiæ actualitatem, dummodo non sit intra lineam potentiæ, non obest, vt absque vlla imperfectione virtualiter, & ratione ratiocinata à potentia distinguatur: ergo virtualis ista distinctio nullam infert imperfectionem. Consequutio tenet. Minor constat. Tum, quia etiam est vltima actualitas naturæ vt radicaliter volitiuæ; & tamen, quia non est intra lineam naturæ, absque vlla imperfectione virtualiter à natura distinguitur: Tum etiam: nam eo ipso, quod sit extra lineam potentiæ, saluantur omnia pertinentia ad lineam potentiæ absque illius expressione; potentia autem, vt perfectissima sit, solum petit pertinentia ad propriam lineam.

39 *Maior ostenditur 1.* Maior autem ostenditur primo; nam ideò, ad lineam naturæ non spectat, quia non est radicale principium volendi; sed nec est proximum volitionis principium ergo non pertinet ad lineam potentiæ. *Secundo.* Secundo; nam ideò non spectat ad lineam naturæ quatenus volitiuæ, quia est operatio radicaliter egrediens ab illa; sed etiam est operatio virtualiter proximè egrediens à potentia volitiua: ergo non pertinet ad lineam potentiæ. Patet consequentia, quia non minus repugnat, idem à se ipso procedere proximè, quam radicaliter.

40 *Cōtra 2.* Contra secundo, linea volitiua, est diuisibilis in principium radicale volendi, principium proximum, & actualem volitionem: ergo quamuis sit vltima actualitas intra lineam volitiuam quasi genericè, non tamen est vltima actualitas intra speciem, aut quasi speciem potentiæ: & consequenter negatio identitatis virtualis volitionis à potentia proximè volitiua, nullam infert imperfectionem in Deo. *Tertio.* Tertio, particulares rationes volitionum sunt vltimæ actualitates in linea volitiua; & tamen virtualiter distinguuntur à diuina voluntate, vt fatentur plures, contra quos disputatio nostra procedit, distinguentes virtualiter in Deo misericordiam, iustitiam, charitatem, & alias affectiuas virtutes: ergo quod volitio actualis sit vltima actualitas in hac linea, non tollit, quin absque vlla imperfectione virtualiter distinguatur à diuina voluntate.

41 *Quarto.* Quarto impugnatur solutio: nam existentia est vltima actualitas diuinæ essentiæ, per modum essentiæ; & tamen virtualiter distinguitur ab illa, vt docent plures ex illis, contra quos disputamus: ergo quod volitio sit vltima actualitas potentiæ volitiuę, non impedit, quin ab illa virtualiter distinguatur absque vlla imperfectione. *Confirm.* Et augetur difficultas, suppositalitas est vltima, vel penultima essentiæ actualitas; & tamen virtualiter à diuina essentia distinguitur in communi Theologorum sententia: ergo idem quod prius.

42 *Si dicas. Contra.* Si dicas, suppositalitatem esse ex proprio conceptu terminum essentiæ, & naturæ, ideòque non posse re, & ratione cum illa identificari. In contrarium arguitur: non enim minus petit actio à suo principio proximo, aut remoto distingui, quam terminus à terminato per ipsum: ergo si personalitas, quia terminus est, nequit re, & ratione cum diuina essentia identificari, quia volitio obtinet rationem actionis, non poterit re, & ratione identificari cum principio proximo volitiuo, quod est proxima potentia.

43 *Quinto.* Denique impugnatur solutio: actualis generatio, est vltima actualitas potentiæ generatiuæ; & tamen virtualiter ab illa distinguitur, quin ex hoc inferatur aliqua imperfectio in Deo, aut defectus perfectissimæ actualitatis in potentia generatiua: ergo ex eo quod actualis volitio, sit vltima actualitas potentiæ volitiuæ, non sequitur, imperfectionem esse, virtualiter ab illa distingui. Illatio tenet. Maior est certa. Minorem autem admittunt plures ex contrarijs Auctoribus, illamque docuit Diuus Thomas verbis adductis im prima probatione nostræ conclusionis: estque omnino certa, si cum pluribus asseratur; potentiam generatiuam consistere in absoluto pro *recto*, generationem autem in relatione: nam relatio, & absolutum virtualiter distinguuntur.

§. IV.

Quatuor argumentis occurritur.

44 *Arg. 1.* Contra istam conclusionem argumentari possumus primo ex D. Thoma *Primo Contra Gentes cap. 92.* vbi dicit, non esse in Deo virtutes secundum habitum, sed solum secundum actum, quia habitus est actus imperfectus medians inter potentiam, & actum; sed magis distat ab actu potentia, quam habitus; cum iste sit medium, potentia autem extremum; extrema autem magis distant inter se, quam à medio: ergo potentia est actus

actus imperfectus; & consequenter relegari debet à Deo.

45 *Respond.* Respondeo, explicando causalem Diui Thomæ, quia mediat inter potentiam, & actum, cum distinctione reali ab extremis, scilicet potentia, & actu, concedo maiorem: quia est actus ratione medians, nego maiorem, & distinguo minorem: potentia realiter distincta ab actu, concedo minorem: ratione solum distincta, nego minorem, & consequentiam: quia potentia volitiua, quam in Deo constituimus, non est realiter distincta à volitione actuali, sed tantum virtualiter, & ratione. Ratio autem, cur habitus realiter à potentia, & actu distinguitur, est, quia habitus consistit in facilitate, non qualibet, sed supponente difficultatem in potentia, & illam vincente: vnde in communi Logicorum, & Phylosophorum sententia, potentiæ naturales ad vnum determinatæ, & omnino ad operandum completę, sunt incapaces habituum v. g. potentia visiua, eo quod in his potentijs non supponitur difficultas per habitum superanda; eo autem ipso, quod habitus non distinguatur realiter à potentia, non potest in illa difficultatem supponere, & consequenter habitus petit realiter ab actu, & potentia distingui. Quod autem D. Thom. loquatur de actu mediante inter vtramque cum reali distinctione, constat ex illis verbis, quibus probat, non esse in Deo virtutes secundum habitum: *Vnde, & habentes habitum dormientibus comparantur*. Quæ verba solum de habentibus habitum realiter mediantem inter potentiam, & actum possunt verificari.

46 *Secundo arg.* Secundo arguitur; distinctio inter duo non potest prouenire ex prædicato vtrique communi, sed nullum est prædicatum competens voluntati, & non volitioni diuinæ: ergo inter voluntatem, & volitione actualem in Deo nequit esse virtualis distinctio. Maior est certa. Minor autem probatur: nam volitio actualis diuina, est substantialis, & per se subsistens, non minus quam diuina voluntas: ergo nihil potest voluntati per modum actus primi conuenire, quod volitioni actuali non competat.

Respond. Respondeo, concessa maiori, negando minorem: ad probationem dicatur, quod licet volitio diuina, sit substantialis, & per se subsistens, est tamen operatio vitalis à voluntate per modum actum primi virtualiter procedens: vnde, esse principium virtuale proximum volitionis, conuenit voluntati diuinæ, & non volitioni; ac proinde hoc prædicatum voluntatem à volitione actuali virtualiter distinguit.

47 *Dices.* Sed dices, nullum est fundamentum in Deo, vt illi attribuamus rationem virtualis principij volitionis actualis: ergo solutio est nulla. Antecedens probat Herice: nam fundamentum hoc, vel est aliqua formalis efficientia, & receptio actualis volitionis, vel eminentia diuina æquiualens volitioni creatæ effectæ, & receptæ, & voluntati efficienti, & recipienti intrinsecè volitionem, neutrum potest dici: ergo tale fundamentum non datur. Minor pro prima parte constat: nam formalis elicientia; & formalis receptio, sunt imperfectiones repugnantes Deo, vt in principio disputationis probauimus, & per se est manifestum. Prosecunda probatur, nam Deus eminenter continet equum, & hominem, tamen absque virtuali aliqua distinctione inter cōtinentias vtriusque, & quin ex hoc Deo cum fundamento attribuamus denominationem hominis, aut equi: ergo eminentia diuina, ratione cuius æquiualet voluntati creatæ elicienti, & recipienti in se volitionem, & volitioni creatæ receptæ, & elicitæ, non est fundamentum sufficiens, vt Deo attribuamus rationem virtualis principij proximi volitionis.

48 *Respond.* Respondeo, negando antecedens. Ad probationem dicatur, nec realem formalem receptionem volitionis actualis, nec solam æquiualentiam illam, esse fundamentum ad concipiendam in Deo voluntatem, vt elicientem, & volitionem vt elicitam; sed rationem potentis velle, & actualiter volentis, rationem voluntatis, & volitionis actualis, quæ cum proprietate Deo conueniunt, quorum propria conuenientia subsistere, & saluari non potest absque virtuali elicientia. Et quidem, si concedat Herice radicationem virtualem attributorum in natura diuina, obiectione facta premitur, illamque tenetur soluere, si autem illam neget, saltim negare non potest, naturam esse volitone, & attributis virtualiter priorem, quo admisso, vt tenetur admittere; inquiram ab ipso? Hæc virtualis prioritas; vel est aliqua præcedentia formalis naturæ respectu attributorum, vel æquiualentia ad naturam, & proprietates creatas, inter quæ datur præcedentia formalis: non primum, quia præcedentia formalis maxima imperfectio est; non secundum, vt probat exemplum adductum: ergo virtualis præcedentia, aut prioritas inter naturam diuinam, & attributa non datur: quod ergo prædictus Auctor obiectioni respondeat, erit obiectionis à se factæ contra nostram doctrinam, solutio.

49 *Tertio arguitur.* Tertio arguitur: virtualis distinctio inter perfectiones diuinas, consistit in hoc, quod sint principia distinctionis realis, & quod de illis verificentur contradictoria prædicata; sed nihil horum in voluntate, & actuali volitione inuenitur: ergo inter voluntatem, actualemque volitionem, non interuenit virtualis distinctio. Minor constat: nam voluntas, & actualis volitio non sunt principia alicuius realis distinctionis in Deo, & nihil de voluntate affirmatur, quod de volitione negetur. Maior autem probatur, ideò namque voluntas, & intellectus distinguuntur virtualiter, quia intellectus est principium *quo* generationis Verbi, voluntas principium *quo* processionis Spiritus Sancti, & inter Verbum, & Spiritum Sanctum interuenit realis distinctio. Natura autem, & Paternitas, ideò virtualiter distinguuntur, quia de natura verificatur, esse tribus personis communem, illisque communicari, quod prædicatum de Paternitate negatur: ergo solum inter illas perfectiones intercedit virtualis distinctio, quæ sunt principia distinctionis realis in Deo, aut de quibus verificantur prædicata contradictoria.

Respond. Respondeo, negando primam partem maioris, & concedendo secundam; hoc autem in voluntate, & volitione actuali diuina inuenitur; nam Deus ratione voluntatis, est potens proximè velle, & virtualiter proximè volitionem eliciens, non autem ratione actualis volitionis, quod sufficit, vt distinguantur inter se virtualiter, & ratione ratiocinata: sicut misericordiam esse id, quo Deus miseretur, secus autem iustitiam, & iustitiam esse id, quo Deus punit; secus autem misericordiam, sufficit, ad distinguendam virtualiter iustitiam à misericordia. Quod autem non requiratur ad distinctiones virtualem in Deo, quod perfectiones virtualiter distinctæ, sint principia distinctionis realis in Deo, patet in eodem exemplo misericordia namque, & iustitia virtualiter interse distinguuntur; & tamen non sunt principia distinctionis, aut oppositionis realis: similiter intellectus, sapientia, & prudentia, quæ sunt virtutes ad intellectum spectantes, distinguuntur virtualiter, & tamen non sunt principia realis distinctionis, & oppositionis. Quod si hoc Auctor contrarius negauerit, sufficit nobis, esse æquè probabilem distinctionem virtualem volitionis à voluntate, ac misericordiæ à iustitia, & inter assignatas virtutes. 50

51 Quarto arguitur: voluntas diuina, est actus purissimus omnem potentialitatem excludens; sed si distingueretur virtualiter à volitione actuali, actus purus non esset, nec omnem potentialitatem excluderet, sed potentialis esset virtualiter, & secundum rationem: ergo non distinguitur virtualiter ab illa. Minor, in qua sola est posita difficultas, ostenditur primo: si realiter à volitione actuali differret, esset realiter potentialis: ergo si distinguitur virtualiter, & secundum rationem à volitione actuali, erit potentialis virtualiter, & secundum rationem. Secundo, diuina voluntas concepta, vt principium proxime eliciens volitionem, concipitur vt determinabilis tamquam per actum: ergo vt potentialis. Patet consequentia: nam actui correspondet potentia: ergo si concipitur vt determinabilis per volitionem vt actum, vt potentialis concipitur. *Quarto arg.* *Minor ostenditur 1.* *Secundo.*

52 Tertio probatur: nam voluntas diuina distincta virtualiter à volitione actuali, non solum erit principium virtualiter illam eliciens, sed etiam recipiens; sed potentia receptiua actus, est potentialis in ordine ad illum: ergo si voluntas virtualiter à diuina volitione distinguitur, erit potentialis virtualiter. Denique probatur minor: nam volitio actualis, est vltima actualitas potentię volitiuæ; sed quod concipitur sine vltima actualitate, intelligitur vt imperfectum, & potentiale: ergo diuina voluntas concepta sine volitione actuali, qualiter concipi debet, vt virtualiter, & ratione distinguatur à volitione actuali, concipitur vt potentialis, & imperfecta. *Tertio.* *Quarto.*

53 Huic argumento, cui præcipuè fidunt Recentiores Thomistę oppositæ sententiæ adhærentes, respondeo, instando illud primo in essentia diuina virtualiter, & ratione ratiocinata ab existentia distincta in sententia plurium Thomistarum; quin ex hoc colligatur, esse virtualiter, & ratione potentialem; & tamen si realiter ab existentia differret, absque dubio esset potentialis realiter. Secundo, in eadem essentia comparata cum personalitate, à qua virtualiter, & ratione differre, est communis Theologorum sententia; quin liceat ex eo inferre, concipi vt potentialem, & imperfectam, & tamen si esset realiter distincta a personalitate, realiter esset potentialis. Tertio, in natura diuina cum attributis collata, à quibus virtualiter, & ratione distinguitur, in communi & ferreomnium Theologorum sententia, quin ob hanc distinctionem imperfecta, & potentialis intelligatur; & tamen si inter attributa, & essentiam intercederet realis distinctio, non posset negari, quod esset realiter potentialis: sicuti ergo omnis potentialitas à diuina essentia excluditur per hoc, quod realiter identificetur cum existentia, personalitate, & attributis, illaque actu implicite per rationem includat: ita pariter per hoc, quod diuina voluntas realiter identificetur cum volitione actualis, & per rationem illam implicite includat, omnis potentialitas in diuina voluntate vitatur. *Respond. instando primo.* *Secundo.* *Tertio.*

54 Vnde in forma ad argumentum respondeo, concessa maiori, negando minorem: Ad cuius primam probationem, concesso antecedenti, nego consequentiam: nam eo ipso, quod realiter, sibi identificet volitionem actualem, & illam implicite per rationem includat, concipitur vt infinita, & ex consequenti actus purus omnem potentialitatem excludens. Si dicas, non stare hęc duo, nempe, quod sit infinita, & quod virtualiter differat à volitione actuali. Respondeo, negando assumptum; nam sicut hæc *Respond. in forma.* *Si dicas. Respond.*

hæc compatiuntur in essentia collata cum existentia, cum personalitate, & attributis; ita etiam in voluntate comparata cum volitione actuali.

55 Ad secundam probationem minoris, distinguo antecedens; concipitur vt determinabilis per actum sibi realiter identificatum, & in illa actu implicite inclusum, concedo antecedens: per actum distinctum realiter, & non inclusum actu implicitè in illius conceptu obiectiuo, nego antecedens, & consequentiam: quia vt potentialis esset, vel vt talis conciperetur, deberet concipi vt determinabilis per actum, non sibi identificatum, nec actu implicitè inclusum, cuius oppositum in diuina voluntate contingit; & ideò, quamuis potentia sit, concipiaturque vt potentia, non tamen est potentialis, nec vt talis intelligitur in ordine ad volitionem: quæ doctrina manifesta redditur per instantias nuper adductas.

56 *Si dicas.* Si dicas, gradus genericus concipitur, vt potentialis, in ordine ad differentias contractiuas illius; & tamen intelligitur, vt determinabilis per actum, sibi realiter identificatum: ergo quod diuina voluntas identificetur realiter cum volitione actuali, non impedit, quin concepta vt per illam determinabilis, vt potentialis intelligatur.

Respond. Respondeo, negando consequentiam: disparitas autem est: nam gradus genericus præscindit adæquatè à differentijs contrahentibus ipsum, ita vt illas, nec explicet, nec actu implicitè includat, & ideò potentialis est; saltim secundum rationem; voluntas autem diuina, non solum realiter identificatur cum volitione actuali, sed etiam actu implicitè includit in suo conceptu obiectiuo, & ex hac actuali inclusione cum identitate reali, infertur à nobis exclusio omnis potentialitatis ab illa.

57 *Instabis.* Instabis, gradus entis conceptus vt determinabilis per modos contrahentes ipsum, intelligitur vt potentialis in ordine ad illos, saltim secundum rationem; & tamen illos actu implicitè includit in communi Thomistarum sententia, cum illisque identificatur realiter: ergo nec realis identitas, nec actu implicita inclusio actualis volitionis in diuina voluntate, obstant, quominus concipiatur vt potentialis, saltim secundum rationem, si semel ab illa virtualiter, & ratione distinguitur.

Respond. Respondeo, negando consequentiam: discrimen autem consistit in diuerso modo inclusionis implicitæ: nam modi clauduntur implicitè in ente, non ratione actualitatis entis, sed potius ratione potentialitatis, ob quam est contrahibile per omnes modos, in quibus propter transcendentiam includitur; volitio autem actualis clauditur actu implicitè in diuina voluntate ratione summæ, & infinitæ actualitatis, & tanquam in principio actualissimo, à quo egreditur virtualiter, & in quo virtualiter continetur; & ideò inclusio modorum contrahentium ens in ente non tollit, quin concipiatur, vt potentiale per rationem; inclusio autem actualis volitionis in diuina voluntate, tollit ab illa, quod intelligatur vt potentialis.

58 *Ad 3. probationem minoris.* Ad tertiam probationem minoris, distinguo maiorem: est receptiua illius per omnimodam identitatem realem, & inclusionem actualem implicitam per rationem, concedo maiorem: absque tali identitate, & actuali inclusione, nego maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam; nam licet potentia receptiua actus realiter distincti, nec actu, implicitè inclusi, sit in potentia, & potentialis, vel vt talis concipiatur; potentia per rationem, aut virtualiter receptiua actus cum omnimoda identitate reali, & actuali implicita inclusione actus, nec est potentialis, nec vt talis intelligitur, & quia ita in diuina voluntate respectu volitionis contingit, sit vt nec sit potentialis, nec vt talis concipiatur.

59 *Ad vltimam.* Ad vltimam minoris probationem, concessa maiori, distinguo minorem: quod concipiatur sine vltima actualitate, tam implicitè, quam explicitè, transeat minor: explicitè solum, nego minorem, & consequentiam: nam diuina voluntas, licet non explicet actualem volitionem, illam tamen actu implicitè includit, & ideò absque vlla imperfectione concipitur vt ab illa distincta. Et insto, vt superius instabam, in diuina essentia, quæ quamuis concipiatur, sine existentia explicata, & existentia sit vltima essentiæ actualitas, quia tamen illam actu implicitè claudit, nec potentialis, nec imperfecta concipitur.

60 *Instabis primo.* Sed instabis primo, actualior, & perfectior conciperetur diuina voluntas, si intelligeretur vt exprimens actualem volitionem, quam concepta vt implicans tantum illam; sed Deo attribui debet, quod perfectissimum est: ergo petit concipi, vt exprimens rationem actualis tendentiæ, & volitionis. *Secundo.* Secundo, voluntas concepta sine actualitate volitionis expressæ, concipitur vt potentialis, secundum conceptum explicitum; sed hoc inconueniens videtur: nam est concipi vt imperfectam; cum omnis potentialitas sit imperfectio: ergo non solum implicitè, sed etiam explicitè importare debet voluntas actualitatem volitionis. Maior ostenditur primo, voluntas concepta sine intellectione implicata, conciperetur vt potentialis secundum conceptum implicitum: ergo concepta sine intellectione explicata, intelligitur vt potentialis secundum rationem explicitam. Secundo, aliquid intelligi potentiale, est intelligi sine actu, & cum capacitate ad illum; sed voluntatis concepta sine volitionem explicata intelligitur sine illa, vt explicitè habita, & est potens illam explicitè habere: ergo intelligitur, vt potentialis secundum conceptum explicitum.

61 *Instabis Tertio.* Tertio: nam sequitur ex hac solutione, esse aliquam entitatem creatam actualiorem voluntate diuina; consequens videtur absurdum: ergo & solutio. Probatur sequela, id quod exprimit vltimam actualitatem in aliqua linea, actualius est, implicante tantum illam; sed volitio creata exprimit vltimam actualitatem lineæ volitiuæ: ergo si voluntas diuina illam non explicat, sed tantum implicitè importat, aliqua entitas creata erit actualior voluntate diuina. *Quarto.* Quarto: nam sequitur ex hac solutione, volitionem diuinam, esse perfectiorem voluntate Dei; consequens est falsum: ergo idem quod prius. Sequela patet: nam vltima actualitas in aliqua linea est perfectior omni, eo quod ad talem lineam spectat, si distinguitur ab illo. Præterea; nam volitio actualis, actualior est voluntate diuina, si tantum implicitè importat illius actualitatem; sed actualitas est perfectio: ergo est perfectior. Minor autem probatur: nam volitio actualis, si est à voluntate distincta, est ab illa, vt à principio effectiuo, perfectissimo, & actualissimo: ergo perfectissimè continetur in illa; sed excedens aliud in perfectione, non potest in illo contineri perfectè: ergo volitio non potest voluntatem excedere.

62 *Quinto.* Denique obijcies, omnis diuina perfectio, vtpote actus purus, & summè actualis, petit exprimere vltimam propriæ lineæ actualitatem; sed actualitas vltima lineæ volitiuæ, est actualis volitio: ergo vt diuina voluntas concipiatur sine imperfectione, petit concipi, non vt implicans, sed vt exprimens illam, ita vt si concipiatur sine illius expressione imperfectè concipiatur.

63 *Ad 1. instantiã resp. 1.* Ad primam ex his obiectionibus, respondeo, concessa maiori, distinguendo minorem debet Deo attribui, quod perfectissimum est sub omni conceptu, & ratione, nego minorem: sub aliquo concedo minorem, & nego consequentiam: vt enim docet D. Thom. *quæst. 1. de potentia artic. 1. ad 2. Licet omne perfectissimum sit Deo attribuendum, non tamen oportet, quod omne illud, quod Deo attribuitur sit perfectissimum; sed oportet, quod sit conueniens ad designationem perfectissimi, ad quod competit aliquid ratione suæ perfectionis, quod habet aliquid se perfectius, cui tamen deest illa, quam aliud habet.* Verba sunt D. Thomæ: ex quibus habetur, quod licet exprimere actualem operationem, perfectius quid sit, quam illam implicare; & inuoluere; & consequenter hæc expressio Deo concedenda sit, non tamen est necessarium, quod illam exprimat, sub conceptu potentiæ operatiuæ, volitiuæ, aut intellectiuæ, sed sub conceptu actualiter operantis.

64 *Resp. 2.* Vel secundo responderi potest, distinguendo maiorem: conciperetur actualior, & perfectior, excessu fundato in re, nego maiorem: excessu impossibili, & chimerico, concedo maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: quam insto in natura Dei attributis comparata, quæ absque dubio perfectior conciperetur, vt exprimens perfectiones attributales, quam concipiatur, vt illas implicitè importans; & tamen ex hoc non infertur, quod debeat illas exprimere, & similiter instari potest in quolibet attributo, vt comparato cum alijs, & cum natura diuina; misericordia namque v. c. perfectior conciperetur; vt exprimens naturam, & alia attributa, quam concipiatur, illa tantum inuoluens; & tamen ex hoc non infertur, quod sub conceptu misericordiæ illa debeat explicare: pariter ergo in præsenti.

65 *Ad 2.* Ad secundam distinguo maiorem: vt potentialis potentialitate negatiua concedo maiorem: priuatiua, nego maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: nam potentialitas priuatiua, quæ imperfectio priuatiua est, releganda ab omni diuina formalitate, consistit in carentia actus cum debito; voluntas autem diuina sub conceptu voluntatis, & si non exprimat actualitatem volitionis, non debetur illi expressio, sed tantum implicatio illius: & ideò quamuis potentialis sit negatiuè, non tamen est potentialis priuatiuè; potentialitas autem negatiua, non dicit priuatiuam, sed tantum negatiuam imperfectionem, quæ non repugnat diuinis formalitatibus; nam quodlibet attributum, prout ab alio virtualiter distinctum, est negatiuè imperfectum, per negationem expressionis perfectionis naturæ, aliorumque attributorum.

66 *Ad 3.* Ad tertiam nego sequelam: ad probationem dicatur, veram esse maiorem, si cætera paria sint, falsam autem; si paritas non seruetur in alijs, & concessa minori, nego consequentiam: quia licet volitio actualis creata exprimat actualem tendentiam, quam non exprimit diuina voluntas, illa tamen est in potentia ad existendum, & non existendum, nec est essentialiter cum actu primo connexa & realiter illo causatur, quorum nihil competit voluntati diuinæ; & ideò quamuis hæc non exprimat actualem tendentiam, infinitè excedit actualitatem volitionis creatæ.

Ad

67 *Ad 4.* Ad quartam transeat consequens, & nego minorem, quam non conuincit probatio; nam actus non est à potentia, tamquam à causa adæquata sed vt à virtute causæ, quæ resultat ex natura, vt radice operationis, & potentia proxima vt principio proximo illius; licet autem effectus, vel actus nequeat de supra causam, potest tamen virtutem, aut potentiam proximam superare in perfectione realiter, aut virtualiter: plures enim probabiliter docent, actum in creatis esse realiter perfectiorem potentia, à qua tamen, vt à principio proximo prouenit; ratio autem, cur potentia excedatur ab actu in perfectione, sumitur ex dictis supra, & ex D. Thoma adductis; quia nempè potentia est propter actum, vt finem, natura autem, non ordinat perfectiora ad imperfectiora, vt finem. Vnde sicut ob hanc causam potentia creata realiter ab actu exceditur, ita potentia increata exceditur virtualiter, quia ad proprium actum virtualiter ordinatur vt finem.

68 *Ad vltimam.* Ad vltimam distinguo maiorem: vltimam actualitatem pertinentem ad lineam specificam, concedo maiorem: ad lineam genericam, aut quasi genericam, nego maiorem, & distinguo minorem: lineæ volitiuæ sumptæ veluti genericè, concedo minorem: lineæ specificæ potentiæ, nego minorem, & consequentiam; nam volitio, & si actuet potentiam, non tamen pertinet ad lineam specificam potentiæ, sed extra illam constituitur, vt potè actio, & operatio, de cuius conceptu est, præsupponere principium, tam proximum, quam remotum. Vnde sicut attributa quamvis fiat actualitates actuantes, perficientesque naturam; quia tamen non pertinent ad lineam naturæ, non sunt de expresso conceptu illius: ita quamuis actualis volitio, actuet, & determinet potentiam, & in hoc sensu sit vltima actualitas illius; quia tamen non pertinet ad lineam potentiæ, non est necessum, vt à potentia volitiua exprimatur, nec ex hoc, quod non explicetur, sequitur aliqua imperfectio priuatiua, sed tantum negatiua in potentia.

69 *Dices.* Sed dices, præter actualem volitionem, nihil aliud potest ex parte potentiæ concipi, quod sit vltima actualitas: ergo nisi exprimatur à potentia, ratio actualis tendentiæ, non concipitur in vltima actualitate; & consequenter potentialis intelligitur. *Respond.* Respondeo, negando antecedens; nam potentiam esse actualissimum operationis principium, & ab illa inseparabile, est vltima potentiæ actualitas pertinens ad lineam potentiæ, per quam ab alijs potentijs distinguitur, quæ non sunt essentialiter principia actu inferentia operationem, sed ab illa separabilia, & indifferentia ad actu inferendum, non inferendum illam: sicut esse radicem actualissimam proprietatum, essentialiter cum illis connexam, est vltima actualitas naturæ per modum naturæ, distinguens naturam diuinam ab omni natura creata in ratione actualitatis.

§. VLTIMVS.

Cæteris argumentis fit satis, & simul aliqua ex dictis inferuntur.

70 *Quinto arguitur* QVinto arguitur: potentia generatiua, & actualis generatio, non differunt virtualiter: ergo nec voluntas, & actualis volitio. Consequentia tenet ex dictis: antecedens autem probatur ex Diuo Thoma *infra quæst. 32. articul. 3.* vbi docet, esse tantum quinque notiones in Deo; sed si potentia generatiua, & generatio actualis virtualiter differrent, essent plures, quam quinque notiones: ergo non distinguuntur virtualiter potentia generatiua, & generatio actualis. Minor probatur, quia tam potentia generatiua, quam generatio actualis sunt Patris notiones: ergo si distinguuntur virtualiter, erunt duæ notiones; & consequenter erunt plures quam quinque.

71 *Si resp. ex doctrina Illustrissimi Araujo.* Huic argumento facile responderi posset ex doctrina Illustrissimi Araujo *vbi supra*, asserentis, potentiam volitiuam, & actualem volitionem non distingui virtualiter, & ratione adæquata, sed inadæquatè tantum, eo modo quo Paternitas, vt constituens Patris personam, à se ipsa, vt referente, solum in adæquatè distinguitur, idem dicturus de potentia generatiua, & generatione actuali; iuxta quam doctrinam peruia est argumenti solutio, negando sequelam; cum enim non differant actualis generatio, & potentia generatiua, distinctione virtuali adæquata, sed tantum in adæquata, non multiplicant notiones.

72 *Contra* Displicet tamen doctrina; & consequenter solutio: etenim eo ipso, quod intercedat ratio virtualis principij, & ratio actionis egredientis à principio, interuenit virtualis distinctio adæquata; sed volitio actualis, à voluntate virtualiter procedit, & voluntas est principium proximum virtuale illius: ergo virtualiter adæquatè distinguuntur. Minor ab ipso conceditur, & à nobis probata relinquitur. Maior autem probatur: etenim realis processio, est euidens argumentum distinctionis realis adæquatæ: ergo virtualis vnius ab alio processio, argumentum *Confir.* euidens est distinctionis virtualis adæquatæ. Quod amplius confirmo: nam si non obstante virtuali elicientia volitionis actualis à potentia volitiua, non adstruitur inter illa, nisi tantum virtualis inadæquata distinctio, idem poterit de natura diuina, & voluntate affirmari: imò de Deo, omnibusque attributis. Quod nempe, solum inadæquatè distinguantur inter se. Consequens non admittet Magister, quem impugnamus; ergo nec solutionem traditam potest admittere.

73 *Respond. ad argumentum* Quare ad argumentum factum, respondeo, negando sequelam; nam generatio, & potentia generatiua, eandem Patris indicant dignitatem, nempè, esse principium Filij, & quia notio est Indicans dignitatem personæ, fit consequens, vt quamuis inter se distinguantur virtualiter, non ponant in numero in ratione notionis; ac proinde, quod notionum numerum non multiplicent.

74 *Sexto arguitur.* Sexto arguitur; diuina volitio non est à voluntate Dei, vt à principio virtualiter influente: ergo non distinguitur virtualiter ab illa consequentia patet primo; nam ex virtuali elicientia, distinctionem virtualem ostendimus. Secundo: nam vt virtualiter inter se distinguantur, debent inter se comparari, vt actus primus virtualis, & actus secundus, quæ comparatio absque egressione virtuali à voluntate nequit subsistere. *Antecedens ostenditur 1.* Antecedens autem ostenditur primo; nam perfectius concipitur diuina volitio, si concipiatur vt *à se* realiter, & virtualiter, quam concepta *à se* realiter, & ab alio virtualiter; sed debetur illi perfectissimus conceptus: ergo est à se vtroque modo; & consequenter non elicitur virtualiter à diuina voluntate. *Secundo.* Secundo; nam si volitio esset à voluntate diuina egressiuè virtualiter, vel esset eductio virtualis, vel virtualis creatio? Non primum, aliàs esset accidens virtualiter; cum intelligeretur aduenire essentiæ subsistenti, & completæ. Nec secundum, aliàs esset virtualiter ex nihilo, quod falsum est; cum ex voluntate, vt actu primo, & quasi subiecto virtualiter fiat: ergo nullatenus est à voluntate diuina, vt principio virtuali virtualiter eliciente.

75 *Tertio.* Tertio: nam si volitio essentialis virtualiter à voluntate per modum actionis procederet, sequeretur, terminum talis actionis, nempè diuinam essentiam, quæ obtinet inadæquatè rationem impulsus; etiam procedere virtualiter à diuina voluntate, consequens est falsum; aliàs esset virtualis persona, sicut realiter procedens est persona realiter formaliter: ergo diuina volitio non egredietur à voluntate Dei per egressum virtualem. *Quartò.* Quartò; nam virtualis egressio, est virtualis dependentia; sed virtualis dependentia repugnat perfectionibus diuinis, non minus quam virtualis compositio: ergo repugnat volitioni actuali diuinæ, virtualiter egredi, vel elici à diuina voluntate.

76 *Quinto.* Denique principale antecedens probatur: nam si virtualiter à diuina voluntate eliceretur; esset formaliter actio, sed non est formaliter actio: ergo nec virtualiter egreditur à voluntate diuina. Maior constat: nam voluntas est formaliter potentia ex sola ratione principij virtualiter influentis, vt constat ex dictis: ergo egressus virtualis sufficiens erit ad rationem formalis actionis. Minor autem probatur, sicut enim de ratione relationis est *ad*, vel respectus ad terminum ita de ratione actionis est *ab*, vel egresio à principio; sed relatio relationis formaliter, non saluatur per *ad* virtuale: ergo ratio actionis formaliter non saluatur per *ab* virtuale, vel virtuale egressum.

77 *Solutio Recentiorum.* Hoc argumento Recentiores quidam conuicti negant in Deo virtualem elicientiam, aut virtualem egressum volitionis, & intellectionis à natura diuina, & voluntate, & intellectu, nec non virtualem radicationem attributorum in essentia: vt autem in essentia saluent rationem naturæ, & ratione attributi in alijs perfectionibus, quæ naturam præsupponunt, recurrunt ad hoc, quod licet natura diuina non sit radix attributorum, sit tamen prior illis per modum subiecti informationis per vnionem virtualem, & realem identitatem, & hæc prioritas subiecti per vnionem virtualem informabilis cum exigentia cæterarum perfectionum sufficit ad saluandam rationem naturæ, & attributorum in Deo; & consequenter sufficiet ad saluandam rationem volitionis, & voluntatis, & rationem actus primi, & secundi virtualis. Ita Antonius Perez. *selectarum disputationum p. 1. disp. 2. cap. 1. §. 1. à numero 7.*

78 *Reijcitur hæc solutio 1.* Hæc tamen doctrina displicet, & reijcitur primo: sicut enim realis elicientia, & radicatio realis dicunt imperfectionem, quo circa relegantur à Deo: ita realis informatio, est imperfectio diuinæ perfectioni repugnans; & tamen informatio per vnionem virtualem perfectionum cum essentia, & realem identitatem, imperfectionem non dicit, vt præfati Recentiores fatentur: ergo pariter virtualis radicatio attributorum in essentia diuina, & virtuali egressio actuum vitalium ab illa cum identitate reali, nullam dicet imperfectionem; & consequenter non est, cur excludatur à Deo. *Secundo.* Secundo, realis formalis prioritas vnius perfectionis ad aliam, importat imperfectionem, & id circo non admittitur inter perfectiones diuinas; & tamen virtualis prioritas absque imperfectione constituitur in Deo. ergo

ergo pariter, quamuis realis radicatio, dimanatio, & elicientia imperfectionem importent, & relegentur à Deo, virtualis radicatio, dimanatio, & elicientia absque vlla imperfectione possunt, & debent admitti.

79 *Tertio.* Tertio, non enim negari potest prioritas virtualis essentiæ in ordine ad attributa, & actus primi virtualis ad secundum virtualem in Deo; sed non est prioritas virtualis *in quo*, cum necessario coexistant pro eodem instanti reali; imò, & pro instant rationis, nec prioritas subsistendi consequentia, vt omnibus est manifestum: ergo est prioritas virtualis *à quo*; & consequenter debet esse prioritas *à quo* dependentiæ, vt à subiecto; sed admissa hac dependentia virtuali, non est cur admittatur dependentia virtualis, vt à principio efficiente, & eliciente; cum non maior in vna, quam in alia dependentia, importetur imperfectio: & aliàs melius saluatur ratio naturæ inessentia, proprietatisque in attributis, & vitalitatis in actibus: ergo debet dependentia hęc virtualis inter perfectiones diuinas admitti. *Confirm.* Et augetur difficultas, prioritas *à quo* subiectiua realis, imperfectio maxima est, Dei perfectioni repugnans; & tamen virtualis prioritas *à quo* subiectiua imperfectionem non dicit, & admittitur in Deo: ergo pariter, quamuis prioritas *à quo* effectiua, realis, formalis inter formalitates absolutas; sit imperfectio, Dei perfectioni repugnans, virtualis tamen, nullam dicet imperfectionem; & consequenter admitti debet in Deo.

80 *Quarto reijcitur.* Quarto reijcitur: exigentia subiectiua absque virtuali dimanatione, non sufficit ad saluandam in perfectione creata rationem proprietatis, aut passionis virtualis; sed attributa diuina sunt virtuales proprietates, aut passiones essentiæ diuinæ: ergo præter exigentiam subiectiuam, dicit rationem principij virtualis dimanationis. Minor cum consequentia tenet: maior autem probatur, exigentia realis subiectiua absque reali actiua dimanatione, non sufficit ad saluandam in perfectione petita rationem proprietatis, & propriæ passionis realis, vt constat in speciebus Angelicis, quæ quia solum subiectiuè à natura Angelorum petuntur, & non dimanant ab illa, non sunt proprietates reales: constat etiam in motu circulari cæli, qui propria passio cæli non est; quia licet subiectiuè petatur, non tamen dimanat à cælorum natura: ergo pariter per solam subiectiuam virtualem exigentiam, & prioritatem, absque virtuali actiua radicatione, & dimanatione, non subsistit ratio proprietatis virtualis.

81 *Quinto.* Denique reijcitur: volitio actualis diuina, est actus secundus virtualis vitalis: sed ratio actus secundi virtualis vitalis, nequit absque virtuali egressione per solam vnionem virtualem subsistere: ergo diuina volitio, non solum virtualiter vnitur cum voluntate diuina, sed etiam elicitur, vel egreditur virtualiter ab illa. Maior cum consequentia non indigent probatione. Minor autem probatur: in hoc namque actus vitalis, à non vitali distinguitur, quod iste conuenit subiecto, non *à se*, sed *in se*, ille autem viuenti conuenit *in se*, & *à se*, vt constat ex diffinitione viuentis, nempe, *habens perfectionem à se*: ergo ad rationem vitæ actualis in volitione diuina, non sufficit vniri virtualiter cum voluntate, vt subiecto, sed insuper, est necessarium esse à voluntate vt à virtuali principio.

82 *Dices.* Dices, inter hæc dari medium, nempe vniri virtualiter cum formali reali identitate: nam intimius conuenit *à se* alicui, quod cum illo identificatur, quam quod ab illo elicitur, vel egreditur; actualis autem volitio virtualiter vnitur cum voluntate diuina, illique identificatur; ac per consequens conuenit illi *à se* modo sufficienti, vt distinguatur à perfectione, aut formalitate non vitali. *Contra 1.* Sed contra primo; nam diuinæ relationes conueniunt naturæ Dei per vnionem virtualem, & realem identitatem; & tamen non sunt vita actualis: ergo conuenientia per vnionem virtualem, & realem identitatem, non saluat conuenientiam *à se* à ratione vitæ petitam.

83 *Secundo.* Secundo: nam attributa entis diuini transcendentaliter sumpti, vt communis communiter rationia ad attributa, & naturam, nempe vnitas realitas, &c. conueniunt ipsi per vnionem virtualem, & realem identitatem; & tamen non sunt actualis vita: ergo idem quod prius. *Tertio.* Tertio: nam eo modo debet actus secundus vitalis conuenire viuenti, non solum intrinsece, sed etiam ab intrinseco, quo sortitur rationem actus secundi vitalis; sed actualis volitio, est actus secundus vitalis virtualis, vt præfati Recentiores fatentur: ergo debet Deo conuenire *à se*, & non solum *in se* virtualiter; sed non conuenit Deo *à se* virtualiter per identitatem cum potius virtualiter distinguatur ab illo: ergo conuenit Deo *à se* per egressum, elicientiamque virtualem, vel actis vitalis non est.

84 Vnde ad argumentum factum respondeo negando antecedens: ad cuius primam probationem, distinguo maiorem: perfectius concipitur excessu volitioni possibili, nego maiorem: perfectius concipitur excessu repugnante volitioni, concedo maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: illamque infio in sententia Recentiorum, alentium, concipi volitionem naturę posteriorem vt subiecto in formationis per vnionem virtualem; perfectius namque volitio conciperetur, si nullo modo præsupponeret naturam diuinam, quam illam præsupponendo vt subiectum informationis; & tamen excessus iste, non conceditur volitioni: ergo pariter non debet illi concedi excessus resultans ex negatione virtualis principij. Et ratio est: nam negatio virtualis principij, est proprius conceptus inadæquatus naturæ Dei, vt distinctæ ab attributis; ac proinde attributis inter quæ comparatur volitio, concedenda non est.

85 *Ad 2. probationem.* Ad secundam probationem dicatur, volitionem diuinam, esse virtualiter eductionem, quia à nobis cum fundamento concipitur, vt egrediens à voluntate diuina, & ex illa; nec sequitur esse accidens; quia ad hoc erat necessarium, vt non exigeretur essentialiter à voluntate, nec in illa implicitè includeretur. Nec obstat aduenire essentiæ subsistenti, & completæ, quia intelligitur aduenient, vt inclusa in eius conceptu, & vt terminata per eandem existentiam: attributa namque existunt existentia naturæ in sententia D. Thomæ. Vnde sicut ob hanc causam humanitas Christi Domini non est illi vnita, tanquam accidens subiecto, sed vnione substantiali, quia nempe existit per existentiam verbi: ita à fortiori, in nostro casu contingit. Et quidem Recentiores argumento facto vrentes, illud soluere tenentur, imò fortius ipsos præmit; nam docent, volitionem vniri voluntati, & naturæ diuinæ per vnionem virtualem, absque egressu ab illa vt in principio, contra quos idem argumentum conficitur: volitio aduenit essentiæ vnitiuè; vt complete subsistenti, & existenti: ergo aduenit illi vt accidens. Patet consequentia: nam rationi accidentis, non conuenit essentialiter, quod adueniat egressiuè: ergo si aduenit per vnionem, quamuis non per egressionem, aduenit naturæ vt accidens.

86 *Ad 3.* Ad tertiam, concessa maiori, nego minorem: nec sequitur, esse virtualiter personam, quia essentia diuina, si forte obtinet rationem inadæquatam impulsus, sub isto conceptu, clauditur actu implicitè in voluntate diuina, pertinetque ad illius complementum; vna autem persona non includitur actu implicitè in alia, nec ad eius pertinet complementum intrinsecum. *Ad 4.* Ad quartam, concessa maiori, nego minorem: nam virtualis dependentia; consistit in fundamento præstito intellectui nostro, vt concipiat volitionem, vt dependentem à voluntate, vt à principio vitali, in quo nulla imperfectio diuinæ volitioni resultat, sed ex parte intellectus se tenet non valentis volitionem, & voluntatem diuinam vno conceptu intelligere, sed pluribus conceptionibus, secundum quarum vnam, intelligitur vt in principium, & secundum aliam, vt actus vitalis egrediens à tali principio. Ad illud de compositione dicatur, compositionem duplicem esse, aliam rationis cum mutua exclusione concedtuum ex parte obiecti: aliam autem, cum inclusione mutua conceptuum, qui ad inuicem comparantur, & distinguuntur, penes rationes explicitas: prima compositio diuinæ simplicitati repugnat, secus secunda.

87 *Dices.* Sed dices, conceptui nostro, quo Dei volitionem, vt egredientem, & dependentem concipimus, vel respondet in re dependentia, vel non; si secundum: ergo ille conceptus est falsus: si primum: ergo volitioni diuinæ conuenit in re dependentia, & consequenter conuenit illi imperfectio. *Respond.* Respondeo, ex parte rei realiter consideratæ, non conuenire diuinæ volitioni dependentiam realem formalem, sed tantum virtualem: sumpta vero Dei volitione, vt obiecta conceptui nostro, conuenit dependentia formalis, non realis, sed tantum rationis, non antecedens, sed consequens conceptionem confingentem: quæ doctrinam sumitur ex Diuo Thoma, *quæstione prima de potentia articulo primo ad decimum argumentum.* Et quidem obiectio ista æquè contra distinctionem volitionis à voluntate militat, atque contra dependentiam, vt consideranti constabit

88 *Ad vltimam.* Ad vltimam probationem, quæ magis contra primam conclusionem, quam contra secundam militat, concessa maiori, nego minorem. Ad illius probationem, nego maiorem: nam de ratione actionis, abstrahentis à creata, & increata, non est *ab* formale, aut formalis egressus, sed disiunctim formale, vel virtuale: de ratione autem relationis abstrahentis à creata, & increata, est *ad*, & respectus realis formali: vnde non est eadem ratio.

Ratio discriminis. Quod si rationem huius discriminis petas? Respondeo duplicem esse: prima, quia diffinitio relationis sic ab omnibus accipitur, secus autem diffinitio actionis vitalis. Secunda est, quia cum actio sit intrinseca principio, taliter debet illi conceptus egressionis concedi, quod non pugnet, cum identitate, cum suo principio in Deo: repugnaret autem reali cum principio identitati, si illi adscriberetur egressus realis determinatè formalis; relatio autem non perficit suum correlatiuum, nec est eius actualitas: vnde, quod ab illo realiter distinguatur, etiam in Deo, nullum inconueniens est; & id circo absque inconuenienti, relationi vt abstrahenti, à creata, & increata, conceditur reale *ad*, vel realis respectus formalis

89 Sed dices, ratio ista discriminis, supponit dari conceptum

Dices. Respond. ptum realis actionis in Deo ; sed argumentum conceptum istum impugnat : ergo soluitur petitione principij supponendo conclusionem. Respondeo, concessis maiori, & minori, negando consequentiam : nam id, quod supponimus, nempe, dari conceptum realis actionis in Deo, efficaciter ostendimus, ex conceptu realis naturæ, & realis actus vitalis : quando autem quod supponitur soluendo, efficaciter probatur, non committitur vitium petitionis principij.

90 *Infertur 1. ex dictis.* Ex dictis sequitur primo, rationem habitus, non esse in voluntate diuina admittendum. Quod patet, tum ex Diuo Thoma, *Primo Contra gentes cap. 92.* vbi negat in Deo virtutes secundum habitum. Tum etiam, nam habitus non in quauis facilitate consistit, sed in facilitate supponente in potentia difficultatem, quam vincat : vnde potentia, verbi causa, visiua, quia difficultatem non patitur incapax habitus est ; sed in voluntate diuina nulla difficultas supponitur superanda : ergo quamuis de se facilis, & prompta sit, non tamen est capax habitus.

91 *Secundo.* Secundo ex dictis colligitur, dari in voluntate diuina inclinationem innatam respectu volitionis actualis. Quod patet : nam inclinatio supra rationem potentiæ solum addit in termino perfectionem, & proportionem, id est, quod actio, vel terminus sit perfectio proportionata potentiæ : defectu perfectionis negatur, Inclinatio in voluntate creata ad peccatum pro formali ; quia scilicet peccatum sic sumptum, non perficit, sed imperficit, læditque voluntatem : defectu proportionis, negatur inclinatio naturæ intellectualis creatæ ad supernaturalem beatitudinem, & humanitati, ad verbi personalitatem, quia nempè, licet beatitudo valde perficiat naturam intellectualem, & subsistentia verbi humanitatem : non tamen proportionantur cum illis, sed excedunt exigentiam illarum ; sed volitio actualis diuina est perfectio voluntatis, cum illa proportionata : ergo datur in voluntate diuina respectu volitionis actualis, non solum ratio potentiæ, sed etiam ratio inclinationis ; cumque non sit Inclinatio elicita, erit Inclinatio innata. Et hæc de ista Disputatione applicanda

M. Sent. litteræ Magistri *in 1. distinct. 45. §. primo, & tertio*, ad illa verba : *V bicumque Deus dicitur scire, vel sciens, vel velle, vel volens, hæc duo secundum essentiam dicuntur.*

DISPVTATIO XLVIII.

Per quid decretum liberum Dei constituatur.

§. I.

Præmittuntur, quæ apud omnes sunt certa.

1 *Aureoli sententia proponitur.* DVÆ extremæ sententiæ, in huius arduæ difficultatis limine sunt reijciendæ, vt mediam tenendo viam, Scyllamque, & Carybdem vitantes, ad veritatis portum veniamus. Prima illarum affirmat, nullum esse in Deo actum voluntatis efficacem, & liberum, nisi in metaphorico sensu, & eatenus Deum voluntariè creaturas producere, quatenus producit, cum posset non producere illas, sicut si ignis combureret, potens à se non comburere diceretur voluntariè comburens ita sensisse Aureolum *in 1 distinct. 40. artic. 1. propositione 2. & 3.* referunt Theologi Recentiores in præsenti, illiusque sententiam, vt parum principijs fidei consonam, merito reijciuntur primo, Deum

Reijcitur 1. ex scriptura namque velle creaturas passim in sacra pagina habetur, Psalmo 112. *Omnia quæcumque voluit fecit*. Ad Ephesios primo : *Operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ*. Ioannis 3. *Sic Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret*, & alibi pluries, sed verba sacræ Scripturæ debent accipi absque metaphora, & in sensu rigoroso & proprio, nisi Sanctorum Patrum, aut interpretum obstet authoritas, vel absurdum aliquod manifestè ex rigoroso sensu inferatur. Quorum neutrum in præsenti inuenitur : ergo fateri tenemur esse verè, & propriè in Deo actum quo creaturas vult cumque necessarius non sit, necessario est admittendus in

2 *Secundo reijcitur.* Deo, actus liber efficax voluntatis. Secundo : nam si Deum liberè creaturas diligere, nihil aliud est, quam producere creaturas cum potentia ad non producendum, propositio illa ex Psalm. 113. relata : *Omnia quæcumque voluit Dominus fecit*, efficere istum sensum, omnia quæ potuit producere, & non producere, de facto produxit, quod est hæreticum : cum sit de fide, multa Deum potuisse producere, quæ de facto non produxit ; vel istum, omnia, quæ fecit, cum posset non facere, fecit, quod est ridiculum.

3 *Tertio.* Tertio : nam Deus in sensu rigoroso, & proprio intelligit creaturas existentes : ergo etiam in sensu rigoroso illas diligit ; cumque possit illas non diligere, concedi debet cum omni proprietate voluntati diuinæ amor liber creaturarum. Consequentia est bona ; idem namque, quod Aureolum potuit mouere, vt negaret Deo actum voluntatis liberum, militat etiam in cognitione creaturarum existentium ; cum talis cognitio potuerit non esse in Deo, nempè si creaturæ non fuissent productæ. Antecedens autem constat ex testimonijs Scripturæ, in qua passim creaturarum cognitio diuino intellectui attribuitur, & ratione naturali conuincitur : vim namque infinitam cognoscendi nulla veritas potest latere ; Deus autem habet vim cognoscendi infinitam, & creaturas existere, est verum ex suppositione quod sint : ergo necessario Deus existentiam creaturarum cognoscit.

4 *Secunda sententia.* Secunda sententia, seu potius error in præsenti vitandus, fuit Vorstij Caluinistæ, qui vt refert Beccanus *prima parte capit. 1. quæst. 4. & 5.* decretum Dei liberum per quoddam accidens realiter a diuina voluntate distinctum, in tempore incipiens, & a voluntate Dei realiter separabile, constitui, asserebat. Cuius

Damnatur 1. ab inconuenienti. sententia meritò vt hæretica damnatur ab omnibus : sequitur namque ex illa, dari in voluntate diuina realem compositionem, quod illius summæ simplicitati repugnat. Patet sequela ; etenim compositio realis, est vnio realiter distinctorum ; sed diuina voluntas, & illud reale accidens realiter distinguuntur, & ad Deum constituendum liberè volentem vniuntur : ergo ex illis realis compositio resultat.

5 *Secundo.* Sequitur secundo, dari in voluntate diuina potentiam realiter receptiuam, & realiter passiuam, contra illius summam actualitatem. Patet sequela ; nam illud accidens, cum realiter distinctum a diuina voluntate asseratur, & non extrinsecè, sed intrinsecè volentem liberè constitueret realiter intrinsecè illam informare deberet : ergo voluntas diuina esset in potentia reali passiua ad illud in se recipiendum. Sequitur tertio, potuisse

Tertio. voluntatem diuinam aliter realiter intrinsecè se habere, & intrinsecè realiter mutari, quod illius immutabilitati aduersatur. Patet sequela : nam mutatio realis intrinseca, est transitus de non esse reali intrinseco, ad esse intrinsecum reale; sed voluntas diuina posset in tempore de non esse illius accidentis, ad illius esse transire, & de illius esse, ad non esse : ergo est realiter transmutatione reali acquisitiua, & deperditiua.

6 *Quarto.* Denique sequitur, Deum actuari posse intrinsecè per aliquam formam creatam, & perfici intrinsecè ab illa, quod summæ illius perfectioni repugnat. Patet sequela : nam illud accidens non esset a se, sed ab alio ; causetur namque à Deo, à quo realiter esset distinctum : ergo esset forma creata, & aliàs Deum actuaret intrinsecè; & consequenter perficeret : ergo ex positione ista manifestè colligitur, Deum posse intrinsecè actuari, & intrinsecè

Quinto prædictus error reijcitur. perfici per aliquam formam creatam. Et ex his aliter prædictus error conuincitur : illud namque accidens, cum non sit a se, sed ab alio, debet esse Dei effectus ; at non necessario, sed liberè ab ipso causatus : ergo supponeret Deum liberè causantem, & consequenter volentem : ex quo vlterius fit, non posse Deum liberè volentem constituere.

7 *Ratio dubitandi opponitur.* His ita suppositis, antequam varia Recentiorum placita in medium adueam, placuit rationem dubitandi proponere, quæ ad hanc formam potest reduci. Actus liber ex proprio conceptu petit, quod deficere possit ; sed nihil voluntati diuinæ intrinsecum docuit deficere : ergo in nullo intrinseco voluntati diuinæ, decretum liberum Dei consistere potest. Quod si ob hanc rationem, ad aliquod extrinsecum confugiatur, in contrarium militat non minus efficax argumentum. De ratione namque actus liberi voluntatem constituentis in actu secundo volentem est, quod immanens sit : ergo nequit per formam extrinsecam, & non immanentem constitui, quæ dubitandi ratio, adeò Theologorum torsit ingenia, vt illos in tot sententias, quot capita, abire coegerit.

§. II.

Ad extrinsecam denominationem, fugientes referuntur, & reijciuntur.

8 *Quædam sententia proponitur.* QVidam, quos refert Basilius Legionensis *quæst. 6. Scholastica variarum disputationum cap. 3.* priori parte rationis dubitandi coniuncti, decretum Dei liberum in forma extrinseca, & extrinseca denominatione adæquatè constituunt, per actionem, scilicet, transeuntem ad extra, qua Deus creaturas procurit, ita vt sicut denominatur agens ab actione transeunte, quæ in passo constituitur, v. g ignis a calefactione in passo recepta : ita Deus denominatur volens liberè creaturas extrinsecè, ab actione transeunte, qua creaturas producit. Quæ

Reijcitur primo. sententia reijcitur primo : nam iuxta illam, non nisi in metaphorico sensu saluatur, Deum liberè velle creaturas, actio namque extrinseca, non nisi metaphoricè dicitur voluntas ; sed decretum liberum consistere debet in aliquo cum proprietate Deum constituere volentem : ergo nequit in actione transeunte adæquatè consistere.

9 *Secundo.* Secundo, quia Deum esse volentem creaturas existentes, est denominatio immanens: ergo ab actione non immanenti, qualis *Tertio.* est actio transiens, nequit præstari. Tertio, quia aliàs absque vllo inconuenienti posset Deus in tempore incipere velle; consequens est absurdum: ergo & sententia. Patet sequela: Deus namque de facto producit creaturas in tempore: ergo si hæc ab actione denominatur volens, absque vllo incouenienti poterit in tempore denominationem volentis subire. Denique *Quarto.* prædicta sententia reijcitur; Deus namque ab æterno est, & dicitur, volens creaturas: ergo ab æterno est forma illum volentem constituens; sed actio, qua ad extra creaturas producit non est ab æterno in Deo in sententia, quæ asserit esse transeuntem formaliter: ergo decretum liberum Dei nequit per illam constitui. Quibus argumentis conuicti fere omnes Theologi prædictam sententiam reijciunt, vel ad alium sensum trahunt mox explicandum.

10 *Secunda sententia.* Secunda sententia huic proximè affinis, affirmat, decretum Dei liberum non consistere adæquatè in aliquo intrinseco, nec in aliquo extrinseco, sed in vtroque simul. Ita Pater Granadus Tractat. de voluntate Dei *disputatione 5. sectione 3.* Arrubal *disputatione 53. capit. 3. & sequentibus.* M. Basilius *vbi supra cap. 5. & 6.* Herice *tractat. 2. disput. 16. cap. 10 num. 81.* & Alarcon *tract. 3. disputat. 4. capit. 12.* Ex quibus non omnes satis explicant an illud extrinsecum ad constituendum decretum Dei liberum ingrediatur in recto, vt forma partialis, an verò in obliquo solum, & terminatiuè: si enim hoc secundum affirment, vt fateri videntur Granadus *sectione 5. nu 35.* & expressius Alarcon loco allegato, *num. 9. & 11* cum alijs erunt computandi. Si verò primum doceant, vt cæteri Authores relati, in præsenti sunt impugnandi.

11 *Hæc sententia diuersimodè defenditur.* Sententiam istam non omnes vno modo defendunt. Arrubal enim loco allegato *num. 9.* decretum Dei liberum affirmat consistere imperfectione necessaria actus voluntatis diuinæ, & causalitate contingente, qua producit creaturas. Basilius verò in aggregato, ex actione vitali diuina, quæ necessaria est, & termino, seu obiecto talis actionis, decretum liberum consistere docet. Ac denique Herice, illius doctissimi viri sententia, innominato Authore reiecta, in illam incidit, asserendo, consistere in ipsa volitione subsistente, non quatenus comparatur ad Deum, quia prout sic, inquit, est necessaria; sed vt comparata ad creaturas, vt est amor sufficiens omnium amabilium, & sufficiens odium omnium odibilium quam prout sic appellat libertatem sufficientem, seu in actu primo, vt coniunctam cum aliquo effectu positiuo, aut priuatiuo, vel aliqua dependentia rei in ordine ad existentiam, quam prout sic vocat libertatem efficacem, seu in actu secundo.

12 *Basilij Logi onti si mens explicatur.* Hæc istius Authoris sententia, in qua, vt ab alijs recedere, & aliquid noui se addidisse videatur, Arrubalis, & Basilij sententias *in 11. cap* reijcit, cum tamen doctissimi Basilij placitum, minus benè explicatum sequatur, *vt caput illud 5.* legenti constabit; nec enim Basilius in volitione Dei, vt est amor necessarius, bonitatis diuinæ, decretum liberum partialiter constituit, vt falsò illi imponit Herice, sed in illa prout ad creaturas tanquam in actu secundo liberè comparata, adiuncto termino, seu effectu, vt liberi in actu secundo denominationem recipiat. Quod & nihil aliud affirmat Herice. Vt quid ergo impugnat Magistrum, quem sequitur? Nisi forte vt se primum ducem, & antesignanum, prædictæ sententiæ constituat. Quod de more habet, proprios, & extraneos, hinc inde semper contundens, ne aliorum inhærere vestigijs, sed proprios ingenij partus edere in lucem videatur.

13 *Hæc sententia impugnatur.* Quorum sententia, quomodocumque explicetur reijcitur primo; etenim volitio Dei libera, est causa cuiuscumque entitatis creatæ: ergo per nullam entitatem creatam potest adhuc inadæquatè in ratione liberæ constitui; & consequenter nec inadæquatè, & partialiter in extrinseca denominatione consistere. Consequentia tenet; causa namque suum effectum præcedit; & consequenter per illum in ratione causæ non potest constitui. Antecedens autem perspicuum videtur ex testimonijs Sacræ paginæ superius adductis, in quibus pro causa futuritionis rerum redditur, libera volitio diuina, vt constat ex illo: *omnia quæcumque voluit fecit.* Et ex illo ad Ephesios primo: *operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ.* Ac denique *ex Psalmo 17.* illis verbis: *Saluum me fecit, quoniam voluit me.*

14 *Resp. Granadus, & Arrubal.* Huic argumento tripliei solutione occurrunt contrarij Authores. Granadus, & Arrubal respondent, concesso antecedenti, distinguendo consequens: illudque concedunt de effectu causato, negant autem de causalitate, seu productione effectus: itaque asserunt, volitionem Dei liberam non consurgere, nec constitui ex effectu ad extra causato, & perfectione intrinseca Dei, sed ex actione transeunte, qua producit effectum, & intrinseca perfectione; cumque causalitas, seu actio, qua Deus producit creaturas, sit prior creaturis productis: consequens fit, quod volitio Dei libera constituta per talem causalitate, illas præcedat, sitque ab eis independens; ac proinde, quod verè affirmetur, creaturas esse existentes, & futuras, quia Deus liberè voluit.

15 *Basilius.* Secundo aliter respondet Basilius, distinguendo antecedens nostri argumenti, illudque concedens de actu libero sumpto inadæquate, negans vero si adæquate sumatur. Ex quo, inquit, inferre non licet, effectum productum ad extra, non pertinere ad constitutionem actus liberi Dei secundum sui adæquatam rationem, licet bene inferatur illud non constituere sub illa ratione, qua causatur ab ipso. Cuius doctrinæ aliquale exemplum se arbitratur inuenire, in actione nostri intellectus, qua fit eius rationis; quod quidem ab intellectione causatur, est tamen illam complet, simulque cum illa nostrum intellectum intelligentem reddit.

16 *Herice.* Tertio denique P. Herice, post quam nihil amplius quam huius argumenti solutionem per tot capita se parasse fatetur, ad illud respondet, verum esse antecedens, si de volitione subsistente Dei, quæ est volitio in actu primo omnium volibilium, & sufficiens libertas, intelligatur, de qua sic accepta, verum est dicere in sensu causali effectiuo, Deum producere creaturas, quia vult, & creaturas esse productas, quia voluitas: secus vero si de eadem volitione vt in actu secundo, & efficienter libera intelligatur; vt sic namque creaturarum causa non est, nec illas præcedit, sed per eas in ratione efficaciter liberæ constituitur.

17 *Reijcitur 1. solutio.* Nulla tamen ex his solutionibus argumento facto satisfacit, & contra primam in hunc modum obijcio; non solum creaturæ, sed etiam causalitas, seu actio exterior, qua creaturæ causantur, est effectus volitionis liberæ Dei, si semel Deus agit per actionem transeuntem formaliter, vt supponit solutio prædicta: ergo non minus per actionem illam, quam per effectum productum repugnat constitui in ratione liberæ in actu secundo. Consequentia est bona: antecedens autem probatur. Tum, quia etiam de illa causalitate est verum dicere, existere, seu futuram esse, quia Deus vult illam esse futuram, sed non quia vult necessario: ergo quia vult liberè; & consequenter etiam illa causalitas est effectus volitionis liberæ Dei. Tum etiam ex illis verbis Psal. *Saluum me fecit, quoniam voluit me*, quibus, etiam ipsius efficientiæ, in qua consistit prædicta causalitas, redditur pro causa, velle liberè diuinum.

18 *Resp. Arrubal.* Respondet Arrubal, veram esse illam causalem, si Verbum *vult* referatur ad perfectionem intrinsecam liberæ volitionis, quæ prout sic à causalitate effectus nullatenus pendet, illamque vt causam præcedit; si vero ad liberam terminationem volitionis liberæ ad creaturas referatur, solum esse veram in sensu causali negatiuo, per quod denotatur, nullum aliud principium causalitatem rerum præcedere, præter libertatem voluntatis diuinæ; non autem in sensu causali positiuo, quia inter liberam terminationem ad creaturas, & causalitatem prædictam, non intercedit ordo causalitatis, sicut nec distinctio internenit.

19 *Contra 1.* Sed contra primo; nam si causalis illa, quæ in sacra pagina passim habetur, nec ab aliquo potest negari comparatione actionis, qua causantur creaturæ, rectè in sensu negatiuo explicatur, etiam comparatione effectuum posset eodem modo, & eadem proprietate explicari, hoc non admittit Arrubal: ergo nec primum potest admittere. Secundò; nam *Secundo.* prædicta causalitas est à voluntate diuina vt à causa prima; non ab illa vt volente solum in actu primo, neque in actu secundo necessario: ergo est ab illa vt volente liberè in actu secundo; & consequenter volitio libera in actu secundo, ante talem causalitatem constituta supponitur. Discursus tenet. Maiorem nemo negare potest, sicut nec secundam partem minoris: alias non liberè, sed necessario à diuina voluntate emanaret, ab actu namque necessario vt tali, nihil potest procedere liberè. Pro prima verò parte, in qua potest difficultas constitui, in hunc modum ostenditur: à voluntate vt in actu primo volente, non nisi volitio, vel actio volitionem producens potest immediatè procedere; cum voluntas, vt in actu primo immediatè volitiua sit; & consequenter perens à volitione, vel actione productiua volitionis immediatè determinari; sed causalitas illa non est volitio; cum immanens actio non sit, nec est volitionis productiua, eadem de causa: ergo nequit à voluntate diuina, vt in actu primo volente immediatè procedere.

20 *Tertio.* Tertio, causalitas illa non est à voluntate diuina vt à principio eliciente; hoc enim modo solum à potentia executiua procedit; à voluntate autem procedere debet tanquam amonente, & applicante potentiam executiuam: ergo causatur à potentia executiua vt mota, & applicata per voluntatem; & consequenter illam vt applicatam, & voluntatem vt applicantem debet supponere; sed diuina voluntas non applicat potentiam exequentem, vt est amor necessarius; aliàs necessario applicaret; nec vt in actu primo liberè volens; quia vt sic non est applicans, sed potens applicare: ergo applicat illam vt volens liberè in actu secundo; & consequenter vt volens in actu secundo libere, ad causalitatem supponitur; ac proinde illam neutiquam constituitur.

21 Si respondeatur, causalitatem illam non procedere à potentia

Si resp. tentia executiua vt applicata, sed vt indifferenti, vt potè, quia libera est. In contrarium obstat: sequi ex ista solutione, voluntatem diuinam vt à potentia executiua, siue inadæquatè distinctam, nullum influxum exercere in prædictam causalitatem; & consequenter nec in effectus media illa causalitate productos; consequens absurdum est: ergo & solutio. Probatur sequela, voluntas diuina prout sic distincta, non concurrit ad illam causalitatem executiuè, seu eiicitiuè; cum hoc sit munus potentiæ exequentis; aliàs iuxta solutionem datam non concurrit applicatiuè, cum nihil ab ipsa applicetur: ergo nullatenus prout sic inspecta concurrit.

22 *Respond.* Respondebis, potentiam exequentem applicari à voluntate diuina, non quidem ad causalitatem effectuum, sed ad effectus ipsos, & ad illos per causalitatem applicari: vnde, & potentia exequens in ratione applicatæ, & voluntas diuina applicans, in ratione applicantis constituuntur per causalitatem illam.

Contra. Sed contra, voluntas diuina est vera causa actionis transeuntis, qua causantur creaturæ; sed non causa exequens, seu eliciens; hoc namque est munus potentiæ executiuæ: ergo applicatiuè ad actionem illam concurrit; sed non est quod applicet nisi executiuam potentiam: ergo etiam ad actionem prædictam concurrit potentia exequens; & consequenter etiam illa causalitas à potentia exequente, vt per voluntatem ad ipsam applicata procedere debet. *Confirm.* Et vrgetur amplius, quia namque intellectus diuinus directiuè ad actum diuinæ voluntatis concurrit, nequit in ratione dirigentis, & proponentis actu obiectum voluntati per actum ipsius voluntatis constitui: ergo pariter, quia diuina voluntas applicatiue concurrit ad actionem potentiæ exequentis, nequit in ratione applicantis actu constitui per talem actionem.

23 *Solutio M. Basilij impugnatur.* Et ex his impugnata manet solutio secunda, qua vtebatur Magister Basilius, si namque per actionem, seu causalitatem, qua causantur creaturæ, nequit constitui actus liber in ratione liberi, à fortiori constitui non poterit per effectus, qui posteriores sunt prædicta causalitate. *Confirm.* Quæ amplius aduersus istam solutionem confirmo; nam effectus causati à voluntate Dei, liberè procedunt ab illa: ergo vt libera prædictos effectus præcedit; & consequenter per illos in ratione volentis liberè non constituitur.

24 *Resp. Basilius.* Respondet Basilius; præcedere voluntatem diuinam vt liberam, non in actu secundo; denominatio namque liberi in actu secundo, est extrinseca ab effectu causato desumpta; ac proinde nihil ad causalitatem conducens; sed solum vt liberam in actu primo; id est, vt facultatem habet agendi, & non agendi, sub qua ratione per effectus non constituitur; sicuti in sententia asserente, denominationem liberi in actu voluntatis creatæ esse extrinsecam, & si actus, qui liber est, ad actum imperatum concurrat, non autem concurrit, vt liber in actu secundo; quia cum ista denominatio extrinseca sit, ad elicientiam actus imperati, neutiquam concurrere potest; quo non obstante, actus imperatus, à voluntate liberè operante procedit, id est, ab illa secundum facultatem agendi, & non agendi: qua solutione, & doctrina totam reddi difficultatem exhaustam censet Basilius.

25 *Côtra 1.* Cæterum inexhaustam omnino, & in suo robore relinqui, ostendo sic primo: voluntas diuina non solum præcedit effectus vt potens causare, sed etiam vt causans in actu secundo: ergo præcedit illos, non vis causatiua tantum, sed etiam actualitas causalitas; at hæc actualis causalitas nequit Deo necessario competere: alias in actu secundo necessario causaret: ergo potuit non conuenire; & consequenter aliquid intrinsecum Deo, & ab effectibus causatis distinctum, deesse potuit ab ipso, quod vitare contendit Basilius. *Confirm.* Explicatur hoc amplius: si voluntas creata ad actus imperatos actu concurreret per formam non potentem deficere, non liberè, sed necessario ad prædictos actus concurreret, & idcirco liberè concurrit ad illos, quia imperans constituitur per actum, qui potuit non esse, vt actum imperatum præcedit: ergo vt voluntas diuina, sit causans liberè effectus creatos, debet ante tales effectus aliquid in illa constitui, *Si dicas.* quod potuerit non esse in Deo, illique non conuenire. Si dicas, hanc esse eminentiam voluntatis diuinæ, vt quamuis forma, qua constituitur causans in actu secundo, sit necessaria, *Contra.* quo ad esse; tamen libera sit in ratione causantis. Verum quidem dices; sed habemus intentum, videlicet, non esse confugiendum, vt misterium hoc explicetur, ad formas extrinsecas, seu extrinsecas denominationes, sed ad eminentiam voluntatis diuinæ.

27 *Secundo impugnatur solutio.* Secundo traditam solutionem impugno, nam voluntas diuina est causa creaturarum in actu secundo, prout terminata ad illas: ergo talis terminatio præcedit creaturas productas; & consequenter nequit in extrinseca denominatione ab illis sumpta cõsistere; cumque talis terminatio potuerit non esse in Deo, non constituitur per illas in ratione liberæ. Consequentiæ sunt notæ. Antecedens autem ostenditur primo *ex Psalmo* 17. illis verbis: *saluum me fecit, quoniam voluit me*: quibus, non sola actualitas volitionis diuinæ, sed etiam illius terminatio redditur pro causa salutis. Secundo; nam creaturæ procedunt à voluntate Dei, vt est actualis volitio; sed non vt est actualis volitio solius bonitatis diuinæ: ergo vt est actualis creaturarum volitio. Probo minorem; vt volitio bonitatis diuinæ est necessaria: ergo ab illa solum prout sic nequeunt creaturæ procedere.

Tertio impugnatur solutio: nam ex illa sequitur, Deum non producere creaturas liberè, sed necessario; consequens absurdum est: ergo idem quod prius. Probo sequelam, non causantur à decreto libero secundum denominationem extrinsecam liberam sumptam ab ipsis, sed secundum perfectionem necessariam, quam dicit, vt fatetur Basilius: ergo Deus constituitur in ratione causantis actu creaturas per id, quod necessarium est in decreto; sed à perfectionem necessaria non potest sumi, in sententia huius Magistri, alias superfluit, & absque vlla necessitate ad extrinsecam denominationem confugeret, vt saluaret libertatem decreti: ergo erit non liberè, nec necessario causans creaturas. 28 *Tertio impugnatur solutio.*

Deinde contra tertiam solutionem, qua vtebatur Herice, in hunc modum obiicio; aut volitio diuina subsistens, quam futuritionem rerum præcedere, iste Author fatetur, præcedit illas, & est causa illarum, vt actualis creaturarum volitio, vel non? Si primum: ergo vt libera in actu secundo creaturas præcedit; & consequenter in ratione liberæ in actu secundo non constituitur per denominationem extrinsecam à creaturis desumptam. Si secundum dicatur: ergo non saluat, Deum producere creaturas, quia vult creaturas, sed solum quia vult absolutè, nec creaturas, ideò esse productas quia volitas, cuius contrarium fatetur prædictus Author, continetur que in testimonijs Scripturæ sæpius adductis. Probo hanc consequentiam; Deum velle creaturas, non dicit actualitatem volitionis diuinæ à terminatione actuali præcisam, sed vt actualiter terminatam ad illas: ergo nisi præcedat sub hac terminatione, nequit in rigore saluari, ideò Deum creaturas producere, quia illas vult, nec esse productas, quia volitas. 29 *Tertia solutio P. Herice impugnatur.*

Respondebis ex præfato Authore, volitionem illam esse sufficientem volitionem omnium volibilium se ipsa, & ratione suæ actualitatis: vnde cum præcedat creaturas, prout sic verificari potest, Deum ideò producere, quia vult sufficienter creaturas, & si non quia vult efficaciter. Sed contra primo, Deum velle sufficienter creaturas, non est actu illas velle, sed posse: ergo ratione præcedentiæ illius volitionis vt sufficientis non verificatur, causare creaturas, quia vult, illas esse, sed quia est potens velle: vnde sensus illius propositionis, *saluum me fecit, quoniam voluit me*, erit iste, *saluum me fecit, quia potuit velle me*. Quod amplius vrgetur, de facto est; in Deo volitio sufficiens de se ad constituendum Deum volentem in actu secundo alterius mundi productionem; & tamen non est verum dicere, Deus vult productionem alterius mundi: ergo pariter, quod dicta volitio vt sufficiens præcedat, & causet creaturas, non sufficit, vt verificetur, Deum vt volentem creaturas, illarum productionem præcedere, & producere creaturas, quia vult. 30 *Respondebis.* *Côtra 1.* *Confirm.*

Secundo; creaturæ non accipiunt futuritionem, seu existentiam à voluntate diuina, vt indifferenti ad volendum, & nolendum illas, sed vt determinatè volente: ergo non solum præcedit illas, vt amor sufficiens, sed etiam vt actualis, & efficax amor illarum. Consequentia est bona. Antecedens autem probatur primo, non procedunt ab omnipotentia diuina vt indifferenti ad causandum, & non causandum, sed vt determinatè causante: ita vt etiam causalitas, & non solum vis causatiua, illarum existentiam præcedat: ergo pariter non causantur à voluntate Dei, vt indifferenti, & volitiua tantum, sed vt actu volente; ita vt non solum ratio volitiuæ, vel sufficienter volentis, sed etiam actualis illarum volito illarum existentiam præcedat. 31 *Côtra 2.* *Antecedens probatur 1.*

Secundo, ab indifferenti in quantum tale, non potest effectus determinationem accipere: ergo determinatum esse futuritionis, præ non futuritione, nequit à voluntate Dei vt indifferenti desumi. Si dicas, procedere à voluntate Dei, vt determinata ad volendum, non determinatione antecedenti futuritionem rerum, sed determinatione concomitante, vel ab illa proueniente. Obstat in contra primo; nam determinatio causæ, est causa determinationis effectus: ergo nequit formaliter ab effectu desumi. Secundo; nam effectus de se sunt indifferentes, vt sint, & non sint futuri: ergo ab illis nequit sumi determinatio voluntatis diuinæ: nec valet dicere, esse determinatos ex suppositione futuritionis: nam hæc suppositio non conuenit illis necessario, sed ex libera voluntate diuina; at non ex illa vt indifferenti, nec per talem suppositionem determinata; cum determinatio suppositionis sit effectus determinationis voluntatis diuinæ: ergo sunt ab illa vt pro illo priori determinatè volente. 32 *Secundo.* *Si dicas.* *Côtra 1.* *Secundo.*

Tertio, effectus omnipotentiæ diuinæ sunt ab illa, vt determinata per causalitatem ipsos antecedentem: ergo pariter, erunt à voluntate diuina, vt determinata per aliquid antecedens illorũ existentiam, & futuritionem. Quod si ob hæc respondeat Herice, per causalitatem, vel actionem transeuntem determinari volun- 33 *Tertio.*

voluntatem, & omnipotentiam diuinam. In contrarium obstat, tum, quod iam incidit in sententiam Artubalis, quam latè impugnat *cap.* 10 Tum etiam obstant, quæ contra illum Authorem obiecimus supra.

34 *Tertio principaliter impugnatur Herice.* Tertio principaliter reijcitur data solutio: etenim vt fatetur Herice, volitio diuina subsistens, est sufficiens amor omnium amabilium se sola; at non per modum principij actionis, quæ volitio sit: hoc namque in illius principijs sustineri non potest; cum non admittat in Deo voluntatem per modum actus primi: ergo est sufficiens per modum formæ constituentis volentem. Tunc vltra: ergo posito effectu, ipsa per modum formæ adæquatè constituit Deum volentem illum, effectu ingrediente, non vt forma, sed terminatiuè, & obiectiuè. Patet hæc consequentia: nam si effectus positus non solum terminatiuè, sed etiam formaliter præberet Deo denominationem volentis, vt partialis forma, diuina volitio ratione sui non esset sufficiens amor per modum formæ omnium amabilium; siquidem alia compartiali forma indigeret, vt Deo præstaret denominationem amantis respectu alicuius volibilis.

35 *Secundo principaliter reijcitur hæc sententia, et modus dicendi.* Secundo principaliter reijcitur ista sententia: Deus non constituitur actu volens creaturas existentes per ipsas creaturas: ergo volitio diuina in ratione liberæ nequit consistere in denominatione extrinseca à creaturis desumpta. Consequentia est bona. Antecedens autem probatur: in ratione volentis bonitatem suam, non constituitur per ipsam bonitatem amatam tanquam per formam; nec in ratione actu intelligentis suam essentiam, constitui potest directè formaliter per ipsam essentiam: ergo nec in ratione diligentis creaturas existentes, per illas tanquam per compartialem formam potest constitui.

36 *Resp. 1. cũ Mag. Basilio. Cōtra 1.* Respondebis primo cum Mag. Basilio, negando antecedens: Deum namque velle necessario se ipsum, est denominatio ab amore, & obiecto desumpta, & idem dicendum est de intellectione necessaria sui. Sed contra primo: nam etsi obiectum necessarium sit ad denominationem volentis, & intelligentis per modum termini extrinseci, non tamen per modum formæ partialiter dictam denominationem tribuentis: ergo diuina bonitas necessario amata ingredietur quasi in obliquo terminatiuè ad denominationem necessario amantis, non vero in recto, & *Secundo.* formaliter. Secundo: intellectus creatus non constituitur in ratione intelligentis per obiectum intellectum formaliter, sed per actionem, siue distincta, siue indistincta sit à Verbo producto: ergo idem de intellectu diuino, & diuina voluntate est dicendum.

37 *Tertio.* Tertio, licet terminus actionis productiuæ requiratur ad illam, denominatio tamen agentis non sumitur à termino tanquam à forma, sed adæquatè ab actione terminum producente: ergo pariter, quamuis obiectum intellectionis Dei, & diuinæ volitionis necessario requiratur, vt Deum constituat intelligentem, & volentem, non tamen tribuit formaliter dictas denominationes, sed formaliter adæquatè prouenient ab intellectio- *Quarto.* ne, & volitione. Denique; per id constituitur diuina voluntas amans necessario bonitatem Dei, per quod quasi affectiuè tendit ad illam; sed bonitas amata, non est ratio tendendi, sed terminus tendentiæ affectiuæ: ergo nec est per modum formæ ratio veluti partialis amandi.

38 *Resp. 2.* Respondebis secundo, concesso antecedenti, negando consequentiam, quia cum amor sui necessarius sit, & similiter intellectio, nullum est inconueniens, quod in perfectionibus Deo intrinsecis, adæquatè consistant; denominatio autem amantis creaturas, libera est, & potens deficere: cumque Deo nihil intrinsecum de esse potuerit, necessario assignari debet aliquid *Contra 1* extrinsecum Deo, quod potuerit de esse, ingrediens vt compartialis forma ad præstandam dictam denominationem. Sed præterquamquod hoc potius videtur difficultati succumbere, quam ipsam diluere, in contrarium obstat primò; nam licet obiectum amoris necessarij, tam necessarium sit sicut amor: denominatio tamen amantis non sumitur ab illo vt à forma: ergo pariter, etsi obiectum amoris liberè defectibile sit, denominatio liberè amantis, quæ deficere potuit, non potest desumi ab illo, vt à forma adhuc partiali.

39 *Secundo.* Secundo, ideò primum est verum, quia obiectum necessarium non est amor, sed obiectum amoris; sed etiam creatura existens non est volitio, sed obiectum volitionis: ergo nec partialiter denominare potest vt forma voluntatem diuinam vo- *Tertio.* lentem. Tertio, ideò Deus non constituitur necessario amans per obiectum amatum, quia constitui debet per tendentiam affectiuam in ipsum, obiectum autem necessarium, non est tendentia affectiua, sed tendentiæ terminus; at etiam in ratione liberè amantis, debet constitui per tendentiam liberam in amatum, & obiectum tendentia non est, sed tendentiæ terminus: ergo nequit constitui in ratione amantis liberè per obiectum liberè amatum.

40 *Tertio principaliter reijcitur ista sententia.* Tertio principaliter reijcitur hæc sententia: diuina voluntas non solum est indifferens ad causandum, & non causandum creaturas, sed etiam est indifferens ad volendum, & non volendum illas: ergo per ordinem ad volitionem indifferentem; sed effectus causati, & actio qua causantur, non sunt volitio: ergo neque inadæquatè præstare possunt denominationem volentis.

Vltimo reijcitur. Denique reijcitur, denominatio volentis liberè, ab æterno conuenit Deo; sed nequit existere denominatio absque forma adæqua, sicut neque effectus formalis absque forma adæquata existere potest: ergo ab æterno est forma adæquatè præbens talem denominationem; creaturæ autem ab æterno esse non possunt, & consequenter, nec partialiter possunt illam per modum formæ præstare.

41 *Hæc ratio est efficax ad hominem contra Basilium.* Quæ ratio absolutè efficax est, efficacior tamen ad hominem contra Basilium, qui ex eo quod actio exterior temporalis est, denominatio autem volentis æterna, intulit, non posse istam denominationem ab exteriori actione desumi. Nec valet dicere, hac ratione rectè probari, denominationem prædictam non posse ab actione exteriori præstari vt a forma adæquata, non tamen quod inadæquatè ab illa non desumatur. Nam in contrarium obstat, vt existat denominatio, non sufficere existentiam formæ inadæquatæ, & partialis, sed necessario requiri, quod existat forma adæquata: sed denominatio liberè volentis ab æterno existit in Deo: ergo ab æterno existit forma illius adæquata; & consequenter nihil ab æterno non existens, poterit per modum formæ ad talem denominationem requiri.

§. III.

Tertia sententia ad respectum rationis confugiens, refellitur.

42 *Tertius modus dicendi.* Tertia sententia, decretum Dei liberum consistere, docet, in actualitate necessaria volitionis diuinæ addito respectu rationis ad creaturas existentes, vel futuras. Ita Marcus de la Serra circa articulum primum, sequutus Capreolum *in* 1. *distinct.* 45. *q.* 1. *ad primum contra secundam conclusionem*, & Ferrariensum 1. *Contra Gentes capitulo* 82. quam ex Patribus Societatis sequitur Vazquez *disput.* 82 *cap.* 2. illis verbis: *Voluntas libera Dei est ipsa essentia diuina per modum actus eliciti; includit tamen habitudinem quandam rationis ad res futuras;* quæ verba, ideo retuli, vt appareat, quam irrationabiliter, Alarcon *ubi supra cap.* 9. malè animato pectori attribuat, suum Magistrum trahere in illam sententiam, ita dissonam rationi, vt statum catholicorum naribus fœteat, quasi foret possibile, inquit *cap.* 4. tantum ingenium hasce arcanarum telas in diuina voluntate contexere. Quam tamen, etsi ita fœtidam, principibus Thomistarum ingenio, antiquitate, doctrina, & eruditione præclaris, Capreolo, & Ferrariensi, non tenuit adscribere; cum tamen, non de respectu rationis, quoad esse formale, sed pro fundamento fuisse loquutos, ipsos sine liuore legenti sit manifestum: qualiter explicati posse Vazquez non dubito, etsi in fundamento assignando, à Thomistis dissideat, pro illius respectus fundamento, extrinsecam denominationem constituens. Vnde inter Auctores §. præcedenti relatos, & reiectos anumerandus erit.

43 *Contra istam sententiam insurgit Alarcon.* Contra illam hoc vnico argumento, communis satis, solum aculeis verborum additis, agit prædictus Modernus; ens rationis solum habet esse obiectiuè in intellectu fingente; sed actus liber Dei existit à parte rei independenter a fictione intellectus creati; cum existat ab æterno, intellectus autem creatus in tempore incæperit, increatus autem huiusmodi entitates rationis non facit? ergo existit actus liber in voluntate diuina independenter ab omni respectu rationis. Quod amplius confirmat: *Confirm.* nam esto, daremus, posse intellectum diuinum fabricare entitates rationis; voluntas autem non redditur liberè volens per intellectum, vel effectum illius, sed per aliquid quasi ab ipsa procedens: ergo nisi dicatur formam illam rationis à voluntate fieri, quod falsissimum est, nequit actus liber per formam rationis constitui Quo argumento conuictus, prædictam sententiam, merum somnium, & Imaginatiuæ potius, quam intellectus idolum audacter appellat.

44 *Secundo insurgit Basilius.* Secundo aduersus illam arguit Basilius, hoc entimemate, cuius solutionem se nunquam audiuisse, nec vidisse gloriatur: Deus in re est actu volens: ergo in re est, quidquid est necessarium, vt actu sit volens; at in re non existit respectus rationis formaliter: ergo respectus ille necessarius non est, vt Deus sit volens actu. *Tertio alij.* Tertio alij objiciunt, decretum liberum est realis causa creaturarum, vel ad minus causalitas; sed causa realis nequit per formam rationis constitui: ergo nec decretum liberum per formam *Quarto.* rationis. Quarto, respectus rationis, cum relatio sit, est simul natura cum creaturis terminantibus ipsum; sed decretum liberum, præcedit creaturas existentes prioritate naturæ, cum sit illarum causa: ergo nequit per respectum rationis constitui. Denique; nam respectus rationis fundamentum supponit; sed non fundatur supra diuinam essentiam, nudè consideratam secundum formalitates necessarias: ergo supra illam, vt liberè terminatam ad creaturas, & consequenter supponit, non constituit decretum. Patet hæc consequentia, non enim fundamentum constituit, sed supponit.

His

45 *Respondere potest ad primum.* His argumentis grauiter præfata sententia vrgetur ; non autem adeò opprimitur , vt vir doctus tot oprobrijs in illam agere possit , nisi passionis pondere ductus ; qui namque illi adhærere desideret , apparenter satis illis occurrere poterit. Ad primum , negando minorem , pro secunda parte ; nec illam Alarcon , nisi tantum ab admiratione probat , quod genus argumentandi per non admirationem diluitur ; cum tamen illam deberet euidenter suadere , vt tot notis sententiam illam inureret , maximè cum viri doctissimi *supra quæst. 5. art. 2.* de respectibus , quibus constituuntur ideæ , affirment , & rationis esse , & formari à diuino intellectu , nec sine graui fundamentum in verbis Diui Thomæ solutione ad secundum illius articuli.

46 *Ad confirmationē.* Confirmatio facilius soluitur , asserendo , quod licet affectus non à voluntate , sed ab intellectu causatus , nequeat esse forma constituens voluntatem volentem , non tamen repugnat , quod sit complementum formæ . Et quidem non minus est de ratione formæ , constituentis voluntatem volentem intrinsecè , in illa manere , quam egredi ab illa ; cum sit actus immanens , de cuius conceptu est , non solum egredi a potentia , sed etiam recipi in illa ; quo non obstante plures ex contrarijs docent , Deum constitui liberè volentem creaturas vt per formam inadæquatam per actionem transeuntem extrinsecam voluntati diuinæ : Multo ergo melius poterit constitui volens per respectum ab ipsa non egredientem , nec formaliter constituentem , sed completiuè.

47 *Ad 2.* Ad secundum , concesso antecedenti , distinguendo consequens : in re , idest , realiter nego consequentiam : in re , siue realiter , siue obiectiuè , concedo consequentiam : nec repugnat, quod denominatio sit realis , & realiter existens , & à forma rationis non realiter , sed obiectiuè existente , vt à complemento pendere : sicut nec repugnat , effectum positiuum per aliquid negatiuum compleri , vt obiectum fidei , quod positiuum est , per rationem non visi completur , & obiectum spei per rationem non habiti.

48 *Ad 3.* Et ex his respondetur ad tertium : nam licet causa realis nequeat per respectum rationis tanquam per formam constitui , non tamen repugnat per illam compleri ; demonstratio namque , realis causa est assensus scientifici ; & tamen per respectum rationis ordinantem conceptus , completur in sententia probabili . Et Sacramenta , quæ sunt causa realis , & physica gratiæ in sententia Thomistarum , per rationem signi ad placitum complentur in ratione causæ ; cum tamen significatio ad placitum aliquid rationis sit in communi sententia Thomistarum.

49 *Ad 4.* Ad quartam , nego maiorem : nam simultas naturæ solum conuenit relationi prædicamentali , respectus autem constituens decretum liberum , tanquam eius complementum non est prædicamentalis , sed transcendentalis relatio . Et ex his respondetur *Ad vltimum.* ad vltimum , negando maiorem : solum enim respectus prædicamentalis , necessario fundamentum supponit ; respectus autem decretum liberum complens , non est prædicamentalis ; & ideò non petit supponere fundamentum.

50 *Aliter ista sētia tradita impugnatur 1.* Hæc dicta sufficiant in gratiam prædicti Auctoris , & pro defensione non veritatis , sed probabilitatis præfatæ sententiæ : à qua tamen recedo . Tum , quia probabilius semper iudicaui , intellectum diuinum nullum ens rationis posse formare ; eo quod , ad formationem cuiuscumque entis rationis est necessarium , rem aliter concipere , ac est : quo circa fabricatio entis rationis confictio dicitur , quod perfectioni diuini intellectus repugnat , *Secundo.* omnia concipienti vt sunt . Tum etiam : nam esto admittamus, posse intellectum diuinum aliquod ens rationis formare ; non tamen fabricare potest respectum complentem decretum liberum . Quod probo , nam vel illud fabricaret per actum liberum , vel per actum necessarium ; non secundum , aliàs respectus ille necessarius esset Deo ; & consequenter decretum non esset liberum : nec primum , nam omnis actus liber intellectus diuini decretum liberum supponit constitutum ; cum libertas intellectus ex libertate voluntatis oriatur : ergo nullatenus potest decretum liberum Dei compleri per respectum rationis fabricatum à diuino intellectu ; cumque compleri non possit per respectum ab intellectu nostro confictum ; existit namque ab æterno , intellectus autem noster incipit in tempore existere ; consequenter est asserendum , à nullo ente rationis in sui constitutione pendere.

§. IV.

Sententia Caietani , vt communiter explicatur , refellitur.

51 *Quartus modus dicendi.* QVarta sententia præcedentibus per extremum opposita , decretum liberum consistere affirmat in perfectione quadam extensiua , distincta ratione à perfectione necessaria , quæ quia libera est , absque vlla imperfectione potuit à diuina voluntate deficere . Sententiam istam sic explicatam , Caietano attribuunt communiter Recentiores , eamque varijs notant censuris Valentia , & Vazquez absurdam , Molina parum in fide securam , pias aures offendentem . Fonseca parum tutam appellant , quorum omnes censuras , refert , & silendo approbat Salas 1. 2. *quæst.* 6. *art.* 2. & 3. *tract.* 3. *disp.* 3. *sect.* 8. §. 3. Contra quam Valentia , & Vazquez obijciunt primo ; nam si diuina voluntas perficitur extensione ad creaturas : sequitur , extensiuè prædicta extensione actuari ; actus namque , & perfectio sunt idem : ex quo vlterius sequitur , quod sit modo in potentia passiua ad perfectionem , quam potuit habere , & consequenter non esse actum purum , quod est error in Philosophia , & Theologia . *Valentia & Vazquez impugnant 1. Caietani sententiam.*

52 Secundo ; nam extensio voluntatis diuinæ ad esse reale creaturarum est in Deo causalitas , seu ratio causandi , sed ista causalitas , vt distincta à diuina natura , nulla addit perfectionem , etiam extensiuam in Deo : ergo nec decretum liberum . Tertio , nam ratio , ob quam agentia creata ex ordine ad suos effectus , extensiuè perficiuntur , est , quia in illis aliquomodo obtinent , quod ipsis deest , nec loco illius habent aliquid excellentius ; sed Deus infinitè excellentius continet in se ab æterno , quicquid perfectionis posset assequi ex ordine ad res futuras : ergo ex ordine ad illas , neque etiam extensiuè perficitur. *Secundo. Tertio.*

53 *Quarto impugnat Salas.* Tandem Salas hæc omnia confirmat : quia sequeretur , Deum esse modo extensiuè perfectiorem , quam si hunc mundum creare voluisset ; consequens est falsum : ergo deserenda sententia . Probat sequelam , volitio creandi mundum perfectior est nolitione ipsum creandi ; sed modo volitionem habet , tunc autem nolitionem haberet : ergo modo est saltim extensiuè perfectior . Probat maiorem : etenim perfectio actus sumitur , & pensatur ex fine ; sed finis volitionis est perfectio positiua extrinseca , quæ ex mundi productione consequitur , quæ maior est perfectione extrinseca negatiua ex negatione productionis mundi sequuta : quam pro fine habet volitio creandi : ergo volitio est nolitione perfectior.

54 *Resp. ad 1.* Hæc tamen leuia sunt , vt ob illa præfata sententia aliquam mereatur censuram : ad primum namque responderi potest , negando sequelam de actuatione reali , quia cum illa extensio non distinguatur realiter a diuina voluntate , non potest illam realiter actuare , sed solam per rationem : ex quo nec ratio potentiæ passiuæ , nec defectus summæ actualitas in diuina voluntate colligitur ; cum de facto actualitate actus necessarij actuetur , vt disputationibus proximè antecedentibus docuimus. Ad secundum , concessa maiori , negando minorem : superaddit namque in ista sententia extensiuam perfectionem ratione distinctam à voluntate Dei. *Ad 2.*

55 *Ad 3.* Ad tertiam , negando illam esse causalem adæquatam , cur ex ordine ad effectus , agentibus creatis accrescat aliqua perfectio extensiua ; bene tamen est ratio adæquata , cur indigeant illa extensiua perfectione , & cur ex indigentia operentur : ex quo solum sequitur , Deum non ex indigentia , sed ex fœcunditate , & libertate operari , & quod tali perfectione extensiua non indigeat ; eo quod talis perfectio extensiua in perfectionibus necessarij eminenter continetur . Ad vltimum , nego sequelam : cum enim in hac sententia , volitio creandi mundum , & nolitio ipsum creandi , non realiter , sed rationem tantum distinguantur , vna non est altera perfectior realiter , sed solum secundum rationem: vnde quidquid perfectionis in vna realiter est , etiam in alia realiter reperitur : ex quo ad summum sequitur , Deum modo esse perfectiorem secundum rationem nostram , quam foret , si noluisset creare , & hoc extensiuè tantum , non intensiuè , quod inconueniens non est. *Ad vltimum.*

56 *Sententia ista sic explicata deseritur 1. Secundo.* His igitur argumentis refutatis absque censuris à præfata sententia recedo , ductus primo : nam in Deo admittenda non est perfectio imperfectione admixta ; sed perfectio defectibilis entitatiuè in ratione perfectionis , imperfectionem importat : ergo Deo concedenda non est . Secundo , nam eo ipso , quod perfectio ista extensiua , entitatiuè sit defectibilis , debet entitatiuè distingui à voluntate diuina , vt statim ostendam ; hoc admitti non potest , vt patet ex dictis §. 1 contra secundam sententiam ; aliàs entitatiuè realiter actuaret , & perficeret diuinam voluntatem : ergo actus liber voluntatis diuinæ non potest in extensiua perfectione defectibili consistere.

57 *Quid Suarez , & Arriaga sentiant de Caietani sententia.* Ne autem alicui videatur , Caietani affectu duci ad vitandas censuras in ipsum , aduerto , P. Suarez. *tom 2. in metaphysicam disp. 30 sect 9. num.* 11. de sententia Caietani censuisse , spectata solum naturali ratione verisimilem esse , & probabilem : si tamen dignè sentiamus de Deo , & vt fide docemur , non posse illius sententiæ assentiri . In quo parum consequenter loquutum , notauit , & bene Arriaga *tom.* 1. *in* 1. *part. disp.* 28. *sect.* 5. *num.* 90. nam quæ contra Caietani sententiam obijci possunt , non tam ex fide , quam ex ratione naturali sumuntur : imo , quæ ex fide obijciuntur soluit Arriaga eo loco ; ipse tamen sentit per sententiam Caietani declarari penitus difficultatem libertatis diuinæ , nec in hac vita aliam clariorem viam pro illius solutione apparere : nihilominus etiam stando rationi naturali verisimilem non esse . In quo iudicio parum consequenter loquutus videtur : nam libertas voluntatis diuinæ defendi , & declarari debet , prout ratione naturali dictata , vel cognita : ergo si difficultas circa libertatem diuinam penitus sententia Caietani euacuatur ,

euatur, & declaratur, non potest illius sententia opponi his, quæ ratio naturalis de libertate diuina cognoscit: ac proinde stare nequeunt hæc duo, nempè, sententia Caietani penitus declarari libertatem voluntatis diuinæ, & esse improbabilem ratione naturali spectata.

38 *Probabilitas huius sententiæ ostenditur.* Habemus tamen ex his duobus auctoribus esse sententiam Caietani probabilem, cum Suarez doceat, esse verisimilem ratione naturali consulta, & Arriaga, solui, quæ contra illam ex Scriptura, aut Concilijs possunt opponi. Patet Granadus *Tom. 1. in 1. part. Tract. 3. disp. 5. sect. 1 num* 2. etsi à sententia Caietani recedat, docet tamen niti firmissimis fundamentis, & illi doctos Recentiores assentiri: ex quo sequitur, illam censuisse probabilem, cum probabilitas alicuius sententiæ à ratione, & auctoritate sumatur, & vtrumque fateatur Granadus, sententiæ Caietani fauere. Tandem Martinon *Tom. 1. disp. 14. sect. 4. num. 22* censet, Caietani sententiam esse alijs probabiliorem, & magis sibi cohærentem, pro qua refert Fonsecam, Salas, Zumel, Enriquez, Zunnigam, & alios plures. Hæc dixerim, vt sciatis, quid alij sentiant de sententia Caietani: quod ego existimo, est illam prout à nobis fuit explicata, non defendi à Caietano, sed modò explicando inferius.

Mens Caietani inferius explicabitur.

39 *Sententia PP. Salas, & Fonseca.* Salas *vbi supra §. 7.* & Fonseca *tom. 3. metaphysicæ lib. 7. cap 8 conclusione* 10. postquam sententiam Caietani, vt proximè explicatam, tanquam parum in fide tutam reiecerunt, in suam inciderunt damnationem, eandem sententiam sequentes, solo mutato nomine perfectionis in nomine realitatis modalis. Itaque asserunt præfati Auctores, actum liberum addere ad necessarium, non quidem perfectionem extensiuam potentem deficere, in quo à sententia Caietani, prout ab ipsis intellecta recedunt, sed modum realem, seu realem extensionem, sola ratione ab actu necessario distinctam, quæ potuit realiter deficere Deo, quoad suam realitatem modalem; licet postquam semel existit, non potuerit non esse.

60 *Reijcitur 1.* Quorum sententia reijcitur primo: nulla entitas imperfectione admixta, potest in Deo formaliter reperiri; sed entitas modalis, defectibilis, quoad entitatem realiter entitatiuè, in perfectionem defectibilitatis importat: ergo in Deo concedenda non est. *Minor ostenditur 1.* Minor ostenditur primo: posse aliquid non esse, imperfectio maxima est; cum sit posse esse nihil, quod est supremus gradus imperfectionis; sed entitas entitatiuè defectibilis, potuit non esse: ergo entitas entitatiuè defectibilis, imperfectio maxima est. *Secundo.* Secundo, posse esse post non esse, aut non esse post esse, est imperfectio: quo circa, nullus Theologorum Deo concedit entitatem, quæ postquam semel est, possit non esse, aut è contra: ergo pariter, posse absolutè non esse, imperfectio debet censeri; sed entitas defectibilis entitatiuè, talis conditionis est, vt potuerit absolutè non esse: ergo entitas entitatiuè defectibilis, imperfectio maxima est.

61 *Tertio.* Tertiò: nam entitas, quæ taliter est, quod potuit realiter entitatiuè non esse, non habet esse à se, sed ab alio; sed habere esse ab alio, & negatio essendi à se, maxima imperfectio est: ergo entitas entitatiuè realiter defectibilis, imperfecta est. Minor cum consequentia tenet: Maior autem constat: nam Deus non alia ratione, necessario est, nisi quia non habet esse ab alio, sed à se: & attributa, & relationes, ideò necessario sunt sine potentia ad non essendum, quia omnia conueniunt in ratione entis à se per exclusionem causæ: ergo omnis entitas, quæ taliter est, quod potuit non esse realiter, non est à se per exclusionem causæ, sed ab alio vt à causa vera, & reali.

Confirm. Quod amplius vrgetur: attributa namque, & relationes sunt ab alio virtualiter, nempè ab essentia in qua virtualiter radicantur, & consequenter habet virtualiter causam, seu causantur virtualiter, & tamen quia sunt à se per exclusionem causæ causantis per formalem influxum, non possunt non esse realiter: ergo vt aliquid possit realiter entitatiuè non esse, non sufficit esse ab alio virtualiter, sed necessario requiritur esse ab alio, vt à causa reali formali influxu causante; & consequenter imperfectio maxima est.

62 *Secundo reijcitur hic modus dicendi.* Secundo reijcitur: nam sequitur ex ista sententia, entitatem modalem constituentem actum liberum, realiter modaliter à diuina voluntate distingui. Consequens absurdum est: ergo actus liber non constituitur per entitatem modalem entitatiuè realiter defectibilem. Absurditas consequentis est nota. Tum, quia alias realiter cum diuina voluntate componeret, illam realiter actuaret, de potentia reali, ad actum realem reduceret, essetque entitas creata intrinsicè diuinam voluntatem afficiens, quæ omnia absurda sunt: & quod inferantur ex reali distinctione illius entitatis à diuina voluntate, constat ex dictis. §. 1. impugnando secundam sententiam. *Sequela prob. 1.* Sequela vero probatur primo: nam, quia Deus est à se per exclusionem causæ, implicat aliquid identificari cum Deo, quod entitatiuè realiter possit ab alio causari; sed voluntas diuina est entitatiuè realiter indefectibilis: ergo implicat cum illa identificari realiter entitatem realiter entitatiuè defectibilem; & consequenter entitas defectibilis realiter entitatiuè, non potest distingui realiter à voluntate diuina.

63 *Secundo.* Secundo; quia namque Deus essentialiter est immutabilis, idest, impotens habere non esse, potest esse, aut esse post non esse, implicat, identificari cum Deo entitatem realiter mutabilem, idest, potentem transire de esse ad non esse, aut de non esse pro aliquo reali instanti ad esse, sed Deus etiam est indefectibilis realiter entitatiuè: ergo implicat, realiter identificari cum ipso entitatem entitatiuè realiter defectibilem. Patet consequentia; non enim minus distant, realiter defectibile, & realiter indefectibile, quam realiter mutabile, & realiter immutabile: ergo si mutabile realiter non potest identificari cum realiter immutabili, defectibile realiter, non poterit realiter identificari cum realiter indefectibili.

64 *Tertio.* Tertio: nam, quia Deo conuenit realis immutabilitas ex conceptu summæ actualitatis, & omne identificarum cum Deo, debet esse summè actuale, implicat, identificari cum ipso entitatem realiter mutabilem; sed Deo ratione summæ actualitatis, seu ex ratione actus puri conuenit realis indefectibilitas, & omnis entitas cum Deo identificata debet esse summè actualis, & actus purus: ergo omnis entitas cum Deo realiter identificata debet esse realiter indefectibilis; & consequenter entitas, quæ realiter entitatiuè defectibilis est, non potest cum Deo, cum voluntate diuina, aut cum quauis alia intrinseca perfectione diuina realiter identificari. *Quarto.* Denique; nam realis entitatiua separabilitas, signum euidens est actualis realis distinctionis; cum idem à se ipso separari realiter nequeat; sicut nec idem à se ipso potest realiter produci: ergo si entitas modalis actum liberum constituens fuit realiter separabilis à voluntate diuina, idest, realiter potuit non esse, diuina voluntate necessario existente, realiter ab illa distinguitur.

65 *Respond.* Respondebis, maiorem ad summum veritatem obtinere in creaturis, in quibus ob suam limitationem non possunt in vna, & eadem entitate duo prædicata contradictoria identificata inueniri: secus in Deo: sicut namque ob diuinam infinitatem, relatiuum, & absolutum in Deo realiter identificantur, & similiter realiter communicabile, & realiter incommunicabile, quorum primum affirmatur de essentia, & de Paternitate negatur, & secundum verificatur de Paternitate, & negatur de Essentia: ita ob eandem causam possunt realiter indefectibile, & realiter defectibile, in vna, & eadem entitate diuina inueniri, interuentu solius distinctionis virtualis; & consequenter poterit entitas realiter separabilis à voluntate diuina realiter identificari cum illa.

66 *Contra 1.* Sed contra primo, vt enim proximè argumentabamur, realiter mutabile, & realiter immutabile: & realiter causabile, & incausabile realiter, non possunt ratione solius distinctionis virtualis in vna, eademque entitate identificatæ inueniri: ergo pariter distinctio sola virtualis, non sufficit, vt in vna entitate conueniant, realiter defectibile, realiterque indefectibile, & vt idem à se ipso realiter sit separabile. Secundo; nam sequitur, posse realem mutuam separationem absque distinctione reali exerceri, propter solam virtualem; consequens admitti non potest; imo nec potest intelligi, quod duo mutuo separata, realiter non distinguantur: ergo idem quod prius. Probo sequelam, distinctio virtualis extenditur, vt sufficiat ad separabilitatem realem entitatiuam non mutuam: ergo pariter extendi adeò poterit, vt sufficiat ad mutuam realem entitatiuam separationem, ita vt duo separata sint realiter, & realiter non distinguantur.

67 *Tertio.* Tertio; nam separatio, aut separabilitas includit distinctionem, & supra illam addit negationem essentialis connexionis; non enim omnia distincta possunt separari separatione mutua, aut non mutua; omnia tamen separabilia distincta aliquomodo sunt: ergo implicat separabilitas formali formalitatum, & separabilitas realis entitatiua absque distinctione reali entitatiua. *Quarto.* Denique, non enim minus pugnans cum ratione naturali videtur, vt idem à se ipso separetur, quam quod idem à se ipso procedat, sed sola distinctio virtualis non sufficit ad saluandam realem processionem; aliàs non daretur in diuinis realis personarum distinctio; cum talis distinctio solum propter realem processionem adstruatur, & ex illa probetur: ergo nec etiam sufficit ad realem separabilitatem saluandam.

68 *Vltimo principaliter impugnatur hæc sententia.* Denique principaliter arguitur contra istam sententiam; nam entitas ista modalis ratione distincta ab entitate voluntatis diuinæ, necessario debet esse perfectio ratione distincta à perfectione actus necessarij, ergo si potuit entitatiuè deficere in ratione entitatis, poterit etiam deficere in ratione perfectionis: & consequenter potuit Deo aliqua perfectio deesse, quod renuunt præfati Auctores concedere; imo id reputant absurdum, & plusquam absurdum, vt vidimus. Consequentia est bona; nam ista entitas potuit Deo non conuenire secundum totum id, quo decretum liberum constituit, & ab actu necessario distinguitur: ergo si distinguitur ab actu necessario, non solum in ratione entitatis, sed etiam in ratione perfectionis, potuit sub vtraque ratione non esse.

69 *Antecedens probatur.* Antecedens autem probant aliqui Recentiores; eo quod entitas illa petit identificari, cum perfectione diuina; sed petere identitatem cum diuina perfectione, maxima perfectio

bat à Recentioribus. sectio est, sicut petere visionem beatam, vnionem hypostaticam, & quamcumque perfectionem creatam, perfectionem importat: ergo entitas illa modalis ratione sui perfectionem importat; & consequenter ratione distinguitur sub conceptu perfectionis ab actu necessario.

70 *Contra 1* Hæc tamen ratio non vrget: instatur enim primo in diuinis relationibus, quæ vt distinctæ ab essentia, exigunt cum illa identificari; & tamen prout sic distinctas, ratione illius, quod essentiæ superaddunt, non dicere perfectionem, est communis Thomistarum doctrina: ergo stat exigentia identitatis cum perfectione diuina, absque eo quod exigens prædictam identitatem, ratione illius, ratione cuius exigit, perfectionem dicat.

Secundo. Deinde: nam estò demus, relationes diuinas ratione illius, quod addunt ad essentiam, dicere perfectionem, non tamen ratione illius dicunt perfectionem simpliciter simplicem: & tamen petunt identificari cum perfectionibus absolutis, quæ sunt perfectiones simpliciter simplices: ergo stat exigentia identitatis cum perfectione simpliciter simplici, quin exigens talem identitatem, sit perfectio simpliciter simplex; & consequenter stabit exigentia identitatis cum perfectione, quin exigens ratione illius, quod explicat, sit formaliter perfectio.

71 *Tertio.* Præterea, formalitas potentiæ peccandi pro explicito, non est perfectio, sed potius imperfectio; & tamen petit identificari cum formalitate operatiua bonæ operationis, quæ perfectio est. Et similiter tendentia moralis positiua ad obiectum disonum legi, & rationi in qua peccatum commisionis consistere, tenet frequentior sententia, non est perfectio, sed imperfectio; & tamen petit identificari cum entitate physica actus, quæ perfectio est: ergo exigentia identitatis cum aliqua perfectione non arguit in exigente rationem perfectionis formaliter. Quare hac probatione vt inefficaci relicta.

72 *Antecedens aliter prob. 1.* Aliter probandum est antecedens, primo: nam omnis entitas realis absoluta sub conceptu entitatis est formaliter perfectio; sed entitas ista modalis est entitas absoluta: ergo perfectio formaliter. *Secundo.* Secundo; nam entitas ista modalis est actualitas voluntatis diuinæ, vt liberè in actu primo, illam in actum secundo liberè volendi constituens; sed actualitas vt talis, est perfectio formaliter: ergo entitas ista modalis formaliter est perfectio.

73 *Resp. 1.* Respondebis primo, negando antecedens: nam relationes originis sunt entitates, & tamen non perfectiones ratione illius, quod addunt ad lineam absolutam; sed solum ratione essentiæ inclusæ, vt cum frequentiori Thomistarum sententia docuimus *Tractatu de Trinitate quæstione 28.*

Contra. Sed contra: nam in entitatibus relatiuis id speciale inuenitur, quod non exprimunt ordinem ad existentiam, & ideò relatiuas perfectiones non dicunt; sed nulla est, aut dari potest entitas absoluta, siue modalis, siue completa, quæ ordinem ad existentiam non exprimat, vel completam, vel modalem: ergo modalis illa entitas, cum sit absoluta, non potest non esse ratione sui perfectio formaliter.

74 *Resp. 2.* Respondebis secundo ex contrarijs, modalem istam entitatem, esse quidem perfectionem formaliter, non tamen ratione distinctam à perfectione actus necessarij, vt plures non improbabiliter docent de diuinis relationibus, quod nempè, ratione sui dicunt perfectionem, non tamen distinctam in ratione perfectionis à perfectione absoluta diuinæ naturæ, etsi in ratione entitatis distinguatur ab illa. Cuius rationem reddit Salas sequutus Fonsecam; quia scilicet, modus iste realis supponit naturam diuinam infinitè perfectam, & ideò quamuis perfectionem dicat, non dicit perfectionem superadditam, & distinctam.

75 *Contra 1* Sed contra primo: esto diuina essentia supponatur infinitæ entitatis, modus ille realis superaddit entitatem ratione distinctam ab entitate essentiæ: ergo esto supponatur infinitæ perfectionis, modus ille superaddit perfectionem. *Secundo.* Secundo: nam modalis ista entitas superaddit actualitatem; est namque actualitas vltima voluntatis diuinæ prout liberæ; sicut entitas actus necessarij, est actualitas vltima voluntatis diuinæ sub conceptu naturæ; sed actualitas idem est quod perfectio: ergo superaddit perfectionem. *Tertio.* Tertio, natura namque diuina, licet realiter sit perfectione omnis lineæ, formaliter tamen secundum quod virtualiter, & ratione ratiocinata ab attributis distincta, non est perfectio omnia lineæ, sed tantum lineæ naturæ; sed esse identicè summè perfectam perfectione omnis lineæ, non obstat quominus entitas illa modalis superaddat perfectionem, vt constat in attributis addentibus perfectionem essentiæ, & naturæ diuinæ, quamuis sit identicè in omni linea summè perfecta, & in genere perfectionis: ergo entitas ista modalis si semel addit entitatem, addit etiam perfectionem.

76 *Respond.* Respondebis, quod licet natura diuina, vt distincta ab attributis, solum realiter sit perfectio omnis lineæ; natura autem, & omnia necessaria attributa sunt formaliter omnis perfectio, non dicens imperfectionem, & inter alia attributa volitio necessaria Dei, cum sit formaliter infinita in linea volitionis, debet formaliter esse omnis perfectio huius lineæ, ac proinde nihil illi virtualiter superadditum, & ab illa virtualiter distinctum potest ratione sui exprimere, vel addere perfectionem; entitas autem modalis actum liberum constituens, est virtualiter distincta a volitione Dei necessaria, & illi superaddita, ac proinde quamuis entitatem addat, perfectionem non superaddit.

Sed contra primo, non stat, decretum liberum constitui entitate superaddita volitioni necessariæ, & quod non superaddat virtualiter perfectionem: ergo si hæc superadditio obstat infinitati formali volitionis necessariæ in omni linea volitionis; eo ipso quod superaddatur entitas, tollitur a volitione Dei necessaria, quod sit formaliter perfecta isto modo. Probo antecedens: non stat, superaddere entitatem, & non superaddere actualitatem; sed actualitas idem est quod perfectio: ergo non stat addere entitatem, & non addere perfectionem. Probo maiorem: entitas modalis additur vt Deum constituat in actu secundo volentem creaturas existentes, quod non præstat volitio necessaria formaliter; sed Deus constituitur volens per tendentiam actualem vitalem affectiuam in obiectum volitum: ergo entitas illa addit actualem tendentiam vitalem in obiectum; sed actualis tendentia vitalis, est actualitas: ergo non stat superadditio entitatis absque superadditione actualitatis. 77 *Contra 2*

Secundo: eo ipso, quod decretum liberum Dei constituatur entitate superaddita, qua reddatur voluntas diuina volens liberè creaturas, volitio necessaria Dei non est infinita in linea volitionis vt sic, sed tantum in linea volitionis necessariæ: ergo eo ipso non est ratione sui formaliter infinitè perfecta in omni genere volitionis. Consequentia tenet: nam ideò asseritur, continere formaliter omnem perfectionem volitionis, quia est formaliter infinita in omni linea volitionis: nec aliunde potest probari. Antecedens autem probatur, infinitum formaliter in omni linea volitionis, est formaliter omnis volitio; sicut infinitum formaliter in linea intellectus, est omnis intellectus non dicens imperfectionem formaliter, & sic de alijs prædicatis; sed eo ipso quod hæc modalis entitas superaddita ad perfectiones necessarias assignetur pro forma constituente decretum liberum, volitio necessaria non est ratione sui formaliter omnis volitio, non dicens imperfectionem: ergo eo ipso volitio necessaria non est ratione sui formaliter infinita in omni linea volitionis. Probatur minor; volitio necessaria non est ratione sui formaliter entitas illa modalis; cum distinguatur virtualiter ab illa, & per rationem formaliter; sed entitas ista modalis, est actualis volitio, non dicens imperfectionem: ergo volitio necessaria non est ratione sui formaliter omnis volitio. 78 *Secundo.*

Tertio reijcitur, argumentum è conuerso formando: volitio necessaria Dei, iuxta solutionis doctrinam, est formaliter infinita in genere volitionis, & non tantum in genere volitionis necessariæ, alias non deberet formaliter continere omnem perfectionem generis, sed tantum speciei, aut quasi speciei, in qua infinita assereretur; & tamen infinitas ista non obstat, quin entitas illa modalis superaddat rationem volitionis supra volitionem necessariam: ergo pariter, quod infinita sit formaliter in ratione perfectionis generis volitionis actualis, nequit obstare, quominus entitas illa modalis superaddat perfectionem. 79 *Tertio.*

Si dicas, probabilis est sententia docens, relationes originis esse, vnam intellectionem notionalem formaliter, & alteram formaliter volitionem, & consequenter tendentiam affectiuam superadditam volitioni absolutæ; & tamen probabiliter etiam docetur, relationes diuinas non addere relatiuam perfectionem, nec ratione illius, quod addunt ad lineam absolutam exprimere perfectionem: ergo ex eo quod entitas modalis libera, & defectibilis addat ad volitionem necessariam rationem actualis tendentiæ affectiuæ ad creaturas existentes, non sequitur, addere perfectionem. 80 *Dices.*

Quod amplius vrgetur: nam in sententia supposita, relatio spiratoris v. c. addit ad lineam absolutam, actualitatem; & tamen non addit perfectionem: ergo ex additione actualitatis non sequitur perfectionis additio. Et vrgetur secundo: nam in quacumque sententia, origines actiuæ, cum in actione consistant, addunt actualitatem supra lineam absolutam; & tamen in probabili, & frequentiori sententia Thomistarum, perfectionem non addunt: ergo ex eo quod entitatis modalis actum liberum constituens, addat actualitatem supra volitionem, non sequitur addere perfectionem. *Confir. 1.* *Secundo.*

Respondeo, posse duas sententias, esse seorsim probabiles, & simul sumptas incompossibiles in probabilitate, nec sententia negans perfectiones relatiuas, est adeo certa, vt cum omnia alia sententia debeat componi: vnde quamuis sit probabile, quod Paternitas v. c. sit intellectio relatiua notionalis, & sit etiam probabile, quod non dicat perfectionem distinctam à perfectionibus absolutis, non sequitur, vtramque sententiam esse copulatiuè probabilem. Et per hoc ad primam confirmationem constat solutio. 81 *Resp. s.* *Ad 1. cōf. constat solutio.*

Ad secundam, nego maiorem: nam licet origines actiuæ consistant in actione, non tamen in actione distincta pro recto ab actibus absolutis, sed in actibus absolutis, connotatis relationibus: vnde quamuis sint operationes, non tamen sunt *Ad 2*

opera-

operationes distinctæ ab actibus absolutis, nec supra illos addunt actualitatem.

82 *Secundo respondetur potest.* Vel secundo responderi potest, quod sicut peculiare est in linea relatiua, quod entitatem addat, & addat perfectionem; quia non exprimit ordinem ad existentiam: ita est peculiare in hac linea, vt nec tendentia actualis intellectiua, aut volitiua, nec similiter actualitas, dummodo sint relatiuæ, ratione illius, quod addunt ad lineam absolutam perfectionem dicant. Et sicut ista consequentia non valet. *Entitas relatiua ratione sui perfectionem non dicit: ergo neque entitas necessaria absoluta:* ita similis consequentia non tenet; *tendentia affectiua relatiua, vel relatiua actualitas ratione sui perfectionem non dicit: ergo nec illam dicit tendentia affectiua absoluta.*

§. V.

Statuitur vera sententia.

83 *Prima conclusio.* REfutatis iam aliorum modis dicendi, quod in hac parte haud difficile est, ad id quod difficillimum, & fere impossibile Theologis semper fuit visum; nempè, veram pronuntiare sententiam, illamque propugnare, oportet accedamus. Pro cuius explicatione dicendum est primo: *Actum liberum non superaddere ad perfectiones necessarias Dei perfectionem, aut entitatem, ratione ab illis distinctam.* *Probatur* Conclusio ista ex dictis in discursu disputationis apertè colligitur, & ostenditur breuiter: id quod actus liber superaddit ad perfectiones necessarias, potuit Deo non conuenire; sed nulla perfectio, aut entitas potuit Deo non conuenire: ergo non addit ad perfectiones necessarias perfectionem, aut entitatem. Discursus tenet. Minor constat ex dictis §. præcedenti. Maior autem probatur: id quod actus liber supra necessarium addit, vel est denominatio volentis creaturas, vel forma vt tribuens talem denominationem; sed tam denominatio, quam forma vt illam tribuens, potuerunt deficere Deo, nempè, si voluisset, quod noluit, aut noluisset quod voluit, aut à volitione & nolitione libera suspensus maneret, quod plures docent possibile: ergo id quod actus liber addit ad necessarium, potuit Deo non conuenire.

84 *Secunda conclusio. Probatur* Dicendum secundo: *Non superaddere solum terminum; nec solum respectum rationis.* Probatur, superaddit id, à quo, vt à forma, vel vt à complemento formæ prouenit denominatio liberè volentis creaturas; at hæc denominatio, nec à termino, seu obiecto liberè volito, nec à respectu rationis sumitur tanquam à forma, vel complemento formæ directo: ergo actus liber non superaddit ad perfectiones necessarias solum terminum, vel obiectum, nec solum respectum rationis.

85 *Tertia conclusio.* Dicendum est tertio: *Actum liberum superaddere ad perfectiones necessarias terminationem ratione distinctam in ratione terminationis, & prout sic defectibilem, ac proinde actum liberum consistere in actualitate actus necessarij vt ad creaturas liberè terminata.* Substentiam huius conclusionis, etsi non ita explicatam tenent omnes Discipuli D. Thomæ circa præsentem articulum, & docuerunt Capreolus, & Ferrara vbi supra, asserentes, constitui per respectum rationis, non pro formali, sed pro fundamento, quod quidem fundamentum nihil aliud esse potest, quam actualitas actus necessarij prout ad creaturas liberè terminata, quod Ferrara expressè docuit illis verbis: *Licet enim velle diuinum sit in se necessarium, quod tamen ad creaturas terminetur, est voluntarium, & liberum.* *Mens Discipulorum D. Th. explicatur.* Iuxta illam etiam explico sententiam Caietani, qui licet asseruerit, consistere in perfectione libera, interpretandus est de perfectione libera, & potente deficere, non in ratione perfectionis, sed in ratione terminationis. Denique eandem sententiam sequuntur Suarez *disputatione trigesima metaphysica, sectione septima, numero trigesimoquinto, & sequentibus.* Et Illustrissimus Araujo *lib.12. metaphysicæ quæst.4.art.1* quibus, omnes illos adiungere possumus, qui etsi ad extrinsecum obiectum confugiant, non tamen pro forma, adhuc partiali diuini decreti, constituunt, sed solum in obliquo, & terminatiuè docent ingredi decreti constitutionem.

86 *Prob. 1. ex D. Th.* Illam ostendo primo ex Diuo Thoma *lib.1. Contra Gentes cap. 82. ad finem*, illis verbis: *Voluntas namque sua vno, & eodem actu, vult se, & alia, sed habitudo eius ad se est necessaria, & naturalis, habitudo autem eius ad alia, est secundum conuenientiam quandam, non quidem necessaria, & naturalis, neque violenta, aut innaturalis, sed voluntaria, &c.* Vbi nomine *habitudinis* non intelligit habitudinem veram, aut transcendentalem, aut prædicamentalem, sed realem terminationem, quæ a nobis ad instar habitudinis concipitur, & significatur. Quod probo: nomine namque habitudinis volitionis Dei ad suam bonitatem, non intelligit habitudinem veram, sed terminationem volitionis Dei ad illam, adinstar habitudinis a nobis conceptam, & significatam; aliàs volitio necessaria Dei constitueretur per respectum rationis, quod nullus dixit: ergo pariter, nomine habitudinis volitionis Dei ad creaturas, non intelligit veram habitudinem, sed veram terminationem adinstar habitudinis a nobis conceptam, & de hac asserit voluntariam esse, & consequenter potuisse deficere: sentit ergo actum liberum supra necessarium addere realem terminationem, defectibilem sub conceptu terminationis; & in hac terminatione terminatiuè defectibili, & indefectibili entitatiuè consistere.

Secundo hac ratione: constitutiuum decreti liberi Dei potuit deficere secundum aliquam rationem intrinsecam; sed non sub conceptu intrinsecæ perfectionis, nec intrinsecæ entitatis, vt probatum relinquo: ergo sub conceptu intrinsecæ terminationis; & consequenter illam addit supra perfectiones necessarias Dei, & in illo consistit. Maiorem ostendo primo, potuit Deo deficere sub ea ratione, qua ipsum constituit volentem creaturas existentes, aut futuras; sed Deum sic volentem constituere, est aliquid intrinsecum ipsi, vt manet probatum: ergo potuit deficere secundum aliquam rationem intrinsecam Deo. Secundo, effectus, seu quasi effectus diuini decreti potuit non esse in Deo secundum aliquam rationem intrinsecam: ergo forma nempè, decretum præstans prædictum effectum, vel quasi effectum formalem, deficere potuit secundum aliquam rationem intrinsecam. Antecedens constat, Deum namque esse liberè volentem creaturas; quod est effectus, vel quasi effectus formalis decreti, est aliquid Deo intrinsecum, & potuit, non esse in Deo. 87 *Secundo prob. ratione.*

88 *Consequentia prob. 1.* Consequentia autem ostenditur primo: nam si iste effectus, vel quasi effectus formalis, non obstante, quod sit aliquid diuinum, & cum perfectionibus necessarijs intimè identificatum, potuit deesse Deo secundum aliquam rationem intrinsecam, nec etiam obstare potest in forma præstare illum, quod diuina, & increata sit, & idensicata cum alijs perfectionibus diuinis, quominus deesse potuerit secundum aliquem conceptum intrinsecum. *Secundo.* Secundo: nam a forma sub omni conceptu intrinseco necessaria non potest præstari effectus formalis voluntarius, liber, & potens deficere secundum conceptum intrinsecum. *Tertio.* Tertio; quia effectus formalis nihil aliud est, quam forma subiecto communicata: ergo si effectus formalis, est potens deficere secundum aliquam rationem intrinsecam, forma vt subiecto communicata, secundum aliquid intrinsecum debet deficere.

Confirm. Et augetur difficultas, decretum liberum, est Deo ratio cognoscendi creaturas existentes, aut futuras, secundum aliquam rationem intrinsecam, sed non secundum rationem intrinsecam, quoad intrinseca necessariam: ergo quoad intrinseca liberam, & consequenter potentem, quoad intrinseca deficere.

89 *Dices.* Dices, quod licet ratio cognoscendi creaturas existentes, & futuras sit intrinseca Deo, non requiritur esse liberam, & defectibilem secundum rationem intrinsecam, sed sufficit esse defectibilem, ex parte illius, quod terminatiuè, & in obliquo importat. *Contra.* Sed contra, ratio cognoscendi creaturas existentes, & futuras, debet esse libera sub ea ratione, & conceptu; sub quo est ratio cognoscendi illas; sed non est ratio cognoscendi formalitas intrinseca secundum id quod in obliquo, & extrinsecè importat, sed secundum id, quod dicit in recto, & intrinsecè: ergo vt sic debet esse libera, & defectibilis. Maior constat, nam quod in obliquo importat, est creatura existens, vel futura; sed hæc non est Deo ratio cognoscendi, sed tantum obiectum cognitum: ergo decretum liberum non est Deo ratio cognoscendi creaturas, secundum id, quod in obliquo, & extrinsecè importat. Maior etiam non minus nota videtur, si namque sub ea ratione, qua est medium cognoscendi creaturas, non sit libera, sed necessaria, non erit medium liberæ, sed necessariæ cognitionis.

90 *Tertia prob. conclusio.* Denique suadetur conclusio, defectibilitas terminationis intrinsecæ sub conceptu intrinsecæ terminationis absque defectu entitatis, & perfectionis, nullam ponit imperfectionem in Deo, & aliàs illa admissa, saluatur optimè libertas volitionis diuinæ: ergo admitti debet ista defectibilitas. Consequentia cum minori tenet. Maior autem præterquamquod ex obiectionum solutione constabit, probatur: solus enim perfectionis defectus imperfectio est: sed defectibilitas illa, vt sic constituta, nec perfectionis, nec entitatis defectum importat: nullam ergo imperfectionem Deo repugnantem includit; & consequenter est admittenda.

§. VI.

Traditur vera rationis dubitandi solutio.

91 *Rationi dubitandi resp. in forma.* RAtio dubitandi §. 1. proposita, erat: actus liber ex proprio conceptu petit, quod deficere possit, nihil Deo intrinsecum potuit deficere: ergo in prædicato Deo intrinseco, non potest adæquatè consistere. Cui argumento variè occurritur ab Auctoribus nostræ sententiæ: verior tamen illius solutio ex dictis habetur sub hac forma tradenda, concessa maiori, distinguendo minorem: nihil Deo intrinsecum potuit non esse, aut deficere sub conceptu entitatis, & perfectionis, concedo minorem: sub conceptu terminationis, nego minorem, & consequentiam; quæ solutio ex dictis manifesta videtur. Cæterum contra illam, validum argumentorum agmen occur-

occurrit, ex quorum solutione magis illius, veritas illustrabitur.

92 *Arg. I.* Primo sic arguitur: terminatio illa, adhuc sub conceptu terminationis, est entitas diuina intrinseca Deo; sed potuit deficere, aut non esse in Deo sub conceptu terminationis: ergo etiam potuit deficere sub conceptu intrinsecæ entitatis, vel si sub conceptu entitatis non potuit deficere, aut non esse in Deo, neque etiam sub conceptu terminationis deficere potuit. Vidit hoc argumentum noster Albelda, & respondet, terminationem illam potuisse non esse in Deo, non pro eo quod importat in recto, sed solum ex parte obiecti materialis de connotato importati. *Respõdet Albelda.*

93 *Si obijciatur illi.* Quod si illi obijciatur primo: deficiente obiecto, deficit etiam terminatio ad illud pro eo quod importat in recto: ergo non stat potuisse deficere obiectum terminationis liberæ, constituentis decretum, & non potuisse terminationem deficere secundum aliquid, quod importat in recto.

Respõdet. Respondet, verum esse antecedens, quando obiectum est primarium, secus autem quando est secundarium, materiale, & inadæquatum: creatura autem, quæ deficere potuit, est: secundarium materiale, & inadæquatum obiectum prædictæ terminationis; & ideò ex defectu illius non arguitur defectus, aut potentia deficiendi talis terminationis, pro eo quod dicit in recto.

94 *Si obijciatur 2.* Si opponatur secundo, denominatio liberè volentis non pronenit ab obiecto, sed ab actu voluntatis diuinæ, secundum sibi intrinseca, & quæ importat in recto: ergo si nihil deficit, aut potest deficere ex his, quæ importat in recto, nec denominatio potest deficere. Respondet, quod licet dicta denominatio non proueniat ab obiecto vt à forma, prouenit tamen ab illa, vt à connotato extrinseco necessario requisito, vt talis denominatio detur; ac proinde illo deficiente, non stat, denominationem subsistere, non ex defectu alicuius intrinseci, nec est defectu extrinseci concurrentis ad denominationem illam vt forma, sed per modum termini connotati ad denominationem illa exacti. *Respõdet.*

95 *Si opponatur 3.* Si opponatur tertio; denominatio ab aliqua forma proueniens, nihil aliud est, quam affectus formalis; sed non stat, adæquatam formam existere in subiecto capaci absque omni suo effectu formali: ergo si adæquata forma denominationis liberæ volentis in Deo, est aliquid ipsi intrinsecum, vt deficiat, aut possit denominatio deficere, necessarium est, quod deficiat, aut possit deficere aliquid intrinsecum in Deo, vel si potest denominatio deficere absque defectibilitate alicuius intrinseci, solo deficiente extrinseco, non est adæquata forma dictæ denominationis prædicatum Deo intrinsecum, sed conflatum intrinseco, & extrinseco. Respondebit, in effectibus formalibus absolutis, posita forma adæquata in subiecto capaci, necessario explicari in omnem suum effectum formalem quando verò effectus connotatiuæ sunt alicuius extrinseci, non ita contingere, sed præter formam, & subiectum capax, requiri connotatum extrinsecum, non vt formam, nec vt partem formæ, sed vt connotatum creatum, vt forma in omnem suum effectum formalem, & denominationem se explicet. *Respond.*

96 *Solutio impugnatur 1. Secundo.* Hæc solutio absque dubio est probabilis, mihi tamen difficilis redditur primo, propter ea quæ diximus confirmantes tertiam conclusionem. Secundo, nam terminatio illa libera sub conceptu terminationis intrinsecæ, est connexa cum obiecto materiali: ergo illa deficiente, debet deficere, quoad aliquid sibi intrinsecum. Probo consequentiam: creaturæ namque non sunt obiectum formale primarium, aut specificatiuum omnipotentiæ diuinæ in communi Thomistarum sententia, sed secundarium, & materiale; & tamen quia omni potentia est intrinsecè cum illis connexa, qualibet creatura possibili, reddita repugnante, omnipotentia deficeret secundum intrinseca prædicata, vt docent omnes Thomistæ *supra quæstione decimaquarta articulo quinto, & sexto*: ergo quod creaturæ existentes sint obiectum materiale terminationis liberæ actus voluntatis diuinæ, non impedit, quominus ex illarum defectu inferatur defectus prædictæ terminationis, secundum aliquid sibi intrinsecum.

97 *Si dicas.* Nec refert si dicas, omnipotentiam esse intrinsecè connexam cum possibilibus in particulari, nedum quoad denominationem potentis, verum etiam quoad esse entitatiuum: terminatio verò libera actus voluntatis diuinæ solum est connexa cum creaturis existentibus, quoad denominationem absque connexione entitatiua; & ideò defectus possibilium argueret defectum omnipotentiæ secundum prædicata intrinseca; defectus autem existentiæ creaturarum non arguit defectum alicuius prædicati intrinseci in decreto Dei libero.

98 *Contra 1.* Non inquam refert, primo, quia non stat, decretum liberum connecti cum creaturis existentibus quoad denominationem volentis, & non connecti cum illis, quoad aliquid sibi intrinsecum: ergo ex illarum defectu colligitur defectus decreti, quo ad aliquid illi intrinsecum. Probo antecedens, denominatio volentis est denominatio realis intrinseca: ergo connexio, quoad denominationem volentis, est connexio quoad intrinsecum: & consequenter non stabit, decretum liberum connecti cum suo obiecto, quoad denominationem volentis, & non connecti cum illo, quo ad aliquid sibi intrinsecum.

Secundo, non enim aliunde colligi potest, omnipotentiam esse necessario connexam cum creaturis possibilibus in Particulari secundum aliquid sibi intrinsecum in recto importatum, nisi quia est cum illis necessario conuexa quoad denominationem potentiæ, quæ est denominatio intrinseca; sed decretum Dei liberum, est necessario connexum cum suo obiecto materiali quoad denominationem volentis, quæ est denominatio intrinseca: ergo est cum illis connexum quoad aliquid sibi intrinsecum importatum in recto. 99 *Secundo.*

Deinde doctrina solutionis traditæ, ex alio capite mihi redditur difficilis nempè, quia denominatio liberè volentis, in Deo prior est obiecto liberè volito; cum sit causa illius, & causa, sit prior effectu: ergo pariter defectus denominationis volentis liberè in Deo, prior est defectu obiecti liberè voliti. Tum sic: ergo defectus denominationis liberè volentis in Deo non sumitur à priori ex defectu existenti, aut futuritionis creaturæ terminantis liberam volitionem. Patet hæc consequentia: nam defectus causæ non sumitur à priori ex defectu effectus; sicut nec sumitur à prior ab existentia effectus affirmatio existentiæ causæ; sed defectus talis denominationis habet rationem aliquam à priori: ergo ad defectum denominationis adstruendum, vel illius possibilitatem, non benè recurritur, vel saltim non sufficienter, ad defectum, aut defectibilitatem, obiecti terminantis decretum liberum Dei. 100 *Tertio ex alio capite impugnatur solutio Magistri Albelda.*

Vnde hac solutione in sua probabilitate relicta, ad argumentum factum respondeo, claritatis gratia, distinguendo maiorem: est entitas diuina explicitè absque distinctione virtuali ab illa, nego maiorem: implicitè, & ab illa virtualiter distincta, concedo maiorem: & concessa minori, nego consequentiam: itaque quamuis terminatio libera sub conceptu terminationis sit implicitè entitas diuina, non tamen explicat conceptum entitatis diuinæ, ab illaque distinguitur virtuali distinctione, quæ distinctio sufficiens est, vt quamuis deficiat, vel possit deficere sub conceptu terminationis, non deficiat, nec possit deficere sub conceptu entitatis; sicut quamuis deformitas peccati implicitè importet conceptum entitatis positiuæ, quia tamen prædictum conceptum non explicat, ab illoque distinguitur penes implicitum, & explicitum stat optimè, deformitatem peccati causari a Deo sub conceptu entitatis, quin ab illo causetur sub conceptu deformitatis; vnde sicut ista consequentia non tenet; *deformitas peccati sub conceptu deformitatis est entitas positiua; sed omnis entitas positiua causatur à Deo: ergo deformitas sub conceptu deformitatis causatur à Deo*; ita & ob similem defectum, non tenet consequentia facta. 101 *Vera solutio argumenti.*

Sed dices; terminatio ista libera, estò non explicet, implicat tamen conceptum entitatis realis, vt prædicatum superius per transcendentiam: ergo non stat, deficere sub conceptu terminationis, & non deficere sub conceptu entitatis. Antecedens videtur certum; nam sicut ens creatum transcendit omnes entitas, formalitates, & modos in creaturis repertos: ita ens diuinum in omni diuino prædicato per transcendentiam includitur. Consequentia autem probatur primo: nam deficiente ratione inferiori, necessarium est, quod deficiant omnia prædicata superiora. Secundo: nam filiatio diuina non explicat; sed tantum implicat conceptum entitatis diuinæ: & tamen quia sub conceptu filiationis deficit Patri, deficit etiam illi sub conceptu entitatis: ergo si terminatio libera includit per transcendentiam: conceptum entitatis diuinæ, non stat, posse deficere sub conceptu terminationis, & non deficere sub conceptu entitatis. 102 *Dices.*

Respondeo, concesso antecedenti, negando consequentiam: ad primam probationem, distinguo antecedens: quando prædicatum superius finitum est, & multiplicatum in inferioribus, concedo antecedens: quando est finitum, & non multiplicatum in illis; nego antecedens, & consequentiam: nam entitas diuina, quæ in terminatione libera implicata inuenitur, infinita est, & eadem re, & ratione cum entitate diuina in terminatione necessaria implicata: & ideò licet deficiat libera terminatio implicans, manet omnino indeficiens sub conceptu entitatis in terminatione necessaria. Ad secundam distinguo maiorem: implicat, & multiplicat, concedo maiorem: implicat absque multiplicatione, nego maiorem: & concessa minori, nego consequentiam: itaque in filiatione diuina implicatur entitas diuina, & multiplicatur, ratione oppositionis relatiuæ, & ideò non stat, filiationem non conuenire Patri, quin ei non conueniat entitas diuina in filiatione implicata; in nostro autem casu implicatur, & non multiplicatur, adhuc per rationem entitas diuina in terminatione necessaria, & terminatione libera; sed eadem diuina entitas, etiam ratione, in vtraque terminatione implicata inuenitur; & ideò ex defectibilitate terminationis liberæ sub conceptu terminationis, non sequitur defectibilitas sub conceptu entitatis. 103 *Respond. ad 1 probationem.* *Ad 2.*

Dices, non stat multiplicari per rationem differentias contractiuas, quin ratio communis per rationem in ipsis multiplicetur, 104 *Dices.*

cetur; sed terminatio libera differt ratione à terminatione necessaria: ergo entitas diuina in terminatione libera inclusa, ratione distinguitur ab entitate diuina in terminatione necessaria inclusa. Respondeo primo, concessa maiori, distinguendo minorem: terminatio libera differt ratione à terminatione necessaria, distinctione specifica, aut quasi specifica, & distinctæ differentiæ, nego minorem: distinctione secundarij exercitij à primario ab eadem forma prouenientium, concedo minorem, & nego consequentiam: non enim differunt terminatio libera; & necessaria tanquam duæ differentiæ constituentes duas species, sed quasi duo exercitia, quorum primarium est terminatio necessaria, secundarium, terminatio libera, & vtrumque ab eadem forma; & consequenter ab eadem entitate præstatur.

Resp. 1.

105 Resp. 2. Secundo respondeo, distinguendo maiorem: quando ratio communis infinita non est, concedo maiorem: quando infinita est, nego maiorem: & concessa minori, nego consequentiam: nam sicut natura diuina propter sui infinitatem identificatur realiter, imò & ratione nostra includitur in diuinis relationibus, quæ realiter distinguuntur, quin in illis realiter multiplicetur: ita ratio entitatis diuinæ poterit per transcendentiam in terminationibus ratione distinctis includi, quin in illis multiplicetur ratione.

106 Instabis. Sed instabis, sequitur ex hac solutione, attributa diuina non distingui in ratione entitatis, nec entitatem diuinam ratione in illis multiplicari; consequens est falsum; ergo & solutio. Falsitas consequentis constat. Tum, quia attributa adduut entitatem, imo, & perfectionem, ad diuinam essentiam, quæ entitatis, & perfectionis additio, non stat absque multiplicatione entitatis. Tum etiam: nam entitas diuina transcendens multiplicatur realiter in diuinis relationibus, quia relationes realiter distinguuntur; sed diuina attributa distinguuntur virtualiter, & ratione ratiocinata: ergo entitas diuina transcendens multiplicatur virtualiter in illis. Sequela probatur, nam terminatio libera virtualiter, & ratione distinguitur à terminatione necessaria; & tamen asserimus, entitatem diuinam transcendentem non multiplicari in illis terminationibus virtualiter, & ratione, quia est infinita: ergo quamuis attributa distinguantur inter se virtuliter, & ratione ratiocinata, entitas diuina in attributis inclusa, ratione suæ infinitatis non multiplicabitur virtualiter in illis.

107 Respond. Respondeo, negando sequelam: nam licet infinitas rationis transcendentis sit sufficiens ratio, vt quandoque multiplicatis differentijs, aut modis contractiuis, ratio ipsa transcendens, non multiplicetur in illis; non tamen positiuè petit numquam multiplicari, sed quandoque etiam multiplicari permittit. Ratio autem cur attributa addant entitatem ratione distinctam ab entitate naturæ diuinæ, & ratio entis diuini in illis per rationem multiplicetur, secus autem in nostro casu contingat, est, quia attributa v. c. intellectus, & voluntas sunt necessaria naturæ diuinæ: vnde illis deficientibus aliqua ratio entia naturæ diuinæ deficeret: ex quo infertur, addere entitatem ratione distinctam ab entitate naturæ diuinæ: terminatio autem liberæ, necessaria non est ad esse, aut ad bene esse diuinæ entitatis, & inde colligimus, non addere entitatem supra entitatem actus necessarij, nec rationem entis diuini in terminatione libera, & necessaria multiplicari virtualiter, & per rationem.

§. VLTIMVS.

Cætera argumenta diluuntur.

108 Secundo arguitur. SEcundo contra resolutionem nostram arguitur, modus realis defectibilis entitatiuè, aut in ratione entitatis, dicit imperfectionem: quo circa illum relegauimus à constitutione decreti §. 4. ergo etiam terminatio intrinseca, in ratione terminationis intrinsecæ defectibilis, imperfecta debet censeri; & consequenter releganda erit à constitutione decreti.

Respond. Respondeo, concesso antecedenti, negando consequentiam: & ratio discriminis est: nam eo ipso, quod modus realis, quoad suam entitatem deficere posset, non esset identificatus cum sua existentia, neque esset ens à se, sed ab alio; & consequenter creatura, vt contra Fonsecam, & Salas arguebamus supra. Ex eo autem, quod terminatio intrinseca possit de cere sub conceptu intrinsecæ terminationis, non deficiente sub conceptu entitatis non sequitur, non esse ens à se, nec cum sua existentia non identificari; ac proinde nulla imperfectio colligitur ex ista defectibilitate.

109 Dices. Sed dices: ex eo quod modus, quem Fonseca, & Salas superaddebant, debeat esse entitatiuè ens à se, colligimus, fore entitatiuè indefectibilem, & è contra, ex eo quod essent entitatiuè defectibilis, non fore ens à se, sed ab alio: ergo ratio entis à se defectibilitatem excludit; sed terminatio libera sub conceptu terminationis est ens a se, identificatum cum sua existentia: ergo est indefectibilis etiam sub conceptu terminationis, vel si sub illo conceptu potest deficere, sub illo non est à se, sed ab alio; & consequenter imperfectionem dicit.

Respond. Respondeo, concesso antecedenti, distinguendo consequens: excludit defectibilitatem sub conceptu entitatis, concedo consequentiam: sub omni conceptu implicante conceptum entitatis nego consequentiam: sicut enim ex eo, quod omnis formalitas extra Deum sit ens ab alio, rectè colligitur, debere causari à Deo sub conceptu entitatis; non verò infertur, debere causari a Deo sub omni conceptu implicante conceptum entitatis: ita ex eo quod omnis diuina formalitas sit ens a se, bene infertur, debere esse indefectibilem sub conceptu entitatis; non autem colligitur debere esse indefectibilem sub omni conceptu implicante conceptum entitatis a se: ex quo solum infertur, terminationem liberam esse indefectibilem entitatiuè; non autem quod sit indefectibilis terminatiue, & sub conceptu terminationis.

110 Tertio arguitur. Tertio arguitur, si terminatio intrinseca potuit deficere Deo, sub conceptu intrinsecæ terminationis, sequitur, potuisse Deum aliter intrinsecè realiter se habere; & consequenter mutari; consequens est falsum: ergo & nostra resolutio. Probatur sequela: alietas intrinseca consistit, vel in acquisitione formæ intrinsecæ, vel in eius carentia; sed potuit Deus terminatione intrinseca libera, quam de facto habuit, carere, si mundum v. c. noluisset producere: ergo potuit aliter intrinsecè se habere; & consequenter realiter intrinsecè mutari.

Respond. Respondeo, negando sequelam: ad probationem distinguo maiorem: in acquisitione, aut carentia formæ sub conceptu entitatis, concedo maiorem: sub conceptu implicante conceptum entitatis, nego maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: nam mutatio est transitus de non esse ad esse; & consequenter petit conuenientiam, vel carentiam formæ sub conceptu essendi, ac proinde sub conceptu entitatis: cum ergo terminatio libera constituatur a nobis defectibilis sub conceptu terminationis, & indefectibilis sub conceptu entitatis: consequens fit, ex tali positione, nec mutationem colligi, nec possibilitatem intrinsecæ alietatis in Deo; qualiter autem physica mutatio inferatur ex eo, quod Deus de nouo in tempore inciperet velle, constabit ex dicendis circa articulum septimum.

111 Quarto arguitur. Quarto arguitur; nam sequitur ex nostra sententia, terminationem liberam realiter distingui a terminatione necessaria; consequens est falsum: ergo & eius doctrina. Sequela probatur; separabilitas est signum distinctionis: ergo separabilitas realis est signum distinctionis realis, sed terminatio libera, est separabilis realiter quoad intrinseca, a terminatione necessaria; cum potuerit realiter, quoad intrinseca Deo non conuenire, & terminatio necessaria essentialiter ipsi conueniat: ergo realiter ab illa distinguitur.

Respond. Respondeo, negando sequelam: ad probationem, concesso antecedenti, distinguo consequens: separabilitas realis entitatiua; vel sub conceptu entitatis, concedo consequentiam: non entitatiua sed terminatiua, vel conceptu terminationis implicantis conceptum entitatis, nego consequentiam: & sub eadem distinctione minoris subsumptæ, nego secundam consequentiam.

112 Dices. Sed dices, sequi ex ista solutione terminationem liberam, distingui distinctione reali formali a terminatione necessaria; consequens est falsum. Tum, quia distinctio ista frequentius a Discipulis D. Thomæ negatur. Tum etiam, quia esto admittatur possibilis, non tamen conceditur inter prædicata diuina: ergo ruit nostra solutio. Probatur sequela, separabilitas realis entitatiua, est signum distinctionis realis entitatiuæ: ergo separabilitas realis formalis arguit distinctionem realem formalem; sed terminatio libera, est separabilis a terminatione necessaria, separatione reali formali: ergo distinguitur ab illa distinctione reali formali.

113 Resp. aliqui. Non desunt, qui concedentes actum liberum addere ad necessarium formalitatem realem, quamuis non entitatem, aut realitatem, obiectioni respondeant, ad realem formalem separabilitatem sufficere virtualem distinctionem formalitatum: vnde ex hoc, quod formalitas libera sit separabilis sub conceptu formalitatis à terminatione necessaria, tantum sequitur, distingui ab illa distinctione virtuali formalitatem, non autem distinctione actuali formali, sicut ex hoc, quod natura diuina entitatiuè Patri conueniat, & filiatio entitatiuè negetur de Patri, tantum infertur inter essentiam, & filiationem distinctio virtualis entitatiua, vel entitatum, non autem distinctio actualis entitatiua.

114 Contra. Sed contra istam solutionem, obstat, sequi ex illa, sufficere ad separabilitatem realem entitatiuam distinctionem virtualem entitatum, nec requiri distinctionem realem actualem; consequens est falsum: ergo & tradita solutio. Falsitas consequentis constat primo; nam ad hoc præfati Authores asserunt, terminationem liberam addere formalitatem, non vero entitatem, ne cogantur fateri, entitatiuè actualiter distingui à terminatione necessaria; nam quod virtuali distinctione entitatiua ab illa distingueretur, nullum est inconueniens. Secundo, quia

quia alias, vt vnum ab alio procederet, non esset necessaria realis distinctio; consequens est falsum; aliàs posset realis personarum processio in diuinis absque reali illarum distinctione defendi: ergo implicat realis entitatiua separabilitas absque distinctione reali actuali; cum sola virtuali entitatum distinctione. Patet sequela: non enim videtur requiri maiorem distinctionem, vt saluetur realis processio, quam realis entitatiua separatio: ergo si hæc potest stare absque entitatiua distinctione actuali, per solam distinctionem virtualem, poterit reelis processio subsistere absque reali distinctione.

115 *Sequela prob. 1.* Sequela vero probatur primo; nam vt communicetur entitas neturæ filio, & de illo negetur entitas Paternitatis, sufficit virtualis entitatiua distinctio: ergo si ab hoc exemplo rectè argumentamur ad realem separabilitatem formalitatum, cum virtuali solum formalitatum distinctione, debemus etiam colligere ad realem entitatiuam separabilitatem sufficere virtualem entitetiuam, aut entitatum distinctionem.

Secundo. Secundo: non enim minus arguit sepatatio formalis distinctionem formalitatum, quam separatio entitatiua distinctionem entitatum: ergo si ex separabilitate reali formalitatum, non colligitur distinctio formalitatum actualis, sed tantum virtualis, ex separabilitate reali entitatiua non colligetur distinctio entitatum actualis, sed tantum virtualis.

116 *Vera solutio obiectionis.* Vnde hac solutione omissa, ad obiectionem respondeo, negando sequelam. Ad probationem, concesso antecedenti, & prima consequentia, nego minorem subsumptam; non enim addit actus liber supre necessarium formalitatem aliquam defectibilem sub conceptu formalitatis, sed solum terminationem defectibilem sub conceptu terminationis, & indefectibilem sub conceptu entitetis realis, & formalitatis. Tum ob nuper dicta. Tum etiem, quia formalitas idem est quod realitas, & entitas. Vnde cum non addat entitatem, aut realitatem defectibilem sub conceptu entitatis, & realitatis, vt contra Fonsecam, & Salas ostendimus, nec etiam addit formalitatem defectibilem sub conceptu formalitatis, sed est ipsa entitas, realitas, & formalitas actus necessarij, vt liberè terminata ed creetures cum defectibilitate in ratione terminetionis, & indefectibilitate in ratione perfectionis, entitatis, reelitatis, & formalitatis.

117 *Vrgebis 1.* Sed adhuc vrgebis primo: actus liber addit supra necessarium aliquid reale: ergo addit aliquam quidditatem realem: ergo aliquam essentiam; & consequenter, aliquam entitetem, vel saltim formalitatem. Secundo, id quod addit, non est nihil: ergo id quod addit est aliquid; non confictum: ergo reale: ergo id, quod addit est aliqua essentia realis; & consequenter est entitas addita sub conceptu entitatis, vel seltim formelitas addita sub ratione formalitatis. Tertio: nam id quod addit, est eliqua essentie; aliàs esset nihil; sed id, quod eddit, potuit deficere Deo: ergo potuit Deo aliqua essentia deficere; & consequenter potuit Deo deficere alique intrinseca formalitas. Querto; nam id quod additur, distinguit actum liberum ab actu necessario: ergo constituit actum liberum in ratione liberi: nam idem est constitutiuum, & distinctiuum; sed quod aliquid constituit, debet esse aliqua essentia: ergo additur aliqua essentia; & consequenter entitas, vel saltim formalitas.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

118 *Resp. ad primum.* Respondeo ed primam obiectionem, *aliquid* esse passionem entitetis: vnde qualiter prædicatur de aliquo *ens*, prædicatur etiam *aliquid*: sicut ergo terminatio libera est superaddite terminatio; & non superaddit entitas: quemuis illa terminatio, entitas, & realitas sit: ita etiam terminatio superaddita, est quidditas, non tamen quidditas super addita sub ratione quidditatis, ex quo tantum sequitur, deesse potuisse Deo aliquem realem quidditatem non sub conceptu quidditetis; sed sub conceptu terminationis. Et ex his ad secundam dicatur, *nihilo* non solum opponi exprimens, sed etiam imbibens quidditatem realem: quia ergo terminatio superaddita imbibit quidditatem realem, quamuis illam non explicet, nec superaddat, non sequitur esse nihil. Ad tertiam, distinguo maiorem: est aliqua essentia superaddita, & distincta sub conceptu essentiæ ab essentia actus necessarij, nego maiorem: est aliqua essentia superaddita, & distincta sub conceptu terminetionis, concedo maiorem: & sub eadem distinctione minoris; distinguo similiter consequens.

Ad 2.

Ad 3.

Ad vltimum. Ad vltimam, distinguo antecedens: distinguit actum liberum à necessario distinctione essentiæ eb essentia, nego antecedens: distinctione diuersi exercitij eiusdem essentiæ, concedo antecedens, & distinguo consequens: constituit ectum liberum in ratione essentiæ, nego consequentiam: in ratione diuersi exercitij eiusdem essentiæ, concedo consequentiam, & distinguo minorem subsumptam: quod constituit in essentie, concedo minorem: in exercitio essentiæ, nego minorem, & consequentiam.

119 *Quinto arguitur.* Quinto arguitur: id quod est Deus, necessario, & essentialiter est Deus; sed terminatio libera, est Deus: ergo est Deus essentialiter, & necessario; & consequenter non potuit deficere etiam sub conceptu terminationis. Respondeo distinguendo me-

Respond. iorem: sub conceptu entitatis; concedo maiorem: sub omni conceptu implicante conceptum entitatis, nego maiorem: & concessa minori, distinguo consequens: sub conceptu entitatis, concedo consequentiam: sub conceptu terminetionis, nego consequentiam. Sed dices, sub conceptu terminationis, est essentialiter Deus: ergo sub conceptu terminationis, est necessario Deus; sed quod est necessario Deus, necessario existit: ergo sub conceptu terminationis necessario existit. Respondeo, distinguendo consequens: necessario existit entitatiuè prædicta terminatio, concedo consequentiam: necessario existit terminatio terminatiuè, nego consequentiem.

Dices.

Resp.

120 *Instabis.* Instabis, terminatio terminatiuè accepta, necessario est Deus: ergo etiam terminatiuè accepta, necessario existit. Et confirmatur; nam sequitur, aliquid, de quo modò falsum est dicere, esse Deum, potuisse esse Deum; consequens videtur ebsurdum: ergo idem quod prius. Probatur sequela: hæc propositio: *terminatio libera prosequutiua alterius mundi possibilis, est Deus*, modò est falsa, & potuit esse vera: ergo aliquid, de quo modo falsum est dicere, quod sit Deus, potuit esse Deus. Antecedens pro prima parte probatur, hæc est falsa propositio: *terminatio libera prosequutiua alterius mundi possibilis, existit*: ergo hæc est falsa: *dicta terminatio est Deus*. Ad replicam respondeo, distinguendo entecedens: est Deus explicitè, nego antecedens: implicitè, concedo antecedens, & distinguo consequens: necessario existit terminatiuè, nego consequentiam: entitatiuè, concedo consequentiam. Ad confirmetionem, nego sequelam: ad probationem, nego entecedens: ad illius probationem, distinguo entecedens: entitatiuè sumpta, nego antecedens: sumpta terminatiuè, & exercitè concedo entecedens, & distinguo consequens eodem modo.

Respond.

Ad conf.

121 *Denique arguitur* Denique arguitur: terminatio libera sub conceptu terminationis, exprimit perfectionem: ergo si potuit deficere sub conceptu terminationis, potuit deficere sub conceptu perfectionis. Probatur antecedens: exprimit exercitium voluntatis Dei, vt liberæ; sed Deum liberè velle, perfectio est: ergo exprimit perfectionem. Respondeo, negando antecedens: ad probationem, distinguo minorem: Deum liberè velle, est perfectio ex parte actualitatis formæ constituentis Deum volentem liberè, concedo minorem: ex conceptu liberæ terminationis, nego minorem, & consequentiam.

Respond.

122 *Dices.* Sed dices, ex conceptu terminationis, est exercitium voluntasti Dei, vt liberæ, reducens illam de actu primo ad actum secundum: ergo ex conceptu terminationis, exprimit actualitatem vltimam voluntatis Dei vt liberæ; & consequenter exprimit perfectionem. Respondeo, distinguendo antecedens: de actu primo ad actum secundum entitatiuum, nego entecedens: terminetiuum, & denominetiuum, concedo antecedens, & distinguo consequens: exprimit actualitatem entitatiuam, nego consequentiam: terminatiuam, & denominatiuam, concedo consequentiam: nam quendo potentia libera non terminetur actu ad obiectum, non ex defectu entitatis, perfectionis, & actualitatis, sed ex defectu solius terminationis sub conceptu terminationis, terminatio, vt terminatio, licet exprimat rationem actualitetis denominatiuæ, non exprimit actualitatem entitatiuam, quæ perfectio est. Et hæc de ista Dispotatione epplicanda litteræ Magistri vbi præcedentes Disputationes.

Respond

DISPVTATIO XLIX.

Quodnam sit obiectum formale motiuum, aut terminatiuum voluntatis diuinæ?

§. I.

Deum propriam bonitatem necessario diligere, probatur.

1 *Deum se diligere, prob. 1.* IN hec disputatione, vt omnino certum, & extra controuersiam supponimus, Deum se ipsum, suasque perfectiones diligere, non liberè, sed necessario. Primam partem docuit D. Tho. *art.* 2. constatque manifesta ratione: Deus namque diligit omnia, quæ sunt, iuxta illud: *Diligis omnia, quæ sunt, & nihil odisti eorum, quæ fecisti*; sed Deus ipse, maximè est, iuxta illud: *Ego sum, qui sum*, illique esse conuenit per essentiam: ergo se ipsum maximè diligit. Deinde: nam quod est Deo ratio diligendi alia, etiam ab ipso diligitur; sed diuina bonitas, est Deo ratio diligendi cætera, vt docet D. Thom. solutione ad secundum, & ex dicendis constabit: ergo diligit suam bonitatem. Denique, nam amabile est bonum vnicuique proprium: ergo propria Dei bonitas, maximè amabilis est, & maximè ab illo diligitur.

Secundo.

Tertio.

2 *Qui sentiant Albelda, &* Secundam partem docet D. Thom. *art.* 3. esseque intelligendum de necessitate, non solum quoad specificationem, sed etiam quoad exercitium; docent Albelda, Salmanticenses, & Illustriss. Araujo: idque ratione D. Thomæ conuinci, ad hanc for-

alij de ratione D. Th. formam redacta; qualibet namque potentia ad suum obiectum primarium debitè applicatum, omnique impedimento secluso, fertur necessario non solum necessitate quoad specificationem, sed etiam quoad exercitium, & constat in visu respectu coloris, & in voluntate nostra respectu nostræ beatitudinis; sed obiectum formale primarium voluntatis diuinæ, est diuina bonitas, illique cognitione clara intuitiua, & comprehensiua applicata, ipsique identificata, nec potest impedimentum: ergo suam bonitatem Deus necessario diligit vtraque necessitate.

3 *Quid Caietanus & Ferrara?* Cæterum Diuum Thomam, vtramque istam necessitatem non intendisse ratione facta concludere, docent Caietanus *in præsenti artic.* 3. Ferrara 1. *Contra Gentes cap.* 80. Et Bañez *circa istum articulum*, quos refert, & sequitur Nazarius controuersia vnica, eo quod illam necessitatem probat D. Thomas in diuina voluntate erga bonitatem propriam ex necessaria habitudine voluntatis nostræ ad suum obiectum formale primarium, & specificatiuum; sed voluntas nostra ad suum obiectum primarium formale, & specificatiuum, etsi debitè applicatum, & omni impedimento secluso, non fertur necessario necessitate exercitij sed solius specificationis: ergo ex vi istius rationis, non concludit D. Thomas; & consequenter nec intendit concludere necessitatem exercitij, sed tantum specificationis in amore propriæ bonitatis.

4 *Si dicas.* Nec refert si dicas, exemplum à Diuo Thoma positum in nostra voluntate, non intelligi de beatitudine formali in communi, sed de beatitudine supernaturali consistente in Beatifica visione, & de Deo clarè viso, qui est nostra beatitudo obiectiua; licet autem circa beatitudinem in communi non sit voluntas nostra necessitata, quoad exercitium, sed tantum quoad specificationem, erga Deum clarè visum vtramque necessitatem sortitur; & consequenter rectè illam Diuus Thomas in diuina voluntate concludit. *Respond.* Non inquam refert: nam Diuum Thomam loqui de beatitudine nostra in communi, non autem de Deo clarè viso constat ex verbis adiunctis, ibi: *Sicut, & qualibet alia potentia necessariam habitudinem habet ad proprium, & principale obiectum, vt visus ad colorem; quia de sui ratione est, vt in illud tendat*: ergo loquitur Diuus Thomas de illa beatitudine, ad quam de sui ratione fertur voluntas creata; sed non fertur de sui ratione in beatitudinem supernaturalem, vt in sui proprium obiectum; bene tamen in beatitudinem, vt in communi: ergo de ista loquitur D. Thom.

5 *Mens authoris: Et prob. 1 Secundo.* Censeo tamen probabilius, Diuum Thomam vtramque necessitatem intendisse, & probasse. Tum, quia vtraque necessitas in amore Dei erga suam bonitatem reperitur: ergo D. Thomas, solam vnam intendens, & probans, diminutè processisset. Tum etiam: nam loquitur de necessario absolutè, quod autem necessarium est, necessitate solius specificationis, non dicitur propriè necessarium absolutè: ergo loquitur de vtraque necessitate. *Tertio.* Tum tertio: nam infra *art.* 10. probat, Deum respectu bonitatis propriæ liberum arbitrium non habere, quia necessario illam diligit, vt probauerat in præsenti *art.* 3. vbi se Angelicus Doctor remittit; sed nisi in præsenti vtramque necessitatem in amore sui intendisset, non bene liberum arbitrium à Deo respectu bonitatis propriæ exclusisset; cum ad libertatem arbitrij sufficiat libertas, quoad exercitium: ergo in præsenti vtramque necessitatem in amore Dei respectu suæ bonitatis intendit.

6 *Si dicas.* Si dicas, Diuus Thomas *artic.* 10 negat in nobis liberum arbitrium erga fœlicitatem propriam; & tamen circa illam, nostra voluntas non est necessitata, quoad exercitium, sed solum quoad specificationem: ergo sola necessitas, quoad specificationem liberum arbitrium excludit; & consequenter ex eo quod Diuus Thomas in Deo respectu propriæ bonitatis liberum arbitrium negauerit ratione necessitatis, quam habet respectu illius, malè infertur, esse necessitatem specificationis, & exercitij. *Respond.* Respondeo, liberum arbitrium posse dupliciter sumi: primo pro libero vtraque libertate, contrarietatis nempè, & contradictionis. Secundo pro libero hac secunda libertate: primo modo non sumus liberi arbitrij erga propriam fœlicitatem, bene tamen secundo modo; cum autem D. Thomas in *art.* 10. liberum arbitrium in Deo erga propriam bonitatem omnimodo negauerit, & ex necessitate in præsenti *art* 3. probata, id ostendat, fit consequens, vt in isto articulo vtramque necessitatem in amore sui docuerit, & consequenter probauerit.

7 *Ratio D. Tho. ad formam redducitur 1.* Vt autem ratione D. Thomæ id probetur, potest ad hanc formam reduci: quæuis potentia circa proprium, & specificatiuum obiectum, habet habitudinem necessariam per inclinationem in ipsum, iuxta propriam conditionem, scilicet per modum actus primi, quæ summè actualis non est, & per modum actus secundi, potentia summè actualis, sed diuina bonitas est proprium, & specificatiuum obiectum voluntatis diuinæ, & hæc est summè actualis: ergo habet ad illam necessariam habitudinem per inclinationem actualem per modum actus secundi; & consequenter necessario illam diligit, non solum quoad specificationem, sed etiam quoad exercitium: contra quam rationem ita explicatam non militat facta obiectio.

8 *Secundo.* Vel aliter potest ratio D. Thomæ proponi: quæuis potentia, si operatur, necessario attingit suum obiectum principale, quod est ei ratio operandi, sicut visus in omni colore, videt lumen, quod est ei ratio videndi, sed voluntas diuina non potest non esse in actu secundo volendi; aliàs esset potentialis: ergo necessario in actu secundo amat bonitatem diuinam, quæ est illius obiectum formale, & specificatiuum, & ratio volendi alia; qua ratione vsus est D. Thomas 1. *Contra Gentes cap.* 80. in principio. *Si dicas.* Si dicas, vt potentia aliqua operetur, non est necessarium, quod in omni suo actu obiectum specificatiuum attingat *vt quod*, sed sufficit illud attingere *vt quo*: intellectus namque in cognitione hominis, solum *vt quo* versatur erga rationem entis, quæ est illius specificatiuum obiectum: ergo ex hac ratione solum conuincitur, Deum suam bonitatem, necessario *vt quo* diligere. Respondeo distinguendo antecedens: formaliter, concedo antecedens præsuppositiuè, nego antecedens, & consequentiam: nam licet omnis intellectus attingat rationem enti *vt quod*, supponit tamen illam attactam *vt quod*, & consequenter, vt Deus bonitatem aliquam diligat, necessario debet suam bonitatem diligere, quæ est illi ratio diligendi alia. *Respond.*

9 *Veritas prob. alia via 1.* Potest etiam eadem veritas alijs argumentis suaderi, primo: nam Spiritus Sanctus procedit ex amore, quo Pater, & Filius se diligunt; sed Spiritus Sancti processio non est contingens, sed omnino necessaria: ergo amor, quo Pater, & Filius se diligunt, non est contingens sed omnino necessarius necessitate exercitij. *Secundo.* Secundo: nam Deus necessario est beatus completè, & perfectè, ita vt non possit non esse omnino perfecte beatus; sed amor bonitati diuinæ ad diuinam beatitudinem pertinet, etsi non constitutiuè, bene tamen completiuè: ergo amor, quod Deus se diligit, necessarius est necessitate exercitij.

Tertio. Tertio, nam omnis perfectio, quæ in creaturis reperitur, si imperfectionem in suo conceptu non dicat, essentialiter conuenit Deo: aliàs summè perfectus essentialiter non esset; sed amor bonitatis diuinæ in creatura intellectuali inuenitur, & in suo conceptu formali non dicit imperfectionem: ergo essentialiter conuenit Deo; & consequenter non potest non conuenire: ex quo vlterius sequitur, esse necessarium, nedum quoad specificationem, sed etiam quoad exercitium. Quo argumento vsus est D. Thomas 1. *Contra Gentes cap.* 8. *in fine*.

10 *Si opponas.* Si opponas, sequi ex ista probatione, Deo necessario conuenire, non solum amorem sui, sed etiam creaturarum amorem; consequens est falsum: ergo & fundamentum. Probatur sequela, amor creaturarum reperitur in creatura rationali, & imperfectionem non dicit; aliàs nec liberè posset Deo conuenire: conuenit essentialiter Deo; & consequenter non potest non conuenire, quod est esse necessarium, necessitate exercitij. Patet consequentia, vt enim in probatione vltima assumitur pro maiori, omnis perfectio, quæ in creaturis reperitur, si imperfectionem in suo conceptu non dicat, essentialiter conuenit Deo; & consequenter, non liberè, sed necessario; sed amor creaturarum reperitur in creatura rationali, & imperfectionem in suo conceptu non dicit: ergo essentialiter conuenit Deo.

11 *Resp. 1.* Respondeo, negando sequelam: ad illius probationem respondeo primo, distinguendo secundam partem antecedentis: non dicit imperfectionem in absoluta sui conuenientia, concedo antecedens: in sui conuenientia necessaria, & essentiali, nego antecedens, & consequentiam: vt enim perfectio conueniens creaturæ, Deo conueniat necessario, & essentialiter, petitur, quod nec dicat imperfectionem in conuenientia absoluta, nec in conuenientia sui necessaria; licet autem amor liber creaturarum, non dicat imperfectionem in conueniendo absolutè, & id circo reperiatur in Deo; in eo autem quod necessario conueniat, maxima imperfectio importatur, nempè, subiectum necessitati ad amorem ab obiecto limitato, & finito, quæ imperfectio non solum repugnat Deo, sed etiam repugnat creaturæ, si obiectum vt est, cognoscatur; in amore autem bonitatis diuinæ, nec in conueniendo absolutè, nec in eo, quod necessario conueniat importatur imperfectio; non enim imperfectio esse potest ab obiecto infinito, & per essentiam bono, & clarè cognito necessitati ad amorem; & ideò rectè, ex eo quod in creatura rationali inueniatur, infertur, Deo essentialiter, & necessario conuenire.

12 *Secundo.* Respondeo secundo, concesso antecedenti, negando consequentiam: ad illius probationem, distinguo minorem: si perfectio talis conditionis non sit, vt illi repugnet essentialis conuenientia, concedo maiorem: si illi ex proprio conceptu repugnet conuenientia essentialis, nego maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: nam amori libero, vt tali repugnat, necessario conuenire subiecto; quod autem essentialiter conuenit, necessario conuenit; & consequenter amori libero ex conceptu libertatis repugnat; essentialiter conuenire; in eo autem, quod amor bonitatis diuinæ necessario conueniat, non importatur negatio, essentialis conuenientiæ, &

ideò

ideò ex eo quod in creaturis reperiatur, & imperfectionem non dicat, rectè refert Diuus Thomas Deo conuenire necessario, & essentialiter.

13 *Tertio.* Vel tertio responderi potest ad probationem sequelæ, distinguendo secundam partem antecedentis: amor liber creaturarum non dicitur imperfectionem ex conceptu liberæ terminationis, concedo antecedens: ex conceptu liberæ perfectionis; nego antecedens, & consequentiam: vt enim deberet Deo conuenire necessario, oportebat, vt ea ratione, qua perfectionem importat, imperfectionem non dicat; amor autem creaturarum, qui in creatura rationali inuenitur, ex conceptu terminationis liberæ affectiuæ ad obiectum, non importat perfectionem, sed abstrahit a perfectione; & non perfectione; ex conceptu autem actualitatis potentis entitatiuè deficere, dicit perfectionem admixtam imperfectioni, & ideò non oportet, quod Deo essentialiter conueniat.

§. II.

Amor creaturarum in diuina voluntate, probatur.

14 *Supponitur 2. Prob. I.* SEcundum, quod supponimus est, Deum diligere creaturas existentes, quod docet D. Thom. *in præsenti artic. 2.* esseque veritatem Catholicam, & fide certam constat ex illo Pauli primo ad Thesalonicenses 4. *Hæc est voluntas Dei, sanctificatio vestra.* Et ex illo Psalmi: *Omnia quæcumque voluit, fecit*, & alibi sæpè, quam probat D. Thom. *art. relato* hac ratione: nam res naturales, in quantum sunt perfectæ, inclinatur ad se in alia diffundendum: quod patet ab effectu; nam omne agens perfectum agit sibi simile: ergo voluntas quæ appetitus rationalis est, non solum inclinatur in proprium bonum, sed etiam ad illud alijs communicandum; & consequenter diuina voluntas, quæ perfectissima est, & à qua omnis deriuatur perfectio, inclinationem habet ad communicandam Dei bonitatem creaturis; ac proinde illas diligit. Quæ ratio demonstratio non est, vt cum Caietano notarunt alij Recentiores Thomistæ, cum enim Deo velle creaturas, non necessario, sed liberè illi conueniat, non potest a priori demonstrari, sed tantum ab effectu, & ex diuina reuelatione; conuincit autem ratio Angelici Doctoris, amorem creaturarum esse consonum, & congruentem voluntati diuinæ, sicut Dei bonitati consonum, & congruum est, se communicare creaturis. *Secundo.* Deinde probatur; nam amare est velle alicui bonum; sed Deus vult creaturis existentibus, omne bonum quod habent; cum omnis bonitas creaturis conueniens, sit effectus Dei vt agentis per intellectum dirigentem, & per voluntatem applicantem; & mouentem: ergo Deus amat creaturas existentes.

15 *Supponitur 3. Prob. I. ex Paulo.* Tertio præmittendum est, non amare illas necessario, sed liberè. Quod esse veritatem de fide, constat primo ex illo Pauli ad Ephesios primo: *Operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ*; sed quod ex consilio operamur, non volumus necessario, vt subsumit Diuus Thomas *artic. 3. in argumento sed contra*: ergo Deus non ex necessitate, sed liberè vult creaturas existentes. *Secundo.* Deinde ex verbis antecedentibus, in quibus etiam: *Et nos sorte vocati sumus secundum propositum eius, qui operatur, &c.* Ex quibus apertè colligitur libertas Dei in amore, quo Deus non prædestinauit. Tum, quia prædestinatio, est secundum propositum Dei: propositum autem, actum liberum voluntatis importat, nec id quod agitur necessario, dicitur secundum propositum agi. Tum etiam, quia Paulus profert allegata verba, gratias agens Deo de sua prædestinatione, & nostra, vt constat ex illis verbis: *Benedictus Deus qui elegit nos, &c.* Gratiarum autem actio, non debetur nisi pro beneficio liberaliter exhibito; & consequenter libero: Deus ergo liberè vult hominibus gratiam, & gloriam, & consequenter liberè etiam vult existentiam creaturis.

16 *Tertio.* Præterea constat eadem veritas ex Paulo primo ad Chorintios 12. *Hæc omnia operatur vnus, atque idem spiritus diuidens singulis, prout vult*; sed vt Ambrosius explicat secundo de fide ad Gratianum *cap. 3. Pro libero voluntatis arbitrio, non pro necessitatis obsequio.* *Quarto.* Ac denique; nam de fide est, Deum non ex necessitate, sed liberè creaturas producere, vt constat ex Psalmo 134. illis verbis: *Omnia quæcumque voluit fecit*: & ad Ephesios primo: *Operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ*, & alibi passim; aliàs mundus ab æterno extitisset, nec incœpisset in tempore, contra illud Genesis primo: *In principium creauit Deum cœlum, & terram*, id est, in principio temporis; sed si Deus non liberè, sed necessario creaturas existentes amaret, non liberè, sed necessario produceret. Tum, quia libertas creationis sumitur ex libertate voluntatis, quæ est primum liberum, & ex qua ad alias potentias omnis deriuatur libertas. Tum etiam; quia Dei potentia exequens, non potest efficaci Dei voluntati resistere; & consequenter si necessario vellet voluntas, necessario exequetur potentia Dei operatiua: ergo Deus non necessario absolutè, sed liberè amat creaturas existentes.

17 *Quinto.* Quod D. Thomas in præsenti *artic. 3.* probat efficaci ratione; nam ea, quæ sunt ad finem, volentes finem, non volumus necessario, nisi talia sint vt sine illis finis subsistere nequeat; quia namque ad conseruationem vitæ cibus necessarius est; volentes conseruationem vitæ, necessario volumus cibum, & è contra: *ratione D. Th.* quia ad iter agendum equus non est necessarius simpliciter, volens iter agere, non ideò necessario vult equum; sed bonitas diuina, quæ à Deo amatur vt finis, à creaturis non dependet, sine illis potest subsistere cum nihil Deo perfectionis ex creaturis accrescat: ergo Deum velle creaturas, non est necessarium absolutè, sed liberum; est tamen necessarium, addit D. Thomas, *ad finem corporis articuli*, necessitate suppositionis: quia ex suppositione quod velit, non potest à volitione cessare ratione suæ immutabilitatis.

Sed oppones primo, volens finem, vt finem, ex suppositione talis volitionis, necessario vult media; sed Deus necessario se diligit vt est finis creaturarum: ergo ex hac suppositione necessario vult creaturas. 18 *Oppones primo.* Minor constat: nam Deum esse creaturarum finem, est perfectio infinita per essentiam, non minus, quam esse creaturarum principium; sed Deus necessario diligit omnem suam perfectionem intrinsecam, quia infinita est per essentiam: ergo necessario se diligit, vt est creaturarum finis. Maior autem probatur: nam finis in quantum talis, dicit comparationem ad media, vt per ipsa assequibilis: ergo non stat amor finis, vt finis, absque amore mediorum, per quæ finis est assequendus; & consequenter volens finem, vt finem, ex suppositione huius volitionis, necessario vult media.

19 *Solutio aliquorum.* Quidam, quos sine nomine referunt Vazquez *in commentario articuli 3.* & Albelda *disp. 52. sect. 1. num. 4.* argumento conuicti, fatentur ex suppositione, quod Deus se ipsum velit tanquam finem creaturam, necessum esse, quod velit aliquas creaturas, quibus eius bonitas communicetur, & de necessitate ex ista suppositione, censent, fuisse D. Thomam loquutum. *Vazquez reijcit hunc solutionem* Quam interpretationem, ex eo reijcit Vazquez: nam ex amore Dei, vt finis est creaturarum, solum sequitur necessario amor creaturarum vage, non tamen amor creaturarum existentium in particulari; Diuus autem Thomas loquitur de amore illarum creaturarum, quæ existent determinatè, & non solum creaturarum in communi: ergo non loquitur de necessitate amoris ex ista suppositione.

Contra. Verum hac impugnationem insufficientem indicauit Albelda, & merito: nam Deus non solum se diligit vt finem creaturarum vagè, sed etiam vt finem istarum in particularis; cum modus iste diligendi finem, vt finem, perfectior sit, & distinctior; & consequenter diuinæ voluntati attribuendus: ergo si ex suppositione quod Deus diligat bonitatem propriam, vt finem, necessario diligit media, non solum necessitatus erit ex illa suppositione, ad amorem creaturarum vagè; sed etiam determinatè; ac proinde ex hoc principio inefficaciter refutat Vazquez dictam interpretationem, quam quibusdam Thomistis innominatis attribuit.

20 *Aliter solutio reijcitur.* Vnde aliter prædicta interpretatio reijcitur primo: nam D. Thom. loquitur de necessitate suppositionis actus voluntatis diuinæ orta ex illius immutabilitate: ergo loquitur de necessitate volitionis creaturarum orta ex suppositione, quod semel velit creaturas, & non ex suppositione volitionis sui, vt finis. *Secundo.* Secundo: nam postquam docuerat, Deum velle necessario se ipsum, & suam bonitatem, exinde probat, non velle necessario creaturas, quia necessariæ non sunt ad consistentiam bonitatis diuinæ; volens autem finem, solum necessario vult media, quando fini sunt necessaria: ergo sentit, etiam supposita volitione bonitatis diuinæ vt est finis creaturarum, non velle illas necessario.

Tertio. Denique, nam volitio bonitatis diuinæ, vt est finis creaturarum, est necessaria absolutè, vt ex Diuo Thoma vidimus: ergo si ex hac suppositione est necessaria creaturarum volitio, non erit simpliciter libera; necessarium namque ex suppositione, quæ necessaria est ex habitudine terminorum, liberum esse non potest; sicut necessarium homini ex suppositione, quod sit rationalis, non potest esse homini liberum.

21 *Vera solutio obiectionis.* Relicta igitur, & reiecta prædicta interpretatione: ad obiectionem respondeo, distinguendo maiorem: volens finem dependentem à medijs, concedo maiorem: finem independentem à medijs in suo esse, subdistinguo maiorem: si illum vellit vt consequendum per media, & vt actu finalizantem concedo maiorem: si velit illum, vt consequibilem, & vt potentem finalizare, nego maiorem, & distinguo minorem: Deus necessario se diligit vt finem consequibilem, & in actu primo finalizantem creaturas, concedo minorem; vt actu consequendum, & in actu secundo finalizantem, nego minorem, & consequentiam. Itaque finis in suo esse dependens à medijs, non potest intendi efficaciter, quin ex tali intentione sequatur amor mediorum; finis autem independens à medijs, dupliciter potest attingi: vno modo vt consequibilis, & in actu primo finalizans: alio modo, vt consequendus, & finalizans in actu secundo: priori modo amatus, non infert necessario amorem mediorum: bene tamen si secundo modo attingatur, bonitas autem diuina non indiget creaturis, vt sit, nec ab illis

illis in ſuo eſſe dependet; & ideò poteſt amari, vt finalizans in actu primo quin ex tali amore, amor creaturarum ſequatur; vt verò finalizans in actu ſecundo, & de facto conſequutus, non poteſt efficaciter diligi, quin amor creaturarum ſequatur; licet autem vt conſequibilis, & in actu primo finalizans, neceſſario ametur à Deo; vt conſequendus, & finalizans in actu ſecundo, non neceſſario amatur, ſed liberè: ſicut & ipſæ creaturæ; & ideò ex amore, quo Deus diligit bonitatem diuinam, non ſequitur neceſſario amare creaturas.

22 *Objicies ſecundo.* Objicies ſecundo: Amor, quo Deus diligit decreta efficacia libera, etiam vt libera ſunt, neceſſarius eſt abſolutè; ſed non poteſt decretum efficax diligi, quin creatura exiſtens illud terminans diligatur: ergo neceſſario abſolutè diligit creaturas exiſtentes. Minor cum conſequentia tenet. *Maior prob. 1.* Maior autem probatur primo, Deus neceſſario diligit honeſtatem ſuarum virtutum moralium; ſed honeſtas virtutum moralium Dei conſiſtit in actibus liberis reduplicatiuè, vt liberis; nam ſine libertate non datur moralis bonitas: ergo neceſſario abſolutè diligit actus liberos, vt liberos.

Secundo. Secundo, nam terminatio intrinſeca defectibilis ſub conceptu terminationis, in qua liberum decretum conſiſtere *diſputatione præcedenti* docuimus, imbibit per tranſcendentiam formalem bonitatem Dei neceſſariam, quæ neceſſario à diuina voluntate diligitur, ſed cui conuenit intrinſecè bonitas infinita, Dei neceſſario à Deo diligitur: ergo decreta libera vt talia, neceſſario amantur à Deo.

23 *Reſp. ad 1. prob.* Reſpondeo, negando maiorem: ad primam probationem dicatur, honeſtatem, v. c. iuſtitiæ conſiderari poſſe dupliciter: primo prout terminata ad diuinam bonitatem, prout in actu primo eſt ratio præmiandi. Secundo vt terminata ad eandem bonitatem, vt eſt ratio præmiandi, vel puniendi in actu ſecundo: priori modo ſumpta, neceſſario amatur à Deo, ſed vt ſic non infert creaturarum amorem: ſumpta ſecundo modo infert amorem creaturarum, vt ſic autem non neceſſario, ſed liberè a Deo diligitur, & ſumpta iſto modo conſtituit decretum liberum. Sub priori autem conſideratione in actu neceſſario conſiſtit; & licet bonitas moralis meritum in nobis fundans libertatem neceſſario ſupponat; honeſtas tamen virtutum non fundatur neceſſario in illa: nam amor beatorum in Patria honeſtus eſt honeſtate charitatis; & tamen non liber, ſed neceſſarius eſt.

Ad 2. Ad ſecundam probationem, conceſſa maiori, diſtinguo minorem: cui conuenit, neceſſaria conuenientia, concedo minorem: conuenientia non neceſſaria, nego minorem, & conſequentiam; qualiter autem terminatio illa non ſit neceſſaria; & conſequenter non includat neceſſario, ſed liberè, & defectibiliter perfectiones diuinas diſputatione præcedenti explicuimus.

24 *Objicies tertio.* Objicies tertio, ratio *ſub qua* creaturæ exiſtentes terminant amorem diuinum, eſt bonitas increata Dei: ergo quamuis illarum bonitas limitata ſit, & infinita, terminant neceſſarium amorem. Antecedens ex dicendis conſtabit. *Conſequentia oſtenditur 1.* Conſequentia autem oſtenditur primo: quia namque amor creaturarum poſſibilium, ſi datur in Deo, terminatur ad illas ratione bonitatis diuinæ, non eſt liber, ſed neceſſarius. Vt frequentius docent Theologi, non alia ratione, niſi quia ratio illas amandi eſt bonitas increata: ergo ſi creaturæ exiſtentes terminant amorem Dei ratione bonitatis diuinæ, quamuis limitatæ ſint, & finitæ, terminant neceſſarium amorem.

Secundo. Secundo; nam excellentia diuina, vt eſt ratio *ſub qua* adoratur humanitas Chriſti, & vt ratio adorandi Deum, terminat adorationem eiuſdem rationis, nempè Latriæ: ergo pariter, infinita bonitas Dei, vt ratio *ſub qua* amandi creaturas exiſtentes, & vt eſt ratio diligendi Deum, terminat amorem eiuſdem rationis, ſed vt eſt ratio diligendi Deum terminat amorem neceſſarium: ergo etiam terminat neceſſarium amorem, vt eſt ratio *ſub qua* diligendi creaturas exiſtentes.

25 *Reſp. ad 1. conſequentia prob.* Reſpondeo, conceſſo antecedenti, negando conſequentiam: ad primam probationem, conceſſa maiori, nego cauſalem minoris, vt adæquatam; ſed inſuper, quia creaturæ poſſibiles, neceſſario ſunt, cum Dei bonitate connexæ, quæ connexio neceſſaria cum bonitate diuina, non conuenit creaturis exiſtentibus, & ideò, quamuis diuina bonitas ſit ratio diligendi creaturas exiſtentes, non amantur neceſſario a Deo.

Ad 2. Ad ſecundam, conceſſo antecedenti, & omiſſo primo conſequenti, & conceſſa minori, nego conſequentiam: ſtat namque amorem liberum, & neceſſarium eſſe eiuſdem quidditatis, & ſpeciei, vt conſtat in dilectione Dei, quam habemus in via, quæ libera eſt, & tamen eſt eiuſdem ſpeciei cum dilectione beatorum, quæ eſt neceſſaria: vnde ex eo quod amor, quo Deus diligit ſe, ſit eiuſdem rationis, cum amore, quo diligit creaturas exiſtentes, non ſequitur, quod ſi amor, quo ſe diligit, eſt neceſſarius, non ſit liber amor creaturarum.

26 *Objicies quarto.* Denique arguit: ſicut Deus intelligendo ſe, intelligit alia à ſe: ita amando ſe, amat, & vult alia a ſe; ſed ſcientia Dei, qua alia a ſe intelligit, eſt neceſſaria: ergo volitio aliorum a ſe neceſſaria eſt, & non libera. Quod argumentum propoſuit Diuus Thomas *in præſenti artic. 3.* hoc modo: *Quidquid Deus ſcit, ex neceſſitate ſcit; ſed ſicut ſcientia diuina eſt eius eſſentia, ita voluntas diuina: ergo quidquid Deus vult ex neceſſitate vult.* Cui argumento reſpondet. *Ad ſextum dicendum, quod ſicut diuinum eſſe, in ſe eſt neceſſarium, ita diuinum velle, & diuinum ſcire; ſed diuinum ſcire habet neceſſariam habitudinem ad ſcita; non autem diuinum velle ad volita; cuius ratio eſt; quia ſcientia habetur de rebus ſecundum quod ſunt in ſciente; voluntas autem comparatur ad res, ſecundum quod ſunt in ſe ipſis; quia igitur omnia alia habent neceſſarium eſſe, ſecundum quod ſunt in Deo, non autem ſecundum quod ſunt in ſe ipſis, habent neceſſitatem abſolutam: ita quod ſint per ſe ipſa neceſſaria, propter hoc Deus quæcumque ſcit, ex neceſſitate ſcit, non autem quæcumque vult, ex neceſſitate vult.* Quam doctrinam etiam tradit *1. Contra Gentes cap. 82. ad finem.*

Illamque intelligendam eſſe in ſenſu formali reſpectu ſcibilis, & amabilis, notat Caietanus in commentario articuli, ita vt ſenſus prædictæ doctrinæ ſit: omne ſcibile eo ipſo quod ſit ſcibile, neceſſario a Deo ſcitum: non autem omne amabile, eo ipſo quod ſit amabile, eſſe a Deo neceſſario amatum; quia ſcitur, vt in Deo, amatur vt in ſe ipſo; in Deo autem neceſſarium eſt, eo ipſo quod ſcibile ſit, non autem neceſſario eſt, aut futurum eſt in ſe ipſo, & ideò neceſſario ſcitur a Deo omne ſcibile, quomodocumque ſciatur, non autem neceſſario amatur omne quod a Deo amatur. 27 *Caietanus explicat D. Thom.*

Sed certè, non bene iſta differentia ſic explicata percipitur, nec menti Diui Thomæ videtur congruere. Primum patet; nam ſcibile contingens ſolum continetur in Deo neceſſario ex ſuppoſitione, non autem neceſſario abſolutè; ſed etiam ex ſuppoſitione quod ſit in ſe ipſo, neceſſario eſt in ſe ipſo; omne enim quod eſt, dum eſt, neceſſario eſt, neceſſitatis ſuppoſitionis, licet non neceſſitate abſoluta: ergo quoad neceſſitatem ſcibilis contingentis, nulla eſt differentia inter modum eſſendi in Deo, & modum eſſendi in ſe ipſo; & conſequenter, quod ſciri, vel amari nulla differantia in neceſſitate inuenitur. Patet conſequentia: nam in vtroque modo eſt neceſſitas ex ſuppoſitione, in neutro eſt abſoluta neceſſitas: ergo nulla differentia inter vtrumque modum, quoad neceſſitatem reperitur. *Doctrina Caietani eſt imperceptibilis*

Et ex his etiam probatur, explicationem iſtam menti Diui Thomæ non congruere; nam D. Thomas loquitur de neceſſitate abſoluta, & quoad hoc ſtatuit differentiam, quod in Deo neceſſario ſunt, non autem neceſſario ſunt in ſe ipſis, vt conſtat ex illis verbis: *Quia igitur omnia alia habent neceſſarium eſſe, ſecundum quod ſunt in Deo; non autem ſecundum quod ſunt in ſe ipſis, habet neceſſitatem abſolutam:* quibus, vt clare conſtat, neceſſitatem abſolutam, quam negat rebus creatis, ſecundum quod ſunt in ſe ipſis, concedit illis, ſecundum quod ſunt in Deo; at loquendo de rebus creatis, ſecundum ſuum eſſe exiſtentiæ vt exercitum, quale terminant notitiam Dei intuitiuam, neque etiam continentur in Deo neceſſario neceſſitate abſoluta; ſed ſolum neceſſitate ſuppoſitionis, quia nempè ex ſuppoſitione, quod in Deo contineantur, non poſſunt non contineri: ergo iuxta Diuum Thomam loquendo de rebus creatis ſecundum eſſe exiſtentiæ, præſentis, aut futuræ vt exercitum, nulla differentia in neceſſitate inuenitur inter modum eſſendi in ſe ipſis, & modum eſſendi in Deo. 28 *Menti D. Th. non congruit.*

Mens ergo D. Thomæ eſt omne quod Deus ſcit, neceſſario ſcire, non ſecundum omnem rationem, ſed ſecundum aliquam; nam ſe ipſum neceſſario cognoſcit, creaturas autem, quas ſcit, & ſi non cognoſcat illas ſub ſtatu exiſtentiæ, neceſſitate abſoluta, ſub ſtatu autem poſſibilitatis, neceſſario illas abſolutè cognoſcit; non autem omne quod amet, neceſſario amat ſub aliqua conſideratione; nam licet ſe ipſum neceſſario diligat neceſſitate ſpecificationis, & exercitij; creaturas verò non diligit neceſſario, quoad exercitium neceſſitate abſoluta, nec vt exiſtentes, nec vt poſſibiles: non primo modo, quia vt ſic non habent abſolutam neceſſitatem; non ſecundo modo, quia vt ſic amabiles ab ipſo non ſunt. 29 *Mens D. Th. aperitur.*

Et ratio huius differentiæ a D. Thoma aſſignatur: quia nempè Deus amat creaturas prout in ſe ipſis; illas verò intelligit prout in ſe ipſo, & quia creaturæ in Deo neceſſario exiſtunt; at verò in ſe ipſis non exiſtunt neceſſario abſolutè; ideò neceſſario abſolutè ſciuntur a Deo ſub aliqua conſideratione, nempè ſub ratione poſſibilium; ſub nulla autem a Deo neceſſario amantur abſoluta neceſſitate.

Sed dices, creaturæ a Deo cognoſcuntur in ſe ipſis ex parte rei cognitæ, & terminatiuè; non autem in ſe ipſis, vt in medio, & motiuè; ſed etiam in ſe ipſis amantur, non vt in medio, & motiuè, ſed ex parte rei amatæ, & terminatiuè: ergo reſpectu Dei nulla eſt differentia per reſpectum ad creaturas, quoad hoc quod eſt in ſe ipſis amari, & intelligi. Conſequentia tenet. Maior eſt expreſſa Diui Thomæ *ſupra quæſt. 14. artic. 5. & 6.* illis verbis: *Sicut alia à ſe intelligit, intelligendo eſſentiam ſuam, &c. ita alia à ſe vult, volendo bonitatem ſuam.* Et inſuper: nam creatura volita, non eſt motiuum volitionis diuinæ, ſed adæquatè eius volitio a diuina bonitate mouetur: ergo licet 30 *Dices.*

cet creaturas amet in se ipsis ex parte rei amatæ, non tamen illas diligit in se ipsis vt in medio amandi, sed sic illas diligit in se ipso, id est, in bonitate diuina, vt in medio, seu motiuo amandi creaturas.

31 *Respond.* Respondeo, concessis maiori, & minori, negando consequentiam: nam licet creaturæ, nec moueant ratione sui ad amorem, nec ad cognitionem diuinam, sed ratione bonitatis Dei amentur: & intelligantur à Deo ratione suæ essentiæ vt mouentis ad intellectionem, illamque specificantis, adhuc tamen subsistit discrimen intentum à Diuo Thoma; consistens in eo, quod intelligantur à Deo prout in ipso continentur; amantur autem, non vt continentur in Deo, sed quatenus sunt in ipsis, eo quod intellectus intelligit trahendo res ad se; voluntas autem non amat trahendo obiectum, sed proponendo per inclinationem in ipsum. Ex quo oritur, vt intellectus non petat in suo obiecto existentiam, nec præsentem, nec præteritam, nec futuram; voluntas autem sui obiecti existentiam aliquo ex prædictis modis ad amandum illud petat.

32 *Ex dictis refertur.* Ex dictis obiter colligo, sumi ex doctrina tradita ab Angelico Doctore, validum argumentum ad negandum amorem possibilium in Deo; nam Diuus Thomas docet in loco allegato, scientiam Dei per respectum ad creaturas esse absolutè necessariam; secus autem creaturarum amorem, cui tantum concedit necessitatem suppositionis: at concesso amore in Deo terminato ad creaturas possibiles, nequit hoc discrimen subsistere: ergo debet talis amor negari, vt veritas doctrinæ Diui Thomæ saluetur. Probatur minor: concesso prædicto amore, Deus amat creaturas sub statu possibilitatis necessario necessitate absoluta, illas autem vt præsentes, vel futuras, licet non diligat necessario absolutè, diligit tamen illas necessario necessitate suppositionis; sed eodem modo se habent in ordine ad cognitionem diuinam; est enim sub terminatione ad illas in statu possibilitatis necessaria absolutè, in terminatione autem ad easdem in statu futuritionis, vel existentiæ, solum est necessaria necessitate suppositionis, absolutè autem libera: ergo illo amore concesso, nullum discrimen quoad necessitatem inter amorem creaturarum, & illarum cognitionem subsistit.

§. III.

Relatis sententijs, vera eligitur, & probatur.

33 *Sensus difficultatis aperitur.* Supposito ergo, Deum diligere se, & etiam amare creaturas: quod in examen vertimus est; quodnam, sit primarium formale, & specificatiuum obiectum voluntatis diuinæ, an bonitas abstrahens à creata, & increata, an verò bonitas increata, & diuina. Et quia bonitas diuina potest dupliciter sumi, primo, vt communis per transcendentiam ad attributa, & naturam. Secundo, pro bonitate naturæ vt virtualiter ab attributis distinctæ. Tertio pro bonitate diuina, vt collectiuè amplectente bonitates naturæ, & attributorum virtualiter distinctas. Inquirimus in præsenti, sub qua ex prædictis rationibus sit primarium specificatiuum, & formale diuinæ voluntatis obiectum?

34 *Obiectum in commune diuiditur 1.* Pro cuius maioris luce, animaduertendum est, obiectum primo diuidi, in obiectum per se, & in obiectum per accidens tale: illud est, quod per se attingitur, vel quia formale, vel quia contrahens formale obiectum, vel quia per se dicens habitudinem ad illud: obiectum autem per accidens est, quod nullo ex prædictis modis per se attingitur à potentia, sed tantum in se habet obiectum a potentia attactum: sicut substantia corporea est obiectum per accidens tantum visibile; quia ipsa non obijcitur potentiæ visiuæ, sed habet in se colorem per se a tali potentia attactum.

35 *Secundo.* Rursus, obiectum per se diuiditur in obiectum formale specificatiuum potentiæ, & in obiectum materiale, & obiectum extensiuum: obiectum formale, est quod ratione sui attingitur à potentia, & est alijs ratio, vt a tali potentia attingantur, vt ens est obiectum formale nostri intellectus: quia est sibi, & alijs ratio vt ab illo cognoscantur: materiale est illud, quod in se contractam habet rationem illam formalem, vt homo est obiectum materiale intellectus, quia habet in se contractam rationem entis: obiectum verò extensiuum ambit sub se obiectum formale specificans primarium, & obiectum secundarium, quod ideò secundarium dicitur; quia non habet in se contractam rationem formalem obiecti; ad illud tamen refertur, & ob istam relationem attingitur à potentia, v. c. ens rationis est obiectum secundarium respectu nostri intellectus, quia non contrahit ens reale, quod est obiectum primarium; dicit tamen ordinem ad ens reale.

36 *Tertio diuiditur.* Rursus, obiectum formale subdiuiditur à Logicis in obiectum formale *quo*, & obiectum formale *quod*: illud primum, est formalius, quia formalizat secundum, & secundum dicitur materiale, respectu formalis *quo*, & formale respectu obiecti materialis; quia respectu huius est ratio, vt à potentia attingatur, v. c. ens est obiectum formale *quod* intellectus; abstractio autem a materia, est obiectum *quo* formale; quia abstractione constituitur ens potens ab intellectu attingi, & illum specificare. Vnde ens comparatum abstractioni, dicitur, & est materiale; comparatum vero homini, Angelo, & alijs sibi inferioribus, quæ quia entia sunt, ab intellectu attinguntur, dicitur respectu illorum, obiectum formale intellectus. Solet etiam diuidi obiectum alicuius potentiæ, in motiuum, & terminatiuum: illud est, quod mouet potentiam: illud vero, quod illius habitudinem terminat. *Vltimo.*

37 *Prima sententia.* His ita ex Logica, & Metaphysica breuiter animaduersis, circa id, quod in præsenti disquirimus, quatuor versantur sententiæ. Prima docet, obiectum primarium, & motiuum actuum voluntatis diuinæ, & ipsius voluntatis non esse bonitatem diuinam, & increatam, sed à creata, & increata abstrahentem, & vtrique bonitati communem. Pro hac referuntur Sotus *in 4. distinct. 46. quæst. 1. §. Sit primo, & quæst. 4. §. non improbando*. Durandus *in 1. distinct. 45. quæst. 1. num. 8.* Capreolus *quæst. 1. artic. 2. conclus. 1.* Ferrara 1. *Contra Gentes cap. 91. §. aduertendum*: eo quod doceant, Deum amare creaturas ob illarum bonitatem. Falso tamen Durandus, Capreolus, & Ferrara pro hac sententia referuntur: nam Capreolus, & Ferrara expresse oppositum docent, ille *conclusione* 1. & Ferrara 1. *Contra Gentes cap. 74. §. aduertendum*. Durandus etiam loquitur de fine *cui* vtilitatis, & fine *cuius gratia* ex parte effectuum, non autem de fine, aut motiuo actus voluntatis diuinæ. *Scotus. Durand. Capreol. Ferrara.*

38 *Alij Auctores pro eadem sententia.* Referuntur etiam Suarez relectione de libertate diuinæ voluntatis *disp. 1. sect. 2. num. 20.* Pesancius 1. *p. quæst. 19. artic. 5. disp. vnica*, & Torres *opusc. 5. disp. 3. dub. 2.* Cæterum de mente Suarez non satis constat; *numero enim* 21. fatetur, formalem, & primariam rationem volendi esse Deo propriam bonitatem: illam expresse tenent Albiz *Tract. 2. disput. 8. sect. 2.* Herice *Tract. 3. disp. 18. cap. 5.* & Hurtado *2. 2. disput. 121. sect. 6. subsectione 1.* quos alij Recentiores sequuntur docentes, Deum amare posse creaturas: tum propter bonitatem diuinam: tum etiam propter bonitatem creatam ipsis intrinsecam: Imo plures addunt, Deum se ipsum amare posse; tum propter se, tum etiam propter creaturas vt finem *cui*, & *cuius gratia*; Quia tamen inter se diuiduntur, quibusdam asserentibus, actum voluntatis diuinæ terminatum ad creaturas propter bonitatem diuinam distingui adæquatè virtualiter ab actu, quo illas diligit ob ipsarum bonitatem. Alijs è contra docentibus, non posse absque imperfectione: tum Physica, tum morali admitti actum in voluntate diuina terminatum adæquatè ad creaturas propter bonitatem ipsarum, sed in omni actu diuinæ voluntatis, etsi terminato formaliter ad bonitatem creatam, si sumatur adæquatè, necessario importari pro motiuo inadæquato bonitatem diuinam. Alijs denique adstruentibus, posse bonitatem diuinam, & bonitatem creatam attingi formaliter, & motiuè, & per actus virtualiter distinctos, & per vnum actum vnitate virtuali; semper tamen ratione esse distinguendam duplicem terminationem per respectum ad vtramque bonitatem, primum modum tenet Herice, secundum Albiz, & Hurtado, tertium sequitur Arriaga *Tract. de voluntate Dei disp. 26. sect. 4.* *Suarez. Pesant. Torres. Albiz. Herice. Hurtad. Diuiduntur Auctores in varios modos dicendi. Arriaga.*

39 *Secunda sententia.* Secunda sententia docet, obiectum primarium motiuum voluntatis diuinæ in omnibus suis actibus, esse bonitatem increatam, obiectum autem primarium terminatiuum, à creata, & increata bonitate præscindere. Hanc tenent Recentiores quidam, quos sine nomine referunt Salmanticenses *tract. 4. disp. 3. dub. 2. §. 2. num. 19.* Tertia sententia distinguit conceptum perfectionis, & conceptum liberæ terminationis in actibus voluntatis diuinæ, & docet, sub conceptu perfectionis formale illorum obiectum esse increatam bonitatem; sub conceptu vero terminationis, formale illorum obiectum, non esse bonitatem diuinam, sed creatam bonitatem. Hanc tenet Arrubal *disp. 54. capit. 4. & disp. 57. cap. 3.* *Salm. Tertia.*

40 *Vera sententia. S. Th.* Vltima, & vera sententia defendit, obiectum formale primarium, tam motiuum, quam terminatiuum, actuum voluntatis diuinæ, & ipsius voluntatis, esse solam bonitatem increatam; bonitatem autem creatam, esse obiectum secundarium: ita D. Thomas *opusc. 7. cap. 101. quæst. 23. de veritate art. 1. ad 3. & sextum, & septimum argumentum. In 1. sententiarum dist. 45. q. vnica art. 2. in corpore, & solutione ad primum, & secundum*, & ad Annibaldum *ibi art. 1. ad 2.* 1. *Contra Gentes cap. 74. 75. & 76.* & in hac *quæstione art 1. ad 3. & art. 2. in corpore, & solutione ad 2. & 3. argumentum.* D. Thomam sequuntur Capreolus *in 1. dist 45. quæst vnica art. 2. conclus. 1.* Ferrara 1. *Contra Gentes cap. 74.* Caietanus *in præsenti art. 2. §. quoad secundum.* Nazarius *art. 5. controuersia vnica*. Illustrissimus Araujo *art. 2. & 3. dub. 1.* Salmanticenses *Tract. 4 disp. 3. dub. 1. §. 3.* Tenent etiam ex Patribus Societatis Molina *art. 2. disp. 3.* Vazquez *disp. 82. cap. 2.* pro illa referens Alexandrum 1. *p. quæst 28. memb. 3. art. 3. & quæst. 35. memb. 3.* Enriquum *quodlibete 4. q. 19. littera b.* Gabrielem *in 1. distinct 14. quæst. 1. art. 2 post tertiam conclusionem*, & Driedo *de concordia liberi arbitrij, & prædestinationis 1 parte cap. 4. ad 4.* Tenent etiam Suarez *lib. 3. de attributis positiuis cap. 6. num 3.* Granadus *Tom. 2. tract. 1. disp. 3. num. 2.* docens, esse sententiam communem, & certissimam, Fasolis *art. 2. in commentario articuli* *Capreol. Ferrara. Caietan. Nazar. Araujo. Salm. Molina. Vazqu. Suarez. Granad. Fasol. Alarc.*

num. 5 & Alacon *Tract.* 3. *disp.* 2. *cap.* 1. & 3. Pro illa referens Ruizium *disp.* 3. *sect.* 1. & 2.

41 *Huius sententiæ Auctores etiam diuiduntur.* An autem bonitas mouens, & specificans diuinam voluntatem, sit bonitas diuina communis per transcendentiam omni Dei prædicato; an bonitas solius naturæ diuinæ, vt ab attributis, & relationibus virtualiter distinctæ, an vero prout in re omnes istas bonitates amplectitur collectiuè, non omnes vno modo declarant: quidam, nihil de hoc puncto attigerunt; qui autem illud in dubium vocarunt in tres modos dicendi diuiduntur: quibusdam asserentibus, esse bonitatem diuinam vt communem per transcendentiam omni Dei perfectioni; alijs è contra docentibus, solam bonitatem essentiæ vt distinctæ ab attributis, esse formale obiectum voluntatis diuinæ: alijs denique affirmantibus, esse bonitatem diuinam, vt amplectitur collectiuè omnem Dei perfectionem.

42 *Cõclusio. Ostenditur primo ex D. Th.* Vt veram sententiam explicem sit nostra conclusio: *Obiectum primarium, & formale voluntatis diuinæ, & omnium actum illius, est sola bonitas increata; bonitas vero creata est obiectum secundarium illius.* Ita Auctores quartæ sententiæ; & ostenditur primo ex D. Thom. 1. *Contra gentes cap.* 74. vbi docet, principale volitum Dei esse diuinam essentiam, idemque docet locis vbi supra relatis, sed nomine principalis voliti non intelligit obiectum principalitatis, sed obiectum formale, & primarium: ergo obiectum formale, & primarium voluntatis diuinæ, est sola diuina bonitas. Probatur minor: nam D. Thom. ex eo assignat solam bonitatem diuinam pro volitio principali in diuina voluntate, quia diuina voluntas non potest ab aliquo creato moueri; principale autem volitum, mouet voluntatem, & est ei causa volendi; sed volitum, quod mouet volentem, non solum est obiectum principalitatis potentiæ, sed etiam quodcumque aliud; quamuis minus principale, dummodo contineatur intra sphæram obiecti specificantis: ergo D. Thomas, nomine principalis volitià diuina voluntate, non intelligit obiectum principalitatis, sed obiectum formale specificans, & sentit hoc solum esse bonitatem diuinam. Maior nota est in doctrina D. Thomæ; minor autem probatur: nam volitum voluntatem mouere, est ratione bonitatis propriæ attingi, & voluntatem allicere; sed hoc non solum conuenit obiecto principalitatis, sed etiam cuicumque obiecto, etsi minus principali, dummodo secundarium non sit; sed sub primario contentum, vt constat in obiectis scientiarum, virtutum, & cuiusvis potentiæ: ergo volitum mouens volentem, non solum est obiectum principalitatis potentiæ, sed etiam quodcumque volitum, quamuis minus principale intra obiectum specificatiuum contentum.

43 *Respond.* Respondebis: D. Thomam assignando pro principali volito Dei, solam bonitatem diuinam, loqui de obiecto primario voluntatis, vt potentia volitiua est, seu per modum actus primi. Ex quo solum sequitur, primarium actum diuinæ voluntatis, adæquatè à diuina bonitate moueri; non autem, quod alij actus secundarij à diuina bonitate moueantur, & non à bonitate creata; licet enim actus primarius potentiæ petat pro obiecto, & motiuo primarium obiectum potentiæ, actus secundario eliciti, possunt ab obiecto secundario moueri, & ab illo specificati, vt constat in ente rationis, quod est obiectum secundarium nostri intellectus; & tamen cognitio entis rationis secundario elicita ab intellectu nostro, ab illo specificatur vt à ratione formali, & in electione mediorum, quæ in sententia probabili, specificatur à mediorum bonitate; quamuis primarium obiectum nostræ voluntatis sit finis; quia electio non est actus primarius, sed secundarius voluntatis.

44 *Contra.* Sed contra: nam ratio D. Thom. æquè probat de omni actu voluntatis diuinæ: ergo sentit nullum actum diuinæ voluntatis habere pro motiuo, & ratione formali obiectiua, bonitatem creatam, sed solum bonitatem diuinam. Probo antecedens, ratio D. Thomæ est, quia volitum per se primo, & ratione sui attractum, mouet volentem, est ei causa volendi, & dat speciem volitionis; sed hæc ratio probat æquè de omni actu voluntatis diuinæ; omni enim actui voluntatis diuinæ repugnat speciem ab aliquo creato recipere, & ab illo dependere, moueri, aut finalizari; cum omnis sit increatus, & ex ratione increati proueniat perfectionibus diuinis independentia à creaturis: ergo ratio D. Thomæ æquè probat de omni actu voluntatis diuinæ, & consequenter, &c.

45 *Secundo prob. conclusio.* Et ex his suadetur secundo conclusio hac ratione; obiectum formale primarium dat speciem potentiæ, vel actui, cuius est obiectum primarium; sed bonitas creata non potest speciem dare voluntati diuinæ, nec alicui actui illius: ergo bonitas creata non potest esse obiectum primarium voluntatis diuinæ, nec alicuius actus illius. Maior constat: nam obiectum primarium, ideò dicitur specificatiuum, quia specificat potentiam, vel actum, cuius est obiectum primarium. Minor autem probatur; nam specificari, est dependere; sed voluntate diuinæ, & omnibus eius actibus omnis dependentia repugnat: ergo nec voluntas diuina, nec aliquis eius actus potest speciem sumere à bonitate creata.

46 Si dicas, sequi ex hac ratione, bonitatem creatam, non posse etiam materialiter attingi à voluntate diuina; consequens est falsum: ergo & fundamentum. Probatur sequela, obiectum materiale dat speciem: ergo si repugnat actibus voluntatis diuinæ specificari à bonitate creata, repugnabit illam habere pro materiali obiecto. Maior probatur primo; nam cognitio hominis specificatur ab homine; & tamen homo non est obiectum eius formale, sed materiale; cum homo non sit obiectum formale, sed materiale intellectus; & consequenter, nec cognitionis elicitæ ab intellectu: ergo obiectum materiale dat speciem. Secundo: nam obiectum dare speciem, est, quod potentia, vel actus sine illo vt termino nequeant existere; sed repugnat actum existere, sine obiecto materiali, & formali ergo speciem sumit ab vtroque. *Si dicas.*

47 *Resp. 1.* Respondeo primo, concedendo sequelam, & negando minorem; non enim est idem obiectum secundarium, quod obiectum materiale, vt §. 3. aduertimus; bonitas autem creata est obiectum secundarium cuiusuis actus voluntatis diuinæ; & consequenter, nec est obiectum formale, nec materiale. Secundo respondeo, negando sequelam: ad illius probationem, nego antecedens: ad primam probationem, concessa maiori, nego minorem: cognitio enim hominis, etsi non respiciat hominem, vt obiectum formale *quo*, sed abstractionem à materia; illum tamen respicit vt obiectum formale *quod*; & species actus sumitur ab vtroque obiecto formali, nec est idem obiectum formale *quo* potentiæ, & omnium actuum illius; sed obiectum *quod* formale respectu actus, est respectu potentiæ materiale, quia habet in se contractam rationem formalem specificantem potentiam, v. c. homo sub ratione hominis est obiectu materiale intellectus, quia per intranea contrahit rationem entis, quę est obiectum illius formale; cęterum ratio hominis materialiter se habens comparatione intellectus, formaliter comparatur ad sui cognitionem, secundum quod à cognitione equi, & aliorum distinguitur. *Secundo. Ad 1. probationem maioris.*

48 *Ad 2.* Ad secundam, nego maiorem: nam actum, vel potentiam specificari ab obiecto, est ab illo dependere, vt à causa extrinseca formali: non autem omne, quod sine alio nequit existere, dependet ab illo vt à causa; vnum enim correlatiuum sine alio nequit existere; & tamen correlatiua ab inuicem non dependent; omnipotentia non potest sine possibilitate creaturarum existere, & tamen non dependet ab illarum possibilitate. Et ratio est, quia vt vnum sine alio nequeat existere, sufficit illorum connexio, quæ latius patet, quam dependentia: ac proinde, ex eo quod actus nequeat existere, sine obiecto materiali, non sequitur, specificari ab illo, vt patet in diuina omnipotentia, quæ non potest sine possibilitate creaturarum existere, & tamen non specificatur ab illis.

49 *Tertio prob. conclusio.* Tertio probatur: obiectum primario volitum realiter à voluntate distinctum, est motiuum reale illius per influxum realem finalem; sed nec voluntas diuina, nec aliquis actus illius potest moueri, aut finalizati realiter à bonitate creata: ergo bonitas creata non est obiectum primario, & ratione sui volitum à diuina voluntate. Consequentia tenet. Maior constat: nam obiectum primarium voluntatis est finis: ergo obiectum realiter à voluntate distinctum, est finis realiter; & consequenter est motiuum reale illius per realem influxum finalem. Minor autem ostenditur primo: nam finis est vera, & realis causa, sed nulla perfectio diuina potest realiter causari: ergo nec finalizari, vel formaliter moueri. Secundo: nam quod causatur finaliter, habet causam efficientem; sed nulla diuina perfectio potest causam efficientem habere: ergo nec causam finalem. Tertio, quod enim nulla diuina formalitas possit efficienter causari, est, ex eo quod omnis formalitas Dei est identice primum principium; sed etiam est identice saltim vltimus finis: ergo non potest finaliter ab aliquo dependere.

50 *Prima solutio contrariorum.* Huic argumento triplex adhibetur solutio. Primo respondet Herice, obiectum voluntatis primarium, non aliter in actum voluntatis influere, nisi media cognitione, & quia in creaturis cognitio realiter à volitione distinguitur, fit, vt obiectum volitionis creatæ realiter influat in illam: cognitio vero diuina, est indistincta realiter à volitione; ac proinde non potest realiter in illam influere. Ex quo vlterius fit, vt quamuis bonitas creata sit obiectum primo volitum; & ratione sui amatur à diuina voluntate, realiter in illius actus non influat. Secundo respondet Arrubal, hoc argumento conuinci, actus voluntatis diuinæ secundum entitatem, & intrinsecam perfectionem, non posse primario à creata bonitate moueri; non autem quod secundum conceptum terminationis nequeat ad bonitatem creatam ratione sui, & primario comparari. Tertio, respondent Auctores secundæ sententiæ, conuinci facto argumento, non posse bonitatem creatam esse obiectum formale motiuum actum voluntatis diuinæ; non autem quod nequeat esse obiectum formale primarium præcise terminatiuum. *Secundo.* *Tertio.*

51 *Reijcitur ex D. Th. omnes solutiones.* Sed nulla ex his solutionibus argumento facto satisfacit. Et in primis contra omnes militat auctoritas D. Thomæ cum enim in præsenti articulo secundo in secundo argumento obiecisset: *Volitum mouet voluntatem; sed nihil aliud à Deo potest illius voluntatem mouere: ergo nihil aliud à Deo potest esse volitum à Deo;* quod etiam alijs locis obiecit, respondet, veram esse maiorem

rem de volito vt fine; non autem de eo quod amatur solum vt medium, creaturæ autem vt medium solum comparantur respectu voluntatis diuinæ; & ideò non mouet illam: ergo sentit *Prima.* D. Thom. contra primam solutionem, omne quod ratione sui, & vt finis amatur exercere in voluntatem rationem causæ finalis repugnantem voluntati diuinæ, & ideò creaturas à Deo non posse diligi nisi ratione bonitatis diuinæ. Contra secundam, nec *Secunda.* etiam sub conceptu terminationis posse primo, & per se terminari ad bonitatem creatam, nec ab illa vt à fine moueri; aliàs non terminaretur solum vt medium ad creatam bonitatem, sed *Tertia.* aliquo modo vt finem. Et contra tertiam, omne quod primario, & ratione sui actum voluntatis terminat, debere mouere ad illum, & illam finalizare; nam primo volitum, id est, primum obiectum voluntatis est finis.

52 *Prima solutio reijcitur ratione 1.* Deinde prima solutio reijcienda venit primo: nam esto causalitas effectiua, quam aliqui probabilem concedunt obiecto volito, in ordine ad volitionem sui, solum illi conueniat mediatè, media scilicet cognitione; causalitas tamen finalis conuenit obiecto volito ratione bonitatis suæ: ergo quamuis ob identitatem cognitionis Dei, cum diuina volitione vitetur influxus effectiuus mediatus bonitatis creatæ in actum voluntatis diuinæ, non tamen vitatur influxus realis finalis, si semel amatur à voluntate diuina primario, & ratione sui.

Secundo. Secundo: nam in frequentiori Phylosophorum sententia, cognitio non est fini ratio *quæ*, aut sub *qua* influendi, sed solum requisita conditio; bonitas autem finis, est illi ratio formalis ad finaliter causandum; sed indistinctio conditionis, nequit reali influxui obstare, si ratio formalis causandi distinguitur ab effectu: ergo quamuis cognitio diuina non distinguatur realiter à volitione, exercebit bonitas creata realem in illam influxum, si semel ratione sui à diuina voluntate diligitur.

53 *Resp. Herice.* Respondebis cum Herice, verum esse præter influxum effectiuum mediatum conuenientem fini in ordine ad volitionem mediante cognitione, etiam illi conuenire influxum finalem per modum mouentis, & alicientis amantem ad sui amorem; cæterum istum influxum in nullo alio consistere, quam in terminando amorem, & in comparatione ad illum præcisè per modum termini: quæ comparatio actibus voluntatis diuinæ respectu bonitatis creatæ non repugnat; ac proinde sublata priori causalitate nullum inconueniens est, quod actus voluntatis diuinæ à bonitate creata moueantur, & ab illa finalizentur.

54 *Contra 1* Sed contra primo: nemo enim vsquam asseruit, vnum ex correlatiuis esse finem alterius; & tamen vnum ad alterum, vt terminus comparatur: ergo ad rationem finis pura terminatio non *Secundo.* sufficit. Secundo: nam in communi Phylosophorum sententia finis, licet tantum metaphoricè moueat, est vera causa realis distincta ab efficienti: imo intra genus causæ solet præferri efficienti; eo quod causat cum maiori independentia: ergo si actus voluntatis diuinæ à bonitate creata dependet tamquam à fine, cum proprietate causantur ab illa. *Tertio.* Tertio, nam ad minus sequitur, ea proprietate, qua finis est causa realis, causari actus voluntatis diuinæ a bonitate creata, quod graue inconueniens videtur.

55 *Quarto.* Denique; nam Deo, & illius perfectionibus, non quia est primum efficiens, loquendo in sensu formali, sed quia est vltimus finis, repugnat ab aliquo extra se finalizari; sed si actibus voluntatis diuinæ solum repugnaret mediata finis causalitas, scilicet mediante cognitione, non illis repugnaret ex ratione vltimi finis, sed ex ratione primi principij effectiui: ergo non solum illis repugnant causalitas mediata, quam finis in volitionem media cognitione exercet, sed etiam causalitas obiectiua, quam exercet immediatè ratione bonitatis propriæ. Probatur minor: hæc causalitas mediata pertinet ad genus causæ efficientis; sed independentia ab alio in genere causæ efficientis conuenit perfectionibus diuinis ex conceptu primi principij cum quo identitatem habens: ergo repugnantia terminandi causalitatem istam mediatam, conuenit perfectionibus diuinis ex conceptu primi principij effectiui.

56 *Secunda solutio reijcitur 1.* Deinde secunda solutio reijcitur primo; vt enim ex dictis disputatione præcedenti constat, terminatio libera sumpta actiuè, non consistit in denominatione extrinseca, sed in prædicato intrinseco Deo; sed nihil Deo intrinsecum potest dependere a creatura, nec ab illa realiter finalizari: ergo terminatio libera, vel liberum decretum Dei secundum conceptum terminationis actiuæ, non potest primario ad bonitatem creatam terminari, nec ab illa moueri.

Secundo. Secundo, Deo namque non minus conuenit ratio vltimi finis, quam esse primum principium, sed quia est primum principium, & terminatio libera cum illo identificatur, non potest ab aliquo dependere in genere causæ efficientis: ergo ex eadem ratione, non potest dependere à creatura in genere causæ finalis.

Tertio reijcitur. Et ex his reijcitur tertia, quod enim caret principio efficiente, caret etiam principio, aut causa finali; cum eatenus aliquid sit ab alio, vt à fine, quatenus ab efficiente, vt propter finem agente, procedit; sed terminatio libera intrinseca causam efficientem non habet: ergo neque etiam finalem.

57 Si dicas, non minus dicit imperfectionem deffectibilitas, aut potentia ad non essendum, quam dependentia finalis; sed quod *Si dicas.* terminatio libera, sit defectibilis sub conceptu intrinsecæ terminationis; imperfectionem non dicit, quia manet indefectibilis sub conceptu entitatis, & perfectionis: ergo quod specificetur à bonitate creata, & ab illa dependeat in genere causæ finalis sub conceptu terminationis; dummodo non specificetur, nec dependeat sub conceptu entitatis, & perfectionis, imperfectio non erit. Quod amplius vrgeri potest: quod terminatio libera intrinseca, *Confirm.* sit identificata cum Deo, Deusque sit indefectibilis realiter, non tollit, quominus ipsa sit defectibilis sub conceptu terminationis: ergo pariter identitas prædictæ terminationis cum Deo realiter independente, & realiter incausabili in genere causæ finalis, non obstabit, vt sub conceptu terminationis possit dependere à voluntate creata, ab illaque finalizari, & specificari.

Respondeo, concessis maiori, & minori, negando suppositum consequentis: non enim potest dependere in genere causæ finalis, & extrinsecè specificantis sub conceptu terminationis, & non dependere sub conceptu entitatis: & ideò non stat dependentia prædictæ terminationis, absque imperfectione, stat autem defectibilitas sub conceptu terminationis, absque defectibilitate sub conceptu entitatis: & idcirco potest defectibilitas terminationis intrinsecæ absque imperfectione saluari. Ratio autem cur primum repugnet, est, quia specificari, est recipere speciem: species autem alicuius rei, est ipsius quidditas, & entitas: ac proinde non stat dependentia ab aliquo, vt ab extrinseco specificante, & independentia in entitate. Insuper; dependentia finalis non stat absque dependentia effectiua: causa autem efficiens, dat esse, & consequenter non stat dependere ab aliquo vt efficiente absque dependentia in esse: ac proinde, nec stare potest dependentia finalis absque dependentia in esse; defectibilitas autem terminationis terminatiuè, stare potest absque defectibilitate entitatiua; potest namque denominatio deficere denominatiuè, absque defectu entitatiuo; potest etiam exercitium deficere exercitè absque defectu entitatis, vt constat in Paternitate ad secundum Filium de nouo relata, cuius terminatio, denominatio, & exercitium deficere potest, & deficit mortuo illo *Ad cõfir.* Filio absque defectu entitatis, & ideò defectibilitas terminationis imperfectionem non arguit. Et ex his ad confirmationem constat solutio. 58 *Respond.*

Denique vltima solutio reijcitur primo; nam obiectum formale terminatiuum specificat realiter actum à quo realiter distinguitur; eum ratione sui, & non ratione alterius terminatiuè attingatur; sed repugnat actibus voluntatis diuinæ realis specificatio à bonitate creata, vt relinquimus probatum; cum specificatio realis, realis dependentia sit: realis autem dependentia imperfectionem importet: ergo bonitas creata non solum non est obiectum formale motiuum, sed nec etiam formale terminatiuum actum voluntatis diuinæ. Secundo reijcitur: ad hoc enim Auctores oppositi constituunt bonitatem creatam pro obiecto primo, & per se attracto per actus voluntatis diuinæ; vt Deus ab illa aliciatur, & ex complacentia illa operetur; sed alicientia voluntatis non est à bono, vt à termino tantum, sed etiam vt à motiuo: nam obiectum voluntatem mouere, nihil aliud est, quam illam ad operandum alicere: ergo vt consequenter loquantur, tenentur asserere, bonitatem creatam, non solum terminare per se primo actum voluntatis diuinæ, sed etiam mouere ad illum. 59 *Vltima solutio reijcitur 1.* *Secundo.*

Denique reijcitur: ad hoc enim adstruitur à contrarijs Auctoribus bonitas creata pro obiecto primario, & per se atracto à diuina voluntate, vt saluetur in Deo amor amicitiæ respectu creaturæ rationalis de cuius conceptu, est velle amico bonum, quia bonum eius est ex complacentia in illo, sed hæc ratio, qua præcipuè contrarij Auctores mouentur, & suam sententiam suadent, vel probant bonitatem creatam, esse obiectum motiuum voluntatis diuinæ vel non conuincit esse obiectum formale terminatiuum: ergo vel tenentur asserere, bonitatem creatam, per se, & ratione sui mouere voluntatem diuinam, vel negare, illam per se, & ratione sui formaliter terminare. Maior cum consequentia tenet. Minor autem ostenditur primo, velle alicui bonum; quia bonum eius est, & ex complacentia in ipso, non solum importat bonitatem amici, vt terminum amoris, sed etiam vt amoris motiuum: ergo si adstruitur bonitas creata pro obiecto primario inspecto a voluntate diuina, vt saluetur in Deo amor amicitiæ erga rationalem creaturam, de cuius conceptu est velle amico bonum ex complacentia in illius bonitate, constitui debet non solum pro obiecto formali terminatiuo voluntatis diuinæ, sed etiam pro obiecto formali motiuo. 60 *Tertio.* *Minor ostẽditur 1.*

Secundo probatur: inde namque potest illa conditio in amicitia Dei erga rationalem creaturam suaderi, quia ita in amicitia creata contingit: quod nempe homo amicabiliter hominem diligens, vult illi bonum ex complacentia in bonitate amici; sed amicitia creata, non solum respicit bonitatem propriam amici, vt obiectum formale terminatiuum, sed etiam vt formale motiuum: ergo si bonitas creata constituitur pro obiecto primario alicuius actus voluntatis diuinæ, vt in illo ratio amicitiæ saluetur, debet 61 *Secundo.*

alteri, non solum pro obiecto formali terminatiuo, sed etiam pro obiecto formali motiuo.

62 *Confirm.* Quod amplius vrgetur: etenim amicitia vnius hominis ad alium, non subsistit, si amor terminetur ad alium ex complacentia in bonitate amantis, illumque propter se diligat; & tamen iuxta hanc solutionem subsistit amicitia Dei ad creaturam rationalem; quamuis amor Dei à diuina bonitate moueatur: ergo pariter, quamuis amicitia creata destruatur per non terminationem ad bonitatem amici, vt ad obiectum formale terminatiuum, amicitia Dei ad homines, non tolletur ex hac non terminatione. Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur, vt enim Auctores huius solutionis fatentur, amor amicabilis Dei, non respicit bonitatem creatam pro obiecto formali motiuo; sed tantum pro obiecto formali terminatiuo; sed amor iste debet ab aliqua bonitate moueri: omnis enim actus voluntatis petit habere obiectum formale motiuum, & terminatiuum: ergo mouetur à bonitate increata.

§. IV.

Duobus argumentis in contrarium occurritur.

63 *Arg. 1. ex August.* Contra istam conclusionem arguunt Auctores oppositi primo ex Augustino *lib. 11. de Ciuitate Dei cap. 21.* vbi circa illa verba: *Dixit Deus fiat lux, & facta est lux:* & illa: *Vidit lucem quod esset bona*, sic ait: *Si quærimus, quis fecerit, Deus est: si per quid fecerit, dixit fiat, & facta est, si qua refecerit, quia bona est.* Ex quibus verbis tale argumentum conficitur. Iuxta Augustinum Deus fecit lucem, quia bona est; sed ly *quia* non potest aliud genus causalitatis importare, quam alicientis, & mouentis: ergo ex mente Augustini, bonitas creata alicit, & mouet voluntatem diuinam, & consequenter obiectum formale motiuum diuinæ voluntatis, non est sola bonitas increata, sed etiam creata, & abstrahens ab vtraque. Vrgent primo ex Bernardo sermone tertio in die Penthecostes, vbi circà illud Prouerbiorum 16. *Vniuersa propter semetipsum operatus est Dominus*, ait, pro eorum vtilitate, idest, vt ille quidem efficiens sit, hæc finis: ergo sentit, finem Dei benefacientis creaturis esse illis benefacere propter creaturarum vtilitatem.

Confir. 1. ex Bern.

64 *Secundo ex D. Th.* Confirmant, & vrgent secundo ex D. Thoma *lib. 1. Contra Gentes cap. 91.* vbi docet, Deum amare creaturas non per accidens, sed amari per se, vt ibi explicat D. Thomas, est amari, non solum ratione alterius: ergo sentit creaturas à Deo amari, non solum propter bonitatem diuinam, sed etiam propter propriam, & intrinsecam bonitatem. Et *cap. 93.* illis verbis: *Dare autem, non propter aliquod commodum ex datione spectatum, sed propter ipsam bonitatem, & conuenientiam dationis, est actus liberalitatis; Deus igitur est maximè liberalis:* sentit ergo D. Thoma, Deum in largiendo bona creaturis, ab honestate largitionis moueri; sed hæc honestas aliquid creatum est: ergo mouetur à bonitate creata. Et in præsenti *art. 2. ad 2.* docet D. Thomas, id, quod amatur præcisè propter aliud, non amari propriè; vt autem docet *lib. 1. Contra Gentes cap. 91.* Deus propriè amat creaturas: ergo sentit non amari à Deo præcisè propter aliud; & consequenter sentit illas propter ipsarum bonitatem amare.

Tertio ex eodem D. Thom.

65 *Resp. 1.* Respondeo, explicando maiorem: fecit Deus lucem, quia bona est, ly *quia* dicente conditionem, vt a Deo fieret, concedo maiorem: ly *quia* dicente finem amoris, aut efficientiæ actiuæ diuinæ, nego maiorem, & nego minorem, aut suppositum illius, quod nempe, ly *quia* in sensu Augustini aliquod genus causæ importet respectu amoris diuini; nullum enim genus causalitatis importat in hac comparatione, sed conditionem tantum, vt à Deo posset fieri; cum enim Deus Auctor mali esse non possit, vt aliquid fiat à Deo, bonitas necessario requiritur. Vel aliter explicari potest propositio Augustini, Deum nempe fecisse lucem, quia bonam, idest, quia vtilem ad bonum vniuersi, & ad creaturam rationalem, ad quam omnia ordinabat, non ita vt bonitas vniuersi, vel rationalis creaturæ sit finis amoris Dei, vel actionis sumptæ actiuè, sed finis efficientiæ passiuæ, & effectus a Deo facti.

Aliter explicatus Aug.

66 *Explicatur Bern.* Ad primam confirmationem dicatur, nomine finis non intellexisse Bernardum finem *cuius gratia* volitionis diuinæ, sed finem effectum, & finem *cui* vtilitatis; licet enim Deus creaturas omnes diligat ratione bonitatis diuinæ, nulla tamen vtilitas stricta Deo ex creaturis resultat, sed tota vtilitas est ad creaturas productas. Ad secundam confirmationem, concessa maior distinguo minorem: amari per se, est amari non solùm ratione alterius finis particulari, concedo minorem: ratione alterius finis vltimi, & vniuersalis, nego minorem, & consequentiam; ratio autem distinctionis traditæ est multiplex: prima, quia in ordinatione ad finem particularem, non consistit perfectio creaturæ amatæ, v.c. in ordinatione vnius hominis ad alium, non consistit hominis dilecti perfectio; perfectio autem maxima creaturarum consistit in ordinatione ad Deum finem vltimum, & vniuersalem.

Ratio prima distinctionis.

67 Secunda: nam homo diligens hominem v. c. ratione sui, non diligit hominem, vt finem *cui* vtilitatis, sed se ipsum, Deus autem diligens hominem ratione bonitatis diuinæ, diligit hominem, vt finem *cui* vtilitatis; cum Deo nulla stricta vtilitas ex creaturis accrescat; & ideò terminatio amoris Dei ad bonitatem creatam ratione solius bonitatis diuinæ, non tollit, quin creata bonitas per se ametur, bene tamen terminatio amoris ad vnum bonum creatum præcisè ratione alterius, quia vt aliquid per se ametur, saltim requiritur, quod amans illum respiciat vt finem *cui* vtilitas. Tertia, quia bonitas diuina continet eminenter bonitatem creatam; bonitas autem creata non continet aliam eminenter; & ideò amari ratione bonitatis diuinæ, non reddit bonitatem creatam amatam, non per se, sed per accidens; amari autem vnum bonum creatum ratione alterius præcisè, reddit obiectum creatum amatum, non per se, sed per accidens. Et ex his constat solutio ad vltimum testimonium Diui Thomæ. *Secunda* *Tertia.* *Ad vltimum D. Th. constat solutio.*

68 *Ad 2. D. Thom.* Ad secundum, quod sumitur ex *1. Contra Gentes cap. 93.* respondeatur, largitionem diuinam, esse actionem formaliter immanentem; ac per consequens increatam: vnde honestas moralis in Dei largitione reperta, non est quid creatum, sed aliquid increatum; ex quo vlterius fit, vt quamuis voluntas largiendi ab honestate largitionis moueatur, non moueatur ab aliqua forma creata. Vel si admittatur largitionem Dei consistere in actione formaliter transeunte, & illius honestatem esse aliquid creatum, consequenter est asserendum, non moueri voluntatem Dei liberaliter largientis ab honestate in largitione reperta, sed à bonitate diuina, quam concedet largitionis honestas: quod D. Thomas allegato loco explicuit, illis verbis: *Vnde non vult alicui suam bonitatem communicari, ad hoc vt sibi exinde aliquid accrescat; sed quia se ipsum communicare est sibi conueniens, sicut fonti bonitatis:* bonitas ergo diuina quatenus fons bonitatis, & quatenùs illi est conformis bonitas largitionis, est quæ mouet voluntatem diuinam ad elargiendum liberaliter.

69 *Secundo arg.* Secundo sic arguunt: creaturæ sunt amabiles a Deo, & ratione bonitatis propriæ, & bonitatis diuinæ; sed Deus diligit creaturas omni modo, quo sunt diligibiles: ergo amantur ab ipso, non solum ratione bonitatis diuinæ, sed etiam ratione bonitatis creatæ. Illatio est legitima. Minor constat ex infinitate dilectionis diuinæ, quæ, quia infinita est in ratione dilectionis; petit, non solum terminari ad omne obiectum, sed etiam omni modo, & sub omni ratione, qua diligibile est.

Maior ostenditur primo. Maior autem ostenditur primo; non enim repugnat, creatura intellectualem vnum, atque idem obiectum amare ex duplici motiuo, vel totali, vel partiali: ergo pariter, nulla repugnantia erit in eo quod creaturæ diligantur a Deo: tum ratione bonitatis diuinæ: tum etiam ratione bonitatis creatæ, vt ex duplici motiuo, vel totali, vel partiali. Secundo: nam creaturæ habent propriam bonitatem, distinctam a bonitate diuina, quamuis ab illa participatam, & vt ab illa distincta est cum proprietate bonitas: ergo vt sic distincta, est ratione sui amabilis a diuina voluntate. *Secundo.*

70 *Tertio.* Tertio, & explicatur magis: vbi adest obiectum, potentia, & debita obiecti applicatio, nihil aliud desideratur, vt à potentia possit attingi; sed ex parte creaturarum adest bonitas intrinseca, & propria, quæ est obiectum voluntatis, adest debita applicatio ad diuinam voluntatem, nempe diuina cognitio bonitatis creatæ: ergo adest quidquid requiritur, vt ratione sui ametur à diuina voluntati. Quarto creaturæ cognoscuntur à Deo, non solum in se ipso, & ratione veritatis increatæ, sed etiam in se ipsis ratione veritatis creatæ: ergo pariter sunt amabiles à diuina voluntate, non solum in Deo, & ratione bonitatis diuinæ, sed etiam in se ipsis ratione propriæ, & intrinsecæ bonitatis. Patet consequentia primo à paritate rationis. Secundo, quia sicut veritas est obiectum intellectus, ita bonitas est obiectum voluntatis: ergo si intelliguntur à Deo ratione sui, quia habent propriam veritatem, amabuntur etiam à Deo ratione sui, quia habent propriam, & intrinsecam bonitatem. *Quarto.* *Consequentia prob. 1. Secundo.*

71 *Tertio.* Denique: quia nullum inconueniens potest fingi interminatione amoris Dei ad bonitatem creatam ratione sui, quod pari efficacia non militet in terminatione diuinæ intellectionis ad veritatem creatam, vt ad obiectum inmediatum, & formale: ergo si hoc secundum absque inconuenienti conceditur, debet, & primum concedi. Denique potest maior argumenti probari: omnis enim perfectio physica, vel moralis, quæ in creaturis reperitur, conuenit formaliter Deo, si in suo conceptu formali non dicit imperfectionem; sed honestas sumpta à bonitate creata amata ratione sui, reperitur in creatura rationali; & aliàs in suo conceptu formali non dicit imperfectionem: ergo reperitur in Deo; & consequenter bonitas creata est amabilis à Deo ratione sui. *Quinto prob. Maior principalis.*

72 *Respond.* Respondeo, negando maiorem: licet enim creaturæ amabiles sint à Deo; non tamen possunt amari per actum voluntatis diuinæ primo ad illas terminatum: ac proinde non possunt ratione sui amari à voluntate diuina, sed solum ratione diuinæ & increatæ bonitatis. Ad primam probationem maioris, prætermisso *Ad 1.*

probatio-nem maioris. so antecedenti, nego consequentiam: repugnantia namque in amore creaturarum à Deo ratione propriæ bonitatis, non sumitur ex eo, quod vnus, atque idem actus nequeat duplex motiuum adæquatum, aut inadæquatum habere, sed quia diuinæ formalitates nequeunt specificari, aut finalizari ab entitate creata. *Ad 2.* Ad secundam, concesso antecedenti, nego consequentiam: nam esto bonitas creata petat esse ratione sui amabilis ab aliqua voluntate; non tamen petit, nec potest amari ratione sui à voluntate diuina ob rationem assignatam.

73 *Ad 3.* Ad tertiam distinguo maiorem: vt possit attingi à potentia primario, vel secundario, ratione sui, vel ratione alterius, concedo maiorem: primario, & ratione sui, subdistinguo maiorem: si obiectum sit proportionatum, vt ratione sui, & primario à tali potentia attingatur, concedo maiorem: si hac proportione careat, nego maiorem & concessa minori, nego consequentiam; quia licet bonitas creata sit attingibilis à voluntate creata primario, & ratione sui, tanquam obiectum formale, à diuina voluntate non potest primario amari motiuè, aut terminatiuè, ob rationem assignatam, sed tantum; vt obiectum secundarium; & ideò, quamuis bonitas creata applicetur diuinæ voluntati per diuinam cognitionem, non potest ab illa diligi ratione sui, sed tantum ratione bonitatis diuinæ; quia sic, & non aliter est amabilis ab ipsa.

74 *Ad 4.* Ad quartam; nego antecedens, vt enim voluntas diuina solum potest à bonitate increata moueri, & ad bonitatem creatam, non nisi ratione diuinæ bonitatis potest terminari, ita intellectus diuinus solum potest ab increata veritate moueri, ad creatam autem veritatem solum secundario ratione increatæ veritatis primario cognitæ terminari.

Ad 5. Ad vltimam probationem, concessa maiori, nego secundam partem minoris: honestas enim immediatè terminata ad creatam bonitatem, vt ad obiectum formale motiuum, aut terminatiuum, finalizatur, specificatur, & dependet ab illa; dependentia autem, maxima imperfectio est; ac per consequens reperiri nequit in Deo honestas moralis ad bonitatem creatam terminata, vt ad obiectum formale, & primarium.

75 *Obijcies.* Sed contra istam solutionem obijciunt: quod diuinus amor terminetur ad bonitatem creatam, vt ad obiectum formale, & primarium, motiuum, aut terminatiuum non dicit aliquam imperfectionem: ergo falso nititur fundamento tota solutionis doctrina; & consequenter bonitas creata potest primario, & ratione sui formaliter amari à diuina voluntate. Consequentia ex dictis tenet. *Antecedens ostenditur I.* Antecedens autem ostenditur primo: nam etiam si Deus amet creaturas solum ratione bonitatis diuinæ, eius tamen amor dependet à creaturis ad minus terminatiuè; cum talis amor absque creaturis dilectis existere nequeat in Deo; & tamen hæc dependentia imperfectionem non dicit: ergo quamuis primo per se formaliter, & ratione sui terminetur ad bonitatem creatam; ac proinde ab illa dependeat, non sequitur imperfectio.

76 *Secundo.* Secundo, nam vbi dependentia in entitate non est, nulla imperfectio inuenitur; sed quamuis amor diuinus primario terminetur ad bonitatem creatam, & ab illa moueatur ratione sui, nihilominus non ponitur dependentia in entitate, sed tantum in terminatione subconceptu terminationis; nam quàuis Deus amet creaturas ob illarum bonitatem, nihil entitatis accrescit illius amori: ergo in eo quod amor diuinus terminetur formaliter, & primario ad bonitatem creatam, & ab illa ratione sui moueatur, nulla in amore diuino constituitur imperfectio. *Tertio.* Tertio: nam dependentia amoris ab obiecto, vt à fine, non est propriè dependentia ab illo, vt a causa proprie tali, sed est largè dependentia ab illo, vt a puro termino; sed dependentia hæc impropria a creatura tanquam a termino puro, nulla est imperfectio: ergo terminatio primaria ad bonitatem creatam, vt ad obiectum formale motiuum, & terminatiuum, non dicit imperfectionem. *Quarto.* Quartò, nam primario terminari ad bonitatem creatam, non aliam dependentiam importat, nisi tantum vt a conditione; sed quod aliquid creatum sit conditio, vt aliquid diuinum existat, imperfectionem non dicit; etenim possibilitas creaturarum est necessaria conditio, vt existat omnipotentia diuina: ergo in eo quod amor Dei a bonitate creata moueatur, & ad illam primo, per se, & formaliter terminetur, non dicit imperfectionem.

77 *Quinto.* Denique idem antecedens probatur: omnipotentia diuina habet pro obiecto formali primario motiuo, aut terminatiuo creaturas vt non implicantes; & tamen hoc imperfectio in omnipotentia non est: ergo pariter, non erit in amore imperfectio, primario terminari ad bonitatem creatam; vt ad obiectum formale. Illatio tenet a paritate rationis: si namque imperfectio non quod, diuina potentia aliquid creatum habeat pro obiecto formali, cur debet imperfectio censeri in amore diuino, bonitatem creatam habere pro obiecto formali?

Maior prob. I. Maior autem probatur primo: nam omnipotentia diuina, vtpotè potentia effectiua, respicit pro formali obiecto factibile in quantum tale; sed nihil increatum habet rationem factibilis: ergo nihil increatum est illius obiectum formale; & consequenter illius obiectum formale, erunt creaturæ possibiles, quatenus non implicantes.

Secundo. Deinde suaderi potest: etenim quæcumque potentia potest cognosci quidditatiuè, non cognito nisi tantum illius obiectio formali, & primario, licet ad sui compresionem etiam termini materialis cognitionem exposcat; sed omnipotentia vt talis, non potest cognosci quidditatiuè, non cognitis possibilibus, saltim sub ratione communi possibilis, aut non implicantis: ergo creaturæ sub hac ratione sunt obiectum Omnipotentiæ formale.

78 *Resp. ad I. prob.* Respondeo, negando antecedens. Ad primam illius probationem nego maiorem: nec ex eo, quod amor terminatus ad creaturas materialiter sine illius esse nequeat, sequitur, quod dependeat ab illis: vnum namque non posse existere sine alio, non semper ex dependentia prouenit, sed quandoque ex sola connexione, vt constat in Relatiuis, quorum vnum sine alio nequit existere. Et tamen relatiuum a correlatiuo non dependet; cum sint simul natura, & cognitione. Constat etiam in diuina omnipotentia, quæ non potest existere sine possibilitate creaturarum, vt frequentior, & vera sententia tenet; & tamen non dependet ab illis: ac proinde ex eo, quod amor liber, efficax creaturarum sub ratione amoris liberi, sine creaturis non detur, male à contrarijs infertur, quod dependeat a creaturis, ad quarum bonitatem materialiter terminatur.

79 *Ad 2.* Ad secundam, concessa maiori, nego minorem: non enim stat, amorem ab obiecto moueri ratione sui, & ab illo non dependere in entitate, & realitate. Tum: quia moueri ab obiecto, est finalizari ab illo; finis autem non influit, nisi in id, quod ab efficiente causatur; causalitas verò efficiens, est ad dandum esse effectui; ac proinde non stat, dependere a fine, & non dependere in esse. Tum etiam; quia actus, qui mouetur ab obiecto ratione suæ bonitatis, specificatur ab illo; specificari autem, est accipere speciem, & consequenter est accipere entitatem.

Ad 3. Ad tertium nego maiorem: etenim causa finalis, est cum proprietate causa, vt superius arguebamus: imò in sententia probabili, inter omnia causarum genera præcipuum obtinet locum: cum ergo actum voluntatis ab obiecto moueri, sit ab illo finalizari, est propriè ab illo dependere, & causari. Quod autem concursus puri termini ad rationem finis non sufficiat, constat in correlatiuis, quorum vnum ad alterum comparatur vt terminus; & tamen vnum alterius finis non est: aliàs simul natura non essent.

Ad 4. Et ex his, ad quartam probationem nego maiorem: existentia namque conditio est ad efficiendum, applicatio agentis ad passum, conditio est, vt agens agat, apprehensio boni conditio est, vt bonum moueat; & tamen nihil horum obtinet rationem finis: concursus ergo finalis non est tantum conditionis.

80 *Ad vltimam, & 5. prob.* Ad vltimam, nego maiorem: etenim in veriori sententia, omnipotentia diuina, non est attributum distinctum ab intellectu diuino, aut diuina voluntate; & consequenter non potest habere obiectum formale distinctum ab obiecto intellectus diuini, aut diuinæ voluntatis; voluntas autem, & intellectus diuinus non specificantur a veritate, & bonitate creatis: ac proinde, nec omnipotentia diuina potest ab illarum possibilitatem specificationem recipere.

Ad 1. probationem maioris. Ad primam probationem maioris, nego maiorem: nam diuina omnipotentia non habet rationem factiuæ, ex conceptu suo essentiali, & specifico, sed rationem volitiuæ, si est idem cum voluntate, vel rationem intellectiuæ, si est idem cum intellectu. Vnde ratio factiuæ, & productiuæ est quædam denominatio secundaria præstita ab entitate intellectus, aut voluntatis; denominatio autem secundaria ab aliqua entitate proueniens, non habet specificatiuum distinctum ab specificatiuo entitatis: alias esset non eadem, sed distincta essentia: ac proinde, quamuis potentia effectiua, quæ ex suo primario conceptu rationem effectiuæ sortitur; speciem sumat a factibili, & producibili, hæc specificatio diuinæ omnipotentiæ non competit.

81 *Ad 2.* Ad secundam, distinguo maiorem: si potentia habeat vt sibi essentialem denominationem primario cum aliquo extremo connexam, nego maiorem: si talem denominationem non habeat, concedo maiorem: & concessa minori, nego consequentiam: nam omnipotentia diuina habet vt sibi essentialem denominationem factiuæ, sine qua cognita, non potest illius essentia cognosci; hæc autem denominatio primario, & per se connectitur cum creaturis possibilibus sub communi ratione possibilis; & consequenter non potest cognosci sine illi cognitis sub hac communi ratione. Ex quo vlterius fit, vt non possit omnipotentia quidditatiuè cognosci, non cognitis possibilibus sub ratione communi possibilia, & non implicantis fieri.

82 *Instabis I.* Sed instabis primo, omnipotentia sub denominatione factiuæ, & productiuæ comparatur ad rationem communem possibilis, & non repugnantis primario, & vt ad terminum formalem, vt admittitur in hac solutione: ergo sub hac denominatione specificatur a creaturis sub ratione illa communi, & conse-

quenter etiam amor creaturarum sub hac denominatione speciem sumet ab illis. *Secundo,* Secundo, nam sententia docens, omnipotentiam diuinam esse attributum ab intellectu, & voluntate distinctum, est in via Diui Thomæ probabilis, vt constat ex Diuo Thoma *infra quæstione 25. articulo 1. ad quartum* in prima argumenti solutione; sed ista sententia admissa, debet necessario concedi, specificari à creaturis possibilibus, vt ab obiecto formali: ergo eadem probabilitate, qua gaudet præfata sententia, concedenda est huiuscemodi specificatio. Probatur minor: in allegata sententia, omnipotentia est attributum ex primario conceptu productiuum, & factuum: ergo debet specificari a factibili, & producibili; sed nihil increatum habet rationem factibilis: ergo à nullo increato potest specificari; & consequenter specificatur a creaturis possibilibus sub ratione communi possibilis, aut non implicantis.

83 *Respond. ad 1.* Respondeo ad primam replicam, distinguendo antecedens: primario, & vt ad terminum formalem denominatiuum, concedo antecedens: vt ad terminum formalem entitatis omnipotentiæ, nego antecedens, & consequentiam: quia vt ab illo termino omnipotentia sumeret speciem, debebat comparari ad illum primario sub conceptu essentiæ, & entitatis, & non solum sub conceptu, & munere denominationis.

Ad 2. Ad secundam, concessa maiori, nego minorem. Ad probationem, concesso antecedenti, nego consequentiam; nam licet factiuum per se ordinatum ad terminum vt factibilem, specificetur ab illo; factivum tamen non ordinatum ad terminum, nec illi, vt fini subordinatum; sed illum sibi subordinans, non specificatur à termino producibili: & quia omnipotentia diuina, non ordinatur ad creaturas producibiles, nec illis subordinatur, sed creaturæ subordinantur ipsi: fit consequens, quod non specificetur ab illis; sed specificatur virtualiter à diuina essentia, vt est ratio producendi creaturas, & prout est finis illarum, qua ratione potest dici producibilis vt *quo*; & quamuis respectu huius denominationis comparetur essentia diuina vt *quo*, in ordine tamen ad specificandam omnipotentiam vt *quo*, & vt *quod* comparatur: & ratio est; nam creaturæ producibiles, possunt, & petunt subire denominationem producibilis vt quod, non tamen possunt à diuina essentia constituit vt *quod* specificantes diuinam omnipotentiam, quæ ex conceptu entis à se habet, quod sit incausabilis; & ideò, quoad rationem specificationis sistit in diuina essentia, vel est ratio producendi creaturas, vt in specificante, nedum vt *quo*, sed etiam vt *quod*.

§. V.

Cætera argumenta diluuntur.

84 *Tertio arguit.* TErtio arguitur bonitas increata non alicit voluntatem diuinam ad amorem creaturarum secundum conceptum bonitas increatæ: ergo vt sic non est obiectum motiuum voluntatis diuinæ vt diligentis creaturas; & consequenter Deus vt diligens creaturis ab illarum bonitate mouetur. Prima consequentia ex antecedenti colligitur. Secunda est manifesta: prout enim creaturas diligit, habet aliquod motiuum: ergo si non mouetur à bonitate increata secundum conceptum bonitatis increatæ, necessario est asserendum, moueri à bonitate creata. Antecedens autem probatur: eatenus bonitas Dei mouet ipsum ad amorem creaturarum, quatenus ad creatura comparatur vt finis, & creaturæ ad ipsum vt media; sed creaturæ non comparantur vt media, nec rationem medij sortiuntur in ordine ad bonitatem increatam secundum conceptum intrinsecum increatæ bonitatis: ergo sub hoc conceptu non alicit voluntatem diuinam ad amorem creaturarum. Maior constat ex D. Thoma *in præsenti art. 2. ad secundum*, vbi inde probat, voluntatem diuinam, nullatenus à creaturis moueri, sed adæquatè à propria bonitate, quia in his, quæ volumus propter finem, tota ratio mouendi est finis; creaturæ autem à Deo solum amantur vt media; & ideò ab illis non mouetur, sed solum à bonitata increata, quæ est finis; & ratio est clara: nam motiuum voluntatis est finis: ergo si diuina bonitas mouet Deum in amore creaturarum, comparatur ad hunc amorem vt finis, & creaturæ attinguntur vt media.

85 *Minor suadetur primo.* Minor autem ostenditur primo nam creaturæ eatenus sortiuntur rationem medij in ordine ad Deum, quatenus ordinantur ad illius gloriam, & honorem extrinsecum; sed gloria extrinseca Deo, vel illius honor extrinsecus, non est aliquid increatum, sed creatum: ergo creaturæ non habent rationem medij in ordine ad diuinam bonitatem, secundum conceptum intrinsecum. *Secundo.* Secundo, nam eatenus aliquid sortitur rationem medij, quatenus conducit ad finis consequutionem aut illius assecuti perfectionem, aut conseruationem, sed creaturæ non conducunt ad assecutionem bonitatis increatæ secundum conceptum intrinsecum, nec ad eius prout sic conseruationem, aut perfectionem; nam bonitas increata Dei non dependet à creaturis, nec in sui prima existentia, nec in sui conseruatione, nec in aliqua intrinseca perfectione: ergo non habent rationem medij in ordine ad increatam bonitatem secundum conceptum intrinsecum; & consequenter bonitas increata prout sic non alicit, nec mouet voluntatem diuinam ad amorem creaturarum. Denique suadetur minor: etenim amor mediorum, necessarius est supposito amore finis, vt finis, vel media ad illum finem non sunt; sed Deo necessario amanti bonitatem increatam secundum conceptum intrinsecum non conuenit amor creaturarum necessariò, sed liberè: ergo creaturæ non habent rationem medij respectu diuinæ bonitatis secundum conceptum intrinsecum. *Tertio.*

Hoc argumentum non solum à nobis, sed etiam à contrarijs est soluendum; nam quamuis contrarij teneant, Dei bonitatem non esse adæquatum motiuum omnis volitionis diuinæ, sed aliquem actum voluntatis diuinæ adæquatè, vel saltim inadæquatè moueri a bonitate creata; omnes tamen fatentur, Deum quidquid vult, velle propter suam bonitatem vt finem saltim mediatum, & per modum imperantis: nam amor creaturarum, quamuis ab illarum bonitate moueatur, non tamen tanquam ab vltimo fine, sed tanquam à fine proximo ordinato ad diuinam bonitatem tanquam ad vltimum finem; ac proinde necessario est asserendum, Deum in omni actu voluntatis propter se operari vt finem. Constatque ex illo Prouerbiorum 16. *Vniuersa propter semetipsum operatus est Dominus*. Cæterum in explicando qualiter diuina bonitas, & sub qua ratione, rationem finis sortiatur per respectum ad creaturas, non est vna omnium sententia. 86 *Hoc argumenti etiam premit aduersarios.*

Albiz *tract. 2. disput. 8. sect. 1. num. 15.* censet, eatenus Deum propter se operari vt finem quatenus vult omni, quæ ad extra producit, ordinari tanquam ad vltimum finem ad diuinam bonitatem, non quia bonitas diuina Dei voluntatem ad amorem omnium aliciat, refertque in sui fauorem D. Thomam *in 2. distinct. 2. quæst 2. art. 2.* in arg. *sed contra*, & *in hac 1. p. q. 44. art 4. quæst. 65. articul. 2.* & in hac quæstione *art. 5.* vbi negat, voluntati diuinæ esse assignabilem causam efficientem, vel finalem, nisi tantum obiectiuè; non enim vult vnum, quia vult aliud, vult tamen, vnum esse propter aliud. Et ex his ad argumentum respondet, Deum non ideò velle creaturas, quia vult sibi suam bonitatem intrinsecam, sed quia se, & bonitatem suam vult creaturis, & assequi ab illis; licet autem Deus sibi necessario velit bonitatem increatam, ad illamque vt bonam Deo nihil creaturæ conducant; non tamen vult necessario suam bonitatem creaturis, & ad illam quatenus creaturis bonam, & vt assequendam ab illis ipsæ creaturæ conducunt. 87 *Prima argumenti solutio est Patris Albiz.*

Hæc tamen solutio non euacuat difficultatem positam: nam licet voluntas diuina ex parte sui non habeat causam efficientem, nec finalem, sed solum ex parte effectuum, vt docet D. Thomas in allegatis locis; habet tamen rationem finalem, idest obiectum talis conditionis, quod si ab illa realiter distingueretur, realiter illam finalizaret, & moueret, quod docet D. Thomas *in præsenti artic. 2. ad secundum*, illis verbis: *Vnde, cum Deus alia à se non velit nisi propter finem, qui est sua bonitas, vt dictum est, non sequitur, quod aliquid aliud moueat voluntatem eius, nisi bonitas sua*; sed doctrina traditæ solutionis non assignat motiuum virtuale, aut rationem finalem voluntatis diuinæ ex parte sui, sed tantum causam finalem, ex parte effectuum volitorum ab ipsa: ergo non euacuat argumenti difficultatem, quę de ratione motiua non solum ex parte effectuum, sed etiam ex parte diuinæ voluntatis procedit. 88 *Contra.*

Secundo respondet, Deum sibi ipsi esse finem, & non solum creaturis, non quidem vt consequendum à se per ipsum, sic enim respectu sui non est finis, sed vt consequendum à se per creaturas, quod explicat exemplo patris intendentis filio beneficium: nam beneficium intentum non solum est finis filio; sed etiam est finis patri, non ab ipso per se consequendum, sed consequendum à Patre medio filio. Sed non placet hæc solutio; aduersatur enim doctrinæ D. Thom. *infra quæst. 44. articul. 4. ad finem corporis*, ibi: *Sed primo agenti, qui est agens tantum, non conuenit agere propter acquisitionem alicuius finis, sed intendit solum communicare suam perfectionem, quæ est eius bonitas*: & in solutione ad primum illis verbis: *Ideo Deus solus est maximè liberalis, quia non agit propter suam vtilitatem, sed solum propter suam bonitatem*: ergo iuxta D. Thom. Deus, qui est agens primum, & nullo indigens ad sui existentiam, non agit propter se finem, vt acquirendum, sed propter se finem vt communicandum creaturis. 89 *Alia solutio eiusdem Auctoris* *Contra.*

Quare his omissis solutionibus, vel ad resolutionem nostram reductis. Ad argumentum respondeo, negando antecedens. Ad probationem distinguo maiorem: vt finis consequendus, aut perficiendus per creaturas, nego maiorem: vt finis participandus, cõmunicandus, & imitandus, concedo maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: nam licet bonitas increata, non sit finis consequendus per creaturas, aut per illas intrinsecè perficiendus; est tamen finis communicandus creaturis, ab illis participandus, & imitandus, & bonitas increata vt participanda à creaturis, non vt ab illis perficienda est, quæ mouet voluntatem diuinam, vt docet Diuus Thomas verbis proximè allegatis. 90 *Vera solutio argumenti.*

Et

91 *Ad 1. minoris prob.* Et ex his primam minoris probationem, quatenus distinctionis traditæ obstare potest, dicatur; quod licet creaturæ sortiantur rationem medij in ordine ad gloriam, & honorem Dei extrinsecum; iste tamen honor à Deo diligitur ratione bonitatis increatæ vt participabilis, & imitabilis: ac proinde licet ex parte effectus creaturæ ordinentur ad illum, non tamen mouet interiorem Dei affectum, sed tota ratio mouendi est bonitas increata.

Ad 2. Ad secundam minoris probationem dicatur, veram esse maiorem de fine dependente à medijs, & per illa consequendo; falsum autem de fine participando, & imitando.

Ad 3. Ad vltimam distinguo maiorem: supposito amore finis dependentis à medijs, concedo maiorem: independentis ab illis, nego maiorem: & concessa minori, distinguo consequens distinctione maioris; solum enim sequitur, Deum non esse finem creaturarum, dependentem à creaturis, aut indigentem illis; non autem sequitur non esse finem imitandum, communicandum, & participandum.

92 *Insurges primo.* Sed opponas aduersus solutionem istam primo; nam de ratione medij, est, quod conducat ad finem: ergo si creaturæ nullam habent conducentiam ad Deum, non sunt media in ordine ad illum, nec Deus illarum finis. *Secundo.* Secundo, nam Deus, vt in nostra solutione fatemur, mouet ad amorem creaturarum vt illis communicandus, & ab illis participandus; sed Dei communicatio, aut eius participatio aliquid creatum est: ergo non mouet Deus ad amorem creaturarum ratione bonitatis in creaturæ, sed ratione alicuius creati.

93 *Resp. ad 1. replicam.* Respondeo ad primam replicam, in medijs duplicem respectum ad finem reperiri, dependentiæ à fine in ordine intentionis, quatenus in illo ordine amantur ratione finis, & conducentiæ, & causalitatis finis in ordine executionis: creaturæ autem in ordine ad Deum non sunt media sub vtraque ratione, sed tantum sub prima: quatenus diliguntur ratione bonitatis diuinæ; quia tamen bonitas diuina est omnino à creaturis independens, non habent respectu illius habitudinem conducentiæ, aut habitudinem causæ.

Ad 2. Ad secundam dicatur, communicationem Dei sumptam actiuè, hoc est, ex parte creaturæ Deum participantis, esse aliquid creatum: acceptam autem passiuè, hoc est, ex parte Dei communicati, esse aliquid increatum, & sumptam secundo modo mouere voluntatem diuinam.

Quartū argumentum. Quarto arguitur: in Deo non solum inuenitur amor sui, sed etiam virtutes morales, v. c. iustitia, & misericordia; sed si omnis actus voluntatis diuinæ specificaretur a bonitate increata, tales virtutes non subsisterent in ipso, sed solum dilectio sui: ergo non omnis actus voluntatis diuinæ specificatur à bonitate increata, sed aliquis à bonitate creata. Minor, in qua sola est posita difficultas, ostenditur primo: nam obiectum misericordiæ est aliena miseria vt subleuanda; obiectum autem iustitiæ est alienum ius vt seruandum: ergo si inuenitur in Deo honestas misericordiæ, & iustitiæ, actus voluntatis diuinæ ius alienum vt seruandum, & miseriam alienam vt subleuandam respiciunt. Secundo probatur: nam diuina bonitas specificat amorem, quo Deus se diligit, ergo si omnis actus voluntatis diuinæ Dei bonitatem habet pro obiecto formali, & specificatiuo, omnis actus voluntatis diuinæ erit dilectio Dei, & consequenter in diuina voluntate non erunt honestates aliarum virtutum formaliter.

95 *Confirm.* Confirmatur, merita vt remuneranda mouent voluntatem diuinam: ergo actus remuneratorius diuinus specificatur à meritis. Consequentia tenet primo: nam actus remuneratiuus specificatur ab eo, quod mouet voluntatem præmiantis. Tum etiam, quia si aliqua repugnantia inuenitur in eo, quod voluntas diuina specificetur à bonitate creata, etiam militat in eo, quod ab illa meritoriè moueatur. Antecedens autem suadetur: nam causalitas meritoria non refertur immediatè ad præmium, sed ad voluntatem præmiantis illam inclinando ad præmiandum, & illa mediante ad præmium: ergo merita nostra apud Deum mouent eius voluntatem.

96 *Ad 1. probationem minoris resp.* Respondeo, concessa maiori, negando minorem. Ad cuius primam probationem dicatur, respectu iustitiæ, & misericordiæ creatæ obiectum motiuum, & formale, esse miseriam alienam, & ius alienum seruandum; quia ob suì limitationem non repugnat ab illis specificari, & moueri à bonitate creata; respectu autem misericordiæ, & iustitiæ diuinæ non ita, ob rationes assignatas, sed misericordia diuina mouetur à diuina bonitate, prout est ratio miserendi, & iustitia ab eadem bonitate, prout est Deo ratio præmiandi, quod præstat diuina bonitas, prout continet eminenter honestates obiectiuas misericordiæ, & iustitiæ. *Ad 2.* Et ex his ad secundam minoris probationem dicatur, bonitatem diuinam specificare dilectionem Dei prout Deo bonam, & conuenientem absolutè. Cum quo bene stat, vt considerata, prout est ratio miserendi, specificet actum misericordiæ, & considerata prout ratio remunerandi, actum iustitiæ specificet.

97 *Ad cōfir. resp. PP.* Ad confirmationem PP. Salmanticenses *in præsenti artic. 5. animaduersione prima*, respondent, negando antecedens. Ad cuius probationem distinguunt antecedens: illudque concedent in ordine ad voluntatem creatam, negant autem in ordine ad voluntatem diuinam: respectu Dei vt præmiantis, & illius volitionis actiuè consideratæ nulla a meritis creatis causalitas exercetur, sed tota illorum causalitas est comparatione præmij, quatenus Deus vult, quod gloria, v. c. sit effectus meritorum. Hæc tamen solutio, nisi ad nostram reducatur, non placet. Tum, quia causa moralis non potest exerceri; nisi aliquo modo moueat voluntatem præmiantis: ergo vel respectu Dei causa meritoria non datur, vel aliqua ratione mouet eius voluntatem. Tum etiam: nam largitio præmij, vt præmij, est actus iustitiæ in Deo, vel commutatiuæ, vel distributiuæ; sed nisi aliqua ratione voluntas moueatur à meritis, non potest honestas iustitiæ subsistere: ergo diuina voluntas a meritis nostris aliqua ratione mouetur. *Salmanticenses.* *Contra 1* *Secundo.*

Tum denique: vt enim tractatu de prædestinatione docuimus cum frequentiori Thomistarum sententia, in ordine prædestinationis datur duplex actus in voluntate diuina, vnus spectans ad ordinem intentionis omnino liberalis, & gratuitus, alter pertinens ad amorem executionis, qui formaliter liberalis non est, sed iustitiæ; sed duplex iste actus saluari nequit in Deo, nisi actus executionis aliqua ratione a meritis iustorum moueatur: ergo actus voluntatis diuinæ aliqualiter mouetur a meritis. Probatur minor: actus pertinens ad ordinem intentionis obiectiuè terminatur ad gloriam vt coronam, & effectum meritorum, vt ibidem cum frequentiori sententia docuimus; & tamen quia merita non supponit, nec ab illis vlla ratione mouetur, actus iustitiæ non est: ergo si actus executiuus nullatenus mouetur a meritis, actus iustitiæ non erit, quamuis obiectiuè attingat gloriam vt coronam, & effectum meritorum. 98 *Tertio.*

Vnde ad confirmationem respondeo, merita considerari posse dupliciter, primo in se ipsis, secundo vt in diuina bonitate contenta, quatenus est ratio præmiandi: primo modo inspecta, non influunt in actum voluntatis diuinæ actiuè consideratam, sed tantum obiectum illius: sub secunda autem consideratione virtualiter mouent voluntatem diuinam; & ideò diuina voluntas mota a meritis, vt contentis in diuina bonitate sortitur honestatem iustitiæ, quod allegati Patres meo iudicio non negabunt, sed tantum, quod merita in se ipsis inspecta aliqua ratione causent actum voluntatis diuinæ, quod verissimum est: nam actus voluntatis Dei actiuè consideratus a meritis dependere tamquam a causa morali, maxima imperfectio est, quidquid in contrarium aliqui Recentiores existiment; etenim causa moralis verè, & propriè causa est: ergo dependentia ab illa, verè, & propriè est dependentia; ac per consequens imperfectio. 99 *Vera solutio.*

Sed oppones primo, merita nostra non solum vt in Dei bonitate contenta eminenter, sed etiam vt in se ipsis moraliter influunt in præmium; & tamen vt in se ipsis in diuinam voluntatem actiuè inspectam non influunt: ergo datur influxus, in præmium absque influxu in voluntatem præmiantis. Secundo, merita vt in Dei bonitate contenta, non habent rationem meriti; cum diuina bonitas meritum esse non possit: ergo si solum mouent, vt in Dei bonitate contenta, non mouent diuinam voluntatem vt merita; consequenter non saluatur honestas iustitiæ in diuina voluntate. 100 *Oppones primo.* *Secundo.*

Tertio: nam sicut merita mouent Dei voluntatem, vt præmiet: ita demerita mouent diuinam voluntatem, vt puniat; sed demerita non mouent, vt in Dei bonitate contenta, sed in se ipsius inspecta: ergo idem est dicendum de meritis. Probatur minor, demerita, vtpotè moraliter mala, non continentur in diuina bonitate: ergo mouere non possunt vt in Dei bonitate contenta. *Tertio.*

Respondeo ad primam instantiam, concessis maiori, & minori, distinguendo consequens: absque influxu in voluntatem præmiantis præstito ab eodem sub eadem consideratione ob incapacitatem in tali voluntate repertam, concedo consequentiam: præstito ab eodem saltim sub consideratione diuersa, nego consequentiam: nam istius influxus non est in tali voluntate incapacitas. Ad secundam distinguo antecedens: formaliter, concedo antecedens: eminenter, nego antecedens: & sub eadem distinctione consequentis, concedo, & nego consequentiam: vt autem in diuina voluntate honestas iustitiæ saluetur, sufficit moueri à bonitate diuina, vt eminenter merita continente, cum ex hac sola motione sufficienter distinguatur à quauis alia virtute. 101 *Resp ad primam.* *Ad 2.*

Ad tertiam, concessa maiori, nego minorem: ad illius probationem dicatur, dupliciter posse considerari demerita, vno modo entitatiuè, alio modo secundum honestatem obiectiuam, sub qua iustitiam punitiuam specificant: primo modo inspecta, sunt mala; ac per consequens non contenta in diuina bonitate: secundo autem modo sumpta, non sunt mala, sed bona obiectiuè: nam sicut Deus entitatiuè suprema bonitas est, prout autem terminat odium, obiectiuè malus est; ita demerita entitatiuè sunt mala; prout autem iustitiam punitiuam specificant, obiectiuè bona sunt: ac per consequens sic sumpta, possunt in diuina bonitate eminenter contineri, & prout sic contenta Deum ad vniendum mouere. Maneat ergo adæquatum obie- 102 *Ad 3.*

obiectum primarium, & specificatiuum voluntatis diuinæ tam motiuum, quam terminatiuum, esse solam bonitatem increatam. Sub qua autem consideratione voluntatem Dei specificet, an scilicet prout est bonitas solius naturæ diuinæ, an verò prout ambit copulatiuè naturam, & cæteras perfectiones diuinas: an autem prout est per transcendentiam rationis, naturæ, & attributis communis? Quod resoluendum restabat, tria hæc possunt sustineri probabiliter, quia tamen *supra quæst.* 14. eadem quæstio disputatur, de specificatiuo intellectus diuini, ideò ab illius disolutione abstinemus.

§. VLTIMVS.

Corollaria praecedentis doctrinæ.

103 *Infertur primo. Probatur de causa efficienti Physica.* EX dictis in discursu disputationis colligo primo, voluntatis diuinæ actiuè consideratæ, nullam causam formaliter posse dari, quod docet D. Thom. *in hac quæstione art* 5. Et patet de causa efficiente Physica, etenim voluntas diuina, vt potentia, & actus primus solum posset efficienter a natura diuina causari per realem dimanantionem; ab hac autem non potest causari realiter, cum ab illa non distinguatur: ergo à nullo potest physicè efficienter causari. Deinde sumpta pro actu secundo, si causam efficientem haberet, illa esset diuina voluntas, sumpta vt potentia, & actus primus, vel vnus actus esset causa alterius actus, quemadmodum in nobis contingit; nam electio ab intentione causatur, & intentio, & electio realiter à voluntate nostra eliciuntur; sed actus voluntatis in Deo non causatur realiter à diuina voluntate, nec electio ab intentione, vel vnus actus ab alio: ergo voluntas diuina per modum actus secundi causam Physicam efficientem non habet.

104 *Minor pro vtraque parte suadetur primo. Secundo.* Minor pro prima parte constat ex dictis, nam inter effectum, & causam realiter influentem, realis distinctio requiritur; sed actus, & potentia volitiua in Deo realiter non distinguuntur; ergo actus voluntatis à diuina voluntate non potest causari realiter. Pro secunda parte eadem ratione suadetur: vnus enim actus voluntatis in Deo non distinguitur ab altero realiter: ergo vnus ab altero non causatur realiter efficienter. Deinde probatur ratione Diui Thomæ in articulo citato; sic enim comparantur intentio, & electio in voluntate, sicut assensus principiorum, & assensus conclusionem se habent in intellectu; sed intellectus, diuinus vnico, & eodem actu cognoscit conclusiones, & principia, & ideò assensus conclusionis non causatur realiter ab assensu principiorum: ergo voluntas diuina vnico, & eodem actu attingit finem, & media; ac per consequens electio mediorum, non potest realiter ab intentione finis causari.

105 *Probatur de causa finali. Antecedens pro 1. parte suadetur Pro 2. ostenditur 1. Secundo.* Quod autem voluntas diuina, aut per modum actus primi, aut per modum actus secundi causam finalem realiter causantem non habeat. Probatur, non enim causatur finaliter à bonitate diuina, nec à bonitate creata: ergo à nullo causatur in genere causæ finalis. Antecedens pro prima parte ratione facta suadetur: nam inter causam finalem, & effectum realis distinctio requiritur; cum causa finalis sit verè, & propriè realis causa; sed voluntas diuina non distinguitur realiter à diuina bonitate: ergo non causatur ab illa realiter in genere causæ finalis. Pro secunda parte ostenditur primo: nam dependere ab aliquo creato vt à fine, maxima imperfectio est: ergo talis dependentia relegari debet à diuina voluntate. Secundo; nam finis, & causa efficiens sibi innicem correspondent, & in effectu coincidunt; sed voluntas diuina causam efficientem non habet: ergo nec causam finalem.

106 *Tertio.* Tertio; quia namque omnis diuina formalitas est identicè primum principium efficiens, nulla potest à creatura vt ab efficiente procedere; sed omnis diuina formalitas est identicè vltimus finis: ergo nulla potest à creatura causari finaliter. *Quarto* Denique; nam ratio entis à se non minus causam finalem, quam efficientem excludit; sed voluntas diuina, tam per modum actus primi, quam per modum actus secundi, est formaliter ens à se: ergo sicut hac rationem non potest ab aliquo creato, vt ab efficiente producere, ob eandem, non potest finaliter à creatura causari.

107 *Prob. illatio de causa morali.* Quod denique voluntas diuina causam realem moraliter causantem non habeat, si de diuina voluntate per modum actus primi accipiatur, non indiget probatione: nam ens omnimodo necessarium, causam moraliter causantem non habet: voluntas autem diuina sumpta per modum actus primi, est ens necessario existens; & consequenter causam moraliter efficientem non habet. Quod autem, nec actus liberi diuinæ voluntatis actiuè considerati possint à causa morali procedere, constat ex dictis; nam causa meritoria, & moralis, est verè, & propriè causa: ergo dependentia ab illa, est propriè dependentia; ac per consequens imperfectio in Deo non admittenda.

108 *Secundo infertur.* Secundo colligitur, actum voluntatis diuinæ habere causam realem: tum efficientem: tum finalem virtualiter influentem, non creatam, sed increatam. Quod probo; nam actus voluntatis distinguitur virtualiter à voluntate diuina, & ab obiecto primario, nempè ab essentia diuina: ergo causatur virtualiter realiter à diuina voluntate efficienter, & a diuina essentia finaliter. Patet consequentia, nam ad rationem causæ, & effectus per influxum virtualem, sufficit virtualis distinctio. Quod amplius vrgetur, nam actus voluntatis realiter à voluntate, & ab obiecto primo volito distinctus, realiter formaliter à voluntate causatur in genere causæ efficientis, & ab obiecto in genere causæ finalis: ergo actus virtualiter distinctus à voluntate, & ab obiecto primario, virtualiter à voluntate efficitur, & virtualiter ab obiecto finalizatur. Quod autem non dependeat in aliquo ex his generibus causæ ab entitate creata, probatur; nam illa inter quæ influxus virtualis interuenit, taliter inter se comparantur, quod si realiter distinguerentur, intercederet realis influxus formaliter; sed actus voluntatis diuinæ realiter distinguitur ob omni entitate creata, & non causatur ab illa per influxum formalem efficientem, vel finalem: ergo non causatur ab illa efficienter, aut finaliter per influxum virtualem.

Tertio colligitur, actum electionis in Deo virtualiter efficienter ab actu intentionis causari: quod patet; nam electio realiter ab intentione distincta, realiter causatur ab illa in genere causæ efficientis; sicut assensus conclusionis realiter distinctus ab assensu principiorum, realiter ab illo efficitur: ergo electio distincta virtualiter ab intentione, virtualiter causatur ab illa; sed actus electionis in Deo virtualiter ab actu intentionis distinguitur: ergo virtualiter ab illo causatur. Probatur minor: sic comparantur in ordine volitiuo intentio, & electio, sicut in ordine intellectiuo assensus conclusionis, & assensus principiorum; sed assensus conclusionis, & assensus principiorum virtualiter distinguuntur in Deo: ergo electio, & intentio virtualiter distinguuntur in ipso. 109 *Tertio infertur.*

Quarto colligitur, si finis *cui* aliquem influxum exerceat in finem *cuius gratia*; vel in actum voluntatis; Deum non posse suas perfectiones creaturis diligere vt fini *cui*; bene tamen si nullum influxum exposcat, sed tantum rationem subiecti perfectibilis. Prima pars huius Corollarij probatur; nam creaturæ, nec in actum voluntatis diuinæ, nec in eius perfectiones possunt influxum habere finalem, vel effectiuum, vt constat ex dictis: ergo si de ratione finis *cui* sit influxus aliquis, vel in actum voluntatis, vel in finem *cuius gratia*, non potest Deus suas perfectiones propter creaturas diligere vt finem *cui*. Secunda pars eiusdem Corollarij probatur: nam perfectiones diuinæ sunt consonæ, & conuenientes creaturis, omnipotentia vt existant, & ad idem intellectus, & diuina voluntas: ergo potest Deus tales perfectiones diligere, vt conuenientes creatusis vt subiecto *cui* conueniunt; & consequenter, si ad rationem finis *cui* iste modus dilectionis est sufficiens, absque aliquo reali influxu, potest Deus creaturis vt fini *cui* suas perfectiones diligere. 110 *Quarto infertur.*

Denique infertur, Deum non posse suas perfectiones intrinsecas propter creaturas vt finem *cuius gratia* diligere. Quod patet; nam finis *cuius gratia* est vera causa finalis actus voluntaris, vel saltim obiecti voliti; sed creaturæ non sunt causæ finales actus voluntatis diuinæ, nec perfectionum diuinarum, vt manet probatum: ergo Deus non potest suas perfectiones propter creaturas vt finem *cuius gratia* diligere. Quod amplius vrgetur; nam quod amatur propter aliud tanquam finem *cuius gratia*, amatur vt medium; sed diuinæ perfectiones non possunt amari vt media per ordinem ad creaturas: ergo non potest Deus suas perfectiones propter creaturas vt finem *cuius gratia* diligere. Patet minor; etenim medium vt medium, est ordinatum ad finem, & illius subordinatum; perfectiones autem diuinæ, nec ordinatur ad creaturas, nec illis subordinantur: ergo nequeunt esse media per ordinem ad creaturas. 111 *Quinto infertur.*

Sed arguit Recentior quiddam oppositam tenens sententiam: Deum amare suas intrinsecas perfectiones propter creaturas vt finem *cuius gratia*, nullam dicit imperfectionem: ergo iste amor constituendus est in Deo. Consequentia tenent: nam Deo concedenda est omnis perfectio non dicens imperfectionem. Antecedens autem probat: nam Deum se amare eo modo, quo se habet ad creaturas, nullam dicit imperfectionem; sed Deus se habet ad creaturas vt verum medium; & consequenter creaturæ comparantur ad ipsum vt finis *cuius gratia*: ergo Deum se amare vt medium propter creaturas vt finem *cuius gratia*, imperfectionem non dicit. Probat minorem: nam id se habet vt verum medium ad aliquid, per quod ponitur à parte rei; sed per omnipotentiam diuinam homo v.c ponitur a parte rei: ergo Deus vt omnipotens, vt verum medium se habet respectu hominis. 112 *Opponit quiddam Recētior.*

Hoc tamen argumentum nullius roboris est, & ex non penetratione naturæ medij procedit; non enim omne per quod aliquid extra causas constituitur, respectu illius rationem medij sortitur, nisi talis sit naturæ, vt ad illud, vt ad finem ordinetur, illique sub ordinetur, & ab eo amabilitatem accipiat, & propositum asserere est vocibus impropriissimè vti: quia ergo omnipotentia diuina non sub ordinatur creaturis, nec ad illas vt ad finem ordinatur, sed potius finis est creaturarum, & cum eis vt causa cum effectu connectitur consequens fit, quod rationem medij non 113 *Hęc obiectio rationem medij nō caluit.*

non obtineat per ordinem ad creaturas. Etquidem omnis causa reduplicatiuè vt causa, ad effectus existentia conducit; & tamen reduplicatiuè vt causa, non habet rationem medij, sed prout rationem effectus in genere causæ finalis respectu sui effectus sortitur: non ergo omne id per quod aliquid obtinetur est verum medium ad illud.

114 *Respond.* Et ex his ad argumentum, respondeo negando antecedens. Ad probationem, nego minorem. Ad illius probationem distinguo maiorem: si ad illud a parte rei constituendum vt ad finem ordinetur, concedo maiorem: si tali ordinatione non gaudet, nego maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: nam diuina omnipotentia, & si ad hominis existentiam conducat, non tamen ordinatur ad hominem, nec illi subordinatur, & ideò medium non est ad hominis existentiam. Et hæc de ista Disputatione applicanda litteræ Magistri *M.Sent.* in 1. *distinct.* 45. §. 4. ad illa verba: *Et ideò causa ipsius*, scilicet voluntatis diuinæ, *quærenda non est*.

DISPVTATIO L.

An Dei volitio in varia attributa sit distinguenda?

§. I.

Relatis sententijs, statuitur prima conclusio.

1 *Prima sententia. Suarez. Alarcon. Secunda. Salmant.* IN hac disputatione duæ versantur sententiæ: prima est negatiua, quam insinuat Suarez *Disputat.* 30. *Metaphysicæ sect.* 16. *num.* 57. Illamque apertè sequitur Alarcon *tract.* 3. *disput.* 1. *cap.* 3. affirmans, volitionem diuinam in ordine ad suum adæquatum obiectum vnicam, & indiuisibilem esse, nedum realiter, in quo omnes conueniunt, verum etiam virtualiter. Secunda affirmans est, quam doctè tuentur Patres Salmanticenses *tract.* 4. *disput.* 2. *num.* 31. & alij Recentiores Thomistæ. Pro cuius explicatione sit.

2 *Prima conclusio. Probatur.* Prima conclusio: *Dei volitio per modum actus primi, non est distinguenda in varia attributa iuxta numerum moralium virtutum.* Probatur manifesta ratione; eatenus prædictæ virtutes distinguuntur in nobis per modum actus primi, quatenus ante actu secundum ponuntur in voluntate nostra per modum habituum, vel ad superandas difficultates, vel ad eleuandam potentiam; at prædictæ virtutes nequeunt constitui in Deo per modum habituum; cum ratio habitus imperfectionem dicat repugnantem Deo, vt communiter fatentur Theologi; ergo non sunt multiplicandæ in illo, adhuc virtualiter per modum actus primi.

3 *Confirm.* Confirmatur hoc, & explicatur amplius: omnes illæ virtutes per modum actus primi non distinguuntur virtualiter à voluntate Dei, quæ obtinet rationem potentiæ: ergo nec inter se attributaliter distinguuntur. Consequentia tenet; quia diuina voluntas per modum potentiæ est vnicum, & indiuisibile attributum in Deo: ergo si omnes illæ virtutes per modum actus primi non distinguuntur attributaliter à voluntate diuina, nec attributaliter inter se distinguentur. Antecedens autem probatur: illæ virtutes per modum actus primi non obtinent rationem habitus: ergo obtinent rationem habitus: ergo obtinent rationem potentiæ; at non rationem potentiæ virtualiter distinctæ à voluntate diuina; aliàs multiplicaremus virtualiter volitiuam potentiam in Deo, quod est plusquam falsum; cum nec in nobis multiplex volitiua potentia assignetur: ergo sunt vnica, & indiuisibilis potentia; & consequenter per modum actus primi attributaliter non distinguuntur.

4 *Si opponas.* Si opponas, ratio habitus in facilitate consistit; at diuina voluntas non solum est potens, sed etiam summè facilis, & prompta in ordine ad proprium obiectum: ergo ratio habitus saluatur in illa; & consequenter prædictæ virtutes virtualiter distingui poterunt per modum actus primi. Respondeo distinguendo maiorem: in facilitate distincta a potentia difficultatem aliquam superante in illa, concedo maiorem: In facilitate innata potentiæ, nego maiorem, & distinguo minorem: est facilis facilitate illi innata, concedo minorem ab illa distincta, & difficultatem vincente, nego minorem, & nego consequentiam: itaque ratio habitus non consistit in facilitate vtcumque, sed in facilitate, quæ difficultatem in potentia supponat, illamque superet, quod manifestè constat: potentia namque visiua, prompta, & facilis est in ordine ad proprium obiectum; & tamen in illa nullus Phylosophorum habitum admittit; quia dicta facilitas nullam difficultatem, quam vincat, supponit, sed est innata visiuæ potentiæ, & ab illa indistincta: quia ergo in voluntate Dei nulla difficultas vincenda supponitur, idcirco facilitas illa non obtinent rationem habitus.

Respond.

5 *Instabis.* Instabis, non minus est de ratione speciei impressæ, quod determinet potentiæ indifferentiam, quam de ratione habitus difficultatem vincere; & tamen saluatur in diuino intellectu ratio speciei cum proprietate, quamuis nullam indifferentiam in illo supponat: ergo saluabitur etiam ratio habitus in voluntate Dei, & si in illa nulla difficultas vincenda supponatur.

Respond. Respondeo, negando maiorem: ratio namque speciei secundum rationem communem subsistit per hoc, quod vniat obiectum potentiæ, & cum illa ad cognitionem concurrat, quod autem indifferentiam potentiæ determinet, conuenit ex imperfectione creata, imò in creatis inuenio speciem aliquam, quæ indifferentiam potentię non aufert, nempè substantia Angelica, quę speciei rationem obtinet in ordine ad cognitionem sui; cum tamen nullam indifferentiam in Angelico intellectu supponat.

§. II.

Dari attributa distincta intra lineam voluntatis, probatur.

6 *Secunda cõclusio. Prob.* 1. SEcunda conclusio: *Dei volitio per modum actus secundi variatur penes misericordiam, iustitiam, liberalitatem, & alias virtutes, quæ formaliter reperiuntur in Deo.* Probatur hæc conclusio primo. Prædictæ virtutes inter se distinguuntur ex proprijs conceptibus: ergo ad Deum translatæ retinent virtualem distinctionem. Consequentia tenet: ideò namque inter alias perfectiones diuinas interuenit virtualis distinctio; quia distinguuntur ex proprijs conceptibus. Antecedens autem probatur. Tum ex illarum diffinitionibus, ex quibus colligitur rerum distinctio. Tum etiam, quia illi actus differunt ex proprijs conceptibus, quorum formalia obiecta formaliter differunt; at obiectum iustitiæ, nempè alienum ius, differt ab obiecto misericordiæ, nempè aliena miseria: ergo & ipsæ virtutes inter se differunt ex proprijs conceptibus.

7 *Dices.* Dices, diuersitatem illam esse materialem respectu actuum voluntatis diuinæ, esto formalis sit respectu actuum voluntatis creatæ; eo quod isti ob sui limitationem per se respiciunt illam diuersitatem, secus verò actus voluntatis diuinæ, qui ob sui infinitatem non attendunt per se illam diuersitatem, sed tendunt in obiecta prædicta sub communiori, & eleuatiori ratione. Sed *Contra.* contra, sequitur namque ex ista solutione, actum diuini intellectus non distingui virtualiter ab actu voluntatis diuinæ; consequens est falsum: ergo & solutio. Probo sequelam: ideò actus prædictarum virtutum virtualiter non distinguuntur, quia ob sui infinitatem, quilibet illorum non respicit obiectum peculiare, sed omnia illa obiecta, vt stant sub aliqua communi ratione: ergo eadem de causa dicere quis poterit, vnicum, & virtualiter indiuisibilem actum diuinum attingere bonum, & verum, vt stant sub aliqua communi ratione. Sequelam videtur concedere P. Suarez, cum asserat, actum voluntatis ad diuinæ naturæ constitutionem pertinere; cæterum ex hac solutione sequeretur vlterius, nullum attributum esse ab alio virtualiter distinguendum in Deo.

8 *Secunda prob. conclusio.* Secundo probatur conclusio; sic comparatur actus ad principium proximum, sicut proximum ad radicale; at sic est, quod in Deo in vna natura concedimus plura principia proxima virtualiter distincta: ergo etiam in eadem potentia debemus admittere plures actus virtualiter inter se differentes; & consequenter prædictæ virtutes morales virtualiter inter se distinguuntur. Discursus tenet. Minor est certa in sententia Alarcon, qui concedit in Deo voluntatem, & intellectum virtualiter inter se, & à proprijs actibus, nec non, & a principio radicali distincta, quod disputationibus præcedentibus satis ostendimus. Maior suadetur *Maior suadetur primo.* dupliciter: primo in creatis, vbi inter omnia illa interuenit realis distinctio, comparatur eodem modo quoad extensionem, & limitationem, actus ad principium proximum, sicut proximum ad radicale: vnde sicuti stante vnitate in radice, ponimus plures potentias realiter inter se distinctas, ita in eadem potentiæ plures actus realiter distinctos agnoscimus: ergo in diuinis debent comparari proportionali modo cum virtuali distinctione. Secundo, *Secundo.* nulla potest assignari ratio, cur extensio potentiæ non adæquet extensionem radicis, quæ pari efficacia non inferat, extensionem actus non posse adæquare extensionem proximæ potentiæ: ergo sic comparatur actus ad potentiam, sicut ista ad radicem.

9 *Respondebis.* Respondebis forte ex doctrina Authoris contrarj, in creatis hoc ita contingere, quod scilicet plures actus in vna potentia inueniantur; quia cum actus sint limitati, & finiti, nullus extensionem potentiæ valet adæquare: & id circo realiter multiplicantur in illa; in diuinis autem non ita opposita de causa, quia scilicet actus misericordiæ, v. g. infinitus est, & id circo Dei bonitatem exæquat: quo circa alius actus ab illo distinctus, necessarius non est. Verum contra solutionem istam in hunc modum *Contra.* insurgo: ex limitatione actus creati, & illimitatione actus diuini, v. c. misericordiæ Dei, solum modo sequitur non esse ponendos in Deo plures actus realiter distinctos; sicuti in creatis contingit, non verò colligitur, quod non sint admittendi plures actus distincti virtualiter: ruit ergo tradita solutio.

Antecedens probatur 1. Consequentia tenet, & antecedens sic ostendo primo, etsi actus misericordiæ Dei in re infinitus sit simpliciter, & in omni genere, attamen secundum formalem conceptum non est infinitus, nisi tantum in linea propria, nempè misericordiæ: ergo solum expo-

exposcit realem identitatem cum alijs actibus voluntatis diuinæ, non vero formalem cum exclusione virtualis discriminis.

10 *Secundo.* Secundo, quamuis diuinæ potentiæ sint infinitæ, non sequitur non dari plures virtualiter dissidentes in eadem natura, & radice: ergo pariter infinitas actus voluntatis diuinæ non potest obesse, quominus in illa virtualiter multiplicentur, etsi illorum reali multiplicitati repugnet. *Confirm.* Vrgetur, & explicatur amplius, etsi verum, & bonum diuinum attingi possint ab eadem radice, & ab eadem potentia identitate reali, non tamen ab eadem proxima potentia virtualiter, sed ad verum ponitur intellectus, & ab bonum voluntas virtualiter inter se differentes: ergo etsi obiecta misericordiæ, & iustitiæ diuinæ possint attingi ab eadem volitiua potentia, & ab eodem actu identitate reali, non tamen ab eodem actu cum virtuali identitate, sed ad illa attingenda necessario exigentur actus inter se distincti virtualiter. Tenet consequentia ex paritate rationis repetita.

11 *Tertio suadetur conclusio.* Denique suadetur conclusio; actus misericordiæ virtualiter ab actu iustitiæ distinctus, nullam imperfectionem ponit in Deo: debet ergo sic distinctus admitti. Consequentia tenet. Et antecedens probo: omnis imperfectio amouetur ab illo per identitatem realem: ergo virtualis distinctio nullam imperfectionem ponit. Consequentia est legitima, & antecedens ostenditur primo, posita in illo identitate reali, & formali cum alijs, ponitur in eodem infinitas, & ratio actus puri: ergo amouetur omnis imperfectio. Secundo ad hominem contra Authorem prædictum: ipse namque fatetur, omnem imperfectionem à voluntate diuina secludi per hoc, quod realiter eum radicali principio, & intellectu identificetur: ergo pariter in nostro proposito per hoc præcisè, quod actus misericordiæ in Deo realiter cum voluntate, & alijs eius actibus identificetur, omnis imperfectio auferetur, etsi virtualiter, tam à voluntate, quam ab alijs voluntatis actibus discernatur.

§. VLTIMVS.

Obiectionibus occurritur.

12 *Obijcitur primo.* OBijcies primo, actus misericordiæ diuinæ, v. c. est infinitus in linea voluntatis: ergo se ipso formaliter attingit omnem bonitatis rationem repertam in Deo; & consequenter non restat assignabilis alius actus voluntatis diuinæ, à quo virtualiter distinguatur. Tenet consequentia: quia volitio infinita adæquari debet cum obiecto volibili infinito; & consequenter omnem illius bonitatem attingere.

Respond. Respondeo, actum misericordiæ diuinæ prout in re, habere infinitatem adæquatam in linea voluntatis; & idcirco vt in re non distinguitur ab alijs actibus diuinæ voluntatis, cæterum si consideretur formaliter, prout per nostros conceptus cum fundamento in re ab alijs attributis distinguitur, non est infinitus in linea volitionis vt sic adæquate, sed solum in specie, seu quasi speciè actus misericordię: vnde prout sic solum petit attingere bonitatem diuinam, prout est ratio sublenandi miseriam alienam, non verò eandem, prout est ratio puniendi; & consequenter non exposcit adæquari cum obiecto infinito, secundum omnem rationem bonitatis, quam habet, sed solum secundum peculiarem rationem talis bonitatis, nempè prout est ratio subleuandi alienam miseriam.

13 *Instabis.* Instabis, actu misericordię diuinę, est formaliter in linea volitionis; at non vt finitus: ergo vt infinitus in tali linea. Præmissę sunt notę, & consequentia tenet; quia inter finitum, & infinitum non datur medium.

Respond. Respondeo, concessis pręmissis, negando consequentiam: quia licet non possit medium constitui inter finitum, & infinitum in re: vnde omne, quod in re est, debet esse, vel in re finitum, vel in re infinitum; inter finitum autem, & infinitum, sub reduplicatione alicuius rationis communis, medium inuenitur, nempè non finitum, quod infinitum negatiuè potest appellari, & sic actus prædictus in ratione volitionis in genere, nec finitus, nec infinitus erit, sed non finitus, quod est idem, atque negatiuè infinitus.

14 *Instatur.* Et insto manifestè argumentum: In omnium sententia, natura diuina virtualiter saltim differt à relationibus; & consequenter, estò sit infinita formaliter in genere entitatis absolutæ, in ratione tamen entis abstrahentis à relatiuo, & absoluto, formaliter infinita non est; cum non complectatur formaliter rationes relatiuas, absque virtuali distinctione ab illis. Facias argumentum: *Natura diuina est formaliter in linea entitatis; at non est formaliter finita: ergo est infinita formaliter.* Sicuti in hoc discursu præmissis concessis, debet consequentia negari, & medium constitui, nempè sub prædicta ratione, nec finitam, nec infinitam esse positiuè, sed non finitam, seu negatiuè infinitam: ita pariter in nostro proposito.

15 *Secundo obijcitur.* Secundo obijcies, obiectum misericordiæ diuinæ, v. c. non est creata bonitas, sed increata, & idem est de obiecto iustitiæ diuinæ; cum nullus actus voluntatis diuinæ ab obiecto creato possit specificari in veriori sententia; at in bonitate diuina non sunt diuersę attingibilitates per vnam, & aliam virtutem, sed eadem indistinguibilis adhuc virtualiter per comparationem ad illas: ergo nec illi actus virtualiter inter se distinguuntur. Tenet consequentia: quia actuum diuersitas etiam in Deo ex obiectis debet desumi. Si respondeatur: obiectum misericordiæ Dei non esse bonitatem diuinam vtcumque, sed prout est ratio subleuandi alienam miseriam, & obiectum iustitiæ, eademmet bonitas, prout est ratio puniendi, vnde iam in obiecto inuenitur sufficiens diuersitas. *Si respondeatur.*

16 *Contra opponitur.* In contrarium arguitur, diuina bonitas, vt est ratio subleuandi alienam miseriam, non differt virtualiter à se ipsa, vt est ratio puniendi: ergo nequibit prout sic prædictis actibus virtualem diuersitatem tribuere. Tenet consequentia, quia ex obiectiua diuersitate, debet diuersitas ad actus transfundi: ergo si inter obiecta non est virtuale discrimen, nec inter actus poterit inueniri. Antecedens autem constat, ex eo quod bonitas diuina est ratio subleuandi alienam miseriam, prout eminenter continet honestatem obiectiuam misericordiæ creatæ, & ratio puniendi, vt eminenter continens honestatem obiectiuam creatæ iustitiæ; at inter continentias istas eminentiales non interuenit virtuale discrimen; sicuti nec in omnipotentia diuina inuenitur virtualis diuersitas inter continentiam eminentialem hominis, & eminentialem continentiam equi: ergo inter obiecta prædictarum virtutum, quatenus reperiuntur in Deo, non interuenit virtuale discrimen; & consequenter nec inter ipsos actus poterit inueniri.

17 *Resp. ad impugnationem.* Ad hoc argumentum respondeo iuxta traditam solutionem. Ad cuius impugnationem, concessa maiori, nego minorem. Ad illius probationem, concessa maiori, distinguatur minor: non differunt virtualiter prædictę rationes veluti in esse entis, concedo minorem: in ratione obiecti specificantis, nego minorem, & nego consequentiam: quia vt in actus transfundatur distinctio, sufficit, in obiecto in ratione obiecti specificantis distinctionem inueniri: bonitas autem Dei, vt est ratio subleuandi alienam miseriam, & eminenter continens honestatem obiectiuam iustitiæ creatę, etsi in esse entis à se ipsa non differat, vt est ratio puniendi: in ratione tamen obiecti, differt sufficienter, vt actus prędicti virtualiter distinguantur: tum ob diuersitatem modi tendendi prędictorum actuum: tum etiam ob diuersum modum mouendi ex parte obiecti, sicut in veritate diuina, vt est ratio intelligendi essentiam, & vt est ratio attingendi attributa, & creaturas, est diuersitas in ratione obiecti sufficiens ad hoc, quod lumen principiorum attingens essentiam, virtualiter differat à lumine scientię attingente attributa, & creaturas, esto in esse entis eadem veritas sit.

18 *Opponess.* Oppones, essentia diuina vt eminenter continens res ordinis naturę, nedum in esse entis, verum etiam nec in ratione obiecti omnipotentię differt à se ipsa vt eminentialiter continente res ordinis supernaturalis, & diuini; cum eadem omnipotentia Dei absque virtuali discrimine ad illa extendatur: ergo pariter continentię eminentiales honestatis obiectiuę iustitię, & honestatis obiectiuę misericordię non distinguuntur, adhuc in ratione obiecti; & consequenter actus prędici virtualiter non distinguuntur.

Fit satis. Respondetur, concesso antecedenti, negando consequentia: & ratio discriminis manifesta est ex dictis: quia nempè omnipotentia Dei obtinet rationem principij; & idcirco illas peculiares rationes non attendit primo, & per se, sed vt stant sub ratione communi entis, videlicet a Deo producibilis: vnde tota illa diuersitas omnino est materialis respectu omnipotentiæ; actus autem iustitiæ diuinæ per se primò respicit diuinam essentiam secundum continentiam prædictam, & idem est de actu misericordiæ ob rationes superius traditas: vnde dispar est ratio.

19 *Instabis adhuc.* Sed adhuc instabis: in omnipotentia diuina non solum datur ratio productiui per modum principij, sed etiam ratio actualis productionis; & tamen illæ eminentiales continentiæ non differunt in ratione obiecti, adhuc respectu illius, vt habet rationem actus actualiter producentis; alias tot actus productiui essent ponendi in Deo, quot creaturæ producuntur ab illo, quod nullus dixit: ergo solutio est nulla.

Respond. Respondeo, quod si omnipotentia diuina virtualiter differat a diuino intellectu, & voluntate, vt aliqui volunt, tunc actualis productio erit actio formaliter transiens, & multiplicabitur iuxta numerum rerum productarum. Vnde argumentum stat pro Nobis. Si verò ab intellectu, & voluntate non distinguatur vt verior tenet sententia, actualis productio non distinguetur adhuc virtualiter ab actu intellectus, seu voluntatis Dei, sed erit quædam veluti secunda formalitas prædictorum actuum; cumque secunda specificationem accipiat ab illo, a quo illam prima accipit, & actus intellectu diuini, seu diuinæ voluntatis secundum primam rationem non specificetur à particularibus rationibus producibilium: consequens fit, quod nec formalitas illa actus productiui à prædictis rationibus speciem desumat. Vnde solutio nostra manet inconcussa.

20 *Tertio* Denique principaliter obijcis; prædestinatio non differt virtualiter à reprobatione, sed sub vna ratione prouidentiæ adhuc virtualiter

principaliter obijcitur. tualiter indiuisibili vtraque continetur, vt communiter docent Thomistæ *infra quæstione 23. articulo primo*: ergo nec misericordia, & iustitia virtualiter distinguuntur. Patet consequentia; reprobatio namque pro fine respicit ostensionem iustitiæ, & prædestinatio ostensionem misericordiæ Dei: ergo si non obstante hac diuersitate, non distinguuntur inter se vitualiter, pariter etiam diuersitas a nobis constituta inter obiecta misericordiæ, & iustitiæ diuinæ obstare non poterit omnimodæ vnitati misericordiæ, & iustitiæ diuinæ.

Respond. Respondeo, concesso antecedenti, negando consequentiam; fines namque illi particulares inspiciuntur a prouidentia, vt stant sub alia ratione communi, nempè ostensione bonitatis diuinæ: vnde tota illa diuersitas materialis est in ordine ad rationem prouidentiæ diuinæ; at vero motiuum peculiare iustitiæ per se comparatur ad illam: vnde eam virtualiter a misericordia distinguit.

21 *Opponet.* Oppones, etiam motiuum iustitiæ respicitur, vt stat, sub communi ratione bonitatis diuinæ, & idem intellige de motiuo misericordiæ: ergo illa diuersitas comparabitur merè materialiter. *Respond.* Respondeo distinguendo antecedens: respicitur sub illa ratione a voluntate Dei, concedo antecedens: ab actu iustitiæ, nego antecedens, & nego consequentiam.

22 *Instabis.* Instabis, etiam ostensio iustitiæ diuinæ per se comparatur ad reprobationem, & si non per se comparetur ad prouidentiam sub ratione communi; & tamen illam non diuersificat adhuc virtualiter a prædestinatione, per se respiciente ostensionem misericordiæ: ergo misericordia, & iustitia non distinguuntur virtualiter.

Respond. Respondeo, negando antecedens; quia cum non detur prouidentia per modum principij, & prouidentia per modum actus, sed solum actus prouidentiæ, & iste respiciat per se finem illum communem, nempè ostensionem bonitatis diuinæ, non datur locus alteri actui inspiciendi per se fines illos particulares; sicut nec intra lineam iustitiæ plures actus sunt admittendi, quorum vnus aliquod particulare obiectum inspiciat, & alius ad aliud obiectum particulare per se comparetur; sed omnia inspiciuntur sub ratione communi iuris seruandi; at verò in nostro casu voluntas obtinet rationem principij, & idcirco illa particularia motiua respicit sub altiori ratione; vnde virtualiter non multiplicatur; actus verò, quia sub limitatiori ratione sua inspiciunt obiecta, per se attendunt peculiaria motiua, vnde ab illis virtualem capiunt diuersitatem. Quod si reprobatio, & prædestinatio per se primo inspicerent fines illos particulares, idem dicerem, ac de actibus misericordiæ, & iustitiæ diuinæ, quod scilicet virtualiter inter se distinguantur.

23 *Infertur primo.* Ex dictis in discursu huius disputationis, colligo primo, non esse virtualiter multiplicandos actus intra lineam iustitiæ, misericordiæ, &c. sed in qualibet ex dictis rationibus vnicum esse, & indiuisibilem adhuc virtualiter. *Probatur.* Quod patet: nam quilibet ex prædictis actibus infinitatem obtinet in propria specie, seu quasi specie: ergo multiplicari nequit adhuc virtualiter.

24 *Secundo colligitur probatur primo.* Secundo colligo, contra quosdam Recentiores Thomistas, non esse ponendum in Deo actum voluntatis absolutum distinctum virtualiter a particularibus volitionibus.

Probatur primo: nam si iste actus daretur, haberet pro obiecto bonitatem diuinam sub communi ratione: ergo non esset cur multiplicari deberent alij actus peculiarium virtutum attingentes bonitatem diuinam sub alijs rationibus magis determinatis: sicuti hac ratione non multiplicantur actus prouidentiæ circa fines particulares, vt paulò ante dicebam.

25 *Secundo.* Secundo à posteriori suadetur ex eo quod in voluntate nostra non datur actus aliquis existens in re, qui ad aliquam rationem particularis virtutis, aut vitij non spectet: ergo in Deo nequibit constitui actus aliquis in re existens, qui non spectet ad aliquam peculiarem rationem virtutis, nempè charitatis, iustitiæ, liberalitatis, &c. Patet consequentia, quia si talis actus in diuina voluntate inuenitur, non est cur sicut alij in creatis participati inueniuntur, ille etiam participatus non inueniatur: cum ergo in nostra voluntate nullus actus inueniatur illum participans, signum est manifestum, in diuina voluntate non inueniri.

26 *Oppones.* Si opponas, præter peculiaria motiua virtutum datur in Deo bonitas communis omnibus illis specificans voluntatem diuinam: ergo specificare poterit aliquem actum distinctum virtualiter ab actibus omnium virtutum. *Respond.* Respondetur concesso antecedenti, negando consequentiam, sed tantum sequitur, specificare rationem actus voluntatis diuinæ communem per prædicationem omnibus actibus in illa repertis; sicut in nobis etiam contingit, non autem colligitur, quod specificet aliquem particularem actum ab alijs distinctum; quia vt specificet voluntatem diuinam, sufficit esse signatè attingibilem, vt autem specificaret particularem actum, deberet esse exercitè attingibilis sub aliqua ratione ab alijs distincta, quod non est possibile, quia vel attingitur diuina bonitas vt in se, & propter se, & tunc specificat actum charitatis, vel vt continens honestates creatas, & tunc specificabit actum illius virtutis, cuius continet honestatem, misericordiæ nempè, vel iustitiæ, &c. Vnde non est dabilis aliquis actus in re existens in Deo virtualiter ab omnibus illis distinctus.

DISPVTATIO LI.

An Deus amet creaturas possibiles?

§. I.

Relatis sententijs statuitur prima conclusio.

IN qua disputatione vnum apud omnes est certum, & in alio dissidium non modicum adhuc inter nostros versatur. Et quidem omnes tanquam certum supponunt, Deum possibilia non velle amore efficaci effectiuè, hac euidenti ratione conuicti: Deus namque id diligit amore prædicto, cui vult bonum aliquod per actus liberos suæ voluntatis communicare; at purè possibilibus nullam bonitatem diuina voluntas liberè communicat; cum decreuerit illa nunquam extra causas producere: ergo illa non diligit amore efficaci effectiuo. Discriminantur autem in eo, an scilicet ad creaturas purè possibiles terminetur diuina voluntas per amorem simplicis complacentiæ. Et in duas diuiduntur sententias. 1 *Sensus disputationis aperitur.*

Affirmatiuum tenent Scotus *in 3. dist. 32. quæst. vnica* Fonseca *tom. 3. Metaphysicæ lib. 7. quæst. 8. sect. 5.* Vazquez *disp. 79. cap. 2.* Arrubal *disp. 53. cap. 2.* Ruicius *disp. 6. sect. 2* Herice *disp 18. c. 1.* Alarcon *tract. 3. disp. 3. c. 3. n. 3.* Becanus *tract. 1. c. 1. q. 6. concl. 2.* Fasolus *q. 19. ar. 3. dubit. 2.* Machin *disp. 40. sect. 2.* Et aliqui Recentiores Thomistæ. Negatiuam defendunt Alensis *1. p. quæst. 34. memb. 4.* Caietanus *1. p. quæst. 34. art. 3. §. posset etiam.* Ferrara *4. Contra Gentes cap. 13. §. dicitur secundo*: qui etiam in eisdem locis primæ sententiæ tantisper adhærere videntur, Bannez, Zumel, Nauarrete, & M. Gonçalez, quos referunt, & sequuntur Patres Carmelitani *tract. 4. disp. 5. dub. 1. §. 4.* Eandem sententiam tuentur Suarez in Metaphysica *disp. 30. sect. 16. num. 41. lib. 4. de attributis positiuis cap. 6. lib. 15. de Trinitate cap. 2.* & Molina *1. parte quæst. 44. circa articulum tertium*: quam quia veriorem, & Doctrinæ D. Thomæ conformiorem iudico, pro illius explicatione sit. 2 *Prima sententia Scotus. Fonseca Vazq. Arrub. Herice. Alarcon. Becanus Fasolus. Machin. Secunda Alensis. Caiet. Ferrara. Carm. Suarez. Molina.*

Prima conclusio: *Creaturæ possibiles bonitatem habent, non simpliciter, sed secundum quid.* Priorem partem do Authoribus primæ sententiæ, nec ab illa dissentiunt Authores secundæ, nisi verbis tantum. Moueor ad illam primo ex D. Thoma *lib. 3. Contra Gentes cap. 20. non longe à fine*, illis verbis: *In quo apparet, quod bonum quodammodo amplioris est ambitus, quam ens, propter quod Dionysius dicit 4. c. de diuinis nominibus, quod bonum se extendit ad existentia, & non existentia*: ergo ex mente Doctoris Angelici, & ex mente Magni Dionysij, in non existentibus bonitas inuenitur: fauet etiam Doctor Angelicus *in hac quæst. articul. 6 ad secundum*, cuius verba, confirmans secundam conclusionem adducam. 3 *Prima conclusio.* *Prior pars prob. ex D. Th.*

Secundo, hac ratione: vnumquodque dicitur bonum, secundum quod est perfectum; at creaturæ possibiles sunt perfectæ perfectione essentiali: ergo sunt bonæ bonitate essentiali. Maior est certa, & expressa Doctoris Angelici *supra quæst. 6. articul. 3. in corpore*. Et minor probatur, creaturis possibilibus nihil deest ex prædicatis illis essentialibus: ergo sunt perfectæ perfectione essentiali. Antecedens est certum, & consequentia tenet ex diffinitione perfecti, quod est illud, cui nihil deest in proprio genere. 4 *Secundo ratione.*

Tertio, bonitas entitatem consequitur; at possibilibus conuenit entitas; cum prædicatio ista, *homo est ens*, sit æternæ veritatis; & consequenter pro omni statu vera: ergo etiam conuenit illis bonitas consequuta. Dices, creaturas possibiles non esse actuentia, sed in potentia tantum; & consequenter non actu, sed in potentia tantum sunt bonæ. Sed contra ex iam dictis, hæc prædicatio, *homo est ens*, non minus est æternæ veritatis, quam ista, *homo est animal, viuens, substantia, &c.* At homo ab æterno non solum in potentia, sed etiam actu est animal, viuens, &c. Ergo non solum in potentia, sed etiam actu est ens. Discursus tenet: maior est certa: & minor probatur: aliàs hæc propositio, *homo est animal*, vt esset vera, istum sensum facere deberet, homo in potentia est animal, id est, potest esse animal quod falsissimum est. 5 *Tertio.* *Dices.* *Contra.*

Respondebis, hæc omnia esse vera sumpto ente *nominaliter*, prout scilicet importat essentiam, non vero si accipiatur *participialiter*, qua ratione importat existentiam: bonitas autem non ad ens nominaliter, sed ad ens participialiter sumptum consequitur. Sed contra primo, obiectum Metaphysicæ, est ens *nominaliter* sumptum, prout est concretum essentiæ; at de illo inter alias passiones bonitatem demonstrat: ergo bonitas non ad ens, sumptum participialiter, sed ad ens nominaliter sumptum consequitur. Secundo, enti *nominaliter* sumpto conuenit sua integri- 6 *Respond.* *Cōtra 1.* *Secundo*

tas, &

tas, & perfectio essentialis: ergo & essentialis bonitas in perfectione, & integritate consistens, eidem conuenit. Tertio, quia *Tertio.* nulla est ratio cur sicuti ens duplici illa gaudet acceptione, secundum quarum vnam sumitur *nominaliter* vt concretum essentiæ, & secundum aliam *participialiter* existentiam importat; pariter etiam bonum eadem duplici acceptione sumi non possit: ergo sicut est bonitas secuta ad ens sumptum *participialiter*, ita etiam constituenda erit bonitas consequuta ad ens *nominaliter* sumptū.

7 *Quarto.* Denique, contra eandem solutionem stare videtur Angelicus Doctor *supra quæst. 6. artic. 3. in corpore*, vbi triplicem perfectionem, & consequenter triplicem bonitatem distinguit: primam prouenientem à forma, secundum quam in suo esse constituitur: secundam, conuenientem rei secundum quod ei aliqua accidentia superadduntur: ac denique tertiam, secundum quod res aliqua suum finem assequitur: ergo ex illius mente, ad formam constituentem aliquid in suo esse essentiali bonitas consequitur; ac proinde sequitur ad ens nominaliter sumptum.

8 *Secunda pars conclusionis suadetur primo.* Secunda conclusionis pars expressè videtur Angelici nostri Doctoris loco allegato in solutione ad primum, vbi inter vnum, & bonum hoc constituit discrimen, quod vnumquodque est vnum secundum suam essentiam, non autem secundum suam essentiam est bonum; at si essentię creatæ, vt suam existentiam præueniunt, essent bonæ simpliciter, hoc discrimen non posset subsistere: ergo bonitas simpliciter talis, illis in statu possibilitatis non competit. Probo minorem: conueniret illis esse bonæ simpliciter ratione suæ essentiæ: ergo essent bonæ secundum suam essentiam, sicuti, & vnæ.

9 *Si dicas.* Per quod euertitur aliquorum effugium, qui verba Diui Thomæ ita interpretari conantur, quod scilicet ideò Angelicus Doctor negauit creaturis bonitatem secundum essentiam, quia non conuenit eis nisi ex participatione bonitatis diuinæ. Quorum *Contra.* fallacia aperte conuincitur ex discrimine adducto, nam vel loquitur de participatione cum dependentia actuali exercita, vel cum dependentia solum signata, primum est falsum, secundum non saluat discrimen inter vnum, & bonum: ergo interpretatio prædicta aduersatur menti D. Thomæ. Consequentia est legitima. Minor pro prima parte cuilibet nota; dependentia namque exercita solummodo creaturis existentibus competit. Pro secunda autem probatur manifestè: sicuti namque bonitas creata in statu possibilitatis accepta, dicit dependentiam signatam in genere causæ exemplaris à bonitate Dei: ita etiam vnitas creata à diuina vnitate exemplatur, nec existere potest, nisi cum dependentia ab illa: ergo non subsistit Angelici Doctoris discrimen.

10 *Secundo suadetur 2. pars conclusionis.* Deinde manifesta ratione suadetur: bonum idem est, quod perfectum; at creaturæ possibiles non sunt simpliciter, & absolutè perfectæ: ergo nec simpliciter bonæ. Probo minorem; quandiu res aliqua est in statu incompleto, non est perfecta absolutè, & simpliciter; at creaturæ possibiles sunt in statu incompleto; cum eis existentia deficiat, quæ illas in suo genere complet: ergo non sunt perfectæ absolutè, & simpliciter; ac proinde nec bonæ.

Illatio. Ex quo obiter colligo, creaturas existentes esse bonas simpliciter sumpto *simpliciter* pro absolutè tali, etsi eis aliqua accidentia deficiant, nec suum finem sint consequutæ: quia etsi non sint vndequaque perfectæ, & completæ, complementum tamen illis deficiens, est extra illarum genus: non tamen erunt simpliciter bonæ, & perfectæ, prout simpliciter est idem, quod omnibus modis.

§. II.

Argumentis in contrarium occurritur.

11 *Obijcitur 1 ex D. Thom.* Obijcies contra primam partem primo, verba illa D. Thom. supra quæst. 6. articul. 3. *Vnumquidque dicitur bonum, secundum quod est perfectum; perfectio autem alicuius rei est triplex; prima secundum quid constituit rem in suo esse; secunda, prout eidem super adduntur aliqua accidentia. Tertia, prout eadem res consequitur suum finem*: ergo sentit Doctor Angelicus, primam bonitatem cuiuslibet rei, illam in suo esse constitutam supponere, & consequenter ante existentiam, nec perfectionem, nec bonitatem aliquam posse saluari. Et confirmabis ex eodem Doctore Ange-*Confir. ex eodem D. Thom.* lico *supra quæstione 5 articul. 4.* vbi ex eo quod obiectum Mathematicæ non subsistit separatum à materia sensibili, intulit abstrahere à fine, & motu, & consequenter à ratione boni: ergo ratio boni subsistentiam supponit ex illius mente.

12 *Respond.* Respondeo ad argumentum distinguendo consequens: supponit rem constitutam in suo esse essentiæ, concedo consequentiam: in esse existentiæ, nego consequentiam; existentiam namque supponere, solum competit bonitati simpliciter. Et quod D. Thomas non debeat intelligi de esse existentiæ, constat ab exemplo statim subiuncto illis verbis: *Vt puta prima perfectio ignis consistit in esse, quod habet per suam formam substantialem*; at sic est, quod esse, quod recipit ignis per suam formam substantialem, non est esse existentię, sed essentię: ergo esse quod supponitur à prima perfectione, non est esse existentiæ, sed esse essentiæ.

13 *Instabis 1.* Sed instabis primo ex verbis, quæ statim subiungit: *Hæc autem triplex perfectio nulli creato competit secundum suam essentiam, sed soli Deo, cuius solius essentia, est suum esse, &c.* ergo esse quod supponit prima perfectio cuiuslibet rei, est esse existentiæ. Probatur consequentia: esse essentiæ cuilibet creato conuenit secundum suam essentiam; at esse quod supponit prima perfectio cuiuslibet rei, nulli creato conuenit secundum suam essentiam, vt ait D. Thomas: ergo esse, quod supponit, non est esse essentiæ, sed esse existentiæ.

Secundo. Secundo: si esse quod supponit prima perfectio, & bonitas, esset esse essentiæ, quodlibet creatum, esset bonum prima bonitate secundum suam essentiam; at D. Thomas ibi concludit, nullum ens creatum esse bonum secundum suam essentiam: ergo esse quod supponitur à prima perfectione, non est esse solius essentiæ, sed esse existentiæ.

14 *Resp. ad 1. instantiam.* Respondeo ad primam, quod quando D. Thomas asseruit, illam triplicem perfectionem nulli creato secundum suam essentiam competere, loquutus fuit de illis, non diuisiuè, sed collectiuè, idest, quod omnes illæ perfectiones simul nulli creato secundum suam essentiam conueniunt. Quod patet ex modo, quo conclusit corpus articuli, his verbis: *Vnde manifestum est, quod solus Deus habet omnimodam perfectionem secundum suam essentiam.* Ad quod probandum rectè assumpsit pro medio nullius creati essentiam esse suum esse, scilicet, existentiæ; quia ex hac rectè colligitur: tum, quod nec etiam sit sua accidentia, à quibus secunda consequitur bonitas: tum etiam, quod perfectio simpliciter, quæ existentiam supponit, nulli enti creato secundum suam essentiam conueniat. Quod autem bonitas essentialis, & secun-*Ad 2.* dum quid entibus creatis secundum suam essentiam conueniat, non negauit Angelicus Doctor, per quod ad secundam obiectionem, seu instantiam, constat solutio.

15 *Ad cōfirmationē argumēti principalis.* Ad confirmationem principalis argumenti respondeo, quod cum obiecta mathematicæ sint quantitatis continua, & discreta, prout abstrahunt à materia sensibili, & sub hac abstractione, non solum non existunt, verum etiam nec possunt existere; ideò de illis prout sic rectè asseruit Angelicus Doctor bona non esse, non quia non existant, sed etiam quia prout sic non possunt existere; quia etsi de ratione boni existentia non sit, est de ratione illius ordo, & capacitas ad existendum. Vel secundo ad argumentum potest responderi, loqui sanctum Doctorem de bono simpliciter, non autem de bono *secundum quid*, vnde nobis non aduersatur.

16 *Secundo arg.* Obijcies secundo; bonum idem est, atque perfectum; at creaturæ possibiles non sunt perfectæ: ergo non sunt bonæ. Discursus tenet: maior est D. Thomæ loco iam allegato, & alibi sæpè. Minor autem probatur: vnum quodque est perfectum, in quantum est in actu, teste D. Thoma vbi supra; at creaturæ possibiles non sunt in actu, sed in potentia: ergo non sunt perfectæ. *Respond.* Respondetur, concessa maiori, negando minorem, loquendo de perfectione *secundum quid*; ad illius probationem, distinguo maiorem, in quantum est in actu essentiæ, vel existentiæ, concedo maiorem: existentiæ tantum, nego maiorem, & distinguo minorem; non sunt in actu existentiæ, concedo minorem; essentiæ, nego minorem, & consequentiam. Itaque perfectum simpliciter in tantum est aliquid, in quantum habet actum existentiæ, vt autem sit bonum solum *secundum quid*, sufficit esse in actu essentiæ, & illo modo sunt in actu creaturæ possibiles, quia actu competunt ipsis sua prædicata essentialia, quæ ab essentiali forma proueniunt, vt superius arguebamus. Et quidem sicut asseruit Angelicus Doctor, esse aliquid perfectum, & bonum, in quantum est in actu; ita pluribus in locis asseruit, esse aliquid verum, in quantum est in actu, quo non obstante, creaturis possibilibus conuenit veritas obiectiua: sicuti ergo hoc secundum benè explicatur de actu essentiali, vel existentiæ pariter etiam primum explicari poterit.

17 *Tertio arguit.* Denique obijcies, & aduersus istam solutionem instabis: ratio perfecti, ad hue *secundum quid* talis entitatem existentem supponit, & ad illam consequitur: ergo creaturis purè possibilibus nulla competit bonitas, nec perfectio. Consequentia tenet. Antecedens autem probatur: si sequeretur ad ens nominaliter, prout concretum essentiæ, ad diuersam entitatem sequeretur bonitas, & perfectio diuersa; at hoc est falsum: ergo non ad ens nominaliter, sed ad entitatem existentem consequitur. Sequela est manifesta, & minor probatur: relationes namque diuinæ sunt tres entitates, sumpto ente nominaliter, & habent entitatem relatiuam ratione distinctam ab entitate diuinæ naturæ; & tamen non sunt tres perfectiones relatiuæ, neque gaudent relatiua perfectione, à perfectione diuinæ naturæ distincta, vt magis communiter à Thomistis docetur *infra quæst. 28.* ergo multiplicata entitate non multiplicatur perfectio, quia existentia non multiplicatur; & consequenter omnis perfectio existentiam supponere debet.

19 *Respond.* Respondeo, rationem boni, & perfecti simpliciter supponere existentiam intrinsecè; rationem autem boni, *secundum quid* talis, terminatiuè ad minus ab illa desumi, id est, ab actu essentię, vt exprimente ordinem ad existentiam: quia ergo relationes diuinæ

uinæ vt à diuina natura distinctæ, non exprimunt ordinem ad existentiam, sed solum ad sua correlatiua, id circo non gaudent relatiua perfectione, à perfectione absoluta essentiæ distincta, sed sunt perfectæ eadem indiuisibili perfectione diuinæ naturæ. Vnde in forma, nego antecedens: ad cuius probationem distinguo maiorem: ad diuersam entitatem exprimentem ordinem ad existentiam, concedo maiorem; illum ordinem non exprimentem, nego maiorem: iuxta quam distinctionem, minor argumenti est neganda, nec illam conuincit probatio ibi adducta, vt *Argumentum in cōtrarios vertitur.* ex dictis constat. Contra quam solutionem nonnulla possunt opponi, cæterum quæ alterius sunt loci: quo circa illa omitto, solum aduerto, hoc argumentum non aduersari specialiter nostræ doctrinæ; omnes namque fatentur, ad entitatem essentiæ existentem, bonitatem consequi ratione sui, existentia se tenente solum vt conditione; & tamen relationes diuinæ existentes, bonitate relatiua non gaudent ratione suæ entitatis relatiuæ in prædicta sententia; omnes ergo argumentum factum soluere tenentur, vt illam sententiam defendant, etiam si creaturis purè possibilibus nullam bonitatem concedant.

§. III.

De amore creaturarum possibilium.

19 *Secunda cōclusio. Probatur ex D.Th. 1.* SEcunda conclusio: *Creaturæ possibiles nulla modo amantur à Deo*. Quam in primis ostendo ex D. Thoma *infra art. 6. ad 2.* quod ita procedebat: *Sicut se habet scientia ad verum, ita voluntas ad bonum; sed Deus scit omne verum: ergo vult omne bonum; sed non omne bonum fit: multa enim bona possunt fieri, quæ non fiunt: non ergo voluntas Dei semper impletur*. Cuius argumenti solutionem, sic conclusit Angelicus Doctor: *Et ideò Deus cognoscit omne verum, non tamen vult omne bonum, nisi in quantum vult se, in quo virtualiter omne bonum existit*. Ergo expresse sentit Doctor Angelicus creaturas possibiles esse bonas, quod docet nostra prima conclusio, & tamen non diligi à Deo, quod affirmat secunda.

20 *Dices. Cōtra 1.* Dices, loquutum fuisse non de amore simplicis complacentiç, sed de amore efficaci effectiuo. Sed contra primo; quia creaturas possibiles, non diligi à Deo, & si intelligantur ab ipso, intulit ex discrimine, quod inter intellectum, & voluntatem versatur in modo proprio obiecta attingendi; quia nempè intellectus trahit res ad se, & obiectum in se ipso cognoscit; voluntas autem fertur ad res prout sunt in se ipsis; at discrimen hoc in modo tendendi non solum saluatur in actu efficaci effectiuo, sed etiam in simplici complacentia affectiua, vt est omnibus notum: ergo vel illius ratio efficacia non gaudet, vel etiam istum amorem exclusit. *Secundo.* Secundo: quia sequitur, nullum discrimen esse inter voluntatem, & intellectum Dei in ordine ad creaturas possiblies; consequens est contra mentem Doctoris Angelici discrimen agnoscentis: ergo & solutio. Probo manifestè sequelam: quia iuxta illam, Deus non amat creaturas possibiles amores efficaci effectiuo, bene tamen simplici amore; at etiam illas non intelligit Deus intellectione efficaci effectiua, sed solum simplici notitia, seu per scientia simplicis intelligentiæ: ergo non subsistit aliquod discrimen inter intellectum, & voluntatem in ordine ad creaturas possibiles.

21 *Secunda prob. cōclusio.* Secundo principaliter suadetur conclusio, quia D. Thomas vbicumque de amore creaturarum sermonem instituit, illum liberum esse fatetur, nec alicubi amorem necessarium agnoscit, præter illum, quo se ipsum diligit; at qui amor possibilium, si datur, liber esse non potest, sed necessarius, & quoad specificationem, & quoad exercitium: ergo talis amor non est ponendus. Illatio videtur legitima; quia namque in intellectu diuino datur scientia, & necessaria respectu creaturarum, illas pluribus in locis Angelicus Doctor distinxit. Et quidem mirum esset, quod amor iste necessarius respectu creaturarum, Angelici Doctoris mentem transiret, si verè in diuina voluntate daretur. Maior constat ex *art. 3. sequenti, & 1 Contra Gentes à c. 80 vsque ad 83. lib. 2. cap. 27. & lib. 3. c. 97. de veritate quæst. 23. art. 4. de potentia quæst. 3. art. 1* & alibi sæpè: quibus in locis semper affirmat, Deum extra se nihil velle ex necessitate absoluta.

22 *Minor prob.* Minor autem, etsi ab Scoto, & Valentia negetur, referrente Alarcon, *disp. 30. cap. 4.* communiter tamen ab alijs admittitur, & facili negotio suadetur; ideò namque in prçallegatis locis Docet D. Thomas, Deum creaturas non necessario, sed libere amare, quia illius bonitas ratione cuius diliguntur ab ipso, potest sine illis subsistere, nec necessario cum illis connectitur; at cum possibilibus necessario connectitur bonitas, & omnipotentia diuina, vt sentiunt, & efficaciter satis confirmant Thomistç *supra quæst. 14. articul. 6.* ergo si illas diligit, necessario diligit. *Vrgetur.* Quod amplius confirmo; Deus namque se intelligens, necessario intelligit creaturas possibiles; quia sunt cognoscibiles, & aliàs cum Deo primo intellecto necessario connexç: ergo eadem de causa, si sunt diligibiles, necessario diligentur ab ipso.

23 *Tertio probatur* Denique à priori conclusionem confirmo: obiectum voluntatis est quidditas rei, vt existens exercitè: ergo quidditates pure possibiles nullum voluntatis actum possunt terminare. Consequentia est nota. Antecedens autem ostenditur primo ex D. *cōclusio à priori. Antecedens ostēditur 1.* Thoma *1. part. quæst. 82. articul. 2. in corpore*, illis verbis: *Obiectum enim intellectus est simplicius, & magis absolutum, quam obiectum voluntatis; nam obiectum intellectus est ipsa ratio boni appetibilis; bonum autem appetibile, cuius ratio est in intellectu est obiectum voluntatis*; idest, vt ibi interpretatur Caietanus, obiectum intellectus est quidditas rei sub conceptu quidditatis, voluntatis verò obiectum, est res prout existens: & quod hçc sit mens D. Thomç patet: tum primo, quia affirmat, obiectum intellectus abstractus esse obiecto voluntatis: ergo abstrahit ab aliquo, quod concernit voluntatis obiectum; sicut obiectum metaphysicç, id circo est abstractius obiecto physicç, quia illud abstrahit à materia sensibili, quam secundum concernit; at illud, à quo abstrahit intellectus obiectum; & concernit voluntatis obiectum nihil aliud esse potest, quam existentia exercita: ergo istam includit voluntatis obiectum. Tum: quia illa propositio D. Thomç obiectum intellectus est ratio boni, voluntatis vero ipsum bonum, nullum congruum sensum efficere potest, nisi iam assignatum: ergo idem quod prius.

24 *Secundo.* Secundo primum antecedens probatur ratione D. Thomç loco allegato, quo aliqua potentia nobilior est, & immaterialior, eo abstractius obiectum respicit: ergo cum intellectus nobilior, & consequenter immaterialior sit voluntate, abstractius, & nobilius obiectum debet respicere; at hçc maior abstractio obiecti intellectus subsistere nequit, nisi abstrahat ab existentia exercita, illamque concernat, & exposcat obiectum voluntatis, vt paulo antea arguebam: ergo illam exposcit; & consequenter creaturç possibiles nequeunt esse obiectum illius. *Tertio.* Tertio probatur ex discrimine ab omnibus noto, & ab Angelico Doctore locis supra citatis concesso, inter modum tendendi intellectus, & voluntatis, nempe, quod voluntas fertur ad res prout sunt in se ipsis; intellectus vero non ita, sed in se ipso res contemplatur: ergo & si intellectus res purè possibiles cognoscere possit quia illas intra se meditatur; voluntas autem illas amare non poterit, quia ad illas fertur vt in se ipsis.

25 *Dices.* Dices, voluntatem etiam res appetere, vt sunt per intellectum propositç, & cum intellectus rem non existentem vt existentem possit falso concipere, vt sic proposita actum voluntatis terminare valebit; & consequenter res pure possibiles poterit voluntas amare. *Contra.* Sed contra: nam toto hoc admisso, vt debet admitti, nostrum argumentum magis roboratur; quia sicut intellectus meditatur obiectum, vt in specie reprçsentatum, ly *intra speciem* dicente conditionem, ita voluntas attingit suum obiectum vt intra intellectum, ly *intra intellectum* dicente conditionem: ergo non saluatur discrimen inter intellectum, & voluntatem in modo tendendi, nisi voluntas feratur ad res, prout sunt in se ipsis, ly *in se ipsis* dicente existentiam exercitam, conceptam ad minus, quod non petitur à modo tendendi intellectus, qui nudas quidditates considerat; cumque Deus rem non existentem vt existentem non valeat concipere; consequens fit, quod illius voluntas nequeat ad rem, nisi vt verè existentem terminari.

26 *Quarto prob antecedens principale.* Denique primum antecedens suadetur: quia vt inquit Caietanus, manifestè experimur, nihil nos impedire, quod non existat sanitas, vt intelligatur, in voluntate autem non ita; nullus namque sanitatem desiderat, vt possibilis sit, sed vt in re sit, nec in sanitate vt tantum possibili quispiam delectatur, sed in illa vt existente, vel in re, vel in proxima spe: ergo signum manifestum est, obiectum intellectus esse quidditatem, voluntatis vero rem vt existentem exercitè, quod in tantum est verum, vt acutè satis Caietanus aduertit, quod etsi intellectus existentiam attingat, & voluntas quidditates rerum; cum hoc tamen discrimine, quod intellectus existentiam exercitam per modum quidditatis agnoscit; voluntas vero quidditatem ipsam non nisi vt existentem attingit.

§. VLTIMVS.

Diluuntur contraria argumenta.

27 *Arg. 1.* COntra istam conclusionem obiiciunt aduersarij primo Sanctum Doctorem *1. p. quæst. 37. art. 2. ad 3.* illis verbis: *Sicut Pater dicit se, & omnem creaturam Verbo quod genuit, in quantum Verbum genitum sufficienter repræsentat Patrem, & omnem creaturam: ita diligit se, & omne creaturam Spiritu Sancto, in quantum Spiritus Sanctus procedit, vt amor bonitatis primæ, secundum quam Pater amat se, & omnem creaturam*; at Verbum procedit ex cognitione essentiæ, & creaturarum possibilium, non solum prout in omnipotentia continentur, qua ratione sunt creatrix essentia, sed etiam ex cognitione illarum, prout à diuina essentia distinguuntur: ergo Spiritus Sanctus procedit ex amore possibilium, secundum quod distinguuntur ab essentia diuina; & consequentur prout sic distinctæ amantur à Deo.

28 *Respond.* Ad hoc argumentum respondeo, creaturas possibiles sumi posse dupliciter; vel vt contentæ virtualiter in omnipotentia diuina, qua ratione ab illa non distinguuntur: vel secundum proprias entitates ab omnipotentia distinctas, illiusque connexionem

nem terminantes; priori modo diliguntur à Deo: secus verò secundo modo acceptæ: nec D. Thomas quo ad hoc processionem verbi cum processione Spiritus Sancti æquiparauit, quod sicut prima est ex cognitione possibilium in se, ita secunda sit ex amore illorum prout in se ipsis, sed quoad hoc, quod sicut Pater dicit se, & omnem creaturam Verbo sufficienter repræsentante omnem creaturam, ita se, & omnem creaturam diligit Spiritu Sancto sufficienter impellente in amorem creaturarum, quod D. Th. inde probauit; nam ideò Verbum repræsentat omnem creaturam, quia procedit per intellectionem essentiæ diuinæ, secundum quam Deus creaturas intelligit; at Spiritus Sanctus procedit vt amor bonitatis primæ, secundum quam, seu ratione cuius Deus creaturas diligit: ergo Spiritus Sanctus importat habitudinem ad creatutas, tamqum id, quo Pater, & Filius diligunt illas.

29 *Dices.* Dices, si Verbum non procederet ex cognitione possibilium prout in se ipsis, Pater non diceret creaturas possibiles Verbo, nec ad illas vt in se ipsis habitudinem diceret: ergo si Spiritus non procedit ex amore creaturarum vt in se ipsis, sed solum prout in omnipotentia continentur, non dicet Spiritus Sanctus habitudinem ad illas prout in se, sed solum prout in prima bonitate continentur; & consequenter Pater, & Verbum non diligent Spiritu Sancto creaturas vt in se, sed solum vt in diuina essentia contentas, cuius contrarium videtur docere Angelicus Doctor.

30 *Respond.* Respondeo, distinguendo antecedens: non diceret habitudinem illam per se ex vi suæ processionis per se, concedo antecedens: concomitanter, nego antecedens. Ex quo solum sequitur, quod Spiritus Sanctus non procedat per se, vt amor creaturarum in se ipsis; non autem sequitur, quod concomitanter non dicat respectum ad creaturas, non quidem possibiles, sed futuras, aut existentes; ad quod sufficit, quod procedat per se, vt amor bonitatis primæ, quæ est Deo ratio diligendi illas, sicuti Verbum non per se, & ex vi processionis, sed concomitanter tantum dicit ordinem repræsentantis ad creaturas existentes, seu futuras.

31 *Si insurges.* Si opponas Diuum Thomam asserere, Patrem, & Filium diligere omnes creaturas Spiritu Sancto, sicut dicit omnes creaturas Verbo; at Verbum non solum existentes creaturas, sed etiam possibiles repræsentat: ergo Spiritus etiam ad possibiles inclinat per modum impulsus; & consequenter diliguntur à Deo.

Respondetur. Respondeo, explicando maiorem: omnes creaturas capaces terminandi amorem, concedo maiorem: incapaces illum terminandi, quales sunt creaturæ possibiles, nego maiorem: & concessa minori, nego consequentiam: itaque sicut Pater intelligit omne intelligibile Verbo, ita diligit omne amabile Spiritu Sancto; creaturæ autem possibiles sunt intelligibiles, non tamen amabiles: & idcirco illas Pater in Verbo intelligit, non tamen illas diligit Spiritu Sancto.

32 *Secundo arg.* Obijciunt secundo; Deus suam omnipotentiam intelligens, necessario intelligit creaturas possibiles prout in se ipsis: ergo amando suam omnipotentiam, necessario etiam creaturas possibiles vt in se ipsis amat. Antecedens est certum, & consequentia ex se nota videtur; nam primum idcirco contingit; quia intellectio illa est comprehensiua; & consequenter petit terminari ad omnem terminum, cum quo omnipotentia Dei necessario connectitur; at etiam amor omnipotentiæ suæ comprehensiuus est in ratione amoris, idest, illam diligens, quantum dilligibilis est: ergo petit terminari ad creaturas possibiles, cum quibus necessario connectitur.

33 *Respond.* Respondeo, concesso antecedenti, negando consequentiam: ad cuius probationem, distinguo maiorem: præcisè ex illo capite, nego maiorem: & quia aliàs creaturæ possibiles sunt intelligibiles in illo statu, concedo maiorem: & concessa minori, nego consequentiam: quia vt saluetur esse comprehensiuum prædictum amorem, sufficit amare in obiecto ex vi illius, quidquid amabile est; creaturæ autem possibiles vt in se ipsis, non sunt amabiles, vnde necessarium non est, quod terminent prædictum amorem, sicuti Deus pœnitentiam diligens, non est necessarium, quod amet peccatum, cum quo, vt cum materia necessario pœnitentia connectitur, quia non est capax terminandi amorem diuinum. Et quidem hoc argumentum probat plus, quam contendit; amor namque omnipotentiæ Dei amor efficax est; & tamen vt efficax ad possibilia non terminatur, vt fatentur contrarij; cum tamen si illorum ratio vllius roboris esset, conuinceret, etiam efficacem amorem terminare debere. Si respondeant, non colligi hoc; quia sunt incapaces terminandi efficacem amorem. Nos etiam dicemus, neque etiam colligi, quod terminent illum amorem; quia sunt incapaces illum terminandi.

34 *Oppones primo.* Oppones primo: creaturæ possibiles sunt conuenientes omnipotentiæ Dei: ergo sunt amabiles à Deo illo amore, quo eligit suam omnipotentiam. Consequentia videtur bona; quia omne conueniens per intellectum propositum, potest terminare appetitum elicitum. Antecedens autem probatur, negatio possibilitatis creaturarum, esset disconueniens omnipotentiæ, cum ex illa inferretur de sitio illius, vt fatentur Thomistæ *supra quæst.* 14. *art.* 6. ergo affirmatio possibilitatis creaturarum conueniens est illi.

Secundo, Deus diligens suam omnipotentiam, necessario odio habet negatiorem possibilitatis creaturarum: ergo diligit necessario illarum intrinsecam possibilitatem. Consequentia tenet: quia odio habens necessario vnum contradictorium, necessario diligit aliud. Antecedens autem probatur: Deus necessario diligens omnipotentiam suam, necessario odio habet illius non esse: ergo necessario odio habet quidquid infert non esse omnipotentiæ, at negatio possibilitatis creaturarum infert nõ esse omnipotentiæ Dei, vt suppono; ergo Deus necessario diligens omnipotentiam suam, necessario odio habet negationem possibilitatis creaturarum. 35 *Secundo.*

Respondeo ad primum, negando antecedens: ad eius probationem, nego etiam antecedens: quia ex negatione possibilitatis intrinsecæ creaturarum, solum a posteriori colligitur negatio omnipotentiæ, non vero a priori: vnde ipsa ratione sui disconueniens nõ esset, sed solum ratione illius, quod ex illa inferretur, nẽpè, negationis ipsius omnipotentiæ quoad suum esse intrinsecum. 36 *Resp. ad primum.*

Ad secundum, nego antecedens: ad cuius probationem. Respondeo primo, concesso antecedenti distinguendo consequens si inferat a priori, transeat consequens: si a posteriori solum, nego consequentiam, quæ solutio ex iam dictis constat. Vel secundo aliter illud consequens distinguatur: si illud quod sic infert, sit capax terminandi odium, concedo consequentiam: sin minus, nego consequentiam; negatio autem possibilitatis intrinsecæ creaturarum, non est capax terminandi odium, quia contradictorium negatiuum terminat odium ratione amoris sui contradictorij affirmatiui; sicut non esse Petri odio habetur; quia Petrus diligitur, cum autem creaturæ possibiles non possint amari, nec illarum negatio potest odio haberi. Et ideò, sicut ex amore omnipotentiæ non infert amor creaturarum possibilium, quia sunt incapaces illum terminandi; ita ex odio negationis omnipotentiæ, non infertur odium negationis possibilitatis creaturarum; quia talis negatio est incapax illud terminandi. 37 *Ad 2. Resp. 1. Secundo.*

Tertio sic obijciunt: creaturæ, vt in statu possibilitatis, sunt bonæ, saltim *secundumquid*: ergo sunt appetibiles saltim *secundumquid*; & consequenter terminare poterunt simplicem complacentiam, quæ comparatione amoris efficacis dici potest *secundumquid* amor. Antecedens dedimus in prima parte primæ conclusionis. Consequentia vero ostenditur primo: quia bonum est aliquid secundum quod est appetibile, teste D. Thoma *supra quæst.* 6. *art.* 1. *in initio corporis articuli*: ergo bonum simpliciter, erit simpliciter appetibile, & bonum *secundumquid*, erit appetibile *secundumquid*. 38 *Tertio arguitur.*

Secundo, quia bonum per intellectum apprehensum, mouet appetitum, teste D. Thoma 2. *Contra Gentes cap.* 27. ergo si creaturæ possibiles sunt secundumquid bonæ, per intellectum cognitæ, & voluntati propositæ, illam ad amorem excitabunt. 39 *Secundo.*

Tertio ex eodem D. Thoma in præsenti quæstione art. 1. asserente, quod sicut ad formã naturalẽ, sequitur appetitus naturalis, ita ad formam, seu bonum apprehẽsum sequitur appetitus rationalis: ergo ad possibilia per intellectũ cognita, & cum sua bonitate voluntati proposita, appetitus elicitus, & rationalis consequetur. *Tertio.*

Denique principalis consequentia suadetur, bonitas namque possibilibus a nobis concessa, est passio ad illorum entitatem consequuta: ergo non consistit in rei integritate, sed in ratione perfectiui alterius per modum finis, & consequenter appeti poterunt. Hæc vltima consequentia est aperta; omne namque perfectiuum per modum finis, appetibile est. Primam autem sic probo, bonitas in rei integritate consistens, nihil est aliud, quam cuiusuis rei intima constitutio; at forma vt constituens intrinsecè, pertinet ad essentiam, & primum conceptum rei, quam constituit: ergo forma vt integrans, & consequenter integritas ipsa, non est passio consecuta ad ens, sed spectat ad illius essentiam; & primum conceptum. 40 *Quarto.*

Ad hoc argumentum respondeo, concesso antecedenti, negando consequentiam: ad primam illius probationem, distinguo antecedens: bonum transcendentaliter, prout est idem, quod integrum in suo proprio genere, nego antecedens: bonum bonitate formali, prout idem est, ac conueniens alteri, & illius perfectiuum, concedo antecedens, & distinguo consequens eodem modo. Creaturæ autem possibiles solum primo modo sunt bonæ, quia sunt integræ sua integritate essentiali, secus vero in secunda acceptione boni, quia prout in illo statu non sunt perfectiuæ alicuius, quod necessarium erat, vt essent appetibiles. 41 *Resp. ad argumẽtum, & ad primã consequẽtiæ probationem.*

Ad secundam eiusdem consequentiæ probationem, distinguo antecedens: bonum bonitate formali conuenientiæ ad alterum, illiusque perfectiui, concedo antecedens: bonitate transcendentali integritatis, nego antecedens, & nego consequentiam. Per quod ad tertiam probationem constat solutio: debet namque D. Thomas intelligi de bono bonitate formali, idest, de eo quod conueniens est alteri, non vero de apprehensione boni transcendentalis, idest, integri in se. Ad vltimam consequentiæ probationem, concesso antecedenti, nego consequentiam: quia licet integritas propria cuius rei sit essentialis absolutè accepta; prout tamen fundat negationem defectus perfectionum, quæ alicui debentur, passio est entitatis: sicuti vnitas est passio entis; 42 *Ad 2.* *Ad 3.* *Ad 4.*

tis; quia non importat entitatem vtcumque, sed prout fundantem negationem diuisionis in se, & identitatis cum alio.

43 *Arg. 4.* Obijciunt quarto; Deus simplici affectu omnibus hominibus salutem desiderat, iuxta illud, *qui vult omnes homines saluos fieri:* ergo salus etiam reproborum terminat amorem diuinum; & tamen futura non est, sed mere possibilis: ergo Dei volunsas simplici amore erga possibilia versatur. Hoc argumentum, quod quidam ex contrarijs Auctoribus valdè magnificant, nequit illis fauere, solum namque probare contendunt amorem simplicis complacentiæ necessarium erga possibilia; cum tamen amor ille, quo omnibus hominibus salutem exoptat, simplex complacentia necessaria non sit, vt inferius circa articulum sextum ex communi Theologorum sententia constabit; illius ergo longiorem discussionem ad articulum sextum remittens, breuiter ad illud

Respond. respondeo, concesso antecedenti, & prima consequentia, negando minorem: quia licet salus æterna non sit absolutè futura respectu reproborum; est tamen futura ex vi illius voluntatis sub conditione, quod per ipsos non steterit: vnde non est tantum possibilis; quia inter mere possibile, & absolutè futurum, datur medium, scilicet futurum conditionatum, quod numquam erit; hoc autem conditionatim futurum terminare potest voluntatem diuinam: imo nequibit esse futurum, nisi terminet illam.

44 *Dices.* Sed dices: ergo iam voluntatis obiectum non est solum entitas existens, cuius contrarium dicebamus supra; & consequenter ex defectu existentiæ non rectè colligitur, non posse creaturas possibiles terminare amorem diuinum. Patet consequentia; salus namque æterna reproborum existens non est; & tamen terminat amorem diuinum.

Respond. Respondeo, distinguendo consequens: non est solum existens de præsenti, concedo consequentiam; de præsenti, vel de futuro absolutè, vel sub conditione, nego consequentiam; creaturæ autem purè possibiles, nec de præsenti, nec de futuro sunt existentes.

45 *Arg. 5.* Quinto obijcere possumus: negatio existentiæ creaturarum terminat actum voluntatis diuinæ: ergo obiectum illius, non est tamen res prout existens. Consequentia videtur bona. Antecedens autem probatur: Deus namque non solum habuit decretum de productione mundi, qui de facto est productus, sed etiam de non producendo alios mundos possibiles: ergo negatio existentiæ alterius mundi, qui possibilis erat terminat liberum decretum voluntatis diuinæ.

Respond. Respondeo concesso antecedenti, etsi non desint Theologi illud negantes, & distingno consequens; respectu actus prosecutiui, nego consequentiam: respectu actus fugæ, concedo consequentiam: actus autem qui erga possibilia daretur, prosecutiuus esse deberet, & de isto asseruimus terminari ad rem existentem.

46 *Si dicas 1.* Si dicas: ergo creaturæ possibiles vt non existentes terminant positiuum actum voluntatis diuinæ, quod videtur nobis aduersari.

Respond. Concedo consequentiam, loquendo de actu fugæ, quo Deus voluit, quod numquam existerent; nec aduersatur nobis, qui tantum asseruimus, erga illas non versari actum simplicis complacentiæ prosequutiuum.

Si dicas 2. Si opponas secundo, ideò nos probasse, actum voluntatis terminari debere ad rem existentem, quia voluntas fertur ad res prout sunt in se ipsis, & modo minus immateriali, quam intellectus suum obiectum attingit; at hæc ratio non minus de actu fugæ, quam de prosequutiuo procedit; cum in vtroque eundem modum tendendi obtineat voluntas: ergo si hoc non obstante actus fugæ non petit pro conditione sui obiecti existentiam, pariter nec prosequutiuus illam exposcet.

47 *Respond.* Respondeo, obiectum actus fugæ, v e quo Deus voluit non esse Petri, qui existere poterat, non esse Petrum ipsum, sed negatio existentiæ illius; hæc autem negatio non terminat actum prædictum, vt mere possibilis, sed vt existens eo modo, quo negatio capax est existentiæ. Pro quo est aduertendum, quod antequam Deus decreuerit non producere Petrum, nec illum producere, tam Petrus, quam negatio illius erant possibiles: postquam verò decreuit, ipsum non producere, negatio futuritionis eius redditur existens, & prout sic existens, est obiectum prædicti decreti: vnde iam omnis actus voluntatis ad suum obiectum vt existens terminatur, siue existentia positiua, si suum obiectum sit positiuum, siue negatiua, si suum obiectum sit negatiuum. Et hæc de ista disputatione sufficiant.

DISPVTATIO LII

An detur in Deo formaliter actus aliquis liber, qui numquam impleatur.

§. I.

Relatis sententijs, vera eligitur, & probatur.

1 *Difficult.* HVic difficultati ansam præbuere verba illa Pauli 1. ad Thimotheum 2. *Deus vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire:* in quibus cum agnoscat Paulus in voluntate Dei actum, quo omnibus hominibus salutem exoptat, & aliàs non omnes consequantur illam; meritò occasionem præbuit Theologis dubitandi, an agnoscendus sit actus aliquis liber in Deo, qui inefficax sit, & numquam effectum sortiatur? in qua disputatione duas reperio præcipuas sententias. *Difficultas aperitur.*

Prima sententia. Prima est negatiua, quam tenet Magister Basilius variarum disputationum *p. 1. q. 6. Scholasticæ cap* 12. pro illa referens Alexandrum, Bonauenturam, Scotum, Maiorem, Marsilium, & alios Antiquos, cui vt probabiliori adhæsere ex Thomistis, Zumel, Bannez, & Nauarete, circa istum articulum.

Secunda, & verior oppositum docet, affirmans dari in Deo formaliter actum aliquem liberum, qui numquam impletur, & suum effectum sortitur: ita M. Aluarez *disp. 34. de auxilijs*, etsi ab Alarcon *disp. 6. de voluntate Dei c. 3 num.* 2. falso propriori sententia relatus, Nazarins, Albelda, & Salmanticenses circa illum articulum, Suarez *lib. 4. de prædestinatione cap. 1. & 2.* Granadus *Tract. 4. disp* 1. Arrubal *disp. 60. cap. 2.* Fasolis *in præsenti dubitatione 1. concl. 2.* Herice *Tr. 2. disp. 17. cap. 3.* & alij Moderniores Societatis communiter. 2 *Secunda & vera. Aluarez. Alarcon. Suarez. Granad. Fasolis. Herice.*

Quæ suadetur sic primo: Deus omnibus hominibus salutem æternam desiderat; at non omnes illam consequuntur de facto: ergo datur in Deo actus aliquis liber, qui numqnam suum effectum sortitur. Maior in qua sola potest difficultas consistere, probatur ex verbis Pauli superius adductis, quæ debere intelligi de singulis hominibus per distributionem completam pro singulis generum, & non per distributionem accommodam pro generibus singulorum, docent Damascenus *lib. 1. de fide cap.* 29. illis verbis: *Neque latendum est, Deum præcedenter velle, omnes saluari*, Chrisostomus Homilia 1. in epistolam ad Ephesios, illis verbis: *Hoc est, quod mirum in modum capit, vehementerque desiderat nostram ipsorum salutem:* id ipsum *Homilia 7. in Epistolam Pauli ad Ephesios*. Hieronymus *in caput primum Epistolæ ad Ephesios*. Clemens Romanus, *lib. 2. constitutionum Apostolicarum cap.* 59. Prosper *lib. 2. de vocatione gentium cap. 19. & 25. & lib. ad capita Gallorum sententia* 8 vbi oppositum docentes, durius, quam par est de altitudine gratiæ diuinæ loqui fatetur; idque diffinitum esse *in Concilio Moguntino 2. contra Godelcascum*, negantem, Deum omnes velle saluari, sed solum illos, qui de facto saluantur, docet Basilius ad finem capitis supra relati. 3 *Suadetur primo. Minor prob. ex PP.*

Et insuper suadetur sic primo: quia ex eo quod Deus omnibus hominibus vult æternam salutem intulit Paulus esse orandum pro omnibus; at orandum est pro singulis hominum: ergo singulis salutem desiderat. Secundo, quia singuli hominum ad finem supernaturalem sunt ordinari; at ordinantur per illam voluntatem: ergo ad omnes extenditur. Tertio: quia pro singulis hominum mortuus est Christus; at mors Christi ex illa voluntate duxit originem: ergo idem quod prius. 4 *Prob. ratione 1. Secundo. Tertio.*

Respondet Basilius, Deum omnibus hominibus velle æternam salutem, non in se ipsa, sed solum in causa, nempè in auxilijs sufficientibus, quæ Deus omnibus sua benignitate impertitur; cumque hæc auxilia omnibus conferantur, iam illa voluntas est efficax respectu sui obiecti, nullaque datur volitio libera in Deo, quæ efficax non sit, & effectum non sortiatur. 5 *Respondet Basilius.*

Insurgit Herice in contra. Contra quam solutionem acriter inuehitur P. Herice, ita absurdam, & audacem existimans, vt si ex sententia, qua decretum liberum in extrinseca denominatione constituit necessario inferretur dicta verborum Pauli interpretatio, potius à prædicta sententia recederet, quam talem interpretationem admitteret, Deoque actus inefficaces negaret. Contra illam inducit verba Damasceni, Prosperi, Chrisostomi, & aliorum Patrum, iam à nobis relata. Verum ex illis, etsi benè inferatur verba Pauli intelligenda esse per distributionem completam, pro singulis generum, quod libenter fatetur Basilius, quod autem prædicta voluntas ad gloriam prout in se terminetur, quod Basilius negat, non video, qua efficacia inferatur, cum tamen maxima esse debere, vt in verba irrueret, ita iniuriosa. *Mentem Basilij nō caluit.*

Aduersus illam in hunc modum obijcio primo: ex illa voluntate infert Paulus orandum esse pro omnium salute; at orandum est, nedum pro auxilijs sufficientibus, verum etiam pro omnium hominum salute in se ipsa: ergo volitio libera Dei, de qua loquitur Paulus, ad omnium salutem prout in se terminatur. Secundo, velle Deum omnes saluari, est cum proprietate velle illorum salutem; at velle auxilia sufficientia ad salutem, non est cum proprietate, illam velle: ergo dicta interpretatio, non saluat verborum Pauli proprietatem; quam tamen saluari debere, constat ex eo quod ex illa nullum absurdum, seu inconueniens sequitur. Maior est certa. Et minorem ostendo sic primo: Deus de facto vult homini potentiam, qua potest peccare; & tamen concedi non potest, velle illius peccatum: ergo velle Deum auxilia sufficientia, quibus possit homo adipisci salutem, sufficiens non est, vt dicatur velle illorum salutem. 6 *Basilius impugnatur 1. Secundo. Minor ostēditur 1.*

Secundo, Deus amat necessario omnipotentiam suam, quæ est sufficiens causa productionis alterius mundi; & tamen nequit cum proprietate dici velle alterius mundi productionem: ergo velle auxilia sufficientia ad salutem, non est illam cum proprietate 7 *Secundo.*

tate

Tertio. tate velle. Tertio, volitio de qua loquitur Paulus, est desiderium de hominum salute, iuxta intelligentiam Chrisostomi superius relati: ergo debet ad illam, non vt possibilem, sed vt futuram terminari. Tenet consequentia, quia obiectum desiderij non est res vt possibilis, sed tantum vt futuras; at salus hominum ex vi auxiliorum sufficientium, tantum est possibilis, non vero futura: ergo prout in illis desiderium non terminat; & consequenter volitio, de qua loquitur Paulus; cum desiderium sit ad illam prout in se terminatur.

8 *Tertio rejicitur Basilius.* Tertio principaliter reijcitur illa solutio: volitio mediorum quatenus conducentium ad finem, necessario oritur ex volitione finis; at volitio, de qua loquitur Paulus, terminatur ad auxilia sufficientia, vt conducentia ad salutem; aliàs non virtualiter posset in illis velle æternam salutem: ergo exiri debet ex amore æternæ salutis prout in se ipsâ. Consequentia cum minori tenet. Maior autem constat: tum quia velle media, & non ex intentione finis, est præter intentionem, & veluti a casu operari, quod perfectissimo agenti repugnat. Tum etiam: nam electio, & intentio sic comparantur in appetibilibus, sicut assensus conclusionis, & assensus præmissarum in speculabilibus; at assensus necessario oritur ex assensu præmissarum: ergo & electio medij ex intentione finis. Tum denique: volitio namque efficax medij efficacis supponit necessario efficacem intentionem finis, vt latè probant Thomistæ *infra quæstione 23. articulo quinto*: ergo volitio medij sufficientis, necessario supponit volitionem inefficacem finis, & ex illa necessario oritur.

9 *Dices I. Cōtra I.* Dices, sufficere quod præcedat ex volitione finis virtuali, non autem requiri, quod ex formali volitione finis procedat. Sed contra primo: volitio virtualis finis, est volitio, illius, quatenus continetur in medijs; at ex illa prout sic, nequit oriri mediorum sufficientium volitio: ergo non ex virtuali, sed ex formali finis volitione procedere debet. Probo minorem: volitio finis vt in medijs contenti, est volitio, quatenus terminatur ad media; at volitio mediorum nequit oriri ex volitione prout terminata ad media, aliàs ex se ipsa orietur: ergo nequit oriri ex virtuali volitione finis. *Secundo.* Secundo, volitio efficax medij efficacis oriri nequit ex efficaci volitione virtuali finis, vt modo suppono ex his quæ a Thomistis docentur *infra quæst. 23. artic. 5.* ergo nec volitio mediorum sufficientium oriri poterit ex virtuali volitione finis, sed necessario supponere debet formalem.

10 *Resp. 2.* Secundo responderi potest argumento facto, volitionem illam de qua loquitur Paulus, etsi ad salutem omnium in se terminetur, non tamen esse liberam, sed necessariam simplicis complacentiæ; ac proinde non sequitur dari aliquem actum liberum, qui nunquam impleatur. Sed præterquamquod superius ostendimus, non dari in voluntate Dei actum aliquem simplicis complacentiæ necessarium erga possibilia. *Contra I* Contra istam solutionem obstat in primis communis Patrum consensus de prædicta voluntate, vt de beneficio gratuito hominibus impenso loquentium; recolite Prosperi verba in libro illo ad capita Gallorum sententia octaua quæ supra retulimus.

11 *Secundo.* Obstat secundo, quod ex vi voluntatis illius ordinati sunt homines ad supernaturalem finem; at non sunt ordinati necessario, sed libere: ergo volitio inefficax ad vniuersalem salutem terminata, non necessaria, sed libera est. *Tertio.* Tertio, amor necessarius, si datur in Deo, tantum versatur erga possibilia; at volitio, de qua loquitur Paulus, terminatur ad salutem hominum vt futuram: ergo idem quod prius. Maior est certa. Minor autem constat, ex eo quod iuxta glossam Chrisostomi superius adductam, est desiderium de salute omnium hominum: desiderium autem non habet pro obiecto rem vt possibilem, sed vt futuram.

12 *Secundo prob. nostra sententia.* Secundo principaliter suadetur nostra conclusio; voluntas antecedens est actus liber formaliter existens in Deo, & potens frustrari: ergo datur in Deo formaliter actus liber aliquis, qui numquam impleatur. Minor est D. Thomæ *in præsenti in solutione ad primum*. Maior autem ipsius D. Thomæ expressa *quæst. 23. de veritate art. 3. in corpore*, illis verbis: *Inuenitur propriè ratio voluntatis, & sic voluntas de Deo propriè dicitur, & hæc est voluntas beneplacitj, quæ per antecedentem, & consequentem distinguitur*: ergo sentit Doctor Angelicus, voluntatem antecedentem, esse beneplaciti, formaliter inuentam in Deo, posseque non impleri, seu posse frustrari.

13 *Tertio probatur.* Denique eadem sententia suadetur: volitio libera, quæ numquam impleatur, non ex impotentia agentis, sed ex ipsius libera voluntate, & ex obiecti meritis, nullam imperfectionem Deo repugnantem inuoluit: ergo debet admitti vt formaliter existens in Deo. *Explicatur amplius.* Confirmatur, & explicatur amplius: In Deo dantur volitiones liberæ subiectiuè absolutæ, & conditionatæ obiectiuè de conditione numquam ponenda, vt latè probant nostri Thomistæ *supra q. 14. art. 3.* Et constat ex illis verbis Matthæi 11. *Væ tibi Corozaym: væ tibi Bethsaida; quia si in Tyro, & Sydone factæ fuissent virtutes, quæ factæ sunt in te, olim in silicio, & cinere pænitentiam egissent*. In quibus pœnitentiam Tyrorum præuociatur futura, & consequenter volita à Deo sub conditione signorum, quæ apud Corozaytas, & Bethsayditas fuerunt patrata; quæ tamen conditio numqnam fuit impleta; cum numquam apud illos prædicta signa patrata fuerint; at istæ volitiones numquā impleantur ex defectu conditionis: ergo datur absque imperfectione formaliter in Deo volitio libera, quæ numquam impletur.

§. II.

Argumentum ab Auctoritate diluitur.

Contra nostram sententiam insurgit Basilius primo ab Auctoritate; in primis Parentis Augustini, qui aliquoties versans locum Pauli superius adductum, numquam illum de simplici actu fuit interpretatus, sed de actu efficaci aliquando explicans in hunc modum; velle, scilicet Deum consequi salutem omnes, non absolutè, sed quotquot illam consequuntur de facto: ita exponit *lib. 4 contra Iulianum cap. 8. lib. de correctione, & gratia cap. 14. lib. de prædestinatione Sanctorum cap. 8.* Aliquando vero illum explicat per distributionem accommodam pro generibus singulorum, non pro singulis generum; quia scilicet ex omni natione, & statu hominum aliquos vult adipisci salutem: ita exponit *in Enchyridione cap. 103 lib. de correctione, & gratia cap. 15.* Aliam interpretationem adhibuit, nimirum, Deum velle omnes saluos fieri, quia facit Sanctos velle vt omnes salui fiant: cum ergo in explicationem verborum Pauli toties Augustinus inciderit, & nunquam actus inefficacis fecerit mentionem, signum est manifestum, talem actum in diuina voluntate non agnouisse. 14 *Arg. I. ab Auctoritatibus.* *Ex Augustino I.*

Quod amplius confirmat ex verbis eiusdem Augustini *in Enchyridione cap. 103.* vbi postquam duas priores explicationes adhibuit, ita concludit: *Et quocumque alio modo; dum tamen credere non cogamur, aliquid omnipotentem Deum voluisse fieri, factumque non esse*: ergo planè sentit Augustinus, nullum esse actum in diuina voluntate, qui effectum non habeat. 15 *Secundo ex eodē.*

Secundo adducit Prosperum in omnibus Augustini discipulum, *lib. 2. de vocatione gentium cap 2. & 3.* vbi prædictas Augustini interpretationes admittit, nulla mentione facta actus inefficacis. *Et cap. 4. 5. 13. & 19.* eiusdem libri docet idem Prosper, hanc Dei voluntatem, qua vult omnes homines saluos fieri, non esse aliud, quam præparationem mediorum sufficientium, vt salui fieri possint: *& cap. 25.* his verbis concludit: *Siue igitur nouissima contemplentur sæcula, seu prima, seu media, rationabiliter, & piè creditur omnes homines saluos fieri, Deum velle, semperque voluisse, & hoc non aliunde monstratur, quam de his beneficijs, atque prouidentia Dei quam vniuersis generationibus communiter, atque indifferenter impendit*, &c. ergo sentit Prosper, eatenus solum Deum desiderare salutem hominibus, quatenus vult illis sufficientia auxilia: ac proinde non agnoscit actum aliquem liberum ad æternam reproborum salutem prout in se terminatum, nec aliquem liberum actum, qui numquam impleatur. *Ex Prospero.*

Tertio; in suæ sententiæ confirmationem expendit verba Chrisostomi in fauorem nostræ superius relata: *Hoc est quod mirum in modum cupit, vehementerque desiderat nostram ipsorum salutem*. Ex quo sic format argumentum pro sua sententia: respectu gloriæ prout in se, non est in Deo vehemens desiderium, sed simplex affectus; at Chrisostomus verba Pauli nomine vehementis desiderij declarat: ergo sentit non ad reproborum salutem prout in se, sed solum prout in medijs sufficientibus terminari: ac proinde nullum actum liberum, qui nunquam impleatur agnoscit. Denique in eiusdem sententiæ suffragium adducit Ambrosium, Anselmum, & alios, quorum verba non refero; quia ex aliorum explicatione, illorum etiam intelligentia manifestè constabit. 16 *Et Chrysostomo.* *Ex alijs PP.*

Ad hoc argumentum respondeo, Augustinum in præallegatis locis fuisse loquutum de voluntate consequenti, & efficaci; sic autem intellecta verba Pauli, vno ex illis tribus modis debere interpretari; alibi verum actum inefficacem agnouit, nempè, *libro de Spiritu, & litera cap. 33. & in libro ad articulos falsos sibi impositos*, quorum secundus erat, quod Deus nollit omnes saluari, cui Augustinus his verbis respondet: *Sincerissimè credendum est, atque profitendum, Deum velle, vt homines salui fiant, si quidem Apostolus, cuius ista sententia est, solicitè præcepit, vt Deo pro omnibus hominibus supplicetur*. In quibus verbis admittit Augustinus sententiam Apostoli in sensu vniuersali completo; cumque, vt arguebam supra, in sensu proprio nequeant prædicta verba Pauli interpretari, nisi Dei voluntas ad omnium salutem prout in se terminetur, iam agnoscit Augustinus, voluntatem ad omnium hominum salutem prout in se terminatam, & consequenter actum liberum, qui nunquam suum effectum sortiatur. 17 *Augustinus explicatur.*

Et quidem cum Basilius fateatur, verba Pauli intelligenda esse per distributionem completam, pro singulis generum, vt supra dicebam: vel fateri debet, Augustinum talem sensum nunquam agnouisse, vel alicubi illum tradidisse. Vnde tenetur soluere argumentum, quod nobis opponit ex mente Augustini interpretantis verba Pauli in locis præallegatis in sensu limitato, nec plenè vniuersali. 18 *Instatur argumentum contra Basilium.*

Et ex his ad primum, quod ex Prospero opponit constat solutio. Ad id, quod secundo opponebat *ex cap. 25.* dicatur, collegisse Prosperum ex auxilijs sufficientibus, quæ omnibus impertiuntur, voluntatem de omnium hominum salute, non tanquam ex obiecto talis voluntatis, sed à posteriori, & tanquam ex effe- 19 *Resp. ad Prosperum.*

ex effectu ; cum enim executio medij sit effectus intentionis finis , rectè ex mediorum sufficienti collatione , ab effectu colligitur voluntas ad finem prout in se terminata , vt arguebam contra Basilium supra.

20 *Ad Chrysostom. Ad alios PP.* Ad Chrysostomum dico , quod etsi non detur in Deo vehemens desiderium absolutum salutis omnium hominum in se ipsa;bene tamen datur vehemens desiderium antecedens , & conditionatum. Et ex his satis constat intelligentia Ambrosij; Anselmi,& aliorum Patrum , quos in suum fauorem adducit , qui si aliquando verba Pauli in sensu vniuersali in completo sunt interpretati , loquuntur de voluntate consequenti Dei , non excludentes , sed admittentes potius sensum vniuersalem completum, loquendo de voluntate antecedenti , & inefficaci.

§. III.

Secundum argumentum proponitur , & examinantur varij modi dicendi.

21 *Secundo arguitur ratione.* INsurgit secundo contra resolutionem nostram Basilius hac ratione : volitio illa , de qua loquitur Paulus , non terminatur ad omnium salutem prout in se ipsa , sed solum ad auxilia sufficientia ad illam;at respectu talium auxiliorum est efficax diuina voluntas ; cum omnibus hominibus impertiatur illa : ergo ex verbis Pauli non rectè colligitur actus liber in voluntate Dei, qui numquam suum effectum sortiatur. Consequutio est legitima. Minor supponenda modo. Maior autem probatur ; quia salus v. c. Iudæ prout in se ipsa , vel terminat illam voluntatem vt præcisè possibilis , vel vt futura : non primum ; quia prout sic solum terminat simplicem complacentiam necessariam : nec secundum ; quia futura non est : ergo non terminat Dei voluntatem prout in se ipsa.

22 *Prima solutio.* Huic argumento non vno modo respondetur ab his , qui nobiscum conueniunt . Primo responderi potest ex doctrina Gabrielis Vazquez *disp.*83.*cap.*2. *num.* 22. obiectum illius voluntatis esse salutem hominum , non vt possibilem, nec vt mere futuram , sed vt futuram futuritione cognita ; glorificari enim hominem , inquit Auctor prædictus , consideratum , ac si ita futurum esset , non potest non Deo placere . Hæc tamen solutio *Contra.* sustineri non potest : intellectus namque diuinus omnia , vt sunt, cognoscit ; cognoscere enim res aliter ac sunt , est imperfectio soli intellectui creato possibilis, & repugnans diuino : ergo æternam reproborum salutem , quæ re vera futura non est , non potest vt futuram concipere , nec illam vt sic voluntati diuinæ proponere , & consequenter gloria vt futura futuritione non vera , sed cognita , nequit esse obiectum prædictæ voluntatis, de qua loquitur Paulus.

23 *Secunda solutio.* Secundo respondet Herice, volitionem istam posse considerari dupliciter: vel vt volitio est: vel vt libera est: primo modo inspecta , immediatè comparatur ad æternam hominum salutem in se; in ratione autem liberæ , vel secundum exercitium libertatis in actu secundo comparatur immediatè ad auxilia sufficientia ad salutem , ad illam vero solum mediatè . Ex quo colligit Auctor prædictus, non posse dari in Deo actum inefficacem adæquatè , & respectu omnis obiecti; bene tamen inadæquatè, & respectu alicuius obiecti.

Contra 1 Sed nec ista solutio argumento facto satisfacit . Primo, quia vt admittit Herice , salus æterna reproborum in se immediatè comparatur ad illam volitionem , vt volitio est: ergo vel vt possibiles , vel vt futura ; si primum: ergo illam volitionem , vt volitio est, terminat necessario ; & consequenter erit simplex complacentia necessaria , quod extra rem est. Si secundum : ergo terminat immediatè illam voluntatem vt liberam , cuius oppositum contendit Herice. Probo hanc consequentiam ex principijs ipsius in quibus denominatio liberi in diuino decreto ab obiecto desumitur non necessario cum diuina voluntate connexo ; at gloria vt futura , est obiectum immediatum illius volitionis , vt volitio est non necessario connexum cum illa : ergo immediatè, & ratione sui illam constituit in ratione liberæ.

24 *Secundo.* Secundo : quia terminatio libera volitionis diuinæ ad reproborum gloriam in se , est prior terminatione eiusdem ad auxilia sufficientia ad illam : ergo nequit in ratione liberè terminatæ ad reproborum gloriam per auxilia sufficientia constitui. Consequentia tenet. Antecedens autem constat ex dictis supra contra Basilium : intentio namque prior est electione ; atqui volitio illa vt terminata ad gloriam , obtinet rationem intentionis,vt vero terminatur ad sufficientia media rationem electionis sortitur: ergo prior est terminatio ad salutem , quam terminatio ad media sufficientia ad illam. Et vrgetur hoc amplius ; quia ad minus in- *Confirm.* tentio nequit esse electione posterior ; sed volitio illa vt liberè terminatur ad gloriam , intentio est , vt vero terminatur ad media , est electio : ergo nequit ad media immediatè, & ad gloriam mediatè terminari.

25 *Tertio.* Tertio reijcitur , quia in illa incidit in sententiam Basilij, quam satis iniuriosè reiecerat . Quod probo ; nam vel æterna reproborum salus terminat illam voluntatem mediatè vt possibilis , vel vt futura : non secundum ; alias in se ipsa immediatè terminaret. Primum , nec negat , nec in suis principijs negare potest Magister Basilius : ergo incidit in sententiam illius. Minor probatur : Basilius namque admittit actum voluntatis diuinæ primo ad omnipotentiam terminatum , secundo ad possibilia terminari : ergo negare nequit actum , quo Deus amat auxilia sufficientia ad salutem secundo ad illam vt possibilem terminari . Denique reijcitur , quia in illius Auctoris sententia , denominatio liberi in decreto diuino sumitur ab effectu vt futuro : *Quarto.* ergo denominatio liberè volentis non solum auxilia sufficientia , sed etiam æternam salutem , nequit ab auxilijs sufficientibus vt futuris adæquatè desumi , sed etiam à salute vt futura ; & consequenter nisi in ipsa rationem aliquam peculiarem inueniat , sub qua terminet voluntatem illam , non soluit argumentum factum.

Tertio alij respondent , gloriam vt possibilem esse obiectum illius voluntatis : nam etsi gloria secundum se vt possibilis terminet complacentiam necessariam , comparata vero ad subiectum existens , terminare potest liberam complacentiam. Solutionem istam indicat Alarcon *disp.* 3. *cap.* 4 *num.* 5. & 6 & *disp.* 6. *cap.* 3. *num.* 21. Illius tamen insufficientiam , ostendo sic primo : voluntas namque , de qua loquitur Paulus , est desiderium de omnium hominum salute in se ipsa , vt fatetur Alarcon, & communiter alij ; at obiectum desiderij non est res vt possibilis , sed vt futura : ergo gloria vt possibilis nequit esse obiectum talis voluntatis ; & consequenter ruit ista solutio. 26 *Tertio solutio. Contra 1*

Secundo ; gloria vt possibilis Petro existenti , non potest Deo displicere , ex suppositione existentiæ Petri , sed necessario in illa prout sic complacet diuina voluntas , supposita sententia de amore rerum possibilium ; at voluntas , de qua loquitur Paulus , est libera , nedum absolutè , sed etiam ex suppositione existentiæ Petri ; cum per illam ordinetur ad æternam salutem , quæ ordinatio potuit non esse in Deo , adhuc Petro producto : ergo obiectum illius voluntatis non est gloria vt possibilis subiecto existenti. 27 *Secundo.*

Tertio , quia quando Deus amat gloriam Petro existenti amore libero inefficaci , vel terminus talis amoris est Petrus existens , & gloria possibilis , vel solummodo gloria possibilis : non primum , quia Petrus existens est terminus efficacis amoris : ergo non est terminus adhuc inadæquatus amoris simplicis ; nec secundum , quia prout sic terminat necessarium amorem : ergo idem quod prius. *Tertio.*

Si dicas , esse gloriam Petri vt possibilem ; non remotè in vi solius omnipotentiæ Dei , sed proxime in vi auxiliorum sufficientium , quæ Deus impertitur , vt homo possit illam adipisci . In contrarium obstat , quod gloria vt possibilis in vi auxiliorum sufficientium ad illam , non amatur in se , & immediatè, sed mediatè in auxilijs sufficientibus immediatè amatis : ergo vtentes hac solutione incidunt in sententiam Basilij . Probo antecedens , amor gloriæ vt remotè possibilis in vi omnipotentiæ diuinæ , non terminatur immediatè ad illam , sed media omnipotentia primo terminante : ergo pariter vt possibilis proximè in vi auxiliorum sufficientium , non terminabit immediatè voluntatem diuinam , sed mediatè , & in alio , nempè in auxilijs sufficientibus primo terminantibus. 28 *Si dicas. Contra.*

Quarto respondent alij , gloriam prout in se terminare voluntatem illam , non vt purè possibilem , nec vt absolutè futuram , sed vt futuram sub conditione , quod non stet per homines , nec se suis peccatis illa reddant indignos. Ita insinuaui supra , longiorem discussionem ad hunc locum remittens. Displicet tamen illa solutio , nisi intelligatur iuxta à nobis dicenda . Et aduersus illam oppono sic primo ; Deus vt supremus Dominus gloriæ ante præuisa hominum demerita , & merita eligit efficaciter quosdam ad gloriam , & voluit alijs efficaciter denegare illam , vt latè probant nostri Thomistæ *infra quæst.* 23. *artic.* 3. & constat ex illis verbis Pauli ad Romanos *c.* 9. *Non ex operibus , sed ex vocante dictum est , antequam quidquam boni , vel mali egissent , Iacob dilexi , Esau autem odio habui* ; at cum voluntate efficaci excludendi reprobos à gloria ante præuisa demerita illorum , non est compatibilis voluntas conditionata conferendi illis gloriam , si per ipsos non steterit , vt de se est manifestum : ergo voluntas , de qua loquitur Paulus , non habet pro obiecto gloriam vt futuram , sub conditione , quod non stet per homines. 29 *Quarta solutio. Contra 1*

Secundo , decretum subiectiuè absolutum , & conditionatum obiectiuè se ipso producit effectum , per hoc præcisè , quod purificetur conditio ; at voluntas de qua loquitur Paulus , etiam si poneretur conditio , nempè hominum non resistentia , non haberet effectum se ipsa absque adiuncta efficaci voluntate gloriæ : ergo non terminatur ad gloriam , sub prædicta consideratione futuram . Consecutio est legitima . Maior certa , & minor ostenditur , voluntas illa est voluntas antecedens ; vt docet D. Tho. in præsenti articulo in solutione ad primum , & cum eo communiter Theologi ; at voluntas antecedens non habet effectum , nisi consequens adiungatur , vt expressè docet Angelicus Doctor *in 1. ad Anibaldum distinct.* 46. *artic.* 2 *ad* 2 ergo voluntas , de qua loqui- 30 *Secundo.*

loquitur Paulus, non respicit gloriam adhuc sub prædicta conditione futuram.

31 *Tertio.* Tertio; quia aliàs totum prædestinationis negotium in purificatione conditionis consisteret; & consequenter per hoc præcisè, quod Deus decerneret homines adiuuare, ne suis peccatis prædictæ voluntati resisterent, de facto gloriam consequerentur, nec efficax electio absoluta ad gloriam præuisionem meritorum præcederet; sed solum illa conditionata voluntas; consequens est falsum, vt latè ostendunt nostri Thomistæ *infra quæst.* 23. *artic.* 4. ergo talis voluntas non terminatur ad gloriam, vt futuram sub prædicta conditione. Probo sequelam: quia iuxtà solutionem, quam impugnamus, ex vi voluntatis illius constituitur gloria futura sub conditione, quod non ttet per homines: ergo purificata conditione, nempè, quod homines suis peccatis illi non resisterent, ex vi eiusdem voluntatis erit absolutè, & infallibiliter futura; conditionatum namque transit in absolutum conditione purificata; & consequenter per hoc præcisè, quod Deus decernat homines adiuuare, vt suis peccatis se indignos non redderent, prædestinati intelligerentur, & discreti à reprobis.

32 *Dices.* Dices: esto Deus de facto non habuerit decretum conditionatum de conferenda gloria sub conditione, quod non stet per homines; potuit tamen illud habere, & tamen non potuit in prædestinationis negotio incipere à medijs merita eligendo, sed necessario præsupponi debuit efficax intentio finis, nempè electio ad gloriam, vt ibidem docent Thomistæ: ergo ex eo quod fuerit in Deo de facto prædicta voluntas terminata ad gloriam, vt conditionatè futuram, non rectè colligitur, in electione ad merita stetisse prædestinationis negotium, ab illaque incœpisse discretionem prædestinati à reprobo. Respondeo, concessa maiori, ne-

33 *Respond.* gando minorem; nam etsi electio mediorum efficacium ad gloriam, vt efficacia sunt, necessario supponat intentionem efficacem gloriæ, quod Thomistæ fatentur; si tamen merita non eligantur, vt efficaciter conducentia, sed secundum sufficientiam, quam habent ad illam, non præsupponunt necessario efficacem gloriæ intentionem; cumque hoc contingere potuerit contingere potuit, vt electio à meritis inciperet, & nostrum argumentum contendit ita contigisse de facto, si semel admittatur, præcisè in Deo voluntas conditionata gloriæ sub conditione non resistentię hominis; nam tali voluntate supposita, & purificata conditione, nempè, quod homines non resisterent, redderetur gloria absolutè futura: vnde in non resistendo, prędestinationis negotium consisteret, & per non resistentiam prædestinatus à non prædestinato differret.

§. VLTIMVS.

Traditur, & defenditur vera solutio.

34 *Vera solutio.* HIs omissis, solutio, quam veriorem reputo, huius difficultatis est, quam tradidere Patres Salmanticenses *in præsenti disp* 4. *dub.* 3. *num* 26. & Marcus de la Serra *circa istum articulum*, sequuti Magistrum Albelda *disp.* 56. *sect.* 3. *num.* 37. voluntatem illam terminari etiam ad reproborum gloriam in se, non vt purè possibilem, sed vt futuram, non quidem futuritione

Notatur primo. completa, & perfecta, sed imperfecta, & inchoata. Quam vt intelligatis, est aduertendum primo, rerum futuritionem à causis desumi, non vt præcisè in actu primo consideratis, à quibus prout sic possibilitas illarum desumitur, sed vt determinatis ad præstandam illis existentiam.

35 *Notatur secundo.* Aduerto secundo, hanc determinationem duplicem esse posse, vnam perfectam, & imperfectam, & inchoatam illam; illa in causis secundis inuenitur, vt præuentis, aut præuenientis efficaci auxilio infallibiliter cum futuritione effectus connexo, & in prima causa, nempè voluntate diuina vt per decretum efficax nostro intelligendi modo determinata. Secunda vero inuenitur in causis secundis, vt munitis auxilijs sufficientibus, & in causa prima, vt per actum liberum inefficacem obiectum amante; cumque ista consideratio non sit causæ primæ, & secundæ vt omnino indifferentibus, sed vt iam sunt aliquomodo determinatæ; consequens fit, quod ab illis prout sic desumi possit denominatio, non præcisè possibilitatis, sed aliqualis futuritionis, licet quia talis determinatio efficax non est, & completa, nequeat ab illis prout in tali statu rerum futuritio desumi.

36 *Resp. ad argumentum.* Ad rem ergo veniendo, gloria reproborum terminans actum voluntatis diuinæ liberæ inefficacis, est imperfectè, & inchoatè futura; quia per talem actum diuina voluntas, quodammodo ad illius productionem afficitur, & ex tali intentione oriuntur sufficientia media, quibus voluntas hominum aliqualiter ad illam manet determinata; licet quia hæc determinatio tam in causa prima, quam in causa secunda efficax, & perfecta non est, non sit perfectè, & completè futura: vnde gloria terminat voluntatem prædictam, vt inchoatiuè, & imperfectè futura. Ex quo inferre non licet, reprobos de facto esse glorificandos: quia licet id, quod futurum est perfectè, & completè fit aliquando verum, quod de facto fit; de illo vero quod imperfectè solum, & inchoatiuè est futurum, necessarium non est, quod aliquando verificetur esse præsens.

Verum contra solutionem istam obijcies sic primo, æterna 37 reproborum salus ex vi illius voluntatis nullam accipit mutationem; ergo incapax est ad actum liberum terminandum. *Obijcies primo.* Patet consequentia: quia actus liber petit aliquam mutationem; cumque non sit possibilis ex parte Dei, necessario requiritur ex parte obiecti terminantis illum. Respondeo, quod *Respond.* etsi physicè non mutetur, obiectiuè tamen mutatur, quatenus cum antea indifferens esset ad futuritionem imperfectam, atque negationem illius, redditur ex vi illius voluntatis inchoatiuè determinatè futura; quod autem obiectiua mutatio ad liberum actum terminandum sufficiat, constat in futuris conditionatis.

Obijcies secundo: auxilia sufficientia, quæ oriuntur ex illa vo- 38 luntate saluandi omnes homines relinquunt voluntatem indiffe- *Obijcies secundo.* rentem, vt assequantur, vel non assequantur salutem: ergo ex vi illorum; & consequenter ex vi etiam intentionis, ex qua originantur, etsi reddatur gloria proximè possibilis, non tamen redditur vllo modo futura. Probo hanc consequentiam; quia futuritio rei desumi non potest à causis omnino indifferentibus, vt fit, & non fit. Respondeo, distinguendo antecedens: relinquunt il- *Respond.* lam indifferentem, quoad inclinationem, nego antecedens: quoad assequibilitatem, concedo antecedens, & distinguo consequens: non redditur futura perfectè, & completè, concedo consequentiam inchoatiuè, & imperfectè, nego consequentiam. Itaque sicut voluntas auxilio sufficienti munita, manet indifferens, quoad elicientiam ad actum, & negationem actus, quoad inclinationem autem, determinatè respicit actum; quia auxilium sufficiens determinatè inclinat in actum, ita: similiter ex vi auxiliorum sufficientium, quæ oriuntur ex illa intentione, homo, quoad inclinationem determinatè respicit æternam salutem, etsi quoad assecutionem, & veluti elicientiam indifferens sit ad gloriam, & illius carentiam, & hæc est sufficiens vt ex vi illorum reddatur gloria inchoatiuè futura, & si non perfectè, & completè.

Sed dices, sequi ex hac solutione, esse debitam gloriam alicui 39 ex hominibus *saltem* ex vi generalis prouidentiæ Dei; consequens *Dices.* est falsum: aliàs prædestinatio specialis prouidentia non esset: ergo deserenda solutio. Probatur sequela, voluntati potenti proximè, & aliàs inclinatæ ad operandum bonum, debetur in aliquo indiuiduo efficax concursus ad operandum illud: quo circa prædictus concursus, specialis gratia non est vt 1. 2. *quæst.* 109. *artic.* 3. contra Vazquez docet maior pars Theologorum: ergo si homo ex vi auxiliorum sufficientium, quæ oriuntur ex tali voluntate, potens, & inclinatus redditur ad assequutionem salutis, debitus erit alicui in indiuiduo concursus efficax ad actualem eius assequutionem.

Respondeo, negando sequelam. Ad cuius probationem, 40 concesso antecedenti, nego consequentiam. Cuius ratio est; *Respond.* quia inclinatio auxiliorum sufficientium non est primo ad gloriam, sed ad exercitium bonorum actuum, & præceptorum ad impletionem; vt autem inclinatio aliqua frustranea non sit, sufficit; quod in aliquo indiuiduo reducatur ad aliquem actum ex illis, qui intra terminum primarium suæ inclinationis continentur: non vero requiritur, quod ad perfectissimum terminum in aliquo indiuiduo reducatur: vnde concursus ad aliquem actum debitus est: secus vero concursus, quo finem perfectissimum assequatur.

Tertio principaliter argumentari possumus contra istam sen- 41 tentiam: Deus ante præuisa hominum demerita voluit efficaci- *Tertio obijcies* ter quibusdam denegare gloriam: ergo respectu illorum non datur in Deo libera volitio terminata ad gloriam in se. Antecedens suppono; & consequentia probatur: Tum, quia voluntas illa superfluit, semel prima concessa. Tum etiam: quia vtraque voluntas est de eodem obiecto, eodem modo se habente, ergo sunt inter se incompatibiles. Tum denique, quia aliàs prima esset in Deo aliquomodo inuoluntaria, quod diuinæ perfectioni repugnat. Probatur sequela, volens proijcere merces in mare tempestate suborta, etsi proijciat voluntariè simpliciter, secundum quid tamen inuoluntarius est; quia talis proiectio est contra voluntatem inefficacem, quam habet conseruandi illas: ergo volitio, quam Deus habet excludendi quosdam à regno, erit inuoluntaria saltim secundum quid, si semel admittitur voluntas contraria inefficax, terminata ad illorum gloriam in se.

Respondeo, concesso antecedenti, negando consequentiam. 42 Ad primam probationem, nego antecedens: quia ex illa volun- *Resp. ad 1. consequentiæ prob.* tate conceduntur omnibus auxilia sufficientia ad salutem; non autem superfluit, quod homo possit salutem adipisci, & si de facto non consequatur illam. Ad secundam, nego antece- *Ad 2.* dens: quia licet sint de eodem obiecto materialiter sumpto, versantur tamen circa illud ex diuerso motiuo, inefficax ex motiuo ostendendi suauitatem prouidentię, & magnitudinem misericordię suę, ordinando homines saltim quoad sufficientiam ad supernaturalem, & indebitum finem: efficax vero terminatur ad negatio-

negationem gloriæ ex motiuo ostendendi supremum dominium, quatenus concedendo quibusdam gloriam, & alijs illam denegando, manifestat nulli illam debere.

43 *Ad 3.* Ad tertiam, negatur sequela. Ad cuius probationem concesso antecedenti, nego consequentiam; & ratio discriminis est, quia proijciens merces in mare, id circo in voluntarius est, saltim secundum quid: quia proijcit ob impotentiam saluandi vitam, nisi illas proijciat: vnde ex metu vitam amittendi, operatur; metus autem in voluntarium causat saltim secundum quid, vt docetur 1. 2. *quæst.* 6. Deus autem non ideò vult reprobis denegare gloriam. quia non possit illos saluare, sed quia cum omnes saluare possit, vt se ostendat supremum gloriæ dominum, quosdam ad illam efficaciter eligit, & alios efficaciter ab eadem excludit.

44 *Infertur 1. ex dictis.* Ex dictis in discursu huius disputationis, colligo primo, voluntatem antecedentem, esse illam, quæ erga obiectum versatur, non vt vestitum omnibus circumstantijs, cum quibus executioni debet mandari; consequentem vero, quæ obiectum inspicit, vt omni sua circumstantia vestitum, v. c. voluntas, quam Deus habet saluandi reprobos, est voluntas antecedens gloriæ; quia tendit ad illam secundum se, non attentis omnibus circunstantijs; & quia consideratio illius secundum se, est prior, & veluti antecedens considerationem eiusdem secundum omnes eius circunstantias: id circo dicitur antecedens voluntas; voluntas vero, qua efficaciter vult illos excludere a gloria, est voluntas consequens; quia omnes circunstantias attendit, maioris scilicet conducentiæ ad manifestationem attributorum Dei.

45 *Dices.* Si dicas, electio efficax prædestinatorum ad gloriam, est voluntas consequens; & tamen non respicit gloriam cum omnibus circunstantijs, cum quibus de facto est executioni mandanda: ergo deficit prædicta explicatio. Probatur minor, gloria de facto est concedenda adultis per modum coronæ; at voluntas illa non tendit ad gloriam per modum coronæ, vt probabiliter docent plures Thomistæ: ergo non terminatur ad illam vt vestitam omnibus circunstantijs, quibus de facto executioni mandatur.

46 *Resp.* Respondeo, concessa maiori, negando minorem. Ad illius probationem, concessa maiori, & omissa minori, distinguo consequens: non inspicit gloriam cum omni circunstantia ex pertinentibus ad ordinem intentionis, nego consequentiam: ex non pertinentibus ad talem ordinem, concedo consequentiam: itaque in illorum Theologorum sententia, id circo in illa voluntate intentiua non relucet gloria vt corona; quia ratio coronæ, merita præuisa supponit, ac proinde ad ordinem intentionis, qui merita præcedit, non spectat: vnde, & si vt sic ab electione non attingatur, non sequitur non attingi gloriam cum omni circunstantia ex his, quæ ad intentionis ordinem spectare possunt.

47 *Infertur secundo.* Colligo secundo, prædestinatum existentem in peccato mortali odio habere Deum, odio antecedenti, illum vero amare consequenti, & efficaci amore, probatur vult illi damnationem æternam voluntate antecedenti: ergo odio illum habet antecedenti odio. Probo antecedens, hominem existentem in peccato damnari, est bonum quoddam amabile a Dio: ergo de facto amatur ab ipso; at non consequenter, & efficaciter; cum de facto damnandus non sit: ergo inefficaciter, & antecedenter.

48 *Infertur tertio.* Colligo tertio, voluntatem, qua Deus omnes homines vult saluos fieri, esse conditionatam, solum quo ad nos, & ex parte nostri modi concipiendi, quatenus nos voluntatem diuinam ita ad reproborum gloriam affectam concipimus, quod si negatio illius ad altiores fines non conduceret, Deus omnes vellet saluari. Re tamen vera, prædicta voluntas est absoluta, tam ex parte obiecti, quam ex parte actus, vt ex impugnatione quartæ solutionis secundi argumenti colligitur. Et hæc de ista Disputatione.

DISPVTATIO LIII.

An ex eo quod Deus aliquid in tempore inciperet velle, vel à libera volitione desistat, physica mutatio inferatur in illo?

§. I.

Rationes dubitandi proposita, referuntur variæ sententiæ.

1 *Certum ab interno supponitur.* IN qua disputatione vnum tanquam certum supponimus, & alterum in discrimen vocamus: quod supponimus est, Deum non posse aliquid in tempore velle de nouo, nec à decreto semel ab æterno habito posse in tempore desistere: quam suppositionem omnes Theologi tamquam fide creatam admittunt contra Ioannem Antonium Delphinum, *lib. de rerum euentu pag.* 23. vt refert Arrubal *disp.* 61. *cap.* 1. etsi Pater Herice *disp.* 30. *cap.* 1. illum ad sanum sensum conetur adducere; quidquid tamen de illius mente sit nostra suppositio ex pluribus Sacræ Paginæ testimonijs colligitur, Numerorum 23. *Non est Deus quasi homo, vt mentiatur, nec vt filius hominis, vt mutetur* Prouerbiorum 19. *Multa cogitationes mortalium; voluntas autem Domini in æternum manet.* *Prob. ex Sacra Pagina 1.*

Ac denique Malachiæ 3. *Ego Deus, & non mutor*, in quibus verbis vbi nos legimus, *ego Deus*, in Hebræo habeatur *Iehò*, quod significat fontem essendi, scilicet, ipsum esse omnino immutabilem; vbi autem legimus, *& non mutor*, in Hebræo habetur, *Quod ad*, quod significat non esse inconstantem: ita quod modò velit aliquid, à cuius volitione postea desistat: de quo videatur Pater Ribera super illum locum. Ac si Propheta diceret iuxta Hebraicam lectionem, Deum in suis decretis id circo inconstantem non esse, ita vt illa possit mutare; quia illius substantia est omnino immutabilis, quæ est ratio Diui Thomæ in præsenti articulo; vbi ex immutabilitate substantiæ diuinæ, voluntatis immutabilitatem demonstrat. Hoc ita præmisso, quod in disidium vertimus est, an ex eo quod Deus in tempore inciperet velle, vel à libera volitione cessaret, physica mutatio in ipso sequatur, vel per oppositum, ex physica immutabilitate diuina; rectè, & immediatè inferatur, id non posse contingere? 2 *Secundo.*

3 *Ratio dubitandi proponitur.* Ratio dubitandi, eaque non leuis, desumitur ex his, quæ supra diximus agentes de actu libero Dei: nam actus liber, vel addit supra necessarium, solam denominationem extrinsecam ab obiecto, vel actione illius productiua desumptam, vel solum respectum rationis, vel terminationem intrinsecam indefectibilem sub conceptu entitatis, & defectibilem sub conceptu terminationis, vel nihil: quidquid horum dicatur, non colligitur physica mutatio, ex eo quod Deus aliquid incipiat in tempore velle, aut à libera volitione desistat: ergo ex eo quod incipiat velle, vel desistat à volitione, non mutabitur Deus. Minor quoad primam, & secundam partem nota videtur. Tum, quia absque physica sui mutatione suscipit denominationem extrinsecam, & respectum rationis Domini, & Creatoris: ergo & extrinsecam denominationem, seu respectum rationis volentis absque physica sui mutatione de nouo suscipere poterit. Tum etiam, quia mutatio physica, ex noua acquisitione, seu deperditione formæ realis intrinsecæ petit prouenire: ergo ex noua acquisitione denominationis extrinsecæ, seu respectus rationis, physica mutatio inferri non potest. *Minor quoad 1. & 2. partem probatur 1.* *Secundo.*

4 *Quoad 3. partē probatur minor 1.* Quod tertiam verò partem ex ibidem dictis ostenditur primo: quia ab æterno potuit Dei voluntas libera terminatione carere; & tamen habere non potuit alietatem intrinsecam realem: ergo etiam si in tempore ab illa desisteret, vel illam acquireret, physica mutatio, seu intrinseca alietas non inferretur. Secundo, quia vt ibi asseruimus, ad mutationem, & alietatem physicam requiritur transitus de non esse ad esse, seu de esse ad non esse formæ intrinsecæ sub conceptu entitatis: ergo si præcisè addatur, vel tollatur de nouo terminatio libera sub conceptu terminationis, physica mutatio non sequitur. Si forte dicatur, non posse superaddi, aut deperdi de nouo terminationem liberam sub conceptu terminationis, quin superaddatur, vel amittatur sub conceptu entitatis. In contrarium in hunc modum objicio. Potuit in in *nunc* æternitatis, non esse terminatio intrinseca libera sub terminationis conceptu, quin de esse potuerit sub conceptu entitatis: ergo poterit etiam in tempore incipere, vel desinere esse sub priori conceptu, quin sub secundo incipiat, vel desinat esse. Denique quoad vltimam partem suadetur, mutatio namque est transitus de non esse ad esse reale, & intrinsecum, & intrinsecè super additum: ergo si actus liber nihil addit ad actum necessarium, ex eo quod Deus de nouo suscipiat denominationem liberè volentis, non infertur in ipso physica mutatio. *Secundo.* *Si dicas.* *Contra.* *Quoad vltimā partem probatur minor.*

5 *Prima sententia.* Quo argumento conuicti plures Theologi in negatiuam sententiam inclinant, docentes, ex temporali variatione decretorum in Deo, non sequi immediatè physicam mutationem. Ita Pater Molina *supra q.* 14. *art.* 15 *ad* 2. *arg* & P. Suarez *disp.* 30 *Metaphysica sect.* 9. quibus alij Moderniores adhærent. In assignanda autem ratione, cur scilicet Deus non possit incipere velle aliquid in tempore, vel à libera volitione desistere, inter se non conueniunt. Molina id sibi persuadet ex eo quod, quamuis non inferatur physica mutatio, sequi tamen vicissitudinis obumbratio, quæ non minus quam mutatio, diuinæ naturæ repugnat, iuxta illud Iacobi 1. *Apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio.* *Mens Molina.*

6 *Mens P. Suarez.* Suarez vero ad veritatem proximius accedens, id alia ratione suadet: quia nimirum ex tali variatione colligitur inconstantia in decretis, quæ est imperfectio moralis; cumque voluntati physicè immutabili omnis moralis imperfectio repugnet, per mediatas consequentias infertur, non fore voluntatem diuinam physicè immutabilem; ipsum sequuntur Machin circa *artic.* 3. *disp.* 31. *sect.* 9. & Fasolis in præsenti eadem vtentes ratione. Quod autem inconstantia in Dei voluntate inferatur, in hunc modum ostenduut: Deus namque circa quodlibet obiectum ab æterno cognitum, & diuinæ voluntati propositum, non potuit manere suspensus, quoad velle, vel nolle, sed necessario habuit, vel actum volitionis, quo illius existentiam decreuit, vel

nolitionis, quod decreuit non esse: ergo vel *nunc* æternitatis, quo decreuit fore, prænouit se destitutum à tali decreto, vel non: si hoc secundum dicatur, imperfectio maxima diuinæ cognitioni attribuitur: si primum, sequitur, *tunc* inefficaciter decreuisse, quod imperfectio est. Tum etiam se gesisse inconstanter, decernendo aliquid *tunc*, cuius oppositum postea decreturum prænouit, vel ad minus à tali decreto postea cessaturum, quod imperfectio maxima adhuc in humanis solet censeri.

§. II.

Eligitur, & probatur vera sententia.

7 *Secunda sententia, quæ est nostra conclusio Albelda. Salm. Serra. Araujo. S.Th.* SEcunda, & verior sententia oppositum docet, affirmans, ex eo quod Deus aliquid in tempore inciperet velle, vel à libera volitione cessaret, sequi immediatè physicam mutationem in ipso, & consequenter ex physica immutabilitate diuina rectè concludi, non posse libera decreta variari, nec in tempore incipere, vel desinere esse. Ita noster Albelda, Patres Salmanticenses, Marcus de la Serra circa istum articulum, Illustrissimus M. Araujo *lib. 12. Metaphysicæ quæst. 4. artic. 2. in solutione ad. 3.* Et Recentiores Thomistæ in præsenti, *& supra quæst. 14. artic. 15.* eam docuit Angelicus Doctor *primo Contra Gentes cap. 83. de veritate quæst. 23. artic. 4. ad 2. & in hac quæst. supra artic. 2.* In quibus locis, & alibi sæpè docet Doctor Angelicus, Deum de necessitate velle creaturas, non absolutè, sed ex suppositione rationis suæ immutabilitatis, & in præsenti articulo, vbi ex immutabilitate diuina colligit non posse Dei voluntatem incipere velle de nouo, aut à volitione desistere. Qua ratione vsus est D. Augustinus *lib. 12. confess. cap. 5.*

Au g.

8 *Prob. 1. ratione D. Th.* Et suadetur primo ratione D. Thom. in præsenti articulo ad hanc formam redacta; quod voluntas incipiat aliquid velle de nouo, aut à volitione desistat, solum prouenire potest, vel ex hoc, quod incipiat sibi esse conueniens, & bonum, quod bonum, & conueniens non erat, vel ex hoc, quod de nouo, vt bonum cognoscat, quod prius vt bonum non cognoscebat: primum arguit physicam mutationem in diuina substantia: secundum in eius cognitione: ergo immediatè sequitur physica mutatio in Deo ex hoc, quod aliquid incipiat in tempore velle, aut à libera volitione desistat. Consequutio tenet. Maior ex eo constans videtur, quod voluntas versatur circa bonum cognitum tanquam circa proprium obiectum: ergo nouitas volitionis, aut ex nouitate cognitionis eius debet prouenire. Minorem pro secunda parte supponit Angelicus Doctor ex dictis *supra quæst. 14 artic. 5.* Pro prima vero illam explicat, & ostendit exemplo illius, cui incipit esse conueniens ad ignem sedere; cum tamen prius disconueniens esset, quod non aliunde prouenit, nisi quia mutatus est de calido in frigidum: homini etiam irato bona apparet inimici vindicta: cui tamen iam pacato disconueniens apparet.

9 *Resp. 1.* Respondebis primo ex Valencia *in præsenti punct. 4. assertione 3.* Suarez *vbi supra num. 57.* Vazquez in commentario huius articuli, & alijs Recentioribus, quibus ratio illa D. Thomæ non placet, falsam esse maiorem, nec in illa numerari omnes causas, ob quas potest voluntas incipere de nouo, potest namque id contingere ratione libertatis inuariato bono, & cognitione illius; sicut namque adhuc bono cognito, & voluntati vt tali proposito, potest voluntas ob suam libertatem non prorumpere in amorem illius; ita etiam poterit absque nouitate cognitionis, aut boni nouiter incipere illud amare.

10 *Contra.* Sed contra; nam licet imprudens voluntatis mutatio absque nouitate boni, aut cognitionis eius possit euenire; illa tamen, quæ secundum prudentiam debet fieri, non nisi bono, aut illius cognitione veriata, prouenire potest: ergo supposita, vt debet supponi, summa Dei prudentia in volendo, omnes causas assumit Angelicus Doctori; & consequenter rectè concludit, ex veriatione decretorum in Deo sequi physicam mutationem in ipso.

11 *Dices.* Dices, absque vlla imprudentia posse contingere veriationem decreti, seu volitionis liberæ propter bonum, quod in exercitio libertatis inuenitur: quin nec in bono amato, nec in illius cognitione aliqua variatio intercedat. Sed contra, & suppono,

Cōtra 1. id potuisse contingere dupliciter: vel suspendendo decretum, v. c. futuritionis Petri vsque ad tempus: vel decreto existente ab æterno, cessando in tempore ab illo. Hoc ita supposito, dupliciter aduersus istam solutionem insurgo, primo: quia in suspensione decreti vsque ad tempus, & in cessatione temporali ab illo, potius negatio exercitij libertatis, quam libertatis exercitium inuenitur: ergo in hoc, quod est in tempore incipere velle, aut à volitio desistere, nulla ratio boni, vt possit Deus prudenter se gerens nouiter incipere velle, aut à volitione desistere inuenitur.

12 *Secundo.* Secundo, aut exercitium libertatis diuinæ per decretum positiuum productionis, v. c. Petri, aut per cessationem ab illo, incipit in tempore esse bonum, & conueniens Deo, aut fuit bonum ab æterno; non tamen prout sic cognitum nisi in tempore; aut denique ab æterno fuit bonum, & cognitum, ob libertatem tamen, vsque ad tempus non habitum; si primum, & secundum, physica mutatio sequitur in substantia, vel in cognitione diuina, vt supra arguebamus: si tertium, sequitur dilationem decreti, aut cessationis ab illo vsque ad tempus, irrationabilem, & imprudentem esse; cum absque rationabili causa ponatur: ergo decretorum variatio prudens esse non potest, nisi vel in bono, vel in eius cognitione aliqua variatio contingat.

Respondebis secundo, non sequi mutationem physicam in Deo ex eo quod in tempore incipiat cognoscere bonitatem obiecti existentis; cum namque cognitio intuitiua obiecti futuri, non superaddat supra cognitionem necessariam rerum possibilium, nisi solum respectum rationis, aut denominationem extrinsecam; consequens fit, quod ex illius temporali inceptione, non sequatur physica mutatio. Sed contra primo; nam iudicium regulans primam volitionem liberam Dei, non est liberum, sed necessarium; at cognitio necessaria non potest in tempore incipere absque physica Dei mutatione, vt omnes fatentur: ergo loquendo de prima libera volitione, non potest in tempore incipere absque physica mutatione cognitionis diuinæ. Patet consequentia: nam prima libera volitio non potest incipere absque nouitate in bonitate obiecti, vel in cognitione regulante illam; eumque de alijs volitionibus liberis eadem ratio sit ac de prima: consequens fit, quod nulla libera volitio diuina in tempore incipere possit absque physica mutatione iudicij. 13 *Resp. 2.* *Cōtra 1.*

Secundo, nam etsi cognitio libera supra necessariam non addat, nisi solum respectum rationis, talis respectus non potest resultare de nouo, nisi vel in entitate cognitionis diuinæ, vel in termino, & obiecto cognito nouitas, & variatio intercedat; at nequit in tempore obiectum cognitionis diuinæ, vt est illius obiectum incipere: ergo noua resultantia respectus exigit variationem intrinsecam in entitate cognitionis. Consequentia tenet. Maior est certa: respectus namque non potest incipere esse, nisi ad inceptionem, aut variationem alicuius extremi. Minor autem probatur ratione D. Thomæ *supra quæst. 14. art. 15.* in solutione ad primum; id namque, quod in Deo continetur, in variabiliter continetur: nam sicuti vnumquodque recipitur ad modum recipientis: ita etiam contineri debet ad modum continentis: vnde cum Deus inuariabilis sit, quidquid continetur in illo, inuariabiliter continetur; at cognitio diuina terminatur ad obiectum creatum, vt contentum in Deo; cognitio namque fit per hoc, quod cognitum est in cognoscente: ergo obiectum diuinæ cognitionis, vt est obiectum eius, variationem non suscipit; & consequenter respectus ille nouiter resultare non potest propter variationem obiecti. 14 *Secundo.*

Denique respondebis, posse obiectum creatum incipere in tempore esse bonum Deo, absque variatione in substantia diuina, per variationem sui; cum namque in creaturis possibilibus, non sit bonitas sufficiens ad terminandam voluntatem diuinam; sed solum in illis prout existentibus: & existentiam recipiant in tempore; consequens fit, quod etiam in tempore bonitatem recipiant, ac proinde incipiant esse bonæ absque variatione in substantia diuina. Sed contra, etsi obiectum creatum incipiat esse bonum in se in ordine ad propriam mensuram, non tamen incipit in tempore esse bonum in se, in ordine ad mensuram æternitatis, vt à Thomistis docetur *supra quæst 14 art. 13.* Nosque fusè ostendimus disputatione 41. at voluntas diuina non terminatur ad bona creata, prout in se bona per ordinem ad propriam mensuram, sed vt in mensura æternitatis contenta: ergo non incipiunt esse bona in se, prout sunt obiecta voluntatis diuinæ: & consequenter si incipiunt esse bona, & conuenientia Deo, erit per variationem substantiæ diuinæ. 15 *Resp. 3.* *Contra.*

Secundo principaliter suadetur ista sententia; vt denominatio liberè volentis incipiat de nouo, necessario requiritur, aut variatio intrinseca in entitate volitionis diuinæ, aut nouitas, & variatio in obiecto, atqui in obiecto volitionis liberæ Dei, prout est obiectum illius, nequit esse in tempore nouitas, & variatio: ergo necessario requiritur variatio intrinseca in entitate volitionis diuinæ. Consequutio tenet: maior certa videtur. 16 *Secundo suadetur nostra conclusio.*

Minorem autem probat Vazquez in commentario huius articuli, Arrubal *disp. 61. cap. 2.* quia obiectum creatum, & operatio Dei non sunt fundamentum habitudinis, & denominationis liberæ voluntatis diuinæ secundum existentiam præsentem, sed secundum existentiam futuram; at quamuis incipiant de nouo secundum existentiam præsentem, non tamen incipere, aut variari possunt secundum existentiam futuram, quia quod est in tempore, necessario ab æterno est futurum: ergo denominatio liberè volentis in Deo incipere nequit ob mutationem, & nouitatem obiecti creati. *Minorē probat Vazq. & alij.*

Hæc tamen probatio parum roboris habet: tum, quia obiectum creatum futuritionē accipit à decreto diuino: quo circa pro priori ad decretum non potest intelligi rerum futuritio, vt latè probant nostri Thomistæ *supra q. 14. art. 13.* & Nos fusè ostendimus disput. 41. ergo probare, quod decretum non possit incipere in tempore, quia futuritio rerum debet esse ab æterno, est idem ac suadere, non posse decretum incipere in tempore; quia necessario existit ab æterno. Tum etiam: nam sequitur, posse voluntatem diuinam 17 *Hæc probatio deseritur 1.* *Secundo.*

uinam incipere in tempore velle existentiam præsentem. Probo sequelam: nam denominatio liberè volentis existentiam præsentem, non sumitur ab ipsa vt futura, sed vt præsenti: ergo eum in illa vt præsenti cognoscant mutationem Authores prædicti; tenentur admittere, potuisse voluntatem diuinam incipere velle existentiam rerum præsentem.

18 *Minor prob. 1.* Quare omissa hac probatione, aliter prædicta minor suadetur. Primo, quia bonitas creata non terminat volitionem diuinam, vt existens in propria mensura, sed in mensura superexcedenti, nempè in æternitate; at vt in æternitate contenta, nullam accipit variationem, aut successionem, vt docetur à Thomistis *supra quæst.* 14. *art.* 13. ergo vt est obiectum volitionis diuinæ; nullius variationis est capax. *Secundo.* Secundo, quia est obiectum volitionis liberæ, vt cognita à Deo; atqui omnis bonitas creata in tempore existens, ab æterno est cognita à Deo, nec potest in tempore de nouo cognosci, vt docet D. Thom. *supra quæst.* 14. *art.* 15. & paulò ante probauimus; quia aliàs Dei cognitio in sua entitate variationem susciperet: ergo vt obiectum volitionis liberæ nequit variationem suscipere.

§. III.

Alia sententia impugnantur.

19 *Sententia Molinæ reijcitur 1.* Denique suadetur nostra resolutio, euertendo duas sententias supra relatas; & in primis sententia Molinæ deficit propter duo. Tum, quia inter mutationem, & vicissitudinis obumbrationem absque fundamento distinguit; cum pro eodem accipiantur à Patribus, vt constat ex Gregorio *lib.* 12. *Moralium cap.* 17. illis verbis: *Ipsa enim mutabilitas umbra est, quæ quasi obscuraret lucem, si hanc per aliquas vicissitudines permutaret; sed quia in Deo mutabilitas non venit, nulla eius lumen umbra vicissitudinis intercidit.* *Secundo.* Tum etiam: nam vicissitudinis obumbratio, vel est mutatio denominationis extrinsecæ, aut respectus rationis, vel est mutatio intrinsecæ entitatis: si hoc secundum dicatur, iam erit idem quod mutatio physica; si primum, restat Molinæ rationem reddere; cur alias extrinsecas denominationes, & respectus rationis possit Deus suscipere in tempore, & non illam liberè volentis.

20 *Sententia Suarez reijcitur 1.* Secundus modus dicendi reijcitur primo, quia est sententia satis probabilis, voluntatem diuinam ab omni actu libero potuisse manere suspensam: ergo Suarez in sententia apposita fundans immutabilitatem voluntatis diuinæ rem certam ad principia incerta reducit. *Secundo.* Secundo: nam esto mutare in tempore decretum semel ab æterno habitum, inconstantia sit; quod autem ab æterno decreuerit, differre vsque ad tempus decretum de producendo, v. e. Petrum cur inconstantiæ debet adscribi? *Tertio.*

Denique in eo maxime displicet sententia Suarez, quod absque fundamento inter scientiam, & volitionem liberam agnoscit discrimen; concedens ex eo quod in tempore Deus cognosceret aliquid de nouo, inferri physicam mutationem in scientia, idque negans in voluntate.

21 *Dices.* Dices, rationem discriminis esse, quod scientia Dei, vtpotè infinita naturaliter repræsentat omne repræsentabile; eo autem ipso quod aliquod obiectum in tempore sit, est ab æterno repræsentabile: vnde si à scientia Dei non repræsentaretur ab æterno, non esset ex defectu repræsentabilitatis obiecti, sed deberet esse ex defectu entitatis, & infinitatis in scientia; ac proinde vt in tempore illud repræsentaret, fieri oporteret additio entitatis in scientia; de voluntate autem dispar est ratio, cum namque libera sit intendentia ad obiectum; adhuc obiecto sibi proposito, potest ad illud non terminari; ac proinde, quod ad illud non terminetur, non defectui entitatis, sed voluntatis libertati debet adscribi.

22 *Contra 1.* Hoc tamen discrimen nullum esse, ostendo sic primo: quia repræsentabilitas per scientiam diuinam nequit veritati creatæ competere, nisi medio decreto, vt demonstratur à Thomistis *supra quæst.* 14. *art.* 13. & fusè à Nobis ibi est ostensum: ergo si decretum ab æterno non est, sed potest incipere in tempore, non erit ab æterno repræsentabilis; & consequenter non repræsentabitur ab æterno; sed in tempore cognoscetur à Deo. *Secundo.* Secundo, sicut Dei voluntas liberè amat creaturas existentes, ita ipsius scientia liberè repræsentat illas; non enim necessario eum illis connectitur: ergo si non obstante libertate scientiæ diuinæ in repræsentando, mutaretur physicæ, si in tempore inciperet illas repræsentare: ita non stabit libertas voluntatis diuinæ in amando creaturas existentes, quominus sequatur physica mutatio, si in tempore incipiat amare.

23 *Dices.* Dices, repræsentationem scientiæ diuinæ respectu existentium, seu futurorum, esse necessariam, licet non absolutè: benè tamen ex suppositione existentiæ, seu futuritionis illorum. Sed contra: nam etiam ex suppositione existentiæ, seu futuritionis bonitatis creatæ, necessario amatur à Deo: ergo eadem necessitas, & libertas est in scientia, atque in voluntate. Probo antecedens, ex eo supposita veritate creata, necessario repræsentatur per scientiam diuinam, quia cum infinita, & illimitata sit in repræsentando, est ratione sui sufficiens repræsentatio omnis repræsentabilis; & consequenter supposita repræsentabilitate in obiecto, necessario ab ipsa repræsentatur; ac etiam voluntas diuina infinita est; & consequenter ratione sui sufficiens amor omnium amabilium: ergo supposita bonitate, & amabilitate in obiecto necessario amatur à Deo.

§. VLTIMVS.

Ratio dubitandi diluitur.

Ex iam dictis haud difficile erit, rationem dubitandi diluere; dupliciter ad illam respondeo: primo iuxta rationem primam D. Thomæ, distinguendo minorem: non sequitur ex nouitate temporali decreti physica mutatio à priori tanquam ex forma immutante, concedo minorem: à posteriori, & arguitiuè ratione illius, quod præsupponitur, nego minorem, & nego consequentiam. 24 *Resp. 1. ad rationem dubitandi.* Itaque iuxta hanc solutionem, ex eo quod in tempore inciperet velle, non infertur physica mutatio, quæ per decretum fiat tanquam per formam immutantem, sed quæ præsupponitur necessario facta, vel in substantia, vel in cognitione diuina; quia cum prudens voluntatis mutatio fieri non possit, nisi, vel ex eo quod obiectum incipiat esse bonum, vel incipiat, vt tale cognosci, vt arguebam supra, & neutrum possit de nouo contingere absque variatione in substantia, vel in cognitione; hinc est, quod ex variatione temporali decreti infertur physica mutatio in Deo non à priori, quæ fieri debeat per decretum, vt per formam immutantem, sed à posteriori ratione illius, quod ad mutationem prudentem decreti debet necessario supponi.

25 *Dices.* Dices: esto sequatur arguitiuè, & à posteriori physica mutatio, non sequitur immediatè: ergo solutio est nulla. Antecedens probatur, ex eo colligitur physica mutatio, quia prudens mutatio voluntatis contingere nequit nisi ob nouitatem bonitatis obiecti, aut cognitionis illius: ergo ex nouitate decreti immediatè colligitur imprudentia, & mutatio physica solum mediatè. *Respond.* Respondeo, non sequi immediatè physicam mutationem absolutè; & nulla suppositione facta, itaodo in vi prædictæ rationis, facta tamen, vt debet fieri, suppositione summæ prudentiæ voluntatis diuinæ in volendo, immediatè sequitur physica mutatio, vt superius arguebam.

26 *Secunda resp.* Secundo consequenter ad secundam rationem, qua nostram sententiam probauimus, respondeo ad rationem dubitandi, negando minorem: quia non stat in tempore superandi de nouo respectum rationis, aut terminationem liberam sub conceptu terminationis, quin superaddatur noua entitas, & actualitas voluntati diuinæ; & consequenter quin physicè mutetur. Cuius ratio est, quam tetigimus supra: quia nempè terminatio libera, aut respectus rationis incipere nequeunt de nouo in tempore, nisi vel ad nouitatem obiecti, vel ad nouitatem entitatis actus, cumque in obiecto nequeat esse nouitas; quia terminat prout in mensura æternitatis, contentum, in quo prout sic successio, aut variatio non cadit; consequens fit, quod debeat necessariò esse nouitas, & variatio in entitate actus, vt de nouo, & in tempore resultet respectus, vel incipiat libera terminatio.

27 *Oppones primo.* Sed oppones primo; prius in *nunc* æternitatis intelligitur cum fundamento in re voluntas diuina vt indifferens ad terminationem liberam, & negationem eius, quam intelligatur liberè terminata; & tamen pro alio posteriori rationis, liberè terminata intelligitur, per additionem respectus rationis, aut terminationis liberæ sub conceptu terminationis; quin superaddatur voluntati diuinæ aliquid entitatis: ergo etiam in tempore poterit superaddi, vel respectus rationis, vel terminatio libera, quin superaddatur voluntati Dei aliquid entitatis.

28 *Secundo.* Secundo, peti in hac solutione principium; & consequenter esse nullam. Probatur antecedens: nam inde probamus, non posse in obiecto volitionis liberæ cadere nouitatem, quia prout terminat illam, debet æternitate mensurari; at quod obiectum æternitati commensurari debeat, non aliunde potest ostendi, nisi quia libera volitio æternitate mensuratur, de quo nostra disputatio procedit, an videlicet actus liber incipere possit in tempore; ergo vitiosum circulum, & petitionem principij committimus. *Tertio.* Tertio, nullam posse assignari rationem, cur sicut Deus in tempore absque physica mutatione per suam immensitatem coexistit rebus in loco, non possit etiam absque physica mutatione rebus coexistere in tempore; & consequenter cur non possit obiectum de nouo in tempore æternitate mensurari.

29 *Resp. ad primum.* Respondetur ad primum, concessa maiori, & minori, negando consequentiam: & ratio discriminis est, quod pro illo posteriori rationis intelligitur obiectum intra æternitatem constitui, vnde terminatio pro eodem posteriori intelligitur addita, non ratione additionis entitatis actus, sed ratione additionis obiecti; in tempore autem, non potest terminatio incipere ratione obiecti, vt in æternitate incipientis; cum in illo prout in æternitate mensurato, nequeat dari temporanea inceptio, sicut nec successio, vt statim dicemus.

30 Sed dices, terminatio libera est causa obiecti prout mensurat

Dices. ſurati quauis menſura: ergo prius intelligitur libera terminatio, quam intelligatur obiectum, adhuc prout æternitate menſuratum; & conſequenter non intelligitur ſuperaddi ratione illius.

Respond. Reſpondeo, terminationem liberam eſſe priorem prioritate *à quo*, non tamen *in quo*, ſicut de cognitione, à qua procedit Verbum, & amore, à quo Spiritus Sanctus procedit, doceri ſolet; cum de illorum proceſſionibus agitur, eſſe ſcilicet priores ſuis terminis, prioritate originis, & *à quo*, non tamen *in quo*; cum Verbum ex notitia intuitiua ſui, & Spiritus Sanctus ex ſui ipſius amore procedant; ac proinde, nec cognitio, à qua procedit Verbum, nec amor, ex quo Spiritus Sanctus procedit, ſine illis pro vllo priori poſſint intelligi: id ipſum dicimus de volitione libera, qua cauſantur creaturæ, ſcilicet præcedere illas prioritate *à quo*, non tamen *in quo*: vnde non ſequitur poſſe intelligi terminationem liberam, non intellecto obiecto creato ipſam terminante.

31 *Ad 2.* Ad ſecundam obiectionem, nego antecedens. Ad cuius probationem, conceſſa maiori, & minori, nego conſequentiam; nam etſi verum ſit nos probare obiectum menſurari debere æternitate; quia volitio libera æternitate menſuratur, huius autem non petimus principium, ſed rationem reddimus, deſumptam ex D. Thoma *ſupra quæſt.* 14. *artic.* 15. ad ſecundum; quia ſcilicet, terminatio libera voluntatis diuinæ, non intelligitur per modum actionis tranſeuntis *ad extra*, ſed manentis in Deo, & veluti in illo receptæ; cum autem vnumquodque ad modum recipientis recipiatur; conſequens fit, quod ſicut entitas voluntatis diuinæ æternitate menſuratur, etiam terminatio libera æternitate menſurari debeat: ex quo clarè colligitur, etiam ipſius obiectum, prout terminat illam, æternitate menſurari debere.

32 *Ad 3.* Ad tertiam, nego antecedens: ratio autem diſcriminis eſt manifeſta; quia nempè æternitas menſurat durationes creatas per modum continentis ipſas: & quia vnumquodque ad modum continentis continetur; hinc fit, quod æternitas durationes creatas indiuiſibiliter, & abſque ſucceſſione menſurari debeat; & conſequenter, quod ſi inciperet aliquid creatum ab æternitate menſurari in tempore, phyſica mutatio ſequeretur in illa: in coexiſtentia autem ad res prout in loco, non ſic comparatur immenſitas diuina, per modum ſcilicet menſuræ continentis loca, ſed per modum extremi coexiſtentiæ: vnde abſque phyſica mutatione in illa, poteſt ob mutationem rei creatæ, de nouo incipere illi coexiſtere. De quo videantur noſtri Thomiſtæ *ſupra quæſt.* 14. *artic.* 13. Et ea quæ diximus diſputatione 41.

33 *Infertur ex dictis.* Ex dictis colligitur, cur Deus abſque phyſica mutatione poſſit in tempore ſuſcipere denominationem creantis; quamuis iſta denominatio intrinſeca ſit, vt communiter docent Theologi, ſecus vero denominationem volentis; cuius ratio eſt: quia denominatio creantis ſumitur ab actu voluntatis, vel intellectus diuini, vt virtualiter tranſeunte, & connotante obiectum prout in propria menſura exiſtens; cum autem obiectum prout ſic de nouo incipiat in tempore; conſequens fit, quod abſque nouitate in entitate actus poſſit denominatio illa in tempore incipere; denominatio vero volentis liberè non connotat obiectum propria duratione, ſed prout in menſura æternitatis contentum, in quo prout ſic nouitas eſſe nequit: ac proinde, nec in denominatione volentis, niſi entitas actus in ſe varietur. Et hæc de iſta Diſputatione dicta ſufficiant.

DISPVTATIO LIV.

An ſi prima cauſa ex neceſſitate naturæ operaretur, poſſet noſtra voluntas liberè operari?

§. I.

Relatis ſententijs, ſtatuitur prima concluſio.

1 *Notatur.* Conſulto. Titulum diſputationis ſub his terminis propoſui, illam ad liberum actum reſtringens: Tum, quia non vacat modos contingentiæ explanare: Tum etiam: quia cum actus liber maximè contingens ſit, vt docet D. Thomas *in* 1. *diſtinct.* 38. *quæſt.* 1. *art.* 5. quod de actu libero dixerimus, id ipſum de effectu contingenti dictum intelligatur. Igitur in hac diſputatione tres reperio ſententias. Prima eſt negatiua, quam

Prima ſententia. Scot. cum ſuo Doctore tenent Scoti diſcipuli *in* 1. *diſtinct.* 1. *quæſt.* 1. *diſtinct.* 4. *quæſt.* 4. *diſt.* 38 *ad* 1. *& in* 2. *diſt.* 1. *quæſt.* 3. Ita libertati diuinę eſſe primā radicem libertatis creatę adſcribentes, vt libertate voluntatis diuinę ſublata, & Deo ex neceſſitate naturę operante, nec contingentia, nec libertas in cauſis ſecundis maneret.

2 *Secunda.* Secunda per extremum oppoſita, eſt affirmatiua, ita libertatem creatam ad efficaciam voluntatis diuinæ reducens, vt illa manente, quamuis Deus non liberè, ſed ex neceſſitate naturæ in cauſas ſecundas, & illarum effectus influeret; adhuc poſſet in illis contingentia, & libertas manere. Ita Antiquiores Thomiſtæ,

Capreol. Ferrara. Caiet. Bañez. Zumel. Albarez. Nazar. Serra. Araujo. Vazq. Arrubal. Capreolus *in* 1. *diſt.* 38 Ferrara 1. *Contra Gentes c.* 67. *circa quintam rationem*. Caietanus circa iſtum articulum, *& ſupra quæſt.* 14. *artic.* 13. Bannez *in præſenti*. Zumel *ſupra quæſt.* 14. *art.* 13. *diſp.* 4. Aluarez *lib.* 3. *de Auxilijs diſp* 26. Nazarius in præſenti *controuerſia* 2. Marcus de la Serra circa iſtum articulum, & Illuſtriſſimus Araujo *lib.* 9. *Metaphyſica quæſt.* 3. *art.* 3. ſuppoſito ſolū, quod Deus in mundi prima productione liberè ſe geſſiſſet. Eandem ex alienis tuentur Vazquez *diſp.* 100. *cap.* 3. & Arrubal *diſp.* 62. *c.* 3.

3 *Tertia.* Tertia ſententia vtramque præcedentem ad concordiam reducens, præmittit, præfatam hypoteſim poſſe tripliciter fieri: primo ſupponendo ſolum vnum impoſſibile, nempe, Deum agere ex neceſſitate naturæ. Secundo, ſupponendo, Deum agere ex neceſſitate naturæ, & nihilominus liberum arbitrium creatum manere. Tertio, ſupponendo, Deum ex neceſſitate naturę operari, & arbitrium creatum manere, & inſuper, Deum eundem illi præſtare concurſum, quem exhibet modo. Hoc ita præmiſſo, defendit hæc ſententia, ſi fiat ſuppoſitio primo, & ſecundo modo, veram eſſe Scoti ſententiam; ſi vero tertio modo fiat ſuppoſitio, eſſe veram Caietani ſententiam. Ita Suarez 1. *tom. Metaph. diſp.* 19. *ſect.* 3. Machin, & Faſolis circa iſtum articulum: ex quibus ſecundam ſententiam, quam veriorem reputo, tribus concluſionibus explico.

4 *Prima cōcluſio. Prob.* 1. Prima concluſio ſit: *Si Deus operaretur ex neceſſitate naturæ, & præſtaret eundem concurſum, quem modo exhibet arbitrio creato, ſaluaretur in illo libertas creata*. In hac nobis conſentiunt Suarez, & Recentiores ipſum ſequuti. Et ſuadetur ſic primo: effectus procedens à duplici cauſa, altera neceſſario operante, & altera indifferenti, & contingenti, eſt liber, & contingens reſpectu illius, etſi reſpectu alterius neceſſarius ſit; at in caſu poſito, etſi prima cauſa ageret neceſſario, ſecunda eſſet indifferens, & vt talis per concurſum diuinum ad agendum applicata, & completa: ergo actus ab ea egrediens eſſet liber reſpectu illius. Diſcurſus tenet. Minor videtur certa: ſupponimus namque, Deum præſtare eundem concurſum voluntati creatæ, quem exhibet modo; at concurſus, quem modo illi præſtat, applicat, & complet ad operandum voluntatem creatam vt indifferentem: ergo & ille, quem tunc exhiberet, eam vt indifferentem compleret.

5 *Maiorem probat Suarez triplici exemplo.* Maiorem verò probat Suarez triplici exemplo; cognitio namque in ſententia probabili effectiuè ad actum voluntatis concurrens, ex neceſſitate naturæ concurrit, & ſimiliter habitus voluntatem adiuuans, neceſſario operatur, quo non obſtante, actus euadit liber ob libertatem alterius principij, nempe voluntatis: Deus etiam cum cauſis naturalibus libere operatur, vnde actio eſt naturalis, prout à proximo agente, libera verò prout comparata ad Deum.

6 *Exempla nō vrgēt.* Hæc tamen exempla parum poſſunt vrgere: nam primum, & ſecundum falſum aſſumunt; quia etſi habitus, & cognitio non ſint agentia libera vt *quod*, ſunt tamen principia vt *quo* libera, vt alibi à Thomiſtis docetur: vnde falſum eſt, quod aſſumit Suarez, nempe actum voluntatis, prout ab illis, egredi naturaliter. Ad tertium facile reſpondere poſſunt Authores contrarij, Deum poſſe impedire effectus naturalium agentium: vnde etſi ipſa naturaliter agant, Deus liberè ad effectus illorum concurrit: cauſæ verò creatæ; ſicut modò non poſſunt efficacem Dei voluntatem impedire, ita nec poſſunt in caſu ſuppoſito; cum in illo non eſſet minoris efficaciæ voluntas diuina: ac proinde diſpar eſt ratio.

7 *Maior diſcurſus noſtri probatur.* Quare aliter eſt confirmanda maior noſtri diſcurſus; & in primis Authoritate Doctoris Angelici, qui illam expreſsè tradidit *quæſt.* 2. *de veritate art.* 4. *ad* 5. Deinde ratione, quam facit ibidem: quando duo ad eſſe alicuius effectus ſunt neceſſaria, quolibet deficiente, vel potente deficere, effectus deficit, vel deficere poteſt; at qui ad actum voluntatis creatæ neceſſario exiguntur, & concurſus ipſius voluntatis, & concurſus diuinus, & concurſus voluntatis creatæ poſſet deficere: ergo quamuis diuinus concurſus eſſet neceſſarius, actus tamen poſſet deficere: & conſequenter foret liber, & contingens.

8 *Dices.* Dices, in caſu poſito non poſſe deficere concurſum voluntatis creatæ; quia cum motio, qua tunc moueretur à cauſa prima, non minus infallibiliter cum illius concurſu connecteretur, quam modo connectitur, & aliàs talis motio neceſſario manaret à Deo, vtpote agente ex neceſſitate naturæ; conſequens fieret, quod concurſus à voluntate tunc exhibendus, neceſſarius eſſet, & conſequenter non poſſet deficere.

Contra. Sed contra, talis motio, vt ſupponimus, eſſet eiuſdem rationis cum illa, quam de facto confert voluntas diuina voluntati creatæ, vt liberè agat: ergo præſtaret illi eundem effectum formalem, quem exhibet modo. Tenet conſequentia; quia in variata forma quoad prædicata intrinſeca, non poteſt illius effectus formalis variari, quantumcumque effectiua principia diuerſificentur in modo agendi; ſicuti ab eadem albedine, & ab eadem anima rationali idem formalis effectus præſtatur, & ſi agens tales formas producens in modo agendi diuerſificetur; tum vlterius procedo, ſed formalis effectus, quem modo præſtat efficax præmotio, eſt, applicare voluntatem creatam ad liberè operandum cum infallibilitate futuritionis actus, quoad ſubſtantiam, & modum libertatis, & relinquendo potentiam ad carentiā actus,

actus, & ponendum contrarium: ergo in casu posito talis præmotio eundem effectum formalem præstaret: & consequenter relinqueret in voluntate per ipsam præmota potentiam ad non præstandum concursum, quem præstat de facto, & ad præstandum concursum contrarium, & si de facto infallibiliter esset ipsum exhibitura.

9 *Secundo probatur conclusio* Secundo principaliter suadetur conclusio; ratio obquam modo cum efficacia voluntatis diuinæ componitur libertas actualis voluntatis creatæ, est, quia cum efficacia iungitur suauitas, qua se attemperat modo, quem agentia libera exposcunt; at etiam in casu prædicto esset cum efficacia adiuncta suauitas, qua se attemperaret cum illa: ergo liberè ageret. Maior est communis Doctrina Thomistarum, quam etiam Scotistæ tenentur admittere, qui non conciliant libertatem arbitrij cum efficacia gratiæ per recursum ad scientiam mediam. Minor verò probatur, nam exhiberet eundem concursum tam præuium, & simultaneum, quem exihet modo, & sola esset diuersitas in modo conferendi ipsum, & in actu interno voluntatis diuinæ, qui necessarius esset, modo vero est liber: ergo se attemperaret, & eadem suauitate procederet.

10 *Confirm.* Et vrgetur hoc amplius; nam in tali casu idem vellet necessario voluntas diuina, quod modo vult liberè; at modo vult liberè, & efficaciter actum voluntatis creatæ fieri, & liberè fieri: quo pacto à Thomistis cum Doctore Angelico creata libertas ad efficaciam voluntatis diuinæ reducitur: ergo tunc necessario vellet voluntas diuina actum voluntatis nostræ fieri; & liberè fieri: & consequenter esset infallibile ratione efficaciæ diuinæ, actum voluntatis nostræ esse liberè exequendum.

11 *Tertio probatur conclusio.* Tertiò probatur conclusio: implicat voluntatem creatam medio indifferenti iudicio operari necessario; at in casu nostræ disputationis, Deus cum illa concurret medio iudicio indifferenti: ergo liberè moueretur. Discursus tenet, minor supponitur; aliàs non esset idem concursus; ac modo exhibetur à Deo. Maior autem est communis Thomistarum Doctrina in tractatu de auxilijs, & suadetur primo à paritate; voluntas namque regulata iudicio necessario non potest liberè operari: ergo regulata iudicio indifferenti, non potest necessario operari.

12 Secundo: quia actus voluntatis essentialiter pendet à iudicio rationis: ergo actus necessarius à iudicio necessario, & actus liber, a iudicio libero essentialiter pendent. Tertio; quia implicat, poni actum voluntatis, nisi illius adsit obiectum; sed obiectum actus necessarij est bonum cognitum iudicio necessario: ergo implicat ferri in ipsum cognitum iudicio indifferenti. Denique illa minor suadetur: voluntas vt libera reduplicatiuè non potest elicere actum necessarium: ergo obiectum vt obiectiuè liberum, regulare non poterit ipsum; at obiectum iudicio indifferenti propositum, est obiectiuè liberum: ergo regulare nequit prout sic actum necessarium.

§. II.

Contraria sententia cum suis fundamentis proponitur.

13 *Arg. 1.* Contrarium huius conclusionis tenent Scotistæ loco supra allegato, tenuit etiam Sapientissimus ille Magister bis in nostra Vniuersitate Primarius Frater Petrus de Herrera Episcopus Tuycensis in manuscriptis ad istum articulum. Contra illam arguitur primo, argumento, quo conuincitur Scotus: causa, quæ se mouet vt mota, si necessario mouetur, necessario se mouet; at voluntas creata, se mouet vt mota, & applicata à Deo, & in casu posito necessario moueretur ab ipso: ergo necessario se ipsam moueret; & consequenter liberè non ageret.

Confirm. Et vrgetur hoc amplius: nam quia modo præmotio diuina est necessaria necessitate suppositionis, & alias infallibiliter connexa cum actu, infert in illo necessitatem ex suppositione; at tunc præmotio esset æque infallibiliter cum actu connexa, & aliàs foret necessaria simpliciter; cum Deus illam necessario exhiberet: ergo inferret in actu necessitatem absolutam, & simpliciter talem, cum qua stare non potest libertas.

14 *Suarez respondet* Huic argumento respondet Suarez loco *ubi supra num. 19.* falsam esse minorem, quam Scotus assumit, si velit, quod in tali casu motio diuina esset absolutè, & simpliciter necessario ponenda; quia cum talis motio à voluntate creata penderet, & aliàs ipsa non influeret necessario: consequens fieret, quod talis motio non esset necessario extitura absolutè, sed solum esset necessaria prout ex parte Dei agentis naturaliter: ex quo inferre non licet, voluntatem tunc necessario fore mouendam, necessitate libertati opposita.

15 *Contra.* Cæterum hæc solutio, etsi in principijs illius Auctoris sustineri possit, qui denegat concursum diuinum præuium in causam, & solum agnoscit simultaneum, vel ad summum præuium non efficacem ex natura sua, sed efficacia ex præscientia; in nostris tamen sustineri non valet, & reijcitur breuiter hac vnica efficaci tamen ratione: Deus de facto mouet voluntatem creatam motione efficaci præuia in ipsa recepta, & dependenti solum à Deo, voluntate passiuè se habente respectu illius: ergo etiam motio, qua Deus tunc illam moueret, esset efficax, & ab ipso solum dependens; cumque ex necessitate naturæ exhiberet prædictam motionem; consequens fieret, quod esset necessario extitura necessitate absoluta, & simpliciter. Illatio, subillatio sunt manifestæ. Antecedens autem modo non probandum, sed supponendum ex his, quæ à Thomistis in Tractatu de auxilijs docentur.

In nostris ergo principijs, in quibus absque dubio vrget Scoti argumentum, respondeo ad illud, distinguendo maiorem: si mouetur necessario motione necessaria vt *quod*, & vt *quo*, concedo maiorem: si mouetur necessario motione vt *quo* libera inferente efficaciter, nedum substantiam actus, sed etiam modum libertatis ipsius, nego maiorem: & distinguo minorem eodem modo, & nego consequentiam. Itaque sicut de facto præmotio ab intrinseco efficax libertatem non tollit, sed potius stabilit, & firmat, quia est libera vt *quo*, & efficax non solum ad substantiam actus, sed etiam ad modum libertatis illius: ita in casu nostræ disputationis, talis præmotio libertatem non læderet eadem de causa, solumque esset discrimen, quod tunc talis præmotio, ex necessitate naturæ conferetur à Deo: vnde necessitates esset ad præmouendam voluntatem nostram, vt liberè vellet, modò tamen liberè confertur ab ipso. Per quod ad confirmationem constat solutio, distinguendo minorem: foret necessaria simpliciter vt *quod* tantum, concedo minorem: vt *quo*, & vt *quod* nego minorem, & nego consequentiam: quia cum foret libera vt *quo*, applicaret voluntatem ad operandum liberè. 16 *Resp. ad argumentum.* *Ad confir.*

17 *Dices.* Sed dices, in tali casu præmotio illa necessario conferretur à Deo: ergo voluntas necessario, etiam illam; & consequenter illius formalem effectum reciperet; at formalis eius effectus, est voluntatem esse ad operandum applicatam, & motam: ergo voluntas necessario moueretur à Deo, & consequenter non posset voluntas se liberè mouere per actum.

Respond. Respondeo, concesso antecedenti, & prima consequentia, distinguendo minorem: ad operandum liberè, concedo minorem; ad operandum necessario, nego minorem, & distinguo consequens: necessario moueretur à Deo ad operandum liberè, concedo consequentiam: ad operandum necessario, nego consequentiam: ex quo secunda consequentia non sequitur: nam sicuti modo voluntas merè passiuè se habet ad hoc, quod est moueri, & applicari per physicam præmotionem; ad moueri verò per actum secundum elicitiuè, & liberè comparatur; ita in casu posito ad effectum formalem motionis, & applicationis à Deo venientis, necessario, & passiuè se haberet, ad hoc verò, quod est esse motam per actum secundum quem elicit, vitaliter, & liberè procederet.

18 *Instabis.* Instabis, etiam per actum elicitum se moueret voluntas vt mota à Deo necessario mouente: ergo se moueret necessario per illum. Consequentia videtur bona. Antecedens autem probatur: nam ad illum actum concurreret Deus præuio, & simultaneo concursu: ergo etiam ad illius effectum formalem, nempe voluntatem esse motam per illum. *Respond.* Respondeo, concesso antecedenti, distinguendo consequens: se moueret necessario per illam, necessitate infallibilitatis, concedo consequentiam: necessitate per modum naturæ, nego consequentiam: itaque talis actus consideratus tunc prout à Deo, esset necessarius necessitate per modum naturæ, prout verò à voluntate nostra, esset necessarius necessitate infallibilitatis, hoc est, taliter esset, quod voluntas infallibiliter ipsum erat elicitura, non tamen necessarius necessitate per modum naturæ: quia voluntas ipsum taliter eliceret, quod posset non elicere.

19 *Arg. 2* Verum contra hæc omnia militat secundum argumentum, quo Illustrissimus Herrera conuincitur; si talis actus prout à voluntate esset liber, & necessarius prout procedit à Deo, necessario existeret prout à Deo, & prout à voluntate posset non esse; at hoc implicat: ergo implicat etiam nostra solutio. Maior est certa. Minor autem probatur: si posset non esse prout à voluntate creata, & prout à Deo necessario existeret, posset voluntas nostra impedire effectum efficaciter intentum à voluntate Dei; at hoc est impossibile, & contra dignitatem, perfectionem, & efficaciam causæ primæ, vt docet D. Thom in præsenti articulo, & de se est manifestum: ergo, & quod necessario manet à Deo, & liberè à voluntate creata ad essendum, & non essendum. Patet sequela, posset ponere negationem actus, quam efficaciter intendit voluntas diuina: ergo effectum efficaciter intentum ab ipsa posset impedire.

20 *Respond.* Respondeo, concessa maiori, negando minorem. Ad cuius probationem, nego sequelam: ad illius probationem, distinguo antecedens: posset ponere talem negationem in sensu composito, nego antecedens: in sensu diuiso, concedo antecedens, & nego consequentiam: quia posse impedire, sicut posse frustrare; dicit sensum compositum: itaque non posset voluntas ponere negationem actus in sensu composito, idest, componendo illam cum concursu diuino præuio, & simultaneo: posset tamen in sensu diuiso, idest, posset ponere talem negationem secundum se expectatam, & non inspectatam vt cum illis concursibus coniungendam: ex quo modo potentiæ non sequitur:

posset impedire: quia posse impedire dicit posset coniungere negationem actus cum concursibus Dei præuio, & simultaneo; sicut modo similis consequentia non tenet: *voluntas efficaciter præmota ad amandum, potest non amare: ergo potest & efficacem Dei gratiam frustrare*: quia antecedens sonat sensum diuisum, consequens verò sensum compositum.

21 Dices. Dices, qui potest ponere vnum extremum, altero necessario existente, potest illa duo extrema coniungere; at voluntas vt tunc premota, posset ponere negationem actus, & præmotio necessario existeret, imo & actus idem prout venit à Deo: ergo posset coniungere negationem actus cum præmotione Dei, imo, & cum actu prout venit à Deo.

Respond. Respondeo, distinguendo maiorem: qui potest vnum extremum potentia consequenti, & vndique expedita, concedo maiorem: potentia antecedenti, & non expedita, nego maiorem: & distinguo minorem eodem modo, & nego consequentiam. Cuius ratio est: quia potentia consequens, & vndique expedita, tendit ad tale extremum, v.c. ad negationem actus amoris cum omnibus circumstantijs, cum quibus de facto est ponendum; & quia præmotione supposita, vna ex circunstantijs, seu accidentibus negationis actus amandi, est coniunctio cum præmotione; consequens fit, quod qui posset ad negationem potentia consequenti, & vndique expedita, posset etiam ad coniunctionem; potentia verò antecedens, est non vndequaque expedita, nec vltimate completa; cum non sit perfectè, & completè practica, & ideò non respicit suum terminum, v. c. negationem illam, vt subest omnibus accidentibus, sed secundum se, & id circo ex eo quod voluntas præmota efficaciter, præmotione necessario existente, posset ad negationem actus, non sequitur, posse talem negationem ponere, vt cum præmotione iungendam.

22 Instabis 1. Sed instabis primo: quando impedimentum ad extremum aliquod est necessarium, & ab intrinseco inauferibile, tollit potentiam, nedum consequentem, & in sensu composito, verum etiam antecedentem, & in sensu diuiso; at in tali casu præmotio impediens negationem actus, esset necessaria, & ab intrinseco inauferibilis: ergo non relinqueret in voluntate nostra potentiam adhuc antecedentem, & in sensu diuiso ad talem negationem. Minor cum consequentia tenet. Maior autem ab exemplo monstratur: si quis namque necessario esset carceri addictus, ita vt incarceratio necessaria foret, & ab intrinseco inauferibilis, non maneret in illo adhuc antecedens potentia ad eundum in Ecclesiam: ergo impedimentum necessarium, & inauferibile potentiam antecedentem euertit.

23 Secundo. Secundo, impotens ad effectum per accidens, est etiam impotens ad effectum per se; at in tali casu, vt fatemur voluntas esset impotens ad coniunctionem negationis cum præmotione, quę coniunctio esset effectus saltim per accidens subsequens negationem: ergo etiam esset impotens ad effectum per se, nempe ad negationem secundum se inspectam. Et vrgebis hoc ipsum; quia

Confirm. ad minus impotentia ad effectum per se alteri adiunctum, infert impotentiam ad illum, cui est per se coniunctus; at in tali casu coniunctio negationis cum præmotione Dei, esset per se cum ipsa negatione coniuncta; cum præmotio necessario existeret: ergo si esset impotens voluntas nostra ad talem coniunctionem, esset etiam impotens ad negationem.

24 Tertio. Tertio, ideò non posset ponere negatioeem actus in sensu composito; quia non posset talem negationem cum diuina præmotione coniungere; atqui etiam non posset talem negationem à Dei præmotione diuidere: ergo esset impotens in sensu diuiso. Probatur minor, qui potest ponere vnum extremum, & non potest aliud auferre, non potest vnum ab alio diuidere; at in casu posito posset voluntas nostra ponere negationem actus, & præmotionem auferre non posset: ergo non posset negationem actus à diuina præmotione diuidere.

25 Resp. ad 1. instantiam. Ad primam obiectionem respondeo claritatis gratia, distinguendo maiorem: quando impedimentum est necessarium, & non se accommodans modo agendi libero, concedo maiorem: quando se accommodat modo libero agendi, & libertatem inuoluit, & infert, nego maiorem, & distinguo minorem: esset in tali casu necessario præmotio impediens, & se accommodans modo libero agendi, libertatem inuoluens, & inferens, concedo minorem: non se accommodans, nego minorem, & nego consequentiam; itaque non sufficit impedimentum esse necessarium, vt auferat potentiam in sensu diuiso, sed insuper requiritur, quod sit talis naturæ, quod non se accommodet cum principio libero, nec inuoluat, & inferat libertatem in actu, ad quem datur, & cuius oppositum impedit; nam si quamuis necessarium sit quoad existere, si tamen cum principio libero se accommodet, & libertatem inferat & causet in actu, ad quem datur, etsi inferat necessario necessitate infalibilitatis actum ad quem datur; quia tamen infert etiam, & causat modum libertatis illius, etsi auferat potentiam ad negationem actus in sensu composito, quæ ad libertatem necessaria non est; non tamen aufert potentiam ad talem negationem antecedentem in sensu diuiso, sine qua potentia non subsistit libertas, quam inuoluit, & infert. Quia ergo præmotio, quæ in nostro casu necessaria esset, & negationem actus impediret, se accommodaret cum principio libero, & libertatem actus causaret, & inferret, vt ex dictis constat: consequens fit, quod non tolleret potentiam antecedentem, & in sensu diuiso ad negationem actus, sine qua non subsistit libertas in actu; bene tamen auferret potentiam consequentem, & in sensu composito, quæ ad libertatem actus necessaria non est. Ex quibus constat, exemplum adductum ad rem non esse: incarceratio namque, & esset impedimentum necessarium & alias non se accommodans cum principio libero, nec libertatem connotans, & inferens in negatione eundi ad Ecclesiam: quo circa non relinquit potentiam antecedentem ad eundum ad illam.

Ad secundam, distinguo maiorem: est etiam impotens ad effectum per se vi coniunctum cum effectu per accidens, concedo maiorem; secundum se inspectum, nego maiorem, & concessa minori, distinguo consequens; esset etiam impotens ad negationem actus, vt coniunctam cum præmotione, concedo consequentiam: secundum se inspectam, nego consequentiam. Et quidem hæc obiectio eodem modo est soluenda, etiam si præmotio liberè conferatur à Deo. 26 Ad 2.

Ad confirmationem, concessa maiori, distinguo minorem: perseitate ab intrinseco ex parte negationis, nego minorem: ab extrinseco ex modo agendi Dei, concedo minorem, & nego consequentiam: quia negatio non exigeret ab intrinseco, nec per se annexam haberet talem coniunctionem, sed si necessario esset cum Dei præmotione coniungenda, hoc proueniret illi ab intrinseco, nempè, quia Deus ageret ex necessitate naturæ; & consequenter non posset non conferre talem præmotionem. Ad cõfir.

Ad tertiam, concessa maiori, & minori, distinguo consequens; non posset in sensu diuiso, diuisione accepta positiuè, concedo consequentiam: diuisione negatiuè accepta: nego consequentiam: diuisio positiua consistit in hoc, quod sit ponere vnum auferendo aliud, hoc modo non posset; sensus verò diuisus negatiuè accepta diuisione, consistit in hoc, quod est posse ponere illam negationem secundum se inspectam, & secundum ea, quæ ab intrinseco petit, non considerata coniunctione cum præmotione, quæ non est illi ab intrinseco annexa. 27 Ad 3.

Si dicas, ablatio præmotionis ad actum, necessaria esset ad ponendam negationem actus; at voluntas creata non esset potens ad auferendam præmotionem ad actum: ergo nec ad ponendam negationem actus. Secundo, concessa maiori, & minori, distinguendo consequens: non esset potens ad negationem ponendam potentia primi agentis omnino independentis, concedo consequentiam: potentia per modum agentis secundi, & subordinati, nego consequentiam: itaque sicut ad saluandam in voluntate potentiam ad actum per modum agentis secundi, non est necessarium, quod detur in illa potentia ad causandam in se præmotionem, quæ necessaria est ad positionem actus: ita ad saluandam in illa potentiam ad negationem actus per modum agentis secundi, necessarium non est, quod detur in illa potentia ad auferendam à se præmotionem, cuius ablatio necessaria est, vt actus negatio ponatur: & ratio omnium est, quia eo ipso, quod sit potentia agentis secundi, non est potentia vndequaque completa, vnde non exigitur, quod possit omnia necessaria causare. 28 Si dicas. Respond.

Vrgebis: ideò in voluntate saluatur potestas ad actum per modum agentis secundi: quia potest recipere præmotionem à Deo, & si non possit illam causare in se ipsa; at in tali casu, nec posset voluntas auferre præmotionem Dei, nec talis ablatio posset à Deo fieri; cum esset per modum naturæ ad præmouendum determinatus: ergo cum talis ablatio ad negationem actus sit necessaria, non poterit voluntas ponere negationem actus, adhuc per modum agentis secundi. Respondeo, quod etsi Deus esset ad præmouendum determinatus per modum naturæ; non tamen esset determinatus ad præmouendum semper, sed iuxta exigentiam voluntatis creatæ, quæ cum non peteret semper esse præmota, nec Deus semper illam ad talem actum præmoueret: vnde illa præmotio posset deficere ob cessationem concursus diuini, qui non semper durare deberet. 29 Vrgebis. Respond.

Denique contra eandem conclusionem arguitur; in bona consequentia, si antecedens est necessarium; consequens etiam est necessarium: ergo si antecedens est necessarium absolutè, & simpliciter, consequens etiam absolute, & simpliciter necessarium erit; at ista consequentia est bona: *Deus præmouet voluntatem creatam: ergo voluntas creata operatur*; & in tali casu antecedens est necessarium absolutè, & simpliciter: ergo & consequens absolutè, & simpliciter necessarium esset; & consequenter actus liber esse non posset. 30 Vltim arg.

Respondeo, concesso antecedenti; distinguendo consequens: si antecedens, quod necessarium ponitur, causet, & inferat libertatem in consequenti illato, nego consequentiam: libertatem non inferat, concedo consequentiam: & quia præmotio Dei, quæ in tali casu necessaria supponitur, connotat, & infert libertatem in actu, qui importatur ex parte consequentis: consequens fit quod Respond.

quod in consequenti non sit necessitas per modum naturæ, quæ vocatur necessitas simpliciter, & opponitur libertati, sed solum necessarium, necessitate infallibilitatis, quæ cum libertate compatitur.

§. III.

In prædicta hypothesi mansurum liberum arbitrium creatum, probatur.

31 *Secunda conclusio.* SEcunda conclusio: *Si Deus operaretur ad extra de necessitate naturæ, adhuc esset liberum arbitrium creatum.* Ita Noster Nazarius *conclusione* 3. & Arrubal *ubi supra conclusione* 2. Et probatur: si Deus ageret de necessitate naturæ, produceret necessario eosdem effectus, quos modo liberè producit; sed modo producit liberè liberum arbitrium creatum: ergo tunc illud necessario produceret. Minor cum consequentia tenet. Maior autem probatur: contineret eosdem effectus possibiles, quos continet modo: ergo illos necessario produceret. Patet consequentia; quia causa naturaliter operans, necessario operatur totum, quod potest.

32 *Resp. Suarez.* Respondet Suarez, in tali casu non mansuram libertatem creatam intra statum possibilitatis, sed redditurам fore implicantem omnino: vnde non contineretur in omnipotentia diuina, & rationem reddit; quia cum libertas creata sit participata à libertate Dei, illa remota, vt in casu supponitur, per locum à priori auferretur possibilitas arbitrij creati.

Contra. Sed contra: esto tunc Deus non maneret liber formaliter, maneret tamen liber eminenter; sicut de facto, & si non sit equus formaliter, est tamen eminenter equus; at hoc sufficit, vt libertas creata maneret possibilis, & participare potens libertatem eminenter existentem in Deo, vt in exemplo adducto conspicitur: ergo non redderetur implicans arbitrium creatum, nec eius libertas.

33 *Resp. cum eodem Authore.* Respondebis cum eodem Authore, libertatem esse perfectionem simpliciter simplicem, nullam in suo conceptu dicentem imperfectionem; perfectio autem simpliciter, eo ipso quod formaliter non existat in Deo, nequit in ipso eminenter manere: secus autem in exemplo equi adducto, & in alijs contingit, quæ quia non sunt perfectiones simpliciter simplices possunt esse, & de facto sunt eminenter in Deo; cum illis repugnet esse in ipso formaliter.

34 *Contra.* Sed contra: nam eo modo quo casus supponitur, libertas non esset perfectio simpliciter simplex: ergo in tali suppositione posset Deus manere liber eminenter, & si non esset liber formaliter. Consequentia ex contrarij Authoris doctrina, & omnibus conspicua, manifestè colligitur. Antecedens autem probatur *Antecedens probatur 1.* dupliciter: tùm, quia supponitur manere Deum; cum supponatur, ipsum naturaliter operari; operatio autem ad esse sequatur: ergo supponitur vt summè perfectus existens; implicat enim ex primario conceptu terminorum, Deum esse, & summè perfectum non esse; atque ex consequenti formaliter constituimus in illo omnem perfectionem simpliciter simplicem, in quo consistit ratio summè perfecti; at supponitur non continens libertatem formaliter: ergo eo modo quo casus supponitur, libertas non esset perfectio simpliciter simplex. Patet consequentia euidenter: nam supponitur Deus continens omnem perfectionem simpliciter simplicem continentia formali; & supponitur non liber formaliter: ergo supponitur libertatem non esse perfectionem simpliciter simplicem.

35 *Secundo.* Secundo primum antecedens probatur: esse perfectionem simpliciter simplicem, soli competit libertati abstrahenti à creata, & increata: libertas namque creata vt talis, perfectio est imperfectioni admixta; atqui eo modo, quo casus ponitur, non manet libertas sub illo conceptu abstrahenti; cum supponatur enti increato libertatem non conuenire; & consequenter libertatem increatam esse impossibilem: ergo eo modo quo supponitur casus, non esset libertas perfectio simpliciter simplex: & consequenter ex eo quod non esset in Deo formaliter, male colligitur, non mansuram eminenter in ipso.

36 *Arguit 1. Suar.* Et ex his solutum manet primum argumentum Suarij: arguit enim primo in hunc modum: si in Deo non est libertas, non est vnde illam participare possit creatura; at in tali casu non maneret libertas in Deo: ergo nec in creatura posset manere.

Resp. Respondeo ex dictis, distinguendo maiorem: si nec sit libertas in Deo formaliter, nec eminenter, concedo maiorem: si sit eminenter, esto non formaliter, nego maiorem, & distinguo minorem eodem modo, & nego consequentiam.

37 *Instabis.* Sed instat, si in Deo non esset sapientia formaliter, nec in creaturis posset sapientia manere: ergo pariter, ex eo quod non esset formaliter libertas in Deo, à priori colligitur non posse manere in creaturis. Antecedens supponit, & consequentiam probat: nam id circo primum colligitur: quia sapientia est perfectio simpliciter simplex, quæ eo ipso, quod non sit formaliter in Deo, nequit eminenter in ipso inueniri; at hæc ratio pari efficacia in libertate militat; cum etiam sit perfectio simpliciter simplex: ergo etiam in libertate similis consequentia tenet.

38 *Resp.* Respondeo, distinguendo antecedens: si supponatur, manere Deum, & non esse sapientem formaliter, nego antecedens: si non supponatur manere Deum, concedo antecedens, & distinguo consequens eodem modo: itaque sicuti illa consequentia est bona; *non est sapientia formaliter in Deo: ergo non est sapientia in creatura* ita bene valet; *non est libertas formaliter in Deo: ergo nec in creatura est libertas*: & sicut hæc non valet: *si Deus maneret, & non esset liber formaliter, non esset libertas creata*: ita nec ista: *si Deus maneret, & non esset formaliter sapiens, non esset in creaturis sapientia*: quia cum supponatur, manere Deum; & consequenter summè perfectum esse, & omnem perfectionem simpliciter simplicem continentem, absque eo quod sit formaliter sapiens, sit consequenter, quod supponatur sapientiam non esse perfectionem simpliciter simplicem; ac proinde posse in Deo contineri eminenter, quin inueniatur in illo formaliter, vt de libertate arguebamus.

39 *Secundo arguitur Suarez.* Secundo sic arguit: si aliqua creatura est capax libertatis, maximè creatura intellectualis; sed si in Deo non est libertas, nec in creatura intellectuali esse potest: ergo in hypotesi, quod Deus ad extra operans necessario consingitur, impossibile apparet manere arbitrium, & libertatem creatam. Probat minorem, Deus est intellectualis per essentiam, creatura verò per participationem: ergo quidquid perfectionis imaginari potest, vnde oriatur libertas, perfectissimo modo inuenitur in Deo; & consequenter si in ipso libertas non manet, nec in creatura intellectuali poterit inueniri. Respondeo, hoc argumentum probare, quod de facto non inueniretur in creaturis libertas si formaliter non competeret Deo; quia si Deus non esset liber, non maneret Deus; non autem probare in hypotesi impossibili, quod Deus maneret, & non esset formaliter liber; quia cum in tali hypotesi, libertas non esset perfectio simpliciter, sed perfectio imperfectioni admixta, repugnaret Deo ob summam perfectionem diuinam: vnde in tali casu radix libertatis non esset perfectio intellectualis naturæ prout sic, sed perfectio talis: nempè intellectualitatis creatæ, quæ est perfectio, cum imperfectione inuoluta. 40 *Resp.*

§. IV.

De identitate concursus diuini.

41 *Tertia conclusio. suadetur primo.* TErtia conclusio: *Si Deus ageret de necessitate naturæ, & liberum arbitrium maneret, præberet illi, eundem concursum præuium, & simultaneum, quem exhibet modò.* Ita Nazarius ad mentem Caietani. Et ostenditur primo ratione pro conclusione præcedenti facta: si namque Deus ageret de necessitate naturæ, necessario produceret eosdem effectus, quos modo liberè ad extra producit; at de facto liberè causat in voluntate nostra præuiam motionem, qua illam efficaciter applicat, vt liberè velit, & simultaneè ad actum volitionis cum illa concurrit: ergo in tali casu eosdem etiam concursus necessario exhiberet.

42 *Secundo.* Secundo suadetur, Deus namque in hypotesi facta idem vellet necessario, quod modo vult liberè; at de facto vult liberè, voluntatem creatam operari, & liberè operari: quo circa illi exhibet præuium, & simultaneum concursum, quibus liberè velit: ergo tunc etiam vellet necessario, voluntatem creatam operari, & liberè operari; & consequenter vellet necessario præstare concursum simultaneum, & præuium accommodatos liberæ volitioni. Responderi potest, in tali casu non mansuros possibiles, concursus simultaneum, & præuium eiusdem rationis cum illis, qui de facto exhibentur, vt conclusione præcedenti vidimus respondere Suarez. *Resp.*

43 *Contra 1.* Sed præterquamquod hæc solutio ex ibidem dictis manet sufficienter explosa. Contra illam obijcio sic primo: adhuc in illa hypotesi maneret possibilis actus liber voluntatis creatæ: ergo etiam possibiles; & consequenter à Deo volibiles essent concursus simultaneus, & præuius, quibus voluntas liberè vellet. Consequentia est euidens: nam actus voluntatis essentialiter pendet ab illis concursibus: ergo non potest manere possibilis, imo nec prout talis intelligi absque illorum possibilitate. Antecedens autem probatur; nam modo supponimus, Deum operari ex necessitate naturæ, & manere liberum arbitrium creatum, & in hac hypotesi negat Suarez fore, vt liberè operaretur; at implicat intelligi liberum arbitrium manere, & non esse possibilem actum liberum: ergo actus liber maneret possibilis. Probo minorem: implicat intelligi, liberum arbitrium manere, & non manere potens ad operandum liberè; cum in hac potentia illius primarius conceptus consistat; sed implicat intelligi liberum arbitrium potens ad operandum liberè, quin libera operatio sit, & intelligatur possibilis: ergo de primo ad vltimum, implicat manere liberum arbitrium creatum, & non manere possibilem liberam operationem.

44 *Secundo.* Secundo, eo ipso quod liberum arbitrium maneret, peteret aliquando applicari ad liberè operandum, ergo Deus aliquando cum illo ad liberè operandum concurret per simultaneum, & præ-

præuium concursum. Antecedens est certum: nam cuilibet potentiæ connaturale est petere aliquando ad suum actum reduci. Consequentia vero probatur, quia Deo in nulla suppositione potest esse connaturale euertere, & destruere rerum naturas; cum in quauis suppositione sit primus fons essendi, & prima bonitatis origo ad se communicandum procliuis: ergo etiam si operaretur ad extra ex necessitate naturæ, aliquando præberet arbitrio creato simultaneum concursum, & præuium, quibus ad liberè operandum illud applicaret, & consequenter prædicti concursus manerent possibiles, & à Deo volibiles. Patet consequentia; quia si operaretur de necessitate naturæ, operari deberet iuxta suæ naturæ inclinationem; at diuina natura non inclinaret ad mouendum arbitrium creatum, vt vellet necessario, aliàs inclinaret ad eius destructionem ergo inclinaret ad illud applicandum, vt aliquando liberè vellet, & consequenter sic de facto applicaret, etsi naturaliter ageret.

§. VLTIMVS.

Obiectionibus in contrarium occurritur.

45 *Arguit Suarez contra istam conclusionem.* Contra istam conclusionem arguit Suarez; Deus ratione suæ infinitæ potentiæ necessitatem inferre potest voluntati creatæ, & posset etiam in hypotesi facta; cum non supponatur in illa minoris efficaciæ, & potentiæ, sed solum minoris indifferentiæ; at in casu posito, illam, quanta efficacia posset, moueret: ergo illam necessitaret; & consequenter non præberet illi concursum eiusdem rationis, ac exhibet modò. Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur: quia agens naturale agit in quantum potest; at in tali casu ageret naturaliter: ergo ageret totum quod posset, & tota efficacia, qua posset; & consequenter tota efficacia sibi possibili voluntatem creatam moueret.

46 *Resp.* Respondeo, distinguendo maiorem: mouendo medio iudicio indifferenti, nego maiorem: medio iudicio necessario, concedo maiorem, & distingno minorem: moueret illud tota efficacia, qua posset, medio iudicio indifferenti, concedo minorem; tota, qua posset, medio iudicio necessario, nego minorem, & nego consequentiam: itaque potest de facto Deus, & tunc etiam posset necessitare voluntatem creatam ad aliquem actum, proponendo obiectum absque indifferentia; si verò obiectum iudicio indifferenti proponatur, non potest illam necessitare: alias illi violentiam inferret, quod est impossibile, vt docetur communiter 1. 2. *quæst.* 6. voluntas autem in tali casu peteret aliquando ad obiectum medio indifferenti iudicio propositum ferri, & consequenter Deus, etsi naturaliter ageret, ad tale obiectum applicaret, & tunc operaretur, quantum posset, non absolutè, sed mediante tali iudicio; & quia illo mediante non posset voluntatem necessitare: consequens fit, quod illam non necessitaret, sed applicaret ad liberè operandum.

47 *Contra insurgit Suarez.* Contra istam solutionem acriter Suarez inuehitur, asserens præbere maximam occasionem errandi in hac parte, quod viro aliàs docto, & modesto indignum putauerim: quia illa rectè perpensa tota argumentorum machina, qua gratiam ab intrinseco efficacem Authores scientiæ mediæ conantur expungere, penitus euanescit. In illam opponit sic primo: voluntas regulata iudicio indifferenti, solum habet facultatem liberam in actu primo; at potest contingere, vt habens facultatem in actu primo liberam exercitio libertatis priuetur, non solum non agendo, sed etiam agendo per actum necessarium: ergo voluntas regulata iudicio indifferenti, potest necessitari in actu secundo. Maior est certa: iudicium namque regulans, & proponens obiectum, relinquit voluntatem in actu primo. Minor

48 *Minor probatur primo.* autem suadetur. Tum, quia etsi facultas in actu primo libera, necessaria sit ad actum liberum in actu secundo, non tamen sufficit, sed vlterius requiritur aliud comprincipium, nempè concursus diuinus, in nostra sententia præuius, & simultaneus; in sententia aliorum, solum simultaneus: ergo sicut ex defectu talis comprincipij, potest facultas, aliàs libera, non operari: ita etiam poterit per talem concursum ad actum necessarium applicari, & si maneret esse facultate in actu primo libera.

49 *Secundo.* Tum etiam; quia Deus potest aliquando voluntatem necessitate ad actum aliquem, & tunc non destrueret facultatem, quam habet agendi in actu primo liberam: ergo habens facultatem in actu primo liberam necessitati potest in actu secundo.

Tertio. Denique; quia exercitium libertatis in actu secundo consistit in hoc, quod est agere cum potentia expedita ad non agendum, vel agendum contrarium; at contingere potest, vt habens facultatem in actu primo liberam, applicetur a potentiori agente ad actum secundum taliter, vt respectu talis actionis, seu modi agendi, non habeat expeditam potentia ad agendum contrarium: ergo retinens facultatem in actu primo liberam, necessitari potest in actu secundo.

50 Opponit secundo, voluntas non solum potest ab obiecto necessitari, sed etiam potest necessitari a Deo ob suam infinitam virtutem; at si non posset erga obiectum indifferenti iudicio propositum tendere necessariò, solum ab obiecto necessitari posset: ergo potest necessario ferri, etiam in obiectum medio iudicio indifferenti propositum. *Insurgit secundo.*

Tertio, quia alias nunquam posset voluntas extrahi a suo connaturali modo operandi ab omnipotentia diuina; consequens est falsum: ergo idem quod prius. Probat sequelam, quia in nostra sententia solum potest necessitari circa obiectum absque in differentia propositum; atqui ad obiectum ita propositum, naturale est voluntati, ferri necessario: ergo nunquam poterit extrahi a suo modo connaturali agendi. *Tertio.*

Si respondeatur, tunc voluntatem non ferri connaturaliter in obiectum, quando obiectum ob suam limitationem petit proponi iudicio indifferenti, & ex aliquo accidenti extrinseco, seu ob perturbationem iudicij rationis non penetrantis obiecti naturam, tanquam necessarium proponitur. 51 *Si respondeatur.*

In contrarium instat sic primo: quia voluntati non solum connaturale est, ferri in bonum verum, sed etiam in bonum apparens: ergo etiam erit illi connaturale ferri necessario in bonum necessarium apparens, & vt tale propositum. *In contrarium instat primo.*

Secundo, quia aliàs, vt Deus voluntatem necessitaret erga obiectum ex natura sua non necessarium, nec summum bonum deberet impendere iudicium erroneum, & falsum, quo intellectus iudicaret esse summum, vel necessarium bonum; consequens est falsissimum: ergo idem quod prius: & consequenter potest voluntas creata necessario a bono apparenti moueri. *Secundo.*

Denique principaliter objicit: voluntas regulata per iudicium indifferens non habet infinitam virtutem: ergo potest vinci ab agente virtutis infinitæ; & consequenter necessitari ab illo, vt agat, vel non agat. *Vltimo opponit.*

Hæc tamen parum vrgent, vt a solutione tradita desistamus. Ad primam obiectionem, concessa maiori, distinguo minorem: si habeat facultatem liberam vltimo completam per modum actus primi, nego minorem: si non sit vltimo completa per modum actus primi, concedo minorem, & nego consequentiam: quia voluntas regulata per iudicium indifferens, habet facultatem liberam vltimo completam per modum actus primi: vnde quidquid aduenit non tollens indifferentiam iudicij, non impedit exercitium libertatis in actu secundo, consistens in agere hoc, cum potentia ad non agendum, vel agendum contrarium. 52 *Respond. 1. obiectionem.*

Ad primam probationem minoris, quatenus contra istam distinctionem obstare potest, concesso antecedenti, nego consequentiam; quia cum concursus Dei, siue præuius, siue simultaneus non dent potentiam, sed illam ad operandum applicent; consequens fit, quod etsi impediant actum contrarium, vel negationem actus, non tamen impediant potentiam ad non agendum, seu agendum contrarium; ad libertatem autem non requiritur agere, & non agere, seu agere oppositum in actu secundo, sed agere hoc cum potentia ad non agendum, seu agendum contrarium. 53 *Ad 1. probationem minoris.*

Ad secundam minoris probationem, concessa maiori, distinguo minorem: non destrueret facultatem remotam, concedo minorem: facultatem proximam vltimo completam, nego minorem, & nego consequentiam: Itaque deberet tollere iudicium indifferens, per quod voluntatis facultas vltimo completur per modum actus primi: vnde illam, vt vltimo completam destrueret, quia tamen voluntatis entitatem non destrueret, non tolleret facultatem remotam, seu proximam, non vltimo completam. 54 *Ad 2.*

Ad tertiam, concessa maiori, distinguo minorem: expedimento per modum actus primi; nego minorem: expedimento per modum actus secundi, concedo minorem, & nego consequentiam: quia ad vsum libertatis non requiritur, quod voluntas amans v. c. in actu secundo, nullum habeat impedimentum ad non amandum, seu odio habendum actualiter, sed quod non habeat impedimentum auferens potentiam ad non amandum; eo autem ipso, quod voluntas amet obiectum cum indifferentia propositum, quidquid illam ad amandum applicat, & si impediat actualem coniunctionem cum negatione amoris, aut odij; non tamen aufert potentiam ad non amandum, seu odio habendum, quæ per iudicium indifferens in ratione potentiæ completur, & consequenter non potest tollere vsum libertatis in actu secundo. 55 *Ad 3.*

Ad secundam obiectionem dicatur, posse necessitari à Deo mediante iudicio necessario, & non aliter, ad quam necessitatem, non solum obiectum, sed etiam diuina omnipotentia concurrit. Ad tertiam, nego sequelam; voluntas namque potest connaturaliter, quod obiectum, quod non est summum bonum, nec cum illo connexum, iudicio indifferenti proponatur: vnde quando sic non proponitur, non mouetur eo modo, quo exposcit moueri. 56 *Ad 2. obiectionem. Ad 3.*

Ad primam instantiam, quæ contra hanc solutionem fit, respondeo, quod etsi voluntas possit naturaliter ferri in bonum 57 *Ad 1.*

papa-

instantiam contra hanc solutionem. apparens, & in hoc sensu sit illi connaturalis ista tendentia; non tamen fertur per inclinationem, nisi in bonum verum: vnde quando in bonum apparens mouetur, non mouetur connaturaliter, id est, iuxta inclinationem, seu iuxta id, quod per inclinationem exposcit, & idem dicendum est, quando obiectum, quod vt non necessarium debeat proponi, tanquam necessarium proponitur.

58 *Ad 2.* Ad secundam instantiam respondeo, negando sequelam: quia vt voluntas diligat amore necessario aliquod obiectum v. c. diuitias, non est necessarium iudicium, quo iudicet, illas esse summum bonum, vel necessario cum summa Dei bonitate connexum, sed sufficit illas cognoscere vt bonas cognitione imperfecta, non cognoscendo bonitatem, quæ in illarum carentia potest inueniri, nec limitationem bonitas illarum; licet autem Deo repugnet iudicium falsum, seu erroneum causare; non autem repugnat, quod causet imperfectum iudicium perfectè non calens naturam obiecti, nec bonitatem, quæ in illius contrario, seu contradictorio inuenitur.

59 *Ad vltimam.* Ad vltimam obiectionem, concesso antecedenti, distinguo consequens: potest vinci, idest, efficaciter determinari ad actum, concedo consequentiam; vinci, id est, necessitari circa tale obiectum, retento iudicio, nego consequentiam: quia etsi infinita efficacia, & potentia diuina petat taliter dominari voluntati creatæ, vt illam quocumque voluerit, vertere possit: imo, & quod possit illam necessitare, non tamen petit, quod illam necessitare possit medio indifferenti iudicio: quia in hoc modo necessitandi implicatio inuenitur, vt ostendimus supra.

60 *Contra.* Sed obijciet aliquis contra hæc omnia: saltim posset Deus in hypotesi facta necessitatem inferre voluntati nostræ medio iudicio necessario; atqui in tali casu ageret quantum posset, cum ageret naturaliter: ergo de facto illam semper necessitaret; cumque non possit simul agere liberè, & necessario circa idem obiectum: consequens fit, quod nunquam libertatem in actum secundo exerceret. Illationes cum minori tenent; maior autem nota videtur; quia tunc non esset minoris potentiæ, quam modò; at modò illam medio iudicio necessario potest necessitare: ergo etiam tunc posset.

Resp. Respondeo, distinguendo maiorem: posset semper illam necessitare, concedo maiorem, & concessa minori, nego consequentiam.

61 *Dices.* Dices, potest Deus modò, nunquam voluntatem mouere medio indifferenti iudicio, sed semper medio iudicio necessario: ergo etiam tunc posset mouere illam semper, medio iudicio necessario. Consequentia videtur tenere ex iam dictis. Antecedens autem constat, ex eo quod in eo nulla implicatio inuenitur: *Resp.* Respondeo, distinguendo antecedens: potest id de facto præstare sua extraordinaria potentia, non operando iuxta exigentiam naturæ voluntatis creatæ, concedo antecedens; potentia ordinaria, & iuxta exigentiam naturæ voluntatis operante, nego antecedens, & nego consequentiam: quia in tali casu cum naturaliter, & non per electionem liberam ageret, solum posset agere iuxta exigentias naturæ rerum.

62 *Infertur. 1.* Ex dictis in discursu huius disputationis collige primo, veram esse absolutè secundam sententiam, cuius veritas hoc discursu planè conuincitur: si Deus ageret naturaliter, & liberum arbitrium maneret, Deusque illi eundem concursum præstaret, quem modo illi exhibet, libertas actualis in illo maneret, vt ostendimus in prima conclusione, & fatetur Suarez; atqui, quamuis operaretur ex necessitate naturæ, liberum arbitrium maneret, & eundem illi præstaret concursum, quem modo, vt ostendimus in secunda, & tertia: ergo absolutè est verum, quod si Deus operaretur ex necessitate naturæ, arbitrium creatum liberè operaretur.

63 *Secundo.* Colligo secundo, rationem formalem, ad quam vt ad primam radicem, libertas, & contingentia secundarum causarum reducitur, esse solam efficaciam voluntatis diuinæ, qua vult fieri effectum, & contingenter, sed liberè fieri, etsi de facto in re requiratur libertas, eo quod primæ causæ repugnat alius modus agendi ad extra. Probatur: nam ea est ratio formalis se sola radicandi effectum, qua mediante, & omni alio secluso, manet effectus; at remanente in Deo summa efficacia, qua vellit effectus creatos fieri contingenter, & liberè, & omni alio secluso, contingentia, & libertas in illis maneret: ergo sola prædicta efficacia est formalis ratio, ad quam vt ad primam radicem contingentia, & libertas reducitur.

64 *Tertia infertur.* Denique infero, in hypotesi facta, Deum, etsi naturaliter ageret, non tamen semper voluntati creatæ exhibiturum fore actualem concursum præuium, & simultaneum, quo liberè ageret. Cuius ratio ex iam dictis habetur: Deus namque voluntatem moueret iuxta eius exigentiam: at voluntas non exigit, nec tunc exigeret semper in actu secundo operari liberè: ergo nec Deus illi semper suum exhiberet actualem concursum. Vnde quando admissimus supra, præmotionem diuinam necessario in casu prædicto extituram, debet intelligi, extituram necessario, non semper, sed quando existeret, id est, quod quando existeret, cum manaret solum à Deo, & Deus naturaliter ageret, non liberè existeret, sed necessario ob necessitatem agentis naturaliter illam causantis Et hæc ista Disputatione, applicanda litteræ Magistri *in prima distinctione 57. §. primo* ad illa verba: *Voluntas quippe Dei semper efficax est, vt fiat omne quod velit.* *M. Sent.*

DISPVTATIO LV.

An detur in Deo libertas contradictionis, ita vt eius voluntas ab omni actu libero potuerit manere suspensa?

§. I.

Eligitur, & probatur vera sententia.

Nota est apud omnes libertatis diuisio in libertatem contrarietatis, & libertatem contradictionis. Prima in indifferentia ad actus contrarios consistit. Secunda etsi ab aliquibus per indifferentiam ad obiecta contradictoriè opposita soleat explicari, in quo sensu fere certum est, dari in Deo, cum possit velle rem esse, seu non esse, quæ contradictoriè opponuntur. A nobis tamen in præsenti non sumitur in hac acceptione, sed in alia longè diuersa, nempè, vt consistens in indifferentia ad actum, & negationem eius: qualiter in voluntate nostra reperiri, docent Plures Thomistæ 1. 2. *quæst.* 6. *ad art.* 3. *& quæst.* 71. *art* 5. affirmantes, quod adhuc obiecto voluntati proposito, potest ab omni actu positiuo cessare, exercendo suam libertatem per puram omissionem, quæ voluntaria, & libera erit, libertate negatiua. Etsi alij adhuc in voluntate nostra id renuant concedere, cum quibus disputatio nostra procedere nequit; si namque voluntarium purè negatiuum in voluntate creata reputant impossibile, astruentes, quod obiecto per intellectum cognito, necessitata manet voluntas ad aliquem positiuum actum liberum erga ipsum exercendum, etsi in quolibet actu determinate accepto libera sit, à fortiori id ipsum de voluntate Dei debent affirmare. 1 *Disputationis status aperitur.*

Supposito tamen cum alijs, id in voluntate nostra contingere posse, quod in dissidium vertimus, est, an sicut voluntas nostra obiecto sibi proposito, manet libera, nedum libertate contrarietatis, quatenus potest illud velle, vel illius contradictorium per actum positiuum, sed etiam est libera libertate contradictionis, taliter quod potest nullum actum erga illud elicere, se exercendo per puram omissionem liberam libertate negatiua: ita voluntas Dei, proposita sibi ab æterno futuritione Petri, & negatione illius, non solum sit libera libertate contrarietatis, quatenus potuit velle futuritionem, aut velle negationem futuritionis, sed etiam libertate contradictionis formalis, ita vt potuerit mere negatiuè se habere, nec volendo futuritionem, nec volendo negationem futuritionis, sed liberè ab omni terminatione libera positiua cessando. *Explicatur amplius in quo stet dissidium.*

In qua disputationes tres versantur sententiæ: prima est negatiua apud Recentiores communis, illam tenent ex nostris Nauarrete, Nazarius, & M. Albelda, quos referunt, & sequuntur PP Salmanticenses *tract.* 4 *disp.* 5. *dub.* 3. §. 2. Ex alienis Suarez *disp.* 30. *Metaphysicæ sect.* 9. *num.* 59. Vazquez *disp.* 79. *cap.* 3. Granadus *tract.* 3. *disp.* 6. Arrubal *disp.* 56. *cap.* 2. Fasolis *circa artic.* 3. *huius quæst. dub.* 3. *num* 16. & Alarcon *tract.* 3. *disp.* 4. *cap.* 1. astruentes, quod etsi voluntas diuina fuerit libera in volendo, v. c. futuritionem Petri aut volendo negationem futuritionis eius determinatè, illorum tamen aliquod vagè necessario voluit: vnde non potuit ab omni actu libero erga illa extrema suspensa manere. 3 *Prima sententia. Salm. Suarez. Vazqu. Granad. Arrubal. Fasolis. Alarcon.*

Secunda defendit, potuisse voluntatem diuinam a terminatione libera *ad extra* suspensam manere, non tamen ab omni actu libero: quia ad minus habere deberet actum quo vellet talem suspensionem. Ita Recentior quidam apud Salmanticenses *vbi supra num.* 79. Tertia sententia affirmat, potuisse ab omni actu libero suspensam manere, nedum abactu, quo vellet futuritionem rerum, aut negationem futuritionis, verum ab actu, quo vellet talem suspensionem. Ita Durandus, Ferrara, Catherinus, & M. Curiel relatià Salmanticensibus *vbi supra §.* 1. Sapientissimus noster Herrera Episcopus Tuycensis in manuscriptis ad articulum tertium, & alij Recentiores eo nostris ibidem, cui vt probabiliori subscribens. 4 *Secunda.* *Tertia*

Illam pro conclusione statuo: & in primis ostendo ex Doctore Angelico *in hac quæst.* 3. vbi erga obiectum secundarium voluntatis diuinæ nullum actum necessarium agnoscit, sed omnem necessitatem excludit: ergo astruere, esse necessitatem ad complexum futuritionis, aut negationis futuritionis visiuè acceptum, positiuè volendum, menti D. Thomæ aduersatur. Deinde ex eodem Doctore Angelico in præsenti articulo, in solutione secundi argumenti, illis verbis: *Et tamen ad opposita se habet, in quantum velle potest, hoc esse, vel non esse, sicut & nos non peccando possu-* 5 *Conclusio suadetur ex Angelico Doctore 1. Secundo ex eodem.*

possumus velle sedere, & non velle sedere; atqui nos possumus non velle sedere, per omnimodam negationem actus, vt modo suppono: ergo voluntas Dei potest non velle futuritionem rerum absque actu positiuo per omnimodam suspensionem actus.

6 *Tertio ratione.* Tertio hac ratione: complexum constans ex futuritione, & negatione futuritionis rerum, etsi necessarium, sit acceptum diuisiuè, quatenus necessarium est, rem esse, vel non esse, non tamen habet bonitatem necessariam: ergo voluntas Dei non est necessitata ad illud amandum vagè, & diuisiuè. Consequentia est euidens: quia solum ad necessarium bonum potest voluntas Dei necessario ferri. Antecedens autem in hunc modum ostendo: sola vna pars prædicti complexi est capax bonitatis, videlicet, futuritio rerum; atqui futuritio rerum necessaria non est; & consequenter nec necessario bona: ergo tale complexum bonitatem necessariam, non habet. Consequutio tenet, minor est certa, & maior probatur: negatio futuritionis rerum non est bona, sed potius bonitatis carentia, & negatio: ergo sola vna pars prædicti complexi est capax bonitatis.

7 *Dices.* Dices; quod etsi negatio futuritionis rerum non sit bona bonitate trascendenti, sequuta ad ens, quæ in rei integritate consistit, est tamen bona bonitate accepta relatiuè, seu bonitate formali conuenientiæ; quatenus prædicta negatio potest a Deo iudicari vt conueniens ad aliquem finem, & vt talis diuinæ voluntati proponi: aliàs si prædicta negatio bona non esset hoc bonitatis genere, non posset terminare volitionem diuinam, contra veriorem Theologorum sententiam.

8 *Contra.* Sed contra: nam etsi negatio futuritionis rerum sit a Deo amabilis, possitque actum diuinæ voluntatis terminare, quod Nos negamus, quidquid alij velint in contrarium; non tamen est amabilis ratione sui, sed ratione alicuius, ad quod potest iudicari conducens, v. c. negatio gloriæ, quam Deus de facto vult reprobis, amatur a Deo non ratione sui, sed quatenus iudicatur conducens ad ostensionem iustitiæ diuinæ, vel alterius diuini attributi; at nihil positiuò bonum, nulliusque attributi manifestatio, ad quam negatio futuritionis rerum conducere potest, necessario amatur a Deo: ergo negatio illa bonitatem necessariam non habet.

9 *Confirm.* Explicatur, & vrgetur amplius: quia in contraria sententia, nihil positiuum ad extra potest Deus necessario velle voluntate efficaci, de qua in præsenti loquimur, quidquid sit de simplici possibilium amore; cum in nullo creato sit necessaria bonitas; quæ sufficiens sit ad terminandam efficacem voluntatem Dei: ergo etiam supposito quod Deus non velit futuritionem v. c. Petri, nulla est necessitas in Dei voluntate, vt aliquid positiuum extra se efficaciter velit; at negatio futuritionis rerum terminare non potest voluntatem diuinam ratione sui, sed ratione alicuius positiui voliti à Deo: ergo adhuc supposito, quod Deus non velit futuritionem Petri, non necessitatur ad volendum per actum positiuum, negationem futuritionis eius. Patet consequentia: quia vt talis actus ex illa suppositione necessarius esset deberet etiam necessarius esse actus, quo aliquid positiuum vellet Dei voluntas; cum negatio non nisi ratione alicuius positiui amabilis, & bona sit.

10 *Vltimo probatur conclusio. Antecedens ostenditur 1.* Denique principaliter suadetur conclusio: nulla est imperfectio in voluntate Dei, quod ab omni actu libero maneat suspensa: ergo potuit suspensa manere. Consequentia tenet: antecedens autem ostenditur primo: absque vlla imperfectione potuit misericordia Dei ab exercitio miserendi suspensa manere, & idem est de iustitia diuina, & de illius omnipotentia, quæ omnia attributa, si Deus nihil produxisset ad extra, a proprijs exercitijs miserendi, puniendi, & producendi suspensa maneret: ergo etiam voluntas diuina, vt libera est, potuit absque vlla imperfectione ab omni exercitio liberè volendi suspensa manere.

11 *Secundo.* Secundo à priori idem antecedens probatur: exercitium liberæ volitionis diuinæ non superaddit ad perfectiones necessarias Dei, entitatem, seu perfectionem, sed præcisè rationem terminationis, vt ostendimus supra, vel respectum rationis, seu denominationem extrinsecam, vt alij voluerunt: ergo ex eo quod a tali exercitio adæquatè cessaret, nullius perfectionis, seu actualitatis defectus sequeretur; & consequenter absque vlla imperfectione poterit ab omni actu libero suspensa manere.

12 *Confirm.* Confirmatur, & vrgetur amplius; ideò namque absque vlla imperfectione potuit voluntas Dei non velle futuritionem v. c. Petri, quam de facto voluit: quia terminatio per modum volitionis non superaddit nouam perfectionem; at nec etiam terminatio libera per modum volitionis, aut nolitioni *vagè* considerata, perfectionem addit: ergo etiam ab illa prout sic absque vlla imperfectione potuit suspendi; & consequenter potuit, nec velle, nec nolle, futuritionem Petri, nec negationem futuritionis eius.

13 *Opponet.* Dices: terminatio diuinæ scientiæ ad creaturas possibiles, necessario conuenit Deo: & tamen non addit nouam perfectionem ad diuinam scientiam prout terminatur ad primarium obiectum: ergo ex eo quod terminatio diuinæ voluntatis ad extra perfectionem non addat, non rectè colligitur, talem terminationem necessariam non esse. Respondeo, concessa maiori, & minori, negando consequentiam; quia in possibilibus est necessaria veritas, & cognoscibilitas; & consequenter necessario cognoscuntur a Deo; at vero in creaturis non est bonitas necessaria, vt probauimus: vnde necessitas talis terminationis ex meritis obiecti manare non potest, & ex alia parte, quod talis terminatio ab æterno non competeret Deo, nullius perfectionis, seu actualitatis defectum argueret, vt modo arguebamus: vnde ex nullo capite conuinci potest talis terminationis necessitas. *Resp.*

§. II.

Occurritur argumentis in contra.

ADuersus conclusionem istam multis insurgunt Auhores oppositi. Primo sic obijciuor: rem esse futuram, vel non esse futuram, est necessarium; cum constet disiunctiuè extremis contradictoriè oppositis: ergo etiam necessarium est, Deum amare futuritionem, aut amare negationem futuritionis; & consequenter illius voluntas nequit ab omni actu libero manere suspensa. Antecedens est certum, & consequentia probatur: tum primo: quia si sit verum positiuum extremum, nempè futuritio, non potest Deus non amare illud; cum sit effectus volitionis diuinæ: ergo etiam si sit alterum extremum, nempè negatiuum, non poterit Deus, ipsum non amare; cum etiam rem non esse futuram, effectus debeat esse volitionis diuinæ. 14 *Obijcitur 1.* *Consequentia prob. 1.*

Tum etiam: nam quia est necessarium rem esse futuram, vel non esse futuram, est etiam necessarium, Deum positiuè scire rem esse futuram, vel positiuè scire, rem non esse futuram: ergo idem de voluntate est dicendum. 15 *Secundo.*

Tum denique: nam voluntas diuina, vtpotè infinita, est ratione sui sufficiens amor omnium amabilium: ergo eo ipso, quod obiectum aliquod amabile sit, ad illud terminari debet; atqui eo ipso, quod res sit futura, vel non sit futura, est amabilis eius futuritio, vel negatio futuritionis: ergo eo ipso debet voluntas Dei per actum positiuum amare futuritionem, aut velle negationem futuritionis. *Tertio.*

Respondeo, concesso antecedenti, negando consequentiam: quia inter rem esse futuram, vel non esse futuram, non datur medium; cum contradictoriè opponantur: vnde propositio disiunctiua ex illis extremis coalescens, necessaria est; at vero inter hoc, quod est, Deum velle rem esse futuram, aut velle non esse futuram; cum non sit oppositio contradictoria, sed contraria oppositio, medium assignatur, scilicet, non velle aliquod ex prædictis extremis. Ad primam consequentiæ probationem, concesso antecedenti, nego consequentiam: & ratio discriminis est, quod rem esse futuram est effectus positiuus habens ratione sui bonitatem amabilem; vnde eo ipso, quod res sit futura, debet Dei voluntas terminari ad illam, cum omnis positiuus effectus petat pro causa volitionem liberam diuinam; vt vero res aliqua futura non sit, non requiritur positiua voluntas, sed sufficit voluntatis negatio, sicuti vt sit calor, requiritur causa positiuè influens, vt vero non sit, sufficit influxus negatio. 16 *Resp.* 17 *Ad 1. consequ. prob.*

Ad secundam, concesso antecedenti, nego consequentiam; & ratio discriminis ex dictis habetur: nam eo ipso, quod verum sit, rem non esse futuram, est obiectum cognoscibile à Deo; vnde cum scientia Dei infinita sit, debet illud necessario cognoscere; non autem, eo ipso quod res non sit futura, est amabilis negatio futuritionis; non enim est amabilis ratione sui, sed ratione alicuius positiui, ad quod ordinatur; cumque tale positiuum necessarium non sit, vt superius arguebam: consequens sit, quod non debeat necessario amari, eo ipso quod res non sit futura. Per quod ad tertiam consequentiæ probationem, constat solutio. 18 *Ad 2.* *Ad 3.*

Sed dices: sicut negatio non est amabilis ratione sui, ita non est scibilis nisi ratione alterius, nempè sui oppositi, vt docet D. Thom *supra quæst. 14 artic. 9* at hoc non obstante, eo ipso quod negatio sit, necessario scitur à Deo: ergo illo non obstante, debet etiam necessario amari. Respondeo, concessa maiori, & minori, negando consequentiam: & ratio discriminis est, quod negatio scitur ratione sui oppositi, non vt existentis, seu vt futuri, sed vt possibilis; cumque suum oppositum, scilicet esse possibiles, necessarium sit: sit consequens, quod eo ipso quod verificetur negationem esse, gaudeat sua cognoscibilitate; in ratione autem amabilis non constituitur ratione sui oppositi, sed ratione alterius ad quod ordinatur, non considerati vt possibilis; cum prout sic terminare non possit voluntatem diuinam, sed vt existentes, vel vt futuri; cumque illius futuritio, seu existentia, non sit necessaria, nec negationis amabilitas necessaria esse potest. 19 *Dices.* *Resp.*

Obijciunt secundo: diuina voluntas vt libera non minus est in vltima actualitate, & actus purus, quam considerata vt natura; at ob hanc rationem necessario est in actu secundo respe- 20 *Obijcies secundo.*

ctu

ctu obiecti primarij, quod necessario diligit: ergo eadem de causa necessario erit in actu secundo respectu secundarij, ad quod comparatur vt libera. *Resp.* Respondeo, concessa maiori, & minori, distinguendo consequens: in actu secundo, quoad actualitatem, & entitatem actus, concedo consequentiam: quoad exercitium, & terminationem, nego consequentiam: itaque libertas diuina non consistit in indifferentia potentiæ ad actum, & negationem actus, sed in indifferentia actus purissimi ad terminationem ad obiectum creatum, & negationem terminationis: ex quo non colligitur, esse potentialem, seu non esse actum purum: sicuti nec ex eo quod misericordia, & iustitia diuina indifferentes sint, vt terminentur, vel non terminentur ad obiecta creata, aliqua potentialitas, seu defectus actualitatis in illis infertur. Et quidem si quid probaret hoc argumentum, conuinceret etiam, quod sicut voluntas diuina necessario est in actu secundo respectu omnis obiecti, quod necessario diligit: ita etiam vt libera deberet necessario exerceri circa quoduis obiectum in particulari consideratum.

21 *Oppones primo.* Sed obijcies primo: quia est actus purus sub conceptu naturæ, necessario est in actu secundo, non solum quoad actualitatem, verum etiam quo ad terminationem: ergo eadem ratione considerata vt libera, necessario erit in actu secundo, non solum quoad actualitatem, sed etiam quoad terminationem, & exercitium. *Secundo.* Secundo: si terminatio circa aliquod obiectum creatum vagè consideratum necessaria non esset, posset aliquo prædicato intrinseco carere; at ex hoc sequitur potentialitas, & imperfectio maxima in voluntate Dei: ergo talis terminatio necessaria esse debet.

22 *Resp. ad 1.* Respondeo ad primum, negando causalem: non enim ea sola ratione necessario est in actu secundo, quoad terminationem erga obiecta, quæ necessario diligit, sed quia terminatio ad talia obiecta est necessario connexa cum actualitate voluntatis diuinæ, cuius oppositum in terminatione libera contingit. *Ad 2.* Ad secundam distinguo maiorem: posset carere prædicato intrinseco secundum conceptum entitatis, & actualitatis, nego maiorem: secundum conceptum terminationis cum indefectibilitate sub conceptu entitatis, concedo maiorem: & in hoc sensu, nego minorem: non enim ex isto modo defectibilitatis prædicati intrinseci aliqua potentialitas in diuina voluntate colligitur, vt constat in dictis supra disp. 48.

23 *Arg. 3.* Obijciunt tertio, potuit Dei voluntas velle negationem futuritionis rerum: ergo sic illam necessario voluit ex suppositione, quod futuræ non essent: & consequenter ab omni terminatione libera non potuit suspensa manere. Patet consequentia: in voluntate namque diuina nequit dari liberum decretum absque mutatione saltim obiectiua in obiecto: quo circa supra diximus, ab æterno terminari liberè ad obiecta creata: quia tunc intelliguntur intra æternitatem constitui; atqui obiectiua mutatio, quæ in negatione futuritionis rerum contingere potest, nempè repugnantia ad existendum, competit illis ex suppositione, quod non sint futuræ: ergo ex tali suppositione debemus necessario admittere positiuum decretum in Deo.

24 *Resp.* Ad hoc argumentum, quod vtuntur Vazquez, & alij recentiores ipsum sequuti, respondeo, quod cum negatio non ratione sui, sed ratione alterius possit amari à Deo, non ad negationis mutationem, sed ad mutationem illius, ratione cuius amatur debet attendi, vt ponamus decretum circa negationem in Deo: vnde quando tale decretum in diuina voluntate constituitur in aliquo positiuo, ratione cuius illud terminat negatio, debet agnosci obiectiua motatio. Ex quibus in forma, concesso antecedenti, nego consequentiam. Ad eius probationem, omissa maiori, nego minorem: nam præter repugnantiam ad existendum, quæ conuenit rebus ex suppositione quod non sint futuræ, vt circa negationem futuritionis exerceatur liberum decretum, debet dari in aliquo positiuo ratione cuius amatur negatio, positiua obiectiua mutatio.

25 *Dices.* Sed dices: ergo si Deus nihil decreuisset ad extra producere, non posset exercere liberum decretum erga non futura, v. c. non posset positiuè decernere nihil producere; consequens est falsum: ergo & solutio. Patet sequela, quia in tali casu erga nihil positiuum interueniret obiectiua mutatio. *Resp.* Respondeo, concedo consequentiam, nec in consequenti aliquam falsitatem inuenio.

26 *Obijcitis quarto.* Obijciunt quarto, voluntarium purè negatiuum, & interpretatiuum, est imperfectè voluntarium, & consequenter repugnans Deo; atqui suspensio ab omni actu libero, esset voluntaria, & libera negatiuè: ergo repugnat Deo talis suspensio. Consequentia tenet, minor videtur certa; cum talis suspensio taliter diuinæ voluntatis competeret, quod potuisset non conuenire, in quo voluntarium negatiuum consistit. Maior autem probatur; nam voluntarium pure negatiuum, non est perfectè vitale: ergo nec perfectè voluntarium. Respondeo, distinguendo

27 *Resp.* maiorem: voluntarium purè negatiuum per defectum entitatis, & actualitatis actus, qualiter in nobis contingit, concedo maiorem: per defectum solius terminationis, sub conceptu terminationis, nego maiorem: & minori sub eadem distinctiones concessa, & negata, nego consequentiam. Quæ solutio ex iam dictis, & sæpè repetitis habetur.

Quinto arguitur, repugnat voluntati diuinæ liberum exercitium non honestum, & bonum; atqui suspensio libera absque omni actu positiuo exercita, non esset honesta moraliter; cum in pura omissione honestas, seu bonitas, moralis esse non possit, vt docet D. Thom. 1. 2. quæst. 17. art. 5. & cum eo Theologi magis communiter in eadem 1. 2. quæst. 114. in tractatu de merito: ergo talis suspensio repugnat voluntati diuinæ. Respondeo, quod etsi repugnet voluntati diuinæ exercitium liberum non honestum contrariè, id est, inhonestum, non tamen repugnat illi exercitium non honestum negatiuè; actus namque necessarij Dei, sunt non honesti moraliter, negatiuè; cum illis repugnet honestas moralis; talis autem suspensio solum negatiuè esset non honesta moraliter; quia videlicet illi absque omni actu exercitæ repugnat honestas moralis ob rationes, quas Theologi tradunt in præallegatis locis, vt à puta omissione bonitatem moralem excludant: vnde ob hanc causam non debet excludi à voluntate Dei. 28 *Quinto arguitur.* 29 *Resp.*

Si dicas, imperfectio maxima est quod exercitio voluntatis diuinæ repugnet moralis honestas: ergo suspensio libera, cui moralis honestas repugnet, non est illi possibilis. 30 *Si dicas.*

Resp. Respondeo, negando antecedens; sicuti enim imperfectio non iudicatur, quod actibus necessarijs diuinis repugnet honestas moralis ob defectum libertatis, ita nec imperfectio aliqua iudicari debet, quod repugnet suspensioni liberæ, ob defectum libertatis positiuæ, quæ ad moralem honestatem est necessaria.

Denique arguitur, non potuit Dei scientia suspendi ab omni terminatione libera: ergo nec voluntas diuina ab omni libero decreto positiuo. Antecedens est certum, quia inter rem esse futuram, vel non esse futuram, non datur medium quoad veritatem; sed omnis veritas necessario cognoscitur à Deo: ergo non potuit diuina scientia ab omni terminatione libera manere suspensa. Consequentia vero probatur: eo ipso quod Deus cognoscat aliquam veritatem, necessario complacet necessitate suppositionis in suæ scientiæ terminatione: ergo si non potuit libera suæ scientiæ terminatio non esse, non potuit libera diuinæ voluntatis complacentia non esse. Probatur antecedens, veritas suæ scientiæ, non potest non placere Deo; sed omnis suæ scientiæ libera terminatio est vera: ergo non potest non placere Deo suæ scientiæ libera terminatio ex suppositione quod sit. Probatur maior, negatio veritatis in libera suæ scientiæ terminatione, non potest non displicere Deo: ergo veritas terminationis liberæ suæ scientiæ non potest non placere Deo ex suppositione quod sit. Probatur antecedens, non potest non displicere Deo sui esse, aut suæ infallibilitatis destructio; at negatio veritatis in suæ scientiæ terminatione libera, esset destructio Dei: ergo non potest non displicere Deo negatio veritatis in libera suæ scientiæ terminatione. 31 *Vltimo arguitur.*

Respondeo, concesso antecedentis, negando consequentiam: ad probationem, nego antecedens: ad illius probationem, nego maiorem, maximè in sententia aliquorum asserentium, veritatem esse extrinsecam denominationem ab obiecto; nam si obiectum non necessario terminet complacentiam diuinam, nec denominatio veritatis ab ipso in diuina scientia desumpta, necessario terminabit illam. Ad illius probationem, distinguo antecedens: negatio veritatis in libera terminatione suæ scientiæ ex suppositione quod sit, non potest Deo non displicere, concedo antecedens: negatio veritatis in suæ scientiæ libera terminatione absolutè; nego antecedens, & distinguo consequens: ergo veritas suæ terminationis liberæ ex suppositione, quod sit, non potest Deo non placere, concedo consequentiam: veritas terminationis scientiæ suæ liberæ absolutè, non potest Deo non placere, nego consequentiam. Itaque, quod sua scientia sit vera ex suppositione quod sit, est prædicatum essentiale Deo, & quod sit falsa, aut non sit vera ex suppositione, quod sit est prædicatum Deo essentialiter repugnans: & ideò primum terminat necessariam complacentiam diuinam, & secundum displicentiam necessariam, & primum nihil aliud est, quam summa Dei infallibilitas ipsi competens ratione supremæ sapientiæ, ratione cuius non potest falli: vnde, sicuti in sua suprema sapientia necessario complacet diuina voluntas, ita in hoc quod est, suam scientiam esse veram, ex suppositione quod sit, necessario complacet; quia hoc nihil est aliud, quam repugnantia falsitatis, quæ essentialiter conuenit Deo, & consequenter necessario terminat complacentiam diuinam. 32 *Resp.*

Sed dices, non potest non placere Deo; quod sua scientia libera sit vera ex suppositione quod sit: ergo ex suppositione quod sit, non potest non placere Deo veritas terminationis liberæ suæ scientiæ. Respondeo, negando consequentiam: quia in antecedenti importatur prædicatum necessario competens Deo necessitate absoluta; & cum Deus necessario in sua bonitate complaceat, necessario etiam complacet in illo prædicato sibi essentiali; in consequenti autem importatur aliquod prædicatum 33 *Dices.* *Resp.*

34 *Insurges.* tum contingens, & hoc non potest Deo necessario placere. Dices, licet prædicatum contingens non possit Deo necessario placere; potest tamen necessario placere est suppositione quod sit: ergo solutio est nulla. Probatur antecedens, necessario placet

Resp. Deo veritas suæ scientiæ ex suppositione, quod sit: ergo ex suppositione quod sit, necessario complacet Deo. Respondeo, negando antecedens: & ad probationem, concesso iterum antecedenti, nego consequentiam: quia suam scientiam esse veram ex suppositione quod sit, prædicatum necessarium est, & essentiale Deo; consequens autem est contingens, & id quod est contingens in nulla suppositione necessitat complacentiam diuinam: & committitur fallacia, a sensu composito ad diuisum, & à modali composita ad modalem diuisam: vnde sicut ista consequentia non valet: *prædestinatum saluari, est necessarium: ergo prædestinatus necessario saluatur*: quia in antecedenti fit sensus compositus, in consequenti autem fit sensus diuisus: ita ista consequentia non tenet: *suam scientiam esse veram ex suppositione quod sit, necessario placet Deo: ergo ex suppositione quod sit sua scientia, necessario placet Deo*; quia in antecedenti importatur veritas suæ scientiæ composita cum suppositione, quod sit, qualiter est prædicatum necessarium omnino; inconsequenti autem non ita componitur, sed sumitur diuisiuè.

Sed dices, non potest non placere Deo, non fuisse stultum: 35 *Instabis adhuc.*
ergo non potuit non placere Deo, quidquid est necessarium, vt stultus non fuerit; sed suam scientiam fuisse veram, necessario requiritur, vt stultus non fuerit: ergo non potest non placere Deo, quo fuerit vera; & consequenter non potest non complacere in suæ scientiæ veritate.

Respondeo; concessa maiori, distinguendo minorem: suam scientiam fuisse veram ex suppositione, quod fuerit, concedo *Resp.*
minorem: absolutè, nego minorem: itaque Deum non fuisse stultum, dupliciter potuit obtineri, & negatione liberæ terminationis, & veritate illius, ex suppositione, quod fuerit; quia tamen hæc veritas necessaria absolutè non est, non sequitur, quod ex suppositione, quod sit, necessario in tali terminatione complaceat.

Et hæc de ista Disputatione, & de toto Voluntate Dei Tractatu.

TRACTATVS SEPTIMVS. DE AMORE DEI.

E quo D. Thom. in 3. dist. 32. q. vnica. Ad Annibald. in eadem dist. q. vnica 1. Contra Gentes cap. 90. & 91. in hac prima parte q. 20. In qua, & sequenti agit de actibus, & virtutibus eius, acturus postea de actibus intellectus, qui actus voluntatis supponunt: nam licet actus voluntatis diuinæ non distinguantur realiter ab illa: quia distinguuntur ab illo ratione ratiocinata cum fundamento in re, in nostra sententia, quam supra dedimus circa Articulum primum, & in omnium consensu, saltim ratione ratiocinante, quatenus viatores diuersis speciebus volitionem Dei, & illius voluntatem concipiunt, idcirco vt claritate, qua semper, modò etiam procederet, indistinctis quæstionibus de Voluntate, & de illius actibus egit; cum autem in voluntate nostra plures sint affectiones, seu actus: alij per modum fugæ: alij prosecutiuè: alij ad irascibilem: alij ad concupiscibilem pertinentes, vt ex eodem D. Th. 1. 2. q. 23. 25. & 26. colligitur, nempè, Amor, Desiderium, & Gaudium, & illorum oppositi: odium, fuga, & tristitia ad concupiscibilem spectantes: spes, & desperatio, audacia, timor, & ira, ad irascibilem pertinentes, & prout in voluntate irascibiles nuncupantur.

Inuestigandum est modò, quinam ex his affectibus diuinæ voluntati conueniant, & qui ex illis diuinæ voluntati repugnent? Et licet D. Thomas in hac quæstione solum tractet directè de Amore Diuino, obitèr tamen de alijs actibus aliquid attigit, quosdam admittens: alios verò à diuina voluntate ob ipsorum imperfectionem relegans. Igitur quæstionem 20. absoluit D. Th. quatuor Articulis. In quorum primo, amorem cum proprietate Deo conuenire, fatetur solutione ad primum: gaudium etiam, seu delectationem diuinæ voluntati competere affirmat, in solutione ad secundum: desiderium, tristitiam, & iram in rigorosa, & propria acceptione ab illa secludit. In secundo determinat, Deum omnes res existentes amare, cum hoc discrimine in solutione tertij argumenti, quod irrationalia non diligit amore amicitiæ, bene tamen rationales creaturas: & in solutione ad vltimum docet, peccatores odio haberi, qua ratione sunt fœdati peccatis; diligi verò ab ipso, qua ratione causantur ab illo. In articulo tertio, Deum omnia æqualiter diligere affirmat ex parte actu voluntatis diuinæ: ex parte verò effectus, magis, vel minus iuxta mensuram bonitatis, quam ipsis communicat. Ac tandem in quarto concludit, meliora semper magis diligit à Deo. Pro quorum commentario, & defensione D. Thomæ Doctrinæ, sequentes inducimus Disputationes.

DISPVTATIO LVI.

An Deo cum proprietate competant odium, timor, tristitia, & ira?

§. I.

Timor, & tristitia excluduntur.

1 *Conclusio probatur.* NOn conuenire cum proprietate Deo timorem, & tristitiam, est communis Theologorum sententia: quæ communis veritas quoad vtramque partem constat ex eo quod timor respicit malum proprium futurum, & tristitia est de malo præsenti; at Deo nihil mali accidere potest, ac per consequens illi, nec præsens, nec futurum esse potest aliquod malum: ergo prædicti affectus Deo conuenire non possunt. Hanc rationem inefficacem reputauit Herice *disp.* 20. eo quod timor, & tristitia non solum versantur circa malum proprium præsens, aut futurum, sed etiam circa malum amici: ergo quamuis Deo omne malum præsens, aut futurum repugnet, non rectè colligitur timere, & contristari non posse, saltim de malis hominum, quos vt amicos diligit, quando illa vt præsentia, vel futura considerat.

Hæc tamen obiectio parum roboris probet, & ex non penetrata rationis efficacia procedit, qua vtitur Angelicus Doctor *in hac quæst. art.* 1. *ad* 1. Deus namque, quamuis hominem diligat amorem amicitiæ, non tamen eius amor ab humana bonitate mouetur, sed pro motiuo respicit bonitatem diuinam: vnde illum diligit non propter se, sed in ordine ad propriam bonitatem, & propter illam, vt inferius constabit, & idem est de quolibet actu 2 *Hæc obiectio P. Herice ex nõ penetrata ratione procedit.*

actu prosequutiuo voluntatis diuinæ: ergo timor, & tristitia, si darentur in Deo, deberent respicere malum hominis præsens, aut futurum, non præcisè, vt est malum hominis, & illius bonitati oppositum, sed etiam vt est malum Dei, & illius voluntati aduersatur: cum obiecta actuum fugæ per obiecta actuum prosequutionis debeant regulari, & cognosci; cumque omne malum præsens, aut futurum Deo repugnet vt fatetur Herice, repugnabunt etiam actus prædicti.

3 *Confirm.* Vrgetur, & explicatur amplius. Deus nullum bonum, nisi vt proprium diligere potest; ergo nec timere poterit malum, aut de illo contristari, nisi vt suum illud consideret. Consequentia tenet; quia quæuis voluntas eodem modo refugit malum, quo prosequitur bonum: ergo si voluntas diuina nullum bonum etiam creatum prosequutiuo affectu potest amplecti, nisi vt est bonum proprium, nec etiam malum, nisi vt proprium fugere poterit. Antecedens autem probatur; nullus namque actus voluntatis diuinæ potest speciem capere à bonitate creata, sed omnis illam respicit ex motiuo bonitatis diuinæ, quatenus increata bonitate elucescere potest: ergo omnis actus voluntatis diuinæ attingit bonitatem creatam, vt vtilem aliquomodo Deo; & consequenter vt aliquomodo bonum ipsi proprium, quod docuit D. Thomas præcedenti quæstione art. 1. & ex inferius dicendis fiet manifestum.

4 *Secunda suadetur cõmunis resolutio.* Secundo in hunc modum suadetur: timor est fuga cum depressione animi, ob arduitatem mali futuri, vt docet D. Thom. 1. 2. *quæst. 25. art. 1. in corpore*, & constat ex eo quod est affectus ad irascibilem spectans, cuius obiectum supra obiectum concupiscibilis addit arduitatem; & tristitia est dolor ex apprehensione intellectuali causatus, vt docet idem Angelicus Doctor 1. 2. *quæst. 35. art. 2. in corpore*; atque experientia, & communis animi conceptio fatetur, quæ tristitiam sine dolore apprehendere, aut percipere nequit; at Deo arduitas in malo repugnat, cum facillime quoduis malum possit vitare, atque omnis dolor procul abest ab illo, cui summa quies, & perpetua delectatio ex sui ipsius visione naturali existit: ergo repugnat Deo timor, & tristitia.

5 *Confirm. & specialiter de timore.* Quod amplius de timore confirmo; sicut obiectum spei est bonum arduum, quod quis potest adipisci; ita timor est de malo futuro arduo, quod non potest de facili vitare, qua ratione, vt inquit Diuus Thomas *prima secundæ quæstione* 40 *articulo tertio*, non est in hominibus timor de malo culpæ: quia facile potest ab illis vitari; at nullum est malum arduum respectu Dei; cum cuiuslibet mali vitatio facillime sit omnipotentiæ illius: ergo non datur timor cum proprietate in Deo.

6 *Si opponas 1.* Si obijciatur primo, Deus odio habet peccata, iuxta illud: *odio est Deo impius, & impietas eius* quod odium esse cum proprietate in diuina voluntate ponendum, est ad minus probabile, vt statim constabit: ergo eadem cum probabilitate tenemur admittere, timorem, & tristitiam in Deo. Patet consequentia; nam sicut odium terminatur ad malum secundum se inspectum, vt abstrahit à præsenti, & futuro; ita timor respicit malum futurum, & tristitia malum iam habitum: ergo sicut datur in Deo odium peccati secundum se inspecti, ita in illo dabitur timor de peccato vt futuro, & tristitia de eodem præsenti.

7 *Confirm.* Et confirmatur, etsi peccatum nullum nocumentum inferre possit cum effectu bonitati diuinæ; quia tamen secundum suam essentiam illi aduersatur, est capax terminandi diuinum odium in absoluta sui consideratione: ergo eadem de causa terminare poterit vt futurum, timorem, & vt præsens tristitiam diuinam.

8 *Resp.* Respondeo, omisso antecedenti, negando consequentiam. Tum quia timor, & tristitia non concipiuntur de quolibet malo, sed de malo, quod de facto nocumentum infert, aut est illaturum, vt experientia manifestè testatur; de malis namque in effectu nunquam nocentibus, quis vnquam timuit? aut contristatus fuit? odium vero non ita, sed ad quoduis malum quomodolibet bonitati amatæ oppositum terminatur. Tum etiam; nam timor anxietatem, & depressionem animi importat, & tristitia dolorem; nullum autem malum, Dei animum deprimere, aut dolore afficere valet; odium vero nihil istorum ad sui coexistentiam desiderat; nam sicut amor, cui odium opponitur, nec animi eleuationem, nec delectationem exposcit: primum namque pertinet ad spem respicientem bonum futurum arduum: secundum ad gaudium, quod circo bonum præsens, & possessum versatur, ita odium nec depressionem, nec dolorem importat. Tum denique; quia vt ait Augustinus 12 *de Ciuitate Dei cap. 15.* timor, & tristitia sunt de his malis, quæ nobis nolentibus ad sunt, vel sunt euentura; nullum autem malum, Deo nolente aut permittente, accidere potest: & id circo, nullum malum timere, nec de aliquo malo contristari valet, quæ ratio non procedit in odio, vt de se est manifestum. Ex quibus ad confirmationem constat solutio.

9 *Oppones 2.* Si opponatur secundo, bona creata sunt vtilia bonitatis diuinæ, vt docuit D. Thomas *quæst. præcedenti art. 2. ad primum*: & constat ex eo quod Deus illa vult propter bonitatem diuinam, tanquam propter finem; omne autem quod volitionem terminat propter finem, amatur vt vtile ad illum: ergo carentia bonitatis creatæ, & malum illi oppositum sunt mala disconuenientia Deo: & consequenter vt futura terminabunt timorem, & vt præsentia tristitiam terminare valebunt. Secunda consequentia ex se constat: prima vero probatur: nam oppositum malum bono alicui conuenienti, est disconueniens illi: ergo si bonitas creata est conueniens, & vtilis Deo, malum oppositum bonitati creatæ, erit disconueniens voluntati, & bonitati diuinæ.

Respondeo dupliciter: primo iuxta secundam rationem, 10 *Resp. 1.* quam feci, omisso antecedenti, & prima consequentia, negando secundam, quia etsi sint mala Dei; quia tamen non sunt ardua; cum absque vlla difficultate possint vitari à Deo; consequens fit, quod nec dolorem, nec depressionem animi causent in ipso, ac proinde nec terminare possint tristitiam, & timorem.

Secundo, primam sustinendo rationem, respondeo, distin- *Secundo.* guendo antecedens: sunt vtilia vtilitate necessaria Deo ad esse ipsius, vel ad bene esse, nego antecedens: vtilitate non necessaria, fateor antecedens, & nego consequentiam; quia solum id, quod priuat, aut opponitur bono vtili, necessario ad finem, est malum disconueniens intendenti finem.

§. II.

Eligitur, & probatur vera sententia.

HOc igitur ita præmisso, in quo, vt iam dixi, fere omnes 11 *Prima sententia.* conueniunt, circa odium, & iram, an cum proprietate Deo competant, inter se diuiduntur in quatuor sententias: prima illarum, vtramque affectionem Deo cum proprietate conuenire, defendit. Ita Suarez *lib. 3. de attributis cap. 7. & in opusculis disput. de Diuina iustitia sect. 5.* Secunda *Secunda* sententia, cum præcedenti conuenit in eo quod odium cum proprietate in diuina voluntate inueniatur, iram autem ab illa secludit: ita Molina circa primum articulum Vazquez *disput. 84. cap 3.* Arrubal *quæst. 20. num. sexto.* Herice *disput. 20. cap. 4.* & alij Recentiores.

Tertia distinguens inter odium abominationis, & odium 12 inimicitiæ, primum Deo cum omni proprietate concedit, *Tertia.* secus vero secundum. Ita Ruizius *disput. 54 sect. 3.* referente Alarcon *tract. 3 disp 7. cap. 3.* Quarta, & vera sententia *Quarta.* solum in metaphorico sensu, odium, & iram Deo conuenire defendit: ita omnes Thomistæ in præsenti circa articulum primum. Nauarrete *controuersia 27* Nazarius *controuersia vnica.* Aluelda *disput. 62. sequuti* Capreolum *in 1. dist. 45. quæst. 1.* & Ferrariensem *1. Contra Gentes cap 96.* Quæ sententia sit nostra conclusio. *Conclusio.*

Et ostenditur quoad primam partem primo ex D. Thoma 13 *primo Contra Gentes cap 96. in principio capitis*, illis verbis: *Prob. 1.* *Ex hoc autem apparet, quod odium alicuius rei Deo conuenire non potest, sicut enim amor se habet ad bonum, ita odium se habet ad malum; nam his, quos amamus, bonum volumus; his vero, quos odimus, malum: si igitur voluntas Dei ad malum inclinare non potest, vt ostensum est, impossibile est, quod ipse rem aliquam odio habeat.* Vbi Doctor Angelicus priorem partem nostræ sententiæ dedit, & rationem satis efficacem pro illa quoad secundam.

Eandem conclusionis partem ostendo secundò, odium pro- 14 priè dictum, petit per se primo terminari ad malum; at nullus *Secundo.* actus voluntatis diuinæ potest primario ad malum terminari: ergo in illa odium propriè dictum inueniri non potest.

Consequutio tenet; maior autem constat; tum ex Docto- *Maior fundatur primo.* re Angelico loco allegato, & *prima secunda quæst. 29. articulo primo.* Tum etiam ratione ex prædictis locis desumpta: nam sicut amor se habet ad bonum, ita odium se habet ad malum; atqui amor per se primo terminatur ad bonum sub ratione boni: ergo odium per se primo terminatur ad malum sub ratione mali.

Denique illa maior ostenditur; sicut enim amor est conso- 15 nantia quædam ad obiectum iudicatum conueniens, & bonum, *Secundo.* ita odium est disonantia ad id, quod iudicatur disconueniens, & nociuum: ergo sicuti amor, quia est inclinatio per modum consonantiæ, primo terminatur ad obiectum vt conueniens, & bonum; ita odium, quia in disonantia ad obiectum consistit, per se primo terminari debet ad disconueniens, vt disconueniens; & consequenter ad malum sub ratione mali: sicut bonum idem est, quod conueniens, ita malum in ratione disconuenientis consistit. Deinde minor argumenti nostri suadetur: omnis namque actus voluntatis diuinæ petit terminari primario ad bonitatem intrinsecam Dei: ergo non potest per se primo terminari ad malum.

Respondebis primo, quod etsi omnis actus voluntatis diuinæ, 16 quoad suam entitatem, & actualitatem inspectus, terminari *Resp. 1.* debeat primario ad bonitatem intrinsecam Dei; non tamen repu-

repugnat secundum conceptum terminationis, ad obiectum extra primario terminari; & consequenter nec repugnat sub tali
Contra. conceptu primario terminari ad malum. Sed contra: nedũ actualitati actus voluntatis diuinæ, verum etiam illi sub conceptu terminationis repugnat dependere ab obiecto creato: ergo sub vtraque ratione repugnabit illi ferri primario ad aliquod obiectum ad extra. Antecedens est certum; omni namque formalitati intrinsecæ Deo, repugnat dependentia à creaturis. Consequentia verò probatur, omnis formalitas primario terminata ad creaturam, specificari debet ab illa; at specificatio est genus dependentiæ: ergo si primario terminetur, necessario pendebit.

17 *Resp. 2.* Respondebis secundo, quod etsi nullus actus voluntatis diuinæ sub conceptu prosequutionis possit primario terminari ad malum; per modum tamen disonantiæ, & fugæ potest primario
Cõtra 1. terminari ad illud. Sed contra primo: terminatio actus per disonantiam ad obiectum, est formalitas intrinseca Deo: ergo nequit dependere ab aliquo extrinseco; & consequenter nec specificari ab illo; cum specificatio genus sit dependentiæ.

18 *Antecedens probatur.* Secundo, nulla datur formalitas intrinseca voluntati diuinæ, quæ primario obtineat rationem fugæ à malo, & disonantiæ ad illud: ergo nulla datur in illa formalitas seu terminatio intrinseca, quæ primario terminetur ad malum. Consequentia tenet, iuxta solutionem quam impugnamus.

Antecedens autem in hunc modum ostenditur: ideo voluntas refugit malum; quia prosequitur bonum: & idcirco creata voluntas suis actibus aliquando primario terminatur ad malum, illud fugiendo; quia imperfecta est, & ab imperfectioribus incipit, & etiam, quia malum potest illi resistere, & à prosequutione boni, quod amore prosequitur, impedire; at voluntas Dei perfectissima est, nullumque malum ei potest resistere, nec à boni prosecutiuè amati consequutione impedire: ergo nullus actus illius, adhuc sub terminationis conceptu, est fuga mali sub primario conceptu, sed omnis sub primario est prosequutio boni, & ex consequenti fugit à malo.

19 *Tertio suadetur conclusio.* Tertio specialiter de odio inimicitiæ suadetur conclusio: odio habere aliquem odio inimicitiæ est velle alicui malum, vt malum eius est, ex displicentia illius; at voluntas Dei terminari nequit ad malum alicuius rationalis creaturæ, vt malum eius est, ex displicentia illius: ergo in illa odium inimicitiæ cum proprietate nequit reperiri. Maior præterquam quod est D. Thomæ expressa, locis supra relatis, in hunc modum ostenditur primo: amare aliquem amore amicitiæ, est velle illi bonum, quia bonum eius est ex complacentia in ipso: ergo odium inimicitiæ consistit in hoc, quod est velle alicui malum, quia malum eius est ex displicentia ipsius; nam sicuti amor amicitiæ comparatur ad bonum amici, ita odium inimicitiæ ad malum inimici comparatur.

20 *Secundo.* Secundo, quia vt docet D. Thom. 1. 2. *quæst.* 29. *artic.* 4. idcirco nemo potest odio habere se ipsum, quia etsi aliquando sibi velit aliquod malum, non tamen illud vt sibi malum exoptat, sed quatenus apprehensum vt bonum: ergo odium essentialiter petit terminari ad malum illius, qui habetur odio, vt malum eius est ex displicentia illius. Minor argumenti suadetur; quia in primis nulla res subsistens potest Deo displicere, vt probat D. Thomas loco ex Contra gentes citato, & fatentur Theologi communiter; cum omne subsistens, sit effectus voluntatis diuinæ, & consequenter in ipso sibi necessario ex suppositione complaceat, sicut & alia agentia sibi complacent in proprijs effectibus, vt parentes in filijs, Poetæ in poematibus, & artifices in artificiatis proprijs complacent sibi. Constatque ex illo Sapientiæ 2. cap. *Diligis omnia quæ sunt, & nihil odisti eorum quæ fecisti.*

21 *Explicatur amplius.* Ex quo etiam manifestè colligitur, non posse velle alicui subsistenti malum, vt malum est illius; quia velle alicui malum vt malum eius est, oritur ex displicentia illius, vt experientia manifesta fatetur, & constat ex eo quod ex complacentia in aliquo oriri nequit desiderium mali, vt malum est illius: ergo cum Deo nulla res subsistens displicere possit, nulli rei subsistenti desiderare poterit aliquod malum, in quantum est malum illius.

22 *Confirm. amplius.* Quod amplius in hunc modum suadetur, idcirco nemo potest velle sibi malum vt malum, quia naturaliter est inclinatus particulari inclinatione ad bonum proprium; at Deus naturali inclinatione propendit in bonitatem propriam, quæ est bonum vniuersale omnium rerum subsistentium: ergo nequit appetere aliquod malum rei subsistentis vt malum eius est.

Resp. Ad hoc argumentum respondent oppositi Authores, quod etsi persona vt subsistens, Deo displicere non possit, cum prout sic sit effectus illius, persona tamen vt peccatis fædata, Deo potest displicere, illique prout sic velle potest aliquod malum: ita Vazquez loco allegato, & cum eo cæteri Recentiores. Ve-
Contra. rum contra solutionem istam obstat in primis, quod ex displicentia peccati non exoptat Deus peccatori malum aliquod, vt malum eius est, ob rationes iam assignatas: ergo non habet odio peccatorem, inspecta odij acceptione. Secundo; quia odium propriè tale, non nisi ad subsistentia terminatur; at peccatum, nec peccator ipse, reduplicatiuè vt peccator, est quid subsistens, sicut nec homo albus, est subsistens, in quantum albus: ergo quamuis Deus velit malum homini ex displicentia ipsius, vt peccator est, dummodo non sint ex displicentia ipsius, vt est quid subsistens, non saluatur in illo stricta, & propria ratio odij inimicitiæ. Illatio est legitima, minor certa.

Maior etiam suadetur: tum ex D. Thom. id expresse asserente 1. Contra Gentes cap. 96. in fine: tum etiam, quia amor strictè acceptus, non nisi ad subsistentia terminatur; non enim propriè dicitur, Deum velle bonum albedini, sed subiecto cui inest albedo: ergo odium etiam in stricta acceptione, non nisi ad subsistentia terminatur, seu terminari poterit. Tum denique; nam velle malum alicui, in quo consistit ratio stricta odij, debet oriri ex displicentia illius, qui patitur malum; atqui non patitur malum homo vt peccator, sed homo subsistens: ergo vt saluetur stricta ratio odij, debet esse ex displicentia illius, vt subsistens est. 23 *Maior suadetur*

Secunda pars nostræ conclusionis est D. Thomæ expressa in hac quæstione art. 1. ad 2. vbi duplicem imperfectionem agnoscit in ira, alteram ex parte illius, quod importat de materiali, accensio scilicet sanguinis circa cor; alteram ex parte formalis, tristitia, scilicet, quam ira supponit; affectus autem, qui ex parte rationis formalis imperfectionem dicunt, à diuina voluntate excluduntur; vnde supra quæst. 19. artic. 11. dixit, iram nunquam propriè dici de Deo. Et suadetur ratione ab Angelico Doctore insinuata: ira est appetitus vindictæ cum spe vltionis ex tristitia procedens; at tristitia repugnat Deo, vt superius ostendimus, & omnes fatentur: ergo & ira illi in propria significatione repugnat. 24 *Secunda pars nostræ conclusionis suadetur*

Dices, non esse de conceptu essentiali iræ, quod ex tristitia oriatur, sed solum, quod sit appetitus nocendi alteri sub ratione iusti vindicatiui. In contrarium obstat primo, sequi ex hac solutione, omnem actum vindicatiuæ iustitiæ ad iram pertinere, quod nullus vnquam dixit. Patet sequela; nam omnis actus vindicatiuæ iustitiæ est appetitus nocendi alteri, seu infligendi pœnam sub ratione iusti vindicatiui: ergo si ratio iræ formaliter consistit in hoc, & non superaddit ordinem ad tristitiam ab offendente illatam, omnis actus vindicatiuæ institiæ ad iram pertinebit. Obstat secundo Angelicus Doctor 1. 2. *quæst.* 46. *articul.* 1. illis verbis: *Non insurgit motus iræ, nisi propter tristitiam illatam &c.* Denique obstat dessinitio, qua Aristotelis iram describit, seu vt melius dicam à priori diffinit *lib.* 1. *de anima cap.* 1. Iram, scilicet, esse appetitum doloris vicissim aduersari inferendi; ergo dolorem ab aduersario illatum supponit. Vnde *lib.* 2. *Rhetoricorum cap.* 2. in principio capitis ait, iram esse appetitum cum dolore: *& cap.* 4. hoc inter odium, & iram agnoscit discrimen, quod odium esse potest sine dolore, secus vero ira. 25 *Dices. Contra.*

§. III.

Obiectionibus occurritur.

Contra primam conclusionis partem objiciunt aduersarij primo verba sacræ Scripturæ, in quibus odium diuinæ voluntati attribuitur, Zachariæ 8. *Vnusquisque malum contra amicum suum, ne cogitetis in cordibus vestris, & iuramentum mendax ne diligatis; omnia enim hæc sunt quæ odi, dicit Dominus.* Malachiæ 1. *Esau odio habui*, Psalmo 5. *Odisti omnes, quia operantur iniquitatem, virum sanguinum, & dolosum abominabitur Dominus.* Et alibi passim: quæ omnia interpretari in rigoroso sensu debere, constat ex eo, quod nullum absurdum, seu inconueniens exinde sequatur. 26 *Arg. 1. contra 1. conclus.*

Respondeo, sequi duplex absurdum, primum est, voluntatem diuinam ad malum, vt malum est, terminari; cum hoc ad rationem strictam, & rigorosam odij desideretur, vt superius ostendi. Secundum, quod sequitur, est, Deo personam subsistentem displicere contra illud Sapientiæ 11. *Nihil odisti eorum, quæ fecisti.* Vnde Doctor Angelicus 1. *Contra Gentes cap.* 96. in fine concludit, non nisi similitudinarie dici de Deo, aliqua odio habere, quatenus amando res, & volens earum bonum esse, vult malum bono contrarium, non esse. Ex quo malorum odium habere dicitur; nam quæ non esse volumus, dicimur odio habere: vbi ex eo quod non vult malum non esse, nisi ratione boni, quod vult esse, colligit D. Thomas deficere voluntatem diuinam à stricta, & rigorosa odij ratione. 27 *Resp.*

Objiciunt secundo: Deus non tantum vult homini peccatori pœnam, sed etiam eam illi vult, vt malum eius est ex displicentia ipsius: ergo odit peccatorem odio inimicitiæ. Consequentia tenet à diffinitione ad diffinitum. Antecedens autem, quoad priorem partem sic probant: vult illi pœnam, vt pœnam; at pœna vt pœna, est malum peccatoris, cui infligitur: ergo vult illi pœnam, vt est malum illius. Quod autem sit ex displicentia ipsius, in hunc modum ostendunt: nam licet peccator vt homo, Deo non displiceat, displicet tamen illi vt peccator: 28 *Arguit. 2*

tor: ergo vult illi malum ex displicentia ipsius, vt peccator est.

29 *Si resp.* Si respondeatur, ad rationem odij inimicitiæ desiderari, quod ex displicentia personæ subsistentis procedat. In contrarium Vazquez in hunc modum insurgit: iudex, qui propter flagitium, aliquem punit ex motiuo iustitiæ, verè, & propriè habet odium inimicitiæ; & tamen non vult illi pœnam ex displicentia ipsius, vt homo est, vel aliqua peculiari ratione, sed quia homo flagitiosus est: quo circa tale odium est secundum virtutem: ergo ad rationem odij inimicitiæ non est necessarium, quod ex displicentia personæ subsistentis procedat, vt subsistens est. Secundo alij insurgunt, vnus homo alterum odio habet odio inimicitiæ, quod propriè tale est; & tamen non vult illi malum, vt malum ex displicentia ipsius, quatenus homo est, sed qua ratione est sibi inimicus: ergo idem quod prius.

30 Tertio etiam potest opponi: Deus hominem diligit amore super naturali amicitiæ, vt inferius constabit, & tamen non vult illi bonum per amorem prædictum ex complacentia in ipso, quatenus homo est, sed quatenus gratus gratitudine accidentali: ergo nec ad rationem odij inimicitiæ necessarium erit, quod ex displicentia personæ, vt subsistentis malum desideretur, sed sufficiet, quod ex displicentia ipsius, vt peccator, & inimicus est, tale desiderium procedat. Minor probatur: amor ille est supernaturalis: ergo tam bonum, quam subiectum, cui appetitur bonum, sub aliqua supernaturali ratione debet inspicere; & consequenter non erit ex complacentia in homine, quatenus homo est, qua ratione supernaturalis non est.

31 *Resp. ad prob. 1. partis antecedentis.* Respondeo, negando antecedens pro vtraque parte. Ad primæ probationem, distinguo maiorem: vult illi pœnam, vt pœnam reduplicatiuè, & primario, nego maiorem: specificatiuè, & secundario, concedo maiorem: & concessa minori, nego consequentiam: itaque in pœna duplex ratio inuenitur, & quod sit malum subiecto, cui infligitur, & quod sit ostensiua, & manifestatiua iustitiæ diuinæ, & ad pulchritudinem ordinis vniuersi conducens; actus voluntatis diuinæ terminatur primario ad illam sub hac secunda consideratione; sub prima vero, solum ex consequenti, & secundario; cum tamen vt propriè odium esse, primario illam vt malum debere inspicere, quam solutionem, eleganter expressit Doctor Angelicus *loco ex Contra Gentes relato, propositum*, his verbis: *Alius autem modus est, ex hoc quod Deus vult aliquod maius bonum, quod esse non potest, sine priuatione minoris boni, & sic dicitur odire; cum magis hoc sit amare; sic enim in quantum vult bonum iustitiæ, vel ordinis vniuersi, quod esse non potest sine punitione, vel corruptione aliquorum, dicitur illa odire, quorum punitionem vult, vel corruptionem, &c.*

32 *Ad prob. secunda.* Ad secundæ probationem, respondeo iuxta solutionem ibi assignatam, quæ est Diui Thomæ expressa loco sæpius relato *ex libro Contra Gentes*, illis verbis: *Hæc autem non sunt effectus, vt res subsistentes, quarum proprium est odium, vel amor.* *Ad impugnationẽ Vazqu.* Ad primam impugnationem, nego maiorem: quam Vazquez non probat, nec potest probare; aliàs etiam homo se ipsum affligens ex displicentia proprij peccati, vt de illo pœniteat posset cum proprietate dici odio habere se ipsum, quod falsissimum est; cum potius actu, ille, quo pœnalitates eligit, vt Deo satisfaciat, amor sit quam odium: sicuti ergo iste non potest dici odio habere se ipsum, sed ad summum odio habere peccatum, quod cupit non esse: ita nec dici potest, iudicem odio habere hominem, quem condemnat, sed ad summum illius flagitia; hæc autem, cum res subsistentes non sint, quarum proprium est amari, & odio haberi, vt inquit D. Thomas, non possunt terminare odium propriè tale, sed solum quod similitudinariè sit odium, iuxta iam dicta.

33 *Ad 2.* Ad secundam, concessa maiori, nego minorem: nam licet causa, & origo displicentiæ inimici sit iniuria, & offensa illata; illa tamen supposita, non solum iniuria, sed etiam persona, quæ iniuriam intulit, displicet offenso, quatenus vellet illam non esse. *Ad 3.* Ad tertiam, nego minorem: ad illius probationem, concesso antecedenti, distinguo consequens: ex complacentia in ipso sub aliqua ratione supernaturali, in ratione obiecti, concedo consequentiam: in ratione entis, nego consequentiam: vt autem talis amor sit volitio boni homini conuenientis ex complacentia in illo sub ratione supernaturali in ratione obiecti, sufficit, complacentiam prædictam terminari ad hominem, vt perfectibilem supernaturalibus bonis, & ex supernaturali motiuo, quæ perfectibilitas aliquid substantiale est in ipso.

34 *Argum. 3* Objiciunt sic tertio, non est de ratione odij inimicitiæ, quod est propriè tale terminari ad malum sub ratione mali: ergo ex isto capite non rectè excluditur à voluntate Dei. Probatur antecedens, in voluntate hominis datur odium inimicitiæ cum proprietate; & tamen nequit terminari ad malum inimici sub ratione mali; cum adæquatum obiectum voluntatis creatæ in bono vel actu prosequutionis inspecto consistat; & consequenter non possit velle aliquid, nisi vt subinduit boni rationem: ergo id non est de conceptu odij inimicitiæ in propria acceptione.

35 *Resp. 1.* Respondeo dupliciter: primo, negando antecedens: ad cuius probationem, concessa maiori, distinguo minorem: non potest terminari ad malum sub ratione mali terminatiuè, nego minorem: motiuè, concedo minorem: & distinguo consequens eodem modo: nec amplius conuincit probatio facta: itaque voluntas humana in omni actu prosequutiuo mouetur à bono vero, vel apparenti; non tamen semper terminatur ad bonum sub ratione boni, ly *sub* reduplicante obiectum terminatiuum, sed isto modo prosequutiuè potest terminari ad malum alterius sub ratione mali, quod contingit quando odio habet aliquem odio inimicitiæ; voluntas autem Dei, non solum semper à bono mouetur, verum etiam semper terminatur ad bonum primario, ad malum verò solum ex consequenti, ob rationes traditas: vnde non est capax odij propriè talis, de cuius conceptu est terminari ad malum sub ratione mali primario, tanquam ad obiectum terminatiuum. Videatur Ferrariensis 1. *Contra Gentes cap. 96.* vbi eleganter explicat istam solutionem.

36 *Secundo* Secundo respondeo, negando antecedens. Ad illius probationem, concessa maiori, distinguo minorem: nequit terminari ad malum inimici, sub ratione mali subiecti appetentis, concedo minorem: sub ratione mali disconuenientis inimico odio habito, nego minorem, & distinguo consequens eodem modo. Itaque omnis actus prosequutiuus voluntatis creatæ debet terminari ad bonum verum, vel apparens, verè, aut apparenter conueniens subiecto appetenti: non tamen omnis ille terminari petit ad bonum conueniens alteri subiecto, sed aliquando prosequutiuè fertur ad malum alteri nociuum, & ita contingit in odio inimicitiæ: nam odio habens aliquem, vult illi malum: quia illud quod alteri est malum, sibi ipsi iudicat conueniens. Vnde terminatur ad illud vt conueniens sibi, & vt alteri disconueniens, nociuum, & malum; quod manifestè constat; nam si illud vt bonum inimici apprehenderet, & vt tale desideraret, quamuis esset re vera malum, odium non esset: sicuti nec quispiam odio habet se ipsum, quando appetit mortem reuera malam: quia illam vt malam non apprehendit, nec vt talem sibi desiderat, sed potius vt bonam bonitate apparenti.

37 *Prosequitur doctrina solutionis.* Deus autem nequit ad alterius malum, in quantum malum eius est, per prosequutiuum actum terminari, sed semper talem malum vult ex intentione boni non apparentis, sed veri, nedum respectu Dei, verum etiam respectu subiecti, quod patitur malum: quod patet: nam ad minus vult tale malum ex intentione alicuius boni respectu Dei; at omne bonum, quod est tale respectu Dei, est bonum cuiusuis subiecti; cum Deus sit bonum vniuersale omnium: semper ergo quando vult malum, ex illo elicit aliquod bonum subiecti, etiam quod patitur malum. Vnde quando punit, vult pœnam, vt ex illa eliciat bonum manifestationis propriæ iustitiæ, quod non solum est bonum respectu Dei, sed etiam est bonum subiecti, quod patitur pœnam. Et quando vult corruptionem, intendit pulchritudinem vniuersi, quæ est omnium partium. Iuxta quam solutionem, esto admittamus actum voluntatis diuinæ primario terminari ad malum in executione, adhuc saluatur, non obtinere rationem odij cum proprietate; quia ad illud requiritur, præter hoc, quod est ad malum terminari primario, quod non sit ex motiuo boni respectu subiecti, quod patitur malum.

38 *Dices.* Sed dices, pœna peccatoris, esto sit bonum Dei, quatenus est manifestatiua iustitiæ diuinæ, non tamen est reprobi bonum: ergo solutio est nulla. Antecedens probatur: non est bonum honestum; cum non sit actus aliquis à reprobo exercitus, nec bonum delectabile, vt per se notum est, nec est bonum vtile: bonum namque vtile alicui ad aliquod eiusdem bonum delectabile, vel honestum, debet ordinari: ergo nullatenus est bonum reprobo conueniens; sed tantum modo Dei.

39 *Resp.* Respondeo, negando antecedens, ad cuius probationem, distinguo antecedens pro tertia parte: non est bonum vtile ad aliquid, quod sit delectabile reprobo, & bonum illius, secundum inclinationem particularem, transeat: secundum vniuersalem inclinationem, nego antecedens, & nego consequentiam: itaque sicut in partibus distingui solet duplex inclinatio, alia particularis in proprium bonum, alia vniuersalis ad bonum totius, & bonum capitis; quæ est principalior, ratione cuius manus multoties se periculo exponit, & ictibus ob vitandum capitis periculum; & in partibus vniuersi eadem duplex inclinatio solet distingui, particularis, & vniuersalis, vt in aqua licet videre, quæ secundum peculiarem inclinationem deorsum propendit, secundum vniuersalem autem multoties ascendit ad vitandum vacuum, quod est malum naturæ, & correptio, quæ est contraria particulari inclinationi subiecti corrupti, est mutatio naturali, quia conformis est vniuersali inclinationi. In creaturis, & effectibus Dei similiter duplex inclinatio debet distingui, altera ad bonum, quod est vniuersale, nempè ad bonum Authoris, Dicimus ergo, quod etsi pœna, quam patitur reprobus, non sit illi bona iuxta particularem inclinationem, est tamen bona, & vtilis illi, iuxta inclinationem vniuersalem; quia conducit ad bonum Authoris, nempè manifestationem iustitiæ diuinæ, ad quod per vniuersalem inclinationem propendit.

40 Denique objiciunt; odium abominationis est fuga mali alicuius personæ ex complacentia in illa, vt cum quis odio habet

Vltimo obij. citt. habet ægritudinem Patris; sed Deus odio habet peccata hominum, quos vt amicos diligit ex complacentia in illis: ergo cum proprietate saluatur in illo odium abominationis. Et confirma-*Confirm.* tur, odium abominationis non petit terminari ad rem subsistentem per modum displicentiæ, sed potius per modum complacentiæ,& ad illius mala per modum displicentiæ, & fugæ; at ista terminatio non repugnat respectu subsistentium, voluntati diuinæ. ergo nec odium abominationis, quod propriè sit tale.

41 *Resp Albelda.* Respondet Albelda *vbi supra numero* 11. etiam odium abominationis debere terminari ad personam subsistentem per modum rei: vnde quamuis Deus habeat odio peccata ex complacentia hominum, non sequitur in illo saluari odium abominationis cum proprietate, exemplum aponit in matre, cui displi-*Contra.* cet vitam filiarum, vel quia eas nuptui tradere non volet, vel quia à viro despiciuntur. Hæc tamen solutio non placet: terminari namque ad personam subsistentem per modum displicentiæ, est proprium odij inimicitiæ: ergo odio abominationis non conuenit.

42 *Si dicas.* Si dicas, odium abominationis terminari ad rem subsistentem non per modum subsistentis, sed per modum rei, in quo differt ab odio inimicitiæ, quod ad personam per modum subsistentis *Contra.* terminatur. In contrarium obstat, quod si non petit odium abominationis ad rem subsistentem per modum subsistentis terminari, sed per modum rei: ergo etiam ad quamlibet rem, etsi non subsistentem poterit terminari. Vnde aliter ad argu-*Vera solutio argumenti.* mentum factum respondeo, concessa maiori, distinguendo minorem: odio habet peccata hominum, quia vult illis bonum, concedo minorem: per se primo, nego minorem, & nego consequentiam: quia vt in illo esset cum proprietate odium abominationis, deberet primario ad malum terminari per modum fugæ.

43 *Dices.* Dices, etiam voluntas hominis fugit malum amico; quia vult illi bonum: & malum proprium odio prosequitur; quia vult sibi bonum; & tamen saluatur in illa cum proprietate prædictum odium: ergo quod voluntas diuina modo illo feratur in hominum peccata per modum fugæ, non tollit ab illa proprietatem *Resp.* odij abominationis. Respondeo, distinguendo maiorem: fugit malum amico, quia vult illi bonum ex vi eiusdem actus, qui primario terminetur ad bonum, & secundario ad malum, nego maiorem: ex vi duorum actuum, quorum vnus primario est fuga mali, concedo maiorem: & concessa minori, nego consequentiam: quia voluntas diuina odit mala hominum, quia illis vult bonum ex vi eiusdem actus, qui primario etiam in executione terminatur ad bonum, illud prosequendo; & non nisi secundario, terminatur ad malum per modum fugæ: quo circa deficit a proprietate odij abominationis, quæ solutio est Diui Thomæ expressa 1. *Contra Gentes cap.* 96 *circa finem*.

44 *Instabis.* Instabis, quod diuinus amor primario terminetur ad Deum, & ad creaturas solum secundario, non tollit quo minus verè, & propriè sit creaturarum amor, & quod diuina scientia primario terminetur ad Deum, & sit intuitiua respectu illius, non impedit quominus, respectu creaturarum possibilium, sit verè, & propriè abstractiua notitia: ergo pariter, quod diuina volitio terminetur ad bonum primario, & secundario ad malum per modum displicentiæ, & fugæ, obstare nequit, vt sit cum proprietate odium abominationis respectu illius.

45 *Resp.* Respondeo, concesso antecedenti, negando consequentiam: quia de ratione amoris solum est primario terminari ad bonum, siuè hoc, siuè illud: vnde cum amor Dei ad bonum creaturarum terminetur, quamuis ad illas secundario feratur, obtinet veram, & propriam rationem amoris. Notitia etiam abstractiua alicuius obiecti, solum desiderat terminari ad illud, vt non coexistens in eadem durationis mensura, qua mensuratur ipsa; cumque verè in diuina scientia respectu possibilium saluetur; & consequens fit, quod rationem abstractiuæ notitiæ sortiatur; at verò de ratione odij est primario ad malum sub ratione mali terminari, vt probatum relinquo, cumque hoc diuinæ volitioni non competat; consequens fit, quod non obtineat cum proprietate rationem odij.

46 *Contra 2. partem conclusionis obijci potest ex D.Thom* Contra secundam conclusionis partem, nihil alicuius momenti opponit Suarez, id namque quod ait, ordinem ad tristitiam ab altero illatam, esse quid extrinsecum iræ, eadem facilitate, qua dicitur, à Nobis negatur: & iam ostendimus prædictum ordinem esse intrinsecum illi. Videtur tamen contra illam obstare Diuum Thomam 1. 2. *quæst.* 47. *art.* 1. *ad* 1. vbi ait, iram non dici in Deo secundum passionem animi, secundum iudicium iustitiæ, prout vult vindictam sumere de peccato. Et in corpore eiusdem articuli ait, iram esse appetitum nocendi sub ratione iusti vindicatiui, quod totum in diuina voluntate inuenitur. ergo & ratio iræ cum proprietate in illa saluatur. Ad primam respondeo, Diuum Tho-

47 *Resp.* mam solum voluisse aliquid ad perfectionem pertinens, quod in ira inuenitur, reperiri in voluntate Dei; non autem adæquatam iræ rationem, de cuius conceptu essentiali est ordo ad tristitiam ab altero illatam, vt ex Diuo Thoma iam vidimus, & ratione probauimus. Ex quo ad alia S. Doctoris verba constat solutio; nam licet totum illud exigatur ad iram, non tamen sufficit vt illius essentia adæquatè saluetur. Et hæc de ista Disputatione.

DISPVTATIO LVII.

Qui ex alijs actibus enumeratis supra, diuinæ voluntati conueniant?

§. I.

Statuuntur, quæ apud omnes sunt certa.

Tria sunt in hac parte apud omnes Theologos certa. Primum est, gaudium, & delectationem cum omni proprietate diuinæ voluntati competere. Ita Diuus 1 *Supponitur* 1. Thomas *in præsenti articul.* 1. *ad* 1. *&* 1. *Contra Gentes cap.* 90. & ratio est manifesta; gaudium namque nihil est aliud; quam delectatio consequens rationem de bono præsenti, & habito: ita Diuus Thomas 1. 2. *quæst.* 31. *artic.* 3. at Deus summè delectatur, & quiescit in propria bonitate, vt præsenti, & possessa: ergo in illo inuenitur cum proprietate. Minor probatur, in tali delectatione nulla est imperfectio, nec ex parte boni, ad quod terminatur, nec ex parte modi, scilicet, bonitatis habitæ, & possessæ: ergo talis delectatio inuenitur in Deo. Vbi obiter ex Diuo Thoma aduerto, in hoc delectationem specialiter sumptam a gaudio differre, quod gaudium esse potest; & de bonis coniunctis, & de bonis extrinsecis; delectatio solum est de bonis intrinsecis: vnde propriè Deo in se ipso delectatur; gaudet autem in se, & in alijs, de bonis sibi intrinsecis, & extrinsecis.

Secundo apud omnes est certum, non dari in Deo spem, 2 *Secundo.* nec respectu bonitatis propriè, nec respectu bonorum ad extra: obiectum namque spei est bonum absens, & arduum; at nullum bonum, neque intrinsecum; neque extrinsecum Deo, arduitate gaudet respectu illius: ergo affectus spei voluntati repugnat. Consequentia tenet: repugnantia namque actus ex illius obiecti repugnantia colligitur. Maior est certa, & minor probatur: arduitas namque ad obiectum spei desiderata, dupliciter explicari solet è Theologis; vel in eo, quod non facilè, sed difficilibus medijs sit consequendum; vel, vt alijs placet, quod in vi auxilij alterius sit adipiscendum; at nullus boni assecutio est difficilis Deo, nec ab alio aliquid accipere potest; cum nihil sine Dei concursu aliquid efficere possit: ergo nullum bonum esse potest arduum respectu voluntatis diuinæ.

Si opponas; ad virtutem spei non solum spectat desiderare bo- 3 *Si opponas.* num, quando absens est, sed etiam de illo habito, & possesso gaudere: ergo quamuis repugnet voluntati diuinæ quoad desiderium boni ardui, & absentis; non tamen repugnabit quoad gaudium de bonitate propria, vt possessa; & consequenter erit ponenda in Deo, sicut & in beatis & ab aliquibus Theologis ponitur; quia etsi illis primarius actus repugnet, non tamen repugnat secundarius. Antecedens probatur primo; quia charitas non solum *Antecedens probatur* 1. amat bonum amici, & de illo gaudet quando præsens est, sed etiam quando est absens desiderat; desiderium namque boni amici, vt bonum eius est, non spectat ad aliam virtutem, nisi ad charitatem: ergo è contra, spes non solum desiderabit bonum proprium, quando est absens, & arduum, sed etiam de illo vt habito gaudere, & delectari poterit.

Secundo; gaudium de bono proprio vt tali non elicitur à vir- 4 *Secundo.* tute charitatis, cuius obiectum est bonum amici, nec elicitur ab aliqua virtute, quæ a spe distinguatur: ergo elicitur a virtute spei. Tenet consequentia: quia in tali est sufficiens honestas ad specificandam virtutem: ergo pertinere debet ad aliquam ex virtutibus, siue moralibus, siue Theologicis.

Respondeo primo, negando antecedens. Ad primam pro- 5 *Resp.* 1. bationem, omisso antecedenti, nego consequentiam: cuius ratio est, quia obiecto charitatis competere possunt status absentiæ, & præsentiæ, & ab vtroque abstrahens; cum nullam conditionem inuoluat illis repugnantem; & consequenter terminare potest desiderium vt absens, gaudium vt præsens, & amorem vt absolutè consideratum obiecto autem spei, vt est illius obiectum, repugnat præsentia; est namque de illius conceptu arduitas, quæ bono iam habito conuenire non potest cum illo, vt possesso nulla sit difficultas vincenda, sed omnia victa supponatur.

Dices, arduitatem solum esse de conceptu spei in ordine ad 6 *Dices.* actum præcipuum, nempè desiderium boni non habiti, non autem in ordine ad actum minus principalem, videlicet, gaudium de bono proprio habito: ergo quamvis obiecto spei, prout terminat actuum præcipuum, repugnet præsentia: illi tamen adæquatè accepto non repugnabit. Respondeo, negando antecedens: *Resp.* virtus namque spei circa ad irascibilem spectet, ad quam vt ait D.Thomas 1. *p. quæst.* 81. *art.* 2. solum pertinet resistere contrarijs im-

impedientibus boni assequutionem: quo circa illius obiectum est bonum arduum, non potest non respicere pro obiecto adæquato bonum cum arduitate.

7 *Ad 2. probation. nem antecedentis principalis.* Ad secundam probationem, nego antecedens pro prima parte: gaudium namque de Deo vt nobis bono, à charitate elicitur in Beatis; nam licet non sit actus amicitiæ, sed concupiscentiæ; & consequenter elici non possit primario à charitate, potest tamen elici secundario ab illa. *Dices.* Dices: omnis actus elicitus ab aliqua virtute siue primario, siue secundario, debet attingere bonum, vt obiectum illius; at gaudium de Deo, vt est nobis bonum, non attingit charitas obiectum, quod est bonum amici: ergo nec secundario potest elici ab illa. *Resp.* Respondeo, quod etsi non attingat bonum amici in recto, sed bonum proprium, id est, Deum, vt est bonum nobis; quo circa actus amicitiæ non est; attingit tamen illud in obliquo, quatenus est gaudium de Deo vt mihi bono, non sistendo in me, sed quatenus ego sum aliquid Dei: vnde iam bonitatem diuinam attingit in obliquo.

8 *Dices.* Dices, sequi ex hac solutione, actum spei elici à charitate; consequens est falsum: ergo & eius doctrina. Patet sequela: etiam spero beatitudinem mihi, non sistendo in me; alias actum vitiosum elicerem, sed vltimate me ordinando ad Deum, vt ego sum aliquid Dei; atqui hac ratione gaudium illud à charitate elicitur: ergo elici etiam poterit actus spei ab illa. *Resp.* Respondeo, negando sequelam. Ad cuius probationem distinguo maiorem: non sistendo in me positiuè per exclusionem ordinis ad Deum, concedo maiorem: non sistendo in me, negatiuè, ex vi actus spei, nego maiorem, & nego minorem: quia gaudium illud, quod est in beatis à charitate elicitum, respicit Deum, vt est bonum ipsis, essentialiter exigendo ordinationem illorum ad Deum, quod actus spei non habet: quia licet respiciat Deum, vt bonum mihi, non sistendo in me positiuè, & contrariè, hoc est excludendo, quod per alium actum ergo ad Deum ordinor, ipse tamen actus non respicit Deum, vt bonum mihi, exigendo essentialiter mei ordinationem ad Deum.

9 *Instabis.* Instabis, possibile est gaudium in beatitudine de Deo vt mihi bono, non exigens essentialiter mei ordinationem ad Deum amicabiliter dilectum, in quo nulla repugnantia poterit ostendi; atqui talis actus non elicietur à charitate, vt ex dictis colligitur: ergo elicitur à virtute spei. Tenet consequentia: quia talis actus, cum sit honestus, ad aliquam virtutem portinere debet. *Resp.* Respondeo negando antecedens: quia cum in beatis sit gaudium de Deo vt sibi bono, non sistendo in se, sed positiuè attingens obiectum amicabile, saltim in obliquo, non est possibile aliud gaudium, quod est imperfectum. Et dato quod esset possibilis actus prædictus, non esset possibilis saltim connaturaliter; virtutes autem non dantur ad actus honestos vtcumque, sed ad actus honestos ordinariè euenientes. Vnde ad talem actum, auxilium per modum transeuntis sufficeret.

10 *Secundo Resp. ad principale arg.* Secundo ad principale argumentum respondeo, misso antecedenti, negando consequentiam: quia si semel gaudium potest elici à virtute spei, debebit esse de bono proprio vt possesso, vel in vi auxilij alterius, vel per media difficilia, vt arduitas, quæ pertinet ad obiectum spei, etiam in obiecto talis gaudij saluetur: Deo autem repugnat de se ipso, siue de bono alterius, vt aliquo ex illis modis possesso gaudere.

11 *Supponitur 3.* Tertio, omnes Theologi in eo conueniunt, quod in Deo inueniri non potest desiderium respectu bonitatis propriæ; quod ad minus euidenter conuincit ratio Diui Thomæ in præsenti: desiderium namque pro obiecto petit bonum, non obtentum, aut habitum, sed obtinendum, & non habitum; atqui bonitati diuinæ repugnat, esse non habitam, & non possessam perfectissimè à Deo: ergo repugnat desiderium in illo respectu bonitatis propriæ: qua ratione ad veritatem istam comprobandam vtuntur etiam Vazquez, & Alarcon locis referendis inferius; *Vazq. in consequenter loquitur.* parum tamen consequentes in propria doctrina; cum Vazquez *disputatione* 83. *capitulo* 3. *numero* 11. *& capitulo* 4 *numero* 25. defendat, Deum desiderare reprobis æternam salutem: quia quamuis re vera futura non sit, illam tamen vt futuram cognoscit: pari ergo ratione, quamuis bona intrinseca Deo, re vera futura non sint, sed semper possessa, poterit tamen illa, vt futura, & vt non possessa cognoscere; ac proinde ea sibi desiderare.

12 *Alarcon etiam in consequentia laborat.* Alarcon etiam *tractat.* 3. *disputat.* 1. *capitulo* 4. admittens in Deo appetitum innatum per modum desiderij in persona producente respectu productæ, propter prioritatem solam originis, parum consequenter desiderium elicitum negabit Deo respectu bonitatis intrinsecæ, ex eo quod Deo futura non sit, sed semper possessa: si enim quod persona producta sit posterior origine producente, sufficiens est, vt terminet appetitum innatum per modum desiderij, cur etiam sufficiens non erit, vt desiderium terminet per modum appetitus eliciti?

13 *Si opponatur contra communem diuinam.* Si contra veritatem istam opponas: Spiritus Sanctus procedit ex amore sui; atqui talis amor est desiderium: datur ergo desiderium in Deo respectu bonitatis intrinsecæ. Probatur minor, non est gaudium de Spiritu Sancto: ergo est desiderium illius. Probatur antecedens: cognitio regulans talem amorem non terminatur ad Spiritum Sanctum vt præsentem; cum per amorem subsequentem prædictam cognitionem procedet: ergo nec amor ad illum, vt præsentem poterit terminari: & consequenter gaudium non erit.

14 *Resp. Alarcon.* Respondet Alarcon *tractat.* 3. *disputat.* 1. *capitulo* 2. *numero* 6. prædictum amorem, posse quodammodo desiderium, & quodammodo gaudium vocari: desiderium quidem, quia Spiritum Sanctum non supponit productum; gaudium vero, quia per illum actum acquirit. Pater sibi illud bonum, nempè Spiritum Sanctum; absolutè tamen, non esse desiderium, nec gaudium, sed amorem specialiter dictum, quia illius obiectum est bonum, nec vt futurum, nec vt possessum, sed absolutè sumptum. Amor autem ex quo Spiritus Sanctus procedit, terminatur ad illum, nec vt futurum, nec vt possessum, sed absolutè. Ad probationem ex cognitione regulantem desumptam, respondet, necessarium non esse, quod amor prædictus cognitionem Spiritus Sancti supponat: quia cum Spiritus Sanctus taliter sit obiectum amatum, quod simul sit amor, necessarium non est vt ametur, quod præuiè cognoscatur, sed sufficit præuia cognitio naturæ diuinæ, & concomitans cognitio pro eodem instanti Spiritus Sancti. Exemplum assumit ex nobis, qui eodem actu, quo amamus obiectum, ipsum etiam actum amamus, quin præcedat illius cognitio.

15 *Hæc doctrina multa inuoluit à veritate aliena* In huius Authoris doctrina multa continentur à veritate aliena: & quidem ab hoc vltimo incipiendo, falsissimum est, posse aliquid amari per modum obiecti, quin supponatur cognitum, & ab intellectu propositum, iuxta illud peruolgatum axiomè: *nihil volitum, quin præcognitum*: nec cum aliquo fundamento ab hac generali regula excludi potest, illud, quod simul est amor, & obiectum amatum: nam quod voluntas obiecti cognitionem supponat, fundatur in eo, quod voluntas est potentia cæca; ac proinde ductum intellectus necessario requirit, vt ad obiectum affectiuè inclinetur; atqui etiam in amore illius, quod simul est amor, & obiectum amatum, eadem cæcitate gaudet voluntas: ergo ductum intellectus illud proponentis, necessario requirit. Nec exemplum, quod pro se adducit, est ad propositum; voluntas namque diligens obiectum, solum in actu exercito suum actum attingit, ad quod necessarium non est, quod intellectus cognoscat volitionem; at verò in nostro casu, Spiritus Sanctus non in actu exercito, sed in actu signato amatur.

16 *Et exemplo pro se adducto, formatur contra ipsu manifestum argumentu* Imò potius ex ipsius exemplo contra illius doctrinam manifestum argumentum desumo; vt namque voluntas velit, se velle volitione reflexa, & veluti in actu signato ad ipsam volitionem terminata, necessario præexigitur volitionis amandæ cognitio, quod negabit nullus; atqui volitio, ex qua Spiritus Sanctus procedit, terminatur ad illud tanquam ad obiectum amatum, vt *quod*, & in actu signato: ergo quamuis simul sit obiectum amatum, & amor, necessario desiderat præuiam cognitionem. Et quidem si exemplum adductum aliquid probaret, conuinceret etiam, nedum non requiri præuiam cognitionem Spiritus Sancti, verum etiam, nec concomitantem: sicuti, vt voluntas in actu exercito, velit se velle, cognitio concomitans volitionis, necessaria non est.

17 *Amplius manifestatur defectus doctrinæ* Deinde, falsum est, amorem prædictum desiderium esse vllo modo: ad rationem namque desiderij requiritur realis absentia obiecti in instanti *in quo*; atqui Spiritus Sanctus non est realiter absens: ergo amor de quo obiectio procedit nequit desiderium vocari. Denique etiam est falsum, non esse cum proprietate gaudium: ad rationem namque gaudij cum proprietate talis, necessarium non est, quod obiectum supponatur præsens, sed solum, quod reuera sit præsens, & habitum in instanti, quod volitionem mensurat; atqui amor ille, & Spiritus Sanctus sunt simul in eodem instanti, nedum reali verum etiam rationis *in quo* cum sola prioritate originis: ergo cum proprietate obtinet gaudij rationem. Quod argumentum inferius amplius prosequemur.

18 *Resp. ad obiectionem principalem.* Ex quibus ad argumentum factum respondeo, negando minorem Ad illius probationem, nego antecedens. Ad cuius probationem dicatur, cognitionem regulantē illum amorem, esse intuitiuam terminatam ad Spiritum Sanctum, vt existentem in eadem durationis mensura, in qua existit cognitio regulans, & amor regulatus. De quo latius alibi; cum de processionibus Verbi, & Spiritus Sancti agitur.

§. II.

Referuntur sententiæ, & statuitur prima conclusio.

19 *Prima sententia circa desiderium. Vazqu Suarez.* His ita præmissis, tota difficultas deuoluitur ad desiderium respectu bonitatis extrinsecæ Deo, & ad amorem specialiter dictum. Et quidem quoad priorem partem tres versantur sententiæ. Prima est affirmatiua, quam tenet Vazquez *disp.* 84 *cap.* 1. *num.* 1. Suarez *lib* 3. *de attributis positiuis cap.* 7. Alarcon *tractat.* 3. *disp.* 17 *capit.* 2. Secunda est negatiua, cuius Patronos inferius referamus. Tertia inter vtramque media, distinguit inter bona nostra,

Alvarez. Secunda Tertia. nostra, quæ dependent à solo Deo, & ab illo attribuuntur, vel tribui possunt independenter à nostro consensu, & bona nostra, quæ Deus nobis confert dependenter à nostro consensu, vt æterna salus, & actus perfecti, & vitales: qua distinctione supposita, affirmat, de bonis primi generis non dari desiderium in Deo; bene tamen de alijs, sic litem componere conatur Herice *tractat.* 2. *disputat.* 13. *cap.* 1. Amorem specialiter dictum negauit Herice loco allegato *capitul.* 2. respectu bonitatis intrinsecæ Deo, non tamen respectu bonorum ad extra. Cuius sententiam vtpotè singularem Moderniores eiusdem familiæ merito reijciunt. *Herice.*

20 *Prima conclusio S.Thom.* Prima conclusio sit: *Actus desid.rij non conuenit Deo, etiam respectu bonorum ad extra.* Ita D. Thom. *in præsenti quæst. articul.* 1. *ad* 2. 1. *Contra Gentes, cap.*89. *ratione* 6 *in* 1. *sententiarum dist.* 49 *quæst.* 1. *art* 1. *ad* 1. *de veritate quæst.*23. *art.*1. *ad* 7. in quibus locis, quamuis D. Angelicus expresse non neget desiderium in Deo respectu bonitatis extrinsecæ: quia tamen absolutè illi denegat desiderium, nec vnquam desiderium alicuius boni attribuit voluntati diuinæ, & illius ratio bene perpensa de cuiusuis boni desiderio conuincit, manifestum est, quod vis desiderium a diuina voluntate relegare. Ipsum sequuntur Antiquiores nostri, Capreolus *in* 1. *dist.* 45 *quæst.*1 *art.* 1. Ferrariensis 1. *Contra Gentes cap.* 89. Moderniores etiam Thomistæ *in præsenti*. Nazarius *controuersia vnica concl.* 2. Albelda *disp.*62. *concl.*3. Zanardus, & Marcus de la Serra *circa articulum primum huius quæstionis*. Ex alienis Granadus *tract.*6. *disp.*4 *num.*3 & Arrubal *quæst* 20. *num.* 5. *Capreol. Ferrar. Nazar. Albelda. Serra. Granad. Arrubal.*

21 *Probatur ratione ex D.Th. desumpta.* Probaturque ratione D. Thomas ex præallegatis desumpta; actus in sui conceptu imperfectionem dicens, diuinæ voluntati repugnat; sed desiderium imperfectionem in suo conceptu importat: ergo illi non competit. Probatur minor: desiderium petit pro conditione obiecti, quod sit bonum non habitum, sed obtinendum; at imperfectio maxima est, bonum aliquod non obtineri, & possideri à Deo: ergo desiderium imperfectionem in sui conceptu Deo repugnantem importat.

22 *Resp.* Respondebis, esse imperfectionem, quod aliqua intrinseca perfectio deficiat, & perfectissimè non possideatur à Deo; quod autem bonum aliquod extrinsecum Deo, non obtineatur de facto ab ipso, sed in futurum sit obtinendum, nullam imperfectionem esse: ac proinde repugnabit illi, sibi desiderare aliquam perfectionem intrinsecam; nō autem desiderare sibi extrinseca bona.

23 *Cōtra* 1. Sed contra primo, desiderium est de bono non habito, nec formaliter, nec eminenter; atqui Deus ratione suæ bonitatis intrinsecæ, eminenter continet quoduis bonum creatum, & defectus istius eminentialis continentiæ imperfectio maxima est: ergo desiderium bonitatis creatæ imperfectionem Deo repugnantem importat. Minor cum consequentia tenet: maior autem probatur, desiderium est motus voluntatis in bonum, sicuti gaudium est quies; at motus est actus existentis in potentia ad terminum, nec formaliter, nec eminenter præhabitum; cum sit actus imperfecti: quo circa vt in 8. Physicorum docetur, idem nequit esse mouens; & motum: quia nequit esse simul in actu eminenter continente terminum, & in potentia ad illum. Ex quo principio, ibidem colligitur, grauia, & leuia non à se, sed à generante moueri: ergo desiderium debet esse de bono, nec formaliter, nec eminenter præhabito.

24 *Secundo.* Secundo, desiderium est bonum non habiti, nec actu, nec virtute; at Deus quoduis bonum creatum in virtute continet perfectissimè, & defectus huius continentiæ maxima imperfectio esset: ergo desiderium in sua formali ratione imperfectionem dicit repugnantem Deo. Consequutio tenet, minor est certa: & maior suadetur: id namque, quod aliquis in sua virtute perfectissimè continet, & id circo non habet, quia non vult habere, non nisi impropriè potest dici, illud desiderare: ergo debet esse boni non habiti nec actu, nec virtute, desiderium cum proprietate acceptum.

25 *Dices.* Dices, hoc argumento solum conuinci, non posse Deum, nec sibi, nec nobis desiderare illa bona, quæ in ipsius sola sita sunt potestate; non autem quod desiderare nobis non possit ea, quæ à nostra libertate dependent: nam licet sit in potestate Dei, liberum nostrum consensum extorquere; quia tamen iuxta prouidentiam communem sic se gerit Deus cum voluntate nostra in ordine ad bona prædicta, ac si in nostra solum potestate essent posita: hinc fit, quod possit nobis illa desiderare.

26 *Cōtra* 1. Sed contra primo: id circo nequit Deus bona primi generis, nec desiderare sibi, nec nobis: qua in ipsius potestate, & virtute sunt posita; at etiam bona illa, quæ à nostra libertate dependent, in virtute Dei perfectissimè continentur; aliàs Deus non esset perfectissimè Dominus nostrarum actionum: ergo eadem ratione, nec sibi, nec nobis illa desiderare poterit. Secundo, quia sequitur ex hac solutione, Deum non solum desiderare nobis bona prædicta, verum etiam illa nobis sperare; consequens est falsum, vt cum communi doctrina admittit in eodem capite Herice: ergo & eius solutio. Probo sequelam, ideò in istius Authoris sententia potest Deus illa desiderare nobis; quia sic se gerit respectu illorum, ac si essent totaliter in nostra potestate constituta; atqui arduitas, quam Author *Secundo.* prædictus ad obiectum spei exposcit, consistit in eo, quod sit bonum ab alio conferendum, vel in vi auxilij alterius adipiscendum: ergo bona illa arduitate gaudent respectu Dei; & consequenter, sicut terminant desiderium diuinum, terminare poterunt spem.

27 *Secundo suadetur cōclusio.* Secundo principaliter suadetur conclusio: sicut comparatur quies ad motum in physicis, sic in appetibilibus comparatur ad desiderium, gaudium, & delectatio; at obtenta quiete perfecta, non datur locus vlteriori motui, vt patet in graui, & leui in suis proprijs centris quiescentibus: ergo pariter assequutis gaudio, & delectatione perfectè, desiderij locus non datur; atqui Deus in bonitate propria vt possessa perfectissimè gaudet, delectatur, & quiescit: ergo nihil potest vltra desiderare.

28 *Tertio suadetur cōclusio.* Denique specialiter de actu efficaci voluntatis diuinæ suadetur conclusio: actus namque efficax diuinæ voluntatis, eo ipso quod efficax sit, obiectum intra æternitatem constituit: ergo eo ipso tale obiectum est præsens Deo, & in eadem mensura durationis coexistens; ac proinde obtinere non potest rationem desiderij, quod respicit bonum futurum. Dices, quod etsi tale obiectum non sit futurum respectu Dei; est tamen futurum respectu nostri, & consequenter, quamuis non possit dici, Deum illud sibi desiderare, poterit tamen dici, illud desiderare nobis. *Dices.*

29 *Contra.* Sed contra: obiectum formale desiderij est bonum proprium desiderantis: vnde desiderans in quantum talis sibi semper desiderat: ergo si Deus sibi nequit prædictum bonum desiderare, nec nobis illud desiderare poterit. Consequentia tenet: ablato namque formali obiecto actus, nequit actus remanere circa obiectum materiale. Antecedens autem ostenditur primo ex D. Thoma 2. 2. *quæst.* 17. *articul.* 3. id expresse asserente. Secundo ratione, quam ibidem facit, vt probet, obiectum spei formale, esse bonum proprium sperantis, ad hanc formam reddatā: desiderium est motus appetitus in bonum; at motus semper terminatur ad terminum proprium, proportionatum mobili, vt in motibus physicis constat: ergo desiderium pro termino, & formali obiecto respicere debet bonum desideranti proprium. Quod si ad alios extenditur, & alijs quis bonum desiderat, est in quantum ex aliorum bonis aliquid fœlicitatis desideranti accrescit, quod in Deo inueniri non potest, qui à se ipso fœlix, & beatus existit, ita vt ex aliorum bonis nihil fœlicitatis ei accrescere possit. Et quibus soluta remanent, quæ contra conclusionem nostram possunt opponi.

§. III.

Argumentis in contrarium occurritur.

30 *Arguis* 1. *ex D. Paulo.* ADuersus illam obijciunt nobis verba illa Pauli 1. ad Timothæum 1. *Deus vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire;* at volitio illa Dei, qua omnibus hominibus ex optat, non est simplex complacentia de illorum salute vt possibili, nec terminatur solum ad auxilia sufficientia ad salutem, sed ad illam in se, vt latè ostendimus *supra quæst.* 19. nec est amor salutis specialiter dictus; cum ad gloriam terminetur vt futuram quodam modo; nec est gaudium de omnium salute; cum reproborum salus non sit in æternitate, diuinæ volitioni coexistens: ergo est desiderium illius; & consequenter datur in Deo actus desiderij cum proprietate. Accedit Chrysostomus homil. 1. in Epistolam ad Ephesios illis verbis: *Hoc est, quod mirum in modum cupit, vehementerque desiderat nostram ipsorum salutem:* in quibus manifestè agnoscit Chrysostomus desiderium in Deo. *Ex Chrysostomo.*

31 *Resp. & explicantur verba Pauli.* Respondeo, volitionem illam, de qua loquitur Paulus, esse quodammodo desiderium æternæ salutis, quatenus ad illam vt in se, non præsentem, & ab omnibus hominibus possessam terminatur; non autem esse desiderium absolutè, & simpliciter; quia ad hoc requirebatur, quod nec esset habita in se, nec in virtute Dei; cum autem in virtute illam perfectè contineatur, nequit voluntas Dei desiderium illius simpliciter dici. Ex quibus mens Chrysostomi constat: appellauit namque desiderium voluntatem illam, non quia desiderium sit absolutè, & simpliciter, sed quia quodammodo est desiderium, & etiam quoad effectum; quia sicuti pater desiderans filio, vt doctus euadat, de medijs sufficientibus prouidet illi: ita Deus ex tali voluntate, qua omnibus hominibus vult æternam salutem, omnibus confert media sufficientia, vt consequantur illam. *Ad Chrysostomū.*

32 *Dices.* Dices, volitio illa est absolutè, & simpliciter diuina volitio: ergo vel simpliciter gaudium, vel simpliciter amor, vel simpliciter est desiderium; non primum nec secundum: ergo erit desiderium absolutè, & simpliciter. Respondeo, illam volitionem absolutè, & simpliciter esse amorem specialiter sumptum. Nec obstat attingere gloriam, vt futuram quodammodo; quia vt extraheretur à ratione amoris specialiter sumpti, deberet esse futura perfectè. *Resp.*

33 Secundo arguitur, actus voluntatis diuinæ, quo causantur creaturæ est verè desiderium illarum: ergo admitti debet desiderium

Secundo arguit. derium in Deo. Probatur antecedens: actus prædictus non est amor specialiter dictus; cum terminetur ad illa non secundum se solum, sed etiam vt futuras: nec est gaudium de illis: quod probo: nam gaudium terminatur ad suum obiectum vt possessum, & habitum; actus autem ille non potest ad creaturas vt sic terminari: Tum, quia cognitio regulans actum illum præcedens ad illas vt existentes non terminatur: Tum etiam, quia esse creaturarum est posterius actu prædicto; cum ex illo causetur: ergo est verè, & simpliciter desiderium respectu creaturarum.

34 *Resp.* Respondeo, negando antecedens. Ad cuius probationem, nego antecedens pro secunda parte. Ad illius probationem, distinguo maiorem: vt possessum antecedenter, vel concomitanter ex vi eiusdem actus, concedo maiorem: antecedenter solum, nego maiorem, & nego minorem: nam licet creaturæ non antecedant vt existentes ad illum actum: existunt tamen, & habetur à Deo vt præsentes sibi ex vi illius actus in eodem instanti: sicuti autem ad rationem intuitiuæ necessarium non est terminari ad rem existentem antecedenter, sed sufficit terminari ad rem existentem in eodem instanti ex vi talis notitiæ, quando est notitia practica, & intuitiua: quo circa *supra quæst. 14. articul. 8.* à Thomistis docetur, creaturas causari à Deo per scientiam visionis, & diuinum Verbum ex sui ipsius intuitiua notitia procedere; ita similiter ad rationem gaudij, quando practicum est, non exigitur ad bonum antecedenter possessum terminari, sed sufficit esse in eodem instanti ex vi talis gaudij possessum.

35 *Instabis primo.* Sed instabis primo, actus voluntatis diuinæ pro priori quo creaturarum existentiam præcedit, est illatum volitio; & tamen pro illo priori gaudium non est: ergo pro tunc obtinet rationem desiderij. Maior ex eo nota videtur; quod cum voluntas sub omni conceptu volitiua sit, omnis eius actus sub quocumque conceptu debet esse volitio. Minor autem probatur, actus prædictus pro illo priori non terminatur ad creaturas vt existentes; cum pro illo priori existentes non sint, seu ad minus non concipiantur: ergo non terminatur ad illas vt possessus, & habitus; & consequenter gaudium non est. Secundo, esto creaturæ pro illo priori sint coexistentes, & præsentes Deo in æternitate; non tamen sunt coexistentes inter se, sed vna est futura respectu alterius: ergo actus, quo Deus vult creaturæ bonum sibi non coexistens, sed tantum futurum, estò non sit desiderium respectu Dei, erit tamen desiderium respectu nostri; & ita vere poterit dici, Deum illi desiderare bonum, estò dici non possit, illud sibi desiderare.

36 *Resp. ad 1 instantiam.* Respondeo ad primam, omissa maiori, negando minorem ad cuius probationem, distinguo antecedens: pro illo priori non terminatur ad creaturas vt existentes pro eodem priori, transeat antecedens: vt existentes in eodem instanti reali pro alio posteriori eiusdem instantis, nego antecedens, & nego consequentiam: quia sicut scientia, qua Deus producit creaturas, estò illarum existentiam prioritate causæ præcedat; quia tamen illas respicit vt sibi coexistentes in eodem instanti, est intuitio respectu illorum, & cognitio ex qua Verbum procedit est intuitiua illius: quia quamuis illius existentiam prioritate originis antecedat; non tamen prioritate instantis *in quo*, sed in eodem instanti reali coexistunt: ita similiter volitio, qua causantur creaturæ rationem gaudij obtinet pro omni priori: quia etsi illarum possessionem præcedat prioritate *à quo* non tamen *in quo*, sed in eodem instanti mensurante actum existit, & possidetur bonum creatum: ad rationem enim gaudij non magis requiritur terminari ad bonum possessum, quam ad intuitiuam notitiam, terminari ad obiectum existens.

37 *Ad 2.* Ad secundam, concesso antecedenti, nego consequentiam: quia desiderium cum proprietate acceptum, petit terminari ad bonum futurum, comparatione facta ad desiderantem, vt ex dictis inter confirmandam nostram conclusionem colligitur: vnde non nisi impropriè dici poterit, Deum desiderare bona creaturis, ex eo quod comparatione illarum futura sint, & nondum possessa.

38 *Instabis adhuc. Resp.* Sed instabis adhuc: Deus non solum amat se ipsum volendo sibi bonum, sed etiam amat creaturas, & illis vult bonum: ergo bonum creaturis absens desiderabit. Respondeo, concesso antecedenti, negando consequentiam: quia quando amat creaturas vult illis bonum in ordine ad se: vnde bonum, quod creaturis vult, eodem actu vult sibi ipsi, & si hoc repugnaret etiam velle bonum creaturis: vnde vt creaturis bonum desideraret, sibi etiam deberet illud desiderare; cumque hoc repugnet, etiam primum repugnantiam inuoluit.

Ex hac doctrina infertur. Ex quibus colligo, discrimen, quo Angelicus Doctor constituit 2. 2 *quæst. 17. art. 3.* inter amorem, & desiderium, quod videlicet amor; quia vnio quædam est, potest terminari ad bonum alterius; desiderium vero, quia consistit in motu, non nisi ad bonum proprium desiderantis potest terminari, debere intelligi inter amorem, & desiderium creatum; in Deo namque etiam amor nequit terminari ad alterum, nisi in ordine ad se.

39 *Tertio arguit.* Denique arguitur: Deus non solum se amat, sed etiam creaturas, & non solum de bonis proprijs, sed etiam de bonis creaturarum cum proprietate gaudet, vt docuit Diuus Thomas 1. *Contra Gentes capit. 90.* in fine: ergo cum proprietate desiderare poterit bonum creaturis, quando illud est absens. Patet consequentia, amor namque, desiderium, & gaudium comparantur vt principium, medium, seu motus, & terminus, seu finis, vt docuit D. Thoma 1. *Contra Gentes capit. 91* at cui competunt principium, & finis, mediam etiam competere possunt: ergo si Deo conueniunt amor, & gaudium de bonis creaturarum, etiam desiderium competere potest.

Respondeo, concesso antecedenti pro vtraque parte, negando consequentiam: quia in amore, & gaudio de bonis creaturarum nulla apparet imperfectio, in desiderio autem imperfectio inuenitur; quia debet esse boni non habiti formaliter, nec eminenter in actu, nec virtute, quod imperfectio maxima est. Ad probationem consequentiæ, distinguo maiorem: vt medium necessarium semper, nego maiorem: non necessarium, concedo maiorem: & distinguo minorem eodem modo, & nego consequentiam. Itaque desiderium semper ordinatur ad gaudium, & ab amore procedit, non tamen semper amor petit desiderium initiare, nec gaudium petit semper terminare illud: Deus namque se ipsum amat, & de se ipso delectatur, & gaudet, non tamen sui ipsius desiderium potest habere. 40 *Resp.*

§. IV.

Statuitur secunda conclusio vera sententia.

Secunda conclusio: *In Deo datur amor sui ipsius specialiter sumptus.* Ita omnes Theologi, nullo excepto, quem viderim (præter Herice) Bañez, Zumel, Nazarius, Albelda, Zanardus, & Marcus de la Serra *circa articul. 1. huius quæst.* Suarez *lib. 3. de attributis positiuis, cap. 6. num. 7.* Vazquez *disp. 84 cap. 2.* Granados *tract. 6 disp. 1 sect. 2.* Ruizius *disp. 52 sect. 5* Alarcon *tract. 3 disp. 3. cap. 1.* Contrariam sententiam singularem, & nullo firmo fundamento innixam appellans. 41 *Secunda conclusio* *Bannez. Zumel. Nazar. Albelda. Zanard. Serra. Suarez. Vazqu. Granad. Ruizius Alarcon.*

Et ostenditur primo ex D. Thoma in hac *quæst. art. 1* in corpore, quod his verbis concludit: *Vnde in quocumque est voluntas, & appetitus, oportet esse amorem, remoto enim primo, remouentur alia, ostensum est autem Deo esse voluntatem, vnde necesse est in Deo ponere amorem:* & in solutione ad primum illis verbis: *Amor igitur, & gaudium, & delectatio, secundum quod significant motus appetitus sensitiui, passiones sunt, non autem secundum quod significant actus appetitus intellectiui, & sic ponuntur in Deo.* Id ipsum expresse tradidit Doctor Angelicus 1. *Contra Gentes capit. 91.* sex rationibus illud confirmans: vbi cum inter gaudium, & amorem distinguat, & vtrumque attribuat actum voluntati diuinæ, manifestè sentit, non solum amorem secundum quod est quid commune ad omnes voluntatis actus, & in gaudio includitur, sed etiam amorem specialiter sumptum diuinæ voluntati competere. 42 *Prob 1. ex D.Th.*

Respondet Herice, verum quidem esse D. Thomam diuinæ voluntati concedere amorem specialiter sumptum, & prout ab alijs actibus voluntatis distinctum, non tamen respectu sui, sed respectu creaturarum: vnde Deus amat creaturas iuxta D. Th. amore specialiter sumpto, non autem se ipsum. 43 *Resp. Herice.* Hæc autem explicatio menti D. Thomæ non congruit: ex eo namque probat D. Thoma in Deo esse amorem, quia amor est primus motus voluntatis, ac proinde amore sublato, necessarium est etiam omnes alios motus, seu actus auferri: ergo sublato amore specialiter sumpto respectu alicuius obiecti, cæteri actus circa tale obiectum remanere non possunt; atqui datur in Deo gaudium de se ipso, & de alijs: ergo & amor sui specialiter dictus. *Reijcitur solutio.* Et confirmatur amplius; nam D. Thomas eodem modo, & absque vllo discrimine concedit voluntati diuinæ amorem, & gaudium; atqui gaudium ponit in Deo de se ipso, & de alijs: ergo & amorem sui specialiter dictum. *Confirm.*

Secundo suadetur conclusio ratione, qua vtitur Angelicus Doctor loco ex *Contra Gentes* citato: amor bonitatis diuinæ specialiter sumptus nullam imperfectionem dicit ex sua ratione formali: ergo est admittendus in Deo. Consequentia tenet, omnis namque actus, qui in voluntate creata inuenitur, si in sua ratione formali nullam imperfectionem dicat, inuenit etiam in voluntate Dei. Antecedens autem probatur: imperfectio namque, quæ inueniri potest in aliquo actu secundum suam rationem formalem, vel prouenit ex parte obiecti, vel ex modo se habendi ad illud; atqui amor specialiter sumptus bonitatis diuinæ imperfectionem non dicit ex parte obiecti, quod est diuina bonitas, nec ex modo se habendi ad illud: quod probo; nam amor iste non petit absentiam obiecti; cum potius, vt inquit D. Thomas, ex ipsius præsentia crescere soleat: ergo nullam imperfectionem dicit ob quam debeat relegari a Deo. 44 *Secundo prob. conclusio ratione.*

Respondet Herice, amorem specialiter sumptum, etsi non petat realem absentiam obiecti amati, in quo a desiderio distinguitur, petere, quod obiectum suum abstrahat a præsentia, & absentia, seu a possessione, & non possessione, in quo differt a gaudio, quod respicit pro obiecto bonum possessum; ac proinde exposcere, quod obiectum suum indifferens sit, vt possideatur, 45 *Resp. Herice.*

deatur, & non possideatur, nec sit illi essentialis actualis possessio, quod imperfectio est diuinæ bonitati repugnans. Sed 46 *Contra 1.* contra primo, amor specialiter sumptus ex præsentia, possessione obiecti erescere solet quando obiectum in se perfectum est, quod inquit D. Thom. in spiritualibus bonis contingere, quorum possessio experta amorem non minuit, sed auget, ad differentiam humanorum bonorum, quæ ante sui assequutionem desiderium accedunt, possessa tamen ob sui vilitatem fastidium generare solent: ergo amor specialiter sumptus, non solum non petit absentiam obiecti, verum nec abstractionem positiuam illius, à præsentia, & absentia, à possessione, & non possessione. Patet consequentiam; nam conditio obiecti non attacta per actum, illum non iuuat: ergo si actualis possessio iuuat, & accendit amorem specialiter sumptum, per ipsum attingitur; & consequenter non petit obiectum suum à possessione, & non possessione præscindere.

47 *Secundo.* Secundo: nam beati non solum gaudent de Deo vt sibi bono, sed etiam illum amant amore specialiter sumpto; & tamen beatificus amor non tendit in bonitatem Dei vt abstrahentem à possessione, & non possessione: ergo talis abstractio non est de conceptu obiecti amoris specialiter sumpti. Illatio est legitima: minor est certa; nam amor prædictus regulatur visione intuitiua, & beatifica, Deum vt est in se concipiente; ac per consequens non attingente Deum cum præcisione ab absentia, & præsentia: ergo nec amor bonitatem diuinam cum præcisione attingit. Maior etiam nota videtur: tum, quia aliàs in beatis solum esset amor concupiscentiæ. Tum etiam: quia amor viæ continuari potest cum amore Patriæ, & de facto continuatum fuisse in B. Virgine, est multorum sententia; atqui amor viæ est amor Dei specialiter sumptus: ergo & amor patriæ.

48 *Tertio.* Denique à priori reijcitur prædicta solutio: bonitas diuina possessa non solum est amabilis à Deo quia possessa ab ipso, sed etiam quia bona absolutè; atqui actus attingens bonitatem possessam, quia absolutè bonam, est amor specialiter sumptus, non petens bonitatem amatam ab actuali possessione præscindere: ergo talis præcisio non est de conceptu amoris specialiter sumpti. Consequutio tenet. Maior est certa: & minor pro prima parte nota videtur; gaudium namque petit attingere bonum possessum, non quomodolibet, sed quia possessum, ita vt illius motiuum sit boni possessio: ergo actus attingens bonum possessum, non quia possessum, sed quia absolutè bonum, gaudium non erit; cumque desiderium non sit, erit amor specialiter sumptus. *Minor pro 1. parte prob.*

49 *Pro 2. suadetur 1.* Pro secunda vero parte, in qua difficultas videtur consistere, suadetur primo. Actus ille attingit obiectiuè obiecti possessionem: ergo non petit obiectum suum ab actuali possessione præscindere. Secundo, actus intellectus diuini cognoscens Dei bonitatem non præscindit à bonitate, cum illam percipiat; & tamen non specificatur ab illa quia bona, & sub ratione boni, sed sub ratione veri, & amor, quo Deus amat suam intelligibilitatem non præscindit ab intelligibilitate amata, & tamen non specificatur ab illa, sub ratione veritatis, sed bonitatis. Actus etiam iustitiæ non specificatur à bonitate Dei secundum bonitatem obiectiuam misericordiæ, sed secundum bonitatem iustitiæ; & tamen non petit quod ex parte obiecti vna bonitas ab alia præscindat, seu positiuè abstrahat; cum talis abstractio impossibilis sit intellectui diuino regulanti illum actum, & proponenti obiectum: ergo pariter vt actus prædictus à bonitate diuina possessa moueatur, non quia possessa, sed quia absolutè bona, necessaria non est obiectiua præcisio bonitatis à possessione, sed sufficiet, quod etsi obiectum possessum sit, & possessio attingatur, non tamen ex vi formalitatis illius, quia possessum amatur, sed quia absolutè bonum. *Secundo.*

§. V.

Diluuntur argumenta contraria.

50 *Arg. 1.* EX dictis ferè soluta manent, quæ in sui fauorem adducit Herice, & indissolubilia existimat. Primo sic arguit in Deo circa bona intrinseca repugnat actus desiderij, vt cum communi Theologorum sententia dedimus in principio huius disputationis: ergo etiam repugnat circa talia bona amor specialiter sumptus. Probatur consequentia, quia id circo desiderium repugnat, quia conditio absentiæ, quam ex parte obiecti postulat, illis bonis repugnat; atqui etiam repugnat bonitati diuinæ conditio, quam ex parte obiecti petit amor specialiter sumptus: ergo repugnat voluntati diuinæ. Probatur minor: obiectum amoris specialiter dicti est bonum abstrahens à præsentia, & absentia, à possessione, & negatione illius; at ista abstractio non minus repugnat bonitati diuinæ, quam realis absentia: ergo repugnat illi conditio, quam ex parte obiecti petit amor specialiter dictus. Minor probatur: obiectum abstrahens à possessione, & non possessione est indifferens vt possideatur, & non possideatur: sicuti animal abstrahens à rationali, & irrationali ad vtrumque est indifferens; nullumque ex prædictis extremis est illi essentiale; at ista indifferentia repugnat bonitati diuinæ; cum sit illi essentiale actualiter esse possessam: ergo repugnat ei conditio ex parte obiecti exacta ab amore specialiter dicto, non minus quam conditio petita ex parte obiecti ab actu desiderij.

51 *Secundo arguit Herice.* Secundo sic arguit: non datur in Deo scientia simplicis intelligentiæ circa se ipsum, sed solummodo, circa creaturas: ergo nec amor sui specialiter dictus. Antecedens vt communis Theologorum sententia supponitur. Consequentia verò probatur. Tum, quia amor specialiter dictus petit pro regula abstractiuam notitiam; intuitiua namque regulat gaudium: ergo si Deo repugnat abstractiua notitia sui, repugnabit etiam amor sui specialiter dictus. Tum etiam, quia idcirco repugnat Deo abstractiua notitia circa se ipsum, quia nequit suam essentiam cognoscere vt ab existentia præcisam, sed nec etiam illius amor à possessione boni Deo intrinseci præscindere potest. Tum, quia vbi intellectus non præscindit, nec voluntas præscindere potest. Tum etiam, quia eadem imperfectio in vtriusque præcisione inuenitur: ergo æque repugnant voluntati diuinæ amor sui specialiter dictus, ac simplex notitia sui repugnat diuino intellectui.

52 *Ad 1 argumenti resp.* Hæc duo argumenta apparente quidem gaudent difficultate, non tamen adeò vrgent vt communis veritas sit deserenda, & omissis alijs solutionibus, quas Herice fingit vt feriat, ex iam dictis ad illa respondeo: ad primum concesso antecedenti, nego consequentiam: ad cuius probationem, concessa maiori, nego minorem: ad illius probationem, distinguo maiorem: est bonum abstrahens abstractione positiua, & ex parte rationis *qua* amatæ, nego maiorem: negatiua solum, & ex parte rationis *sub qua*, seu motiuæ, concedo maiorem: iuxta quam distinctionem minor argumenti est distinguenda: nam licet repugnet bonitati diuinæ positiuè abstrahere à possessione, & non possessione, quia ad hæc exigebatur indifferentia ad possessionem, & non possessionem quæ illi repugnat; & consequenter etiam repugnat illi amari, quin etiam illius actualis possessio diligatur *vt quod*, non tamen repugnat, quod hæc bonitas moueat ad sui amorem, quia absolutè bona, quia per modum motiui ad actum, illam quia absolutè bonam amantem ingrediatur actualis possessio, in quo abstractio negatiua consistit. Quæ solutio manifesta fit exemplis, quæ inter confirmandam nostram sententiam adduximus *supra*.

53 *Ad 2. resp.* Et ex his constat solutio ad secundum argumentum, concesso antecedenti, negando consequentiam: ad cuius primam probationem, nego antecedens: nec inconuenit eadem notitia intuitiua regulari gaudium, & amorem specialiter sumptum, sicuti eadem cognitione diuina absque vlla distinctione ex parte cognitionis regulantur actus diuersarum virtutum, iustitiæ nempè, & misericordiæ, & eadem visione beatifica regulantur amor amicitiæ, & concupiscentiæ in beatis.

Ad 2. Ad secundam consequentiæ probationem constat ex dictis disparitas, quæ inter scientiam simplicis intelligentiæ, & amorem specialiter dictum interuenit; amor namque specialiter dictus, non petit ad bonum terminari cum præcisione à possessione illius positiua, & ex parte obiecti *vt quod* amati, sed solum negatiue, & ex parte motiui; id est quod quamuis Deus sibi velit per amorem prædictum bonitatem possessam, non tamen quia possessam, sed quia absolutè bonam illam sibi velit; at vero ad rationem simplicis notitiæ requiritur, quod obiectum attingatur vt *quod* non attacta existentia ex vi eiusdem actus, & quia talis præcisio diuinis perfectionibus repugnat respectu intellectus diuini; hinc fit, quod non possint ab illo abstractiuè cognosci.

54 *Instabis.* Dices, ideò nequit amari *vt quod* vna diuina perfectio à Deo, altera non amata *vt quod* ex vi eiusdem actus, quia amatur vt cognita a Deo: cognitio autem diuina non potest vnam præscindere ab alia, quia illam cognoscit prout est in se; atqui etiam mouet diuina bonitas prout cognita a Deo secundum quod est in se: ergo nequit sub vna ratione mouere, quin moueat sub alia, & consequenter nequibit bonitas diuina possessa amari, quia absolutè bona, quin ex vi eiusdem formalitatis actus, ametur quia possessa.

Resp. Respondeo causalem in maiore positam non esse adæquatam, sed ob illam rationem: & insuper, quia in ratione amabilium *vt quod*, omnes diuinæ perfectiones conueniunt, ita vt omnes ex vi eiusdem actus formaliter, & virtualiter possint *vt quod* amari; at verò in ratione mouentis non omnes conueniunt, sed diuersimodè diuersitate virtuali mouent; atque adeò quamuis omnes perfectiones diuinę moueant, & specificent eundem actum entitatiuè, ob virtuale tamen discrimen, quod est inter illas in ratione mouentis, potest vnus actus virtualiter ab alio distinctus à bonitate Dei sub vna ratione moueri, quin prout sic ab alijs moueatur. Quæ doctrina mille exemplis ex creaturis desumptis potest illustrari: recolantur quæ *superius* adduximus in confirmationem nostræ sententiæ.

55 *Qualiter* Sed inquires, an gaudium, & amor specialiter dictus in Deo distinguantur inter se virtualiter, & ratione ratiocinata? An solum

differant in Deo amor, & gaudiũ? solum ratione ratiocinante? Quidam affirmant sola ratione ratiocinante distingui inter se, quatenus via ores diuersis speciebus vnum, & alterum actum concipimus: alij verò docent ratione rationata distingui, quod probabilius iudico. Tum, quia amor est principium gaudij, vt docet D. Thomas *in hac q. art.* 1. & vbi interuenit ratio principij, & principiati, debet esse adminus virtuale discrimen. Tum etiam, quia intentio, & electio in diuinis distinguuntur inter se virtualiter, sicut scientia, & lumen principiorum virtualiter inter se distingui, docuimus supra tractatu tertio: ergo pariter gaudium, & amor specialiter dictus. Tum tertio: nam si in Deo daretur desiderium alicuius perfectionis intrinsecæ, virtualiter differret à gaudio: ergo pariter amor specialiter dictus. Tum denique; nam actus, qui in Deo inter se distinguuntur ex diuersitate motiui, virtuali gaudent discrimine, at amor specialiter dictus, & gaudium differunt ex diuersis motiuis, vt constat ex dictis: ergo virtualiter distinguuntur.

56 *Obijcies.* Dices, scientia simplicis intelligentiæ, & scientia visionis non gaudent virtuali discrimine; sed solum distinguuntur ratione ratiocinante nostra, vt modò suppono cum communi Theologorum sententia: ergo pariter amor specialiter dictus, & gaudium sola ratione ratiocinante inter se distinguentur.

57 *Resp.* Respondeo, concesso antecedenti, nego consequentiam, & omissis alijs sufficiat modo hoc discrimen statuere: diuersitas namque, quæ inter scientiam visionis, & simplicis notitiæ inuenitur desumitur ex parte obiecti secundarij, nempè creaturarum, quæ secundario cognoscuntur à Deo, ex obiecto autem secundario prouenire nequit virtuale discrimen in actibus scientiæ, & voluntatis Dei, sicuti in nobis obiectum secundario se habens ad actum, nequit illum essentialiter distinguere ab alio; at verò gaudium, & amor specialiter dictus accipiunt discrimen ex primario obiecto diuinæ voluntatis, nempè bonitate diuina, quæ diuersimodè virtualiter mouet, vt absolutè bona, qua ratione specificat amorem, & vt est de facto possessa, qua ratione specificat gaudium.

58 *Pœnitentia in Deo non est.* Ex dictis in discursu huius disputationis, haud difficile erit de alijs actibus diuinæ voluntati repugnantibus ferre iudicium, inter quos pœnitentia Deo cum proprietate nequit conuenire, iuxta illud primi Regum 15. *Triumphator in Israel non parcet, & pœnitudine non flectetur &c.* Quod patet: tum, quia vt inquit D. Thomas 1. *Contra Gentes cap.* 68. pœnitentia est species tristitiæ, & mutationem affectus importat, quorum vtrumque repugnat voluntati diuinæ. Vnde quando in sacris litteris Deo pœnitentia attribuitur, vt est illud Geneseos *cap.* 6. *Pœnitet me fecisse hominem, quia caro est*, per similitudinem debet intelligi, quatenus secundum æternum suæ voluntatis decretum facit, quæ prius destruxerat, vel destruit, quæ prius fecerat, sicut homines pœnitentia moti solent efficere.

59 *Inuidia in Deo non reperitur.* Inuidia etiam nequit voluntati diuinæ competere: tum, quia vt inquit in eodem loco Doctor Angelicus, est species tristitiæ: inuidi namque contristantur de bono alterius, & ex animi angustia, sine paruitate procedit, iuxta illud: *paruulum occidit inuidia*, quorum vtrunque Deo valde repugnat. Tum etiam, quia inuidia terminatur ad bonum alterius, vt malum inuidentis, vel quia re vera est malum illius, vel quia vt tale apprehenditur; at nullum bonum alicuius creaturæ potest esse malum respectu Dei, nec vt tale apprehendi: ergo nihil potest inuidere. Minor pro secunda parte certissima est, Deus namque omnia cognoscit qualiter sunt, & consequenter si bonum creaturæ, nequit re vera esse malum respectu Dei, nec vt tale ab ipso poterit apprehendi. Pro prima vero ostenditur: tum, quia Deus capax mali non est, vt ex dictis habetur, tum etiam, quia est vniuersale bonum, omne autem bonum particulare ad vniuersale bonum ordinatur: vnde quamuis possit bonum vnius particularis, alterius bono aduersari; & consequenter esse illi disconueniens, nociuum, & malum; bono autem vniuersali, quale est bonum diuinum, nullum particulare bonum potest aduersari, & consequenter nequit esse disconueniens, & nociuum Deo. Et hæc de ista Disputatione.

DISPVTATIO LVIII.

An Deus amet rationales creaturas amore amicitiæ?

§. I.

Ratio dubitandi proponitur, & statuitur communis sententia.

1 *Ratio dubitandi.* RAtio dubitandi pro parte negatiua, eaq; non leuis, ad hanc formam reducitur, amor namq; amicitię in hoc ab amore cõcupiscentię distinguitur, quod ille terminatur ad bonum amici, quia bonum eius est ex cõplacẽtia in ipso; vnde ad bonum amici propter ipsum petit terminari, amor autẽ cõcupiscentię terminatur ad bonũ alterius in ordine ad bonũ amantis; at qui nullus actus voluntatis diuinæ potest terminari ad bonum rationalis creaturæ, quia illius bonum est ex complacentia in ipsa: ergo nequit esse amor rationalis creaturæ. Consequutio tenet. Maior est certa, & D. Thomæ expressa 2. 2. *quæst.* 23. *articulo* 1. *in corpore*. Minor autem constat: Tum ex illo Prouerbiorum 6. *Vniuersa propter se ipsum operatus est Dominus*: ergo omne bonum rationalis creaturæ operatur, & vult propter se ipsum; & consequenter non quia est eius bonum ex complacentia in ipsa. Tum etiam, quia adæquatum motiuum voluntatis diuinæ est increata bonitas Dei: ergo in omni actu debet illam pro motiuo respicere; & consequenter nullius creaturæ bonitatem amare poterit propter se ipsam, sed propter bonitatem amantis scilicet Dei. Tum tertio, quia Deus amat creaturas rationales eo modo quo petunt amari, sed petunt amari propter vltimum finem amantium: ergo sic amantur à Deo; & consequenter non propter se ipsas. Tum denique illa minor suadetur ex Diuo Thoma *supra quæst.* 19. *articul.* 2. *ad* 2. afferente, Deum alia a se solum velle tamquam media ad suam bonitatem tamquam ad finem: ergo bonum rationalis creaturæ vult tamquam medium ad suam bonitatem; & consequenter non propter se, nec ex complacentia in creatura rationali amata.

Hac tamen ratione, & alijs non obstantibus, vera, & communis omnium Theologorum sententia affirmat, Deum rationales creaturas amore amicitiæ diligere. Ita D. Thom. *in hac quæst. articul.* 2. *ad* 3 *&* 2. 2 *quæst.* 23. *art.* 1. vbi Caietanus, Bañez, & Aragon, Suarez *disputat.* 3. *de charitate sect.* 2. *& lib.* 3. *de attributis positiuis cap.* 7. Vazquez *disp.* 84. *capitul.* 2. Lorca *sect.* 3. *disputat.* 2. *de charitate* Coninch. *disp.* 21. *de habitu charitatis*. Malderus *sect.* 2. Granadus *controuersia* 3. *de charitate disp.* 3. *sectione* 2. *&* 1. *p. tract.* 6. *disp.* 1. *sect.* 3. *conclusione* 4 & alij Recentiores hic. Et 2. 2. *q.* 23. *circa art.* 1. *D. Thom.* 2 *Cõmunis sententia refertur. S. Thom. Caietan. Bannez. Aragon. Suarez. Vazqu. Lorca. Coninch. Mald. Granad.*

3 *Prob. 1. ab Auctoritate.* Et probatur primo, nam inter Deum, & intellectualem creaturam est veram amicitia; atqui vna ex conditionibus veræ amicitiæ est mutuus inter amicos beneuolentiæ amor, & redamatio: ergo Deus illas diligit amore beneuolentiæ amicabili. Discursus tenet: minor est certa: & maior in pluribus sacræ Paginæ locis expressa Canticorum 5. inquit Sponsa cælestis: *Ipse est amicus meus*, cui Sponsus in 2. capite: *Surge propera amica mea, &c.* & Iudicum 8. *Abraham Dei amicus effectus est*. Ioannis 15. *capitul. Vos amici mei estis*. Lucæ 12. *Dico autem vobis amicis meis*. Et alibi sæpe. Constat etiam ex Tridentino *sessione* 6. *capitul.* 7. vbi ait, per susceptionem gratiæ, & donorum fieri hominem ex inimico amicum. Consonant Ecclesiæ Patres. Hylarius in illum versum Psalmi 138. *Nimis honorati sunt amici tui Deus*. Augustinus *Tomo* 9. *tract.* 85. *in Ioannem*. Bernardus *sermone* 48. *in Cantica* Ambrosius *lib.* 2. *Epistolarum epistola* 7. Qui omnes, & alij, quos præallegatis locis referunt Theologi, vno ore fatentur veram amicitiam inter Deum, & homines inueniri.

Secundo suadetur ratione; Deus namque vult rationali creaturæ bonum ex complacentia in ipsa, à qua etiam redamari potest; & aliàs quod tale bonum in ordine ad propriam bonitatem velit, non obstat amori amicabili: ergo verè illos diligit amore amicitiæ. Minor præterquam quod ex obiectionum solutione manifestius constabit, in hunc modum suadetur; quod bonum diligatur amico eo modo quo exposcit amari vt ametur honestè, obstare nequit veritati amicitiæ, aliàs amicitia honesta non esset, nec virtus; at bona creata possunt amari in ordine ad Deum, & propter ipsius bonitatem, vt propter finem; cum illam essentialiter omnia respiciant vt finem vltimum: ergo quod Deus illa prout sic hominibus diligat, nequit amori amicabili obstare. Cuius argumenti efficacia amplius ex dicendis constabit. 4 *Secundo ratione.*

§. II.

Referuntur, & reijciuntur duo modi dicendi.

ETsi omnes Theologi in veritate positæ vno ore conueniant, in modo tamen soluendi rationem dubitandi, in varios dicendi modos diuiduntur: quidam quos refert Hurtado 2. 2. *disp.* 121. *sectione* 4. *subsectione* 1. duos actus ex æquo distinctos in Dei voluntate distinguunt, quorum vno vult creaturæ rationali bonum propter eius bonitatem, & altero vult bonitatem diuinam, & ex imperio illius, primus actus ad diuinam voluntatem refertur, qua distinctione posita, ad argumentum factum respondent, concessa maiori, negando minorem: ad illius probationem; concessa etiam maiori, negant minorem: ad cuius omnes probationes respondent, quod licet Deus omnia propter se velit, & ad se vt finem ordinet, non tamen est necessarium, vt omni actu, quo creaturas diligit, illas ad se ordinet, & propter se velit, sed sufficit quod creaturas per vnum actum ratione sui, & propter se dilectas, per alium ad se referat vt ad vltimum finem. Quem modum dicendi sequuntur, Lessius *de iustitia cap.* 36. 3. *num.* 23. Turrianus 2. 2. *disp.* 66. *dub.* 2. & Coninch. *disp.* 21 *dub.* 3. *num.* 23. quibus etiam alij Recentiores eiusdem familiæ adhæsere. 5 *Primus modus dicendi refertur.*

6 *Displicet communiter Theologis, & reijcitur 1.* Hic tamen dicendi modus meliori Theologorum parti merito displicet, & reijcitur primo; nam motiuum adæquatum voluntatis diuinæ, est bonitas propria, & increata Deo, vt expresse docet Diuus Thomas 1. *p. quæst.* 19. *art.* 2. *præcipuè ad* 2. quem sequuntur Caietanus ibi. Vazquez *disp.* 82. *cap.* 2. Molina *ad articulum* 2. *relatum disp* 63. Suarez *lib.* 3. *de attributis positiuis cap.* 7. *num.* 3. *& disp.* 3 *de habitu charitatis, sect.* 2. *num.* 4. Valentia *Tom.* 3. *disp.* 3. *puncto.* 2. Mag Bañez, & Lorca *vbi supra;* & breuiter in hunc modum suadetur; motiuum namque alicuius potentiæ conuenire debet cum illa in gradu immaterialitatis; sola autem bonitas diuina cum voluntate Dei potest istam conuenientiam habere; & consequenter illa sola potest rationem motiui diuinæ voluntatis sortiri; at nullus actus alicuius potentiæ, & virtutis potest motiuum illius adæquatum transcendere, quo nihil metaphysicis notius, constatque discurrendo per omnes potentias, & habitus: ergo nullus actus voluntatis diuinæ potest pro motiuo habere bonitatem creatam; & consequenter nec bonum rationali creaturæ propter bonitatem illius, ly *propter* cadente supra entitatem, aut formalitatem intrinsecam actus.

7 *Secundo reijcitur.* Secundo reijcitur, motiuum adæquatum, & primarium voluntatis actus est specificatiuum illius; at nullus actus voluntatis diuinæ potest a bonitate creata specificari; cum specificatio sit genus dependentiæ; actui autem voluntatis diuinæ ab entitate creata dependere repugnet: ergo nec potest pro motiuo sui adæquato, & primario bonitatem creatam habere. Respondebis, veram esse maiorem in actibus voluntatis creatæ, eo quod tales actus secundum suas entitates cum obiecto motiuo connectuntur, & ab illo dependent, falsum autem in actibus voluntatis diuinæ, isti namque ab obiecto amato secundum suam entitatem non pendent, & consequenter non specificantur ab illo.

8 *Sed contra 1.* Sed contra primo: nam de ratione obiecti primario monentis est specificare cum dependentia formali, si ab specificato realiter distinguatur, vel cum dependentia virtuali, quando ab illo realiter non distinguitur; sed actus voluntatis diuinæ realiter distinguitur ab omni bonitate creata: ergo si habet pro adæquato motiuo bonitatem creatam, ab illa specificationem per veram dependentiam accipiet. *Cōtra 2.* Secundo nam ratio motiui respectu voluntatis, & ratio finis sunt omnino idem; sed finis; cum vera causa sit, petit quod actus finalizatus ab illo dependeat, quo circa D. Thom. *quæst. præcedenti articul.* 5. respectu voluntatis diuinæ finem non agnoscit in Deo, sed tantum rationem finalizandi: ergo nequit actus voluntatis diuina pro motiuo habere bonitatem creatam, quin finalizetur ab illa; & consequenter quin ab illa dependeat in genere causæ finalis.

9 *Tertio impugnatur solutio.* Et ex his tertio reijcitur principalis solutio; implicat actum voluntatis diuinæ prout virtualiter ab alio distinctum habere pro fine sui vltimo, & adæquato bonitatem creatam; at si illam haberet pro adæquato motiuo, vltimo, & adæquatè finalizaretur ab illo per dependentiam finalem formaliter: ergo implicat eam respicere pro adæquato motiuo. Maior ex ipsis terminis est manifesta. Minor autem probatur. Et enim actum voluntatis ab obiecto moueri, est propter illud velle, aut ly *propter* dicente virtualem, aut formalem causalitatem; at respectu bonitatis creatæ importare inquit causalitatem solum virtualem, hæc namque tunc solum interuenit quando extrema realiter non distinguuntur, bonitas autem creatura ab actu voluntatis diuinæ realiter differt: ergo si est motiuum adæquatum, & primarium volitionis diuinæ finalizabit illam per dependentiam realem formaliter.

10 *Secundus modus refertur.* Secundus modus dicendi, cum præcedenti conuenit in eo quod vt saluetur amor amicitiæ cum proprietate, oportet quod immediatè primario, & ratione sui moueatur à bonitate amici, difidet tamen ab illo, quia non agnoscit actum aliquem in voluntate Dei virtualiter adæquatè ab alio distinctum, qui creatam bonitatem habeat pro motiuo adæquato, sed asserit eundem indiuisibilem actum absque virtuali distinctione adæquata, duplici formalitate inadæquata gaudere, quarum altera terminatur ad bonitatem diuinam, & ad creatam ex motiuo increatæ bonitatis, & sub isto conceptu est amor Dei; sub altera vero ad bonitatem creatam terminatur, & ab illa mouetur, & sub isto conceptu obtinet rationem amicabilis amoris respectu rationalis creaturæ. Ita Puente Hurtado *loco allegato sect.* 6. *sub sectione* 1. cui alij Recentiores ex eadem familia adhæsere, asserentes, eundem actum indiuisibilem, tam formaliter quam virtualiter posse habere duplex motiuum adæquatè distinctum; & consequenter posse velle bonum rationali creaturæ propter ipsam; & propter Deum, sicut idem actus diuini intellectus, terminatur ad creaturas in se ipsis, & in Deo, & quatenus actus prædictus voluntatis vult bonum creaturæ rationali propter ipsam, sortiri cum omni proprietate rationem amoris amicitiæ.

11 *Reijcitur primo.* Cæterum iste modus dicendi nobis placere non potest & reijcitur primo ex D. Thoma *quæstione præcedenti*, illis verbis: *Vnde cum Deus alia à se non velit, nisi propter finem, qui est sua bonitas, vt dictum est, non sequitur, quod aliquid aliud moueat voluntatem, eius, nisi bonitas sua:* ergo ex mente D. Thomæ bonitas creata nequit esse, nec adæquatum, nec inadæquatum motiuum voluntatis diuinæ, aut alicuius actus illius. Si fortè dicatur D. Thomam solum negare bonitati creatæ, quod moueat adæquatè voluntatem diuinam, non autem quod illam possit inadæquatè, & simul cum alio mouere, quod sufficit ad rationem amoris amicitiæ. *Si dicatur.*

12 *In contrarium obstat.* In contrarium obstat, D. Thomas nam tradita solutione ad secundum postquam exempla in nostra voluntate adduxit illorum, quæ tantum volumus propter finem, vt est potio amara, quam solum volumus propter sanitatem, & illorum, quæ volumus propter se, & propter finem, vt est potio dulcis, quam volumus propter finem, & ratione sui, & discrimen statuit, quod in istis tota ratio mouendi est finis, in his autem non est tota ratio mouendi, sed etiam mouet bonitas propria, verba allegata subiungens, volitis prioris generis adiunxit bonitatem creatam respectu voluntatis diuinæ; at si voluntas Dei posset velle bona creata; & propter ipsa, & propter se, non volitis primi generis, sed secundi, deberet adiungere bona creata comparatiuè ad voluntatem Dei: ergo diuina voluntas, nec proximè, nec vltimo, nec adæquatè, nec inadæquatè moueri potest à creata bonitate.

13 *Secundo.* Secundo reijcitur ratione ex allegatus verbis D. Thomæ desumpta: omne quod terminat actum voluntatis tantum vt medium, non est volitum ratione, & gratia sui, sed ratione finis; at omnis bonitas creaturæ respectu actuum diuinæ voluntatis, tantum comparatur vt medium: ergo nulla bonitas creata est volita à voluntate diuina propter, se aut ratione, & gratia sui, sed ratione bonitatis diuinæ, quæ est ratio finalizandi actum diuinæ voluntatis. Minor, in qua est difficultas, probatur: id quod ad actum comparatur vt finis, est vera causa actus; at nihil creatum potest esse vera causa actus diuinæ voluntatis: ergo nihil creatum potest ad actum diuinæ voluntatis comparari vt finis, sed tantum vt medium, & consequenter nec adæquatæ, nec inadæquatè, nec solum, nec simul cum alio poterit ad prædictum actum primario mouere.

14 *Resp. 1.* Respondebis primo: repugnare quidem quod actus voluntatis diuinæ habeat pro fine sui entitatiuè considerati bonitatem creatam, non autem si terminariuè, idest, quoad conceptum terminationis consideretur. Vel secundo respondebis, conuinci argumento facto bonitatem creatam non comparari ad voluntatem diuinam vt finem positiuè, ad hoc namque necessarium erat, quod ab illa dependeret; non autem quod comparari nequeat ad actum voluntatis diuinæ vt finem negatiuè, hoc est, taliter vt ratione alterius ex vi inadæquatè formalitatis ad creatam bonitatem non terminetur, sed in illa sistat, etsi per aliam formalitatem ad bonitatem Dei referatur, & ratione illius ametur.

15 *Cōtra 1. solutionē facit.* Sed contra primam solutionem facit; nam vel intelligitur de terminatione actus voluntatis diuinæ passiuè considerata, vel actiuè sempta; primum concedimus, sed non est ad rem; secundum autem dici non potest; nam terminatio actiua actus voluntatis diuinæ, est aliquid intrinsecum Deo, nihilque Deo intrinsecum potest a finali causa pendere, sicut nec ab efficiente; aliàs esset aliquid creatum, quod omnino repugnat: ergo actua voluntatis diuinæ, nec secundum conceptum entitatis, nec secundum conceptum actiuæ terminationis, de qua loquimur, potest entitatem creatam pro fine respicere.

16 *Secunda reijcitur.* Deinde secunda solutio reijcitur, etenim eo ipso, quod actus voluntatis sub aliquo sui conceptu terminetur ad bonitatem creatam, non gratia, & ratione bonitatis diuinæ, terminari debet sub tali conceptu ad illam, gratia, & ratione sui; at eo ipso quod sic terminetur respicit bonitatem creatam positiuè pro fine: ergo non stat bonitatem creatam comparari ad actum voluntatis diuinæ vt finem negatiuè, & non positiuè. Minor probatur, omne quod terminat voluntatis tendentia, aut illam terminat gratia sui, aut terminat rationem alterius nec amplius terminandi modus hucusque est imaginatus: ergo eo ipso quod tendentia aliqua actus voluntatis diuinæ terminetur ad bonitatem creatam, non ratione bonitatis diuinæ, terminari debet ad illam ratione, & gratia sui.

17 *Tertio principalis solutio reijcitur.* Tertio reijcitur principalis solutio, formalitas habens pro motiuo bonitatem creatam, necessario distingui debet adæquatè a formalitate habente pro motiuo bonitatem diuinam: ergo non stat eundem actum voluntatis diuinæ absque distinctione virtuali adæquata moueri à bonitate diuina, & a bonitate creata vt ab obiectis, & motiuis formalibus. Antecedens ostenditur primo, nam distinctio formalis, aut virtualis in actibus voluntatis sumitur ab obiectis motiuis; at creata bonitas, & bonitas increata adæquatè distinguuntur: ergo formalitas actus voluntatis pro motiuo habens bonitatem creatam, necessario debet adæquatè distingui a formalitate habente pro motiuo bonitatem diuinam. Secundo, vt namque prædictus Auctor fatetur sectione 7. numero 96 formalitas actus, quo Deus necessario diligit bonitatem propriam, differt virtualiter adæquatè à forma-

formalitate actus, quo propriam bonitatem diligit liberè: ergo etiam hæc secunda formalitas virtualiter adæquatè distinguitur ab ea qua diligit bonitatem creatam propter se ipsam. Patet consequentia. Maior enim reperitur distinctio inter bonitatem liberè, & bonitatem creatam vt ratione sui mouentem, quam inter bonitatem diuinam, vt mouentem liberè, & necessario: ergo si vt mouens liberè specificat actum virtualiter adæquatè distinctum ab eo quem specificat vt mouens necessario, etiam specificabit actum adæquatè distinctum ab eo quem specificat creata bonitas propter se amata.

18 *Resp.* Respondebis, actum, quo Deus se diligit liberè esse separabilem quo ad denominationem ab actu quo se diligit necessario, qui etiam quoad denominationem necessarius est, separabilitas autem sufficienter fundat realem adæquatam distinctionem; at vero formalitas, qua creaturas diligit propter se non est separabilis ab alia, qua propriam bonitatem diligit liberè, ac proinde non mirum quod inter istas formalitates non intercedat virtualis adæquata distinctio.

19 *Sed contra 1.* Sed contra primo, separabilitas non causat distinctionem, sed illam à posteriori indicat, & ex illa prouenit: ergo ex separabilitate non redditur ratio à priori distinctionis, sed ad aliud principium est recurrendum; at qui alia ratio a priori distinctionis adæquatæ inter actum liberum, & necessarium assignari nequit, nisi motiuorum distinctio, quæ potiori iure interuenit inter bonitatem creatam pro motiuo, & diuinam mouentes ratione sui, & si vtraque liberè moueat: ergo quamuis separabilitas non interueniat, si adest distinctio in motiuis, necessario datur distinctio.

20 *Cōtra 2.* Secundo, cum inseparabilitate formalitatum, stat virtualis adæquata distinctio: ergo ex inseparabilitate illorum formalitatum, non rectè colligitur non distingui inter se virtualiter adæquatè. Antecedens constat primo, in actu voluntatis diuinæ necessario supponente actum diuini intellectus, & ab illo inseparabili, inter quos tamen intercedit virtualis adæquata distinctio. Secundo, stat namque cum reali inseparabilitate realis distinctio adæquata, vt constat in intentione efficaci, & vnici medij electione, inter quas mutua connexio intercedit, realisque inseparabilitas, & tamen est realis inter illas distinctio, ergo à fortiori cum mutua duorum inseparabilitate stare poterit virtualis, adæquata distinctio.

21 *Denique reijcitur.* Denique reijcitur, actus voluntatis habens pro motiuo adæquato bonitatem, creatam esset imperfectus moraliter, vt fatentur prædictus Auctor disputat citata sectione 4. sub sectione 1. ergo etiam formalitas inadæquata actus habens creatam bonitatem pro motiuo, in illaque formaliter sistens, imperfecta moraliter erit; & consequenter releganda est à voluntate Dei. Respondebis, esse disparem rationem: nam actus habens pro motiuo adæquato bonitatem creatam terminaret ad illam sine ordine ad Deum, non solum præcisiuè, sed etiam negatiuè, quod imperfectio maxima est, vtpotè cum non diligat bonitatem creatam eo modo quo diligi exposcit; formalitas autem habens pro motiuo inadæquato bonitatem creatam, non attingit bonitatem creatam sine ordine ad Deum negatiuè, sed tantum præcisiuè, in quo nulla elucet imperfectio moralis.

Sed contra. Sed contra ex eo formalitas inadæquata actus non attingit bonitatem creatam sine ordine ad Deum negatiuè, sed tantum præcisiuè, quia per aliam formalitatem sibi identificatam diligit illam ratione bonitatis diuinæ; at etiam actus adæquatè virtualiter distinctus ab alio, etsi non ratione sui, ratione tamen alterius actus sibi identificati, bonitatem creatam attingeret propter bonitatem diuinam: ergo non negatiuè, sed præcisiuè solum attingeret bonitatem creatam sine ordine ad Deum.

§. III.

Reijciuntur alij modi dicendi.

22 *Reijcitur sententia Alarcon.* EX dictis impugnata relinquitur sententia Alarcon, qui *prima parte tractat. 3. disputat. 3. num.* 13. duplicem rationem in Dei libera volitione distinguit, duplexque motiuum, commune scilicet, & particulare, & asserit, motiuum commune volitionis liberæ Dei, esse diuinam bonitatem, particulare verò a quo speciem sumit volitio libera sub particulari ratione, esse bonitatem creatam; iuxta quam doctrinam saluatur amor amicitiæ in Deo respectu creaturæ rationalis, quia sub particulari ratione specificari potest, & moueri à bonitate illius. Cuius sententia ex dictis falsitatis conuincitur, quia non minus repugnat volitioni Dei sub particulari ratione specificari, dependere, & finalizari à bonitate creata, quam sub communi, cum sub vtraque ratione sit prædicatum intrinsecum Deo, ac proinde impotens à creatura causari: ergo tam sub particulari, quam sub communi ratione, nequit volitio Dei libera à bonitate creata immediatè, & primario moueri.

23 *Aliorum* Impugnata etiam relinquitur aliorum solutio, qui distinguentes in volitione libera conceptum entitatis, & terminationis, asserunt, nullum esse inconueniens, quod sub conceptu terminationis ab obiecto creato specificetur; & consequenter nec inconueniens debet censeri, quod prout sic bonitatem creatam pro motiuo respiciat. Quæ solutio corruit ex dictis; terminatio namque actiua non est denominatio extrinseca in volitione libera, vt cum meliori parte Theologorum docuimus *Tractat. præcedenti disputat.* 47. sed est quid intrinsecum actui libero Dei, sed repugnat formalitati intrinsecè Deo formaliter causari à creatura, non minus quam efficienter: ergo repugnat etiam creaturam respicere pro immediato, & primario motiuo. *solutio reijcitur.*

24 Ex dictis etiam falsitatis conuincitur sententia Loreæ 2.2. *quæst.* 21 *art.* 1. *disp.* 2. *num.* 5. asserentis, saluari rationem amoris amicabilis in voluntate Dei respectu rationalis creaturæ; quia licet tandem omnia in se ipsum dirigat, vt vltimum finem, & propter se ipsum operetur tanquam propter primam rationem operandi, proximè tamen à bonitate creaturæ rationalis mouetur, & sufficit ad rationem amoris amicitiæ, si bonum alicuius quia bonum eius est, proximè velimus, quamuis amor ille, & res per illum volita tandem referatur in alium vltimum finem. *Solutio Loreæ reijcitur.*

25 Cuius sententia euanescit ex dictis, & impugnatur primo ex doctrina D. Thomæ quæstione præcedenti, dicentis, Deum omne bonum creatum velle tantum vt medium in ordine ad bonitatem suam tanquam ad finem; at si creata bonitas proximè diuinæ voluntatis actum moueret, non compararetur ad diuinam voluntatem tantum vt medium, sed etiam vt finis: id namque, quod est purè medium nullatenus mouet, quod autem mouet proximè, verè mouet finaliter: ergo voluntas diuina, nec vltimo, nec proximè a creata bonitate mouetur. *Reijcitur 1.*

26 Secundo: nam motiuum proximum specificat actum; at actus voluntatis diuinæ nequit speciem sumere ab obiecto creato: ergo nec ab illo proximè moueri. Denique nam finis proximus est vera causa actus, quem finalizat, si ab illo realiter distinguatur; at creata bonitas nequit esse vera causa actus voluntatis diuinæ: ergo nec potest esse proximus finis illius; quod si Magister Lorca solum contendat creaturam rationalem esse finem proximum volitionis Dei ex parte obiecti voliti, cum illo non contendimus. *Secundo.* *Tertio.*

27 Sexto alij respondent, actum quo Deus vult bonum creaturæ rationali, esse propter Deum, vt finem *cui*, non vt finem *cuius gratia*, non autem repugnat veritati, & rigori amicitiæ ad amantem vt finem *cui* referri, dummodo ad illum vt finem *cuius gratia* non referatur. Sed, nec satisfacit ista solutio. Et reijcitur primo, nam actus spei virtutis Theologicæ, quo quis Deum sibi sperat, non est actus amicitiæ, sed concupiscientiæ, alias esset à charitate elicitus, & tamen sperantem non respicit vt finem cuius gratia, sed tantum vt finem *cui*: ergo diligentem se ipsum vt finem *cui* respicere, obstat ratione amicitiæ; & consequenter si Deus in amore, quo creaturas rationales diligit se ipsum vt finem *cui* respicere, non obstat rationi amicitiæ erit ob aliquam principaliorem rationem, ob quam nec etiam obstat, quod se ipsum habeat pro fine cuius gratia. Secundo; quia non est minus de ratione amicitiæ respicere amicum tanquam finem *cui*, quam quod respiciat bonum amico amatum pro fine cuius gratia: ergo si non obstat vt amor, quo Deus diligit rationales creaturas sit amicitia, quod ad Deum referatur vt ad finem *cui*, pariter nec obstabit quod ad ipsum comparetur vt ad finem *cuius gratia*. *Aliorum sententia refertur, & impugnatur 1.*

28 Tertio; quia non minus, imo magis repugnat volitioni diuinæ sistere in bonitate creata vt in fine *cuius gratia*, quam quod in illa sistat vt in fine cui, cum specificatio, & finalis causalitas, potius conueniat fini cuius gratia, quam fini *cui*, imo potius, finis cui non specificat actum, vt constat in spe respicientem sperantem tanquam finem cui, a quo tamen non specificatur; aliàs Theologia virtus non esse: ergo si amor diuinus ob sui perfectionem non sistit in creatura tanquam in fine *cui*, nec etiam in illa sistet vt fine cuius gratia; quia vt docuit D. Thomas *quæst. præcedenti art.* 2. *ad* 2. bonitas creata comparatur ad diuinam voluntatem tantum vt medium; at si respectu illius sortiretur rationem finis cuius gratia, non compararetur tantum vt medium, vt manifestum est: ergo non est finis cuius gratia respectu voluntatis diuinæ; & consequenter actus, quo diligit rationales creaturas refertur ad Dei bonitatem, non solum vt finem cui, sed etiam vt finem cuius gratia. Et confirmatur; nam medio in quantum tali non solum debet refundere finis cui, sed etiam finis cuius gratia; at creata bonitas comparatur ad diuinam voluntatem, tanquam medium ad Dei bonitatem: ergo diuina bonitas est finis cuius gratia respectu omnis actus quo Deus amat bonitatem creatam. *Reijcitur 3.* *Confirm.*

29 Denique reijcitur; nam finis *cui* est ille cui volumus finem cuius gratia: ergo si Deus est finis *cui* in amore, quo diligit rationales creaturas, aliquod bonum diuinum volitum sibi debet esse finis cuius gratia. Respondebis: dari quidem bonum quod sibi vult Deus, & est finis cuius gratia respectu prædicti amoris, cæterum non distinctum à bonitate ipsius actus amicitiæ, sed ipsissimam honestatem moralem, quæ in amore amicitiæ inuenitur, nec esse contra rationem amicitiæ, quod amans sibi intendat *Denique reijcitur. Resp.*

tendat honestatem amoris, dummodo nullum aliud commodum, nec vtilitatem ex tali amore sibi desideret, in creatis namque diligens alterum amicabiliter sibi intendit moralem honestatem amoris; cum hæc amico non prosit, sed sibi: & tamen illum deligit amore amicitiæ, quia bonum volitum, non sibi, sed amico vult.

30 *Sed contra primo.* Sed contra primo, moralis honestas actus, quo Deus diligit creaturas rationales, nequit esse finis cuius gratia illius: ergo præter honestatem moralem alius finis cuius gratia debet assignari. Probatur antecedens: tum, quia finis cuius gratia ab actu finalizato distinguitur, vel realiter formaliter, si finalizat sit per influxum formalem, vel virtualiter si finalizatio sit virtualis, honestas autem actus ab actu non distinguitur, nec formaliter, nec virtualiter. Tum etiam, quia finis specificat actum non intrinsecè, sed extrinsecè, honestas autem actus ad summum intrinsecè ipsum potest specificare: ergo nequit esse finis cuius gratia respectu actus. *Secundo.* Contra secundo, nam in omni actu assignari debet aliquis finis vltimus cuius gratia obiectiuus talis amoris, nec in bonitate creata vt in fine vltimo cuius gratia sistere potest: ergo aliquod aliud debet pro fine vltimo cuius gratia assinari.

31 *Resp.* Respondebis: ex parte obiecti respicere prædictum amorem bonitatem creatam in ordine ad bonitatem diuinam, non tanquam ad finem cuius gratia, quia ad hoc requirebatur quod bonitas diuina conseruanda, vel consequenda esset per bonum creatum, sed tanquam ad id, quod constituit Deum in ratione finis cui, & hoc sufficere vt in bonitate creata vltimate non sistat. *Cõtra 1.* Sed in contrarium insurgo sic primo: nam sequitur ex hac solutione, nihil posse nos velle Deo propter bonitatem eius, vt finem cuius gratia; consequens est falsum: nam actus charitatis, quo Deum super omnia diligimus est propter Deum vt finem cuius gratia; non enim pro fine cuius gratia respicit bonitatem creatam; alias actus Theologicæ virtutis non esset: ergo & tradita solutio. Probatur sequela, non possumus Deo aliquid velle propter bonitatem diuinam, vel vt conseruandam, vel vt consequendam à Deo: ergo si hoc requiritur ad rationem finis cuius gratia, nihil Deo velle poterimus propter eius bonitatem tanquam finem cuius gratia.

32 *Contra 2.* Secundo, quia ad finem cuius gratia non petitur, quod per media consequendus, aut conseruandus sit, sed sufficit quod sit id cuius gratia media appetuntur; sed actus ille, quo Deus vult bonum rationali creaturæ respicit bonitatem diuinam tanquam id cuius gratia vult bonum creatum: ergo respicit illam vt finem cuius gratia. Discursus tenet: minor constat ex dictis, nec ab illis contra quos modo agimus potest negari; nam bonitas diuina est adæquatum motiuum voluntatis Dei, vt superius dicebam: ergo debet esse motiuum ad omnem actum illius; & consequenter ratio volendi quidquid Deus vult; ratio autem volendi, & id cuius gratia appetitur aliquid, sunt prorsus idem. Maior autem probatur; tum, quia ratio finis principaliter respicit voluntatem, quæ est prima radix agendi propter finem: ergo vt aliquid obtineat rationem finis cuius gratia, sufficit quod sit cuius gratia aliquid voluntas appetit. Tum etiam: nam id cuius gratia appetit voluntas, non est finis *cui*, nam finis *cui* est ille *cui* volumus bonum, non cuius gratia volumus: ergo id cuius gratia voluntas aliquid vult, est finis cuius gratia.

§. IV.

Traditur, & defenditur vera argumenti solutio.

33 *Ratio dubitandi diluitur.* REiectis igitur præfatis solutionibus, ad argumentum factum respondeo distinguendo maiorem, terminari debet amor amicitiæ ad bonum amici propter se ipsum, ly *propter* excludente ordinem ad vltimum finem, nego maiorem: excludente ordinem ad alios particulares fines, concedo maiorem, & concessa minori nego consequentiam; ratio autem distinctionis traditæ constat ex dictis, omne namque bonum ad finem vltimum ordinatur, & in hac ordinatione sita est illius perfectio, vnde tantum abest vt Deo tollatur ratio amicitiæ respectu rationalis creaturæ, per hoc quod ametur in ordine ad vltimum finem, quod potius non amaretur honestè amicabiliter, si absque tali ordine amaretur; ad fines autem particulares non ordinatur ex natura sua, nec in tali ordinatione illius perfectio consistit. Vnde si Petrus v. c. Paulum diligat in ordine ad se, & propter se, cum perfectio Pauli in tali ordinatione non consistat, nec illam exposcat, non diligitur amore amicitiæ, sed concupiscentiæ. In hac solutione, quæ verissima est quiescunt nostri Thomistæ, illam tradunt Bannez, Suarez, & Granados, locis vbi supra relatis. Patres Salmanticenses *tract. 4. de voluntate Dei disp. 3. dub. 2. §. 3. num. 38.* Et Illustrissimus Araujo Episcopus Segouiensis. 2. 2. *q. 23. art. 1.*

34 *Contra.* Quamuis tamen verissima sit, explicatione indiget, & aduersus illam plura extant, & non læuia argumenta. Primo si arguitur: ad minus enim petitur ex conceptu amicitiæ, quod amor terminetur ad bonum amici propter se ipsum, esto sine exclusione ordinis ad vltimum, nec illum excludunt Authores *istam resolutionē arg 1.* in præcedentibus impugnat; sed amor diuinus, ad bonum rationalis creaturæ propter ipsum non terminatur: ergo amicitia non est. Probatur minor: volitio diuina terminatur ad prædictum bonum vt ad medium præcisè in ordine ad diuinam bonitatem tanquam ad finem, vt ex D. Thoma iam vidimus; at medium, quod præcisè est medium, & nullatenus inducit rationem finis, non amatur propter se ipsum, sed solum propter finem; cum tota ratio diligendi medium sit bonitas finis: ergo non terminatur ab bonum rationalis creaturæ propter se ipsum.

Secundo arguitur: Deus potest amare creaturas rationales amore concupiscentiæ; & tamen talis amor terminatur ad illas 35 *Secundo.* in ordine ad Deum, & propter Deum, qui est vltimus finis: ergo ex eo quod bonum creaturæ rationali amatum referatur à Deo, ad se ipsum, qui est vltimus finis, tollitur a diuino amore ratio veræ amicitiæ.

Tertio, amor quo Deus diligit creaturas rationales propter se ipsum est amor concupiscentiæ, vel ad minus amor sui: 36 *Tertio.* ergo non est amor amicitiæ respectu rationalis creaturæ. Consequentia videtur bona: antecedens autem probatur, amor quo vnus homo alterum diligit propter se ipsum, est amor concupiscentiæ, & amor sui: ergo pariter amor, quo Deus diligit creaturas rationales propter se ipsum, erit amor concupiscentiæ, seu ad minus amor sui.

Quarto, amor quo Deus diligit supernaturaliter Paulum ex motiuo bonitatis diuinæ, non est amor amicitiæ Pauli, sed 37 *Quarto.* Dei, ex cuius motiuo diligitur: ergo amor, quo Deus diligit creaturas rationales propter se ipsum, est amor sui, & non amor amicitiæ illarum. Consequentia est bona: antecedens autem probatur: actus quo quis adorat creaturam per se primo propter excellentiam diuinam, & non propter excellentiam propriam, est cultus latriæ, & non duliæ: ergo eadem ratione amor creaturæ rationalis per se primo propter bonitatem diuinam, & non propter bonitatem creatam, erit amor amicitiæ Dei, non autem amor amicitiæ creaturæ dilectæ. Antecedens est certum, & consequentia probatur, nam sicut adoratio duliæ creaturæ debita petit per se primo ab illius excellentia cognita moueri; ita amicitia creaturis debita petit per se primo ab illarum bonitate moueri: ergo sicut adoratio creaturæ, non propter excellentiam creatam, sed per se primo propter excellentiam diuinam, non est duliæ, sed latriæ: ita illarum amor motus primario à bonitate diuina, & non à bonitate creata, non erit amor amicitiæ creaturæ, sed amor amicitiæ Dei.

Denique aduersus traditam solutionem arguitur: bonitas creata est amabilis propter se, & est amabilis propter Deum: 38 *Denique.* ergo Deus vno actu eam diligit secundum vtranque rationem. Antecedens est certum, in primis namque est amabilis propter Deum, qua ratione nos ponimus de facto ab illo diligi, est etiam amabilis propter se ab aliqua rationali creatura, imò, & de facto sic diligi adhuc in ordine supernaturali est multorum sententia. Consequentia autem probatur, quia ille actus diligens naturam rationalem propter se ipsam non repugnat Deo ob imperfectionem moralem; cum per aliam sui formalitatem expressè referat creatam bonitatem ad Deum, in cuius ordinis negatione imperfectio moralis consistere poterat; nec ob physicam imperfectionem; hæc namque in eo solum consistere posset, quod speciem desumeret actus voluntatis diuinæ à bonitate creata, quæ imperfectio tollitur ex eodem capite; quia nempe refertur ad Deum ac proinde à Deo in quo sistit, & non à bonitate creata speciem desumet. Nec ex parte obiecti aliqua contradictio inuenitur: amare enim obiectum vt est amabile, nullam contradictionem arguit in illo: ergo de facto diligetur à Deo bonitas creata, & propter se ipsam, & propter Deum vnico actu.

Hæc tamen non vrgent, nec veritatem traditæ solutionis in- 39 *Resp. ad 1.* fringunt. Ad primum, distinguo maiorem: ly *propter* dicente causalitatem, & motionem finalem ex parte obiecti, nego maiorem; respectu amoris amicitiæ semper, nego maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam; itaque vt saluetur amor amicitiæ ex communi conceptu, sufficit quod bonum amico dilectum, propter ipsum diligatur: ly *propter* dicente causam finalem eorum, quæ tali amore, diligens amico vult, & hoc non vltimum, sed tantum modo proximum; non autem requiritur, quod sic causa finalis adhuc proxima amoris, quando amor infinitus est, qualis est amor diuinus; quia hoc esset contra dignitatem, & perfectionem diuini amoris, quod amicitiæ leges exigere nequeunt, imò potius exposcunt, quod tam bonum amatum, quam persona cui diligitur bonum, præcisè attingantur vt media comparatione facta ad actum amoris diuini, propter rationes traditas inter impugnandas aliorum Authorum solutiones.

Ad secundum respondent quidem, negando maiorem, eo *Aliquorum solutio ad 2.* quod Deus à creaturis nihil perfectionis intrinsecæ acquirere potest, sed solum modo gloriam, & honorem extrinsecum, vt au-

vt autem amore concupiscentiæ creaturas diligeret, deberet eas amare in ordine ad se obtinendo aliquid perfectionis ex ipsis. Ita M. Bannez loco citato *vbi supra dub.* 4. Suarez *locis supra relatis*, quem sequuntur Granados *vbi supra numero* 9. Tanerus *disp.* 2. *quæstione* 2. *dub.* 1 *num.* 17 Meratius *disp.* 26. & alij Recentiores.

40 *Contra illam opponit Hurtado* Contra quam solutionem opponit Hurtado *disput. citata sect.* 2. quia esto demus amorem, quo Deus creaturas diligit in ordine ad se non esse concupiscentiam, negari tamen nequit, quod sit amor sui: ergo non amor amicitiæ rationalis creaturæ. Consequentiam vt notam relinquit: antecedens autem probat, si Petrus amet Paulum propter honorem obtentum, aut obtinendum ex ipso, & si nihil aliud obtineat ex ipso, talis amor est concupiscentiæ, & non amicitiæ: ergo pariter amor, quo Deus diligit hominem in ordine ad se propter honorem, quem venatur ex ipso, erit amor sui, & non amicitiæ respectu Pauli.

41 *Secundo alij obijciunt.* Secundo alij obijciunt, destruit namque rationem beneuolentiæ referre rem amatam, & illius bonum ad vlteriorem finem, etiam si non referatur vt ei conferens intrinsecam vtilitatem: ergo si Deus creaturas rationales diligit in ordine ad se propter honorem, & gloriam extrinsecam, quam ex ipsis venatur, quamuis ei non conferant intrinsecam, & strictam vtilitatem, eas non diligit amore beneuolentiæ, & amicitiæ. Antecedens, in quo est difficultas, ostenditur primo, quia potest Deus propter se ipsum velle solam existentiam creaturæ irrationalis, quin vellit rationalem; cui creaturam irrationalem amet; quo in casu creaturas irrationales amaret amore concupiscientiæ, cum amoris beneuolentiæ capaces non sint; & tamen non amarentur vt vtiles Deo, stricta, & intrinseca vtilitate, sed tantum lata, & extrinseca: ergo ratio strictæ beneuolentiæ tollitur per relationem obiecti amati ad vlteriorem finem absque stricta, & intrinseca vtilitate.

42 *Secundo prob. antecedens.* Secundo probatur, quia amor, quo vnus homo alterum Deo diligit est concupiscentiæ respectu hominis sic dilecti; & tamen non diligitur vt conferens Deo strictam, & intrinsecam vtilitatem: ergo diligere vt vtile vtilitate non stricta, & extrinseca, tollit rationem beneuolentiæ amicabilis, & constituit amorem in linea concupiscentiæ. Probatur maior; talis amor esset beneuolentiæ respectu Dei, etiam si obiectum volitum non ametur vt Deo conferens vtilitatem intrinsecam, sed tantum extrinsecam: ergo erit concupiscentiæ respectu hominis terminantis amorem, quamuis non ametur vt vtilis Deo, intrinseca, & stricta vtilitate. Patet consequentia, etenim relatio ad finem sufficiens constituere beneuolentiam respectu finis, est etiam sufficiens constituere concupiscentiam respectu medij: ergo si relatio ad Deum sine vtilitate intrinseca constituit amorem beneuolentiæ ad Deum, constituit etiam concupiscentiam respectu hominis Deo voliti, & amati.

43 *Resp. ad 1* Hæc tamen parum rationis, & efficaciæ habent. Ad primum, concesso antecedenti, nego consequentiam, nec inconuenit, quod amor ille, qui primo est amor Dei, secundario sit amor amicitiæ rationalis creaturæ; ratio autem discriminis inter casum nostrum, & exemplum adductum, est duplex: prima, quia gloria, & honor Dei, qui est vniuersale bonum, est etiam bonum rationalis creaturæ, vnde quamuis diligatur à Deo in ordine ad se, & propter honorem suum, diligitur in ordine ad bonum creaturæ dilectæ, secus de honore Petri diligentis, comparatione Pauli dilecti contingit. Secunda, qui honor, quem Deus ex creatura venatur, illi necessarius non est, vt pote sine quo non minus fœlix ac beatus existeret; honor autem, quem Petrus potest ex Paulo capere, est vtilis ipsi, imo inter bona vtilia secundum gradum obtinet honor, & post vitam omnibus alijs bonis ab hominibus solet præponi, iuxta illud: *melius est nomen bonum, quam diuitiæ multæ*: vnde si vnus homo alterum diligens, vt ex illo diuitias venetur, non amicitiæ, sed concupiscientiæ amore illum diliger, à fortiori si illum diligat propter honorem, quem ex ipso capit, non amorem amicitiæ, sed concupiscentiæ exercebit

44 *Ad secundum.* Ad secundum, nego antecedens: ad primam probationem dicatur, illo in casu dilectarum Deum irrationales creaturas, non amore concupiscentiæ, defectu strictæ vtilitatis creaturarum rationalium in ordine ad ipsum, nec beneuolentiæ omnino rigorosæ, eo quod creaturæ irrationales non sunt capaces habendi cum proprietate bonum, vt ex D Thoma vidimus; sed amore beneuolentiæ largè accepto, ex eo quod vellet illis bonum sine ordine ad finem particularem, cui strictè vtiles sunt, & solum cum ordine ad finem vltimum, cui strictam vtilitatem non conferunt, & in ordine ad quem illorum perfectio sumitur. Ad secundam probationem dicatur, amorem concupiscientiæ sumi dupliciter: primo pro amore boni alteri concupiti abstrahendo à stricta, vel non stricta vtilitate: secundo pro amore boni alteri concupiti, cui strictam vtilitatem conferat; & consequenter auferente à prædicto amore rationem liberalis, & gratuiti: amor ergo, quo vnus homo alterum Deo diligit, est concupiscientia primo modo accepta, & hoc conuincit probatio maioris, non autem secundo modo accepta, quod sufficit intento Authoris traditæ solutionis, nempe, vt saluetur in tali amore ratio strictæ amicitiæ: si enim prædicto modo amari non tollit ab illo amore rationem gratuiti, & liberalis, nec tollet ab illo rationem amicabilis.

45 *Melius resp. principali argumento.* Secundo, & melius ad argumentum respondeo, concessa maiori, distinguendo minorem: in ordine ad Deum vt glorificandum, & honorandum, concedo minorem: prout præcisè est ratio mouendi, & prout à creaturis participabilem, nego minorem, & consequentiam. Itaque dupliciter potest creatura diligi in ordine ad Deum: primo in ordine ad ipsum vt honorandum, & glorificandum: ita vt tali amore Deus primo intendat gloriam extrinsecam ex creaturis venandam, & quando sic diligitur amatur amore concupiscentiæ, non amore amicitiæ: secundo potest diligi in ordine ad Deum, non vt glorificandum, sed prout præcisè est ratio mouendi ad creaturarum amorem, vt participabilis à creaturis per modum finis, efficientis, & exemplaris, & quando sic diligitur amatur amore amicitiæ, quia non amatur propter commodum, & vtilitatem adhuc extrinsecam, quod necessarium erat, vt amor ille non esset amicitiæ, sed concupiscentiæ. Quam solutionem primæ præferendam, existimo propter Diuum Thomam *in hac* 1. *parte quæst.* 20. *art.* 2. *ad* 3. illis verbis: *Sic igitur Deus propriè loquendo non amat creaturas irrationales amore amicitiæ, sed amore concupiscentiæ, in quantum ordinat eas ad rationales creaturas, & etiam ad se ipsum*: ergo ex ordinatione ad se ipsum sortitur diuinus amor rationem concupiscentiæ respectu boni ordinati.

46 *Oppones contra istam solutionem primo.* Sed oppones aduersus istam solutionem primo: Deus diligit bruta animantia, & alia rationis inexpertia, amore concupiscentiæ; & tamen non diligit illa propter se ipsum vt glorificandum, aut honorandum ab eis sed solum prout ab illis participabilem: ergo adhuc isto modo diligi propter Deum, sufficit vt talis amor amicitiæ non sit, sed concupiscentia. Secundo, omnis terminatio actus voluntatis diuinæ ad creaturas rationales, est ad illas tantum vt medium vt ex D. Thoma iam vidimus; at medium in quantum tale non amatur, nisi vt vtile ad finem: ergo creatura rationalis non potest aliter diligi à Deo, nisi vt vtilis ad illum, vt finem; cumque non habeat aliam vtilitatem, nisi tantum extrinsecam, scilicet ad Dei honorem, & gloriam extrinsecam: consequens fit, vt non possit diligi à Deo, nisi in ordine ad ipsum vt honorandum, & propter illius gloriam, & honorem extrinsecum.

47 *Secundo.*

48 *Tertio.* Tertio: nam aliter comparatur ad creaturas voluntas liberalis Dei, ac voluntas amicabilis; at si hæc secunda voluntas nullatenus ab illarum bonitate mouetur, nec ex complacentia in illarum bonitate procedit, sed adæquatè mouetur à bonitate Dei, etiam vt à creaturis participabilis, nequit hoc discrimen subsistere; cum vtraque diuina voluntas à diuina bonitate moueatur, & neutra à bonitate creata: ergo amor Dei amicabilis, nequit terminari ad creaturas in ordine ad bonitatem diuinam, & ratione illius, etiam prout à creaturis participabilis.

49 *Resp. ad 1. replicā* Respondeo ad primam ex his obiectionibus, quod licet Deus non amet irrationalia propter honorem dandum ab ipsis, diligit tamen illa propter honorem dandum à rationali creatura, in cuius ministerium illa produxit; quod si solas irrationales creaturas decreuisset producere: tunc diligeret illas amore, non concupiscentiæ; nec beneuolentiæ strictę, sed latę, vt dicebam primam sustinens solutionem.

50 *Ad 2.* Ad secundam dicatur, medium duplicem habitudinem dicere ad finem, scilicet, effectus in genere causę finalis, prout ei est causa essendi, & appetibilitatis, & causę veluti efficientis, quatenus est causa consequendi finem creaturę ergo vt medium dicunt ad Deum vt finem duplicem habitudinem, scilicet effectus, quatenus ab illo suam bonitatem participant, & amabiles à diuina voluntate constituuntur, & habitudinem vtilitatis, & causę, quatenus, etsi Deum non causent, quoad intrinsecam perfectionem, causant tamen illius gloriam, & extrinsecum honorem; quando sub prima habitudine diliguntur, amantur amore amicitię: quia licet amentur in ordine ad bonitatem diuinam, non est in ordine ad illam vt consequendam; vel perficiendam adhuc extrinsecè, sed in ordine ad illam vt fontem bonitatis, & vt rationem dandi appetibilitatem creaturis à voluntate Dei: quando autem diliguntur in ordine ad Dei bonitatem vt extrinsece perficiendam, id est, propter gloriam extrinsecam, quam Deus venatur ex ipsis, diliguntur amore concupiscentię.

51 *Ad 3.* Ad tertiam, concessa maiori, nego minorem: discrimen autem consistit in hoc, quod ad dandum liberaliter mouetur Deus à bonitate creaturę, cui donat, non in se, & ratione sui, nec in se, & ratione bonitatis diuinę, sed solum à propria bonitate, & quia est illi conueniens se communicare, vt docet Diuus Thomas *Contra Gentes cap.* 3. *ratione* 6. ad dandum autem amicabiliter, etsi non moueatur diuina voluntas à bonitate creaturę cui donat in se ipsa, & ratione sui, mouetur tamen à bonitate creaturę in se ratione bonitatis diuinę, sicut ad pręmiandum mouetur à meritis, non ratione bonitatis creatę, sed ratione bonitatis diuinę, vt continentis meritorum bonitatem.

Et ex

52 *Cætera diluuntur.* Et ex his ad tertium principale argumentum constat solutio. Ad quartum constabit ex dicendis 3. 2 q. 23. art. 5. Ad vltimum prætermisso antecedenti, nego consequentiam; ad cuius probationem dicatur, repugnare, quod creatura rationalis diligatur à Deo propter se ipsam, ly *propter* dicente causalitatem finalem, vel rationem motiuam primam actus voluntatis diuinæ: quia sequeretur, actum diuinæ voluntatis à bonitate creata dependere, quod est maxima imperfectio.

§. VLTIMVS.

Tria corollaria inferuntur ex dictis.

53 *Primum corollarium prob. quoad omnes partes.* EX dictis in discursu huius disputationis colligo primo, Deum non amare creaturas irrationales amore amicitiæ, nec illas tali amore potuisse diligere: amore tamen beneuolentiæ potuisse illas amare, etsi de facto non nisi concupiscentiæ amore illas diligat. Prima, & secunda pars hac ratione ostenduntur: amor namque amicitiæ petit essentialiter redamationem; atqui irrationales creaturæ sunt incapaces redamandi Deum: ergo non possunt amore amicitiæ diligi ab ipso. Tertia pars corollarij in hunc modum suadetur: potuit Deus diligere irrationales creaturas, non ordinando illas ad rationales, imo rationales non producendo, sed propter ipsas; & aliàs, quod eas diligeret in ordine ad se, non impediret rationem beneuolentiæ, sicut nec de facto impedit prædicta ordinatio, quominus rationales creaturas diligat amore amicitiæ, vt habetur ex dictis: ergo potuit illas beneuolentiæ amore diligere. Quarta denique pars hac ratione probatur: id namque amore beneuolentiæ diligitur, quod diligitur propter se, & non propter aliud; atqui creaturæ irrationales de facto diliguntur à Deo propter rationales ad quorum ministerium fuerant productæ: ergo non amore beneuolentiæ, sed concupiscentiæ diliguntur.

54 *Obijcies.* Si dicas beneuolentia est incoatio amicitiæ; at vbi est impossibilis consumatio, etiam inchoacio est impossibilis: ergo cum amicitia impossibilis sit respectu irrationalium, etiam beneuolentia impossibilis erit: Respondeo, negando maiorem absolutè, quod si aliquando illam Aristoteles affirmauit, loquutus fuit de beneuolentia, quæ est alterum extremum amicitiæ, in quia non consistit adæquate amicitia, amicitiam inchoatam illam appellauit, non verò quia sit de conceptu essentiali actus beneuolentiæ, amicitiam inchoare, sed solum modo petit terminari ad aliquem propter se, id est sine ordine ad aliquem particularem finem.

55 *Replicabis.* Dices: ergo de facto diligit Deus irrationalia amore beneuolentiæ, esto illa etiam diligat amore concupiscentiæ. Probatur sequela: de facto Deus diligit illa absolute, & simpliciter; at sic diligere, est velle alicui bonum, quia bonum eius est, vt docet D. Thomas 1. *Contra Gentes cap.* 91. *ratione* 2. ergo vult illis bonum quia est bonum illorum, & non solum, quia vtile ad rationales creaturas; & consequenter diliget illa amore beneuolentiæ, & amore concupiscentiæ.

56 *Solutio Ferrariensis defertur.* Qua obiectione conuictus Ferrariensis loco allegato, docuit, Deum irrationalia amore amicitiæ, & concupiscentiæ diligere, negauit tamen illa beneuolentiæ amore diligere, beneuolentia accepta simpliciter, sed nescio quid discriminis inter vtrumque amorem poterit inuenire, vt neget vnum, & alterum concedat. Vnde melius ad illam respondeo, negando sequelam: ad cuius probationem, concesso antecedenti, & prima consequentia, nego secundam, quæ subinfertur; quia vt illa beneuolentiæ amore diligeret, oportebat vt vellet illis bonum, quia bonum illorum sine ordine ad alium particularem finem, cuius oppositum contingit de facto, vt iam concedimus.

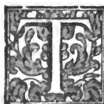
56 *Datur inter diuinas personas amicitia perfectissima.* Colligo secundo, inter diuinas personas esse amorem amicitię. Cuius contrarium docuit Herice *disp.* 14. *cap.* 3. Probatur, est namque inter illas perfectissimus amor, quo mutuo vna persona alteri vult perfectissimum bonum, & è contra: ergo est inter illas perfectissimus amor amicitiæ. Dices, amicitiam debere esse ad alterum redamantem, redamatio autem dicit distinctionem amoris; & consequenter petit amorem mutuum cum distinctione, nedum personali, verum etiam amori. Sed contra, amor amicitiæ dicit vnionem inter distincta extrema: ergo quo vnio perfectior fuerit seruata distinctione extremorum, eo perfectius ratio amoris amicitiæ saluatur, at cum in distinctione amoris, & distinctione personarum, saluatur perfectissima vnio, & aliàs seruatur distinctio: ergo subsistit perfectissimus conceptus amoris amicitiæ.

57 *In nullo vero sensu Deus se diligit propter creaturas.* Colligo tertio, in nullo vero sensu subsistere posse, quod Deus se ipsum propter creaturas diligat. Cuius contrarium tenet Herice *disp.* 15. *cap.* 3. Probatur, solum verificari potest Deum vnum propter aliud diligere ex parte obiecti, quatenus obiectum vnum ordinat ad aliud, ex parte namque actus voluntatis diuinæ, nequit verificari esse propter aliquod obiectum creatum, vt ex dictis habetur: at ex parte obiecti Deus nequit se ipsum, ad creaturas, vt finem ordinare: ergo in nullo vero sensu dicta propositio subsistere potest. Argumenta, quæ in sui fauorem adducit Herice leuia sunt, & ideò non oportet in illorum solutione immorari.

Dubitari poterat quarto, an possit de potentia absoluta esse amor amicitiæ in Deo, absque intrinseca mutatione in creatura? de quo latè agitur 1. 2. *quæst.* 113. *art.* 2. Quinto etiam dubitari poterat, an Deus semper de necessitate ex duobus optimum eligere debeat? de quo agitur 3. *p. q.* 1 *art.* 2. Cætera, quæ Angelicus Doctor docet in hac quæst. perspicua sunt. Et hæc de isto tractatu dicta sufficiant.

TRACTATVS OCTAVVS.

DE PRÆDESTINATIONE.

TRIPLICEM, omissis alijs, prædestinationis acceptionem assignant communiter Theologi: Primò vsurpari solet pro ordinatione æterna cuiuscumque rei à Deo in tempore efficiendæ. Sic prædestinationem accipere Dionysius de diuinis nominibus, cap. 5. Damascenus oratione 4. de Imaginibus pag. 3 Auctor Hipognosticon lib. 6. non longè à principio. Isidorus lib. 1. sentent. cap. 18. quam prædestinationis acceptionem non strictam, sed amplam, & generalem esse docuere Hugo Victorianus lib. 1. de Sacramentis pag. 1. cap. 21. & D Thomas in præsenti art. 1.

Secundo vsurpari solet pro destinatione peccatorum ad pœnam, seu æternum supplicium. Sic Augustinus lib. 15. de Ciuitate Dei cap. 1. & lib. 21. cap. 24. Fulgentius lib. 1. ad Monimum cap. 7. 13. 28. & 29. Prosper ad 10. & 11. obiectionem Vincentij, & alij quam plures. Cæterum acceptionem istam à proprietate significationis deficere, ex eo manifestè conuincitur: nam punitio, seu æterna damnatio, non est finis rationalis creaturæ, quem prædestinatio presè accepta respicere debet.

Tertio igitur cum omni proprietate vsurpatur pro transmissione creaturæ intellectualis ad æternam beatitudinem per certa, & determinata media, qualiter prædestinationis nomen esse accipiendum, quandocumque absolutè profertur, docent Theologi communiter. De qua sic accepta disputarunt ex Ecclesiæ PP. Augustinus libris de prædestinatione Sanctorum, de bono perseuerantiæ, & de natura, & gratia. Prosper libris de vocatione gentium, & contra Collatorem, & ad obiectiones Gallorum. Fulgentius lib. 1. ad Monimum., Anselmus lib. de Concordia prædestinationis, & gratiæ. Scholastici cum

cum Magistro in 1. dist. 40. & 41. D. Thomas ibidem, & ad Anibaldum in 1. dist. 40. & 41. de verit. quæst. 6. in hac 1. p. quæst. 23. quam diuidit in octo articulos. *Docens inprimo, esse in Deo prædestinationem, consistereque in ratione transmissionis creaturæ rationalis in finem vitæ æternæ, & esse partem diuinæ prouidentiæ quoad obiecta. In secundo docet, prædestinationem nihil ponere in prædestinato, sed tantum in Deo prædestinante; executionem autem prædestinationis, quæ gubernatio dicitur, passiuè esse in prædestinatis, actiuè autem in Deo prædestinante. Ex qua doctrina constat, executionem prædestinationis esse actionem formaliter immanentem in Deo, & virtualiter transeuntem, quæ talis dicitur, quia causat in prædestinatis effectus prædestinationis.*

In tertio docet, Deum aliquos homines reprobasse, quos nempe non ordinauit efficaciter ad gloriam. In quarto docet, prædestinationem supponere electionem, & hanc supponere dilectionem. In quinto articulo docet, non dari ex parte nostra causam prædestinationis, nec prout includit actum voluntatis, nec quoad totum prædestinationis effectum, quod idem est ac non dari ex parte nostra causam electionis, qua prædestinati discernuntur à reprobis, nec primi effectus prædestinationis. In sexto docet, prædestinationem esse certam, & omnino infallibilem, & necessitatem non imponere. In septimo, esse omnino certum numerum prædestinatorum, non solum formaliter, sed etiam materialiter. Ac tandem in octauo articulo docet, prædestinationem non iuuari precibus Sanctorum quantum ad praordinationem diuinam, bene tamen quoad eius effectus. Hæc D. Thom. quibus breuitate, & profunditate solita, essentiam, effectus, causas, & conditiones omnes diuinæ prædestinationis mirificè explicat, & pro illorum defensione sequentes Disputationes subijcimus.

DISPVTATIO LIX.

Quos actus intellectus, & voluntatis requirat prædestinatio vsque ad sui executionem.

§. I.

Quibusdam præsuppositis, referuntur sententiæ.

1 *Prædestinationis existētia suadetur*

EXistentiam prædestinationis vt indubitata fide tenendum supponimus. Quam probant Sacræ Paginæ testimonia quam plura ad Ephesios 1. illis verbis, *Qui prædestinauit nos*. Romanorum 8. cap. *Quos prædestinauit hos, & vocauit*; & alibi passim sub electionis nomine hæc veritas traditur. Illamque ratio D. Thom. suadet ad hanc formam redacta: ratio transmissionis creaturæ rationalis in finem vitæ æternæ, iure optimo prædestinatio appellatur; at hæc ratio existit in Deo ab æterno; cum quidquid in tempore exequitur, ab æterno in sua mente dispositum habeat: ergo datur prædestinatio in Deo.

2 Vel aliter, vt à sententiam varietate circa prædestinationis essentiam abstrahamus, potest ratio Diui Thomæ proponi: quidquid Deus in tempore exequitur, ab æterno in sua mente disponit, & æterna voluntate decernit, cum nec voluntas eius aliquid de nouo in tempore velle, nec eius intellectus aliquid de nouo intelligere, seu disponere possit, ratione immutabilitatis physicæ, vel moralis, de quo *supra quæst.* 19. at Deus in tempore plures homines, & Angelos transmittit ad gloriam: ergo hanc transmissionem disposuit suo intellectu ab æterno, & sua voluntate decreuit; at vel in actu intellectus disponente, vel in actu voluntatis decernente, vel in vtroque simul, sita est prædestinatio: ergo datur prædestinatio in Deo.

3 *Includit intentionem finis & electionem mediorū.* Primo, vt omnibus exploratum supponimus, electionem prædestinatorum ad gloriam, quam Philosophi vocant intentionem finis, & electionem eorundem ad gratiam, & merita, ad prædestinationem requiri. Quod patet primo: nam id circò in sacra Pagina prædestinati appellantur electi: ad Ephes. 1. *Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem*. Et statim: *In quo etiam nos forte vocati sumus, prædestinati secundum propositum eius, qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ*.

4 *Secundo prob.* Secundo: nam modus agendi liberè est, ex intentione finis, & mediorum electione ad executionem procedere; at Deus liberè homines ad gloriam transmittit, cuius transmissionis finis est gloria; media autem sunt gratia, & merita: ergo istam transmissionem præcedere debent electio ad gloriam, quæ appellatur intentio, & voluntas dandi gratiam, & merita, quæ electio appellatur. An autem electio ad gloriam efficax præsupponi debeat electioni ad gratiam, & meritorum præuisioni? *inferius* constabit.

5 *Aliquos actus intellectus, necessario requiri, prob.* Ex quo tertio vt omnino certum colligitur, necessario ad prædestinationem requiri ex parte diuini intellectus scientiam simplicis intelligentiæ circa gloriam, regulantem electionem ad illam, & consilium, seu iudicium regulans electionem ad gratiam. Quod apertè constat primo ex illo communi axiomate: *Nihil volitum, quin præcognitum*; quod etiam verum tenere respectu voluntatis diuinæ, nullus est, qui ambigere possit: cum ergo voluntas circa gloriam, & gratiam, ad prædestinationem sit necessaria, prædicti actus diuini intellectus necessarij debent censeri. Constat secundo ex illis verbis ad Ephesios 1. *Qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ*: vbi cum *omnia* dixerit, prædestinationis opera sub Dei consilio Paulus comprehendit, non prout consilium dubietatem importat, sed prout dicit certum diuini intellectus iudicium regulans electionem, de quo Diuus Thomas 1. 2. *quæst.* 14. *artic.* 1. *ad* 2.

An autem præter huiusce modi actus intellectus diuini necessaria sit ad prædestinationem scientia, quam vocant mediam, sub lite est inter Theologos, quia tamen hęc concertatio totaliter pendet ex alia, an nimirum efficacia intrinseca auxilijs gratiæ competat, & à scientia media sit independens, quin ex hoc libertas arbitrij lædatur, de quo satis egimus *supra tract. de scientia conditionatorum*, & iterum *inferius* tractabimus: ideò abstinendum est modò ab hac controuersia, breuiter supponendo, scientiam istam ad negotium prædestinationis minime necessariam, & oppositum omnipotentissimę Dei voluntatis congruum non esse. 6 *Scientia media nō requiritur.*

Primum patet: eius namque necessitas non aliunde probatur, nisi quià aliàs Deus in prępārandis auxilijs gratię, quibus prędestinatus ad gloriam perducitur, cęco modo procederet, non cognoscendo certo, & infallibiliter euentum ex ipsis futurum; at ad istum finem necessaria non est; eum concessa auxilijs diuinę gratiæ efficacia ab intrinseco, vt debere concedi fusè ostendunt nostri Thomistę *in tractat. de auxilijs*, certissimè cognoscat Deus per scientiam necessariam effectum, quem sunt habitura: ergo superfluit scientia media ad prędestinationis negotium.

Secundum probatur: si namque scientia media necessaria est ad negotium prędestinationis, vt Deus humanum, siue Angelicum extorqueat consensum expectare debet quid humana voluntas in statu conditionato sit factura, ita quod nisi illam in illo statu consentientem cognoscat, non possit pium ab illa consensum extrahere: ergo si illam in statu conditionato omnibus Dei vocationibus disentientem cognoscat negatio consensus in statu absoluto Deo libera non est. Patet hæc consequentia: non enim potest negatio esse libera nisi extremum positiuum sit agenti possibile; at tum easus, positiuus consensus voluntatis creatę, Deo non est possibilis: ergo negatio consensus in statu absoluto, Deo libera non est, & absque illius permissione ponitur, quod Dei libertati, & Omnipotentissimę illius voluntati non congruit. Sed de his fusius *infrà*. 7 *Necessitas sciētię medię Dei omnipot.*

His igitur breuiter prelibatis, ad duos actus, alterum voluntatis, & alterum intellectus, præsens difficultas deuoluitur, primus est actus voluntatis, qui exequutionem immediatè pręcedit, & appellatur vsus, secundus est actus intellectus, qui vocatur imperium, an nimirum pręter electionem, seu decretum intentiuum, sit in Dei voluntate decretum executiuum, & præter iudicium regulans electionem, necessarium sit imperium in intellectu diuino regulans vsum, & executionem. 8 *Difficultas explicatur.*

In qua difficultate tres reperio Theologorum sententias. Primam vtrumque actum negantem tuetur Vazquez *in præsent. disp.* 87. *cap.* 3 & 1. 2. *disp.* 47. *cap.* 2. & *disp* 49. *cap.* 4. Secunda primum concedit, & negat secundum. Hanc tenet Suarez *lib.* 1. *de essentia prædestinationis cap.* 14. & 16. Tertia, & verior sententia, vtrumque istum actum ad negotium prædestinationis necessarium existimat. Ita omnes Thomistæ locis vbi *disp. sequenti*, & 1. 2. *ad quæst.* 16. & 17 Vbi in voluntate creata, & creato intellectu istos duos actus constituunt, & ex consequenti in intellectu, & voluntate Dei. 9 *Tres sententiæ referuntur Vazq. Suarez.*

§. II.

§. II.

Necessitas decreti executiui defenditur.

10 *Decretū executiuum in Dei voluntate, probatur.* PRima conclusio: *Præter electionem mediorum ad ordinem intentionis spectantem, necessario requiritur in voluntate Dei decretum executiuum de eisdem medijs ab electione al qua ratione distinctum.* Hanc prius statuo, quia ex istius actus necessitate pendet, meo iudicio, necessitas imperij distincti à iudicio electionem regulante. Illamque probo primo: nam, vt constabit *infra*, iuxta Augustinum datur electio ad gloriam omnino liberalis; & gratuita, præuisionem nostrorum meritorum præueniens, & voluntas merita præuisa supponens; & consequenter non liberalis, sed ex iustitia, qualiter in tempore datur adultis; at nisi ille duplex actus voluntatis diuinæ circa gloriam distinguatur in Deo, quorum alter spectet ad ordinem intentionis, & alter ad ordinem executionis, hoc non potest subsistere, vt est dicendis *ibi* constabit: ergo hoc duplex decretum, intentiuum scilicet, & executiuum ab æterno debet in diuina voluntate constitui, quo admisso, etiam circa gratiam, & merita esse admittendum, paritas rationis conuincit.

11 *Secundo prob.* Secundo: nam iuxta D. Thomam 1. 2. *quæst.* 16. *art.* 1. & 4. datur in voluntate nostra actus voluntatis, qui dicitur vsus ab electione distinctus; at vt statim constabit, actus omnis in nostra voluntate repertus concedi debet voluntati diuinæ, si in suo formali conceptu imperfectionem aliquam non inuoluat, sicut & omnes alias perfectiones creatas Deo esse concedendas formaliter, si ab omni imperfectione sint denudabiles, docent communiter Theologi *supra quæst.* 4. *art.* 2. ergo ille actus debet diuinæ voluntati concedi.

12 *Respondet Vazq.* Respondet Vazquez *in dubitatione circa art.* 4. relatum, D. Thom. non constituisse in voluntate creata vsum, qui sit actus à voluntate elicitus ab electione distinctus, sed solum actus à voluntate imperatus, actus scilicet potentiarum exequutiuarum, qui ex motione voluntatis fiunt, & id circo isti actus appellantur vsus voluntatis, non *elicitiuè*, sed *imperatiuè*.

13 *Reijcitur 1.* Cæterum hæc solutio menti D. Thom. non potest congruere, tum: quia *in primo artic.* relato ad finem corporis, ita concludit: *Vnde manifestum est, quod vti propriè est actus voluntatis*; at actus, qui ad voluntatem solum pertinent motiuè, seu imperatiuè, non dicuntur propriè esse voluntatis, sed aliarum potentiarum ex voluntatis motione, vt aperte docet D. Thom. *de imperio quæst.* 17. *art.* 1. ergo iste actus vsus voluntatis est elicitiuè. *Secundo.* Secundo: nam *in corpore illius* 4. *art.* probat vsum voluntati competere post electionem, quia voluntas duplicem habitudinem habet ad volitum, vnam ad illud prout est in voluntate per proportionem alteram ad ipsum habendum in re; at ista duplex habitudo intrinseca est voluntati: & consequenter actus competentes ei ratione harum habitudinum intrinseci esse debent: ergo non tantum imperati, sed etiam eliciti.

14 *Tertio.* Tertio: nam solutio *ad* 4. *eiusdem art.* hæc continet verba: *Dicendum, quod ipsam exequutionem operis præcedit motio, qua voluntas mouet ad exequendum, sequitur autem electionem, & sic cum vsus pertineat ad prædictam motionem voluntatis, medium est inter electionem, & exequutionem*: atqui ad exequutionem pertinent actus aliarum potentiarum: ergo cum vsus iuxta D. Thomam ad motionem voluntatis pertineat, & mediet inter electionem, & exequutionem, non consistit in actibus aliarum potentiarum, nec in electione, sed in aliquo ab illis distincto; & consequenter est actus voluntatis elicitus distinctus ab electione. *Denique.* Denique: nam postquam D. Thomas vsque *ad quæst.* 16 inclusiuè egit de actibus voluntatis: erga finem, & media, ait in titulo quæst. 17. *Deinde considerandum est de actibus imperatis à voluntate*: ergo sensit cæteros, de quibus antea tractauerat, inter quos est vsus, esse actus à voluntate elicitos.

15 *Tandem suadetur conclusio.* Denique suadetur conclusio: omnis actus in nostra voluntate repertus, diuinæ etiam competere debet seclusis imperfectionibus, nisi de suo formali conceptu aliqua imperfectio sit, vt contingit in actibus fidei, spei, ratiocinandi, & alijs, de quorum conceptu essentiali aliqua imperfectio est, & ideò formaliter non inueniuntur in Deo; at in nostra voluntate reperitur vsus post electionem, qui est actus ab illa distinctus, & de illius formali conceptu nulla est imperfectio: ergo talis actus ab electione aliqua ratione distinctus debet diuinæ voluntati concedi. Consequutio est legitima, in maiori nulla est difficultas. Minorem au- *Probat Lorca.* tem probat Lorca 1. 2. *dis* 22. eo quod obiectum electionis est medium, obiectum autem vsus est nostra operatio; at ex obiectorum diuersitate oritur actuum diuersitas: ergo vsus actus est ab electione distinctus.

16 *Illius probatio reijcitur.* Cæterum hæc probatio, nisi alium deiuuetur, non conuincit intentum: potest enim contingere vt operationes aliarum potentiarum media sint ad finis consequutionem: ergo tunc saltim electionem terminabunt, & non vsum ab illa distinctum; & consequenter distinctio vsus ab electione vniuersalis non erit, contrà communem interpretationem, & intelligentiam mentis D. Thomæ.

17 *Respondet Lorca.* Vidit Lorca hanc obiectionem, & ad illam respondet, non semper vsum ab electione realiter distingui, sed quandoque realiter, quando scilicet, media ab operatione nostra distincta sunt, & quandoque formaliter, tunc scilicet, quando operationes nostræ media sunt ordinata ad finis consequutionem, tunc autem formalem distinctionem ex obiectis desumit consistentem in eo quod operatio ab electione inspicitur prout est medium ad finem, & ab vsu secundum quod subest actuali exercitio.

18 *Sed contra primo.* Sed contra primo: nam hæc distinctio penes exercitium, & ordinem ad finem in medijs etiam ab operatione nostra distinctis inuenitur; cum ad ordinem intentionis, & exequutionis pertineant: ergo frustra recurritur ad nostras operationes, vt assignetur vsui obiectum ab electionis obiecto distinctum.

Secundo. Secundo: nam vel in operatione sunt formalitates distinctæ obiectiuè, quæ assignantur à Lorca, vel non? si secundum dicatur, nec formaliter adhuc vsus ab electione distinguetur; cum formalis actuum distinctio ex formali distinctione obiectiua debeat desumi. Si primum, non solum formaliter, sed etiam realiter distinguentur ab illa; cum ad realem actuum distinctionem sufficiat in obiectis formalis distinctio: verum namque, & bonum specificant actus, & potentias realiter distinctas, cum tamen inter se sola gaudeant distinctione rationis.

19 *Aliter prob. minor.* Qualis minor principalis aliter est suadenda primo, notando media in ordine ad finem comparari dupliciter: primo vt effectus illius in genere causæ finalis in ordine intentionis: secundo vt causæ illius in ordine exequutionis; cum autem electio ad ordinem intentionis pertineat, vsus vero ad ordinem exequutionis: hinc fit, quod electio terminatur ad media prout sunt effectus finis, quo circa ad finem non terminatur nisi tantum vt *quo*, prout est ratio appetibilitatis mediorum, vsus autem terminatur ad media prout sunt causæ finis in ordine exequutionis, quo circa secundario terminatur ad finem, non vt finem, sed potius vt effectum mediorum. Quo supposito, probatur minor argumenti in hunc modum: etsi electio, & vsus terminentur ad media, tendunt tamen in illa sub diuersis rationibus iam explicatis; sed actus habentes idem materiale obiectum inspectum sub diuersis rationibus, essentialiter distinguuntur, vt constat tum in actu intellectus, & in actu voluntatis idem materiale obiectum habentibus, tum in intentione, fruitione, & simplici complacentia finem attingentibus, qui essentialiter distinguuntur, quia idem materiale obiectum sub diuersis inspiciunt rationibus: ergo electio, & vsus, etiam si circa media versentur, essentialiter distinguuntur.

20 *Confirm. primo.* Confirmatur, & explicatur primo: electio, etsi versetur circa media, specificatur à fine, qui est ratio formalis appetibilitatis mediorum in ordine intentionis, vsus autem non à fine, sed à medijs vt sunt causæ finis specificationem desumit: ergo gaudent specificatiuis essentialiter distinctis; & consequenter essentialiter distinguuntur.

Secundo. Explicatur, & vrgetur secundo: etsi electio hominum ad gloriam spectans ad ordinem intentionis non specificetur a meritis, sed illa vt effectus respiciat, quo circa liberalis est, decretum tamen exequutium gloriæ à meritis specificationem suo modo desumit, quia pertinet ad ordinem exequutionis, in quo gloria non causat, sed causatur à meritis: ergo pariter, etsi electio hominum ad gratiam, & merita, quia existit in ordine intentionis, specificetur à gloria, quæ in illo ordine causat finaliter, decretum tamen exequutiuum meritorum, & gratiæ non à gloria, quæ in ordine exequutionis causatur à meritis, sed à meritis, & gratia in prædicto ordine causantibus gloriam specificationem accipiet; & consequenter stabit inter has voluntates rationis distinctio. Et ratio omnium est: nam cum media in ordine intentionis causentur ad fine, & in ordine exequutionis non causentur, sed causent: hinc fit, quod actus voluntatis ad ordinem intentionis spectantes, circa media versentur vt sunt effectus finis, & ratione illius; actus autem ad ordinem exequutionis attinentes e contra, media ratione sui, finem autem vt mediorum effectum attingant.

21 *Qualiter accipiendum sit, media appetii in ordine ad finem.* Ex quibus obiter colligo, quod quando asseritur media non esse appetibilia nisi in ordine ad finem, intelligendum sit in ordine ad finem vt causam in ordine intentionis, & in ordine ad finem vt effectum in ordine exequutionis. Nec licet ex hac doctrina inferre, vsum, & electionem non spectare ad eandem virtutem, eo quod illa specificatur à fine, hic autem à medijs: nam tota hæc diuersitas materialis est in genere moris, sicut electio purè, & intentio essentialiter physicè distinguuntur, & tamen illorum diuersitas materialis est in genere moris, & ideò non sufficiens ad specificandas diuersas virtutes.

22 *Cōtra 1. Resp.* Contra istam probationem obstat primo, vsum non sistere in medijs, sed ad finem transire: ergo non à medijs, sed à fine specificatur. Respondeo, transire vt ad effectum, non vt ad causam. Vel secundo, transire imperatiuè, & ex parte operantis, & intendentis, non ex parte operis, nec elicitiuè.

Secundo

23 *Secundo.* Secundo obstat D. Thom. auctoritas *supra quæst. 19. art. 2.* vbi cum obiecisset, volitum mouet voluntatem; sed creaturæ non possunt mouere voluntatem diuinam: ergo Deus non vult alia à se. Respondet: *creaturas se habere vt media respectu voluntatis diuinæ; voluntas autem non mouetur à medijs, sed à fine*; at si ratio volendi media, etiam vt in exequutione, non esset finis; argumentum non solueret: ergo vsus in nostra voluntate non est actus ab electione essentialiter distinctus. Probatur minor: etiam si se haberent vt media, specificarent vsum actiuum: ergo etiam si se haberent vt media, mouerent ad illum. *Resp.* Respondeo, mouere ad vsum media non in se, sed vt contenta eminentialiter in bonitate diuina, ad modum quo id asseritur de specificatiuo virtutum moralium, quæ formaliter reperiuntur in Deo, vt virtualiter à charitate distinctæ, & ad modum, quo electio, quatenus ab intentione distincta, reperta in Deo specificatur à bonitate Dei prout continente bonitatem creatam, quæ ordinatur ad finem.

24 *Minor principalis suadetur secundo.* Secundo minor principalis suadetur, aliter inducendo doctrinam D. Thomæ 1. 2. *q.* 16 *art. 4. in corpor.* vbi docet, voluntatem duplicem habitudinem ad volitum dicere, vnam quidem secundum quod est in voluntate per quandam proportionem, alteram ad volitum habendum realiter, & quia ad primam spectat electio, & ad secundam vsus, infert D. Thomas vsum esse post electionem. Quæ doctrina sic ad nostrum intentum formatur: actus coniungens voluntatem cum volito solum affectiuè, distinctus est essentialiter ab actu coniungente cum volito vt realiter habito; at electio solum primo modo coniungit voluntatem cum volito: nam ex vi illius volitum non habetur in se; vsus autem realiter illam coniungit cum volito; cum ex vi illius exequutiuæ potentiæ applicentur, & effectus statim sequatur: ergo electio, & vsus essentialiter distinguuntur.

25 *Respõdet Vazquez.* Respondet Vazquez, negando minorem: cum enim electio actus efficax sit, quo circa vt docet D. Thom. 1. 2 *quæst.* 13. *articul.* 5. impossibilium esse non potest, non vnit solum cum volito affectiuè, sed tendit ad illud realiter habendum, ad differentiam simplicis complacentiæ, quæ solum affectiuè vnit voluntatem cum volito, quo circa potest circa impossibilia versari, ex quo infert Caietanum, & Conradum, mentem D. Thomæ non attigisse constituentes electionem in ordine respiciente volitum per simplicem complacentiam.

26 *Reijcitur eius solutio.* Sed certè Vazquez, quasi ad alia distractus, parum attentè Caietanum legit, & ideò illius mentem non penetrauit, nec argumentum soluit. Primum patet: Caietanus namque expressè fatetur, electionem ordinari ad vsum, & exequutionem; at simplex complacentia ordinem ad exequutionem non dicit, nec remotum, nec proximum, saltim efficaciter: Caietanus electionem cum simplici complacentia non confundit. Secundum sic probo: ex hoc quod electio, actus distinctus sit à simplici complacentia non licet colligere, quod effectiuè coniungat cum volito vt realiter habito, sed solum, quod ad ipsum realiter habendum remotè ordinetur; at vsus non remotè ordinatur ad volitum habendum, sed actu realiter cum illo coniungit: ergo stat optimè vsum ab electione distingui, etiam si electio simplex complacentia non sit. Probo maiorem: simplex complacentia nec remotè efficaciter ad volitum realiter habendum ordinatur: ergo per hanc ordinationem sufficienter electio efficax ab illa distinguitur, estò cum volito vt realiter habito non coniungat actu.

27 *Responsio prædicti Authoris excluditur.* Respondebis ex prædicto Auctore, eo ipso quod vsus esset actus voluntatis elicitus, non posse aliter cum volito voluntatem coniungere, quam affectu efficaci, hoc autem modo etiam electio voluntatem coniungit, & consequenter non posse esse actum à voluntate elicitum, & ab electione distingui. Sed contra: nam efficacia affectus electionis solum est sufficientiæ per modum actus primi, & conditionata sub conditione quod perseueret, efficacia autem, qua vsus cum volito coniungitur, est efficacia absoluta, & in actu secundo coniungens cum volito vt realiter habito: ergo esto sit, vt est, actus voluntatis elicitus, differt ab electione in coniungendo voluntatem cum volito. Quod autem non repugnet actui voluntaris esse efficax absoluta actualis coniunctio cum volito, patet: datur enim de facto circa finem fruitio, quæ est essentialis coniunctio actualis cum illo vt præsente: ergo dabilis est actus aliquis circa media, cui essentialis sit actualis efficax absoluta coniunctio cum illis; cumque alius non sit præter vsum, concedenda est illi prædicta efficacia.

§. III.

Quatuor argumentis in contrarium occurritur.

28 *Arg. 1. ex D. Tho.* Contra istam conclusionem opponit Vazquez primo Diuum Thomam 1. 2. *quæst.* 16 *articul.* 1. *prope finem corp.* illis verbis: *Vnde manifestum est, quod vti primo, & principaliter est voluntatis tanquam primi mouentis, rationis autem tanquam dirigentis, sed aliarum potentiarum tanquam exequentium*; at actus ab illa potentia dicitur quæ executiuè comparatur ad illum: ergo vti non est actus a voluntate elicitus. Quod amplius confirmat: nam ex eo quod D. Thomas doceat, vt esse actum rationis tanquam dirigentis, non sequitur esse actum ab intellectu elicitum: ergo pariter, ex eo quod asserat esse actum voluntatis vt primi mouentis, non sequitur esse actum voluntatis elicitum. Confirmatur secundo: imperium est actus voluntatis vt mouentis, siquidem est actus intellectus vt moti à voluntate, vt docet D. Thomas 1. 2. *quæst.* 17 *articul.* 1. & tamen non est actus à voluntate elicitus, sed ab intellectu: ergo ex eo quod vti sit actus voluntatis vt primi mouentis, non licet colligere esse actum à voluntate elicitum, sed potius oppositum.

Ad hoc argumentum respondeo, distinguendo minorem: si executiuè actiuè comparetur ad illum, concedo minorem: si passiuè solum, nego minorem, & consequentiam: quia potentiæ motæ à voluntate non actiuè, sed passiuè comparantur ad vti, quatenus medio illo à voluntate applicantur ad opus: vnde sicut subditi exequentes mandatum Principis non comparantur eliciriuè ad illud, quia solum passiuè exequuntur, quatenus ab illo mouentur, ita in præsenti. Vel aliter distinguo minorem: quando actus executio est, concedo minorem: quando est applicatio, & motio ad executionem, nego minorem, & consequentiam: quia vti actiuè non est executio potentiarum, sed applicatio, & motio illarum ad executionem, & ideò non elicitur à potentia exequente, sed à mouente, quæ voluntas est. 29 *Resp. arg.*

Ad primam confirmationem, nego consequentiam: quia cum vti non sit dirigere, sed mouere, illius est vt elicientis, cuius est vt primi mouentis, non vero illius cuius est vt dirigentis. Ad secundam, nego consequentiam ex eadem ratione: imperium namque non est substantialiter motio, sed directio ex proprijs, motio autem ex emendicatis à voluntate: vnde non debet à voluntate elici, sed ab intellectu dirigente vt voluntati subordinato: vsus autem motio est, vt iam dixi, & ideò illius est vt elicientis cuius est vt primi mouentis. 30 *Prima cõfirmatio diluitur. Ad 2. respondetur.*

Secundo sic arguit: vt potentia exequens bruti operetur non indiget nouo actu appetitus, præter affectum, quo fertur in obiectum per modum naturæ: ergo vt potentiæ executiuæ nostræ operentur necessarius non est alius actus præter liberam electionem, qua voluntas determinata manet ad applicandum cæteras potentias ad opus. Patet consequentia: nam licet voluntas ante electionem indifferens sit vt applicet, vel non applicet potentias executiuas, electione tamen supposita, determinata manet: ergo si brutum, quia ex se absque indifferentia operatur, non indiget alio actu præter affectum, quo in obiectum inclinat, pariter vt potentiæ nostræ applicentur, actu ab electione distincto non indigebunt. 31 *Secundo arguit Vazq.*

Respondeo, negando consequentiam. Ad probationem distinguo antecedens: determinata manet vt applicet per actum distinctum, concedo antecedens: ex vi electionis immediatè, & formaliter, nego antecedens, & consequentiam: ratio autem ob quam iste duplex actus requiritur est diuersitas obiectiua explicata, quæ quia ab appetitu bruti non tangitur, ideò distincto actu ad potentiæ applicationem non indiget. 32 *Resp.*

Tertio arguitur: vsus est electio essentialiter: ergo non distinguitur ab electione. Consequentia tenet. Antecedens autem probatur primo: nam omnis actus efficax, qui versatur erga vtile, vt tale, est electio, sicut omnis actus efficax, qui circa finem vt per media consequendum versatur, est intentio; at vsus versatur efficaciter circa vtile: ergo essentialiter est electio. Secundo: desiderium efficax vnius medij, alio relicto, est electio; sed vsus, prout est actus voluntatis elicitus, est desiderium efficax vnius medij præ alio; cum non sit amor specialiter dictus, qui abstrahit à præsentia, & absentia, nec delectatio, quæ supponit bonum iam habitum: ergo essentialiter est electio. 33 *Tertio arguitur.*

Respondeo, negando antecedens. Ad primam probationem iuxta primum modum, quo probaui distinctionem vsus ab electione, distinguo maiorem: illamque concedo de actu circa vtile, vt est effectus finis, & in ordine intentionis, nego autem de illo, qui attingit vtile in ordine executionis prout causa finis: & sub eadem distinctionem minoris: nego consequentiam: quia vsus non attingit vtile prout effectus finis in ordine intentionis, sed prout illum causat in ordine exequutionis. 34 *Ad 1. probationem resp.*

Ad secundam, distinguo maiorem: medij vt est effectus finis in ordine intentionis, concedo maiorem: vt causat finem in ordine executionis, nego maiorem: & sub eadem distinctione, negata, & omissa minori, nego consequentiam: quia dato quod vsus sit desiderium efficax vnius medij præ alio, quod falsum est, cum namque vsus electionem efficacem iam determinatam supponat, non acceptat vnum præ alio, sed determinatè medium iam electum; dato tamen, quod vnius præ alio sit, non est electio, sed actus ab illa distinctus, rationem iam dicta: quia scilicet, non erga medium vt est effectus finis, sed vt fiem in ordine executionis causat, versatur. 35 *Ad 2.*

Iuxta secundum modum, quo dictam distinctionem ostendi, distinguo maiorem: qui versatur circa vtile coniunctione affectiua, & prout est intra voluntatem per proportionem, concedo maiorem: coniunctione reali cum illo, prout in re, nego maiorem: 36 *Aliter iuxta 2. modum*

resp. ad 1 probationem. rem: & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam: quia vſus verſatur circa vtile coniunctione reali, ſeu affectiua efficacia, efficacia abſoluta actuali, vt conſtat ex dictis inter probandam noſtram concluſionem.

37 *Ad 2. probationē.* Ad ſecundam, omiſſa maiori, nego minorem: non enim eſt deſiderium de bono futuro, ſed quaſi delectatio de bono vtili præſenti, non quaſi ſpeculatiua, ſed practica, quæ boni præſentiam non ſupponit, ſed cauſat: ſicut enim intuitio purè ſpeculatiua obiectum præſens non cauſat, ſed cauſatum ſupponit, quæ vero practica eſt cauſat præſentiam obiecti; ita de delectatione eſt dicendum, non tamen eſt delectatio in rigore, quia hæc eſt in qua appetitus quieſcit, in vſu autem non quieſcit voluntas, ſed ad finem tendit.

38 *Si opponas.* Si dicas, nullus eſt actus in voluntate præcedens boni exiſtentiam, qui non poſſit ab executione impediri, vel Deo ſuſpendente concurſum, vel impeditis potentijs executiuis: ergo vſus, ſi eſt actus voluntatis elicitus, non eſt eſſentialiter cum executione connexus, & conſequenter non habet pro obiecto eſſentialiter volitum vt realiter habitum. *Reſp.* Reſpondeo, negando antecedens: nam cum ille actus, de quo in præſenti loquimur, eſſentialiter ſit motio actiua, cui neceſſario, & indiſpenſabiliter eſt connexa motio paſſiua potentiarum, & & huic exiſtentia obiecti: conſequens fit, quod ex ſuppoſitione, quod Deus det concurſum ad illum actum, negare illum non poſſit ad executionem.

39 *Quarto arguitur.* Quarto arguitur: voluntas ſuppoſita intentione finis applicat intellectum, ad conſultandum, & ſuppoſita electione mediorum vtitur intellectu ad imperandum, vt expreſsè docet D. Thomas 1. 2. *quæſt.* 16. *artic.* 4 *ad finem corp.* illis verbis: *Sed quia voluntas etiam quodammodo rationem mouet, & vtitur ea, poteſt intelligi vſus eius, quod eſt ad finem ſecundum quod eſt in conſideratione rationis, intelligi in conſilio, & imperio referentis ipſum in finem, & hoc modo vſus præcedit electionem:* Et tamen hic vſus non eſt actus ab intentione, & electione diſtinctus, aliàs ad illum deberet imperium ſupponi, & ad hoc imperium vſus, & ſic vſque in infinitum: ergo etiam electione ſuppoſita poteſt voluntas abſque actu diſtincto vti executiuis potentijs, & illas applicare ad operationem.

40 *Prima ſolutio.* Huic argumento duplici ſolutione occurritur à noſtris Thomiſtis, primo negando minorem: dicunt enim, quod vt voluntas vtatur intellectu ad imperium requiritur actus diſtinctus ab electione, non minus quam vt vtatur potentijs executiuis, ducti primo paritate rationis, ſecundo auctoritate D. Thomæ *vbi proximè*, inter quos circa neceſſitatem imperij regulantis huiuſcemodi actum diſſenſio eſt, quibuſdam illam concedentibus, alijs vero negantibus, eo quod vt talis actus reguletur ſufficit (inquiunt ipſi) iudicium regulans electionem, in quo imperium implicitè repræſentatur.

41 *Impugnatur 1.* Cæterum contra hanc ſolutionem obſtat in primis, circa idem electionem, & vſum verſari; at licet in ordine reflexo poſſit dari electio de imperio, ſi expreſsè à voluntate appetatur in ordine ad finem, in ordine tamen directo non datur electio de imperio, ſed ſolum de medijs: ergo licet in ordine reflexo poſſit dari vſus ab electione diſtinctus applicans intellectum vt imperet, in ordine tamen directo talis actus non exigitur.

42 *Secundo impugnatur.* Secundo contra prædictam ſolutionem obſtat: nam voluntas non ſolum vtitur intellectu ad imperandum, ſed etiam vtitur ſe ad eligendum: at vt voluntas in ordine directo ſe ad eligendum applicet, non eſt neceſſarius actus ab intentione diſtinctus: ergo vt applicet intellectum ad imperandum ſufficiens erit electio, nec requiritur actus ab illa diſtinctus.

43 *Tertio reijcitur.* Tertio: nam ſequitur, debere imperium præcedere regulans huiuſcemodi actum; conſequens eſt falſum: ergo & illud ex quo ſequitur. Falſitas conſequentis probatur: nam aliàs pro illo imperio eliciendo; cum liberum eſſet, deberet vſus ab electione diſtinctus præcedere; cum eadem ſit ratio de applicatione ad vnum, & aliud imperium, & pro regula vſus applicantis ad hoc imperium, aliud imperium deberet præcedere: cum par ſit ratio de illo, atque de alio; & conſequenter dabitur proceſſus in infinitum, quod licet in voluntarijs admitti ſine inconuenienti poſſit, in per ſe ſubordinatis non poteſt admitti.

44 *Sequela probatur.* Sequela autem ex eo manifeſtè probatur: non enim alia ratione probatur neceſſitas imperij diſtincti à iudicio regulante electionem ad applicandum potentias executiuas ad operationes, niſi quia præter electionem requiritur vſus ab illa diſtinctus: ergo ſi vt applicetur intellectus ad imperandum requiritur vſus ab electione diſtinctus, requiritur etiam imperium à iudicio electionem regulante diſtinctum: quod enim in iudicio regulante electionem imperium contineatur implicitè, non ſufficit vt vitetur imperij neceſſitas; alias eadem ratione imperium à iudicio diſtinctum neceſſarium non eſſet, vt regularet vſum applicatiuum potentiarum executiuarum: cum etiam illarum executio, & media executa implicitè contineantur in iudicio regulante electionem.

Nec reſpondere ſufficit, in applicatione potentiæ executiuæ eſſe maiorem difficultatem, quam in eligendo: quod patet: nam multi bene eligentes, viſa difficultate executionis, ab illa deſiſtunt, & ideò neceſſarium eſt imperium ad executionem impellens. Nam in contrarium obſtat primo, quod etiam electione ſuppoſita eſt noua difficultas in bene imperando: multi namque bene iudicantes, & eligentes, non bene imperant, quo circa præter virtutem regulantem iudicium, & electionem, datur prudentia pro bene imperando: ergo ratione maioris, & minoris difficultatis non ſtatuitur diſcrimen alicuius momenti. Secundo: nam ſi ex eo quod in exequendo maior quam in imperando difficultas innenitur, probatur debere imperium conſtitui pro regula executionis, & vſus applicantis ad illam, non autem pro regula vſus applicantis intellectum vt imperet: ergo ex eadem ratione diſcriminis poterit vſus ab electione diſtinctis requiri applicans executiuas potentias ad ſuas operationes, & non requiri vſus diſtinctus ab electione applicans intellectum ad imperandum. 45 *Effugium excluditur.*

Miſſa igitur hac ſolutione, & in ſua probabilitate relicta, ad argumentum factum cum alijs ex noſtris reſpondeo, conceſſa maiori, & minori, negando conſequentiam: ratio autem diſcriminis, cur ſcilicet, applicatio intellectu vt imperet, actum ab electione diſtinctum non petat, bene tamen applicatio potentiarum exequentium ad ſuas operationes, à quibuſdam non traditur, ab alijs ex maiori difficultate in exequendo, quam in imperando depromitur, ſed certe, eum in vtroque maior difficultas, quam in electione ſit, metire prædictum exceſſum executionis præ imperio vt ad vnum requiratur, & non ad aliud actus ab electione diſtinctus, difficile eſt. Vera igitur diſcriminis ratio ex dictis deſumitur: quod enim vſus ab electione diſtinguatur non prouenit ex eo quod applicatio ſit potentiæ ad operandum: ſi namque ex hoc proueniret, argumentum concluderet, ſed ex eo quod in medijs vt ad ordinem executionis ſpectantibus diuerſa eſt appetibilitatis ratio, quam iam explicuimus, quæ ratio cum de imperio non militet, non eſt cur actus ab electione diſtinctus neceſſarius ſit, vt voluntas applicet intellectum ad imperandum. 46 *Aliter occurritur argum.*

Si dicas, etiam imperium ad ordinem intentionis ſpectat, & ad ordinem executionis; cum amabilitatem, & exequibilitatem habeat; ergo eſt in illo duplex ratio obiectiua, quam in medijs conſtituimus ad diſtinguendum vſum ab electione. Reſpondeo, diſtinguendo conſequens: duplex ratio obiectiua attacta in ordine directo, nego conſequentiam in ordine reflexo, in quo voluntas ſupra ſuos actus, & actus intellectus reflectitur, concedo conſequentiam. Quod ſi rationem petas cur in ordine directo non attingatur imperium quatenus exequibile; & conſequenter non ſpecificet actum ab electione diſtinctum: inquiram, & ego, cur imperium, etſi amabilitatem habeat ad ordinem intentionis ſpectantem non terminet in ordine directo electionem, per quam expreſsè appetatur vt medium; ratio enim huius ſolutio eſt difficultatis poſitæ, & ratio omnium eſt: quia ad ordinem ſolum reflexum pertinet actus, qui expreſsè circa imperium vt ad ordinem executionis ſpectat, verſetur, ſicuti & electio terminata ad illud, vt ad ordinem intentionis attinens, intra ordinem reflexum eſt conſtituta vnde ſicut hac ratione in ordine directo, quo voluntas fertur ad res, non terminat imperium electionem expreſsè, prout ſpectat ad ordinem intentionis, ita nec vſum terminat, quatenus attinet ad ordinem executionis, qui ab illa diſtinctus ſit. 47 *Si opponas.* *Reſp.*

§. IV.

Cætera argumenta diluuntur.

QVinto arguitur: nam eſto in nobis detur vſus diſtinctus ab electione, in Deo tamen neceſſarius non eſt: ergo non eſt in Dei voluntate conſtituendus. Antecedens probatur primo. Si namque neceſſarius eſſet in Deo, deberet ab æterno exiſtere; cum nullus actus voluntatis diuinæ poſſit in tempore incipere; at vſus; cum applicatio ſit potentiæ ad executionem ab æterno in Deo non eſt, ſicut nec executio potentiæ productiuæ eſt æterna: ergo vſus ab electione diſtinctus in Deo neceſſarius non eſt. Secundo: ratio namque cur in nobis requiritur vſus, eſt diſtinctio potentiæ exequentis ab intellectu, & voluntate; at potentia executiua Dei, nec virtualiter ab intellectu diuino eſt diſtincta, vt tenet frequentior Thomiſtarum ſententia *ſupra quæſt.* 14. *art.* 8. *& infra quæſt.* 25. *artic.* 1. ergo vſus ab electione diſtinctus neceſſarius non eſt. Explicatur hoc magis actus, quo Deus in tempore exequitur, eſt imperium, in ſententia, quam veriorem cenſui *tract. de ſcientia Dei*; at vſus ad imperium ſequitur: ergo nequit ad executionem applicare: & conſequenter nec in Dei voluntate conſtitui. 48 *Quinto arguitur.*

Reſpondeo, negando antecedens. Ad primam probationem dicatur, omnem actum voluntatis diuinæ debere ab æterno exiſtere quoad denominationem volentis, non autem quoad omnem denominationem, ſicut nec omnis actus diuini intellectus debet 49 *Reſp.*

debet quod omnem suam denominationem esse ab æterno : imperium namque , in quo actualis executiuo consistit, etsi quoad denominationem dirigentis , & ordinantis æternum sit, quoad denominationem tamen exequentis non existit ab æterno , sed in tempore incipit : pariter ergo dicimus de vsu , esse ab æterno quoad denominationem volentis media , vt ad ordinem executionis spectantia , quoad denominationem vero applicantis potentiam exequentem ad opus , non esse ab æterno , sed incipere in tempore.

50 *Obijcies.* Obijcies, vsus , iuxta secundum modum dicendi , per hoc differt ab electione , quod ista solum affectiuè coniungit cum volito : ille vero coniungit cum volito vt realiter habito , & præsenti; sed actus voluntatis diuinæ , quem Nos ponimus, non coniungit ab æterno cum volito vt realiter ab æterno habito : ergo actus ille prout ab electione distinctus non est æternus. *Resp.* Respondeo , distinguendo minorem : non coniungit ab æterno cum volito vt realiter habito ab æterno , concedo minorem : vt realiter habendo in tempore , & ab æterno in mensura æternitatis, saltim inadæquatè , nego minorem , & consequentiam , qua infertur non distingui ab electione quia hæc ratione sui nun coniungit cum volito , nec ab æterno adæquatè , nec in tempore , nec in æternitate supra virtualiter inadæquatè.

51 *Replicabis.* Sed dices, actus ille sub ratione volitionis est adæquatè ab æterno; sed adæquatè ab æterno non coniungit cum volito vt realiter habito adæquatè ab æterno : ergo coniungit cum volito ab æterno adæquatè solum affectiuè ; & consequenter in coniunctione cum volito ab æterno solum affectiua potest fundari , aut saluari coniunctio cum eodem volito vt realiter habito , aut habendo in tempore , quo admisso non est cur electio ratione sui non possit voluntatem cum volito in tempore coniungere realiter. *Resp.* Respondeo : in tali coniunctione prout ab æterno affectiua , concedo consequentiam : in omni , nego consequentiam : & ratio est : quia coniunctio æterna vsus est cum obiecto prout exequendo in tempore post iam electo , coniunctio autem electionis æterna cum volito non est cum illo , vt postqnam electum est , exequendo, sed vt spectante ad ordinem intentionis.

52 *Secunda probatio antecedentis diluitur.* Ad secundam antecedentis probationem dicatur , quod licet in Deo non distinguatur virtualiter adæquatè potentia exequens ab intellectu , distinguitur tamen inadæquatè , vel saltim qnoad munia , & hæc distinctio sufficit vt ad illius applicationem requiratur vsus ab electione distinctus: sicut intellectus practicus ab speculatiuo non distinguitur virtualiter , & tamen ad actum practicum , actus voluntatis præexigitur , qui tamen ad omnem actum speculatiuum necessarius non est . Ad explicationem , distinguo maiorem : est imperium quoad munus dirigentis , nego maiorem : quoad munus exequentis, concedo maiorem , & distinguo minorem : sequitur ad imperium vt dirigens , concedo minorem : vt exequens , nego minorem , & consequentiam.

53 *Replicabis.* Sed dices, inter imperium vt dirigens, & vt exequens , non est virtualis adæquata distinctio , sed vel inadæquata virtualis , vel solum qnoad munia : ergo nequit inter vtramque istam rationem mediare actus voluntatis virtualiter adæquatè ab imperio sub vtraque ratione distinctus , qualiter necessarium est vsum ab imperio distingui. *Resp.* Respondeo , concesso antecedenti , negando consequentiam , quæ multis exemplis instatur : inter gratiam enim vt auxiliantem , & iustificantem , solum rationis distinctio versatur , & tamen mediant inter vtrumque conceptum dispositiones vltimæ ab vno egredientes , & ad aliud disponentes : intellectio , vt dictio , solum ratione differt à se ipsa vt contemplatio , & tamen inter illos conceptus mediat verbum realiter ab intellectione distinctum : item paternitas diuina, vt forma hypostatica , solum inadæquatè distinguitur à se ipsa vt referente , & tamen inter illam vt constituentem , & vt referentem mediat generatio , quæ à paternitate distinguitur virtualiter adæquatè ; vt enim docebimus *inf. q.* 27. generatio in aliquo absoluto in recto consistit ; & consequenter à paternitate virtualiter adæquatè distinguitur : non ergo inconueniens debet censeri, quod inter imperium vt dirigens , & vt exequens , medict vsus distinctus virtualiter adæquatè ab imperio , etsi inter illos duos conceptus sola inadæquata distinctio inueniatur.

54 *Sexto arg.* Sexto arguitur : in eodem actu intellectus, nempè in imperio inuenitur formalitas dirigentis , & formalitas exeqnentis , vt supponimus : ergo in eodem actu voluntatis cum distinctione solum inadæquata inueniri potest formalitas tendentiæ affectiuæ , & formalitas tendentiæ effectiuæ ; & consequenter vsus ab electione non distinguitur ex æquo , & distinctione virtuali adæquata. Respondeo , negando consequentiam :
55 *Resp.* & ratio discriminis est : nam tendentia affectiua est ad obiectum vt intra voluntatem , tendentia effectiua est ad obiectum vt est in re ; & quia obiectum voluntatis diuersimodè mouet prout intra voluntatem , ac prout in re : fit , quod diuersos actus voluntatis constituat ; at tendentia directiua , & executiua diuersa obiecta non habent , sed formalitas obiectiuæ dirigibilitatis , & formalitas exequibilitatis se habent vt primaria, & secundaria ; & ratio est : nam exequibilitas à potentia electiua respectu potentiæ naturæ intellectualis, non potest se habere primario , sed solum secundario : eo quod cum potentia naturæ intellectualis adæquatè diuidatur in intellectum , & voluntatem , etiam obiectum attingibile à potentia talis naturæ , adæquatè diuiditur in bonum , & verum, ac pruinde omnis alia obiectiua formalitas non potest specificare potentiam , aut actum talis naturę , sed secundario se debet habere ; cur autem cum obiecto intellectus , & non cum obiecto voluntatis , coincidat ? alterius , est negotij.

Denique argui potest contra nostram sententiam : vsus non specificatur à medijs , sed à fine : ergo malè probauimus distinctionem vsus ab electione , ex eo quod vsus specificatur à medijs . Consequentia tenet . Antecedens autem probatur primo : nam motus specificatur à termino in quo mobile quiescit ; sed vsus non quiescit in medijs , sed transit ad finem : ergo non specificatur à medijs , sed à fine . Secundo probatur : nam ideò electio nun specificatur à medijs , sed à fine , quia non amat media propter se , sed propter finem , sed media in ordine executionis , qua ratione attinguuntur per vsum , non amantur propter se , sed propter finem, est enim contra rationem medij appeti propter se: ergo vsus non specificatur à medijs , sed à fine. 56 *Denique arg. Antecedens prob. 1. Secundo.*

Tertio probatur : si namque vsus specificaretur à medijs , & non à fine , non eliceretur à virtute electiua , sed ab alia virtute distincta ; sed hoc est falsum , nullus enim pro elicientia actus vtendi virtutem statuit distinctam à virtute , à qua electio procedit , quę est virtus electiua , aliàs duplex misericordia constituenda esset , vna eligens , & alia vtens , & sic de alijs virtutibus , quod nullus asseruit : ergo non specificatur à medijs, sed à fine . Probatur sequela virtus electiua specificatur à fine ; sed nulla potentia,vel habitus potest elicere actum non specificatum ab obiecto à quo habitus , vel potentia specificatur : ergo si actus vsus non specificatur à fine , sed à medijs, non elicietur à virtute electiua , sed ab alia virtute. 57 *Tertio prob.*

Quod amplius vrgetur : quia namque imperium , iudicium practicum , & consilium , sunt actus distincti , specificant virtutes intellectuales distinctas, nempè, Eubuliam ad consiliandum, Sinesim ad rectè iudicandum , & Prudentiam ad rectè imperandum , de quo D. Thomas 2. 2. *quæst.* 51. *art.* 1. 2. & 3. ergo si vsus actiuus est actus voluntatis distinctus ab electione, specificat virtutem distinctam à virtute electiua , & constituendæ sunt duę virtutes, vna ad rectè eligendum media, & alia ad rectè vtendum de medijs iam electis. 58 *Confir. 1.*

Explicatur , & vrgetur secundo : etsi consilium , iudicium , & imperium circa eadem media versentur , quia tamen sunt multi rectè consiliantes , & non rectè iudicantes , & multi rectè iudicantes , & non rectè efficaciter imperantes , dantur diuersæ virtutes ad consiliandum , iudicandum , & imperandum , vt docet D. Thomas loco *vbi proximè* ; sed dantur multi rectè eligentes , & non rectè vtentes : ergo si vsus est actus voluntatis distinctus ab electione , constituendus est in voluntate habitus virtutis ad vsum distinctus ab habitu virtutis inclinante ad electionem . Consequentia tenet . Maior continet doctrinam D. Thom. & minor probatur : nam rectè eligentes , & non rectè imperantes , sunt rectè eligentes , & non rectè vtentes ; cum absque imperio non detur vsus ; sed sunt plures , qui rectè eligunt , & non rectè imperant , aliàs electione recta supposita necessarium non esset imperium : ergo sunt multi rectè eligentes , & non rectè vtentes. 59 *Secundò.*

Respondeo , negando antecedens . Ad primam probationem, concessa maiori , nego minorem : nec obstat vsum transire ad finem : transit enim ad finem vt effectum mediorum in ordine executionis , non autem vt illorum causam in prædicto ordine , & id circo non à fine , sed à medijs specificatur vsus actiuus . Et quidem decretum efficax intentiuum gloriæ, quæ est finis meritorum , non specificatur à meritis , sed à gloria intenta , quia per hoc decretum attingitur gloria vt causa meritorum , non autem vt illorum effectus : vnde non est actus iustitiæ , sed liberalitatis : decretum autem executiuum gloriæ , non ab illa , sed à meritis specificatur : quia licet gloria sit finis , non tamen attingitur per decretum executiuum vt causa meritorum , sed vt effectus illorum, quo circa hoc decretum non est liberale, sed actus iustitiæ remuneratiuæ , vt *infra* videbimus. 60 *Resp. negando antecedens. Ad 1. probationē.*

Ad secundam, concessa maiori , nego minorem : amari enim propter finem , est causari à fine in genere causæ finalis , & attingi media vt effectus finis in hoc genere causæ , media autem vt in ordine executionis non causantur à fine , sed sunt causæ illius, ac proinde per vsum actiuum non amantur propter finem, quia amantur vt causa finis , nec sequitur amari in prædicto ordine propter se positiuè, sed tantum negatiuè. Et quidem non amantur propter se positiuè , quia ly *propter* importat causalitatem finalem , quæ solum exerceri potest in ordine intentionis , amantur autem in ordine executionis propter se negatiuè , quia in isto ordine non amantur propter finem. 61 *Ad 2. respond. 1.*

Secundo responderi potest , distinguendo maiorem , seu causalem maioris : quia amant media propter finem vt cau- 62 *Resp. 2.*

O sam

sam, concedo maiorem: propter finem vt effectum, nego maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: finis namque in ordine intentionis exercet causalitatem finalem in media, secus autem in ordine executionis, in quo non est causa, sed effectus mediorum; & quia electio pertinet ad ordinem intentionis amat media propter finem vt causam, ideoque specificatur à fine; vsus autem pertinens ad ordinem executionis attingit media propter finem, non vt causam, sed vt effectum mediorum, & ideò non à fine, sed à medijs specificatur.

Ad 3. probationē. Ad tertiam probationem, nego sequelam: ad cuius probationem dicatur, virtutem electiuam specificari à fine, vt in se, & vt in medijs contento, vsus autem specificatur à fine vt contento in medijs, ac proinde elici potest à virtute electiua.

63 *Ad 1. cōfirm.* Ad primam confirmationem, concesso antecedenti, nego consequentiam: ratio autem discriminis est: nam distinctio inter prædictos actus intellectus est formalis, eo quod supposito consilio recto est noua difficultas in rectè iudicando, & iudicio supposito est noua difficultas in imperando, & ideò specificant virtutes distinctas; distinctio autem vsus ab electione materialis est: nam recta electione supposita nulla est difficultas in voluntate ad vsum, & ideò non petunt in voluntate distinctas virtutes, sed ab eadem virtute electiua eliciuntur. Et quidem intentio, & electio sunt actus distincti, & tamen ab eadem virtute procedunt: desiderium etiam à gaudio distinguitur, & tamen pertinent ad eandem virtutem: ergo ex sola distinctione inter electionem, & vsum non colligitur petere virtutes distinctas.

64 *Ad 2.* Ad secundam confirmationem dicatur, dari quidem plures rectè eligentes, & non rectè vtentes, quia non rectè imperant, supposito autem imperio efficaci, necessario sequitur vsus: vnde noua difficultas ex parte voluntatis non est, sed ex parte intellectus, ac proinde hac difficultate in imperando victa per virtutem prudentiæ, quæ est imperatiua, non est necessaria in voluntate noua virtus ad eliciendum vsum actiuum, sed sufficit eadem virtus, quæ est electionis principium.

§. V.

Imperium à iudicio distinctum in diuino intellectu statuitur.

65 *Secunda conclusio* SEcunda conclusio, *Præter iudicium regulans electionem constituendum est in Deo imperium regulans vsum, & exequutionem.* Ita, præter omnes Thomistas referendos *disp. sequenti*, tenent ex PP. Societatis Belarminus *lib. 2. de gratia, & libero arbitrio cap. 9.* Granados *tract. 5. disp. 3 sect. 1.* Herice *tract. 3. disp. 22. cap. 4.* & Ruiz *de prædestinatione disp. 1. sect. 6.* eam expresse docuit D. Thom. *supra quæst. 22 art. 1. ad 1.* illis verbis: *Præcipere de ordinandis in finem competit Deo, & secundum hoc ei conuenit ratio prudentiæ, & prouidentiæ.* Et *in hac quæstione art. 4.* inquit *Prouidentia est ratio in intellectu existens præceptiua ordinationis aliquorum in finem.*

65 *Prob. 1.* Et ostenditur primo, ex illis verbis Psalmi 148. *Ipse dixit, & facta sunt: ipse mandauit, & creata sunt:* & Genesis cap. 1. *Dixitque Deus, fiat lux, & facta est lux;* at Deum interius dicere, qualiter illa verba intelligenda esse, non de exteriori voce de pulmonibus edita, docuit Augustinus *in lib. de Genesi ad litteram cap. 5.* est imperare rerum exequutionem, vt docet Augustinus in eodem cap. paulò post initium, his verbis: *Quid enim conuenientius de Deo dicitur quantum inter homines dici potest, quam cum ita ponitur, dixit, factum est, placuit, ita vt in eo quod dixit imperium eius intelligatur, in eo quod factum est potentia, in eo quod placuit benignitas:* ergo ex Scripturæ verbis iuxta interpretationem Augustini admitti debet imperium in diuino intellectu vt necessarium ad rerum exequutionem; & consequenter in prædestinatione vsque ad sui exequutionem est necessarium.

67 *Euasio excluditur.* Nec respondere sufficit, verba Scripturæ metaphoricè esse intelligenda. Nam in contrarium obstat, tunc solum verba Scripturæ sensum improprium admittere, quando illorum rigorosa interpretatio in manifestam inconueniens inducit; at ex eo quod allegata verba de imperio monastico eiusdem ad se ipsum cum rigore accipiantur, nullum inconueniens infertur, vt ex argumentorum solutione constabit: ergo prædicta verba non metaphoricè, sed rigorosè sunt accipienda.

68 *Secundo prob. conclusio.* Secundo suadetur: in Deo namque est prudentia respectu actuum liberorum, sicuti & in ipso alias morales virtutes admittimus, quæ petunt directionem prudentiæ; at actus proprius prudentię, prout differt ab Eubulia, & Sinesi, est imperium monasticum respectu propriarum actionum, vt docet D. Thomas 2. 2. *quæst. 47 art. 8.* vbi ait, principalem actum prudentiæ esse præcipere, & *quæst. 51. art. 2 & 4.* vbi eubuliam, & sinesim à prudentia specialiter sumpta distinguit per hoc, quod eubulia est bene consiliatiua, sinesis bene iudicatiua, prudentia autem bene præceptiua. Quam doctrinam sumpsit ex Aristotele *lib. 6. Ethicorum.* vbi *lect. 8.* eubuliam docet esse rectitudinem consilij ad finem bonum simpliciter per vias bonas, & tempore conuenienti. Et lectione 9. hæc habet verba: *Propter quod circa eadem quidem prudentia est, & sinesis.* Et statim: *Non est autem idem sinesis, & prudentia: prudentia æquidem præceptiua est, sinesis autem iudicatiua solum.* Diffinierat autem lectione quarta prudentiam, quod sit *habitus, cum vera ratione actiuus circa bona, & mala hominis,* id est non circa factibilia, quæ sunt extra hominem, sed circa agibilia, quæ sunt intra hominem: ergo in Deo recognoscendum est imperium monasticum respectu propriarum actionum ad regulandum vsum, & exequutionem.

Huic argumento Vazquez 1. 2. *disp. 49. cap. 5. num. 29.* respondet, negando imperium esse proprium actum prudentiæ: vnde ait Aristotelem, nomine præcepti non intelligere propriè actionem imperandi, sed iudicium, quo prudentia præscribit id, quod agendum est. Quod esse de mente Aristotelis probat, quia *ibi* agit de præcepto prudentiæ, quod est ante electionem, aliàs actus prudentiæ necessarius ad studiosam electionem non esse, imo omnis electio bona sine prudentia fieret; hoc autem iudicium, propriè imperium non est, nam imperium, quod rigorosè est tale, sequitur ad electionem ex mente Thomistarum, nec præcipuus actus prudentię esse potest; tota enim difficultas virtutis in bona electione consistit. In hoc autem statuit discrimen Aristoteles inter sinesim, & prudentiam, quod ista est bene iudicatiua deducendo iudicium de agendis per consultationem, illa autem non ita, sed supra iudicium à prudentia factum reflectitur, propriè iudicans rectè, & iuxta regulas prudentiæ indicatum esse. 69 *Respōdet Vazq.*

Hanc tamen interpretationem rectè impugnant nostri Thomistę primo: nam *ibi* expresse docet Aristoteles sinesim, & prudentiam circa idem versari, alteram iudicando, & alteram pręcipiendo; at si sagacitas, seu sinesis, non iudicaret directè de rebus agendis, sed reflexè de iudicio prudentię, non versarentur circa idem; cum iudicium, & res, de qua est iudicium, non idem, sed diuersa sint: ergo interpretatio prędicta menti Aristotelis non potest cogruere. Secundo: nam ad iudicandum reflexe de iudicio prudentię, an iuxta illius regulas elicitum sit, habitus à prudentia distinctus, necessarius non est, sicuti ad iudicandum reflexè de actu scientifico non ponitur habitus distinctus ab habitu eliciente ipsum; at vt fatetur Vazquez, ex mente Philosophi sinesis, & prudentia, habitus distincti sunt: ergo actus sinesis, non est iudicium reflexum de iudicio prudentiæ, sed directum de rebus agendis; & consequenter stare nequit distinctio sinesis à prudentia, nisi ista præceptiua sit imperio propriè dicto, sinesis autem solum iudicatiua. 70 *Reijcitur 1.* *Secundo.*

Tertio reijcitur: non enim ponimus duplicem habitum electiuum, alterum ad rectam electionem, & alterum ad amorem reflexum rectæ electionis, sed idem habitus v. c. misericordiæ est ad vtrumque eliciendum sufficiens: ergo pariter ad rectè iudicandum directè, & ad iudicandum reflexè de iudicio, duo habitus necessarij non sunt. Nec quæ pro se adducit Vazquez alicuius ponderis sunt. Falsum enim est præcipuam difficultatem in studiosa electione consistere: maxima enim omnium difficultatem in exequutione inuenitur: quo circa multi rectè eligentes, visa difficultate in exequutione deficiunt. An autem imperium prudentię, electionem pręcedere debeat, ex postea dicendis constabit. 71 *Tertio.*

Sed opponit Vazquez: nam Aristoteles *loco allegato cap. 5.* ait, prudentię esse benè consiliari: ergo etiam iudicium rectum est actus prudentię; & consequenter non solum pręceptum, sed etiam iudicium à prudentia eliciuntur, vel pręcepti nomine iudicium intelligitur. Respondeo ex D. Thomas 2. 2. *quæst. 51. art. 2. ad 1.* ad prudentiam pertinere bene consiliari, non *elicitiuè*, sed *imperatiuè*; cum enim rectum consilium ad pręceptum rectum ordinetur: fit, vt prudentia, cuius actus est pręceptum, imperare possit eubuliam, cuius actus est consilium, & hoc etiam modo rectum iudicium pertinet ad prudentiam, *imperatiuè*, scilicet, non *elicitiuè*. 72 *Opponit Vazq.* *Resp.*

Tertio principaliter suadetur conclusio: actus practicus intellectus electionem supponens obtinet rationem imperij: tum, quia id docet D. Thomas 1. 2. *quæst. 17. art 1. ad finem corporis,* illis verbis: *Vnde relinquitur, quod imperare sit actus rationis, præsupposito actu voluntatis, in cuius virtute ratio mouet per imperium ad exercitium actus.* Tum etiam: nam eo ipso, quod talis actus efficacem electionem supponat, non vteumque mouet, sed efficaciter ex illius participatione, *virtute prioris actus remanente in posteriori,* vt ibidem effirmat, quod, & nihil aliud exigitur ad rationem imperij; at in diuino intellectu datur actus practicus subsequens electionem: ergo datur imperium. Probo minorem: quia namque pręter intentionem finis datur in Dei voluntate electio mediorum, datur in diuino intellectu pręter iudicium regulans intentionem, iudicium intentione posterius pręcedens electionem, & regulans illam; at pręter electiuum decretum pertinens ad ordinem intentionis, datur in voluntate Dei decretum exequutiuum, vt *præcedenti conclusione monstrauimus:* ergo pręter iudicium 73 *Tertio. suadetur cōclusio.*

regulans

regulans electionem, & illam præcedens, recognosci debet in Deo alius actus intellectus supponens electionem, & regulans vsum, & exequutionem.

74 *Resp.* Respondebis, intentionem, & electionem habere obiecta diuersa, ac proinde non mirum, quod petant diuersa iudicia; at vero electio, & vsus idem respiciunt obiectum: vnde eodem valent regulari iudicio, dato quod sint actus *Sed contra 1.* diuersi. Sed contra primo: nam esto electio, & vsus habeant idem obiectum materiale, habent tamen diuersa obiecta formaliter in ordine appetibili; at nulla est ratio assignabilis, cur simili differentia non gaudeant in ordine cognoscibili: ergo petunt terminare diuersos actus intellectus, non minus quam distinctos actus voluntatis.

75 *Cōtra 2.* Secundo: media in ordine ad finem intentum esse hic, & nunc eligenda, & eadem media vt iam electa hic, & nunc esse exequutioni mandanda, sunt obiecta diuersa; at primum obiectum terminat iudicium regulans electionem, secundum actum terminat iudicium regulans vsum, & exequutionem: ergo sunt iudicia diuersa.

Tertio. Tertio: iudicium regulans vsum, & exequutionem, intimat voluntati, & potentijs exequutiuis electionem efficacem mediorum cum præscientia operis exequendis; at iudicium regulans electionem, illam vt iam factam non intimat, nec præscientia est operis exequendi vt futuri, sed precisè vt possibilis; cum adhuc illo posito, possit exequutio non subsequi: ergo sunt iudicia diuersa. Antecedens pro prima parte exinde probatur: nam operari ex intimatione electionis iam factæ, est operari cum perfectissima notitia, & perfecta subordinatione potentiæ exequentis voluntati, & rationi: sicut subditos operari ex intimatione voluntatis superioris ad perfectam subordinationem illorum respectu superioris conducit: ergo vt vtraque ista ratio saluetur, debet poni iudicium electionem subsequens, & illam vt iam habitam intimans.

76 *Antecedens pro secunda parte suadetur 1.* Pro secunda suadetur, tum primo: nam eo ipso quod iudicium illud intimet electionem iam factam cum ex vi electionis diuinæ opus sit infallibiliter exequendum, terminabitur in vi electionis habitæ ad opus vt exequutioni mandandum. Secundo: quia vt ostendi *Tractat. de scientia futurorum contingentium disp. 40.* perfectior modus operandi est procedere ex scientia obiecti vt fu- *Secundo.* turi, seu existentis, quam præcisè vt possibilis, quo circa *ibi* cum communi Thomistarum ostendi, scientiam visionis Dei esse causam rerum, eo quod Deo, vtpotè perfectissimo agenti, debet concedi perfectissimus modus agendi: ergo iudicium exequutionem regulans debet esse præscientia operis vt infallibiliter exequendi.

77 *Respōdet Vazq.* Respondebis ex doctrina Gabrielis Vazquez, potentias exequentes, vtpotè non intellectuales, esse incapaces intimationis electionis iam habitæ: nam intimatio solum ad intellectu præditum, & percipientem dirigi potest, & ideò repugnat *Sed contra 1.* modus iste intimationis. Sed contra primo: nam intimatio ista non est immediatè ad potentiam exequutiuam, sed ad voluntatem fit immediatè, vt illam applicet ad operis exequutionem, ad potentiam autem exequutiuam solum mediatè; at voluntas capax est huiusmodi intimationis, esto intellectiua non sit: tum quia id docet D. Thomas 1. 2. *quæst. 17. art. 5. in corp. & solut. ad* 1. Tum etiam: quia aliàs nec capax esset regulari per rationem, nec per iudicium rationis posset obiectiuè moueri; si quidem nec iudicium regulans percipere potest: ergo solutio tradita est nulla.

78 *Secundo.* Secundo: nam ex eo quod potentia exequens non possit imperium percipere, non rectè probatur non posse illi intimari electionem voluntatis: tum, quia voluntas non potest imperium intelligere, & tamen potest per imperium moueri, quorum vtrumque docet Diuus Thomas loco proximè allegato ad 3. vbi cum sibi opposuisset. *Ei conuenit imperari cui conuenit imperium intelligere, sed voluntati non est imperium intelligere: ergo nec imperari.* Respondet D. Thomas: *Intellectum non solum sibi, sed etiam omnibus potentijs intelligere, & ideò, & si voluntas non intelligat, potest imperari.* Tum etiam: nam esto non percipiant voluntatis motionem, possunt per illam moueri, & ad suas operationes applicari: ergo pariter, etsi non percipiant intimationem factam ab intellectu, poterunt mediante illa moueri, & applicari ad suas operationes.

§. VI.

Argumentis occurritur.

79 *Arg. 1.* Contra istam conclusionem obijciunt contrarij Auctores primo: nam vt docet D. Thomas 2. 2. quæst. 83. art. 10. in corpore: *Oratio est actus rationis, per quam aliquis superiorem deprecatur, sicut imperium est actus rationis, quo inferior ad aliquid ordinatur*; at quia oratio est inferioris ad superiorem, nemo potest se ipsum orare, frustra enim quis petit, quod in propria habet potestate, vt multoties docuit Augustinus: ergo cum imperium sit superioris ad inferiorem, nemo poterit sibi imperare; & consequenter non erit constituendum imperium in Deo respectu suarum actionum.

Respondeo, imperium politicum, quod habet vim præcepti obligantis in conscientia cum vi coerciua, purificari in omnibus cum oratione quo ad hoc, quod est non esse eiusdem ad se ipsum, & quoad rationem superioris, & inferioris, vtrumque enim petit distinctionem suppositorum cum superioritate; imperium autem monasticum solum petit superioritatem in ratione intimantis, dirigentis, & mouentis; & quia in eodem homine vna potentia mouet aliam, vt patet in voluntate, imò & se ipsam mouet, quatenus de vno actu mouetur ad alium, vt ex intentione finis ad electionem mediorum, & vna potentia dirigit aliam: intellectus namque dirigit voluntatem: consequens fit, quod tale imperium non exigat superioritatem incompatibilem in eodem supposito; ratio autem cur oratio illam petat, est; quia orare, & petere est indigentis ope alterius, nemo autem indigere dicitur illo, quod habet in sua potestate, siue per vnam, siue per aliam potentiam, & ideò eiusdem ad se ipsum oratio non est. 80 *Resp.*

Secundo: omnis actus intellectus, vel est simplex apprehensio, vel compositio, vel iudicium, vel discursus; at imperium in diuino intellectu esse non potest simplex apprehensio; cum in illo talis apprehensio non sit, nec discursus, aut compositio similiter, nec etiam iudicium: in iudicio namque est falsitas, aut veritas; in imperio autem, qualiter explicatur à nostris Thomistis per verba imperatiui modi, *fac hoc*, nec falsitas, nec veritas est: ergo non datur tale imperium in Deo respectu suarum actionum. 81 *Arg. 2.*

Ad hoc argumentum, quod etiam contra imperium politicum obtinens vim legis procedit, respondet Diuus Thomas 2. 2. *quæst.* 83. *art.* 1. *ad* 3. his verbis: *Dicendum, quod illi tres actus pertinent ad rationem speculatiuam, sed vlterius ad rationem practicam pertinet causare aliquid per modum imperij, vel per modum petitionis, vt dictum est.* Quibus verbis non negat D. Thom. imperium in nostro intellectu compositionem esse, & consequenter in diuino intellectu iudicium absque compositione, vt docti Thomistæ sunt interpretati. Imò oppositum insinuare videtur cum asserat: *Sed alterius ad rationem practicam pertinet causare aliquid, &c.* Quorum Verborum legitima intelligentia est, quod imperium debeat sub aliquo ex illis actibus comprehendi, non præcisè vt sistunt intra limites speculationis, sed vltra hoc addenda rationem causalitatis per modum intimantis, & mouentis. Quam solutionem amplectuntur ex nostris Thomistis Nazarius *supra quæst.* 19. *art.* 10. *controuersia vnica*, vbi imperium, iudicium appellat. Petrus Cornejo *circa istum art. disp. vnica dub.* 3. *ad* 1. Albelda *in præsenti disp.* 69. *sect.* 3. *in solutione ad* 3. Magister Sancto Thoma 1. 2. *disp.* 17. *art.* 4. 82 *Resp solutione D.Thom*

Nec contrarium docuit Diuus Thomas *lib. de interpretatione lect.* 7. vbi ait, ab oratione enunciatiua significari conceptum, in quo est verum, vel falsum, ab ratione autem vocali imperatiua, seu deprecatiua verum vel falsum non significari, sed ordinem quendam rationis ad hoc consequentem: nam cum in imperio, & reperiatur veritas, & insuper ordo causalitatis in voluntatem, & potentias exequentes, potest propositio vocalis exprimere ordinem efficaciæ, & causalitatis, non exprimendo veritatem in imperio repertam. Quod autem à conceptu in quo imperium consistit, non excludat Angelicus Doctor veritatem practicam, ex eisdem verbis colligitur; cum asserat, propositionem vocalem imperatiui modi significare ordinem rationis consequentem ad veritatem; at talis ordo non sequitur ad veritatem alterius conceptus purè speculatiui: ergo sequitur ad veritatem practicam residentem in conceptu intellectus, qui obtinet rationem imperij. Quod etiam satis indicat Angelicus Doctor 1. 2. *quæst.* 17. *articul.* 1. *in corpore*, docens, rationem intimantem explicari posse dupliciter, & per verbum indicatiui modi, & per Verbum imperatiui, quod verum esse non potest, nisi in ratione intimante veritas sit; cum Verbum indicatiui modi veritatem significet. 83 *Contrarium doctrinæ traditæ nusquam docuit.*

Quod si petas, quam veritatem dicat imperium. Respondeo, quod sicut iudicium practicum veritatem habet eo quod media in ordine ad finem intentum, vt huic, & nunc eligenda proponit: ita imperij veritas consistit in hoc, quod media vt iam electa proponit vt hic, & nunc exequenda. Nec video quid contra istam solutionem possit obstare: imo esse amplectendam præ alia, quæ negat imperio rationem iudicij, ex eo mihi probatur: quia, vt docent contra Scotum communiter nostri Thomistæ infra quæst. 27. omnis actus intellectus debet esse cognitio, quo circa *ibi* cum communi sententia docebimus dictionem; qua Verbum procedit, esse formaliter intellectionem: ergo cum imperium actus intellectus sit, debet esse intellectio, & cognitio, eo autem ipso quod cognitio sit, vel nihil affirmat, & sic erit simplex apprehensio, vel affirmat aliquid, & sic erit iudicium, vel cum discursu si deducatur ex alijs, vel sine discursu si ex alijs non deducatur. 84 *Explicatur veritas imperio significata. Veritas imperij prob. 1.*

Præterea: nam actus intentionem supponens, & electionem regulans, ad rationem practicam pertinet; & tamen, 85 *Secundo.*

vel simplex apprehensio est, vt aliqui volunt, vel vt melius alij, iudicium, & consilium, quod ad discursum practicum spectat, cum inquisitio sit: ergo pariter actus intellectus, electionem supponens, & regulans vsum, in quo imperium consistere diximus, iudicium erit. *Tertio.* Ac tandem: nam media vt iam electa esse hic, & nunc exequenda, est obiectum iudicij; at hoc est ipsissimum obiectum imperij; ergo imperium, iudicium practicum est, quod ideò per verba imperatiui modi aptius quam per verba indicatiui explicatur, quia sic illius efficacia melius percipitur.

86 *Tertio arg.* Tertio principaliter arguunt: actus iste imperij ad nihil est necessarius; ergo non est in diuino intellectu constituendus. Antecedens probatur: non est necessarius vt moueat voluntatem quoad specificationem; ad hoc enim sufficit iudicium electionem præcedens; dictat namque de medijs non solum vt eligendis, sed etiam vt exequendis; nec vt moueat illam quoad exercitium: *Prob. 1.* quod probatur primo: nam voluntas ratione sui est primum mouens quoad exercitium: ergo non indiget ab intellectu quoad exercitium moueri. *Secundo.* Secundo: vt voluntas ex intentione finis transeat ad electionem mediorum, non indiget intellectu vt mouente quoad exercitium, sed solum vt proponente, & mouente quoad specificationem: ergo vt ex electione transeat ad vsum non indiget intellectu vt mouente quoad exercitium, sed solum quoad specificationem; & consequenter dato quod inter electionem, & vsum mediet nouum iudicium, Imperium tamen necessarium non erit, cum hac efficacia quoad exercitium debeat polere.

87 *Tertio.* Tertio: vt voluntas vtatur intellectu ad imperium non indiget actu intellectus distincto illam mouente quoad exercitium, & rationem imperij obtinente, aliàs vt arguebamus *supra* daretur processus in Infinitum: ergo vt voluntas vtatur exequutiuis potentijs non indigebit actu aliquo intellectus quoad exercitium illam mouente. Patet consequentia: supposita namque efficaci electione est noua difficultas in imperando, quo circa multi benè eligunt, & non bene imperant: ergo si hæc noua difficultas in applicando intellectum vt imperet vincitur à voluntate absque præuio iudicio impelente, solum cum iudicio regulante, & proponente, etiam noua difficultas, quæ in applicatione potentiæ exequentis elucet, vinci poterit à voluntate absque præuio iudicio impelente, solum cum iudicio proponente.

§. VII.

Examinatur aliquorum solutio.

88 *Aliquorum solutio.* AD hoc argumentum docti Thomistæ respondent, imperium intellectus non solum necessarium esse ad actum voluntatis, qui dicitur vsus, sed etiam ad electionem imo, & ad omnem actum liberum voluntatis, siue creatæ, siue increatæ, eo quod cum voluntas ex se indifferens sit, indiget determinari ab alio eius indifferentiam tollente, quod aliud esse non potest nisi intellectus. *Fauere videtur D. Th.* Quibus fauere videtur Diuus Thomas 1. 2. *quæstione* 17. *artic.* 3. *ad* 3. vbi docet: *Quod sicut actus voluntatis vtentis ratione ad imperandum præcedit ipsum imperium, ita etiam potest dici, quod & istum vsum voluntatis præcedit aliquod imperium rationis; eo quod actus harum potentiarum supra seinuicem reflectuntur.* Ecce vbi Diuus Thomas ad actum, quo voluntas vtitur intellectu ad imperandum, asserit præcedere imperium.

89 *Aliud testimonium expenditur.* Et *in eadem quæst. art.* 5. ex eo *in argum. sed contra*, probat actus voluntatis imperari, quia omne, quod est in potestate nostra subiacet imperio nostro, quæ ratio de omni actu libero procedit; cum omnis actus liber nostræ potestati subiaceat. Et solut. ad 3. quod ita procedebat: *Si aliquis actus voluntatis imperatur, pari ratione omnes imperabuntur; sed si omnes imperantur, necesse est in infinitum procedere, quid actus voluntatis præcedit actum imperantis rationis, &c.* Respondet: *Dicendum, quod cum imperium sit actus rationis, ille actus imperatur, qui rationi subditur, primus autem actus voluntatis ex rationis ordinatione non est, sed ex instinctu naturæ, aut superioris causæ, & ideò non oportet, quod in infinitum procedatur.* Quibus verbis manifestè D. Thom. videtur sentire, omnem actum voluntatis, præter primum, qui liber non est, ex imperio rationis procedere.

90 *Tertio ex eodem D. Th. prob.* Et 2. 2. *quæst.* 51. *art.* 2. *ad* 1. illis verbis: *Dicendum, quod ad prudentiam pertinet benè consiliari imperatiuè, ad Eubuliam autem elicitiuè*; cum autem consilium electionem præcedat etiam electio ad prudentiam imperatiuè pertinebit, & consequenter subiecta erit imperio prudentiæ. Et *art.* 3. *ad* 3. illis verbis: *Dicendum, quod contingit quandoque id, quod benè iudicatum est, differri, vel negligenter agi, aut inordinatè, & ideò post virtutem, quæ est benè iudicatiua, necessaria est finalis virtus principalis, quæ est benè præceptiua, scilicet prudentia.* Vbi D. Thomas sentire videtur ad electionem præter iudicium imperium requiri.

91 *Ratio pro eadē sententia.* Fauet etiam huic sententiæ ratio ab Inconuenienti desumpta: si namque ad electionem imperium non riquiritur, sequitur principalem actum prudentiæ, qui in imperio consistit ad actum præcipuum virtutum electiuarum, qui electio est, necessarium non esse, ac proinde actus harum virtutum sine prudentia fieri; hoc autem inconueniens videtur, aliàs præcipua virtus intellectiua regulans, solum ad actum minus principalem virtutum, scilicet vsum, necessaria foret: ergo dicendum videtur, imperium, nedum ad vsum, sed etiam ad electionem, & ex consequenti ad omnem actum liberum, seu deliberatum, esse necessarium. Sic sentiunt ex nostris Medina 1. 2. *q.* 9. *art.* 1. Aluarez *q.* 17. Martinez *art.* 3. *dub.* 2. Nazarius *in hac* 1. *p. q.* 19. *art.* 10. *controuers. vnica.* Et Sapientissimus noster Herrera *in manuscriptis ad istum art. dub.* 2. *sol. ad* 3.

92 *Si obijciat.* Quod si contra solutionem istam obijcias: primus actus liber voluntatis nequit imperium supponere: ergo non omnis actus liber ex imperio rationis procedit. Probatur antecedens: imperium anteuertens omnem actum liberum voluntatis, liberum esse non potest; cum non sit actus alius voluntatis præcedens, à quo libertatem participet: ergo ex vi illius, actus liber voluntatis imperari non potest. Patet consequentia: nam supposito imperio efficaci, actus voluntatis necessario sequitur: ergo si imperium in potestate voluntatis non est, actus voluntatis ad illud sequutus, non liber, sed absolutè necessarius erit.

Resp. Respondent, negando antecedens: nam licet non supponat actum liberum, ab actu regulato distinctum, ab illomet actu, quem imperat libertatem participat, interueniente inter vtrumque actum mutua causalitate.

93 *Contra istā solutionem insurgūt aliqui 1.* Contra istam solutionem multipliciter arguunt contrarij Auctores, quibus imperij necessitas displicet: primo, quia actus voluntatis necessario supponit obiectum applicatum per intellectum medio iudicio: ergo tale iudicium nequit præcedere; & consequenter illi communicare libertatem nequibit. *Secundo.* Secundo; nam licet inter duo mutua causalitas in diuerso genere causæ interuenire possit, in eodem tamen genere, omnino repugnat; at si imperium à primo actu libero mediante illo elicito libertatem participaret, esset inter vtrumque actum mutua causalitas in eodem genere causæ; actus enim voluntatis ei libertatem communicaret in genere causæ mouentis, & efficientis, & imperium motiuè, & effectiuè ad eiusdem actus existentiam concurreret: ergo non stat primum actum imperij ab actu primo libero libertatem accipere. *Tertio.* Tertio: nam sequitur primum actum intellectus simpliciter, regulantem actum voluntatis primum simpliciter, non necessarium, sed liberum esse; consequens est falsum, & contra D. Thomam 1. 2. *quæst.* 9. *art* 4. & *quæst.* 17. *art.* 5. *ad* 3. ergo solutio tradita nequit sustineri. Patet sequela: nam posset inter illum, & actum voluntatis mutua interuenire causalitas: ergo posset ab actu voluntatis libertatem accipere.

94 *Auctores solutionis resp. ad 1. instantiam.* Ad primam ex his obiectionibus respondent Auctores huius solutionis, distinguendo in actu primo libero multiplicem virtualitatem, secundum quarum aliquas imperium præcedit, & secundum alias imperium subsequitur: dicunt enim quod cum ille actus supra se virtualiter reflectatur, & est consensus, quo voluntas consentit se velle, & electio, qua se velle eligit, & est vsus sui ad volendum, & est volitio obiecti directa: imperium ergo sub ratione iudicij practici quoad specificationem mouentis supponitur vt applicatio obiecti ad illum actum sub virtualitate consensus, & electionis reflexæ sui, & ad istas duas virtualitates subsequitur vt obtinet rationem imperij participando ab illis libertatem, & efficaciam, præcedit tamen sub conceptu imperij eundem actum, quatenus est vsus voluntatis vt velit directè. Ex quibus ad primam obiectionem respondent, concesso antecedenti, distinguendo consequens: nequit præcedere actum imperij vt regulantis virtualitatem consensus, & electionis reflexæ, concedunt consequentiam: vt regulantis efficaciter virtualitatem vsus, & directæ volitionis obiecti, negant consequentiam.

95 *Et ex his ad 2.* Ex quibus ad secundam obiectionem respondebunt, distinguendo maiorem: inter duo sub eadem ratione formaliter, & virtualiter, concedent maiorem sub diuersis virtualitatibus, negabunt maiorem, & concessa minori negabunt consequentiam. Vel secundo respondere poterunt, veram esse maiorem de eodem genere causæ infimo, secus de eodem genere causæ subalterno diuisibili in diuersos modos causandi: gratia namque ad dispositiones supponitur, & in genere causæ efficientis, & in genere causæ materialis subiectiuæ, cum actus vitalis in principio *à quo*, sui vt *quo* recipiatur, & tamen illam causant in genere causæ materialis dispositiuæ, quia causare materialiter vt *quo* receptiuè, & materialiter dispositiuè, sunt diuersi modi causandi materialiter, etsi conueniant in genere subalterno causæ materialis, & sub eadem distinctione minoris, negabunt consequentiam: quia licet imperium motiuè ad actum voluntatis concurrat, & motiuè ab illo causetur, est tamen diuersus modus causandi motiuè: imperium namque monet dirigendo, actus autem voluntatis præcisè inclinando.

96 *Ad 3.* Ad tertiam respondent, negando sequelam: licet namque ex

que ex isto capite mutuæ causalitatis non repugnet primo actui intellectus libertas, repugnat tamen ex alio, videlicet, quia cum naturale prius sit libero, prius debet tam intellectus, quam voluntas se explicare vt natura, quam sub libertatis conceptu, & ideirco primus actus intellectus necessarius esse debet, & primus actus voluntatis debet esse naturalis.

97 *Displicet hæc doctrina, & solutio. Ad 1 obiectionē reijcitur 1.* Cæterum licet hæc subtiliter satis dicantur, & aliquando. Mihi placuerint, displicet modò, primo: quia prima obiectio non infringitur tradita solutione etiam, quia si in primo actu libero inueniuntur illæ virtualitates, prima illarum debet esse virtualitas vsus: ergo si hæc ad actum intellectus sub ratione imperij sequitur, non poterunt virtualitates consensus, & electionis in prædicto actu repertæ talem actum sub ratione imperij præcedere. Probo antecedens: eatenus namque actus ille obtinet virtualitatem vsus, quatenus medio illo voluntas se ad volendum applicat; at non solum se applicat ad vtendum, sed etiam ad consentiendum, & eligendum se velle; cum talis actus sub his etiam conceptibus deliberatus sit, & consequenter à voluntate vt se applicante debeat procedere: ergo virtualitas vsus debet omnes alias præcedere.

98 *Secundo.* Tum etiam: quia si non obstante indifferentia voluntati, ad illum actum prout est consensus, & electio reflex, potest voluntas illum elicere, quin præcedat actus intellectus vt mouens, sed solum vt dirigens: ergo etiam non obstante indifferentia eiusdem voluntatis ad tale actum, vt vlus est, & volitio directa obiecti, poterit voluntas illum elicere absque præuio actu intellectus imperante, ducta ab illo præcisè vt dirigente, & proponente. Tum

Denique. denique; nam quia voluntas ad omnem suum actum indiget intellectu vt ducente ratione cæcitatis, ad omnem virtualitatem cuius libet actus indiget tali ducatu: ergo si titulo indifferentiæ indiget intellectu vt mouente, & impellente, ad omnem suorum actuum virtualitatem impulsione intellectus debet indigere, vel si ad aliquam non indiget intellectu vt impelente, ad nullam indiget intellectus impulsu.

99 *Deinde solutio 2 obiect. excluditur.* Secundo: quia secunda obiectio non satis diluitur: quia D. Thomas 1. 2. q. 17. art. 5. solut. ad 3. vt vitaret processum in infinitum inter actum intellectus imperantem, & actum liberum voluntatis, recurrit ad hoc, quod primus actus voluntatis cadit sub imperio rationis; atsi imperium posset venari libertatem ab actu imperato, vel ob diuersas virtualitates, vel quia esset causalitas mutua in diuerso genere infimo causandi motiuè, frustra Diuo Thoma ad illam solutionem recurreret, vt per se est manifestum: ergo sic recurrens, sentit manifestè libertatem non posse communicari imperio ab actu, quem imperat, sed necessario debere ab alio actu distincto ab imperato libertatem recipere.

100 *Posset aliter dilui principalis obiectio.* Quia tamen posset aliter ad obiectionem principalem contra hanc doctrinam factam occurri, distinguendo inter actum liberum, & actum deliberatum, vt distinguunt nostri Thomistę infra q. 63. & 1. 2. q. 113. art. 1. vbi docent, actum primum voluntatis liberum esse, non tamen deliberatum: quo circa Angelus, etsi in primo instanti meruerit ratione libertatis, peccare tamen non potuit, quia ille actus, etsi liber sit, est à Deo vt specialiter applicante, & hac distinctione supposita, asserere ad omnem actum deliberatum, imperium requiri, secus verò ad illum, qui non deliberatus sed tantum liber est, qualiter in primo actu libero voluntatis contingit, & istum actum ad primum imperium supponi, & ab illo libertatem recipere, ideò obiectiones illas inefficaces reputans pro impugnanda necessitate imperij ad electionem, & alios actus deliberatos.

101 *Et ideò aliter impugnādus est. Rectior doctrina primo.* Aliter est impugnanda prædicta doctrina primo ex Diuo Thoma 1. 2. q. 17. art. 3. ad 1. illis verbis: *Dicendum, quod non omnis actus voluntatis præcedit hunc actum rationis, qui dicitur imperium, sed aliquis præcedit, scilicet electio, & aliquis sequitur, scilicet vsus: quia post determinationem consilij, quæ est iudicium rationis, voluntas eligit, & post electionem ratio imperat ei, per quod agendum est, quod eligitur, & tunc demum voluntas alicuius incipit uti exequendo imperium rationis, &c.* vbi duo docent D. Th opugnantia prædictam doctrinam: primam est, imperium subsequi ad electionem, & præcedere vsum: secundum, post iudicium, quod est determinatio consilij, voluntatem eligere, si autem præter iudicium, imperium etiam ad electionem necessarium esset, non asseret Angelicus Doctor post iudicium subsequi electionem, sed post imperium: ergo manifestè sentit solum ad vsum applicantem potentias exequentes ad opus, imperium necessarium esse.

102 *Secundo.* Secundo: nam imperij necessitas ad omnem actum deliberatum voluntatis non potest aliqua ratione suaderi; cum enim voluntas sit ratione sui primum mouens quoad exercitium, nulla est assignabilis ratio cur in omni actu efficaciam motiuam debeat actui intellectus præstare, vt postea in suos actus efficaciter influat; nec ea conceptu indifferentiæ sufficienter probatur: nam hæc solum probat debere à Deo prima causa moueri, & applicari, non autem, quod ab intellectu determinari debeat.

103 *Tandem.* Tandem: nam etsi intentio, v. e. libera possit imperio de electione facienda libertatem communicare, non tamen poterit communicare efficaciam; at hoc secundum est de ratione imperij: ergo ad electionem non debet præcedere. Probo minorem: efficacia imperij est circa hæc determinata media; at intentio, etsi efficax sit ad eligendum absolutè quando efficax est, non tamen est efficax ad hæc determinata media eligenda præ alijs; sed hoc arbitrio voluntatis eligentis relinquitur: ergo ab intentione, efficacia determinata non potest communicari imperio. Explicatur hoc amplius: non solum efficacia, sed etiam determinatio efficaciæ debet à voluntate originari, & incipere; at si imperium electionem præcedat, determinatio efficaciæ non à voluntate, sed ab imperio incipiet; cum actus voluntatis, qui præcedit imperium, scilicet intentio, etsi efficax sit, determinata tamen efficacia non gaudeat, sed indifferenti ad hæc, vel illa media: ergo imperium non præcedit electionem, nec ad illam est necessarium.

Nec D. Thomas locis in contrarium adductis fauet prędictis Magistris. Non in primo: nam *ibi* loquitur de imperio largè, quod denotat asserens aliquod imperium rationis: illa namque particula *aliquod* diminutiua est ab imperij rigore: intelligit ergò nomine imperij iudicium regulans electionem, quod cum præcisum sit, & vtiliora media eligenda proponat, aliqualiter potest imperium appellari. Nec in secundo: nam *ibi* non docet omnem actum, qui est in potestate nostra, necessario imperium supponere, sed quod possit imperio subesse, quod verissimum est: nam licet electio in ordine directo non supponat imperium, potest tamen voluntas prius quam eligat reflexe velle se eligere, & tunc istum actum reflexum subsequitur imperium, quod electionem regulet, & moueat ad illam, participando efficaciam à volitione reflexa de electione facienda. 104 *Duo prima testimonia explicantur.*

Et ex his tertium testimonium ex 2. 2 accipit interpretationem, consilium videlicet, quod elicitur à virtute Eubuliæ, imperatiuè esse à prudentia possibiliter, non necessario. Et eodem modo ad vltimum testimonium occurritur, quod scilicet quandoque præter iudicium ad eliciendam electionem accedat imperium, vt aliqua difficultas à iudicatis eligendis retardans vincatur, quod fiet præcedente in voluntate volitione reflexa de electione facienda, & subsequuto imperio ad illam volitionem, quod efficaciter applicet voluntatem vt eligat, non tamen docet D. Thomas *ibi* præcedentiam imperij semper necessariam esse. 105 *Explicantur alia testimonia.*

Ad rationem etiam oppositæ sententiæ fauentem, respondeo, concedendo sequelam quoad necessitatem, negando autem quoad possibilitatem, idest, quod ad electionem non est necessarium imperium, quod est præcipuus actus prudentiæ, sed sufficit iudicium synesis, quæ est virtus adiuncta prudentiæ, & prudentia etiam appellatur, potest tamen regulari ab imperio, modo iam explicato. Nec sequitur electionem fieri sine prudentia priuatiuè, aut contrariè, sed solum negatiuè, idest sine regulatione prudentiæ specialiter dictæ, quod nullum inconueniens est: nam cum electio licet si præcipuus actus virtutum electiuarum quoad rationem voluntarij, & liberi, finaliter tamen ad exequutionem ordinetur: fit consequens, sufficere quod pro exequutione requiratur regulatio prudentiæ specialiter dictæ, & ad exequutionem regulatio per virtutes integrantes prudentiam, scilicet Eubulia, & synesis. Quam sententiam tenent ex Thomistis Montesinos 1. 2. *disp.* 21. *quæst.* 2. *num* 41. Cornejo *in præsenti disp. vnica dub.* 4. *num* 15. Noster S. Tho. 1. 2. *disp.* 7. *art.* 2. *corol* 2. & Aibelda *in præsenti disp.* 69. *sect.* 3 *conclus.* 3. & *solut. ad* 3. 106 *Rationi occurritur.*

§. VLTIMVS.

Traditur vera solutio, & cæteris argumenti occurritur.

Vnde omissa hac solutione ad principale argumentum respondeo, negando antecedens, voluntas namque indiget imperio per se primo vt moueat illam quoad specificationem ad vsum actiuum, & ex consequenti vt moueat quoad exercitium; quia cum iudicium illud regulans vsum, electionem sequatur, & media vt efficaciter electa proponat: consequens fit, quod ab electione supposita efficaciam impulsiuam participet virtute primi actus, scilicet electionis, in iudicio subsecuto relicta. Ad primam probationem, pro prima parte constat ex dictis: nam iudicium electionem regulans proponit media vt exequibilia & hic, & nunc eligenda, non autem proponit illa vt iam electa, & hic, & nunc exequenda, & ad hoc secundum, iudicium distinctum requiritur. Ad eandem antecedentis probationem, pro secunda parte, concesso antecedenti, distinguo consequens: primario, concedo consequentiam: ex consequenti, nego consequentiam. 107 *Respond. principali argum. negando antecedens.* *Ad 1. probationē.*

Ad secundam, concesso antecedenti, nego consequentiam: ratio autem discriminis constat ex dictis: nam iudicium regulans electionem proponit media in ordine ad finem efficaciter intentum, cum autem ex vi intentionis non possit participare efficaciam motiuam quoad exercitium, 108 *Ad 2.*

circa hæc determinata media, ideò rationem imperij efficaciter mouentis non obtinet; iudicium autem regulans vsum, & exequutionem, cum media vt efficaciter electa hic, & nunc exequenda proponat, ab electione efficaciam motiuam participat, & ideò obtinet rationem imperij.

109 *Ad 3.* Ad tertiam antecedentis probationem, concesso antecedenti, nego consequentiam: & ratio discriminis est: quia, vt dicebamus *supra in prima conclusione*, vt voluntas vtatur intellectu ad imperium, non indiget vsu actiuo distincto ab electione, bene tamen vt vtatur potentijs exequutiuis ob rationem *ibi* assignatam; & quia imperij necessitas oritur ex indigentia vsus actiui: consequens fit, quod ad secundum requiratur imperium, secus verò ad primum.

110 *Instabis 1.* Sed aduersus dicta objiciet quis primo: etsi intentio non determinet hæc media præ alijs, potest voluntas electioni hanc efficaciam communicare: cum enim omnis efficacia electionis ab intentione debeat participari, etiam efficacia comparatiua huius medij præ alio, debet ab illa prouenire: ergo etiam iudicio intellectus regulanti electionem poterit ab intentione communicari efficacia. *Secundo.* Secundo: nam ad minus sequitur, quod quando ad finem efficaciter intentum non est nisi vnum medium, tunc iudicium electionem regulans obtineat rationem imperij. Patet sequela: nam tunc supponit intentionem efficaciter determinantem ad medium vnicum: ergo derivabitur ad iudicium efficacia motiua.

111 *Tertio.* Tertio: nam sequitur ex hac solutione, actum prudentiæ specialiter dictæ quatenus à consilio, & iudicio distinctum, non esse per se primo necessarium ad vsum, & exequutionem; consequens falsum videtur: ergo tradita solutio sustineri non potest. Patet sequela: actus prudentiæ differt à consilio, & iudicio, per efficaciam motiuam quoad exercitium, at iuxta hanc solutionem non exigitur per se primo vt moueat efficaciter quoad exercitium: ergo non requiritur per se primo quatenus ab alijs distinguitur ad vsum, & exequutionem.

112 *Resp. ad Instantiam.* Ad primam obiectionem respondeo, distinguendo antecedens: est ab intentione vt determinante voluntatem ad hoc medium præ alio, nego antecedens: vt determinata à voluntate concedo antecedens, & nego consequentiam: quia si intellectui talem efficaciam deberet communicare, deberet præstare illam non vt determinata ab intellectu, sed potius vt determinans illum. Ad secundam, transeat consequens, loquendo de imperio largè pro actu intellectus gaudente efficacia motiua, cæterum quod in tali casu rationem imperij hoc modo sortiatur per accidens est, vel quia non nisi vnum medium est possibile aptum ad finem, vel quia etsi alia possibilia essent, intellectus de illis non cogitauit.

113 *Ad 3.* Ad tertiam obiectionem, nego sequelam: ad cuius probationem, nego maiorem: distinctiuum namque primum imperij à iudicio non sumitur ex efficacia motionis quoad exercitium, sed ex obiectis: iudicium namque media in ordine ad finem intentum vt eligenda voluntati proponit, imperium autem media vt iam electa hic, & nunc exequenda.

114 *Denique arg.* Denique principaliter arguitur contra hanc conclusionem: si namque imperium esset necessarium ad vsum, sequeretur vsum actiuum non esse actum liberum, sed omnino naturalem; consequens est falsum: ergo, & antecedens. Patet sequela: necessitas antecedens libertatem tollit ab actu, & illum necessarium constituit; at si imperium sit necessarium ad vsum, inducet in illum necessitatem antecedentem: ergo si imperium necessarium esset ad vsum, vsus actiuus non actus liber, sed omnino naturalis esset. Probatur minor: necessitas se tenens ex parte actus primi, est necessitas antecedens: quo circa, visio beatifica necessitat in patria ad amorem beatificum, qui ex parte actus primi se tenet, & necessitatem inducit; at imperium se tenet ex parte actus primi regulantis vsum, & ex illo necessario sequitur vsus: ergo inferet vsum necessario necessitate antecedenti; & consequenter tollet libertatem ab illo.

115 *Resp.* Ad hoc argumentum respondeo, negando sequelam: ad eius probationem nego minorem: ad illius probationem distinguo maiorem: si proueniat ab aliquo consequuto ad nostram libertatem, & in illa constituto, nego maiorem: si ad libertatem nostram non consequatur, nec in illa sit constitutum, concedo maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: nam licet posito imperio, necessario consequatur vsus, & imperium se teneat ex parte actus primi per modum regulantis, quia ad electionem liberam sequitur, & in nostra potestate constitutum est, cum actus liber sit: consequens fit: quod non inducat necessitatem antecedentem, libertatem destruentem, sed necessitatem consequentiæ, & infallibilitatis, quę cum libertate compatitur.

116 *Dices.* Dices: quia visio beatifica se tenet ex parte actus primi per modum regulantis, & aliàs infert necessario amorem beatificum, esto quis illum liberè postulauerit, amor regulatus est in se necessarius, & naturalis, quamuis in causa antecedenti sit liber nempè in postulatione: ergo si imperium se tenet ex parte actus primi, & infert necessario vsum, etiam si ad liberam electionem sequatur, actus vtendi non erit in se formaliter liber, sed solum libertate in causa gaudebit, scilicet in libera electione.

Respondeo, distinguendo causalem pro secunda parte: quia infert necessario amorem ab intrinseco ex meritis obiecti propositi, quod est summum bonum clarè propositum, concedo antecedens: necessitate secundum quid, & ex suppositione, nego antecedens, & consequentiam. Itaque, cum voluntas circa summum bonum clarè propositum comparetur per modum naturę, quando actus aliquis summum bonum clarè visum proponit, voluntas per modum naturę operatur, & postulatio antecedens solum hoc præstat, quod quis liberè postulauerit se necessitari ad amorem, & illum elicere per modum naturę: quando autem obiectum non ex proprijs meritis, sed ex suppositione aliqua accidentali, voluntatem necessitat, si talis suppositio libertatem consequatur, & in illa sit constituta, solum inducitur necessitas consequens, non antecedens; & consequenter cum illa, libertas actualis compatitur; quia ergo media electa non habent ex necessitate voluntatem, sed solum ex suppositione electionis efficacis, cuius elicientia, & perseuerantia, nostrę subiacet libertati; consequens fit, quod imperium media vt electa proponens, etsi necessario inferat vsum necessitate consequentię, & consequenti non tamen infert illum necessitate antecedenti, & per modum naturę. 117 *Resp.*

Ex dictis in discursu disputationis colligitur primum actum in negotio prædestinationis esse intellectus, quo Deus gloriam vt possibilem, & homines, vel Angelos vt beatificabiles voluntati proponit, ad quem fuit sequutus actus electionis hominum, seu Angelorum ad gloriam: deinde ad istum finem diuinus intellectus plura media proposuit, ex quibus voluntas hęc, aut illa, efficaciter elegit: ad istum actum fuit sequutum imperium, quo media vt jam electam ordinauit efficaciter, & sic ordinata voluntati diuinę vt exequenda proposuit: post quem actum sequutum fuit in voluntate Dei decretum exequutiuum de medijs in tempore exequutioni mandandis: ac tandem in tempore fuit sequuta exequutio. Et hęc de ista Disputatione applicanda litterę Magistri *in* 1. *dist.* 1. *§.* 2. ad illa verba: *Vti tero id quod in vsum venerit referre ad obtinendum illud.* Et *dist.* 40 *§. vltimo*, ad illa verba: *Cumque prædestinatio sit gratiæ præparatio, &c.* 118 *Corollarium ex dictis.*

DISPVTATIO LX.

In quo ex prædictis actibus prædestinationis essentia consistat?

§. I.

Relatis sententijs, statuitur prima conclusio.

Examinatis *in præcedenti disputatione* actibus ad negotium prædestinationis exactis intellectus, & voluntatis, restat inuestigare, in quo ex illis essentia prædestinationis consistat, quod litigium pluribus, inter quos est Caietanus, visum est fere de nomine: cum enim iam constat electionem voluntatis, & imperium, iudiciumque intellectus ad prædestinationem requiri, in hoc, vel illo actu prædestinationem quoad suam essentiam ponere pendet ex nominis significatione; si enim significat, inquit Caietanus, ordinem vt electum in actu voluntatis, qui vocatur electio constituenda erit, si ordinem vt scitum in actu intellectus, si ordinem vt scitum, & approbatum in vtriusque potentiæ actu prædestinationis essentia collocanda erit. 1 *Caietani iudicium.*

Prima sententia docet, in actu voluntatis prædestinationis essentiam in recto consistere, connotando ordinem ad intellectum ordinantem, & conferentem media, tum inter se, tum in ordine ad finem. Ita Bonauentura *in* 1. *dist.* 40. *art.* 1. *quæst.* 2. Scotus *quæstione prima in principio*, Gregorius *quæstione prima articulo primo*, & alij, quos refert, & sequitur Vazquez *disp.* 87. *capitulo* 3. In illamque vt probabiliorem inclinat Suarez *lib.* 1. *de essentia prædestinationis capitulo* 17. docens, ponendam esse in tota præparatione gratiæ, & gloriæ, quæ intelligitur in Deo, ab electione prædestinatorum ad gloriam vsque ad omnem voluntatem mediorum, & vltimi effectus vt exequutione mandandi. 2 *Prima sententia. Bonau. Scotus. Gregor. Vazq. Suarez.*

Secunda in actibus vtriusque potentiæ prædestinationem quoad essentiam ex æquo constituit. Pro hac sententia referuntur Alensis 1. *p. q.* 62. Marsilius *in* 1. *q.* 41. *art.* 4. & Petrus de Tarantasia *distinct.* 40. *quæst.* 2. In quam nouissimè vt probabiliorem inclinat Herice *disp.* 22. *capitulo* 6. *in fine*: Pro illa referens Molinam *supra quæst.* 22. *articulo* 1. *disputat.* 1. & circa *istum articulo disputat.* 2. & Becanum *capitul.* 14. *quæst.* 2. 3 *Secunda Alensis. Marsil. Tarant. Herice. Molin. Becan.*

Tertia, & vera sententia in actu intellectus adæquatè prędestina- 4

Tertia. Capreol. Ferrara. Caietan. Bannez. Zumel. Aluarez. Cornejo. Nazar. Albelda. Acunna. PP. Sal. S.Thom. Belarm. Granad. Fasolis. Mont.

destiuationis essentiam consistere affirmat Hanc tenent Capreolus *in 1. distinct. 40. quæst. 1. articul.* 2. Ferrara 3. *Contra Gentes capitul.* 65. Caietanus, Bannez, & Zumel, *in præsenti*. Aluarez *lib. 5. de auxilijs disputat.* 35. Cornejo *disputat. vnica per quatuor dubia*. Nazarius *controuersia* 1. Albelda *disputat.* 69. *sect.* 3. Acunna *disputat.* 46 *sect.* 2. & 3. PP. Salmanticenses *in hoc articul. disputat.* 2. *dub.* 1 & 2. Magister S. Thoma *disput* 7. *art.* 2. & 3. Tenent etiam ex PP. Societatis Belarminus *lib. 2. de gratia, & libero arbitrio capitulo* 9. Granadus *Tractat.* 5. *disp.* 2 & 3. Fasolis *in præsenti articulo dubitatione* 1. & Ruiz de Montoya *disput.* 1 *sect.* 6.

5 *Varie defenditur.* Licet autem hi Auctores conueniant in eo quod non in actu voluntatis, sed in actu intellectus prædestinationis essentia consistat, dissident tamen in assignando actum intellectus, in quo sit constituenda. Acunna ait, consistere in iudicio diuini intellectus præcedente electionem ad gloriam. Fasolis, in iudicio practico de medijs supponente electionem ad gloriam, & præsupposito ad electionem mediorum gratiæ. Cæteri autem in imperio intellectus supponente electionem ad gloriam, & gratiam, & præsupposito ad decretum exequutiuum, seu exequutionem prædestinationis essentiam docent consistere. Pro cuius explicatione sit.

6 *Prima cõclusio. Pluribus testimonijs D. Th. illustratur.* Prima conclusio: *Prædestinatio non consistit essentialiter in actu voluntatis, sed in actu intellectus, connotato, & præsupposito actu voluntatis*. Hæc conclusio quoad vtramque partem est D. Thomæ expressa pluribus in locis *quæst. 5. de veritate art. 1. ad finem corporis* vbi de diuina prouidentia sic habet: *Et ideò prouidentia includit scientiam, & voluntatem, sed tamen essentialiter in cognitione manet, non quidem speculatiua, sed practica*. Idem docet *solutione ad quartum* ex argumentis secundo loco factis. Et *quæstione sexta articulo primo in corpore* de prædestinatione loquens, sic ait: *Vnde sicut de prouidentia dictum est, quod consistit in actu rationis, sicut & prudentia, cuius est pars, eo quod solius rationis est dirigere, vel ordinari; ita etiam prædestinatio in actu rationis consistit dirigentis, vel ordinantis in finem, sed ad directionem in finem præ exigitur voluntas finis, &c.* Id ipsum repetit *solut. ad* 1. 2 4. 5. & 8. *argumentum, & supra quæst.* 22. prouidentiam diuinam in actu intellectus, actu voluntatis supposito, consistere docet. Ita expresse *articulo primo in corpore, & ad tertium*, his verbis: *Dicendum, quod prouidentia est in intellectu, sed præsupponit voluntatem finis*.

7 Et in hac *quæstione articulo primo in corpore*, prædestinationem in actu intellectus consistere docet, his verbis: *Vnde ratio prædictæ transmissionis creaturæ rationalis in finem vitæ æternæ prædestinatio nominatur*. Et *articulo secundo ad tertium*, ibi: *Dicendum, quod duplex est præparatio, quædam patientis vt patiatur, & est in præparato, quædam alia est agentis vt agat, & hæc est in agente, & talis præparatio est prædestinatio prout aliquod agens per intellectum dicitur se præparare ad agendum in quantum præconcipit rationem operis fiendi, &c.* Id ipsum docet *articulo quarto in corpore, & in primo ad Annibaldum distinct. 39. quæstione secunda articulo 1. in corpore*, de prouidentia diuina sic habet: *Sic ergo prouidentia ad cognitionem quidem essentialiter pertinet, sed voluntatem finis quasi principium præsupponit*. Id ipsum repetit *solutione ad primum, & tertium*. Vnde de mente D. Thomæ in hac parte dubitare non licet.

8 *Quod supponat actum voluntatis, prob.* Et quidem, quod prædestinatio actum voluntatis vt suppositum saltim essentialiter connotet, argumenta contrariorum manifestè suadent, & insuper constat, tum primo; quia ratio præceptiua de agendis in finem necessario præsupponit vt principium voluntatem finis, prædestinationem autem in ratione præceptiua consistere, *inferius* constabit. Tum etiam: nam de ratione prędestinationis est efficacia; omnis autem efficacia intellectus ex voluntatis actu deriuari debet; cum sit primum mouens quo ad exercitium, & consequenter prima efficacia radix: vnde sicut omnis actus liber intellectus necessario supponit actum voluntatis, quæ est prima libertatis radix per modum mouentis, ita prædestinatio actum voluntati vt suppositum, & antecedentem connotare debet; ab actum enim non antecedenti, sed consequenti, sicut nec libertatem, ita nec efficaciam potest participare.

9 *Quod supponat electionẽ. prob. 1.* Ex quo licet obiter colligo, non solum supponere voluntatem finis, sed etiam electionem mediorum. Quod clarè colligi videtur ex Diuo Thoma *quæst. 6. de veritate artic. 1. prope finem corporis*, illis verbis: *Vnde sicut prudens non ordinat in finem, nisi in quantum est temperatus, vel iustus, ita Deus non prædestinat nisi in quantum est diligens*: ergo sicut prudentia supponit non solum virtutem rectificantem erga finem, sed etiam electiuas virtutes, quibus homo se habet in ordine ad finem, ita prædestinatio non solum supponit electionem ad gloriam, quæ obtinet intentionis rationem, sed etiam electionem ad gratiam, & merita, quæ sunt media in ordine prædestinationis.

10 *Secundo.* Deinde suadetur: nam prædestinatio, vt constabit *conclusione sequenti*; in imperio consistit; at imperium non solum intentionem, sed etiam electionem supponit, vt vidimus in *præcedenti disputatione*: ergo prędestinatio actum voluntatis, vt suppositum saltim, essentialiter connotat. *Tertio.* Denique: nam prędestinatio est ordinatio efficax per determinata media ad glorię consequutionem; at actus voluntatis diuinę erga finem non potest ei efficaciam istam communicare, cum finis indifferenter possit per hęc, aut illa media obtineri, de quo *disputatione præcedenti* inter impugnandam primam solutionem tertij argumenti contra secundam conclusionem; ergo necessario supponit actum voluntatis diuinę erga media.

11 *Prima pars conclusionis prob. 1. ex Aug.* Primam autem conclusionis partem probant nostri Thomistæ ex Augustino *lib. de dono perseuerantiæ capitul* 14 *parum à principio*, illis verbis: *Hæc prædestinatio Sanctorum nihil aliud est quam præscientia, & præparatio beneficiorum Dei, quibus certissimè liberantur, quicumque liberantur*: at præscientiam ad intellectum spectare nullus dubitat, præparatio etiam non passi vt patiatur, sed agentis vt agat, ad intellectum spectat, vt expresse docet D. Thomas *quæst. 6. de veritate art. 1 ad 8. & 12.* vbi ait, hanc præparationem in ordinatione, quæ propria est intellectus, consistere. Et in sequenti *art. solut. ad* 3. his verbis: *Et talis præparatio prædestinatio est prout agens per intellectum dicitur se præparare ad agendum in quantum præconcipit rationem operis fiendi, &c.* ergo prædestinatio non in actu voluntatis, sed in actu intellectus consistit.

12 *Euasio cõtrariorũ excluditur.* Si fortè dicatur, præparationis nomine, propositum voluntatis intelligi, quidquid in contrarium affirmet Diuo Thomas. In contrarium obstat idem Augustinus de dono perseuerantiæ *capitul. 17. parum à principio*, illis verbis: *Nam in sua, quę falli, mutarique non potest præscientia opera sua futura disponere, id omnino nec aliud quidquam est prædestinare*; at si præparationis nomine actum voluntatis intelligeret Augustinus, falso assereret nihil aliud esse prædestinationem, quam scientiæ dispositio; cum etiam voluntatis propositum esset: ergo iuxta Augustinum pręparatio, in qua prędestinationis essentiam constituit, non in actu voluntatis, sed in actu intellectus consistit.

13 *Secundo prob.* Secundo probatur: nam prędestinatio idem est, quod perfectissima prouidentia, qua rationalis creatura ordinatur ad finem beatitudinis; at prouidentia in actu intellectus consistit, quod primo ex nominis Ethimologia colligitur: sumitur enim à procul videndo, viderę autem actus est intellectus. Secundo ex Boetio 4. de consolat. vbi ait, quod *prouidentia est ipsa diuina ratio in summo omnium principe constituta, quæ cuncta disponit.* Tertio: nam prouidentia est pars principalis prudentiæ, ad quam aliæ duæ partes ordinantur, scilicet memoria præteritorum, & intelligentia præsentium, prout ex pręteritis memoratis, & pręsentibus intellectis coniectamur de futuris, vt docet D. Thomas *quæst. præcedenti art. 1. in corpore & 2. 2. quęst. 49. art.* 6. quo circa prudentię nomen à prouidentia desumitur vt à sua principali parte, prudentia autem ad intellectum spectat: & consequenter prouidentia: ergo prędestinatio actus est intellectus, non voluntatis.

14 *Tertio prob.* Tertio probatur: prędestinatio essentialiter est ordinatio creaturę rationalis ad gloriam per certa, & determinata media obtinendam, quo circa D. Thomas illam diffiniens ait, esse transmissionem creaturę rationalis ad gloriam, & prędestinati in Sacra Pagina pręordinati dicuntur; at ordinare ad intellectum pertinet, non ad voluntatem: ergo prędestinatio non in actu voluntatis, sed in actu intellectus consistit. Minorem docet D. Thom *supra quęst. 22. articul. 1. in corp quęst. 5. de veritate articul. 1. ad 4.* ex argumentis secundo loco factis, & *quæst. 6. articul. 1. in corpore* illis verbis: *Eo quod solius rationis est dirigere, vel ordinare*. Et 2.2. *quęst 83. art.* 1. vbi orationem probat esse actum intellectus, quia consistit in quadam ordinatione inferioris ad superiorem. Et *quęst. 88. articul.* 1. vbi docet, votum consistere in actu intellectus, eo quod obligationem quandam ad aliquid faciendum importat, obligatio autem ex promissione oritur, quę est actus rationis, cuius est ordinare: sicut enim homo imperando, vel deprecando ordinat quodammodo quid sibi ab alijs fiat, ita promittendo ordinat quid ipse pro alio facere debeat.

15 *Ordinare in finem ad intellectum pertinere probatur multipliciter.* Et ostenditur primo ex Philosopho 2. *Metaphysicę cap.* 2. vbi ait, *Sapientis est ordinare*, quo circa opus naturę opus intelligentię dicitur, ratione ordinis in illo reperti: ergo ad intellectum, non ad voluntatem ordinare spectat. Secundo: ordinare vnum ad aliud est vnum cum alio conferre; at collatio vnius cum alio ad intellectum practicum spectat, sicut ad speculatiuum pertinet illatio vnius ex alio: ergo ordinare, actus est intellectus, non voluntatis.

16 Tertio: ordo rerum secundum quod à principio egrediuntur, & inter se inuicem collocantur, pertinet ad artem, quę habitus est, vel actus intellectus, de quo D Thoma *quæst. 5. de veritate articul. 1 ad 9.* ergo ordinatio rerum in finem, quę ad prouidentiam, & prędestinationem spectat, solum actui intellectus potest competere. Quarto: nam ordinare aliquid in finem, idem est quod dirigere; at directio ad intellectum spectat, non ad voluntatem, quę cum sit potentia cęca ab alio dirigi debet, nec ipsa dirigere potest: ergo nec ordinare.

17 Quinto: nam ordinare ad superiorem pertinet in humanis, quo circa Dux in exercitu ordinat quid milites facere

debeant, & Princeps in republica quid facere debeant sibi inferiores: ergo ordinare de agendis à se ipso in homine pertinebit solum ad supremam potentiam qualem esse intellectum, docet D. Thomas pluribus in locis. Sexto: nam voluntas vt ordinatè appetat necessario supponit obiectum ordinatè ab intellectu propositum, vnde si obiectum sine ordine proponatur, absque ordine à voluntate obiectum appetitur: ergo sicut potentia executiua non ordinat, etsi ordinatè exequatur, quia ordinem factum ab alijs potentijs supponit, ita nec voluntas poterit ordinare, vtpotè ordinem ab intellectu factum supponens.

18 Et ex his refutata manet solutio, qua ad argumentum factum poterat à contrarijs occurri, afferendo, voluntatem ordinare vnum ad aliud, quia appetit vnum in ordine ad aliud. Si namque exequi ordinate ordinare non est, sed ordinate operari ordine non facto, sed supposito, cur ordinate appetere, ordinationis rationem obtinebit, cum ordinationem intellectus supponat.

19 *Sit resp.* Sed responderi potest in fauorem secundæ sententiæ, his tribus argumentis tantum ostendi, quod voluntatis actus non constituat prædestinationem adæquatè, eo quod ordinatio actui voluntatis non potest competere, nec rationem præscientiæ potest obtinere, non verò quod inadæquatè saltim prædestinationis essentiam non constituat, eo quod cum de ratione prædestinationis sit non solum esse ordinationem, sed etiam efficacia, potest actus voluntatis ingredi eius constitutionem in recto, quamuis ordinatio non sit, non ex conceptu ordinationis, sed ex conceptu efficaciæ.

20 *Reijcitur primo.* Sed contra primo: nam Augustinus *loco allegato* ait, nihil aliud esse prædestinationem nisi præscientiam, & præparationem; quorum vtrumque ad intellectum pertinere monstrauimus: ergo illius auctoritas saluari non potest, si inadæquatè in recto prædestinationis essentiam voluntatis actus ingrediatur. *Secundo.* Secundo: nam actus intellectus potest se ipso efficacia intrinseca gaudere, solum præsupposito actu efficaci voluntatis de connotato, vt *sequenti conclusione* constabit, & habetur ex dictis *disputatione præcedenti*: ergo nullum est prædicatum in essentia prædestinationis, ratione cuius per actum voluntatis in recto petat constitui.

21 *Tertio.* Tertio: nam prudentia, etsi actum voluntatis necessario supponat, adæquatè tamen in actu intellectus consistit: ergo prouidentia, quæ est pars prudentiæ: & consequenter etiam prædestinatio, quæ est perfectissima prouidentia adæquatè consistit in actu intellectus præsuppositiuè solum, & de connotato ingrediente actu voluntatis. Denique: nam vel omnia ad quæ necessario exiguntur actus intellectus, & voluntatis, per actus vtriusque potentiæ constituuntur in recto, vel prædestinatio non constituitur; est eadem sit ratio de omnibus; at non omnia, ad quæ necessario exiguntur actus vtriusque potentiæ, in actibus vtriusque in recto consistunt, vt constat in prudentia, omnipotentia, & alijs ad quę vtriusque potentiæ actus desiderantur, & tamen in illis non consistunt in recto, sed in actu alicuius ex illis, altero præsupposito: ergo idem de prædestinatione est dicendum.

22 *Confirm.* Et confirmari potest: aliæ namque diuinæ perfectiones non coalescunt in recto ex actibus ex æquo distinctis, seu ex diuersis attributis: ergo nec prædestinatio ex actu intellectus, & voluntatis in recto, & ex æquo potest conflari: licet namque hoc non obstet summæ simplicitati diuinæ, quatenus simplicitas compositioni opponitur, obstat tamen summæ simplicitatis, quatenus hæc opponitur constitutioni ex multis ex æquo distinctis, quæ cum in alijs perfectionibus Dei non inueniatur, nec prædestinationi potest competere.

§. II.

Argumentis in contrarium occurritur.

23 *Primum arg. in fauorem 1. sententiæ.* Contra istam conclusionem arguitur in fauorem primæ sententiæ: primo ex Damasceno *lib. 2. capitul. 29. non longè à principio*, vbi ait: *Prouidentia est voluntas Dei, per quam omnia, quæ sunt conuenientem deductionem suscipiant.* Et ex Augustino in *lib. de prædestinatione Sanctorum*, vbi ait. *Prædestinatio est propositum miserendi*; at prædestinatio est perfectissima prouidentia, & propositum, actus est voluntatis: ergo prædestinatio in actu voluntatis consistit.

24 *Resp.* Respondeo ex Diuo Thoma *quæst. 5. de veritate articul. 1. ad 1.* ex argumentis secundo loco factis, & *quæst. 6. articul. 1. ad 1.* quod quia in actibus animæ præcedens actus includitur virtualiter in actu sequenti, & prouidentia voluntatem supponit, atque prædestinatio electionem, & propositum voluntatis diuinæ: hinc fit, quod Damascenus prouidentiam per voluntatem, & Augustinus prædestinationem per propositum voluntatis diffiniant, non quia prouidentia sit actus voluntatis formaliter, nec prædestinatio propositum, sed vel quia actum voluntatis supponunt, vel quia illum in virtute includunt.

25 *Replicabis.* Sed dices: ex eo quod Damascenus, & Augustinus prouidentiam, & prædestinationem per actus voluntatis diffiniant, non rectè colligitur in actu voluntatis consistere, vt fatemur *tradita solutione* interpretando illorum diffinitiones in sensu causali, & præsuppositiuo: ergo pariter interpretari poterunt aduersarij diffinitiones ab Augustino, & D. Thoma traditur, quibus prædestinatio per actum intellectus diffinitur, in sensu causali, & antecedenti, non in formali; & consequenter ex illis inefficax argumentum conficitur, vt ostendamus in actu intellectus prædestinationem consistere in recto.

26 *Resp.* Respondeo, negando consequentiam: nam Augustinus *vbi supra* relatus loquendo de prædestinatione prout est idem ac prouidentia, habet, nihil aliud esse quam in præscientia opera sua futura disponere; si autem prædestinatio, aut prouidentia non essent in recto, & formaliter præscientiæ, sed solum causaliter, aliquid aliud esset, nempè actus voluntatis, in quo in recto consisteret: de D. Thoma minus dubitari potest, cum ipse, vt defendat prædestinationem in actu intellectus consistere, explicet Damascenum, & Augustinum quando per actum voluntatis prædestinationem diffiniunt, quod loquuntur in sensu causali, & præsuppositiuo.

27 *Secundo arg. ex D. Th.* Secundo arguitur ex D. Thoma Opuscul. *de prædestinatione capitul. 1.* illis verbis: *Quamuis enim prædestinatio præsupponat actum cognitionis, nominat tamen actum voluntatis eligentis ad ea, quæ sola gratuita voluntate conferuntur.* Et capitul. 2. illis verbis: *Sed quoniam causalitas gratiæ, & gloriæ attribuitur propriæ voluntati vt efficienti, scientiæ autem vt dirigenti, potentiæ vero vt exequenti; ideò, etsi prædestinatio importet illa tria, tamen principalius est ingenere voluntatis.* Et postea relatis diffinitionibus Augustini, quibus prædestinationem diffiniuit aliquando per spectantia ad potentiam, aliquando ad scientiam, hæc verba subiunxit: *Tertio per id, quod respicit voluntatem, & propriissimè in libro de prædestinatione Sanctorum, prædestinatio est propositum miserendi.*

28 *Aliud testimonium expenditur.* Et in prima *sententia distinct. 41. quæst. 1. art. 2. ad 1* idem docuisse videtur, illis verbis: *Prædestinatio autem dicit actum voluntatis absolutè, qui consequitur ordinem istum, scilicet, quem dicit electio: electio enim diuina est, qua aliqui ex ordine suæ sapientiæ ordinantur ad finem beatitudinis; sed prædestinatio est secundum quod præparantur eis ea, quæ per ducunt in finem, & ideò sicut voluntas ordinans in finem præcedit actum voluntatis præparantis ea, quæ ducunt in finem; ita electio prædestinationem præcedit.*

29 *Opusculum illud nō est D. Thom.* Ad hoc argumentum, nec cogamur asserere D. Thomam sententiam mutasse, quod egrè sustineo, nisi quando. Angelicus Præceptor aliquam sententiam retractat, respondeo, opusculum illud D. Thom. non esse: quod mihi suadetur primo, inter alia opuscula non inueniri. Secundo, in Romana editione quæ alijs est præferenda, tale opusculum in illius operibus non haberi. Tertio, adeo manifesta contradictio in doctrina; cum vbicumque de prædestinatione loquitur Diuus Thomas, illam essentialiter consistere in actu intellectus, actu voluntatis præsupposito, affirmet.

30 *Resp. 2. illa testimonia explicando.* Vel responderi potest, priora verba primi testimonij intelligi de actu cognitionis respectu futurorum, quorum præscientiam ad prædestinationem supponi, docui D. Thomas *3. p. quæst. 1 art. 3. ad 4.* scilicet futurorum, quæ non causantur per prædestinationem, sed ad illam supponuntur, non autem de scientia præparatiua mediorum, quibus prædestinationis finis obtinetur; hæc enim non supponitur ad prædestinationem, sed illam essentialiter constituit: posteriora autem verba, scilicet, *prædestinatio nominat actum voluntatis*, interpretari possumus de nominatione præsuppositiua, & de connotato, si de actu voluntatis in se ipso intelligantur, vel de actu voluntatis non in se ipso, & formaliter, sed virtualiter, quatenus virtute continetur in actu imperij intellectus ab illo participante efficaciam, actus autem voluntatis, quatenus virtute inclusus in actu intellectus illum supponente, formaliter prædestinationem ingreditur.

31 Et ex his ad secundum testimonium responderi potest, quod quando asserit propriissime diffiniri prædestinationem per voluntatis propositum, loquitur non de proprietate constitutionis, ita vt per propositum magis propriè, quam per scientiam diffiniatur, sed de proprietata explicationis, id est, quod quæ sunt propriissima prædestinationis prout à prouidentia distinguitur, videlicet, infallibilitas, non solum ordinis, sed etiam euentus, per voluntatis propositum explicantur: cum ex illo efficacia, in qua infallibilitas euentus fundatur, originem trahat. Vel loqui D. Thomam de proposito voluntatis non in se, & ratione sui, sed quatenus virtute includitur in actu intellectus ab illo efficaciam participante.

32 *Tertij testimonij explicatur, & suadetur explicatio 1.* Ad tertium testimonium respondeo, prædestinationem dicere actum voluntatis non vt constituentem, sed vt præsuppositum, & de connotato, scilicet propositum conferendi gratiam, & merita vt ad gloriam efficaciter conducentia. Et quod hæc sit mens D. Thomæ constat primo: nam dicere actum voluntatis, idem est, quod illum includere; at in testimonijs pro nostra conclusione adductis, docet D. Thomas prædestinationem includere actum voluntatis præsuppositiuè, & in actu intellectus essentialiter consistere: ergo prædestinationem dicere actum

actum voluntatis, quod in præsenti asserit, non constitutiuè, sed præsuppositiuè est interpretandum.

33 *Secundo.* Secundo: nam dicere hoc modo actum voluntatis sufficit ad intentum D. Thomæ saluandum, quod erat probare electionem prædestinatorum ad gloriam prædestinationem præcedere; eo namque ipso, quod prædestinatio propositum dandi gratiam, & merita vt efficaciter ad gloriam conducentia dicat de connotato, & præsuppositiuè, & electio ad gloriam, quæ obtinet intentionis rationem, hoc propositum præcedere debeat, euidenter colligitur electionem hominum ad gloriam, & illorum dilectionem, ad prædestinationem supponi, quod Angelicus Doctor probare intendebat.

34 *Tertio.* Tertio: nam in vltimis verbis facit comparationem D. Thom. inter prædestinationem, & actum voluntatis præparantis ea, quæ ducunt ad finem, quoad hoc quod est supponere voluntatem fini; si autem prædestinatio in illo actu voluntatis consisteret, non esse inter vtrumque comparatio; cum eiusdem ad se ipsum comparatio non sit; ergo cum asserit prædestinationem dicere actum voluntatis præparantis ea, quæ ducunt in finem, non loquitur constitutiuè, sed præsuppositiuè immediatè, ad differentiam voluntatis ordinantis ad finem, quam non nisi mediatè dicit prædestinatio.

35 *Tertio arguit. Antecedês prob. 1.* Tertio arguitur: non solum intellectus, sed etiam voluntas ordinatiua est: ergo ex eo quod prædestinatio in ordinatione consistat, non rectè colligitur non consistere in actu voluntatis, sed in actu intellectus. Antecedens probatur primo ex testimonio *proximè* adducto, vbi D. Thom. admittit voluntatem ordinantem ad finem, & ad ea, quæ præparant ad finem. Et 1.2.*quæst.*13. *art.*1. docet, electionem substantialiter esse actum voluntatis; eo quod substantia actus electionis materialiter se habet ad ordinem, qui imponitur à ratione: ergo sentit electionem saltim ex subordinatione ad rationem esse ordinatiuam.

36 *Secundo.* Secundo probatur: reprobatio vtpotè pars prouidentiæ, in ordinatione consistere debet; at reprobatio est actus voluntatis, vt constat ex Diuo Thoma *quæst.* 6. *de veritate articulo* 1. *ad vltimum*, vbi docet, reprobationem non opponi prædestinationi directè, sed electioni, non in actu intellectus, sed voluntatis consistere: ergo actus voluntatis ordinatiuus est. *Tertio.* Tertio probatur: habitus charitatis in voluntate residet; & tamen ordinatiuus est, cum ex illius imperio, & ordinatione, actus cæterarum virtutum finem, qui est obiectum charitatis, attingere, & meritorios fieri, doceat D. Thomas 1. 2. *quæst.* 114. *articul.* 4. *in corpor.* Et 2. 2. *quæst.* 23. *articul.* 4. ex hoc principio colligit esse formam virtutum, quia scilicet, ordinat actus cæterarum virtutum ad finem, qui in moralibus obtinet rationem formæ; ergo idem quod prius.

37 *Denique probatur.* Denique probatur: non enim est minus propria voluntatis motiuo quoad exercitium, & efficacia, quam intellectus propria sit ordinatio; at per Nos potest actus intellectus efficacia motiua quoad exercitium gaudere: ergo pariter poterit actus voluntatis ordinationis rationem ex subordinatione ad rationem sortiri, etsi non virtute propria, bene tamen in virtute actus intellectus præcedentis; & consequenter, cum electio diuina iudicium practicum ordinatiuum mediorum ad finem supponat, poterit in virtute illius esse ordinatiua, & consequenter prædestinationis essentiam obtinebit.

38 *Resp. negando antecedens. Ad 1. prob.* Respondeo, negando antecedens. Ad primam probationem dicatur, actus illos ordinatiuos ab Angelico Doctore appellari non formaliter, sed præsuppositiuè, quatenus actus intellectus ordinantes supponunt, & consequenter quatenus ad actus intellectus ordinantes impellunt. Quæ solutio quantum ad primam partem expressa est D. Thomæ 1. 2. *quæst.* 13. *articul.*1. *ad* 1. vbi docet, electionem collatiuam vnius ad aliud vocari, non quia essentialiter collatio sit, sed quia collationem per intellectum factam supponit. Et *quæst.* 16. *articul.* 1. *ad* 1. vbi docet, ideò Augustinum *lib.* 1. *de doctrina christiana cap.* 4. asserere, quod vti est in aliud referre, quia tendit in obiectum per rationem relatum, non quia vsus essentialiter relatiuus, seu ordinatiuus sit.

39 *Ad 2.* Ad secundam probationem, concessa maiori, nego minorem. Nec D. Thomas oppositum docuit: nam solutionem illam dedit disputationis gratia, vt constat ex verbis, quibus illam tradidit dicens: *Ad vltimum posset etiam dici*, &c. vnde *ibi* secunda solutionem subiunxit, qua in actu intellectus, & non in actu voluntatis reprobationem consistere docuit. Et ex præfatius *in hac quæst. art.* 3. *in corpore ad finem*, vbi docet, eodem modo includere reprobationem voluntatem permittendi culpam, & inferendi damnationis pœnam, quo prædestinatio voluntatem conferendi gratiam, & gloriam, quæ inclusio solum est virtualis, & præsuppositiua non formalis, & constitutiua. *Ad 3.* Ad tertiam, concessa maiori, nego minorem, vel clarioritatis gratia distinguo: est ordinatiuus *motiuè*, hoc est mouendo intellectum vt imperet, concedo minorem: *elicitiuè*, id est eliciendo imperium, quod formaliter est ordinatio, nego minorem, & consequentiam.

40 Sed obijcies primo, sequi ex hac solutione, meritum in actibus aliarum virtutum principalius a fide, quam a charitate prouenire; consequens est falsum: ergo & tradita solutio. Probatur sequela: meritum in actibus aliarum virtutum prouenit ex imperio charitatis; at imperium, iuxta hanc solutionem principalius à fide, quam a charitate causatur; cum ab ista sit solum motiuè, ab illa autem elicitiuè, quo eirea electio principalius ad voluntatem spectat, quam ad intellectum, quia ab illa elicitur, secus ab intellectu: ergo meritum in actibus aliarum virtutum principalius a fide, quam a charitate proueniet. *Replicabis 1.*

41 *Replicabis 2.* Secundo: nam sequitur principalius fidem, quam charitatem alias informare virtutes, consequens est falsum: ergo & antecedens. Patet sequela: informatio prouenit ex ordinatione; at ordinatio principalius est à fide, quam a charitate eadem ratiotione, qua id de imperio probauimus: ergo principalius fides, quam charitas alias informaret virtutes. *Tertio.* Tertio: nam actus aliarum virtutum, vt subsunt dictæ ordinationi, finem charitatis attingunt; at ex subordinatione ad finem, obiectum charitatis attingere nequeunt, sed solum ex subordinatione ad charitatem: ergo ordinatio, non a fide, sed a charitate est; & consequenter charitas est ordinatiua ratione sui actuum cæterarum virtutum ad proprium obiectum.

42 *Occurritur his obiectionibus.* Respondeo ad primam ex his obiectionibus, negando sequelam: ad eius probationem dicatur, meritum prouenire ab imperio secundum quod in illo virtute continetur actus charitatis, prout si autem licet à fide sit immediatus, vtpotè cum ab illa eliciatur, non tamen principalius, quia principalior modus causandi est concurrere vt mouens, qualiter charitas ad imperium concurrit, quam vt motum, qualiter a fide imperium causatur. Ex hisque ad secundam obiectionem constat solutio. Ad tertiam, concessa maiori, distinguo minorem: & subordinatione ad fidem ratione sui, concedo minorem: ad fidem vt charitati mouenti subordinatam, nego minorem, & consequentiam.

43 *Vltima probatio diluitur.* Ad vltimam antecedentis probationem, nego maiorem: quia motiua potentia non tantum est voluntas, sed etiam intellectus seu ratio practica, vt eisdem verbis docet Diuus Thomas *quæst.* 6 *de veritate art.* 1. *ad* 12. *argum.* quod ita intelligendum est, non quod intellectus ratione sui sit potentia motiua efficaciter, & quoad exercitium, sed ex subordinatione ad voluntatem, & in virtute illius: vnde voluntatis proprium est esse primum mouens, non autem esse mouens proximum, & elicitiuè, cum hoc possit etiam intellectui competere in virtute præcedentis actus voluntatis: ordinare autem omnino est proprium intellectus: ita vt alteri potentiæ, nec vt primo dirigenti, nec vt proximo, & elicitiuo competere possit.

44 *Ratio istius doctrinæ redditur.* Si autem huius rei rationem inquiras, ea est: actui namque vnius potentiæ ex subordinatione ad aliam, non potest substantia actus potentiæ, cui subordinatur, competere, sed solum modus aliquis illi ex subordinatione ad aliam potest conuenire; nunquam enim actus intellectus ex subordinatione ad voluntatem potest esse volitio, nec actus voluntatis ex subordinatione ad intellectum potest esse cognitio, nec actus aliarum virtutum ex subordinatione ad charitatem possunt esse Dei super omnia dilectio; hoc autem est discrimen inter ordinare, & mouere quoad exercitium, quod ordinare vnum ad aliud, non est modus actui intellectus super veniens, sed est ipsa substantia actus intelligendi: nihil enim aliud est ordinare, quam vnum conferre cum alio; conferre autem, idem est, quod vnum in ordine ad aliud intelligere, & repræsentare: sicut autem obiectum absolutè intelligere, & vnum, vt ex alio illatum percipere, est substantia, & non modus actus intelligendi, ita vnum in ordine ad aliud repræsentare, substantia est, & non modus actus intelligendi; mouere autem quoad exercitium, est alias potentias ad opus applicare, quod extra substantiam actus voluntatis existit; cum substantia actus voluntatis sita sit in volendo, seu appetendo obiectum, quod ante applicationem dictam saluatur, & ideò ordinare taliter est proprium intellectus, vt non possit alteri, nec vt primo, nec vt proxime dirigenti competere, quam intellectui; mouere autem quoad exercitium etsi voluntati vt primo mouenti semper conueniat, nec per modum appetitus, seu volitionis possit alteri potentiæ, quam voluntati conuenire, potest tamen intellectui adaptari virtute voluntatis, non appetitiuè, sed directiuè, quatenus proponendo obiectiuè media, vt iam electa efficaciter, dirigit, & mouet quoad exercitium cæteras potentias ad opus.

45 *Quarto arguit. in fauorē 2. sententiæ.* Quarto arguitur in fauorem secundæ sententiæ prædestinatio iuxta Augustinum *lib. de dono perseuerantiæ capit.* 14. est præscientia, & præparatio beneficiorum Dei, &c. At præscientia ad intellectum spectat, præparatio autem ad voluntatem, tum quia id expresse docet Diuus Thomas *opuscul. de prædestinatione cap.* 1. vbi ait, quod præparatio idem est quod diuina electio. Et *in* 1. *distinct.* 40. *quæst.* 1. *art.* 2. *ad* 3. illis verbis: *Dicendum, quod præparatio, quæ ponitur in diffinitione prædestinationis, non est secundum executionem in opus, sed intelligitur secundum propositum diuinæ voluntatis.* Tum etiam: nam si præparatio ad scientiam spectaret,

bis

bis poneretur ſcientia in eadem diffinitione, quod vitium eſſet innanis repetitionibus, in diffinitionibus rerum fugiendum: ergo prædeſtinatio non conſiſtit adæquatè in actu intellectus, ſed in actu intellectus, & voluntatis.

45 *Resp.* Reſpondeo, negando minorem pro ſecunda parte. Ad primam probationem dicatur, vel opuſculum illud Diui Thomæ non eſſe, vt *ſupra* dicebamus, vel electionis nomine non electionem in ſe ipſa formaliter, ſed quatenus virtute in ſcientia practica intellectus incluſam intellexiſſe. In ſecundo autem teſtimonio non docuit præparationem eſſe propoſitum, ſed ſecundum propoſitum, quod veriſſimum eſt: non quia præparatio conſiſtat eſſentialiter in propoſito, ſed quia illud virtute includit, & intrinſecè ſupponit, vt ſæpè iam diximus.

Ad ſecundam probationem dicatur, nomine ſcientiæ non explicari efficaciam, bene tamen nomine præparationis, & ideò ſupra ſcientiam addere, quod eſt præparatio, non eſt innanis repetitio.

At inquies. Denique arguitur de conceptu prædeſtinationis non ſolum eſt ratio ordinationis, ſed etiam efficacia, & motio quoad exercitium; at efficacia, & motio quoad exercitium ad voluntatem ſpectat, ſicut ordinatio ad intellectum; cum voluntas ſit primum mouens quoad exercitium, ergo de eſſentia prædeſtinationis non ſolum eſt actus intellectus, ſed etiam actus voluntaris.

47 *Resp.* Reſpondeo ex dictis *ſupra*, motionem volitiuam eſſe à voluntate adæquatè, vt à principio proximo eliciente, motionem autem non appetitiuam, ſed directiuam, ſeu ordinatiuam, non eſſe à voluntate, vt à principio eliciente, ſed ab intellectu, in virtute tamen præcedentis actus voluntatis, vt ſæpè vidimus ex D. Thom. & hoc ſufficit, vt voluntas ſit primum mouens quoad exercitium; de eſſentia autem prædeſtinationis non eſt motio appetitiua, ſed ordinatiua, & ideò eſt ab intellectu adæquatè, vt eliciente proximè, à voluntate autem ſolum remotè, originaliter, & antecedenter.

48 *Triplex obiectio proponitur.* Sed obijcies aduerſus iſtam ſolutionem primo: eſſe motiuum quoad ſpecificationem eſt ita proprium intellectus, vt actui voluntatis non poſſit competere, etiam in virtute intellectus, ergo eſſe motiuum quoad efficaciam, & exercitium, taliter voluntati conuenit, vt actui intellectus competere nequeat, etiam in virtute voluntatis. Secundo: eſſe volitiuam taliter conuenit voluntati, vt nulli alteri, etiam in virtute illius competere queat: ergo ſimiliter, eſſe motiuum quoad efficaciam, & exercitium in ſolo actu voluntatis poteſt reperiri. Tertio: nam ſi voluntas poteſt per proprium actum mouere efficaciter, non eſt cur actui intellectus efficaciam motiuam communicet; at hoc poteſt per proprium actum præſtare: ergo id non communicat actui intellectus; & conſequenter per proprium actum eſſentiam prædeſtinationis in ratione efficacis conſtituit.

49 *Dictæ obiectiones ſoluuntur.* Reſpondeo ad primam ex his obiectionibus, negando antecedens: quia vt conſtat in aſſenſu fidei, prius affectus voluntatis mouet ad illum quoad ſpecificationem. Ad ſecundam, iſtando in libertate, quæ tametſi voluntati attribuatur, vt primo libertatis principio effectiuo intra limites agentis creati, actui tamen intellectus ex ſubordinatione ad voluntatem communicatur, non obſtante quod ratio volitiui ei communicari nequeat; ratio autem diſcriminis habetur ex dictis: quia ſcilicet, ratio volitiui eſt ſubſtantia actus voluntatis, quæ nulli actui, niſi voluntatis, communicari poteſt; efficacia autem motiua extra ſubſtantiam eſt, ſicut libertas, & ideò actibus aliarum potentiarum ex ſubordinatione ad voluntatem communicari poſſunt, non ita, quod modus efficaciæ actus voluntatis illius communicetur, ſed diuerſus; ille namque eſt modus efficaciæ appetitiuæ, qui actui intellectus non conuenit, ſed modus efficaciæ directiuæ. Ad tertiam reſpondeo, quod mouere abſolutè pertinet ad voluntatem, non autem mouere motione ordinatiua, & hæc eſt, quæ prædeſtinationis eſſentiam ingreditur. Sic Diuus Thomas 2.2. *quæſt.* 47 *art.* 8. *ad* 3. vbi ſimile argumentum ſoluit.

§. III.

Conſiſtere in actu imperij probatur.

50 *Hæc conclusio est D.Th.* Secunda concluſio: *Prædeſtinatio non ſiſtit in actu intellectus præcedente, & regulante electionem ad gloriam, nec in iudicio regulante electionem ad gratiam, & merita, ſed in iudicio practico ſubſequuto ad electionem, quod imperium vocatur.* Hæc concluſio eſt Diui Thomæ expreſſa *quæſt. præced. artic.* 1. *ad* 2. illis verbis: *Præcipere de ordinandis in finem competit Deo, & ſecundum hoc ei conuenit ratio prudentiæ, & prouidentiæ.* Et in hac *quæſt. artic.* 4. *in corp.* inquit: *Prouidentia eſt ratio in intellectu exiſtens præceptiua ordinationis aliquorum in finem;* at nullus ex prædictis actibus, præter tertium, præceptiuus eſt ordinationis mediorum ad finem prædeſtinationis: ergo in ſolo iudicio ſubſequuto ad electionem prædeſtinationis eſſentia, quæ eſt perfectiſſima prouidentia conſiſtit.

51 Deinde quantum ad primam partem ſuadetur: nam iuxta Diuum Thomam *infra art.* 4. prædeſtinatio electionem prædeſtinatorum ad gloriam ſupponit, quod etiam docet de prouidentia *quæſt.* 5. *de verit. art.* 1. *in corp.* ſcilicet, quod cum prudentia ſit, & prudentia rectitudinem voluntatis erga finem ſupponat; voluntas enim finis eſt principium prudentiæ, prouidentia etiam voluntatem finis ſupponit. Et *ſolut. ad* 1. hoc diſcrimen ſtatuit inter ſcientiam practicam, & prudentiam, quod illa eſt non ſolum de medijs, quatenus ordinantur ad finem, & id circo, inquit, magis includitur voluntas in conceptu prudentiæ, quam in conceptu ſcientiæ practicæ. Et *quæſt.* 6. *de verit. artic.* 1. *in corp. & ad* 2. id ipſum affirmat de prædeſtinatione, quod ſcilicet electionem ſupponit: ergo iuxta Diuum Thomam non conſiſtit in actu intellectus regulante electionem ad gloriam. Patet conſequentia: tum, quia non eſt de medijs ad finem prædeſtinationis ordinatis, ſed de fine prædeſtinationis. Tum etiam: nam talis actus non ſupponit electionem, ſed ad illam ſupponitur. *Quoad 1 partem prob.*

52 *Explicatur doctrina.* Conſultò dixi, prædictum actum non eſſe de medijs ad finem prædeſtinationis ordinatis, qui eſt beatitudo: nam abſolutè de medijs eſt: gloria namque ad oſtenſionem attributorum Dei ordinatur, vt medium, hic tamen non eſt finis prædeſtinationis proximus, ſecundum quod ab alijs partibus prouidentiæ diſtinguitur, ſed remotus, & generalis omnibus partibus prouidentiæ; illud autem neceſſarium erat, vt in prædicto actu eſſentia prædeſtinationis conſiſteret.

53 *Quoad 2 partem prob. 1.* Præterea, quoad ſecundam partem ſuadetur: tum, quia vt docet D. Thomas *in* 1. *diſt.* 41. *art.* 2. *ad* 1. prædeſtinatio dicit actum voluntatis præparantem ea, quæ ducunt ad finem, ſcilicet electionem ad gratiam, & merita, quod *ſupra concluſ. præcedenti* intelligendum diximus, non quod dicat eſſentialiter, ſed præſuppoſitiuè, & antecedenter; at iudicium electionem regulans, voluntatem iſtam non præſupponit, ſed ad illam ſupponitur: ergo in eo iudicio non conſiſtit prædeſtinationis eſſentia.

54 *Secundo.* Tum etiam: nam iuxta Diuum Thomam locis *vbi ſupra* relatis, prædeſtinatio, vtpotè prouidentia, eſt pars principalis prudentiæ; actus autem principalis prudentiæ eſt præcipere de ordinandis in finem, ad quem conſilium, & iudicium ordinantur, vt docet idem Diuus Thomas 2. 2. *quæſt.* 47. *art.* 8. ergo non conſiſtit in iudicio regulante electionem, ſed in iudicio practico ad illam ſubſequuto, quod imperium vocatur. *Tertio.* Tum denique, nam iudicium electionem regulans etſi ſit ordinatio de medijs, non tamen eſt efficax ordinatio de his medijs determinatis; cum adhuc illo poſito liberum ſit Deo, non ſolum *in ſenſu diuiſo*, ſed etiam *compoſito* hæc, aut illa media in ordine ad gloriam eligere; at prædeſtinatio eſt ordinatio efficax de his medijs in particulari: ergo in prædicto actu non conſiſtit prædeſtinationis eſſentia.

55 *Tertia pars concluſionis prob.* Et ex his tertia pars concluſionis manifeſtè colligitur: prædeſtinatio namque conſiſtit in actu intellectus, vt *in prima concluſione* probabimus; at non conſiſtit in iudicio regulante electionem ad gloriam, nec in regulante electionem ad gratiam: ergo conſiſtit in iudicio practico ſubſequuto ad electionem, & regulante vſum, & executionem, quod obtinet rationem imperij. *Deinde prob.* Deinde probatur: nam in prædicto actu inueniuntur omnia, quæ ad conſtituendam prædeſtinationis eſſentiam ſunt neceſſaria; eſt enim ratio ordinis mediorum ad finem prædeſtinationis ratione ſui; cum ad intellectum practicum ordinatio pertineat, & eſt efficax ratione electionis ſuppoſitæ, quam virtute includit, vt docet D. Thom. locis relatis: actus enim voluntatis præcedens virtualiter clauditur in actu ſubſequuto intellectus, quod actibus electionem præcedentibus competere nequit; cum non antecedentibus actibus, ſed ſubſequentibus ſuam efficaciam communicet: ergo in illo conſiſtit prædeſtinationis eſſentia. Denique: nam prædeſtinatio conſiſtit in actu principali prudentiæ iſte autem, vt ex D. Thom. iam vidimus, eſt imperium regulans immediatè vſum, & mediatè executionem, ad quod cæteri actus ordinantur. ergo in iſto actu eſſentia prædeſtinationis conſiſtit; eo quod eſt immediatior fini rationis practicæ, qui eſt executio.

§. IV.

Contraria argumenta ſoluuntur

56 *Arg. 1.* Contra iſtam concluſionem militant omnia argumenta, quibus *in præced. diſputat.* impugnantur imperij exiſtentia, & neceſſitas in diuino intellectu. Deinde contra illam arguitur primo ex Diuo Thoma 2. 2. *quæſt.* 49. *articul.* 6. illis verbis: *Dicendum, quod in recta ordinatione ad finem, qui includitur in ratione prouidentiæ: importatur rectitudo conſilij, & iudicij, & præcepti, ſine quibus recta ordinatio ad finem eſſe non poteſt:* ergo iuxta D. Thom. prouidentia non ſolum in imperio, ſed etiam in iudicio; quod eſt concluſio ſyllogiſmi practici, & electionem regulat, conſiſtit; & conſequenter idem de prædeſtinatione eſt dicendum.

Resp. Reſpondeo, rectitudinem conſilij, & iudicij importari in ordina

dinatione, in qua prouidentia consistit, non constitutiuè, & formaliter, sed virtualiter, & præsuppositiuè: tum quia sine illis rectitudo imperij, in quo prouidentia consistit, subsistere nequit. Tum etiam, quia in actibus animæ ordinatis præcedens virtute clauditur in sequenti, quo circa, vt docet D. Thom. *quæst. 5. de veritate articulo* 1. ad finem corp. *In prudentia quodammodo includitur, & voluntas, quæ est de fine, & cognitio finis*: quia scilicet, vterque actus ad illam supponitur.

57 *Secundo.* Secundo arguitur: prouidentia est pars prudentiæ, vt docet D. Thom. *quæst. præced art.* 1. *&* 2. 2. *quæst.* 49. *articul.* 6. at si prouidentia in imperio consisteret, pars prudentiæ non esset, sed ipsissima prudentia: ergo prouidentia; & consequenter nec prædestinatio in iudicio practico ad electionem consequuto consistit. Probo minorem: quia vt docet Diuus Thomas *secunda secundæ quæstione* 51. *articulo* 2. *&* 3. prudentia est virtus distincta ab Eubulia, & Synesi, & quod prima est bene consiliatiua, secunda bene iudicatiua; prudentiæ autem actus imperium est: ergo si prouidentia in actu imperij consistit, non erit pars prudentiæ, sed ipsa prudentia; cum nihil possit esse pars sui ipsius.

58 *Resp.* Respondeo: prudentiam posse sumi dupliciter, vno modo, vt significat principalem, & formalem partem sui, quæ est recta ratio præceptiua, & prout sic prudentia est specialis virtus distincta ab Eubulia, & Synesi, & prouidentia non est pars eius, sed ipsissima prudentia, vt argumentum factum conuincit; alio modo, vt significat hanc principalem partem de formali, & de materiali omnes alias, quæ desiderantur ad ipsam, scilicet, Eubuliam, & Synesim, quæ sunt de futuris à nobis agibilibus, memoriam præteritorum, & cognitionem præsentium, quæ omnia, & alia, quæ Diuus Thomas enumerat *quæstione* 49. relata, ad prudentiam præuiè supponuntur, & sic prouidentia est pars formalis prudentiæ, vt potè in imperio consistens, quod est principalis actus prudentiæ, ad quem alij, quos de materiali dicit, ordinantur: vnde ex hoc non sequitur, quod prouidentia; & consequenter prædestinatio in imperio non consistant.

59 *Tertio arg.* Tertio arguitur: prædestinatio est causa suorum effectuum; cum non solum certitudine scientiæ, sed etiam causalitatis gaudeat, vt ex Diuo Thoma *inferius* videbimus; at illud cum subsequens electionem non causat effectus prædestinationis: ergo in illo, prædestinationis essentia non consistit. Minor, in qua est difficultas, ostenditur primo: *Minor prob.* 1. iudicium illud, vtpotè, efficaci inpitens decreto, non est scientia simplicis intelligentiæ, sed visionis eorum, quæ ad finem prædestinationis conducunt; at scientia visionis suum obiectum non causat, sed causatum supponit; cum petat esse simul cum suo obiecto; & consequenter nequeat illud præcedere: ergo iudicium subsequens electionem, effectus prædestinationis non causat.

60 *Secundo.* Secundo: ex vi electionis efficacis diuinæ constituuntur effectus prædestinationis in ratione futuri; cum actus efficax sit; & consequenter inferens infallibiliter rei electæ futuritionem: ergo iudicium subsequutum ad illam non causat futuritionem rerum ad finem prædestinationis conducentium, sed causatam supponit. *Confirm.* Et confirmari potest: nam si per impossibile posita electione efficaci non subsequeretur iudicium practicum executionem regulans, ad huc homines essent prædestinati; cum ex vi illius infallibiliter gloriam essent consequuturi: ergo ante tale iudicium saluatur prædestinationis essentia; & consequenter constituenda erit, vel in electione antecuertente hoc iudicium, vel in iudicio illam regulante.

61 *Resp. negãdo minorem.* Respondeo, negando minorem. Ad primam probationem, distinguo minorem: illamque concedo de scientia visionis pure speculatiua, nego autem de practica: hæc namque suum obiectum non supponit, sed facit, imperium autem non est scientia visionis pure speculatiua, sed practica: vnde potest causare effectus prædestinationis, & de facto illos causat, nec simultas, quam cum suo obiecto petit scientia visionis obstat, quominus sit causa illius: est namque simultas non naturæ, & *à quo*, sed existentiæ, & instantis *in quo*; bene autem compatitur simultas *in quo* temporis inter duo, cum prioritate naturæ, & causalitatis, vt multis exemplis potest ostendi. De quo videantur, quæ fusè diximus *tract. de scientia futurorum contingentium*.

62 *Secunda minoris probatio diluitur.* Ad secundam probationem, distinguo antecedens: in choatiuè, & in suo ordine, nempè intentionis, concedo antecedens: complete, & in omni ordine, tam intentionis, quam executionis, nego antecedens, & consequentiam: sicut enim ex hoc quod electio sit efficax non sequitur ex vi illius rem electam constitui completè futuram, ita vt necessarius non sit concursus potentiæ exequentis, quia est ipsa posterior, eo quod solum in suo ordine illam futuram constituit; ita nec sequitur necessarium non esse concursum imperij sed solum colligitur tam imperij, quam potentiæ exequentis concursus esse infallibiliter futuros, electione efficaci supposita.

63 Ex quibus ad confirmationem constat solutio; dato enim illo impossibili solum inchoatiuè essent homines prædestinati; non tamen formaliter, nec in illo casu homines infallibiliter gloriam consequerentur, sed solum gloria esset inchoatiuè futura, non tamen complete, nec executioni foret mandanda; quia cum ad hoc requireretur decretum aliud executiuum, & imperium regulans illud, istis sublatis, etsi gloria ex vi electionis esset inchoatiuè futura, non tamen esset futura complete, nec homines in re saluarentur. *Ad cõfir.*

64 *Instatur.* Et quidem probatio ista cum sua confirmatione instantur manifestè in electione ad gloriam, in qua prædestinationis essentiam non constituunt Authores contrarij; & tamen ex vi illius gloria est infallibiliter futura, quin ex hoc excludatur necessitas electionis ad gratiam, & merita, sed potius inferatur: & sicut dato per impossibile, quod posita electione ad gloriam, non subsequuta electione ad gratiam essent homines prædestinati, solum inchoatiuè, & radicaliter non autem formaliter in sententia constituente essentiam prædestinationis in electione ad gratiam, & merita; ita in nostra sententia dicendum est in hypothesi admissa.

65 *Denique arg.* Denique arguitur: nam sequitur ex nostra sententia, prædestinationem quoad primum effectum cadere de facto, vel cadere potuisse sub merito operum præuisorum ex gratia; consequens est falsum, vt cum D. Thoma docent communiter eius Discipuli *in hac quæst. &* 1. 2 *quæst* 114. vbi negant posse de potentia absoluta primam gratiam sub merito cadere: ergo essentia prædestinationis in actu imperij nequit consistere. Probatur sequela cadente sub merito actu, in quo prædestinationis essentia consistit, omnes illius effectus sub merito cadunt, at ex nostra sententia sequitur potuisse illum actum sub merito cadere: ergo & primus prædestinationis effectus. Probatur minor: quia namque decretum executiuum gloriæ merita vt futura præuisa supponit, de facto tale decretum sub merito cadit, vt constabit *infra*; at posita prædestinationis essentia in iudicio subsequuto ad electionem, hoc iudicium supponit merita vt futura præuisa in vi electionis præcedentis: ergo actus, in quo consistit prædestinationis essentia, sub merito cadere potuit.

66 *Resp.* Respondeo, negando sequelam, ad eius probationem, nego minorem: ad cuius probationem distinguo maiorem: quia præsupponit merita præuisa vt futura complete, tam in ordine intentionis, quam executionis, concedo maiorem: in ordine intentionis præcisè, nego maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: actus namque, in quo prædestinationis essentia a Nobis constituitur, supponit merita præuisa, vt futura inchoatiuè; & in ordine intentionis, non verò in ordine executionis; præcedentia autem solum in ordine intentionis non sufficit ad exercendam causalitatem meritoriam; eo quod hæc causalitas, non finalis, sed effectiua est, & præcedentia in ordine intentionis solum deseruit causalitati finali.

67 *Resp.* 2. Vel secundo responderi posset, quod iudicium practicum, in quo prædestinationis essentia a Nobis constituitur, etsi merita supponat, non tamen supponit illorum præuisionem, sed immediatè post decretum electiuum sequitur iudicium practicum præuidens merita, & in illo prædestinationis essentia consistit, quia tamen restat argumentum factum soluendum de decreto executiuo, quod sequitur ad imperium, & merita præuisa per imperium supponit, ideò recurrendum est ad primam solutionem.

§. VLTIMVS.

Corollaria præcedentis doctrinæ.

68 *Primum corollarium.* EX dictis in discursu disputationis colligitur primo, prouidentiam a scientia practica distingui per hoc, quod scientia practica est de fine, & medijs, prouidentia autem solum de medijs, quatenus ordinatis ad finem, quod docuit Diuus Thomas *quæst. 5. de veritate artic.* 1. *ad* 1 Secundo colligitur, prudentiam ab arte distingui: tum quia vt docet D. Thom. 2. 2. *quæst.* 47. *art* 8. *in corpore* perfectio actus consistit in iudicando, non in præcipiendo; perfectio autem prudentiæ in imperando consistit, *Secundũ prob.* 1. probat à signo: nam melior artifex reputatur, qui volens peccat in arte, voluntariè deuians à recto iudicio, quod habet de artefacto faciendo, quam qui nolens peccat in arte ex defectu iudicij, in prudentia autem è conuerso contingit; est enim imprudentior, qui voluntariè peccat in arte, cum aliàs posset rectum artificiatum facere ratione perfecti iudicij, quam qui nolens peccat ob imperitiam artis; eo quod ille deficit in imperio, iste vero in iudicio. Quæ doctrina est Phylosophi 6. *Ethicorum capit.* 5.

69 *Secundo.* Tum etiam: quia vt docet Diuus Thomas *quæst.* 5. *de veritate artic.* 1. *ad* 9. ars respicit res productas secundum ordinem, quo a principio egrediuntur, & inter se inuicem collocantur: artifex enim ex vi artis diuersimodè collocat partes ædificij, & Deus per artem res in diuersis gradibus collocat; prudentia autem

tem importat illum ordinem, secundum quem ordinantur ad finem. Tum denique: quia vt docet Diuus Thomas *articulo citato in corpore*, ars est recta factibilium id est, illorum, quæ procedunt ab agente in extraneam materiam, v.c scamnum, & domus, prudentiam autem est recta ratio agibilium, quæ sunt actus non progredientes extra agentem, sed perficientes ipsum; agibilia autem à factibus differunt; & consequenter differunt ars, & prudentia, & prouidentia, quæ pars est prudentiæ.

70 *Tertio infertur.* Tertio ex dictis infertur: prouidentiam diuinam non esse idem, ac lex æterna Dei, in quo deceptos reperio doctos Thomistas contra Diuum Thomam *quæstione 5. de veritate articulo 1. ad 3.* vbi expresse docet, quod prouidentia in Deo propriè non nominat legem æternam, sed aliquid ad legem æternam consequens, & probat: nam lex æterna in Deo consideratur, sicut accipiuntur in nobis principia operabilium, ex quibus ad consiliandum, eligendum, & imperandum procedimus: ergo sicut principia operabilium naturaliter nota, non sunt in nobis prouidentia, aut prudentia, sed principium illius non aliter ac principia in speculabilibus non sunt scientia, sed scientiæ principia: ita lex æterna in Deo non est prudentia, aut prouidentia formaliter, sed prouidentiæ principium.

71 *Doctrina D. Thom. explicatur.* Vnde colligit Diuus Thomas, effectus prouidentiæ attribui legi æternæ namquam eius principio, vbi est aduertendum Diuum Thomam loqui de lege æterna secundum quod est ratio gubernationis rerum, siue rationalium, siue irrationalium, tam in ordine ad actiones naturales, quam in ordine ad actiones morales: in qua acceptione verissima est Diui Thomæ doctrina, & discrimen statutum sic intelligendum, quod sicut lex in nobis tradit regulas in generali, v. c. Deum esse diligendum, patrem honorandum, &c. iuxta quas regulas prudentia in particulari hic, & nunc colligit, & dictat esse operandum: ita lex æterna in Deo tradit generales regulas, v. c. lapidem, deorsum, ignem sursum inclinari, prouidentia vero iuxta illas regulas de motibus istarum rerum in particulari disponit; & ideò prouidentia, æternam legem habet pro principio.

72 *Ex dictis prob.* Deinde ex dictis manifestè id conuincitur: lex enim, vt lex propriè respicit subditos, quod præcipuè veritatem habet in lege æterna, quatenus respicit rationales creaturas cum vi illas obligandi; quo circa non in imperio monastico respiciente diuinas actiones consistit, vt enim docet Diuus Thomas *prim. secund. quæstione 93. articulo primo ad primum*, lex æterna non est Deo imposita, sed creaturis, & consistit in imperio regali subditos respiciente; at prouidentia immediatè respicit actum liberum Dei, qui dicitur vsus, & mediatè executionem: non ergo sunt idem formalissimè prouidentia, & lex æterna Dei.

73 *Obiectio diluitur.* Nec refert si opponas Diuum Thomam 1. 2. *quæstione 91. art. 1. in corpore* vbi docet, legem æternam *esse ipsam rationem rerum in Deo, sicut in principe vniuersitatis existentem*, qualiter etiam diffiniuit prouidentiam *quæstione præcedentis articulo 1.* ergo lex æterna, & prouidentia, idem sunt. Respondetur, namque ex dictis, legem æternam esse rationem gubernationis rerum per modum tradentis regulas in generali circa motus rerum in proprios fines, prouidentia est ratio per modum applicantis regulas prædictas circa peculiares actiones. Deinde, illa est ratio respiciens immediatè creaturas sibi subiectas, quibus imprimit proprias inclinationes, & aliqualiter obligat; hæc vero immediatè non ad creaturas, sed ad Dei actiones dirigitur: vnde constat, quòd licet sint ferè eadem verba vtriusque diffinitionis, sensus tamen vtriusque est diuersus.

74 *Si opponas.* Si dicas, legem in nobis ideò esse principium prudentiæ, quia nos obligat, & ideò prudentia dictat iuxta illam hic, & nunc esse operandum; at lex æterna non obligat Deum, vt *proximè* diximus: ergo nequit esse principium diuinæ prouidentiæ, & prudentiæ, qua dictet sibi Deus hic, & nunc iuxta illam esse operandum. *Resp.* Respondeo, concesso antecedenti, negando consequentiam: nam licet nequeat esse principium per modum obligantis, potest tamen esse principium per modum dirigentis, vt Deus iuxta legem æternam sibi imperet vsum, & rerum executionem in ordine ad finem.

75 *Prouidentia distinguitur ab ideis.* Quarto colligitur: prouidentiam distingui a diuinis idæis. Quod patet: nam D. Thomas *supra quæstione 15. articulo 2. ad 2.* idæam ab arte distinguit, quia hæc significatur vt quo Deus intelligit, idæa autem vt quod intelligitur, at prouidentia etiam significatur vt quo Deus intelligit practicè, & imperat, vt constat ex dictis: ergo eadem ratione prouidentia distinguitur ab idæa.

76 *Si opponas.* Si opponas Diuum Thomam *quæstione 5. articulo 1. ad. 1.* vbi docet, in re creata duo posse considerari, & speciem, & ordinem ad finem, & idæam esse formam speciei, prouidentiam vero esse formam ordinis, in quo fatum consistit; & consequenter sicut se habet idæa ad formam, ita prouidentia comparatur ad fatum: ergo iuxta Diuum Thomam, quamuis prouidentia non sit idæa rei creatæ quoad speciem, est tamen idæa rei creatæ quoad ordinem. Patet consequentia, tum, nam ideò datur idæa speciei, quia in Deo datur forma illius: ergo si prouidentia est forma ordinis, erit idæa illius. Tum etiam: nam sicut comparatur idæa ad speciem, ita prouidentia ad ordinem statuum, & fatum, vt docet Diuus Thomas; at illa comparatur vt idæa speciei: ergo prouidentia comparatur vt idæa ordinis, & fati.

Respondeo, negando consequentiam. Ad primam probationem, distinguo antecedens: quia datur forma speciei, quę illam causat, vt cognita, & per sui imitationem, concedo antecedens: præcisè ex conceptu formæ speciei, nego antecedens, & consequentiam: quia prouidentia non est forma ordinis, illum causans, vt cognita, nec vt imitata, sed tantum vt dirigens: vnde sicut scientia practica, etsi sit forma rei, quem causatur à Deo, non est idæa illius sub conceptu practicæ scientiæ, quia non causatur assimilando sibi effectum, quem causat, vt docet Diuus Thomas *in eodem artic. ad 7.* ita de prouidentia est dicendum. Ad secundam dicatur ly *sicut* solum dicere similitudinem quoad rationem formæ, quæ in vtraque inuenitur, non autem quoad omnia. 77 *Resp. explicando doctrinã D.Th.*

78 *Vltimũ corollarium Prob. 1.* Denique infero contra Suarez, quod si prædestinatio in actu voluntatis consistat, constituenda non est in omibus actibus voluntatis diuinæ à primo decreto intentiuo finis vsque ad executiuum. Tum, quia licet consistat in actu intellectus, vt de facto consistere diximus, non constituitur per omnes actus intellectus, qui ad illam concurrunt, sed in vno actu essentialiter consistit, aliis antecedenter concurrentibus: ergo pariter dicendum est, si in actu voluntatis consistat. Tum etiam: nam prouidentia versatur circa media secundum ordinem, quem dicunt ad finem: ergo esto consistat in actu voluntatis, debet consistere in voluntate mediorum in ordine ad finem, non vero intentione finis. *Secundo.*

79 *Denique* Tum denique: quia non omnia exacta ad existentiam alicuius, sunt de essentia illius, sed plura antecedenter, & alia consequenter solent requiri, vt constat in electione, ad quam præexigitur finis intentio, & sequitur vsus, & in prudentia, ad quam præuiè requiruntur consilium, & iudicium; & tamen non consistit in illis, sed electio in actu medianre inter intentionem, & vsum, & prudentia in imperio: ergo etsi omnes illi actus ad prædestinationem desiderentur, non tamen in omnibus illis, sed in illorum aliquo erit constituenda.

80 *In hac suppositione, cõsistere in decreto executiuo, probatur.* Etsi inquiras, in quo ex actibus erga media versantibus constituenda est prædestinationis essentia, in hac suppositione, in decreto electiuo, an in executiuo? Respondeo, quod in executiuo: etenim in nostra sententia constituente prædestinationis essentiam in actu intellectus, non consistit in iudicio regulante electionem, sed in imperio, eo quod immediatius executionem dirigit, & fini rationis practicæ proximius accedit; quo circa vt docet Diuus Thomas *secunda secundæ quæstione 47. articulo 8.* præcipuum locum obtinet inter actus prudentiæ, etsi ad illud cæteri actus ordinentur, scilicet memoria præteritorum, notitia præsentium, consilium, & iudicium; at decretum executiuum immediatius applicat ad executionem, quam electiuum, quo circa proximius accedit fini rationis practicæ, nempè executioni, quam electiuum, & vt docet Diuus Thomas 1. 2. *quæstione 16. articulo 4.* ordo intentionis, ad quem pertinet decretum electiuum, ad ordinem executionis, ad quem spectat executiuum, ordinatur, sicut imperfectum ad perfectum: ergo si prædestinationis essentia constituatur in actu voluntatis, & aliàs admittatur decretum executiuum ab electiuo distinctum, in decreto executiuo constituenda erit.

81 *Si obijcias. Resp.* Si opponas, electionem esse præcipuum actum virtutis electiuè: ergo in illo, & non in decreto executiuo constitui debet prędestinationis essentia, supposito quod spectet ad lineam voluntatis. Respondeo, esse pręcipuum in ratione liberi, quia illo posito decretum executiuum sequitur necessario, non tamen in ratione coniunctionis cum volitio, vt constat ex dictis *disputatione præcedenti conclusione prima* & ideò non in electione, sed in decreto executiuo constituenda erit prædestinationis essentia, si intra lineam voluntatis ponatur. Et hæc de ista Disputatione applicanda litteræ Magistri *in 1. distinct.* 39 §. 4. ad illa verba: *Prouidentiam ergo, & curam, &c.* & *distinct.* 40. §. vltimo ad illa verba: *Cumque prædestinatio sit gratiæ præparatio, &c.* *Magist. Sent.*

DIS-

DISPVTATIO LXI.

Quomodo prędestinatio ad prouidentiam comparetur, & qualiter distinguatur ab illa?

§. I.

Prima pars disputationis resoluitur.

1 *Explicatur quaesitum.* DVO in pręsenti disputatione breuiter inuestiganda proponimus. Primum est, an prędestinatio comparetur cum prouidentia tanquam pars subiectiua, id est vt inferius essentiale, ita vt prouidentia in prouidentiam naturalem, super naturalem, in efficacem reprobationem, & prędestinationem hominum, & Angelorum, & Christi prędestinationem, quasi essentialiter diuidatur, vel solum sit pars illius obiectiua, hoc est, connotans peculiare obiectum, suo obiecto prouidentię in tota sua latitudine contentum partialiter. Secundum, quod inquirimus est, an prędestinatio à prouidentia differat per hoc, quod non solum ordinis, sed etiam euentus infallibilitate potiatur, prouidentia autem solius ordinis petat infallibilitatem.

2 *Prima sententia.* Circa primum duæ versantur sententiæ. Prima illarum affirmat, prædestinationem ab alijs prouidentię partibus *proximè* relatis virtualiter attributaliter distingui, sicut distinguuntur in Deo voluntas, & intellectus; & consequenter comparari ad prouidentiam vt sic, tanquam partem subiectiuam, & inferius essentiale. Hanc tenet Mag. Soto *super Epistolam ad Romanos cap.* 9. Illamque insinuat Molina *quaest. praecedenti articul.* 1. *disputat.* 2 *ad* 1. Expresse tenet Herice *disputat.* 22. *cap.* 7. *num.* 67. probabilem reputant Suarez *lib.* 1. *de praedest. cap.* 18. in oppositam, vt probabiliorem inclinans, & Cornejo *dub.* 1. *circa istum articulum* problematice vtramque defendens. *Soto. Molina. Herice. Suarez. Cornejo.*

3 *Secunda.* Secunda, & vera sententia, oppositum docet, affirmans prędestinationem ab alijs prouidentię partibus non distingui essentialiter, sed vnicam esse prouidentiam diuinam prout ad omnia prouidenda se extendit, tam naturalia, quam supernaturalia, & ad ordinem hypostaticum pertinentia, absque attributali, seu virtuali diuersitate: vnde consequenter docet, prędestinationem non esse partem subiectiuam, sed obiectiuam tantum diuinę prouidentię. Ita Caietanus *circa istum articulum*, quem sequuntur frequentius Thomistę, Bañez *in hac quaest. articul.* 3. Nazarius *in expositione huius articuli*, Salmanticenses *tract.* 5. *de praedestinatione disp.* 2. §. 3. Magister Sancto Thoma *disp.* 7. *art.* 1. *num.* 15. Tenent etiam ex alienis Vazquez *disp.* 87. *cap.* 5. Alarcon *Tractat.* 4. *disputat.* 1. *cap.* 5. *num.* 10. In illamque vt probabiliorem inclinat Suarez *vbi supra* relatus falso pro contraria sententia referens Diuum Thomam *quaest.* 6. *de veritate art.* 1. *& in* 1. *dist.* 40 *quaest.* 1 *art* 2. *Caietan. Bannez. Nazar. Salm. S.Thom. Vazq. Alarcon. Suarez.*

4 *Cōclusio. Secunda pars probatur.* Quorum sententia, sit nostra conclusio: & quidem quoad secundam partem, videlicet esse partem obiectiuam prouidentiæ diuinæ, certissima est: Ideò enim tractatus Verbi causa *de coelo* est pars obiectiua phylosophiæ naturalis, quia cum huius obiectum sit ens mobile in sua latitudine, tractatus de coelo agit de quodam particulari mobili sub ente mobili in communi contento partialiter; at prouidentia diuina ad omnia prouidenda se extendit secundum ordinem, quem dicunt ad finem, scilicet ostensionem attributorum Dei, prædestinatio vero solum erga media efficaciter ad gloriam conducentia versatur, quæ sub ratione medij ordinabilis ad finem illum vniuersalissimum, vt partes continentur: ergo est pars obiectiua prouidentiæ diuinæ.

5 *Quoad 1 suadetur.* Quoad primam etiam, quæ negat prædestinationem esse partem subiectiuam prouidentiæ, si de parte subiectiua præ se accepta loquatur, quæ est species contenta sub genere, parum, aut nil controuersiæ esse potest: vt enim aliquid sub alio contineatur tanquam species sub genere, debet esse ex genere, & differentia compositum; at ista compositio diuinæ simplicitati repugnat, vt docet D. Thom. *supra quaestione* 3. *artic.* 5. & cum illo communiter Theologi quidquid in contrarium contendat Vazquez 1. *parte disp.* 21. *capit.* 3. ergo prædestinatio esse nequit pars subiectiua prouidentiæ diuinæ, tanquam species contenta sub genere.

6 *Quoad aliā partem prob.* 1. Quod autem non contineatur sub prouidentia vt inferius essentiale sub superiori analogo cum distinctione virtuali ab alijs partibus prouidentiæ supra enumeratis, vt docent Authores primæ sententiæ, vehementer indicant verba D. Thom. quibus concludit corpus præsentis articuli dicens: *Et sic patet, quod prędestinatio quantum ad obiecta, est quaedam pars prouidentia*. Licet namque expressè non neget, esse partem subiectiuam illius, cum tamen asserat esse partem quantum ad obiecta, omnem aliam partialitatem implicite negat. Et suadetur sic primo; perfectionibus enim diuinis debemus concedere maiorem vnitatem possibilem; at in prouidentia, prout ad omnia sua obiecta se extendit, possibilis est vnitas, non solum realem, aut formalem, sed etiam virtualem distinctionem excludens: ergo hæc vnitas debet illi concedi; & consequenter inter prædestinationem, & alias prouidentiæ partes virtualis distinctio non erit, ex quo vlterius euidenter colligitur, partem subiectiuam diuinæ prouidentiæ nullatenus esse.

Minorem, in qua est difficultas, sic probo. Actus, qui specificatur à fine potest omnimoda vnitate, virtuali distinctioni opposita, gaudere, si ei vnicus finis possit assignari, etsi media ad illum finem ordinata inter se distinguantur; at prouidentia est actus specificatus à fine, cui potest vnicus finis pro ratione formali obiectiua assignari, ostensio scilicet bonitatis diuinæ, atque diuinæ gloriæ manifestatio, ad quam omnia ordinantur, tam naturalia, quam supernaturalia, & ad ordinem hypostaticum pertinentia: ergo quantumcumque ista inter se distinguantur potest actus in quo prouidentia consistit gaudere omnimoda vnitate excludente nedum realem, aut formalem, sed etiam virtualem distinctionem. 7 *Minor prob.*

Secundo probatur, etsi effectus per diuinam omnipotentiam producendi sint plures, omnipotentia tamen est vna absque virtuali discrimine, prout ad omnes illos extenditur, quia omnes conueniunt in ratione communi creabilis; quæ est obiectum quasi formale omnipotentiæ Dei: & similiter quamuis plura sciantur à Deo, scientia tamen est vna; eo quod omnia sub eadem ratione scibilis adunantur, scilicet essentia diuina, quę est ratio sciendi creaturas: similiter quamuis factibilia per diuinam artem sint plura; quia tamen omnia sub ratione communi factibilis conueniunt, non multiplicatur adhuc virtualiter ratio artis in Deo. Lex etiam æterna est vna, virtualem distinctionem excludens, vt docet D. Thom. 1. 2. *quaest.* 93. *articulo* 1. *ad* 1. quia licet plura sint, quæ iubet, & prohibet, omnia tamen adunantur in ordine ad bonum commune, ad quod lex dirigit per modum regulæ: ergo similiter quamuis plura prouideantur à Deo, quia tamen omnia adunantur in ordine ad finem communem, ostensionem scilicet diuinæ bonitatis, & diuinæ gloriæ manifestationem, prouidentia diuina erit vna absque virtuali discrimine. 8 *Secundo prob.*

Explicatur hoc amplius: ideò in exemplis positis assignatur pro obiecto ratio vniuersalissima, quia omnipotentia est virtus agentis vniuersalissimi, cui debet correspondere vniuersalissima ratio obiectiua, & idem in scientia, arte, & lege æterna eadem ratione contingit; at prouidentia est virtus vniuersalissimi prouisoris: ergo debet illi pro ratione formali obiectiua assignari non hic, aut ille particulari finis, sed finis vniuersalissimus omnium: & consequenter licet particulares fines multiplicentur, obstare non poterit omnimodæ vnitati prouidentiæ diuinæ. 9 *Confir.* 1.

Confirmatur secundo: sicut lex æterna dirigit per modum regulantis, ita prouidentia per modum ordinantis in finem; at licet regulata per legem diuersa sint, & fines particulares inter se differant, quia tamen omnia adunantur in ordine ad vniuersale bonum, cadunt sub eadem lege indiuisibilis, adhuc virtualiter: ergo quamuis ordinata ad finem per prouidentiam differant plusquam genere, & particulares fines diuersos respiciant, quia tamen omnia adunantur in ordine ad finem vniuersalissimi prouisoris, prouidentia diuina erit vna. Denique confirmatur: licet namque ideæ multiplicentur in Deo, quia significantur per modum obiecti intellecti, ars, & scientia non multiplicantur, quia significantur vt *quo* Deus intelligit, doctrina est D. Thom. expressa *supra quaest. num.* 15. *art.* 2. *ad* 2. at prouidentia significatur non per modum obiecti intellecti, sed vt *quo* Deus practicè intelligit, & ordinat ad agendis in finem: ergo est vna nedum formaliter, sed etiam virtualiter. 10 *Confir.* 2. *Confir.* 3.

§. II.

Argumentis in contrarium occurritur.

CONtra istam conclusionem arguitur primo: in Deo dantur plures ideæ, quæ sunt partes nedum obiectiuæ, sed etiam subiectiuæ rationis communis ideæ: ergo, & plures prouidentiæ tanquam partes subiectiuæ; & consequenter prædestinatio erit pars subiectiua prouidentiæ. Antecedens est D. Thom. *supra quaestione* 15. *artic* 2. vbi docet, dari in Deo plures ideas, non tamen plures artes; si autem de pluritate obiectiua solum loqueretur, nullum inter artem, & ideam staret discrimen; cum etiam obiectiuè artes plurificentur. Consequentia vero probatur à paritate rationis. 11 *Arg.* 1.

Respondeo ex Diuus Thomas loco allegato *ad* 2. *argum.* negando consequentiam, eo quod idea significatur vt *quod* intellectum à Deo: prouidentia autem significatur vt *quo* Deus intelligit, Deus autem vno actu, & vna intellectione intelligit plura, & ideò inconueniens non est dari plures ideas; quia ex hoc solum sequitur plura ab illo intelligi, est autem inconueniens dari plures prouidentias; quia ex hoc inferretur pluribus intelligere, quod est inconueniens. 12 *Resp. ex D.Th.*

13 Quam doctrinam sic intelligendam existimo, quod prouidentia se tenet ex parte Dei prouidentis, & intelligentis: vnde cum diui-

Veritas doctrinæ D. Thom. diuino intellectu commensurari debet quoad vnitatem in modo attingendi suum obiectum: vnde sicut intellectus diuinus absque virtuali diuersitate, & absque distinctione rationis sufficiente vt dicatur plures intellectus in Deo, omnia attingit, quæ sub obiecto illius continentur: ita prouidentia absque multiplicatione virtuali, & diuersitate rationis ad omnia se extendit, quæ comprehenduntur sub ratione ordinabilis ad finem ab illo inspectum, vt rationem formalem obiectiuam. Idæa vero se tenet ex parte obiecti intellecti: vnde non cum intellectu practicè intelligentis, sed cum obiecto intellecto proportionatur quoad vnitatem, vel diuersitatem; atque adeò cum obiecta intellecta à diuino intellectu sint plura, plures enim dantur idæ.

14 *Replicatio 1.* Sed contra istam solutionem objiciet aliquis primo: non obstante quod virtutes intellectuales se teneant ex parte intellectus diuini, & ille vnus sit absque virtuali, aut rationis diuersitate, dantur plures virtutes intellectuales distinctæ virtualiter, & per rationem, nempè intellectus, sapientia, scientia, ars, & prudentia: ergo illo etiam non obstante poterit prouidentia virtualiter multiplicari.

Secundo. Secundo: nam etiam idæa se tenet ex parte Dei vt artificiosè operantis, & practicè intelligentis; idæa namque est artifici forma, qua agit, & practicè intelligit: ergo ex hoc capite non minus cum intellectu practico Dei proportionari debet quoad vnitatem quam prouidentia.

15 *Tertio.* Tertio: quia non minus inconueniens est in eo quod obiectum formale, & primarium diuini intellectus multiplicetur quam in multiplicatione principij, quo intelligit, aut actus intelligendi, at idæa non significatur vt obiectum materiale intellectum, sed vt obiectum formale; idæa namque diuina non est creata entitas, vt intellecta à Deo, sed diuina essentia cognita vt imitabilis à creaturis, vt communiter docetur à Theologis contra Scotum cum D. Thom. *supra quæst. 15. art. 1.* ergo si hoc non obstante dantur plures idææ, nec primum poterit obstare quominus plures dentur prouidentiæ, quæ sint partes subiectiuæ prouidentiæ diuinæ.

16 *Ad 1. obiectionem resp.* Respondeo ad primam ex his obiectionibus, admisso antecedenti, negando consequentiam: nam proportio non tenet quoad hoc, quod sicut intellectus est vnus, ita virtus qua intelligit vna esse debeat respectu omnis obiecti: sed consistit in hoc, quod sicut intellectus diuinus absque virtuali sui diuersitate omnia attingit, quæ sub ratione formali obiectiua sui comprehenduntur: ita quælibet virtus intellectualis illius, omnia; quæ sub vna rationes formali obiectiua sibi correspondente attingit, absque virtuali diuersitate attingat. Quia ergo omnia ordinabilia in finem conueniunt in respiciendo finem vniuersalissimum, quem prouidentia, vtpote virtus vniuersalissimi prouisoris pro ratione formali obiectiua respicere debet: hinc fit, quod absque virtuali distinctione debeat omnia ordinabilia in prædictum finem respicere. Obiecta autem intellectus, sapientiæ artis, & prudentiæ non conueniunt in vna ratione formali obiectiua, & ideò inter se virtualiter distinguuntur.

17 *Ad 2. respondetur 1.* Ad secundum respondeo ex doctrina Diuo Thomæ *quæst. 3. de veritate art. 2.* circa medium corporis, *& solutione ad 9* idæam esse, formam, non qua primo intellectus intelligit, hæc namque est diuina essentia, vt gerens munus speciei in ordine ad intellectionem sui, sed qua secundario intelligit quatenus ex vno intellecto aliud intellectus intelligit: vnde est forma per modum obiecti, & termini intellecti; ac proinde, non cum intellectu debet proportionem omnem seruare, quod vnitatem, sed cum obiectis secundario intellectis.

18 *Secundo resp.* Vel secundo dicatur idæam considerari posse dupliciter, vel per comparationem ad Deum, & sic esse vnam, nempè Dei essentiam, quæ absque virtuali distinctione sui est ab omnibus imitabilis, vel vt se tenet ex parte idæati, vt forma illud extrinsecè informans, & sic plurificari iuxta pluralitatem rerum, quæ idæantur. De quo videatur Magister Sancto Thoma *in hac 1. parte Tomo 2. disp. 1. art 1.*

19 *Ad 3.* Ad tertiam, concessa maiori, nego minorem: vt enim docet D. Thom. *quæst de veritate art. 2. in corpore, & solutione ad 2.* diuina essentia, non obtinet rationem idæa quatenus cognita absolutè, sed quatenus cognita vt imitabilis ab hac, vel ab illa creatura; vnde diuersæ proportione creaturarum ad essentiam diuinam sunt de principali intellectu diuinæ essentiæ quatenus obtinet rationem idææ, non quidem vt dantes diuinæ essentiæ imitabilitatem, sed vt appropriantes illam vt sit idæa huius, & non illius creaturæ, v. c. essentia diuina non est idæa hominis, vt absolutè cognita, sed cognita vt imitabilis ab essentia hominis hac ingrediente de principali intellectu in rationem idææ, non quia det illi imitabilitatem, sed quia appropriat illam vt sit idæa hominis, non equi, aut Leonis, &c. Ex qua doctrina manifestè colligitur, quod si adæquatè accipiatur idæa, non solum pertinet ad obiectum primarium, sed etiam ad secundarium diuini intellectus, & ex hac parte accipit multiplicationem absque læsione simplicitatis diuinæ.

20 Rationem autem cur proportiones rerum imitantium diuinam essentiam sint de intellectu illius vt obtinet rationem idææ, *Ratio doctrina traditur.* assignat D. Thom. loco allegato, quia nimirum idæa est propria ratio idæati, eo quod est forma illius ad cuius exemplar fit: diuina autem essentia; cum absolutè inspecta sit forma superexcedens omnem perfectionem creatam, non potest accipi vt propria ratio hominis si absolutè inspiciatur: vnde vt sit propria hominis ratio, debet sumi cognita vt imitabilis ab homine, & non à leone, proportione hominis ad essentiam diuinam ingrediente principalem intellectum idææ. Sed de his videantur D. Thom. *quæst. citata de veritat.* de quo fusè egimus *supra quæst. 15.*

Secundo arguitur: dantur in Deo plures virtutes electiuæ virtualiter distinctæ, v. c. iustitia, misericordia, &c. non obstante vnitate finis ad quem ordinantur, scilicet Deus quatenus est charitatis obiectum: ergo pariter vnitas finis vniuersalissimi, quem omnes prouidentiæ partes inspiciunt, non obstabit vt virtualiter inter se distinguantur; & consequenter erunt partes subiectiuæ illius. 21 *Secundo arg.*

Respondeo, concesso antecedenti negando consequentiam: ratio autem discriminis est; nam virtutes morales non specificantur à fine vltimo, quem ex parte operantis, & imperatiuè respiciunt, sicut prouidentia, sed ab obiectis proprijs, iustitia, scilicet, à iure quod vnicuique seruat, & misericordia ab aliena miseria, vt subleuabili, quæ cum sint obiecta diuersa formaliter, specificant virtutes, realiter in nobis distinctas, & in Deo virtualiter, quia tamen diuina iustitia respicit bonitatem diuinam prout continet obiectiuè bonitatem iustitiæ creatæ, & misericordia diuina à bonitate Dei prout est ratio subleuandi alienam miseriam: prouidentia autem, vtpote virtus ordinatiua vniuersalissimi prouisoris, finem vniuersalissimum respicit à quo accipit vnitatem, nedum formalem, verumetiam virtualem. *Resp.*

Sed oppones; reprobatio habet pro fine ostensionem iustitiæ diuinæ, & prædestinatio ostensionem misericordiæ, & liberalitatis; at istæ virtutes virtualiter distinguuntur in Deo non minus, imo magis; quam bonitas diuina, vt est ratio subleuandi alienam miseriam, & prout est ratio seruandi æquitatem: ergo si hæc duplex ratio obiectiuè distinguit virtualiter misericordia à iustitia, duplex illa ratio, seu duplex ille finis virtualiter etiam distinguet prædestinationem, & reprobationem. 22 *Replicabis.*

Respondeo, concessa maiori, & minori, negando consequentiam: quia fines illi sunt inadæquati respectu diuinæ prouidentiæ, eo quod adæquatus finis illius est ostensio omnium attributorum Dei, quæ in ratione ostentabilis, athomè conueniunt: ex finibus autem subordinatis partialibus, & inadæquatis non sumitur distinctio specifica actuum, nec realis, nec virtualis: secus contingit in obiectis misericordiæ, & iustitiæ, quæ adæquata sunt, & id circo in actus voluntatis diuinæ virtualem distinctionem refundunt. Et quidem argumentum hoc potest in contrarios retorqueri: misericordia enim diuina vna est in vnitate opposita virtuali distinctioni, & similiter diuina iustitia, etsi in nobis essentialiter differant iustitia commutatiua, & distributiua: ergo pariter licet prouidentia in nobis specifice distinguatur, erit tamen vna prouidentia diuina prout ad omnia ordinabilia in finem se extendit, vnitate opposita nedum reali formali, sed etiam virtuali distinctioni. 23 *Resp.* *Retorquetur argumentum in contrarios.*

Vltimo arguitur: prædestinatio, & prouidentia supernaturalis generalis differunt penes efficacem finis intenti consequutionem, & non efficacem consequutionem illius, vt ex secunda disput. parte constabit; at hæc prædicata sufficientia sunt ad diuersitatem virtualem inducendam: ergo differunt virtualiter inter se. 24 *Vltimo arg.*

Respondeo, omisso quod efficacia, & non efficacia possint virtualem distinctionem inducere, hoc debere intelligi quando est respectu rationis formalis obiectiuæ secus autem quando est solum respectu obiecti, & finis materialis: prouidentia autem supernaturalis generalis, v. c. qua Deus ordinat reprobos ad gloriam, etsi respectu gloriæ inefficax sit, respectu tamen manifestationis gloriæ diuinæ, quæ est finis formaliter à prouidentia inspectus, efficax est: vnde penes efficaciam respectu finis proximi, totum materialiter, & obiectiuè potest a prædestinatione distingui. *Resp.*

§. III.

Circa secundam partem prima difficultas resoluitur.

Circa secundum, quod in hac disputatione examinandum proposuimus, per quid scilicet prædestinatio à prouidentia sub conceptu communi prouidentiæ distinguatur: aliqua discrimina indubitata sunt apud omnes Auctores. Primum est, quod subiectum ex vi prædestinationis ordinandum ad finem, solum est creatura rationalis; prouidentiæ autem subiectum est omnis creatura: eo quod illa respicit supernaturalem beatitudinem, cuius sola rationalis creatura est capax: hæc vero respicit quoscumque effectus ab omnipotentia productos, quorum aliæ creaturæ sunt capaces. 25 *Primum præsuppositum.*

Secundum est, quod prædestinatio respicit finem superexceden- 26

den-

Secundò dentem facultatem rationalis creaturæ: prouidentia autem finis superexcedentem non petit, sed circa quemlibet finem, siue naturalem, siue supernaturalem versatur media ad illam ordi-
Probatur nando, quod docuit Diuus Thomas in præsenti art. sequunturque communiter Theologi, & constat ex communi vsu loquendi; nemo enim prædestinari dicitur nisi ad finem naturæ indebitum, & illius facultatem excedentem, constat etiam ex diffinitionibus de prædestinatione traditis ab Augustino, scilicet, prædestinatio *est præparatio gratiæ in præsenti, & gloriæ in futuro:* & alibi, prædestinatio *est præscientia, & præparatio beneficiorum Dei, quibus certissimè liberantur, &c* ex quibus manifestè colligitur, prædestinationem inspicere pro fine gloriam supernaturalem: prouidentia autem ad quoscumque effectus diuinæ omnipotentiæ se extendit, inter quos alij sunt naturales, alij ad supernaturalem ordinem spectant.

27 *Prima difficultas. Suarij sententia probatur 1.* Prima ergo difficultas est, an prædestinatio differat à prouidentia per hoc, quod illa non supponit subiectum, quod per prædestinationem ad finem dirigitur: prouidentia autem subiectum, cui præparantur media supponat? Affirmat Suarez *libro primo de essentia prædestinationis cap. 18. num. 12.* prouidentia namque, ita in æternitate comparatur subiecto, cui prouidet; sicut in tempore executio prouidentiæ, quæ gubernatio ad subiectum, vt in tempore existens; at gubernatio supponit subiectum in re existens: ergo & prouidentia subiectum, cui prouidet, supponit vt in æternitate præuisum. Secundo: nam prouiden-
Secundò. tia est de medijs in ordine ad finem: ergo supponit institutionem rei ad talem finem: ergo supponit voluntatem creandi subiectum illud propter talem finem, & consequenter illud supponit, vt in æternitate præmissum.

28 *Secundã partem probat.* Quod autem prædestinatio subiectum non supponat præuisum, sed ex vi illius ordinetur, vt sit: probat primo exemplo prædestinationis Christi, per quam est prædestinatus vt sit filius naturalis Dei; & tamen ante illam non supponitur existens, nec in mente Dei futurus hic homo Christus: ergo de ratione prædestinationis non est, quod supponat existentiam obiecti, seu subiecti, quod respicit. Secundo probat: nam prædestinatio non supponit, sed intrinsecè includit destinationem ad finem; sed ordinatio ad finem non supponit rem, quæ ordinatur, vt iam existentem, quia ex vi eiusdem voluntatis ordinatur ad esse, & ad finem, cum prioritate finis in ordine intentionis ad existentiam subiecti: ergo prædestinatio non supponit sui subiecti existentiam; & consequenter subsistit prædictum discrimen inter prædestinationem, & prouidentiam.

29 *Opposita sententia vt verior prob. 1.* Quidquid tamen sit, an subiectum prædestinatum sit prædestinationis effectus: & consequenter ad illam non supponatur, de quo in sequenti articulo, nullum quoad sui subiecti suppositionem inter prouidentiam, & prædestinationem discrimen percipio. Tum, quia etiam prædestinationi æternæ correspondet temporalis gubernatio: vel ergo æquiparantur gubernatio, & prædestinatio, quoad hoc, quod est suum subiectum supponere, alia, vt in tempore existens, alia vt in æternitate præuisum, vel non: si primum, sicut gubernatio subiectum gubernandum supponit existens in sententia Suarez, ita prędestinatio suum subiectum, vt in ęternitate prçuisum supponet; si secundum: ergo nec prouidentia, & gubernatio illi correspondens, quoad subiecti presuppositionem ęquiparari debent: nulla enim ratio discriminis assignari potest, cur gubernatio cum prouidentia, & non cum prędestinatione, quoad antecedentiam subiecti debeat ęquiparari.

30 *Secundò.* Tum etiam, quia non minus prędestinatio, quam prouidentia debet esse de medijs ordinatis ad finem; cum vtraque sit actus prudentię, vel neutra, & vtraque in eisdem actibus, seu in eodem actu, vel intellectus, vel voluntatis debeat constitui: ergo si prouidentia, quia est de medijs ordinatis ad finem, subiectum, cui prouidet, vt in ęternitate prçuisum supponit, vt docet Suarez: eadem ratione prędestinatio non precedit subiectum eius, vt in ęternitate prçuisum.

31 *Tertiò.* Tum tertio: nam prouidentia non solum includit electionem mediorum; sed etiam voluntatem finis; tum, quia est actus pręcipiens de ordinandis in finem, ad quem necessario præcedere intentionem finis, *disputatione præcedenti* ex D. Thom. vidimus. Tum etiam, quia nulla potest assignari ratio, cur prędestinatio vtramque istam voluntatem includat, & non prouidentia: ergo si prędestinatio, quia intentionem finis, seu destinationem ad finem includit, non pręsupponit subiectum destinatum vt in ęternitate prçuisum, vt docet Suarez, nec prouidentia suum subiectum vt prçuisum supponet eadem de causa.

32 *Quartò.* Tum denique: nam vel discrimen hoc inter prędestinationem, & prouidentiam intelligitur ita quod de conceptu intrinseco prędestinationis sit suum subiectum non supponere non autem de conceptu prouidentię, vel taliter quod prędestinatio possit suum subiectum causare; & consequenter illud non supponere: prouidentię autem à prędestinatione distinctę, subiectum proprium causare repugnet; neutro ex his modis potest subsistere: ergo est nullum. Minorem pro prima parte probo: potuit namque Deus decernere creare omnes homines independenter a decreto prædestinandi; & hominibus præuisis, pro alio signo alios prædestinare, & alios reprobare; in hoc enim nulla repugnantia inuenitur: ergo de conceptu prædestinationis non est suum subiectum causare. Pro secunda etiam parte probatur: omnis enim prouidentia Dei est ordinatio mediorum in aliquem finem; sed ex cuiuscunque finis intentione potest Deus subiectum ordinandum producere: ergo non repugnat prouidentiæ, à prædestinatione distinctæ suum subiectum causare: & consequenter non petit ab intrinseco suum subiectum supponere.

§. IV.

Secunda difficultas resoluitur.

Secunda difficultas est, an prædestinatio distinguatur à prouidentia per hoc, quod prædestinatio est infallibilis non solum quoad ordinem mediorum in finem, sed etiam quoad actualem finis assequutionem, prouidentia autem solum petat infallibilitatem quoad ordinem mediorum, non vero quoad finis actualem assequutionem. Circa quod omnes disputantes in duobus conueniunt, primo in eo quod prædestinatio, vtraque gaudet infallibilitate, abstrahendo, an sit infallibilitas ex vi intrinseca mediorum gratiæ, an ex præscientia conditionata, de quo inferius agemus, constatque ex diffinitione tradita ab Augustino, illis verbis: *Quibus certissimè liberantur, quicumque liberantur.* Secundo conueniunt in eo quod omnis prouidentia Dei habet annexam consequutionem infallibilem alicuius finis: in omni enim prouidentia Deus suam bonitatem, & alia attributa manifestat, manifestatio autem attributorum Dei, est finis vltimus à diuina prouidentia inspectus. 33 *Primum præsuppositum.* *Secundũ*

Dissensio igitur est quoad infallibilitatem assequutionis finis particularis, an scilicet sit de conceptu prædestinationis, non autem de ratione prouidentiæ. Prima sententia negat, hoc discrimen inter prouidentiam, & prædestinationem versari, eo quod existimat, de conceptu prouidentiæ, vt sic, esse assequi infallibiter quemcumque finem ad quem ordinet media. Hanc tenent Caietanus, & Bañez *quæstione præcedenti artic. 1.* Thomas Pius *circa istum artic. dubit 3.* & Magister Aluarez *lib. 4. de auxilijs disput. 30.* Secunda affirmans, est, quam tuentur Ferrara *lib. 3. Contra Gentes cap. 99.* Zumel *circa istum art. quæst. 2.* Nazarius *quæstione præcedenti art. 1. controuersia vnica.* Albelda *disput. 65. sectione 3.* Durandus *in 1. distinct. 40 quæst. 1.* Ægidius *distinct. 29. in 2. parte dist. quæst. 1.* Capreolus *in 1. dist. 40. quæst. 1. art. 2. conclusione 2.* Syluester *in conflat. quæst. 22. art. 1.* Tenent etiam ex Patribus Societatis, Suarez *lib. de natura prædestinationis cap. 18* Vazquez *disput. 87. capit. 4* Granadus *tractat. 3. de prouidentia disput. 1.* Herice *disp. 21. cap. 4* & Alarcon *tractat. 9. capitulo 4.* Quorum sententia nobis magis probatur. 34 *Prima sententia. Caietan. Bannez. Pius. Aluarez. Secunda. Ferrara. Zumel. Nazar. Albelda. Durand. Ægid. Capreol. Syluest. Suarez. Vazq. Granad. Heric. Alarcon.*

Et suadetur primo ex D. Thom *quæst. 6. de veritate art. 1.* illis verbis: *Differt etiam alio modo, in qualibet enim ordinatione ad finem, est duo considerare, scilicet, ipsum ordinem, & exitum, vel euentum ordinis: non enim omnia quæ ad finem ordinantur, finem consequuntur: prouidentia ergo ordinem in finem respicit tantum. Vnde per Dei prouidentiam omnes homines, ad beatitudinem ordinantur, sed prædestinatio respicit etiam exitum, vel euentum ordinis, vnde non est nisi eorum, qui gloriam consequuntur.* Id ipsum docuit D. Thom. *in 1. dist. 40 quæst. 1. art. 2. in corpore,* & ibi *ab Anib. quæst. vnica art. 1.* ergo ex mente D. Thom. de conceptu prouidentiæ non est infallibilitas euentus, seu finis, bene tamen de conceptu prædestinationis. 35 *Statuitur pro conclusione, & prob. 1 ex D. Th.*

Respondebis primo ex Caietano, D. Thom. sententiam, quam in allegatis locis docuerat in summa mutasse. Secundo ex Magistro Bañez loqui de prouidentia humana, vel de diuina ex conceptu prouidentiæ communi humanæ, & diuinæ. 36 *Resp. 1. Secundo.*

Tertio loqui D. Thom. de prouidentia respectu finis minus principalis, non autem respectu principalis finis; istum enim semper infallibiliter assequitur. *Tertio.*

Sed nulla ex his solutionibus argumento facto satisfacit: non prima, tum, quia nisi expressè D. Thom. sententiam retractet, sicut aliquoties fecit, doctrina illa sustinenda non est. Tum etiam, nam ea, quæ ex *summa, & ex 3 Contra Gentes,* a Caietano adducuntur, facilem explicationem admittunt, vt ex Ferrara *loco allegato* constat, & statim apparebit. 37 *Prima solutio reijcitur 1.*

Nec secunda, quia vt manifestè constat in adductis verbis D. Thom. admittit omnes homines per diuinam prouidentiam ad gloriam ordinari, quam tamen de facto, non omnes consequuntur; at huiusmodi supernaturalis prouidentia, nec ex conceptu sibi; & prouidentię humanę communi habet annexam gloriæ consecutionem: ergo dicta interpretatio contextui non congruit. 38 *Secunda solutio reijcitur.*

Nec deniq; tertia. Tum, quia iuxta illam subsistit veritas secundæ sententiæ asserentis de conceptu prouidentię non esse infallibilem assequutionem omnis finis, ad quem ordinat media, quidquid sit, an talis finis principalis, vel minus principalis dicatur. Tum etiam, quia gloria est finis principaliter per talem *Tertia impugnatur 1.*

talem prouidentiam, intentus, inter fines particulares, vt statim constabit.

39 *Secundo prob. ratione D. Thom.* Secundo suadetur ratione Diui Thomę loco allegato; reprobi namque per supernaturalem prouidentiam ordinantur ad gloriam, vt constat primo ex illis verbis Pauli 1. ad Timotheum cap. 2. *Qui vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.* Tum etiam, quia reprobis dantur auxilia sufficientia, quibus gloriam possint adipisci, huiusmodi autem auxiliorum collatio, non à casu fit; sed ex intentione diuina, effectus alicuius prouidentię esse debet; at reprobi gloriam non consequuntur: ergo de conceptu diuinę prouidentię non est assecutio omnis finis, ad quem ordinat media.

40 *Resp. 1.* Respondebis primo ex Magistro Bañez, prouidentiam illam non esse simpliciter prouidentiam: vnde non infertur, de conceptu prouidentię simpliciter talis non esse omnis finis intenti assequutionem. Vel secundo respondebis, reprobis non *Secundo.* conferri auxilia sufficientia ex intentione gloriæ illorum, sed vel ex intentione damnationis æternæ, vel ex intentione *Tertio.* gloriæ prædestinatorum. Vel tertio respondebis finem, illum, licet à prouidentia inspiciatur, non esse finem principalem illius, sed minus principalem; ex quo solum sequitur, assecutionem finis minus principalis non esse de conceptu Diuinæ prouidentiæ, non autem, quod assecutio finis principalis de conceptu illius non sit.

41 *Prima solutio reijcitur 1* Sed nulla ex his solutionibus argumento facto sufficienter occurrit, non prima. Tum quia ista prouidentia est simpliciter ordinatio mediorum ad finem: ergo est simpliciter prouidentia. Tum *Secundo.* etiam, quia vt bene aduertit Mag. Albelda, *vbi supra conclusione 4.* prouidentia: cum sit circa media, vt simpliciter sit talis in ratione prouidentiæ, debet proportionari voluntati finis; at prouidentia de qua loquimur, non præsupponit voluntatem consequentem, & efficacem finis, sed antecedentem, & inefficacem, qua omnibus hominibus gloriam Deus desiderat: ergo vt prouidentia ista sit simpliciter talis in linea prouidentiæ, necessarium non est quod ordinet media efficacia, sed sufficientia ad finem; & consequenter prouidentia simpliciter erit, quamuis *Tertio.* finis assecutionem non habeat annexam. Tum denique, nam electio mediorum sufficientium est simpliciter electio, licet ex vi illius, finis non obtineatur: ergo ratio ordinis sufficientium mediorum ad finem, simpliciter prouidentia erit, etiam si illi annexa non sit finis assequutio.

42 *Secunda solutio impugnatur 1.* Deinde secunda solutio reijcitur primo, ex verbis Pauli relatis, *qui vult omnes homines saluos fieri*: ergo erga omnes homines habet Deus intentionem efficacem gloriæ; & consequenter ex tali intentione de medijs sufficientibus ad gloriæ assecutionem prouidebit. Secundo: nam prouidentia, qua reprobis de medijs sufficientibus prouidet, est illorum beneficium: ergo ex be- *Secundo.* neuolentia illorum procedit, & amore saltim inefficaci; at si solum respiceret pro fine damnationem reproborum æternam, vel gloriam prædestinatorum, nullo modo talis prouidentia esset beneficium à Deo factum reprobis, nec ex beneuolentia erga illos procederet sed vel ex odio illorum, vel ex prædestinatorum amore: ergo prouidentia, qua Deus de auxilijs sufficientibus prouidet reprobis, respicit, vt finem illorum glo- *Tertio.* riam. Tertio: nam ex vi istius prouidentiæ reprobi ordinantur ad gloriam; at si gloriam, vt finem nullo modo respiceret non ordinaret illos ad gloriam, sed ad alios fines, ad quos *Quarto.* media dirigeret: ergo. Denique: nam prouidentia generalis pertinens ad ordinem supernaturalem, & si prædestinationi, & reprobationi subordinetur, de quo inferius agemus, est tamen ab illis aliqua ratione distincta; at si media sufficientia non ordinaret ad gloriam, vt finem, sed vel ad damnationem æternam reproborum, vel ad prædestinatorum salutem, prouidentia ab illis intra ordinem supernaturalem distincta non esset: ergo idem quod prius.

43 *Cōtra 3. solutionē facit 1.* Tertia tandem solutio reijcitur. Tum, quia si gloria est finis prouidentiæ supernaturalis: ergo reprobos, & non habet annexam eius assequutionem: ergo de conceptu illius non est omnis *Secundo.* finis assequutio, quod & non amplius, intendit secundi sententia. Tum etiam: nam prouidentia illa supernaturalis à reprobatione, & prædestinatione distinguitur: ergo finis principalis illius, est gloriam saltim ex parte actus, esto ex parte operantis ad alium finem ordinetur, sicut actus virtutum electiuarum fines particulares principaliter respiciunt ex parte sui, licet per charitatem ad finem proprium ordinentur. Ex quo vlterius sequitur non habere prædictam prouidentiam annexam infallibiliter assequutionem finis principalis sui.

44 *Vltimo prob. conclusio.* Vltimo, & principaliter suadetur conclusio: prouidentia namque accipit efficaciam ex intentione finis; at datur in Deo circa finem duplex voluntas, altera consequens, & efficax; altera inefficax, & antecedens: vt cum D. Thom. & frequentiori sententia docuimus *supra quæstione* 19. *articulo* 6. Constatque ex illis verbis, Pauli 1. ad Timoth. cap. 2. *Deus vult omnes homines saluos fieri*, in quibus constituitur in Deo voluntas erga omnium hominum gloriam, cum tamen non omnes consequantur salutem: ergo, & duplex prouidentia, altera efficax ad finis intenti assequutionem, & altera inefficax, & consequenter de conceptu omnis prouidentiæ non erit, omnis finis intenti assequutio.

45 *Confir. 1.* Confirmatur primo: nam ex vi intentionis finis inefficacis prouidet Deus de medijs circa talem finem; sed non de medijs efficacibus habentibus annexam finis consequutionem; cum hæc necessario supponat intentionem efficacem finis, vt *infra disput.* 65. constabit: ergo de medijs tantum sufficientibus, cum quibus assequutio infallibiliter connexa non est: Confirmatur, & vr- *Confir. 2.* getur secundo: absque vlla imperfectione constituitur in voluntate Dei duplex voluntas, altera consequens, & efficax, altera inefficax, & antecedens: ergo etiam absque imperfectione debitur in intellectu practico Dei prouidentia, de cuius conceptu non sit infallibilis finis assequutio.

§. VLTIMVS.

Argumentis in contrarium occurritur.

46 *Arg. 1. testimonijs D. Thom.* Contra nostram resolutionem arguitur primo ex D. Thom. *quæst. præcedenti art. 2. ad* 1. vbi ait: *Impossibile esse aliquem effectum, ordinem causæ vniuersalis effugere*: ergo ordo prouidentiæ diuinæ infallibiliter habet annexam effectus, seu finis assequutionem. Et *articul. 4 ad 2.* inquit, quod *in hoc est immobilis diuinæ prouidentiæ ordo, quod ea, quæ ab ipso prouidentur, cuncta eueniunt eo modo, quo ipse prouidet, siue necessario, siue contingenter.* Et *solutione ad 3.* quod *diuina prouidentia non deficit à suo effectu, nec à modo eueniendi, quem prouidit.* Et 3. *Contra Gentes cap.* 94. docet, ordinem diuinæ prouidentiæ immutari non posse, & prouidentiam non posse à suo effectu cassari: ergo iuxta D. Th. de conceptu prouidentiæ est infallibilitas, non solius ordinis mediorum in finem, sed etiam euentus, & finis assequutionis.

47 *Resp. ad 1. testim.* Respondeo, in primo testimonio nil sententiæ nostræ contrarium ab Angelico Doctore indicari: ibi enim solum docet, nullum effectum creatum posse effugere ordinem diuinæ prouidentiæ, sicut nec omnipotentiæ illius efficientiam, quod verissimum est; nam quidquid fit causatur à Deo per omnipotentiam, vt exequentem, & per prouidentiam vt ordinantem; cum ordinatio prouidentiæ, efficientiam omnipotentiæ adæquet; eo quod, quidquid à Deo fit, ordinatè fit. Ex hoc tamen non sequitur omnem ordinem mediorum in finem à Diuina prouidentia præuissum efficacem esse ad omnis finis intenti assequutionem, quod in nostra conclusione negamus.

48 *Ad alia testimonia resp. 1.* Ad alia testimonia responderi potest primo, loqui D. Thom. de prouidentia non vniuersaliter ex communi prouidentiæ conceptu, sed de prouidentia speciali, quæ voluntatem consequentiam, & efficacem finis supponit, qualis est prædestinatio. Ex quo non colligitur non dari prouidentiam supponentem voluntatem antecedentem finis, de cuius conceptu illius assecutio non sit. Vel secundo dicatur, ea quæ à Deo prouidentur, non esse *Resp. 2.* finem, sed media: nam licet finis in executione sit effectus prouidentiæ, non tamen est pro prouisus ab illa, sed vt effectus mediorum, quæ prouidentur, id est ordinantur ad finem: circa media autem immobilis est omnis prouidentia diuina, quo circa D. Thom. ait, prouidentiam ex communi conceptu esse infallibilem quantum ad ordinem mediorum in finem, & quoad hoc verum est, diuinam prouidentiam cassari non posse, nec immutari, eo namque ipso, quod prouideat de medijs, hæc infallibiliter ponentur in esse: quia tamen aliquando prouidentia ordinat media tantum sufficientia, vt constat in illa, qua ordinat reprobos ad vitam æternam, aliquando vero efficacia: consequens fit, quod non semper habeat annexam infallibiliter finis assecutionem.

49 *Tacita obiectioni occurritur.* Et sic intelligendum est id, quod de Dei prouidentia canit Ecclesia: *Deus cuius prouidentia, in sui dispositione non fallitur, &c.* Nam, cum dispositio prouidentiæ sit circa media, & hæc infallibiliter ponantur in esse, iuxta ordinem à diuina prouidentia institutum, scilicet, quandoque sufficientia tantum quandoque hæc, & efficacia simul; consequens fit, quod verissimè de diuina prouidentia dicatur in sui dispositione non falli. Nec ex hoc infertur falli diuinam prouidentiam erga finem; nam cum de fine prouidentia non disponat, sed solum de medijs; etsi finem non assequatur non fallitur, sed quando prouidet de efficacibus medijs, infallibiliter illum assequitur, quando de sufficientibus tantum, non assequitur illum, dat tamen sufficientiam ad eius assequutionem.

50 *Arg. 2.* Secundo arguitur: nam prouidentia diuina in summo gradu perfectionis existit, sed ad perfectissimam prouidentiam spectat, non solum ordinatio mediorum in finem, sed etiam assequutio finis: ergo hæc est de ratione prouidentiæ sub conceptu communi: & hoc consequenter per hoc prædestinatio à prouidentia distingui non potest.

51 *Resp.* Respondeo, distinguendo minorem: ad perfectionem prouidentiæ supponentis voluntatem consequentem finis, concedo minorem: supponentis tantum voluntatem antecedentem, nego minorem, & consequentiam. Quia non omnis prouidentia, volunta-

voluntatem consequentem finis supponit, sed aliqua consequentem, & aliqua antecedentem, vt constat ex dictis. Et huius ratio est, quia ad perfectionem prouidentiæ pertinet disponere de medijs iuxta qualitatem intentionis finis: vnde, quando intentio finis efficax est, ad illius perfectionem pertinet prouidere de medijs non efficacibus ad finis assequutionem, sed tantum sufficientibus hoc dictante prudentia, vt ad finem solum inefficaciter intentum, non ordinet media efficacia, sed tantum sufficientia. Quod doctè animaduertit noster Albelda vbi *supra conclusione* 4. quibus addiderim, non solum id expedire, imo oppositum omnino repugnare, vt ex dicendi *infra disput.* 66. constabit, & in exemplo electionis conspicitur, hæc namque perfectissima est, quando supponit intentionem finis inefficacem, etsi non applicet media efficacia; sed tantum sufficientia, & repugnat, quod ad media efficacia terminetur, si intentionem efficacem finis non supponat.

52 *Replicatio.* Sed oppones: sequi ex hac solutione posse dari prouidentiam in Deo cum nullius finis assequutione connexam, consequens est contra id, quod proposuimus: ergo solutio tradita non subsistit. Probatur sequela: prouidentia per Nos, tunc solum connectitur assequutionis finis, quando supponit voluntatem consequentem finis: ergo si nullius finis voluntatem consequentem supponat cum nullius finis assecutione erit infallibiliter connexa; at potest omnem finem voluntate solum antecedenti amare, & intendere; cum respectu cuiuscumque finis, & omnium simul libera sit diuina voluntas, vt intendat voluntate antecedenti, aut consequenti: ergo ex solutione tradita sequitur posse dari in Deo prouidentiam cum nullius finis assequutione connexam.

53 *Resp.* Respondeo, negando sequelam: ad cuius probationem, concessa consequentia, nego minorem sub sumptam: nam licet Deus absolutè sit liber ad intentionem efficacem, aut inefficacem, ex suppositione tamen quod prouideat de medijs; cum hæc infallibiliter constituantur futura ex vi prouidentiæ, & in illis non possint non relucere, & manifestari diuina attributa; & consequenter ad istius finis assequutionem efficax sit qualibet prouidentia diuina, consequens fit, quod saltim istius finis voluntatem consequentem supponat: nam prouidentia necessario supponit voluntatem consequentem illius finis, respectu cuius efficax est.

54 *Vltimo arg.* Denique arguitur, licet prouidentia non sit de fine, sed tantum de medijs, necessario supponit voluntatem consequentem cuiuscumque finis, ad quem ordinat media; at impossibile est voluntatem consequentem Dei non impleri, vt communiter docetur à Theologis cum D.Th. *supra quæstione decima nona articulo sexto*: ergo & quod prouidentia non habeat annexam cuiuscumque finis intenti assequutionem.

Maior prob. 1. Maior, in qua est difficultas, probatur primo ex Diuo Thoma *quæstione præcedenti articulo primo ad tertium*, illis verbis: *Prouidentia præsupponit volitionem finis, nullus enim præcipit de agentis nisi velit finem*; at volitio finis apud D. Thom. significat voluntatem consequentem finis; voluntas enim antecedens, seu inefficax finis non est absolutè voluntas, sed quædam veleitas: ergo prouidentia supponit voluntatem consequentem cuiuscumque finis, ad quem ordinat media.

55 *Secundo.* Secundo, voluntas consequens mediorum non potest oriri nisi ex voluntate consequente finis, sicut nec electio efficax nisi ex intentione efficaci finis originari potest, de quo *infra disputat.* 65. at omnis prouidentia Diuina supponit voluntatem consequentem mediorum, cum omnis sit efficax ad ordinem mediorum ad finem efficacia emendicata à fine, & consequenter voluntatem efficacem mediorum supponere debeat, à qua efficaciam directiuam participet: ergo etiam suppone debet efficacem intentionem omnis finis, ad quem dirigit media.

56 *Tertio.* Tertio: prouidentia namque necessario supponit finis vniuersalis efficacem intentionem, scilicet ostensionem attributorum Dei: ergo etiam supponit necessario cuiuscumque alterius finis efficacem intentionem. Patet consequentia: nam ad finem vniuersalem, & remotum, non conducunt media electa, nisi mediante fini particulari proximo: ergo, vt efficacia sint ad finem mediatum, ad immediatum etiam debent efficacia gaudere; & consequenter si mediati finis efficacem intentionem supponunt, etiam erga immediatum, illam supponere debent.

57 *Quarto.* Denique, nam Diuina voluntas non potest terminari ad finem, vt possibilem; cum possibilium non sit amor in Deo, vt cum frequentiori sententia Thomistarum docuimus tractatu de voluntate Dei, *disput.* 49. ergo debet terminari ad finem, vt futurum dando illi futuritionem: & consequenter si omnis prouidentia Diuina supponit intentionem finis, supponet necessario intentionem efficacem; efficacia namque intentionis in eo consistit, quod finem constituat intra lineam futuri.

58 *Resp. ad 1. probationem maioris.* Respondeo, negando maiorem: ad primam probationem concessa maiori nego minorem: nam licet voluntas inefficax ex defectu potentiæ, simpliciter & absolutè voluntas non sit, quæ tamen non ex defectu potentiæ, sed ex libertate volentis inefficax est, qualiter in Diuina contingit, simpliciter, absolutè, & perfectè est voluntas, vnde absolutè, & sine vllo addito, inquit Paulus, Deum velle omnes homines saluos fieri, licet voluntas illa antecedens, & inficax sit.

Ad secundam, distinguo maiorem: voluntas consequens mediorum efficacium ad finem, concedo maiorem: mediorum tantum sufficientium, nego maiorem, & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam. Quia prouidentia ad finem conferuendum inefficax, non supponit voluntatem consequentem mediorum efficacium, sed tantum sufficientium ad finis consequutionem. *Ad 2.*

Ad tertiam, concesso antecedenti, nego consequentiam: ad cuius probationem dicatur, quod licet manifestatio attributorum Dei quatenus elucet in gloria, sit finis mediatus respectu auxiliorum gratiæ: & consequenter non possint ad illum, prout sic efficacia gaudere, nisi efficacia sint ad gloriam, quæ est immediatus finis: quatenus tamen hæc manifestato elucet in ipsis auxilijs, non est finis mediatus, sed immediatus illorum; & ideò possunt efficaciter ad prædictum finem conducere absque efficacia ad gloriæ consequutionem. 59 *Ad 3.*

Ad vltimam probationem dicatur, voluntatem gloriæ reproborum, quam supponit prouidentia generalis, qua ad gloriam ordinantur habere pro obiecto, non gloriam vt purè possibilem, sed vt aliqualiter futuram, non conditionatè sed absolutè, non futuritione perfecta, sed imperfecta; cum enim futuritio in determinationem causarum, & præcipuè in primæ causæ determinatione consistat, quando prima causa determinata est per decretum efficax, dat perfectam futuritionem; quando per inefficax dat rei futuritionem imperfectam, quatenus ex tali decreto mouetur ad conferenda auxilia sufficientia, quibus causa secunda determinetur, licet imperfectè, ad finis assequutionem. Quia ergo voluntas illa inefficax est, terminatur ad gloriam dando ei non perfectam, sed imperfectam futuritionem. De quo plura diximus *supra quæst.* 19. hic non repetenda. Voluntatem namque inefficacem liberam, esse in diuina voluntate formaliter, in præsenti non disputandum, sed supponendum est. Et hæc ista Disputatione applicanda litteræ Magistri vbi præcedens. 60 *Ad 4.*

DISPVTATIO LXII.

An substantia prædestinati sit suæ prædestinationis effectus?

§. I.

Relatis sententijs, statuitur prima conclusio.

IN qua difficultate tria, vt indubitata supponimus, & alind in examen vocamus. Primum est, substantiam prædestinati secundum se inspectam, vt intra limites puræ naturæ, esse non posse prædestinationis effectum. Tum: quia effectus prædestinationis, illius finem respicere debent; at substantia prædestinati in prædicta consideratio finem prædestinationis non respicit, sed adæquatè sistit intra limites puræ naturæ: ergo, vt sic, nequit esse prædestinationis effectus. Tum etiam, quia effectus prædestinationis non est indifferens ad eius finem, & finem reprobationis; at substantia prædestinati in prædicta consideratione indifferens est ad vtriusque finem; cum prædestinari, & & reprobari possit: ergo vt sic, effectus prædestinationis non est. Tum denique: nam vt sit effectus prædestinationis, debet ex intentione finis eius, quiest vita æterna, imperari; at ex hoc imperio, necessario participat ordinationem, saltem extrinsecam ad finem supernaturalem: ergo considerata absolutè intra limites puræ naturæ, sub prædestinatione, tanquam illius effectus cadere nequit. *Primum præsuppositum. Prob. 1. Secundo Tertio.*

2 Secundum est, substantiam prædestinati non esse effectum prædestinationis proximum, & elicitum; tum, quia effectus prædestinationis elicitus debet esse supernaturalis ratione sui, sicut actus elicitus à virtute supernaturali infusa non potest non esse supernaturalis ratione sui, eo quod ipsa est supernaturalis; substantia autem prædestinati ratione sui supernaturalis non est. Tum etiam: nam effectus elicitus prædestinationis debet ratione sui cum supernaturali fine connecti; substantia autem prædestinati ratione suæ entitatis cum fine supernaturalis connexionem non habet. *Secundū præsuppositum prob. 1. Secundo.*

Tertio: quia est effectus elicitus prouidentiæ naturalis: ergo à supernaturali, qualis est prædestinatio; elicitiuè, seu quasi elicitiuè non potest procedere, sed ad summum imperatiuè. Cum autem esse effectum prædestinationis imperatum contingat dupliciter, primo quoad ordinationem supponentem existentiam substantiæ præuisam: secundo, quoad existentiam, ita vt prima rei existentia imperetur ex intentione finis prædestinationis. *Tertio.*

3 Vt omnibus notum in hac parte supponimus tertio, saltim primo modo esse prædestinationis effectum, nec ab aliquo potest in dubium vocari: substantia enim prædestinati ordinatur per prædestinationem ad gloriam, & ad illam transmittitur: ergo *Tertium præsuppositum.*

Probatur ergo est effectus prædestinationis saltim quoad ordinem supponentem existentiam ex vi alterius prouidentiæ præuisam. Imo, & omnia entia naturalia, quæ sunt in hoc vniuerso ad finem prædestinationis, saltim hoc modo ordinari, indubitatum censeo; cum dicat Apost. *Omnia, vestra sunt, vos autem Christi, Christus autem Dei*: quibus verbis apertè indicat omnia ad prædestinatos ordinari, vt ad finem, prædestinatos autem ad Christum, & Christum ratione humanitatis ad Deum, id est ad eius gloriam.

4 *Punctus difficultatis aperitur.* Difficultas ergo est de secundo modo imperij, an scilicet substantia prædestinati, licet ex vi alterius prouidentiæ, quasi elicitiuè ad finem naturalem ordinetur, & producatur, non tamen ab illa procedat independenter a prædestinatione, & illius fine, sed vt ei subordinata tanquam imperanti, eo modo, quo actus cæterarum virtutum ab illis eliciti, à charitate multoties procedunt, vt illorum elicientiam imperante?

5 *Prima sententia. Vazq. Merat. Alarcon. Albelda. Serra. Salm.* Qua in re tres reperio Theologorum sententias. Prima negans est, quam tuentur Vazquez *disp.* 93. *c.* 4. Meratius *disp.* 39. *assert.* 7. Alarcon *sect.* 9. *disp.* 4. *cap.* 2. & alij plures ex eadem familia. Tenent etiam ex nostris Albelda *disp.* 71. *sectione* 1. Cornejo *in præsenti art. disput. vnica dub.* 3. Serra *dub. vnico conclusione* 6. & alij, quos referunt PP. Salmanticenses *disp.* 5.

Secunda. Heric. Secunda docet, substantiam prædestinati esse effectus prædestinationis, quando aliquam rationem supernaturalitatis induit, saltim quoad modum, idest, quando miraculosè, & ex vi prouidentiæ aliquomodo supernaturalis producitur, secus vero, quando ex vi prouidentiæ communis, & naturali causarum concursu formatur. Hanc tenet Herice *disp.* 10. *cap.* 5. Falsò in sui patrocinium adducens Suar.

Tertia. Bannez. Nazar. S.Thom. Suarez. Granad. Ruitius. Tertia, & vera sententia defendit, substantiam prædestinati, etiam si ex naturali causarum concursu, & ordinaria Dei prouidentia ponatur in esse, effectum prædestinationis existere, non elicitum, sed imperatum. Ita ex nostris Magister Bañez *in præsenti artic dub* 2. Nazarius *controuersia vnica* Salmanticenses *disp.* 5. Magister Sancto Thoma *disp.* 9. *art.* 5. Tenent etiam ex alienis Suarez *lib.* 3. *de prædestinatione capitulo* 7. Granadus *tractat.* 6. *disput.* 2. Ruitius *disput.* 24. *sect.* 1. *& sequentibus*, & alij, quos referunt Salmanticenses vbi supra relati. Pro cuius explicatione sit.

6 *Prima conclusio probatur* Prima Conclusio. *Non repugnat ab intrinseco, quod substantia prædestinati sit effectus prædestinationis*. Contrarium huius conclusionis docere videntur primæ sententiæ Auctores, qui dum contendunt probare effectum prædestinationis non esse, id probant, argumentis repugnantiam indicantibus. Nostra tamen conclusio facili ratione suadetur, non enim repugnat, quod substantia prædestinati quoad sui existentiam fiat ex vi decreti, quo eligatur ad gloriam: ergo non repugnat ab intrinseco, quod sit prædestinationis effectus. Consequentia est euidens: omne enim, quod fit ex vi intentionis eligentis ad gloriam, per prædestinationem causatur: ergo si non repugnat substantia prædestinati fieri ex vi decreti eligentis ad gloriam, non repugnabit esse prædestinationis effectum.

7 *Antecedens prob.* 1. Antecedens autem probatur primo: ex vi decreti quo eligitur Christus, vt sit filius naturalis Dei, fuit factus Christus, vt homo, qui est prædestinationis subiectum: ex vi etiam decreti ordinantis hominem ad beatitudinem naturalem, posset fieri homo si consideretur in pura natura: ergo ex vi decreti efficaciter ordinantis ad gloriam potest fieri saltim imperatiuè substantia

Secundo. subiecti ad gloriam ordinati. Secundo, nam si aliqua repugnantia in hoc esset, maximè, quia substantia prædestinati; cum sit gloriæ subiectum, debet ad illius intentionem supponi: & consequenter ex vi illius non potest fieri; at hæc ratio est nulla: ergo hoc non repugnat.

8 *Minor prob.* 1. Probo minorem primo: nam id, quod est prius genere causæ materialis, potest in genere causæ finalis esse posterius: ergo etiam si substantia prædestinati sit subiectum gloriæ; & consequenter prior illa in genere causæ materialis, potest ab illa in genere causæ finalis causari, & consequenter ex intentione ad gloriam in genere causæ mouentis ad finem, & à prædestinatione in genere causæ dirigentis procedere: omne enim, quod a gloria causatur finaliter, ab intentione gloriæ causatur motiuè, & a prædestinatione ordinatiuè.

Secundo Secundo probatur minor: potest substantia genita esse generationis subiectum, & à generatione efficienter causari: substantia etiam creata est subiectum creationis, ab illaque effectiuè causatur: ergo substantia prædestinati, estò sit prædestinationis subiectum, & ad illam in genere causæ materialis supponatur, poterit ab illa procedere directiuè, & ab eius intentione motiuè.

9 *Tertio probatur minor* Denique illa minor suadetur, licet namque potentia vitalis sit principium effectiuum sui actus, & illius vt *quo* receptiuum, potest fieri ex vi intentionis sui actus, vt finis: ergo pariter, licet substantia prædestinati sit subiectum gloriæ, quam prædestinatio respicit, vt finem, poterit ex illius intentione procedere. Et omnium ratio est, quia non repugnat mutua inter duo causalitas in diuerso genere causæ, qualiter inter intentionem ad gloriam, & substantiam prædestinati debet interuenire, vt ex intentione gloriæ procedat.

Si forte dicatur, substantiam prædestinati non solum esse subiectum gloriæ ad illam in genere causæ materialis præsuppositum, sed etiam finem *cui* Deus gloriam intendit, & ideò non posse imperari ex intentione gloriæ. 10 *Resp.* 1. In contrarium obstat primo, Christum, vt hominem, etiam esse finem *cui* Deus vult filiationem naturalem; & tamen fit ex vi eiusdem decreti, quo finis intenditur: ergo ex eo quod substantia prædestinati sit finis *cui* Deus intendit gloriam, non repugnat ab intentione gloriæ imperari. *Contra.* Secundo non obstante, quod sit finis *cui*, potest esse effectus gloriæ, vt finis *cuius gratia*: ergo illo non obstante imperari poterit ex gloriæ intentione. *Secundo.* Tertio: nam finis *cui* non exercet aliam causalitatem respectu finis *cuius gratia*, nisi tantum subiecti; at cum hac causalitate stat ab intentione gloriæ imperari: ergo etiam si sit finis *cui* gloria intenditur, imperari potest ex intentione gloriæ. *Tertio.*

Si forte respondeatur secundo: ratione facta solum ostendi, posse substantiam prædestinati ex intentione gloriæ imperari, & esse prædestinationis effectum, si fiat per prouidentiam extraordinariam, aut miraculosam, siue aliquomodo supernaturalem, non autem sit ex vi prouidentiæ omnimodè naturalis causetur; vnde probatio facta, contra secundam sententiam non conuincit intentum. 11 *Resp.* 2. In contrarium obstat, quod nulla est repugnantia in hoc quod prouidentia purè naturalis à supernaturali imperetur, cum Deus vt Auctor naturæ sibi quasi subordinetur, vt est Auctor gratiæ: ergo substantia ex vi prouidentiæ omnimodè naturalis producta, poterit ab intentione gloriæ imperari nulla alia supernaturalitate interueniente, nisi quæ ab extrinseco prouenit ab intentione gloriæ imperante. *Reijcitur solutio.*

Quod etiam exemplo virtutum moralium probatur, possunt namque actus virtutum acquisitarum à charitate imperari, quin alia supernaturalitas ponatur in illis, præter illam quæ prouenit à virtute imperante: ergo pariter prouidentia omnimodè naturalis ratione sui poterit à supernaturali prouidentia imperari absque alia supernaturalitate, præter illam, quæ prouenit à supernaturali prouidentia imperante. 12 *Confirm.* Cum hoc tamen discrimine inter vtrumque casum, quod cum actus virtutum moralium finem charitatis intrinsecè attingant, in veriori sententia; & consequenter debeant esse intrinsecè supernaturales supernaturalitate modali, requiritur, quod virtus eliciens eleuetur intrinsecè ab imperante: secus autem prudentia naturalis, vt à supernaturali imperetur, ob causam oppositam, quia nempè effectus eius non ita ordinatur ad finem imperantis, vt intrinsecè illum attingat, sed solum extrinsecè per modum subiecti.

Tertio respondebis ex M. Cornejo vbi *supra num.* 11. quod licet argumento facto probetur, posse substantiam prædestinati fieri ex vi decreti eligentis ad gloriam, non tamen probatur, posse esse effectum electionis ad gratiam, quæ posterior est electione ad gloriam, nec imperij in quo prædestinationis essentia consistit, & electionem ad gratiam supponit, eo quod isti duo posteriores actus electionem efficacem ad gloriam necessario supponunt, ex vi cuius substantia prædestinati futura constituitur. 13 *Tertio respondet M. Cornejo.* Ex quo infert implicare contradictionem, quod substantia prædestinati sit effectus electionis ad gratiam, seu imperij, in quo consistit prædestinationis essentia.

Sed contra, quamuis intentio efficax gloriæ, ex vi cuius gloria futura constituitur, præcedat electionem mediorum, & etiam imperium, potest tamen gloria esse effectus imperij in quo consistit prædestinationis essentia, vt fatetur Cornejo *disp. citata dub.* 7. similiter etiam quamuis electio efficax meritorum, & gratiæ, imperium præcedat, gratia, & merita ex vi huius imperij causantur: ergo pariter quamuis ex vi intentionis efficacis gloriæ substantia prædestinati constituatur futura, & talis intentio electionem, & imperium præcedat, poterit nihilo minus esse effectus imperij, & electionis. 14 *Reijcitur eius solutio.*

Respondebis forte, gloriam ex vi intentionis efficacis, & similiter gratiam, & merita ex vi efficacis electionis constitui futura solum inchoatiuè, & in ordine intentionis; vnde datur locus, vt imperium, ad illorum existentiam completam concurrat in ordine executionis: cæterum substantia prædestinati ex vi decreti intentiui gloriæ constitui debet futura completè; & ideò tale decreto supposito, non remanet locus causalitati aliorum actuum, qui hoc decretum supponunt. 15 *Resp.*

Sed contra, nam ex vi decreti intentiui gloriæ solum requiritur, quod substantia prædestinati constituatur futura, vt sit subiectum gloriæ, quæ intenditur; at vt sit subiectum gloriæ, vt futuræ solum inchoatiuè, & in ordine intentionis, sufficit futuritio substantiæ prædestinati in eodem ordine, & inchoata: ergo ex vi talis decreti necessarium non est, quod substantia prædestinati complete, & in omni ordine constituatur futura; & consequenter poterit ex vi imperij completè futura constitui. *Contra.*

§. II.

§. I I.

Obiectionibus in contrarium occurritur.

16 *Arguitur primo.* CONtra istam conclusionem obijciunt contrarij Authores: non minus præsupponit subiectum productum efficax intentio accidentis, quam accidens ipsum; sed gloria est accidens quoddam substantiæ prędestinati necessario supponens substantiam productam: ergo intentio efficax ad illam terminata supponit necessario substantiam prædestinati productam; & consequenter nequit esse effectus illius, nec prædestinationis, quę talem intentionem supponit.

Resp. Respondeo, ex dictis concessa maiori distinguendo minorem: supponit substantiam in omni genere causę, nego minorem: in genere causę materialis tantum, concedo, minorem: & sub eadem distinctione primi consequentis, nego secundum quod subinferrur: nam ex eo quod intentio efficax glorię substantiam prędestinati supponat in vno genere causę, nempè materialis, non sequitur, quod non sit effectus illius in alio genere causę, scilicet finalis, quod sufficit, vt substinationis effectus.

17 *Replicabis.* Sed dices, vt substantia prędestinati esset posterior intentione glorię in genere causę finalis, debet esse medium ordinatum ad gloriam; sed substantia prędestinati, medium ad gloriam non est, sed glorię subiectum: ergo nequit esse effectus illius in genere causę finalis. *Confir. 1.* Confirmatur, & explicatur primo prędestinatio, vtpotè prouidentia, tantum est de medijs, sicuti, & electio, quam prędestinatio supponit, solum ad media terminari potest; at substantia prędestinati non est medium ad finem prędestinationis, scilicet gloriam, sed subiectum illius: ergo esse nequit prędestinationis effectus.

18 *Confir. 2.* Confirmatur, & vrgetur secundo, imperium in quo consistit prædestinationis essentia, solum potest terminari ad finem, vt in executione causatum ex vi mediorum, & ad media, vt efficaciter inferentia finem; at substantia prędestinati esse nequit effectus imperij, vt causata in executione ex vi mediorum gratię. Tum, quia aliàs media gratię ad causandam substantiam ordinarentur, quod est falsum. Tum etiam, quia substantia est in executione prior medijs, nec potest esse effectus imperij, tanquam medium inferens finem, vt in executione. Tum, quia medium non est. Tum etiam: quia connexione intrinseca cum gloria non gaudet: ergo esse nequit prędestinationis effectus.

19 *Ad repli. cam resp.* Respondeo ad obiectionem distinguendo maiorem: deberet esse medium strictè, nego maiorem: largè, concedo maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: nam licet substantia prędestinati non sit medium strictè, quod ab extremis debet distingui, nempè subiecto, & fine *cuius gratia*: est tamen largè medium, quatenus omne, quod ad alicuius finis existentiam, quovis modo conducit, medium appellari potest, ex qua distinctione ad primam confirmationem constat solutio.

Ad 1. & 2. confir. Ad secundam concessa maiori, nego minorem pro secunda parte: ad cuius primam impugnationem constat ex dictis. Ad secundam dicatur; quod licet substantia prędestinati ratione suę entitatis non sit medium habens annexam infallibilem glorię assecutione, potest tamen illam annexam habere ratione aliorum mediorum, cum quibus Deus substantiam ipsam connectere potest, non connexione intrinseca, sed ab extrinseco, quod sufficere, vt aliquid sit prędestinationis effectus ex dicendis in sequentibus apperte constabit, pręcipuè in nostrorum Thomistarum sententia.

20 *Instabis.* Sed instabis, id quod est medium non necessario ante electionem supponitur volitum; at substantia prędestinati necessario supponitur vel ita ante electionem mediorum ex vi intentionis finis; cum hęc terminetur ad finem *cuius gratia*, & ad finem *cui*, qui est substantia prædestinati: ergo medium ad finem prædestinationis esse non potest. *Resp.* Respondeo, veram esse maiorem de eo, quod est medium in omni rigore, secus autem de eo quod largè obtinet rationem medij, quatenus medium esse substantiam prædestinati, iam diximus.

21 *Secundo arguitur.* Deinde contra illam possumus argumentari: decretum executiuum gratiæ, & gloriæ, vtpote posterius decreto executiuo substantiæ prædestinati, non potest ad illius productionem concurrere: ergo nec imperium, in quo prædestinationis essentia consistit, potest esse causa directiua mediata, vel immediata substantiæ prædestinati; & consequenter effectus prædestinationis esse non potest. Antecedens constat, nam decretum executiuum commensuratur quoad ordinem prioritatis cum executione ipsa, vt *art.* 3. constabit. Consequentia vero probatur, nam imperium est de medijs vt iam electis executioni mandandis: ergo si voluntas executiua gratię non potest voluntatem exequentem substantiam prędestinati antecedere, non poterit imperium de gratia, & gloria, imperium de substantia producenda antecedere.

22 *Confirm.* Confirmatur, nam actus imperans prior est actu imperato: ergo si prouidentia naturalis, à qua substantia prędestinati, quasi elicitiuè, id est vt immediatè dirigente procedit, imperatur à prouidentia supernaturali prędestinatiua in imperio efficaci consistente, debet imperium prędestinatiuum, quod est de medijs super naturalibus prius existere, quam imperium naturale de substantia prędestinati; hoc autem est falsum: ergo.

Respondeo, prætermisso antecedenti negando consequentiam; & disparitas est, nam imperium est in confinio ordinis intentionis, & ordinis executionis: vnde potest aliquid ab vtroque ordine accipere, ab illo, pręcedentiam in genere causæ finalis, & 23 *Resp.* ab isto, posterioritatem in genere causæ materialis. Decretum autem exequens est vnum extremum: vnde præcedentia in genere causę finalis nullatenus potest respectu alterius decreti executiui gaudere: ac proinde, cum sit in ordine executiuo posterius nulla gaudet prioritate.

Ad confirmationem dicatur, non interuenire in pręsenti duplex imperium, etiam virtualiter distinctum, sed vnum, 24 *Ad cōfir.* & idem cum duplici terminatione, altera ad substantiam prędestinati, vt priori in genere causę materialis respectiuè ad gratiam, & gloriam, & alia ad gratiam, & gloriam in genere causę finalis; & quia iste actus proponit voluntati vt vtenti substantiam, vt propter gloriam electam, & in ordine ad illam executioni mandandum, est prius in genere causę finalis secundum terminationem ad gloriam, & in genere causæ materialis, est prius secundum terminationem ad substantiam prędestinati.

§. III.

Quid de facto sit dicendum resoluit.

SEcunda conclusio. *Substantia prædestinati de facto est effectus prædestinationis cuiuscumque prædestinati.* Probatur primo ex August. *Epist.* 105. vbi explicans illud Pauli ad Rom. 25 *Secunda conclusio Prob. 1. ex Aug.* 8. *vt secundum electionem propositum Dei maneret*, sic ait: *Secundum electionem, quæ facit eligendos, non qua invenit illos:* ergo iuxta August. electio ad gloriam causa est substantiæ eligendorum; & consequenter substantia prædestinatorum est prędestinationis effectus: omne namque, quod ab electione in ordine intentionis causatur est in executione effectus prędestinationis.

Secundo probatur ex D. Thom. *infra articul.* 8. vbi in argumento sed contra probat, prædestinationem precibus Sanctorum *Secundo ex D.Thō.* iuuari ex illo *Genesis* 25. vbi dicitur, quod Isaac rogabit Dominum pro Rebecca vxore sua, & dedit conceptum Rebeccæ, ex quo natus est Iacob; at si substantia Iacob prædestinati non esset prædestinationis effectus, argumentum D. Thom. non teneret: ergo sentit August. Doctor, substantiam prædestinati esse suæ prædestinationis effectum. Probo minorem: prędestinationem precibus Sanctorum iuuari, est illius effectus orationibus Sanctorum obtineri: ergo ex eo quod natiuitas Iacob obtenta fuerit precibus Isaac non colligitur prædestinationem Iacob precibus Isaac iuuari nisi natiuitas Iacob sit effectus prædestinationis eiusdem.

Si fortè dicatur, quod vt consequentia D. Thom. sit bona sufficit natiuitatem Iacob taliter ad illius prædestinationem re- 26 *Respondebis.* quiri, quod sine illa eius prædestinatio impleri non possit, etiam si effectus prędestinationis non sit. In contrarium obstant manifestè verba illa D. Thom. in corpore articuli: *Ita prædestinatur à* *Cōtra 1.* *Deo salus alicuius, vt etiam sub ordine prædestinationis cadat quidquid hominem promouet in salutem, vel orationes propriæ, vel aliorum, vel alia bona, vel quidquid huiusmodi, sine quibus aliquis salutem non consequitur;* at substantia prędestinati talis est, vt sine illa prædestinatus salutem non consequatur, imo nec consequi possit: ergo cadit sub ordine prędestinationis; & consequenter est effectus illius; omne namque, quod cadit sub ordine prędestinationis, est effectus illius saltim imperatus, sicut omne, quod cadit sub ordine charitatis, est effectus illius saltim imperatus. Obstant secunda verba D. Thom. *in prima distinct.* 42 *quæst.* 1 *art.* 4 *in corpore* ibi: *Vnde secundum hoc* 27 *Secundo.* *omnes causæ cuius operatione interueniente completur effectus prædestinationis, dicitur prædestinationem iuuare.* Et post quam numerauerat causas meritorias de congruo, & de condigno, & per modum dispositionis, sic concludit corpus articuli: *vel etiam naturali operatione, sicut motus cœli, & omnes causæ naturales iuuant prædestinationem, in quantum earum officio perficitur generatio, & sustentatio electorum.* Ex quibus verbis tale argumentum conficio: eatenus aliqua causa, siue moralis, siue naturalis prædestinationem iuuat, quatenus eius operatione perficitur effectus prędestinationis; at motus cœli iuuat prędestinationem, quatenus illo perficitur electorum generatio, & sustentatio: ergo hęc est prędestinationis effectus; & consequenter etiam electorum substantia est ex mente D. Thom. effectus prędestinationis.

Denique suadetur conclusio hac ratione; quidquid aliquomodo ad prędestinationem conducit, est effectus prędestinationis, si fiat ex intentione gloriæ; at substantia prædestinati con- 28 *Vltimo* ducit

præd. con-clusio. ducit ad prædestinationem, & aliàs fit ex intentione gloriæ, quæ est finis prædestinationis: ergo de facto est effectus illius. Consequutio est euidens, maior certissima, non enim requiritur, quod aliquid conducat meritoriè, aut dispositiuè, vt sit effectus prædestinationis; prædicatio namque, exteriores occasiones bene operandi, miracula, & alia quibus homo ad bonum excitatur, effectus sunt prædestinationis in sententia contrariorum; & tamen nec meritoriè, nec dispositiuè conducunt: ergo quiuis modus conducentiæ sufficit, vt aliquid sit prædestinationis effectus, si fiat ex intentione gloriæ, quæ est finis prædestinationis.

Minor etiam pro prima parte negari non potest: nam substantia prædestinati est conditio sine qua non potest prædestina-
29 *Minor pro 1. probatur* tio adimpleri, est etiam causa efficiens, *vt quod* actuum, quibus homo, vel Angelus gloriam meretur, est causa efficiens physica gloriæ mediis potentiis, & formis supernaturalibus eleuantibus, potest etiam esse motiuum per modum obiecti gratiarum actionis pro beneficio creationis, quem modum conducentiæ sufficere, vt aliquid sit prædestinationis effectus, *infra* constabit: conducit ergo ad prædestinationem substantia prædestinati sufficienti modo, vt sit effectus saltim imperatus illius.

Pro 2. suadetur Pro secunda parte, in qua est difficultas, suadetur, vt enim constat ex prima conclusione, non repugnat ex natura rei, & ab intrinseco, quod substantia prædestinati fiat ex intentione gloriæ, & aliàs sic fieri congruit extensioni prædestinationis in prouidendo, & magis ostentat amorem Dei erga electos, & curam quam de illis habet: ergo de facto fit ex intentione gloriæ.

Respondebis, quod licet non repugnet repugnantia ab intrin-
30 *Respondebis.* seco, repugnat tamen de facto secundum ordinem decretorum Dei, quæ communiter statuuntur a Theologis; datur enim in Deo prouidentia generalis intra ordinem naturæ reprobis, & prædestinatis communis, cuius effectus est prædestinati substantia, & decretum ad gloriam præcedit: prouidentia etiam supernaturalis omnibus hominibus communis, secundum, quam omnes ordinat sufficienter ad gloriam, prior est decreto electiuo: decretum etiam permittendi originalem culpam prius est prædestinatione; cum iuxta Augustinum, & D. Thomam peccatum originale, hominum, imo, & Christi prædestinationem præcedat, peccatum autem originale, & prouidentia supernaturalis generalis substantiam prædestinati præsupponunt: vnde iuxta ordinem horum decretorum, quem negare non possumus repugnat quod de facto substantia prædestinati sit effectus electionis ad gloriam, & prædestinationis.

Sed contra primo: ex eo quod ista decreta, & prouidentię
31 *Contra 1.* sint priora decreto electiuo, & prędestinatione, non sequitur esse independentia ab illis: ergo nec sequitur effectus illorum ex vi decreti electiui, & prędestinationis non causari. Consequentia est bona, si namque cum prioritate stat dependentia decreti prioris ab illo quod pręcedit, stabit etiam, quod effectus decreti prioris, à decreto quod pręcedit causetur. Antecedens autem non minus certum videtur: stat enim optimè vnum decretum aliud pręcedere in vno genere causę, & in alio dependere ab illo: ergo ex eo quod prouidentia naturalis creatiua, & supernaturalis generalis, & decretum permittendi peccatum originale priora sint decreto electiuo, & prędestinatione, non sequitur ab illis non dependere.

32 *Secundo.* Secundo ad hominem contra nostros Thomistas, qui vniformiter docent, omnia auxilia sufficientia in prędestinatis esse effectus prędestinationis; & tamen auxilia sufficientia sunt effectus prouidentię generalis supernaturalis, quę prior sunt effectus prouidentię generalis supernaturalis, quę prior est prouidentia speciali, in qua prędestinatio consistit, vt fatentur etiam nostri Thomistę: ergo ex eo quod substantia prędestinati sit effectus prouidentię naturalis, & hęc prædestinatione sit prior, male colligitur non esse de facto effectum prædestinationis.

§. IV.

Tribus argumentis occurritur.

Contra istam conclusionem obijciunt contrarij Authores pri-
33 *Arguitur primo.* mo, nam iuxta Aug. prædestinatio est gratiæ præparatio; at substantia prædestinati gratia non est; cum gratia à subiecto, cui sit debeat distingui; substantia autem prædestinati à subiecto non distinguatur: ergò nequit esse prædestinationis effectus.

Resp. 1. Respondeo primo, distinguendò, seu explicando maiorem: est præparatio gratiæ, quæ largè, aut strictè est gratia, concedo maiorem: solum strictè gratia, nego maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: nam licet substantia prædestinati, non sit strictè gratia. Tum, quia à subiecto in distincta. Tum, quia non est supra naturam subiecti: est tamen gratia largè, vt enim asseritur in Epist. quinque Episcoporum ad Innocentium, *quadam non improbanda ratione dicitur gratia Dei, qua creati sumus.* Quod etiam docet Hyernim. *Dialog. 1. contra Pelagianos propè initium, & tract. de grat. & libero arb. columna vltima*, & Aug. *lib. de Spiritu, & littera, cap. 35.* Vbi liberum nostrum arbitrium gratiam appellat. Et licet, vt aliquid sit effectus prędestinationis elicitus requiratur quod sit gratia strictè, vt tamen sit effectus imperatus, & remotus, sufficit quod largè sit gratia. Et quidem argumentum instatur in casu
Instatur argum. substantię miraculosè formatę, in quo, fore gratiam per Christum substantię generationem fatetur Vazquez *loco allegato ad finem capituli*: & consequenter fateri tenetur fore prędestinationis effectum in ordine casu, vt rectè contra ipsum arguit Alarcon *vbi supra*; & tamen substantia in tali casu, gratia strictè non esset, sed solummodo largè.

Vel secundo, distinguo maiorem: est præparatio gratiæ, quo- 34 *Resp. 2.*
ad effectus elicitos, in ordine ad quos diffinitur, concedo maiorem: quoad imperatos, sub distinguo: gratiæ, quæ intrinsecè, & ratione sui sit gratia, nego maiorem: extrinsecè, & ratione alterius, cui subordinatur, & ad quod ordinatur, concedo maiorem: & sub eadem distinctione minoris, distinguatur consequens, & concedatur non esse effectum prædestinationis elicitum, negetur autem non esse imperatum. Itaque sicut charitas diffinitur penes ordinem ad actus elicitos; non vero ad actus imperatos, & vt aliquis actus imperetur ab illa necessarium non est, quod ratione sui, & intrinsecè actus dilectionis Dei super omnia sit, sed sufficit, quod ad dilectionem istam ordinetur: ita similiter prædestinatio diffinitur ab August. penes ordinem ad effectus elicitos, & illi ratione sui debent obtinere rationem gratiæ: hoc tamen non obstante poterit substantia prædestinati esse effectus imperatus prædestinationis, etiam si ratione sui, & intrinsecè gratia non sit per hoc, quod ad id, quod ratione sui gratia est, ordinetur.

Secundo obijciunt, nam iuxta Aug. Epist. 105. *Christus non pro* 35 *Secundo arguitur.*
iustis, vel homines conderentur, sed pro impijs mortuus est, vt iustificarentur: ergo hominis generatio non est effectus meritorum Christi; & consequenter nec prædestinationis nostræ. Secunda consequentia ex prima euidenter colligitur; omnis namque effectus nostræ prædestinationis est effectus meritorum Christi. Prima autem probatur, nam Christus mortuus dicitur propter omne id, quod ex eius meritis causatur: ergo si non est mortuus propter hoc, quod homo generetur, hominis generatio effectus meritorum Christi non est.

Et confirmatur, nam iuxta Aug. *Epist. citata, & Epist. 90. &* 36 *Confirm.*
91. alia est gratia creationis a gratia sanctificationis: vnde Pelagius, gratiam, & eius necessitatem fuit confessus, dolosè *gratiæ* nomine intelligens gratiam creationis, & sic PP. Concilij Palatini fefellit propter quod damnatur à PP. & illius retractatio reijcitur, quia non fatebatur necessitatem gratiæ iustificationis; at effectus prædestinationis pertinet ad gratiam iustificationis; generatio autem substantiæ prædestinati ad gratiam creationis: ergo hæc, effectus prædestinationis non est.

Respondeo multa deputari meritis Christi, propter quæ ta- 37 *Resp.*
men non dicitur mortuus, meruit enim sibi Christus gloriam corporis, & sui nominis exaltationem, vt in confesso est apud omnes Catholicos; meruit etiam illuminationes, & gaudia acci-
Instatur argum. multis exemplis. dentalia Angelorum, vt fatetur Vazquez, cuius est argumentum *3. part. disp. 99. cap. 6.* & tamen non dicitur mortuus propter gloriam corporis, & sui nominis exaltationem, nec propter illuminationes, & gaudia Angelorum. Mors etiam præmatura illius, qui rapitur, ne malitia mutet intellectum eius, effectus est meritorum Christi, & propriæ prædestinationis, vt fatetur Vazquez *vbi supra* relatus Natiuitas etiam paruuli propè fontem ex qua prouenit, quod illi ministretur Baptismus, & gratia decedat, est effectus suæ prędestinationis; & consequenter meritorum Christi; & tamen non dicitur Christi esse mortuum pro aliquo, vt citò moriatur, nec vt propè fontem nascatur. Similiter etiam bona indoles, & bonum ingenium, effectus sunt prędestinationis, vt fatentur plures, qui præfato argumento vtuntur; & tamen non est verum cum proprietate dicere, Christum mortuum esse pro aliquo, vt bona indole, optimoque ingenio dotetur: ergo ex eo quod asserat Aug. Christum non esse mortuum pro hominibus vt homines nascerentur, perperam colligitur natiuitatem hominis non esse effectum prædestinationis.

Et omnium ratio est, quia particula *propter*, & particula *vt* 38 *Ratio doctrinæ, & exemplorum traditur.*
denotant finem præcipuum inter proximos mortis, & passionis Christi, & quia licet hæc sub merito passionis Christi comprehendantur, non tamen sunt fines præcipui illius mortis, sed ad præcipuum finem proximum ordinata, scilicet iustificationem, & gloriam, ideò, licet meritis Christi deputentur, non dicitur Christus propter illa mortuus.

Instabis, sequitur ex hac solutione, non dici cum proprieta- 39 *Instabis.*
te Christum esse mortuum, vt homines iustificarentur, contra veritatem, & contra secundam partem propositionis Augustini; cum iustificatio ad glorificationem, vt ad finem præcipuum ordinetur. Respondeo, quod licet iustificatio ad gloriam ordinetur, tamen propter se ipsam etiam intenditur. Vnde etsi sub priori ratione id cum proprietate verificari nequeat, benè tamen sub secunda: substantia autem prędestinati, & alia entia naturalia propter se ipsa per mortem intendi non possunt, & ideò sub nulla ratio-

ratione potest cum proprietate verificari Christum propter illa mortuum.

40 *Ad cõfir.* Ad confirmationem dicarur, gratiam creationis ratione sui à gratia sanctificationis distingui: hoc tamen non obstat, quin ea, quæ cadunt sub gratia creationis ex vi prouidentiæ supernaturalis, & iustificatiuæ imperentur. Nec Pelagius damnatur, quia illam gratiam creationis sub gratia iustificationis posuerit, sed quia solum agnoscebat necessitatem gratiæ creationis, & notitiæ legis, & omnis alterius gratiæ intrinsecus mouentis necessitatem negabat. Illius autem discipuli, scilicet Semipelagiani, etsi illius gratiæ necessitatem faterentur, asserebant tamen ex viribus naturæ obtineri, seu ab operibus viribus naturæ editis, exordium sumere, vel tanquam à meritis congruis, vel tanquam ab occasione, & ansula, quam Deus expectabat, vt vlteriorem gratiam largiretur, quorum vtrumque longè à nostra distat sententia.

41 *Tertio arguit. testimonijs D. Th. 1. est. Secundũ* Tertio objiciunt D. Thom. 3. *part. quæst.* 1. *art.* 4. *ad* 4. vbi docet, quod prædestinatio supponit præsentiam futurorum: ergo à fortiori substantiam prædestinati futuram supponit; & consequenter non est prædestinationis effectus; id namque, quod ad prædestinationem supponitur, effectus illius non est. Et ad Romanos 8 *lect.* 6. explicans illa verba: *Quos prædestinauit, hos & vocauit*, sic ait: *Primum autem in quo incipit prædestinatio impleri, est vocatio hominis, quæ quidem est duplex, vna exterior, quæ fit ore prædicatoris*, &c. At si substantia prædestinati esset effectus prædestinationis, non esset vocatio primum in quo inciperet prædestinatio impleri, sed prius inciperet impleri in productione substantiæ: ergo ex mente D Thom. substantia non est prædestinationis effectus.

42 *Tertium* Et *super cap.* 1. *eiusdem epist. lect.* 3. postquam asseruit, prædestinari nihil aliud esse, *quam autem corde disponere, quid sit de aliqua re faciendum*, hæc verba subiunxit: *Potest tamen aliquis de futura re, seu operatione disponere vno modo quantum ad ipsam rei constitutionem, sicut artifex disponit qualiter debeat facere domum: secundo modo quantum ad ipsum vsum, vel gubernationem rei, & ad hanc secundam prædispositionem pertinet prædestinatio, non ad primam: id enim, quo aliquis vtitur refert in finem, sed cum res in se ipsa constituitur, non dirigitur ex hoc ipso ad aliud. Vnde prædispositio constitutionis rei, propriè prædestinatio dici non potest.* Et paucis interpositis ait: *Relinquitur ergo, quod prædestinatio dicatur propriè eorum solum, quæ sunt supra naturam, in quæ rationalis creatura ordinatur:* at generatio substantiæ prædestinati pertinet ad rei constitutionem, & supra naturam non est: ergo effectus prædestinationis propriè non est.

43 *Resp. ad 1. testimonium. Ad 2.* Respondeo ad primum testimonium, prædestinationem supponere præscientiam futuro pertinentium ad lineam naturæ, qualis est substantia prædestinati, in vno genere causæ, scilicet materialis, cum quo bene stat, ad ipsam, & eius productionem in alio genere causæ supponi, scilicet ordinantis, & dirigentis; & consequenter esse effectum illius. Ad secundum (quod etiam contrarij Authores soluere tenentur; cum asserant circunstantias natiuitatis, qualessunt nasci tali tempore, & loco, & ex patribus non infidelibus, &c. quæ primam vocationem præcedunt) dicatur vocationem esse primum in quo incipit prædestinatio impleri, vel inter effectus elicitos, si vocatio effectus elicitus sit, vel inter ea, quæ ad prædestinationem, vt propria media ordinantur, non verò absolutè; substantia autem prædestinati, etsi sit prædestinationis effectus, non est effectus tanquam medium in toto rigore, vt in prima conclusio diximus, sed tanquam subiectum.

44 *Ad 3.* Ad tertium testimonium dicatur, generationem substantiæ & prædispositionem illius considerari posse dupliciter, scilicet, præcisè in ordine ad agens, vel prout ad finem dirigitur. Primo modo prædispositio illius non est prædestinatio, sed ars, vt docuit D. Thom. *quæst.* 5. *de veritate articul.* 1. *ad* 9. Secundo autem modo, si dirigatur ad finem naturalem, est prouidentia naturalis, si ad supernaturalem sufficienter, est prouidentia supernaturalis generalis, si efficaciter, est prædestinatio; & consequenter substantia prædestinati, vt subest primo ordini ad finem, est effectus prouidentiæ naturalis, vt subest secundo, est effectus prouidentiæ supernaturalis generalis, & vt subest tertio, est effectus prædestinationis. Quando autem ait D. Thom prædestinationem propriè, solum est eorum, quæ excedunt facultatem naturæ, vel intelligendus est de effectibus elicitis, vel si de imperatis debere excedere facultatem naturæ, quoad ordinem, non autem quoad substantiam.

45 *Instabis.* Sed instabis: ergo substantia prædestinati solum quoad ordinem erit prædestinationis effectus, non autem secundum suam entitatem. Patet consequantia, nam primo, & non secundo modo excedit naturæ facultate: ergo solum primo modo erit prædestinationis effectus. *Resp.* Respondeo, aliud esse id ratione cuius effectus prædestinationis constituitur, aliud vero id quod est prædestinationis effectus: solus ordo est id ratione cuius, non tamen solus ordo est id, quod est effectus, sed etiam entitas ipsa substantiæ: sicut ordo ad finem charitatis est id ratione cuius actus Religionis (verbi causa) est effectus imperatus à charitate, non tamen solus ordo est effectus, sed entitas ipsius actus Religionis est, quæ vt *quod* imperatur.

§. VLTIMVS.

Cætera argumenta soluuntur.

QVarto objiciunt, nam contentio PP. cum Pelagio, & reliquis Pelagianorum intendentium probare non dari causam prædestinationis ex parte nostra, intelligitur de causa primi effectus prædestinationis; at si substantia prædestinati esset primus prædestinationis effectus, Pelagius, & ipsius reliquiæ à Patribus non dissentirent; cum nullus illorum docuerit dari ex parte nostra causam doni creationis: ergo substantia prædestinati effectus prædestinationis non est. 46 *Quarto argum.*

Confirmatur primo, si substantia prædestinati esset effectus prædestinationis, esset primus effectus; sed hoc dici non potest: ergo. Probatur minor: si namque primus effectus esset, etiam si quis assereret dari ex parte nostra causam primæ vocationis ad fidem, non cogeretur dicere dari ex parte nostra causam prædestinationis; consequens est falsum, & contra communem Theologorum sententiam, ergo & illud ex quo sequitur. Probatur sequela, dari ex parte nostra causam prædestinationis, idem est, ac dari ex parte nostra causam primi effectus illius; at quamuis daretur ex parte nostra causa primæ vocationis, non daretur causa primi effectus prædestinationis; cum substantia prædestinati esset primus effectus, cuius causa non datur: ergo dato, quod sit primus prædestinationis effectus sequitur manifestè eum, qui fateretur dari ex parte nostra causam primæ vocationis, non ideò teneri concedere dari ex parte nostra causam prædestinationis. 47 *Confir. 1.*

Confirmatur secundo, si substantia prædestinati esset primus prędestinationis effectus, necessarium erat ipsam esse causam aliorum donorum, quę ex meritis Christi conferuntur prędestinato; at non potest esse causa, seu occasio ad quam Deus aspiciens conferat alia dona, vt inconfesso est apud omnes Catholicos: ergo idem quod prius. Maior probatur, effectus namque prędestinationis sunt inter se connexi; at nisi prior sit causa, vel occasio cęterorum non possunt esse connexi: ergo vt substantia prędestinati sit primus effectus prędestinationis, debet esse causa, & occasio cęterorum. 48 *Confir. 2.*

Respondeo hoc argumentum Vazquij cum suis confirmationibus ab ipso esse soluendum; cum asserat circunstantias natiuitatis, esse effectum prędestinationis quarum ex parte nostra causam dari Pelagiani non asseruerunt, & hoc non obstante Patres contra illos contendunt in nullo homine dari causam prędestinationis, id est primi effectus illius, quin Pelagiani in aliquo homine particulari cum Patribus consentire censeantur: ergo ex hoc, quod substantia prędestinati in omnibus sit suę prędestinationis effectus, & huius causam dari non dicant Pelagiani, non sequitur conuenire cum Patribus contra ipsos contendentibus non dari ex parte nostra causam prędestinationis, id est primi effectus illius. 49 *Resp. Instando argum.*

Et confirmatio euidenter instatur in eodem exemplo; circunstantię namque natiuitatis, in eo in quo sunt prędestinationis effectus, sunt effectus priores vocatione; & tamen qui assereret in tali subiecto ex parte sua dari causam primę vocationis consentiret Pelagio, & Patribus esset aduersus, quantumuis negaret talium circunstantiarum causam dari ex parte subiecti prędestinati, ergo pariter de substantia prędestinati est dicendum. 50 *Instatur 1. confir.*

Ex quibus etiam constat inefficacia secundę confirmationis; nam circunstantię sunt effectus prędestinationis; & tamen non sunt occasio, vt Deus hominem vocet ad fidem; non enim ideò Deus hominem ex parentibus fidelibus natum vocat ad fidem, quia natum ex illis, vel in tali tempore, aut loco: ergo ex eo quod substantia prędestinati sit primus prędestinationis effectus, non sequitur debere esse occasionem, seu motiuum vocationis, & aliorum donorum, quę per prędestinationem causantur. *Et similiter. 2.*

Ad argumentum, ergo respondeo dissensione PP. cum Pelagio, & eius reliquijs esse de causa primi effectus eliciti, & proportionati prędestinationis, scilicet internę motionis supernaturalis ad bonum, quam esse necessariam PP. contra Pelagium contendunt quin vllam aliam gratiam esse necessariam dicebat nisi gratiam creationis, & externę legis propositionis. Et contra Semipelagianos huius primę gratię, & primi effectus causam non dari qua licet isti à Pelagio dicesserint affirmantes huius primę gratię intrinsecè mouentis necessitatem; asserebant tamen dari causam illius ex parte nostra, scilicet bona opera ex viribus naturę profecta, quę iuxta illos, Deus expectabat & attendebat, vt interiorem gratiam prorogaret. Vnde iuxta hanc doctrinam admissa maiori, nego minorem; nam licet Pelagius, & Semipelagiani fateantur non dari causam ex parte hominum primi effectus imperati, dissentiunt tamen à PP. cum asserant dari ex parte nostra, causam meritoriam, 51 *Ad arg. resp. Error Pelagij, & Semipelagianorum declaratur.*

seu ansulam, & occasionem præbentem primi effectus eliciti, scilicet internæ motionis, & illuminationis, quod PP. catholicè negant.

52 *Ad 1. confirm.* Ad primam confirmationem concessa maiori, nego minorem: ad eius probationem, distinguo maiorem: non teneretur dicere dari ex parte nostra causam prædestinationis adæquatè, concedo maiorem: causam prædestinationis quoad primum effectum supernaturalem, nego maiorem, & concessa minori, nego consequentiam: quia non solum est inconueniens in Theologia concedere causam primi effectus absolutè, & prædestinationis prout ordinat illud, sed etiam est inconueniens asserere dari ex parte nostra causam primi effectus supernaturalis, & prædestinationis, vt illam imperantis, & de hoc est inter Semipelagianos, & Ecclesiæ PP. controuersia, vt argumentum soluentes dicebamus.

53 *Ad 2.* Ad secundam, distinguo maiorem: causam physicam, vel moralem, concedo maiorem causam moralem semper, nego maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: quia vt substantia sit primus effectus, necessarium non est esse causam aliorum effectuum moralem per modum meriti, impetrationis, aut dispositionis, siue per modum ansulæ, & occasionis, quam Deus expectat, vt infundat cætera dona, vt aliqui ex Semipelagianis de operibus naturæ asserebant. Nec requiritur esse ab intrinseco cum supernaturalibus donis conexam, sed sufficit esse causam physicam efficientem respectu actuum supernaturalium, & subiectiua respectu aliorum bonorum, & conditio sine qua non respectu omnium, & aliàs cum illis conexam extrinsecè ratione extrinsecæ ordinationis Dei.

54 *Quinto arguitur.* Quinto obijciunt, prædestinatio nostra supponit culpam originalem: cum illam supponat prædestinatio Christi, vt ex Aug. docet D. Thom. 3. *part. quæst.* 1. *artic.* 4. nostra autem sit prædestinatione Christi posterior; vtpotè ab illa exemplata; at peccatum originale supponit substantiam omnium prædestinatorum ex vi prouidentiæ naturalis productam: ergo de primo ad vltimum prædestinatio nostra supponit præuisam substantiam prædestinati; & consequenter non est effectus illius.

Resp. Respondeo ex dictis inter probandam nostram conclusionem distinguendo maiorem: supponit prædestinatio peccatum originale in vno genere causæ, scilicet materialis, concedo maiorem: in omni genere causæ, nego maiorem, & concessa minori, distinguo consequens: supponit prædestinatio substantiam prædestinati, prioritate *à quo* in vno genere causæ, concedo consequentiam: in omni genere causæ, seu prioritate *in quo*, nego consequentiam. Ex quo non infertur, quod substantia prædestinati non sit effectus prædestinationis; quia ad hoc, quod sit effectus illius sufficit quod licet in genere causę materialis supponatur ad illam, subsequatur in alio, nempè in genere causę finalis.

55 *Replicatur.* Sed contra istam solutionem oppones, substantia prædestinati est prior prouidentia supernaturali communi, qua Deus de auxilijs sufficientibus prouidet, at hęc pręcedit prædestinationem taliter quod in nullo genere causę est illa posterior: ergo substantia prędestinati taliter prędestinationem pręcedit, quod in nullo genere causę ab illa causatur. Probatur minor; id quod est prius alio subsistendi consequentia, taliter est prius illo, quod in nullo genere causę ab illo causatur; eo enim ipso, quod ab illo causetur, valebit consequentia; cum ab effectu ad causam semper consequentia subsistat; at prouidentia supernaturalis generalis prior est subsistendi consequentia prędestinatione; cum valeat bene: *Prædestinatur quis: ergo sufficienter ordinantur ad gloriam:* è contra tamen non valet: *Aliquis sufficienter ordinatur ad gloriam: ergo prædestinatur;* cum instetur in reprobis: ergo taliter prędestinationem pręcedit, quod in nullo genere causę est illa posterior.

56 *Resp.* Respondeo, quod licet prouidentia supernaturalis generalis sit prior subsistendi consequentia respectu prędestinationis si illa attendatur pręcisè, quoad intrinseca, vt instantia reproborum conuincit, considerata tamen quoad extrinseca, nempè intentionem efficacem diuinam ex qua in prędestinatis illius effectus scilicet auxilia sufficientia, imperantur, tali prioritate non gaudet, & hoc sufficit, vt prouidentia illa sit posterior prędestinatione in genere causę finalis, licet pręcedat prędestinationem in genere causę efficientis, quatenus auxilia sufficientia sunt principia effectiuę actuum, quibus peruenitur ad gloriam.

57 *Sexto arguitur.* Sexto arguitur, vt aliquid sit prędestinationis effectus, debet esse propriè medium respectu glorię, at substantia prędestinati non est propriè medium, vt primam conclusionem defendentes dicebamus: ergo non est prędestinationis effectus. Probatur maior: prędestinatio, vtpotè in imperio propriè dicto consistens, electionem propriè dictam suorum effectuum supponit; at electio propriè talis, non nisi circa media, quę sint proprio media versatur: ergo effectus prędestinationis esse non potest, quod propriè medium respectu finis prędestinationis non est. *Minor prob. 1.* Minor probatur primo; nam electio specificatur à medio: ergo vt aliquis actus propriè electio sit, debet erga medium propriè tale versari. Secundo, nam sicut intentio est de fine, ita electio est de medijs; at intentio, quę propriè intentio est, finem propriè talem respicere debet: ergo electio quę propriè electio est, id quod non est propriè medium non potest attingere.

Resp. 58 Respondeo, negando maiorem: ad cuius probationem, concessa maiori, distinguo minorem: elicitiuè, concedo minorem: imperatiuè, nego minorem; & distinguo consequens eodem modo. Itaque electio dupliciter potest aliquod obiectum attingere; primo elicitiuè, seu quasi elicitiuè, & sic solum potest erga media propriè dicta versari. Secundo imperatiuè, & sic potest attingere omne id, quod ad media quę sunt illius obiectum, quouis modo concurrit: & quia substantia prędestinati habet concursus iam explicatos ad dona gratiæ, quę sunt effectus eliciti prædestinationis, & electionis; consequens fit, quod ab electione, & prædestinatione attingatur non elicitiuè, sed imperatiuè.

Ad duas probationes minoris. Ex quoad vtramque probationem constat solutio: intentio namque licet immediatè solum sit de fine, mediatè tamen, & imperatiuè, etiam erga media versatur. Sed dices: merita Christi Domini ad finem, & media nostræ prædestinationis maximè conducunt, quin sint effectus nostræ prædestinationis; sed hoc non alia ratione, nisi quia non sunt cum proprietate media: ergo nec imperatiuè, nec elicitiuè potest esse prædestinationis effectus, quod propriè medium non est. *Replicatur.* 59 *Resp.* Respondeo, negando minorem: sed ideò non sunt nostræ prædestinationis effectus, quia Christi merita sunt causa meritoria electionis omnium prædestinatorum ad gloriam; & consequenter ex illa, præparatio, seu decretum meritorum Christi præparari non potuit: aliàs principium meriti sub merito caderet.

60 *Septimo arguitur.* Septimo argumentari possumus: voluntas illa, qua Deus vult omnibus hominibus gloriam, est prior voluntate efficaci prædestinatiua; sed hæc substantiam prædestinatorum, vel causat, vel supponit: ergo voluntas prædestinatiua substantiam prædestinati supponit; & consequenter ista non est propriè prędestinationis effectus.

Resp. Respondeo, voluntatem illam esse priorem voluntate executiua prædestinatiua, non autem voluntate intentiua, imo potius hæc est posterior; nam primum decretum ordinis intentionis post decretum prædestinationis, fuit decretum efficax intentiuum gloriæ prædestinatorum. Intentio autem inefficax gloriæ; tam reprobis, quam prædestinatis conferendæ, ex intentione gloriæ efficaci respectu prædestinatorum processit; cum omnia auxilia sufficientia, tam reprobis, quam prędestinatis concessa, quę sunt prædictæ inefficacis voluntatis effectus sunt effectus electionis efficacis prædestinatorum ad gloriam.

61 *Replicatur 1.* Sed contra istam solutionem opponet aliquis primo, voluntas illa reprobis, & prædestinatis communis, est prior decreto efficaci mittendi Christum, vt Redemptorem; sed hoc decretum est prius electione efficaci prædestinatorum ad gloriam: ergo voluntas illa communis, efficacem electionem prædestinatorum præcedit. Patet maior; Christus fuit decretatus, vt Redemptor ex intentione redimendi omnes homines, & omnes perducendi ad salutem, saltim quoad efficientiam: ergo voluntas inefficax salutis omnium hominum est principium voluntatis decernentis Christum, vt Redemptorem.

Secundo. Secundo, voluntas illa est voluntas antecedens; sed voluntas antecedens, est prior voluntate consequenti, qualis est electio efficax prædestinatorum ad gloriam: ergo voluntas illa est prior voluntate efficaci electiua. Minor probatur: nam iuxta D. Thom. *supra quæst.* 19. *art.* 6 *ad* 1. voluntas id circo dicitur antecedens: quia est de obiecto secundum se; consequens autem dicitur, quia est de obiecto cum omnibus circunstantijs; sed consideratio obiecti secundum se est prior consideratione eiusdem cum omnibus circunstantijs: ergo voluntas antecedens prior est voluntate consequenti.

62 *Tertio.* Tertio, nam intentione finis solum est posterior electio; sed voluntas illa generalis de omnium hominum salute, non electio, sed intentio est: ergo non est electione intentiua prædestinatorum ad gloriam posterior.

Quarto. Quarto, nam ordo inter diuina decreta nascitur ex ordine quem seruant obiecta decretorum inter se; sed gloria, vt est obiectum voluntatis inefficacis, non subordinatur gloriæ, vt est obiectum efficacis intentionis; sed potius est illa prior; vt est obiectum secundum considerationem antecedentem: ergo voluntas illa generalis non est voluntate intentiua efficaci prædestinatorum posterior, sed prior.

63 *Ad 1. replicam respondetur.* Respondeo ad primam ex his obiectionibus, negando maiorem: ad probationem, nego antecedens: nam licet Christus prædestinatus sit, vt homines quoad sufficientiam redimeret ly vi dicente finem *cui* effectus, & vtilitatis, non tamen est prædestinatus ad homines perducendos ad gloriam, vt tamen *qui*, aut *cuius gratia*, vt docuimus *tom.* 1. *in p. disp.* 8. *num.* 184. *& sequentibus.* Licet autem, id quod decernitur ad aliquid, vt finem *cuius gratia*, illius, intentionem, vt priorem supponat, id tamen quod ad aliquid ordinatur, vt ad *finem cui* vtilitatis; & finem effectum, non est necessum quod talem intentionem supponat, &

ex

ex illa procedat, sed sufficit quod illam virtualiter includat, vt *infra artic.* 3. dicemus. Et quia inter illa quæ Christus tanquam finem effectum respexit, prior est gloria, vt efficacker electis intenta, & deinde eadem gloria, vt sufficienter omnibus à Deo desiderata; consequens fit, quod voluntas illa generalis, non sit prior electione ad gloriam.

64 *Ad 2.* Ad secundam, nego minorem: ad probationem dicatur, quod licet obiectum secundum se prius possit attingi, quam vt omnibus circumstantijs vestitum, non tamen est necessarium, quod sic prius attingatur, sed potest Deus, vtpotè liberè volens ab illo incipere, vt suis circumstantijs vestito, eique, vt sic, obiectum absolutè sumptum, vt fini aliqualiter subordinare, & sic de facto contigisse colligimus ex eo quod omnia auxilia sufficientia, quæ sunt effectus vocationis inefficacis ex intentione efficaci gloriæ in electis procedunt.

65 *Ad 3. resp. 1.* Ad tertiam dicatur, non solum electionem intentioni finis subordinari, sed etiam vnam intentionem posse alteri intentioni subesse, ex eo quod finis vnius alteri subordinetur: vnde communiter dicitur Deum, vt finem naturalem, sibi vt supernaturali, veluti subordinari, Deumque, vt auctorem supernaturalem, sibi ipsi, vt actori naturali imperare. *Secundo.* Vel secundo potest dici, quod licet voluntas illa quoad immediatum obiectum, quod est gloria intenta inefficaciter, non subordinetur electioni efficaci, quia tamen virtualiter est de medijs sufficientibus, & hæc ex intentione efficaci gloriæ imperatiuè in prædestinatis procedunt; fit consequens, quod etiam illa voluntas sit electione efficaci posterior.

66 *Ad 4. resp. 1.* Et ex his ad vltimam obiectionem respondeo primo, quod licet ex natura rei gloria, vt est obiectum voluntatis consequentis, non subordinetur gloriæ, vt est obiectum efficacis intentionis, subordinatur tamen ex voluntate diuina. *Secundo resp.* Vel secundo respondetur, quod licet in gloria, vt est obiectum illius, & ipsius voluntatis ob defectum intentionis hæc subordinatio non detur, quia tamen in medijs sufficientibus, ad quæ prædicta voluntas virtualiter terminatur, hæc subordinatio inuenitur; fit consequens, quod voluntas inefficax efficaci subordinetur.

Vrgebis. Sed instabis, de diuinis decretis est quoad ordinem discurrendum iuxta modum obiecti magis connaturalem nisi oppositum sit reuelatum; sed obiectum secundum se prius petit voluntatem mouere, quam vt omnibus circumstantijs vestitum, & aliàs oppositum non est reuelatum: ergo sic de facto contingit. Respondeo, negando minorem: probabiliter enim reuelatum creditur in illis verbis: *Omnia vestra sunt*, &c. Vel secundo negetur illum ordinem esse petitum, sed est tantum permissus.

67 *Octauo arguitur.* Octauo argui potest ex D. Thom. *in* 3. *dist.* 10 *quæst.* 3. *quæst.* 1. *ad* 3. quod ita procedebat: *Humana natura est eiusdem rationis in Christo, & in alijs hominibus; sed in alijs hominibus prædestinatio non est de natura: ergo nec in Christo.* Cui argumento respondet ex solutione ad secundum, negando consequentiam; & consequenter concessis præmissis; sed vna ex præmissis erat, *quod prædestinatio non est de natura*: ergo sentit naturam prædestinati non esse effectum suæ prædestinationis.

Resp. Respondeo concessa maiori, quod scilicet D. Thom. præmissas admisserit, negando minorem: nam minor argumenti, nempè, *prædestinatio nostra non est de natura*, non intelligitur tanquam de effectu, sed tanquam de subiecto prædestinato, quod patet: nam prædestinationem esse de aliquo, non dicitur propriè respectiuè ad effectus; non enim propriè dicitur prædestinationem esse de gratia, nec de gloria, sed ad gratiam, & ad gloriam: quando ergo D. Thom. admittit, quod prædestinatio non est de natura, non negat esse de illa tanquam de effectu imperato, sed quod sit de illa tanquam de subiecto, ex quo non sequitur non esse prædestinationis effectum.

68 *Replicabis.* Sed dices: id negat D. Thom. de prædestinatione nostra respectu nostræ naturæ, quod concedit prædestinationi Christi respectu humanitatis, sed prædestinatio Christi non est de illius humanitate vt subiecto, sed tantum tanquam de effectu, vt enim docet D. Thom. 3. *partem quæst.* 24. *articulo* 1. non natura humana, sed hic homo, seu Verbum, vt subsistens in illa est propriæ prædestinationis subiectum: ergo non negat esse prædestinationem hominum de illorum natura, vt subiecto, sed vt de effectu.

69 *Resp.* Respondeo, concessa maiori, distinguendo minorem: prædestinatio Christi sumpta completè, scilicet ad esse Filium Dei naturalem non est de humanitate, vt subiecto, concedo minorem: sumpta inadæquatè pro destinatione ad vnionem, seu ad vniendam humanitatem Verbo non est de natura humana vt subiecto, nego minorem, & consequentiam. Itaque prædestinatio Christi ad esse Filium Dei naturalem, non est de humanitate, vt subiecto, quia id solum est subiectum prædestinationis, de quo verè, & cum proprietate effirmatur vltimus terminus prædestinationis: esse autem Filium Dei naturalem non verificatur de humanitate, sed de supposito Verbi, vt in illa subsistente. Quia tamen est alia consideratio prædestinationis Christi, nempè ad esse vnitam humanitatem verbo, quod in tempore factum est, & ab æterno in diuina mente dispositum, & de humanitate cum proprietate affirmatur, quod est diuino Verbo vnita: fit consequens, quod prædestinatio Christi sumpta sic, sit de humanitate, vt subiecto; nam terminus prædestinationis Christi sic sumptę humanitati conuenit vt subiecto, & de illa prędicatur. Prędestinatio autem hominum est ad gloriam quę in operatione consistit, & quia operari non dicitur propriè vt *quod* de natura, sed tantum de supposito ratione naturę, fit consequens quod prędestinatio nostra, cuius vltimus terminus non dicitur propriè de natura, non sit de illa, vt subiecto. Et hanc esse ipsissimam D. Thom. mentem litteram legenti manifestè constabit.

Denique contra nostram conclusionem possumus argumentari: si namque substantia omnium prędestinatorum, & consequenter illorum generatio, esset prędestinationis effectus, sequeretur nullam fore generationem deficiente prędestinationis decreto; consequens est falsum: ergo & nostrę resolutionis doctrina. 70 *Vltimus arguitur.* Probatur sequela deficiente decreto imperante, etiam deficit decretum imperatum, & hoc deficiente deficit executio; sed decretum substantię, & generationis prędestinatorum imperatur ex decreto prędestinatiuo in nostra sententia: ergo illo deficiente, deficeret istud; & consequenter deficeret etiam executio generationis, nullaque esset generatio. Falsitas autem consequentis probatur, si Christus non veniret, non esset hominum prędestinatio; sed etiam Christo non veniente foret hominum generatio: ergo deficiente decreto prędestinatiuo hominum, generatio subsisteret: maior est certa loquendo de prędestinatione pręsenti: minor autem probatur, nam Adamo non peccante Christus non veniret, iuxta D. Thom. doctrinam; sed quamuis Adamus non peccaret, homines generarentur: vt enim docet D. Thom. 1. *part. quæst.* 98. *art.* 1. in statu innocentię fuisset generatio ad multiplicationem generis humani, alioquin (inquit D. Thom.) peccatum hominis esset valde necessarium ex quo tantum bonum consecutum est: ergo Christo non veniente generatio hominum subsisteret.

Respondeo, D. Thom. intelligendum esse de hominum generatione futura, Christo non veniente, & prędestinatiuo decreto cessante, non ex vi pręsentis decreti, sed ex vi alterius: ex eo autem quod generatio hominis sit prędestinationis effectus, tantum sequitur non futurum hominum generationem ex vi pręsentis decreti, non autem quod ex vi alterius non esset futura. 71 *Resp.*

Instabis. Sed instabis, iuxta D. Thom. *ad Timoth.* 1. *lect.* 4. & frequentem Theologorum sententiam asserere Christum venturum Adamo non peccante in vi alterius decreti, est mera diuinatio; quia cum ex sola Dei libera voluntate dependeat, non potest nobis innotescere quid Deus in alia rerum dispositione foret facturus, nisi nobis reueletur: ergo parte asserere futuram esse hominum generationem Adamo non peccante, Christo non veniente, & decreto prędestinatiuo cessante ex vi alterius decreti, diuinare est, quod de D. Thom. concedendum non est.

Respondeo, concesso antecedenti distinguendo consequens; absolutè id asserere, concedo consequentiam: id affirmare sub conditione quod status innocentiæ perseueraret, nego consequentiam. Et D. Thom. non fuit absolutè loquutus, sed sub conditione, quod perseueraret status innocentiæ. Et ratio differentiæ est; nam ad asserendum Deum aliud formaturum decretum de Christo mittendo Adamo non peccante nullum est fundamentum, quia nihil remanet postulans tale decretum: ex suppositione tamen, quod status innocentiæ perseueraret, maneret natura humana ad generationem propensa; & consequenter petens prouidentiam diuinam per quam de illorum generatione disponeret: & ideò affirmare futuram hominum generationem, Adamo non peccante ex vi alterius prouidentiæ, & ex vi alterius decreti, diuinare non est. Est etiam aliud discrimen, vt enim docet D. Thom. 1. *part. quæst.* 101. *art.* 1. de his, quæ sunt supra naturam soli authoritati creditur: vnde vbi auctoritas deficit sequi nos debemus naturæ conditionem. Quia ergo aduentus Christi supra naturam est, de illius aduentu soli auctoritati est credendum: generatio autem supra hominum naturam non est, sed iuxta naturam: vnde quamuis deficiat auctoritas, naturæ conditionem sequi debemus: ac proinde sine diuinationis nota affirmare possumus futuram esse generationem hominum ex vi alterius prouidentiæ in prædictis præsuppositionibus. 72 *Resp.* 1. 73

Et quidem argumentum euidenter instatur, docet enim D. Thom. 1. *p. q.* 100. *art.* 1. homines in statu innocentiæ nascituros in iustitia originali & in gratia, ex quo tamen non licet colligere gratiam, quæ de facto datur hominibus non esse effectum prædestinationis. 74 *Arg. instatur* 1. Denide, nam etiam est verum homines in statu innocentiæ fore saluandos, & assequuturos gloriam, in quo omnes Theologi vnanimiter conueniunt dubitantes, an plures, an pauciores, quam in statu præsenti, de quo non est concors Theologorum sententia: & tamen exinde non licet inferre gloriam prædestinatorum, effectum prædestinationis non esse. *Secundo.* Ac denique ista consequentia non valet; *etiam si D. Petrus prædestinatus non fuisset, daret illi Deus auxilia sufficientia ad salutem:* *Tertio instatur.*

tem: ergo auxilia sufficientia D. Petro collata non sunt effectus prædestinationis illius: ergo pariter ista consequentia non tenet: *prædestinatione non existente esset hominum generatio: ergo de facto generatio hominum effectus prædestinationis non est*,

75 *Secundo resp. ad arg.* Secundo responderi potest, futuras esse hominum generationes in vi decreti non absoluti, sed conditionati, quod Deus habuit de facto; pepigit enim Deus cum Adamo de amittenda originali iustitia, sibi, & suis successoribus, si transgrederetur præceptum de non comedendo de ligno vetito, vel in posteros traducenda, si præceptum seruasset, quod pactum claudit, & præsupponit decretum *subiectiuè* absolutum, & conditionatum *obiectiuè* de transfundenda iustitia in posteros descendentes ex ipso; & consequenter de generatione suæ posteritatis, & in vi huius decreti conditionati *obiectiuè*, forent.

76 *Replicabis.* Sed dices: decretum hoc conditionatum præcessit decretum permittendi peccatum originale; sed hoc præcessit decretum mittendi Christum: ergo decretum conditionatum prius est decreto de mittendo Christo, & consequenter est prius decreto prædestinatiuo, quod fuit posterius decreto de mittendo Christum; sed decretum illud conditionatum supponit substantiam Adami: ergo decretum mittendi Christum, & decretum prædestinatiuum Adami substantiam supponunt; & consequenter substantia Adami effectus suæ prædestinationis non est.

Resp. Respondeo, decretum illud conditionatum esse prius decreto permissiuo peccati, & hoc, prius decreto executiuo Incarnationis, & decreto executiuo nostræ prædestinationis: non autem est prius decreto intentiuo prædestinationis Christi, nec decreto intentiuo nostræ prædestinationis: ex quo tantum sequitur substantiam Adami esse priorem decreto executiuo prædestinationis Christi, & suæ, non autem, quod sit prior decreto vtriusque intentiuo, & hoc sufficit, vt sit Christi, & propriæ prædestinationis effectus.

77 *Instabis.* Instabis: ergo decretum illud conditionatum supponit efficax decretum intentiuum prædestinationis Christi, vt Redemptoris; & consequenter supponit infallibilem peccati futuritionem; hæc enim ex decreto efficaci intentiuo Christi, vt Redemptoris per infallibilem consequentiam infertur; at supposita infallibili peccati originalis futuritione superfluit decretum conditionatum de iustitia transfundenda sub conditione, quod Adamus præceptum non transgrediatur: ergo tale decretum non datur.

Resp. Respondeo negando hanc minorem: sicut enim supposita reprobatione positiua ante demerita, ex quia infallibiliter sequitur futura damnatio, non superfluit voluntas conditionata de conferenda reprobis gloria, si in gratia decesserint: ita in præsenti supposita infallibili futuritione originalis peccati, non superfluit voluntas conditionata de transfundenda in posteros originali iustitia sub conditione non existentiæ peccati. Et ratio vtriusque est eadem, quia nempè cum infallibili futuritione damnationis, & culpæ originalis, stat in reprobis potentia, vt non damnentur, & in Adamo potentia ad vitandum peccatum.

78 *Primum corollarium Probatur.* Ex dictis in disputationis decursu colligitur primo, omnia bona naturalia in prædestinatis esse effectus prædestinationis. Quod patet, nam omnia bona naturalia ad finem prædestinationis aliqua ratione conducunt, iuxta illud Pauli ad Rom. 8. *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum*: at substantia prædestinatorum est prædestinationis effectus, quia ad illius finem conducit: ergo omnia bona naturalia ad prædestinatos pertinentia sunt effectus prædestinationis illorum; cum hoc tamen discrimine, vt rectè notauit Mag. S. Thom. *vbi supra*, quod substantia prædestinati est effectus propriæ prædestinationis, non vt medium, sed vt subiectum, alia vero naturalia bona sunt effectus prædestinationis vt medium, eo quod à subiecto prædestinato distinguuntur.

79 *Secundò Probatur.* Secundo colligitur, bonam indolem, & bonum ingenium non esse prædestinationis effectus, quia conducant ad facilius credendum, aut ad supernaturales actus facilius eliciendos, sed quia conducunt ad pauciora committenda peccata. Primum patet, quia ostendimus tomo præcedenti *disp.* 16. adæquata ratio proxima agendi respectum actum supernaturalium, est virtus supernaturalis infusa: ergo vis naturalis ad quam spectant bona indoles & bonum ingenium, non possunt ad supernaturales actus facilitatem præstare. Secundum probatur: ex bona hominum inclinatione, & ingenio prouenit multoties, vt pauciora committantur peccata, sicuti, & mala hominum inclinatio ad plura committenda maximè iubat: ergo hac ratione sunt prædestinationis effectus.

80 *Tertium Prob. 1.* Denique infertur, actus bonos moralium virtutum acquisitarum, esse effectus prædestinationis. Tum, quia ad gaudium accidentale, quod prædestinati de illis in gloria percipiunt conducunt. Tum etiam, quia dum quis bene operatur, si opus in præcepto sit vitatur peccatum. *Secundo.* Tum denique, quia multoties plures gratias Deo agendi dant occasionem, non quia meri- *Tertio.* toriè etiam de congruo, seu dispositiuè remotè ad finem prædestinationis concurrant, vt contra Vazquium fusè ostendemus 1. 2. *quæst.* 129. *art.* 2. eo quod cum sint ordinis naturalis, nullum moralem influxum in supernaturalia dona possunt habere, etiam si admittatur elici ex gratia per Christum; nam per talem gratiam ab ordine inferiori non extrahuntur.

DISPVTATIO LXII.

An permissio peccati sit in electis effectus prædestinationis illorum?

§. I.

Relatis sententijs, statuitur, & probatur prima conclusio.

IN hac difficultate tres versantur sententiæ. Prima absolutè negat, quam tenet Vazquez *disputat.* 93. *capitul.* 2. Arrubal *disputat.* 92. *capitulo* 2. & Meratius *disputat.* 39. *assertione* 6. Secunda, distinguit de permissione cognita ante peccatum, & independenter ab illo, vel cognita medio peccato. Si primo modo à prædestinato cognoscatur, affirmat esse prædestinationis effectum, secus verò si secundo modo, & quia de lege ordinaria solum secundo modo cognoscitur, infert posse esse effectum prædestinationis de potentia absoluta, non autem de lege ordinaria. Hanc tenet Herice *Tract.* 3. *disp.* 30. *cap.* 6. quem sequitur Alarcon *Tract.* 4. *disp.* 4. *cap.* 5. *§.* 2. in illam nollentem trahens suum Vazquium. Tertia, & vera sententia defendit, permissionem peccati in electis esse de facto effectum prædestinationis illorum. Ita omnes Thomistæ; Nazarius *circa istum art. controuersia vnica conclusione nona*. Albelda *disp.* 71. *sect.* 5. Magister Sancto Thoma *disp.* 9. *art* 1. Serra *dub. vnica conclusione* 4. Salmanticenses *Tract.* 5. *disp.* 6. Pro illa refferentes Caietanum, Bañez, Ripam, Curielem, & alios. Tenent etiam ex alienis Molina *circa hunc art. disp.* 3. Suarez *lib.* 3. *de prædestinatione capitulo* 8. Granadus *Tract.* 6. *disp.* 5 Ruitius *disp.* 23. *sect.* 5. Albiz *tract.* 3. *disp.* 4. *sect.* 13. & frequentius cæteri Theologi. Quam sententiam non omnes vno modo defendunt, quibusdam asserentibus permissionem peccati esse effectum prædestinationis ex præintenta pœnitentia, vt medio beatitudini proximiori; alijs vero docentibus non ex pænitentia præuolita, sed ex præintenta humilitate, perseuerantia, & alijs, quæ essentialiter non supponunt peccatum esse prædestinationis effectum. Sed pro explicatione veritatis sit. 1 *Prima sententia. Vazq. Arrub. Merat. Secunda Herice. Alarcon. Tertia. Nazar. Albelda. S.Th. Serra. Salm. Caietan. Bannez. Ripa. Curiel. Molina. Suarez. Granad. Ruizius. Albiz.*

Prima conclusio. *Permissio peccati in electis est effectus prædestinationis illorum*. Ante cuius probationem aduerto, non de permissione actiua, quæ in actione Dei permittentis consistit quæstionem procedere, sed de passiua consistente in carentia gratiæ efficacis, qua posita vitaretur peccatum, siue includat, siue non includat collationem auxilij sufficientis. Hoc ita præmisso, suadetur primo conclusio ex Augustino *libro de natura, & gratia cap.* 27. vbi explicans illa verba Psalmi 29. *Auertisti faciem tuam à me, & factum sum conturbatus*, sic ad finem capitis ait: *Ideò, qui in voluntate sua præstiterat decori eius virtatem auertit paululum faciem suam, vt qui hoc dixerat fieret conturbatus, quoniam ipsi est ille tumor sanandus doloribus*. Ex quibus verbis tale argumentum formatur; Deum faciem auertere est suam gratiam denegare, in quo consistit permissio peccati; at iuxta August. ideò faciem suam auertit Deus, vt homo conturbatus humilis fiat: ergo ideò peccatum permittit, vt homo humilis, & cautus resurgat; at quod ex fine salutis spiritualis præparatur à Deo, prouenit in electis ex intentione beatitudinis: ergo permissio fit à Deo ex tali intentione; & consequenter est prædestinationis effectus. 2 *Prima conclusio. prob. I. ex D. Aug.*

Id ipsum docuerat in *cap. præcedentibus, & cap.* 28. vbi explicans illa verba Pauli primæ ad Timotheum 1. *Quos tradidi Sathanæ, vt discant non blasphemare*, sic ait: *Differt aliquantum Deus vnde superbit, vt sciat, non tuum, sed eius esse, vt discat superbus non esse*. Hanc eandem doctrinam pluries repetit Augustinus *lib. de correct. & gratia cap.* 9. *& lib.* 14. *de Ciuitate Dei cap.* 13. Tradunt etiam eandem doctrinam plures Patres Ecclesiæ, Gregorius *in Psalmum* 2. *pœnitentialem*, Bernardus sermone secundo in Psalmum *Qui habitat*. Hieronymus *in commentario ad Roman* 8. Ambrosius *sermone* 97. *de fide Petri*. Ireneus *lib.* 9. *aduersus hæreses cap.* 72. Chrisostomus *lib.* 1. *de prouidentia*; ac tandem Damascenus *lib.* 2. *fidei cap.* 29. veritatem istam expressit, his verbis: *Permittitur quis quandoquè in turpem actionem incidere ad emendationem deterioris affectus, v. c. est quis elatus in virtutibus, & operibus suis, hunc sinit Deus in adulterium prolapi, vt per casum in propria infirmatis cognitionem veniens confiteatur Domino*. Ex quorum Patrum doctrina tale argumentum formatur: id quod fit à Deo ob fructum spiritualem rationalis creaturæ prouenit in prædestinatis ex intentione beatitudinis; & consequenter est effectus prædestinationis illorum; at iuxta Ecclesiæ PP. peccatum à Deo permittitur, vt homo recognoscens per casum infirmitatem propriam, discat superbus non esse, & vnde virtu- 3 *Confir. I. ex eodem. Confir. 2. ex alijs PP.* 4

virtutem habeat cognoscat, vt incuit Augustinus, & Domino confiteatur, est ait Damascenus cautiorque, & humilior resurgat, vt asserunt alij PP. frequenter: ergo permissio peccati in electis prouenit à Deo ex intentione salutis æternæ, & consequenter est effectus prædestinationis illorum.

5 *Resp. Vazq.* Respondet Vazquez, Ecclesiæ Patres vulgari modo fuisse loquutos exprimendo euentum, quem Deus ex peccato deducit, ac si esset finis permissionis illius, quod in Scriptura Sacra in consuetum non est. Cæterum solutionem istam bene impugnant nostri Thomistæ. *Reijcitur 1.* Primo: nam verba PP. possunt absque incommodo accipi in rigore quem sonant, vt ex argumentorum solutione constabit: ergo absque necessitate in vulgari sensu accipiuntur. *Secundo.* Secundo: nam mens PP. erat assignare finem permissionis, non euentum ex ipsa secutum: ergo explicare euentum, & non causam finalem, est diminutè procedere, & non solum vulgaris loquutio.

Tertio. Tertio: nam difficultas erat de fine permissionis peccati, non de euentu, vt constat ex Augustino *lib. de natura, & gratia vbi supra*, & hoc inquirebat Pelagius cur scilicet Deus peccata permitteret? *Quarto.* De quo videatur Magister Sancto Thoma vbi *supra* relatus: ergo assignare euentum, & non causam finalem permissionis, est potius difficultatem fugere, quam illam satisfacere. Denique: nam PP. quandoque indifferenter docent Deum permittere peccata propter gloriam suam, & propter bonum nostrum, vt constat ex Damasceno *lib. 2. fidei cap. 29.* vbi docet, Deum aliquando velle permittere peccatum propter gloriam suam, aliquando propter bonum ipsius peccatoris; at ly *propter gloriam suam*, denotat causam finalem: ergo ly *propter bonum peccatoris* non solum euentum, sed finalem causam debet denotare; maxime cum ex hoc nullum inconueniens sequatur, vt ex dicendis aperte constabit.

6 *Secundo prob. ratione.* Secundo principaliter suadetur conclusio; permissio peccati est effectus volitus à Deo propter aliquem finem: tum, quia nihil Deus nisi propter finem vult. Tum etiam, quia est effectus diuinæ prouidentiæ, quæ ordinatio est ad finem præintentum, & ad finem prædestinationis in electis conducit, vt constat ex illis verbis Pauli ad Roman. 8. *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum*, etiam peccata ipsa, vt docet D. Thom. ibi *lectione 6.* Probatque ex glossa ordinaria, illis verbis: *Vsque adeò talibus Deus omnia cooperatur in bonum, vt si qui eorum deuiant, & exorbitant, etiam hoc ipsum faciat proficere in bonum. Vnde in Psalm. 36. dicitur, cum ceciderit iustus non collidetur, quia Dominus supponit manum suam;* & aliàs ex intentione Beatitudinis præparatur à Deo: ergo est prædestinationis effectus. Consequentia est euidens; cum in antecedenti recenseantur omnes conditiones ad effectum prædestinationis exactæ.

7 *Antecedens pro tertia parte prob. 1.* Antecedens quoad priores partes probatum manet, nec ab aduersarijs negatur; pro tertia parte, in qua difficultas consistit, ostenditur primo ex D. Thom. 1. 2. *quæst. 79 articulo 4.* vbi ait: *Quod excæcatio est quoddam præambulum ad peccatum, peccatum autem ad duo ordinatur, ad vnum quidem per se, scilicet ad damnationem, ad aliud autem ex diuina misericordia, seu prouidentia, scilicet, ad sanationem in quantum Deus permittit cadere in peccatum, vt peccatum suum agnoscentes, humilientur, & conuertantur:* & paucis interpositis ait; *Hanc misericordiam non omnibus impendi, sed solum prædestinatis:* ergo iuxta D. Thom. excæcatio; quæ pertinet ad permissionem peccati, est effectus prouidentiæ diuinæ volitus propter bonum prædestinati peccantis; at quod à prouidentia diuina causatur ex intentione boni ipsius peccatoris, ex intentione beatitudinis præparatur à Deo, quod contrarij non negant: ergo permissio peccati iuxta D. Thom. in electis præparatur à Deo ex intentione beatitudinis.

8 *Secundo.* Secundo, & à priori probatur tertia pars antecedentis; omne enim, quod conducit ad aliquem finem si amabile sit, potest ex intentione talis finis præparari, & amari; sed permissio peccati conducit ad finem prædestinationis, & aliàs à Deo potest amari, & amatur de facto: ergo potest amari; & præparari à Deo ex intentione finis prædestinationis, quiest beatitudo, & de facto sic præparatur; si enim præparari potest ex dicto fine, non est cur de facto non præparetur, imo id maxime conducit ad ostensionem misericordiæ; & amoris diuini, & dilectionem *Confirm.* Christi erga prædestinatos commendat. Quod amplius confirmo, ideo namque permissio peccati est volita à Deo ob alios fines, quia ad illos conducit vt medium: ergo si ad finem prædestinationis conducit, est à Deo volita propter illum, & ex illius amore præparata.

9 *Resp. contrarij.* Respondebis ex contrarijs auctoribus permissionem peccati ex intentione aliorum finium posse à Deo præparari, & de facto amari, quia ad illos conducit ratione sui; ad finem autem prædestinationis, non conducit immediate ratione sui, sed mediante peccato; ac proinde ex tali fine non potest præparari à *Contra 1.* Deo nisi ametur peccatum, quod implicat. Cæterum contra hanc solutionem obstat in primis, quod licet permissio peccati ad finem prædestinationis non conducat, nisi medio peccato, potest ex intentione illius à Deo præparari, & amari, quin ametur peccatum, per hoc præcisè quod ab ipso permittatur, vt ex dicendis manifestè apparebit: ergo ex isto discrimine non rectè probatur, posse amari ex intentione alterius finis, & non ex intentione finis prædestinationis. Deinde: nam vt expressè fatetur Vazquez *disputatione citata num. 15. & disp. 95. cap. 9.* Deus 10 *Secundo.* permittit reproborum peccata, ex intentione ostendendi diuitias gratiæ erga prædestinatos, constatque ex illis verbis Pauli ad Rom. 9 *Quod si Deus volens ostendere iram, & notam facere potentiam suam, sustinuit in multa patientia vasa iræ apta in interitum, vt ostenderet diuitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ, quæ præparauit in gloriam, &c.* Expressitque manifeste August. *lib. 4. contra Iulianum cap. 8.* parum ante medium, his verbis: *Demonstrans in eis, quos damnat, quod omnibus debeatur vt hinc discant, quos liberat, quæ sibi pœna debita relaxetur, & quæ indebita gratia donetur;* sed ad illum finem non conducit nisi medio peccato: ergo quamuis permissio proprij peccati non conducat ad bonum prædestinati, & ad finem prædestinationis, nisi medio peccato, poterit ex prædicto fine amari, & præparari à Deo, quin ametur peccatum. Probo minorem, Deus non ostendit prædestinatis diuitias suæ gratiæ media permissione prædestinatis ignota, sed cognita; at in hac vita secundum communem legem non cognoscitur peccati permissio, siue proprij, siue alieni, nisi mediante cognitione peccati: ergo permissio peccati reproborum, non conducit ad prædictum finem in electis nisi medio peccato.

Respondet Vazquez, quod licet prædestinati in hac vita non possint gratiam congruam reprobis negatam cognoscere, nisi ex 11 *Resp. Vazq.* euentu peccati; & consequenter ista notitia, & gratiarum actio inde orta non potuerit à Deo primo intendi; in alia tamen vita per reuelationem in Verbo, non ex euentu peccati gratiam congruam reprobis negatam, & sibi concessam cognoscunt, & gratias Deo agunt; vnde hæc notitia, & gratiarum actio potuit esse de primaria intentione diuina, & ex illius intentione peccata reproborum permitti.

Hæc tamen solutio insufficiens est, & reijcitur primo: nam 12 *Reijcitur 1.* glossa ordinaria super illum locum explicans illa verba: *vt ostenderet diuitias gratiæ suæ, &c.* ex Augustino *lib. 1. ad Simplicianum quæst. 2.* sic habet: *Ob hoc tot bona dat malis, vt conuincat eos iustè damnari, vt fideles eum magis diligant, quibus gratiam ipsam conseruauit:* ergo finis remissionis peccatorum in reprobis, est maior prædestinatorum dilectio: at hæc maior dilectio non habetur in Patria, vbi charitas nec eius actus augmentum suscipiunt; ergo est maior dilectio prædestinatorum in via, quæ cum non possit haberi nisi media cognitione permissionis, nec huius cognitio, nisi media cognitione peccati; consequens fit, permissionem peccati reproborum fuisse à Deo volitam ex intentione finis ad quem non nisi mediante peccato conducere potest.

Secundo: nam eadem ratione posset etiam permissio peccati 13 *Secundo.* in prædestinatis ex intentione beatitudinis illorum amari: ergo data solutione, argumentum nostrum in suo robore manet. Probo antecedens, potest permissio peccati proprij cognosci à beato per reuelationem in Verbo, & ex illa moueri ad gratias Deo agendum propter gratiam efficacem, quam in alijs occasionibus absque debito, & omnino misericorditer fuit elargitus: ergo eadem ratione poterit ex hoc fine in patria obtinendo à prædestinatis, permissio peccati illorum præparari à Deo in hac vita, non minus, quam permissio peccati reproborum ex prædicto fine à beatis in patria obtinendo fuit volita à Deo in sententia auctoris, quem impugnamus.

Tertio contra Vazquium argumentari possumus; etenim iuxta *Tertio.* ipsum, efficacia gratiæ non antecedit consensum, sed ab illo sumitur, vel vt absolutè futuru, vel vt futuro sub conditione, vel vt præuisso in statu conditionato: ergo in efficacia gratiæ aliquo ex his modis sumitur ex negatione consensus, vel ex actu contrario; & consequenter, sicut implicat cognosci efficaciam gratiæ non cognito consensu, ita implicabit in efficaciam gratiæ, aut permissionem peccati, vel in hac vita, vel in alia cognosci non cognita negatione consensus, vel dissensu contrario, in quorum aliquo consistit peccatum.

§. II.

Argumentis in contrarium occurritur.

Contra istam conclusionem opponit Vazquez primo. Omnis effectus prædestinationis debet esse gratia, imo, & gra- 14 *Arg. 1.* tia per Christum; at permissio peccati non est gratia, sed gratiæ priuatio, nec esse potest vlla ratione gratia per Christum; tum, quia Christus non est mortuus, vt prædestinatis permittatur peccatum, & gratia negetur. Tum etiam, quia aliàs Christus Dominus postulasset à Patre, quod prædestinatis gratiam negaret: cum postulauerit omne præmium suorum meritorum: ergo permissio peccati esse nequit prædestinationis effectus. Respondeo, distinguendo maiorem: debet esse gratia intrinsecè, & 15 *Resp.* ratione sui, vel extrinsecè, & ratione illius, ad quod ordinatur, concedo maiorem: ratione sui, & intrinsecè semper, nego maio-

maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: nam licet peccati permissio, ratione sui, & intrinsecè gratia non sit, sed gratiæ carentia, nec prout sic possit effectus meritorum Christi, prout tamen extrinsecè ordinatur, vt prædestinatus humilior resurgens perseueret in gratia, gratia est intrinsecè, & gratia per Christum sub illius meritis cadens, & illius terminans petitionem, & gratiarum actionem; nec ad hoc est necessarium, quod dicatur Christus mortuus; vt prædestinatis permittatur peccatum, propter rationem in præcedenti disputatione assignatam, quia nimirum hoc denotat præcipuum mortis Christi finem, qualis permissio peccati non fuit. Et quidem hoc argumentum instatur, in permissione peccati reproborum, quam esse effectum prædestinationis electorum, tenetur fateri Vazquez, & tamen est carentia gratiæ, & propter illam Christus mortuus fuisse non dicitur.

Instatur arg.

16 *Replicabis.* Sed contra istam solutionem oppones, id quod potest petere Christus, & pro quo potest orare, potest etiam postulari à nobis; cum orationes nostræ orationi Christi Domini possint, & debeant esse conformes; at permissio peccati nequit à nobis postulari à Deo, nec pro illa possumus præces effundere; cum ex hoc videretur nobis complacere peccatum: ergo nec à Christo Domino postulari potest; & consequenter illius meritis deputari non poterit, nec esse prædestinationis effectus. Huic obiectioni Docti Recentiores ex nostris recusant concedere prædestinatum posse permissionem proprij peccati postulare à Deo, inter Christum, & nos disparitatem hanc statuentes, quod voluntas Christi non est ipsa, quæ peccatum est commissura, & idcirco permissionem postulare potest, quin ex hoc deducatur in peccato permisso complacere: voluntas autem nostra commissura est peccatum: vnde si illius permissionem postularet, in peccato sibi complaceret.

Recentiorū solutio ex parte à prob.

17 *Vera obiectionis solutio.* Quam doctrinam veram iudico de absoluta petitione permissionis peccati; secus de conditionata. Vnde ad obiectionem factam respondeo, distinguendo maiorem: potest postulari à nobis absolutè, vel sub conditione; concedo maiorem: absolutè semper, nego maiorem, & distinguo minorem: permissio peccati non potest postulari à nobis, absolutè petendo, vt nobis permittat peccatum, concedo minorem: petendo sub conditione, vt ad humilitatem maiorem: & perseuerantiam in gratia à Deo iudicetur idonea, nego minorem, & consequentiam.

Instatur obiectio. Instoque argumentum in permissione peccatorum in reprobis, quam esse effectum prædestinationis electorum, fateri tenetur Vazquez, vel ergo potest postulari à nobis, & pro illa orare, vel non? si primum: etiam pro permissione proprij peccati orare poterimus. Si secundum: non erit de ratione effectus prædestinationis, & gratiæ per Christum, quod sub orationibus nostris cadere possit; & consequenter obiectio facta nullius roboris erit. Et quidem posse nos gratias Deo agere pro permissione proprij peccati, quatenus ad vberiores effectus vitæ spiritualis fuit ordinata in dubium reuocari non potest: quid ergo mirum quod sub conditione posita possit etiam postulari?

18 *Arg. 2. Antecedens probatur 1.* Secundo arguitur, negatio gratiæ efficacis, in qua permissio peccati consistit, nequit ad finem prædestinationis conducere: ergo nec esse potest prædestinationis effectus. Consequentia est euidens. Antecedens autem probatur primo: est medium per se conducens ad finem reprobationis; qui est exclusio à gloria: ergo nequit esse medium ad finem prædestinationis conducens, scilicet gloriam; cum illi duo fines sint inter se oppositi; & consequenter media ad vnum apta, nequeant esse ad aliud assequendum idonea.

19 *Secundo.* Secundo probatur, nequit conducere ad finem prædestinationis remotum, scilicet ad manifestationem diuinæ bonitatis, & diuinæ gratiæ: ergo nec ad finem proximum, scilicet beatitudinem; consequentia est euidens, antecedens autem probatur ex D. Thom. 1. p. *quæst.* 104. *art.* 4. *ad finem corporis*, illis verbis: *Redigere etiam aliquid in nihilum non pertinet ad gratiæ manifestationem; cum magis per hoc diuina potentia, & bonitas ostendatur, quod res in esse conseruat: vnde simpliciter dicendum est, quod nihil omnino in nihilum redigetur*: ex quibus verbis sic probatur assumptum, quia anihilatio non est actio, sed carentia actionis conseruantis per quam bonitas, & potentia diuina manifestatur, infert D. Thom. anihilationem non pertinere ad diuinæ gratiæ manifestationem; at negatio gratiæ efficacis, in qua consistit permissio peccati, non esse actio, sed carentia actionis exhibentis gratiam, per quam diuina bonitas, & potentia manifestantur: ergo ad diuinæ gratiæ, & bonitatis manifestationem, quæ est finis remotus prædestinationis, non pertinet.

20 *Resp. Ad 1. antecedentis probationem.* Respondeo, negando antecedens: ad primam probationem concesso antecedenti, distinguo consequens: per se, & ex natura sua, concedo consequentia: ex diuina prouidentia, & misericordia, nego consequentiam; quæ doctrina est D. Thom. 1. 2. *q.* 79. *art.* 4. verbis relatis inter probandam nostram conclusionem, vbi docet, peccatum, & excæcationem, quæ ad illud est præambulum, per se ad damnationem ordinari, ex misericordia vero diuina ordinari ad sanationem; & in hoc maximè ostenditur diuina misericordia quod ea media, quę ex natura sua ad damnationem conducunt, in bonum prædestinatorum conuertat.

Ad 2. Ad secundam, nego antecedens: ad illius probationem, concessa maiori, & minori, distinguo consequens: ratione sui in se ipsa, concedo consequentiam: ratione illius, ad quod ordinatur à Deo, & respectu illius, cui gratia exhibetur, nego consequentiam. Itaque permissio, quatenus in carentia gratiæ, & actionis: illam infundentis consistit, ratione sui in seipsa, non manifestat gratiam, & bonitatem Dei: manifestat tamen quod illi, cui gratia conferatur sit gratia; siquidem absque iniuria negatur; manifestat etiam, quatenus ordinatur à Deo, vt ex illa peccator occasionem sumat maioris humilitatis, & cognitionis principij, à quo dependet, & perseuerantiæ in gratia, & hoc sufficit, vt ad finem, tam proximum, quam remotum prędestinationis conducat.

21 *Instabis.* Instabis, quia anihilatio est negatio actionis conseruantis, per quam diuina bonitas, & potentia manifestatur, nec ratione sui, nec ratione alterius, ad quod ordinatur, potest ad manifestationem diuinæ bonitatis pertinere: ergo si permissio peccati est negatio actionis infundentis gratiam, & negatio gratię, per quam manifestatur bonitas, & potentia diuina nullo modo potest ad diuinæ gratiæ manifestationem pertinere. Probatur antecedens; si anihilatio ratione alterius, ad quod ordinaretur, posset Dei potentiam, & bonitatem manifestare, male ex hoc deduceret D. Thom. Deum nunquam fore anihilaturum; siquidem, vt Deus aliquid aliquando permittat, sufficit in nostra sententia, quod consequutiuè, & ratione alterius Dei misericordiam manifestet; at ex illa ratione probat D. Thom. Deum nunquam fore anihilaturum: ergo sentit, nec ratione sui, nec ratione alterius ad quod ordinetur posse Dei bonitatem manifestare.

22 *Resp.* Respondeo, negando antecedens: posset enim Deus anihilationem ordinare, ad hoc quod homines terreret à malo, & illis manifestare diuinæ gratiæ conseruationem: & ad mille alios fines homini proficuos, diuinoque intellectui notos: & tunc anihilatio, etsi non ratione sui, ratione illius, ad quod ordinaretur Dei potentiam, gratiam, & bonitatem manifestaret. De facto tamen sic à Deo ordinatum non fuit, quia voluit attendere ad rerum naturas, quarum illæ, quæ purè immateriales sunt postulant, quod semel productæ numquam destruantur, eo quod careant contrario, à quo res naturaliter destruuntur. Illæ autem, quæ materiales sunt, licet ratione formæ contrarium habeant, & sic corrumpantur, materia tamen, ex qua componuntur, nullum sibi contrarium agnoscit, & petit successiuæ rerum generationi subesse; vnde in nihilum aliquid redigere miraculosum foret. Cum autem miracula ordinentur ad gratiæ manifestationem, & hæc melius per conseruationem cognoscatur, quæ rationem sui gratiam manifestat, quam per anihilationem: rectè reddit D. Thom. congruentiam huius, quod est Deum numquam fore anihilaturum, per hoc, quod anihilatio est negatio conseruationis, per quam Dei bonitas, & potentia manifestantur. Nec est eadem ratio de permissione. Permissio namque peccati miraculosa non est, sed potius conformis naturæ defectibili, sicut conforme est naturæ corruptibili quod corrumpatur. Et quidem obiectio ista, si aliquid; probaret, conuinceret, non solum permissionem peccati effectum prędestinationis non esse, sed nec prouidentię generalis, quod nullus asseruit probaret etiam Deum non solum non anihilare de facto, sed etiam non posse anihilare de potentia absoluta, quod plusquam absurdum est.

Tacitæ obiectioni occurritur.

Instatur obiectio.

23 *Arg. 3.* Tertio arguitur, non est prudentis prouisioris maius malum ex intentione minoris boni permittere; at peccatum est maius malum, quam beatitudo bonum; cum sit infinitè odibile ratione infinitatis, qua gaudet in ratione offensę: beatitudo autem solum finitè amabilis sit: ergo ex intentione beatitudinis permitti non potest; & consequenter nec esse prędestinationis effectus. Huic argumento responderi solet primo, quod licet peccatum in ratione offensę excedat in bonitate beatitudinem formalem ratione sui; quia tamen inuoluit diuinam essentiam, vt vnitam per modum speciei, quę est aliquid simpliciter infinitum; hinc fit quod possit ex illius intentione permitti. Secundo, quod licet beatitudo particularis huius, à malitia peccati excedatur, considerata vero huius beatitudo, vt est pars vniuersi excedit grauitatem illius: vnde ex illius intentione permitti potest.

Prima solutio.

Secundo.

24 *Prima solutio reijcitur.* Sed contra primam solutionem facit, quod licet diuina essentia secundum se sit bonitas infinita simpliciter, prout tamen mentibus beatorum finito modo vnita, infinitæ æstimabilitatis non est; aliàs sub merito condigno nostrorum operum cadere non posset; at peccatum in ratione offensæ est infinitę odibilitatis: ergo excedit beatitudinem, etiam prout inuoluit Dei essentiam finito modo vnitam ex parte principij. Et confirmari potest, nam remissio peccati est maioris ęstimabilitatis, quam vnio diuinæ essentiæ per modum speciei; cum istam promereantur iusti de condigno per bona opera, illam autem nec sibi, nec alijs possunt de condigno pro mereri iuxtà frequentiorem Theologorum sententiam 1. 2. *quæst.* 114. & 3. *p. quæst.* 1. at remissio offensæ non excedit in ratione æstimabilis odibilitatem offensæ, vt omnes fatentur: ergo odibilitas offensæ maior est æstimabilitate

Confirm.

diuinæ

diuinæ essentiæ, vt vnitæ mentibus beatorum, per modum speciei. *Secunda solutio impugnatur.* Contra secundam solutionem idem argumentum militat. Beatitudo namque nec ratione sui, nec vt pars vniuersi, est infinitæ estimabilitatis; cum nec totum vniuersum, prout ex omnibus creaturis compositum gaudeat æstimabilitate infinita: ergo non est tantæ bonitatis, quanta est malitia, seu grauitas offensę, quæ infinitè odibilis est.

25 *Instatur argumentum.* His ergo solutionibus omissis ad argumentum factum respondeo primo, probare Deum ex nullo fine posse peccatum permittere; si namque ex aliquo, maximè ex intentione manifestationis suorum attributorum, hæc autem infinita non est; cum per aliquid creatum fiat; & consequenter exceditur à grauitate peccati: ergo si ex intentione minoris boni malus permitti non potest, vt argumentum contendit, ex nullius finis intentione poterit à Deo permitti; & consequenter nullo modo poterit permitti; nam vt permittatur, ex aliquo fine permitti est necessarium.

26 *Resp. 2. ad arg.* Secundo respondeo, distinguendo maiorem: si sit maius malum respectiuè ad subiectum, cuius bonum intenditur, omitto maiorem: si respectu alterius, nego maiorem, & distinguo minorem: est maius malum in ratione malitiæ, & respectu subiecti prędestinati, nego minorem: in ratione offensę, & respectu Dei, concedo minorem, & nego consequentiam: nam licet peccatum prout est malum Dei, sub ratione offensę excedat bonitatem beatitudinis, sub ratione tamen malitiæ, & prout est malum hominis, non est ita malum, ac beatitudo bona; nam prout sic solum priuat hominem gratia effectiuè, & formaliter morali rectitudine actus, quorum vtrumque exceditur à beatitudine, & perseuerantia finali in bonitate; & in hoc maxime Deus suum amorem ostendit, quod malum sui infinitum ex amore hominum propter maius illorum bonum permittit.

27 *Instabis.* Sed contra istam solutionem oppones, sequi ex illa non posse Deum peccata permittere ex intentione manifestandi sua attributa; & consequenter nec ex beatitudinis intentione; cum hæc debeat esse finis subordinata manifestationi attributorum Dei; consequens est falsum: ergo & tradita solutio. Probatur sequela, ex intentione minoris boni non potest maius malum permitti, quando comparantur cum eodem subiecto; at Deus, vt operans ex intentione manifestandi sua attributa proprium bonum intendit, scilicet manifestationem, & peccatum, vt est malum Dei excedit in grauitate bonitatem manifestationis suorum attributorum, vt inflando argumentum dicebamus: ergo ex illius intentione non potest prudenter permitti.

28 *Resp. ad obiectionem.* Respondeo, negando sequelam: ad illius probationem, distinguo maiorem: si maius malum sit in nocumento de facto illato concedo maiorem: si maius sit solum in nocumento illato *affectiuè*, nego maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: quia licet peccatum in effectu inferat Dei destructionem, quæ maius malum est, quam bona attributorum manifestatio, in effectu tamen nocumentum Dei non infert: manifestatio autem attributorum de facto est bona Deo, licet illa non indigeat; & ideo ex illius intentione potest peccatum prudentissimè permitti.

29 *Secundo resp. principali argumento.* Vel secundo responderi potest principali argumento, omittendo maiorem de malo alias non permittendo, secus autem de illo, quod ob alios fines permittendum foret, quale est peccatum, quod ex vi generalis prouidentiæ permittendum erat. Tum ob suæ prouidentiæ suauitatem ad quam pertinet naturas defectibiles aliquando deficere. Tum ad ostendendum esse gratiam indebitam; hoc autem malum alias permittendum, ob finem aliquem homini proficuum permittere ad quod ex natura sua non ordinabatur, prudentissimi, & amantissimi est prouissoris.

30 *Arg. 4.* Quarto arguitur: peccatum ipsum ratione malitiæ ad finem prædestinationis conducit, vt materia pœnitentię; & tamen effectus prædestinationis non est, nec ex intentione talis finis procedit: ergo ex eo quod permissio peccati ad finem prędestinationis conducat, perperam colligitur ex illius intentione præparari, & esse prędestinationis effectum.

Resp. Respondeo, permissionem peccati esse prędestinationis effectum, non probari tantum, ex eo quod ad finem prædestinationis conducat, sed ex hoc, & insuper, quia potest esse effectus volitus a Deo; & consequenter ex intentione finis. Peccatum autem licet ad finem prędestinationis conducit, vt materia pœnitentię, & humilitatem occasio, quia tamen nequit esse effectus omnipotentiæ, nec obiectum à Deo volitum; consequens fit quod non possit esse prędestinationis effectus. *Instatur argumentum.* Et argumento euidenter instatur in communi sententia asserente permissionem peccati esse effectum prouidentię diuinę, cum tamen peccatum ipsum, effectus prouidentię esse nequeat, sicuti nec omnipotentię causalitatem potest terminare.

31 *Replicabis.* Sed contra istam solutionem oppones, esto formale peccati non sit effectus Dei, materiale tamen est effectus illius, & ad finem prędestinationis conducit; & tamen effectus prædestinationis non est: ergo quamuis permissio peccati ad finem prędestinationis conducat, & sit effectus omnipotentię, & obiectum voluntatis diuinę, non rectè colligitur esse prędestinationis effectum. Huic obiectioni responderi solet primo materiale peccati ideo non esse effectum prædestinationis Diuinæ: quia ad illud non concurrit nisi solum concursu concomitante, non præueniente; seu ex speciali amore, quo ad actus meritorios concurrit: ad permissionem autem ex speciali affectu concurrere valet, & idcirco inter permissionem, & materiale culpæ dispar ratio inuenitur, vt illa sit prædestinationis effectus, secus autem materiale peccati. *Prima huius obiectionis solutio.*

Secundo, respondent alij quod licet ad materiale peccati non solum concomitante, sed etiam præuio concursu concurrat; quia tamen secundum omnes circumstantias in tali materiali repertas non causatur à Deo scilicet secundum malitiam; consequens fit, quod esse nequeat prædestinationis effectus, permissio autem nulla circumstantia vitiatur, quæ terminare nequeat concursum diuinum, & ideò effectus diuinæ prædestinationis existit. *Secunda.*

Sed neutra solutio satisfacit, non quidem prima: nam esto ad materiale peccati concurrat Deus solo concursu concomitante, est tamen effectus diuinæ prouidentiæ; quia ad illius finem conducit: ergo si etiam conducit ad finem prædestinationis, esto ad illud concurrat Deus solo concursu concomitante, esse poterit, & de facto erit prædestinationis effectus. 32 *Prima solutio impugnatur.* Et eadem ratione, secunda solutio reijcitur, vt enim materiale peccati sit effectus prouidentiæ diuinæ necessarium non est quod secundum omnes suas circunstantias ametur, & causetur à Deo: ergo pariter vt sit prędestinationis effectus necessarium censeri non debet, quod secundum omnes suas circunstantias terminet amorem diuinum, & eius causalitatem. *Secunda reijcitur.*

33 *Contra vtramque solutionem arg.* Deinde vtraque solutio reijcitur, etenim materiale peccati ad finem prædestinationis conducit. Tum ex illo Pauli ad Rom. 8. *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum*, quod iuxta Augusti glossam verum est de formali peccati. Tum etiam, quia materiale culpæ solet esse pœna peccati, & vexare solet peccatorem multaque incommoda, & infirmitates inducere quibus à peccando deterretur. Tum denique, quia potest esse occasio considerandi Dei benignitatem, qui ad id, quo ipse offenditur suum parat, & exhibet concursum, & alias potest ex prædicto fine amari, & præparari à Deo, quin ex hoc sequatur amari formale, sicut ex intentione aliorum finium, in omnium sententia præparatur, & amatur, quin præparatur à Deo, & eligatur formale: ergo de facto ex illius finis intentione præparatur à Deo; & consequenter est prædestinationis effectus; vel corruit fundamentum; quo id de permissione monstrauimus. *Confirm.* Et confirmari potest: omnes enim prædestinatorum generationes sunt prædestinationis effectus; vt *disputatione præcedenti* docuimus; at multorum generationes sunt peccaminosæ; & consequenter materiale peccati, vt constat in illis, qui ex illicito concubitu sunt procreati: ergo materiale peccati, cum alias ad finem prædestinationis conducat, esse poterit, & est de facto prædestinationis effectus, quod maxime verum est in sententia nostrorum Thomistarum, qui docent Deum præuio concursu ad materiale peccati concurrere.

34 *Contra veram solutionem opponet 1.* Vnde ab obiectionem factam respondeo, negando minorem. Sed oppones primo, ad effectus prædestinationis concurrit Deus speciali concursu; cum ex illius speciali amore procedant; sed ad materiale peccati solum concurrit concursu generali: ergo effectus prædestinationis non est. *Secundo.* Secundo, quia vt dicebamus solutione ad primum, omnes prædestinationis effectus possumus desiderare, & petere à Deo; at materiale peccati desiderare non possumus, nec illud postulare a Deo, quin desideremus formale: ergo effectus prædestinationis non est.

35 *Ad 1. respondetur.* Respondeo, ad primam ex his obiectionibus, quod licet ad materiale peccati solum concurrat Deus concursu generali eliciente, concurrit tamen concursu speciali ordinante, quatenus specialis prouidentia prædestinatiua imperat generalem, quoad omnes effectus, prout ad illius finem conducunt, & hoc sufficere, vt sit prædestinationis effectus. *Ad 2.* Ad secundam dicatur, effectus prędestinationis esse in duplici differentia, alij sunt, qui ratione sui ad finem prædestinationis conducunt, & istos possumus absolutè desiderare, & petere à Deo. Alij vero solum ex diuina misericordia ad prædictum finem ordinantur, cum tamen ex natura sua ad oppositum finem conducant, & istos non possumus absolutè petere, sed solum sub conditione, quod Deus vellit illos ad prædictum finem ordinare, & istius generis est materiale peccati. Vnde concedo posse postulari à Deo, & desiderari non absolutè, sed sub prædicta conditione.

§. III.

Explicatur modus quo permissio peccati est effectus prædestinationis.

36 *Secunda conclusio.* SEcunda Conclusio. *Permissio peccati est effectus prædestinationis præparatus à Deo ex intentione pœnitentiæ.* Hanc statuo contra secundum modum deffendendi secundam sententiam, quam tenet Suares, & sequuntur plures Recentiores. Nostra tamen conclusio

Prob. 1. ex Dam. conclusio suadetur primo ex Damasceno *libro 2. de fide cap. 29.* illis verbis: *Promittitur quis quandoque in turpem actionem incidere ad emendationem deterioris affectus, v. g. est quis elatus in virtutibus, & operibus suis, hunc sinit Deus in adulterium prolabi, vt peccatum in propriæ infirmitatis cognitionem veniens confiteatur Domino*: ergo iuxta Damascenum ex intentione confessionis, & pœnitentiæ permittit Deus peccatum: & consequenter est effectus prædestinationis peccati permissio, vt volita ex intentione confessionis, & pœnitentiæ.

37 *Secundo prob. ex D. Thom.* Secundo suadetur ex D. Thom. *quæst. 5. de veritate art. 4.* vbi postquam *solutione ad 4.* docuerat Deum prudentissime permittere mala, ne impediatur magnum bonum, opponit quintum argumentum his verbis: *Bonum est potentius, quam malum: ergo magis ex bono potest elici bonum, quam ex malo: ergo non est necesse, quod mala permittat fieri, vt ex eis eliciat bona.* Cui argumento in hunc modum respondet ad 5. dicendum: *Quod aliquod bonum est, quod non potest elici nisi ex malo, sicut bonum patientiæ non nisi ex malo persequutionis elicitur, & hominum pœnitentia ex malo culpæ, nec hoc impedit infirmitas mali respectu boni, quia huiusmodi non eliciuntur ex malo, quasi ex causa per se, sed quasi per accidens.* Ex quibus verbis tale pro nostra sententia argumentum conficio: argumentum 5. D. Thom. intendebat probare non permitti prudenter peccatum ex intentione boni, quia melius ex bono, quam ex malo potest elici bonum, & respondet esse aliquod bonum, quod non potest elici nisi ex aliquo malo, sicut bonum pœnitentiæ non elicitur nisi ex malo culpæ: ergo sentit D. Thom. ex intentione huius boni, quod est pœnitentia permitti peccatum, & ideo prudenter permitti. Ex quo vlterius per consequentiam aduersarijs manifestam colligitur, permissionem peccati esse effectum prædestinationis, vt ex præintenta pœnitentia ad finem prædestinationis volitam, & præparatam.

38 *Tertio probatur ratione.* Tertio probatur conclusio: medium remotum non eligitur in ordine ad finem, nisi ex amore, & intentione medij proximioris, si hoc sit amabile ab intendente finem; at permissio peccati est medium remotum ad finem prædestinationis, pœnitentia vero est medium proximius, & aliàs amabilis à Deo: ergo permissio non elicitur, vt ad finem prædestinationis conducens, nisi ex præintento bono pœnitentiæ. *Resp.* Respondebis, veram esse maiorem, quando medium proximius fini, non solum est amabile, sed etiam per se amabile, & non occasionatè, quasi occasionatum bonum; sicut enim quando bonum proximius amabile non est absolutè, non debet amari, vt ametur bonum remotius, vt constat in peccato, quod non amatur à Deo licet proximius ad finem prædestinationis conducat, quam eius permissio ametur ab ipso: ita quando, etsi amabile sit, non tamen est amabile nisi occasione mali præuisi, non potest prius amari, quam ametur permissio; & consequenter permissio ex illius intentione amari non potest.

39 *Contra.* Sed contra primo, etsi Christus, vt Redemptor non ametur nisi occasione peccati, potest permissio peccati, esse effectus prædestinationis Christi ex illius intentione prout Redemptoris volita, & electa, vt multis doctissimis placet 3. p. *quæst. 1. art. 4.* & nos fusè ostendimus *tom. 1. in 3 p. disp. 8. §. 6.* ergo quamuis pœnitentia non nisi occasione peccati præuisi ametur à Deo, potest ex intentione pœnitentiæ permitti peccatum. *Secundo.* Secundo, & à priori: nam cum posterioritate in genere causæ materialis stare potest prioritas in genere causæ finalis, vt *disputatione præcedenti* monstrauimus; at posterioritas peccati respectu pœnitentiæ est in genere causæ materialis per modum materiæ destruendæ: ergo stare optimè potest, quod pœnitentia non nisi ex occasione peccati præuisi ametur à Deo, cum quo saluabitur esse occasionatum bonum, & quod permissio peccati ex amore pœnitentiæ sit à Deo volita.

40 *Vltimo prob. conclusio.* Denique suadetur conclusio: permissio peccati potest esse volita ex intentione gloriæ, quia ad illam conducit, & ex intentione humilitatis eadem de causa, vt Auctores, contra quos in hac conclusione disputamus fatentur; at etiam ad bonum pœnitentiæ conducit: ergo potest ex illius intentione amari, & sic de facto amabitur à Deo; & consequenter erit prædestinationis effectus, vt volita ex intentione boni pœnitentiæ. *Resp.* Respondebis, ex fine consequibili indifferenter medio peccato, & illo non mediante, posse permissionem amari; quia ex præintentione talis finis, ante præuisum peccatum non sequitur Deum velle peccatum: pœnitentia autem esse nequit, saltim quoad suum actum, nisi supponatur peccatum, ob essentialem connexionem quam habet cum illo; vnde si ante præuisum peccatum intendatur pœnitentia; necessum est quod ametur peccatum, sine quo pœnitentia esse nequit: ac proinde permissio peccati non potest à Deo amari ex præintenta pœnitentia.

41 *Contra 1.* Sed contra primo: ex præintentione pœnitentiæ essentialiter cum peccato connexæ, non sequitur amor peccati; sed solum positiua voluntas permissionis illius: ergo ex ratione facta non tollitur, quod permissio peccati ex præintenta pœnitentia eligatur. Consequentia est euidens. *Antecedens probat. 1.* Antecedens autem ostenditur primo: non minus est connexa cum peccato, illius permissio, quam pœnitentiæ; & tamen ex eo quod Deus permissionem velit ante præuisum peccatum, non sequitur velle peccatum: ergo ex intentione pœnitentiæ præcedente peccati præuisionem non sequitur Deum velle peccatum. Explicatur, & vrgetur supposita scientia conditionata peccati futuri, si detur gratia in hac occasione, voluntas dandi gratiam in hac occasione non est minus connexa cum futuritione peccati, quam voluntas pœnitentiæ; sed in sententia Auctoris contrarij, ante præuisionem absolutam peccati vult Deus dare gratiam supposita scientia conditionata peccati, quin ex hoc sequatur velle peccatum: ergo eadem scientia conditionata supposita poterit ante absolutam peccati præuisionem velle pœnitentiam, quia virtualiter velit peccatum. *Confirm.*

42 *Secundo.* Secundo, si existentia peccati, vt amata, necessaria esset ad amorem pœnitentiæ, non minus esset amor virtualis peccati, amor pœnitentiæ præuiso peccato, quam amor pœnitentię præuisionem peccati præcedens; at quia non est necessaria existentia peccati, vt amata, amor pœnitentiæ peccato præuiso non est amor virtualis peccati: ergo eadem ratione amor pœnitentię peccati præuisionem præcedens non erit amor virtualis peccati, etsi illius existentia ad pœnitentiam necessaria sit. *Confirm.* Explicatur aliter secunda impugnatio non minus est necessarium ad existentiam actualem pœnitentię, peccatum esse præteritum, quam ad futuritionem pœnitentiæ peccatum esse futurum; sed stat Deum velle efficaciter existentiam pœnitentię, quin vllo modo vellit, vel sibi complaceat in præteritione peccati: ergo poterit efficaciter velle pœnitentiam, vt futuram, quin ex hoc inferatur velle futuritionem peccati.

43 *Tertio.* Tertio, & à priori: nam tunc solum intentio finis est virtualis amor eorum, quę desiderantur ad existentiam finis, & infert formalem illorum amorem, quando existere non possunt, nisi ex vi amoris intendentis finem, secus autem, quando solum illius permissionem terminare possunt; at vt peccatum existat non requiritur terminare amorem diuinum, sed solum eius permissionem: ergo intentio pœnitentiæ ante præuisum peccatum non est virtualis amor peccati, nec infert in Deo formalem amorem illius. *Quarto.* Quarto, & explicatur magis hoc ipsum. Vt peccatum existat non requiritur amor Dei terminatus ad illud, sed solum ad eius permissionem: ergo ex eo quod Deus prçuiè ad peccatum præuisum pœnitentiam intendat, non sequitur voliturum, aut causaturum peccatum, sed solum permissionem illius. Probo consequentiam: ex eo quod Deus pœnitentiam intendat, solum sequitur infallibilis futuritio peccati: ergo solum sequitur fore ex parte Dei quidquid requiritur ad peccati existentiam: at vt peccatum existat non requiritur ex parte Dei amor peccati, sed solum permissionis illius: ergo ex eo quod Deus prçuiè ad peccatum pęnitentiam intendat, non sequitur Deum amaturum, aut causaturum fore peccatum; sed solum permissionem illius.

44 *Quinto.* Deinde impugnatur solutio, sicut efficax intentio finis est virtualiter efficax voluntas illorum, quę ad eius assequutionem desiderantur, ita intentio inefficax finis est virtualiter amor inefficax illorum, quę ad finis existentiam sunt necessaria; sed potest ante prçuisum absolutè peccatum intendi pœnitentia inefficaciter, quin virtualiter amore inefficaci diligatur à Deo peccatum: ergo efficaciter etiam poterit intendi pœnitentia à Deo ante prçuisionem absolutam peccati absque amore virtuali efficaci peccati. *Confirm.* Vrgetur amplius: nam iuxta Auctorem contrarium, ad effectum prędestinationis non est necessarium, quod ex efficaci amore finis prędestinationis procedat, sed sufficit ex inefficaci: ergo pariter, vt permissio peccati sit prædestinationis effectus ex preintenta pęnitentia, non requiritur ex illius efficaci, sed tantum inefficaci prę intentione procedere; sed pręintendi inefficaciter pœnitentiam, ante preuisum absolutè peccatum non repugnat: ergo prçintenditur. *Sexto impugnatur solutio.* Denique, sic se habet simplex complacentia obiecti ad complacentiam simplicem illorum, quę ad ipsum desiderantur, sicut efficax voluntas ad efficacem voluntatem, sed ex complacentia Dei in pęnitentia, non sequitur complacentia in peccato: ergo ex efficaci amore pœnitentię non sequitur amor efficax peccati.

§. IV.

Diluuntur contraria argumenta.

45 *Arg. 1.* Contra istam conclusionem objiciunt contrarij Auctores primo: ex intentione sanitatis morbum permittere, non est prudentis prouissoris; at peccatum est morbus pœnitentia sanandus: ergo prudens non est; & consequenter Deo repugnat permissio peccati ex intentione pœnitentię. *Resp.* Respondeo, distinguendo maiorem: ex intentione solius sanitatis, concedo maiorem: ex intentione robustioris salutis, vel maioris perseuerantię in sanitate, nego maiorem: & concessa minori, distinguo consequens: ex intentione pœnitentię, vt prçcisè sanantis, concedo consequentiam: ex intentione illius, vt robustiorem sanitatem prçstantis, vel vt conducentis ad perseuerantiam maiorem, seu finalem in gratia, nego consequentiam. Itaque si medicus prçuidens se habere medicamenta, quibus applicatis homo robustiorem

ftiorem salutem foret consequuturus, vel longiorem sanitatem, morbum permitteret, non præcisè ex intentione sanandi morbum, sed ex intentione dandi robustiorum salutem, vel maiorem preseuerantiam in illa, prudentissima esset morbi permissio, & vtilis infirmo curando. Quia ergo Deus præuidet se ex peccato prædestinati posse, vel maiorem gratiam, vel perseuerantiam finalem media pœnitentia, humilitate, aliarumque virtutum exercitio elicere: hinc fit, quod prudentissime peccatum permittat, non ex intentione pœnitentię præcisè, vt sanantis, sed ex intentione illius, vt ad perseuerandum in gratia conducit, & illius permissio ex isto fine electa, vtilis est peccatori.

46 *Replicabis 1.* Sed oppones primo Deus potest perseuerantiam in gratia consequi per alia media: ergo imprudenter ex illius intentione, idest ex intentione pœnitentiæ, vt ad illam conducentis permittit peccatum. *Secundo.* Secundo, ad perseuerandum in gratia, vtilius medium, magisque proportionatum est adimpletio præcepti instantis, & auxilia ad talem adimpletionem quam peccatum, & permissio illius: ergo ex prædicto fine, vt media pœnitentia obtinendo, imprudenter eligitur permissio peccati. *Ad 1. replicam resp.* Respondeo ad primam ex his obiectionibus, concesso antecedenti, negando consequentiam. Cum enim possit Deus per diuersa media finem illum consequi liberè potest; & absque imprudentia hæc, vel illa eligere. *Ad 2.* Ad secundam, dicatur adimpletionem præcepti per se, & ex natura sua, esse medium accommodatius ad perseuerandum in gratia, quam permissio peccati, quæ solum ex misericordia diuina ad prædictum finem conducit: cæterum ex parte subiecti, aliàs in superbiam efferendi occasione adimpletionis præcepti, accommodatius medium est permissio, quatenus ex ordinatione diuina, cum futura pœnitentia, & humilitate coniungitur, & ideo, vt homo non superbiat in virtutibus, vt dicit Damasc. & vt cognoscat, vnde habeat, quod obseruet præcepta, vt inquit Aug prudentissime Deus eligit permissionem peccati, quatenus postea ex eius occasione ad pœnitentiam, & humilitatem excitatur.

47 *Arg. 2.* Secundo, & vrgentius objiciunt: intentio pœnitentiæ ante præuissionem peccati est virtualis amor peccati; & ex se infert illius amorem formalem; at Deo repugnat virtualis, & formalis amor peccati: ergo & pœnitentiam intendere ante illius præuissionem; & consequenter ex præintenta pœnitentia eligi non potest peccati permissio. Secunda consequentia ex prima euidenter colligitur, vt enim ex præintenta pœnitentia permittatur peccatum, debet ante illius præuissionem intendi. Minor etiam cum prima consequentia probatione non indiget.

Maior prob. 1. Maior autem in qua est difficultas ostenditur primo, intentio efficax finis est virtualis amor omnium, quæ ad eius existentiam sunt necessaria; at existentia peccati necessaria est, vt pœnitentia existat: ergo intentio pœnitentiæ ante præuissionem peccati, est virtualis amor peccati, & infert illius amorem formalem. *Secundo.* Secundo, licet existentia panis ad conuersionem eius in Corpus Christi, solum sit necessaria, vt materia destruenda, Deus intendens prædictam conuersionem, vult virtualiter panis existentiam, & tenetur illam velle formaliter; at peccatum necessarium est, vt pœnitentia existat: ergo quamuis requiratur, vt materia destruenda, intentio pœnitentiæ ante præuisionem peccati, est virtualis amor illius, & infert formalem.

48 *Tertio.* Tertio ex vi intentionis efficacis pœnitentiæ constituitur peccatum radicaliter futurum; cum non possit finis esse futurus absque futuritione, saltim radicali, omnium sine quibus non potest existere; at futuritio remota peccati ex vi pœnitentiæ esse nequit, nisi intentio pœnitentiæ sit virtualis amor peccati, & ex se inferat formalem: ergo intentio pœnitentiæ ante præuissionem peccati est virtualis amor illius ex se inferens formalem.

Quarto. Quarto: intentio pœnitentiæ est virtualis amor permissionis, vt vtilis ad pœnitentiam, & causat amorem formalem illius sub ista ratione; at permissio, vtilis ad pœnitentiam per peccatum constituitur; non enim est vtilis nisi, vt materia pœnitentiæ, nec est materia illius ratione sui, sed ratione peccati: ergo intentio pœnitentiæ ante præuissum peccatum est virtualis amor peccati, & ex se infert eius amorem formalem.

49 *Quinto.* Denique maior argumenti suadetur: virtuale odium negationis existentiæ peccati est virtualis amor existentię peccati; at intentio efficax pœnitentiæ ante præuissionem peccati est virtuale odium negationis existentiæ peccati: ergo est virtualis amor existentiæ illius. Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur: intentio efficax pœnitentiæ est virtuale odium omnis, quo possito prædicta intentio redderetur frustranea, at posita negatione peccati, intentio pœnitentiæ frustranea redderetur: ergo intentio efficax pœnitentiæ est virtuale odium negationis existentię peccati.

50 *Confirm.* Quæ omnia confirmari possunt: nam sequeretur, quod ex duobus extremis oppositis Deus vnum illorum simul magis, & minus alio diligeret; sed hoc implicat: ergo etiam implicat Deum efficaciter intendere pœnitentiam ante præuissum peccatum. Probatur sequela: nam in primis Deus pœnitentiam intendens, vt finem permissionis peccati, magis illam diligeret, quam carentiam existentiæ peccati, cum illam efficaciter amet præuidens ex illo amore, necessario futurum peccatum; & consequenter magis diligit pœnitentiam, quam carentiam existentię peccati; sed etiam illam minus diligeret: ergo simul magis, & minus pœnitentiam diligeret quam carentiam existentiæ peccati; probatur minor. Deus tantum diligit carentiam existentiæ peccati, quantum odio habet peccatum, si existeret; sed magis odio habet peccatum, quam diligat pœnitentiam: ergo carentiam existentiæ peccati magis diligit, quam pœnitentiam; & consequenter minus pœnitentiam diligit, quam carentiam existentiæ peccati.

Ex vobis argumentum, quo Alarcon inaniter gloriatur nos vsque ad mortem præmere, forte, vt more solito, argumentis Doctorum suæ familiæ, non robur, sed rethorica tantum verba superaddat. Ad illud respondeo: negando maiorem: ad primam illius probationem ex dictis distinguo maiorem: omnium, quę sunt necessaria, vt amata ab intendente finem, concedo maiorem: quæ necessaria sunt, vt permissa, nego maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: quia licet existentia peccati necessaria sit, vt permissa, non est necessaria, vt amata à Deo pœnitentiam intendente, imo illius amorem terminare repugnat: vnde solum sequitur intentionem pœnitentiæ esse virtualem amorem permissionis peccati; non autem colligitur esse virtualem amorem peccati. 51 *Resp. Ad 1. probationē minoris.*

Ex quibus ad secundam probationem constat solutio; panis namque existentia requiritur ad sui conuersionem in Corpus Christi, & aliàs petit pro sui causa voluntatem approbatiuam Dei, nec permissiua sufficit, & ideo Deus intendens conuersionem illam, vult virtualiter panis existentiam, & teneretur illam velle formaliter, cuius oppositum in existentia peccati opposita de causa contingit. 52 *Ad 2.*

Ad tertiam probationem, nego maiorem: quando namque ea, quæ desiderantur ad existentiam finis non causantur ab intentione finis, nec ab intendente sunt causabilia, non constituuntur radicaliter futura ex vi intentionis finis futuritione physica, sed illatiue solum, idest, quod valet bene, *est intentio: ergo ea quæ desiderantur ad existentiam finis sunt futura*, & quia peccatum non causatur ab intentione pœnitentiæ, nec à Deo illam intendente: hinc fit, quod ex vi talis intentionis, non constituitur *physicè* peccatum futurum; sed tantum permissio peccati, ex cuius futuritione euidenter infertur, quod peccatum erit. 53 *Ad 3.*

Sed instabis primo, in intentione efficaci pœnitentiæ cognoscitur à Deo peccatum futurum; at nihil vt futurum cognoscitur, nisi in causa determinata ad dandum illi existentiam: vt cum communi Thomistarum sententia fusè ostendimus *Tract. de scientia conditionatorum disput.* 33. ergo intentio illa causam existentię peccati determinat; & consequenter dat illi physice futuritionem inchoatam. 54 *Replicabis 1.*

Secundo, vt pœnitentia sit futura ex vi intentionis ad illam terminatę, necessum est, quod peccatum sit ab ęterno futurum; sed non potest futurum ab ęterno constitui, nisi ab intentione efficaci pœnitentię: ergo per illam constituitur physicè futurum. Probatur minor: futuritio in nostra sententia consistit in extrinseca denominatione à determinatione causarum, vt late ostendimus *loco vbi proxime, & disput.* 35. atqui ab ęterno non est determinatio causę creatę; sed solum voluntatis diuinę: ergo non à determinatione voluntatis creatę, sed à determinatione voluntatis diuinę constituitur futurum; cumque alia determinatio voluntatis diuinę non sit, nisi intentio efficax pœnitentię consequens sit, quod ex vi illius constituatur futurum. *Secundo.*

Respondeo, ad primam ex his obiectionibus, omissa maiori, distinguendo minorem: determinatione dante existentiam: nego minorem: dante, vel inferente concedo minorem: & nego consequentiam. Itaque, vt in aliquo decreto cognoscatur futurum, sufficit, quod vel determinet causam, vel inferat causę determinationem, & quia intentio efficax pœnitentię causat electionem permissionis ex qua, licet non causetur peccatum, euidenter tamen infertur voluntatem creatam se ad illud determinaturam: consequens fit quod in decreto intentiuo cognoscatur peccatum, vt remotè futurum, & in permissiuo, vt futurum proxime, non quia decretum permissiuum det futuritionem peccato, sed quia infert infallibiliter eius futuritionem in voluntate creata ob illius defectus. 55 *Ad 1. replicam resp.*

Ad secundam distinguo maiorem: sit futurum *logicè*: concedo maiorem: *physicè*, nego maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam; itaque, sicut decretum determinans causam ad causandum dat rei futuritionem physicam, ita decretum determinans causam, non vt causet existentiam rei, sed vt causet aliquid, ex quo rei existentia infertur, dat illi futuritionem veluti logicam, & quia ex vi intentionis efficacis pœnitentię determinatur diuina voluntas, vt vellit permissionem, & illam in tempore causet, qua posita sequitur infallibiliter peccatum ex voluntatis creatę defectu, hinc fit, quod ab ęterno sit futurum *logicè* ex vi prædictę intentionis, licet non *physicè*, & hoc sufficit, vt pœnitentia intendatur ab æterno. 56 *Ad 2.*

Sed instabis, vt pœnitentia intendatur efficaciter necessarium est, 57 *Instabis.*

eſt, quod ab æterno ſit verum dicere, *peccatum phyſice erit*: ergo ab æterno debet gaudere futuritione phyſica, patet conſequentia: nam iſtæ duæ propoſitiones, *peccatum eſt futurum*, & *peccatum erit*, idem ſignificant: ergo ſi eſt verum ab æterno dicere quod phyſicè erit, ab æterno eſt verum dicere, quod eſt phyſicè futurum. *Reſp.* Reſpondeo conceſſo antecedenti, negando conſequentiam: vt enim ex D. Thom. oſtendimus *diſput. citata*, de aliquo eſt verum dicere eſſe futurum de quo non eſt verum dicere quod erit. Et ratio eſt, nam propoſitio iſta *hodie lectio eſt futura*, enuntiat futuritionem præſentem, hæc autem enunciata hodie *lectio erit*, non enunciat futuritionem præſentem, ſed exiſtentiam lectionis procraſtino, ad hoc autem, quod ab æterno verum ſit dicere peccatum erit *phyſice*, vel erit realiter, non eſt neceſſarium, quod ab æterno ſit illius futuritio phyſica, ſed ſufficit logica, quæ habetur ex vi decreti intentiui pænitentiæ, & electiui permiſſionis. Loquimur autem in hac ſolutione de peccato in ratione malitiæ, ratione enim materialis eſt effectus diuinæ voluntatis habens decretum exiſtens ab æterno in Deo determinans voluntatem diuinam ad dandam illi exiſtentiam in tempore. *Inſtatur obiectio.* Et quidem probatio iſta, in cuius ſolutione verſamur, pari efficacia militat contra omnes; cum aſſerere debeant Deum velle permiſſionem peccati ab æterno; & conſequenter peccatum eſſe ab æterno futurum, quin per talem voluntatem in ratione futuri conſtituatur. Videantur quæ diximus *diſputatio* 33. vbi fuſius in illius argumenti ſolutione ſumus diuagati.

58 *Ad 4. prob. maioris.* Ad quartam maioris probationem, conceſſa maiori, nego minorem: quam non conuincit probatio ibi facta; permiſſio namque peccati non eſt vtilis, vt materia, ſed quatenus præambula eſt ad materiam, ſcilicet ad peccatum, quod vero peccatum præcedat, non habet ratione peccati, ſed ratione ſui: vnde ratione ſui, & non ratione peccati eſt ad pænitentiam vtilis: ac proinde amari poteſt, vt ratione ſui vtilis ad illam, quin ametur peccatum. Nec refert quod peccatum mediet inter permiſſionem, & pænitentiam: tunc namque ſolum medium immediatus debet prius amari, quam medium remotius, quando vtrumque amabile eſt. Et inſto argumentum: Deus namque peccato præuiſſo ordinat permiſſionem ad pænitentiam, prout eſt ad illam vtilis; & tamen peccatum ordinat; aliàs illud vellet; *Inſtatur argumentum.* cum non magis extendatur illius ordinatio, quam illius amor: ergo non conſtituitur permiſſio vtilis ratione peccati, nec ex amore illius, prout vtilis ad pænitentiam rectè colligitur amor peccati.

59 *Replicabit.* Sed opponeş, permiſſionem eſſe ad peccatum præambulam, nihil aliud eſt, quam eſſe illatiuam peccati; at non poteſt amari; prout infert peccatum, quin ametur peccatum: ergo nec, vt præambula ad culpam amari poteſt, quin culpa ametur; & conſequenter nec, vt vtilis ad pænitentiam amari poterit, quin ametur peccatum; ſiquidem eſt vtilis ad pænitentiam, quatenus eſt ad culpam præambula.

Reſp. Reſpondeo diſtinguendo minorem, non poteſt amari, vt infert peccatum, ſecundum rectum, & obliquum, quod dicit, prout infert, quin ametur peccatum, concedo minorem; ſecundum id, quod dicit in recto, nego minorem, & conſequentiam. Itaque ſicut materiale peccati amatur à Deo ſecundum totum id, quod, vt materiale dicit in recto, quin ametur peccatum, quia peccatum, & materiale, ſecundum omne, quod importat non continetur intra lineam amabilitatis Diuinæ. Ita ſimiliter permiſſio, vt illatiua culpæ ſecundum totum id quod dicit in recto poteſt amari, quin obliquum, ſcilicet culpa ametur; & eadem ratione, quia nimirum rectum amabile eſt, ſecus autem peccatum, quod in obliquo importatur.

60 *Ad 5. probat. maioris.* Ad vltimam probationem maioris, conceſſa maiori, nego minorem: ad illius probationem dicatur, quod ſicut amor pænitentiæ, non eſt amor omnium, ſine quibus eſſe, non poteſt, ſed ſolum illorum quæ, vt exiſtant petunt amari à Deo; & ideò non eſt amor virtualis peccati, ſed ſolum permiſſionis illius: ita odium efficax fruſtrationis decreti pænitentiæ, non eſt virtuale odium omnium quibus poſitis fruſtraretur, niſi ad ſui poſitionem petant odium diuinum, & quia negatio peccati vt exiſtat, non petit odium diuinum imò potius illud terminare repugnat, negatio vero permiſſionis odium diuinum, ſeu negationem amoris permiſſionis ad ſui poſitionem deſideret; conſequens ſit, quod odium fruſtrationis decreti pænitentiæ ſit virtuale odium negationis exiſtentiæ permiſſionis, ſecus autem negationis exiſtentiæ peccati.

61 *Ad conf.* Ad confirmationem reſpondeo, negando ſequelam: ad cuius probationem, nego antecedens, nec ſequitur ex eo quod Deus intendat efficaciter pænitentiam præuidens ex amore pænitentiæ inferri extiturum peccatum: & conſequenter non extituram carentiam exiſtentiæ peccati, magis diligere pænitentiam, quam carentiam exiſtentiæ peccati, loquendo de exceſſu amoris, quoad æſtimationem, ſed ſolum exceſſu quoad efficaciam, quia pænitentiam efficaciter diligit, carentiam autem exiſtentiæ peccati, non diligit efficaciter: hoc autem inconueniens non eſt; nam Deus volens efficaciter permiſſionem peccati, magis quoad efficaciam vult permiſſionem, quam carentiam exiſtentiæ peccati, ſiquidem illam vult efficaciter, ſecus vero iſtam. Quod autem non ſequatur Deum magis *appretiatiuè* diligere pænitentiam, quam carentiam exiſtentiæ peccati, patet ex eadem doctrina: Deus namque volens efficaciter permiſſionem peccati præuidet ex illo amore inferri infallibiliter futurum peccatum; & conſequenter non extituram carentiam exiſtentiæ peccati, & tamen ex hoc non infertur, Deum magis appretiatiuè diligere permiſſionem, quam carentiam exiſtentiæ peccati: ergo pariter ex intentione efficaci pænitentiæ cum præuiſſione, quod ex prædicta intentione infertur infallibiliter extiturum peccatum, non ſequitur Deum magis diligere *appretiatiuè* pænitentiam, quam prædictam carentiam; ſed ſolum quoad efficaciam quod inconueniens non eſt, ſicut nec eſt inconueniens quod permiſſio peccati efficaciter volita à Deo magis quoad efficaciam diligatur ab ipſo, quam carentia exiſtentiæ peccati, quod ex amore permiſſionis infallibiliter præuidetur futurum.

Denique arguitur: intentio pænitentiæ neceſſario præſupponit præuiſſionem peccati; at peccatum præuidetur in ſui permiſſione: ergo neceſſario præſupponit permiſſionem; & conſequenter hæc ex illius intentione non ponitur. Conſequentia cum minori tenet. Maior autem oſtenditur primo, pænitentia non eſt de primaria intentione, ſed bonum occaſſionatum, vt docet Damaſc. *l.* 2. *de fide cap.* 29. & alij PP. frequenter; at bonum occaſionatum; cum non ametur niſi occaſione mali, illius præuiſſionem neceſſario ſupponit: ergo intentio pænitentiæ neceſſario præſupponit præuiſſionem peccati. 62 *Vltimo arguitur* *Maior prob. 1.*

Secundo, pænitentia non aliter poteſt amari, niſi ex fine deſtruendi peccatum; habitus enim propter ſuum actum, vt finem debet amari; actus autem primus pænitentiæ eſt deteſtatio deſtructiua peccati, vt frequentius docent noſtri Thomiſtæ 3. *part. quæſt.* 83. *art.* 2. ergo neceſſario ſupponit deſtructionem peccati, vt præuiſſam; at hæc præuideri non poteſt, niſi præuideatur peccatum: ergo nec intendi valet pænitentia, niſi ex præuiſſione peccati. Tertio, pænitentia amatur ex intentione remiſſionis peccati, ad hoc enim elligitur, vt diſponat ad gratiam, quatenus remiſſiuam peccati; & conſequenter gratiam, vt remittentem culpam præuiſſam ſupponit; at gratia vt remittens, ſupponit præuiſſum peccatum: ergo etiam intentio, & amor pænitentiæ. *Secundo.* *Tertio.*

Denique probatur maior: quia namque Chriſtus Dominus prædeſtinatus fuit, vt Redemptor; & conſequenter ex intentione redimendi à peccatis, eius prædeſtinatio ſupponit culpam originalem præuiſſam, vt cum noſtris Thomiſtis contra Scotum docuimus *tomo* 1. *in* 3 *partem diſputat.* 8. at pænitentia elligitur, vt deſtructiua peccati, in quo eius eſſentia conſiſtit; & conſequenter ex intentione deſtructiua peccati: ergo illius præuiſſionem ſupponit. 63 *Quarto.*

Confirmatur, & explicatur amplius, quia namque Chriſtus Dominus prædeſtinatus fuit, vt Redemptor; & conſequenter ex fine Redemptionis, inferunt noſtri Thomiſtæ *loco allegato* permiſſionem culpæ originalis non eſſe effectum prædeſtinationis Chriſti, nec volitam ex intentione illius; at pænitentia elligitur: vt deſtructiua culpæ; & conſequenter ex fine deſtructionis illius: ergo culpæ permiſſio ad illam ſupponitur nec ex intentione pænitentiæ elligitur. *Confirm.*

Ad hoc argumentum reſponderi ſolet primo: in pænitentia duplex bonum poſſe conſiderari, bonum, ſcilicet remiſſionis peccati, & bonum manifeſtationis virtutis, qua pænitentia gaudet reparandi à peccatis, & aſſerit, primum bonum intendi non poſſe ſine præuiſſione peccati, & occaſione illius: ſecundum autem bonum eſſe poſſe de primaria intentione, & ante præuiſſionem peccati intendi, ſicut medicus intendere poteſt ante morbum præuiſſum oſtendere virtutem alicuius medicamenti, & ex intentione illam manifeſtandi permittere morbum; non autem poteſt primario intendere bonum curationis niſi præuiſſo morbo, vt exiſtente: vnde imprudenter morbum cauſaret ex intentione ſola liberandi ab illo. Ita Deus poteſt primario intendere manifeſtare virtutem reparatiuam pænitentiæ, & ex hac intentione permittere culpas, & poſtea velle pænitentiam quatenus remiſſiuam. 64 *Prima ſolutio.*

Acuta ſane diſtinctio & doctrina: ſed contra illam facit intentionem manifeſtandi virtutem pænitentiæ, illius amorem ſecundum ſuam eſſentiam ſupponere, ſicut intentio manifeſtandi virtutem attributorum, ex illorum amore procedit in Deo; at eſſentia virtutis pænitentiæ eſt eſſe deſtructiuam; & deteſtatiuam peccati: ergo ſi prout ſic non poteſt amari, ſeu intendi ante præuiſſionem peccati, nec bonum manifeſtationis virtutis reparatiuæ, qua pænitentia gaudet, poteſt ante illius præuiſſionem intendi Explicatur; & vrgetur, ſi attributum aliquod diuinum amari non poſſet ante culpam præuiſſam, nec bonum manifeſtationis talis attributi poſſet ante culpæ præuiſſionem intendi: ergo ſi pænitentia ante culpam præuiſſam non poteſt prudenter amari, etiam intentio boni, quod in manifeſtatione virtutis inuenitur, neceſſario præuiſſionem culpæ debet ſupponere. 65 *Reijcitur.* *Confirm.*

Secundo reſponderi ſolet, pænitentiam non poſſe intendi ante uiſſionem peccati, vt poſſibilis, & ideò à Damaſc. & alijs PP. 66 *Secunda*
bo-

solutio. bonum occasionatum appellatur, quia scilicet amari à Deo non potest nisi occasione sumpta à nostra fragilitate, vt potente peccare, & à culpa vt possibili, non autem occasione sumpta à peccato actuali: ac proinde illius præuisionem non supponere.

Impugnatur. Contra hanc tamen solutionem obstat, quod licet pænitentia sumpta pro habitu solum supponat culpam, vt possibilem, & ideò intendatur ex præuisione illius, actus tamen pænitentiæ culpam existentem supponit; & consequenter non nisi ex illius præuisione potest amari, & intendi; sicut quia habitus supponit peccatum possibile, ex illius occasione solum potest intendi iuxta istam solutionem; ad permissio peccati non amatur à Deo ex præ intentione solius, habitus pænitentiæ, sed etiam ex preintentione actus, siquid probat nostræ sententiæ ratio, & auctoritas D. Thom. *superius* adducta: ergo argumentum factum tradita solutione non soluitur. Quod autem D. Thom. loquatur de bono pænitentiæ actualis; patet manifestè, nam loquitur de intentione boni, quod elici non potest nisi ex peccato; at hoc bonum non est pænitentia habitualis; sed actualis, cum habitus pænitentiæ fuerit in Beatissima Virgine, & in Adamo ante peccatum: ergo.

67 *Resp.* Igitur ad argumentum respondeo notando pænitentiam considerari posse tripliciter primo prout præcisè remissiua, secundo prout ostendit omnipotentiam Dei, quæ peccando maxime, & miserando manifestatur, & ex malis, qualia sunt peccata, elliciendo bona tertio, prout vtilis ad vberioris gratiæ consecutionem, & finalem perseuerantiam in gratia quo posito, ad argumentum factum. Respondeo distinguendo maiorem: intentio pęnitentiæ, vt pure remisiuę peccati, concedo maiorem: vt omnipotentiam Dei manifestat, & ad vberiorem gratiam, & perseuerantiam conducit, nego maiorem, & concessa minori, nego consequentiam: vel distinguo consequens: ex intentione pænitentię, sub priori ratione, concedo consequentiam: sub secunda, & tertia, nego consequentiam.

Ad 1. prob. maioris. Ad primam probationem dicatur Damascenum, & alios Ecclesiæ PP. loqui de pænitentia, sub prima ratione, qualiter concedimus esse bonum occasionatum, nec intendi potest nisi ex præuisione peccati, non autem negant sub alijs considerationibus posse à Deo amari ante præuisionem peccati, licet tunc, non tam vt finis, quam vt medium pænitentia attingatur.

68 *Ad 2.* Ad secundam respondeo habitum propter actum amari, cæterum in actu triplex illa consideratio est distinguenda, scilicet, vt remittens, vel destruens offensam, vt manifestatiuus omnipotentiæ Dei, & vt vtilis ad vberiorem gratiam, & perseuerantiam consequendam, pænitentia vt remissiua amatur ex intentione sui actus, vt destruentis peccatum, & vt sic illius præuisionem supponit, prout tamen ad fines assignatos est vtilis amatur ex intentione sui actus, vt ad eodem fines conducunt, qualiter posse amari absque præuisione peccati iam diximus.

Ad 3. Et ex his ad tertiam probationem constat solutio nam licet verum sit posse pænitentiam ex fine remissionis amari, & tunc supponat præuisionem peccati, non tamen est necessarium sic amari, sed potest amari ex intentione aliorum finium, ad quos pænitentia conducit, & sic amari de facto constat ex dictis, & vt sic ametur, præuisionem peccati necessariam non esse, iam vidimus.

69 *Ad 4.* Ad vltimam probationem dicatur Christum Dominum potuisse prędestinari dupliciter scilicet reduplicatiue, vt Redemptorem, quod nihil aliud est, quam ex fine Redemptionis, & vt redimere, prædestinari; vel vt Redemptorem specificatiuè, hoc est non ex fine redemptionis, sed propter propriam excellentiam, & gloriam. Primo modo, pręuisionem peccati necessario supponit, secus autem secundo modo. Qualiter autem prędestinatus fuerit non potest nobis, nisi ex scripturæ testimonijs innotescere: vnde cum ex illa habeamus propter nos homines, & propter nostram salutem carnem sumpsisse, & prædestinatum fuisse: hinc fit, quod prædestinatio illius, culpæ præuisionem supponat: pęnitentia autem, etsi peccati destructiua sit, non elligitur, vt destructiua reduplicatiuè, sed specificatiuè sub reduplicatione explicata, nimirum, vt vtilis ad prædictos fines.

Ad confirmationem. Et ex his ad confirmationem constat solutio. Vnde iuxta hanc solutionem post decretum manifestandi propria attributa, & decretum gloriæ prędestinatorum elligit Deus perseuerantiam finalem in gratia, & ad hunc finem omnia media conducentia, inter quę pęnitentiam elligit non reduplicatiuè vt destructiuam peccati, sed vt vtilem ad perseuerantiam; & omnipotentię manifestationem, & hoc fine elligit permissionem peccati, & peccato præuiso pænitentiam elligit, vt remissiuam ex fine destructionis peccati.

70 *Replicabis.* Sed contra istam solutionem obijcies: pænitentia habet essentialiter, esse destructiuam peccati: ergo non potest amari, nisi reduplicatiuè, vt destructiua, sicut eadem de causa intelligi non potest perfectè pęnitentia, nisi vt destructiua intelligatur.

Resp. Respondeo, concesso antecedenti, negando consequentiam: licet enim amari debeat, vt destructiua specificatiuè, non tamen est necessarium, quod ametur, vt destructiua reduplicatiuè; cum enim vtilitates iam explicatæ pænitentiæ conueniant, potest amari reduplicatiuè sub illis, & vt destructiua solum specificatiuè, sicut licet gloria, vt corona sit essentialiter effectus meritorum, non est necessarium per omnem actum amari reduplicatiuè vt effectum, sed per actum intentionis, etsi specificatiuè ratio effectus attingatur in illa, reduplicatiuè tamen amatur, vt causa meritorum in genere causæ finalis.

71 *Instabis.* Instabis, non aliter est vtilis pænitentia ad fines prædictos, nisi destruendo, & detestando peccatum: ergo si amatur reduplicatiue, vt vtilis, amatur reduplicatiue, vt destructiua peccati.

Resp. Respondeo distinguendo antecedens; ita, vt ratio vtilitatis, & destructionis peccati formaliter confundantur, nego antecedens: materialiter, cum diuersitate formali, concedo antecedens, & nego consequentiam: sicut non valet: *Pœna non aliter ostentat punitiuam iustitiam, nisi affligendo peccatorem: ergo si amatur à Deo, vt manifestatiua iustitia, amatur reduplicatiuè, vt mala peccatori*: Deus enim illam amat sub prima consideratione, & non sub secunda, vt docet D. Thom. *supra quæst.* 19. *art.* 9. *in cap.*

72 *Vrgebis.* Sed vrgebis adhuc, vtilitas pænitentiæ ad fines prædictos fundatur supra vim destructiuam culpæ: ergo prius debet amari reduplicatiue, vt destructiua, quam vt vtilis ad illos.

Resp. Respondeo negando consequentiam: cuius istantiam habemus in exemplo pænæ proxime adducto; nam licet ordine executionis fundamentum præcedere debeat, ordine intentionis potest è conuerso se habere: vnde quia in hoc ordine ante culpæ præuisionem, vt destructiua reduplicatiue amari non possit, bene tamen, vt vtilis; consequens fit, vt ametur, vt vtilis, non vero, vt destructiua in hoc ordine ante culpæ præuisionem.

73 *Explicatur solutio.* Aduerto tamen, quod quando in hac solutione negamus præuisionem culpæ præcedere, intelligendum est in genere causæ finalis; nam quod in genere causæ materialis destruendæ præcedat nullum est inconueniens, imo forsam necessarium erit. Et quod de Christo Domino diximus, scilicet prædestinatum fuisse, non vt finem redemptionis, sed ob illam tamquam finem, disputationis gratia, & ex aliorum sententia est accipiendum, nam forte verius est quod alij ex D. Th. affirmant 3. *p. quæst.* 1. *art* 3. *&* 4. Christum, vt redemptorem esse finem *cuius gratia* redemptionis à peccato, & hanc esse finem *cui*, seu finem effectum decreti mittendi Christum, & sic præuisam fuisse culpam originalem, vt priorem in vno genere causæ; posteriorem tamen in alio; &, consequenter illius permissionem fuisse effectum prædestinationis Christi quam sententiam fusè defendimus *t.* 1. *in* 3. *par. disput.* 8.

74 *Quad difficultas resoluitur.* An autem idem de pænitentia, quatenus destructiua possit affirmari, quod scilicet prius intendatur, vt finis *cuius gratia* ex præuisione culpæ destruendæ, vt finis effectus? In dubium, reuocari potest. Et sanè ob impossibilitatem mutuæ causalitatis, non repugnabit, quia tamen ex fine tantum destructionis peccati culpa permittere, non videtur prudens prouidentia: dicendum existimo sic intendi non posse; & insuper ex eo quod remissio culpæ maius bonum est, quam culpæ destructio: ergo etsi esset possibile remissionem culpæ, pænitentiam, vt pure destructiuam: vt finem *cuius gratia* respicere, non esset afferendum ita contingere, nisi ex testimonijs scripturæ constaret: Christus autem, vt Redemptor, adeò excellens bonum est, vt esse possit finis *cuius gratia* redemptionis nostræ à peccatis, & congruentissime ita constituatur.

75 *Replicabis contra dicta.* Sed contra doctrinam traditam instari potest, non intenditur vberior gratia, vt consequibilis indifferenter per actum pœnitentiæ, & charitatis, sed vt consequibilis per actum pœnitentiæ reduplicatiue, vt distinctum ab actu charitatis; sed distinguitur solum per habitudinem destructionis peccati: ergo intenditur pænitentia reduplicatiue, vt destructiua peccati; & consequenter ex illa, vt sic præintenta permissio peccati est prædestinationis effectus; est enim finis permissionis eo modo quo amatur in ordine ad vberiorem gratiam. Patet minor actus charitatis, & actus pænitentiæ conueniunt in ratione vtilis ad vberiorem gratiam: ergo solum distinguuntur per habitudinem destructiuæ peccati constituentem actum pænitentiæ, & non charitatis.

Resp. Respondeo distinguendo antecedens. Conueniunt in vtilitate sumpta generice: concedo antecedens, sumpta specialiter, nego antecedens, & consequentiam.

76 *Oppones.* Sed oppones vtilitas specifica pœnitentię constituitur per habitudinem destructiuæ: ergo per illam solum distinguitur actus pœnitentię in ratione vtilis ab vtilitate actus charitatis: sicut quia animal per rationalitatem contrahitur ad esse hominis, per illam animalitas hominis ab animalitate bruti distinguitur.

Resp. Respondeo, vtilitatem in actu pænitentiæ repertam non esse prædicatum illi essentiale nec specificum, sed accidentale distinctum à tendentia talis actus in obiectum, & super illam fundatum: vnde peculiaris tendentia destructiui in actu pænitentiæ, reperta, & distinguens essentialiter actum pœnitentiæ ab actu charitatis, non est differentia vtilitatis actus pœnitentiæ ab vtilitate actus charitatis, sed quid præsuppositum, & distintiuum formale vnius vtilitatis ab alia, est præsupponere talem, vel talem tendentiam, & super illam fundari, scilicet talis ordo ad vberiorem

riorem gratiam, quę peculiaritas ordinis ex ordine peculiari ad obiectum causatur, non per illam constituitur, sicut solet a sumulistis diei de relatione fundata super vocem significatiuam, quæ non distinguitur à relatione fundata in voce non significatiua per ipsam significationem formaliter, sed tantum fundamentaliter.

77 *Vrgebis.* Sed vrgebis adhuc: ergo vtilitas actus pænitentiæ distinguitur ab vtilitate actus charitatis per hoc, quod est supponere pro sui fundamento habitudinem destructiuæ peccati: sed præintenditur ad permissionem peccati actus pænitentiæ reduplicatiuè, vt vtilis vtilitate distincta ab vtilitate actus charitatis: ergo intenditur reduplicatiue, vt præsupponens in actu habitudinem destructiui: at intendi reduplicatiue, vt supponentem habitudinem destructiui est intendi, quia præsupponit: ergo intenditur illa vtilitas, quia supponit habitudinem destructiui, at sic non potest intendi, quin præuideatur peccatum: ergo intentio pænitentiæ, vt sic præsupponit præuissum peccatum. Probatur minor, non potest intendi, quia destructiuus peccati, nisi ex pręuisso peccato: ergo non potest intendi, vt vtilis, quia supponens habitudinem destructiui, nisi ex præuisso peccato.

78 *Resp.* Respondeo, concedendo primam consequentiam, & minorem subsumptam: & distinguendo consequens: ergo intenditur reduplicatiuè, vt supponens in actu habitudinem destructiui peccati, distinguo consequens, vt supponens præcisè, nego consequentiam: vt supponens suppositione vtili ad vberiorem gratiam consequendam, concedo consequentiam. Licet enim vtilitas illa amata, vt præcisè supponens, præsupponere deberet præuisionem peccati, eo quod præsuppositio destructionis peccati amata pręcisè, quia talis, supponit amorem destructionis peccati terminatum ad illam vltimo ratione sui, qualiter non potest prudenter amari nisi præuisso peccato: præsuppositio tamen destructionis peccati amata, quia vtilis, non supponit amorem destructionis peccati terminatum ad illam vltimo ratione sui, sed amorem terminatum ad illam cum ordine ad vberiorem gratiam, qualiter posse prudenter amari ante præuissum peccatum ex *proximè* dicendis constabit. Cui doctrinæ non obstat minoris subsumptæ probatio.

79 *Explicatur solutio.* Itaque, sicut honestas specifica pænitentiæ non potest prudenter amari propter se vltimo, nisi præuisso peccato, potest tamen amari propter se non vltimo sed in ordine ab vberiorem gratiam, sine peccato præuisso, vt statim dicemus: ita suppositio istius honestatis præcisè quia suppositio illius est non potest prudenter amari, nisi præuisso peccato: sumpta vero non pręcisè quia suppositio honestatis actus pęnitentię, sed quia suppositio vtilis est ad vberiorem gratiam, prudenter potest amari, & de facto sic amatur à Deo ante pręuissum peccatum: quia sic sumpta, non sistit in honestate specifica pænitentiæ, sed illam ordinat ad vberiorem gratiam vt finem.

80 *Deinde arguit. & instatur contra dicta.* Deinde argumentari possumus: pænitentia, vt ex illa elligitur permissio, non terminat puram electionem; aliàs solum esset medium, & non finis permissionis: ergo attingitur intentione intermedia; at attacta pęnitentia, solum, vt vtilis ad vberiorem gratiam, non terminat, nisi puram electionem; vtile namque in quantum tale solam electionem terminat: ergo quatenus amatur ante præuissionem peccati, reduplicatiue attingitur non solum ratione vtilitatis, sed etiam ratione propriæ honestatis specificæ: sed propria specifica honestas per habitudinem destructiuæ peccati constituitur, & ab alijs distinguitur: ergo habitudo destructiuę amatur pro illo priori non solum specificatiuè, sed etiam reduplicatiuè.

81 *Resp.* Respondeo distinguendo consequens, amatur reduplicatiuè habitudo destructiui sola, nego consequentiam: vt vestita vtilitate, concedo consequentiam. Itaque permittere ex fine destruendi tantum peccatum, imprudentis prouissoris est: ex fine autem non sistendo in tali fine, sed vlterius tendendo ad vberioris gratię consequutionem imprudentia non est. Et tunc habitudo destructiui formaliter, vt *quo* comparatur ad actum illum sub ratione intentionis: cæterum quia ratio illa intentionis vestitur formalitate electionis, & ab illa formalizatur; fit vt habitudo destructiui formaliter motiuè ad illum actum prout intentio est comparata, ad eundem actum, vt subinduit rationem electionis respectu vberioris gratiæ comparatur solum materialiter, & vt *quod*, & imprudentia in prouidendo in eo sita est, quod ex intentione non intermedia, sed vltima destruendi peccatum, eligitur illius permissio: non verò si eligatur ex intentione non vltima destructionis, sed vlterius ordinata per formalitatem electionis.

§. VLTIMVS.

Corollarium ex dictis.

82 *Corollarium. probatur.* EX dictis in disputationis discursu colligitur, permissionem peccatorum in reprobis esse effectum prædestinationis electorum. Conducit namque ad finem prędestinationis illorum, & ex hac intentione pręparatur à Deo, vt constat ex Paulo ad Romanos 8. verbis *supra* relatis, & ex Aug. ibi: Nec desistetur Vazquez. Cuius rei rationem dedit nobis D. Thom. ad Rom. 8. *lectio* 6. *Nam sicut malum quod in vniuerso accidit non semper ordinatur ad bonum illius, cui accidit, sed ad bonum vniuersi: ita malum culpæ, seu illius permissio, non semper in bonum eius cui permittitur, ordinatur, bene tamen in bonum nobilissimarum partium, scilicet electorum. Vnde de permissio peccati reproborum, non cedit in illorum vtilitatem, sed in vtilitatem Sanctorum iuxta illud Prob.* 11. *qui stultus est seruiet sapienti, quia scilicet* (inquit D. Thom.) *etiam mala peccatorum in bonum iustorum cedunt, eo quod illos propter se diligit, secus autem peccatores, qui sicut per culpam iumenta facti sunt, iuxta illud Psalmi homo cum in honore esset non intellexit comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis:* vt iumenta tractantur à Deo illos propter se non diligendo: *Sed omnia illorum in vtilitatem Sanctorum ordinat, sicuti nec iumentis aliquid vult beneuolentiæ amore propter se ipsa, sed propter hominem, cui omnia subiecta fuerit.*

Sed pro complemento disputationis Inquires, an permissio peccati sit effectus pędestinationis elicitus an vero imperatus? Mag. Albelda vbi *supra conclus.* 2. distinguit inter permissionem consistentem in negatione auxilij supernaturalis, & illam quę consistit in negatione auxilij ordinis naturalis, asseritque primam esse effectum prædestinationis quasi elicitum, secundam vero solum imperatum, ea ductus ratione, quia nempè negatio ad eandem pertinet prouidentiam cum forma cuius est negatio; at forma cuius negatio est prima permissio; cum supernaturalis sit, à pędestinatione elicienda foret, si esset, secus autem forma, quam negat secunda permissio, vtpote naturalis: ergo prima permissio est effectus pędestinationis elicitus, secunda vero solum imperatus. 83 *An sit effectus, elicitus vel imperatus. Prima sententia.*

Alij per oppositum vtramque istam permissionem ad prouidentiam naturalem, vt ad elicientem reducunt, & ad pędestinationem, vt ad imperantem, eo quod neutra ex his permissionibus est ratione sui gratia supernaturalis, sed negatio gratię: à prouidentia autem supernaturali solum potest elicitiuè causari, quod ratione sui est gratia supernaturalis. 84 *Secunda.*

Verius tamen existimo permissionem consistentem in negatione auxilijs ordinis naturalis esse elicitiuè à prouidentia naturali, illam vero quæ consistit in negatione auxilij supernaturalis, non esse elicitiuè à prouidentia naturali, sed à supernaturali, non pędestinatiua, sed generali. Prima pars probatur argumento Mag. Albeldæ; negatio namque & forma, cuius est negatio ad eandem pertinent prouidentiam; at auxilium naturale eliciendum erat à naturali prouidentia: ergo negatio illius prouenit elicitiuè à prouidentia naturali. 85 *Resolutio trimembris. Prima pars probatur.*

Et ex eadem ratione conuincitur secundam permissionem non à prouidentia naturali, sed à supernaturali elici. Nam auxilium cuius est negatio si existeret, non à naturali, sed à supernaturali prouidentia foret elicitiuè: ergo permissio in illius negatione consistens, non à naturali, sed a supernaturali prouidentia venit elicitiuè. *Secunda suadetur.*

Confirmatur; solus namque ille dicitur, negationem ponere, & causare qui communicare potest formam negationi oppositam: at Deus, vt auctor naturę, non potest supernaturale auxilium infundere: ergo nec illius negationem causare; & consequenter permissio in tali negatione consistens non prouenit elicitiuè à prouidentia naturali. *Confirm.*

Quod autem non sit elicitiuè à pędestinatione, sed à prouidentia generali, ex eadem ratione tantisper protracta probatur: nam auxilium supernaturale, in cuius negatione huiusmodi permissio consistit, non esset effectus pędestinationis elicitus secundum suam substantiam nude consideratam; cum prout sic multoties reprobis concedatur, sed prout efficaciter conducit ad gloriam cum effectu consequendam; at permissio non consistit in negatione illius, vt efficaciter ad gloriam conducentis, sed in negatione illius secundum suam substantiam saltim primario, efficacem autem conducentiam auxilij ad gloriam, ad summum secundario remouet: ergo talis negatio substantialiter considerata, non est effectus prædestinationis elicitus, sed prouidentiæ supernaturalis generalis. 86 *Quoad tertiam partem prob.*

Sed oppones primo non est necessarium, quod negatio, & forma ad idem principium pertineant: ergo nec ad eandem prouidentiam debent spectare; & consequenter ruit fundamentum, cui tradita doctrina fidit. Antecedens probatur, gratia habitualis à solo Deo efficienter causatur; & tamen illius negatio causatur à nobis iuxta illud *perditio tua ex te Israel, tantum modo ex me auxilium tuum*: ergo verum est antecedens. Secundo, negatio glorię non est effectus pędestinationis elicitus, sed reprobationis, & tamen gloriæ collatio est effectus pędestinationis elicitus: ergo non semper negatio est effectus eiusdem prouidentiæ cum forma, quam negat. 87 *Opponet primo. Secundo.*

Respondeo ad primam ex his obiectionibus primo: negationem formę posse dupliciter poni: primo solum negatiuè, & tunc est à non dante, & potente dare; & consequenter solum ab illo, qui dare potest formam oppositam, & ab eadem prouidentia. Secundo potest poni non negatiuè, sed destructiuè per appositio- 88 *Ad 1. obiectionem resp. primo.*

appositionem formæ cum illa incompatibilis, illamque destruentis, & hoc modo potest ab alio, quam à potente dare prouenire; cum enim facilius sit destruere, quam ædificare, stat aliquid esse potentius ad destruendum, quam ad ædificandum.

89 *Secundo resp.* Vel secundo potest dici carentiam gratiæ posse dupliciter considerari, priuatiuè, scilicet, & negatiuè. Primo modo est à nobis, secundo, autem modo est à Deo: cum enim peccatum destruat effectiuè, & de meritoriè gratiam, illius carentia pœna est peccati, & consequenter à Deo pœnam infligente: vnde iam semper saluatur, quod negatio formæ, & forma ad eandem pertinet prouidentiam. *Ad 2.* Ad secundam concessa maiori, & minori distinguo consequens: quando prouidentia essentialiter est connexa cum forma positiua, concedo consequentiam: quando est indifferens ad formam: & eius negationem, nego consequentiam.

DISPVTATIO LXIV.

An omnia dona supernaturalia sint in prædestinatis effectus prædestinationis illorum?

§. I.

Relatis sententijs, statuitur prima conclusio.

1 *Prima sententia. Durand. Gabriel. Bonau.* PRima sententia est negatiua, quam tuentur Durandus *in 1. dist. 41. quæst. 2. contendens* glorificationem ab effectibus prædestinationis excludere. Gabriel *q. vnica artic. 3. dub. 2. ad 1. obiectionem*, asserens, solam gloriam esse prædestinationis effectum. Bonauentura *art. 1. quæst. 1.* docens solam gloriam, & gratiam iustificantem inter prædestinationis effectus contineri, excludens ab illis dispositiones ad gratiam, & vocationes etiam efficaces. *Vazq. Alarcon.* Vazquez *disp. 93. capit. 1. & 3.* Alarcon *tract. 9. disp. 9. cap. 2. & 3.* negantes, vocationes inefficaces, & gratias non congruas, gratiamque habitualem per peccatum interruptam, quatenus primo collatam, esse prædestinationis effectus: consentiunt quoad vocationes, & gratias non congruas. *Valentia. Albiz. Ruicius. Henriq. Molina.* Valentia *in hac quæst. disput. 1. punct. 3.* Albiz *tractat. 3. disputat. 4. sectione 2. &* Ruicius *disputat. 21. sect. 2. & disputat. 22. sect. 1.* Tenent etiam hanc sententiam Henricus *quodlib. 9. quæst. 19. &* Molina *in hac quæst. artic. 4. & 5. disp. 5. membro 8.* asserentes actus supernaturales, etsi prout à gratia procedunt sint prædestinationis effectus, prout tamen sunt ex libero arbitrio, effectus prædestinationis non esse.

2 *Secunda Salm. Albelda Cornejo. S. Tho.* Secunda sententia est affirmatiua, quam tuentur omnes discipuli D. Thom. quos lato calamo referunt, & sequuntur PP. Salmanticenses *tractat. 5 disp 4. à Dub. 1. vsque ad 3.* Albelda *disp. 71. à sect. 1. vsque ad 4.* Cornejo *tract. 2. disp. vnica à dub. 7. vsque ad vltim* Magister S. Thom *disp. 9. art. 23. & 4.* quam sequentibus assertionibus explico.

3 *Prima conclusio. Prob. 1. ex D. Paulo quoad omnes partes.* Prima sit. *Glorificatio, iustificatio non interrupta, & vocationes efficaces sunt effectus prædestinationis*: ita omnes Theologi, contra Durandum, Gabrielem, & Diuum Bonauenturam, & quoad omnes partes ostenditur primo, ex illis verbis Pauli ad Romanos 8. *Quos autem prædestinauit, hos & vocauit, & quos vocauit, hos & iustificauit, quos autem iustificauit, illos, & glorificauit*: ergo ex mente Pauli, ex vi prædestinationis causantur à Deo aliqua vocatio, aliqua iustificatio, & æternæ gloriæ consequutio, cumque de vocatione inefficaci, & de iustificatione interrupta dubium sit inter Theologos, indubitanter debet admitti vocationem efficacem, & iustificationem per peccatum non interruptam, & glorificationem esse in prædestinatis prædestinationis effectus.

4 *Resp.* Respondebis in fauorem Durandi, nomine glorificationis, non æternam fælicitatem, sed gloriosam celebritatem nominis à quibusdam intelligi: vnde ex prædicto testimonio non constat Beatitudinem æternam esse prædestinationis effectum. *Cōtra 1.* Sed contra primo ex Augustino *lib. de prædestinat. cap 17.* illis verbis: *Glorificauit illo vtique fine, qui non habet finem*: ergo ex mente Augustini glorificationis nomine intelligitur æterna fælicitas, licet etiam nominis celebritas, qua Deus aliquos ex prædestinatis illustrat, vel etiam virtutis profectus, prout explicat D. Thom. *ibi lect. 6. post medium*: vbi ait: *Glorificationis nomine, & virtutis profectum, & gloriæ exaltationem intelligi*. *Secundo.* Secundo, nam verba Pauli de omni prædestinato verificantur; at non de omni prædestinato verificatur celebritas nominis; nam potest aliquis adultus recenter conuersus, & iustificatus saluari, de quo nominis celebritas non verificatur; ergo verba Pauli non intelliguntur solum de glorificatione sumpta pro nominis celebritate, sed etiam, & potissimè de æterna fælicitate, & de fine finem non habente, vt dicebat Aug. *Tertio.* Tertio: nam licet aliqui ex Ecclesiæ Doctoribus glorificationis nomine celebritatem illam, vel virtuosum profectum intelligant nullus tamen negat intelligi etiam fælicitatem æternam: ergo hæc comprehendenda est inter prædestinationis effectus.

5 *Secundo prob. 3. clusio.* Secundo principaliter suadetur conclusio: prædestinatio est præparatio mediorum efficaciter inferentium finis consecutionem; & consequenter non solum causat media sed etiam ad finem causalitas eius extenditur, sicut medicus applicans efficacia remedia salutis, non solum causat media, seu ordinat illa, sed etiam sanitatem, quæ est finis; at vocationes efficaces, & iustificatio per peccatum non interrupta sunt media efficaciter inferentia finis consecutionem, & gloria consequenda est finis: ergo vocatio efficax, iustificatio non interrupta, & glorificatio sunt effectus prædestinationis.

6 *Tertio prob.* Tertio suadetur specialiter contra Durandum. Beatitudo namque est effectus prouidentiæ supernaturalis; cum sit à Deo, non, vt auctore naturæ, sed, vt supernaturali: & consequenter media supernaturali prouidentia; at non est effectus prouidentiæ supernaturalis generalis, cum hæc, prout à prædestinatione distinguitur, solum sit de medijs sufficientibus respectu finis: nec est effectus reprobationis; cum illius vltimus effectus sit gloriæ negatio: ergo est prædestinationis effectus. Patet consequentia, nam prouidentia supernaturalis adæquatè per prædicta membra partitur.

7 *Vltimo prob. conclusio.* Denique probatur specialiter contra Gabrielem, & Bonauenturam: taliter enim debent constitui prædestinationis effectus, quod non detur ex parte nostra nec causa dispositiua, nec meritoria primi effectus prædestinationis: tum, vt cum hæreticis, nec in modo loquendi conueniamus: tum etiam, quia ita communiter docetur à Theologis scilicet ex parte nostra causam prædestinationis non dari, quia non datur in nobis causa meritoria primi effectus prædestinationis, at si sola gloria esset prædestinationis effectus, daretur ex parte nostra causa meritoria primi effectus prædestinationis, scilicet gloriæ, cum illam bonis nostris operibus condigne promereamur: si autem sola gloria, & gratia formaliter sanctificans sint effectus prędestinationis, dabitur ex parte nostra causa dispositiua primi effectus prędestinationis; cum ad gratiam sanctificantem actus nostri dispositiuè concurrant in omnium Theologorum sententia, quæ in præfata sententia est primus prędestinationis effectus: ergo nec sola gloria, nec sola gratia à peccato formaliter mundans, sunt effectus prędestinationis, sed etiam actus disponentes ad gratiam, & auxilia, & vocationes ad illos necessariȩ.

§. II.

Argumentis contra istam conclusionem occurritur.

8 *Arg. 2.* COntra istam conclusionem militat primo argumentum Durandi, prędestinatio namque non est de fine, sed de medijs, quibus ad finem peruenitur; sed gloria est finis, & non medium perducens ad finem; idem namque nequit esse finis, & medium perducens ad illum: ergo gloria non est prædestinationis effectus. *Confirm. 1.* Confirmari potest primo: nam prędestinatio supponit efficacem electionem ad gloriam, vt vidimus *supra*; at ex vi electionis, cum efficax sit, constituitur Beatitudo futura; ergo actus in quo essentia prædestinationis consistit, Beatitudinem, vt futuram supponit; & consequenter gloria esse nequit effectus illius. *Confirm. 2.* Confirmatur secundo omnis prædestinationis effectus debet esse obiectum illius; at glorificatio, non est obiectum prædestinationis: ergo nec effectus. Probatur minor, id, quod est obiectum prædestinationis debet esse obiectum electionis; at Beatitudo non est electionis obiectum; cum sit finis, obiectum autem electionis sit medium, vt medium: ergo nec est obiectum prędestinationis

9 *Confirm. 3.* Denique confirmatur: nam esto causa mediorum physicè causantium finem, causet finem etiam in executione, causa tamen mediorum solum moraliter finem causantium, finem in exequutione non causat; at media quæ immediate per prędestinationem causantur non causant physicè gloriam, sed solum moraliter, ergo prędestinatio causans huiuscemodi media, non causat gloriam in exequutione: minor videtur certa, nam media sunt gratia, & merita, hæc autem solum moralem concursum exercent in gloriam: maior autem probatur, nam causans finem in executione, physicè debet illum causare; at per media physicè causantia finem, potest mediate physicè finis causari, secus autem per media moraliter solum causantia; cum causalitas ad terminum mediatum debeat esse mediante causalitate termini immediati; hunc autem non physicè, sed moraliter causet; ergo licet causans media physicè causantia finem, causet finem in executione mediate, causans autem media causantia finem moraliter, non potest causare finem physice in executione. *Explicatur.* Explicatur & vrgetur amplius, licet nostris actibus promereamur condigne gloriam, non dicitur causari à nobis glorificationem: ergo prædestinatio, quę immediate est de meritis non potest dici medijs illis causare glorificationem patet consequentia, nam causalitas solum mediata, non potest immediatam excedere.

10 *Prima solutio.* Huic argumento responderi solet primo, quod, vt Beatitudo sit medium sufficienti modo, vt sit effectus prædestinationis sufficit, quod non sit finis vltimus obiectiuus licet obtineat rationem finis vltimi formalis: nam finis formalis *quo*, in assequutione finis obiectiui consistens, est propter vltimum finem obiectiuum; & ideo esse potest prędestinationis effectus.

Secunda. Secundo, quod vt sit effectus prædestinationis sufficit esse causam formalem constituentem Beatum in concreto, nam hoc ipso est medium ad suum effectum formalem. Verum si istæ solutiones contendant, id sufficere, vt sint effectus immediati prædestinationis non satisfaciunt argumento facto, nam id non sufficit, vt sint obiectum immediatum electionis; quis enim dixit finem formalem *quo* esse obiectum electionis per modum medij ordinati ad finem *qui* obiectiuum, aut causam formalem eligi propter suum effectum formalem electionem rigorosa? ergo nec terminare possunt prædestinationem, vt effectus immediati, & immediata obiecta. *Fertur de vtraque solutione iudicium.*

11 *Vera argumenti solutio.* Ad argumentum ergo respondeo communi solutione, quam in probatione conclusionis insinuauimus, prædestinationem esse immediate de medijs, quia tamen hæc in executione sunt causa finis, mediate, & in executione est de fine: vnde licet, glorificatio sit finis prædestinationis, non tollitur, quin sit prædestinationis effectus mediate in exequutione.

Ad 1. confirm. Ad primam confirmationem, concessa maiori distinguo minorem: illamque concedo de futuritione remota, inchoata, & in ordine intentionis; secus autem de futuritione completa, & in ordine executionis, cum quo bene stat concursus prædestinationis, quæ posterior est electione ad gloriam ad præbendam completam futuritionem in ordine executionis; aliàs eodem argumento probaretur potentiam executiuam ad glorificationem non concurrere, siquidem etiam hæc electionem ad gloriam supponit; & consequenter eius futuritionem.

12 *Ad 2.* Ad secundam nego minorem, loquendo de effectu, & obiecto prædestinationis mediato, idest illato ex aliquo, quod est immediatum prædestinationis obiectum. Ad impugnationem dicatur etiam esse effectum, & obiectum mediatum electionis; siquidem in executione causatur à medijs ordinatis ad gloriam, & ad illam electis.

Ad 3. Ad tertiam confirmationem, omissa maiori, nego minorem; ad cuius probationem dicatur, media ad gloriam consequendam, non solum esse merita, sed etiam gratiam consummatam, & lumen Beatificum; licet autem merita solum moraliter influant in gloriam: gratia tamen consumata per modum radicis, & lumen Beatificum per modum principij proximi physice influunt in visionem Beatam, in qua nostræ Beatitudinis essentia est constituta, & quia gratia consumata, & lumen Beatificum immediate causantur per prædestinationem; sit consequens, quod erga gloriam duplicem mediatam causalitatem exerceat prædestinatio, vnam moralem mediantibus meritis, & alteram physicam mediante gratia consumata, vt radice, & lumine Beatifico, vt principio proximo.

13 *Replicatur 1.* Verum contra istam solutionem objiciet aliquis primo: gratia, vtpotè natura in ordine supernaturali, est perfectior visione Beata, & lumen gloriæ, est principium effectiuum principale illius, & consequenter eam in perfectione adæquat, quod licet, non sit certum, est tamen probabile, & vt probabilius (saltim loquendo de excessu gratiæ respectu visionis) aliquando deffensaui; at id quod perfectius est altero, nequit esse medium rigorosum: & consequenter nec obiectum electionis, quæ propriè sit talis, nec prædestinationis; quæ electionem rigorosam supponit: ergo nullus est immediatus prædestinationis effectus, ex quo physice causetur nostra formalis Beatitudo in executione.

Secundo. Secundo, nam iuxta à nobis dicta, datur in Deo duplex voluntas erga gloriam, altera in ordine intentionis, & altera in ordine executionis; at hæc duplex voluntas immediate erga gloriam versatur: ergo etiam prædestinatio, vt Beatitudo, sit effectus illius debet immediate circa gloriam versari. Patet consequentia: nam imperium, in quo essentia prædestinationis consistit, ponitur vt regula voluntatis executiuæ: ergo debet immediate attingere quidquid per decretum executiuum attingitur immediate.

14 *Ad 1. replicam resp.* Respondeo ad primam ex his obiectionibus, quod licet gratia, vt principium radicale excedat gloriam excessu entitatiuo, & lumen Beatificum illam adæquet, possunt tamen rationem medij obtinere respectu illius, & ab ea in genere causa finalis causari, quia excessus entitatiuus finis ad media solum est necessarius in fine *qui*, non autem in fine *quo* per modum assequutionis, sed ad hunc modum finalizandi, sufficit, quod alia omnia excedat in ratione assecutionis, & sit excedatur ab illis in ratione entitatis: cuius rei euidentem instantiam habemus in Beatitudine naturalis hominis in puris naturalibus conditi, quæ in ratione entitatis à substantia animæ rationalis absque dubio excederetur; & tamen hæc id illam, vt ad finem vltimum *quo* formalem esset ordinata, eo quod animam rationalem excederet in linea assequutionis. *Instatur argumentum.*

15 *Ad 2.* Ad secundam dicatur, quod sicut eadem actione producitur essentia primario, & secundario passiones, ita eodem decreto executiuo vtrumque producitur: vnde cum gratia consumata, & visio beatifica, & lumen glorię comparentur tanquam passio, & essentia, non est necessarium duplex decretum in Deo, in ordine executionis, sed vnum sufficit terminatum immediate ad gratiam consummatam, & secundario, & mediate ad lumen gloriæ, & visionem Beatificam.

16 *Instabis.* Instabis: decretum executiuum obtinens rationem vsus, distinguitur ab electiuo per essentialem connexionem cum obiecto volito, vt realiter habito, sicut *loco allegato* diximus, at decretum executiuum terminatam immediate ad gratiam consumatum, & lumen Beatificum, non conectitur essentialiter cum visione Beata: ergo non est decretum executiuum respectu illius: & consequenter aliud est assignandum immediate ad illam terminatum. Respondeo discrimen illud intelligendum esse respectu immediate voliti, non respectu voliti mediate, qualis est visio Beatifica respectu prædicti decreti. *Resp.*

17 *Secundo arg. Gabriel.* Contra eandem conclusionem minori tamen efficacia militat argumentum Gabrielis de sumptum ex eo quod effectus prædestinationis non possunt esse reprobis, & prædestinatis communes; at sola visio Beatifica est prædestinatis propria; cum omni alia propter ipsam reprobis multoties conueniant, scilicet iustificatio, & vocatio: ergo sola glorificatio est prædestinationis effectus. Respondeo pro nunc, quod licet iustificatio, & vocationes inefficaces, seu efficaces cum effectu vsque ad finem non perseuerantes, sint communes reprobis, & prædestinatis, iustificatio tamen non interrupta, & vocationes efficaces in suo effectu vsque ad finem perseuerantes, non sunt reprobis communes, sed propriæ prædestinatorum, & de his in ista conclusione contra D. Bonauenturam, & Gabrielem sumus loquuti. Et quidem Auctor negare non potest donum perseuerantiæ esse prædestinatorum proprium: ergo hac ratione conuincere suum intentum non potest, scilicet solam gloriam esse prædestinationis effectum. Ex dictis in hac conclusione colligitur amorem Beatificum, & omnia, quæ essentialem Beatitudinem consequuntur esse effectum prædestinationis; cum hæc omnia ad eandem prouidentiam pertineant, ad quam pertinet gloria, siue vt proprietates necessario consequutæ, siue, vt accidentia exornantia. *Resp.* *Instatur argum.* *Corollarium.*

§. III.

De gratia per peccatum non interrupta.

18 *Secunda cõclusio.* Sit secunda conclusio: *Gratia interrupta per peccatum est effectus prædestinationis, non solum, vt recuperata per pænitentiam, sed etiam, vt primo collata, & quatenus interrupta, non per culpam, sed à Deo.* Hanc statuo contra Vazquez, & per paucos Theologos ipsum sequutos. Et quidem, quod prout recuperata sit prędestinationis effectus non negat Vazquez, nec Theologi, qui illum sequuntur loquendo de recuperatione numquam interrumpenda, nam si recuperata, iterum amittatur, idem est dicendum de illa ac de gratia primo collata, semel interrupta. Quod autem prout primo collata sit effectus prædestinationis ostenditur primo ex D. Thom. ad Rom 8. *lect.* 6. vbi loquens de iustificatione, quam ex verbis Pauli effectum prędestinationis cõstituit, sic ait. *Hac autem iustificatio, etsi in aliquibus frustretur, quia non perseuerant vsque in finem, in prædestinatis tamen numquam frustratur*: ergo sentit D. Thom. nullam iustificationem electorum ab effectu frustrari; at si iustificatio per peccatum semel interrupta effectus prædestinationis non esset, iam aliqua electorum iustificatio frustraretur: ergo ex mente D. Thom. gratia, seu iustificatio per peccatum interrupta est prædestinationis effectus. *Prob. 1. ex D. Th.*

19 *Secundo prob.* Secundo probatur, gratia interrupta, quatenus primo collata, cum effectu conducit ad finem prædestinationis (Supponimus enim cum communi Theologorum sententia gratiam, & merita per peccatum mortificat: per subsequentem pænitentiam reuiuiscere, cum eodem iure ab gloriam; & consequenter aliquos gradus gloriæ huic gratiæ quatenus primo collatæ correspondere,) & alias ex intentione gloriæ collatio illius imperatur: ergo etiam, vt primo collata effectus prædestinationis. Consequentia est euidens; omne enim, quod est effectus Dei ad glorificationem concurrens, & ex vi intentionis gloriæ præparatur à Deo, est effectus prędestinationis: ergo si omne istæ conditiones conueniunt gratiæ interruptæ, quatenus primo collatæ, erit prout sic prædestinationis effectus.

20 *Antecedens pro 1. parte prob.* Antecedens pro secunda parte probatur, non enim obstat, vt prima illius collatio ex efficaci intentione gloriæ proueniat, quod solum mediate, scilicet media recuperatione, & perseuerantia, ad finem prędestinationis conducat. Tum, quia gratia continuata vsque ad mortem ex intentione gloriæ procedit non solum, vt continuata, sed etiam, vt primo infusa; & tamen non conducit ad gloriam, quatenus primo infusa, nisi media continuatione, & perseuerantia. Tum etiam, quia gratia congrua est effectus prędestinationis ex intentione glorię preparatus à Deo; & tamen nõ nisi mediante actu a se elicito ad glorificationē conducit,

conducit, maxime in sententia Vazquez, & aliorum, qui non agnoscunt in gratia prout in actu primo, efficaciam, sed solum connotato consensu. Nec obstat interruptio per culpam, quominus, vt primo collata ex intentione gloriæ procedat. Tum, quia nulla repugnantiæ ratio potest ostendi, quominus, vt primo collata ex intentione efficaci glorificationis fiendæ interueniente pænitentia tanquam conditione procedat. Tum etiam, nam culpa interrumpens non tollit quin gratia perseueret in acceptatione diuina: ergo non interrumpit Dei acceptationem; & consequenter nec eius voluntatem.

21 *Confirm.* Et confirmari potest ad hominem contra Vazquez, vt enim aliquid sit prædestinationis effectus, non est necessarium, in sententia illius, quod ex efficaci intentione gloriæ procedat; sed sufficit procedere, ex inefficaci gloriæ intentione; at gratia interrupta, quatenus primo collata, procedit ex inefficaci intentione glorificationis: ergo cum alias conducat, licet media recuperatione, & cum ordine ad perseuerantiam, erit prædestinationis effectus.

22 *Resp. Alarcon.* Respondebit ex Alarcon *vbi supra* gratiam primo collatam considerari posse dupliciter, scilicet præcisso ordine ad decessum finalem in gratia, vel vt dicit ordinem ad illum. Priori modo (inquit) ex intentione, seu speciali amore gloriæ non prouenit, ac proinde effectus prædestinationis non est, bene autem secundo modo. Et Vazquez solum negare esse priori modo effectum prædestinationis. *Reijcitur 1.* Sed contra primo. Nam Theologi sequentes sententiam, quam propugnamus, non asserunt, gratiam vt primo collatam, esse effectum prædestinationis præcisso ordine ad perseuerantiam finalem, sed vt talem ordinem dicit: ergo si Alarcon hoc concedit, succumbit oneri, & argumento, veræque adhæret sententiæ.

23 *Secundo.* Secundo, nam vt ille auctor fatetur, eadem est ratio quoad hoc de gratia continuanda vsque ad mortem, & de gratia interrupta per culpam; sicut enim ista non est effectus prædestinationis, nisi cum ordine ad perseuerantiam finalem, ita gratia numquam interrumpenda, non est quatenus primo collata effectus prædestinationis præcisso ordine ad perseuerantiam finalem, sed tali ordine incluso; at Vazquez expresse statuit discrimen inter gratiam interruptam, & gratiam numquam interrumpendam, quoad hoc quod est esse effectum prædestinationis quatenus primo collatam, vt aperte fatetur de gratia nunquam interrumpenda *disputatione citata cap. 3. numero* 20. ergo prædictum effugium ad mentem Vazquij non est.

24 *Alia pars conclusionis prob.* Quod autem gratia hæc, etiam vt interrupta sit prædestinationis effectus interruptione sumpta prout à Deo, facile suadetur notando amissionem gratiæ considerari posse dupliciter, primo quatenus ex peccato voluntariè procedit, qua ratione consistit in macula animæ, quæ vel est essentia peccati habitualis, vel eius complementum iuxta varios Theologizandi modos: secundo eadem gratiæ carentia, prout est à Deo, qualiter esse pænam peccati sæpe docuit D. Thom. hoc isto permisso facile suadetur conclusio nam carentia prout sic, est à Deo, vtpote pæna peccati, & ad finem prædestinationis conducit, iuxta verba Pauli sæpius repetita, *diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum*, & ex intentione Beatitudinis præparatur ab ipso; cum sic præparetur omne, quod ad finem prædestinationis conducit, vt sæpe iam vidimus: ergo gratia, vt interrupta, interruptione prout à Deo est effectus prædestinationis.

25 *Confirm.* Confirmatur, nam permissio peccati consistens in carencia auxilij, quo posito non sequeretur peccatum est, effectus prædestinationis, vt *disputat. praced* ostendimus: ergo carentia gratiæ quatenus est à Deo, erit prædestinationis effectus. Patet consequentia: ideò namque permissio est effectus prædestinationis, quia eligitur à Deo ex fine humilitatis, seu pænitentiæ; sed etiam carentia gratiæ prout à Deo eligi potest ex isto fine; cum ad illum conducat; & consequenter ex hoc fine eligatur: ergo si permissio peccati est effectus prædestinationis, etiam carentia gratiæ prout à Deo.

26 *Corollarium.* Ex ista conclusione colligitur, etiam auxilia sufficientia, & efficacia, quibus homo ad gratiam interruptam, quatenus primo collatam disponitur esse effectus prædestinationis. Quod patet primo qua interruptio illorum, quantum ad suos effectus non obstat, vt sint prædestinationis effectus. Tum etiam, nam illa auxilia præparantur à Deo ex fine prędictę iustificationis: ergo si iustificatio non obstante interruptione, est effectus prędestinationis, etiam præfata auxilia inter effectus prędestinationis connumerari debent.

§. IV.

Argumenta soluuntur.

27 *Cōtra 2. partē cōclusionis arg. 1.* Contra secundam partem huius conclusionis opponit Vazquez primo: gratia interrupta per peccatum est effectus communis reprobis & prędestinatis, quatenus primo collata: ergo effectus prędestinationis non est. Patet consequentia: nam per omnem effectum prędestinationis discriminatur prędestinatus a reprobo: ergo quod vtrique est commune, effectus prędestinationis esse non potest. Respondeo, gratiam illam, quatenus primo collatam, esse quoad substantiam reprobis, & prędestinatis communem, non verò quatenus subest intentioni glorię, & ordinem ad perseuerantiam inuoluit, & hoc sufficit, vt sit prędestinationis effectus. *Resp.* Et quidem hoc argumentum si quid probat, conuincit solam beatitudinem, & perseuerantiam finalem esse effectum prędestinationis, nam cętera omnia, si ordinem ad illa secludas, reprobis, & prędestinatis possunt esse communia. *Instatur argumētum.*

28 *Arg. 2.* Secundo sic arguit: esto gratię Adami in statu innocentię correspondeat aliquis gradus glorię; & consequenter ad finem prędestinationis conducat, effectus tamen prędestinationis Adami non est, vt primo Adamo collata, sed solum, vt reparata; at hoc non alia ratione, nisi quia per peccatum fuit interrupta: ergo gratia hominum in hoc statu per peccatum interrupta, effectus prędestinationis non est, quatenus primo collata, sed solum, vt reparata, etiam si illi, quatenus primo collatę correspondeat aliquis gradus glorię. Maior ex inde constat: nam cum prędestinatio Christi peccatum Adami pręuisum supponat, gratia illa, quę antecessit peccatum, non fuit effectus prędestinationis Christi; & consequenter nec proprię prędestinationis, cum omnium hominum prędestinatio posterior sit prędestinatione Christi, vtpote ab illa exemplata, & ex Christi meritis habita.

29 *Resp.* Respondeo, pretermissa maiori, negando causalem minoris; sed ideò gratia status innocentię, quatenus primo collata, effectus prędestinationis non fuit, quia cum non supponat Christi prędestinationem; & consequenter nec intentionem beatificandi Adamum, quę fuit Christi prędestinatione posterior, prima illius gratia collatio ex intentione efficaci glorię non fuit impetrata. Vnde ex vi primę infusionis ad finalem perseuerantiam ordinem non dicebat, sed solum ex vi reparationis. In nostra autem gratia oppositum contingit ratione iam assignata; quia scilicet ordinem ad gloriam, & ad finalem perseuerantiam dicit, non solum vt reparata, sed etiam ex vi voluntatis, qua primo confertur, & idcirco effectus prędestinationis est.

30 *Tertio arguit. & replicatur cōtra dicta.* Sed instat Vazquez, & est tertium argumentum: gratia interrupta non conducit ad finem prędestinationis ex vi voluntatis qua primo confertur à Deo: ergo vt primo collata effectus prędestinationis non est. *Antecedens; prob. 1.* Probatur antecedens, primo: permissio peccati, qua interrumpitur gratia non est ex intentione glorię, quod probatum supponit: ergo gratia interrupta non conducit ad gloriam ex vi voluntatis, qua primo confertur. Probatur consequentia: nam si permissio interrumpens non est ex intentione glorię: ergo interrumpti voluntatem primo infundentem gratiam; & consequenter ex vi illius non conducit ad gloriam. *Secundo.* Confirmatur, & probatur secundo: nam effectus prędestinationis debet esse continui; ergo si permissio intercedens inter primam infusionem, & reparationem affectus prędestinationis non est, nec ex intentione glorię causatur, gratia interrupta, quatenus primo causata esse non potest prędestinationis effectus.

31 *Resp. ad 1. antecedentis probationem.* Respondeo, negando antecedens, ad cuius primam probationem respondetur primo, negando antecedens. De quo *disputatione præcedenti*. Secundo prętermisso antecedenti, nego consequentiam: ad primam probationem dicatur permissionem interrumpere existentiam physicam gratię, non autem permanentiam eius in acceptatione diuina: ac proinde nec voluntatem remunerandi merita, & conferendi gloriam, quę vt hereditas respondet gratię, vt ex probatione nostrę conclusionis colligitur. *Ad 2.* Ad secundam dicatur, non requiri continuationem physicam in existendo, sed sufficere, quod omnes prędestinationis effectus contineantur in diuina intentione cum perseuerantia, & cum gloria, & hanc habet gratia interrupta, licet primam continuationem cum perseuerantia non habeat.

§. V.

De vocatione inefficaci.

32 *Tertia cõclusio.* Tertia Conclusio. *Vocatio inefficax est effectus prædestinationis etiam prout inefficax, non reduplicatiuè sed specificatiuè.* Probatur; vocationes inefficaces sunt illę, quę à voluntate non extorquent consensum; at licet istę non conducant ad gloriam media operatione, ad quam dantur, conducunt tamen dispositiuè mediate, quatenus paulatim cor hominis emolliunt, vt tandem Deo vocanti respondeat, vel obiectiuè, quatenus in memoriam reductę excitant ad gratiarum actiones Deo, qui toties vocauit reddendas, & ad humilitatem propter resistentiam preteritam: ergo preparantur à Deo ex intentione glorię; & consequenter sunt prędestinationis effectus; secunda consequentia ex prima euidenter colligitur. Prima autem ex sæpe repetitis habetur, videlicet, ex eo quod omne, quod ad finem prædestinationis cum effectu conducit est effectus illius.

33 *Minor prob.* 1. Minor autem, in qua est difficultas suadetur. Tum, quia id sæpe contingere experientia testatur, quod scilicet Deo quis gratias agit propter vocationes illas, quibus responsum non præstat; constatque ex August. *lib. 5. confessionum cap. 14. & lib. 6. cap. 11* vbi commemorans vocationes diuinas, quibus restiterat excitatus est ad pœnitentiam, humilitatem, & gratiarum actionem. Tum etiam ex illis verbis Pauli ad Rom. 8. *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum his, qui secundum propositum vocati sunt sancti*. Quod *vt disputatione præcedenti vidimus* glossa ex August. desumpta ad peccata prædestinatorum extendit: ergo cum vocationes inefficaces aliquo ex prædictis modis ad bonum prædestinatorum conducere possint, ita de facto conducunt; & consequenter erunt prędestinationis effectus.

34 *Secunda pars conclusionis prob.* Secunda pars conclusionis, quod scilicet, etiam vt inefficaces, sint effectus prædestinationis. Probatur, permissio peccati, quę in negatione efficacis gratię supposita sufficienti, consistit, est effectus prędestinationis, quatenus ad excitandam humilitatem conducit, vt *disputatione præcedenti vidimus*: sed etiam inefficacia intrinseca vocationi ad istum finem conducere potest, & conducit de facto, non minus quam negatio gratię efficacis quatenus ex illa monetur homo ad cognoscendam infirmitatem propriam, & indigentiam vberioris auxilij: ergo inefficacia vocationis est prędestinationis effectus; & consequenter vocatio ipsa; vt inefficax, inter prędestinationis effectus computanda erit.

35 *Tertia pars prob.* 1. Quod autem non in sensu reduplicatiuo, sed specificatiuo inefficacię, sortiatur rationem effectus prædestinationis: probatur. Tum, quia permissio peccati non est effectus prędestinationis reduplicatiuè prout est carentia gratię, sed sub reduplicatione conducentię ad actus humilitatis, & pœnitentię: ergo pariter gratia inefficax non erit effectus prędestinationis sub reduplicatione inefficacię, sed quatenus efficacia mediata vestitur, qua ad excitationem prędictorum actuum conducit. *Secundo*, Tum etiam, nam reduplicatio denotat rationem formalem ob quam conuenit alicui esse prędestinationis effectus; at licet vocationi inefficaci conueniat quod sit prædestinationis effectus, ratio tamen ob quam illi conuenit non est inefficacia respectu actus, ad quem immediatè pręstatur, sed efficax conducentia respectu aliorum actuum: ergo vocatio inefficax non est effectus prædestinationis sub reduplicatione, sed solum sub specificatione inefficaci.

§. VI.

Occurritur argumentis in contra.

36 *Arg.* 1. Contra primam partem huius conclusionis opponunt contrarij Auctores primo. Nam iuxta Augustinum *libro de prædestinat. Sanct. cap. 16. lib. 1. ad Simplicianum, & lib. 1. contra duas Epistolas Pelagianorum cap. 10.* sola illa vocatio est effectus prędestinationis, quę est vocatio secundum propositum; at vocatio inefficax non est vocatio secundum propositum: ergo non est effectus prędestinationis. Minor probatur. Tum, quia vocationi secundum propositum nemo resistit; vocationi autem inefficaci resistimus. Tum etiam: nam Augustinus *primo loco* relatus, contraponit vocationem secundum propositum, vocationi, qua vocantur, qui venire nolunt; vocatione autem inefficaci vocantur, qui nolunt venire: ergo non est vocatio secundum propositum: & consequenter, nec effectus prędestinationis.

37 *Resp.* Respondeo, negando minorem: ad cuius probationes dicatur, vocationes inefficaces, non esse secundum propositum respectiuè ad actus proximos, ad quos immediatè comparantur: bene tamen respectiuè ad illos, ad quos concurrunt, vel dispositiuè molliendo cor hominis, vel obiectiuè quatenus in memoriam reddactę excitant ad gratiarum actiones, & humilitatem, quos actus infallibiliter consequuntur, licet non immediatè, mediatè tamen, quatenus cum vocationibus efficacibus coniunguntur, quod ad rationem effectus prędestinationis sufficere constat in correctionibus admonitionibus, & exteriori predicatione, quę ratione sui efficaciam non habent, sed solum, vt coniuncta cum alijs; non enim valent consensum voluntatis extrahere nisi medijs auxilijs efficacibus intus mouentibus; & tamen sunt effectus prędestinationis.

38 *Secundo arg. & replicatur cōtra datam solutionē. Resp.* Sed contra istam solutionem opponunt secundo: peccata in memoriam redacta, excitant ad humilitatem, & pœnitentiam; & tamen non sunt effectus prædestinationis: ergo quod vocationes inefficaces in memoriam reddactæ excitent ad humilitatem; & gratiarum actionem, non sufficit, vt sint prædestinationis effectus. Respondeo, hoc solum non sufficere: sed insuper est necessarium, quod id, quod sic conducit sit effectus præparatus à Deo, & quia peccato hoc repugnat, secus autem vocationibus inefficacibus: consequens fit quod peccatum non sit effectus prędestinationis, bene autem vocationes inefficaces.

39 *Arg.* 3. Tertio sic arguunt: non omnes vocationes inefficaces offeruntur memoriæ, nec omnes paulatim cor hominis liniunt: ergo non omnes sunt prædestinationis effectus. Consequentia tenet, vt enim omnes sint effectus prædestinationis, debent aliquo ex prædictis modis ad prædestinationis finem conducere; antecedens autem probatur: nam contingere potest, quod aliquis vitijs longo tempore deditus, & multoties interius, & exterius vocatus repente conuertatur, & statim moriatur, vel ad martyrium raptus sponte sustinens consequatur gloriam; at in tali casu; non omnes vocationes occurrunt memoriæ; cum hoc in tam breui tempore, sit moraliter impossibile, nec dispositiuè cor emoliendo extraxerunt consensum: ergo non omnes vocationes inefficaces aliquo ex prædictis modis ad finem prædestinationis conducunt.

Huic argumento Cornejo vbi *supra dub. 9.* respondet concedendo antecedens, & consequentiam. Vnde nostram conclusionem restringendam existimat, ad illas vocationes, quæ in memoriam reddactæ excitant ad prædictos effectus. Magis tamen placet aliorum solutio, qui nostram conclusionem vniuersaliter accipientes propter verba Pauli, quæ vniuersalia sunt, quando asserit prędestinationis omnia in bonum cooperari: respondent, negando antecedens: ad probationem, quidam respondent, credendum esse aliquo ex prædictis modis semper concurrere in vita præsenti, quam credulitatem deducunt ex propositione vniuersali Pauli, & ex speciali amore quo erga prędestinatos se gerit Deus. 40 *Prima solutio. Secunda*

Sed ne diuinare potius, quam soluere argumentum videamur, dicendum existimo, quod licet in hac vita non omnes vocationes inefficaces memoriæ occurrant, in patria tamen per visionem in verbo omnes suas vocationes, siue efficaces, siue inefficaces cognoscunt, & ex cognitione illarum ad gratias Deo agendas excitantur; quem modum conducentiæ ad effectum prędestinationis sufficere, constat primo: eo quod illa gratiarum actio est effectus prædestinationis, sicuti, & omnia alia consequentia beatitudinem, vt ad finem primæ conclusionis vidimus: ergo vocationes inefficaces ex conducentia ad illam gratiarum actionem, rationem effectus prædestinationis sortientur. Secundo, quia vt vidimus *disputat. præcedenti* inter probandam primam conclusionem, permissiones peccatorum in reprobis sunt effectus prædestinationis electorum in sententia Vazquij, quem in hac conclusione impugnamus, eo quod in verbo cognitæ excitant beatos ad gratiarum actiones pro gratia efficaci illis collata: ergo iste conducentiæ modus sufficiens debet reputari, vt vocationes inefficaces sint effectus prędestinationis. 41 *Vera solutio.*

Quarto obijciunt, cum enim detur aliqua prouidentia reprobis, & prædestinatis communis, dari debent aliqui effectus huius prouidentiæ, at si vocationes inefficaces omnes sint effectus prædestinationis, nullus effectus poterit prædictæ prouidentiæ assignari vt consideranti constabit: ergo vocationis inefficaces non sunt effectus prædestinationis. Respondeo, distinguendo maiorem: aliqui effectus huius prouidentiæ, cum exclusione prædestinationis, vt elicientis, concedo maiorem; vt imperantis, nego maiorem: & omissa minori nego consequentiam. Vel distinguo consequens distinctione maioris. Et enim in prædestinatis omnis effectus cuiusbis prouidentiæ est effectus prædestinationis imperatiuè, id est, quod licet proxime ab alia prouidentia quasi eliciatur, prouenit ab illa, vt prædestinationi subordinata, & ex illius finis efficaci intentione, & ita in vocationibus inefficacibus accidit; sunt enim proximè à prouidentia generali, vt prædestinationi subordinata. 42 *Arg.* 4. *Resp.*

Denique contra secundam partem nostræ conclusionis arguitur: vocationis inefficacia, potius retrahit, quam iuuet ad finem prædestinationis: ergo ex intentione illius imperati non potest; & consequenter, nec esse prædestinationis effectus, non enim nisi imprudenter ex intentione finis eligi possunt, quæ ab illo retardant, aut retrahunt, imo forte non est possibile. Et confirmari potest: nam inefficacia vocationis ad præcepti adimpletionem formaliter constituitur per negationem actus adimplentis, quæ peccatum est; at peccatum non potest esse effectus prædestinationis: ergo nec inefficacia vocationis, seu vocatio prout inefficax adhuc specificatiuè. 43 *Contra 2. partē conclusionis arg. Confirm.*

Respondeo, distinguendo antecedens: ratione sui, & in ordine ad actum quem proximè respicit: concedo antecedens: ratione aliorum, & in ordine ad actum ad quem comparantur mediatè, scilicet ad recognitionem proprię paruitatis & dependentiæ vberioris auxilij, quam habemus à Deo, nego antecedens, & consequentiam: quia vt sit effectus mediatus, & improportionatus sufficit iste modus conducentiæ, vt constat in permissione. 44 *Resp.*

Ad confirmationem, nego maiorem: licet namque in aduersariorum sententia gratia inefficax constituatur connotatione dissensus, siue absolute futuri, siue sub conditione, sicuti, & efficax connotatione simili consensus: in nostra tamen, sicuti gratia ratione sui, & intrinsecè efficax prout in actu primo omnem consensus præuisionem præcedit; ita inefficax per intrinsecum prędicatum omnem præuisionem consensus preuincendo, constituitur. De quo fusè in tractatu de auxilijs. Præterquamquod, etiam in sententia Auctorum scientiæ mediæ in gratia efficaci datur aliquid, quod in nostra potestate non est, scilicet in occasione congrua *Ad cōfirmationē.*

grua præstari : vnde vt inefficax ex aliquo in nostra potestate non existente debent prouenire , & quoad hoc esse poterit prædestinationis effectus.

§. VII.

De actibus supernaturalibus.

45 *Quarta conclusio. Sententia Molinæ.* QVarta Conclusio. *Actus supernaturales sunt effectus prædestinationis , non solum prout à gratia procedunt , sed etiam prout à libero arbitrio.* Hæc conclusio statuitur contra Molinam *infra art. 4. & 5. disp. 1 membro* 10. vbi ait , quo non licet nihil sit in actum supernaturali , quod non sit effectus gratiæ , & prædestinationis , tamen actus supernaturalis consideratus prout præcisse à libero arbitrio procedit , effectus prædestinationis non est .

Primum motiuũ. Ductus primo , quia gratia , & liberum arbitrium concurrunt ad actum supernaturalem tanquam duæ causæ partiales partialitate causæ; at actus supernaturalis consideratus prout procedit à gratia , non est effectus liberi arbitrij: ergo consideratus prout à libero arbitrio , non est effectus gratiæ ; & consequenter nec *Secundũ.* prædestinationis. Secundo , quia quod actus supernaturalis sit liber , non habet à gratia , sed à libero arbitrio ; nam id debet habere à principio libero ; gratia autem non est principium liberum ; sed determinatum : ergo quod liber sit , solum habet à libero arbitrio præcisse ; & consequenter sub hac præcissione effectus prædestinationis non est.

46 *Secunda sententia & vera. Explicatur.* Nostram tamen conclusionem defendunt communiter Theologi , non solum qui negant concursus partiales gratiæ , & liberi arbitrij creati , sed etiam illi qui defendunt partiales concursus. Ante cuius probationem aduerto propositionem illam , *actus supernaturalis prout à libero arbitrio procedit est effectus prædestinationis* , posse facere duplicem sensum ; reduplicatiuum , & specificatiuum ; in priori est falsa , nec à nobis defenditur ; nam reduplicatiuè accepta , idem valet, ac dicere rationem cur sit effectus prædestinationis esse , quod à libero arbitrio procedat , quod falsissimum est : ratio namque , cur sit prædestinationis effectus , non est , quod à libero arbitrio procedat , sed quod procedat à gratia . Accipitur ergo conclusio nostra in hoc sensu , quod licet, ratio cur actus liber supernaturalis , sit effectus prædestinationis, non sit liberum arbitrium creatum , atamen actus ille , non solum , vt supernaturalis , sed etiam , vt liber , ab arbitrio creato causatur , non ratione sui præcisse , sed vt eleuato per gratiam ; & consequenter, quod sub nulla ratione ab arbitrio procedat sub qua non sit effectus prædestinationis.

47 *Prob. 1.* Conclusionem istam , sic intellectam suffe ostendunt ab auctoritate Recentiores nostri Thomistæ . Videantur Albelda, Salmanticenses , & Magister Sancto Thoma *vbi supra relati* . Ratione ostenditur primo : quia vt contra Molinam , & alios Societatis Doctores , suffe monstrauimus *tomo primo in primam partem disputatione* 16. potentiæ nostræ vitales , & gratia non concurrunt partialiter ad supernaturales actiones , sed adæquata virtus proxima agendi est virtua supernaturalis , potentia autem vitalis ratione sui solum gaudet virtute remota : ergo nulla est formalitas in actu supernaturali , quæ à libero arbitrio procedat ratione sui immediate ; sed omnis eius formalitas à libero arbitrio procedit , quatenus eleuato per gratiam . Ex quo per euidentem consequentiam colligitur sub nulla ratione à libero arbitrio procedere , sub qua non sit prædestinationis effectus.

48 *Secundo prob. conclusio.* Secundo : actus supernaturalis sub nulla ratione procedit à libero arbitrio ratione suæ virtutis præcisse : ergo sub omni ratione est effectus gratiæ , & prædestinationis . Consequentiam non negabit , nec negare poterit Molina . Antecedens autem probatur . Actus supernaturalis sub omni ratione , qua procedit à libero arbitrio , procedit ab illo , vt subordinato Deo , non vt agenti naturali ; aliàs in actu supernaturali aliqua formalitas naturalis reperiretur : ergo vt agenti supernaturali ; & consequenter quatenus media sua gratia liberum arbitrium applicat ad operationem supernaturalem ; at sub formalitate sub qua procedit à libero arbitrio , vt sub ordinato Deo , quatenus agenti per gratiam non procedit à libero arbitrio præcisse : ergo si sub omni ratione est à libero arbitrio sic sub ordinato, sub nulla est libero arbitrio præcisse.

49 *Tertio.* Tertio , actus supernaturalis est effectus prædestinationis sub omni ratione, sub qua est effectus gratiæ ; sed quatenus procedit à libero arbitrio est effectus gratiæ : ergo vt sic est effectus prædestinationis. Probo minorem : nam esto admittatur gratiam non esse adæquatam virtutem proximam agendi,vt contendunt Doctores Societatis, negari tamen non potest,quod sit adæquata ratio eleuandi , & proportionandi liberum arbitrium,cum actu supernaturali quantum ad omnem formalitatem ; cum nulla formalitas reperiatur in illo, est qua voluntas creata habeat proportionem ratione sui;at actus vt procedit à libero arbitrio,procedit ab illo, vt proportionato ad agendum; cum agere actualiter supponat necessario agens proportionatũ cum actione : ergo vt procedit à libero arbitrio est effectus gratiæ , vt eleuantis, & proportionantis ; & consequenter vt sic est effectus Dei prædestinantis.

50 *Quarto.* Quarto probatur , quod actus supernaturalis sit liber , & liberè eliciatur ab homine habet à gratia : ergo id habet per prædestinationem . Consequentia etiam Molinæ est nota ; cum omne , quod à Deo per gratiam supernaturalem causatur , sit ab illo media prædestinatione præparatum in electis , & prædestinatis . *Antecedẽs prob. 1.* Antecedens autem ostenditur primo , quod actus supernaturalis liberè eliciatur ab homine non est volentis hominis , sed miserantis Dei , vt ait Apost. *ad Rom* 9. at si hoc , quod est , actum supernaturalem libere ab homine elici , non haberetur per gratiam , non esset miserentis Dei , sed volentis, & currentis hominis, vt contra Semipelagianos arguit August. *in Enchiridione cap.* 32. cum id , quod est effectus Dei miserentis , debeat esse effectus gratiæ : ergo hoc ipsum , quod est actum supernaturalem libere ab homine elici habetur per gratiam .

51 *Secundo.* Secundo probatur antecedens Deus per suam gratiam non solum facit nobiscum nostram operationem , sed etiam facit,quod faciamus illam , vt constat ex illo Ezzechielis 36. *Faciam , vt in præceptis meis ambuletis* , & ex August. *lib. de gratia , & libero arbitrio capitul.* 15. illis verbis : *Certum est nos velle cum volumus , sed ille facit vt velimus : certum est nos facere cum facimus , sed ille facit , vt faciamus præbendo vires efficacissimas voluntati:* ergo quod actus nostri libere eliciantur à nobis , habetur per gratiam , per quam Deus facit , vt faciamus.

52 *Tertio.* Tertio, concursus gratiæ in actus nobiscum non est concursus gratiæ præuenientis sed concomitantis ; at præter concursum simultaneum debet recognosci in Deo aliquis concursus præuius siue physicus , siue moralis , vt abstrahamus , pro nunc à sententiarum diuersitate : ergo mediante isto non agit Deus nostrum actum nobiscum , sed agit in arbitrium nostrum, vt liberè exeat in actum; & consequenter actus liberos supernaturales ab homini elici est effectus diuinæ gratiæ . *Quart.* Denique probatur antecedens: quidquid ad finem prædestinationis proportionate concurrit est effectus gratiæ , & per prædestinationem præparatur à Deo ; sed actum supernaturalem liberum elici ab homine , ad finem prædestinationis cum proportione conducit : ergo habetur per gratiam , & per prædestinationem præparatur.

§. VIII.

Occurritur fundamentis Molinæ.

53 *Ad 1. arg. Molinæ resp.* EX quibus ad primum fundamentum Molinæ respondeo, negando maiorem : quod scilicet actus supernaturales à gratia , & libero arbitrio partialiter partialitate causæ causentur . Virtus enim adæquata proxima agendi , & causa agens media tali virtute , non dicuntur causæ partiales ; gratia autem , & liberum arbitrium , sic comparantur , quod illa est adæquata virtus proxima agendi , & dandi continentiam proximam actus supernaturalis, & liberum arbitrium ratione sui solum gaudet virtute remota ; seu coaptatione essentiali , vt *loco allegato* latissimè ostendimus , & ideò non concurrunt partialiter.

54 *Replic.* Sed opponea ; ad minus est probabile liberum arbitrium , & gratiam concurrere per partiales virtutes , ad actus supernaturales : ergo etiam erit probabile , actus supernaturales liberos,quatenus procedunt à libero arbitrio non esse effectus prædestinationis. *Resp.* Respondeo omisso antecedenti , negando consequentiam ; quia ad huc in illa sententia illius Patroni tenentur fateri , quod licet gratia non sit adæquata virtus proxima agendi , est tamen adæquata ratio eleuandi , & proportionandi. Et insuper non sic esse partiales virtutes, vt vna alteri non subordinetur: aliàs actus supernaturalis sub aliqua ratione procederet à libero arbitrio , vt non subordinato Deo , vt supernaturali agenti ; & consequenter sub nulla ratione comparatur actus supernaturalis, cum virtute arbitrij præcisse , sed cum illo , vt subordinato gratiæ , & per illam proportionato , quod sufficit , vt sit prædestinationis effectus , adhuc illa sententia admissa .

55 *Instabis.* Instabis ; hac sententia admissa , liberum arbitrium , & gratia non concurrunt ad actum supernaturalem sub eadem ratione: ergo actus iste sub ea ratione,sub qua procedit à libero arbitrio,non procedit à gratia ; & consequenter sub tali ratione non erit prædestinationis effectus. *Resp.* Respondeo,distinguendo antecedens : sub eadem ratione *sub qua* , concedo antecedens : sub eadem ratione *qua* , nego antecedens, & distinguo consequens , non est effectus gratiæ , aut prædestinationis sub ratione qua procedit à libero arbitrio tanquam sub ratione *sub qua*,concedo consequentiam:tanquam ratio *qua* , nego consequentiam . Licet enim ratio *sub qua* procedit à libero arbitrio non sit ratio *sub qua* respectu gratiæ, est tamen ratio *quæ* à gratia causata , vt stat sub ratione supernaturalis, vt sub ratione *sub qua* causatur à gratia , & hoc sufficit , vt sub nulla ratione à libero arbitrio procedat , sub qua non sit effectus gratiæ , & prædestinationis .

56 *Vrgebis.* Sed vrgebis adhuc : contrarius Auctor nihil aliud intendit , nisi quod sub ratione , sub qua procedit à libero arbitrio , non procedat à gratia , tanquam sub ratione *sub qua*:cum expresse fateatur nullam esse formalitatem in actu supernaturali , quæ non sit effectus gratiæ , & prædestinationis : ergo si hoc fatemur ,

ab illo non dissentimus, & consequenter sine causa sententiam contrariam ei imponimus.

Resp. Respondeo, negando antecedens. Tum, quia ad hoc, vt actus supernaturalis non esset effectus prædestinationis sub ratione sub qua procedit à libero arbitrio, tanquam sub ratione attingibilitatis per prædestinationem, necessarium non erat recurrere ad concursus partiales; cum id admittatur ab omnibus, qui partiales concursus negant: cum ergo Molina ad illos recurrat, vt suam sententiam defendat, aliquid amplius intendit. Tum etiam, nam probans suam sententiam recurrit ad hoc, quod actum supernaturalem liberum esse, non habetur ex gratia; at esse liberum est formalitas aliqua in actu supernaturali: ergo iam recognoscit formalitatem aliquam in illo, nec à gratia, nec à prędestinatione causatam. Tum denique: nam libertatem actus supernaturalis reducit ad liberum arbitrium ratione suę naturalis virtutis a gratia pręcisę; quod autem a libero arbitrio isto modo causatur, effectus gratię non est: iam ergo aliquam formalitatem in actu supernaturali recognoscit subterfugientem gratię, & prędestinationis causalitatem, quidquid antea affirmauerit in contrarium.

57 Ad 2 argumentū resp. Ad secundum fundamentum Molinę, respondeo distinguendo antecedens: non habet a gratia, vt potentia, concedo antecedens: vt virtute potentię adęquata, & proxima, nego antecedens, & consequentiam: ad probationem quatenus huic distinctioni obstare potest, dicatur quod licet gratia auxilians non sit libera vt *quod*, sicut nec vt *quod* est vitalis; est tamen libera vt *quo*, vt pote participatio libertatis, & vitalitatis diuinę.

58 Instabis. Sed dices, principium *quo* liberum debet esse indifferens saltim vt *quo* ad vtrumque extremum libertatis; at gratia auxilians non est indifferens, etiam vt *quo* ad amorem præceptum, & illius omissionem, seu odium contrarium: ergo non est libera etiam vt *quo*. Probatur minor: principium *quo* indifferens potest vtrumque extremum suæ indifferentiæ principiare; at gratia auxilians non potest principiare omissionem culpabilem, seu odium amori contrarium: ergo non est principium indifferens, adhuc vt *quo* respectu actus, & omissionis, seu actus contrarij.

59 Resp. Respondeo, negando minorem: ad cuius probationem, distinguo maiorem: principium *quo* liberum per modum potentiæ liberæ: concedo maiorem: per modum virtutis principij, seu applicationi illius, nego maiorem: & concessa minori, nego consequentiam, vel distinguo consequens eodem modo: nam licet gratia auxilians sufficiens, vel efficax, non possit causare omissionem culpabilem, seu actum contrarium illi, ad quem datur; & consequenter non sit libera libertate potentiæ, quę petit ad vtrumque extremum contradictionis, vel contrarietatis positiuè comparari per modum causæ sufficientis: est tamen libera per modum virtutis, seu applicationis principij, ad quod sufficit, quod licet non det vires ad extrema opposita, taliter tamen iubet, ad vnum, quod relinquat in voluntate potentiam ad oppositum. Sicuti, vt actus sit liber non est necessarium quod ad obiecta opposita possit terminari, sed sufficit terminari ad vnum relinquendo in potentia facultatem ad oppositum de quo fusse egimus *tom. præcedenti disputatione citata*.

60 Corollarium. Prob. Ex dictis colligitur, quod etiam si in actu supernaturali aliqua formalitas naturalis reperiretur, posset esse effectus prædestinationis improportionatus. Quod patet: nam de facto talis formalitas ad finem prædestinationis iuuaret, vtpote, sine qua aliæ formalitas supernaturales non possent existere; at quidquid quomodo libet ad finem prædestinationis conducit per prædestinationem præparatur à Deo, excepto peccato, vt constat ex discursu tractatus; ergo, si in actu supernaturali aliqua esset naturalis formalitas, esset effectus prædestinationis, non proportionatus, vtpote non existens in eodem ordine, sed improportionatus, eo quod ratione sui ad ordinem inferiorem spectaret.

§. IX.

Explicatur modus, quo prædicti effectus à prædestinatione procedunt, & quinta conclusio statuitur & probatur.

61 Quædam difficultas proponitur. PRo complemento disputationis inquirendum restat, an ea, de quibus in illa actum est, sint effectus prædestinationis eliciti? De quo parum, aut nihil attingerunt Auctores, quos viderim. Et quidem omnes videntur supponere esse effectus à prædestinatione elicitos, ad differentiam permissionis peccati, substantiæ prædestinati, & aliorum entium naturalium, quæ solum imperatiuè prædestinationi adscribuntur.

62 Quinta conclusio. Sub distinctione tamen respondendum existimo, & sit quinta conclusio: *Sola gloria, & perseuerantia finalis sunt effectus prædestinationis eliciti; cætera autem in hac disputatione recensita, licet supernaturalia sint, solum sunt effectus prædestinationis imperati, proportionati tamen cum illius fine.* Et quidem posse effectum imperatiuè solum ad virtutem aliquam spectare, licet in eodem

Explicatur conclusio. ordine cum fine talis virtutis sit constitutus manifestè constat in actibus virtutum electiuarum supernaturalium. Sicut ergo actus istarum virtutum comparantur cum Charitate imperatiuè, & etiam actus virtutum acquisitarum imperantur ab illa, cum hoc tamen discrimine, quod illi ratione sui sunt proportionati cum imperio charitatis, quia in eodem ordine supernaturali cum illo existunt; actus autem naturales sunt improportionati, quia in inferiori ordine: ita in præsenti dicimus, entia naturalia, esse à prædestinatione imperatiuè cum improportione, supernaturalia autem præter finalem perseuerantiam, & gloriam, esse effectus prædestinationis imperatos, licet proportionatos, quia in eodem ordine existunt cum illa.

Conclusio sic explicata probatur. Id est effectus prædestinationis elicitus quod per se petit prædestinationem pro causa ordinante; sicut ille solus actus elicitur ab aliqua virtute, qui per se petit ab illa procedere; sed nullum ex donis gratiæ præter perseuerantiam finalem, & gloriam, petit per se prædestinationem pro causa ordinante; cum omnia præter perseuerantiam, & gloriam, possint reprobis concedi, & multoties concedantur: ergo nullum ex donis gratiæ, exceptis perseuerantia, & gloria, sunt effectus prædestinationis eliciti, sed tantum imperati. 63 Prob. conclusio.

Respondebis, quod licet dona gratiæ, quoad substantiam, possint reprobis communicari, vt efficaciter tamen conducentia ad gloriam, illis communicari non possunt; & consequenter prout sic sunt prædestinationis effectus eliciti. Sed contra primo: ergo considerata quoad substantiam, non sunt effectus prædestinationis eliciti, sed tantum imperati, quod intendit nostra conclusio. Patet consequentia, vt sic non petunt prædestinationem pro causa ordinante; sed possunt reprobis per generalem prouidentiam pręparari: ergo quoad substantiam non sunt effectus eliciti prędestinationis. 64 Resp. Contra 1.

Secundo, etsi actus aliarum virtutum non possint finem charitatis attingere, nisi vt subordinati charitati, quia tamen quoad substantiam non petunt ab illa procedere, non elicitiuè, sed imperatiuè comparantur ad illam: ergo licet dona gratię, vt efficaciter ad gloriam conducentia, subordinentur prędestinationi, quia tamen illam pro causa non petunt secundum suam substantiam, non elicitiuè sed imperatiuè procedunt ab illa. 65 Secundo.

Tertio: licet entia naturalia, vt efficaciter conducentia ad gloriam, petant prędestinationem pro causa ordinante, quia tamen quoad substantiam illam pro causa non postulant, non elicitiuè, sed imperatiuè à prędestinatione proueniunt: ergo licet præfata dona gratię, vt efficaciter inferentia gloriam, petant per prędestinationem pręparari, quia tamen id non petunt secundum suam substantiam, non elicitiuè, sed imperatiuè ab illa procedent. Tertio.

Respondebis, quod entia naturalia quoad suam substantiam non conducunt ad gloriam, & ideò non possunt elicitiuè à prędestinatione procedere: dona autem supernaturalia, verbi causa gratia habitualis, & merita, secundum suam substantiam ad gloriam, quæ est finis prędestinationis, conducunt, & ideò possunt esse secundum suam substantiam effectus prædestinationis eliciti. 66 Resp.

Sed contra: prędestinatio non differt à prouidentia generali per respicientiam glorię, & preparationem mediorum conducentium ad illam, sed per efficaciam consequutionis glorię; at gratia habitualis, & merita secundum suam substantiam non habent efficaciam consequutionis glorię, sed solum dant sufficientiam ad illam consequendam: ergo secundum suam substantiam inspecta, non petunt à prędestinatione procedere. Contra.

Respondebis, non habere secundum suam substantiam efficaciam absolutam ad infallibilem glorię consecutionem habere tamen efficaciam conditionatam dant enim ius ad gloriam infallibiliter consequendam, sub conditione decessus in gratia, & hoc sufficere, vt per se petant à prędestinatione procedere. 67 Resp.

Sed contra istam solutionem obijcio. Ius conditionatè efficax ad infallibilem glorię consecutionem datur in multis reprobis; si enim reprobus in gratia existens in illa decederet, infallibiliter gloriam consequeretur: ergo per se non petit per prędestinationem pręparari, sed potest à sola generali prouidentia procedere. Contra.

§. VLTIMVS.

Obiectionibus occurritur.

SEd contra istam conclusionem opponet aliquis primo: auxilia supernaturalia efficacia non possunt à prouidentia generali procedere: ergo hęc saltim sunt effectus prędestinationis eliciti. Consequentia est bona, & antecedens probatur. Electio enim efficax non potest ex intentione inefficaci procedere: at electio auxilij efficacis efficax est: ergo non potest procedere ex inefficaci intentione finis: & consequenter nec à prouidentia generali imperari, quę solum inefficacem finis intentionem supponit. 68 Arg. 1.

Respondeo, negando antecedens, quod ab omnibus debet negari, si quidem in reprobis dantur plura auxilia efficacia, 69 Resp.

cacia, cum tamen respectu illorum solum detur in Deo in ordine ad gloriam prouidentia generalis. Ad illius probationem dicatur, veram esse maiorem de electione efficaci obiectiuè, idest efficaciter inferente finem: falsam autem de illa, quæ solum subiectiuè est efficax. Electio autem auxiliorum efficacium ad actum, ad quem dantur, non tamen infallibiliter gloriam inferentium, solum gaudet secundo efficaciæ genere, & ideò potest ex inefficaci intentione glorię procedere, quia auxilia electa licet efficacia sint ad actum ad quem proximè dantur; non tamen sunt efficacia respectu gloriæ, sed solum dant sufficientiam ad illam consequendam.

70 *Arg. 2.* Oppones secundo: multa auxilia gratię præparat Deus electis, quæ non præpararet nisi essent specialiter dilecti, & à Deo prædestinati: ergo hæc auxilia quoad substantiam sunt effectus prædestinationis eliciti. De antecedenti dubitari non potest. Consequentia vero probatur: nam prouidentia generalis est communis prædestinatis, & reprobis; at auxilia ista, communia non sunt: ergo non sunt effectus eliciti prouidentiæ communis, sed specialis, quæ est prædestinatio.

71 *Resp.* Respondeo, concesso antecedenti, negando consequentiam: nam solum colligitur esse effectus prædestinationis imperatiuè, idest, vt imperantis prouidentiæ generali, & sibi illam subordinatis. Sicut non valet ista consequentia. *Multos actus virtutum electiuarum eliciunt iusti diligentes Deum, quos non elicerent, si Deum non diligerent: ergo tales actus à charitate eliciuntur*; antecedens enim verissimum est, & consequens falsum. Sed tantum infertur Charitatem imperare alijs virtutibus, vt prædictos actus eliciant, ita in nostro casu. Ad probationem consequentiæ, distinguo maiorem; est communis quoad effectus omnes, quos causat, nego maiorem; quoad aliquos concedo maiorem: & minorem, & nego consequentiam. Et quidem certum est vberiora auxilia sufficientia Deum concedere prædestinatis, quam reprobis; & tamen hæc auxilia quatenus sufficientia, non sunt effectus prędestinationis eliciti, sed tantum imperati.

72 *Arg. 3.* Tertio objicies: auxilia supernaturalia sunt in eodem ordine cum fine prædestinationis, & aliàs illorum executio per prædestinationem imperatur: ergo sunt effectus prædestinationis eliciti, eo modo, quo prædestinatio effectus elicitos habere potest. Probatur consequentia: nam causalitas prædestinationis non est per modum principij exequentis, seu elicientis, sed imperantis: ergo imperat huiusmodi auxilia, & aliàs sunt in eodem ordine cum illa: dicentur ergo effectus prædestinationis eliciti eo modo, quo prædestinatio potest habere effectus elicitos.

73 *Resp.* Respondeo, negando consequentiam: ad cuius probationem dicatur, tunc effectum aliquem dici à prędestinatione elicitum, quando immediatè imperatur ab illa, sicut imperatur perseuerantia finalis, & gloriæ assecutio. Secus autem, quando ab alia prouidentia immediatè imperatur, & à prædestinatione mediatè, vt sibi subordinans prouidentiam immediatè imperantem. Et quia auxilia supernaturalia immediatè, non per prędestinationem, sed per aliam prouidentiam imperantur: hinc est quod non dicantur effectus illius eliciti, sed tantum imperari.

74 *Replic.* Replicabis, non est ratio cur auxilia supernaturalia præcipuè efficacia petant per prouidentiam supernaturalem à prędestinatione distinctam immediatè imperari, & non possint immediatè subesse prędestinationis imperio: ergo immediatè imperantur ab illa; & consequenter sunt effectus prædestinationis eliciti.

Resp. Respondeo, negando antecedens: ratio autem habetur ex dictis. Omnis enim effectus petit ab aliqua prouidentia immediatè imperari; cumque auxilia supernaturalia quantum ad suam substantiam non petant per se prouidentiam specialem prædestinatiuam, petunt per se aliam; & consequenter per illam immediatè imperantur, quandocumque imperantur: vnde si interuenit prędestinationis imperium, non erit immediatum, sed mediatũ.

75 *Instabis.* Instabis, non est ratio cur huiusmodi auxilia non sint, quantum est de se, indifferentia, vt quandoque à prouidentia generali, & quandoque à prædestinatione immediatè imperentur: imo hoc ita esse probatur: nam possunt efficaciter conducere ad gloriam, & possunt tali efficacia priuari: cum autem efficax conducentia ad gloriam sit ratio obiectiua prędestinationis; videtur dicendum huiusmodi auxilia prędicta indifferentia gaudere: ergo possunt esse effectus prędestinationis eliciti.

76 *Resp.* Respondeo, negando antecedens: ratio autem est, nam cum hęc auxilia ab intrinseco dent sufficientiam consequutionis glorię, infallibilem autem glorię consequutionem non dent, nisi ratione finalis perseuerantię: hinc fit, quod ab intrinseco petant per prouidentiam respicientem gloriam, vt consequibilem immediatè imperari, per prędestinationem autem non nisi mediatè: & consequenter non elicitiuè, sed imperatiuè spectabunt ad illam. Et hęc de ista disputatione applicanda cum alijs precedentis art. litterę Mag. *in 1. dist. 40. §. 3.* ad illa verba: *Sicut enim prædestinationis effectus, &c.*

DISPVTATIO LXV.

An electio efficax prædestinatorum ad gloriam merita præuisa supponat, an vero merita præuisa præcedat?

§. I.

Relatis sententijs statuitur prima conclusio, & auctoritate probatur.

1 *Catherini sententia refertur, & reijcitur.* IN hac difficultate prætermissa Catherini sententia, qui distinguens inter eximiè Sanctos, & alios non ita euectæ Sanctitatis, asserebat, illos ante meritorum præuisionem efficaciter eligi ad gloriam, istorum autem efficacem electionem merita præuisa supponere. Prætermissa, inquam, ista sententia, vtpotè ferè communi Theologorum consensu ab Scholis reiecta, duas celebres, & extremè inter se oppositas reperio.

2 *Prima sententia.* Prima docet, electionem efficacem prædestinatorum ad gloriam merita præuisa supponere: vnde pro priori ad merita præuisa, solum recognoscit in Deo voluntatem inefficacem reprobis, & prædestinatis communem, qua omnibus hominibus salutem exoptat. Hanc tenent alijs relatis Molina *in præsenti disputatione prima memb. sexto*. Vazquez *disputatione* 89. Lesius *disputatione de prædestin. sectione secunda*. Beccanus *capitulo* 14. *de prædestinatione quæstione quarta*. Herice *disputatione* 23. *per* 14. *capita*. Alarcon *Tractatu quarto disputatione prima à capitulo sexto vsque ad finem, & disputatione secunda à capitulo vndecimo*. Meraeius *disputatione quadragesima prima sectione secunda, & sequentibus*, quos alij Recentiores sequuntur. *Molina. Vazq. Lesius. Herice. Alarcon. Merac.*

3 *Secunda.* Secunda docet electionem efficacem prædestinatorum ad gloriam, non supponere merita pręuisa, nec illa vt motiuum respicere, sed vt effectus in genere causę finalis. Ita antiquiores Thomistæ Capreolus *in primo distinctione quadragesima prima quæstione prima*. Caietanus, & Bannez *circa articulum quartum huius quæstionis* Soto *super Epistolam ad Rom. 9. capitulo* Aluarez *disputatione trigesima septima de auxilijs*. Gonzalez *disputatione* 73. *sect.* 2. Nazarius *in præsenti art. 5. controu* 2. Cornejo *articulo* 4. *disputatione vnica dub.* 2. Salmanticenses *disputatione nona sub* 1. 2. & 3. Sancto Thoma *disputat. 8. articulo* 4. Marcus de la Serra *dubio vnico*. Tenent etiam ex alienis Scotus *in 1. distinct.* 41. *quæst.* 1. Scotum sequuntur eius discipuli. Et ex PP. Societatis Belarminus *lib. 2. de gratia, & libero arb. cap* 10. & 15. Toletus *ad Roman. 6. cap.* Henriquez *de vltimo fine hominis cap.* 11. Suarez *lib. 1. de prædestinatione cap.* 8. Granadus *tra. 7. disp 4. sect.* 2. Ruicius *Tomo de prædestinatione disp.* 10. Et alij plures quos referunt Salmanticenses *vbi supra*. *Capreol. Bannez. Soto. Gonzal. Nazar. Cornejo. Salm. S. Tho. Serra. Scotus. Belarm. Toletus. Henriq. Suarez. Granad. Ruicius.*

4 *Dupliciter à suis Auctoribus explicatur.* Hanc tamen sententiam non omnes vno modo deffendunt, quibusdam asserentibus nullum dari decretum ab æterno in Deo merita præuisa supponens. Alijs affirmantibus quod licet decretum intentiuum, meritorum præuisionem præcedat; decretum tamen executiuum ab intentiuo distinctum merita pro motiuo respicere, & illa, vt præuisa supponere, quem modum dicendi frequentius sequuntur Thomistę. Pro illius explicatione sit.

5 *Prima coclusio.* Prima conclusio. *Electio efficax prædestinatorum ad gloriam per modum intentionis, meritorum præuisionem, vt mouentium præcedit, nec sub merito cadit.* Conclusionem istam esse expressam D. Thom. luce meridiana est clarius, nec probatione indiget, vt contra Vazquez manifestè ostendunt Recentiores nostri in præsenti. Videatur Sancto Thoma *vbi supra*. Licet autem non possit ex Scriptura Sacra euidenter ostendi, cum omnia, quæ in eius fauorem eius defensores adducunt aliqualiter possint explicari, esse tamen testimonijs Scripturæ conformiorem pluribus ostendunt Salmanticenses, & Magister Sancto Thoma vbi supra, ex quibus vnum, vel alterum breuitatis causa proponam. Primum, est quod habetur Lucæ *capitulo* 12. illis verbis: *Nolite timere pussillus grex, quia complacuit Patri vestro dare vobis Regnum*, vbi Christum loqui de electione efficaci, quæ sola est prædestinatis propria, indicant illa verba: *Pussillus grex*, quibus datur intelligi, solum eum prædestinatis esse sermonem, qui pussillus grex appellantur comparatione numeri reproborum. *Est expressa D. Th.*

6 *Prob. 1.*

Secundo. Constat secundo, quia, Christus intendebat illos exhortari, vt rerum temporalium curam deponerent, quia si complacuit Patri dare illis Regnum cœleste, quanto magis de necessarijs ad præsentem vitam curam habebit? Si autem de simplici, & inefficaci complacentia loqueretur, non rectè id suaderet; cum ex illa non sequatur effectus. Loqui autem de electione ad gloriam; constat ex nomine *regni*: sola enim gloria nomen regni absolutè meretur.

7 Quod autem merita præuisa antecedat: & ex illis non oriatur, indicat nomen *patris*, quo Deus non insignitur, quando ex meritis mouetur, sed nomine *iudicis iusti*. Iuxta illud: *Quam reddet mihi. Dominus in illa die iustus index*. Quem locum

locum explicans Nicolaus de Lyra, sic ait: *Ex mera enim liberalitate aliquos eligit ad Regnum cæleste, alijs dimissis, & quos ab æterno elegit, in tempore vocauit ad fidem, & iustificauit per gratiam, vt sic digni efficerentur vita beata, secundum quod dicit Apostolus, quos autem prædestinauit, hos, & vocauit.*

Nec obstat in Apostolorum gremio esse Iudam, qui prædestinatus non erat, ex quo videtur colligi nomine *complacentia* non efficacem electionem ad gloriam, sed simplicem, & inefficacem complacentiam intelligi. Respondetur, enim Christum suum sermonem ad maiorem partem direxisse, quæ efficaciter erat electa: vnde necessarium non est sub tali electione Iudam comprehendi.

8 *Secundū testimonium.* Secundum testimonium habetur ad Ephesios 1. illis verbis: *Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, vt essemus Sancti*. Vbi Paulum loqui de electione discretiua prædestinatorum à reprobis, fatentur contrarij Auctores; sicut etiam quod loquatur de electione gratuita, quod docuit August. *lib. de prædestinatione Sanctorum cap.* 8. & omnes glosæ in eodem conueniunt, indicantque illa verba, *vt essemus Sancti, non quia eramus Sancti*, vt explicant Augustinus, glossa interlinealis. Lyra, & alij: ergo ex mente Pauli electio efficax prædestinatorum ad gloriam, illorum merita, vt præuisſa præcedit.

9 *Respōdēt cōtrarij.* Respondent contrarij Auctores, negando consequentiam: quia non loquitur Paulus de electione ad gloriam, sed de electione ad gratiam: ex quo solum colligitur efficax electio ad gratiam ante merita præuisſa, non autem electio efficax ad gloriam, quam negant Loqui autem de electione ad gratiam, non autem de electione ad gloriam Probant primo: nam si loqueretur de electione ad gloriam; hæc esset medium ad nostram sanctificationem: hoc enim Indicant illa verba: *vt essemus Sancti*. Quod scilicet id ad quod sumus electi est medium ordinatum ad nostram sanctificationem, quod est falsum. Secundo, quia Hieronymus ad illa verba, & Augustinus *libro de prædestinatione Sanctorum cap.* 19. id explicant de electione ad gratiam.

Primum motiuū solutionis.

Secundū

10 *Reijcitur solutio 1.* Sed contra primo; quia iam ad minus videntur admittere loqui Paulum de electione ad gratiam sanctificantem, siquidem de illa potest verificari esse propter nostram iustificationem; at hæc confertur in tempore ex nostris actibus præcedentibus, licet non vt meritis de condigno bene tamen vt dispositionibus, & in aliquorum sententia, vt meritis de congruo quo non obstante electio ad gratiam merita non supponit: ergo saltim ex loco Pauli instatur manifeste potissimum fundamentum illorum; & consequenter quamuis gloria in tempore conferatur ex meritis, poterit electio ad gloriam, meritorum præuissionem procedere.

Secundo. Secundo, quia Vazquez, qui dicta interpretatione vtitur, fatetur loco *supra allegato capit. 6. numer.* 44. Augustinum verba Pauli expossuisse de electione ad gloriam *libro* 1. *ad simplicianum quæstion.* 2. ergo illius interpretatio cum mente Augustin. pugnat. Tertio, quia glossa Angelica explicans illa verba: *Vt essemus Sancti*, addit *in æterna beatitudine*: ergo sentit loqui de electione ad gloriam, & non solum de electione ad gratiam.

Tertio.

11 *Quarto.* Quarto: nam si non esset intelligendus Paulus de electione ad gloriam, maxime, quia dicit elegisse nos vt essemus Sancti; sed hæc verba optime: adaptantur electioni ad gloriam: ergo de illa etiam loquitur Paulus. Probo minorem, quia vt illa verba verificentur de electione ad gloriam necessarium non est, quod gloriam sit medium ad gratiam, sed sufficit, quod electio ad gloriam sit principium gratiæ, & meritorum: de Christo enim dicitur propter nostram salutem descendisse de Cœlis, & tamen nec Christus, nec illius descensus fuit medium loquendo in rigore de medio ad nostram salutem, sed principium illius; at electio ad gloriam à nobis constituitur principium gratiæ, & meritorum: ergo.

12 *Quinto.* Denique: nam Paulus loquitur de electione prædestinatis propria; at electio ad gratiam, nec est propria prædestinatorum, nisi vt præsupponit electionem ad gloriam, & vt ex illa procedit, vt ex disputationis decursu constabit: ergo de illa loquitur Apostolus. Nec August. oppositum docuit; si autem Hieronymus id asseruit interpretandus est de electione ad gratiam consumatam, vel si ad gratiam viæ, loqui de electione ad illam prout in radice, quia electio ad gloriam est radix electionis ad gratiam in nostra sententia. Vel tandem dicatur loqui Paulum de vtraque electione, iuxta varias interpretationes, in eadem enim littera plures sensus litterales admittunt Theologi.

Ad motiua solutionis.

13 *Opponas.* Si opponas Augustinum *libro de prædestinatione Sanctorum cap.* 19. ea prædicto testimonio probare contra Semipelagianos non solam consumationem esse ex Dei gratia, sed etiam fidei initium ex diuina gratia haberi dicens: *Non enim, quia credimus, sed vt credamus elegit nos, ne priores eum elegisse dicamur, falsumque sit quod ab sit, non me elegistis, sed elegi vos*: ergo ex mente Augustini loquitur Paulus de electione ad gratiam.

Resp. Respondeo, loqui de electione ad gratiam, vt efficaciter conducente ad gloriam, non de electione ad gratiam sistente in gratia: electio autem ad gratiam primo modo, electionem ad gloriam supponit, & illam includit. Præterquamquod, cum testimonium Pauli vtramque interpretationem admittat, & in vtroque sensu explicetur, potuit August. in vno illud accipere ad Semipelagianos conuincendos. Quod autem in sensu à nobis intento ab August. accipiatur fatetur Vazq. & ex dicendis constabit.

Deinde suadetur conclusio auctoritate PP. & præcipue August. *lib. de correctione, & gratia cap.* 7 vbi explicans illa verba Ioan. c. 6. *non ego vos duodecim elegi, & vnus ex vobis Diabolus est?* sic ait: *Illos debemus intelligere electos per misericordiam, illum per iudicium; illos ergo elegit ad obtinendum regnum suum, istum ad effundendum sanguinem suum*; vbi August. loqui de electione efficaci: constat ex eo quod loquitur de electione non communi Iudæ, & cæteris Apostolis; inefficax autem electio, communis est omnibus. Quod autem non de electione ad gratiam, sed ad gloriam loquatur, constat ex illis verbis: *Ad obtinendum regnum suum*; at Augustinus docet hanc electionem esse ex misericordia: ergo non ex præuisſis meritis gratiæ, sed merita præuisſa præcedit; aliàs non ex misericordia, sed ex iudicio, & iustitia foret electio. 14 *Deinde prob. conclusio Auctoritate Aug. & PP.*

Respondent contrarij Auctores primo ex Læsio *sectione quarta num.* 43. electionem istam, Per misericordiam esse ex mente Augustin. per exclusionem meritorum præcedentium naturalium, non per exclusionem meritorum procedentium à gratia. Et hanc esse August. mentem probat primo. Quia rationem reddens cur electi sint per electionem gratiæ, non præcedentium meritorum suorum, ait: *Quia gratia illis est omne meritum*: ergo sentit ideò esse electionem secundum misericordiam, puta non est ex operibus ex viribus naturæ profectis. Secundo, quia Augustinus non solum loquitur in ordine intentionis, sed etiam in ordine executionis; at de fide certum est gloriam in ordine executionis nobis conferri ex meritis profectis ex gratia: ergo solum excludit ab electione ad gloriam opera naturæ, vt motiua. 15 *Resp.* *Primum motiuum solution.* *Secundū*

Tertio, quia mens Augustini erat Pelagianos, & Semipelagianos expungere; at illorum error non consistebat in hoc quod electio ad gloriam esset ex meritis profectis à gratia, sed ex operibus naturæ: ergo solum contrapossitiue ad hæc opera vocat liberalem, & secundum misericordiam electionem ad gloriam. Quarto, quia doctrinam ab August. traditam circa hominum prædistinationem sæpe docet esse, vt de fide tenuendam, & omnibus est nota, & conspicua; at, electionem ad gloriam non esse ex præuisſis meritis gratiæ, non est de fide, nec mens illius omnibus conspicua: ergo non excludit in electione ad gloriam merita præuisſa ex viribus gratiæ, sed solum ex viribus naturæ. 16 *Tertium* *Quartū.*

Hæc tamen solutio est omnino insufficiens, & reijcitur primo, quia August. non solum ait electionem prædictam esse ex misericordia, quia non est ex meritis, sed etiam quia ipsa est meritorum causa, & quod omnia merita præcedit, etiam fidem: sic enim in eodem capite ait: *Non enim sic sunt vocati, vt non sint electi*: ergo sentit electionem, de qua ibi loquitur, ad fidem supponi, & consequenter sentit non solum non esse ex meritis naturæ, sed nec etiam ex meritis gratiæ. 17 *Impugnatur ista solutio 1.*

Secundo, quia in eodem capite antecedenter ad relata verba docet, *quod sit electus*, scilicet electione discretiua, de qua postea ait esse electionem, ad regnum: *Procuratur audiendum Euangelium, & in fide, quæ per charitatem operatur, vsque ad finem perseuerant*: ergo sentit prædictam electionem præcedere fidem. Tertio, quia plures ex Massiliensibus contra quos disputauit Augustinus, asserebant prædestinationem ad gloriam esse ex præuisſis meritis gratiæ, non naturæ, vt constat ex Hylario Epistola ad August. vbi de illis loquens sic ait: *Cæterum ad nullum opus nodum perficiendum, incipienda, quemqu: m sufficere posse consentiunt*. Et ex Prospero Epist. ad August. ibi: *Hæc ipsorum definitio, adque professio est, omnem quidem hominem Adamo peccante peccasse, & neminem propter opera sua; sed per Dei gratiam regenrratione saluari; qui autem credituri sunt qui ve in ea fide, qui per Dei gratiam sit seruanda mansuri præcisse ante mundi constitutionem Deum, & eos prædestinasse in regnum suum, quos gratis vacatos dignos futuros electione, & de hac vita bono fine decessuros esse præuiderit*: ergo non omnes Semipelagiani pro causa electionis ad regnum cæleste opera naturæ agnoscebant, sed aliqui opera præuisſa ex gratia; ac proinde August. contra illos disputans, vtrumque impugnauit. *Secundo.* 18 *Tertio.*

Nec vrgent ea, quæ pro se adducit prædictus Auctor: non primum. Tum, quia quando reddit pro causa illa electio sit liberalis, quia gratia est illis omne meritum, debet intelligi, quia gratia ex vi efficacis lectionis ad regnum præparata illis est omne meritū; sic autem accepta causali, etiam merita ex gratia, vt præuisſa ad prædictam electionem excludit. Tum etiam, quia etsi illam rationem tradiderit, & per illam solum exclusérit opera naturæ, vt præuisſa: vsus fuit etiam alia, nempe quod talis electio ipsam fidem præcedit, vt vidimus, qua ratione merita ex gratia, vt præuisſa excludit Augustinus. Ad secundum dicatur Augustin. quando loquitur de prima gratia, in vtroque ordine merita excludere; quando autem de gloria solum in ordine intentionis. 19 *Ad 1. motiuum solutionis resp.* *Ad 2.*

Ad tertium iam constat aliquos ex Semipelagianis electionem ad gloriam non ad opera naturæ, sed ad merita ex gratia præuisſa reduxisse, & licet in hoc non errauerint, illos 20 *Ad 3.*

tamen

Ad 4. tamen Augustinus impugnauit. Ad quartum dicatur, quod licet electio ad gloriam, vt à nobis posita, non sit de fide, est tamen aperte de mente Augustini, & licet omnia quę circa electionem ad primam gratiam tradidit, asserat esse de fide tenenda, non tamen omnia, quę docuit circa electionem ad gloriam, vt de fide tenenda tradidit, sed tanquam veriorem doctrinam, aliàs contrarij Auctores sententiam suam, de electione ad gloriam confirmantes ex dictis Augustini, contendent esse de quod fide, si hoc asseruerint, id ipsum potiori iure, & nos contendemus.

21 *Secundo resp. alij.* Alij respondent, loqui in prædicto testimonio Augustinum de electione ad gloriam in semine, & de electione ad gratiam; quæ est regnum, & gloria in semine, & de hac verum est, esse ex misericordia, nec merita vt præuisa supponere. Sed non satisfacit ista solutio. Loquitur enim August. de electio-

Contra. ne ad gloriam discernente cæteros Apostolos a Iuda, & à reprobis; at electio ad gloriam in semine, non discreuit sic; cum Iudas electus fuerit ad gratiam, quæ est semen gloriæ; & consequenter ad gloriam in semine: ergo non loquitur de electione ad gloriam in gratia, vt in semine; sed de efficaci electione ad gloriam in se ipsa.

22 *Resp. tertio. Reijcitur prima solutio.* Respondebis tertio, cum alijs: loqui Augustinum de electionem efficaci ad gratiam, vt perseuerantem finaliter: hęc autem non est communis reprobis, & prędestinatis; sed istorum propria, & illorum à reprobis decretiua. Sed contra primo, nam si quę inconuenientia ex efficaci hominum electione ad gloriam inferuntur, eadem sequuntur ex efficaci electione ad perseuerandum finaliter ante præuisa merita: ergo ista concessa, nullum est inconueniens, quod sequatur ex efficaci electione hominum ad gloriam in se ipsa ante merita præuisa, & consequenter, cum melius de hac electione, quam de electione ad perseuerantiam explicentur verba August. sic sunt accipienda.

23 *Secundo.* Secundo, quia perseuerantia in executione non ponitur in adultis, nisi dependenter à meritis; & tamen electio ad gratiam, vt perseuerantem finaliter, est ante præuisa merita: ergo etiam ad gloriam non obstante, quod in executione conferatur adultis dependenter a meritis. Tertio: nam gratia, vt

Tertio. perseuerans finaliter, est medium efficax in ordine ad gloriam; at vt ex dicendis constabit, efficax electio medij efficacis ad finem efficacem supponit intentionem finis: ergo electio efficax ad gratiam, vt finaliter perseuerantem, efficacem electionem hominum ad gloriam supponere debet; & consequenter, si illa ex mente Augustini merita, vt præuisa præcedit, idem sentit de electione ad gloriam.

24 *Resp. ad secundã impugnationem. Contra.* Si forte ad secundam impugnationem dicatur, perseuerantiam initiatiuè sumptam pro primo auxilio continuando vsque ad mortem, non dari in executione dependenter à meritis, bene tamen acceptam completiuè, & solum priori modo electionem ad illam præcedere merita: in contrarium obstat, iuxta Augustinum *loco allegato, & alibi sæpè;* electionem discretiuam prædestinatorum à reprobis, quam vocat electionem secundum propositum, fidem pręcedere; & consequenter omnia alia merita; at electio ista discretiua non est, prout præcisse terminatur ad perseuerantiam initiatiuè, sed quatenus completiuè terminatur ad illam; cum in auxilio à quo incipit perseuerantia, multoties reprobi cum prędestinatis conueniant: ergo ex mente Augustini electio ad gratiam, vt perseuerantem finaliter completiuè, & terminatiuè; meritorum præuisionem pręcedit.

25 *Idem sentiunt alij PP.* Id ipsum docuit Augustinus *lib. de correptione, & gratia cap.* 19. explicans illud primi Regum capitulo 10. *Et abijt cum eo pars exercitus, quorum tetigerat Deus corda,* scilicet cum Saule, *lib. de bono perseu. cap.* 9 *& lib.* 1. *ad Simpl. quæstione* 2. explicans illud Romanorum 9. *Cum nondum nati fuissent, aut aliquid boni, aut mali egissent Iacob dilexi Esau autem odio habui.* Id etiam docuere Fulgentis *lib.* 2. *de fide ad Petrum cap.* 3. *Prosper. lib.* 2. *de vocatione gentium, cap.* 36. ac tandem D. Thomas ad Romanos 9. *lect.* 2. *ad Ephesios* 1. *lect.* 1. 3. *contra g. cap. vltimo quæstione secunda de veritate articulo* 1. *&* 2. *in præsenti art.* 4.

§. II.

Vera sententia probatur ratione.

26 *Prima & potissima conclusionis ratio.* DEinde conclusio nostra rationibus est confirmanda: prima omniumque efficacissima in hunc modum formatur. Electio efficax medij efficaciter conducentis ad finem, presupponit efficacem intentionem finis; at electio prędestinatorum ad gratiam, & merita, discretiua illorum a reprobis, est electio efficax medij efficaciter conducentis ad gloriam: ergo oritur ex efficaci intentione gloriæ, illamque prępsupponit: ac proinde nequit huiuscemodi electio merita, vt præuisa supponere.

27 *Respõdet Vazqu. tripliciter.* Hoc est nostræ sententiæ asylum firmissimum, cuius efficaciam satis ostendit varietas solutionum, quibus aduersarij ei occurrere tentant. Vazquez respondet tripliciter: primo negando absolutè maiorem. Secundo distinguit illam, & concedit de electione medij physici efficacis ad finem; negat autem de electione *ter.* 1. mediorum moralium, qualia sunt gratia, & merita respectu *Secundo.* gloriæ. Tertio respondet, distinguendo maiorem: illamque *Tertio.* concedit, si media eligantur ad finem, quem quis sibi desiderat; negat autem si finem desideret alijs, vt præmium obtinendum ab illis. Quod hoc exemplo explicat, & confirmat, Pater v. c. ex inefficaci voluntate, qua filio Episcopatum, aut Cathedram desiderat mouetur ad efficacia media ponenda, scilicet illa, quæ ad studium sunt necessaria: Iam ergo inefficax intentio finis alijs desiderati, & ab illis consequendi mouere potest ad efficacem electionem mediorum, cumque gloria sit finis à nobis consequendus, potest Deus ex inefficaci illius intentione eligere media efficacia.

Nulla tamen ex his solutionibus, argumento facto satisfacit, & contra primam sic insurgo primo: electio medij præsupponit *Prima solutio reijcitur* intentionem finis, quod si non supponatur, ac asu, & fortuitò medium eligetur, ergo efficax electio medij efficacis, efficacem finis intentionem supponere debet, vt debita proportio seruetur. *1.* Secundo: intentio est principium electionis; at intentio *Secundo.* inefficax nequit esse principium electionis efficacis: ergo necessario supponit efficacem intentionem finis. Probatur minor: nihil potest terminos suæ actiuitatis transcendere; at efficacia extra sphæram inefficaciæ subsistit, ergo intentio inefficax nequit esse principium efficacis electionis.

29 *Tertio.* Tertio: ex inefficaci finis intentione, non nisi a casu potest ad efficacem electionem mediorum efficacium procedi; at iste modus procedendi repugnat Deo: ergo in illo ad minus, ad efficacem electionem mediorum, efficax finis intentio necessario supponitur: probo maiorem, intentio inefficax finis est coniungibilis cum negatione realis assequutionis finis: ergo ex vi illius non per se, sed per accidens: consequenter a casu potest obtineri realis finis assecutio, quæ ex vi electionis efficacis habetur, & consequenter non nisi à casu potest ad efficacem electionem procedi.

30 *Quarto.* Quarto: non minus supponit electio intentionem, quam exequutio electionem; at realis, & efficax finis executio per media, necessario electionem efficacem supponit: ergo efficax electio necessario presupponit efficacem intentionem finis. De- *Quinto.* nique non minus pendet electio ab intentione; quam assensus conclusionis ab assensu præmissarum; at assensus certus & euidens conclusions necessario supponit assensum certum, & euidentem præmissarum: ergo efficax electio supponit necessario efficacem finis intentionem.

31 *Si resp.* Si forte dicatur, assensum conclusionis pendere ab assensu pręmissarum tanquam a principio effectiuo, electionem autem ab intentione non, vt a principio effectiuo, sed tanquam a conditione; ac proinde dispar est ratio. In contrarium obstat primo.

Cõtra 1. Quod nulla ratio discriminis potest assignari, cur assensus conclusionis dependeat ab assensu præmissarum; vt a principio effectiuo, & non sic dependeat electio ab intentione: ergo solutio ista absque fundamento traditur.

Secund. Secundo, quia dependentia inter actus attingentes obiecta, ex dependentia obiectorum colligitur, & probatur; at non minus dependet obiectiua bonitas medij à bonitate obiectiua finis, quam veritas obiectiua conclusionis a veritate obiectiua præmissarum: ergo non minus dependet electio ab intentione; quam assensus conclusionis ab assensu præmissarum.

32 *Tertio.* Tertio: nam esto admittatur electionem, ab intentione solum, vt à conditione pendere, adhuc non soluitur argumentum: ideo namque communiter docetur à Theologis assensum fidei Diuinæ in fidem humanam non resolui per se, etiam, in conditionem, quia fides Diuina est certa, humana autem incerta, & formidolosa: ergo assensus certus intellectus, nec, vt à conditione potest per se ab assensu incerto dependere: & consequenter paritate protracta quamuis electio ab intentione solum, vt à conditione dependeat, non poterit efficax electio mediorum efficacium ad finem, ab intentione inefficaci finis procedere.

33 *Secunda solutio impugnatur 1.* Deinde secunda solutio reijcitur primo: nam tota ratio cur electio efficax medij debeat supponere efficaciam intentionis finis, est quia finis est ratio diligendi media, vel quia amantur in ordine ad finem; at hæc ratio non minus militat in medijs moralibus, quam in physicis, & naturalibus; cum vel medium non sit, vel ratione finis, & in ordine ad illum diligi debeat: ergo non solum electio efficax mediorum naturalium, sed etiam electio efficax mediorum efficacium moralium, efficacem finis intentionem supponit.

Secundo. Secundo, quod media sint physica, vel moralia non arguit posse illa, non illa eligi, absque præsupposita finis intentione; cum fateatur Vazquez ad electionem mediorum moraliter conducentium ad gloriam, aliquam glorię intententionem in diuina voluntate supponi: ergo pariter discrimen inter medium physicum, & morale non arguet ad vnum, & non ad aliud præsupponi debere efficacem intentionem finis.

34 *Tertio.* Tertio, quod media physica eligi efficaciter nequeant absque præsupposita intentione efficaci finis, non aliunde prouenit, quam ne ex intentione inefficaci, à casu ad electionem efficacem pro-

procedatur; at hoc inconueniens non minus est vitandum in medijs moralibus, quam in physicis: ergo. *Quarto.* Quarto: in executione non minus dependet finis à medijs physicis, quam à medijs moralibus, imo forte magis; & tamen in diuina intentione illa dependentia non datur, sed potius è contra, media physica in tali ordine dependent à fine: ergo iam ordo actuum in Diuina intentione, non commensuratur quoad dependentiam, & suppositionem ordini executionis; & consequenter ex eo quod finis per media moralia assequendus, in executione dependeat ab illis non probatur intentionem efficacem illius talia media, vt præuisa debere supponere.

35 *Si resp.* Si fortè dicatur, præsuppositionem mediorum moralium in intentione non probari ex dependentia finis in executione ab illis, sed ex tali dependentia, scilicet quia dependet ab illis, vt moraliter causantibus, moralis autem causalitas non est immediate ad finem, sed ad voluntatem causaturam illum; ac proinde non posse voluntatem conferentis finem, scilicet præmium, efficaciter determinatam ad illius collationem supponi; hac enim suppositione facta non datur locus, vt a medijs ad realem finis assecutionem moueatur.

36 *In contrarium obstat.* In contrarium obstat: nam si ob aliquam rationem supposita efficaci finis, seu præmij intentione ante merita præuisa non daretur locus morali excitationi, maxime; quia ex vi efficacis intentionis est infallibilis finis futuritio; at hæc ratio non probat talem impossibilitatem: ergo talis ratio est nulla. Probo minorem. Ex vi efficacis electionis mediorum efficacium, est infallibiliter futurus finis ab illis causandus: alias efficax electio non esset; & tamen illa supposita datur in Diuina voluntate locus, vt ex citata à medijs, seu meritis conferat finem, scilicet gloriam: ergo, quod ex vi intentionis efficacis suppositæ ad merita, sit infallibiliter gloria futura, non probat non posse gloriam conferri à diuina voluntate à meritis excitata.

37 *Tertia solutio reijcitur 1.* Tandem tertia solutio reijcitur primo, quia exemplum quo se Vazquez protegit, in nullo paritatem seruat: ergo solutio illi innitens est insufficiens omnino. Probo antecedens: pater namque Episcopatum filio desiderans, non habet Episcopatum in sua potestate, nec media efficacia ad illius assecutionem exhibet; at in nostro casu oppositum euenit; nam Deus finem à nobis consequendum habet in potestate sua, confertque media efficacia ad eius assequutionem: ergo exemplum est omnino extra rem: & consequenter solutio illi innitens est insufficiens.

38 *Secundo.* Secundo reijcitur, nonenim alia ratione desiderans finem à se consequendum debet prius efficaciter illum intendere, quam ad efficacem electionem procedat, nisi quia habet in sua potestate finem, & media; at Deus in sua potestate habet media efficacia; aliàs illa non posset efficaciter eligere, habet etiam in sua potestate finem: ergo esto finis sit alijs consequendus, debet prius illum efficaciter intendere, quam eligat media efficacia. *Minor prob. 1.* Minorem probo primo, quia alias falsum esset id, quod Augustinus multoties asseruit præcipuè in Enchiridione *cap. 97.* & de correctione, & gratia *cap. 14.* quod scilicet Deus magis habet in potestate sua voluntates hominum, quam ipsi; suas siquidem non ita in sua potestate haberet voluntates hominum, vt posset facere illos perseuerare finaliter.

39 *Secundo.* Secundo in aduersariorum sententia: etenim consensu hominum sub conditione quod vocentur præuisso, prout ab ipsis constituitur, est omnino: in potestate Dei eos in illa occasione vocare, in qua præuidit fore, vt vocati, & diuina gratia adiuti perseuerent finaliter: ergo tali consensu sub conditione præuisso in potestate Dei est constituta finis gloriæ assequutio. *Tertio.* Tertio: nam vt admittit ista solutio, Deus media efficacia eligit ad gloriæ assequutionem, cum quibus est infallibiliter connexa gloriæ assequutio; at si finis assequutionem in sua potestate non haberet, non posset media ad illam efficacia eligere, vt infallibiliter cum gloriæ consequutione connexa; ergo finis gloriæ assequutio, est in potestate Dei constituta. *Confirm.* Et confirmatur, retorquendo exemplum in contrarium Auctorem; si namque esset in patris potestate filium doctum efficere dignum episcopatu, & episcopatum ipsum tribuere posset, imo & deberet ex intentione efficaci dandi filio Episcopatum ei dignitatem, & merita tribuere; at in potestate Dei est hominibus gloriam vt coronam conferre, & eisdem merita tribuere: ergo poterit ex efficaci gloriæ intentione merita, & gratiam vt ad illam efficaciter conducentia eligere: & consequenter ante præuisa merita datur in Deo efficax hominum ad gloriam electio, licet gloria ab hominibus cum diuino auxilio sit consequenda.

40 *Aliæ tres solutiones Lessij 1. Secunda.* Lessius alijs tribus solutionibus argumento facto occurrit; prima est solutio Vazquij de medijs physicis, aut moralibus quam iam impugnauimus. Secundo respondet veram esse maiorem, si media non solum sint efficacia, sed etiam formaliter, vt talia eligantur; falsam autem, si quamuis media efficacia sint, non tamen, vt efficacia formaliter amentur, qualiter in præsenti contingere docet, quæ solutio eadem est cum illa, quam tradit Herice *num. 92 & num. 188.* distinguens maiorem, illamque concedens, si efficax sit electio respectu mediorum, & efficaciæ illorum, secus autem si efficax est respectu mediorum, quoad suam entitatem; inefficax vero respectu efficaciæ, & sub eadem distinctione minoris, negat consequentiam. Quia voluntas Dei, qua distribuit auxilia gratiæ prædestinatis adultis solum est efficax respectu entitatis auxiliorum, non autem respectu efficaciæ; quæ accidentaliter conuenit auxilijs gratiæ physicè consideratis; cum idem auxilium physicè inuariatum, in vno efficax sit, & effectum sortiatur, in alio autem inefficax, & ab effectu frustretur. *Tertia.* Tertio respondet Lessius, quod vt media efficacia vt talia eligantur sufficit intentio efficax gloriæ secundum se, & absolutè, nec est necessaria intentio efficax illius, vt his præ alijs applicatæ.

41 *Secunda solutio impugnatur ab aliquibus.* Verum, nec his solutionibus argumentum factum diluitur, & quia prima impugnata contra Vazquium relinquitur, secunda huius Auctoris solutio reijcitur; non quia auxilia gratiæ ab intrinseco sint efficacia, & infallibiliter cum consensu connexa vt male, & minus solidè quidam impugnant. Nam licet auxilia gratiæ ab intrinseco sint efficacia, & infallibiliter cum consensu connexa, cum gloria tamen non habent ab intrinseco infallibilem connexionem; cum eadem auxilia efficacia secundum entitatem intrinsecam, quandoque concedantur prædestinatis, & reprobis, imo aliquando vberiora: & tamen in reprobis non sunt ab intrinseco cum gloria connexa; at efficacia auxiliorum discernens prædestinatum à reprobis, non est efficacia cum consensu, sed efficacia connexionis cum gloria, vt futura: ergo efficacia discernens non est intrinseca entitati physicæ auxiliorum gratiæ; & consequenter ex intraneitate efficaciæ auxiliorum, parum solidè impugnari potest Lessij solutio.

42 *Aliter impugnatur primo.* Aliter ergo reijcienda venit, primo. Nam electio solum efficax auxiliorum gratiæ quoad physicam entitatem, communis est prædestinatis, & reprobis: cum multoties conferantur illis auxilia entitatiuè efficacia; at electio discernens nequit esse illis communis: ergo debet esse efficax non solum respectu entitatis auxiliorum, sed etiam respectu efficaciæ, & connexionis, quam habent cum gloria.

Secundo. Secundo, quia vel de facto media hac electione conferuntur à Deo auxilia cum gloria connexa, vel non conferuntur, si hoc secundum dicatur, non ponitur de facto discretio inter prædestinatos, & reprobos, vt per se est manifestum: si autem conferuntur, & non amantur quatenus sic connexa: ergo à casu, & præter intentionem sub hac ratione conferuntur à Deo, quod omnino repugnat.

43 *Tertio.* Tertio; nam hæc electio discretiua prædestinatorum à reprobis, est specialis amor, & specialis beneuolentia illorum; at si solum terminetur, vt efficax ad entitatem physicam auxiliorum, & non ad congruitatem seu efficaciam, quam habent cum gloria, esse non potest specialis amor, & beneuolentia specialis prædestinatorum præ reprobis: ergo efficax est, nedum respectu entitatis auxiliorum, verum etiam respectu efficaciæ, & connexionis, quam habent cum gloria. Probo minorem, specialitas amoris desumenda est ex obiecto, vni, & non alteri volito; at si solum sit efficax respectu entitatis physicæ auxiliorum, & non respectu connexionis cum gloria non terminatur ad obiectum, non volitum reprobis; cum auxiliorum entitas illis conferatur; & consequenter ametur, connexio autem quæ illis non confertur, sed prædestinatis solum, volita non sit per hunc actum: ergo huiusmodi electio specialis amor, & specialis beneuolentia non est.

44 *Resp. 1.* Respondebis primo, efficaciam, seu connexionem auxiliorum cum gloria esse amatam indirectè per hanc efficacem electionem, eo quod Deus præuidens per scientiam conditionatam decessum futurum in gratia, & connexionem auxiliorum cum gloria illa tribuit in præuisa occasione. Reprobis autem non cum hac præuisione, eadem auxilia impertitur; & consequenter licet non directè velit connexionem auxiliorum cum gloria, vult tamen illam indirectè, quod sufficit, vt hic actus sit specialis amor, & beneuolentia specialis prædestinatorum.

45 *Contra 1.* Sed contra primo: bonitas obiectiua solum indirectè volita, non constituit actum in specie virtutis, vt docet D. Thomas 1. 2 *q. 19 art. 7 ad 3.* & cum illo Theologi frequentius, ad differentiam malitiæ obiectiuæ, quæ etiam si obiectiuè indirectè attingatur se in actum transfundit, & in specie vitij constituit: ergo pariter specialis bonitas amata solum indirectè, non constituit actum voluntatis in ratione specialis amoris.

Secundo. Secundo Deus negans vberiorem gratiam homini instante præcepto, in occasione, in qua vidit per scientiam (quam mediam vocant) ad implendum præceptum, non vult indirectè specialiter præcepti fractionem: ergo pariter largiens gratiam in occasione, in qua præuidit adimplendum præceptum, non dicitur velle indirectè specialiter præcepti adimpletionem nisi specialis Dei voluntas terminetur ad illam; & consequenter largiens gratiam præuisam connexam cum gloria, non dicetur indirectè specialiter volens connexionem cum gloria, nisi specialis Dei amor terminetur formaliter ad illam.

46 *Dices.* Nec refert si dicas gratiam largitam esse causam adimpletionis præcepti, & collationis gloriæ, secus autem negatio gratiæ respe-

spectu transgressionis præcepti, & ideò Deus largiens gratiam, specialiter indirectè complacet in efficacia illius, & connexione actuali cum gloria: quando autem gratiam negat, non complacet specialiter adhuc indirectè, in præcepti transgressione. Nam in contrarium obstat; etenim Deus tribuens concursum simultaneum, in occasione, in qua vidit hominem peccaturum, non dicitur indirectè specialiter volens, nedum malitiam, sed nec etiam materiale peccati; & tamen concursus, quem exhibet, est causa materialis peccati: ergo licet gratia data sit causa entitatis actus, & illationis gloriæ, & exhibeatur ex præuisione conditionata actus; & connexionis futuræ cum gloria, non dicetur Deus specialiter, adhuc indirectè, complacens in efficacia gratiæ, & connexione, qua gaudet cum gloria. *Contra.*

47 Respondebis secundo, quod vt ille actus sit specialis beneuolentia respectu prædestinati sufficit, quod licet terminetur efficaciter solum ad physicam entitatem auxilij, inefficaciter directè terminetur, ad connexionem, quam habet cum gloria, qualiter non terminatur reprobo; & consequenter, vt discretiuus sit inter illos, hæc terminatio inefficax, & directa sufficit. *Resp. 2. ex Herice.*

Ita Herice *disp. citata cap. 12. 13. & 14.* Quod si ei objicias: auxilium reprobo datum etiam conferri à Deo ex complacentia, in efficaci, quam habet cum gloria: ergo hęc terminatio inefficax ad connexionem auxilij cum gloria, non sufficit ad beneuolentiam specialem, nec ad discretionem prædestinati à reprobo. Antecedens probatur: prouenit ex intentione inefficaci gloriæ: ergo inefficaciter directè terminatur ad connexionem auxilij cum gloria. *Si illi opponatur.*

48 Respondet *num. 182.* concesso antecedenti, negando consequentiam: & disparitatem constituit; nam licet detur in voluntate Dei terminatio complacentiæ inefficax ad connexionem entitatis auxilij cum consensu finali, & cum gloria, in reprobo tamen terminatio illa directa, & inefficax non constituit connexionem prædictam in statu futuræ absolutè: complacentia autem inefficax in prædestinato, connexionem entitatis auxilii cum gloria constituit in statu absolutè futuræ; & consequenter specialis, & in vtramque discretiua est. *Resp.*

49 Cæterùm hæc solutio in ipsis terminis implicationem præsefert. Etenim actus efficax ab inefficaci distinguitur per hoc, quod ille rem, ad quam terminatur ab statu possibilitatis transfert ad statum absolutæ futuritionis, & existentiæ; ergo si complacentia ista directè terminata ad connexionem auxiliorum cum gloria, connexionem constituit in statu futuræ absolutè in prædestinato, inefficax esse non potest, sed necessario efficax, & consequenter tradita solutio inuoluit implicationem in terminis. *Hæc solutio est implicatoria.*

50 Respondebis ex prædicto auctore complacentiam istam esse inefficacem per negationem efficaciæ intrinsecæ, & formalis antecedentis: esse tamen efficacem denominatione sumpta ab effectu, quem infert, non quem infert virtute propria, sed quatenus procedit ex complacentia Dei, quam habet de gloria prædestinati, vt præuissa in statu conditionato, & virtute scientiæ mediæ, quam de gloria, vt conditionate futura supponit: vnde infert esse efficacem virtualiter, quatenus virtualiter continet voluntatem Dei de conferenda gloria. *Resp.*

51 Sed contra primo. Nam si est efficax virtualiter, & tamen liberam gloriæ consequutionem à prædestinato non aufert: ergo etiam si efficax ad gloriæ consequutionem formaliter constituatur, liberam glorię consequutionem à prædestinato non aufert; & consequenter male ex isto capite prædictus auctor impugnat electionem efficacem prædestinatorum ad gloriam ante præuissa merita, quia scilicet cum illorum libertate compati nequit. Probo primam consequentiam. Ratio namque, ob quam electio efficax formaliter, libertatem tollit in gloria consequenda est, quia antecedit, & necessario infert gloriæ existentiam; at hoc idem habet actus virtualiter efficax: ergo si iste libertatem non tollit, nec electio efficax formaliter ab intrinseco libertatem impedire potest. *Cōtra 1.*

52 Secundo, nam iuxta istum Auctorem omnis denominatio liberi, & efficacis in actibus voluntatis diuinæ, extrinseca est, & ab effectu desumpta: ergo si ista complacentia connexionis cum gloria, merita, vt absolutè futura præueniens constituit pro illo priori gloriam in statu futuritionis absolutæ, ab illa denominabitur efficax intrinsecè, eo modo, quo cæteri actus voluntatis Diuinæ possunt intrinsecè efficaces. *Secundo.*

Tertio, nam actus ab intrinseco efficax non ex alio capite læderet libertatem, nisi quia gloriam vt illorum coronam futuram constitueret ante præuissionem meritorum; at iste actus vndecumque sit efficax, merita, vt præuissa in statu absoluto præcedit, & gloriam, vt coronam pro illo priori futuram absoluta constituit: ergo vel tollit à futuris meritis libertatem, quod negat, vel electio ab intrinseco efficax illorum libertatem non tollit; & consequenter illam fateri tenetur. *Tertio.*

53 Quartò tradita solutio reijcitur. Ad hoc enim constituit Herice hanc suam complacentiam partim efficacem, & partim inefficacem supra connexionem auxiliorum cum gloria, contra quosdam ex sua familia illam non agnoscentes, vt discretio prędestinati à reprobo non sit ex sola præscientia, sed ex electione Dei, sic arguit *num. 175.* at constituta iuxta solutionem, quam impugnamus, tota discretio ex præscientia est, & non electione: ergo solutio tradita non subsistit cum auctoris doctrina. Probo minorem, complacentia ista non discernit prædestinatum à reprobo, prout terminata ad auxilij entitatem; cum etiam in reprobo ad entitatem gratiæ congruæ terminetur, nec discernit quia inefficaciter terminatur ad connexionem gratiæ cum gloria, cum hanc terminationem inefficacem ad connexionem gratiæ cum gloria concedat hic auctor in diuina voluntate erga reprobum, vt paulo ante vidimus: ergo solum discernit reprobum à prædestinatis, quia in istis infert gloriam infallibiliter, quam non infert in reprobo; at illatio ista infallibilis gloriæ prædestinati, non conuenit prædictæ complacentiæ ratione sui, sed ratione scientiæ mediæ de gloria sub conditione futura: ergo huiusmodi complacentia ratione scientiæ mediæ discriminat; & consequenter discretio non erit ex electione formaliter, sed formaliter ex pręscientia, quod vt vitaret, hanc suam complacentiam parum suis Theologis gratiam constituit. *Quarto.*

54 Denique traditam solutionem reijcio: complexum ex complacentia ista, & scientia media, quam pręsupponit erga gloriam sub conditione futuram, anteuertitę, vt futura absolutè, & illa infallibiliter infert; & tamen meritorum libertatem non tollit: ergo etiam si electio efficax, merita, vt absolutè futura pręcedat; & illa infallibiliter inferat, poterit cum illorum libertate componi; & consequenter male ex isto capite à prędicto auctore impugnatur electio ab intrinseco efficax, & ad complacentiam explicatam confugitur. *Vltimo impugnatur solutio.*

55 Respondet Herice, præcedentiam huius complexi non esse physicam, sed logicam tantum; cum nihil sit in illo, quod habeat vim physicè illatiuam meritorum in statu absoluto, & ideò libertatem non tollere; pręcedentia enim electionis ab intrinseco efficacis, physica foret, & ideò induceret necessitatem antecedentem incompatibilem cum libertate. *Resp. Herice.*

56 Sed contra primo; priuatio gratię ab intrinseco efficacis, cum qua infallibiliter sit annexum peccatum, non minus libertatem tollit in sententia horum auctorum, quam pręmotio physica; & tamen non infert necessario physicè culpam, sed logicè tantum: ergo quod complexum illud non physicè, sed logicè inferat, non impedit quominus destruat meritorum libertatem. Secundo: nam si complexum illud in nostra potestate constitutum non est, & aliàs necessario infert merita, quid interest, quod logicè, vel physicè inferat, vt tollat, vel non tollat libertatem? Et quidem, si scientia Dei purè speculatiua in nostra potestate non sit, nec libertatem nostram supponat, non minus libertatem destruit, iuxta istius auctoris, & sug societatis principia, quam pręmotio ab intrinseco efficax; & tamen non physicè, sed logicè inferret nostrorum actuum existentiam: ergo vel physica antecessio libertatem non lędit, vel lędit logica. *Cōtra 1.* *Secundo.*

57 Tertia solutio Lessij reijcitur primo: nam esto sit possibilis electio efficax ad gloriam absolutè, & non vt applicatam illi præ alio; procedere tamen ex electione ad illam, vt peculiariter applicatam est congruentior modus operandi: ergo semel probato efficacem electionem ad gloriam debere ad electionem mediorum pręcedere, non debet esse ad illam, absolutè, sed ad illam, vt istis applicatam pręalijs. *Tertia solutio Lessij reijcitur 1.*

58 Secundo, nam electio efficax ad gloriam non debet esse ad illam in confuso, prout ab hac, & illa abstrahentem: nam licet possit efficax electio à modis accidentalibus obiecto præscindere, non tamen à differentijs siue specificis, siue indiuidualibus; cum sine illis obiecto repugnet existere; & electio efficax suo obiecto existentiam communicet; at electio ad illam vissionem Beatificam in particulari, necessario connotat peculiare subiectum, & peculiarem potentiam vitalem; cum vna vissio numero non possit à duabus potentijs vitalibus indifferenter procedere, nec esse in duobus subiectis: ergo eo ipso, quod efficax electio ad gloriam debeat efficacem electionem meritorum pręcedere, debet esse ad illam non absolutè, sed vt vni applicatam pręalio. *Secundo.*

59 Tribus alijs solutionibus solet ad argumentum factum occurri. Primo dicendo, quod vt Deus eligat efficaciter media ad finem: sufficit quod pręcedat efficax intentio manifestandi diuina attributa, non autem requiritur pręcedentia efficacis electionis ad gloriam. Secundo responderi solet concessis maiori, & minori, & prima consequentia negando secundam, quę subinfertur. Itaque iuxta hanc solutionem, licet intentio efficax glorię electionem efficacem meritorum, & gratię in genere causę finalis pręcedat, subsequitur tamen illorum pręuissionem in genere causę efficientis meritorię, & moralis: vnde ex eo quod efficax intentio finis debeat electionem efficacem mediorum pręcedere non sequitur electionem efficacem ad gloriam non cadere sub meritis nostris. Vltima solutio est, quam tradit Alarcon *ibi, supra* asserens veram esse maiorem in agente creato, quod à fine creato *Aliœ triplex a 1. solutio 1 Secundo.* *Tertio.*

to mouetur: *secus autem in Deo*, cuius voluntas non à creaturis, sed solum à sua bonitate mouetur.

60 *Prima solutio impugnatur.* Sed nec his solutionibus argumentum factum infringitur, & contra primam in hunc modum insurgo, manifestatio attributorum Dei non est finis proximus, sed remotus gratiæ, & meritorum, quatenus efficaciter conducunt ad gloriam, hęc autem est finis proximus illorum prout sic; at vel ratio facta non probat intentionem efficacem finis debere electionem efficacem mediorum efficacium præcedere, vel conuincit tam remoti quam proximi electionem efficacem debere esse priorem. Tum, quia vterque debet influere: tum etiam, quia in assensu scientifico non minus principij proximi, quam remoti euidens cognitio supponitur, & consequenter idem de fine proximo, & remoto est dicendum: ergo dato, quod debeat efficax intentio manifestandi Dei attributa electionem efficacem meritorum, & gratię præcedere, debet etiam præcedere efficax electio ad gloriam.

61 *Secundo reijcitur 1.* Deinde secunda reijcitur primo: nam intentio gloriæ est prior electione gratiæ, & meritorum in genere causæ efficientis; at principium effectiuum meriti non potest sub merito cadere, vel de potentia absoluta, vel saltim de lege ordinaria: ergo dato, quod electio efficax ad gloriam, meritorum electionem præcedere debeat, non potest illorum influxum meritorium terminare.

Secundo. Secundo, quia aliàs electio ad primam gratiam caderet sub merito operum procedentium, à gratia; consequens est absurdum, loquendo de facto, & a nemine assertum: ergo & tradita solutio. Probo sequelam. Non obstante quod electio ad gloriam sit meritorum radix, & causa, potest iuxta hanc solutionem, dependere ab illis in alio genere causæ: ergo pariter quamuis electio ad primam gratiam sit principium gratiæ, & meritorum, poterit in alio genere causæ (scilicet meritoriæ) procedere ab illis.

62 *Tertia solutio reijcitur 1.* Tandem tertia solutio reijcitur primo: nam licet Dei voluntas non moueatur à fine creato, terminatio tamen diuinæ voluntatis ad finem est ratio terminationis eius ad media: ergo sicut ob istam causam, etsi non moueatur à bonitate creata debet prius terminari ad finem, quam terminetur ad media, ita hoc non obstante debet prius efficaciter ad finem, quam ad media terminari.

Secundo. Secundo: nam licet scientia Dei non specificetur ab obiecto creato, non potest Deus in causa creata scientificè, & euidenter effectum cognoscere, non præcognita causa euidenter: ergo licet Dei voluntas non moueatur à bonitate creata, vt tamen media efficaciter amentur in ordine ad aliquem finem; debet prius efficaciter ad finem terminari.

§. III.

Obiectionibus contra istam rationem occurritur.

3 *Contra rationem probatiuam arg. 1.* Contra istam rationem obijcies primo; voluntas illa, qua Deus vult omnes homines saluos fieri, est voluntas inefficax; & tamen ex illa Deus exhibet hominibus auxilia sufficientia ad salutem: ergo ex inefficaci intentione potest efficax electio procedere.

Resp. 1. Respondeo primo, distinguendo consequens: electio efficax mediorum efficacium ad finem, nego consequentiam: electio efficax mediorum sufficientium, quæ impropriè electio efficax dicitur, concedo consequentiam. Nostra autem ratio de electione efficaci mediorum efficacium procedit.

63 *Secundo resp.* Secundo dicatur collationem illam mediorum sufficientium procedere ex efficaci intentione manifestandi diuina attributa.

Replic. Resp. Sed dices: ergo ex eadem poterit procedere electio efficax meritorum ad gloriam. Respondeo, negando consequentiam: & ratio discriminis est; nam collatio auxiliorum sufficientium efficaciter conducit ad finem manifestandi attributa diuina: ad gloriam autem solum inefficaciter, & ideò primi finis efficacem intentionem supponit, secus vero secundi: at in nostro casu ad vtrumque finem efficacia sunt media, & ideo vtriusque finis efficacem intentionem supponit.

65 *Instabis.* Instabis: auxilia sufficientia sunt efficacia ad manifestandam suauitatem prouidentiæ diuinæ, non nisi media gloria: ergo illorum quatenus efficacium finis immediatus est gloria; & consequenter, si nostra ratio subsisteret, debet supponere efficacem gloriæ, intentionem.

Resp. Respondeo, negando minorem, sed auxiliorum sufficientium largitio efficaciter Dei liberalitatem, & suauitatem prouidentiæ diuinæ demonstrat, quatenus absque vllis meritis confert nobis sufficientes vires, vt ad gloriam peruenire possimus.

66 *Secundo arguitur.* Obijcies secundo: ex intentione remittendi peccatum originale omnibus, & omnes beatificandi misit Deus filium suum, iuxta illud: *Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de cælis:* & tamen illa intentio, efficax non erat ante præuisionem meritorum Christi: ergo ex inefficaci intentione potest elegi efficax medium.

Resp. Respondeo Christum Dominum pro primo signo non fuisse missum ex intentione saluandi, hoc est gloriam conferendi efficaciter, nec omnibus in particulari dimittendi peccatum originale: vnde pro tunc non intelligitur, vt efficaciter conducens ad gloriam, nec vt efficaciter omnibus remittens originalem culpam; sed solum vt omnibus promerens sufficientia auxilia, quibus possunt gloriam adipisci, & ad hoc erat efficax illa voluntas, ex qua aduentus Christi Domini traxit originem.

67 *Replic.* Sed contra istam solutionem opponens. Christus de facto meruit efficaciter gloriam prædestinatis: ergo illius merita fuerunt electa, vt efficaciter ad id conducentia; & tamen non præsupposuerunt efficacem intentionem glorię: ergo non semper efficax electio medij efficacis præsupponit efficacem intentionem finis. Probo minorem, Christus suis meritis, non solum promeruit realem collationem gloriæ, sed etiam electionem efficacem ad illam: ergo non præsupposuerunt efficacem electionem ad gloriam nec ex illa traxerunt originem; aliàs principium meriti sub merito caderet, quod est impossibile.

68 *Resp. 1.* Huic obiectioni dupliciter responderi solet ab his, qui nostram sententiam defendunt. Primo asserendo Christum Dominum promeruisse gloriam in executione, & efficax decretum exequutiuum illius, non tamen decretum efficax intentiuum. Iuxta quam solutionem facile ad obiectionem factam occurritur, prout nostram rationem oppugnat. An autem alia inconuenientia sequantur ex illa? Postea videbimus.

69 *Resp. 2.* Secundo admittendo promeruisse decretum efficax glorię intentiuum, in qua suppositione maiorem difficultatem habet obiectio. Ad illam respondeo: concesso antecedenti distinguendo primum consequens; electione propriè dicta terminata ad medium propriè, nego consequentiam: si electione accepta, pro voluntate causę efficaciter inferentis effectum, concedo consequentiam: & concessa minori subsumpta; distinguo consequens; si electio propriè sit, & medij propriè talis, nego consequentiam: si non sit propriè electio, sed voluntas causę efficaciter inferentis effectum, concedo consequentiam. Ratio autem; cur voluntas efficax meritorum Christi non sit proprie electio, est quia merita Christi, vtpotè ordinis superioris ad gloriam, non fuerunt assumpta, vt proprie medium ad illam, sed vt causę illius: vnde ratio amandi illa, non fuit gloria. Nostra autem ratio tantum procedit, quando aliquid amatur, vt medium, nam cum ratio amandi medium sit finis, vt efficaciter medium ametur, debet efficax amor finis pręcedere.

70 *Tertio arguitur.* Tertio obijcies: si ob aliquam rationem efficax electio ad gloriam deberet efficacem electionem gratię, & meritorum pręcedere, maximè quia omnis discretio in electione mediorum debet ex discretione intentionis desumi; sed hoc est falsum: ergo etiam falsum est, quod electio efficax prædestinatorum ad gloriam debeat electionem efficacem meritorum, & gratię pręcedere. Minor probatur: electio efficax prædestinatorum ad gloriam, illos discernens à reprobis, non est prima intentio: nam etsi intentio sit respectu gratiæ, & meritorum, est tamen electio respectu manifestationis attributorum Dei, & tamen nullam discretionem in intentione finis supponit: ergo non omnis electionis mediorum discretio ex discretione intentionis debet desumi. Probatur minor intentio, quam supponit, est manifestandi diuina attributa; at hæc communis est prædestinatis, & reprobis nec pro illo signo est illorum præ istis: ergo in intentione supposita nulla apparet discretio.

71 *Resp.* Ad hoc argumentum, respondeo concessa maiori, negando minorem: ad illius probationem, nego minorem. Ad cuius probationem dicatur, quod in intentione manifestandi attributa diuina virtualiter continetur discretio, quæ inuenitur in electione prædestinatorum ad gloriam præ reprobis: nam cum sit efficax ad manifestandam iustitiam, & misericordiam diuinam, & vt manifestatiua est iustitiæ, sit radix exclusionis reproborum a regno, & vt est voluntas manifestandi misericordiam, sit radix electionis prædestinatorum ad gloriam; consequens fit, quod licet discretio electionis non præcontineatur in illa formaliter, præcontinetur tamen illa virtualiter, & radicaliter, & hoc secundo modo sufficit præ contineri discretionem electionis mediorum in intentione finis.

72 *Replic. 1.* Sed instabis primo: ergo male inferunt nostri Thomistæ ex intentione gloriæ reprobis, & prædestinatis communi, non posse oriri discretionem electionis ad gratiam, quia illa est æqualis respectu omnium; cum iam habeamus ex æquali intentione deriuari in electione discretionem.

Secundo. Secundo: ergo ex efficaci intentione manifestandi diuina attributa potuit Deus immediate ad electionem hominum ad gratiam, vt efficaciter conducentem ad gloriam procedere, absque media electione efficaci ad gloriam. Patet consequentia: nam illa intentione continetur virtualiter discrimen electionis ad gratiam, vt efficaciter conducentem ad gloriam: ergo si virtualis continentia discriminis electionis in intentione sufficit, potuit Deus ex efficaci intentione manifestandi diuina attributa immediatè procedere ad electionem hominum ad gratiam, vt efficaciter conducentem ad gloriam, absque media electione efficaci ad gloriam.

73 Respondeo ad primam ex his obiectionibus, illationem factam

Ad 1. replicam resp. ctam à Thomistis optimam esse: nam cum intentio gloriæ posita ab aduersarijs inefficax sit, nec virtualiter potest præcontinere discretionem electionis ad gratiam, & merita, prout efficaciter conducentia ad gloriam ob rationes iam traditas, voluntas autem manifestandi attributa diuina, cum efficax sit, etsi non respiciat peculiariter istos præ alijs, potest virtualiter præcontinere electiuum discrimen.

74 *Ad 2.* Ad secundam, nego consequentiam: ad probationem distinguo antecedens: continetur virtualiter immediate, nego antecedens, mediate concedo antecedens, & nego consequentiam: quia vt arguebam *supra*, efficacia intentionis non solum debet esse finis mediati, sed etiam immediati, paritate sumpta ex euidentia principiorum ad euidentiam conclusionis exacta: vnde cum manifestatio attributorum sit finis mediatus respectu gratiæ, & meritorum, vt efficaciter conducentium ad gloriam: fit consequens, quod discrimen repertum in electione illa, mediate solum in electione manifestandi attributa inueniatur, immediate vero in electione ad gloriam; ac proinde vtriusque finis efficax intentio debet præcedere.

75 *Instabis.* Sed instabis adhue: vt discrimen repertum in electione horum præ alijs ad gratiam, & merita quatenus efficaciter conducunt ad gloriam præ contineatur virtualiter in electione ad gloriam, sufficit voluntas efficax gloriæ absolutè, nec requiritur, quod sit horum præ alijs: ergo licet habeamus ex solutione tradita debere intermediare voluntatem efficacem glorificandi, non tamen habemus debere præcedere electionem efficacem ad gloriam prædestinatorum præ reprobis, quod tamen intenditur in nostra sententia. Probo antecedens: vt intentio manifestandi attributa præcontineat virtualiter electionem efficacem ad gloriam, vt est horum præ alijs, non est necessarium, quod intentio illa, sit manifestandi attributa in his præ alijs, sed sufficit, quod sit manifestandi attributa absolutè: ergo pariter, vt voluntas efficax gloriæ contineat virtualiter discrimen electiuum horum præ alijs ad gratiam, & merita, necessarium non erit, quod ipsa formaliter sit horum præ alijs, sed sufficiet esse intentionem efficacem gloriæ absolutè.

76 *Resp.* Respondeo, negando antecedens, ad cuius probationem, nego consequentiam. Ratio discriminis est: nam manifestatio attributorum non concernit determinatum subiectum; vnde potest connaturaliter intendi absolutè, absque eo quod subiectum in quo exercenda est designetur: gloria autem; cum accidens sit, & actus vitalis essentialiter concernens subiectum, & principium vitale, vel non potest vllo modo intendi absque concernentia determinati subiecti, vel saltim non potest ita connaturaliter: ac proinde eo ipso, quod probatum maneat debere efficacem gloriæ intentionem, probatum relinquitur debere esse circa determinatum subiectum.

77 *Quarto arguitur.* Obijcies sic quarto: gloria, vt corona est finis meritorum; & tamen vt sic præintendi non potest efficaciter ad electionem efficacem meritorum quatenus efficaciter conducentium ad illam: ergo deficit principium assumptum. Probatur minor: gloria, vt corona essentialiter dependet à meritis: ergo implicat præintendi ante merita efficaciter electa, & præuisa.

Resp. Respondeo, negando minorem. Ad cuius probationem distinguo antecedens: dependet essentialiter à meritis in ordine executionis, & in genere causæ efficientis, concedo antecedens: in ordine intentionis, & in genere causæ finalis, nego antecedens, & consequentiam: nam vt in ordine intentionis sit prior, sufficit, quod licet dependeat ab illis in genere causæ efficientis, non tamen ab illis dependeat in genere causæ finalis, sed in hoc genere merita causet. *Instatur. arg.* Et inito argumentum in actu vitali, qui essentialiter à principio dependet; & tamen potest in ordine intentionis præcedere principium, quia est finis illius.

78 *Replic. Resp.* Sed dices, implicat intelligi coronam, vt coronam sine ordine ad merita: ergo implicat intendi efficaciter sine ordine ad illa; & consequenter ante præuisionem illorum. Respondeo distinguendo antecedens, sine ordine ad merita, vt causantia in omni ordine, nego antecedens: sine ordine ad illa, vt causantia in ordine executionis, & vt causata in ordine intentionis, concedo antecedens, & nego consequentiam.

79 *Instabis.* Instabis, quia pœna, vt pœna, est effectus demeritorum, implicat in aliquo ordine intelligi, aut intendi efficaciter absque præsuppositis, & præuisis demeritis; at corona, vt corona, non minus est effectus meritorum, quam pœna, vt pœna demeritorum: ergo implicabit intelligi, aut intendi efficaciter in quantum talem, absque præuisis meritis, vt causis illius. *Resp.* Respondeo, quidquid sit de veritate illius quod in antecedenti supponitur, de quo postea agentes de reprobatione dicemus, distinguendo causalem maioris: præcisè qua est effectus demeritorum, nego maiorem: & quia aliàs pœna, vt pœna reduplicatiuè non est bonum de primaria intentione Dei, concedo maiorem: & concessa minori, nego consequentiam: nam corona, vt talis, non est bonum occasionatum, qualiter pœna, vt pœna; sed per se amabile, & ideò potest per se amari in ordine intentionis, absque occasione, & præuisione meritorum non causata à meritis, sed illa inferendo, & causando, pœna autem quia bonum occasionatum est; & non de intentione primaria, non potest iuxta doctrinam suppositam per se primo amari, hoc est non expectata occasione demeritorum; ac proinde in omni ordine, vt ametur demerita præuisa supponit.

Quinto obijcies: habitus ab intrinseco non connexus cum actu efficaciter, potest cum voluntate ad actus allicientiam concurrere: ergo intentio non connexa ratione sui efficaciter cum fine, poterit cum voluntate ad electionem mediorum, vt efficaciter ad finem conducentium concurrere; & consequenter intentio inefficax poterit esse principium electionis efficacis. Respondeo concesso antecedenti, negando consequentiam. Ratio autem discriminis est: nam habitus non concurrit determinando potentiam, sed solum iuuando ad difficultates vincendas; imo potius habitus à potentia determinatur; iuxta illud *habitibus vtimur cum volumus:* & ideò etsi non sit efficaciter determinatus ad actum potest cum potentia ad actus elicientiam concurrere; intentio autem determinat voluntatem ad finem, vt propter illum operetur: vnde vt efficaciter operetur propter illum, debet præcedere efficax intentio. 80 *Quinto arguitur.* *Resp.*

Sed dices: quando plura sunt media, quibus finis possit obtineri, non determinatur voluntas, vt hæc præ alijs eligat ab intentione finis: ergo concursus intentionis, respectu voluntatis, vt eligat, non est determinatiuus; sed indifferens; & à voluntate determinabilis; & consequenter discrimen inter habitum, & intentionem in concurrendo cum voluntate non subsistit. Respondeo intentionem determinari ad finem, non autem ad media, quando sunt plura quibus finis possit obtineri, & intentio non alligat finem ad hæc media determinatè, ex quo solum sequitur non debere in intentione præcedere determinationem formalem ad hæc media præ alijs, & efficaciam formaliter ad hæc præ alijs determinatam, non autem quod debeat præcedere efficacia determinans ad finem. 81 *Replicabis.* *Resp.*

Denique obijcies: nam sequitur ex nostra ratione quod non solum de facto, sed nec etiam de potentia absoluta poterit Deus efficaciter eligere homines ad gratiam, & merita absque præsupposita efficaci electione ad gloriam; consequens est falsum; cum assignari nequeat implicationis ratio: ergo & ratio facta insufficiens. Probatur sequela: etenim ratio nostra procedit, ex eo quod id petit ordinatus modus appetendi media propter finem, & ob essentialem dependentiam electionis ab intentione; at Deus non potest de potentia absoluta appetere in ordinate, aut essentiales rerum dependentias variare: ergo si ratio facta quid probat, conuincit non solum de facto; sed etiam de potentia absoluta. 82 *Vltimo arguitur.*

Huic obiectioni quidam ex nostris concedunt sequelam, alij absolutè negant, sed media via incedendum existimo, notando dupliciter se potuisse gerere, Deum in collatione gratiæ, & meritorum: vno modo taliter, quod ex vi primæ voluntatis, illa conferendi non amaret illa, quatenus ad gloriam efficaciter conducentia, sed solum vt sufficienter, sicut in sententia multorum fuit voluntas gratiæ, & meritorum status innocentiæ, & in omnium sententia est voluntas conferendi gratiam, & merita reprobis; & in alio signo meritis præuisis velle intuitu illorum conferre gloriam: secundo non ita, sed taliter quod ex vi primæ voluntatis conferendi gratiam, & merita, amaret illa prout efficaciter ad gloriam conducentia, & vt infallibiliter cum gloria connexa. 83 *Pro solutione arg. nota.*

Quo sic præmisso, ad argumentum factum respondeo distinguendo consequens: si ex vi voluntatis gratiæ, & meritorum amentur, vt media sufficienter conducentia ad gloriam, nego consequentiam: si ex vi illius amentur, vt media efficaciter ad gloriam conducentia, concedo consequentiam: nec in consequenti aliquod inconueniens reperio. Tum, quia ipsi pro inconuenienti non reputant dicere, Deum non potuisse efficaciter incipere à gloria, vt corona, etiam de potentia absoluta; quid igitur mirum quod Nos in ordine efficaciæ oppositum asseramus, etiam de potentia absoluta? Tum etiam, quia inconueniens non est imo potius necessario dicendum, non posse assensum euidentem conclusionis scientificum haberi sine euidenti præmissarum assensu, nec vitalem actum existere posse sine concursu principij vitalis: ergo quod electio efficax medij, vt efficaciter conducentis ad finem esse non possit de potentia absoluta sine præuia efficaci finis intentione, inconueniens iudicari non debet; implicatio autem consistit in hoc, quod prædicta electio esse efficax, & non esset efficax; esset vt supponimus, & non esset, vt ratione facta probamus. 84 *Ad illud resp.*

§. IV.

Statuitur in Deo decretum executiuum gloriæ post merita præuiſſa.

85 *Secunda concluſio. Nazar. Albarez. Salm. Herrera. Prob. 1. ex ſcript.* SIt ſecunda concluſio. *Præter decretum intentiuum gloriæ ante merita, datur aliud executiuum circa gloriam, merita præuiſſa ſupponens.* Ita contra Nazarium, Albarez, Salmanticenſes, Magiſtrum Herrera in manuſcriptis ad iſtum art. Tenent frequentius cæteri ex noſtris Thomiſtis, & præterquamquod ferè conſtat ex dictis *diſp* 60. in prima concluſione: ſuadenda eſt noſtra concluſio primo, illis teſtimonijs ſcripturæ, quibus Vazquez ſuam nititur ſuadere ſententiam, quæ licet illam, nec leuiter indicent, noſtram tamen concluſionem vehementer ſuadent, vt poſtea videbimus.

86 *Secundo ex Aug.* Secundum ex Auguſtino *tom 4. lib. 1. ad Simplicianum quæſt. 2. folio mihi* 268. *columna 2.* vbi expilcans, illa verba Pauli ad Romanos 9. cap. *Non ex operibus, ſed ex vocante, &c.* ſic ait. *Et ideò quærimus quia dictum eſt, niſi forte ſic eſt diſtinguenda ſententia, non vt intelligamus tamquam ideo non ex operibus, ſed ex vocante dictum eſt maior ſeruiet minori, vt ſecundum electionem propoſitum Dei maneret, ſed ita potius, vt hoc de natis, & nondum aliquid operatis exemplum datum accipiatur, ne aliqua electio hic poſſit intelligi ſtupi enim non dum nati eſſent, nec aliquid egiſſent, ſiue bonum, ſiue malum, vt ſecundum electionem propoſitum Dei maneret, id eſt nec aliquid egiſſent bonum, aut malum, vt propter ipſam actionem electio aliqua fieret eius, qui bene egerat. Cum ergo nulla eſſet electio bene agentis ſecundum quam maneret propoſitum Dei, non ex operibus, ſed ex vocante, id eſt ex eo, qui vocando ad fidem gratia iuſtificat impium, dictum eſt quia maior ſeruiet minori, non ergo ſecundum electionem propoſitum Dei manet, ſed ex propoſito electio, id eſt non quia inuenit Deus opera bona in hominibus, quæ eligat, ideò manet propoſitum iuſtificationis ipſius, ſed quia illud manet, vt iuſtificet credentes, ideò inuenit opera quæ iam eligat ad regnum cælorum: nam niſi eſſet electio, non eſſent electi, nec rectè diceretur, quis accuſabit aduerſus electos Dei? Non tamen electio præcedit iuſtificationem, ſed electionem iuſtificatio, nemo enim eligitur niſi iam diſtans ab illo, qui reijcitur: vnde quod dictum eſt, quia elegit nos in ipſo ante mundi conſtitutionem, non video quomodo ſit dictum niſi præſcientia.*

87 *Ex verbis Aug. formatur argumentum.* Ex quibus verbis ſic pro noſtra concluſione argumentum conficio: ſecundum Auguſtinum, propoſitum iuſtificationis non eſt ſecundum electionem, ſed electio ſecundum propoſitum, electio non præcedit iuſtificationem, ſed iuſtificatio electionem; at hæc verificari nequeunt de electione efficaci ad gloriam pertinente ad ordinem intentionis, cum hæc vt vidimus *in prima concluſione* in doctrina Auguſtini, iuſtificationem antecedat, & merita: ergo datur electio ad gloriam ab æterno in Deo, ſpectans ad ordinem executionis, quæ iuſtificationem non præcedat, ſed ſubſequatur, & merita præuiſſa ſupponit.

88 *Confirm.* Quod amplius vrgetur: iuxta Auguſtinum in præallegatis verbis, datur electio aliqua in Deo ad gloriam, per quam nemo eligitur niſi iam diſtans ab eo, qui reijcitur, & ſecundum quam intellecta verba illa Pauli, *elegit nos in ipſo ante mundi conſtitutionem* nequeunt intelligi niſi præſcientia; at hæc vera eſſe non poſſunt loquendo de decreto electiuo gloriam, ſpectante ad ordinem intentionis; cum iuxta eundem Auguſt. *Epiſt.* 105. ad Sixtum *detur in Deo electio, qua eligendos facit non inuenit.* Et *epiſtola* 106. ad Paulinum ideo ait: *Non ex operibus ſed ex vocante dictum eſſe intelligitur, vt ſecundum propoſitum Dei maneret, non meritum hominis anteiret.* Et *lib. 5.* contra Iulianum *cap. 3.* loquendo de electione intentiua ait: *Non elegit dignum ſed eligendo facit dignum:* at loquendo de hoc verba Pauli aliter, quam de præſcientia meritorum interpretari poſſunt: ergo ex mente Auguſtini, duplex eſt in Deo circa gloriam conſtituendum decretum, alterum ſpectans ad ordinem intentionis liberale, & gratuitum, alterum ſpectans ad ordinem executionis merita præuiſſa ſupponens, & ex iuſtitia, quod duplex decretum complexus ex Auguſt. *tom.* 10. *ſerm.* 7. de verbis Domini, vbi ait: *Elegit autem Deus ſicut dicit Apoſtolus ſecundum ſuam gratiam*, ecce decretum liberale, & gratuitum, *& ſecundum illorum iuſtitiam*, ecce decretum executiuum merita præuiſſa ſupponens.

89 *Reſp. 1. ex Belarminio.* Reſpondebis primo ex Belarminio *lib. 2. de gratia, & libero arbitr. cap* 15. Auguſtinum libros ad Simplicianum iuuenem ſcripſiſſe, & ſenem effectum ſententiam de electione ad gloriam, quam citato *loco docuerat* retractaſſe: vnde ex verbis adductis infirmum pro noſtra concluſione conficitur argumentum. *Contra 1.* Cæterum contra hanc ſolutionem obſtat in primis Auguſtinum *lib. 2. retractationum cap. 1.* vbi quæ minus veritati conſentanea docuerat humiliter retractauit, mentione facta librorum ad Simplicianum, doctrinam in eis contentam non ſolum non retractaſſe, ſed potius commendaſſe aſſerendo *elaboratum eſſe pro libero arbitrio, ſed Diuinam gratiam vidiſſe:* ergo abſque fundamento aſſerit Belarminius Auguſtinum in præallegatis verbis, ſententiam ſenem retractaſſe. *Secundo.* Deinde: nam omnia quæ Belarminium mouent ex alijs locis Auguſtini deſumpta, diſtinguendo duplex decretum, alterum intentiuum, & alterum executiuum erga gloriam cum præallegatis verbis concordant: ergo potius diſtinguenda ſunt hæc duo decreta quam aſſerere Auguſtinum ſententiam olim traditam retractaſſe.

90 *Tertio.* Denique: nam cum in quæſtionis principio Auguſtinus electionem ſine præuia eligendorum diſtantia negaſſet, ad finem eiuſdem quæſtionis nullam inter elegendos diſtantiam recognoſcit his verbis: *Quod ſi electio hic fuit aliqua, vt ſic intelligamus, quod dictum eſt Romanorum 11. reliquæ per electionem gratiæ ſalue facta ſunt: non vt iuſtificatorum electio fiat ad vitam æternam, ſed vt eligantur, qui iuſtificentur, certè ita occulta eſt hæc electio, vt in eadem conſperſione nobis prorſus apparere non poſſit, aut ſi apparet quibuſdam, ego in hac re infirmitatem meam fateor, non enim habeo, quod intuear in eligendis hominibus ad gratiam ſalutarem, niſi vel maius ingenium, &c.* Nec ergo dicamus Auguſtinum in eadem quæſtione ſibi eſſe contrarium, concedenda videntur duo decreta circa gloriam in Deo, alterum ſpectans ad ordinem intentionis liberale, & gratuitum, diſtantiam eligendorum non ſupponens, ſed faciens, alterum executiuum diſtantiam eligendorum à reijciendis ſupponens, quod reſpectu adultorum non gratuitum, ſed ex iuſtitia eſt.

91 *Reſp. 2.* Reſpondebis ſecundo ex noſtris Thomiſtis Nobis in hac parte aduerſarijs. Loqui Auguſtinum non de electione æterna, ſed de executione electionis temporalis de qua verum eſt eligendorum diſtantiam ſupponere, nec liberalem eſſe, ſed ex iuſtitia: vnde non colligitur duplex illud decretum, erga gloriam diſtinguendum in Deo. *Reijcitur iſta ſolutio.* Sed contra, & vrgenter, ni fallor, nam Auguſtinus poſtquam de electione ad gloriam de qua ibi loquebatur; aſſeruit diſtantiam eligendorum à reijciendis ſupponere, de eadem electione explicans verba Pauli ad Epheſeos primo: *Elegit nos in ipſo ante mundi conſtitutionem*, aſſerunt non poſſe aliter intelligi niſi præſcientia, quia ſcilicet, quamuis ab æterno merita in re non ſupponat, ſupponit tamen illa ab æterno in diuina mente præuiſſa; at ſi loqueretur de electione temporali ſumpta pro executione, hæc explicatio verbis Pauli adaptari non poſſet; cum exequutio electionis temporalis ſit, & merita electorum tempore præexiſtentia ſupponat: ergo interpretatio iſta, Auguſtini contextui non congruit.

92 *Tertio probatur cõcluſio, & impugnatur ſolutio.* Tertio principaliter ſuadetur concluſio, & impugnatur ſolutio præcedens: media namque moralia, ſcilicet merita, non aliter cauſant finis exequutionem, niſi mouendo voluntatem præmiantis, vt remuneret illa: ergo ſi merita hominum cauſant temporalem gloriæ executionem, mouent voluntatem Diuinam, illamque inclinant ad gloriæ exhibitionem; at diuina voluntas temporaliter moueri non poteſt, nec motiuum aliquod in tempore poteſt incipere habere, ſicut nec in tempore aliquid poteſt incipere velle: ergo voluntas Dei ab æterno reſpicit merita pro motiuo; cũmque hoc de voluntate gloriæ intentiua verificari nequeat, recognoſcenda eſt circa gloriam ab æterno in Deo voluntas executiua ab intentiua diſtincta, non liberalis, ſed ex iuſtitia.

93 *Prob. 4.* Quarto ſuadetur: non ſtat actum exteriorem eſſe honeſtum honeſtate alicuius virtutis ſpecialis, quin actus interior voluntatis tali gaudeat honeſtate. Tum, quia actus interiori ab exteriori ſpeciem deſumit. Tum etiam, quia exteriori actui ratione ſui, ſicut nec libertas formalis competit, ita nec formalis honeſtas ei poteſt ratione ſui, ſed ratione interioris conuenire. Tum denique ab indutione noſtrorum actuum exteriorum in quibus honeſtas virtutis reperiri non poteſt, quin in actu aliquo interiori talis honeſtas præhabeatur formaliter. Ex quo prouenit, quod actus interior, & exterior ſunt ſemper in eadem ſpecie virtutis, aut vitij; at exterior gloriæ exhibitio gaudet formaliter honeſtate iuſtitiæ, aut diſtributiuæ, aut commutatiuæ, aut vtriuſque, ſiue ſtrictè iuſtitia ſit, ſiue large, vt a ſententiarum varietate in hac parte pro nunc abſtrahamus: ergo datur actus aliquis voluntatis diuinæ huiuſmodi honeſtate gaudens formaliter; cumque electio efficax ad gloriam ſpectans ad intentionis ordinem tali honeſtate non gaudeat, recognoſcendum eſt decretum executiuum ab electione diſtinctum, quod prædictam honeſtatem ſui induat.

94 *Reſp.* Reſpondebis forte: electionem ad gloriam per modum intentionis eſſe actum iuſtitiæ, quia licet non ſupponat merita, quibus moueatur Deus vt obligatus, v. c. ſit dare gloriam, non tamen vult illam dare gratis, ſed propter merita, & hoc ſufficit vt prædictus actus gaudeat honeſtate iuſtitiæ. Quod patet: tum, quia actus ille, quo quis vult ius ſuum vnicuique tribuere, actus eſt iuſtitiæ, vt ex illius diffinitione conſtat, qua dicitur iuſtitia *eſt conſtans, & perpetua voluntas ius ſuum vnicuique tribuendi*, & tamen actus iſte non mouetur ex iure in alio præſuppoſito. Tum etiam: nam quando quis eligit vnum altero relicto, cui vendat equum actus iſte electionis, etſi quoad comparationem gratuitus ſit non tamen eſt actus liberalitatis abſolutè, ſed iuſtitiæ, eo quod non vult dare, ſed vendere, etſi non ſit obligatus ad volendum vendere; pari ergo ratione, etſi Deus obligatus non ſit ad volendam efficaciter gloriam iſtis [illegible] alijs,

quia

quia tamen non vult obiectiuè illam gratis donare, sed veluti vendere, dando illa vt mercedem intuitu meritorum, actus iste non erit liberalitatis sed iustitiæ: ac proinde alius ad ordinem executionis spectans ab illo distinctus ex illo capite necessarius non erit.

95 Cōtra 1. Sed contra primo: nam omnis virtutis debet pro motiuo respicere proprium talis virtutis obiectum, & non solum, vt rationem *quæ* attactam, vt patet discurrendo per alias virtutes; at obiectum iustitiæ est ius alienum, siue in meritis, siue in pretio, siue in alijs titulis iustitiæ fundatum; ergo eo ipso quod electio efficax ad gloriam non respiciat merita pro motiuo, esse nequit actus iustitiæ, nec gratitudinis; cum hæc aliquod debitum, etiam pro motiuo respiciat: & consequenter erit

Secundo. actus liberalitatis. Secundo, nam fere omnes Theologi, qui Deum incapacem debiti rigorosi ex iustitia fatentur consequenter tollunt ab illo virtutem iustitiæ acceptæ in rigore: ergo qui sentiunt omnem actum iustitiæ debere pro motiuo ius alterius respicere, & elici à persona obligata: & consequenter eo ipso, quod Deus absque obligatione homines eligat ad gloriam electione spectante ad ordinem intentionis, talis electio esse nequit actus iustitiæ.

96 Tertio. Denique: nam esto daremus actum illum aliqualiter esse iustitiæ, quia pro obiecto respicit gloriam dandam, vt coronam; quia tamen non habet merita pro motiuo non erit actus iustitiæ rigorosæ, & perfectæ, vel non erit actus, ad quem quis ex iustitia tenetur; at constituendus est in voluntate Dei actus aliquis, vel iustitiæ rigorosæ, & perfectæ, vel ad quem Deus ex iustitia aliqua ratione teneatur: ergo præter electionem ad gloriam spectantem ad ordinem intentionis constituendus est alius ad executionis ordinem spectans. Probo minorem argumento iam facto: nam omni actui exteriori debet correspondere actus aliquis interior, qui sit eiusdem honestatis cum illo; at exterior gloriæ colatio, vel est actus strictæ iustitiæ, vel ad minus est talis, quod ad illum Deus aliqua ratione ex iustitia tenetur, vel saltim ex fidelitate ratione promissionis: ergo debet constitui in voluntate Dei actus aliquis, qui vel sit perfectæ, & rigorosæ iustitiæ, vel ad quem aliqua ratione ex iustitia, vel ad minus ex fidelitate teneatur; cumque prima electio ab omni tali obligatione sit libera, alius actus præter illam est in Dei voluntate circa gloriam recognoscendus.

97 Ad motiua solutionis respondetur. Nec iuuant solutionem traditam exempla adducta. Non primum: nam actus ille, quo quis absolutè vult ius suum vnicuique tribuere, etsi non moueatur à iure alicuius in particulari præuiso, mouetur tamen à iure alterius in communi, quod sufficit, vt sit actus iustitiæ. Nec secundum: nam licet ille, qui inter emptores eligit vnum, cui præ alio vendat equum, quoad comparationem quæ in prædicta electione inuenitur, gratiosè aliqua ratione operetur, absolutè tamen à pecunijs mouetur, vt vendat equum; Deus autem in prædicto actu nullatenus mouetur à meritis, nec in particulari, nec in communi, sed merita vt effectus talis voluntatis respicit, & id circo prædictus actus non est iustitiæ, sed liberalitatis.

§. V.

Tribus argumentis in contrarium occurritur.

98 Arg. 1. ex testimonij Scripturæ. Primum. Contra nostram sententiam plura opponunt contrariæ sententiæ Auctores: primo obijciunt plura testimonia Scripturæ, selectiora sunt, primum illud Matthæi 25. cap. *Venite Benedicti Patris mei percipite regnum paratum vobis ab origine mundi; esuriui enim, & dedistis mihi manducare, &c.* vbi causalem illam, non solum ad temporalem regni exhibitionem, sed etiam ad illius æternam præparationem refferendam esse ex eo sibi videntur conuincere, quod in posterioribus verbis: *Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est Diabolo, & Angelis eius, esuriui enim, & non dedistis mihi manducare*, causalis illa, nedum ad temporalem pœnæ executionem, sed etiam ad voluntatem puniendi æternam est refferenda, cuius oppositum, inquiunt, Pelagianismum sapit: ergo pariter prior illa causalis ad æternam Dei voluntatem est refferenda, & non solum ad temporalem gloriæ collationem, & consequenter voluntas dandi gloriam abæterno existens in Deo, merita præuisse supponit.

99 Secundū. Secundum est illud Pauli 1. ad Corinthios 2. cap. *Oculus non vidit, nec auris audiuit, quæ præparauit Deus diligentibus se:* vbi illa verba *: diligentibus se.* Causam præparationis (inquit Vazquez) subindicant; sicut si quis diceret regem parasse equum primo ascendentibus muros ciuitatis, sane indicaret illum dare statuisse ex meritis strenuè bellantibus: ergo idem quod prius.

Tertium Tertium est illud Iacobi secundo: *Non ne Deus elegit pauperes in hoc mundo diuites in fide, & hæredes regni, quod promisit Deus diligentibus se.*

100 Si resp. Contra est. Quod si adhuc (inquit Vazquez) respondeatur ex Augustino *lib. de prædestinatione Sanctorum cap. 17.* Quod eligere diuites, idem sit quod illos efficere diuites. Contra hoc stat quod contextus Apostoli non ita commodè illam interpretationem compatitur, ac si dicatur illos elegisse, quia præuidit diuites in fide. Quod ita suadet: si namque idem sit eligere diuites, quod diuites illos efficere, idem etiam erit eligere pauperes, quod illos ad pauperiem redigere; at Iacobus non designat Dominum in hoc mundo pauperes effecisse, quamuis verum sit eos fecisse: ergo pariter non significabit diuites fecisse ditando, sed illos in fide diuites præuidisse, & id circo elegisse.

Quartum est illud Pauli ad Rom. 8. *Quos præsciuit, hos & prædestinauit, hos & vocauit, hos & iustificauit, conformes fieri imaginis filij sui*, idest quos præsciuit bene operaturos, & conformes futuros imagini filij sui, hos prædestinauit, &c. ergo præuisio bonorum operum fuit electionis, & prædestinationis occasio. 101 Quartū.

Quæ omnia confirmant ab auctoritate negatiua Scripturæ, quia ex tota illa non potest aliquo testimonio conuinci voluntas efficax electiua ad gloriam anteuertens merita, cum tamen, quæ ad illa subsequitur sit testimonijs sit confirmata: ergo absque vllo firmo scripturæ præsidio adstruitur illa voluntas independens à meritis prout præuisis à Deo. Confirm.

Respondeo primum, & secundum testimonium, probare electionem executiuam ad gloriam ex præuissis meritis, & huius æternæ electionis rationem, & motiuum causales illæ designant, quod autem præter istam alia non detur ad intentionis ordinem spectans, merita causans & illa non supponens præuisa, nec leuiter adhuc insinuat. Tertium testimonium præter rem est; cum fidendum sit magis vni Augustino, in illis mysterijs, nedum quam Vazquio, sed quam toti Scholasticorum cohorti. Augustinus autem *lib. de prædestinatione Sanctorum cap. 17.* verba ex Iacobo relata sic explicat: *Eligendo ergo facit diuites in fide, sicut hæredes regni, rectè quippe in eius hoc eligere dicitur, quod vt in eis faciat, elegit.* Cum ergo Augustinus interpretetur verba illa de electione causante fidem, non supponente, omnino extra rem, tale testimonium adducitur pro electione ad gloriam supponente merita, nec inconueniens aliquod debet censeri quod illa verba elegit pauperes in hoc mundo in sensu accipiantur causali, sicut enim ex fine gloriæ quosdam diuites facit, ita & alios pauperes efficit; paupertas namque, & diuitiæ, effectus sunt prædestinationis in electis. 102 Resp. ad 1. & 2. testimonium. Ad 3.

Quartum etiam testimonium extra chorum existit; cum constructio illa expressè Angelico Præceptori aduersetur ibi *lectione 6.* vbi allegans constructionem prædictam, illamque impugnans, ita concludit: *Vnde conuenientius, sit ordinatur littera, quos præsciuit hos, & prædestinauit fieri conformes imagini filij sui, vt ista conformitas non sit ratio prædestinationis; sed terminus, vel effectus: dicit enim Apost. Ephesiorum 1. Prædestinauit nos in adoptionem Filiorum Dei, nihil enim aliud est adoptio Filiorum, quam ipsa conformitas.* Quam interpretationem insinuat satis Parens August. *lib. de prædest. Sanctorum cap. 17.* 103 Ad 4.

Si opponas D. Thom. parum ante verba relata, qui postquam adduxit opinionem quorundam verba Pauli sic vertentium: *Quos præsciuit conformes imagini filij sui hos prædestinauit*, iuxta quam versionem, meritorum præuisio est ratio prædestinationis, sic ait: *Et hoc quidem rationabiliter diceretur si prædestinatio respiceret tantum vitam æternam quæ datur meritis, sed sub prædestinatione cadit omne beneficium salutare, quod est homini ab æterno diuinitus præparatum. Vnde eadem ratione omnia beneficia, quæ nobis confert in tempore præparauit nobis ab æterno: vnde ponere quod aliquod meritum ex parte nostra præsupponatur, cuius præscientia sit ratio prædestinationis nihil est aliud, quam gratiam ponere dari ex meritis nostris, & quod principium bonorum operum est ex nobis, & consumatio ex Deo: vnde conuenientius, &c.* Ergo ex mente D. Thomæ constructio illa Diuo Paulo posita à Recentioribus secundum quam datur ex parte nostra ratio prædestinationis, si fiat relatio ad vitam æternam, vera est; & consequenter electio efficax ad gloriam merita præuisa supponit. 104 Replic.

Respondeo, distinguendo consequens; illudque concedendo de prædestinatione ad vitam æternam secundum quod importat voluntatem executiuam gloriæ, negando autem secundum quod importat electionem efficacem ordinis intentionis, & ratio est, nam D. Thomas non admittit versionem illam absolutè, sed sub conditione, scilicet si prædestinatio tantum respiceret vitam æternam; cum ergo electio executiua ad gloriam, tantum gloriam respiciat, electio autem ordinis intentionis, non solum respiciat gloriam, sed etiam gratiam, & merita; consequens fit versionem prædictam veram esse loquendo de electione ad gloriam ordinis executionis, falsam autem de electione ad gloriam ordinis intentionis. Ad confirmationem ex Auctoritate negatiua desumptam constat ex probationibus nostræ sententiæ. 105 Resp. Ad conf.

Deinde obijciunt plura Patrum testimonia præcipuè Augustini, quem ita totum arrogat sibi Vazquez, vt nullibi adhuc leuiter oppositæ sententiæ patrocinium prætiterit. Licet autem plura Augustinus congerat testimonia, quod aliquam difficultatem videtur ingerere, est illud *lib. 1. ad Simplicianum quæst. 2.* cuius verba retulimus inter probandam secundam conclusionem. Vbi Augustinus docet electionem non præcedere iustificationem, sed 106 Arg. 2. ex PP.

quod

quod iustificatio electionem præcedit; at eadem ratio est de præcedentia meritorum: ergo hæc, electionem ad gloriam præcedunt, non vero electio, meritorum præcedit præuisionem. *S. Prosp.* Quod etiam Prosper *lib. 2. de vocatione gentium cap. 35.* expressit his verbis: *Deus ergo his, quos elegit sine meritis, dat vnde ornentur, ex meritis, & frustra dicitur, quod ratio operandi non sit in electis; cum ad hoc operentur, vt electi sint*. Quibus verbis duplicem electionem distinguit, aliam ad gratiam sine præuisis meritis, alteram verò ad gloriam, ex meritis præuisis.

107 *S. Amb.* Superaddunt etiam Ambrosium ad Rom. 8. sic dicentem: *Quos præuidit deuotos, eosdem elegit ad promissa præmia capienda*. Et *l. 5. de fide cap. 3. Quorum merita præuidit, eorum merita prædestinauit.* Et tandem Hieron. Epist. 150 ad heuidiam illis verbis: *Non saluat Deus irrationabiliter, & absque iudicij veritate, sed* *Hieron.* *ex præcedentibus causis*: ergo sentit Hieronymus electionem ad gloriam non supponentem causas præuissas, irrationabilem esse, ac proinde, nec in ordine intentionis, nec executionis posse dari electionem efficacem ad gloriam, vt coronam, non supponentem merita præuissa.

108 *Resp.* Respondeo, prædictos Patres loqui de electione ad gloriam in ordine executionis, non autem de illa, quæ in ordine intentionis præcedit; hanc enim merita præuisa præcedere in sententia Augustini, & aliorum Patrum vidimus confirmantes primam conclusionem, & de hac verum est, non esse irrationabilem, idest, cui ex parte nostra ratio reddi non possit, qualiter intelligendus venit Hieronymus; quod vero electio efficax per modum intentionis in hoc sensu sit irrationabilis, inconueniens censeri non debet, imo necessario ab omnibus fatendum de electione ad gratiam, cuius ex parte nostra non datur ratio; & consequenter comparatiuè ad nos irrationabilis est, etsi comparatiuè ad Deum, non possit non esse rationi conformis.

109 *Opponit Vazqu. Resp.* Sed contra hanc interpretationem opponit Vazquez duplicem istam voluntatem nullum in Augustino fundamentum habere: ergo absque illo confingitur, & argumento facto accommodatur. Ad quam obiectionem ex dictis in discursu disputationis constat solutio, & quam sine fundamento Vazquez loquatur.

Secundo opponunt alij. Secundo obijciunt alij: nam Augustinus *lib. de gratia, & libero arbitrio capitulo 9* explicans illa verba: *Gratia Dei vita æterna*, & inquirens cur gratia appelletur; cum detur vt merce ob merita: respondet, *quia merita fundantur in gratia*; at si daretur electio efficax ad gloriam per modum intentionis gratuita, & liberalis, melius redderetur pro causa, cur gratia vocetur, quia gratia ad illam eligimur, quam quia merita in gratia fundantur: ergo ex mente Augustini talis electio efficax per modum intentionis merita præuisa anteuertens constituenda non est.

110 *Resp.* Respondeo Augustinum in præallegato loco sic respondisse: *Gratia autem Dei vita æterna in Christo Iesu Domino nostro, cum prius dixisset Apostolus stipendium peccati mors, vbi cum posset dicere, & rectè dicere, stipendium autem iustitiæ vita æterna, maluit dicere gratia Dei vita æterna, vt hinc intelligeremus non pro meritis nostris Deum nos ad æternam vitam, sed pro sua miseratione perducere*; at verum esse non potest Deum nos non pro meritis nostris ad gloriam perducere perductione inspecta in ordina executionis: ergo loquitur Augustinus de perductione ad gloriam quatenus electa actu spectante ad ordinem intentionis, & sic consideratam ait, *non pro meritis nostris esse, sed pro sua miseratione*, & ideo vitam æternam gratiam appellati: vnde testimonium prædictum tamen abest, quod nostræ officiat sententiæ, quod potius illam manifestissimè exprimit.

111 *Tertio arg. ratione.* Tertio sic arguunt à priori, vt aiunt: in diuinis decretis non aliunde ordinem meditamur, nisi vel ex analogia ad id, quod in humanis contingit, vel ratione causalitatis inter obiecta repertæ; at ex nullo ex his capitibus potest constitui electio efficax ad gloriam in Deo merita præuisa anteuertens: ergo reijcienda est huius modi electio.

Minor pro 1. parte prob. Minorem pro prima parte in hunc modum ostendunt: si Rex præmium aliquod proponeret dandum strenue certantibus ea lege, vt nullus, nisi ob proprios labores illo potiretur, numquam illud efficaciter dare decerneret, nisi ob labores præuisos; at gloria conferenda proponitur, vt brauium, & corona meritorum nostrorum: ergo ex analogia desumpta ex humanis electio efficax ad gloriam non datur in Deo, nisi ex meritis præuisis.

112 *Pro 2. suadetur primo.* Pro secunda parte sic probant primo: nam esto in naturalibus, finis præcedat in intentione medium, in moralibus autem non ita contingit, sed medium morale in intentione finem præcedit, eo quod non causat finem per actionem realem in ipsum, sed impetratorie mouendo voluntatem præmiantis, vt finem dare decernat; at ordo decretorum in Deo ex ordine obiectorum debet desumi: ergo ex isto capite decretum efficax gloriæ non præcedit ordine intentionis voluntatem meritorum, nec illorum *Secundo.* præuisionem. Secundo: nam Massilienses, qui primam gratiam ex nostris operibus vt meritis de congruo conferri censebant, etiam respectu æternæ electionis ad gratiam, similem præcedentiam ponebant; Augustinus autem illos impugnans numquam hoc argumento fuit visus, quod videlicet finis in intentione media præcedere debeat: ergo, quia hoc principium in medijs moralibus verum non tenet; & consequenter argumento ex illo desumpto, & ex ordine obiectorum, non conuincitur in Deo electio efficax ad gloriam in ordine intentionis merita præuissa præcedens.

113 *Aliter argumentum proponitur.* Sic breuius argumentum proponitur: ordo inter diuina decreta sumitur ex ordine, & causalitate obiectorum; at gloria non est meritorum causa in ordine intentionis, sed causatur ab illis: ergo nec executiuum, nec intentiuum decretum gloriæ merita vt præuissa præcedit. Minor probatur ex differentia, quæ versatur inter media physica, & moralia, quod illa causant finem in se ipso, hæc autem non aliter causant, nisi mouendo voluntatem præmiantis, vt velit conferre præmium; at merita non sunt media physica respectu gloriæ, seu moraliter ducunt in illam: ergo mouent voluntatem diuinam vt velit gloriam conferri; & consequenter non causantur à gloria in ordine intentionis, sed causant illam, adhuc in isto ordine.

114 *Resp. ad 1. probationem minoris.* Respondeo concessa maiori, negando vtranque partem minoris. Ad primam probationem dicatur: Regem ante visos labores proponere præmium conferre, quod si efficaciter non decernit præmium huic potius, quam alteri dare, est ob sui impotentiam, ratione cuius aliorum labores in sua potestate non habet; analogia autem ex humanis desumpta, debet esse in Deo ab omni imperfectione deputata; ac proinde saluabitur quoad præcedentiam propositi præmiandi, non autem quantum ad inefficaciam ortam ex impotentia: nam sicut Rex si ob labores esset collaturus præmium, & illos in sua haberet potestate; posset, & deberet prius efficaciter voluntatem efficacem formare de conferendo præmio, quam velle labores conferre, vt efficaciter conducentes ad præmium; ita Deus ad quem non solum attinet conferre gloriam sed etiam merita, vt efficaciter conducentia ad illam, & in cuius potestate perfectissimè merita continentur, debet prius efficaciter decernere gloriam, quam merita, vt media efficaciter illatiua illius.

115 *Ad 1. prob. minoris pro 2. parte.* Ad primam probationem minoris pro secunda parte, nego maiorem; vt enim argumentabar *supra*, vel media moralia media non sunt, vel sunt posteriora fine in ordine intentionis, & ratione illius, seu in ordine ad illum debent amari; cum hoc sit de ratione medij ex communi conceptu.

Nec oppositum probatione ibi facta conuincitur: licet namque media moralia debeant voluntatem præmiantis mouere, non sequitur quod debeant mouere omnem eius voluntatem, sed sufficit quod moueant voluntatem executiuam, cum quo rectè compatitur voluntatem intentiuam præcedere, non motam à meritis, sed illa causantem.

Ad 2. probat. Ad secundam probationem dicatur, quod si Augustinus non fuit visus hoc medio ad impugnandos Massilienses, de quo nihil scio, ideò est quia cum gratia primum principium sit meriti; & consequenter eadem ratio sit de illa, ac de intentione finis, vt sub meritis non cadat, non fuit Augustino necessarium hoc argumento vti pro expungendis Massiliensibus, & ideò non mirum si illo non fuit visus.

116 *Instabis.* Sed aduersus solutionem primæ probationis obijcies: supposita voluntate efficaci gloriæ in ordine intentionis non mota à meritis; non adest locus voluntati executiuæ à meritis motæ, & sub illis cadenti: ergo si merita mouere debent voluntatem præmiantis, mouere debent primam voluntatem intentiuam. Probatur antecedens: voluntas illa intentiua est infallibiliter cum executione connexa, ita vt illa posita implicet executionem non esse; at supposita voluntate infallibiliter inferente executionem non cadente sub merito repugnat mediatè voluntatem executiuam præmiatiuam à meritis motam: ergo supposita voluntate efficaci gloriæ in ordine intentionis non mota à meritis, non adest locus voluntati executiuæ à meritis motæ, vel sub illis cadenti.

117 *Minor prob. 1.* Minor probatur tripliciter, primo: id ipsum requiritur ad rationem præmij, si detur ex meritis, quod est necessarium ad rationem beneficij exigentis gratiarum actionem, si detur gratis; at supposita voluntate efficaci infallibiliter cum executione connexa, non datur locus nouæ voluntati liberali obligant ad gratiarum actiones: ergo nec voluntati remuneratiuæ.

118 *Secundo.* Secundo: id ipsum requiritur ex parte præmiantis, vt voluntas eius sit præmiatiua, quod requiritur ex parte merentis, vt voluntas eius sit meritoria; at supposita efficaci voluntate infallibiliter cum executione connexa ex parte merentis, non adest locus nouæ voluntati meritoriæ, etsi illa meritoria non esset, voluntas illam subsequens meritoria esse non potest: ergo supposita efficaci voluntate ex parte præmiantis infallibiliter cum executione connexa non remuneratiua, non adest locus voluntati præmiatiuæ à meritis motæ.

Tertio. Tertio: non minus connectitur voluntas executiua cum voluntate intentiua, quam executio cum executiua; at ob connexionem infallibilem executionis cum voluntate executiue, si hæc non cadat sub merito, nec ab illo moueatur, executio sub merito cadere, nequit: ergo si voluntas efficax intentiua non moueatur à meritis voluntas executiua moueri nequit ab illis.

Respon-

119 *Resp.* Respondeo, negando antecedens: ad cuius probationem concessa maiori, nego minorem. Ad cuius primam probationem: concessa maiori, distinguo minorem: non adest locus nouæ voluntati liberali nouitate excludente connexionem cum priori voluntate, concedo minorem: nouitate dicente solam distinctionem, nego minorem, & nego consequentiam: vel distinguo consequens eodem modo. *Ad 2.* Ad secundam: concessa maiori, distinguo minorem: nouæ voluntati meritoriæ nouitate excludente connexionem cum priori voluntate, concedo minorem: nouitate distinctionis nego minorem, & distinguo consequens eodem modo.

120 *Replic.* Si dicas, si voluntas merentis infallibiliter cum executione connexa, meritoria non esset, voluntas medians inter illam, & executionem, meritoria esse non posset: ergo si voluntas se tenens ex parte præmiantis infallibiliter cum executione connexa remuneratoria non est, voluntas medians inter illam, & executionem remuneratoria esse non poterit. *Resp.* Respondeo, concesso antecedenti, negando consequentiam, & ratio disparitatis est: nam voluntas ex parte merentis non meritoria, non esset libera, eo autem ipso, nec voluntas medians inter illam, & exequutionem libera esse non posset; & consequenter nec meritoria; voluntas autem efficax existens in præmiante non remuneratoria, libera est; & consequenter voluntas altera consequens libera erit, & cum sit libera libertate distincta licet cum priori connexa, poterit mediare meritum, vt mouens ad illam, etsi ad primam, motiuum non fuerit: ac proinde esse poterit præmiatiua, etsi prima præmiatiua non *subiectiuè*.

121 *Ad 3.* Ad tertiam probationem concessa maiori, nego causalem minoris: non enim ideò executio sub merito nequit cadere, si voluntas exequens non cadat sub meritis, quia cum illis sit infallibiliter connexa, sed quia executio nequit à meritis immediatè moueri, sed mediate, scilicet mediante voluntate præmiantis à meritis mota: vnde si hac à meritis non moueatur, executio ipsa sub meritis cadere non poterit; voluntas autem exequens capax est ratione sui, meritoriæ motionis: vnde etsi voluntas intendens, cum qua connectitur, non moueatur à meritis, poterit voluntas exequens meritorum motionem terminare.

122 *Instabis.* Sed dices, vt voluntas præmiantis moueatur à meritis debet supponi indifferens, & non determinata ad præmiandum; at supposita voluntate efficaci intentiua, non est indifferens voluntas præmiantis ad præmiandum & non præmiandum: ergo illa supposita nequit Dei voluntas à meritis moueri. *Resp.* Respondeo, distinguendo maiorem: indifferentia excludente necessitatem simpliciter, quę cum libertate non compatitur, concedo maiorem: indifferentia excludente necessitatem suppositionis compatibilem cum libertate, nego maiorem; & sub eadem distinctione minoris nego consequentiam: quia necessitas, quam habet Deus supposita voluntate intentiua non est talis simpliciter tollens libertatem à voluntate exequente remuneratiua, sed secundumquid, & cum libertate prędictę voluntatis composita. *Instatur argumentum.* Instoque argumentum: tum in voluntate infundendi gratiam, vt instificantem quę sub impetratione cadit vltimę dispositionis; & tamen est necessario connexa cum voluntate auxiliandi ad talem dispositionem per gratiam sub conceptu auxiliantis. Tum etiam; in voluntate tollendi gratiam habitualem, quæ pœna est peccati in frequentiori sententia; & tamen est connexa cum voluntate permittendi primum peccatum, quæ peccati pœna non est, in communi Theologorum sententia.

§. VI.

Cæteris argumentis occurritur.

123 *Arg. 4.* Quarto sic arguunt: gloria in executione non confertur adultis nisi vt præmium meritorum: ergo ab æterno Deus non aliter illam conferre decreuit, nisi ex præuissis meritis. Probatur consequentia: non enim aliter ab æterno fuit decretata gloria, ac in tempore executioni mandatur: ergo si in tempore confertur dependenter à meritis, etiam ex illis, vt præuisis fuit intenta ab æterno; & consequenter nullum datur in Deo decretum efficax circa gloriam, quod non supponat meritorum præuissionem.

124 *Resp.* Respondeo ex dictis duplex erga gloriam constituendum esse decretum efficax ab æterno in Deo, alterum spectans ad ordinem intentionis, alterum ad ordinem executionis, primum cum executione in modo attingendi obiectum non adæquatur, imo potius opposito modo procedit, vnde enim incipit intentio, sistit, & terminatur executio: vnde loquendo de isto falsum est dicere esse gloriam eodem modo intentam, & executioni mandatam, imo opposito modo se habuit: si vero de secundo decreto, scilicet executiuo, loquamur verum est ab æterno per illud esse volitam gloriam, eo modo quo in tempore fuit executioni mandata: vnde cum in tempore conferatur ex meritis, ex illis etiam præuissis fuit ab æterno decretata executiuo decreto.

125 *Replic. 1.* Cæterum contra hanc solutionem, multis insurgunt contrariæ sententiæ Auctores. Primo: quia namque merita Christi Domini in re præcedunt nostræ gloriæ, & gratiæ exhibitionem, ab æterno fuerunt præuissa, nedum ad decretum exequutiuum, sed etiam ad intentiuum efficax gratiæ, & gloriæ: ergo cum nostra merita præcedant temporalem gloriæ collationem, vt in re posita, præcedent, vt ab æterno præuissa omne decretum efficax gloriæ, tam intentiuum quam exequutiuum.

Secundo. Secundo, apud Augustinum, & alios Ecclesiæ Patres bene valet, *promeretur quis primam gratiam: ergo promeretur prædestinationem, & æternam electionem ad illam*, at si staret gloriam conferri in tempore meritorum intuitu, & decretum efficax intentiuum non cadere sub merito, consequentia illa friuola esset: ergo eo ipso quod gloria in tempore conferatur ex meritis, omnę efficax decretum illius, siue intentiuum, siue exequutiuum meritа, vt præuissa debet supponere.

Tertio. Tertio, impugnant traditam solutionem ab inutilitate primi decreti; vt enim gloria conferatur in tempore sufficit decretum exequutiuum; cum namque sit efficax, infallibiliter ex vi illius gloria est conferenda: ergo secundum sufficit, & primum superfluit. 126 *Quarto.* Quarto ab impossibilitate decreti intentiui, quod liberale sit, & gratuitum: omni enim decreto efficaci diuino debet ex parte effectus aliquid respondere; at in gloria prout in re confertur, nihil relucet quod correspondeat decreto intentiuo liberali, & gratuito: ergo tale decretum erga gloriam repugnat in Deo, supposito, quod in tempore conferatur ex meritis. Probatur minor: gloria prout in re ex iustitia confertur, & non liberaliter: ergo in illa prout in re confertur nihil relucet, quod correspondeat decreto efficaci intentiuo liberali, & gratuito.

Denique impugnant ab incompossibilitate prædicti duplicis decreti: repugnant namque inter se prædicta duo decreta: ergo non sunt in voluntate diuina erga gloriam constituenda. 127 *Quinto.* Probatur antecedens, implicat gloriam dari gratis, & dari ex meritis, vt coronam iustitiæ: ergo implicat etiam intendere efficaciter dari gloriam gratis, & simul intendere dare illam ex meritis. Patet consequentia: tanta enim repugnantia est inter decreta quando efficacia sunt, quanta reperitur in decretorum exequutione: ergo si repugnat dari gloriam gratis, & dari, vt coronam ex meritis, repugnabit etiam intendi efficaciter gloriam gratis, & intendi efficaciter gloriam ex meritis.

128 *Ad 1. obiectionē resp.* Sed non vrgent obiectiones istæ. Ad primam respondeo, negando causalem: nam licet sit verum, merita Christi præuissa fuisse ad decretum omne, siue exequutiuum, siue intentiuum gloriæ, & gratiæ, vt efficaciter conducentis ad gloriam, causa autem cur sic fuerunt præuissa non est, quia promeruerunt gratiam, & gloriam, quatenus in re conferuntur, sed quia non fuerunt electa, vt media ad gloriam, & gratiam, vt *superius* dicebam: vnde protuerunt omne decretum circa illa præcedere, & sic præcisse de facto fuit congruum vt plus deberemus meritis Christi. De quo plura *Tomo tertio in tertiam partem Tractatu de merito Christi.*

129 *Ad 2.* Ad secundam dicatur ex merito primæ gratiæ, prout in exequutione per consequentiam formalem, & immediatam inferri meritum decreti exequutiui gratiæ, meritum autem decreti intentiui illius non inferri consequentia formali, sed a paritate rationis: si namque non obstante quod prima gratia sit principium intrinsecum meriti, sub merito cadere potest, etiam si decretum illius ad intentionis ordinem spectans sit principium extrinsecum meriti, sub illo poterit comprehendi. Cæterum ex merito gloriæ vt in exequutione confertur, etsi inferatur meritum decreti exequutiui gloriæ consequentia formali, non tamen infertur meritum decreti intentiui, quia est dissimilis ratio: nam decretum intentiuum gloriæ est principium, & radix meritorum, gloria vero, vt in exequutione confertur, non est merendi principium, sed terminus: vnde ex eo quod gloria, vt in exequutione conferatur ex meritis, non colligitur adhuc per materialem consequentiam, decretum intentiuum illius sub meritis cadere.

130 *Ad 3.* Ad tertiam, nego antecedens: nam licet secundum decretum sit efficax, cum ordo agendi propter finem exposcat, vt præcedat ordo intentionis ordinem exequutionis, & quod finis intentione præcedat, & in exequutionis ordine subsequatur, & diuersa amabilitas sit obiectiua in gloria, vt exequibili, atque in illa, vt intendibili: consequens fit, quod non superfluat, sed necessario exigatur decretum intentiuum ab executiuo distinctum.

Ad 4. Ad quartam: concessa maiori, nego minorem: ad illius probationem, distinguo antecedens pro secunda parte; & non liberaliter proxime, & formaliter, concedo antecedens: & non liberaliter in radice, & virtualiter, nego antecedens, & consequentiam: vt enim decreto efficaci intentiuo liberali, & gratuito aliquid correspondeat in re, sufficit; quod licet exterior gloriæ collatio sit formaliter ex iustitia, & non liberalis formaliter, sit tamen in radice ex motiuo liberalitatis, scilicet in collatione gratiæ inicìantis merita gloriæ, quæ ex illius intentione gratuita traxit originem, ex quo prouenit, vt ipsa gloriæ collatio sit gratuita virtualiter.

Sed dices: actus interior, & exterior sunt eiusdem honesta- 131

Oppones tis formaliter; at decretum intentiuum gloriæ (si datur) comparatur ad exteriorem gloriæ collationem, sicut actus interior eum exteriori: ergo debet exterior gloriæ collatio esse eiusdem honestatis formaliter; & consequenter si illud gaudet honestate liberalitatis, exterior gloriæ collatio honestate liberalitatis gaudebit, nedum virtualiter, sed etiam formaliter.

Resp. Respondeo, veram esse maiorem, loquendo de actu interiori immediate imperante exteriorem, falsam autem de actu interiori solum mediate imperante, intentio autem efficax gloriæ, immediate non imperat gloriæ exhibitionem, sed voluntatem collatiuam meritorum, & exterior gloriæ collatio imperatur immediate à voluntate exequutiua gloriæ; vnde solum sequitur, quod sicut intentio efficax gloriæ liberalis est, & gratuita, ita electio gratiæ, & meritorum gratuita, & liberalis sit, & sicut exterior gloriæ collatio est formaliter ex iustitia, ita voluntas exequutiua gloriæ gaudet formaliter honestate iustitiæ.

132 Instabis. Instabis: eo ipso quod charitas imperet actus aliarum virtutum, siue mediate, siue immediate imperet, actus imperatus gaudet honestate charitatis participata formaliter: ergo actus exterior non solum debet esse honestus formaliter honestate actus imperantis proxime, sed etiam honestate imperantis remotè, & mediate.

Resp. Respondeo, concesso antecedenti, negando consequentiam, vel distinguo consequens: quando sunt honestates compatibiles in eodem actu formaliter, concedo consequentiam: quando sunt incompatibiles in eodem actu formaliter: nego consequentiam. Itaque ex vi huius quod est imperari mediate, solum petitur, virtualis participatio honestatis actus imperantis, hoc enim sufficit ad rationem effectus, quod virtualiter participet causæ perfectionem, si vero aliquando participatur formaliter, est, quia ex parte actus repugnantia non adest: vnde cum honestas charitatis non sit incompatibilis sub esse formali cum actu aliquo moralium virtutum, fit vt siue mediate, siue immediate imperetur ab illa, participet eius honestatem formaliter. Honestas autem liberalitatis, & honestas iustitiæ, formaliter in eodem actu reperiri non possunt, & ideò quando actus aliquis exterior iustitiæ ab actu liberali mediate imperatur, non est necessarium cum illo in honestate formali conuenire, sed sufficit eius honestatem virtualiter participare.

133 Instatur arg. Et insto argumentum euidenter, ni fallor, in aduersariorum sententia: ipsi namque fatentur dari in Deo voluntatem inefficacem gloriæ liberalem, & gratuitam, & ex illa Deum ad electionem mediorum immediate moueri: & consequenter mediatè ad gloriæ collationem; & tamen exterior gloriæ collatio ab illa intentione, etsi inefficaci mediate imperata, eius honestatem non habet formaliter: non ergo est necessarium, quod honestatem omnis actus imperantis in omni actu imperato reperiatur formaliter.

134 Ad 5 obiectionē. Ad vltimam impugnationem, nego antecedens, ad eius probationem, concesso antecedenti, distinguo consequens: repugnat intendi gloriam gratis, & ex meritis ly *gratis* determinante obiectum, concedo consequentiam: ly *gratis* determinante actum, & explicante motiuum illius, nego consequentiam: itaque ista duo decreta: *Volo efficaciter dare gloriam gratis*, ita vt ly *gratis* obiectum determinet, & vt quod appetatur; & *volo efficaciter dare gloriam*, *vt coronam*, non minus repugnant, quam exhibitio gloriæ, vt coronæ, & exhibitio gloriæ gratuita: hæc tamen duo decreta *gratis volo dare gloriam*, *vt coronam* ly *gratis* determinante actum, & excludente merita, non à gloria vt exhibenda, sed à motiuo voluntatis intentiuæ dandi gloriam, & *ex meritis prævisis volo efficaciter gloriam conferre voluntate exequutiua*, non pugnant aliqua ratione inter se: decretum autem intentiuum efficax gloriæ, quod Nos constituimus liberale, & gratuitum, & cum exequutiuo decreto, non liberali, sed ex iustitia componimus, non priori modo importat ly *gratis*, sed posteriori: vnde inter hæc duo decreta, vt à nobis constituuntur, nulla est incompatibilitas.

135 Oppones 1. Sed oppones primo: decretum illud intentiuum efficax gratis dandi gloriam, est efficax ex motiuo gratuito: ergo exequutioni mandandum ex motiuo gratitudinis; & consequenter incompatibile est cum decreto exequutiuo dandi gloriam ex motiuo iustitiæ. Patet prima consequentia ex qua euidenter secunda colligitur: in hoc namque decretum efficax ab inefficaci distinguitur, quod illud habet infallibiliter annexam exequutionem: ergo si decretum est efficax ex motiuo liberalitatis, habet infallibiliter annexam exequutionem ex eodem motiuo.

136 Secundo. Oppones secundo: eo ipso, quod decretum illud gratuitum, & liberale sit, debet ly *gratis* determinare obiectum: ergo si ly *gratis* determinante obiectum incomponitur prædictum decretum alteri executiuo ex motiuo iustitiæ, eo ipso, quod liberale sit, est cum illo incompatibile. Antecedens probatur: decretum namque gratuitum speciem à suo obiecto desumit, at specificatur ab eo, quod per ly *gratis* explicatur: ergo eo ipso, quod liberale sit debet ly *gratis* determinare obiectum, & non solum voluntatis actum.

137 Tertio. Tertio: non stat decretum efficax esse gratuitum, & liberale, & terminari ad gloriam vt coronam: ergo vel liberale non est, vel illam respicit vt in re cooferendam per modum beneficij gratuiti; & consequenter cum altero decreto exequutiuo ex iustitia componi non potest. Probatur antecedens: non stat decretum aliquod efficax esse ex motiuo iustitiæ, & terminari ad obiectum, vt exequendum gratis: ergo pariter stare non potest decretum efficax esse ex motiuo liberalitatis, & terminari ad obiectum exequendum, vt coronam ex motiuo iustitiæ:

138 Ad 1. obiectionē resp. Respondeo, ad primam ex his obiectionibus, concesso antecedenti, negando consequentiam. Ad illius probationem, concesso antecedenti, distinguo consequens: habet infallibiliter annexam exequutionem ex eodem motiuo, ly *ex eodem motiuo* dicente rationem obiectiuam ex qua efficaciam habet, & motiuum radicale, & remotum exequutionis, concedo consequentiam: dicente motiuum formale, & proximum exequutionis, nego consequentiam: ob rationes traditas inter soluendam quartam obiectionem.

Ad 2. Ad secundam, nego antecedens: ad illius probationem, concessa maiori, & minori, distinguo consequens: debet se tenere ex parte obiecti vt *quo*, concedo consequentiam: vt *quod* tamquam quid volitum, nego consequentiam, & hoc tantum in nostra solutione negauimus, quod scilicet velit Deus per talem actum gloriam dare gratis in tempore, non autem negamus quod motiuum gratitudinis, vt *quo* ingrediatur ex parte gloriæ, vt volitæ in ordine intentionis.

Ad vltimam, nego antecedens: ad illius probationem, nego antecedens: vt enim *inferius* agentes de reprobatione videbimus, peccatum originale fuit motiuum ad actum voluntatis, quo voluit exclusionem a regno, etiam in illis, quibus fuit dimissum; & tamen exclusio exequutiua in illis, quibus fuit dimissum, non habuit pro motiuo culpam originalem: potuit ergo Deus moueri à meritis in decreto intentiuo, & in exequutiuo, vel non attendere merita, vel illa extinguere; & consequenter stare potest decretum intentiuum esse ex iustitia, & executiuum esse liberale. 139

140 Vltimo arg. ab inconuenientibus. Primum est. Denique opponunt plura inconuenientia contra nostram sententiam. Primo ex illa sequitur homines ad pigritiam, & desperationem inuitari; consequens est absurdum: ergo illud, ex quo sequitur falsum est. Probatur sequela: quiuis namque poterit intra se ita Theologizare, vel sum efficaciter electus ad gloriam æterno illo efficaci decreto merita antecuerteote, vel non sum electus? Si primum, infallibiliter adipiscar salutem: ergo dormiamus: si secundum, infallibiliter illam noo consequar? vt quid ergo bene operabor, comedamus, & bibamus, potiamur voluptatibus huius mundi: siquidem a delirijs alterius iam efficiter exclusi inuenimur: ergo ex illo modo electionis sequitur in electis ignauia, & in non electis desperatio.

Secundo: ex illa sequitur nullum fructum ex nostris bonis actibus esse obtinendum; consequens est falsum: ergo & antecedens. Probatur sequela: gloria est obtinenda infallibiliter, qualiter fuit ab æterno decretata: ergo si fuit decretata ab æterno ante nostra merita præuisa, etiam si merita non sequantur, gloriam consequemur; & consequenter quoad finem gloriæ obtinendæ frustraneus redditur labor noster, & bonorum operum exercitium. Secundũ

141 Tertiũ. Tertio sequitur Dei promissiones esse fallaces, quod est hæreticum. Probatur sequela: propositum Dei æternum fuit gloriam conferendi absolutè, vtpote ante merita, promissiones autem sunt dandi gloriam sub conditione, quod bene operemur, & in gratia moriamur: ergo Dei promissiones cum diuina mente, & æterno proposito noo conformantur: & consequenter erunt falaces.

Quartũ. Quarto sequitur ex nostra sententia hominem non electum æterno illo efficaci decreto, non posse saluari; & consequenter illi ad culpam non imputari salutem non consequi, quod est absurdum. Probant sequelam; relectio illa efficax est per nos indispensabiliter requisita, vt homo consequatur salutem; at illam non habet, qui efficaciter ad gloriam non est electus: ergo deficit illi aliquid necessario requisitum ad salutem consequendam: ac proinde in illius potestate non erit salutem adipisci.

142 Si resp. Si respondeatur solutione communi apud nostros Thomistas, electionem efficacem esse necessariam, vt homo consequatur salutem de facto, non tamen vt possit salutem adipisci; vnde ex illius defectu tantummodo colligitur non electum efficaciter, non consequuturum salutem de facto, non tamen quod non possit adipisci illam, & hoc secundum sufficere, vt imputetur homini non electo, non consequutio gloriæ.

In contrarium obstat. In contrarium obijciunt: esto prædicta electio non requiratur ex parte principij per modum dantis posse, requiritur tamen indispensabiliter, vt homo de facto consequatur salutem; at electionem illam non habet homo in sua potestate: ergo nec consequutionem meritoriam salutis dependētem ab illa. Minor est certa: nam esto homo possit eligi ad gloriam à Deo, non tamen potest electionem efficacem ad gloriam in se ipso caussare: ergo illam , in

in sua potestate non habet. Consequentia vero probatur: nam, qui non continet in sua potestate id, a quo aliquid essentialiter pendet, nec hoc aliquid potest praecontinere: ergo si consequutio libera gloriae essentialiter pendet ab electione ad illam, & hanc homo in sua potestate non habet, nec consequutionem gloriae potest habere in sua potestate.

143 *Quintum inconueniens.* Denique sequitur ex nostra sententia, libertatem praedestinati penitus destrui. Probant sequelam posita efficaci electione ad gloriam, necessarium est homine electum consequi illam, nec potest illam non consequi: ergo tollitur ab illo libertas in consequenda gloria. Probatur consequentia: quia illud liberè solum quis agit, quod positis omnibus requisitis, potest agere, & potest non agere; at electio, necessaria est, vt homo consequatur gloriam, & possita illa, non potest non consequi illam: ergo necessario, & non liberè gloriam consequitur.

144 *Si resp.* Si respondeatur: necessitatem istam consequendi gloriam esse ex suppositione, & impotentiam non consequendi, electione supposita, esse consequentem, & in sensu composito, non antecedentem, & in sensu diuiso, necessitatem autem ex suppositione, & impotentiam consequentem, libertatem non destruere.

Opponit Vazq. In contrarium sic opponit Vazquez: illa necessitas, secundum Anselmum, libertatem destruit, quae est antecedens: at necessitas consequendi salutem orta ex electione efficaci, est necessitas omnino antecedens: cum nostram libertatem non subsequatur, sed illam praeueniat: ergo inducit impotentiam antecedentem ad illius oppositum, & libertatem penitus destruit.

145 *Resp. negādo sequi prædicta inconuenientia ad 1.* Respondeo: nullum ex praedictis inconuenientibus inferri ex nostra sententia. Ad primum, nego sequelam: ad illius probationem, nego discursum illum posse rationabiliter fieri: electio namque ad gloriam non excludit merita, sed potius illa infert, & causat: vnde, vt aliquis gloriam, ad quam electus est, consequatur, necessarium est, quod bene operetur, quia non est electus ad gloriam nisi medijs operibus consequendam: vnde, sicut non nisi irrationabiliter posset agricola argumentari, *vel fructus futuri, sunt determinanti à Deo, vel non sunt decertati? Si primum: ergo non seminemus*, quia non aliter sunt fructus decretati à Deo nisi medio agricolae labore: ita in nostro casu.

Instatur in sententia contraria. Et quidem hoc argumentum pari efficacia militat in aduersarios, qui licet negent efficacem electionem ad gloriam ante praeuissa merita, efficacem tamen electionem ad gratiam efficaciter conducentem ad gloriam ante praeuissa merita fuisse fatentur, contra quam electionem idem argumentum confici posse tantisper medianti facilimo negotio constabit.

146 *Ad 2.* Ad secundum, nego etiam sequelam. Ad illius probationem distinguo antecedens: est obtinenda qualiter fuit ab aeterno decreta ly *qualiter* dicente modum ex parte obiecti, concedo antecedens: dicente modum ex parte actus, nego antecedens, & consequentiam, quia licet fuerit ante merita volita, non tamen fuit volita ex parte obiecti, vt conferenda in exequutione ante merita, sed post merita, & propter illa, & hoc modo est infallibiliter conferenda, ex quo non colligitur dandam esse sine meritis, sed potius oppositum.

147 *Ad 3.* Ad tertium inconueniens dicatur, promissiones conditionatas gloriae, prout respiciunt reprobos conformari voluntati antecedenti, qua Deus vult omnes homines saluos fieri quantum est ex se, prout vero praedestinatos respiciunt, ei voluntati esse conformes, & insuper voluntati efficaci intentiuae, & executiuae gloriae: nam licet istae voluntates sint absolutae, quia tamen, & conditionem, scilicet perseuerantiam finalem, & insuper gloriam ipsam efficaciter inferunt, sunt virtualiter conditionatae, & sic possunt promissiones conditionales esse illis conformes. Et quamuis posset praedestinatis gloria absolutè promitti, non tamen opponit. Tum quia hoc esset illis suam praedestinationem reuelare quod de lege ordinaria non fit. Tum etiam, vt cum timore, & tremore suam salutem operentur, nondum in via de sua praedestinatione securi. Tum denique, quia ex hoc non electis occasio desperationis, & multorum peccatorum daretur si eis solum sub conditione, electis autem gloria absolutè promitteretur.

148 *Ad 4. respond. 1.* Ad quartum inconueniens respondeo, solutione ibi data: Ad cuius impugnationem respondeatur primo: electionem efficacem ad gloriam anteuertentem merita, non esse necessariam de potentia absoluta, vt homo illam meritoriè assequatur, vt diximus *§. tertio ad vltimam obiectionem*, sed solum est necessaria, vt Deus eligat media efficacia, vt efficacia ad gloriam, & ex suppositione quod isto modo procedat: vnde ex eo quod praedicta electio in nostra potestate non sit, non sequitur actus gloriae meritorios in nostra potestate non esse, prout meritorij sunt quoad substantiam, sed solum colligitur in nostra potestate non esse actualem illorum coniunctionem cum gloria, formaliter, quae dependet ex perseuerantia finali, prout à non finali distinguitur, quam prout sic in nostra potestare non esse, docebimus *tractatu de gratia*.

149 Vel secundo: admisso praedictam electionem esse indispensabiliter necessariam ad actualem gloriae consequutionem, sicut *Resp.!* de voluntate conferendi auxilium efficax ad quemlibet actum necessario est dicendum, quod scilicet ad el cientiam actus necessaria indispensabiliter sit, hoc inquam admisso, ad obiectionem factam respondeo, omissa maiori, & concessa minori, negando consequentiam: ad cuius probationem, distinguo antecedens: potentia omnis ordinis, potentia agentis primi, & ab alio independentis, concedo antecedens: potentia vnius ordinis, scilicet agentis secundi, & dependentis à primo, nego antecedens, & distinguo consequens eodem modo.

Quam doctrinam velint nolint tenentur contrarij admittere: *Instatur obiectio in contraria sententia* omnes enim tenentur fateri, quod ad cuiusuis actus efficientiam praeter concursum agentis secundi, necessarius sit concursus causae primae, & voluntas concurrendi, & tamen agens secundum liberum, nec primae causae concursum, nec voluntatem concurrendi in sua continet potestate: ergo continet in sua potestate libera actum secundum absque continentia omnis prae requisiti, à quo essentialiter dependet actus secundus.

Ad vltimum inconueniens, assertores scientiae mediae Nobis in 150 *Ad quintū inconueniens resp. quidam.* hac parte assentientes, ideò asserunt per praedictam efficacem electionem libertatem non tolli, quia non datur in Deo nisi praeuisso per scientiam conditionatam actu libero nostro conditionate futuro: vnde necessitas orta ex illa est consequens, & nō antecedens nostram libertatem; ac proinde insufficiens ad eius destructionem.

Caeterum solutione illa non rectè occurri difficultati positae ostendo sic primo: esto per scientiam mediam praeuideantur actus 151 *Reijcitur 1.* nostri liberi futuri sub conditione, quod tamen electio efficax ad gloriam ponatur in Deo in nostra potestate non est, & illa posita infallibiliter sequuntur actus meritorij futuri; ergo infallibilitas orta ex aliquo in nostra potestate non constituto, libertatem non tollit; & consequenter, siue praecedat, siue non praecedat scientia media, libertas nostrorum actuum, cum praedicta infallibilitate illaesa subsistit.

Secundo: nam in statu illo conditionato praesupponitur homo 152 *Secundo.* sub conditione perseuerans finaliter, & sub conditione cum gloria coniunctus: ergo vel mediante electione efficaci ad gloriam, vel sine illa? Si primum: ergo electio efficax ad gloriam non supponens scientiam mediam libertatem non euertit; ac proinde superflue ad concilium libertatis cum praefacta electione ad scientiam mediam confugitur. Probo hanc consequentiam: electio inuoluta in obiecto scientiae mediae, scientiam mediam non supponit; cum obiectum huius scientiae illam antecedat, vt fatentur eius assertores; & tamen illa electio in statu conditionato libertatem actus non destruit: ergo iam electio efficax ad gloriam à scientia media independens cum libertate compatitur. Si vero asseratur secundum: ergo praedicta efficax electio necessaria non est, vt homines in statu absoluto sint glorificandi; & consequenter superflue ab ipsis electio efficax ad gloriam in Deo constituitur.

Probo hanc consequentiam: tum, quia ab eisdem causis dependet futurum conditionatum, vt conditionatim futuris, à quibus, 153 *Consequentia prob. 1.* vt praesentibus, vel futuris absolutè, dependet absolutè futurum: ergo si homines in statu conditionato supponuntur absque praedicta electione beati, quod illorum beatitudo sit absolutè futura, à praedicta electione non pendet. Tum etiam: nam conditionatum transit in absolum per solam purificationem conditionis: ergo si *Secundo.* in statu conditionato praedicta electio non importatur pro conditione, absque illa poterit hominum glorificatio transire ad statum futuritionis absolutae, & consequenter superflue à praedictis Auctoribus electio efficax ad gloriam pro negotio praedestinationis in Deo constituitur.

Tertio traditam solutionem reijcio, estò electio efficax nostram libertatem in statu conditionato praeuissam supponat, non 154 *Tertio reijcitur solutio.* tamen supponit illam, vt praeuissam in statu absoluto; & consequenter ab illa, vt in hoc statu est omnino independens; & tamen, quamuis actus nostros liberos infallibiliter inferat vt futuros absolute, status futuritionis illorum est nobis liber: ergo quamuis nullo modo nostram libertatem supponat, & actus nostros infallibiliter inferat, cum illorum libertate componitur. Denique ad hominem contra istos Auctores illorum solutionem reijcio: quia namque qualitas ab intrinseco efficax liber- *Quarto.* tatem destruit, siue ante, siue post scientiam mediam conseratur, illam euertit in eorundem sententia: ergo è contrario, si electio ab intrinseco efficax scientiam mediam supponens libertatem non destruit, nec destruet libertatem, quamuis scientiam mediam anteuertat.

Hac igitur solutione reiecta. Ad vltimum inconueniens respondeo solutione ibi data: ad cuius impugnationem concessa 155 *Vera solutio.* maiori, nego minorem. Tum, quia necessitas antecedens non est illa, quae libertatem nostram actualem non supponit libertatem nostram actualem, nec illius principia, scilicet indicium liberum, nec libertatem actus causat, connotat, & infert: electio autem efficax, etsi non supponat actus liberos nostros, supponit tamen libertatis principia, scilicet iudicium indifferens, & libertatem nostrorum actuum causat, infert, & connotat. Tum etiam, quia vt necessitas antecedens non sit sed conse-

consequens, sufficit libertatem nostrorum actuum supponere, non in se, sed in voluntate, diuina, quæ vt multoties docet Augustinus, magis continet in potestate sua voluntates hominum, quam ipsi suas: vnde si necessitas, quæ voluntates hominum liberas supponit in se, non est antecedens destruens libertatem illorum, nec illam destruere poterit necessitas supponens actus nostros prout in Dei potestate contentos, & iuxta hanc continentiam ad operationes nostras inclinans. De quo fusse *in Tractatu de auxilijs*, vbi etiam solui debent plura, quæ contra istam solutionem opponi possunt.

§. VLTIMVS.

Corollaria præcedentis doctrinæ.

156 *Primum corollarium. Prob. tripliciter.* EX dictis in discursu disputationis colligo primo, electionem efficacem ad gloriam merita anteuertentem, fuisse ad gradum determinatum gloriæ, qui confertur in tempore. Tum, quia gloria in gradu determinato est finis meritorum: ergo vt sic debuit electio ad illam meritorum præuisionem præcedere, iuxta sæpius repetita *in hac disputatione*. Tum etiam, quia electio illa terminatur ex parte obiecti ad omnes modos, quibus gloria confertur in tempore: ergo terminatur ad gradum determinatum gloriæ. Tum denique: nam ex illo modo electionis ad gloriam nullum sequitur inconueniens, & alias est conformior modo efficacis voluntatis diuinæ ad differentiam simplicis complacentiæ, quæ non omnes circumstantias, & modos sui obiecti attendit.

157 *Secundò Prob. 1.* Secundo colligitur, gloriam, & merita non esse à Deo efficaciter volita eodem actu, sed distinctis virtualiter. Tum, quia electio ad gloriam, vt finem, obtinet rationem intentionis, voluntas autem gratiæ, & meritorum, electionis rationem sortitur; at electio, & intentio in nobis distinguuntur realiter, in Deo autem virtualiter: vt constat ex eo, quod in nobis intentio realiter causat electionem in Deo virtualiter, sicut actus luminis principiorum in nobis causat realiter actum scientificum, in Deo autem virtualiter; ex quo in Deo virtualiter differt actus scientificus ab assensu principiorum, & in nobis realiter: ergo electio efficax ad gloriam, & voluntas efficax gratiæ, & meritorum

Secundo. virtualiter distinguuntur. Tum etiam: nam electio efficax ad gloriam, & voluntas gratiæ, & meritorum, habent distincta obiecta, quorum vnum est ratio alterius: ergo eundem ordinem seruant, & eandem distinctionem virtualiter inter se.

158 *Oppones primo.* Sed oppones primo: iuxta D. Thom. 1. 2. *quæst.* 8. *artic.* 3. voluntas eodem actu fertur in media, & in finem prout est ratio volendi media. Et *quæstion.* 12. *artic.* 4. eodem motu fertur in finem, & in id, quod est ad finem; at intentio fertur in finem, vt est ratio volendi media, & electio fertur in media, vt stant sub fine, vt ratione formali: ergo idem actus realiter est in nobis intentio, & electio; & consequenter in Deo idem actus virtualiter erit, qui terminatur ad gloriam, & ad gratiam, & merita.

159 *Secundo.* Secundo, intellectus eodem actu realiter, quandoque attingit principia, & conclusiones, cum sint obiecta ordinata inter se; & consequenter eodem actu possint attingi ab intellectu, qui licet plura sine ordine nequeat vno actu intelligere, bene tamen plura ordinata; at eodem modo comparantur ad voluntatem finis, & medium, quoad intellectum, principia, & conclusiones: ergo potest voluntas vnico indiuisibili actu attingere finem, & media; & consequenter vnus actus erit adhuc virtualiter, quo Deus amat gloriam, & gratiam.

160 *Tertio.* Tertio: nullus actus voluntatis diuinæ potest immediatè, vt *quod* terminari ad creaturas, vt cum frequentiori Thomistarum sententia docuimus *tractatu de scientia Dei*: ergo respectu actus voluntatis, quo Deus diligit gratiam, & gloriam, obiectum immediatum non sunt gratia, & gloria, sed bonitas essentiæ diuinæ; at hæc vna, & indiuisibilis est virtualiter, non diuisibilis in plura attributa: ergo idem etiam virtualiter erit actus, quo Deus elegit homines ad gloriam, & quo elegit illos ad gratiam.

161 *Ad 1. obiectionē resp.* Respondeo ad primam ex his obiectionibus notando voluntatem in finem, vt finis, & vt dicit ordinem ad media, & ad media, vt talia, & quatenus dicunt ordinem ad finem, posse ferri dupliciter: primo taliter, quod ad finem, & media terminetur in recto, & vt *quod*: secundo non in recto, & vt *quod*, sed ad vnum, vt *quod*, & in recto, ad aliud vero, vt *quo*, & in obliquo: priori modo non potest vnico actu circa finem, & media versari bene autem secundo modo. Qua doctrina supposita, & iuxta illam mente D. Thom. explicata, distinguo minorem: intentio fertur in finem, vt est ratio volendi media terminatione ad finem, vt *quod*, & in recto; ad media autem in obliquo, & electio ad media, vt stant sub fine terminatione ad media, vt *quod* & in recto, ad finem vero, vt *quo*, & in obliquo, concedo minorem: ita vt vterque motus habeat idem obiectum in recto, & vt *quod*, nego minorem, & consequentiam.

162 Dices: actus, qui terminatur ad media ratione finis, non solum, vt *quo* & in obliquo, sed etiam, vt *quod*, & in recto, *Instabis.* terminatur ad finem: ergo ille actus realiter, & formaliter est intentio, & consequenter intentio, & electio realiter non distinguuntur in voluntate creata. Probatur antecedens: quia lux est ratio videndi colores non solum, vt *quo*, sed etiam, vt *quod* videtur eodem actu, quo videtur color; at finis est ratio diligendi media: ergo actus quo amatur medium, terminatur ad finem, non solum, vt *quo*, & in obliquo, sed etiam, vt *quod*, & in recto.

163 *Resp.* Respondeo, negando antecedens: ad illius probationem dicatur causalem in maiori contentam non esse adæquatam, sed insuper, quia potentia visiua non mouetur ad videndum colores media visione lucis: si enim hoc ita contingeret, non posset lux, & color eadem visione vt *quod* attingit potentia visiua; voluntas autem à fine, vt *quod* volito media intentione mouetur realiter in nobis, virtualiter in Deo ad volenda media; & ideò non potest idem actus realiter in nobis, & in Deo virtualiter vt *quod* terminari ad finem, & media, quia vbi adest motio, seu causalitas actus in actum, debet esse actuum distinctio, si realis causalitas, distinctio realis, & virtualis distinctio, si causalitas fuerit virtualis.

164 *Ad 2. obiectionē resp.* Ad secundam, nego antecedens: quod non conuincitur probatione ibi facta: nam licet principium, & conclusio, sint obiecta cum ordine, quando vtrumque in recto vt *quod* attingitur non fit vno actu in nobis, vnitate simplicitatis, sed ordinis, eo quod intellectus medio actu attingente principia mouetur discursiuè ad attingendas conclusiones; in Deo autem vtrumque in recto cognoscitur vnitate simplicitatis compositioni opposita, non tamen tali vnitate, vt excludat virtualem actuum distinctionem, eo quod Deus ex cognitione principiorum virtualiter discurrit ad cognitionem conclusionum, vt fusse docuimus *tractat. de scientia Dei disp.* 28. si autem non cognoscantur principia, & conclusiones in recto, & vt *quod*, sed vnum vt *quod*, & in recto, & alterum, vt *quo*, & in obliquo, vno actu vtrumque attingitur: nam actus luminis principiorum principia, vt *quod* attingens, in obliquo circa conclusiones versatur, & actus scientificus vt *quod* attingens conclusiones, vt *quo* attingit principia, quę sunt medium, quo intellectus conclusionibus assentitur.

165 *Ad 3.* Ad tertiam dicatur, quod sicut licet omnes actus voluntatis diuinæ non à creaturis, sed à bonitate Dei speciem desumant, dantur tamen in Deo virtutes electiuæ distinctæ, v. c. misericordiæ, & iustitiæ, per hoc, quod iustitia specificatur à Dei bonitate, vt est ratio obiectiua puniendi, & misericordia ab eadem bonitate, vt est ratio obiectiua eleuandi miseriam alienam, inter quas rationes, etsi in esse entis non sit virtualis distinctio, in ratione tamen obiecti distinctio virtualis interuenit: ita diuina bonitas prout virtualiter continet gloriam, vt finem meritorum, virtualiter in ratione obiecti distinguitur à se ipsa prout continente merita, & gratiam, quæ sunt medium ad gloriam, & ex illa sub his diuersis rationibus sumitur inter electionem gratiæ, & electionem ad gloriam virtualis distinctio.

166 *Vltimū corollarium. Suarez. Cornejo. Molina. Granad. Albiz. Salm.* Denique infero, intentionem gloriæ, vt coronæ, in obliquo attingere merita, & gradus meritorum determinatos quasi specificè, non autem merita hæc in indiuiduo, & in particulari. Ita Suarez *lib.* 1. *de essentia prædest. cap.* 8. *num.* 4. Et Cornejo *in præsenti, disp vnica dubio* 4. contra Molinam *art. seq. memb.* 8. Granados *tract.* 5. *disp.* 8. *num.* 10. & *tract.* 7. *disp.* 4. *num.* 20. Albiz *disp.* 5. *sect.* 6. & 7. Salmanticenses *in præsenti disp.* 9. *à num.* 101. qui affirmant voluntatem gloriæ, vt coronæ ferri in hæc determinata numero media, per quę consequenda est gloria.

167 *Prima pars probatur 1.* Prima pars corollarij probatur: tum, quia intentio finis, vt finis, in obliquo terminatur ad media, vt constat ex dictis; at gloria, vt corona, est finis meritorum: ergo attingit in obliquo merita. Tum etiam: nam amor efficax alicuius obiecti non potest non *Secundo.* in obliquo saltim attinget terminum connexionis essentialis; at gloria, vt corona essentialem connexionem habet cum meritis, vt effectibus in ordine intentionis, & causis sui in ordine executionis: ergo intentio efficax gloriæ, vt coronæ non potest à meritis in obliquo præscindere. Et ex his secunda pars constat: intentio

Secunda pars prob. namque gloriæ, vt coronæ, terminatur ad illam in gradu determinato, vt constat ex primo corollario; at gloria, vt corona secundum tot, vel tot gradus essentialem connexionem habet cum totidem gradibus meritorum: ergo intentio ad illam, vt coronam, terminata, in terminetur obliquo ad merita secundum similem gradualem intentionem saltim in communi.

168 *Tertia pars suadetur.* Denique tertia pars eiusdem corollarij suadetur: actus namque efficax voluntatis ex vi obiecti primarij ad aliud secundario terminatus, solum terminatur ad illud secundum quod est terminus essentialis connexionis, sicut etiam actus intellectus ex vi causæ attingens effectum, vel ex vi effectus terminatus ad causam, solum terminatur in obliquo ad illam secundum eam rationem, secundum quam cum primario cognito connectuntur; at gloria secundum octo gradus v. c. non connectitur essentialiter cum meritis secundum rationes indiuiduales, sed secundum gradus similes in communi, cum nec gradualis gloriæ intensio indiuiduetur à meritis, nec gradualis intensio meritorum à glo-

à gloria indiuiduetur: ergo electio efficax ad gloriam secundum gradum determinatum per modum coronæ non terminatur in obliquo ad hæc, vel illa merita secundum rationes particulares, sed secundum rationem communem.

169 *Vltima prob. I.* Qua ratione tantisper protracta facile intelligitur ex vi talis voluntatis non attingi merita, etiam secundum specificas differentias illorum, v.g. vt sunt actus misericordiæ, humilitatis, &c. Quod patet: nam gradus gloriæ, v.c. vt octo non connectitur essentialiter cum his, aut illis meritis secundum rationes suas specificas, sed tantum petit totidem gradus intensionis in meritis, intensionis, inquam, aut valoris; cum conferri possint intuitu huius aut illius virtutis: ergo amor terminatus ad gloriam, non transit secundario, & in obliquo ad merita secundum suas differentias, & rationes specificas: si autem ratio meriti in actibus aliarum virtutum sine relatione charitatis reperiri non possit, vt tenet frequentior Thomistarum sententia, amor efficax gloriæ, vt coronæ, secundario, & in obliquo attinget actum charitatis in communi, quod patet ex eadem ratione, quia scilicet gloria, vt primum essentiale petit actum charitatis ad meritum: ergo actus efficax terminatus ad illam, vt sic secundario, & in obliquo attingit actum charitatis in communi.

170. *Opponis primo.* Si opponas contra vltimam partem primo: non minus repugnat voluntati diuinæ terminatio confusa, quam intellectui; at diuinus intellectus non potest confuse cognoscere terminum, sed necessario cognoscit obiectum secundum vltimas differentias vsque ad indiuiduationem; aliàs Deus faceret præcissionem obiectiuam, & ens rationis confingeret: ergo nec diuina voluntas; & consequenter si ex vi gloriæ terminatur ad merita, attinget illa non solum in communi, sed etiam in particulari.

Secundo. Secundo: intellectus Diuinus proponit absque consultatione voluntati omnia media, quibus gloria est consequibilis secundum particulares, & indiuiduales rationes: ergo voluntas illam amplectitur non in communi, sed in particulari.

171 *Tertio.* Tertio; velle media prius in communi, & postea in particulari, est voluntatis præuia consultatione regulatæ; at Dei voluntas consultatione non regulatur, sed iudicio certo diuino: ergo non prius terminatur ad media in communi, & postea secundum peculiares, & indiuiduales rationes.

Quarto. Quarto: prioritas inter actus voluntatis diuinæ sumitur ex obiectorum prioritate; at inter merita in communi, & merita in particulari nulla est prioritas à quo: ergo non potest actus voluntatis diuinæ prius prioritate à quo terminari ad merita in communi, & posterius à quo ad merita in particulari; & consequenter cum detur in voluntate Dei actus, qui terminatur ad merita in particulari debet esse primus; ac proinde erit ille, qui terminatur ad gloriam.

172 *Ad 1. obiectionē resp.* Respondeo ad primam ex his obiectionibus concessa maiori, distinguendo minorem: terminatio confusa *subiectiuè* ex parte cognoscentis, concedo minorem; obiectiua se tenens ex parte obiecti cogniti, nego minorem, & distinguatur consequens eodem modo. Nec ex hoc sequitur diuinum intellectum præscindere vnam rationem obiectiuam ab alia quia confusio à Nobis posita, non est præcisiua rationis communis à ratione particulari, sed est disiunctiua, id est terminata ad hæc vel illa merita aliter tamen, quod in qualibet parte disiunctiuè omnes rationes communes, & particulares vsque ad indiuiduationem ingrediantur.

173 *Ad 2.* Ad secundam concesso antecedenti, distinguo consequens: ex vi actus, quo ad gloriam terminatur primario, nego consequentiam: ex vi alterius actus directè in eodem instanti terminari ad merita, qui obtinet rationem electionis, concedo consequentiam.

Ad 3. Ad tertiam, distinguo maiorem: velle prius tempore, aut prioritati *à quo* reali, concedo maiorem: prius prioritate *à quo* virtuali, nego maiorem, & concessa minori distinguo consequens: prioritate temporis aut *à quo* reali, concedo consequentiam: prioritate *à quo* virtuali, nego consequentiam.

174 *Ad 4.* Ad quartam: concessa maiori, distinguo minorem: Inter merita in communi, & merita in particulari non est prioritas ratione sui concedo minorem: ratione gloriæ primario dilectę, nego minorem, & consequentiam: nam quod prius diuina voluntas terminetur ad merita in communi, & posterius ad merita in particulari non prouenit ex meritis, sed quia prius debet gloriam efficaciter intendere, & postea media eligere, & quia gloria intenta, vt corona, connexionem habet cum meritis in communi, & non in particulari, ideò prius est quod voluntas diuina ex vi intentionis gloriæ terminetur ad merita in communi, quam ex vi electionis ad eadem in particulari terminetur. Et hæc de ista Disputat applicanda litteræ Magistri *in 1. dist. 41. §. 1.* ad illa verba: *Si autem quærimus meritum obdurationis, &c.* *Magist. Sent.*

DISPVTATIO LXVI.

An detur ex parte nostra causa prædestinationis quantum ad primum effectum, vel possit dari?

§. I.

Quibusdam præsuppositis referuntur sententiæ.

IN hac disputatione aliqua, vt explorata apud omnes catholicos sunt præmittenda. Primum est; prædestinationis quoad vltimum effectum, scilicet glorificationem, dari in adultis causam meritoriam quatenus in executione confertur. Quod patet: est namque de fide gloriam non conferri in tempore adultis, nisi vt corona, & præmium meritorum, vt constat, ex illis verbis Pauli: *Reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet in illa die mihi Dominus iustus iudex;* at quod confertur, vt præmium, & corona, merita recognoscit pro causa: ergo datur ex parte adultorum causa meritoria prædestinationis quo ad vltimum effectum prout in executione confertur. 1 *In adultis datur causa meritoria prædestinationis, quoad vltimum effectum prout in executione confertur.*

Ex quo per euidentem consequentiam colligitur in sententia Maioris, & aliorum, quos *supra disp. 65.* retulimus asserentes nihil pręter gloriam esse prędestinationis effectum esse necessario affirmandum dari causam prædestinationis secundum primum prędestinationis effectum; & voluntatis executiuę illius secundum terminationem. Quod patet: nam in hac sententia primus, & vltimus prędestinationis effectus est sola gloria; at huius prout in executione datur ex parte nostra causa meritoria: ergo & prędestinationis quoad primum effectum. 2

Secundo exploratum est apud omnes Chatolicos dari causam dispositiuam gratiæ habitualis ex parte nostra; & consequenter prædestinationis quatenus terminat ad illam. Quod constat ex Tridentino *sessione 6. de iustificatione*, illis verbis: *Iustitia in nobis recipientes vnusquisque secundum mensuram, quam Spiritus Sanctus partitur singulis prout vult, & secundum propriam cuiusque dispositionem:* vnde in sententia Bonauenturæ, qui vt *in eadem disp.* retulimus solum iustificationem, & glorificationem pro effectu prædestinationis constituit, consequenter asserendum est dari ex parte nostra causam dispositiuam prædestinationis secundum terminationem ad primum effectum. Quod patet: nam iuxta hanc sententiam primus prædestinationis effectus est iustificatio; at huius in adultis datur causa dispositiua: ergo & prædestinationis secundum terminationem ad primum effectum: imo qui asseruerint dari causam meritoriam de congruo gratiæ habitualis iustificantis, & cum Bonauentura defenderint solam gratiam habitualem, & gloriam esse prædestinationis effectum; consequenter fateri tenentur dari ex parte nostra causam meritoriam de congruo prędestinationis secundum terminationem ad primum effectum. Quod patet ex eadem ratione. 3 *Datur ex parte nostra causa dispositiua gratiæ habitualis.*

Tertio supponendum est dari ex parte nostra causam physicam materialem omnium effectum prædestinationis, qui in entitate physica in nobis recepta consistunt, & finalem omnium pręter quam vltimi. Primum patet: nam omnes tales effectus vel sunt actus, habitus, vel auxilia; at actus, & auxilia immediate resident in potentijs, habitus etiam, pręter habitualem gratiam, quę immediatè subiectatur in anima; & consequenter ab anima, & potentijs in genere causę materiali dependet, & ex illarum obedientiali potentia in sententia veriori educuntur: ergo omnes huiuscemodi effectus habent causam physicam materialem in nobis. 4 *Et causa physica materialis omnium effectuū prædestinationis, qui in entitate physica in nobis recepta, consistūt.*

Secundum probatur: nam auxilia, & habitus supernaturales sunt propter actus eliciendos à nobis, actus autem, & vocationes, siue interiores, siue exteriores, omneque, quod per prędestinationem causatur, est propter Beatitudinem nostram formalem, hęc autem, quę est vltimus prędestinationis effectus nihil nobis intrinsecum habet pro fine, nec à se ipsa finalizatur, sed solam manifestationem attributorum Dei: ergo omnium prędestinationis effectum, pręterquam vltimi, datur in nobis causa finalis. 5 *Et causa finalis omnium præter quam vltimi.*

Denique certum est apud omnes, adeò vt nec hęretici, vt arbitror, negent, quod si omne, quod ad finem prędestinationis conducit, sit prędestinationis effectus, non dabitur ex parte nostra causa meritoria primi effectus prędestinationis. Quod patet: nam hęretici asserentes initium fidei esse ex nobis, & ob hoc tanquam ob meritum gratiam ad consumationem necessariam largiri, non negabant huius initij, in actu à nobis elicito consistentis dari aliquod principium prouenienss à Deo, saltim per generalem concursum; at huiuscemodi principij causam meritoriam ex parte nostra dari numquam Pelagius nec Semipelagiani asseruerunt: ergo si omne, quod ad prędestinationis finem conducit sit prędestinationis effectus, certissimum est, & exploratum, adhuc hęretici, causam meritoriam ex parte nostra non dari prędestinationis quoad primum effectum. Lis ergo & controuersia pręsens est de prędestinatione quoad primum effectum proportiu- 6 *Quartū præsuppositum.*

proportionatum, scilicet vocationem supernaturalem, an huius detur ex parte nostra causa meritoria, aut dispositiua?

7 *Origenis error.* Circa quod cum hæreticis, & catholicis est Nobis ad manus veniendum. Primus illorum error affirmat, animas hominum, separatas a corpore fuisse creatas, & iuxta merita, vel demerita ab illis in hoc statu patrata, fuisse diuersos status prędestinationis, aut reprobationis sortitas, in statu coniunctionis cum corpore. Ita origenes à D. Thom. *relatus in præsenti art* 5. quem S. Doctor reijcit ex illis verbis Pauli ad Rom. 8. *Cum nendum nati fuissent, aut aliquid egissent boni, vel mali, non ex operibus, sed ex vocante dictum est, quia maior seruiet minori.* Vbi cum Paulus omne opus pro causa vocationis excludat, opera facta, siue ante, siue post statum coniunctionis animarum ad corpus exclusa debent censeri dato, & non concesso, quod animæ prius fuerint ante corpus creatæ, & post modum corpori vnitæ. *Ad D. Th. reijcitur.*

8 *Error Pelagij.* Secundus, & præcipuus hæreticorum error, alijs pluribus omissis, affirmat opera ex viribus naturæ ab hominibus facta, esse causam meritoriam primæ vocationis, & primi effectus prædestinationis. Ita Pelagius ab Angelico Doctore relatus in præsenti articulo, cuius erroris sæpe ab August. fit mentio, & in Concilio Palestino, vbi inter alios articulos hæresis Pelagianæ damnatos, vnus erat, gratia Dei secundum merita nostra dari.

9 *Massiliensium error.* Huic errori adhæsere Massilienses, qui fatentes contra Pelagium gratiæ necessitatem ad gloriæ consequutionem satis per hoc illius damnationem euitare iudicantes, docuere, hominem ex viribus proprijs posse aliquid facere, propter quod Deus primam gratiam subrogaret, at Deum ex bono motu nostri liberi arbitrij ab æterno præuisso conferre decreuisse primam gratiam auxiliantem. Huius erroris meminere Hilarius, & Prosper in epistolis ad August. quem latè prosequuti fuere Cassianus Præsbyter *Massil.* Massiliensis *lib.* 12. *de institutis Cœnobiorum à cap.* 11 *& collatione* 13. per totam contra quem, vt gratiæ Dei aduersarium acriter Prosper pugnauit *lib. contra collatorem*, & Faustus Regiensis Episcopus *in duobus libris de gratia, & libero arbitrio*, quem Petrus Diachonus *in lib. de incarnat. & grat.* Et Hormisda Papa *in Epist. ad Posessorem* damnarunt, quia contra Apostoli, & Patrum doctrinam labori humano gratiæ adiutorium subiungebat. In eodem etiam errore fuit aliquando Augustin. docens hominem ex proprijs viribus credere posse, & ex meritis fidei præuisis Deum pręparare homini gratiam ad bene operandum, & gloriam promerendam, quem errorem postea damnauit *lib.* 1. *retractationum capitulo* 23. *lib.* 1. *ad Simplicianum quæst.* 2. *& lib. de prædestinatione Sanctorum cap.* 3. *Prosper. Regiens.*

10 *Hæreticorum dissidium.* In quo autem opere ex viribus naturæ profecto meritum primæ gratiæ Massilienses posuerint, & quale meritum tali operi attribuerint? Non est consona Theologorum sententia, quibusdam asserentibus, in quolibet opere bono morali, tale meritum statuisse, & non in sola fide, seu creduilitate, quam fidei initium vocabant, meritum autem non condignum, sed congruum his operibus respectu super naturalis gratiæ concessisse. Alijs vero affirmantibus non in quibuscumque operibus, sed in sola fide, seu credulitate, seu oratione, seu postulatione orta ex fide, meritum primæ gratiæ constituisse, non solum congruum, sed etiam condignum, à Pelagio, non in hoc discedentes, sed in alio, videlicet quod ille affirmabat ad omne opus, nedum incipiendum, sed etiam consumandum, & gloriam promerendam, quenquam sibi sufficere, nec diuina gratia interius adiubante indigere: Massilienses vero hoc negabant, solum ad fidei initium sufficientiam concedentes libero arbitrio cum indigentia gratiæ interius adiubantis ad alia. Videantur Commentatores D. Thom. ad istum articulum vsque ad nauseam id ventilantes, nobis namque nec per tempus licet, nec placet in hoc immorari, sicut nec in alijs Hęreticorum delirijs recitandis quę *Herice.* fusse commemorat Herice *disput.* 25. *cap.* 1.

11 *Secunda sententia inter catholicos prima.* Secunda igitur sententia, & inter Catholicos prima, operi bono morali virtutis adquisitę meritum congruum, & rationem remotę dispositionis respectu supernaturalium concedit, in hoc à Semipelagianis discedens, quod huiusmodi opera, non à libero arbitrio sine speciali gratia per Christum exhibita, sed media Christi gratia procedere affirmat. Ita Vazquez *in præsenti disput.* 91. *cap.* 14. *&* *cap.* 16. *&* 1. 2. *disputat.* 189. *& disput.* 190. *Vazq.*

12 *Tertia.* Tertia sententia, docet dari ex viribus naturę causam dispositiuam primi auxilij supernaturalis. Pro hac referuntur Ricardus *in* 2. *dist.* 28. Durandus *ibidem quæst.* 5. Sabellius *tract. de prædest. quæst.* 23. *cap.* 5. Referuntur etiam Scotus *in* 4. *distinct.* 14 *quæst.* 2. *§. de secundo.* Gabriel *in eadem distinctione quæst.* 1. *artt.* 2. *post.* 5. *conclusionem littera S.* Eo quod asseruerint opera naturalia sufficienter ad gratiam iustificantem disponere, ex quo clarè colligi videtur admittere in eisdem operibus sufficientem dispositionem ad primam auxiliantem gratiam. Caietanus *etiam tomo* 1. *opusc. tract.* 4. *quæstion.* 1. Vega *lib.* 6 *in Trident. cap.* 20 *& lib.* 13. *cap.* 25. Sotus *in* 4. *sentent. dist.* 18 *quæst.* 3. *art.* 3. Et Canus *relect.* 3. *de pænit.* eidem sententię adiunguntur, quatenus censent dolorem naturalem ad iustificationem sufficienter disponere intra Sacramentum Baptismi, & pęnitentię. *Ricard. Durand. Sabel. Scotus. Gabriel. Caietan. Vega. Sotus. Canus.*

Quarta sententia, docet quod licet opera bona naturalis ordinis, non sint ratione sui dispositiones physicæ aut morales ad primam gratiam auxiliantem, ex lege tamen diuina, & pacto inito cum Christo de non deneganda gratia facienti quod est in se, habere connexionem cum illa. Pro hac sententia refferunt Recentiores societatis Albertum *in* 4. *distinct.* 28. *art* 1. *ad* 4. eo quod asseruerit facientibus quod in se est, Deum infallibiliter gratiam conferre. Altissiodorensem *libero tertio summa tract. quinto quæst. quinta*, asserentem hoc argumentum esse necessarium, iste facit, quod in se est: ergo dat illi Deus gratiam Aragonem 2. 2. *quæst.* 2. *ar.* 3. *ad* 2. quos falso allegari, & in sententia opposita fuisse, & illorum aliquos minuscautè fuisse loquutos, fusse ostendit Aluarez *lib.* 6. *responsion. cap.* 6. Referuntque alios plures ne vnicum huius sententiæ assertorem faciant Molinam, qui expressè illam tenet in concordia *disp.* 10. Cæterum allegati Authores, cum expressè non afferant illud axioma *facienti quod est in se Deus non denegat gratiam*, intelligendum esse de facientibus ex viribus naturæ, non est cur huic sententiæ adiungantur, nisi velint omnes Theologos illi adhærere, qui prædictum axioma in aliquo sensu veritatem habere vniformiter docent. Referuntur etiam pro illa Penotus *lib.* 6. *cap.* 13. Lessius *de auxilijs apendere ad caput decimum*, quos alij Moderniores sequuntur. 13 *Quarta. Albertu. Altissiod. Aragon. Aluarez. Penotus. Lessius.*

Quinta sententia docet, quod licet prima gratia non cadat sub merito operum naturalium, cadit tamen sub merito operum supernaturalium illam subsequentium. Pro hac referuntur Alensis 1. *p. quæst.* 28. *memb.* 3. *art.* 3. Et Sadoletus *super epist. ad Rom.* 9. *cap.* Vltima sententia tenet, quod licet prima gratia non cadat de facto nec possit cadere de lege ordinaria sub merito operum subsequentium ex ipsa potuit tamen id fieri de potentia absoluta: ac proinde fateri tenetur primum prædestinationis effectum de potentia absoluta posse sub merito supernaturalium operum cadere. Ita Suarez *lib.* 2. *de prædestinat cap.* 20. *&* 3 *p. disput.* 10 *sect.* 4 Conichius *lib.* 1. *de virtutib. disp.* 8. *dub.* 7. Granadus 1. *p. tract. septimo, disp.* 6. *&* 1. 2. *tract.* 13. *controuers.* 8. *disp.* 4 *&* 3. *p. tract.* 14. *disputat.* 2. *sect.* 1. *num.* 7. Veram sententiam sequentibus assertionibus explico. 14 *Quinta. Alensis. Sadolet. Sexta sententia. Suarez. Conich. Granad.*

§. II.

Hæreticorum sententia refellitur.

PRima conclusio sit. *Opera ex viribus naturæ profecta, nec de condigno, nec de congruo primam, gratiam auxiliantem, seu primum prædestinationis effectum merentur* In prima parte conclusionis vt in fidei dogmate omnes Catholici vniformi plausu contra Pelagium consentiunt. Et merito: nam hæc veritas definita est in Concilio Arausicano secundo *can.* 6. 7. 8. *&* 25. à Tridentino *sess.* 6 *cap.* 16 *& sess.* 14. *cap.* 8. à Celestino Papa *epist. ad episcop. Galiæ cap.* 12. Et à Pio Quinto, & Gregorio XIII. in Bulla contra Michaelem Baium edita propositione 4. 7. *&* 24. Mitto Parum testimonia, quæ fusse refferunt Recentiores nostri in præsenti, & Suarez *Prolegomeno* 6. *de grat cap.* 6. mitto etiam testimonia scripturæ, quia ex his, quæ pro secunda parte adducemus à fortiori hęc prima pars nostræ conclusionis euidentes constabit. 15 *Prima conclusio. Prob.* 1. *pars* 1.

Ratio autem pro nostra conclusione communis, & efficax est: nam meritum condignum debet esse æquale cum præmio non physicè, sed in estimatione morali, de quo 1. 2. *quæst.* 114. *art.* 1. at huiusmodi æqualitas operibus naturæ cum supernaturali præmio repugnat; cum res ordinis Inferioris, nequeat in estimatione morali, rem superioris ordinis æquare vt per se manifestum apparet; ergo & quod sint condigne meritoria præmij supernaturalis. 16 *Secundo.*

Si forte dicatur, æqualitatem à merito condigno petitam esse solius proportionis, quam proinde poterit obtinere superemum opus naturæ, saltim respectu infimi ex donis supernaturalibus. In contrarium obstat primo, opera purè naturalia esse improportionata respectu supernaturalium: ergo admisso illam æqualitatem sufficere, adhuc operibus naturæ respectu supernaturalium concedenda non est. Secundo: nam si prædicta æqualitas esset sufficiens, & ob hanc causam posset operibus naturæ conuenire condignitas respectu supernaturalium donorum, possent opera supernaturalia hominis iusti de condigno mereri incarnationem verbi; consequens est contra communem Theologorum sententiam vno, vel altero excepto: ergo æqualitas proportionis cum præmio non est sufficiens ad meritum condignum. 17 *Resp. Cōtra* 1. *Secundo.*

Si opponas, illa verba Pauli: *Non sunt condigna passiones huius temporis ad futuram gloriam, &c.* Quibus Paulus æqualitatem mathematicam operibus iustorum respectu gloriæ videtur negare, & tamen esse merita condigna illius, est communis Theologorum sententia: ergo non requiritur ad meritum condignum maior æqualitas, quam proportionis. Respondeo Paulum loqui de iustorum passionibus, quatenus à libero arbitrio egrediuntur, ex quo æqualitatem, aut condignitatem non habent respectu Beatitudinis, bene tamen à gratia, quod Paulus non negat. 18 *Opponet. Resp.*

Et

Et quidem verba Pauli non solum negant æqualitatem; sed etiam condignitatem iustorum operibus: ergo sicut hoc non obstante, omnes Theologi condignitatem illis concedunt, verba illa dicta interpretatione explicantes, ita illis non obstantibus, æqualitate morali cum æterna Beatitudine gaudent.

19 *Secunda pars probat. 1. ex script. Primum est.* Quod autem: nec de congruo primam auxiliantem gratiam mereantur quod asserit secunda pars nostræ conclusionis ostenditur primo testimonijs scripturæ. Primum habetur ad Romanos *cap. 9.* vbi dicitur *non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei*; at si homo ex solis naturæ viribus aliquod opus efficeret, quo primam auxiliantem gratiam mereretur de congruo, salus spiritualis, de qua ibi Paulus loquebatur, non esset solius miserentis Dei, sed volentis, & currentis hominis; cum aliquid libero responderet arbitrio sine gratia scilicet initium vitę spiritualis, & aliquid Deo miserenti per gratiam, scilicet consumatio: ergo tale meritum congruum operibus naturæ est negandum. Quo argumento vsi sunt Aug. *l. 1. ad Simplicianum q. 2. & l. de grat. & lib. arbit. cap. 7.* & D. Thom. super illum locum *lect. 3. & 1. 2 q. 109. art 2.*

20 *Secundū* Secundum habetur 1. *Corinthiorum cap. 4.* vbi Paulus Corinthiorum elationem confundens, sic ait: *Quis te discernit, quid habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis?* Ex quibus tale argumentum formatur: omnis discretio vnius ab alio in ordine ad spiritualem salutem est ex Dei gratia per Christum; alias de aliquo ad supernaturalem salutem conducente possemus, vt de nostro, id est per gratiam non accepto gloriari, contra Pauli sententiam; at si homo ex proprijs viribus efficeret aliquid, quo primum diuinæ gratiæ auxilium mereretur de congruo, iam se ab alio non sic operante in ordine ad spiritualem salutem discerneret discretione non habita ex gratia: ne ergo in hoc inconueniens incidamus, relegandum est ab operibus liberi arbitrij, non adiuti gratia diuina, meritum congruum respectu primæ gratiæ auxiliantis. Quo argumento vsus est Augustinus *libro de prædestinatione, & grat. cap. 3.* & contra Semipelagianos alibi sepè. Cyprianus *lib. 3. ad Quirinum cap. 4.* illis verbis: *In nullo gloriandum quando nostrum nihil est.*

21 *Tertium* Tertium testimonium habetur 2. *Corinthiorum 3.* illis verbis: *Non quod sufficientes simus cogitare aliquid ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est.* Ex quibus tale argumentum deducitur: omne opus bonum ad vitam æternam conducens debet sancta cogitatio præcedere; at huiusmodi cogitationem ad vitam æternam proficuam habere ex nobis non possumus, id est sine Dei gratia per Christum vt Paulus apertè testatur: ergo nec bonum aliquod opus ad vitam æternam conducens meritoriè de congruo, quo argumento vsus est Augustinus *libro de prædestinatione Sanctorum cap. 2. libro 2. contra duas epist. Pelagianorum cap. 8.* Et Concilium Arausicanum secundum *capitulo 7.* & D. Thom. *quodlib. 1. art. 7.*

22 *Secundo prob. ex Concilijs* Secundo probatur testimonijs Conciliorum Arausicani secundi Mileuitani, & Palestini in quibus Pelagio præcipitur, vt fateatur gratiam Dei non secundum merita nostra conferri: vbi illa vniuersalis negatiua omne meritum excludit; & consequenter meritum congruum, alias concilia contra ex Semipelagianis nihil diffiniissent, si solum condignum meritum ab operibus naturæ exclusissent; cum in sententia valde probabili plures ex Semipelagianis, non condignum, sed solum congruum meritum in illis respectu supernaturalium statuerint. Quod etiam in Concilio Tridentino *sessione 6. capitulo 5.* his verbis expressè definitum videtur: *Declarat præterea Sancta Synodus ipsius Sanctificationis exordium per Iesu Christi præuenientem gratiam in adultis esse sumendum hoc est ab eius vocatione, qua nullis eorum existentibus meritis vocantur:* ergo prima vocatio, ex qua exordium iustificationis desumitur, nullum in naturæ operibus meritum recognoscit, & consequenter nec meritum congruum.

23 *Tertio prob. testimonijs S. PP.* Tertio probatur testimonij Sanctorum Cypriani *lib. 3. ad Quirinum cap. 4.* vbi ait, *In nullo est gloriandum, quando nostrum nihil est.* Ambrosij *lib. 2.* in Lucam *cap. 12.* vbi ait: *Neminem quidquam sine Domino incipere posse.* Augustini *libro primo contra duas epist.* Pelagianorum *capit. vltimo libro secundo capit. 5. lib. 1. de grat. Christi c. 47. lib. de correctione, & grat. cap. 2.* illis verbis: *Sine gratia nullum prorsus siue cogitando, siue volendo, & agendo faciunt bonum.* Et pluribus alijs, in locis, quæ refferemus *tractatu de gratia Dei* in quibus affirmat, liberum arbitrium de suo nihil bonum efficere posse, quod *ibidem* explicabimus de operibus bonis ad vitam æternam proficuis. In eadem sententia sunt Prosper contra collatorem *capit. 38. & lib. de ingratis, cap. 19.* vbi ait: *Quod non sit à gratia, non bene fit.* Gregorius *hom. 9 in Ezechielem;* & alij Ecclesiæ Patres communiter.

24 *Quarto prob. rationibus 1. est.* Quarto ostenditur duplici ratione Prima sit: quod non datur pure gratis, non est gratia simpliciter. Tum ex Paulo *Romanorum 11.* illis verbis: *Si autem gratia, iam non ex operibus alioquin gratia, iam non est gratia.* Secundo ex Fulgentio *lib. de gratia. Christi cap. 18. in principio,* vbi ait: *Si autem secundum opinionem illorum nostrum est velle credere prius quam gratia Dei incipiat adiuuare, in iuste gratia dicitur, quia non gratis datur homini, sed bona retribuitur voluntati; hanc enim, sicut ipsi volunt, gratia in nobis inuenit, quam ipsa non dedit, imo si sic est, nos priores Deo voluntatem damus, adque istam gratiam non miseratione tribuentis, sed æquitate Dei retribuentis accipimus. Verum tamen, quis prior dedit illi, & retribuetur ei? Nemo vtique.* Denique ex Augustino *lib. de bono perseuerantia cap. 20. & 21. & lib. de prædest. Sanct. cap. 2.* illis verbis: *Quæ vtique non est gratia, si eam vlla merita præcedunt:* at si primum diuinæ gratiæ auxilium daretur intuitu operum naturalium, non daretur pure gratis. Tum ex August. *lib. de prædest. Sanctorum capitul. 6.* vbi ait: *Dari aliquid gratis esse dari pro nihilo:* Tum etiam, nam quod datur in compensationem, non datur pure gratis, quod autem confertur intuitu operis merentis de congruo, in compensationem datur. Tum denique: nam, quod datur ex debito gratitudinis, pure gratis non confertur; quod autem datur intuitu operis meritorij de congruo, confertur ex gratitudine: ergo cum primum diuinæ gratiæ auxilium sit vere gratia, non cadit sub merito operis puræ naturæ.

Quo argumento vsi sunt August. *lib. de prædest. Sanctorum cap. 2.* Fulgentius *libro de gratia Christi cap. 18.* & Prosper contra Collatorem *cap. 6.* illis verbis: *Quomodo non aduertis, & illud damnatum inducere, quod velis, nolis conuinceris dicere gratiam Dei dari secundum merita, cum aliquid præcedere boni operis, propter quod gratiam consequuntur affirmas.* Et *cap. 16* refferens Semipelagianorum sententiam, sic ait: *Quis non videat, quod hac doctrina meritum libero assignet arbitrio quo præueniatur gratia; quæ ei famuletur reddens debitum, non conferens donum?* 25 *Hac ratione vsi sunt S. PP.*

Secunda ratio sit: meritum etiam congruum facit sibi aliqua ratione debitum præmium; at nihil pure naturale potest supernaturalem gratiam sibi debitam facere: ergo nec illum potest promereri de congruo. Probo minorem primo: nam, vt illam sibi debitam faceret, deberet ad illam, vt ad finem ordinari, meritum namque pro fine sui respicit præmium; at opus purè naturale nequit finem supernaturalem respicere; cum finis, & principium debeant proportionari, eius autem principium sit pura natura: ergo nequit sibi debitam facere gratiam supernaturalem auxiliantem. 26 *Secunda ratio.* *Minor prob. 1.*

Secundo illa minor suadetur: forma enim supernaturalis petit super excedere totius naturæ exigentiam, & connexionem; at si deberetur operibus pure naturalibus non excederet exigentiam illorum, cum meritum petat, & connexionem habeat cum debito præmio: ergo opus pure naturale non potest supernaturalem gratiam sibi debitam facere. Tertio: de ratione formæ supernaturalis est excedere debitum physicum puræ naturæ: ergo etiam debitum morale; & consequenter nullum opus ex viribus naturæ profectum potest sibi illam debitam facere. 27 *Secundo.* *Tertio.*

Denique ostenditur euertendo duo præcipua hæreticorum fundamenta. Primum est: quod si Deus non expectato humano consensu, suam gratiam suborgaret, esset personarum acceptor, & irrationalis distributor, eo quod huic suam gratiam concederet, & non alteri, absque vllo ex parte illorum præcedente discrimine; at hoc inconueniens non sequitur: ergo opera pure naturalia non merentur de congruo primam gratiam auxiliantem. Probo minorem primo: nam absque vitio acceptionis personarum, & irrationabilis distributionis, Deus ex pluribus possibilibus, quædam decreuit producere, alijs in statu possibilitatis relictis; & tamen ex parte illorum, quæ de facto produxit, nulla ratio inducens ad sui productionem præcessit: ergo etiam si Deus huic, & non alteri suam gratiam largiatur nullo ex parte illorum præcedente discrimine, nec vitium personarum acceptionis incurret, nec irrationabilis distributionis. 28 *Quarto prob. minor euertendo 1. hæreticorum fundamentū* *Minor prob. 1.*

Secundo, vt Deus humanitatem verbo copularet, nullum ex parte illius meritum præcessit; & tamen ex hoc, quod aliàs humanitates copulabiles verbo reliquerit, tale vitium non incurrit: ergo etiam si Deus non expectato humano consensu suam gratiam vni, & non alteri largiatur nullo ex parte illorum præcedente discrimine, non erit personarum acceptor, nec irrationalis distributor. Tertio ad hominem contra Semipelagianos minorem ostendo: nam ad illud bonum opus, quo vnus homo sibi primam gratiam auxiliantem meretur, Deus suo auxilio, siue generali concursu concurrit, quod alij opus illud non efficienti non præstat; & tamen ex hoc non dicitur personarum acceptor, nec irrationalis distributor: ergo idem quod prius. 29 *Secundo.* *Tertio.*

Denique à priori suadetur: vitium namque personarum acceptionis tunc solum incurritur, quando quod debetur pluribus, vni soli confertur, non propter conditionem, aut dignitatem, sed propter personam, vt docet D. Thom. *ad Rom. 2. cap. lect. 2.* explicans illud Pauli: *Non enim est acceptio personarum apud Deum.* Tunc enim alijs irrogatur iniuria; at diuina gratia nulli debetur, aliàs gratia non esset: ergo Deus eam vni tribuens, & alteri negans, etiam nullo ex parte illorum præcedente discrimine, acceptor personarum non est, nec irrationalis distributor. 30 *Quarto.*

Secundum illorum fundamentum erat: nam si Deus homini suam gratiam conferret non præcedente voluntatis consensu, periret libertas arbitrij & in incertum diuinæ voluntatis ducere- 31 *Quinto prob. mi-*

no princi-pali. tur, vt reffert Hilarius *epist. ad August.* at hoc inconueniens non sequitur: ergo opera pure naturalia, non sunt meritoria de congruo primæ gratiæ auxiliantis. Probo minorem ad hominem ex ipsorum doctrina: Cassianus namque inter Semipelagianos præcipuus apertè fatetur, quosdam nihil de salute cogitantes, imo etiam nolentes, gratia Dei præueniri, quosdam autem non ita, vt constat ex illius doctrina *collatione* 13. *cap.* 15. illis verbis: *Quod etiam Euangelicarum vocationum exemplis possumus approbare: An dream, namque, ac Petrum, cæterosque Apostolos, nihil de salutis suæ remedia cogitantes spontanea gratia suæ dignatione prælegit.* Et post pauca subnectit: *Inuitum, ac repugnantem attrabit Paulum, alium ita præcepit sibi inseparabiliter adhærere, vt ei postulanti, breuissimas pro sepultura patris non concedat inducias.* Contra cuius doctrinam definitum videtur in Arausicano *canone* 8. illis verbis: *Si quis alium misericordia, alium vero per liberum arbitrium quod inest omnibus, qui de præuari atione primi hominis nati sunt constanti sententia hominem ad gratiam Baptismi posse venire contendat, à recta fide probatur alienus;* at in his à diuina gratia præuentis, libertas arbitrij subsistit: ergo ex eo quod in omnibus diuina gratia bonum opus præcedat, non rectè probatur illorum libertatem euerti.

§. III.

Hæreticorum argumentis occurritur.

32 *Arg. 1. ex testimonijs scripturæ.* Contra veritatem Catholicam opponunt hæretici primo, plura testimonia scripturæ. Primum est illud Dauidis: *Mane oratio mea præueniet te*, & alibi: *Præuenerunt oculi mei ad te diluculo*, & alibi: *præueni in maturitate, & clamaui:* ergo homo per liberum arbitrium aliquando suis bonis operibus præuenit gratiam; & consequenter illam promeretur de congruo. Secundum est illud Mathei 25. *cap. Vni dedit quinque talenta, alij vero duo, alij vero vnum: vnicuique secundum propriam virtutem:* ergo dona supernaturalia gratiæ, talentorum nomine intellecta, vnicuique hominum distribuitur attentis bonis operibus ex naturali, & sibi propria virtute profectis; & consequenter in his operibus est meritum congruum respectu supernaturalium donorum. Tertium est illud Pauli ad Rom. 7. *Velle adiacet mihi, perficere autem non inuenio:* ergo bona voluntas, qua incipimus salutis negotium, est in hominis naturali virtute, etsi ad perficiendum diuina gratia sit opus; & consequenter talis bona voluntas diuinam promerebitur gratiam.

33 *Resp. ad tria priora testimonia.* Respondeo ad tria priora testimonia, hominem, Deum ad sequentia gratiæ dona præuenire non autem ad primum gratiæ donum, sed hoc, omne opus bonum salutare, præcedere iuxta illud Psalmi: *misericordia eius præueniet me*. Ad quartum dicatur *Ad 4. respond. 1. Secundo.* primo cum D. Thom. 1 2 *quæst.* 23. *art.* 3. nomine talentorum intelligi dona gratiæ habitualis, quæ cuilibet distribuuntur iuxta vnius cuiusque dispositionem. Vel secundo: talentorum nomine intelligi dona supernaturalia in aliorum vtilitatem ordinata, vt sunt prædicatio, prælatio, & doctoratus, &c. Quæ vnicuique dispensantur à Deo secundum suam virtutem, id est secundum proportionem ad propriam virtutem, vt ibi explicat Caietanus, non vero secundum propria opera, tamquam merita aut *Ad vlt.* dispositiones. Ad vltimum testimonium dicatur: tam velle, quam perficere homini conuenire præ gratiam, iuxta illud eiusdem Apostoli: *Deus est, qui operatur in nobis velle, & perficere pro bona voluntate sua.* Voluit tamen Apostolus explicare reluctantiam appetitus, quam patitur homo, quando diuina gratia præuentus vult facere bonum, in qua pugna datur velle, sed non adhuc perficere, nisi vel perseueret, vel augeatur diuinæ gratiæ auxilium, vt de facto perficiat.

34 *Secundo arg.* Opponunt secundo: in potestate cuiuscumque hominis est constitutum adipisci salutem, at hoc saluari nequit, nisi per actus bonos naturales auxilia gratiæ possit promereri, sine quibus salus obtineri non potest: ergo opera pure naturalia sunt merito- *Resp.* ria de congruo primæ gratiæ auxiliantis. Respondeo: esse constitutum in potestate hominis adipisci salutem ratione auxiliorum sufficientium gratiæ, quæ Deus sua benignitate largitur; vnde minor argumenti est neganda.

35 *Tertio arguitur ex Chrysost.* Tertio in fauorem illorum arguitur auctoritate Chrysostomi qui pluribus suæ doctrinæ locis Semipelagianorum errori fauorem præstitisse videtur *tom.* 1. *homilia* 27. *in Genes. colum.* 8. *homil.* 42. *in princip.* vbi ait: *Vidisti quomodo ab initio Abraham, quæ sponte ipso erant, attulerit, atque sic diuinum meruerit præsidium*, & statim: *eodem modo dilecti etiam nos si voluerimus superna frui gratia, imitemur Patriarcham, etenim, qui scit arcana mentis nostri, cum viderit nos conari, & eniti ad virtutis agonem statim & nutu suo nos adiubat.* Et tom. 3. *homil.* 17. *in Ioan.* conuersus autem Iesus, vbi ait: *Hinc admoneri possumus, Deum suis in nos beneficijs nostras non præuenire voluntates, sed à nobis incipiendum esse; sed cum nos prompto paratoque animo ad suscipiendam gratiam exhibemus, tunc multas nobis offert occasiones salutis*, id ipsum apertè docuisse videtur *tom.* 4. *homil.* 12. *in epistola ad Hebræos*, & *alibi*.

36 *Resp. Vazqu.* Respondet Vazquez *disp.* 89. *cap.* 3. & *disp.* 91. *cap.* 8. Et Molina *in concordia disp.* 41. re vera Chrysostomum à Semipelagianis in hac parte stetisse. Chrysostomo adiungit Vazquez ex Græcis Patribus Theophylatum, Æcumenium, Clementem Alexandrinum, Origenem, Damascenum, & alios. Nec mirum inquiunt præfati Doctores, quod ante detectum & damnatum Semipelagianorum errorem ei Chrysostomus patrocinium præstiterit, cum D. Thom. post iam damnatam Semipelagianorum doctrinam ab illa steterit *in lib. sententiarum*. Cæterorum D. Thom. numquam Semipelagianismo fauisse postea constabit.

37 *Vera solutio.* Omissa tamen illa solutione quia parum pia, negandum est cum alijs. Chrysostomum à Semipelagianorum sententia stetisse. Et quidem Catholicam tenuisse sententiam clarè constat ex ipso *tom.* 1. *homil. in psalm.* 118. *Nullus bonitati sua asignet, quod habet, aut vendicet sibi quasi proprium quod à Deo accepit*, & statim: *Qui estis boni asignate illud dono Dei ne perdatis, quod habetis, & dicat vobis veritas, quid habetis, quod non accepistis, si autem accepistis quid gloriamini quasi non acceperitis? Asignate ergo Deo bonitatem.* Id ipsum docuit *tom.* 2. *homil.* 25. *in cap.* 7. Mathei, & *homil* 29. *in cap.* 11. *tom.* 4. *homil.* 1. *in epist. ad Ephesios*, & *homil.* 4. *in eadem epist.* explicans illa verba: *gratia enim estis saluati*, & alibi sæpe.

38 *Ad testimonia Chrysostomi resp.* Vnde ad ea quæ in contra adducuntur: Respondendum est: quando ait Chrysostomus voluntatem incipere, & quod suum est offerre, vt Deus illi suam gratiam largiatur, loqui de voluntate non destituta, sed adiuta gratia, cui bene vtenti prioribus diuinæ gratiæ auxilijs Deus vberiora impartitur; quando autem affirmat. Deum nostras non præuenire voluntates, sed à nobis incipiendum esse, interpretandus est de præuentione per gratiam ad vnum determinantem, & per modum naturæ, qualiter D. Th. explicuit Damascenum *in hac quæst. articul.* 1. Nec in contrarium obstat quod ait: *Sed à nobis incipiendum est*, vbi initium ex nobis, Dei gratia præuenire videtur latere. Nam respondendum est, à nobis incipiendum esse, id est à nobis, non sine diuina gratia adiubante, sed sine determinante ad vnum per modum naturæ vt Deus nobis multas offerat occasiones salutis.

39 *Oppones primo.* Sed oppones primo, Cassianum non fuisse expressius pro libero arbitrio, & contra Dei gratiam locutum, quam Sanctus Chrysostomus in locis adductis: ergo, si hoc non obstante, expli- *Secundo.* camus Chrysostomum, Cassianum etiam explicare poterimus. Secundo, nam eam gratiam negat nostras præuenire voluntates, quam postea operibus præcedentibus voluntatis adiungit; at hæc non est determinans ad vnum per modum naturæ: ergo negat gratiam non determinantem ad vnum voluntates nostras præue- *Tertio.* nire. Tertio: nam Chrysostomus non solum ait, gratiam non præuenire voluntatem, sed etiam voluntatem à semetipsa offerre aliquid suum, quod Deus remuneret donis gratiæ, quę sua sunt: ergo non solum excludit gratiam determinantem per modum naturę, sed etiam aliam quamcumque gratiam, vt necessariam adhuc quod liberum arbitrium incipiat.

Quarto. Quarto: Chrysostomus ait voluntatem ea, quæ sua sunt offerre, & postea Deum sua dona subiungere, at si loqueretur de voluntate à diuina gratia præuenta non magis esset proprium voluntatis, quod offert, quam id, quod Deus adiungit, cum vtrumque illius sit per gratiam, & neutrum per naturam: ergo idem, quod prius.

40 *Ad 1. obiectionē resp.* Respondeo ad primam ex his obiectionibus omisso antecedenti, negando consequentiam: nam licet sint eadem Cassiani, & Chrysostomi verba, non tamen eandem mentem fuisse contectamur. Tum primo, quia præsumptio Catholica, non ita Cassiano, ac Chrysostomo debet fauere. Et quidem eisdem fere verbis negauit Chrysostomus paruulos nasci infectos peccato, ac id negauit Iulianus; & tamen Augustinus *lib.* 1. contra Iulianum *cap.* 6. sic contra Iulianum pro Chrysostomo talet: *Insane ista verba Sancti Ioannis Episcopi audes tanquam è contrario, tot tantumque sententijs collegarum eius opponere, eumq; ab illorum concordissima societate seiungere, & eis aduersarium constituere? Absit, absit hoc malum de tanto viro credere, aut dicere absit inquam, vt Constantinopolitanus Ioannes de Baptismate paruulorum, eorumque à paterni Cirographi liberatione per Christum, tot ac tantis Coepiscopis suis, maximeque Romano Innocentio Cartaginensi Cypriano, Capadocij Basilio, Gregorio Nazianzeno, Gallo Hilario, Mediolanensi resistat Ambrosio: alia sunt, in quibus inter se aliquando etiam doctissimi, atque optimi regulæ Catholi a defensores salua fidei compagine non consonant, & alius alio de ea re melius aliquid dicit, & verius.*

41 *A simili confirm. solutio.* Et quidem si Iulianus Augustino obiectasset Cassianum, aut alium eiusdem Farinæ, nihil de illius auctoritate curasset, sed facile in illo errore consistere concessisset, cum tamen Chrysostomum totis viribus in bonum sensum explicare contenderit, cuius rei alia ratio esse nequit nisi quia vbi aliàs de sana, & Catholica alicuius mente constiterit, si quando verba minus bene sonantia protulerit, in sanum, & Catholicum sensum sunt adducenda, & maxime vbi doctrinam Sanctitas commitatur. Tum etiam vtriusque mentem eandem non fuisse colligitur eo, quod Chrysostomus *locis adductis* Catholicam profitetur sententiam, cum tamen Cassianus numquam bene de diuina senserit gratia.

Ad

42 Ad 2. Ad secundam dicatur: negasse Chrisostomum eam gratiam præcedere, non quoad substantiam; sed quoad modum, id est negauit præcedere modo determinante ad vnum per modum naturæ non autem negauit præcedere, expectando voluntatis consensu præuiso, vberiora adiungat auxilia. Ad 3. Ad tertiam dicatur aliter suum esse quod offert, & id, quod à Deo recipit: primum enim est suum, id est à se liberè mediante gratia elicitum, id autem, quod recipit est vberius auxilium, quod suum est tantummodo *subiectiuè*, non *elicitiuè*, nec *liberè*.

43 Ad 4. Ad quartam dicatur; verba Chrisostomi *hom.* 42. ista esse. *Et istud ipsum, quod Patriarcha, qui ante gratiæ tempus, & ante legem fuit, à se ipso, & à scientia, quæ naturæ insita est, in tantum peruenit virtutis fastigium, sufficit, vt omnes nostras excusationes refutet.* Quibus verbis non ait, id præstitisse per scientiam naturalem, sed per scientiam naturæ inditam, id est non habitam per legem scriptam, vel per legem gratiæ, vt constat ex eo, quod ait: *qui ante gratiæ tempus, & ante legem fuit*, non tamen per scientiam inditam naturæ à natura, vel supernaturaliter à Deo: sicut illa verba Pauli Romanorum 2. *Gentes quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt faciunt* explicuit D. Thom. ibi *lect.* 3. *id est per naturam gratia reformatam*; & quidem, si nomine *scientiæ naturalis* intelligeret Chrisostomus nudam naturam, plus quam Masilienses errasset; isti enim solum attribuebant naturæ quædam virtutis initia: Chrisostomus autem ratione scientię insitæ naturæ tribuit Abrahamo virtutis fastigium; cum autem hoc asserendum non sit, standum est traditæ interpretationi.

44 Quarto arg. Quarto arguitur: magis distat ordo hypostaticus ab ordine gratiæ, quam ordo gratiæ ab ordine naturæ; cum illa sit distantia infinita, hæc vero finita; & tamen potest ordo hypostaticus cadere sub merito congruo actuum pertinentium ad ordinem gratiæ; vt enim docetur à pluribus Theologis 3. *p. quæst.* 2. *art.* 1. antiqui Patres promeruerunt de congruo substantiam incarnationis, & ad minus promeruisse incarnationis circumstantias concedatur ab omnibus: ergo ordo gratiæ terminare poterit meritum congruum actuum spectantium ad ordinem naturæ. Patet consequentia: sola enim distantia poterat obstare: ergo si maior illa distantia non obstat, hæc minor, id impedire non potuit.

45 Resp. Respondeo veram esse maiorem de distantia entitatiua, falsam autem de distantia proportionis, & ordinis: nam hoc modo plus distat ordo naturæ ab ordine gratiæ; quam ordo hypostaticus ab ordine gratiæ; cum isti duo ordines intragenus ordinis supernaturalis contineantur, & vnus possit terminare ordinem actuum ad alium spectantium; hæc autem secunda in distantia est quæ ad meritum congruum attenditur.

Instatur argum. Et insto argumentum: plus enim distat Deus ab intellectu illustrato lumine gloriæ, quam substantia spiritualis ab oculo corporeo, & tamen potest Deus ab intellectu perfusso lumine intuitiuè cognosci, secus autem substantia spiritualis ab oculo corporeo videri, cuius rei alia ratio esse nequit, nisi quia illa maior distantia est in genere entis: secus in ratione habitudinis potentiæ, & obiecti: pariter ergo dicimus in præsenti. Et ratio à priori est, quam dedimus pro vera sententia, quia nempe ordo hypostaticus non petit non esse debitum, seu exactum ab ordine gratiæ, ordo autem gratiæ petit excedere debitum, seu exigentiam naturæ, & ideò potest ordo hypostaticus cadere sub merito congruo actuum spectantium ad ordinem gratiæ, secus autem ordo gratiæ sub merito actuum spectantium ad ordinem puræ naturæ.

46 Replic. Sed dices potentia obedientialis est entitatiuè ordinis naturalis; & tamen habet connexionem cum supernaturalibus, his enim repugnantibus potentia obedientialis non esset: ergo distantia ordinis supernaturalis, & gratiæ supra naturæ ordinem, non Resp. petit exclusionem cõnexionis cum illo. Respondeo distinguendo minorem: habet connexione cum supernaturalibus per modum non repugnantis: concedo minorem; per modum positiuè inclinantis, & exigentis, nego minorem: & distinguatur consequens eodem modo; ex quo non infertur possibilitas meriti congrui, hæc namque connecti debet cum præmio supernaturali per modum positiuè inclinantis, & exigentis illud.

47 Instabis. Instabis sententia est multorum Thomistarum, potentiam obedientialem non solum *terminatiuè*, sed etiam *intrinsecè*, & formaliter esse supernaturalem, & in distinctam realiter à potentia naturali, at formalitas illa supernaturalis, intrinsecè, & positiuè est connexa cum entitate omni ordinis naturalis; cum necessario sequatur ad quamlibet entitatem creatam: ergo non est de ratione ordinis supernaturalis exclusio connexionis ordinis naturæ, cum illo per exigentiam positiuam.

48 Resp. Respondeo illa sententia admissa, & concessa minori, distinguendo consequens: de ratione formæ supernaturalis entitatiuè, & perfectè, nego consequentiam: solum formaliter, & imperfectè, concedo consequentiam. Itaque istius sententiæ Authores, idcirco asserunt formalitatem illam, etsi supernaturalem intrinsecè; cum entitate naturali positiuè connecti, quia tenet gradum infimum in linea supernaturali, tamquam primum subiectum receptiuum formatum supernaturalium: vnde vt non detur processus in infinitum ex parte subiecti supernaturales formas recipientis, illam formalitatem cum omni entitate creata identificatam constituunt; & consequenter exactam ab illa positiuè, quæ ratio cum non militet respectu formatum entitatiuè, & perfectè supernaturalium; consequens fit quod licet illa terminare possit positiuam entitatis naturalis exigentiam, illis repugnet illam terminare; & quidem facta obiectio siquid probat, non solum conuincit debitum morale in natura respectu supernaturalium, sed etiam physicum, quod nullus concessit.

49 Vltimo arg. Denique arguitur, in hæreticorum faborem, cum hoc quod est dari ex operibus vt meritis de congruo, saluatur ratio gratiæ simpliciter talis: ergo ex eo quod primum auxilium sit gratia simpliciter, non rectè probatur non dari ex naturæ operibus, vt meritis de congruo, etsi rectè inferatur non dari ex illis, vt meritis de condigno. Antecedens probatur 1. Antecedens ostenditur primo: ideò enim dari ex meritis opponitur gratiæ, quia illi opponitur debitum: ergo debitum tale simpliciter excludit rationem gratiæ talis simpliciter; debitum autem secundum quid tale cum ratione gratiæ simpliciter non opponitur; at debitum ortum ex meritis de congruo, est debitum secundum quid tale: ergo cum hoc, quod est dari ex operibus vt meritis congruis, compatietur rectè ratio gratiæ simpliciter talis.

50 Secundo. Secundo probatur ex Tridentino *sessione* 6. *cap.* 8. vbi explicans quomodo intelligatur hominem per fidem, & gratis iustificari, docet, ideò per fidem iustificari, quia fides est humanæ salutis initium fundamentum, & radix omnis iustificationis, & paucis interpositis ait: *Gratis autem iustificari ideo dicimur, quia nihil eorum, quæ iustificationem præcedunt, siue fides, siue opera ipsam iustificationis gratiam promeretur, si enim gratia est, iam non ex operibus, alioquin, vt idem Apostolus inquit, gratia iam non est gratia.* Ex quibus verbis sic probo antecedens: gratia iustificationis est simpliciter talis, & gratis simpliciter iustificari dicimur; & tamen fides, iustificationis gratiam meretur de congruo, vt non obscurè colligitur ex Augustino *Epist.* 105 illis verbis: *Sed nec ipsa remissio peccatorum sine aliquo merito est, si fides hanc impetrat, nec enim nullum est meritum fidei*. Et epist. 106. *Siquis dixerit quod gratiam bene operandi fides mereatur, negare non possumus, imo gratissime confitemur*: ergo aliquid dari ex merito de congruo, non in compatitur cum ratione gratiæ simpliciter talis.

51 Cõfirm. Et confirmatur amplius: ex eo quod Concilium in præallegatis verbis affirmet, nihil eorum, quæ iustificationem præcedunt iustificationis gratiam promereri, etsi colligatur nihil iustificationem præcedens mereri de condiguo gratiam iustificantem, non tamen colligitur illam non pro mereri de congruo: ergo ex eo quod in eadem sessione *cap.* 5. doceat, exordium iustificationis sumi à vocatione Dei, qua nullis eorum existentibus meritis vocantur, etsi rectè inferatur, vocationem primam condigna merita non præcedere, non tamen colligitur rectè, illam non præcedere merita de congruo.

52 Resp. 1. Ad 1. probatione antecedẽtis Respondeo primo: distinguendo antecedens: ratio gratię simpliciter talis, prout ly *simpliciter* opponitur cum *secundum quid* tali, concedo antecedens: prout simpliciter est idem quod omnibus modis, nego antecedens, & consequentiam: nec amplius prima antecedentis probatio conuincit. Ad 2. Ad secundam dicatur: data illa sententia, quod scilicet dispositiones vltimæ ad gratiam iustificantem, illam promereantur de congruo, etsi iustificatio sumpta adæquatè à prima vocatione vsque ad formam iustificantem sit gratia simpliciter, id est omnibus modis, sumpta vero inadæquatè pro forma formaliter expelente peccatum, non est gratia simpliciter, idest omnibus modis, sed simpliciter, idest non *secundumquid*, ad quod sufficit, quod licet fides, & opera ipsam præcedentia, eam promereantur de congruo, non tamen de condigno; quia vero prima vocatio est gratia simpliciter, id est omnibus modis, ideò non solum excludit ab operibus antecedentibus rationem meriti de condigno, sed etiam de congruo.

53 Ratio solutionis traditur. Si autem inquiras vnde Nos colligamus primam vocationem esse gratiam simpliciter, idest omnibus modis, cum concilia, & Patres intelligi possent de gratia simpliciter, idest non secundumquid tali. Respondeo, id primo colligi ex testimonijs Scripturæ *superius* adductis in cuius explicatione id Patres asseruere, & quibus innixa suas definitiones edidere concilia, in quibus asseritur nos non esse sufficientes aliquid ad vitam æternam proficuum ex nobis cogitare, &c. Secundo: nam cum gratia debitum excludat, etsi gratia aliam priorem supponens, cum qua connectatur, aliquale debitum admittat, prima autem gratia, omne debitum, & omnem connexionem, cum quouis antecedenti excludere debet.

54 Resp. Respondeo secundo, distinguendo antecedens: cum merito de congruo habito ex gratia: concedo antecedens: habito ex viribus naturę, nego antecedens, & consequentiam: nam merita à Semipelagianis respectu primę gratiæ recognita, habebantur ex naturæ viribus; ratio autem distinctionis est: nam gratia omnis, ad minus in radice omne meritum, & omne debitum excludere debet, ne illam naturæ debitam, & cum illa connexam aliqualiter constituamus, & quia cum hoc, quod est conferri

ferri ex meritis habitis ex gratia componitur exclusio omnis debiti in sui radice, scilicet in primo gratiæ auxilio, cum hoc tamen quod est dari ob merita habita ex viribus proprijs, hoc non componitur, quia radix talis meriti gratia non est: consequens fit, quod cum hoc, quod est dari ob meritum de congruo habitum ex viribus gratiæ, ratio gratiæ simpliciter talis componatur, secus autem cum hoc, quod est dari intuitu meriti habiti ex viribus proprijs.

55 *Ad 1. antecedentis probationem. Ad 2. Ad conf.* Ad primam antecedentis probationem, respondeo, concesso antecedenti, distinguendo consequens: si debitum secundum quid fundetur in gratia, concedo consequentiam: si in natura fundetur, nego consequentiam. Ad secundam concessa maiori, & omissa minori distinguo consequens: illudque concedo de merito de congruo in gratia fundato, nego autem si in natura fundetur. Ad confirmationem dicatur, quod licet vniuersalis concilij vtrobique sit eadem, sensus tamen debet esse diuersus ob rationes traditas.

56 *Instabis.* Sed dices, etiam si prima vocatio detur intuitu operum naturalium saluatur, quod sit gratia in radice: ergo saluatur, quod sit gratia simpliciter. Antecedens probatur: opera naturalia fundantur in beneficio creationis, quod in Pelagij, & in Semipelagianorum sententia est indebitum: & consequenter gratia: ergo etsi prima vocatio detur intuitu operum naturalium, saluatur quod indebita sit in radice; & consequenter gratia simpliciter.

Resp. Respondeo, negando antecedens: ad cuius probationem dicatur, donum creationis esse gratiam, non strictè, sed largè gratia creans, non gratia saluans, & iustificans: vnde quod ratione alicuius orti ex solo beneficio creationis debetur, non potest esse in radice gratia strictè, & in sensu Theologico; sed largè, & secundumquid; cum autem prima vocatio gratia sit simpliciter secundum Scripturam, concilia, & Patres nequit deberi ratione alicuius fundati in solo beneficio creationis.

57 *Iudicium de sententia Vazquij.* Ex dictis colligitur quid dicendum de sententia Vazquij, quem susse reijciemus *Tractatu de gratia Dei*, cum enim auxilium quod Vazquez esse gratiam per Christum defendit naturalis ordinis sit, & alias ex eo, quod conferatur per Christum, nihil ei perfectionis accrescat, & consequenter æque improportionata relinquat opera elicita, ac si non daretur per Christum, consequenter est dicendum in operibus medio illo elicitis, etiam si per Christum datum esse admittatur, nec condignum, nec congruum meritum respectu primæ vocationis inueniri.

§. IV.

Reijcitur tertia sententia.

58 *Secunda cōclusio.* Sit secunda Conclusio. *Opera bona ex naturæ viribus, habita nec remotè ad primam supernaturalem gratiam disponunt.* Ita frequenter Theologi contra quartam sententiam in eo gradu certitudinis, vt oppositam, quidam erroneam, alij hæreticam, alij in Concilijs damnatam existiment. Ante cuius probationem *Sensus cōclusionis exponitur.* aduerto, non denegatiua dispositione hoc est impediente peccatum, sed de positiua intelligendam esse; cum enim peccatum impediri possit per actus bonos adquisitæ virtutis, & istos sine speciali gratia elici posse, sit frequens Theologorum sententia 1. 2. *quæst.* 109. *art.* 2. consequens fit posse hominem absque speciali gratia se *negatiuè* ad primam gratiam recipiendam disponere non vitando omnia peccata collectiuè, hoc enim speciale gratiæ auxilium requiritur, sed aliquod *vagè* vitando. Et quidem Diuus Thomas *quodlibeto* 1. *art.* 7. sic sentit de prædicta sententia in corpore art. *Vnde ad Pelagianum errorem pertinet dicere quod homo possit se ad gratiam præparare absque auxilio diuinæ gratiæ, & est contra Apostolum, qui dicit ad Philipenses primo. Qui cæpit in vobis opus bonum ipse perficiet.*

59 *Prob. 1. ex Scriptur.* Hoc ita præmisso ostenditur nostra conclusio, primo: actibus quibus homo ad primam gratiam auxiliantem disponitur, concurrit ad spiritualem salutem, illisque à subiecto non ita disposito in ordine ad finem supernaturalem discernitur; at iuxta Paulum, *non est currentis hominis*, scilicet, currere, vt ibi explicat D. Thom. *Sed miserentis Dei*, & omnis discretio vnius hominis ab alio in ordine ad spiritualem salutem habetur per gratiam: ergo actus quibus homo ad gratiam primam habendam disponitur, non sunt à libero arbitrio ratione sui, sed ab *Confirm.* illo eleuato per gratiam. Et confirmatur: nam actus sic disponentes ad gratiam, ad vitam æternam, remotè saltim, conducunt; at nihil ad vitam æternam conducens sumus ex nobis sufficientes efficere, imò nec cogitare, iuxta verba Pauli *superius* relata, id est sine diuinæ gratiæ adiutorio: ergo opera bona ex naturæ viribus habita nequeunt positiuè ad primam gratiam recipiendam disponere.

60 *Secundò prob. ex Cōcilijs.* Secundo probatur ex Tridentino sesione 6 canon. 3 illis verbis: *Siquis dixerit sine præueniente Spiritus Sancti inspiratione, atque eius adiutorio posse hominem credere sperare, diligere, aut pœnitere sicut oportet, vt ei gratia iustificationis conferatur, anathema sit.* Et ex Arausicano 2 canone 5. illis verbis: *Siquis initium fidei ipsumque credulitatis affectum, quo in eum credimus, qui iustificat impium non per gratiæ donum, idest per Spiritus Sancti inspirationem, sed naturaliter in esse dicit, Apostolicis dogmatibus contradicit.*

61 *Formatur ratio ex prædictis Authoritatibus.* Ex quibus definitionibus tale pro nostra conclusione argumentum conficio: omnis dispositio, etiam remota ad gratiam iustificationis, debet esse ex diuinæ gratiæ adiutorio, & inspiratione Spiritus Sancti; at actus, qui disponerent ad primum diuinæ gratiæ auxilium recipiendum, ad iustificationis gratiam dispositiuè remotè concurrerent, vt per se est manifestum: ergo nullus actus ex viribus naturæ absque diuina gratia profectus potest ad primum gratiæ auxilium recipiendum disponere. Consequentia cum minori tenet. Maiorem autem probo: actus credendi, etiam sicut oportet, & fidei initium, plusque credulitatis affectus non sunt dispositiones proximæ, sed remotæ ad iustificationem; & tamen ex Tridentino, & Arausicano, vt hoc modo ad illam disponant, requiritur quod procedant ex Diuinę gratiæ adiutorio, & inspiratione Spiritus Sancti, & oppositum asserentes anathemate ferit: ergo omnis actus ad iustificationem, etiam remotè disponens, ex diuinæ gratiæ adiutorio, & inspiratione Spiritus Sancti procedere debet; & consequenter nullum opus bonum ex nudo libero arbitrio idest diuina gratia non adiuto procedens poterit ad iustificationem adhuc remotè disponere.

62 *Confirm. 1.* Confirmari potest primo ex Tridentino *sessione* 6. *canone* 8. asserente; primum initium, & radicem nostræ iustificationis esse fidem; at si opera ex nudo libero arbitrio profecta ad primam gratiam auxiliantem disponerent, initium, & radix omnis nostræ iustificationis fides non esset, sed huiusmodi opera fidem antecuertentia, primum enim initium formæ inducendæ est id, quod primo ad illam dispositiuè concurrit: ergo opera purè naturali nec remotè ad primam auxiliantem gratiam disponunt.

63 *Confirm. 2.* Confirmatur secundo ex eodem Tridentino *sessione citata cap.* 5. vbi docet: *Sanctificationis exordium per Iesu-Christi præuenientem gratiam in adultis esse sumendum*; ac si ad huiusmodi gratiam homo ex viribus proprijs se disponeret, non à præueniente Iesu-Christi gratia, sed à libero arbitrio ex se dispositiones istas eliciente sumendum foret: ergo liberum arbitrium ex proprijs nullum opus efficere valet, quo se ad primam gratiam suscipiendam præparet, & disponat.

64 *Tertio Probatur ratione D. Tho.* Denique suadetur conclusio duplici ratione. Primam sumo ex D. Thom. 1. 2. *quæst.* 109. *a. r.* 6. ad hanc formam redactam. Finis, & principium alicuius effectus debent proportionari quoad ordinem; at finis omnis dispositionis, etiam remotæ, est Deus, non vt Auctor naturæ, sed gratiæ: ergo principium illius debet esse Deus, vt Auctor gratiæ, & non vt Auctor naturæ; & consequenter nullus actus ad gratiam, etiam remotè disponens poterit à libero arbitrio procedere, vt non eleuato per gratiam. Secunda consequentia, ex prima euidenter colligitur. Prima ex præmissis. Maior est indubitata, & minorem probo: omnis effectus, cuius finis proximus est supernaturalis, respicit pro fine vltimo Deum, non vt Auctorem naturæ, sed vt supernaturalem; at omnis dispositio, etiam remota ad gratiam supernaturalem, habet pro fine proximo aliquid supernaturale, scilicet gratiam ipsam, quæ supernaturalis est: ergo respicit pro fine vltimo Deum vt finem supernaturalem.

65 *Confirm.* Et potest amplius confirmari: omnis enim effectus, cuius principium aliquod excedit exigentiam totius naturæ, excedit totius naturæ exigentiam: & consequenter est supernaturalis; at omnis dispositio ad formam supernaturalem est effectus alicuius causæ excedentis totius naturæ exigentiam: ergo excedit exigentiam totius naturæ; & consequenter est supernaturalis, in maioris dubitatio esse non potest: etenim naturæ exigentia terminari nequit ad aliquid, quin etiam terminetur ad omnia principia sine quibus esse non potest; & consequentes eo ipso quod causa alicuius effectus subterfugiat exigentiam totius naturæ, effectus ipse nequibit exigentiam naturæ terminare. Minor autem probatur: nam dispositio, etsi causet formam in genere causæ materialis, causatur tamen ab illa in genere causæ finalis: ergo omnis dispositio ad formam supernaturalem ab illa dependet in genere causæ finalis; at forma supernaturalis excedit totius naturæ exigentiam: ergo omnis dispositio ad formam supernaturalem est effectus alicuius causæ excedentis facultatem naturę.

66 *Quarto prob.* Secunda ratio sit: omnis dispositio dispositiua ad formam supernaturalem, positiuè cum illa connectitur, & illius saltim possibilitatem exposcit; at nihil naturale potest connecti cum forma supernaturali, nec positiuè petere formam supernaturalem; cum de ratione entis supernaturalis sit excedere totius naturæ exigentiam, vt omnibus est manifestum: ergo nulla dispositio ad formam supernaturalem potest esse naturalis; & consequenter nullum, bonum opus ex viribus liberi arbitrij profectum potest nec remotè, nec proximè ad formam supernaturalem disponere. Probo maiorem primo ex iam dictis: omnis enim effectus *Maior prob. 1.* petit positiuè omnium suarum causarum possibilitatem, & cum illis connectitur: ergo omnis dispositio positiua ad formam supernaturalem positiuè petit illius possibilitatem, & cum illa connectitur. Secundo probatur: dispositio namque, vel moralis est, 67 *Secundo.* vel physica: si primum: inducit morale debitum formę ad quam præparat,

præparat, & disponit subiectum: Si secundum, debitum physicum; at nullum ex his debitis stat absque positiua exigentia physica, vel morali debitæ formæ: ergo omnis dispositio ad formam supernaturalem positiuè exposcit illam, & cum illius saltim possibilitate connectitur.

68 *Tertio prob.* Tertio probatur ex differentia in modo causandi inter subiectum, & dispositiones respectu formarum supernaturalium: illud namque solum concurrit ratione potentiæ obedientialis, quę consistit in non repugnantia ad illas recipiendas; dispositiones autem non causant ratione potentiæ obedientialis per non repugnantiam vt forma inducatur; aliàs æquè indispositum remaneret subiectum illis positis, ac antea; siquidem solum haberet ex aduentu dispositionum non repugnantiam, quam ratione sui habebat: causant ergo dispositiones positiuè inclinando, & aproximando subiectum ad supernaturales formas recipiendas; at positiuè inclinare, est positiuè petere formam inducendam: ergo omnis dispositio ad formam supernaturalem positiuè cum illa connectitur, & illam exposcit.

69 *Sententia P. Vazq. impugnatur.* Ex quibus obiter impugnata relinquitur sententia Gabrielis Vazquez constituentis in actibus moraliter bonis virtutis adquisitæ elicitis medio auxilio naturali entitatiuè; concesso tamen per Christum, rationem dispositionis remotæ ad gratiam instificationis: nam esto concedamus excedere exigentiam huius, aut illius naturæ in particulari, ob quam rationem obtineant rationem gratiæ specialis, quia tamen in sua entitate prædicti actus naturales sunt, nequeunt totius naturæ exigentiam excedere: ergo finalizari nequeunt à forma supernaturali totius naturæ superante exigentiam, nec illam positiuè exigere; & consequenter nec ad illam disponere.

70 *Resp. in fauorē 3 sententia.* Respondebis tamen pro Auctoribus tertiæ sententiæ, his omnibus argumentis solum conuinci opera naturalia non disponere ad primum Diuinæ gratiæ auxilium dispositione intrinseca, id est ratione sui exigente formam, & cum illa connexa, non autem quod non disponant dispositione extrinseca, hoc est exacta ab ipsa gratia exigentiæ decentiæ, & congruitatis: solum enim opponitur gratiæ primus modus dispositionis in naturæ operibus, eo quod petit gratia totius naturæ exigentiam excedere, non autem destruit rationem gratiæ, quod ipsa petat pro dispositione ex parte subiecti actus aliquos naturales; & consequenter nec cum ratione gratiæ repugat, quod ex viribus proprijs possit liberum arbitrium se ad gratiam disponere dispositione extrinseca, hoc est exacta à gratia, non intrinseca, hoc est gratiam exigente. Sic docti Recentiores putantes Doctores Catholicos distinctione data posse benigne explicari, & ad sanum, & Catholicum sensum reduci, ne illos cum Semipelagianis erroris damnemus.

71 *Contra 1.* Laudo benignitatem nec reprobo: cæterum contra solutionem datam insurgo sic primo, dato namque quod gratia exigeret ad sui infusionem actus bonos morales ex parte subiecti, tales actus ad vitam æternam conducerent, & subiectum illos eliciens à non eliciente discerneret: ergo liberum arbitrium ex proprijs eliciens tales actus, & sine Dei gratia, se discerneret in ordine ad vitam æternam, contra Paulum 1. *Corinth.* 4. & ex se aliquid ad vitam æternam de facto conducens valeret cogitare, & efficere contra eundem Paulum 2. *Corinth.* 3.

72 *Secundo.* Secundo: nam tales actus, nec exiguntur à prima gratia ex natura rei, nec ex aliqua lege diuina: ergo nec sunt dispositiones intrinsecæ ad gratiam hoc est ab intrinseco illam postulantes, nec dispositiones extrinsecæ, hoc est postulatæ à gratia ex parte subiecti. Consequentia est euidens: in hoc enim iuxta illos auctores ratio extrinsecæ dispositionis consistit, quod licet non postulet formam, ab illa postuletur ex parte subiecti. *Antecedens pro 1. parte prob.* Antecedens autem pro prima parte manifestum videtur, tum quia si ex natura rei tales actus postularentur à gratia, non nisi miraculosè infundi posset illis non præcedentibus ex parte subiecti, sicuti, quia in nostra sententia dispositiones supernaturales ex natura gratiæ exiguntur in peccatore ad infusionem gratiæ, non nisi miraculose potest sine illis infundi; hoc autem nullus dicet: ergo tales actus non exiguntur à prima gratia ex natura rei. Tum etiam, nam forma supernaturalis, rei natura expectata, supernaturales dispositiones petit ad sui introductionem, quando talis est conditionis vt petat antecedenter dispositiones: ergo prima gratia auxilians, vel nullas petit dispositiones, quod verum existimo, vel si aliquas petit, erunt, non naturales, sed supernaturales; & consequenter ex natura rei prædictos actus ex parte subiecti postulare non potest.

73 *Pro 2. suadetur* Quod autem nec ex lege statuta tales actus postulet ex parte subiecti, probatur: tum, quia de his, quæ pendent ex sola voluntate Dei, non aliter, quam ex reuelatis discurrere possumus; at nullum est testimonium in Sacra Scriptura, ex quo vel apparenter colligi possit lex ratione cuius gratia tales actus postulet ex parte subiecti: ergo absque fundamento confingitur. Tum etiam: nam vel talis lex esse de infundenda prima gratia omni homini tales actus moraliter bonos elicienti, vel de non infundenda, nisi tales actus præcedant, licet non sit infallibilis primæ gratiæ collatio illis actibus positis? Primum est sententiæ Molinæ *infra* ex communi sententia Thomistarum reijcienda. Secundum facit gratiam naturæ pedisequam, & contradicit verbis Isaiæ c.65. *Inuentus sum à non quærentibus me, palam apparui his, qui me non interrogabant.* Et in Paulo manifestæ falsitatis conuincitur, qui dum furens, & fremens Christi nomen persequeretur, voce de Cælo lapsa in terram prostratus mirabiliter fuit ex Saulo in Paulum conuersus, & ex persequutore vas electionis effectus est: ergo gratia, ex aliqua diuina lege statuta tales actus non postulat ex parte subiecti; & consequenter huiusmodi actus ex solis naturæ viribus orti, nec sunt dispositiones intrinsecæ, nec extrinsecæ ad gratiam.

§. V.

Argumentis in contrarium occurritur.

74 *Arg. 1. testimonijs D. Thom. Primum est.* Contra istam conclusionem difficultatem ingerunt primo plura Angelici Doctoris testimonia. Primum habetur *in 1. dist. 41. quæst. 1. artic. 3. in corpore, & expressius solutione ad 2.* quam postquam asseruerat dari causam vltimi effectus prædestinationis vel gloriæ, prout in executione confertur ex iustitia distributiua, his verbis concludit: *Sed respectu primi effectus, scilicet gratiæ, habet rationem magis liberalitatis, quam iustitiæ, quia gratia datur gratis, & non redditur meritis: unde ex parte recipientis non est assignare causam, quare dignus sit gratia, sed solum dispositionem quandam.* Quæ verba explicari non posse de gratia habituali, ad quam per actus supernaturales disponimur, ex eo manifestè conuinci videtur: nam gratia habitualis non est primus prædestinationis effectus; loquitur autem Sanctus Doctor de primo effectu prædestinationis: ergo non de gratia habituali, sed de prima gratia auxiliante eius verba procedunt; cumque primam gratiam opera supernaturalia præcedere nequeant, manifestè sentire videtur actus naturales ex viribus arbitrij procedens ad primam gratiam auxiliantem disponere, etsi primam gratiam non promereantur.

75 *Secundū.* Secundum habetur in secundo *dist. 5. quæst. 1. art. 1.* vbi inquirit an Angeli indiguerint gratia ad hoc vt conuerterentur in Deum? Et postquam aliorum retulit sententiam aientium, ad conuersionem meritoriam duplicem gratiam necessariam esse, alteram gratum facientem informantem actum, & meritorium reddentem, alteram gratis datam, à qua elicitur substantia actus, sic ait: *Sed istam gratiam ponere non videtur necessarium nisi ipsa libertas arbitrij gratia dicatur, quæ proculdubio nobis à Deo est, vel aliqua occasiones, &c. Sine quibus possibile est gratiam consequi.* Et probat D. Thom. quia, si huiusmodi gratia esset necessaria ad substantiam actus, non esset in hominis potestate facere: illud enim, ad quod non potest per se liberum arbitrium, in eius potestare non est. Ac tandem concludit: *Et ideo aliter est dicendum, quod ad eliciendum actum conuersionis sufficit liberum arbitrium, quod se ad habendam gratiam per hunc actum præparat, & disponit, sed efficacia conuersionis ad meritum non potest esse nisi per gratiam: vnde vnus, & idem motus est conuersionis liberi arbitrij, in quo gratia infunditur, qui est dispositio ad gratiam secundum quod exijt à libero arbitrio, & meritorius secundum quod gratia informatur.* Sentit ergo D. Thom. actus mere naturales esse dispositiones ad gratiam

76 *Tertiū.* Tertium habetur in secundo sententiam *dist. 28. quæst. 1. art. 4. in corpore,* illis verbis: *Quidam enim dicunt; quod nullus potest se ad gratiam gratum facientem præparare nisi per aliquod lumen menti infusum, quod est donum gratiæ gratis datæ: istud autem non videtur conueniens, quia præparatio, quæ est ad gratiam non est per actus, qui sint ipsi gratiæ æquandi æqualitate proportionis, sicut meritum æquatur præmio, & ideo non oportet, vt actus, quibus homo se ad gratiam habendam præparat, sint naturam humanam excedentes, sicut enim natura humana se habet in potentia materiali ad gratiam, ita actus virtutum naturalium se habent, vt dispositiones ad ipsam: vnde non exigitur ad hoc vt homo ad gratiam habendam se præparet aliquod aliud lumen gratiæ præcedens. Et præterea secundum hoc esset abire in infinitum, quia illud etiam lumen gratiæ gratis data non datur alicui, nisi quia ad illud recipiendum se præparauit, alias omnibus daretur, &c.* ergo actus mere naturales sunt præparationes ad gratiam. Patet consequentia: tum, quia sunt actus procedentes à libero arbitrio absque lumine gratiæ præcedente, vt docet D. Thom. Tum etiam, quia sunt actus non excedentes humanam naturam, vt statim affirmat. Tum denique, ex ratione, quam tradit D. Thom. quia scilicet daretur processus in infinitum: ad illud enim lumen gratię à quo procederet actus præparatiuus deberet dispositio pręcedere, & sic de alijs vsque in infinitum, vel tandem deueniendum est ad actus mere naturales disponentes ad gratiam.

77 *Aliquorum solutio.* Respondeo D. Thom. Catholicam docuisse sententiam, negantem dispositiones ad gratiam ex libero arbitrio, pluribus ex suę doctrinę locis, *quodlibeto 1. art. 7.* vbi vt *superius* vidimus Pelagiani erroris oppositum damnat 1. 2. *quæst.* 109 *articul* 9. *quæst.* 112. *articul.* 2. & 3. *ad Roman.* 10. *lectio* 3. & alibi passim, testimo-

testimonia autem in contrarium adducta adeò sunt difficilia, vt plures ex doctis Thomistis cum Caietano 1. 2. *q.* 112. *art.* 3. non aliam solutionem inuenerint, nisi quod D. Thom. sententiam, quam in libris sententiarum iunior docuerat, doctior factus in summa retractauit. Quæ solutio sustineri posset, si sententia illa, quando D. Thom. librum sententiarum scripsit damnata in Concilijs, & ab August. contra Semipelagianos reprobata non fuisset; cæterum cum illa sententia Pelagianismum saperet, vt expresse D. Thom. fatetur, ferendum non est Angelicum Præceptorem illam aliquando docuisse. *Reijcitur.*

78 *Ad 1. testimonii resp. 1.* Vnde ad primum testimonium dicatur loqui D. Thom. non de prima gratia auxiliante, sed de gratia habituali, ad quam homo se præparat per actus procedentes à libero arbitrio eleuato per gratiam auxiliantem, vt D. Thom. docuit *locis* à nobis adductis. *Oppones 1.* Nec refert D. Thom. loqui de primo prædestinationis effectu, qui est prima vocatio. *Resp.* Nam debet intelligi non de primo effectu simpliciter, sed de primo inter principales effectus prædestinationis, qui sunt gratia, & gloria, inter quos primus effectus est habitualis gratia. *Oppones* Nec refert secundo: D. Thomam causam dispositiuam in ordine ad primum effectum posuisse, vt saluaret prædestinationem esse rationalem, sic enim concludit corpus articuli: *Vnde patet, quod prædestinatio causam non habet, sed habet rationem ex parte effectus, secundum quam rationalis, & iusta dicitur*; at respectu primi effectus simpliciter rationalis est, & iusta prædestinatio: ergo datur ex parte nostra causa dispositiua primæ gratiæ auxiliantis. *Resp.* Respondetur namque: prædestinationem respectu primi effectus simpliciter esse rationalem ratione desumpta solum ex parte voluntatis liberæ Dei, quia scilicet voluit: vnde nullam ex parte nostri causam desiderat, respectu autem gloriæ est rationalis simpliciter ex parte nostrâ, quia merita in executione supponit, & respectu gratiæ habitualis est aliqualiter rationalis, ratione ex nobis desumpta, quatenus dispositiones supponit.

79 *Resp. 2.* Vel secundo responderi potest admisso D. Thom. loqui de dispositionibus ad primam gratiam auxiliantem, tales dispositiones non esse mere naturales, sed supernaturales ab eadem gratia auxiliante procedentes in genere causæ efficientis & ad illam præsupositæ in genere causæ materialis; cum enim inter duo mutua possit exerceri causalitas in diuerso genere causæ, non mirum, quod actus à prima gratia auxiliante efficienter causati, ad illam recipiendam in genere causæ disponentis concurrant.

80 *Ad 2. testimoniū.* Ad secundum testimonium dicatur: sententia illorum Doctorum, quam ibi Angelicus Doctor refert, & impugnat, dicentium ad rationem meriti requiri gratiam gratum facientem, & ad substantiam actus, gratiam gratis datam, non procedere de gratia gratis data fluida, & transeunte, sed de gratia gratis data habitu permanente: vnde quando necessitatem gratiæ, ad actus elicientiam impugnat, non excludit necessitatem gratiæ intrinsecè auxiliantis transeunter, sed necessitatem gratiæ habitualis.

81 *Solutionem esse de mente D. Tho. prob.* Quod autem hæc sit mens illorum Auctorum, & mens D. Thom. constat manifestè: nam sententia hic relata, & impugnata, eadem est cum illa, quam refert, & impugnat Sanctus Doctor *in 2. dist. 28. quæst. 1. art. 4. in corpore*, ex quo loco tertium testimonium desumitur; at sententia, quam hic refert, & impugnat expresse loquitur de gratia pro dono habituali: ergo sententia Doctorum in secundo testimonio relata non procedit de gratia gratis data transeunte, sed de gratia gratis data habituali, nec D. Thom. necessitatem gratiæ intrinsecè auxiliantis transeunter excludit, sed solum necessitatem gratiæ habitualis. Probo manifestè minorem: postquam enim D. Thom. *in corpore art.* expresse docuerat gratiam sumptam pro excitatiuo, & motiuo voluntatis ad bonum necessariam esse, vt homo se ad gratiam disponat, hæc verba subiunxit: *Si autem accipitur gratia pro aliquo munere habituali animæ infuso, sic duplex est opinio: quidam enim dicunt, quod nullus potest se ad gratiam gratum facientem præparare, nisi per aliquod lumen menti infusum, quod est donum gratiæ gratis datæ.* Ecce vbi Auctores isti necessitatem doni habitualis exposcunt menti infusi, vt homo se præparet ad gratiam gratum facientem habendam, quam statim D. Thom. impugnat verbis adductis in *tertio testimonio*: ergo tam in secundo, quam in tertio loco in contrarium adducto, sententia, quam reijcit, est de dono habituali requisito, vt homo se ad gratiam disponat.

82 *Prob. 2.* Quod etiam ex inde videtur suaderi: nam ratio, qua id probat Angelicus Doctor, scilicet, quia alias daretur processus in infinitum, nempè si ad actum disponentem præsupponeretur lumen infusum, & ad lumen actus, solum conuincit de dono habituali; actuale namque donum dispositiones ex parte subiecti non petit vt docet idem D. Thom. 1. 2. *quæstione* 109 *artic.* 3. ergo sistendo in illo vitatur processus. Asserendum est ergo in secundo, & tertio testimonio quando ait Angelicus Doctor ad substantiam actus disponentis ad gratiam non requiri gratiam nisi *gratia* nomine liberum intelligamus arbitrium gratis concessum, non excludere gratiam actualis auxilij, sed doni habitualis; & nomine *liberi arbitrij* non vti contrapositiuè ad gratiam actualem, sed habitualem, quæ constituit naturam, & statunt.

Sed oppones primo: nam D. Thom. in secundo testimonio, inde probat non requiri gratiam, quia alias in liberi arbitrij potestate non esset facere, quod in se est, per quod se ad gratiam disponit; *illud enim, ad quod non potest per se liberum arbitrium, in eius potestate non est*; at hæc ratio pari efficacia militat contra indigentiam gratiæ actualis auxilij, ac doni habitualis; ad neutrum enim valet liberum arbitrium per se: ergo vtriusque gratiæ necessitatem exclusit. 83 *Oppones 1.*

Secundo objicies: nam Diuus Thom. *in 3. testimonio* inde probat non exigi gratiam, vt homo se ad gratiam disponat, quia cum dispositio non sit æquanda formæ, non est necessarium quod actus disponentes ad gratiam sint excedentes naturam, at hæc ratio pari efficacia excludit necessitatem doni actualis, ac habitualis; cum ad actus non excedentes naturæ facultatem, nec actuale, nec habituale supernaturalis ordinis exigatur auxilium: ergo vt homo se ad gratiam disponat, nec actuale, nec habituale gratiæ donum requiritur. 84 *Oppones 2.*

Tertio: nam expressè docet Sanctus Doctor, quod sicut natura humana se habet in potentia materiali ad gratiam, ita actus virtutum acquisitarum se habent, vt dispositiones ad ipsam; at vt natura humana se habeat in potentia materiali ad gratiam, nec actuale, nec habituale donum exigitur: ergo vt actus virtutum acquisitarum se habeant, vt dispositiones, nec actuale, nec habituale gratiæ donum pro principio requirent. *Tertiò.*

Respondeo ad primam ex his obiectionibus, concessa maiori, negando minorem: loquitur enim D. Thom. de libero arbitrio intra ordinem gratiæ, & ad illum eleuato, in quo gratias auxiliantes intrinsecè habet receptas, vel extrinsecè oblatas: vnde licet ad istam gratiam liberum arbitrium non valeat, valet tamen ad actum media gratia auxiliante eliciendum; si vero gratia habitualis necessaria esset, cum illa careret, & aliàs illam in se causare non posset, non haberet actum in sua potestate. 85 *Ad 1. obiectionē resp.*

Ad secundam dicatur D. Thom. non asseruisse, quod actus disponentes ad gratiam non sint illi adæquandi absolutè, æqualitas enim quoad ordinem saltim, exigitur, sed dixit non esse illi æquandos, sicut meritum adæquatur cum præmio: vnde quando intulit non debere excedere naturam humanam, cum eodem addito est accipiendum, scilicet sicut illam excedit actus meritorius, & hoc verum est: nam actus meritorius taliter excedit humanam naturam, quod petit illam eleuatam esse ad aliā naturam per donum scilicet gratiæ habitualis, quo fit homo diuinæ naturæ consors, & particeps, quem excessum non habent actus tantum disponentes; cum isti non petant humanam naturam ad altiorem naturam eleuatam, sed tantum in supernaturali ordine constitutam per auxilia non constituentia naturam in ordine supernaturali. *Ad 2.*

Ad tertiam dicatur, ly *sicut* non dicere omnimodam paritatem sed aliqualem, consistentem in eo quod, sicut natura humana se habet in potentia receptiua ad gratiam, ita actus virtutum adquisitarum se habent in potentia dispositiua remota tamen, quatenus possunt imperari per gratiam, & recipiendo in se perfectionem ex illa, induere rationem dispositionis remotæ ad gratiam habitualem: discrimen autem consistit in hoc, quod vt actus isti induant rationem dispositionis adhuc remotæ, indigent eleuari per gratiam; vt autem natura exerceat rationem causæ recipientis non indiget eleuari per formam supernaturalem receptam: hæc namque, etsi naturam perficiat, & in ordine supernaturali constituat, non tamen eam constituit in ratione causæ receptiuæ sui, sed illam constitutam supponit, & ab illa in genere causæ materialis causatur. 86 *Ad 3.*

Vel secundo responderi potest ad duo vltima testimonia, D. Thom. loqui iuxta communem sententiam, tunc temporis asserentem actus virtutum infusarum esse quoad substantiam naturales, iuxta quam verum est *liberum arbitrium ex proprijs ad conuersionem quoad substantiam valere*, & quod si ad illam requiritur gratia actualis auxilij, *non est in potestate hominis*, videlicet, naturali, *& quod se habet in potentia, vt sit dispositio ad gratiam, sicut natura humana in potentia receptiua*, per hoc, quod substantia actus induatur modo supernaturali, vt actualiter ad gratiam disponat, non tamen negauit, quod egeret liberum arbitrium gratia actualis auxilij dante modum supernaturalitatis, vt actus quoad substantiam naturales, & non excedentes facultatem naturæ sortiantur rationem dispositionis vltimæ ad gratiam. Pro qua solutione videatur Herice *disput. cit. cap.* 3. & quidem cum D. Thom. in secundo testimonio loquatur de vltima dispositione ad gratiam habitualem, si omnem gratiæ necessitatem ad illam eliciendam excluderet, plusquam Semipelagiani libero arbitrio concederet; cum illi non dispositionem vltimam, sed remotam, & mediatam libero arbitrio ex proprijs attribuerent. 87 *Resp. 2. ad duo vltima testimonia.*

Secundo arguitur: causalitas dispositiua pertinet ad genus causæ materialis; at ad causandam materialiter gratiam non indiget natura supernaturali forma eleuante: ergo nec ad causandam gratiam dispositiuè; & consequenter actus mere naturales poterunt exercere rationem dispositionis respectu primæ gratiæ auxiliantis. Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur: 88 *Arg. 2.*

tur: natura namque rationalis se ipsa absque forma supernaturali eleuante recipit formas supernaturales, & ex eius potentia educuntur: ergo ad causandam materialiter gratiam forma supernaturalis eleuans necessaria non est.

Confirm. Et confirmatur amplius: principalior est causalitas materiæ, aut subiecti in genere causæ materialis, causalitate dispositiua, sicut in genere causæ efficientis principalior est causalitas principij remoti quam proximi: ergo si illa potest in natura nuda absque omni forma eleuante reperiri, dispositiua etiam actibus entitatiuè naturalibus absque aliqua forma eleuante poterit conuenire.

89 *Resp.* Respondeo, concessa maiori distinguendo minorem: ad causandam materialiter gratiam per modum subiecti recipientis, concedo minorem: in omni genere causæ materialis, nego minorem, & consequentiam: ratio autem discriminis inter causam materialem per modum recipientis, & causam materialem disponentem, cur vna possit entitati naturali ratione sui competere, secus autem alia, habetur ex dictis: quia nempè causa materialis recipiens concurrit ratione potentiæ obedientialis præcisse per non repugnantiam ad recipiendam formam, dispositio autem positiuè inclinando; & consequenter positiuè exigendo vel physicè, si physica sit, vel moraliter si sit dispositio moralis; & quia non est de ratione entis supernaturalis excedere non repugnantiam naturæ, bene autem, quod excedat positiuam naturæ exigentiam, consequens fit, quod possit entitas naturalis ratione sui esse in potentia receptiua, & causatiua gratiæ, vt subiectum recipiens, secus vero vt disponens.

90 *Ad conf.* Ad confirmationem respondeo: verum esse antecedens ad summum, quando vtraque exercetur respectu formæ proportionatæ, secus autem quando forma est improportionata subiecto, & proportionata dispositioni: eo quod in tali casu subiectum causat solum non repugnando, dispositio autem positiuè exigendo. Nec paritas in probatione adducta officit nobis, sed potius fauet. Nam licet principium radicale sibi subordinans proximum, principalius illo in genere causæ efficientis concurrat ad actum, quod contingit, quando vtrumque influit in actum proportionatum, principium autem remotum, à quo non profluit proximum, nec illi subordinatur, sed potius illud sibi subordinat eleuando ad actum improportionatum remoto principio, & proximo proportionatum, principalius concurrit ad actum, quam principium remotum, vt in lumine gloriæ, & alijs habitibus supernaturalibus licet videre.

91 *Arg. 3.* Tertio arguitur: non minus repugnat entis supernaturalitati contineri in potentia actiua naturæ, quam in potentia illius dispositiua; at licet supernaturalitas actus excludat sui continentiam in facultate naturæ proximæ actiua, non tamen ei repugnat contineri in facultate naturæ actiua mediatè, & remotè: vt enim cum communi Thomistarum sententia docuimus *Tomo primo tractatu de visione Dei disputatione* 16. intellectus noster gaudet potentia actiua remotè, & mediatè respectu visionis beatificæ, etsi non virtute proxima: ergo esto repugnet formæ supernaturali contineri in potentia proximè dispositiua naturæ, non tamen repugnabit illi contineri in potentia remotè dispositiua, & consequenter, quamuis actus naturales nequeant esse dispositiones proximæ ad gratiam, poterunt tamen ad illam remotè disponere, quod in nostra conclusione negamus.

92 *Resp.* Respondeo, aliud esse potentiam remotè dispositiuam, & aliud dispositionem remotam, primum concedimus conuenire naturæ, tum quia potentia remotè elicitiua actuum supernaturalium dispositiuè concurrentium est potentia remotè dispositiua; cum sit remotè causatiua formæ disponentis formaliter. Tum etiam nam actus virtutum adquisitarum habent potentiam remotè dispositiuam quatenus, sunt eleuabiles per modos supernaturales ratione quorum sortiuntur munus dispositionum in ordine ad gratiam, secundum autem negamus posse naturæ competere. Ratio autem discriminis inter potentiam actiuam remotam, & remotam dispositionem est: nam potentia actiua remota non influit ratione sui in actum, sed vt eleuata per formam supernaturalem dantem vires proximè elicitiuas: dispositio autem remota ratione sui causalitatem exercet in formam, quin ad illam exercendam eleuetur per proximas dispositiones: licet namque istæ desiderentur, vt forma causetur, & ex potentia subiecti educatur, non tamen requiruntur vt eleuantes remotas dispositiones, & ideò dispar est inter vtramque ratio.

93 *Arg. 4.* Quarto arguitur: prima gratia auxilians supernaturalis indiget ex parte subiecti aliqua dispositione; at talis dispositio supernaturalis esse non potest, quia nec supernaturalis antecedens, aliàs daretur processus in infinitum, nec subsequens ad primam gratiam; cum hæc primam gratiam vt efficienter causantem, & consequenter vt existentem physicè necessario supponat: ergo dispositione naturali; & consequenter actus entitatiuè naturales dispositiuè causant primum prædestinationis effectum. Maior probatur primo ex D. Thom. *supra quæstione* 12. *articulo* 5. vbi docet: *Omne quod eleuatur ad aliquid excedens naturam oportere, vt præparetur aliqua dispositione*; at gratia prima auxilians excedit naturam subiecti: ergo, vt eleuetur ad illam, dispositio aliqua debet præcedere. Secundo probatur: ideo namque gratia habitualis dispositiones petit, quia est forma supernaturalis: ergo cum prima gratia auxilians supernaturalis sit, dispositiones exigit ex parte subiecti.

94 *Resp. 1.* Respondeo primo, negando maiorem. Ad cuius primam probationem dicatur, veram esse Diui Thomæ doctrinam, quando id, ad quod eleuatur subiectum, se habet, vt terminus generationis, & forma in suo ordine completa, secus autem, quando id, ad quod eleuatur, est via ad terminum, & quia gratis auxilians non se habet, vt terminus, sed vt via ad terminum: hinc est quod ad illam dispositio præuia non requiratur, bene tamen ad gratiam habitualem, quia habet rationem naturæ terminantis, generationem in ordine supernaturali. Per quod ad secundam probationem constat solutio desumpta ex D. Thom. 1. 2. *quæst.* 109. *art.* 6. *ad* 3. *& quæst.* 112. *art.* 2. *in corpore*.

95 *Resp. 2.* Vel secundo responderi potest, prætermissa maiori, negando minorem: sicut enim plures ex Thomistis affirmant 1. 2. *quæstione* 113. *articulo octauo* actus contritionis, & charitatis vltimo disponentes ad gratiam procedere ab illa, ita vt gratia quatenus ex parte agentis se tenet, sit principium talium actuum, & actus illi præcedant gratiam prout in passo receptam; ita similiter possumus in præsenti affirmare gratiam auxiliantem præcedere actum supernaturalem in genere causæ efficientis prout ex parte Dei mouentis se tenent, & actum supernaturalem præcedere in genere causæ materialis ex parte subiecti gratiam auxiliantem prout in passo receptam. Si dicas gratia auxilians, vt recepta in subiecto præcedit actum supernaturalem: ergo nequit gratiam auxiliantem præcedere, vt in passo receptam; consequentia est bona. *Opponet.* Antecedens probatur primo: præcedit, vt existens; non vt existens per se: ergo vt existens in subiecto, & consequenter, vt in illo recepta. *Antecedens probatur 1.* Secundo, præcedit vt principium illius; non vt *quod*: ergo vt *quo*; at non potest intelligi, vt principium *quo*, nisi intelligatur, vt actuans, & informans subiectum, neque vt informans intelligi potest, quin intelligatur, vt recepta: ergo necessario præcedit, vt recepta in subiecto. *Secundo.*

96 *Resp. ad 1. probationẽ antecedentis* Respondeo, negando antecedens: ad primam probationem, concessa maiori, & minori, distinguo primum consequens: vt existens secundum habitudinem causæ formalis, concedo consequentiam: secundam habitudinem effectus in genere causæ materialis recipientis, nego consequentiam: & secundam, quæ sub infertur. Ex quo ad secundam probationem constat solutio. Itaque forma supernaturalis duplicem habitudinem dicit ad subiectum, alteram formæ informantis, alteram effectus in genere causæ materialis, & licet vtraque sit inseparabilis pro instanti in *quo*, non autem vtraque debet exerceri pro omni priori *à quo*: dicimus ergo, pro priori ad actum supernaturalem disponentem exercere munus formæ, non effectus materialis, & sub tali munere constituere potentiam proximam elicitiuam actus disponentis ad causandam gratiam, vt pro alio posteriori in subiecto recipiendam, & in genere causæ materialis causandam. Sed de his fusius dum de Iustificatione tractemus, vbi huius solutionis veritatem examinabimus.

97 *Quinto arg.* Quinto arguitur: dispositio naturalis non exigens ab intrinseco gratiam, sed ex parte subiecti à gratia petita, perfectioni gratiæ non derogat: ergo sic ad minus est constituenda. Probatur antecedens primo: nam gratia absque detrimento propriæ excellentiæ petit aliquid naturale, petit enim pro subiecto sui intellectualem naturam: ergo quod petat dispositionem aliquam naturalem, dummodo hæc cum gratia non connectatur illam exigendo, excellentiæ gratiæ non derogat. *Antecedens probatur 1.* Secundo, species quibus fidelis vtitur ad assentiendum reuelatis per fidem, non sunt infusæ, sed naturales, & tamen postulantur à fide ex parte subiecti, tanquam dispositiones ad illam; melius enim dispositus est homo habens species credendorum, quam carens illis: ergo dispositio naturalis à forma supernaturali petita, illam tamen non petens, perfectioni gratię non officit. *Secundo.* Denique à priori probatur: non enim opponitur gratiæ, postulare naturam sed postulari ab illa; cum de illius ratione tantummodo sit naturæ exigentiam excedere, non vero, quod natura, illius exigentiam excedat: ergo quod detur in natura dispositio exacta à gratia, gratiam tamen non exigens, excellentię gratiæ non derogat. *Tertio.*

98 *Resp. 1.* Respondeo primo, negando suppositum, quod scilicet dabilis sit dispositio, quæ verè dispositionis munus exerceat, & non postulet proxime, vel remote formam ad quam disponit ob rationem discriminis traditam *solut. ad* 2. inter causam materialem per modum subiecti, & causam materialem dispositiuam. Et ex eadem ratione discriminis constat ad primam antecedentis probationem quatenus obstare potest negationi suppositi: etenim rationalis natura postulatur à gratia per modum subiecti, quod ad illam comparatur ratione potentiæ obedientialis, tantum non repugnando, non vero positiuè exigendo; dispositio autem, cum non ratione potentiæ obedientialis per non repugnantiam concurrat ad formam; sed positiuè in illam inclinando: hinc fit, quod non possit cum excellentia gratiæ subsistere, petere aliquam sui dispositionem mere naturalem; quia eo ipso aliquid naturale *Ad 1. probationẽ antecedentis.*

naturale positiuè gratiam exigeret. *Ad 2.* Ad secundam, dicatur species non esse dispositiones ad finem, sed comprincipia exacta ex parte intellectus eleuabilia vnà cum intellectu ad actum supernaturalem causandum. *Ad 3.* Ad vltimam, concesso antecedenti, nego suppositum consequentis, quod scilicet dabilis sit dispositio verè dispositio, non petens formam ad quam proximè, vel remotè disponit.

99 *Secunda resp. ad arg.* Vel secundo ad argumentum factum responderi potest omisso antecedenti de postulatione gratiæ ex aliqua lege, non autem ex natura rei, negando consequentiam. Tum, quia cum de huiusmodi lege ex reuelatis nobis non constet, sed potius oppositum ob argumenta facta inter probandam nnstram conclusionem: hinc fit, quod licet perfectioni gratiæ non deroget talis modus dispositionis non ideò recognoscendus sit in natura. Tum etiam, quia licet non deroget excellentiæ gratiæ, dispositiones tales exigere, est tamen minus consonum eius naturæ; cum magis illi congruat petere proportionatas, quam improportionatas dispositiones, vt autem ea, quæ minus congruunt ordini gratiæ concedantur de facto, aliqua reuelatio requiritur, quæ non assignatur in præsenti.

100 *Vltimo arg.* Denique arguitur: opus impetratorium gratiæ, ad vitam æternam conducit, & elicientem à non eliciente aliqua ratione discernit; & tamen actus mere naturales impetratoriè ad primam gratiam concurrunt: ergo ex eo quod dispositio ad primam gratiam ad vitam æternam conducat, & subiectum eliciens à non eliciente discernat, non rectè colligitur vim dispositiuam ad gratiam non conuenire operibus puræ naturæ. *Minor prob. 1.* Minor ostenditur primo ex D. Thom. 2. 2. *quæst.* 83. *artic.* 16. *ad finem corpore*, illis verbis: *Orationem vero peccatoris ex bono naturæ desiderio procedentem Deus exaudit, non quasi ex iustitia, quia peccator hoc non meretur, sed ex pura misericordia:* ergo ex mente D. Thomæ oratio naturalis habet vim imperrandi apud Deum. *Secundo.* Secundo ex eodem D. Thom. ibi *solutione ad* 2. illis verbis: *Et quamuis eius oratio non sit meritoria potest tamen esse impetratiua, quia meritum innititur iustitiæ, sed impetratio innititur gratiæ:* ergo impetratio nullum inducit debitum; & consequenter actibus naturalibus respectu primæ gratiæ vis impetratoria competere poterit. Patet consequentia: gratiæ enim tantum opponitur esse debitam naturæ: ergo si impetratio debitum non inducit, non derogabit excellentiæ gratiæ cadere sub naturæ impetratinne.

101 *Tertio.* Tertio probatur eadem minor: quod datur intuitu impetrationis omnino liberaliter datur, vt constat: tum ex verbis adductis D Thom. Tum etiam indiuite erogante eleemosinam pauperi, qui licet ab eius præcibus moueatur, omnino liberaliter eleemosinam præbet: ergo quod gratia intuitu operis naturalis, vt impetratorij conferatur, illius dignitati non derogat. *Quarto.* Denique, quod enim Deus cognita nostra miseria ab illa ad gratiam elargiendam moueatur, non obstat conditioni gratiæ: ergo quod moueatur a præcibus nostris ad gratiam largiendam, illius dignitati non derogat.

102 *Prima solutio.* Huic argumento varie respondetur à Theologis. Quidam absolute concedunt actus mere naturales habere vim impetratoriam primæ gratiæ auxiliantis ob rationes probatiuas minoris, quia scilicet impetratio debitum non inducit, sed efficaciam habet ex liberalitate Diuina, sola autem conditio debiti derogat gratiæ. Ita Magister Soto *lib.* 2. *de natura, & gratia cap.* 3. Et noster Rafael de la Torre 2. 2. *quæstion.* 83. *artic.* 16. *disput.* 6. *asser.* 1 supposito, quod detur oratio mere naturalis vndequaque honesta.

103 *Reijcitur 1.* Cæterum contra hanc solutionem facit in primis: opus de facto primam gratiam auxiliantem impetrans esse salutare, idest ad salutem conducens, & illud elicientem a non eliciente discernere; at iuxta Concilia, Scripturam, & Patres ad omne opus salutare indigemus Diuinæ gratiæ auxilio, omnisque in ordine ad salutem discretio habetur per gratiam; alias de aliquo ad salutem proficuo aduersus alterum gloriari possemus, tamquam de nostro, contra Paulum vbi *supra* relatum: ergo sine gratia non possumus aliquid supernaturale impetrare; & consequenter prima gratia sub impetratione operum naturalium cadere nequit.

104 *Secundo.* Facit secundo: quod si in naturæ operibus vis impetratoria primæ gratiæ inuenitur, dabitur in illis causa, & occasio, & aliquale salutis initium, quod, & nihil aliud plures ex Semipelagianis docuere; & tamen à Concilijs damnantur. *Tertio.* Facit tertio D. Thom. 2. 2. *quæstion.* 83. *artic.* 15. *ad* 1. illis verbis: *Et tamen oratio, quæ impetrat gratiam gratum facientem, procedit ex aliqua gratia.* Ex *solutione ad* 3. illis verbis; *Dicendum, quod oratio innititur principaliter fidei, non quantum ad efficaciam merendi, sed quantum ad efficaciam impetrandi;* ergo ex mente D. Thom. oratio, vt sit impetratoria ex Diuinæ gratiæ auxilio procedere debet, fidemque supponere; & consequenter primam gratiam auxiliantem impetrare non potest; cum illa supponat.

105 *Secunda aliorum solutio.* Secundo alij respondent, meritum congruum ab impetratione distinctum non esse; vnde sicut meritum congruum operum puræ naturæ, debitum inducit conditioni gratiæ repugnans, ita vis impetratoria competens naturæ operibus cum dignitate gratiæ in compatitur. *Cōtra 1.* Cæterum contra hanc solutionem obstant in primis D. Thom. 1. 2. *quæstion.* 114. *articul. nono ad primum*, vbi concedit donum perseuerantiæ cadere sub impetratione, & negat sub merito cadere.

Secundo. Secundo obstat idem D. Thom. 2. 2. *quæst.* 83. *artic.* 16. vbi concedit peccatores potendo aliquid à Deo impetrare, cum tamen 1. 2. *quæst.* 14. *art.* 5. omne meritum neget peccatoribus respectu primæ gratiæ. Et in eadem 2. 2. *quæstion.* 83. *artic.* 15. *ad tertium*, distinguens in oratione vim meritorum ab impetratoria ait: secundum efficaciam meriti Charitati inniti, & quantum ad impetrationem inniti principaliter fidei. Et *articulo decimo sexto solutione ad secundam*, expresse fatetur meritum inniti iustitiæ, impetrationem vero inniti gratiæ: ergo ex mente D. Thom. non sunt idem formaliter meritum congruum, & impetratio. *Tertio.* Tertio: nam D. Thom. *in quarto distinction.* 45. *quæstione tertia artic.* 3. *ad quartum*, affirmat Beatos, etsi non sint in statu merendi, esse tamen in statu impetrandi: ergo meritum ab impetratione distinguitur.

106 *Tertio respondēt alij.* Tertio alij respondent: primam gratiam esse supra impetrationem operum naturalium, secundum prouidentiam præsentem, secundum, quam omne opus salutare à diuina gratia procedit, hoc testantibus Concilijs, & Ecclesiæ Patribus, at secundum alium prouidentiæ ordinem possibilem potuisse cadere sub impetratione naturæ ob ratinnes, quibus minorem argumenti probauimus. *Impugnatur 1.* Sed contra hanc solutionem obstat primo, quod semel concessa operibus naturæ vi impetratiua supernaturalium donorum, non videtur consonum diuinæ bonitati, ac suauitati prouidentiæ suæ, namquam ab illorum bonitate ad suam gratiam largiendam moueri: ergo illa concessa, asserendum videtur, etiam secundum præsentem prouidentiam cadere primam gratiam sub impetratione naturæ.

107 *Secundo.* Secundo: si namque operibus naturæ vim meritoriam concederemus respectu supernaturalium donorum, fateremur etiam secundum prouidentiam præsentem sub illorum merito cadere: vnde vt hoc negemus, denegamus illis vim sufficientem meritoriam respectu supernaturalium: ergo pariter de impetratione est dicendum. *Tertio.* Denique: nam iuxta Auctorem huius solutionis, non magis opponitur gratiæ dari intuitu impetrationis naturalis, quam intuitu nostræ misseriæ; at quia sic dari non opponitur conditioni gratiæ, nemo negabit Deum à nostra misseria moueri ad gratiam distribuendam, imo supremam omnium gratiarum, Verbum scilicet incarnatum, dedit hominibus motus à misseria peccati: ergo pariter, si conditioni gratiæ non obstat dari intuitu impetrationis naturæ, dabitur sic multoties secundum prouidentiam præsentem.

108 *Vera vltimi argumenti solutio.* Missis igitur his respondendi modis, ad argumentum factum respondeo concessa maiori, negando minnrem. Ad primam probationem dicatur D. Thom. loqui de desiderio naturæ, non nudæ, sed eleuatæ per gratiam auxiliante, & in fide fundato, vt constat ex testimonijs adductis contra primam solutionem, tale autem desiderium, etsi naturæ sit, non tamen est naturale, sed supernaturale. *Ad 1. minoris probationem.* *Ad 2.* Ad secundam dicatur, impetrationem inniti gratiæ largientis quoad efficaciam, & infallibilitatem consequutionis doni postulati, non autem quoad sufficientiam, sed supponitur aliqua proportione gaudere cum re postulata, vt constabit ex solutione ad tertiam probationem.

109 *Ad 3.* Ad quam respondeatur, impetrationem posse dupliciter mouere, primo, vt conditio solum innotescendi misseriam, & indigentiam postulantis, & quando ita concurrit, quod intuitur illius datur, omnino liberaliter datur: secundo modo potest mouere ratione propriæ honestatis, & quando sic mouet, etsi non tollat rationem liberalitatis, tollit tamen rationem doni omnino liberalis, quia licet non inducat debitum iustitiæ, vt meritum condignum, nec gratitudinis, quæ est pars iustitiæ potentialis, vt meritum congruum, quod mouet, quia fit in obsequium aliquale præmiantis, inducit tamen debitum condecentiæ, & id circo tollit à re donata rationem doni omnino liberalis, quod petit dari non ratione alicuius extrinseci mouentis, sed omnino abintrinseco.

110 *Ad 4.* Ad vltimam probationem, concesso antecedenti, distinguo consequens; si præces concurrant, vt conditio tantum innotescendi propriam misseriam, & indigentiam, concedo consequentiam: si vt motiua concurrant ratione propriæ honestatis, nego consequentiam: ratio autem discriminis est; nam quando primo modo concurrunt, nihil extrinsecum debitum inducens, ad gratiam largiendam constituitur, sed solum obiectum misericordiæ, quod est aliena miseria, & ideo donum datur omnino liberaliter; quando autem præces mouent ratione propriæ honestatis, non omnino ab intrinseco mouetur dana gratiam, sed ab aliquo petenti oneroso, & ideo non omnino liberaliter donat; quo circa communiter dicitur; *caro emi, quod petitur.*

111 *Impetr-* Si autem rationem à priori inquiras, cur scilicet impetratio donorum supernaturalium nequeat operibus natura competere.

Respon-

tio denegatur super naturalium nō competit operibus natura. Respondeo esse duplicem. Prima, quia inducit aliquale debitum, dona autem supernaturalia omne debitum naturæ excedunt. Secunda, quia licet interpretationem, & rem impetratam non requiratur tanta proportio, quanta inter meritum congrum, & præmium, ad hoc enim requiritur proportio amicabilis; & consequenter, quod à persona grata procedat; quo circa in peccatore à D.Thom. non admittitur meritum congruum respectu Dei, aliquam tamen proportio requiritur inter opus impetrans, & donum impetratum: vnde, vt inquit D.Thom. 2.2. qu. 83. att. 15. ad 3. *Meritum quoad efficaciam merendi charitati innititur principaliter, impetratio autem fidei;* quia ergo inter opus naturale, & donum supernaturale, proportio non est: consequens fit, quod nequeat operibus naturæ efficacia impetrandi dona supernaturalia competere.

§. VI.

Reijcitur sententia Molinæ.

112 Pater Molina in concordia *disputat.* 10. etsi à Pelagio, & Semipelagianis discesserit, negando naturæ operibus vim meritoriam de condigno, & de congruo e pectu primæ gratiæ auxiliantis, asseruit tamen quotiescumque liberum arbitrium ex suis viribus naturalibus conatur, præstò vè est ad conandum totum id, quod ex se potest, tam circa fide credenda, quam circa dolorem de peccatis, conferri à Deo gratiam præuenientem, auxilia vè, quibus id faciat sicuti ad salutem oportet, non quia suo conatu prædicta promereatur auxilia, sed quoniam id nobis suis meritis Christus obtinuit, nempe, vt Deus statueret libero arbitrio ex proprijs ad bonum conanti adesse gratia præuenienti: vnde axioma Theologorum commune, *facienti quod in se est Deus non denegat gratiam*, de faciente quod in se est ex viribus naturæ intellexit; & consequenter cum naturali contra gratiam auxiliantem non ex natura rei, sed ex diuina lege anexam constituisse videtur.

113 *Prima explicatio sententia Molinæ.* Sententiam istam Molinę varijs modis explicarunt societatis Doctores. Herice *disput.* 27. *capit.* 2. illam explicat non insensu præuio conatus ad gratiam sufficientem, sed in sensu concomitantis, id est non ita quod liberum arbitrium facere quod est in se præcedat, & gratia sequatur, sed ita, quod homini facienti, quod potest per vires arbitrij gratia Dei sufficiens assistat.

114 *Secunda.* Secundo alij non de gratia sufficienti, sed de gratia efficaci intelligunt, & explicant sententiam Molinæ, non tamen in sensu præuio connatus ad gratiam, sed è, contra; in sensu præuio gratiæ efficacis supernaturalis respectu naturalis connatus, id est, quod semper atque homo per liberum arbitrium facit totum, quod potest, adest illi gratia diuina efficax, vt efficiat opus salutare, vel efficiendo opus naturale intrinsece, extrinsece tamen supernaturale, denominatione sumpta a gratia supernaturali, vel efficiendo solum opus supernaturale intrinsece, vel tandem quod verius iudicat, eliciendo simul actum naturalem, & super naturalem circa idem obiectum, ita vt in potestate arbitrij cogitatione naturali, & supernaturali circa idem obiectum suppositis, non sit vnum actum sine altero elicere, & ab illo diuidere. Ita Ripalda de ente supernaturali *disput.* 20. vbi per plures sectiones vsque ad neusam sententiam istam prosequitur.

115 *Tertia.* Tertio alij explicant dictam sententiam in sensu præuio operis naturalis ad gratiam, & subsequenti gratiæ ad opus naturale, ita vt liberum arbitrium facere, quod ex se potest per vires naturales præcedat, & Deus ex lege inita cum Christo ob merita illius gratiam auxiliante ad opus supernaturale ad iustificationem disponens homini, sic operanti infallibiliter præstet, non quia liberum arbitrium facit totum quod potest, vt per hoc Semipelagianus error vitetur, sed facienti totum, quod potest absque aliqua causalitate morali operis naturalis in gratiam. Ita Herice *disputat. citata cap.* 5. explicat prædictum axioma non de mente Molinæ, sed de mente plurium antiquorum, quos refert, in quorum gratiam addit posse concedi opus bonum naturale præcedens exercere causalitatem dispositiuam physicam in gratiam subsequentem, quatenus melius dispositus est ad gratiam recipiendam huomo faciens, quod potest ex viribus proprijs, quam non faciens, sed pluribus irretitus peccatis: sicut natura humana est capax gratiæ physicè, cuius tamen capax non est in natura equina: vnde sicut potest concedi Deum dare homini gratiam, & non equo, quia ille est capax gratiæ, non autem equus quin per hoc derogetur excellentiæ gratiæ, ita concedi potest homini sic facienti, Deum gratiam dare, quia facit, ly *quia* non dicente causalitatem moralem opus in gratiam, sed physicam.

116 *Tertia conclusio & vera axiomatis explicatio.* Dicendum tamen est, & sit tertia conclusio: nullo ex prædictis modis explicatum prædictum axioma verum tenere, sed intelligendum esse, de faciente quod in se est ex viribus gratiæ. Ita præter omnes discipulos D.Thom. in præsenti, & 1.2. *quæst.* 109. *& quæst.* 112. & Magistrum Albarez *lib.* 6. *de auxilij disputat.* 56. tenent ex Patribus societatis Vazquez *disp.* 91. *cap.* 14. Suarez *lib.* 3. *de auxilijs cap.* 2. *num.* 3. *& lib.* 2. *de prædestinatione cap.* 6. 7. *&* 18. Granadus *controuersia* 8. *de gratia tract.* 6. *disput.* 1. *numero* 58. Alarcon. *tract. quarto disp. tertia, cap.* 2. & Meratius.

Et quidem primum modum dicendi non esse de mente Molinæ ex eo manifestè conuincitur: etenim Molina discrimen constituit quoad infallibilem assistentiam gratiæ inter facientem totum, quod potest ex viribus liberi arbitrij, & non facientem totum, quod potest; at in assistentia infallibilis gratiæ sufficientis nullum recognoscit discrimen; cum nulli homini quantumcunque indurato etiam in syluis nutrito, ad cuius notitiam prædicatio Euangelij non venit, Deum gratiam sufficientem negare constanter fateatur, in eadem disputatione *§. semper tamen vera*: ergo intelligentia prædicta menti Molinæ aduersatur. An autem nulli hominum negetur à Deo auxilium supernaturale sufficiens Agentes de reprobatione videbimus. 117 *Primo explicatio Molinæ impugnatur.*

Quod etiam secundus modus dicendi menti Molinæ congruere minimè possit, hoc argumento conuincitur: etenim in secundo modo dicendi nullum est opus naturale honestum, quod salutare non sit; at iuxta Molinam in concordia *disp.* 5. plura opera bona moralia eliciuntur ab homine lapso cum solo generali concursu, quæ *disput.* 6. expressè fatetur nullatenus ad salutem conducere siue meritoriè, siue dispositiuè remote: ergo secundus modus explicandi prædictam sententiam Molinæ menti aduersatur. *Secunda reijcitur.*

Quidquid tamen sit de mente Molinæ, modus ille dicendi reijcitur primo: ex suppositione naturalis cogitationis honestæ non est infallibilis assistentia cogitationis supernaturalis circa idem obiectum: ergo nec assistentia gratiæ efficacis præuenientis est infallibilis operanti bene moraliter. Consequentia est bona: data enim cogitatione honesta naturali potest homo operari bene moraliter, & negata cogitatione supernaturali non operabitur bene supernaturaliter: ergo si assistentia cogitationis supernaturalis non est infallibilis ex suppositione cogitationis honestæ naturalis, non erit infallibilis assistentia gratiæ efficacis præuenientis operanti bene moraliter ex motiuo naturali. Antecedens autem probatur: assistentia cogitationis supernaturalis non est absolutè infallibilis ratione alicuius legis obtentæ ex meritis Christi; cum multoties homo capax vsus rationis supernaturali honesta cogitatione non tangatur: ergo nec est infallibilis ex suppositione cogitationis naturalis honestæ habitæ ex occursu, & concursu naturalium causarum. Patet consequentia: si namque ex eleuatione hominis ad finem supernaturalem, & suppositione Christi Redemptoris; & meritorum eius non est fundamentum, vt adstruatur lex obtenta ex meritis Christi de assistentia cogitationis supernaturalis honestæ, quod fundamentum erit ad asserendam legem, ex meritis Christi mediatoris obtentam de assistentia infallibili cogitationis supernaturalis ex suppositione cogitationis naturalis honestæ de aliquo obiecto. 118 *Sententię Molinæ reijcitur* 1.

Dices rationem discriminis esse, quia data cogitatione naturali honesta, homo est potens proximè completè ad operandum bene moraliter, & ratione eleuationis ad finem supernaturalem, fit congruum, vt ex meritis Christi constituatur potens proximè ad operandum bene supernaturaliter, & proficuè ad salutem, ad quam eleuatus existit, quæ congruentia non militat, non insurgente cogitatione honesta circa obiectum bonum. 119 *Dices.*

Sed contra, adhuc data eleuatione non ponitur sufficiens congruentia, vt adstruatur lex infallibilis ex meritis Christi de assistentia continua cogitationis supernaturalis, qua homo semper fit potens proximè ad operandum opus ad salutem proficuum: ergo nec ad esserendam legem infallibilem de assistentia cogitationis supernaturalis, qua potens completè reddatur ad opus proficuum ex suppositione potentiæ completæ ad opus naturale honestum ad salutem inutile. *Contra.*

Dices fortasse, Christum suis meritis obtinuisse, vt quidquid boni ageremus nobis ad salutem conduceret eleuatione supposita & congruentia ex ipsa desumpta, quod non potest fieri, nisi insurgente cogitatione honesta naturali, sit infallibilis assistentia cogitationis supernaturalis circa idem obiectum. Sed contra suppositio eleuationis, & decretum de Christo Redemptore non est fundamentum ad asserendam cogitationem honestam pro omni instanti, vt semper homo possit vndequaque completè supernaturaliter bene operari: ergo nec ad asserendam legem Dei de infallibili assistentia cogitationis supernaturalis, vt bene supernaturaliter operetur, ex suppositione, quod bene operetur. 120 *Resp.* *Contra.*

Secundo reijcitur modus ille dicendi: nam dato, quod assistentia cogitationis supernaturalis sit infallibilis ex suppositione naturalis cogitationis honestæ, adhuc non sequitur, quod semper atque bene moraliter operatur, operetur bene supernaturaliter: ergo adhuc illo admisso non est infallibilis assistentia gratię efficacis operanti bene moraliter. Probo antecedens: si cogitatio supernaturalis excitata non esset, posset homo operari bene moraliter, quin operaretur bene supernaturaliter; at simultanea præscientia cogitationis supernaturalis, hanc potentiam nō tollit: ergo adhuc illa supposita potest homo operari bene moraliter, & non supernaturaliter. 121 *Secundo reijcitur.*

Dices, assistentiam cogitationis supernaturalis non tollere homini, cogitatione honesta naturali præuento potentiam operandi 122 *Resp.*

randi bene moraliter, tollere tamen potentiam operandi bene
Contra. moraliter diuisiuè ab operando bene supernaturaliter. Sed contra, cogitatio supernaturalis non necessitat hominem ad operandum bene supernaturaliter absolutè: ergo nec ad operandum bene supernaturaliter ex suppositione, quod operetur bene naturaliter; & consequenter non tollet potentiam ad operandum bene naturaliter diuisiuè à bona operatione supernaturali. Antecedens est certum, secunda consequentia ex prima euidenter colligitur. Prima autem consequentia probatur: ratio namque cur non necessitat ad opus supernaturale absolutè, est quia cum illo necessariam connexionem non habet; at tali connexione non gaudet, etiam ex suppositione, quod voluntas operetur bene moraliter ex motiuo naturali: ergo adhuc ex tali suppositione non necessitabit ad operandum bene supernaturaliter.

123 Tertio reijcitur. Tertio reijcitur: nam in infidelibus negatiuis aliqua bona opera vndequaque honesta negare non possumus; cum in priuatiuè infidelibus esse concedenda absque controuersia sit certum, nec in Theologia tutum asserere, omnia infidelium opera esse peccata; at isti non eliciunt opus bonum honestum supernaturale: ergo non est infallibilis assistentia gratiæ efficacis supernaturalis operanti bene moraliter honestate naturali. Probo minorem primo
Minor prob. 1. ex D. Thom. *in 7. dist. 41. artic. 1. ad 2.* vbi docet, quod sicut sine directione rationis naturalis nullum opus bonum naturale efficitur, ita sine fidei directione nihil potest fieri ordinatum ad finem supernaturalem; at infidelibus negatiuis, fidei directio non adest; aliàs infideles negatiui non essent: ergo nullum opus supernaturale efficere valent.

124 Secundo. Secundo probatur minor: nam iuxta Tridentinum *sess. 6. cap. 8.* ideo per fidem iustificari dicimur, quia fides est humanæ salutis initium; & radix omnis iustificationis, & *capit. 5.* iam deffinierat iustificationis exordium sumi à vocatione Dei, quam vocationem *cap. 6.* declarat, his verbis: *Disponuntur ad ipsam iustitiam, dum excitati diuina gratia, & adiuti fidem ex auditu concipientes liberè mouentur in Deum*; at si infideles negatiui aliquod opus bonum supernaturale efficerent, primum initium, & fundamentum nostræ iustificationis fides non esset; cum tale opus à fidei lumine, & illius illustratione destitutis elicitum finem anteuerteret, & ad iustificationem remotè disponeret: ergo negatiui infideles nullum opus supernaturale eliciunt. Quod argumentum fusius prosequemur, dum tractemus, an aliquando Deus neget hominibus supernaturale auxilium sufficiens.

125 Vltimo reijcitur ex Aug. primo. Denique reijcitur ex Augustino *lib. 3.* Hipognosticon *c. 4* illis verbis: *Esse fatemur liberum arbitrium omnibus hominibus habens quidem iudicium rationis, non per quod sit idoneum, quæ ad Deum pertinent sine Deo, aut inchoare, aut certe peragere, sed tantum in operibus vitæ præsentis, tam bonis, quam etiam malis, bonis dico quæ de bono naturæ oriuntur id est velle laborare, &c.* At si omne opus bonum esset ad salutem proficuum ex assistentia gratiæ efficacis, distinctio Augustini inter bona, quæ pertinent ad Deum, & bona huius vitæ locum non teneret, sed omne opus ad Deum pertineret; siquidem ad salutem disponeret: ergo contra Augustinum asseritur assistentia infallibilis gratiæ efficacis reddens omne opus honestum ad salutem proficuum.

Secundo. Secundo, & expressius induco August. *lib. de spiritu, & littera cap. 27. & 28.* illis verbis: *Ad salutem æternam nihil prossunt impio aliqua bona opera sine quibus difficillimè vita cuiuslibet pessimi hominis inuenitur*: ergo ex mente August. dantur in hominibus impijs bona opera honesta honestate naturali, ad salutem non conducentia; & consequenter falso, & contra Augustinum adstruitur ex infallibilis de assistentia gratiæ efficacis reddentis salutare quodlibet bonum opus honestum honestate naturali.

126 Tertius modus explicandi sententiam Molinæ reijcitur primo. Denique tertius modus explicandi sententiam Molinæ reijcitur primo ex Concilio Arausicano 2. *can. 6.* illis verbis: *Si quis dixerit sine gratia Dei credentibus, volentibus, desiderantibus, conantibus, laborantibus, vigilantibus, studentibus, petentibus, quærentibus, pulsantibus nobis misericordiam Dei conferri, non autem diuinitus, vt credamus, vellimus, vel hæc omnia, vt oportet, agere valeamus, per infusionem Spiritus Sancti in nobis fieri confitetur, ressistit Apostolo, &c.* Ex quibus verbis tale argumentum conficitur: Concilium enumerat omnia bona opera naturalia, quibus contraria sententia adiungere potest infallibilem primæ gratiæ assistentiam & tamen damnat, vt contradicentes Apostolo illos, qui asseruerint talia facientibus adiungi misericordiam Dei: ergo asserere homini facienti totum, quod ex se potest, infallibiliter gratiam adiungi diffinitioni positæ contrarium videtur.

127 Resp. Dices Concilium damnare eos, qui asseruerint conantibus, vigilantibus, &c. quia hæc faciunt, misericordiam, & diuinam gratiam conferri, non tamen illos, qui etsi adiungant misericordiam facienti totum quod potest, non tamen adiungunt facienti, quia facit, sed omnem moralem causalitatem meritoriam, seu dispositiuam à naturæ operibus in gratiam excludunt.

Cōtra 1. Sed contra primo: nam Concilium damnat asserentes adiungi misericordiam conantibus, nulla causalitate explicata conatus in gratiam: ergo non solum damnat enectentes gratiam operi naturali cum causalitate, sed etiam connectentes illam operi naturali infallibiliter absque causalitate.

128 Secundo. Secundo, nam si semel datur locus huic interpretationi, sequitur posse impune affirmari opera naturalia esse occasionem, & ansam, vt Deus suam conferat gratiam; consequens est falsum; nam plures ex Semipelagianis hoc tantum docuere, quo non obstante à Concilijs, & communi Patrum doctrina damnantur: ergo tradita interpretatio verbis Concilij adaptari nequit: Probo sequelam: si namque non obstante, quod Concilium asserat, gratiam non adiungi naturalibus conatibus, explicatur de anexione gratiæ cum causalitate conatus in gratiam, non tamen ita vt excludat absolutam anexionem, poterit explicari taliter quod excludat causalitatem meritoriam condignam, aut congruam conatus in gratiam, non tamen causalitatem ansæ, seu occasionis, vt Deus conferat gratiam, asserendo primam causalitatem repugnare cū conditione gratię, secus autem secundā.

129 Secundo reijcitur. Secundo reijcitur, nullum opus salutare, discernensque hominem in ordine ad spiritualem salutem, illamque initians potest iuxta Concilia, scripturam, & Patres effici ab homine absque auxilio gratiæ; at constituta huiuscemodi lege, de annectenda infallibiliter prima gratia auxiliante; consequenter ad conatus naturales posset homo efficere absque diuinæ gratiæ adiutorio opus aliquod salutare, illumque discernens ab alio in ordine ad spiritualem salutem, illamque initians: ergo talis lex concedenda non est. Probo minorem: ista lege supposita, opus naturale ad salutem conduceret: ergo esset salutare: item eliciens tale opus poneret aliquid, ad quod adiungeretur infallibiliter gratia, quod non eliciens non poneret: ergo se discerneret in ordine ad gratiam, à non eliciente. Item tali opere posito, infallibiliter ad esset gratia, qua se ad salutem spiritualem disponeret: ergo esset salutis spiritualis initium; & tamen hoc opus eliceretur ab homine absque diuino gratiæ adiutorio: ergo absque illo se ab alio discernere in ordine ad spiritualem salutem, opus salutare efficeret, & illam initiaret.

130 Conf. 1. Confirmatur primo: circuncissio namque, ad cuius præsentiam Deus in antiqua lege gratiam conferebat, non causabat gratiam physice, nec moraliter in sententia plurium Theologorum; & tamen nemo negabit circuncissionem eis, quibus applicabatur suisse salutatem, & ad illorum salutem contulisse, quia circuncissione posita Deus gratiam adiungebat: ergo quamuis conatus boni naturale primam gratiam non causent, si tamen illis positis Dei misericordia adiungatur, tale conatus erunt salutares; & consequenter homo ex proprijs viribus illos eliciens, efficiet sine adiutorio gratiæ opus ad salutem proficuum.

131 Conf. 2. Confirmatur secundo: asserere ex meritis Christi esse legem statutam de adiungenda maiori, seu intensiori gratia auxiliante iuxta maiorem, vel minorem intensionem naturalis conatus, est prorsus chimericum, & absque fundamento somniatum: ergo asserere esse legem statutam, ex meritis Christi de adiungenda gratia auxiliante conanti quantum potest ex proprijs viribus, omni prorsus fundamento caret.

Conf. 3. Denique confirmatur: non datur lex statuta ex meritis Christi de adiungenda gratia iustificante homini facienti, quod potest ex viribus proprijs, etiam negata causalitate operis naturalis in gratiam iustificantem: ergo nec de infallibiliter adiungenda prima gratia auxiliante, etiam negata causalitate operis naturalis in illam.

132 Tertio reijcitur. Tertio reijcitur: vel enim lex ista est de adiungenda gratia sufficienti supernaturali cuibis operi naturali honesto, vel non operi, sed quibusdam operibus, seu generosis conatibus; neutrum potest dici: ergo nec prædicta lex est constituenda. Minor pro prima parte constat primo Molina *disputat. citata* vbi solum conanti, & quod est in se facienti erga fide credenda, & dolorem de peccatis adiungit ex lege Dei infallibilem assistentiam gratiæ auxiliantis. Constat secundo: non enim est lex de adiungenda gratia ad alium actum elicienti vnum supernaturalem circa materiam alicuius virtutis; & tamen actus supernaturalis perfectione est actus naturali: ergo absque fundamento statuitur lex infallibilis de adiungenda gratia supernaturali ad actum supernaturalem honestum, elicienti actum naturalem circa aliquod obiectum.

133 Pr. 2. partis prob. 1. Pro secunda etiam parte probatur primo: quia asserere ex meritis Christi, eleuatione supposita, esse infallibiliter anexam gratiam ad supernaturalem actum erga vnam materiam conanti quantum ex se potest ad illam, & non esse eandem legem de assistentiam infallibili gratiæ ad actum supernaturalem erga aliam materiam conanti quantum ex se potest, vt actum erga illam eliciat, est voluntarium omnino, nec aliqua vel apparenti ratione discriminis potest suaderi: ergo negata lege vniuersali, negari etiam debet lex de adiungenda gratia infallibiliter his conatibus, aut bonis operibus præ alijs.

134 Secundo. Secundo nam quod hæc lex statuatur de adiungenda gratia conanti erga fide credenda, & non erga alia, vt contendit Molina, vel seruanti totam legem naturæ toto illo tempore, quo est possibile in homine lapso per proprias vires, non verò pro breuiori tempore illam seruanti, vt arbitratur Henrice, arguit Deum in largienda gratia moraliter à bonitate actus honesti naturalis moueri; at hoc est vt Semipelagianum vitandum:
ergo

ergo lex ista de assistentia peculiari gratiæ vni operi, & non alteri admittenda non est. Probo maiorem: lege ista, sic statuta, vt Deus illam adimpleret, deberet ad opus attendere, an sit talis bonitatis, talisque perfectionis, qualis pro conditione legis est posita, vt si talis sit, gratiam auxiliantem impendat infallibiliter, si autem tali bonitate non gaudeat, non teneatur ex lege statuta ad gratiæ exhibitionem, at quod cognitum, vt bonum, & vt magis bonum conducit ad aliquid, concurrit moraliter mouendo voluntatem largientis: ergo sic statuta præfata lege, constituitur in operibus naturæ moralis concursus ad infallibilem gratiæ assistentiam.

135 *Confirm.* Quod amplius confirmo: si lex ista esset de adiungenda gratia, opus tali bonitate gaudens elicienti, & de non largienda illud non efficienti, bonitas talis operis cognita à largitore gratiæ, moraliter illum moneret, imo, & obligaret, vt gratiam impenderet, licet non virtute propria, virtute tamen legis statutæ: ergo lege ista posita de infallibili assistentia gratiæ tale opus efficienti, etsi non statuatur lex de neganda non facienti, opus cognitum vt tali gaudens bonitate mouebit moraliter legislatorem, vt infallibiliter gratiam impendat.

136 *Vltimo a prob. conclusio.* Denique suadetur conclusio: etenim lex ista, cum pendeat ex libera voluntate Dei, non potest nobis innotescere nisi ex testimonijs scripturæ, Conciliorum, aut Patrum; at ex Patronus nihil tale colligitur, imo Augustinus cuius auctoritas est præ oculis semper habenda præcipuè in materia de gratia, est in sententia opposita, vt fatetur Molina in citata disputatione, & ex Concilijs nullum, vel apparens testimonium adducitur, & quæ in sui fauorem ex sacra scriptura congerit, talem legem non insinuant: ergo absque omni prorsus fundamento statuitur. Minor pro vltima parte probatur; testimonia namque scripturæ, quibus Molina legem istam firmare contendit, sunt illud Ioannis *cap. 1. Dedit eis potestatem filios Dei fieri*: quod (inquit) non est intelligendum, solum de illis, qui per gratiam iam facti sunt filij, sed etiam de alijs, qui ad eum statum nondum peruenerunt, hæc autem potestas in nullo alio consistere potest, quam in eo, quod si quantum est in se conentur, præsto illis ad sit Deus vt fidem consequantur, & gratiam. Secundum est illud Pauli 1. ad Timotheum 2. *vult omnes homines saluos fieri*, quod verificari nequit, inquit Molina, si conanti quantum potest, præstò non adsit diuinæ gratiæ adiutorium; at ex nullo ex his testimonijs lex prædicta colligitur: ergo testimonia scripturæ, quæ in sui fauorem adducit Molina, talem legem non insinuant.

137 *Minor pro 1. probatur.* Probo minorem, non enim ex primo, quod patet ex Augustino *libr. 1. contra duas epist.* Pelagianorum *cap. 3.* illis verbis: *Datur ergo potestas, vt filij Dei fiant, qui credunt in eum, cum hoc ipsum datur, vt credant in eum, quæ potestas nisi detur à Deo nulla esse potest ex libero arbitrio.* Id ipsum docet *libr. de dono perseuerantiæ cap. 8.* illis verbis; *Non itaque in homine, sed in Dei est potestate, vt habeant homines potestatem filios Dei fieri, ab ipso quippe accipiunt eam, qui dat cordi humano cogitationes pias, per quas habeat fidem, quæ operetur per dilectionem.* Idem docet *cap. 13. & lib. 1. retract. cap. 9. & lib. 2. cap. 1.* Quod etiam ex eodem testimonio colligitur: nam explicans Ioannes, quibus hæc potestas confertur ait: *His, qui credunt in nomine eius*: ergo ante Dei illustrationem huiusmodi potestas non datur; & consequenter male ex isto testimonio deducitur facientem quod est in se per vires liberi arbitrij habere in sua potestate filium Dei fieri infallibilem gratiæ assistentiam.

138 *Prob. sua detur.* Quod etiam ex secundo testimonio minime colligatur, in hunc modum ostenditur primo: nam hæc voluntas communis est homini facienti, quod potest, & non facienti; & tamen lex infallibilis assistentiæ gratiæ illis communis non est, iuxta contrarium auctorem: ergo ex voluntate in prædicto testimonio contenta, non colligitur lex de infallibili assistentia gratiæ.

Secundo. Secundo: nam lex ista in sententia huius auctoris fundatur in meritis Christi: at voluntas in prædicto testimonio contenta merita Christi antecedit, & Christum præmissum, in frequentiori sententia; cum ex illa fuerit decretum de Christo Redemptore mittendo: ergo lex præfata non deducitur ex illo testimonio.

Vera intelligentia axiomatis. Vnde axioma Theologorum commune: *Facienti quid est in se Deus non denegat gratiam*, intelligendum est de facienti quod est in se, non ex viribus naturæ, sed gratiæ, vt explicuit D. Thom. *1. 2. quæst. 108 art. 6. ad 2. qu 112. art. 3. in corpore 3. contra gentes cap. 149. ad Rom. 10 lect. 3.* vbi loquens de illis, quæ in syluis nutriuntur, sic ait: *Si quis tamen eorum fecissent, quod in se est Dominus eis secundum suam misericordiam prouidisset mittendo eis prædicatores fidei, sicut Petrum Cornelio act. 10. & Paulum Macedonibus, vt habetur act. 16. sed tamen hoc ipsum, quod aliqui faciunt, quod in se est conuertendo scilicet ad Deum, ex Deo est mouente corda ipsorum ab bonum. Threnorum 5. conuerte nos domine ad te, & conuertemur.*

§. VII.

Occurritur argumentis Molinæ.

Primo opponit verba illa Ioannis 1. *capit. Dedit eis potestatem filios Dei fieri*: quæ verba intelligenda sunt non solum de iustis, qui per gratia sunt filii Dei, sed etiam de illis, qui ad hunc statum non peruenerunt, quod probat ex Rofense; at bis non aliter data est hæc potestas, vt filii Dei fiant, nisi quatenus si faciant quantum in se est, præsto illis aderit Deus, vt fidem consequantur, & gratiam, ne suo desiderio fraudentur: ergo homini facienti, quod potest ex viribus liberi arbitrii, Deus ex lege infallibili confert gratiam præuenientem ad opera salutaria. 139 *Opponit Molina primo.*

Resp. Respondeo concessa maiori, negando minorem: hæc enim potestas datur hominibus ante statum gratiæ habitualis, non tamen ante statum omnis gratiæ sed tunc quando datur illustratio sufficiens, vt credant in eum, & ipsum diligere possint, vt inquit Augustin. vbi *supra* relatus, & *libro de dono perseuerantiæ, capit. 8. & 13. libr. 1. retract. capit. 9. & libr. 2. capit. 1.* vnde si faciant quantum in se possunt non ex propriis viribus, sed ex viribus gratiæ collatæ, efficientur filii Dei.

Sed dices, potestas, vt filij Dei fiant non solum datur hominibus in eum credentibus, sed etiam illis quibus Euangelium prædicatum non est, qui omni supernaturali illustratione sunt destituti; cum enim isti possint saluari; aliàs essent extra statum salutis, & pœnitentiam agere de peccatis media qua filii Dei possunt dispositiue constitui, aliàs non tenerentur pænitentiæ præcepto, potestatem habent, vt filij Dei fiant; at istis hæc potestas competere nequit, nisi quatenus, si faciant quantum possunt ex naturæ viribus, præstò illis aderit gratia præueniens necessaria ad credendum, & dolendum de peccatis: ergo lex ista infallibilis est admittenda. Patet minor: in his namque potestas ista reperiri non potest, quatenus si faciant, quod possunt ex viribus gratiæ constituentur filii Dei, cum supponamus illos destitutos omni diuinæ gratiæ auxilio: ergo solum eis conuenire potest prædicta potestas quatenus si faciant quantum ex se possunt per vires naturæ, præsto eis aderit diuinæ gratiæ præuenientis auxilium. 140 *Replic.*

Respondeo, ex Augustino nobis constare potestatem, vt fiant filii Dei tunc dari hominibus, cum illis datur, vt credant in eum, cum autem hominibus nutritis in syluis, & aliis gentibus, ad quorum aures prædicatio euangelii nondum peruenit, aliquam potestatem debeamus concedere, vt argumentum factum conuincit distinguendam existimo duplicem potestatem, alteram proximam, & actiuam dispositiuè, id est, per quam possint proximè suis actibus se ad gratiam disponere, & hanc ait Augustinus tunc dari, quando datur hominibus, vt credant in Deum: alteram remotam, & quasi passiuam, idest, per quam homines sunt in potentia obedientiali, vt per diuinæ gratiæ assistentiam illustrati constituantur proximè potentes, vt se ad gratiam habendam disponant, & hanc potestatem asserimus omnibus hominibus esse communem, & insuper potestatem proximam datam, idest oblatam in communi, non tamen receptam, & omnibus applicatam. 141 *Resp.*

Ex quibus ad obiectionem factam distinguo maiorem: potestas remota, & passiua, concedo maiorem: potestas proxima, & actiua, subdistinguo maiorem: datur, id est offertur omnibus in communi, concedo maiorem: datur, id est recipitur in omnibus, & omnibus in particulari applicatur, nego maiorem: & minor argumenti est neganda, sed hæc potestas proxima datur, id est offertur omnibus in communi quatenus pro omnibus mortuus est Christus, & omnibus est patens Ecclesia, in qua sunt sufficientia remedia ad salutem, etsi aliquibus in particulari non applicentur in pœnam præcedentium peccatorum, vel originalis, vel personalium: quomodo autem cum hoc compatiatur, quod homines non sint extra statum salutis, & quod obligentur pœnitentiæ præcepto? Dicemus, Deo dante, agentes de reprobatione. 142 *In forma resp.*

Instabis, non stat verificari Deum omnibus offerre gratiam præuenientem quantum est ex parte sua, & negare illam, vt in particulari applicatam, & receptam homini facienti, quod potest ex viribus propriis: ergo vel fatendum est homini facienti quantum potest ex propriis viribus, infallibiliter adesse diuinæ gratiæ auxilium, vel Deum necdare, nec offerre omni homini auxilia gratiæ præuenientis necessaria ad salutem. Antecedens probatur non stat Deum, quantum est ex se gratiam omnibus offerre, nisi illam non dare sit ob culpam præcedentem, at homini facienti, quod potest in legis naturæ adimpletione, supposito, quod careat auxilio sufficienti recepto, negare illam non potest in pœnam præcedentis peccati; cum supponamus totam naturæ legem pro captu, & pro posse adimplere: ergo non stat omnibus hominibus gratiam offerre, & illam negare homini facienti quod potest. 143 *Instabis.*

Respondeo quod licet in homine facienti quantum ex se potest non supponatur peccatum personale, propter quod à Deo negetur diuinæ gratiæ auxilium, supponitur tamen peccatum originale, quod est sufficiens motiuum ad talem denegationem: 144 *Resp.*

vnde stat optime Deum offerre quantum est ex se omnibus gratiam, & illam homini facienti quantum potest negare, quia quantuncumque faciat, quod potest, non valet à se auferre culpam originalem, quæ est motiuũ sufficiens prędictę denegationis.

Sed vrgebis adhuc: ergo homini semel iustificato, si faciat totum quod potest ex proprijs, infallibiliter aderit auxilium diuinæ gratiæ. 145 *Vrgebis.* Patet consequentia: isti namque negari non potest ob culpam originalem; cum iam dimissa supponatur per gratiam, nec ob culpam personalem: faciens enim quod potest ex viribus proprijs nullam culpam personalem committit: ergo homini iustificato facienti totum, quod potest ex viribus liberi arbitrij, adest infallibiliter auxilium diuinæ gratię; & consequenter saltim in illo verum erit prædictum axioma.

146 *Resp.* Respondeo, hominem à peccato mundatum per gratiam ligari nedum præceptis naturalibus, sed etiam supernaturalibus inexcusabiliter: vnde vt non apponat impedimentum sufficiens, vt Deus deneget auxilia suæ gratiæ omnia hæc præcepta est necessarium; cumque licet præcepta legis naturalis pro breui tempore possit ex proprijs viribus obseruare, præcepta tamen supernaturalia adimplere nequeat nisi per vires gratiæ imo nec collectionem naturalium per multum temporis; consequens fit non verificari Deum infallibiliter ad esse per gratiam auxiliantem facienti, quod potest ex proprijs sed facienti, quod potest ex viribus gratiæ.

147 *Replic.* Sed insistes adhuc: potest contingere, vt homini iustificato pro breui aliquo tempore non occurrat præceptum supernaturale obseruandum ad cuius adimpletionem gratia sit necessaria, sed solum naturalia præcepta quæ ex proprijs viribus possit adimplere; at tunc casus homini facienti, quod potest infallibiliter aderit diuinæ gratiæ auxilium; cum sic faciendo omne peccatum vitet, ob quod solum potest Deus negare suæ gratiæ assistentiam: ergo saltim in aliquo casu homini facienti, quod potest ex proprijs, est infallibilis diuinæ gratiæ assistentia.

148 *Resp.* Respondeo in tali casu fore infallibilem diuinæ gratiæ sufficientis assistentiam, si præceptu aliquod post breue illud tempus vel intra illud obseruandum occurrat, non ex lege infallibili dandi suam gratiam homini faciendi, quod potest ex viribus proprijs sed ex alia, nempe non denegandi gratiam sufficientem nisi in pœnam præcedentis peccati, quam esse in Deo colligimus ratione eleuationis, & ordinationis ad finem supernaturalem; & quia est per accidens, quod vitatio peccati habeatur pro illo breui tempore ex viribus liberi arbitrij, scilicet, vel quia non occurrit adimplendum præceptum, cuius obseruantia gratiam requirat, vel pauca naturalia obseruanda occurrerunt: fit consequens, per accidens tunc coniungi diuinæ gratiæ assistentiam cum hoc, quod est facere hominem totum, quod ex proprijs potest: nec mirum hoc censendum; cum eodem modo verificari possit in casu posito Deum conseruare habitualem gratiam in homine faciente quod potest ex proprijs viribus, quia scilicet ex proprijs vitat in tali casu omnia peccata mortalia, quibus vitatis gratia habitualis conseruatur.

149 *Deinde arg. ex Molina ex scriptura.* Hinc interpretationem accipiunt alia testimonia scripturę, quę in sui fauorem adducit Molina, *prima ad Timoth. secundo: Vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire;* Apocalypsis *tertio, sto ad ostium, & pulso:* id est, inquit Molina, sine vlla intermissione ad ostium stat nostri cordis paratus nostros iuuare conatus; & consequenter bene conanti diuinæ gratiæ auxilium abesse non poterit.

Resp. Hæc tamen non probant diuinæ gratiæ assistentiam ex lege infallibili homini generosè conanti, & quod est in se ex viribus naturæ facienti, sed indicant sincerum affectum, quo Deus ex sua bonitate allectus auxilia suę gratiæ omnibus hominibus offert, cum quo tamen stat, vt ea deneget de facto homini facienti, quod ex se potest ratione alicuius præcedentis peccati, sicuti, & non facienti, quod potest, quantum est ex se offert suam gratiam Deus, cum quo tamen stare potest, vt aliquando gratiam nedum efficacem verum etiam sufficientem deneget in pœnam alicuius pręcedentis peccati vt tractantes de reprobatione videbimus.

150 *Ex D. Thom.* Hinc esse lucem capiunt, vel vt melius dicam, præstant huic doctrinæ lucem verba D. Thom. *tertio contra gentes cap. 159.* vbi ait, quod licet in potestate liberi arbitrij non sit diuinæ gratię auxilium promereri, nec acquirere, potest tamen se ipsum impedire ne gratiam recipiat: *Et cum hoc sit in potestate liberi arbitrij impedire diuinæ gratiæ receptionem, vel non impedire, non immeritò in culpam imputatur ei, qui impedimentum præstat gratiæ receptioni, Deus enim quantum in se est paratus est omnibus gratiam dare, sed illi soli gratia priuantur, qui in se ipsis gratiæ impedimentum præstant, sicut Sole mundum illuminante in culpam imputatur ei, qui oculos claudit, si ex hoc aliquod malum sequatur, licet videre non possit, nisi lumine Solis præueniatur.* Ex quibus verbis infert Molina, quod si Soli illi diuina gratia priuantur, qui impedimentum culpæ gratiæ receptioni apponunt illi, qui facit quantum potest per vires naturæ, infallibilis erit diuinæ gratiæ assistentia; cum sic faciens vitet impedimentum, nempe peccatum.

Sed certè iste Auctor ad pauca respexit, & luci D. Thom. oculos clausisse videtur; cum insequenti capite expresse affirmet 151 *Resp.* Angelicus Doctor solum in potestate liberi arbitrij integri hominis esse constitutum impedimentum gratiæ non ponere vitando omne peccatum, secus autem in potestate hominis lapsi: mens ergo D. Thom. tam longè ab est, vt Nobis aduersetur, vt potius ex allegato testimonio tota nostra doctrina desumpta videatur: eius igitur intelligentia est, Deum ex se omnibus hominibus gratiam offerre, & solos illos non recipere, qui culpæ impedimentum præstant: quia tamen culpę impedimentum non ponere non est in potestate hominis lapsi, nisi per gratiam: fit vt solum per gratiam possit homo lapsus gratię impedimentum non ponere, omne peccatũ vitando: ac proinde quod assistentia gratię non sit infallibilis homini facienti, quod potest ex viribus proprijs, sed homini facienti, quod potest ex viribus gratiæ.

Si dicas, saltim sequi ex D. Thom. doctrina, in præallegato 152 *Replic.* loco, in homine integro fore infallibilem diuinæ gratiæ assistentiam, si facere totum, quod posset ex naturali arbitrij facultate; at hoc non dicemus: ergo explicatio tradita menti Diui Thomæ, non congruit. Probatur sequela, homini integro non peccanti, nec ponenti impedimentum gratiæ receptioni, infallibilis foret diuinæ gratię assistentia; at in eius potestate constitutum esset non peccare; & consequenter gratiæ impedimentum non ponere: ergo si faceret totum, quod posset ex facultate liberi arbitrij foret ei infallibilis diuinę gratiæ assistentia.

Respondeo loqui D. Thom. de homine integro non integritate pure naturali, in hac enim non fuit de facto creatus, nec si 153 *Resp.* in illa conderetur, ei foret oblata gratia aliqua super naturalis; cum hęc oblatio eleuationem hominis ad finem supernaturalem supponat, sed de homine integro integritate iustitiæ originalis, quæ partem inferiorem superiori subijciebat, & superiorem Deo, nedum, vt auctori naturæ, sed etiam, vt auctori gratię: cum ergo in homine sic constituto, & essent supernaturalia præcepta, ad quorum obseruantiam gratia egebat, vt principio eliciente, & collectio naturalium, ad quorum obseruantiam gratia indigebat, non qua carebat, sed quam possidebat, non vt eliciente principior sed vt expediente, id est appetitum inferiorem frenante, ne contra rationem insurgeret: fit, quod etiam in homine sic constituto non verificetur fore infallibilem gratiæ assistentiam, si faceret totum, quod posset ex solis naturæ viribus, sed si facere totum, quod posset ex viribus gratiæ, Vnde in forma neganda est sequela: ad probationem, concessa maiori, distinguo minorem; esset constitutum in eius potestate naturali nuda, nego minorem: vt per gratiam adiuta *elicitiue* ad supernaturalia præcepta ad implenda, & *expeditiue* ad naturalia concedo minorem, & nego consequentiam: vel distinguatur consequens: si faceret totum, quod posset ex facultate naturali arbitrij non adiuta gratia, nego consequentiam: adiuta gratia concursu explicato, concedo consequentiam.

Secundo alij obijciunt D. Thom. *quæstion. 14. de veritate artic. 11.* illis verbis: *Dicendum, quod non sequitur inconueniens, posito* 154 *Opponunt alij D. Thom.* *quod aliquis teneatur explicite credere, si in syluis, vel inter bruta animalia nutriatur; hoc enim ad diuinam prouidentiam pertinet, vt cuilibet prouideat de necessarijs, ad salutem, dummodo ex parte eius non impediatur; si enim aliquis taliter nutritus ductum naturalis rationis sequeretur in appetitu boni, & fuga mali, certissime est tenendum, quod ei Deus vel per internam inspirationem reuelaret ea, quæ sunt necessaria ad credendum, vel aliquem fidei prædicatorem ad eum dirigeret, sicut misit Petrum ad Cornelium actuum 10.* Id ipsum docet ibi *solutione ad 2. & quæst. 24. de verit. art. 1. ad 2. vbi de libero arbitrio loquens*, sic ait: *Quod quamuis gratiam, sine opera meritoria facit, homo non possit ex libero arbitrio acquirere, potest tamen ad gratiam habendam se præparare, quæ ei à Deo non denegabitur, si fecerit, quod in se est, & ideò non est omnino extra potestatem liberi arbitrij opera meritoria agere.* Docuit etiam hoc ipsum D. Thom. *in 2. dist. 28. quæst. 1. art. 4. circa fin. corp. & solutione ad 4.* ergo ex mente D. Thom. homini facienti, quod potest ex viribus proprijs, est infallibilis diuinę gratię assistentia.

Nec respondere sufficit D. Thom. locis *superius* adductis sententiam quam in præallegatis testimonijs adductis docuerat retractasse: eam in contrarium obstat, cum solutionem istam ad- 155 *Resp.* mittendam non esse nisi quando expresse. Angelicus Præceptor aliquam sententiam retractat. *Contr. 1.* Tum etiam: nam testimonia adducta cum alijs quibus veram sententiam docuit facile componi possunt. *Secundo.* Tum denique, nam idem quod docuit in quęstionibus de veritate, & in libris sententiarum affirmauit etiam de puero perueniente ad vsum rationis 1. 2. *quæst. 89. art. 6.* cum *Tertio* tamen, quod ibi docuit, nullus Thomistarum asserat, Doctorem Angelicum retractasse.

Relicta igitur hac solutione, respondeo in omnibus his testi- 156 *Vera obiectionis solutio.* monijs loqui D. Thom. de faciente, quod est in se non ex viribus naturæ nudę, sed in vi auxilij gratiæ. Tum, quia loquitur de homine non ponente impedimentum gratię per totius legis naturę obseruantiam, ad quam in statu lapsus non sufficere vires naturę, sed vires gratię requiri, est constans Theologorum sententia

séntentia, & D. Thom. expressa 1.2. *qu.* 109. *art.* 4. Tum etiam, nam id clare docuit D. Tom. *in* 2. ad Anibaldum *dist.* 28. *art.* 4. *solutione ad* 1. 2. *&* 3. his verbis: *Ad tertium dicendum, quod potestas nostra nihil operari potest sine Deo, qui operatur in omni natura, & voluntate: unde cum dicimus aliquid esse in nobis, non excludimus Dei auxilium.* Et 2. 2. *quæst.* 2. *art.* 5. *ad* 3. quod erat idem argumentum ex quæst. 14. de veritate adductum, his verbis respondet. *Dicendum, quod si in potestate hominis esse dicatur aliquid excluso auxilio gratiæ, sic ad multa tenetur homo, ad quæ non potest sine gratia præparante, sicut ad diligendum Deum, & proximum, & similiter ad credendum articulos fidei; sed tamen hoc potest cum auxilio gratiæ, quod quidem auxilium quibuscumque divinitus datur, misericorditer datur, quibus autem non datur, ex iustitia non datur in pœnam præcedentis peccatis, & saltim originalis, ut August. dicit in lib. de correct. & gratia cap.* 5 *&* 6.

157 *Oppones* 1. Sed oppones primo, D. Thom. in secundo testimonio asserere admotum meritorium per se non sufficere, bene autem, vt se ad gratiam præparet; at ex viribus gratiæ vtrumque potest: ergo nullum erit discrimen nisi intelligatur de potentia ex se præparationem cum exclusionem indigentiæ gratiæ. Secundo homo in sylvis nutritus, de quo agitur in testimonio primo, supponitur impotens operari ex vt auxilij gratiæ; at de illo ait D. Thom. *Secundo*; quod si faciat, quod est in se, certissime illuminabitur de necessarijs ad salutem: ergo debet intelligi de illo faciente quod potest ex naturæ viribus, non vero ex viribus gratiæ. Maior probatur: supponitur destitutus illustratione fidei, quæ est primum auxilium supernaturale sufficiens; & consequenter omni alio auxilio gratiæ sufficientis: ergo impotens supponitur ad operandum ex auxilio gratiæ.

Ad 1. obiectionem resp. Respondeo ad primam obiectionem, requiri habitualem gratiam ad motum meritorium non autem ad præparationem, sed ad hanc sufficit auxilium gratiæ actualis: vnde discrimen D. Thom. in hoc stat, quod ad motum meritorium vires habitualis gratiæ exiguntur, ad præparationem autem vires arbitrij sufficiunt per exclusionem indigentiæ gratiæ habitualis, *Ad 2.* non vero exclussa gratia auxiliante. Ad secundam, quod sit dicendum, agentes reprobatione videbimus.

158 *Vltimo arg. potest in fauorem Molinæ.* Denique argui potest in fauorem Molinæ: dari primam gratiam auxiliantem ex lege infallibili facienti totum, quod potest ex viribus liberi arbitrij absque efficientia morali meritoria, aut dispositiua operis naturalis in gratiam, sed solum quia Deus sic voluit pacisci, non est contra rationem, aut conditionem gratiæ: ergo asserenda est infallibilis gratiæ assistentia facienti totum, quod potest ex viribus proprijs. Patet consequentia: nam, quod talis lex non detur, non aliunde potest probari, nisi quia conditioni gratiæ repugnet. Antecedens autem probatur: etenim conditioni gratiæ solum obstat connexio, seu exigentia operum naturalium in ipsam; at lege sic posita, nulla talis connexio constituitur: ergo nihil asseritur repugnans gratiæ conditioni.

159 *Resp.* Respondeo, etiam non obstare conditioni gratiæ legem statutam de non conferenda gratia, nisi facienti totum, quod potest ex viribus liberi arbitrij, si omnis excludatur causalitas, & tamen huiusmodi legem adstruere, foret erroneum: nec etiam ubstat conditioni gratiæ infallibilis assistentia ex lege diuina sub conditione antecedenti cuiuscumque operis boni moralis in singulari; & tamen talis lex absque fundamento constitueretur: dicimus ergo quod si lex intelligatur cum omnibus conditionibus in antecedenti enumeratis non obstat conditioni gratiæ ex natura rei, obstat tamen conditioni illius secundum quod de ea loquuntur concilia, & absque fundamento constituitur, vt constat ex dictis.

160 *Non posse aliquem ex proprijs viribus negatiue se ad gratiam disponere prob.* Ex quibus infertur, nec etiam dispositione negatiua posse quempiam ex proprijs viribus sed ad gratiam disponere. Quod patet: nam tunc potest aliquis se negatiue disponere, quando potest ex proprijs omne impedimentum positioni formæ excludere; at homo ex proprijs viribus non potest vitare omne peccatum mortale, per quod ponitur sufficiens impedimentum ad gratiam: ergo nec potest se negatiue ad primam gratiam auxiliantem disponere. Et hæc de ista Disputatione applicanda litteræ Magistri in 1. *dist.* 4. §. 2. ad illa verba: *Opinati sunt tamen quidam*, *& in* 2. *dist.* 28. §. 1. ad illa *M. Sent.* verba: *id vero in concusso, & incunctanter tenemus.* Poterat etiam hic disputari an prima gratia, seu primus prædestinationis effectus cadat, seu cadere possit submerito operum precedentium ex ipsa?

Ceterum quæstio ista proprium locum habet 1. 2. *quæst.* 114. & 3. *p. quæst.* 2. vbi late tractatur an principium meriti possit cadere sub merito.

DISPVTATIO LXVII.

Quomodo certitudo prædestinationis cum Prædestinatorum libertate cohæreat?

§. I.

Relatis sententijs vera eligitur, & ex Augustino probatur.

IN hac celebri disputatione, vt ad id in quo punctus difficultatis consistit, veniamus, tria supponenda sunt, in quibus 1 *Prædestinatio* Theologi vnanimi consensu conueniunt, & indubitata sunt *certa certitudine* apud ipsos. Primum est prædestinationem esse certam certitudine *præscientiæ prob.* præscientiæ, quod patet primo ex illis verbis Ioannis 6. *cap. Omne, quod dedit mihi Pater non perdam ex eo, & cap.* 10. illis verbis; *Nemo rapiet eos de manu mea*, id est prædestinatos; at si aliquis ex 1. illis à consequutione æternæ salutis, ad quam ex vi prædestinationis sunt ordinati, defficeret, vt euenire posset; si prædestinatio certa non esset, aliquid à Patre Christo tradditum perderetur ab ipso, & ab illius manu eriperetur; nempè ille prædestinatus, qui à consequutione salutis æternæ defficeret, & qui speciali curæ Christi dicitur à Patre tradditus, iuxta illud Christi ad Patrem: *Serua illos quos traddidisti mihi:* ergo prædestinatio est certa certitudine præscientiæ.

2 *Secundo prob. ex August.* Quæ veritas constat ex deffinitione prædestinationis traddita ab Augustino *lib. de bono perseuerantiæ cap.* 14. vbi ab August. sic deffinitur: *Prædestinatio est præparatio, & præscientia beneficiorum Dei, quibus certissimè liberantur, quicumque liberantur:* si autem prædestinatio certa certitudine præscientiæ non esset, prædestinati non liberarentur certissime; cum posset carentia æternæ salutis, in qua illorum libertas consistit, cum prædestinatione coniungi: ergo asserendum est, & indubitate adstruendum prædestinationem esse certam certitudine præscientiæ. Et quidem si *Tertio* prædestinatio certitudine præscientiæ careret, Deus cæco, & ignoranti modo in prædestinando procederet; cum ordinaret prædestinatos ad æternam beatitudinem ignorando euentum, quem esset illius ordinatio habitura, quo nihil absurdius, & illius summæ perfectioni in prouidendo magis repugnans. Præterea nam prædestinatio, vt à communi prouidentia distincta, includit efficax diuinæ voluntatis propositum, vndecumque illius efficacia proueniat, sed voluntati efficaci Dei nemo potest resistere, saltim in sensu composito, iuxta illud: *omnis voluntas mea* *Quarto*, *fiet; & illud voluntati eius quis resistet*; Ergo prædestinatio huic proposito, & efficaci decreto innitens certissima est, saltem certitudine præscientiæ.

3 *Esse etiam certam certitudine ordinis; prob.* 1. Primo, vt indubitatum suppono prædestinationem esse certam certitudine ordinis, & causalitatis cuius contrarium, D. Thom. *quæst.* 6. *de verit. art* 3. docet esse contra dicta Sanctorum, & constat primo, vt enim supra *disp.* 59. *&* 65. documus? Prædestinatio essentialiter supponit electionem efficacem prædestinatorum ad gloriam, in quo omnes Theologi conueniunt, præscindendo ab ea quæstione, an scilicet præuisionem meritorum præcedat, vel subsequatur, claudit etiam essentialiter electionem efficacem ad gratiam, & merita: est enim iuxta August. *præparatio beneficiorum Dei*, sed voluntas efficax Dei infallibiliter attertet, & causat etiam suum obiectum: ergo prædestinatio dictam voluntatem includens, est causa infallibilis meritorum, & gloriæ; & consequenter est certa non solum certitudine præscientiæ, sed etiam certitudine ordinis, & causalitatis.

Secundo. Secundo, vt enim vidimus *disp.* 60. prædestinatio consistit in imperio practico intellectus diuini; sed imperium practicum Dei est infallibilis causa mediorum efficaciter conducentium ad finem: ergo prædestinatio est causa infallibilis mediorum efficacium, quibus prædestinati ordinantur ad gloriam; & consequenter infert, & causat infallibiliter gloriam in executione, in quo certitudo ordinis, & causalitatis est posita.

4 *Tertio.* Denique id ipsum probatur: si prædestinatio non esset certa certitudine causalitatis, non esset speciale beneficium diuinum; sed hoc asserendum non est, inter omnia enim beneficia diuina, prædestinatio exaltatur, & pro illa inter omnia specialis gratiæ, Deo benefactori debentur, quo circa specialis amor est, vel specialissimum amorum includit: ergo asserendum est, esse certam certitudine causalitatis. Probatur sequela. Deus dicitur benefactor in quantum nobis beneficia communicat, & illa causat in nobis: ergo specialis benefactor est in quantum causat specialia beneficia; sed si prædestinatio non esset causa infallibilis mediorum inferentium gloriam, Deus vt prædestinans non esset specialis benefactor respectu prædestinatorum: ergo prædestinatio non esset speciale beneficium.

5 *De fide est infallibilitatem prædestinationis non lædere libertatem.* Tertium, quod supponimus est, infallibilitatem diuinæ prædestinationis non tollere, nec lædere nostram libertatem, in quo omnes Catholici, vt in veritate omnino certa, & indubitata fide tenenda, conueniunt, contra Pelagium, & Asseclas; qui vt refert Augustin. *lib.* 2. *contra duas epistolas Pelagianorum*, efficaciam gratiæ, & prædestinationis negabant, eo quod cum illa nostram libertatem non componi existimabant; contra Caluinum

uinum Lutterum, & alios hæreticos, qui efficaciam gratiæ, & diuinæ prædestinationis admittentes, libertatem nostram pęnitus euerti asserebant: contra quos omnes firmiter est asserendum prędestinatorum libertatem: licèt enim non stet prædestinatum damnari, potest à salute defficere, non quidem in sensu composito, hoc est coniungendo damnationem cum prędestinatione, sed in sensu diuiso, hoc est damnatione inspecta secundum se; vt autem prædestinatio libertatem in prædestinatis non lædat, sufficit, quod cum illa componatur potentia vt prædestinatus damnetur, & à salute deficiat, etsi actualis damnatio non possit cum prædestinatione coniungi, in quo vt dixi omnes Doctores Catholici vnanimi consensu contra Hæreticos conueniunt.

6 *Prob. 1.* Et constat primo: nam de fide est prædestinatos suis bonis operibus gloriam mereri, si in Deo sint facta vt deffinit Tridentinum *sessione 6. de iustificatione cap. 16.* sed meritum absque libertate subsistere nequit de quo 1.2. *q. 114. art. 1.* constatque ex diffinitione Innocentij decimi contra Iansenium anno millessimo sexcentessimo quinquagessimo tertio, qua tertiam propositionem Iansenij asserentis: *Ad merendum, & demerendum in statu naturæ lapsæ non requiri libertatem à necessitate, sed sufficere libertatem à coactione*, hæreticam declarauit: ergo prædestinatio non tollit libertatem à prædestinatis.

7 *Secundo.* Constat secundo ex illo 1. Petri 2. *Satagite, vt per bona opera certam vestram vocationem, & electionem faciatis*; at si prædestinatio libertatem in operando à prædestinatis tolleret frustranea esset exortatio ad bene operandum: ergo prædestinatio illæsam relinquit in prædestinatis libertatem. *Tertio.* Denique: nam de fide est, Diuum Petrum esse prædestinatum, & de fide etiam est peccasse, Christum negando; at si prædestinatio tolleret à prædestinatis libertatem, prædestinati numquam peccarent; peccatum enim libertatem requirit, nec cum necessitate ad bene operandum, & merendum compati potest: ergo prædestinatio conseruat libertatem in prædestinatis, qua possint bene, & male operari, & à salute defficere, tametsi infallibile sit non defecturos ab illa, & æternam consequuturos salutem.

8 *Prima sententia.* Quod igitur in examen vertimus est, qualiter cum certitudine, & infallibilitate prædestinationis libertas prædestinati in bonis operibus ab æterno à Deo, per prædestinationem preordinatis componatur. Qua in re, duplex è regione opposita versatur sententia. Prima docet, ideò certitudinem prędestinationis cum nostra libertate componi, quia nostrum consensum sub conditione per scientiã mediam preuissum necessario supponit, ita vt non possit Deus actum liberum prędiffinire, & de illo disponere, quin prius auscultet, quid voluntas creata, si vocetur, & diuina gratia tangatur sit operatura. Ex quo nascitur, vt voluntas creata posset prędiffinitiones diuinas impedire cũ potuerit sub conditione vocationis non consentiendo impedire scientiam mediam affirmantem consensum sub conditione vocatione, qua impedita prędeffinitio consensus illam necessario supponens etiam impediretur. Et ex hoc vlterius sequitur necessitatem ex prædestinatione, aut prædiffinitione diuina non esse antecedentem, sed consequentem nostras libertas operationes: & quia sola necessitas antecedens opponitur libertati, hinc fit, vt certitudo, & infallibilitas prædestinationis, aut prædiffinitionis diuinæ, etsi ex illis necessario inferatur consensus, libertatem voluntatis in eius elicientia non impediat. Ita omnes professores scientiæ mediæ cum Molina in concordia *q. 23. artic. 4. & 5. disp. 1.* fere per totam, & præcipuè membro 6. 9. *& vltimo.* Licet autem in dependentia prædestinationis diuinæ à scientia media omnes illius professores conueniant, quidam tamen illorum, scientia media præsupposita admittunt in Deo decreta ab intrinseco efficacia prædiffinitiua nostrorum actuum, quin ex hoc illorum libertas lædatur, aut impediatur. Ita omnes, quos *disput. 65.* recensuimus pro sententia affirmante electionem efficacem ad gloriam, vt coronam, merita, vt in statu absoluto præuissa antevertere. Alij vero huiusmodi decreta prædiffinitiua ab intrinseco efficacia reijciunt, etiam scientia media præsupposita arbitrantes non posse cum libertate nostrorum actuum componi. Ita P. Vazquez, & alij quos *disp. alleg.* pro opposita sententia retulimus.

10 *Secunda sententia.* Secunda, & vera sententia defendit ad conciliandam libertatem cum certitudine prædestinationis, & efficacia gratiæ, scientiam mediam necessariam non esse nec posse salua libertate diuina, Deique supremo dominio, & suprema potestate, dependere à scientia consensus in statu conditionato, in prædestinando, & prædefiniendo efficaciter liberum creaturæ consensum, sed id circo prædestinationis certitudinem, vt efficaciam gratiæ, & prędiffinitionis diuinæ cum libertate nostra componi, quia prędestinatio summè efficax est, & decretum diuinæ voluntatis includit efficax, nedum ad substantiam actus, sed etiam ad modum libertatis, quia nempè Dei voluntas efficaciter decernit, quod actus fiat, & quod liberè fiat. Ita omnes discipuli D. Thomæ *in præsenti, & in tract. de auxilijs, & supra quæst. 14. artic. 13.*

11 *Conclusio prob. 1.* Quorum sententia pro nostra conclusione statuitur, & ostenditur primo: etenim Augustinus rectè cum nostra libertate certitudinem prædestinationis, & efficaciam gratiæ conciliauit; & tamen, vt hæc componeret, scientiæ mediæ non meminit, nec illa fuit vsus: ergo absque illa, componenda, & conciliãda est certitudo prędestinationis, & efficacia gratiæ cum libertate creata. Consequentia bene infertur, id enim sine quo finis aliquis obtinetur, ad illius assequutionem necessarium non est: ergo si absque scientię medię interuentione, bene componitur nostra libertas cum certitudine prędestinationis, & efficacia gratię, necessaria ad istam conciliationem non est. Maiorem non negabunt contrarij, quidquid vellit Molina, nec tute negari potest; cum doctrina Augustini in materia prędestinationis, & gratię, ab Ecclesię Pontificibus sit approbata, de quo videndus M. Sancto Thoma *tom. 1. in 1. part. disp. 20. art. 6.*

12 *Minor prob. 1.* Minorem in qua sola est posita difficultas apertè concedit Molina vbi *supra* in concordia olyssipone, edita anno millesimo quingentesimo octuagesimo octauo *pag. 487.* cuius verba retulimus supra *disp. 38. §. 1.* Et præter ea, quibus ibi minorem probauimus ostenditur primo ex August. *lib. de correct. & gratia cap. 4.* illis verbis: *Volenti saluum facere nullum hominis resistit arbitrium, sic enim velle, & nolle in vollentis, & nollentis est potest, vt diuinam voluntatem non impediat, nec superet potestatem.* Ex quibus in hunc modum arguitur: si vt Deus vellet voluntate efficaci saluum facere, necessarium esset preuidere consensum nostrum in statu conditionato, quod Deo saluum facere volenti non resisteret humanum arbitrium, non deberet August. probare ex eo quod arbitrium humanum non superat potestatem diuinam; sed hac causali vtitur August. ergo sensit Deum in prędestinando, & in volendo efficaciter, nostrum liberum consensum non supponere necessario illum preuissum in statu conditionato, nec huiusmodi prescientia indigere, vt consensum liberum velit, & efficaciter prędiffiniat; ac proinde sine prescientia consensus liberi in statu conditionato conciliauit Augustinus efficaciam gratię, & prędiffinitionis diuinę, & prędestinationis certitudinem cum libertate creata. Secunda consequentia ex prima euidenter colligitur. Prima ex premissis infertur. Minor constat ex verbis Augustini. Maior autem probatur sic: ad hoc enim statuitur prędicta necessitas, vt impotentia resistendi Deo volenti efficaciter non sit antecedens, sed consequens libertatem creatam: ergo prędicta necessitate supposita, quod arbitrium humanum non resistat, nec possit Deo efficaciter volenti resistere, non est refferendum ad supereminentiam potestatis diuinę, sed ab libertatem creatam, quia nempè antequam Deus efficaciter vellit, vt voluntas creata consentiat, consentiens liberè in statu conditionato supponitur, & hac suppositione preuissa, Deus efficaciter vult quod consentiat.

13 *Conf. 1.* Quod amplius vrgetur: nam etiam si potestas diuina non superemineret, nec esset supra voluntatem creaturę, dummodo vt illius consensum vellet, illam consentientem in statu conditionato supponeret, Deo volenti saluare, non posset humanum arbitrium resistere: ergo sicut Deus vellit saluare prędicta suppositio, & illius preuisio requiritur, vt Deo volenti saluare, humanum non resistat arbitrium, superfluè ab Augustino recurritur ad supereminentiam potestatis Diuinę, & sine necessitate vtitur prędicta causali, quia nempè arbitrium humanum non superat potestatem diuinam.

Conf. 2. Confirmatur, & vrgetur secundo: nam indigere ad decernendum consensum liberum voluntatis creatę prescientia determinationis liberę illius in statu conditionato tollit à Deo supereminentiam potestatis supra voluntatem creatam, vt ex dicendis constabit: ergo hac indigentia supposita, vt omnes professores scientię medię supponunt, non est probandum, quod Deo volenti saluum facere, humanum non resistat arbitrium, eo quod non superat potestatem diuinam; & consequenter Augustinus sic probans, indigentiam prędictam excludit, & sine illa libertatem nostram cum efficacia gratię, & certitudine prędestinationis componit.

14 *Secundo prob. minor.* Secundo minor principalis suadetur: nam iuxta August. *lib. de correct. & gratia cap. 14.* efficacia vocationis Diuinę oritur ex omnipotentissima potestate, qua magis habet in sua potestate voluntates hominum, quam ipsi suas; at si vt vocaret vocatione efficaci indigeret prescientia concursus liberi in statu conditionato non magis haberet in sua potestate voluntates hominum, quam ipsi suas, nec Dei potestas in vocando, & decernendo omnipotentissima esset: ergo iuxta Augustinum, vt Deus efficaciter vocet, & decernat efficaciter consensum liberum voluntatis creatę ducta scientię medię non indiget, sed potest vocare vocatione efficaci, & decernere efficaciter consensum liberum voluntatis creatę, quin illum pręcognoscat in statu conditionato.

Minor pro 1. parte prob. Minor pro prima parte exinde colligitur: nam eo ipso Deus non possit efficaciter vocare, & efficaciter liberum consensum decernere, nisi prius per scientiam mediam cognoscat voluntatem creatam liberę vocationi consentientem, supponitur voluntas creata se determinans ad consensum, & determinans vocationem diuinam cum impotentia in Deo ad determinandum voluntatem creatam, vt liberè vocationi consentiat, & vt suam vocationem determinet: ergo voluntas creata magis habet in sua potestate propriam determinationem; & consequenter consensum, quam Deus illam in sua potestate contineat,

quando-

quandoquidem in continendo effectiuè conueniunt, & aliàs voluntas creata excedit, continens proprium consensum effectiuè, & determinatiuè.

15 *Pro 2. suadetur* Deinde pro secunda parte probatur: nam eo ipso quod præscientia consensus liberi in statu conditionato necessaria sit, vt Deus efficaciter de illo disponat, illumque efficaciter decernat, mediante illa cognitione constituitur proxime completè potens ad decernendum, & disponendum de illo, & ad vocandum vocatione efficaci; sed cum hoc stare non potest, quod Dei potestas omnipotentissima sit in vocando vocatione efficaci, & in decernendo efficaciter consensum liberum voluntatis creatæ: ergo cum indigentia præscientię consensus liberi in statu conditionato non stat omnipotentissima libertas diuina in vocando vocatione efficaci, & in decernendo efficaciter nostrum liberum consensum Maior constat: nam cognitio proponens voluntati obiectum constituit illam proximè completè potentem ad tale obiectum amandum sed præscientia consensus conditionati ad hoc necessaria supponitur, vt proponat voluntati diuinæ vocationem, vt efficacem, & cum consensu coniunctam; ergo illa mediante constituitur voluntas Diuina proximè completè potens, ad decernendum consensum, & vocationem efficacem ad illum. *Minor prob. 1.* Minor autem probatur primo: si Deus non a se, sed ab alio constitueretur proximè completè potens ad aliquid efficiendum, non esset omnipotens in efficiendo, etsi non a se, sed ab alio redderetur potens proximè ad intelligendum, non esset infinitus in intelligendo; sed præscientia consensus liberi in statu conditionato non conuenit Deo a se; sed ab alio, nempè a voluntate creata, alias esset Deo libera, quod illius Auctores renuunt: ergo si per illam constituitur Deus completè proximè potens ad vocandum vocatione efficaci, & ad efficaciter decernendum consensum liberum voluntatis creatæ, illius potestas in vocando efficaciter, & in efficaciter decernendo omnipotens esse nequit.

16 *Secundo prob. minor.* Secundo probatur: si Deus posset ab alio a se reddi impotens, ab aliquid efficiendum non esset in efficiendo omnipotens, et si posset ab alio a se reddi impotens proximè ad intelligendum, non esset in intelligendo infinitus: ergo pariter si ab alio à se potest impotens constitui ad vocandum vocatione efficaci, & ad decernendum efficaciter consensum liberum voluntatis creatæ, non erit summè potens in vocando vocatione efficaci, nec in decernendo consensum liberum efficaciter; sed dato, quod per scientiam mediam constituatur potens proximè ad vocandum, & efficaciter decernendum, per carentiam scientiæ mediæ constituitur impotens vocare, & decernere, quæ carentia non conuenit Deo a se, sed ab alio, nempè à voluntate creata; aliàs esset libera Deo, quod non minus repugnat, quam quod scientia conditionata, Deo libera sit: ergo admisso quod per scientiam conditionatam constituatur Deus potens proximè ad vocandum, & efficaciter decernendum, non est illius potestas omnipotens in vocando vocatione efficaci, & in decernendo efficaciter nostrum liberum consensum.

17 *Confir. 1* Explicatur, & vrgetur amplius: etenim iuxta aduersarios per præscientiam consensus in statu conditionato constituitur diuina voluntas completè proximè potens ad illum efficaciter decernendum: ergo per carentiam sciẽtię affirmantis consensũ in statu conditionato redditur impotens proximè ad vocandum, & efficaciter decernendum consensum; sed carentia scientiæ conditionatæ non est libera Deo, sed voluntati creatæ: & consequenter non conuenit Deo a se, sed à voluntate creata: ergo ab alio a se constituitur impotens proximè ad vocandum, & ad efficaciter decernendum, quod cum summa, & infinita potestate in vocando, & decernendo efficaciter non potest componi, vt probauimus.

18 *Confir. 2* Confirmatur, & vrgetur secundo: nam quidquid sit an præscientia consensus in statu conditionato regulet, aut non regulet decretum prædiffinitiuum illius, certum tamen est in sentẽtia omnium Auctorum, qui scientiam mediam sectantur, non posse Deum efficaciter prædefinire consensum nisi prædicta scientia præcedat; sed hanc scientiam non habet Deus a se, sed a voluntate creata: ergo a se non est potens prædifinire efficaciter consensum liberum voluntatis creatæ; sed de ratione summę, & omnipotentissimæ potestatis est, quod a se, & ratione sui habeat potentiam ad omnia, vt ex terminis est per se notum: ergo diuina voluntas non habet omnipotentissimam potestatem in prædiffiniendo nostrum liberum consensum efficaciter: & consequenter efficacia in vocatione diuina non oritur ex omnipotentissima potestate, qua Deus in se continet voluntatem creatam, contra Augustinum vbi *supra*, & contra manifestissimam veritatem.

19 *Resp.* Respondebis forte: Deum de se, & a se esse radicaliter potentem prædeffinire consensum liberum voluntatis creatæ, completè autem proximè potentem non esse, nisi illum per scientiam mediam cognoscat sub conditione suæ vocationis futurum, & quod si voluntas creata fuerit vocata, consentiet, ex quo non sequitur Dei potestatem, omnipotentissimam in vocando, & prædiffiniendo non esse: non enim potest velle efficaciter vocare, nisi præsciat efficaciam suæ vocationis, hanc autem præscire non potest, nisi cognoscendo voluntatem vocatam consensuram fore; ac proinde sine huiusmodi præscientia non potest decernere efficaciter consensum, nec vocationem efficacem ad illum, hoc autem non præiudicare summæ Dei potestati, in vocando, & prædiffiniendo efficaciter, à Nobis asserendum est; non enim potest Deus prædiffinire efficaciter consensum, nisi præcognoscat, quod si voluntas fuerit efficaciter vocata consentiet; alias cæco, & ignoranti modo procederet; cum ignoraret, quem affectum vocatio efficax sit habitura; & tamen ex hoc non infertur Dei potestatem summam, & omnipotentem in vocando, & prædiffiniendo non esse: ergo pariter ex eo quod oppositi Auctores sentiant sine præscientia consensus in statu conditionato non esse Deum proximè, & complete potentem ad vocandum efficaci vocatione, & ad efficaciter prædiffiniendum consensum liberum voluntatis creatæ, non est contra ipsos inferendum potestatem Dei summam, & omnipotentissimam non esse in vocando vocatione efficaci, & prędiffiniendo efficaciter consensum liberum voluntatis creatæ.

Sed contra primo, ad hominem contra Auctores oppositos: ipsi namq; ex eo quod prædeterminatio physica sit ad actum necessaria, & in nostra potestate non sit, nec nobis insit a nobis, sed a Deo, inferunt actum secundum in nostra potestate non esse, nec proxime, nec radicaliter, cum inferant nostram libertatem destrui; sed iuxta illos scientia media necessaria est, vt Deus decernat vocationem efficacem, & efficaciter prædiffiniat consensum liberum voluntatis creatæ, & alias fateri tenẽtur scientiam mediam in Dei potestate non esse, nec Deo conuenire à se, sed a voluntate creata; cum asserant non Deo, sed voluntati creatę esse liberã: ergo tenentur fateri Deum non esse radicaliter potẽtem ad vocandum vocatione efficaci, nec ad prędiffiniendũ efficaciter nostrum cõsensum. 20 *Contra 1.*

Contra secundo, & ad hominem: ex eo namque, quod carentia physicæ prędeterminationis, ex qua infallibiliter sequitur carentia actus, nobis libera non sit, nec nobis insit a nobis, sed a Deo physicam prędeterminationem non conferente, inferunt contra Nos aduersarij carentiam actus in nostra potestate non esse, nec proxime, nec radicaliter; sed ex carentia scientiæ medię affirmantis consensum in statu conditionato, infallibiliter sequitur carentia vocationis efficacis, & prędiffinitionis consensus in Deo, & carentia dictæ prescientię in Dei potestate non est, nec Deo conuenit a se, sed a voluntate creata cum Deo, sed voluntate creata cum non Deo, sed voluntati creatę libera sit: ergò carentia vocationis, & prędiffinitionis efficacis in diuina potestate non est, nec proxime, nec radicaliter; & consequenter nec prędiffinitio efficax est radicaliter in potestate diuina. 21 *Secundo.*

Si forte aliquis opponat; consequentias illas, quę ab aduersarijs fiunt contra physicam prędeterminationem a nobis inefficaces reputari, libertatemque nostram a discipulis D. Tho. saluari, etsi physica prædeterminatio sit necessaria ad actum, & in nostra potestate non sit, sed nobis insit a Deo, & quamuis ex eius carentia nobis conuenienti a Deo sine nostra libertate infallibiliter actus carentia sequatur: ergo similes consequentię a nobis contra aduersarios factæ de scientia media, & illius carentia loquendo, debent a nobis reputari inefficaces contra potestatem diuinam, & illius libertatem in vocando, & prędiffiniendo efficaciter. 22 *Oppones.*

Explicatur, & vrgetur: etsi physica prędeterminatio sit ad actum necessaria, & in nostra potestate non sit nec nobis insit à nobis, asseritur a nostris Thomistis actum esse in nostra potestate: ergo pariter, quamuis scientia media sit omnino necessaria, vt Deus decernat vocationem efficacem, & efficaciter prędeffiniat consensum liberum voluntatis creatę, & scientia prędicta in Dei potestate non sit, nec liberè Deo conueniat, poterit vocatio efficax, & prędiffinitio nostri consensus in diuina potestate radicaliter contineri ratione sui, & proxime ratione prę-scientiæ conditionatæ. 23 *Confir. 1.*

Explicatur, & vrgetur secundo: etsi ex carentia physicę prędeterminationis infallibiliter inferatur carentia actus, & carentia prędeterminationis, nobis libera non sit, non sequitur in nostra sententia carentiam actus nobis liberam non esse: ergo pariter, ex eo quod carentia scientię medię affirmantis consensum liberum in statu conditionato Deo libera non sit, & ex illa infallibiliter inferatur carentia vocationis, & prędiffinitionis efficacis in Deo, non sequitur, carentiam vocationis, & prędiffinitionis efficacis, Deo liberam non esse. *Confir. 2*

Respondeo primo: concesso antecedenti, distinguendo consequens: debent reputari inefficaces absolutè transeat consequens: vt factæ contra aduersarios ad hominem, & ex illorum principijs arguendo, nego consequentiam: vt enim argumentum ad hominem teneat, sufficit quod in principijs contrariorum conuincat. Quia tamen solum prout argumentum factum formatur contra professores scientiæ mediæ, ex his, qua aduersus physicam prædeterminationem objiciunt; sed etiam absolutè efficacissimam a nobis reputatur, ideò respondeo secundo, concesso antecedenti, negando consequentiam: ob plures rationes discriminis. Prima est: nam actus liber continetur in potestate voluntatis creatæ tamquam in causa secunda subordinata primæ, de cuius ratione non est continere actiuè in se omne requisitum ad actum, & ideo, etsi physica prędeterminatio requiratur, vt actus liber existat, & carentia illius, vt existat omissio actus, & in potestate actiua voluntatis nostrę non sit, nec prędeterminatio, nec carentia illius, possunt actus, & omissio actus in eius libera potestate 24 *Resp. 1.* *Resp. 2. Prima disparitas.*

contineri: vocatio autem efficax, & efficax prædeffinitio sunt à Deo tanquam à prima causa, de cuius ratione est, vt ab illa sit, & illa contineatur omne, quod necessarium est ad existentiam, & non existentiam effectus, & ideo, eo ipso, quod scientia media, & illius carentia non conueniant Deo à se, & scientia media necessaria sit, vt Deus efficaciter prædefiniat, & per illius carentiam impediatur ad prædefiniendum, tollitur ab ipso suprema in prædiffiniendo potestas, & ratio primæ causæ respectu consensus liberi voluntatis creatæ.

25 *Secunda* Secunda ratio discriminis est: nam physica prædeterminatio, licet non consequatur ad nostram libertatem in se ipsa formaliter, consequitur tamen ad illam eminenter, nempè, vt contentam in voluntate diuina, quę iuxta Augustinum magis continet in sua potestate voluntates creatas quam ipsæ suos actus contineant, & connotat libertatem nostram, vt in se ipsa formaliter, & ideò quamuis nobis libera non sit quantum ad suum esse formale, & necessario inferat actum, & illius negatio carentiam actus, nostram libertatem non lædit, sed perficit, infert, & causat; scientia autem media nec connotat libertatem diuinam, vt à se illatam, & causatam, nec consequitur ad illam in se ipsa formaliter, aliàs esset libera Deo nec eminente, cum Dei libertas non possit eminenter in aliquo contineri, & ideo, necessitas orta ex illa, est respectu Dei totaliter antecedens, nec potest cum diuina libertate, nec cum suprema Dei potestate, in vocando, prædiffiniendo, & prædestinando componi.

26 *Tertia.* Tertia ratio discriminis est: nam præmotio diuina, & voluntas Dei efficax illam præparans, non se tenet ex parte actus primi in voluntate creata, vt illi præstantes posse proximum, & expeditum per ordinem ad consensum, sed illam proximè potentē, & per modum actus primi expeditam supponentes applicant ad actum secundum applicatione efficaci infallibiliter, & indeclinabiliter, illum inferentes, quoad substantiam actus, & quoad modū libertatis: vnde carentia physicæ prædestinationis non est carentia potentiæ potentis proxime, nec expeditionis in ordine ad actum secundum; ac proinde non reddit voluntatem impotentem consentire, sed solum non consentientem de facto, & hoc non pręstat formaliter, sed vialiter, & inchoatiuè; carentia autem actualis consensus constituit formaliter voluntatem non consentientem: ex quo vlterius fit, vt sicut voluntas non consentiens actu, est potens proximè consentire; ita voluntas non applicata efficaciter ad consensum est proximè, & expedite potens consensum elicere; & consequenter, quamuis careat applicatione efficaci liberè consentit. Scientia autem media in voluntate diuina, vt prædiffinitiua efficaciter, se tenet ex parte actus primi ita, vt sine illa non sit Deus potens proximè expeditè ad vocandum vocatione efficaci, & ad efficaciter prædiffiniendum consensum liberum voluntatis creatæ; ac proinde illius carentia non solum reddit Deum non vocantem actu vocatione efficaci, & non prædiffinientem de facto, sed etiam illum constituit impotentem proximè ad vocandum, & efficaciter prædiffiniendum, cum quo non stat in Deo libertas in prædiffiniendo, & in vocando efficaci vocatione.

27 *Ad instantiam contrariorum resp.* Nec doctrina, qua se protegunt aduersarij ad probandum nullum inconueniens esse, quod Deus per scientiam mediam constituatur expeditè potens vocare vocatione efficaci, & efficaciter prædiffinire, instando in nostra sententia, iuxtà quam non potest Deus efficaciter decernere consensum voluntatis creatæ, nisi pręcognosceuno, quod si voluntas fuerit efficaciter vocata consentiet, illis in aliquo fauet sed est prorsus extra rem ad soluendum argumentum; nam cognitio, quæ in nostra sententia est omnino requisita, vt Deus efficaciter decernat consensum liberum voluntatis creatæ pertinet ad scientiam simplicis intelligentiæ, quæ necessaria est in Deo, nec potest Deo non conuenire, ideoq; nihil, illius supremæ potestati præiudicat, quod sine tali cognitione non sit eius voluntas potens proximè ad vocandum vocatione efficaci, & ad efficaciter prædiffiniendum; sicut infinitæ perfectioni voluntatis diuinæ, nullum pręiudicium fit, in eo quod non possit amare absque præuia cognitione: scientia autem media est respectu Dei contingens; & consequenter non conuenit Deo necessario, nec à se, sed à voluntate creata, cui est libera, & in hoc totum robur nostri argumenti consistit, quod nempè esset contra supremam potestatem voluntatis diuinæ non esse à se proximè, & expedire potentem prædiffinire efficaciter, sed ab alio à se expedite potentem constitui, & posse in expeditam, & proximè impotentem ad prædiffiniendum constitui ab aliquo a se distincto.

28 *Resp.* Respondebis forte, repugnare supremæ potestati diuinę voluntatis constitui proximè, & expeditè potentem ad prędiffiniendum ab alio à se sibi non subordinato; quod autem ab alio sibi subordinato reddatur proximè potens, & ad prædiffiniendum expediatur, non præiudicat supremæ illius potestati; & quia scientia media, per quam expeditur, & potens proximè ad prędiffiniendum constituitur, est à voluntate creata, vt subordinata voluntati diuinæ: fit consequens quod absque detrimento supremę potestatis suæ reddatur per scientiam mediam potens proximè ad prædiffiniendum, & ad vocandum efficaci vocationi.

29 *Contra 1.* Sed contra in hunc modum insurgo primo: quod enim est à voluntate creata, vt subordinata Deo, est etiam a Deo; & consequenter non contingens, sed liberum ipsi, vt fusse ostendimus *sup. disp. 37. §. 3* sed scientia media non est Deo libera, sed contingens respectu Dei, vt illius professores tuentur: ergo non est à voluntate creata, vt subordinata Deo; & consequenter si per illam constituitur voluntas diuina potens proximè ad vocandum vocatione efficaci, & ad efficaciter prędiffiniendum, constituitur proximè potens ab alio sibi non subordinato.

Secundo: nam scientia media non est à voluntate creata, vt subordinata voluntati diuinę, vt liberę, nec vt necessario volenti: ergo nequit esse à voluntate creata, vt subordinata voluntati diuinæ. Consequentia est bona. Antecedens pro secunda parte notum. Pro prima vero probatur: quia namq; scientia futurorum in statu absoluto est à voluntate creata, vt subordinata voluntati diuinę, vt liberę, talis scientia non est contingens, sed libera Deo: ergo si scientia media est à voluntate creata, vt subordinata voluntati Dei, vt liberæ, non est contingens Deo, sed libera; & consequenter non est media inter liberam, & necessariam. *Secundo.*

Denique tradita solutio reijcitur: nam etiam si scientia media sit à voluntate creata, vt subordinata voluntati diuinæ, est libera voluntati creatę, & non est libera Deo vt illius Auctores fatentur; & consequenter si per illam constituitur diuina voluntas proximè expedite potens prædiffinire efficaciter consensum liberum voluntatis creatæ, hoc posse expeditum proximè, conuenit voluntati diuinæ ab aliquo libero creaturę, & sibi non libero; sed hoc non compatitur cum omnipotentissima potestate in prędiffiniendo, quam Augustinus recognoscit in voluntate diuina supra voluntatem creatam: ergo iuxta Augustinum Deus in prędiffiniendo efficaciter consensum liberum voluntatis creatę non depender à scientia media, nec vt illum efficacitet prędiffiniat, supponit cognitionem consensus in statu conditionato. Antecedens continet aduersariorum doctrinam. Prima consequentia ex illo euidenter infertur. Secunda ex pręmissis colligitur. Minor autem subsumpta, cui inest tota difficultas probatur: nam de ratione summę potestatis in prędiffiniendo est summa in prędiffiniendo libertas, sicut de ratione primi, & supremi efficientis est summa libertas in efficiendo; sed constitui voluntatem diuinam proximè expedite potentem prędiffinire efficaciter per aliquid creaturę liberum, & non liberum sibi, non compatitur cum summa libertate in prędiffiniendo efficaciter: ergo non componitur cum summa, & omnipotente potestate in prædiffiniendo. Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur: impedibile ad prædiffiniendum per aliquid liberum creaturæ, & non liberum sibi, non est summè liberum in prædiffiniendo; sed eo ipso quod voluntas diuina constituatur potens proximè prædiffinire per aliquid liberum creaturæ, & sibi non liberum, est impedibilis ad prędiffiniendum per aliquid liberum creaturæ, & sibi non liberum: ergo eo ipso summè libera in prædiffiniendo non est; & consequenter non compatitur cum summa libertate in prędiffiniendo, quod ad prædiffiniendum expediatur per scientiam conditionatam creaturę liberam, & non liberam Deo. Consequentia bene infertur. Minor constat: nam eo ipso, quod voluntas diuina constituatur expedite potens prędiffinire per scientiā mediam, v. c. quę iuxta Auctores oppositos est libera creaturę, & non libera Deo, per carentiam scientię medię affirmantis consensum in statu conditionato constituitur impotens ad prędiffiniendum, quod ex terminis est notum; sed carentia scientię medię affirmantis consensum est libera creaturæ, & non libera Deo, quod etiam est notum in principijs contrariorum: ergo eo ipso quod voluntas diuina expedita ad prędiffiniendum constituatur per aliquid liberum creaturę, & non liberū Deo, est impedibilis ad prędiffiniendum per aliquid liberum creaturę, & sibi non liberum. Maior autem probatur: nam de ratione libertatis non minus est inimpedibilitas, quam innecessitabilitas, non enim minus opponitur libertati mei brachij ad motum posse impediri, vt moueatur, quam posse ad motum necessitari, & ratio est: quia vtrumque ęque opponitur indifferentię ad extrema contrarietatis, vel contradictionis, in qua libertas consistit; sed necessitabile ad prędiffiniendum ab aliquo libero creaturę, & non libero sibi, non esset summè liberum in prędiffiniendo: ergo impedibile ad prędiffiniendum per aliquid liberum creaturę, & sibi non liberum, summè liberum in prędiffiniendo non est. 30 *Tertio.*

Explicatur, & vrgetur primo: libertati in prędiffiniendo non minus opponitur posse ad prędiffiniendum impediri, quam posse necessitari ad prędiffiniendū; sed si diuina voluntas posset necessitari ad prędiffiniendum per aliquid liberum creaturę simpliciter & non liberum simpliciter sibi, non esset summè libera in prędiffiniendo: ergo si est impedibilis ad prędiffiniendum per aliquid liberum creaturę simplicite, & non liberum simpliciter sibi, sūmè libera in prędiffiniendo nō erit; sed posita necessitate scientię mediæ ad prædiffiniendum, sequitur posse impediri voluntatem diuinā ad prędiffiniendum per carentiam talis sciētiæ, quę est libera simpliciter voluntati creatę, Deo antē non est simpliciter libera: ergo ex tali positione consequitur voluntatē diuinā, nō esse summè liberā in prędiffiniendo. Vtraq; consequentia ex pręmissis infertur. Minor in vtraque assumpta nō indiget probatione. Maior autem, in qua est difficultas, probatur: libertas in prędiffiniendo 31 *Conf. 1.*

consistit

consistit in indifferentia ad actum prædiffiniendi, & ad negationem illius; & consequenter æqualiter illi opponitur posse necessitari ad negationem prædiffinitionis, ac posse necessitari ad actum prædiffiniendi; sed posse impediri ad prædiffiniendum est posse necessitari ad negationem prædiffinitionis: ergo libertati in prædiffiniendo æque opponitur posse impediri ad prædiffiniendum; ac posse ad prædiffiniendum necessitari.

32 Conf. 2. Explicatur, & vrgetur secundo: quia scientia media non est libera Deo, non esset summè liber in prædiffiniendo, si posset per illam necessitari ad prædiffiniendum; sed carentia scientiæ mediæ non est Deo libera, vt constat ex dictis, & Auctores oppositi fateri tenentur: ergo si per illam potest Deus necessitari ad non prædiffiniendum non est summè liber in prędiffiniendo efficaciter consensum liberum voluntatis creatæ; sed eo ipso quod Deus possit per carentiam scientiæ mediæ impediri ad prædiffiniendum potest per illam ad non prædiffiniendum necessitari: ergo eo ipso quod per carentiam prædictam impediri possit, non est summè liber in prædiffiniendo; & consequenter, nec summè potens prædiffinire, cum de ratione potestatis supremæ in aliqua linea, sit summa, & suprema libertas in illa.

33 Conf. 3. Confirmatur, & vrgetur tertio: si vt saluaretur libertas voluntatis creatæ requireretur, quod voluntas diuina esset necessitabilis per scientiam mediam ad prædiffiniendum, non posset libertas creata cum suprema libertate diuinæ voluntatis in prædiffiniendo componi: ergo si vt saluetur humana libertas requiritur quod voluntas diuina sit per carentiam scientiæ mediæ necessitabilis ad non prædiffiniendum, non potest humana libertas componi cum suprema libertate voluntatis diuinæ in prædiffiniendo. Antecedens, & consequentia constant ex dictis. Tum sic; sed eo ipso quod Deus non possit prædiffinire efficaciter consensum liberum voluntatis creatæ absque præsupposita scientia media prædicti consensus, potest Deus ad prædiffiniendum impediri; & consequenter ad non prædiffiniendum necessitari per carentiam scientiæ mediæ: ergo adstruentes necessitatem scientiæ mediæ ad prædiffiniendum efficaciter consensum liberum voluntatis creatæ, & ad conciliandam nostram libertatem cum efficacia prædiffinitionis diuinæ, tollunt à Deo supremam in prædiffiniendo libertatem.

§. II.

Fundamentum secundum pro nostra sententia expenditur, & iterum Augustinus in illius confirmationem adducitur.

34 Secundo prob. conclusio. Secundo principaliter probatur nostra conclusio: si prædestinatio ad sui certitudinē necessario præsupponeret consensum humanum in statu conditionato præuisum, sequeretur esse casum metaphysicè possibilem, in quo Deus aliquem hominem prædestinare non posset de sua potentia absoluta; consequens est falsum, & contra Augustinum in Enchiridione cap. 97. illis verbis; *Vbi est illa omnipotentissima voluntas, qua in cœlo, & in terra omnia quæcumque voluit, fecit, si colligere filios Israel voluit, & non potuit?* Est etiam contra Dei supremum dominum ratione cuius vt inquit idem Augustinus, in Enchiridione cap. 98. *Quis tam impiè desipiat, vt dicat Deum malas hominum voluntates, quas voluerit, quando voluerit, vbi voluerit non posse in bonum conuertere?* nam tunc casus malam illius hominis voluntatem non posset in bonum conuertere. Est etiam contra supremam libertatem Dei, vt prædestinatis, vel in prædestinando, tunc enim Deus in non prędestinando illum hominem liber non esset; quandoquidem extremum positiuum, scilicet prædestinationem, in sua libera potestate non haberet, quod ad libertatem in non prædestinando requiritur: ergo prædestinatio ad sui certitudinem non supponit necessario præuisionem consensus in statu conditionato. Sequela probatur, est casus metaphysicè possibilis in quo aliquis homo omni Dei vocationi, & in omni occasione in statu conditionato præuideatur resistens; siquidem nec singulæ, nec omnes vocationes simul, superant resistentiam arbitrij creati, aut gaudent efficacia ab intrinseco connexa infallibiliter cum consensu futuro; at iuxta sententiam oppositam Deus non potest efficaciter decernere consensum liberum voluntatis humanę, nisi prius illam in statu conditionato ascultetur liberè consentientem: ergo in tali casu non posset Deus velle illum hominem consentire, nec ad bonum conuertere; & consequenter non posset talem hominem prædestinare ad gloriam tanquam coronam; ex quo vlterius sequitur Deum in non prædestinando illum hominem non esse liberum.

35 Prima solutio. Huic argumento responderi solet primo: negando sequelam, & quod sit adhuc metaphysicè possibilis casus in quo homo in statu conditionato præuideatur resistens toti collectioni vocationum, & auxiliorum gratiæ, eo quod licet in singulis non inueniatur efficacia intrinseca, & connexio metaphysicè infallibilis cum consensu libero voluntatis creatæ: sed illis possit hominis arbitrium resistere, & cum illis diuisiuè sumptis negationem consensus coniungere, in collectione tamen efficacia intrinseca, & infallibilis connexio cum consensu libero reperitur; ac proinde nec in statu conditionato, nec in statu absoluto potest voluntas creata cum tota collectione auxiliorum negationem consensus coniungere. Ex quo vlterius, sequitur implicare, quod detur aliquis homo, quem Deus non possit in bonum conuertere, & ordinare ad gloriam, vt coronam per merita consequendam, ideò autem istius solutionis Auctores asserunt prædestinationis efficaciam, cum nostra libertate componi, quia licet gaudeat efficacia infallibilis ordinis ratione totius collectionis auxiliorum gratiæ in qua similis efficacia inuenitur, non tamen mandatur exequutioni efficacia prędestinationis media tota collectione auxiliorum simul applicata, cui homo non potest resistere, sed medianribus auxilijs gratię diuisiuè, quorum singulis potest humana voluntas resistere. Pro isto modo dicendi referuntur Suarez *l. 8. de auxilijs c. 4.* & Ruiz *disp. 8.* de prouidentia, quos aliqui Recentiores sequuntur, & aliquoties in publicis disputationibus defensatū vidi.

Sed contra illum obstat primo: nam licet ex plurium collectione, quorum singula sunt possibilia resultare possit moralis impossibilitas, metaphysica tamen impossibilitas resultare non potest; vnde obseruantia totius collectionis præceptorum non est homini lapso metaphysicè impossibilis, imo nec omnium peccatorum venialium collectiua vitatio, quia singula diuisiuè sunt vitabilia, vt cum veriori Theologorū sententia docebimus *tract. de gratia Dei art. 4. & 8.* sed iuxta solutionis doctrinam singulis Dei vocationibus potest homo resistere: ergo omnibus collectiuè sumptis resistere potest potentia physica, aut metaphysicā; & consequenter tota collectio vocationum, & auxiliorum gratiæ, non est efficax efficacia infallibili ad extorquendum liberum voluntatis consensum. Ex quo vlterius sequitur esse casum metaphysicè possibilem, in quo aliquis homo præuideatur in statu conditionato non solum huic, aut illi vocationi, sed etiam toti collectioni vocationum, & auxiliorum gratiæ resistens. 36 Ista solutio reijcitur 1.

Obstat secundo: nam auxilia gratiæ de quibus Auctores istius solutionis loquuntur, non mouent physicè, sed solum moraliter voluntatem creatam ad bonum; at ex pluribus quorum singula moraliter, & non physicè mouent solum potest moralis efficacia consurgere, non autem physica, aut metaphysica, vt constat in tentationibus inducentibus ad malum, ex quibus quia solum mouent moraliter non potest efficacia metaphysica consurgere; ergo cum inefficacia in singulis vocationibus, non stat in illorum collectione efficacia metaphysicè infallibilis. 37 Secundo.

Tertio: nam huiusmodi auxilia non consistunt in qualitate physicè præmouente, & applicante voluntatem ad actum; alias singulis deberet efficacia intrinseca, & infallibilis connexio cum consensu libero voluntatis concedi, sed consistunt in sanctis cogitationibus suadentibus bonum, & pijs affectionibus suaue facientibus, quod prius non delectabat; at nec singulæ cogitationes honestæ, nec omnes sumptæ collectiuè possunt physicè, aut metaphysicè necessitare voluntatem ad bonum, & idem de pijs affectionibus erit dicendum: ergo nec in singulis auxilijs gratię, nec in tota collectione auxiliorum est intrinseca efficacia, aut infallibilis connexio cum consensu libero voluntatis. Probatur minor: vt enim D. Thom. docet 1. 2. *q.* 10 *art.* 2. & 3. solum bonum infinitum per essentiam clarè visum potest voluntatem necessitare ad amorem; sed nec per singulas, sed nec per omnes cogitationes honestas collectiuè, proponitur voluntati bonum per essentiam infinitum clarè visum: ergo, nec singulę, nec omnes cogitationes honestæ collectiuè possunt necessiare physicè voluntatem; & consequenter nec intrinseca efficacia metaphysicè infallibili ad consensum extorquendum gaudere. 38 Tertio.

Explicatur, & vrgetur primo: quia namque tentationes graues obiectiuè incitant voluntatem ad malum, illud suadendo, & moraliter solum mouendo, nec in singulis, nec in omnibus collectiuè sumptis est efficacia physica, nec connexio metaphysicè infallibilis cum consensu voluntatis in malum; sed cogitationes honestæ mouent voluntatem ad bonum obiectiuè suadendo, & piæ affectiones moraliter incitando: ergo nec in singulis, nec in omnibus collectiuè sumptis datur efficacia intrinseca, & connexio metaphysicè infallibilis cum consensu voluntatis in bonum. 39 Conf. 1.

Confirmatur, & vrgetur secundo: nam esto daremus in tota collectione auxiliorum gratiæ moraliter solum mouentium, tantam efficaciam esset, vt illis per multum tempus, & per plures actus contrarios non posset physica potentia resistere voluntas creata; quod autem per vnum actum, & per breue tempus sit physicè impotens ad resistendum illis, defendi non potest; sed solutio, quam impugnamus, efficaciam infallibilem toti collectioni concedit ad singulos actus, & per tempus quantumcumque breue, vt illam tantisper meditanti constabit, alias argumentum à nobis factum non solueret: ergo illud non soluit. Probo maiorem: efficacia collectionis auxiliorum gratiæ, de qua Auctores traditæ solutionis loquuntur, similis est efficaciæ tentationum vrgentium ad malum; at licet homo lapsus toti collectioni tentationū vrgentium ad malū per multum tempus erga plures actus resistere nequeat, ergo aliquem tamen actū in particulari, & 40 Conf.

ri, & per breue tempus toti collectioni tentationum resistere potest: ergo esto daremus toti collectioni auxiliorum gratiæ moraliter mouentium ad bonum, esse hominem physicè impotentem resistere per multum tempus, & erga plures actus, & materias virtutum, per breue tamen tempus, & erga vnum actum, & singularem materiam non potest voluntas creata, physica potentia ad resistendum toti collectioni auxiliorum gratiæ priuari.

41 *Quarto reijcitur* Quarto reijcitur: nam esto admittamus posse cum inefficacia in singulis gratiæ auxilijs, in tota illorum collectione metaphysicam efficaciam, & infallibilem connexionem cum consensu libero voluntatis nostræ defendi, hoc tamen concesso, scientia media ad nihil est necessaria: ergo istius solutionis Actores in consequenter procedunt, admittendo ex vna parte efficaciam metaphysicè infallibilem in tota collectione auxiliorum, & ex alia necessitatem scientiæ mediæ in negotio prædestinationis adstruendo. Probatur antecedens: eo ipso, quod in tota collectione auxiliorum sit efficacia infallibilis ad consensum liberum à voluntate extorquendum, potest Deus independenter a scientia media actum liberum in singulari efficaciter decernere: ergo eo ipso quod toti collectioni auxiliorum gratiæ concedatur dicta efficacia, scientia media superfluit, & ad nihil est necessaria. Probatur antecedens: si non posset efficaciter actum liberum in singulari decernere, vel esset, ne exponeretur periculo frustrationis decreti, vel ne cæco, & ignoranti modo decerneret, vel ad componendum nostram libertatem cum efficacia decreti: non ad primum, nec secundum: nam Deus id decerneret sciens se habere in sua potestate media infallibiliter cum consensu libero connexa: ergo posset efficaciter consensum decernere absque periculo frustrationis decreti, & absque ignorantia euentus ex vi decreti futuri. Nec ad tertium esset necessaria, quod probo: nam vt fatentur istius solutionis Auctores, absque læsione libertatis; & absque vllo præiudicio illius datur in tota collectione auxiliorum efficacia infallibiliter cum consensu connexa, eo quod exequutioni non mandatur tota collectio, sed singula collectionis auxilia, quibus potest voluntas creata resistere, sed decretum efficax Dei non est reducendum ad actum media tota collectione auxiliorum simul voluntati applicata, sed mediantibus singulis, quibus potest voluntas creata resistere: ergo efficacia talis decreti non potest libertati creatæ aliquod præiudicium inferre, etiam si cognitionem consensus in statu conditionato non supponat, nec per illam reguletur.

42 *Confir. 1* Confirmatur, & vrgetur primo, quia namque in tota collectione auxiliorum dicta efficacia, & infallibili connexio cum consensu; vt futuro inuenitur, potest Deus in collectione auxiliorum consensum vt futurum cognoscere cognitione metaphysicè infallibili, scientiam mediam non supponente, quin per talem cognitionem libertas nostra impediatur: ergo pariter absque libertatis læsione poterit a Deo consensus liber efficaciter decerni, decreto non supponente cognitionem terminatam ad consensum in statu conditionato.

43 *Confir. 2* Confirmatur, & vrgetur secundo: admisso namque huiusmodi decreto, vt possibili independenter a scientia media, & absque læsione libertatis creatæ, admittitur principium infallibiliter inferens actum a nobis in impedibile, nostram libertatem non lædens; sed hoc admisso cessat tota necessitas scientiæ mediæ pro concilianda efficacia gratiæ cum libertate voluntatis creatæ: ergo prædicto decreto concesso, debet necessitas scientiæ mediæ negari. Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur: inde namque professores scientiæ mediæ probant illius necessitatem ad conciliandam efficaciam gratiæ cum libertate creata, quia gratia efficax infert infallibiliter actum: vnde vt possit cum libertate nostra componi, debet illius efficacia esse à nobis impedibilis, & consequens nostram libertatem; principium enim infallibiliter inferens actum, nisi a nobis impedibile sit, destruit nostram libertatem; & quia nisi efficacia gratiæ necessario supponat consensum præuisum in statu conditionato, non potest esse impedibilis a nobis, sequitur scientiam mediam esse necessariam, vt efficacia gratiæ componatur cum libertate voluntatis creatæ; sed decretum illud est a scientia media independens, & infallibiliter inferens actum, & libertatem non destruens: ergo illo admisso, deficit veritas illius propositionis, nempè, quod principium infallibiliter inferens actum, à nobis in impedibile destruit nostram libertatem, & consequenter prædicto decreto admisso, cessat necessitas scientiæ mediæ pro concilianda efficacia gratiæ cum libertate creata.

44 *Resp.* Respondebis, quod licet scientia media affirmans consensum in statu conditionato: non sit necessaria ad existentiam decreti est tamen necessaria ad eius exequutionem, ne cæco, & ignoranti modo procedat in applicatione auxiliorum: cum enim singula non sint efficacia, & tota collectio auxiliorum, in qua efficacia inuenitur, non sit simul, & pro eodem instanti applicanda, si Deus non sciret per scientiam mediam hoc auxilium singulare esse coniungentium cum actu, cæco, & ignoranti modo procederet, ignorans euentum, quem esset hoc auxilium habiturum, ideoque, vt inconueniens hoc vitetur, propriori ad voluntatem concedendi hoc auxilium, debet Deus per scientiam mediam cognoscere, quod voluntas nostra huiusmodi auxilio præuenta Dei vocationi consentiet.

Sed contra: non enim frustratur auxilium, quod in eodem instanti coexistit cum consensu ad quem ordinatur, sed eo ipso quod Deus decreuerit efficaciter consensum in singulari, cognoscit cognitione infallibili, quodlibet auxilium coexititurum in eodem instanti cum illo: ergo eo ipso cognoscit infallibiliter nullum auxilium esse frustrandum; & consequenter potest velle quodlibet auxilium conferre absque frustrationis periculo. Consequentia est bona. Maior videtur certa: nam in simultanea coexistentia gratiæ cum actu, ad quem datur, & in coniunctione vtriusque, consistit, quod non frustretur: ergo non frustratur auxilium, quod in eodem instanti coexistit cum actu, ad quem ordinatur. Minor autem probatur: coexistentia namque auxilij cum actu, ad quem ordinatur, consistit in simultanea vtriusque existentia; sed eo ipso, quod Deus decreuerit efficaciter consensum pro instanti determinato, cognoscit certo, & infallibiliter consensum pro instanti determinato, cognoscit certo, & infallibiliter consensum pro tali instanti extiturum; & consequenter cognoscit simul extiturum cum ipso quodcumque auxilium pro eodem instanti existens: ergo eo ipso cognoscit infallibiliter quodcumque auxilium existens pro illo instanti coextiturum esse cum consensu; & consequenter certo cognoscit nullum auxilium frustrandum. 45 *Contra.*

46 *Quarto reijcitur principalis solutio.* Denique principalis solutio reijcitur: si namque non concedatur singulis auxilijs gratiæ efficacia intrinseca, & infallibilis, non vitatur inconueniens, quod ex necessitate scientiæ mediæ ad efficaciam gratiæ cum libertate nostra componendam intulimus: ergo recursus ad efficaciam infallibilem in collectione auxiliorum non sufficit ad soluendum argumentum. Consequentia est bona. Antecedens autem probatur: negata efficacia intrinseca singulis auxilijs gratiæ, non potest Deus extorquere consensum à voluntate creata media gratia auxiliante in singulari, nisi præuideat illam consentientem in statu conditionato; & consequenter si voluntas in eo statu disentiens, aut non consentiens præuideatur, Deus est impotens ad extorquendum consensum: ex quo vlterius sequitur negationem consensus, vt ex hac gratia singulari obtinendi esse necessariam Deo; sed inconueniens, quod inferebamus; hoc erat: ergo nisi concedatur singulis auxilijs gratiæ efficacia intrinseca, & infallibilis non vitatur inconueniens, quamuis in collectione auxiliorum efficacia infallibilis constituatur.

47 *Resp.* Respondebis: negata efficacia infallibili toti collectioni auxiliorum, esse Deo impossibilem consensum liberum voluntatis creatæ absolutè supposita resistentia illius in statu conditionato præuisa toti auxiliorum collectioni, & hoc inconueniens maximum esse; cæterum ex negata efficacia in singulis gratiæ auxilijs, solum sequitur, supposita resistentia in statu conditionato huic auxilio singulari non esse Deo possibilem consensum liberum voluntatis creatæ per hoc singulare auxilium, quod determinate videt inefficax, in quo nullum est inconueniens, nec Dei potestas, & libertas minuitur, sicut in sententia Thomistarum non minuit potestatem, & libertatem Dei, quod non possit extorquere consensum liberum à voluntate creata per solum auxilium sufficiens, nec quod ex suppositione, quod negauerit auxilium efficax, impossibilis reddatur consensus.

48 *Cõtra 1.* Hæc tamen solutio est omnino insufficiens, & reijcitur primo: nam inconueniens maximum est, & Dei potestatem, & supremam libertatem euertit id, quod erat Deo absolutè possibile, reddi absolutè impossibile ipsi ex suppositione libera creaturæ, & non libera Deo; cum in hoc Dei potestas, & libertas subijciatur potestati, & libertati creaturæ; sed pro priori ad scientiam conditionatam erat Deo absolutè possibilis consensus liber voluntatis creatæ per hoc singulare auxilium, & ex suppositione præuisionis resistentiæ voluntatis in statu conditionato, redditur impossibilis Deo absolutè consensus liber per illud singulare auxilium, quod inefficax præuidet, quæ suppositio est libera creaturę, & non libera Deo, vt constat ex supra dictis: ergo nisi in singulis gratię auxilijs intrinseca efficacia admittatur, minuitur Dei potestas, & suprema Dei libertas destruitur.

49 *Cõtra 2.* Secundo reijcitur: est enim contra potestatem diuinam, quod aliquid sit possibile absolutè creaturæ, & non sit Deo absolutè possibile cum ex hoc sequatur creaturam esse potentiorem Dei; sed hoc sequitur si Deus non possit per preuisum auxilium inefficax ex libertate voluntatis creatæ extorquere liberum consensum ab illa: ergo huiusmodi impotentia non compatitur cum suprema potestate diuina. Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur: quod enim est impossibile ex suppositione subiecto non libera, est absolutè impossibile, secus autem, si ex suppositione subiecto libera sit impossibile; sed suppositio preuisionis inefficacię auxilij singularis in statu conditionato est libera voluntati creatę, & non libera Deo: ergo impossibilitas coniunctionis consensu, cum auxilio ex suppositione, quod inefficax preuideatur per scientiam conditionatam, est absoluta respectu

spectu Dei; secus autem respectu voluntatis creatæ; & consequenter ex eo quod Deus non possit per tale auxilium extorquere consensum sequitur, quod aliquid sit possibile absolutè creaturæ, & non sit Deo absolutè possibile. Patet consequentia: nam coniunctio consensus cum illo auxilio singulari est absolutè possibilis voluntati creatæ; cum solum sit impossibilis ex suppositione libera ipsi, Deo autem est impossibilis absolutè; cum sit impossibilis ex suppositione non libera Deo: ergo aliquid absolutè creaturæ possibile, non est absolutè possibile Deo.

50 *Cōtra 3.* Tertio reijcitur: est enim contra summam Dei libertatem, quod aliquid in statu absoluto sit liberum creaturæ, & non sit liberum Deo; sed hoc sequitur ex solutione tradita: ergo non saluat, sed destruit Dei supremam libertatem. Consequentia est bona. Maior certa: nam suprema Dei libertas petit sibi subijcere, & subordinare libertatem creatam, & quod nihil sit creaturæ liberum nisi vt subordinatæ libertati diuinæ; sed si aliquid esset in statu absoluto liberum creaturæ, & non liberum Deo, non conueniret creaturæ, vt subordinatæ voluntati diuinæ: ergo esset contra Dei supremam libertatem, quod aliquid in statu absoluto sit liberum creaturæ, & non sit liberum Deo. Minor autem probatur: carentia coniunctionis consensus cum auxilio præuisso inefficaci est libera creaturæ, & non est libera Deo: ergo aliquid in statu absoluto est liberum creaturæ, & non liberum Deo. *Antecedens prob. 1.* Probatur antecedens primo: necessitas consequens libertatem non opponitur libertati, bene tamen necessitas antecedens; sed carentia coniunctionis consensus cum auxilio præuisso inefficaci est consequens libertatem creaturæ, non autem libertatem diuinam; cum oriatur ex suppositione scientiæ conditionatæ, quæ est libera creaturæ, & non libera Deo: ergo carentia illa est libera creaturæ, & non libera Deo. *Secundo.* Secundo idem antecedens probatur: vt enim carentia sit libera, requiritur quod extremum positiuum, cui opponitur, sit absolutè possibile; sed coniunctio consensus, cui vt extremo positiuo opponitur carentia coniunctionis, est in illa suppositione possibilis absolutè creaturæ, Deo autem absolutè impossibilis: ergo carentia coniunctionis consensus cum auxilio singulari præuisso inefficaci per scientiam conditionatam, est libera voluntati creatæ, & non libera Deo.

51 *Ad instantiā auxilij sufficientis resp.* Ex his apparet, quam inepte, & præter rem argumentum nostrum instetur in auxilio sufficienti per quod solum non potest Deus extorquere consensum liberum à voluntate creata in sententia Thomistarum: fatemur enim Deum non posse id efficere, habet tamen in sua libera potestate gratiam ab intrinseco efficacem, & quod istam gratiam non conferat, est Deo voluntarium, & liberum; & consequenter impossibilitas orta ex carentia gratiæ efficacis, est consequens libertatem diuinam, qui modus impossibilitatis non præiudicat supremæ potestati, & libertati voluntatis diuinæ, quinimo oritur ex illa; at impossibilitas coniungendi consensum liberum cum auxilio præuisso inefficaci per scientiam conditionatam, non est consequens libertatem diuinam; cum non oriatur ex suppositione libera Deo: ergo quod non minuat, nec destruat potestatem; & libertatem diuinam, inepte, & præter rem omnino per instantiam auxilij sufficientis probatur.

52 *Resp.* Respondent contrarij Auctores, etiam esse in potestate Dei auxilio præuisso inefficaci superaddere aliud, quod videt esse efficax, quin Deo vnquam deficiat auxilium sic efficax, quod pro sua libera voluntate superaddere possit. Qua solutione vtuntur aliqui Auctores, qui nec toti auxiliorum collectioni concedunt intrinsecam efficaciam, & connexionem infallibilem cum consensu libero voluntatis creatæ. *Cōtra 1.* Sed contra, & in primis contra istos Auctores: eo enim ipso, quod in tota collectione auxiliorum non sit efficacia intrinseca, est casus metaphysicè possibilis, in quo aliqua voluntas supponatur in statu conditionato resistens toti collectioni auxiliorum; & consequenter tota collectio auxiliorum inefficax præuideatur per scientiam conditionatam, vt *superius* arguebamus; sed in tali casu esset Deus impotens, auxilium efficax supperaddere auxilio inefficaci præuisso, quæ impotentia esset in Deo impotentia absolutè; cum oriatur ex suppositione non libera ipsi: ergo in illo casu erit Deo absolutè impossibilis coniunctio consensus cum auxilio præuisso inefficaci, quæ voluntati creatæ est absolutè possibilis, & carentia coniunctionis consensus cum auxilio sic præuisso erit Deo necessaria, & libera voluntati creatæ.

53 *Confir.* Quod amplius vrgetur: nam auxilium illud efficax, quod Deus videt in sua potestate se habere, vel est efficax ab intrinseco, vel solum ex præscientia consensus in statu conditionato? Si primum dicatur, admittitur efficacia intrinseca gratiæ à scientia media independens, & nostram libertatem non lædens; & consequenter necessitas scientiæ mediæ pro concilianda libertate nostra cum efficacia gratiæ desseritur. Si secundum asseratur, potest vt proximè arguebam tale auxilium inefficax præsupponi in statu conditionato, & vt tale præuideri; & consequenter erit dabilis casus, in quo Deus careat omni auxilio efficaci ad extorquendum consensum, carentia ipsi necessaria, & libera voluntati creatæ, quod est inconueniens à nobis illatum ex contraria sententia.

Deinde reijcitur: nam admissa efficacia in tota collectione auxiliorum, quæ singulis auxilijs negatur, solum infertur consensum liberum voluntatis creatæ esse Deo absolutè possibilem, quia poterit illum medijs alijs auxilijs elicere, non autem quod coniunctio consensus cum auxilio præuisso inefficaci maneat Deo possibilis absolutè ex suppositione præscientiæ diuinæ, qua inefficax præuidetur; sed in hac suppositione est voluntati creatæ possibilis absolutè huiuscemodi coniunctio: ergo aliquid absolutè possibile voluntati creatæ est Deo absolutè impossibile. 54 *Secundo reijcitur*

Tertio: nam etiam si Deus media tota collectione auxiliorum habeat in sua potestate consensum liberum voluntatis creatæ, supposito tamen, quod voluntas huic singulari auxilio præuideatur resistens in statu conditionato, iam non est in potestate Dei, quod voluntas huic singulari auxilio, aut vocationi consentiat; sed suppositio scientiæ, qua voluntas in statu conditionato præuidetur huic auxilio singulari resistens non est libera Deo, nec libera Deo redditur per potestatem, quam habet ad eliciendum consensum media collectione auxiliorum: ergo quod voluntas huic auxilio, aut vocationi in singulari consentiat facta illa suppositione, est Deo absolutè impossibile; aliàs in eadem suppositione est possibile absolute voluntati creatæ: ergo aliquid absolute impossibile Deo, est voluntatis creatæ absolute possibile, etiam si media tota collectione auxiliorum habeat liberum consensum in sua infinita potestate. 55 *Tertio.*

Denique reijcitur: nam pro priori ad præuissionem resistentiæ voluntatis creatæ huic auxilio singulari in statu conditionato, erat Deo absolute possibile; quod voluntas creata huic soli auxilio, aut vocationi consentiret, & præuissione resistentiæ supposita non est Deo absolute possibile quod voluntas creata huic soli auxilio consentiat; sed præuissio, quæ supponitur non est libera voluntati diuinæ, sed solum voluntati creatæ ergo per suppositionem liberam voluntati creatæ, & non liberam Deo, redditur aliquid absolute Deo impossibile, quod ante talem suppositionem erat ipsi absolute possibile. 56 *Quarto*

§. III.

Aliæ solutiones nostri argumenti excluduntur.

ALiorum solutio est: dupliciter posse Deum ordinare hominem ad gloriam, in qua ordinatione prædestinatio consistit: vno modo per merita, & actus liberos, quibus gloria, vt corona respondet, alio modo ad gloriam, vt hæreditatem, vel sine vllo actu hominis, vel per actus necessarios: & priori modo nullum inconueniens esse, quod sit casus, metaphysice possibilis, in quo Deus hominem prædestinare non possit, esset tamen inconueniens, quod in aliquo casu metaphysice possibili nullatenus posset hominem prædestinare, ab illo consensum elicere, & illi gloriam conferre. Solutionem istam amplectuntur communiter Auctores negantes intrinsecam efficaciam, & metaphysicam connexionem cum consensu libero voluntatis creatæ non solum singulis auxilijs gratiæ, sed etiam toti collectioni auxiliorum. Quam tenet Suarez *libro primo de prædestinatione cap. 7.* Henrice *in hac prima parte tractatu 3. disput. 22.* Albertinus in quinto principio Phylosofico *corollario tertio.* Arriga *disputatione 35. section. 1.* & frequentius alij Societatis Recentiores. 57 *Secunda falsi argumenti solutio.*

Sed contra illam facit primo: si Deus in casu metaphysice possibili esset impotens ad extorquendum ab homine substantiam consensus, & ad dandam homini gloriam, non esset supremus Dominus gloriæ, nec consensus, quoad substantiam: ergo si est casus metaphysice possibilis in quo Deus non possit efficaciter decernere consensum, vt liberum, & gloriam, vt coronam conferre, non est supremus Dominus gloriæ, vt coronæ, nec consensus liberi voluntatis creatæ, quatenus liberi. Secundo: non esset Deus summe liber in saluando hominem absolute, si esset casus metaphysice possibilis in quo hominem non posset absolute saluare: ergo non erit summe liber in saluando hominem per media libera, si est possibilis metaphysice casus, in quo illum per media libera non possit saluare. Tertio reijcitur data solutio: sequitur namque ex illa quod aliquid ex se non repugnans, implicans constituatur independenter à voluntate libera Dei; consequens absurdum videtur: ergo solutio tradita est falsa. Probatur sequela: pro priori ad scientiam conditionatam erat non repugnans illius hominis conuersio libera, & illa scientia supposita redditur implicans; sed suppositio scientiæ non dependet à libera voluntate Dei; aliàs esset Deo libera: ergo aliquid ex se non repugnans redditur implicans ex suppositione non libera Deo; ac proinde independenter à libera voluntate diuina. 58 *Impugnatur 1* *Secundo.* *Tertio.*

Præterea reijcitur: nam iuxta Augustinum in Enchiridione cap 98. *Est impie desipere, asserere malas hominum voluntates non posse* 59 *Quarto.*

posse Deum in bonum conuertere; sed loquitur Augustin. de conuersione libera in bonum: ergo affirmare esse casum metaphysicè possibilem, in quo non possit Deus malam alicuius hominis voluntatem conuersione libera in bonum conuertere est impie desipere in Deum, Augustinoque contradicere. Denique reijcitur:
Quinto. nam sequitur quod in casu illo metaphysicè possibili, negatio libertatis consensus non sit libera Deo; consequens est falsum: ergo, & tradita solutio. Falsitas consequentis constat: nam negatio libertatis consensus in casu illo metaphysicè possibili esset libera homini; sed non tamquam primo libero; ergo tamquam secundo libero; & consequenter, vt subordinato Deo, vt primo libero; cum quo non compatitur quod Deo libera non esset. Sequela autem probatur: tunc enim negatio est libera quando est in potestate non agentis, extremum positiuum cui opponitur; sicut enim non stat actum esse liberum sine potentia in subiecto ad carentiam actus, ita non stat carentiam actus esse liberam sine potentia in subiecto ad actum, cuius est carentia; sed in casu illo metaphysicè possibili libertas consensus voluntatis creatæ in Dei potestate non esset; quandoquidem, vt supponitur, non posset Deus illum hominem in bonum conuertere libera conuersione: ergo negatio libertatis consensus non esset libera Deo, sed necessaria.

60 Resp. Mihi publicè sic disputandi respondebatur: negationem consensus huius in particulari, vt liberi in statu conditionato præuissam, non esse necessariam Deo, sed voluntariam, & liberam: vnde necessitas negationis consensus, vt liberi, & impossibilitas illius, quæ ex illa orirentur, non essent antecedentes, sed consequentes ad diuinam libertatem; necessitas autem consequens libertatem, & similiter impotentia illam consequens, non repugnat cum libertate; ac per consequens negatio libertatis consensus in statu absoluto, non esset Deo necessaria, sed libera absolutè, & simpliciter, quamuis esset in casu illo metaphysicè possibili necessaria Deo secundum quid, & ex suppositione.

61 Contra 1. Sed contra primo: nam in potentia extorquendi consensum liberum a voluntate creata Deo in illo casu conueniens, oriretur ex præuissione resistentiæ voluntatis ad totam collectionem auxiliorum in statu conditionato; sed præuissio hæc non est libera Deo; cum sit ipsa scientia media, quæ iuxta Auctores oppositos Deo libera non est, sed necessaria, aut contingens: ergo prædicta impotentia non est consequens libertatem diuinam; & consequenter necessitas negationis consensus, vt liberi, Deo in prædicto casu conueniens, non esset consequens, sed antecedens, cum qua stare non potest esse Deo voluntariam, & liberam.

62 Secundo. Contra secundo: negatio consensus voluntatis creatæ toti collectioni auxiliorum in illo casu præuissa in statu conditionato non esset libera Deo: ergo necessitas ex illa orta in Deo in statu absoluto ad non causandum, & extorquendum consensum liberum voluntatis, non esset consequens libertatem diuinam, & idem dicendum est de impotentia ad consensum liberum extorquendum; & consequenter, quod Deus in illo casu non extorqueret consensum, non esset ipsi liberum, sed necessarium absolutè, & simpliciter. Probatur antecedens: negatio illa est obiectum scientiæ mediæ; sed obiectum scientiæ mediæ nequit esse liberum Deo: ergo prædicta negatio, prout in statu conditionato præuissa; non esset libera Deo. Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur: scientia enim, cuius obiectum est alicui subiecto liberum, est libera eidem subiecto: tum, quia scientia non potest alium de esse libera, nisi ex libertate obiecti. Tum etiam: nam ideo est Deo libera scientia visionis, quia eius obiectum est liberum; & ideò scientia media est libera voluntati creatæ, quia obiectum talis scientiæ est liberum ipsi; sed scientia media non est Deo libera: ergo obiectum scientiæ mediæ nequit esse liberum Deo.

63 Tertio. Tertio reijcitur: vt enim in prædicto casu supponitur, vt Deus extorqueret illum singularem consensum vsus fuit omnibus medijs efficacibus in sua omnipotentia contentis, illumque non extorsit à voluntate creata ob illius resistentiam; sed vtens omnibus medijs efficacibus sibi possibilibus ad effectum aliquem consequendum, & illum non consequens non habet illum in sua potestate: ergo Deus est impotens ad extorquendum consensum in statu conditionato: & consequenter negatio consensus in statu conditionato præuissa non est libera Deo, negatio enim vel carentia actus nequit esse libera subiecto, quod in sua potestate extremum positiuum non continet.

64 Si resp. Respondebis Deum in prædicto casu vsum fuisse omnibus medijs sibi possibilibus efficacibus efficacia antecedenti, non tamen efficacia consequenter, quæ consistit in coniunctione gratiæ cum consensu, quam efficaciam consequentem, vel concomitantem, Deus habet in sua potestate antecedenti; cum enim ille homo, qui omnibus auxilijs gratiæ collectiuè sumptis non consentiens, sed resistens supponitur in casu metaphysicè possibili, habuerit potentiam ad consentiendum vocationibus diuinis medio quo consensu auxilia illa redderentur efficacia potuit etiam Deus sua auxilia efficacia constituere, & de facto non fecit, ac proinde non fuit vsus omnibus medijs efficacibus efficacia consequenti, & concomitanti in sua omnipotentia contentis. Ex quo vlterius sequitur, quod negatio consensus liberi voluntatis creatæ præuissa statu conditionato fuerit voluntaria, & libera Deo.

65 Contra 1. Sed contra primo, quod enim gratia Dei efficax efficacia antecedenti non fuerit efficax efficacia concomitanti, non fuit, quia Deus noluit, sed quia noluit voluntas creata, & ob eius resistentiam quam Deus vincere potuit: ergo quod auxilia Dei efficacia antecedenti, caruerint efficacia concomitanti, non fuit Deo liberum, & voluntarium; & consequenter negatio, seu carentia consensus in voluntate creata non fuit libera voluntati diuinæ. Contra secundo: quod enim Deo volenti voluntate efficaci efficacia antecedenti possit voluntas hominis resistere est contra omnipotentiam diuinam, & contra supremam Dei libertatem; sed in casu admisso, vt possibili metaphysicè, supponitur voluntas creata resistens Deo volunti efficaciter efficacia antecedenti: ergo quamuis non resistat Deo volenti efficaciter efficacia concomitante, destruitur per illam omnipotentia diuina, & suprema Dei libertas, & consequenter carentia consensus liberi in voluntate creata non est libera voluntati diuinæ, & consensus liber voluntatis creatæ non continetur in diuina omnipotentia. Antecedens, in quo solo potest esse difficultas probatur: etenim iuxta August. *in enchiridione cap. 97.* Deus non esset omnipotens *si aliquid voluisset faceret* (voluntate scilicet efficaci) *& non fecisset, quia ne non faceret per humanum stetit arbitrium*; at hæc verba Augustini non possunt intelligi de voluntate efficaci Dei efficacia concomitanti: nam Deum velle aliquid efficaciter efficacia concomitanti, & illud non effici est complicatorium in terminis: ergo iuxta Augustinum est contra diuinam omnipotentiam, quod Deus vellit aliquid efficaciter efficacia antecedenti, & quod non fiat, quia hominis resistit arbitrium, & vt non fieret stetit per ipsum.

66 Resp. Respondebis, Augustinum intelligendum esse de casu moraliter non impossibili, Deusque non esset omnipotens si posset aliquid velle voluntate efficaci antecedenti, & moraliter contingeret, quod in re poneretur. Sed contra: quia non est minus
Contra. de ratione potentię, efficacia, quam infallibilitas de ratione scientię; at de ratione scientię diuinę est infallibilitas non solum moralis, verum etiam metaphysica: ergo de ratione omnipotentię est efficacia moralis, & metaphysica.

Confir. 1. Confirmatur primo, non enim est minus de ratione omnipotentiæ non posse vinci, aut superari à creatura, quam sit de ratione scientiæ Dei non posse aliquando falli; sed Deus supremè sapiens non esset, si in aliquo casu metaphysicè possibili posset fallibilis esse: ergo nec supreme potens si in aliquo casu metaphysicè possibili posset à creatura vinci, at si posset Deus vtens tota sua efficacia antecedenti, non extorquere illum singularem actum, vinci posset à creatura: ergo supremè potens non esset. Probatur minor, Ille vincitur ab alio, qui faciens totum, quod potest, & quantum est ex parte sua vt aliquid ab alio consequatur, ex non consensione alterius, suum intentum non assequitur; at in illo casu Deus faceret totum quod posset quantum est ex parte sua, & non assequeretur intentum ex non consensione hominis: ergo ab illo vinceretur.

67 Confir. 2. Confirmatur secundo, si esset casus moraliter possibilis in quo Deus vtens tota sua efficacia antecedenti, ab homine consensum singularem non extorqueret, esset possibile moraliter Deum ab homine vinci: ergo si est possibile in casu aliquo metaphysico Deo vtentem tota sua efficacia antecedenti non elicere consensum ab homine, est possibile metaphysicè Deum ab homine vinci.

68 Tertio resp. alij. Tertio respondetur ab alijs etiam, negando sequelam, & metaphysicam possibilitatem casus, in quo Deus non possit liberum extorquere consensum a voluntate creata: nam licet in tota collectione auxiliorum non sit metaphysica connexio antecedens, cum nostro consensu libero, est tamen connexio moralis, quæ sufficit, vt resistentia ad totam auxiliorum collectionem numquam sit de facto extitura; & consequenter sufficit vt Deus in vi collectionis auxiliorum cognoscat scientia metaphysicè infallibili voluntatem non restitutam, sed consensuram esse toti collectioni auxiliorum, cum quo non stat metaphysica possibilitas casus, in quo homo toti collectioni supponatur resistens; & consequenter nec possibilitas metaphysica casus in quo Deus hominem non possit conuertere in bonum. Pro hac referuntur Ruyz *disput. 10. de prouidentia sect. 4.* Granadus *1. p. controuersia 2. tract. 4. disput. 4.* Et ex nostris Albelda *in hac 1. parte quæst. 19. art 8 disp. 57 & 58.*

69 Reijcitur 1. Hæc tamen solutio displicet communiter nostris, & extraneis, & reijcitur primo nam moralis connexio collectionis auxiliorum cum consensu nostro libero solum constituit illum moraliter certò futurum, & consequenter illius oppositum solum moraliter impossibile; sed impossibilitas solum moralis claudit, vel supponit metaphysicam possibilitatem: ergo in vi solius connexionis moralis

moralis collectionis auxiliorum eum nostro consensu libero non redditur metaphysicè impossibilis resistentia voluntaris ereatæ toti collectioni auxiliorum; & consequenter manet metaphysicè possibilis casus in quo Deus non possit a voluntate creata liberum extorquere consensum.

70 *Secundo.* Secundo: nam certitudo scientiæ non potest excedere certitudinem obiectiuam medij, cui innititur, vt monstrauimus *supra disp. 34. & 35.* sed tota collectio auxiliorum solum infert certò moraliter existentiam consensus: ergo scientia illi innitens non potest gaudere certitudine metaphysica; & consequenter non potest Deus in vi collectionis auxiliorum cognoscere liberum consensum futurum scientia metaphysicè certa, sed solum certa moraliter: nam certitudo metaphysica maior est certitudine morali; sed cum cognitione certa moraliter consensus liberi vt futuri stat metaphysica possibilitas resistentiæ, & negationis consensu: ergo in vi scientiæ diuinæ consensus liberi vt futuri, innitentis toti collectioni auxiliorum, non redditur resistentia metaphysicè impossibilis; & consequenter nec redditur metaphysicè impossibilis casus, in quo Deus non possit hominem in bonum conuertere.

§. IV.

Alijs argumentis probatur nostra sententia.

71 *Tertio prob. cõclusio.* Tertio principaliter suadetur conclusio: nam sequitur ex contraria sententia prædestinationem prout à generali prouidentia distinguitur, solum esse certam certitudine præscientiæ, non autem causalitatis & ordinis mediorum; consequens est falsum, & contra dicta Sanctorum, vt docet D. Thom. *quæst. 6. de veritate artic. 3.* ergo absque scientia media potest componi certitudo prædestinationis, illiusque efficacia eum nostra libertate. Probo sequelam ex D Thom. *artic. citato in corpore,* illis verbis: *Non enim potest dici, quod prædestinatio supra certitudinem prouidentiæ nihil aliud addit nisi certitudinem præscientiæ, vt si dicatur, quod Deus ordinat prædestinatum ad salutem, sicut, & quemlibet alium, sed cum hoc de prædestinato scit, quod non deficiet à salute, sic enim dicendo non diceretur prædestinatus differre à non prædestinato ex parte ordinis, sed tantum ex parte præscientiæ euentus, & sic præscientia esset causa prædestinationis, nec prædestinatio esset per electionem prædestinatoris, quod est contra authoritatem scripturæ, & dicta Sanctorum: vnde præter certitudinem præscientiæ, ipse ordo prædestinationis habet infallibilem certitudinem.*

72 Ex quibus verbis sic probo sequelam: nam ordinare prædestinatum ad salutem cum scientia huius, quod est à salute non defecturum, vel illam consequuturum non sufficit, vt prædestinatio addat supra generalem prouidentiam certitudinem ordinis, & causalitatis; at in aduersariorum sententia, tota differentia prædestinationis a generali prouidentia, quam Deus habet erga reprobos consistit in hoc, quod Deus ordinat prædestinatum ad salutem cum certa scientia, quod illam consequetur: ergo in illorum sententia, prædestinatio prout à generali prouidentia distinguitur, non dicit certitudinem ordinis, seu causalitatis mediorum, sed solum præscientiæ.

73 *Resp.* Dices, in sententia, quam impugnamus, non solum ordinare Deum hominem ad salutem, sciendo illam fore consequuturum, sed simul dando media, quibus illam consequatur de facto vnde in hac sententia non solum gaudet prædestinatio certitudine præscientiæ, sed etiam ordinis, & causalitatis; nam hæc certitudo consistit in causando media cum fine prædestinationis connexa.

Contra. Sed contra, ad certitudinem ordinis, prout à certitudine præscientiæ distinguitur, non sufficit ordinare per media causantia finem, sed requiritur, quod sit per media causantia infallibiliter finem; at in sententia aduersariorum, tota infallibilitas mediorum sumitur ex præscientia conditionata, qua vidit Deus voluntatem in tali, vel tali occasione consentientem: ergo tota certitudo est præscientiæ, & non causalitatis, seu ordinis. Maior constat: si namque per impossibile Deus daret homini media prout a se sufficientia, reducta tamen ad actum per liberam determinationem voluntatis creatæ quin præsciret euentum, quem essent habitura, daret tunc media causantia finem; & tamen talis prouidentia non esset certa certitudine ordinis seu causalitatis; siquidem non haberent infallibilem connexionem cum effectu causando: ergo ad certitudinem ordinis non sufficit ordinare ad finem per media causantia sed debet esse per media infallibiliter inferentia. Minorem etiam probo: media namque data prædestinatis, non distinguuntur ab illis quę per generalem prouidentiam reprobis conferuntur, nisi per hoc quod illis conferantur occasione, in qua Deus pręuidit ex libertate creatæ voluntatis esse coniungenda cum actu; at ab actu non accipiunt infallibilitatem causalitatis: cum actus sit causandus ab illis, nec à pręscientia infallibilitatem causalitatis possunt obtinere, sed solum pręscientię: ergo prędestinatio supra generalem prouidentiam tantum addit certitudinem pręscientię.

Respondebis, quod licet auxilia data prędestinatis non gaudeant infallibilitate antecedenti, gaudent infallibilitate consequenti, siquidem de facto coniunguntur cum actu secundo, & hoc sufficere, vt prędestinatio sit certa certitudine ordinis, & non solius pręscientię. Sed contra primo. nam eo ipso, quod Deus ordinaret hominem ad salutem daret illi media sufficientia, & eo ipso, quod sciret à salute non defecturum, hęc media coniuncta erant cum actu secundo: ergo eo ipso, quod Deus ordinaret hominem ad salutem sciens ab illa non defecturum, media ordinata haberent infallibilitatem consequentem: & tamen D. Thom. docet verbis relatis, quod si Deus ordinaret hominem ad salutem, sciens cum hoc ab illa non defecturum, prędestinatio non gauderet certitudine ordinis, sed tantum pręscientię: ergo infallibilitas consequens non est infallibilitas ordinis seu causalitatis, sed tantum præscientiæ, vel si est, aliam tamen prædestinatio petit, scilicet ordinis, seu causalitatis antecedentis, quam non concedunt huius solutionis Authores. 74 *Resp.* *Cõtra 1.*

Secundo, certitudo ordinis, seu causalitatis mediorum propria prędestinationis debet haberi ex vi prędestinationis; at hęc infallibilitas consequens non conuenit illis ex vi prædestinationis, siquidem illam haberent etiam si media prędestinatione non conferentur, sed media generali prouidentia: ergo talis infallibilitas non est illa, quam petit prędestinatio, prout a generali prouidentia distinguitur. 75 *Secundo.*

Tertio id sine quo potest effectus existere, non gaudet certitudine ordinis, & causalitatis respectu talis effectus; at præsupposita futuritione glorię, & meritorum eius, in statu conditionato potest totum hoc poni in statu absoluto absque prędestinatione: ergo prędestinatio non est certa certitudine ordinis, & causalitatis respectu mediorum, & finis sui. Probo minorem: conditionatum transit in absolutum purificata conditione; at supposita scientia conditionata de gloria, & eius meritis, prędestinatio non est conditio ad glorię assecutionem: ergo futura posita conditione, & prædestinatione non posita, erit gloria in statu absoluto; & consequenter prædestinatio ad futuritionem in statu absoluto necessaria non est. Probo minorem: si namque prædestinatio poneretur ex parte conditionis in statu conditionato non esset conditionatum contingens, sed necessarium necessitate illationis; hæc enim propositio necessaria est: *Si prædestinauero Petrum, saluabitur:* ergo non esset obiectum scientiæ mediæ, sed naturalis; ac proinde, vt obiectum scientiæ mediæ constituatur, prædestinatio pro conditione importari non debet. *Tertio.*

Denique: nam si præuideantur in statu conditionato merita sub conditione præuisa, tota specialitas prædestinationis in purificatione conditionis consisteret, scilicet in eo quod Deus velit hominem in ea occasione ponere, in qua præuidit fore, vt mereretur; at hæc specialitas est solius præscientiæ: ergo idem quod prius. Maior constat, nam purificata solum conditione transit conditionatum in absolutum: ergo sola voluntas purificandi conditionem sufficit, vt merita constituantur futura absolutè. Minor autem probatur si Deus scientia media non dirigatur, & offerat omnibus auxilia sufficientia in varijs occasionibus, vnus consentiat, & alius non consentiat, vnus merebitur, & alter non merebitur absque aliqua prouidentia speciali: ergo prouidentia specialis prædestinatiua solum distinguitur ab illo prouidentiæ modo per hoc quod Deus prædestinando conditionem purificat cum præscientia euentus: in illo autem modo prouidendi fine tali præscientia conditionem poneret; & consequenter prædestinatio, prout à generali prouidentia distincta non dicet certitudinem causalitatis, sed solius præscientiæ. 76 *Quarta prob. con. clusio à priori.*

Respondebis secundo principali argumento: quod licet sequantur ex illorum sententia, qui supposita scientia media non constituerent in Deo decreta efficacia prædefinitiua actuum liberorum, non autem inferuntur ex sententia quæ huiusmodi decreta concedit; etenim iuxta istam sententiam; cum prædestinatio fiat secundum propositum efficax miserendi, ex vi cuius media causantur cum fine prædestinationis connexa, gaudebit prædestinatio certitudine non solum præscientiæ, sed etiam ordinis, & causalitatis. 77 *Resp. 2. principa. lia g.*

Sed contra primo; nam vel propositum illud efficax ad futuritionem mediorum prædestinationis, vt illorum causa requiritur, vel non? si hoc secundum dicatur: ergo prædestinatio ex vi illius causalitatem non exercet in media; & consequenter non est certa, certitudine ordinis, seu causalitatis mediorum; si primum: ergo debet etiam tale propositum statum futuritionis conditionatæ mediorum prædestinationis constituere, quod vt supra arguebamus destituit obiectum scientiæ conditionatæ. Patet hæc consequentia: nam futuritio ab eisdem causis dependet, vt sub conditione futuris in statu conditionato, a quibus, vt præsentibus, vel futuris absolutè, dependet in statu absoluto: ergo si futuritio meritorum, ... 78 *Cõtra 1.*

sunt

sunt media ad finem prædestinationis conducentia dependent in statu absoluto ab hoc efficaci proposito, ab eodem etiam in statu conditionato dependent.

79 *Secundo.* Secundo: nam admissis huiusmodi decretis prædiffinitiuis scientia media supposita admitti debent independenter ab illa: ergo illis admissis, scientia media necessaria non est ad conciliandam libertatem nostram cum certitudine prædestinationis. Probo antecedens: eo ipso, quod per hæc decreta libertas non læditur, nec etiam læditur per auxilia intrinsece efficacia ex se, & ab intrinseco; at hoc concesso, scientia media necessaria non est ad saluandam libertatem cum certitudine prædestinationis, vt io confesso est apud omnes illius professores: ergo admissis huiusmodi decretis, tollitur scientiæ mediæ necessitas pro concilio libertatis. Probo maiorem: ex eo qualitas ab intrinseco efficax libertatem euertit, quia illa posita non possumus contrarium actum, seu negationem actus, ad quem datur in sensu composito; at huiusmodi decretis admissis non possumus ad actum oppositum, seu ad negationem eius ad quem datur decretum, quo non obstante subsistit libertas: ergo huiusmodi decretis admissis, ristatur aduersariorum ratio, qua probant auxilium ab intrinseco efficax libertatem nostram destruere; & consequenter illam non destruit.

80 *Resp.* Dices falsam esse maiorem, sed ideo qualitas ab intrinseco efficax libertatem euertit, quia nec cum illa componere possumus extremum oppositum, nec illius existentiam possumus impedire: decreti autem efficacis ab intrinseco existentiam impedire potest libertas humana; cum enim huiusmodi decretum nequiret existere in Deo si voluntas hominis in statu conditionato non se determinasset ad actum, hinc est, quod fuerit in potestate illius impedire existentiam decreti; ac proinde quod necessitas ex illa proueniens non sit antecedens, sed consequens nostram libertatem, & quod cum illo libertas nostra illæsa subsistat.

Contra. Sed contra: ergo etiam si Deus qualitate ab intrinseco efficaci voluntatem determinet, saluari poterit illæsa eius libertas, per hoc quod existentiam prædictæ qualitatis possit voluntas impedire per non determinationem ad actum in statu conditionato; consequens non admittunt contrarij: ergo nec antecedens. Probo sequelam: esto decretum sit efficax ab intrinseco cum libertate nostra componitur ratione iam dicta, quia scilicet potuit voluntas, non se determinando ad actum in statu conditionato, impedire existentiam decreti: ergo id ipsum dici poterit de qualitate efficaci ab intrinseco.

81 *Tertio principalis solutio.* Tertio principalis solutio reijcitur, quia qualitas ab intrinseco efficax libertatem nostram destruit in sententia aduersariorum, siue detur ante, siue post consensum præuisum, cum libertate nostra non potest in eorundem sententia componi: ergo è contra si decretum ab intrinseco efficax, consensum supponens in statu conditionato, cum libertate nostra compatitur, componi etiam poterit cum illa quamuis, in statu conditionato consensum præuisum non supponat; & consequenter huiusmodi decretis prædiffinitiuis admissis, superfluit scientia media ad compositionem libertatis nostræ cum prædestinationis certitudine, & efficacia.

82 *Resp.* Dices esse discrimen maximum inter vnum, & aliud, consistens in eo quod decretum ab intrinseco efficax non determinat voluntatem, nec applicat ad actum se ipso immediate sed mediante vocatione congrua: vnde si hæc ab intrinseco efficacia non gaudet, sed illi possit voluntas resistere, componitur cum decreto libertas. Cæterum qualitas physicè præmouens ab intrinseco efficax, se ipsa immediatè applicat voluntatem ad actum: vnde si voluntas illi non potest resistere, tollitur indifferentia principij; ac proinde libertas destruitur.

83 *Contra 1.* Sed contra primo: decretum debet mandari executioni per media sibi proportionata: ergo cum decretum sit ab intrinseco efficax vocationes, quibus medijs ad executionem accedit, debent esse ab intrinseco efficaces, & non ab extrinseco ratione præscientiæ. *Secundo.* Secundo: nam si vocatio efficax, non ex se, sed ratione consensus præuisi in statu conditionato sufficit, vt voluntas applicetur ad actum, & illum constituat in statu absoluto: ergo etiam decretum diuinum non efficax ab intrinseco, sed solum efficacia desumpta à consensu præuiso in statu conditionato sufficiens erit ad mediate applicandam voluntatem ad actum; & consequenter vel admitti debet vocatio ab intrinseco efficax, vel excludi debet decretum efficax ab intrinseco.

84 *Tertio.* Tertio, etiam si apprehensio obiecti, non immediatè, sed mediatè ad actum voluntatis concurrat, si iudicium sit necessarium, & obiectum absq; indifferentia proponat non minus destruit libertatem, quam in sententia opposita illam destruit qualitas ab intrinseco efficax posita a Thomistis: ergo discrimen penes mediatum aut immediatum concursum ad actum voluntatis, non probat decretum ab intrinseco efficax, scientia media supposita, libertatem seruare, & illam destruere qualitatem efficacem ab intrinseco; ac proinde, vel tenentur admittere, qualitatem physicam ab intrinseco efficacem cum libertate componi, vel asserere decretum ab intrinseco efficax in quacumque suppositione, illam non conseruare.

85 *Quarto.* Denique traditam solutione reijcio: non minus requiritur ad indifferentiam voluntatis creatæ prout in actu primo, quod Deus habeat paratum concursum ad extremum oppositum, quam quod non sit determinata ad vnum extremum; at ex vi decreti efficacis concurrendi, cum voluntate ad vnum extremum, tollitur paratio concursus ad eius oppositum: ergo si hoc non obstante, illæsa relinquitur nostra libertas cum illo decreto, quia supponit consensum, vt conditionatè præuisum, relinquitur etiam posita qualitate determinante ab intrinseco ad vnum indifferentiæ extremum, per eandem suppositionem. Probo minorem: non minus repugnat Deum esse determinatum efficaciter ad vnum extremum cum indifferentia ad oppositum, quam quod voluntas creata sit efficaciter determinata ad vnum, & indifferens ad eius oppositum; at ex vi decreti efficacis concurrendi, v. c. ad amorem, determinatur efficaciter voluntas diuina ad concursum illum: ergo si repugnat in aduersariorum sententia esse voluntatem determinatam intrinsecè ad actum, & esse indifferentem ad actum contrarium, aut eius negationem, repugnabit etiam Deum esse determinatum per decretum ad dandum concursum necessarium ad amorem, & habere paratum concursum ad odium vel amoris negationem.

86 *Resp.* Dices, ex vi decreti, quo Deus decernit amorem non concurrere immediatè ad illum, sed mediante alio decreto quo præparat voluntati vocationes ex se inefficaces, & solum efficaces ex vi præscientię consensus in statu conditionato; & consequenter mediante hoc decreto præparat indifferentem concursum.

Contra 1. Sed contra primo: ergo stat optime esse voluntatem diuinam determinatam efficaciter ad concurrendum indifferenter: ergo etiam stabit bene, esse voluntatem creatam determinatam efficaciter intrinsecè à Deo ad concurrendum concursu indifferenti, ac proinde stare bene poterit, quod per qualitatem ab intrinseco efficacem sit voluntas nostra determinata ad amandum, & ad liberè amandum, quod asserit nostra sententia.

Secundo. Secundo, licet ex vi decreti, quo Deus decernit amorem, non concurrat immediatè ad amorem, ex vi tamen illius est determinata voluntas diuina immediatè ad decernendum concursum, quem debet præstare; & tamen decretum concurrendi indifferens est: ergo stat bene principium immediatum determinatum esse, & id quod immediate ab illo procedit esse indifferens; & consequenter etiam si vocatio ab intrinseco efficax determinata sit, & immediatè ad actum concurrat, stare optime poterit cum illius determinatione libertas in actu immediatè ab illa causato.

87 *Quinto prob. conclusio à priori.* Quinto, principaliter suadetur conclusio ratione à priori: certitudo, aut efficacia inferens, aut causans libertatem consensus non potest libertatem destruere; at certitudo, aut efficacia diuinæ prædestinationis à scientia media independens causat, & infert libertatem consensus: ergo illam non destruit; & consequenter, vt stet simul certitudo prædestinationis, & libertas prædestinati necessaria non est scientia media. Consequentia cum maiori tenent. Minor autem probatur: certitudo prædestinationis nascitur ex summa efficacia voluntatis diuinæ, sed hæc exposcit, vt non solum inferat substantiam consensus decretati, verum etiam modum libertatis illius, Deus enim vult quod fiat, & quod liberè fiat: ergo certitudo prædestinationis in efficacia diuinæ voluntatis innitens, non solum infert, & causat in medijs ad illius finem ordinatis substantiam illorum, sed etiam modum libertatis, qua ratione vsus est D. Thom. vt efficaciam gratiæ cum nostra libertate conciliet *quæst. 6. de verit artic.3. ad 3. in 1.* ad Anibaldum *distin. 47. quæst. 1. art. 4. ad 4. 3. contra gent. cap. 89. & 94. circa finem in hac 1. part. supra quæst. 19. art 8 quæst. 22. art. 4 in hac quæst. art. 6. in fin. quæst 83. art. 1. ad 3. 1. 2. quæst. 10. art. 4. ad 1.* & pluribus alijs in locis, ex Anselmo *lib. de concordia præscientiæ prædestinationis, & gratiæ cap. 1.* illis verbis: *Quoniam quod Deus vult non potest non esse, cum vult hominis voluntatem nulla cogi, vel prohiberi necessitate ad volendum, vel ad non volendum, & vult effectum sequi voluntatem, tunc necesse est esse liberam, & esse quod vult.* Et ex August. *lib. de correctione, & gratia cap. 8.* vbi ait: *Voluntas humana non libertate consequitur gratiam, sed gratia libertatem*: ac si apertius dicat, gratiam, & efficaciam eius esse libertatis radicem, & *cap. 14.* illis verbis: *Magis habet Deus in potestate sua voluntates hominum, quam nisi suas*: ergo sicut homines se determinantes ad actum, propriam libertatem non lædunt; ita potestas Dei, in qua magis, quam in proprias voluntates hominum continetur, non potest sua determinatione efficaci lædere libertatem humanam, sed potius roborare, & perficere.

88 *Explicatur.* Vel potest aliter eadem ratio explicari: independentia efficaciæ gloriæ à præuisione consensus in statu conditionato non potest inferre ablationem libertatis: ergo per gratiam ab intrinseco efficacem non tollitur nostra libertas. Antecedens probatur: independentia efficaciæ voluntatis diuinæ à præuisione consensus non infert ablationem libertatis: ergo nec independentia efficaciæ

ficaciæ gratiæ. Antecedens probatur: incrementum perfectionis in voluntate diuina in ratione inferendi libertatem non potest inferre ablationem illius; sed indipendentia efficaciæ voluntatis diuinæ à præuissione consensus, est incrementum perfectionis in ratione inferendi libertatem: ergo antecedens subsistit. Maior videtur certa. Minor autem probatur: nam iuxta D. Thom. *1. p. quæst. 19. art. 8.* efficacia voluntatis diuinæ, est ratio, cur ad illam sequatur effectus secundum substantiam, & modum, sicut è contrario debilitas virtutis actiuæ, aliquando est in causa, vt effectus non sequatur ad agens secundum substantiam, & modum; sed independentia efficacis voluntatis diuinæ à præuissione consensus in statu conditionato, est incrementum perfectionis in ratione efficaciæ: nam maior est efficacia à tali præuissione independens, quam ab illa dependens: ergo dicta independentia non potest inferre ablationem libertatis.

89 *Confir. 1* Confirmatur primo: necessitas consequens libertatem nostram æquiualenter, illam auferre non potest; sed necessitas orta ex efficacia gratiæ, independente à præuisione in statu conditionato consequitur ad nostram libertatem, & consensum æquiualenter: ergo illius libertatem non tollit. Probo minorem: consequitur ad nostrum consensum, vt contentum eminenter in voluntate, & omnipotentia diuina, quæ vt inquit Augustinus, magis habet in potestate sua hominum, quam ipsi suas habeant voluntates: ergo consequitur ad consensum nostrum æquiualenter.

Confir. 2 Secundo: quia voluntas continet in se sui actus libertatem potest se determinare ad illum absque suæ libertatis læsione; sed multo magis continet Deus actum nostræ voluntatis, quam ipsa suum actum contineat: ergo potest illam prædeterminare ad actum absque libertatis læsione. *Confir. 3* Tertio, dependentia efficaciæ gratiæ à præuisione consensus in statu conditionato non est perfectio, sed debilitas efficaciæ; sed libertas nostra, & contingentia reducuntur ad efficaciam voluntatis diuinæ non ratione debilitatis, sed ratione perfectionis efficaciæ: ergo non reducitur ad efficaciam à scientia media dependentem.

§. V.

Vltimum fundamentum pro nostra sententia expenditur.

90 *Vltimo prob. conclusio.* DEnique probatur conclusio: præter voluntatem, qua Deus omnipotentiam suam applicat voluntati creatæ, eamque in actu primo constituit, vt voluntas actu operetur, est necessaria essentialiter ex parte Dei noua, & distincta voluntas; sed hæc infallibiliter infert consensum, & illius libertatem non lædit: ergo ex determinatione antecedenti infallibiliter inferente consensum non læditur eius libertas; & consequenter ruit vnicum contrariæ sententiæ fundamentum, nempe, quod principium infallibiliter inferens consensum, à scientia media independens, illius libertatem euertit. Vtraque consequentia euidenter infertur. Minor est certa: nam illa noua voluntas non dat posse solum: ergo non est compossibilis cum carentia operationis, sicut illa, quæ dat posse: & consequenter est, connexa infallibiliter cum consensu libero voluntatis creatæ.

91 *Maior prob. 1.* Maior autem ostenditur primo: præter libertatem Dei in applicanda omnipotentia voluntatis creatæ, vt possit rectè operari, requiritur, vt de facto operetur noua libertas Diuina: ergo essentialiter sequiritur noua, & distincta voluntas.

Consequentia est euidens: nam sine noua voluntate nequit esse noua libertas. Antecedens autem probo: consensus voluntatis creatæ, est Deo liber per modum effectus immediatè formaliter; sed ex vi applicationis Omnipotentiæ constituentis in actu primo voluntatem creatam, non est Deo liber immediatè formaliter, sed solum mediatè, & virtualiter: ergo præter libertatem Dei in constituendo voluntatem creatam in actu primo requiritur, vt de facto operetur noua, & distincta libertas. Consequentia est bona. Minor certa in doctrina aduersariorum docentium concursum Omnipotentiæ determinari à voluntate creata, solumque esse Deo liberum libertate antecedenti; qua liberè voluit suam Omnipotentiam voluntati creatæ applicare.

92 *Maior prob.* Maior autem probatur: consensus liber voluntatis creatæ est sub dominio Dei immediatè, & formaliter; sed dominium est facultas libera vtendi re sua sine iniuria alterius: ergo est immediatè, & formaliter liber Deo per modum effectus.

Maior, quam contrarij negant; probatur: Deus est supremus Dominus voluntatis creatæ, & consensus liberi illius; sed si consensus non esse liber Deo immediatè, & formaliter, non esset supremus Dominus illius: ergo est immediatè, & formaliter sub dominio Diuino. Maior est certissima, consequentia bona, & minor probatur: si non esset immediatè formaliter sub dominio Dei, solum esset sub illo virtualiter, & mediatè; sed subiectio mediata, & virtualis non sufficit ad supremum Dei dominium: ergo si consensus liber voluntatis creatæ non est sub dominio Dei immediatè formaliter, Deus non est supremus Dominus illius.

Probatur minor: non minus est de ratione dominij subiectio rei sub dominio cadentis, quam de ratione causæ efficientis dependentia effectus ab illa; sed non saluatur ratio primæ, & supremæ causæ efficientis, per dependentiam mediatam, & virtualem; vnde omnes Theologi contra Durandum docent, Deum immediatè influere in omnes effectus creatos, quia sine influxu immediato nequit ratio primæ causæ subsistere: ergo non saluatur ratio supremi dominij per subiectionem mediatam, & virtualem; & consequenter, si consensus liber voluntatis creatæ non est subiectus immediatè, & formaliter dominio Diuino, Deus supremus Dominus talis consensus non est.

Mihi sic publicè disputanti respondebatur negando consequentiam, & disparitatem dabant: nam de ratione primæ causæ est omnis modus efficientiæ non chimericæ, & non implicantis, & de ratione supremi dominij est omnis subiectio non chimerica, nec implicans, est autem hæc differentia, quod dependentia immediata omnis effectus à Deo, ex nullo capite implicat, & ideò sine illa non saluatur ratio primæ causæ in Deo: implicat autem subiectio immediata consensus liberi voluntatis creatæ, libertati, & dominio Diuino, quia ex hoc tollitur eius libertas; & ideò saluatur in Deo ratio supremi dominij, absque subiectione immediata, & formali per solam obiectionem virtualem, & mediatam. 93 *Resp.*

Sed contra primo: nam Theologi non aliunde damnant sententiam Durandi negantis Deo immediatum influxum in effectus causarum secundarum, nisi quia immediatè in illos influere, est de ratione primæ causæ efficientis: ergo non probant esse de ratione primæ causæ immediatam efficientiam, quia hæc non repugnat, nec implicat; sed quia sine illa non saluatur ratio primæ, & supremæ causæ efficientis. 94 *Contra 1.*

Deinde: nam sequitur ex hac solutione sententiam Durandi nulla censura esse dignam; consequens est falsum: ergo, & tradita solutio.

Probo sequelam: nam in primis non esse hæretica; cum verba illa Ioannnis: *Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil*, propriè possent explicari per efficientiam mediatam, doctrina solutionis admissa asserente saluari dominium cum proprietate per mediatam subiectionem. Nec esset erronea, quod probo: nam ad hoc est necessarium, vt immediatus Dei influxus inferretur euidenter, vel ex duplici præmissa de fide, vel ex vna de fide, & alia ex terminis nota, aut euidenter demonstrabili; sed nullo ex his modis probaretur immediatus Dei influxus: ergo sententia Durandi, nec erronea, nec hæretica esset; & consequenter nulla censura esset digna, nisi ad summum temeritatis, eo quod aduersatur communi Theologorum consensui. 95 *Secundo.*

Minor pro prima parte est certa; non enim datur duplex præmissa de fide, ex qua euidenter inferatur immediatus Dei influxus. Pro secunda parte probatur: nam si aliqua esset præmissa, ex qua simul cum præmissa fidei inferretur immediatus Dei influxus, maximè illa, nempè, *immediata dependentia à Deo nulli creaturæ repugnat*; sed hęc non est immediata propositio ex ipsis terminis nota; cum à Durando negetur, & Philosophi illam probent, nec potest euidenter demonstrari, nec Durandus illam negans potest euidenter conuinci, si semel ratio primæ causę saluatur sine immediata efficientia: ergo sententia Durandi non debet erronea censeri, quod communi sententię aduersatur.

Pręterea contra solutionem arguitur: nam ex illa solum sequitur Deum supremum Dominum esse respectu aliorum effectuum, quamuis consensus liber creatus non sit illi immediatè subiectus, non autem, quod hac subiectione negata, sit supremus Dominus consensus liberi voluntatis creatę; sed de fide est Deum esse supremum dominum nostri liberi consensus: ergo solutio tradita non subsistit. 96 *Tertio.*

Probo maiorem: si esset aliquis effectus creatus non dependēs immediatè à Deo, Deus, prima & suprema causa talis effectus non esset, quamuis respectu aliorum, prima, & suprema causa maneret: ergo si consensus liber creaturę non subijcitur immediatè dominio Diuino, Deus non erit supremus illius Dominus, quamuis alias maneat eius supremum dominum respectu aliorum effectuum.

Quarto reijcitur prędicta solutio: nam sequitur ex illa Deum non esse ita perfectè Dominum actus liberi voluntatis creatę, ac est dominus aliarum entitatum, & aliorum actuum, qui sub dominio voluntatis creatę non cadunt; consequens est falsum, alias esset imperfectè dominus actus liberi voluntatis creatę, quod sine absurditate concedi non potest: ergo solutio tradita non subsistit. Probatur sequela: aliarum rerum, quę sub dominio voluntatis creatę non cadunt, est dominus immediatè, & formaliter; actus autem liberi voluntatis creatę solum est dominus virtualiter, & mediatè, iuxta solutionis doctrinam; 97 *Quarto.*

sed

sed dominatio immediata, & formalis, perfectior est intra sphæram dominij, dominatione solum virtuali, & mediata: ergo Deus non est ita perfectè dominus actus liberi voluntatis creatæ, ac est dominus aliarum entitatum, quæ sub dominio voluntatis creatæ non cadunt.

Denique reijcitur: nam sequitur ex doctrina solutionis, eum, qui pertinaciter assereret, esse duos Deos, non posse ratione naturali conuinci; consequens absurdum est: ergo solutio tradita est falsa. Probatur sequela: nam ratio, qua vtuntur Theologi ad demonstrandum repugnare plures Deos, est, quia de ratione Dei est continere formaliter, aut eminenter omnem realem perfectionem; vnus autem Deus non potest contineri in alio, aliquo ex prædictis modis; at hæc ratio solutionem habet admissa traditæ solutionis doctrina: ergo ex illa sequitur asserentem duos Deos, non posse ratione naturali demonstratiuè conuinci. Probo minorem: nam doctrina solutionis est non esse de ratione supremi dominij immediatè dominari supra omnem perfectionem creatam, eo, quod dominium supremum non petit subiectionem implicantem, est autem aliqua entitas, cuius immediata subiectio ad libertatem diuinam est implicatoria omnino, nempè entitas actus liberi voluntatis creatæ; sed qui multitudinem Deorum assereret, posset eodem modo argumento facto occurrere, nempè asserendo de ratione Dei esse continere eminenter, vel formaliter omnem aliam perfectionem, cuius continentia in alio implicatoria non est, quod autem vnus Deus contineatur in alio est implicatorium omnino: ergo ex doctrina traditæ solutionis infertur asserentem plures Deos non posse ratione naturali conuinci, nec oppositum euidenter demonstrari.

98 *Secundo probatur principale assumptum, seu maior.* Secundo principale assumptum probatur; nempè præter voluntatem Dei constituentem in actu primo voluntatem creatam esse omnino necessariam nouam, & distinctam voluntatem Diuinam, vt voluntas creata de actu primo transeat ad actum secundum; nam voluntatem creatam consentire in actu secundo est nouum beneficium Diuinum distinctum à constitutione illius solum in actu primo; sed nouitas beneficij, nouam, & distinctam voluntatem requirit: ergo in transitu voluntatis creatæ de actu primo ad actum secundum noua Dei voluntas necessario intercedit.

99 *Resp.* Dices: transitum voluntatis creatæ de actu primo ad actum secundum esse nouum, & distinctum beneficium effectiuè, quia actus secundus fit à voluntate creata adiuta gratia Dei; & cum illa concurrente, & effectiuè influente in actum liberum voluntatis creatæ, non verò esse nouum beneficium affectiuè. Solum autem beneficium nouum, & distinctum affectiuè, nouam, & distinctam voluntatem Dei requirit; ac proinde vt voluntas creata de actu primo transeat ad actum secundum, non requiritur essentialiter ex parte Dei noua, & distincta voluntas.

100 *Contra.* Sed contra: nam consensus, vt in re existens, essentialiter fundat nouum debitum gratiarum actionis ad Deum, in consentiente præ alio, qui non consentit; sed nouum debitum gratiarum actionis, essentialiter supponit in benefaciente nouam benefaciendi voluntatem: ergo consensus, vt in re existens essentialiter supponit in Deo nouam distinctamque voluntatem ab illa, per quam voluntas in actu primo constituitur potens ad elicientiam consensus.

Maior probatur: si namque fundare maius debitum gratiarum actionis non esset essentiale consensui, vt in re existenti, sequeretur posse de potentia absoluta vnum hominem saluari, & alterum condemnari; quin in illo, qui saluaretur consurgeret maior obligatio ad Deum præ alio, qui damnaretur; consequens videtur absurdum: ergo maius debitum fundare, est essentiale cosensui, vt in re existenti.

101 *Tertio probatur assumptum.* Denique principale assumptum probatur: homo in actu primo potens ad consensum salutarem vtiliter petit à Deo ipsum salutarem consensum, iuxta illud: *Conuerte nos Domine ad te, & conuertemur*; sed si vt actu consentiret, noua Dei libertas, nouaque voluntas Diuina non requirerentur, inutilis esset oratio pro consensu salutari, sed solum ad hoc esset vtilis, vt Deus illum in actu primo potentem conseruaret, nec à decreto constituente in actu primo cessaret: ergo præter voluntatem Dei requisitam, vt voluntas creata possit in actu primo, necessaria est noua voluntas, vt in actu secundo consentiat.

Minor prob. I. Minor ostenditur primo: id quod aliquis in sua continet potestate, inutiliter petit ab alio; sed si præter voluntatem Dei requisitam ad posse, necessaria non esset noua, & distincta voluntas ex parte Dei, vt homo consentiret de facto, quidquid necessarium est ad consensum de facto exercendum, est in potestate hominis constituti in actu primo: ergo sic constitutus, inutiliter postularet à Deo salutarem consensum.

102 *Secundo.* Secundo ex Hieronimo *lib. 2* aduersus Pelagianos, vbi addnces illa verba Matthæi 26. *Surgite, vigilate, & orate ne intretis in tentationem*; sic Pelagianos vrgebat, *debuisset dicere iuxta vos, surgite, & resistite, liberum enim habetis arbitrium, & semel concessa vobis à Domino potestate, nullius alterius indigetis auxilio.* Ex quibus verbis tale argumentum conficio: quia iuxta Pelagianos homo per liberum arbitrium sine Dei gratia poterat graui tentationi resistere, infert Hieronimus; iuxta illos, Deum orandum non esse, vt homo tentationi non cedat, sed ipsum hominem exortandum vt tentationi resistat: ergo si homo ex vi voluntatis Dei ipsum in actu primo constituentis, est potens ad consensum salutarem sine nouo speciali adiutorio, & sine voluntate Dei superaddita speciali, non est Deus ab homine orandus pro salutari consensu exequendo, sed solum, vt à decreto requisito in actu primo non desistat.

Tertio: nam oratio non causat immediatè effectum, sed solum mediatè ad illum conducit, mouendo alterius voluntatem; sed si noua voluntas ex parte Dei necessaria non est pro consensu salutari exequendo, non potest nostra oratio Dei voluntatem mouere: ergo si talis noua voluntas non datur, superfluit omnino oratio. 103 *Tertio.*

Patet minor: oratio hominis constituti in actu primo non mouet voluntatem Diuinam requisitam, vt possit, nec orat pro illa, cum ista iam supponatur: ergo si præter illam non requiritur noua voluntas, vt de facto operetur, non potest sua oratione voluntatem Dei mouere; & consequenter inutilis erit; cum oratio, vtpotè causa moralis, nequeat aliter ad effectum conducere, nisi Dei voluntatem mouendo, vt vellit hominem ad consensum iuuare.

§. VLTIMVS.

Diluuntur contraria argumenta.

Contra nostram sententiam, militant argumenta, quæ fecimus *supra disp. 36 §. 5. & vltimo, & disput 38. §. 3* vbi vnicum principium, cui innituntur Authores oppositi, scilicet, quod efficacia gratiæ a nostra voluntare independens, & ab illa ineuitabilis, reddit ineuitabilem actum; & consequenter non liberum, falsum esse, & contra D. Thom. monstrauimus, & quatuor medijs, quibus id probant, occurrimus. Faciunt etiam argumenta, quæ *disput 54. §. 2. & sequenti diluimus*. Modo supponendo eandem difficultatem esse, de efficacia intrinseca gratiæ intrinsece voluntati inhærentis, ac de efficacia intrinseca prædestinationis, & decreti independentis a præuissione consensus liberi voluntatis creatæ in statu conditionato: arguitur contra nostram sententiam primo, vulgari argumento sumpto ex Tridentino *sessione 6. de iustificat. can. 4.* illis verbis: *Si quis dixerit, liberum hominis arbitrium à Deo motum, & excitatum; nil cooperari assentiendo Deo excitanti, atque vocanti, quoad obtinendum iustificationis gratiam se disponat, ac præparet, nec posse dissentire, si velit, &c. anathema sit.* Ex quibus verbis, sic arguunt Authores oppositi; iuxta Trident. liberum hominis arbitrium motum, & excitatum à Deo dissentire potest gratiæ Dei præuenienti; sed non potest dissentire gratiæ ab intrinseco efficaci, nec efficaci decreto independenti a præuisione consensus in statu conditionato: ergo gratia intrinsecè efficax necessaria non est ad consensum salutarem, nec decretum ad intrinseco efficax a scientia media independens. Consequentia est bona. Maior continet doctrinam Tridentini. Minor autem probatur: nam dissentire, si propriè accipiatur, vt debet, denotat sensum compositum resistentiæ cum gratia præuenienti; sed voluntas nostra non potest componere resistentiam cum gratia ab intrinseco efficaci, nec cum decreto efficaci ab intrinseco, alias posset vtrumque frustrare, quod implicat in nostris principijs: ergo non potest gratiæ præmouenti, nec decreto ab intrinseco efficaci dissentire. 104 *Arg. 1. ex Trident.*

Huic argumento variè occurritur a nostris Thomistis in tractatu de auxilijs, quibusdam asserentibus Concilium accipiendum esse de dissensu materialiter, specificatiuè sumpto pro actu contrario illi, ad quem gratia præmouens applicat voluntatem creatam, non in sensu reduplicatiuo, & formali, & in priori acceptione, non dicere sensum compositum resistentiæ cum gratia efficaci. 105 *Duplex Thomistarum solutio.*

Alijs docentibus accipiendum esse de dissensu reduplicatiuè, & formaliter, in qua acceptione denotat sensum compositum resistentiæ cum gratia efficaci; licet autem voluntas creata non possit quoad substantiam coniungere resistentiam cum gratia, aut cum decreto efficaci, potest tamen ex parte modi, quo fertur per actum liberum in obiectum indifferenter propositum.

Solutio tamen, quam veriorem indico, est Concilium accipiendum esse de dissensu reduplicatiuè, & formaliter, non tamen comparato cum Deo, vt efficaciter decernente consensum, & ad illum efficaciter præmouente, sed cum Deo excitante, & vocante, sufficienterque auxiliante; ita, vt sensus sit, liberum hominis arbitrium à Deo motum, & excitatum dissentire potest Deo vocanti, & excitanti, illique vocanti, & excitanti resistere, non autem Deo efficaciter præmouenti, ita vt motio efficax subiectiuè ingrediatur, non autem obiectiuè, & terminatiuè, quę explicatio ex verbis Tridentini colligitur, quibus dissensus comparatur cum Deo, prout illi liberum arbitrium cooperari 106 *Vera Tridentini intelligentia.*

perari assentiendo asseruerat, nempè Deo excitanti, adque vocanti, vt constat ex verbis relatis, & insuper eadem explicatio probatur ex mente Concilij, quæ erat nostram libertatem in consensu salutari contra Hæreticos diffinire; vt autem hæc saluetur sufficit potentia in voluntate ad dissentiendum, & resistendum Deo excitanti, sufficienterque auxilianti, quia gratia sufficiens ex parte actus primi se tenet, non autem requiritur potentia ad resistendum gratiæ efficaci applicanti ad actum secundum; sicut enim, vt voluntas liberè consentiat non requiritur potentia in illa ad coniungendum dissensum cum consensu; ita necessaria non est potentia ad coniungendum dissensum cum præmotione efficaci ad consensum, quę se tenet ex parte actus secundi, tamquam inchoatio illius.

107 *Soluitur in forma argumentum, & retorquetur in Authores oppositos.* Et ex his in forma respondeo distinguendo, & explicando maiorem: potest voluntas humana dissentire gratiæ præmouenti efficaci, nego maiorem: gratiæ excitanti, & sufficienti, concedo maiorem, & concessa minori, nego consequentiam. Et quidem Tridentinum nullatenùs nostræ refragari sententiæ, sed potius illi maxime sufragari probatur: nam se opponit contradictoriè hæreticis assentibus libertatem nostram per gratiam præuenientem auferri; & consequenter propositio Concilij, cum docet liberum arbitrium motum, & excitatum à Deo posse Deo vocanti, & excitanti disentire, accipienda est de libero arbitrio moto per eandem gratiam, per quam hæretici libertatem nostram euerti asserebant, hoc exigente essentia contradictionis, nempè, quod propositiones contradictoriè oppositæ sint de eodem subiecto, & eiusdem prædicati; sed gratia, per quam hæretici nostram libertatem destrui asserebant, non est gratia purè sufficiens, nec gratia efficax efficacia extrinseca sumpta ex præscientia conditionata, sed gratia ab intrinseco efficax: ergo de arbitrio creato moto per huiusmodi gratiam loquitur Tridentinum, cum docet posse disentire, si velit; & consequenter sentit gratiam ab intrinseco efficacem non lædere, sed omnino illæsam conseruare libertatem creatam.

108 *Opponitur Bulla Innocentij.* Cæterum contra hanc doctrinam instant quidam Recentiores ex Innocentio Decimo, in Bulla contra Iansenium edita, vbi inter alias propositiones contra Iansenium damnatas, secunda propositio hæc erat: *interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ numquam ressistitur*, quam Innocentius his verbis damnauit: *Secundam interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ numquam resistitur, hæreticam declaramus, & vt talem damnamus.* Quarta enim Iansenij propositionem, his verbis condemnauit: *Quartam, Semipelagiani admittebant præuenientis gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei: & in hoc erant hæretici, quod vellent eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas ressistere, vel obtemperare: falsam, & hæreticam declaramus, & vti talem damnamus.*

109 *Ex doctrina Innocentij, sic arg.* Ex qua doctrina, sic arguunt contra nostram solutionem: etenim iuxta Innocentium potest voluntas humana omni gratiæ præuenienti resistere; sed gratiæ efficaci præmouenti, & decreto Dei ab intrinseco efficaci non potest resistere voluntas humana: ergo gratia præmouens ab intrinseco efficax, & decretum efficax Dei à scientia media independens non debent computari inter gratias præuenientes. Maiorem, in qua est difficultas, sic probant: nam propositio Innocentiæ, qua asserit posse voluntatem humanam interiori gratiæ resistere est indefinita, & doctrinalis; sed propositio indefinita æquiualet propositioni vniuersali: ergo iuxta Innocentium potest voluntas humana omni gratiæ Dei præuenienti resistere.

110 *Innocentius fauet doctrinæ Thomisticæ.* Respondeo negando maiorem: Ad probationem, nego etiam maiorem. Nec video, vnde Recentiores præfati inferunt Innocentium insensu indiffinito, & vniuersali fuisse loquutum Innocentius, namque non asseruit posse voluntatem humanam interiori gratię resistere, sed solum propositionem Iansenij hæreticam declarauit; sed ex hac declaratione non infertur, quod fuerit in sensu indiffinito, & vniuersali loquutus, nec potentia in voluntate humana ad resistendum omni gratię preuenienti, sed solum, quod alicui gratię preuenienti resistere possit: ergo absque vllo prorsus fundamento inferunt ex Innocentio potentiam in voluntate humana ad resistendum omni gratię preuenienti Dei. Maior constat ex Bulla Innocentij ab ipsis relata. Minorem autem probo manifestè, ni fallor, nam Pontifex condemnas aliquam propositionem non diffinit, vt Catholicam propositionem contrariè oppositam propositioni damnatæ; cum propositiones contrariè oppositę possint esse simul falsę, sed solum diffinit illius contradictoriam; sed propositio contradictoriè opposita propositio Iansenij non est vniuersalis, sed particularis: ergo ex eo quod Innocentius damnauerit propositionem Iansenij, vt hęreticam, non sequitur definisse voluntatem humanam posse vniuersaliter omni gratię preuenienti ressistere, sed solum, quod alicui gratię preuenienti ressistere possit. Consequentia est nota. Maior certa, & minor non minus euidens; nam propositiones Iansenij vniuersales. Secunda namque propositio est. *Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ numquam ressistitur*, in quo etiam sensu quarta propositio accipitur, cum asserat: *Semipelagianos in hoc hæreticos fuisse, quod vellent, eam gratiam talem esse, cui possit voluntas humana ressistere.* Quę propositio indiffinita est; & consequenter ęquiualens vniuersali, sed propositio contradictoriè opposita propositioni vniuersali, non est vniuersalis, sed particularis; vt Tyronibus dialecticę, constat: ergo propositio contradictoriè opposita propositioni Iansenij Innocentio damnatę, non indefinita, nec vniuersalis est, sed particularis; & consequenter sine vllo fundamento inferunt Recentiores prefati ex Bulla Innocentij contra Iansenium edita posse voluntatem humanam omni gratię præuenienti ressistere.

111 *Instatur arg. in doctrina aduersariorum.* Et quidem velint, nolint, tenentur doctrinam istam ipsi Recentiores admittere: docent enim supposita scientia media dari in Deo decreta ab intrinseco efficacia, quę non possunt non recenseri inter gratias pręuenientes; sed his decretis non potest voluntas humana ressistere ressistentia propriè accepta, qualiter accipi debet in decreto Tridentini, & in definitione Innocentię: ergo teneotur fateri non posse voluntatem humanam omni gratię pręuenienti ressistere ressistentia propriè accepta. Probo minorem: resistere propriè acceptum est actum oppositum, vel negationem actus honesti cum Diuina gratia coniungere, vt fatentur aduersarij, sed non potest voluntas humana cum decreto predifinitiuo efficaci, scientiam mediam supponente disensum, aut negationem consensus coniungere: ergo non potest illi ressistere ressistentia propriè accepta.

112 *Comune refugium excluditur.* Nec vincitur difficultas fugio ad scientiam mediam communi, asserendo potuisse voluntatem humanam vitare decretum efficax Dei disentiendo vocationi in statu conditionato; cum eo ipso, quod in prędicto statu preuideretur à Deo suę vocationi disentiens, non posset Deus vocationem aut consensum efficaciter decernere. Non inquam difficultas nostri argumenti hac solutione euacuatur: nam tota hac doctrina admissa, non saluatur, quod voluntas humana possit decreto efficaci resistentia propriè accepta. Quod probo: nam resistere decreto resistentia accepta propriè, est coniungere cum illo desensum, aut negationem consensus; sed quod voluntas humana potuerit existentiam decreti efficacis impedire, non infert, quod possit disensum, aut negationem consensus, cum decreto efficaci coniungere: ergo non saluat, quod possit voluntas humana decreto efficaci resistere resistentia propriè accepta.

113 *Secundo arguunt ratione.* Secundo principaliter arguitur: de ratione agentis liberi, est potentia ad se determinandum; sed supposito decreto efficaci prędeterminante, aut determinante voluntatem, non statim illa potentia ad se determinando: ergo cum tali decreto non potest libertas componi. Minor probatur: quod enim non potest causare formam determinantem, non potest determinationem causare; sed voluntas non potest causare formam, ipsam determinantem: ergo nec potest se ipsam determinare. Minor probatur: nam forma voluntatem determinans est decretum efficax Dei; sed hoc non potest à voluntate causari: ergo potest voluntas causare formam, ipsam determinantem.

114 *Resp. arg.* Respondeo concessa maiori, negando minorem. Ad illius probationem, nego etiam minorem: ad illius probationem, distinguo maiorem: forma voluntatem determinans est decretum efficax solum, nego maiorem: est decretum efficax, & etiam actus, quem potest voluntas elicere, concedo maiorem, & concessa minori, nego consequentiam; vt enim voluntas sit potens ad se determinandum, non requiritur, quod possit omnem formam ipsam determinantem causare, sed sufficit, quod aliquam possit; est autem in nostra sententia duplex forma voluntatem creatam determinans, vna ex parte Dei, nempè decretum efficax prędeterminatiuum illius, alia ex parte ipsius voluntatis, nempè actus ipse voluntatis, qui cum liber sit, & libertatem voluntatis exerceat: est etiam determinatio illius; & consequenter vt in voluntate creata sit potentia ad se terminandum non requiritur, quod possit causare decretum efficax Dei, sed sufficit, quod possit actum proprium ipsam determinantem efficere.

115 *Oppones primo.* Sed oppones contra istam solutionem primo, supposito decreto efficaci prædeterminante, aut determinante voluntatem, non manet voluntas determinabilis per proprium actum: ergo tale decretum, si datur, est quod vnice voluntatem determinat; & consequenter sine potentia causatiua illius, non stat in voluntate potentia ad se determinandum. Probatur antecedens: nam principium determinabile debet indifferens ad formam determinantem supponi; sed dato decreto efficaci prædeterminante, aut determinante voluntatem, non manet voluntas indifferens: ergo hoc decreto supposito non manet determinabilis. Probatur minor; nam determinatio non stat cum indifferentia; sed decreto efficaci constituitur voluntas determinata: ergo sub tali decreto non manet voluntas indifferens.

116 *Secundo.* Oppones secundo: non stat voluntatem creatam posse ponere propriam determinationem, quin possit ponere determinationem diuinam; sed non potest istam ponere, si prædeterminatio sit, vt supponitur: ergo nec determinationem propriam. Maior probatur, non minus implicat determinatio creaturæ sine determinatione Dei, quam determinatio Dei sine determinatione

Maior ostēditur primo. maliter non esse totius: ergo cui est necessarium non esse partis, est etiam necessarium non esse totius. *Secundo.* Secundo probatur: nam esse totius essentialiter dependet à partibus, ita vt qualibet non existente, totum desinat existere: ergo cui est necessaria carentia existentiæ partis, necessaria est carentia existentiæ totius. *Tertio.* Tertio: quia namque homo essentialiter dependet ab vnione materiæ cum forma, cui esset necessaria non existentia vnionis, etiam esset necessaria non existentia hominis, sed totum essentialiter à qualibet sui parte dependet: ergo cui est necessaria non existentia partis componentis aliquod totum, vel carentiam existentiæ illius, est etiam necessaria non existentia, vel carentia existentiæ totius.

128 *Denique prob. minor.* Denique probatur: absoluta necessitas carentiæ existentiæ partis est absoluta necessitas carentiæ existentiæ totius: si namque repugnaret absolutè existentia materiæ, vel formæ, ex quibus componitur homo, repugnaret etiam absolutè homo: ergo necessitas respectiua carentiæ existentiæ partis, est necessitas respectiua carentiæ existentiæ totius; & consequenter, si voluntati creatæ est necessaria simpliciter carentia existentiæ decreti efficacis componentis coexistentiam consensus cum ipso decreto, est etiam voluntati creatæ necessaria simpliciter carentia coexistentiæ consensus cum decreto efficaci; ac proinde carentia huius coexistentiæ non est libera voluntati creatæ.

129 *Resp. explicando qualiter coexistentia concursus cum decreto sit libera.* Respondeo: coexistentiam consensus cum decreto efficaci importare in recto consensum, & decretum in obliquo, & esse liberam voluntati creatæ inadæquatè, & pro recto; non autem adæquatè, scilicet pro recto, & obliquo: decretum namque, quod in obliquo in prædicta coexistentia importatur non est liberum voluntati creatę, idemque de carentia coexistentię est dicendum; nempè carentiam decreti nobis liberam non esse, bene autem carentiam consensus, & sicut stat libertas consensus, cum quo decretum efficax necessario connectitur, absque eo quod decretum sit liberum voluntati creatę, quia est id quo voluntas creata subordinatur, Deo quod in eius potestate esse nequit, & alias libertatem nostram infert, connotat, & causat: ita stat necessitas carentiæ decreti, cum libertate carentiæ consensus, quia mediante carentia decreti subordinatur voluntas creata Deo in liberè non operando, seu in libera carentia consensus; non enim potest voluntas à consensu cessare, nisi prius Deus decretum suspendat. Et sicut decretum, licet sit necessarium vt *quod*, est tamen liberum vt *quo*, quia connotat, causat, & infert, non solum substantiam consensus, sed etiam libertatem illius: ita carentia decreti, licet sit vt *quod* necessaria voluntati creatæ, est eidem libera vt *quo*, quia etiam connotat, infert, & causat liberam carentiam consensus.

130 *Necessitas coexistentia solum est necessitas ex suppositione.* Iuxta quam doctrinam; negandum est antecedens: necessitas enim existentiæ consensus, & coexistentiæ illius cum decreto efficaci non est necessitas absoluta, nec necessitas consequentis, quæ cum libertate opponitur, sed est necessitas ex suppositione, & consequentiæ, quæ cum libertate componitur, & hoc ideò quia, licet decretum ex quo nascitur prædicta necessitas non sit nobis liberum vt *quod*; est tamen nobis liberum vt *quo*; quia causat non solum substantiam consensus, sed libertatem illius. Ad probationem antecedentis quatenus huic doctrinæ obstare potest, distinguo maiorem: carenti coexistentiæ consensus cum decreto efficaci est nobis necessaria simpliciter, sumpta adæquatè, nego maiorem, inadæquatè sumpta, concedo maiorem: & concessa minori, distinguo consequens: ergo coexistentia consensus cum decreto efficaci non est nobis libera adæquatè sumpta, nego consequentiam: in adæquatè concedo consequentiam: sicut enim carentia coexistentiæ prædictæ, prout prouenire potest ex carentia decreti, non est libera nostræ voluntati, bene tamen prout prouenire potest ex carentia consensus; ita coexistentia consensus cum decreto efficaci, pro ea parte, qua importat decretum non est nobis libera, bene tamen pro ea parte, qua existentiam consensus importat.

131 *Resp. ad probationem maioris.* Ad probationem maioris, quatenus distinctioni traditæ obstare potest, distinguo maiorem: cui est necessaria carentia partis, est necessaria carentia totius totaliter sumpti, nego maiorem: carentia totius sumpti inadæquatè, & partialiter, concedo maiorem, & concessa minori, distinguo consequens: est necessaria carentia coexistentiæ totaliter, & adæquatè acceptæ, nego consequentiam: acceptæ inadæquatè, & partialiter, concedo consequentiam. Cum enim coexistentia prædicta constet ex decreto nobis necessario, & ex consensu nobis libero, necessitas carentiæ decreti solum arguit necessitatem carentiæ coexistentiæ inadæquatè sumptæ, non autem sumptæ adæquatè, nam constat ex alia parte libera nobis, nempè ex carentia consensus.

132 *Nec obstat tres probationes.* Nec amplius probationes maioris conuincunt. Non prima, quæ falsum assumit, sicut enim esse partis, non est formaliter, sed tantum causaliter esse totius: ita non esse partis non est non esse totius formaliter, sed causaliter, tantum. Secunda, etsi verum assumat, solum infert necessitatem carentiæ totius sumpti inadæquatè, & partialiter, non autem necessitatem carentiæ totius sumpti adæquatè. Ad tertiam, distinguo maiorem: quia vnio essentialiter est necessaria, & alias non connotat libertatem in partibus, nec carentia vnionis in carentia partium, concedo maiorem: præcisse quia necessaria est, nego maiorem: & concessa minori, distinguo consequens distinctione maioris.

Ad vltimam probationem, concesso antecedenti, nego consequētiam: ratio autem discriminis est, nam repugnantia essentialis, & absoluta vnius partis, non potest connotare libertatem in carentia alterius partis, & ideò, repugnante vna parte essentialiter; & absolutè, non potest in toto aliqua reperiri libertas. Necessitas autem respectiua carentiæ decreti connotat libertatem in carentia consensus, vt constat ex dictis, & ideò quamuis talis carentia necessaria sit voluntatis creatæ, non infert necessitatem simpliciter carentiæ totius coexistentiæ sumptæ totaliter, sed solum sumptæ partialiter. 133

Replicabis: necessitas carentiæ partis infert necessitatem carentiæ totius prout distinguitur à partibus: ergo necessitas carentiæ decreti infert necessitatem carentiæ coexistentiæ cum illo, vt totum est à partibus condistinctum. Ex quo vlterius sequitur coexistentiam consensus cum decreto, sumptam vt totum prout à partibus distinctum non esse liberam voluntati creatæ, ratione superius facta: quia nempè, cui carentia est necessaria non potest esse liberum extremum carentiæ oppositum. 134 *Replic.*

Respondeo: carentiam prædictæ coexistentiæ, prout totum est distinctum à suis partibus esse necessariam; non vt dependet ab vtraque parte, sed prout dependet ab vna, nempè à decreto efficaci; vt sic enim non potest à voluntate creata causari. Prout tamen dicta coexistentia à decreto dependet, carentia illius non est necessaria, sed libera, cum sit libera carentia consensus, ex qua carentia coexistentię coalescit: ex quo solum sequitur totam coexistentiam non esse constitutam in nostra potestate totaliter, & ex omni parte; non autem quod tota, non totaliter, sed partialiter in nostra potestate constituta non sit: nam ad hoc sufficit, quod vna ex partibus in nostra sita sit potestate. 135 *Resp.*

Et quidem, quod non sit eadem ratio de necessitate absoluta carentię partis, vt inferat absolutam necessitatem carentię totius, ac de necessitate respectiua carentię partis, ad inferendum necessitatem respectiuam carentię existentię totius, patet clare; nam absoluta impossibilitas existentię materię infert absolutam impossibilitatem existentię hominis; & tamen impossibilitas respectiua materię non infert respectiuam hominis impossibilitatem; nam homini est impossibilis materia prima, cum non possit illam efficere; & tamen vni homini non est impossibilis alius homo cum vnus alium generare possit: ergo pariter ex eo quod necessitas absoluta carentię existentię partis, quę idem est ac impossibilitas absoluta illius, inferat necessitatem absolutam carentię existentię totius, non sequitur necessitatem respectiuam carentię existentię partis arguere necessitatem respectiuam carentię existentię totius; & consequenter ex eo quod carentia existentię decreti, sit voluntati nostrę necessaria absolutè, & simpliciter, non sequitur eadem necessitate esse illi necessariam carentiam coexistentię consensus cum decreto efficaci ex vtroque compositę. 136 *Instatur vltima probatio maioris.*

Sed contra doctrinam istam obijcies: sequitur namque ex illa posse voluntatem creatam destruere coexistentiam consensus cum decreto efficaci; consequens est falsum: ergo & doctrina tradita in solutione argumenti. Consequentia est bona, pręmissę autem indigent probatione. Maior aut sequela probatur: destruens enim partem alicuius totius, aut alicuius complexi destruit totum aut complexum; & consequenter potens partem complexi destruere, potest etiam destruere complexum; sed coexistentia consensus cum decreto efficaci est complexum constans ex decreto, & consensu, & voluntas decreto supposito potest consensum destruere, seu non esse consensus causare, vt constat ex dictis: ergo ex illis sequitur posse voluntatem creatam destruere coexistentiam consensus cum decreto efficaci. Minor etiam probatur: nam coexistentia consensus cum decreto est complexum ex vtroque resultans; sed voluntas creata non potest destruere complexum resultans ex decreto efficaci, & consensu: ergo non potest destruere coexistentiam vtriusque. Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur: si posset voluntas creata destruere complexum resultans ex decreto, & consensu, posset decretum frustrare, & illius efficaciam impedire; sed implicat efficax decretum frustrari, aut ab aliquo impediri: ergo non potest voluntas creata destruere complexum resultans ex decreto efficaci, & consensu. 137 *Contra doctrinā solutionis arg.*

Respondeo primo, concedendo sequelam, & negando minorem: ad illius probationem, concessa maiori, distinguo minorem: non potest voluntas creata destruere prędictum complexum, componendo carentiam, seu non existentiam consensus cum existentia decreti, concedo minorem: componendo non esse consensus cum non esse decreti, nego minorem, & consequentiam. Nec probatio minoris obstat traditę distinctioni. Vt enim posset voluntas creata frustrare decretum deberet habere potentiam ad componendam negationē consensus cum decreto existente, quę potentia in voluntate creata non datur, sed solum potest 138 *Resp. 1.*

prędictum consensum destruere, coniungendo non esse consensus cum non esse decreti: quod non est decretum frustrare: Deus namque suum decretum efficax frustrare non potest; & tamen suspendendo decretum coniungit non esse consensus cum non esse decreti: ergo ex eo quod voluntas creata possit coniungere non esse consensus cum non esse decreti efficacis, non sequitur posse efficax decretum frustrare, aut illius efficaciam impedire.

139 *Instabis primo.* Instabis primo: posse componere non esse consensûs cum non esse decreti, est posse ponere vtrumque, sed voluntas creata non potest ponere non esse decreti: ergo non potest componere non esse consensus cum non esse decreti. Minor cum consequentia tenet. Maior autem probatur: implicat componi non esse consensus cum non esse decreti, nisi ponatur vtrumque non esse: ergo non stat potentia ad componendum non esse consensus cum non esse decreti, sine potentia ad ponendum vtrumque non esse.

140 *Resp.* Respondeo negando maiorem. Ad probationem; concedo antecedens, & nego consequentiam: licet enim non stet compositio vtriusque negationis sine vtriusque positione, non tamen est necessarium, quod vtraque negatio ab eadem causa ponatur; sed negatio consensus causatur à voluntate creata, non causando, aut ponendo negationem decreti, sed illam, vt à Deo positam supponendo: sicut componit consensum cum decreto efficaci, non ponendo decretum, sed illud supponendo positum à Deo. Et vtriusque ratio est eadem quia nempè potentia causatiua consensus, & negationis illius conueniens voluntati creatæ est potentia agentis secundi subordinati Deo, tanquam primo agenti; de ratione autem agentis secundi non est continentia actiua omnium, quæ desiderantur ad existentiam effectus, sed potius oppositum, vt sæpè iam diximus: vnde sicut hac ratione potest causare consensum, & illum cum decreto componere, non causando decretum, sed illum supponendo existens à Deo; ita potest causare non existentiam consensus, & illam componere cum non existentia decreti, non ponendo, sed supponendo non existentiam decreti à Deo causatam, vel positam.

141 *Instabis secundo.* Instabis secundo, & vrgentius: eo ipso, quod voluntas creata supponat carentiam existentiæ decreti supponit destructam coexistentiam consensus cum decreto, & complexum ex illis resultans; cum totum destruatur, aut desinat esse quauis sui parte destructa: ergo si vt ponat, & componat voluntas creata non esse consensus cum non esse decreti, supponit necessario carentiam existentię decreti, supponit necessario destructam coexistentiam vtriusque; & complexum ex vtroque resultans; & consequenter, quamuis possit consensum destruere, & illius non existentiam causare, non tamen causare poterit carentiam coexistentiæ, consensus cum decreto efficaci, nec destruere complexum resultans ex consensu, & decreto.

142 *Resp.* Respondeo distinguendo antecedens: supponit destructum complexum adæquatè, & secundum omnem partem, nego antecedens; inadæquatè, & secundum aliquam partem, concedo antecedens, & nego consequentiam. Cum enim prædicta coexistentia sit complexum resultans ex decreto, & consensu, Deus suspendens decretum, non destruit complexum adæquatè, & totaliter, sed inadæquatè, & partialiter; ac proinde, quamuis voluntas creata, vt causet non existentiam consensus supponat necessario non esse decreti, potest nihilominus complexum destruere, destruendo aliam partem, nempè consensum.

143 *Replic.* Sed dices, destructa vna parte non manet existentia totius, prout à partibus distinguitur; sed quod non existit non potest destrui; destructio namque alicuius rei supponit existentiam illius: ergo supposita carentia existentiæ decreti, non potest voluntas creata destruere complexum resultans ex decreto, & consensu, nec coexistentiam vtriusque.

144 *Resp.* Respondeo: complexum ex decreto, & consensu, non esse aliquam essentiam ab vtroque extremo distinctam, sicut essentia hominis distinguitur ab essentia partium ex quibus componitur, sed consistere in agregato ex decreto, & consensu, & à decreto per consensum distinguitur, à consensu autem per decretum; & consequenter non existente decreto, manet complexum, non adæquatè, sed inadæquatè, hæc prout distinguitur à consensu; cum non existat decretum per quod à consensu distinguitur, bene tamen, prout distinguitur a decreto; cum perseueret consensus, per quem distinguitur ab illo: vndè licet voluntas creata præsupposito non esse decreti non possit complexum ex decreto, & consensu sumptum adæquatè destruere, potest tamen illud destruere inadæquatè acceptum.

145 *Resp. 2.* Secundo responderi potest obiectioni factæ *num.* 138. negando sequelam: ad illius probationem, distinguo maiorem: destruens partem alicuius totius, vel alicuius complexi non præsupponendo destructionem alterius compartis, destruit totum, vel complexum, concedo maiorem: destruens supponêdo aliam compartem, destructam destruit totum, vel complexum, nego maiorem: & sub eadem distinctione secundæ partis minoris, nego consequentiam. Nam voluntas creata, vt destruat existentiam consensus, supponit necessario non existentiam decreti, ex quo, & consensu, vtriusque coexistentia componitur, & complexum ex vtroque resultans; ac proinde ex eo quod possit consensum destruere, non sequitur posse destruere complexum ex decreto, & consensu resultans, nec vtriusque coexistentiam. Ratio autem istius doctrinæ traditur in obiectione facta *num.* 142. contra primam solutionem, nempè, quia eo ipso quod compars supponatur non existens, aut destructa, supponitur totum, vel complexum destructum, vel non existens; quod autem destructum est, non potest iterum destrui; quia ergo voluntas creata destruit existentiam consensus, supponendo necessario non existentiam decreti, fit vt quamuis consensum destruat, quæ est pars complexi resultantis ex decreto, & consensu, non tamen destruat complexum, neç possit illud destruere.

Cæterum contra hanc solutionem obijcies: sequitur namq; ex illa coexistentiam consensus cum decreto, prout est totum, aut complexum resultans ex illis, non esse liberam voluntati creatæ; consequens est falsum: ergo & tradita solutio Cõsequentia est bona. Minor videtur certa: nam voluntas liberè causans consensum, liberè illum cum decreto coniungit, ex qua coniunctione complexum ex vtroque resultat; sed voluntas decreto supposito, liberè ponit consensum: ergo liberè illum coniungit cum decreto efficaci, & consequenter coexistentia consensus cum decreto efficaci, prout est totum, vel complexum ex vtroque resultans est libera voluntati creatæ. Sequela autem probatur ex dictis; vt enim extremum possitiuum sit liberum, debet esse libera carentia illi opposita; sed voluntati creatæ non est libera carentia coexistentiæ consensus cum decreto efficaci, prout est complexum resultans ex illis: ergo coexistentia prædicta, vt est complexum resultans ex consensu, & decreto non est libera voluntati creatæ; & consequenter coexistentia, vt est totum, non est ipsi libera. Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur: nam cui est libera carentia, potest carentiam causare; sed voluntas creata non potest causare carentiam coexistentiæ consensus cum decreto, prout est complexum resultans ex illis; alias posset tale complexum destruere; cum destruere aliquid, nihil sit aliud, quam carentiam illius existentiæ causare: ergo carentiæ coexistentiæ consensus cum decreto efficaci, prout est complexum resultans ex illis, non est libera voluntati creatæ. 146 *Contra istam solutionem obijcies.*

Respondeo, negando sequelam. Ad illius probationem concessa maiori distinguo minorem: non est libera voluntati creatæ carentia coexistentiæ sumptæ adæquatè, & secundum omnem partem ex qua componitur, concedo minorem; inadæquatè sumptæ, & secundum aliquam partem illius, nego minorem, & consequentiam. Cum enim quod vis complexum omnia, ex quibus constat requirat ad sui existentiam, carentia cuius vis partis componentis complexum, existentiæ illius opponitur: & consequenter, vt totum complexum, prout ex partibus resultat, sit alicui liberum sufficit, quod carentia cuiusvis partis complexi eidem libera sit: Cum ergo voluntati creatæ sic libera carentia existentiæ consensus componentis coexistentiam, fit vt tota coexistentia, pro vt ex consensu, & decreto resultans sit libera voluntati. Nec sequitur posse voluntatem creatam destruere coexistentiam consensus cum decreto efficaci, vt est complexum ex vtroque resultans, vt constat ex dictis; quia nempè, vt destruat consensum, carentiam existentiæ consensus causando, præsupponit necessario carentiam existentię decreti; & consequenter supponit destructum complexum resultans ex decreto efficaci, & consensu. Et hæc de ista disputatione sufficiant, fusior enim illius indagatio pertinet ad tractatum de auxilijs. Vt autem plenè percipiatur sensus compositus, & diuisus, prout à nostris Thomistis accipitur, videantur, quæ diximus supra *disputat.* 38. *§. vltimo, & tom.* 3. *in* 3. *part. disput.* 49. *§.* 8. vbi late id expliuimus agendo in simili de libertate Christi in præceptorum adimpletione. 147 *Resp.*

DISPVTATIO LXVIII.

An possit vnus homo promereri alteri omnes suæ prædestinationis effectus?

§. I.

Quibusdam præsuppositis referuntur sententiæ.

Non Inquirimus de merito condigno, sic enim in communi Theologorum sententia, nullus purus homo potest alteri gratiam promereri, saltem de lege ordinaria, & in aliquorum etiam de potentia absoluta. De quo 1. 2. *quæst.* 114. *art.* 6. eo quod gratia puri hominis, vtpotè personalis, ab intrinseco solum inclinat ad merendum proprio subiecto: Ad meritum autem condignum requiritur, quod ab intrinseco, & ex intranea inclinatione gratiæ dignificantis ordinetur ad præmium, licet oppositum verius censuerimus *tom.* 3. *p. disp.* 2. *§.* 8. solum ergo inquirimus de merito congruo. 1 *Difficultas explicatur.*

Qua

2 *Posse vnum hominem alteri mereri aliquos prædestinat. effectus. Prob. 1.*

Qua in re, vt certum secundo supponimus posse vnum hominem alteri promereri aliquos prædestinationis effectus, quod docet D.Thom. *quæst 6. de verit. art. 6. in 1. sentent. dist. 41. art. 4. in 1. ad Annibaldum distinct. 40. art. 2. ad 4. & in præsenti art. 8.* Et est communis Theologorum sententia, constatque ex August. *in Serm. de Beato Stephano*, vbi ait: *Si Stephanus non orasset, Ecclesia Paulum non haberet, sed ideò erectus est Paulus, quia in terra inclinatus, exauditus est Stephanus*. Et in alio Sermone Augustini de conuersione Pauli legitur in persona Domini dictum ad Paulum: *Nisi Stephanus seruus meus orasset pro te, dispositum mente mea perderete*: ergo orationes Stephani promeruerunt de congruo vocationem Pauli ad fidem, & illius conuersionem. *Secundo.* Constat secundo ex Damasceno in Sermone quodam pro defunctis ad medium, vbi ait Beatum Gregorium pro Trajano orasse, & illum ab inferno liberasse; hæc autem ab inferno libertas, effectus fuit prædestinationis Trajani, si fuit prædestinatus. *Tertio.* Tertio constat ratione D.Thom. locis citatis: congruum enim est, vt Deus amicos suos aliqua postulantes exaudiat; at multi Sancti orant pro alijs, vt ad fidem vocentur, & conuertantur, & in fide stabiles perseuerent: ergo hæc omnia, quæ sunt prædestinationis effectus, cadunt sub merito congruo puri hominis.

3 *Imo totã seriē effectuum prædestinat. à 1. vsque ad vlt. de potentia absoluta.*

Tertio, vt mihi certum suppono posse de potentia absoluta vnum hominem alteri promereri de congruo totam seriem effectuum prædestinationis, à primo, vsque ad vltimum. Quod patet: nam potuit contingere de potentia absoluta, quod oratio vnius hominis petensà Deo alterius primam vocationem ex efficaci gloriæ illius intentione non præparetur à Deo, sed solum ex simplici gloriæ alterius affectu, in quo repugnantiæ ratio potest ostendi; at tunc casus ille homo alteri mereretur de congruo primum suæ prædestinationis effectum, & ex consequenti alios: ergo potest vnus homo alteri promereri de congruo totam seriem effectuum suæ prædestinationis de potentia Dei absoluta. Probo minorem, in tali casu primus prædestinationis effectus hominis vocati, esset prima vocatio illius; cum oratio fusa ab alio, effectus prædestinationis alterius non esset, vtpotè non præparata ex intentione efficaci Beatitudinis illius quod ad rationem effectus prædestinationis requiri, constat ex sæpè dictis in decursu materiæ; at prima illa vocatio caderet sub merito congruo hominis orantis pro illa: ergo talis homo alteri mereretur de congruo suæ prædestinationis primum effectum, & consequenter reliquos.

4 *Etiam voluntas efficax intentiua omnium effectuũ sub merito cõgruo cadere potest.*

Ex quo vlterius per consequentiam mihi certam colligitur, tunc casus nedum prædestinationis talis hominis omnes effectus, sed etiam voluntatem efficacem intentiuam illorum cadere posse sub merito congruo orationis alterius. Quod patet primo, nam illa intentio supponeret orationem alterius præuisam: ergo posset ab illa moueri quoad terminationem ad omnes effectus. Secundo, nam id circo, iuxta veriorem Theologorum sententiam, electio efficax ad gloriam omnium prædestinatorum cadit sub condignitate meritorum Christi, quia illa præuisa cum condignitate supponit, & merita Christi non imperantur ex prædicta electione; at in casu posito electio efficax illius hominis ad gloriam, alterius orationem præuisam congruam supponeret, & oratio ex tali electione non esset præparata a Deo: ergo posset cadere sub eius congruitate, non secundum entitatem prædictæ electionis, quia vt sic est necessaria non minus, quam Deus; & consequenter præmium meritorum esse non potest, sed secundum liberam terminationem ad suum obiectum formaliter loquendo de terminatione electionis ad obiectum accepta passiuè, & virtualiter considerata actiuè; eo quod cum terminatio actiua actuum liberorum Dei nequeat specificari ab obiecto creato, repugnat etiam pro motiuo meritorio formali aliquid creatum respicere, sed solum pro motiuo virtuali, quatenus actus merentes obiectum actus Diuini, terminationem actiuam talis actus etiam promererentur, si habere possit talis terminatio meritoriam causam.

5 *Prima sententia.*

His ista suppositis difficultatis punctus consistit in eo, an scilicet de lege ordinaria, vel de facto contingat, quod vnus homo alteri promereatur totam seriem effectuum suæ prædestinationis de congruo de primo, vsque ad vltimum. Prima sententia affirmat, quam tenet Vazquez *disput. 94. cap. 5.* Cartagena *discurs. 15. de prædestinatione circa finem*. Et Alarcon *disput. 3. cap. 6.* *Secunda & vera sententia.* Vera tamen sententia negans est, quam tenent omnes discipuli D. Thom. *in præsenti*. Albelda *disput. 64. sect. 5.* Cornejo *in hoc artic. dub. 2.* Salmanticenses *disput. 11. dub. vnico.* Tenent etiam ex alienis Durandus *in 1. distinct. 41. quæst. 3.* Ricardus *ibi art. 2. ad 1.* Molina *in hac quæst. art. 2. disput. 3.* Valentia *puncto 4. §.* adque hac ratione. Suarez *lib. 2. de prædest. cap. 21. ad finem, & cap. 24. numer. 6. & 7. & lib. 3. cap. 5. num. 17.* Herice *disput. 29. cap. 5.* Ruizius, falsò ab Alarcon pro contraria sententia relatus *disput. 25. sect. 1. assert. 2. & disput. 58. sect. 2.* estque frequens Theologorum sententia.

§. II.

Hæc sententia pro conclusione statuitur, & probatur.

Et suadetur hoc argumento: oratio illa, qua vnus homo orat pro altero, vt vocetur ad fidem est effectus prædestinationis, non solum orantis, sed etiam eius, pro quo oratur; at oratio nequit esse causa meritoria sui; ergo nec omnium effectuum prædestinationis alterius. Consequutio est legitima. Minor certa, & maiorem probo: primo ex August. lib. de bono perseuerantiæ cap. 22. *Si qui sunt nondum vocati, pro eis, vt vocentur, oremus; fortasse enim sic prædestinati sunt, vt nostris orationibus concedantur*. Sentit ergo Augustinus orationem vnius pro alio, vt ad fidem vocetur, præparari ex vi prædestinationis alterius; & consequenter est effectus illius. Secundo ex Gregorio lib. 1. dialogorum, vbi ait: *Quod ea, quæ Sancti viri orando efficiunt, ita prædestinata sunt, vt precibus obtineantur*: ergo vocatio vnius, alterius precibus obtenta, prædestinata est, vt sic obtinenda; & consequenter preces postulantis ex prædestinatione, & proposito vocationis obtinendæ procedunt: ac proinde preces orantis sunt effectus prædestinationis alterius. 6 *Statuitur pro conclusione, Et probatur Maior prob. 1. Secundo.*

Tertio ex D. Thom. *quæst. 6. de veritate art. 6. propè finem corporis*, illis verbis: *Dico ergo, quod prædestinationis effectus est salus humana, quæ à Deo procedit, sicut à causa prima; sed eius possunt esse multæ aliæ causæ proximæ quasi instrumentales, quæ sunt ordinatæ à Diuina prædestinatione ad salutem humanam, sicut instrumenta applicantur ab artifice ad effectum artis explendum: vnde sicut prædestinationis Diuinæ est effectus, quod iste saluetur, ita & quod (per orationes tales, vel merita talia) saluetur*: ergo sentit D. Thom. orationes vnius fusæ pro alio esse præparatas à Deo ex vi prædestinationis illius; & consequenter, esse effectum prædestinationis non solum orantis, sed etiam eius pro quo oratur. Et 1 ad Anibaldum *dist. 40. art. 2. ad 4.* his verbis: *Dicendum, quod orationes Sanctorum iuuant prædestinationem non ex parte causæ, sed ex parte effectus, nec hoc derogat certitudini prædestinationis, quia Diuina prædestinatione omnia huiusmodi auxilia sunt homini diuinitus præparata*. Sentit ergo D. Thom. orationes vnius fusas pro alio haberi ex vi prædestinationis illius, pro quo oratur, & ideo esse certam Diuinam prædestinationem, & si ex parte effectus precibus iuuetur Sanctorum. Ac tandem *in hac quæstione artic. 8. in corpore*, vbi docet: *precibus Sanctorum non fieri, vt aliquis prædestinatur à Deo*; at si orationes vnius non essent effectus prædestinationis eius, pro quo oratur; orationis eius fieret, vt ille prædestinaretur, siquidem mererentur prædestinationem eius de congruo, vt fatetur Vazquez: ergo ex mente D. Thom. oratio vnius pro alterius vocatione est effectus prædestinationis vtriusque. 7 *Tertio.*

Quarto probatur ratione D. Thom. Sancti iuuant ad prædestinationis effectus, vt instrumenta Dei prædestinantis; at concursus instrumenti habetur ex subordinatione ad causam principalem agentem: ergo orationes Sanctorum iuuantes ad effectus prædestinationis alterius habentur ex vi prædestinationis illius; & consequenter sunt effectus talis prædestinationis. 8 *Quarto.*

Quinto ad hominem contra Vazquez probatur: etenim in eius sententia, vt aliquid sit prædestinationis effectus sufficit si ad finem prædestinationis conducat, & ex inefficaci amore & simplici complacentia talis finis procedat; ad orationes vnius conducunt ad finem prædestinationis alterius, & Deus volens tales orationes fundi pro alio, ex amore saltem inefficaci illius operatur: ergo orationes istæ saltem ex intentione inefficaci salutis alterius procedunt; & consequenter sunt effectus prædestinationis illius. *Quinto.*

Denique suadetur ratione à priori: omne beneficium gratiæ factum prædestinato ad finem prædestinationis eius de facto conducens, procedit ex intentione gloriæ; & consequenter est prædestinationis effectus nisi oppositum sit reuelatum, vel ex reuelatis vrgenti aliqua congruentia probetur; at orationes vnius fusæ pro alio, sunt beneficia illi facta, de quo nemo potest dubitare, & ad eius glorificationem conducunt de facto; siquidem de facto merentur vocationem ad fidem, quæ ad eius glorificationem conducit, & alias quod ex intentione glorificationis eius non procedant, reuelatum non est, nec adest vrgens congruentia id suadens: ergo procedunt ex efficaci gloriæ intentione hominis, pro quo funduntur; & consequenter sunt effectus prædestinationis illius. *Sexto.*

Respondebis primo ex doctrina Gabrielis, Vazquez *vbi supra num. 37.* veram esse maiorem de illis beneficijs, quæ propriè appellantur gratia prædestinati, qualis est vocatio, iustificatio, &c. secus autem de alijs, quæ non dicuntur propriè gratia prædestinati, quales sunt orationes Sanctorum, quæ pro alio fusæ, non sunt illi principium operandi bene; ac proinde nec propriè eius gratia dicuntur; alias (inquit Vazquez) incarnatio, & merita Christi gratia prædestinatorum propriè dicerentur, & effectus prædestinationis illorum. Quod si ei opponamus: prædicatio, & alia signa externa, quibus homo exterius ad conuersionem mouetur sunt effectus prædestinationis illius: ergo etiam oratio- 9 *Responde. Vazquez. Si ei opponatur.*

orationes vnius quibus alter iuuatur sunt ex intentione gloriæ præparatæ, & cadunt sub prædestinatione illius, tanquam eius effectus. Respondet *num.* 42. diuersam esse rationem; eo quod prædicatio, & alia signa externa remoto impedimento sunt principium prædestinato bene operandi, saltim per accidens, & ideo ad gratiam prædestinati reuocantur; oratio autem vnius impetrans alteri gloriam, non est ei principium operandi bene, sed principium principij, quatenus propter illam donatur prædestinato vocatio, quæ est principium bene operandi, vnde ad illius gratiam non pertinet; ac proinde sub eius prædestinatione, vt effectus non cadit. *Resp.*

10 Hæc tamen ratio discriminis friuola est, & reijcitur primo: quis enim negare potest merita Christi Domini potiori ratione gratiam hominum dici, quam prædicatio exterior: & quidem ad rationem gratiæ solum requiritur, quod sit beneficium factum supra exigentiam subiecti; merita autem Christi, & eius incarnatio sunt supremum beneficium factum hominibus: alias Deus mittens filium suum; summum erga homines amorem non demonstrasset; alias sunt supra exigentiam illorum; sunt ergo gratia verè hominibus facta; & tamen sunt illius principium bene operandi immediatum, sed principij principium, quatenus Christus Dominus suis meritis nobis obtinuit omnia operandi bene principia: ergo quod oratio vnius Sancti pro alio fusa vt saluetur, non sit illi principium operandi, sed principium principij, non tollit quominus ad illius gratiam reducatur: & consequenter ex isto capite non obstat, quod sit, & debeat esse effectus prædestinationis illius. *Contra 1.*

11 Secundo, vt aliquid sit, & dicatur gratia prædestinati sufficienti ratione, vt cadat sub prædestinatione eius tanquam effectus, non petitur, quod sit bene operandi principium; alias merita, quibus homo gloriam meretur non essent prædestinationis eius effectus; siquidem non sunt principium immediatum operandi bene, sufficit ergo, quod sit beneficium ei factum à Deo, & ad finem prædestinationis cum effectu conducat; sed hoc totum saluatur in oratione vnius fusa pro alio; conducit enim ad finem prædestinationis illius, & est beneficium ei factum à Deo: ergo quidquid sit de quæstione de nomine, an debeat vocari gratia eius vel non, verè tamen habet quidquid requiritur vt sit, & debeat esse effectus prædestinationis illius. Denique, nam quod id quod ad finem prædestinationis conducit debeat ex talis finis intentione præparari, & amari; & consequenter esse prædestinationis effectum, non nascitur, ex hoc quod conducat per modum principij bene operandi, sed ex eo quod conducat, vt medium, eo enim ipso modus connaturalis operandi liberi agentis petit, vt ex finis, ad quem conducit, intentione procedat; at orationes vnius fusæ pro alio verè sunt media ad finem prædestinationis conducentia de facto: ergo esto non sint ei operandi principia vt connaturaliori modo eligantur, debent ex fine prædestinationis, pro quo oratur, amari, & consequenter esse effectus prædestinationi illius. *Secundo.* *Tertio*

12 Secundo respondebis, veram esse maiorem de illis beneficijs, quæ principaliter eliguntur, vt conducentibus ad finem prædestinati, secus autem de illis, quæ non sic amantur; orationes autem vnius fusæ pro alio principaliter amantur, vt vtiles oranti, non ei, pro quo oratur, sed vt sic minus principaliter eliguntur: vnde necessarium non est quod ex fine prædestinationis eius procedant; alias confunderentur effectus prædestinationis vtriusque. Sed contra primo, etiam si prædicatio sit actus meritorius ad finem prædestinationis Prædicatoris conducens, & effectus illius, est etiam effectus prædestinationis eius, qui media prædicatione conuertitur, nec ex hoc effectus prædestinationis confunduntur, vt fatentur huius solutionis Auctores, & tenet communis sententia: ergo licet oratio vnius fusa pro conuersione alterius, sit oranti condigne meritoria, & effectus prædestinationis illius, erit nihilominus effectus prædestinationis hominis pro quo funditur, quin ex hoc inferatur in effectibus prædestinationis confussio. *Resp. 2.* *Reijcitur 1.*

13 Secundo, ad connaturalem modum, & perfectum agentis propter finem pertinet, vt media eligat ex intentione finis: ergo quando aliquod medium ad duplicis finis consequutionem est vtile, ex vtriusque finis intentione debebit eligi; & consequenter si oratio vnius fusa pro alio ad vtriusque salutem conducit ex vtriusque intentione eligetur. Tertio: nam licet oratio prædicta sit vtilis oranti, vt meritum condignum, & ei pro quo oratur, vt congruum, vnde constat principaliter à Deo eligi, vt vtilis ad salutem orantis, & non potius vt vtilis ad salutem eius, pro quo oratur? imo ad hoc secundum censendum adest maius fundamentum, cum enim orans licet per talem orationem sibi pro mereatur condigne, hoc tamen non præcipuè intendat, sed potius alij promereri de congruo, videtur etiam dicendum hoc secundum Deum magis principaliter per talem orationem intendere: ergo non est vnde eximatur à ratione effectus prædestinationis illius, pro quo fundatur talis oratio. *Secundo.* *Tertio.*

§. III.

Argumentis in contrarium occurritur.

Oppositi Authores in contrarium obijciunt primo: potest vnus homo alteri promereri de congruo primam vocationem, vt nos supponimus; at prima vocatio est primus prædestinationis effectus: ergo potest vnus alteri promereri primum prędestinationis effectum. Minor, in qua est difficultas ostenditur primo ex illis verbis Pauli ad Roman. 8. *Quos prædestinauit, hos & vocauit, &c.* accedente D. Th. ibi lect. 3. vbi ait, *primum autem, quo incipit prædestinatio impleri est vocatio:* quod *supra artic.* 2. *disp.* 62. Nos explicuimus de primo effectu prædestinationis inter proportionatos, non absolutè, vt substantiam prædestinati esse effectum prædestinationis defenderemus: ergo primus effectus nostræ prædestinationis est vocatio. 14 *Arguit. 1* *Minor prob. 1.*

Secundo probatur ex Vazquio: etenim August. disputans, cum Massiliensibus de merito prædestinationis, de primo illius effectu disputabat; at disputatio erat de prima vocatione: ergo vocatio prima est primus nostræ prædestinationis effectus. *Secundo.*

Tertio: apud Augustinum ex merito primæ vocationis inferebatur meritum prædestinationis; at solum ex merito primi effectus prædestinationis inferri potest meritum prędestinationis vt *supra* in principio disput. dicebamus: ergo vocatio prima est primus nostrę prędestinationis effectus. Denique: nam si non vocatio, sed alicuius Sancti postulantis oratio esset primus effectus prędestinationis, numquam cum Massiliensibus de gratię primę, & prędestinationis merito contendisset; cum huius gratię, & prędestinationis, nemo nec Pelagius ipse vllum ex parte nostra meritum constituerit. *Tertio.* *Quarto.*

Respondeo negando minorem: ad primam probationem dicatur, Paulum enumerasse illos prędestinationis effectus, qui per se requiruntur ex parte prędestinati, ad quos alij reducuntur, & inter istos primus est vocatio, ad quam reducuntur omnia, quę vt media ordinantur ad illam, sicut exteriores occasiones bene operandi, prędicatio, & miracula, medijs quibus homo vocatur, & ad bonum reducitur, & inter istos enumerari debent orationes vnius fusę pro alio, medijs quibus impetratur à Deo prima vocatio; & sicut non valet; *merita non numerantur inter prędestinationis effectus: ergo non sunt enumeranda inter illos*: & similiter dispositiones ad gratiam iustificationis, quia licet non exprimantur, ad iustificationem reducuntur: ita nec valet: *Oratio vnius fusa pro alio inter illius prædestinationis effectus non recensetur: ergo non est*: nam licet non exprimatur, reducitur tamen ad primam vocationem, & sic intelligendus est D. Thom. vocationem esse primum, in quo scilicet prędestinatio incipit impleri, primum inter effectus, in quam, & vniuersaliter requisitos, orationes enim vnius fusę pro alio non per se requiruntur, nec vniuersaliter inueniuntur in omnibus. 15 *Resp. ad 1. probationem minoris.*

Et ex his ad secundam probationem respondetur distinguendo maiorem de primo inter effectus per se, & vniuersaliter requisitos, concedo maiorem, de primo in omni euentu, nego maiorem, & concessa minori distinguatur consequens distinctione maioris. *Ad 2.*

Ad tertiam dicatur apud Augustinum bene valere; *non meretur quis primam vocationem: ergo nec prædestinationem ad illam*; ad cuius illationis valorem non est necessarium quod vocatio sit primus prędestinationis effectus; imo si ex negatione meriti primi effectus, sequitur negatio meriti prędestinationis, à fortiori ex negatione effectus, qui primus non est; sicuti ex negatione meriti glorię rectè colligitur prędestinationem ad gloriam sub merito non cadere, eo quod saltem de lege ordinaria merita attingentia decretum, etiam se extendunt ad decreti executionem; & tamen gloria est vltimus inter prędestinationis effectus. Si autem consequentia affirmatiua in antecedenti relata sit Augustini, dicatur loqui Augustinum de vocatione secundum quod est primus effectus inter exactos per se ad prędestinationem, & in casu, in quo fuerit primus, rectè colligitur ex illius merito, meritum totius prędestinationis, & decreti intentiui, quando autem, primus effectus non fuerit, ex eo quod quis illam mereatur, rectè colligitur mereri prędestinationem secundum quod exequutiuè terminatur ad illam per formalem consequentiam, & non solum est inconueniens concedere in nobis meritum totius prędestinationis, sed etiam maximum inconueniens censetur à Patribus, quod quispiam per naturę vires mereatur prędestinationem, secundum quod exequutiuè terminatur ad primum supernaturalem effectum. 16 *Ad 3.*

Ad vltimam probationem dicatur, quod licet orationes vnius fusę pro alio sint primus prędestinationis effectus, & illas quis non promereatur, in sententia Pelagij, adhuc disputandum restat cum illo, & sequacibus, an quis sibi mereatur primam supernaturalem vocationem, ipsis hoc concedentibus, & Patribus Ecclesiæ negantibus. Et quidem mirum est quod Vazquez necessarium censeat, ad saluandam disputationem Patrum cum Semipelagianis de merito primę vocationis, seu primę internę inspirationis quod sint primi effectus prędestinationis illius; 17 *Ad 4.*

illius; cum adhuc hoc non admisso, erroneum sit concedere opera puræ naturæ primam vocationem mereri; & consequenter impugnandum à Patribus contra Semipelagianos id concedentes.

18 *Arg. 2.* Secundo opponit Vazquez: si orationes vnius Sancti petentis vocationem alterius, & illam impetrantis essent effectus prædestinationis, sequeretur merita Christi Domini esse effectus prædestinationis hominum; consequens est falsum, aliàs Christus non meruisset nobis omnes nostræ prædestinationis effectus contra illud 2. ad Timotheum 1. *Benedixit nos omni benedictione spirituali in cœlestibus in Christo Iesu;* & consequenter non promeruisset nobis electionem efficacem ad gloriam, à qua incipit prædestinatorum, à non prædestinatis discretio, contra illud ad Ephesios 1. *Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem*, id est in Christo, vt causa meritoria, vt exponunt Chrysostomus, Ambrosius, Theodoretus, & alij. Probatur sequela: ideo oratio vnius Sancti esset effectus prædestinationis alterius, quia ad illam conducit; & consequenter debet ex illius intentione præparari; at merita Christi ad prædestinationem omnium hominum conducunt: ergo erunt effectus prædestinationis hominum, vel ratio illa nihil probat; & consequenter deficit nostra conclusio.

Confirm. Et confirmatur: nam vel omne quod conducit ad finem prædestinationis alicuius, debet ex intentione illius præparari, vel non? Si hoc secundum dicatur: ergo quamuis oratio vnius Sancti conducat ad finem prędestinationis eius, non ideo debet ex intentione finis talis prędestinationis pręparari, & amari; & consequenter debebit esse effectus illius. Si primum: ergo merita Christi, quę ad finem prędestinationis omnium hominum conducunt, debent pręparari ex fine prędestinationis hominum; & consequenter promereri non poterunt omnium hominum prędestinationem.

19 *Respondet Montoya.* Huic argumento Ruizius de Montoya, vbi supra, respondet concedendo sequelam, & negando minorem. Ad cuius probationem respondet. Christum promereri omnes effectus, prędestinationis hominum pręter se ipsum, & propria merita, quę sub illius meritis cadere nequeunt, cum idem non possit promereri se ipsum, nec meritum possit suum principium mereri; electionem autem hominum, inquit, meruisse, quia licet Christi merita, & ipse Christus sint effectus prędictę intentionis, non obstat, quo minus illam promeruerit, mutua inter ea interueniente causalitate in diuerso genere causę.

20 *Reijcitur* Hęc tamen solutio non placet, etenim eo ipso quod Christus Dominus, & illius merita sint effectus prędestinationis hominum, debent ex efficaci hominum electione ad gloriam procedere: & illam supponere; at eo ipso, quod ita contingat, non potuit Christus Dominus hominum electionem mereri: ergo nequit componi Christum hominem electionem meruisse, & esse effectum prędestinationis illius. Probo minorem: non alia ad causa Christus non meruit de facto; imò nec mereri prout sui prędestinationem, & decretum sui intentiuum, nisi quia ex sui prędestinatione, & decreto intentiuo procedit, & illa supponit: ergo si ex efficaci electione hominum ad gloriam processit, & illam supposuit, sub illius merita hominum electio cadit.

21 *Secunda solutio Suarez.* Secundo respondet Suarez *lib. 2. de causa prædestinationis cap. 24. num 32.* distinguendo duplex genus actionum in Christo, summam scilicet Dei dilectionem, & generalem affectum ad quærendum in rebus omnibus gloriam Patris, & speciales aliquas actiones orandi pro hoc, vel illo, & offerendi aliquam actionem suam pro hoc beneficio his potius, quam illis pręstando, quia distinctione posita docet, meritum fundatum in actionibus primi generis, non esse effectum specialis electionis horum pręalijs ad gloriam, bene vero meritum in actionibus secundi generis fundatum, nec tamen inde sequitur electionem efficacem ad gloriam non esse premium meritorum Christi: nam licet non sit premium meriti fundati in actionibus secundi generis, est premium meriti fundati in actionibus illis, quę hunc pręalio non respiciebant.

22 *Vera solutio.* Sed quidquid sit de hac solutione, cuius examen pertinet ad tractatum de merito Christi; ad argumentum factum respondeo negando sequelam; ad eius probationem distinguo maiorem: quia oratio vnius Sancti conducit, vt medium ad finem alterius prędestinationis electum, concedo maiorem: quia conducit quovis conducentię modo, nego maiorem, & distinguo minorem, conducunt merita Christi Domini ad finem prędestinationis hominum, vt media ad illum electa, & ratione illius amata efficaciter nego minorem: vt principia ordinis superioris, scilicet hypostatici, concedo minorem, & nego consequentiam. Ex quibus ad confirmationem dicatur: omne *Ad confirmat.* quod conducit, vt medium, debere esse effectum efficacis intentionis finis, quod autem non, vt medium ratione talis finis amatum, sed vt causa conducit, necessarium non est, quod sit effectus talis intentionis, nec illam supponat, & quia Christi merita conducunt ad finem prędestinationis hominum, tamquam principia ordinis superioris, scilicet hypostatici, non vt media ratione talis finis amata; hinc fit, quod non sint effectus intentionis efficacis prędicti finis, sed potius causæ promerentes illam, orationes autem vnius Sancti sunt pro alio, assumuntur, vt media conducentia ad finem prædestinationis illius; & ideò sunt effectus electionis ad gloriam hominis, pro quo tales orationes funduntur.

23 *Oppones 1.* Sed oppones primo, Christus fuit missus ex fine salutis hominum, iuxta illud: *Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de Cœlis:* ergo & ipse, & eius merita fuerunt electa, vt media ad salutem consequendam; ac proinde debent esse effectus electionis efficacis ad gloriam. Secundo: Christi merita *Secundo.* eligi potuerunt, vt media ad finem prædestinationis, non minus, quam oratio vnius Sancti, vt medium ad finem prædestinationis alterius; Deus enim potest ea, quæ perfectiora sunt ad minus perfecta, vt finem ordinare, de quo *3. p. quæst. 1. art. 3.* ergo nullum est fundamentum, vt asseramus Christi merita conducere ad finem prædestinationis, vt causæ, & non vt media, orationes autem Sanctorum, vt media conducere.

24 *Ad 1. obiectionem resp. 1.* Ad primam obiectionem respondeo primo ly *propter* dicere finem effectum, non finem *propter quem*, aut *cuius gratia*, quod autem sic amatur non debet supponere effectum amatum, nec ratione illius amari, sed propter se in cuius amore virtualiter amatur effectus; vnde potest esse causa meritoria efficacis amoris illius. Vel secundo dicatur finem nostræ Re- *Resp. 2.* demptionis, & mittendi Christum verbis illis denotatum, non fuisse salutem hominum, vt efficaciter consequendam, sed solum libertatem hominis à peccato, vel prout iam ad omnes contractum, vel vt solum erat in capite, de quo *3. parte quæst. 1. artic. 3. & 4.* vbi de motiuo incarnationis fusè tractauimus, & an supposuerit decretum Incarnationis præuisionem peccati originalis, siue originantis, siue originati. Ex quo solum sequitur voluntatem intentiuam redimendi homines a peccato ad decretum Incarnationis Christi supponi, nec sub illius meritis cadere, non vero quod voluntas efficax eligendi nos præ alijs ad gloriam, Christum, & illius merita non supponat præuisa, nec sub Christi meritis cadat.

25 *Ad 2.* Ad secundam concesso antecedenti, nego consequentiam: fundamentum autem duplex assignari potest. Primum est excellentia meritorum Christi, quæ cum sint perfectioris ordinis, quam hominis glorificatio, connaturalius est, vt amentur, vt causæ gloriæ, quam, vt media ad illam; vnde nisi oppositum reuelatum sit, quod in præsenti non inuenitur; asserendum est fuisse, vt causam, non vt medium glorificationis hominum amatam; quia de Diuinis decretis discurrendum est secundum modum magis connaturalem; nisi oppositum ex aliquo Scripturæ testimonio constiterit, quæ ratio de oratione vnius Sancti postulantis alterius conuersionem non militat: nam hæc non est ex excellentioris ordinis Beatitudine nostra: vnde connaturaliter amatur, vt medium ad illam.

Secundum fundamentum est: nam Christi meritis est attribuendum omne, quod ad illorum excellentiam, & dignitatem pertinet, nisi oppositum sit reuelatum; ad gloriam autem Christi, & dignitatem meritorum illius pertinet promeruisse hominibus electionem efficacem ad gloriam, alias id, in quo primo incipit, & principaliter consistit prædestinationis negotium, & discretio illorum à non prædestinatis, scilicet efficax ad gloriam electio, non debuissent homines Christo, quod inconueniens apparet: ergo cum reuelatum non sit electionem istam ad Christum, & illius merita facta supponi, asserendum est non supponi, sed subsequi ad illa, quod nequit componi cum hoc, quod est merita Christi fuisse amata, vt media ad finem prædestinationis, & ex amore efficaci talis finis electa.

26 *Instabis primo.* Sed instabis primo; quod voluntas redimendi homines Christum præcesserit, nec sub illius meritis fuerit comprehensa inconueniens non est, cum id plures ex Thomistis affirment: ergo pariter, nec inconueniens debet censeri, quod voluntas electiua efficax hominum ad gloriam pad ordinem intentionis spectans, præcesserit merita Christi. Patet consequentia: ad Christum Redemptorem non minus pertinet hominum redemptio à peccato, quam illorum salus æterna: ergo si non est inconueniens, quod voluntas intentiua redimendi à peccato subterfugiat merita Christi, & illa præcedat, nec etiam debet inconueniens censeri, quod voluntas electiua efficax ad gloriam, merita Christi præcesserit, & subter illa comprehensa non fuerit. Secundo actus, quibus homo sibi gloriam promeretur *Secundo.* sunt æquales gloriæ in morali æstimatione, & si illam physicè non adæquent, cum sint merita condigna illius; & ad condignum meritum requiratur æqualitas moralis cum præmio; & tamen de facto assumuntur, vt media, & vt talia à Deo eliguntur in ordine ad gloriam: ergo quod Christi merita sint salute hominum excellentiora, non probat non fuisse, vt media electa in ordine ad illam.

27 *Tertio.* Tertio: merita Christi non solum sunt excellentiora hominum glorificatione; sed etiam excedunt libertatem hominis à peccato; & tamen hoc non obstante fuerunt assumpta vt me-

dia, & vt talia electa in ordine ad illam, vt probabiliter existimant plures Theologi 3. *part. quæst.* 1. *art.* 3. ergo quod excedant hominum Beatitudinem, non probat fuisse assumpta, vt causæ, & non electa, vt media in ordine ad illam.

28 *Ad 1. instantiam resp.* Respondeo ad primam obiectionem omisso antecedenti negando consequentiam, ratio autem discriminis est: nam cum in sententia data, Christus Dominus decretatus fuerit ex vi voluntatis redimendi homines à peccato: consequens fit; quod non potuerit talem voluntatem mereri, sicut nec mereri potuit decretum intentiuum sui, seu meritorum illius, non autem fuit decretatus ex fine gloriæ vt efficaciter consequendæ ab hominibus, cum ex nullo testimonio Scripturæ hoc colligatur, sicut primum colligitur ex verbis superius relatis: *Propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de cælis*, quæ verba iuxta illam sententiam explicari debent in sensu rigoroso, quod non fit nisi ly *propter* denotet causam finalem mittendi Christum fuisse libertatem hominis à peccato; & gloria, vt consequibilis sufficienter, & si non efficaciter.

29 *Ad 2.* Ad secundam dicatur; quod licet adæquent in æstimatione morali, physicè tamen sunt gloria inferiores actus, quibus homo sui gloriam meretur, & hoc sufficere, vt tanquam media assumantur, & amentur in ordine ad illam, & si autem actus, quibus Christus gloriam nobis promeruit, physicè sint illa inferiores, est tantus excessus, quem ei faciunt in genere moris, vt connaturalius amentur, vt causæ, quam, vt media in ordine ad illam. *Ad 3.* Ad tertiam; concessa maiori, & omissa minori, nego consequentiam: quia quod Christi merita sint, vt media assumpta in ordine ad libertatem hominis à peccato, & ad glorificationem, vt sufficienter consequibilem, constat ex testimonio adducto, iuxta Authores illius sententiæ, quod autem ex fine gloriæ, vt efficaciter consequendæ, nobis non constat, imo oppositum potius habetur ad Ephesios 1. illis verbis: *Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem*, vbi ly *in* causam meritoriam denotare, docent Chrisostomus, Ambrosius, & alij.

30 *Aliorum solutio.* Mitto aliorum solutionem, qui inter orationes Sanctorum, & merita Christi hoc statuunt discrimen, quod illæ amantur in ordine ad gloriam hominis, pro quo tales preces funduntur, eamque respiciunt pro fine, merita vero Christi ordinata fuerunt à Deo, vt meritoriè attingerent electionem ad gloriam; hoc autem est discrimen inter finem à voluntatis actu distinctum, & ipsum voluntatis actum assumptum pro fine, quod ille nequit mouere ad amorem mediorum, nisi vt amatus; actus autem voluntatis potest ad positionem mediorum, quæ ad ipsum ordinantur, mouere, quin talis actus amor præcedat, & ideò orationes Sanctorum suffæ pro alio supponunt electionem efficacem ad gloriam, ex qua præparentur à Deo; ac proinde illam promereri non possunt; merita vero Christi non est necessum, quod electionem efficacem ad gloriam supponant, nec procedant ex illa.

31 *Impugnatur 1.* Sed non placet ista distinctio, quia petit principium manifestè; nam contrarij Auctores, qui asserunt orationes vnius Sancti non esse effectus prædestinationis alterius, docent consequenter promereri illius electionem: ergo respiciunt electionem pro fine, & consequenter, si finis, qui est actus voluntatis potest ad amorem mediorum mouere absque medio amore reflexo, potuit electio hominum ad gloriam mouere Deum ad amorem orationis vnius Sancti postulantis pro alio absque præuio sui amore reflexo efficaci, sicut idem dicimus in hac solutione respectu meritorum Christi. Secundo displicet; quia non percipio cur actus voluntatis, vt finalizet, moueatque ad amorem efficacem mediorum non petat præintendi, sicut, & finis ab actu voluntatis distinctus. Et quidem non minus requiritur ad mouendum finaliter esse in intentione sui, quam in sui apprehensione; at quoad existentiam in apprehensione ad finaliter mouendum, nullum est inter illos fines discrimen, sed vterque, vt moueat finaliter, sui existentiam in apprehensione desiderat: ergo nec discrimen aliquod inter illos debet constitui, quod existere in intentione, vt finaliter moueant ad amorem mediorum. *Secundo.*

Denique, in eiusdem sententiæ fauorem opponit Alarcon: Beatissima Virgo meruit de congruo omnes omnium hominum prædestinationis effectus: ergo iam merita puræ creaturæ de congruo attingunt adæquatum prædestinationis effectum. Antecedens probat ex multorum Patrum sententia quos Quirinus refert, aientium nullum beneficium de facto nobis dari nisi per Mariam, vt sicut Pater omne iudicium dedit filio, ita filius omne iudicium dederit Matri; at omnis prædestinationis effectus beneficium est respectu prædestinati: ergo omnes nostræ prædestinationis effectus sunt ex meritis congruis Beatissimæ Virginis. Secundo, nullum est auxilium datum homini, vsque ad vltimam perseuerantiam, quod Beatissima Virgo non meruerit de congruo; cum hoc deceat dignitati illius, & alias sufficienter secernatur à Christo per hoc quod ipse de condigno, eius Mater de congruo solum hominibus omnia auxilia meruerit: ergo meruit præparationem æternam omnium auxiliorum, qui enim exequutionem temporalem alicuius doni meretur, etiam meretur talis doni præparationem æternam. 32 *Vltimo arg.* *Antecedens probatur 1.* *Secundo.*

Respondeo, negando antecedens: ad primam probationem dicatur, veram esse maiorem de omni beneficio hominibus facto, præterquam ipsa merita Virginis, & orationes, quibus alia auxilia, & beneficia meretur, quæ esse prædestinationis hominum effectus constat ex probatione nostræ sententiæ. Ad secundam, concesso antecedenti, de auxilijs distinctis ab orationibus, & precibus Virginis, quas non incongrue hominum auxilia extrinseca possumus appellare, distinguo consequens, illudque concedo de præparatione exequutiua talium auxiliorum, secus autem de intentiua; vt autem omnes effectus prædestinationis hominum mereretur Beatissima Virgo deberet suis meritis primam hominum electionem attingere. Et hæc de ista Disputatione applicanda litteræ Magistri *in prima distinct.* 41. *§. primo* ad illa verba: *Misericordia autem meritum non inuenimus, &c.* 33 *Resp. ad 1. prob. antecedentis.* *Ad 2.*

EST AT Nunc, vt pro complemento Tractatus, de reprobatione tractemus, de qua agit D. Thom. in hac quæst. art. 3. vbi quærit, vtrum Deus aliquem hominem rebrobet, & triplici conclusione respondet: prima est: Deus aliquos homines reprobat, *quæ conclusio non minus est de fide, quam quod aliqui homines damnentur, & pereant, constatque ex illis verbis Malachiæ* 1. Iacob dilexi, Esau autem odio habui. *Secunda conclusio*, sicut prædestinatio est pars prouidentiæ respectu eorum, qui ordinantur diuinitus ad æternam salutem, ita reprobatio est pars prouidentiæ respectu eorum, qui ab hoc fine deficiunt. *Ex quo infert D. Thom. quod sicut prædestinatio non consistit in sola scientia, sed aliquid addit, quia prouidentia est, quæ consistit in practica ordinatione ad finem, ita, & reprobatio non nominat tantum scientiam, sed aliquid addit. Tertia conclusio*, sicut prædestinatio includit voluntatem conferendi gratiam, & gloriam; ita reprobatio includit voluntatem permittendi aliquem cadere in culpam, & inferendi damnationis pœnam pro culpa.

Ex quibus conclusionibus, prima examine non indiget, nec etiam secunda; ex dictis enim supra disput. 59. & 60. *vbi fusiè ostendimus prædestinationem non in actu voluntatis consistere, & si illum præsupponat, constat idem de reprobatione dicendum; cum prouidentia pars sit; & consequenter actus prudentiæ, qui in imperio practico intellectus consistit. Circa tertiam aliqua satis difficilia examinanda veniunt; vnde pro illius explicatione sit,*

DISPV-

DISPVTATIO LXIX.

An voluntas efficax negandi Reprobis gloriam anteuertat in Deo præuisionem demeritorum?

§. I.

Relatis sententijs, statuitur, & probatur prima conclusio.

1 *Prima sententia.* IN hac Disputatione tres versantur sententiæ. Prima est negatiua, quam præter negantes electionem efficacem ad gloriam antecedere præuisionem meritorum, quos retulimus *supra disp. 66.* tenent Belarminus *lib. 2. de amissione gratiæ cap. 12.* Suarez *lib. 5. de reprobat. cap. 9.* & Cornejo *disp. 2. de reprobat. dub. 1.* pro illa referens Durandum, Ferraram, Zumelem, & alios. *Secunda.* Secunda affirmans est, quam tuentur Bañez *quæst. 23. art. 5. dub. 3.* Durandus *in 1. distinct. 40 quæst. 2.* Capreolus *dist. 41. quæst. vnica art. 2.* Ferrara 3. *Contra Gentes cap. 161.* Caietanus *supra art. 5.* Bañez *ibi dub. vnico*, Aluarez *lib. 12. de auxilijs disput. 110.* Salmanticenses *tract. 5. disp. 8. dub. 1.* Et Noster Sancto Thoma *disp. 10 art. 4 & sequentibus.* *Tertia.* Tertia sententia inter vtramque media distinguit inter originale peccatum, & personalia, & asserit, dari in Deo prædictam voluntatem ante omne personale peccatum, secus vero ante præuisionem culpę originalis. Hanc esse D. Augustini, docent Zumel *supra art. 5. disp. 4.* Bañez *vbi supra relatus*, & alij plures. Veram sententiam sequentibus assertionibus explico.

2 *Prima conclusio Prob. 1. ex Apostolo.* Prima sit: *ante præuisionem omnis demeriti personalis voluit Deus efficaciter reprobis negare gloriam, siu illos à gloria excludere.* Probatur primo ex illis verbis Pauli ad Romanos 9. cap *Cum enim nondum nati fuissent, aut aliquid boni, aut mali egissent, vt secundum electionem propositum Dei maneret, non ex operibus, sed ex vocante dictum est, quia maior seruiet minori, sicut scriptum est, Iacob dilexi, Esau autem odio habui.* Super quę verba D. Thom. *ibi lect. 2.* ait, aptissimum exemplum Apostolum apposuisse ad excludendum in deorum errorem confidentium de meritis Patrum, in duobus filijs ex eisdem parentibus genitis, & vt excluderet errorem Manichęorum, qui diuersitatem eorum, quę hominibus accidunt, natiuitati adscribunt, & diuersitati constellationum, sub qua nati sunt, in duobus hominibus ex eodem concubitu, & eodem tempore natis: per illa autem verba *aut aliquid egissent boni, aut mali* (inquit D. Thom.) *excluditur Pelagianorum error ponentium secundum merita præcedentia gratiam dari*; at nomine dilectionis, & odij significantur prędestinatio ęterna, & ęterna reprobatio; vt docet D. Thom. lectione relata circa finem his verbis: *Sicut autem dilectio, de qua hic loquitur, pertinet ad æternam Dei prædestinationem: ita odium, de quo hic loquitur pertinet ad reprobationem, qua Deus reprobat peccatores, nec est dicendum, quod illa reprobatio sit temporalis, &c.* ergo sicut ante omne personale meritum homines eliguntur, nedum ad gratiam, verum etiam ad gloriam, ita ante omne personale demeritum vult Deus efficaciter reprobis gloriæ negationem, seu ab illa exclusionem.

3 *Respondebis 1.* Respondebis primo, verba illa Malachię 1. *Iacob dilexi, &c.* non intelligi de odio exclusiuo ab ęterna hereditate, sed ab hereditate temporali, nec de amore collatiuo glorię, sed temporalis hęreditatis; cum sit probabile non fuisse Esau reprobatum a gloria. *Secundo.* Respondebis secundo, intelligi de odio exclusiuo a gratia, non vero de exclusiuo a gloria. *Tertio.* Denique respondebis, intelligi de reprobatione negatiua consistente in non electione, non autem de positiua, quę in positiua exclusione a gloria consistit.

4 *Prima solutio reijcitur 1.* Sed nulla ex his solutionibus argumento facto satisfacit, non prima: tum, quia vt vidimus D. Thom. verba relata intelligit de dilectione pertinente ad ęternam prędestinationem, & odio spectante ad reprobationem ęternam: tum etiam; quia vt bene aduertit Noster Sancto Thoma, *vbi supra art. 2. num. 27.* *Secundo.* Quidquid sit de cortice litterę verborum Malachię, Apostolus tamen in mystico sensu ea intelligens, vt exemplum assumpsit ad probandum, Deum absque vllius iniuria, quosdam secundum propositum eligere ad gloriam, & alijs tantum beneficium negare voluisse ante illorum pręuisa merita, vel demerita, quem sensum fusè prosequitur Augustinus, *epist. 105. tom. 2. & quæst. 2. ad Simplicianum*, & alibi sępè: ergo prima interpretatio vim facti argumenti non eleuat.

5 *Secunda solutio impugnatur 1.* Nec magis secunda, tum ex D. Thom. asserente loqui de odio pertinente ad reprobationem, sicut de dilectione spectante ad æternam prædestinationem; at dilectio spectans ad prædestinationem, & anteuertens merita, non incipit a gratia, sed a gloria: ergo odium spectans ad reprobationem, & anteuertens demerita, non incipit ab exclusione a gratia, sed ab exclusione a gloria: *Secundo.* tum etiam, quia Apostolus non loquitur de exclusione a gratia, quæ est reprobis, & prædestinatis communis; hæc enim reprobationis nomine absolutè non gaudet, nec propriè; alias omnes electi, quibus Deus aliquando denegat gratiam, absolutè, & propriè reprobi dicerentur, loquitur ergo de odio exclusiuo a gratia exclusione reprobis propria, prout a prædestinatis discretis, at exclusio a gratia, sic propria non potest intelligi, nisi intelligatur prouenien s à voluntate efficaciter excludente a gloria, sicut nec voluntas collatiua gratiæ prædestinatis propria intelligi valet, nisi procedat a voluntate efficaci gloriæ, vt arguebamus *supra disputatione 66.* ergo verba Apostoli intelligenda sunt de voluntate efficaci exclusiua reproborum a gloria. Et explicatur amplius: nam vel intelliguntur verba Pauli de permissione peccati finalis volita a Deo, vel de permissione peccati non finalis? Si secundum dicatur, voluntas illa non potest reprobatio dici absolutè, & simpliciter: si primum, eadem est ratio de illa, ac de voluntate efficaci exclusiua a gloria: ergo verba Pauli sunt intelligenda, non solum de voluntate efficaci exclusiua reproborum a gratia, sed etiam a gloria. *Confirmat.*

Denique tertia solutio reijcitur: nam vel ex vi illius reprobationis negatiuæ consistentis in negatione electionis ad gloriam, infallibiliter homines à consequutione gloriæ deficient, vel non? Si primum dicatur, nulla est differentia inter voluntatem positiuam excludendi homines a gloria, & prædictam reprobationem: si secundum, non saluatur mens Pauli: ergo solutio tradita argumentum nostrum non diluit. Probo minorem pro prima parte: etenim contrarij Auctores frequentius docent negationem illam electionis fuisse à Deo volitam per actum positiuum: ergo si ex vi illius est infallibile homines defecturos à gloria consequenda, nulla est differentia alicuius momenti inter reprobationem illam negatiuam, & voluntatem negationis gloriæ: quid enim interest quod voluntas positiua Dei terminetur ad negationem electionis, vel ad negationem glorię, si ex vi vtriusque est infallibile homines defecturos à consequutione glorię? Imo voluntas non eligendi ad gloriam est virtualiter voluntas negationis glorię; cum infallibiliter ex illa inferatur, & in illa contineatur: si ergo potuit ante merita pręuisa velle virtualiter voluntate efficaci exclusionem hominum à gloria; quod inconueniens potest apparere in hoc quod Deus ante personalia demerita eam vellit formaliter. 6 *Contra tertiam solutionem facit.* *Minor prob. pro parte prob.*

Deinde pro secunda parte probatur: mens enim Apostoli erat explicare quomodo Deus absque hominum querimonię occasione, ex eadem massa quosdam homines aptet in gloriam, & alios a consequutione glorię vellit deficere, sicut figulus ex eadem massa, quædam vasa facit in honorem, alia in contumeliam, quin possint conqueri, & artifici dicere: cur sic me fecisti? atqui ex vi negatiuæ reprobationis homines a gloria non sunt defecturi infallibiliter, non esset in illis occasio aliqua querimoniæ quam Apostolus vitare contendit, bene tamen si de reprobatione positiua loquatur, ex vi cuius infallibiliter homines à consequutione gloriæ deficient: ergo reprobatione negatiua considerata in secunda acceptione, non saluatur intentum Apostoli. 7 *Pro secunda suadetur*

Secundo probatur conclusio ex D. Thom. *in 1. ad Annibaldum distinct. 41. art. 3. in corpore*, illis verbis: *Respondeo dicendum quod voluntati diuinæ de salute hominis, duplex voluntas opponi videtur, scilicet voluntas de contradictorio secundum quod vult aliquem non saluare, & voluntas de contrario secundum quod vult damnare aliquem: prima quidem voluntas non requirit aliquam rationem ex parte voliti; cum salus gloriæ non sit debitum humanæ naturæ, non enim requiritur ratio, quare non dem alicui, cui dare non debeo, &c.* Quo nihil expressius potuit pro nostra sententia proferri. Et *quæst. 6. de veritate artic. 2. in corpore*, vbi postquam distinxit de duplici voluntatis motu, & secundum debitum, & secundum meritum, & illud dupliciter, vel secundum debitum absolutè, vel secundum debitum ex suppositione alicuius voliti, cui aliud debetur, hęc verba subiunxit. *Vbicumque autem occurrit aliquid, sine quo aliquid à Deo volitum esse possit, hoc non procedit ab eo secundum rationem alicuius debiti, sed secundum meram liberalitatem; perfectio autem gratiæ, & gloriæ sunt huiusmodi bona, quod sine eis natura esse potest; excedunt enim naturalis virtutis limites: vnde quod Deus vellit alicui dare gratiam, & gloriam hoc ex mera liberalitate procedit, in his autem, quæ ex liberalitate procedunt, tantum causa voluendi est ipsa superabundans affectio volentis ad finem, &c.* at quia gratia debita non est, voluntas efficax negandi gratiam demerita pręuisa pręcedit, nec illa supponit, vt enim inquit D. Thom. ibi solutione ad 8 *In his, quæ ex liberalitate donantur, in nullo iustitia contradicitur, possum enim vni dare, & alteri non dare pro mea libito voluntatis.* Et solutione ad 9. *Hoc ipsum, quod est non habere debitum, sufficiens ratio est non donandi*; ergo cum gloria homini non sit debita, Deus ante omne personale pręuisum demeritum potest velle efficaciter gloriam non dare. 8 *Secundo prob. conclusio ex D.Th.* 9

Tertio suadetur conclusio ratione ex præallegatis verbis desumpta: Deus namque est supremus Dominus gloriæ, nullique hominum debita est: ergo absque vllius iniuriæ, siue crudelitatis nota, potest efficaciter decernere, illam quibusdam conferre, & alijs denegare, quin ex parte hominum, vel meritum prioris voluntatis, vel vllum supponatur demeritum. Tenet consequentia: tum, quia in hoc ratio supremi domini con- 10 *Tertio probo ratione ex D. Th. desumpta.*

consistit, posse scilicet facere de re sua quidquid voluerit absque alterius iniuria, quia in dando vni, & alteri volendo negare, quod nulli ex illis debetur, nulli illorum iniuria irrogatur. Tum denique: nam, quia prima gratia nulli hominum est debita, potest Deus decernere efficaciter illam alijs date, & alijs negare, absque iniuriæ, aut crudelitatis nota.

11 *Respondent contrarij.* Respondet contrarij Auctores, quod & si absolutè potuisset Deus ita se gerere, non tamen ex suppositione eleuationis hominis ad finem supernaturalem, & illius voluntatis, qua voluit omnes homines saluos fieri. Tum quia ex vi illius voluntatis debita fit homini gloria, debitum autem alicui velle denegare absque culpa supposita, sine iniuria non fit. Tum etiam, quia illæ duæ voluntates, scilicet desiderare ex se hominibus gloriam, & ante vlla demerita velle efficaciter aliquibus illam negare, sunt incompossibiles.

12 *Contra 1.* Cæterum contra hanc solutionem insurgo sic primo; quia prima ratio, qua istarum voluntatum incompossibilitas ante visa demerita fundatur, est prorsus inefficax, nec Vazquez illa vtitur, sed nec potuit; cum namque ex vi primæ voluntatis solum conferantur homini auxilia sufficientia, & ipse 1. 2. *quæst.* 109. *artic.* 2. fateatur, gratiam congruam non esse debitam potentiæ expeditæ, nec etiam homini ex vi primæ voluntatis potentia adipisci salutem debita erit ex vi illius actualis salutis consequutio; ac proinde compatibiles erunt in Deo voluntas inefficax salutis omnium hominum, ratione cuius eis dantur auxilia sufficientia ad salutem, & voluntas efficax negandi actualem salutis consequutionem.

13 *Secundo.* Deinde secundam rationem in hunc modum reijcio, adhuc voluntate illa supposita qua Deus omnibus salutem desiderat manet potens non solum absolutè, sed etiam ex omni suppositione ad negandam gloriam, illamque concedendam cuicumque voluerit: ergo potest ante omne demeritum efficaciter velle excludere aliquos à gloria. Consequentia est bona, sicut enim potest ante vllum demeritum absolutè negari, quod absolutè debitum non est, ita potest suppositione aliqua facta, ante demeritum negari, quod tali suppositione facta non est debitum. *Antecedens prob. 1.* Antecedens autem ostendo sic primo: ex vi illius voluntatis non est debita hominibus gloria, nedum in particulari, verum nec in communi; alias prædestinatio, specialis prouidentia intra ordinem gratiæ non esset; si alicui, adhuc vagè deberetur gloria ex vi illius generalis voluntatis, sicut nec collatio alicuius auxilij efficacis ad operandum bene moraliter, ad specialem prouidentiam pertinet, quia alicui vagè debetur: ergo adhuc illa voluntate supposita, manet etiam in sensu composito expeditus Deus, vt possit ante omne demeritum velle efficaciter aliquos excludere à gloriam, imò non solum aliquos, verum etiam, & omnes.

14 *Secundo.* Secundo probatur idem antecedens; nam dato ex vi illius voluntatis esset debita hominibus gloria, non tamen esset debita omnibus, nec istis aut illis in particulari, sed aliquibus vagè; ergo dato, quod non potuerit in sensu composito illius voluntatis velle efficaciter omnes excludere, potuit tamen ante omne personale demeritum velle efficaciter hos, vel illos excludere à gloria. *Tertio.* Tertio: quia ex vi illius voluntatis non debentur hominibus omnia auxilia efficacia, aliàs nullum posset voluntas supposita negare absque præsupposita culpa: ergo ex vi illius gloria debita non est: non enim stat finem deberi absque debito mediorum, quæ ad finem desiderantur.

15 *Resp.* Si respondeatur, quod licet gloria ex vi illius voluntatis non sit debita homini debito iustitiæ, vel connaturalitatis, est tamen debita debito congruentiæ: congruum enim est, vt Deus ante omne demeritum non vellit excludere à gloria homines, quos ad illam assequendam ordinauit, & quibus gloriam desiderat, & si inefficaciter. *Contra 1.* In contrarium obstat primo: quia etsi hæc congruentia militet respectu aliquorum hominum vagè, & inconfusè, non tamen respectu omnium: ergo in hoc, quod nullis hominum præuissis demeritis, vellit aliquos excludere à gloria, nulla est incongruentia. *Secundo.* Secundo: absque vlla incongruentia potest Deus velle efficaciter aliquibus gratiam efficacem negare nullis illorum præuissis demeritis: ergo pariter, adhuc illa voluntate supposita, nulla incongruentia erit in hoc, quod nullis hominum præuissis demeritis efficaciter vellit aliquos excludere à Regno. Patet consequentia: Deus namque non est minus Dominus gloriæ, quam gratiæ efficacis, nec gloria ex vi illius voluntatis fit magis debita, quam efficax gratia: ergo sicut istam potuit etiam, & illam velle efficaciter quibusdam negare, nullis hominum præuissis demeritis.

16 *Opponens.* Si dicas, sequi ex ratione facta, non solum efficacem voluntatem per modum intentionis excludendi à gloria homines; sed etiam actualem à gloria exclussionem hominum peccata anteuettere; consequens est falsum: ergo & antecedens. Patet sequela: non solum voluntas denegandi gratiam, sed etiam actualis primæ gratiæ negatio antecedit hominum demerita: ergo si paritas à Nobis facta quid probat, conuincit nedum voluntatem excludendi, sed etiam actualem à gloria exclussionem hominum peccata antecedere. *Resp.* Respondeo nostro argumento probari id Deum potuisse efficere ob supremum dominium, de facto autem non ità contingere ex Scripturis habemus, quia tamen necessarium non est, quod voluntas spectans ad ordinem intentionis, cum exequutione adæquetur, vt constat ex dictis *supra disput.* 60. *&* 66. hinc fit, quod licet actualis exclusio à gloria, prout in executione demerita nostra supponat, intentio excludendi à gloria opposito modo procedens, illorum præuissionem antecedat.

17 *Secunda ratio P. Vazq. impugn.* Quod autem secunda ratio, quam Vazquez assignat nihil obstet, ostendo sic primo: in his duabus à voluntatibus, *volo dare vires sufficientes ad consequendam gloriam*, & *volo efficaciter negare illius actualem consequutionem*, nulla est repugnantia; at voluntas illa, qua Deus vult omnes homines saluos fieri, nihil est aliud, quam voluntas dandi vires sufficientes ad gloriæ consequutionem: ergo optimè cum illa secunda voluntas compatitur. *Maior prob. 1.° Secundo.* Maior probatur primo, quia sunt de diuersis obiectis ad minus formaliter, scilicet de gloria, vt consequibili sufficienter, & efficaciter, gloria autem, vt efficaciter assequenda differt à se ipsa, vt assequibili sufficienter. Secundo: voluntas dandi vires sufficientes ad gloriæ consequutionem non est incompatibilis cum voluntate negandi gratiam efficacem, seu congruam: ergo nec erit incompossibilis cum voluntate negandi actualem consecutionem gloriæ. *Tertio.* Tertio: nam de facto, adhuc præuissa culpa perseuerat in Deo illa prima voluntas; & tamen vult efficaciter gloriam negare: ergo illæ duæ voluntates non sunt incompatibiles.

18 *Resp.* Si dicatur, culpa præuissa esse illas voluntates respectu einsdem hominis diuersimode considerati, prima scilicet respectu hominis secundum se, secunda autem respectu eiusdem, quatenus culpa affecti, & ideo non incompari prædictas voluntates, ante culpam autem præuissam diuersitatem istam non reperiri. *Cōtra 1.* In contrarium obstat primo, quod etiam ante culpam præuissam illæ duæ voluntates attingunt gloriam sub diuersa ratione, prima gloriam vt consequibilem, secunda eandem, vt efficaciter non assequendam, prima ex motiuo manifestandi suam bonitatem, & misericordiam erga omnes, secunda vero ex motiuo manifestandi supremum dominium, specialem misericordiam, & amorem erga prædestinatos, & suæ prouidentiæ suauitatem, quæ elucet in hoc, quod creaturæ defectibiles non omnes assequantur finem, sed aliquæ ab illo deficiant, & forte suam punitiuam iustitiam: ergo etiam culpa non præuissa compatiuntur illæ voluntates. *Secundo.* Obstat secundo: Deus namque complacet in gratia congrua, seu efficaci erga omnes; & tamen ante culpam præuissam vult illam quibusdam negare: ergo etiam respectu gloriæ ante omnem culpam præuissam poterit Deus duplicem illam voluntatem habere inefficacem vnam, qua in omnium hominum gloria sibi complaceat diuina voluntas, & omnibus gloriam inefficaciter desideret, efficacemque alteram, qua quibusdam vellit gloriam non dare.

19 *Vltimo prob. conclusio.* Denique principaliter conclusionem ostendo: permissio peccati personalis numquam remittendi supponit efficacem voluntatem excludendi reprobum à gloria: ergo ista voluntas anteuertit demerita personalia præuissa, vt motiua. Consequentia tenet ex dictis *supra disput*, 66. vbi ex eo quod prima gratia efficaciter conducens ad gloriam supponat efficacem voluntatem gloriæ, intulimus voluntatem istam antecedere merita præuissa, vt motiua. Antecedens autem probatur: illa permissio est effectus reprobationis, vt est prouidentia specialis: ergo est effectus finis reprobationis, vt intenti efficaciter, finis autem iste non est alius, quam exclusio à gloria: ergo est effectus intentionis efficacis excludendi reprobos à gloria.

20 *Antecedens probatur 1.* Antecedens constat primo ex D. Thom. *in hac quæst. articulo* 3. *ad finem corporis*, illis verbis; *Sicut enim prædestinatio includit voluntatem conferendi gratiam, & gloriam, ita reprobatio includit voluntatem permittendi aliquem cadere in culpam, & inferendi damnationis pœnam*: ergo ex mente D. Thom. non sola æterna damnatio, sed etiam alicuius culpæ permissio est effectus reprobationis, vt est prouidentia specialis, de qua vt sic loquebatur in eo art. Angelicus Doctor, est euidenter constat ex verbis antecedentibus ibi: *Pertinet etiam ad diuinam prouidentiam vt permittat aliquos ab isto fine*, scilicet vita æterna, *deficere, & hoc dicitur reprobare*, id est sicut non sola glorificatio, sed etiam gratia, quæ est principium bene operandi, & gloriam merendi, est effectus prædestinationis, vt specialis prouidentia est; ita non solum exclusio à gloria, sed etiam permissio culpæ vt effectus reprobationis; at non permissio culpæ remittendæ per gratiam: ergo permissio culpæ numquam remittendæ.

21 *Secundo.* Secundo probatur: permissio peccati numquam remittendi est à Deo eligibilis ex aliquo fine, quia ad illum conducit; at ex nullo melius, quàm ex fine exclusionis à gloria, ad quem cum effectu conducit: ergo eligitur de facto ex intentione efficaci exclusionis à gloria. *Tertio.* Denique probatur: prouidentia præparatiua mediorum tendentium ad finem consequendum supponit necessario voluntatem efficacem finis consequendi, vt ostendimus *supra disp.* 66. & fatentur plures Nobis in hac parte aduersarij: ergo prouidentia Dei per quam ordinatur, vt homo deficiat à medijs,

medijs, & deficiat etiam à fine debet supponere voluntatem efficacem defectus à fine ante voluntatem efficacē defectus à medijs, at defectus à medijs consistit in negatione gratiæ, & peccati permissione, defectus vero à fine consistit in exclusione à gloria: ergo voluntas permittendi peccatum, cum effectu conducens ad amissionem gloriæ, supponit voluntatem efficacem exclusionis à gloria, & est effectus illius.

22 *Confirm.* Explicatur hoc amplius: Deus præparans hominibus gratiam cum effectu conducentem ad gloriam, debet prius intendere efficaciter gloriam, vt ostendimus *disput.* 66. ergo præparans hominibus negationem gratiæ coniungendam cum effectu cum exclusione à gloria, debet prius intendere efficaciter exclusionem à gloria: sicut enim in ordine mediorum conducentium ad finis consequutionem connaturalis modus agendi est incipere à fine, vt consequendo, ita in ordine mediorum conducentium ad deficiendum à fine connaturalis modus agendi propter finem, desiderat, vt incipiatur à voluntate defectus consequutionis finis.

§. II.

Argumenta ab authoritate soluuntur.

23 *Argum. I testimonijs scripturæ. Primum est.* Contra istam conclusionem opponunt contrarij Authores primo plura testimonia Scripturæ. Primum est illud 2. Regum 14. cap. *Non vult Deus perire animam, sed retractat cogitans, ne penitus pereat, qui abiectus est:* ergo Deus ex se, & ante præuissa demerita neminem efficaciter excludit à gloria: alias ex se perditionem animæ vellet, quæ in exclusione a gloria consistit. *Secundū* Secundum est illud Sapientiæ 1. *Deus mortem non fecit, nec latatur in perditione viuorum.* Et infra: *Impij autem manibus, & verbis accersierunt illam.* Vbi sermo est non de temporali solum, sed etiam de morte æterna, quæ est pœna peccati, & in carentia Diuinæ visionis consistit: ergo Deus ante culpam præuisam nemini efficaciter vult exclusionem a gloria, aliàs ex se æternam vellet mortem, & illam fecisset.

24 *Tertium* Tertium est illud Oseæ 13. cap. *Perditio tua ex te Israel, tantummodo in me auxilium tuum:* at si daretur efficax voluntas in Deo excludendi homines à Regno ante preuisa illorum demerita, perditio nostra consumata, quę in eterna damnatione consistit, oriretur a Deo: ergo talis voluntas constituenda non est. Quę omnia confirmant ex Tridentino *sess.* 6. *cap* 11. illis verbis: *Deus sua gratia semel iustificatos non deserit, nisi prius ab eis deseratur:* at si esset in Deo efficax voluntas excludendi reprobos a gloria ante illorum preuisa demerita, prius Deus desereret homines, quam desereretur ab illis: ergo non datur in Deo voluntas efficax excludendi homines a gloria ante illorum preuisa demerita. *Confirm. ex Trid.*

25 *Ad 1. testimonium resp.* Respondeo ad primum testimonium, verba illa posse intelligi de morte peccati, quam Deus nullatenus vult, sed solum permissiuè se habet ad illam, si autem de morte ęterna per carentiam Diuinæ visionis, intelligenda esse de voluntate omnino antecedenti, & secundum hanc Deus non vult perire animam, id est, ab æterna vita deficere, sed potius saluari, vult tamen exclusionem à gloria voluntate intentiua consequenti, non culpam præuisam, sed naturæ defectibilitatem, voluntate vero exequenti, consequenti, non solum defectibilitatem naturæ, sed etiam actualem defectum. Posteriora autem verba: *Sed retractat cogitans, &c.* Indicant Deum expectare peccatores, vt pœnitentiam agant, non quidem voluntate efficaci pœnitentiæ illorum in omnibus; alias omnes pœnitentiam agerent, sed voluntate inefficaci cum qua rectè compatitur voluntas efficax negandi gratiam pœnitentiæ, & etiam collationem gloriæ. Et quidem hoc testimonium; cum loquatur de homine iam peccatore, & illius præuisis peccatis, si quid probat, conuincit, non solum quod non detur in Deo voluntas efficax excludendi à gloria ante culpam, præuisam, sed nec etiam post eius præuisionem; cum adhuc culpa hominis præuisa, verum sit, & in eo testimonio asseratus, Deum non velle animam perire.

26 *Ad secundum resp. 1.* Ad secundum testimonium dicatur primo, in illo esse sermonem de morte corporali, quam Deus dicitur non fecisse, quia cum creauit potentem non mori per donum iustitiæ originalis, quod si seruasset, sine morte media ad gloriam animæ, & corporis transiret, quia tamen per culpam tale donum amisimus, mortem in peccati pœnam, seu pœnalitatem incurrimus, quo circa dicitur, *Impij manibus, & verbis accersierunt illam.* Vel secundo dicatur, quod si intelligantur de morte per carentiam Diuinæ visionis, Deus illam non fecit, nec voluit voluntate exequenti antecedente culpam præuisam, nec voluntate intentiua omnino antecedenti, sed aliquatenus consequente, non culpam, sed defectibilitatem naturæ, quæ quia ex Deo non est, id circò dicitur Deum ex se illam non velle, id est, non attento aliquo extra se ab illo non causato, nec volito, cum enim Deum velle homines à gloria deficere, supponat præuisam defectibilitatem naturæ per culpam, & hæc defectibilitas *Resp. 2.* nobis non sit à Deo, sed a nobis, quatenus ex nihilo factis, ideò dicitur Deum ex se non fecisse mortem, seu non voluisse, quia eam voluit occasione alicuius à se non facti, scilicet potentiæ peccandi, & defectibilitatis naturæ.

27 *Ad 3.* Tertium testimonium explicat D. Thom. in præsenti *art.* 3. *ad* 2. de perditione hominis per culpam, quæ quia a Deo non est, sed à libero arbitrio, vt à causa deficiente procedit, idcircò dicitur perditionem nostram non à Deo, sed à nobis esse: vel si de perditione, quæ in æterna damnatione consistit, verba hæc intelligantur, accipienda sunt iuxta dicta, non esse à Deo ex se, nec, vt in exequutione, quia vt sic culpam nostram supponit, quæ à Deo non est, sed à nobis, nec prout voluntatem terminat ad ordinem intentionis spectantem, quia vt sic supponit defectibilitatem naturæ illi competentem, non prout à Deo; sed quatenus factæ ex nihilo.

28 *Ad confirm. ex Trid.* Ad confirmationem dicatur, Concilium loqui de gratia habituali, quam semel datam Deus in executione non negat hominibus, nisi in pœnam præcedentis peccati, vel de gratia sufficiente auxiliante, quam etiam Deus in executione non negat, nisi ob culpam præcedentem, saltem originalem, vt vidimus *disputat.* 67. ex quo non colligitur Deum ordine intentionis non voluisse prius exclusionem a gloria, imò fortè etiam exclusionem a gratia habituali ante culpam præuisam, vt motiuum. Et quidem Deum aliquam gratiam, scilicet efficacem auxiliantem ante culpam præuisam homini denegare, & consequenter illum ante culpam visam tali gratia desserere, negari non potest; cum prima peccati permissio consistens in carentia gratiæ, pœna peccati non sit in frequenti Theologorum sententia.

29 *Testimonium aliud expeditur.* Et ex his interpretanda veniunt alia testimonia Scripturæ, vt est illud Isaiæ 30. cap. *Propterea expectat Dominus, vt misereatur vestri, &c.* Quæ expectatio cum voluntate efficaci excludendi à gloria ante culpam præuisam, non videtur posse componi: nam quomodo expectare dicitur, vt misereatur nostri, qui ante omnem culpam vult efficaciter aliquos excludere à gloria? Sed *Resp.* componi posse constat ex dictis; non enim Deus expectat reprobos voluntate efficaci miserendi, sed simplici, & inefficaci, cum qua rectè componitur voluntas efficax illos excludendi à gloria anteuertens peccata, vt motiua. Et quidem adhuc culpa præuisa, Deus, vt misereatur expectat; & tamen visa culpa vult Deus ob illam hominem excludere à gloria voluntate efficaci.

30 *Secundo opponunt D. Aug.* Secundo opponunt plura Sanctorum Patrum testimonia, Primum Augustini epist. 105. illis verbis: *Cuius vult miseretur non iustitia, sed misericordia gratiæ, & quem vult obdurat non iniquitate, sed veritate vindictæ* Vbi *obdurationis* nomine reprobationem intelligit, quam asserit ex vindicta procedere, vindicta autem demerita necessario supponit: ergo non datur in Deo voluntas efficax excludendi homines à gloria ante præuisa demerita. Et paucis interpositis ait: *Quærimus namque meritum obdurationis, & inuenimus, merito namque peccati vniuersa massa damnata est, nec obdurat Deus impertiendo malitiam, sed non impertiendo misericordiam, quærimus autem meritum misericordiæ, nec inuenimus, &c.* Ergo ex mente Augustini datur in nobis causa reprobationis aliter, ac predestinationis, quę aliter subsistere nequit, nisi voluntas efficax excludendi à gloria, demerita præuisa supponat. Idem docet Prosper *ad cap. ta Gallorum cap.* 3. *vbi de reprobis loquens*, sic ait: *Non ex necessitatem pereundi habuerunt, quia prædestinati non sunt, sed ideò prædestinati non sunt, quia tales futuri ex voluntaria præuaricatione sunt præsciti:* ergo ex mente Prosperi, predestinationis negatiuę causa datur in nobis; & consequenter, à fortiori voluntas efficax excludendi a gloria demerita preuisa supponit. *D. Prosp.*

31 *S. Thom. primo.* Ac denique D. Thom. *ad Rom* 9 *lect.* 2. idem affirmare *videtur*, his verbis: *Et ideò præscientia meritorum non potest esse aliqua ratio prædestinationis, quia merita præuisa cadunt sub prædestinatione; sed præscientia peccatorum potest esse aliqua ratio reprobationis ex parte pœna, quæ præparatur reprobatis, in quantum scilicet Deus proponit se puniturum malos propter peccata, quæ à se ipsis habent non à Deo.* Quę verba D. Thom. in telligi non posse de preparatione pœnæ secundum voluntatem exequentem, ex eo conuinci videtur, quod sic intellecta non subsistit discrimen inter predestinationem ad gloriam, & predestinationem ad pœnam: glorię namque, vt executioni mandandę, & voluntatis exequutiuę illius datur ratio ex parte nostra, scilicet merita: ergo vt inter reprobationem, & prædestinationem subsistat discrimen, intelligi debent verba D. Thom. de præparatione ad pœnam secundum voluntatem intentiuam, ac proinde non datur in Deo voluntas efficax excludendi reprobos à gloria ante præuisa demerita, vt illius voluntatis motiua.

32 *Secundo.* Et in 1. *distinct.* 40 *quæst.* 4. *art.* 2. *in corpore*, postquam distinxit de obduratione sumpta pro actu voluntatis obstinatæ in malo, cuius pro formali malitiæ Deus causa non est, & de eadem accepta pro priuatione gratiæ; hæc verba subiunxit. *Istum autem carere gratia ex duobus contingit; tum, quia ipse non vult recipere. Tum, quia Deus non sibi infundit, vel non vult sibi infun-*

infundere, horum autem duorum talis est ordo, vt secundum non sit, nisi ex suppositione primi; cum enim Deus non vellit, nisi bonum, non vult istum carere gratia, nisi secundum quod bonum est, sed quod iste careat gratia non est bonum simpliciter; unde hoc absolutè consideratum non est volitum à Deo, est tamen bonum, vt careat gratia si eam habere non vult, vel si ad eam habendum negligenter se præparat quia iustum est, & hoc modo est volitum à Deo: sit ergo, quod huius defectus absolutè causa prima, est ex parte hominis, qui gratia caret, sed ex parte Dei non est causa huius defectus, nisi ex suppositione illius, quod est causa ex parte hominis: ergo ex mente D. Thom. carentiam gratiæ in homine non potest velle Deus, nisi præsupposita culpa, quia sic solum bona est. Ex quo vlterius per manifestam consequentiam infertur, quod nec carentiam gloriæ possit velle, nisi culpa supposita. Patet hæc consequentia: nulla enim est ratio, cur carentia gratiæ non sit bona absolutè, sed solum supposita culpa; & idem de carentia gloriæ dicendum non sit.

33 *Resp. 1. ad testimonium Augustini, & Prosperi & S. Th.* Ad hoc argumentum responderi potest primo, August. & Prosperum ibi loqui de peccato originali; quod fuisse causam reprobationis, adhuc in illis, quibus fuit de facto remissum in sententia Augustini, postea constabit, non autem loquuntur de demeritis personalibus, quorum præuisionem ad voluntatem efficacem excludendi a Regno in hac conclusione negamus.

34 *Replic.* Sed dices, iuxta August. in Angelis debet recognosci causa reprobationis; & tamen in illis peccatum originale non præcessit: ergo peccata personalia fuerunt in eis præuisa ante voluntatem reprobatiuam; & consequenter idem in hominibus est asserendum. Probatur maior ex August. *tom. 2. epist.* 106. illis verbis: *Sic hæc massa generis humani, ita esset media, vt quemadmodum nihil boni, ita nec mali aliquid mereretur, non frustra videretur iniquitas, vt ex ea fierent vasa in contumeliam*; at Angeli originali culpa non infecti, si propria peccata non habeant, nihil mali merentur: ergo iniquitas erit, quod vasa in contumeliam fiant, id est, quod reprobentur; & consequenter, vt sit iusta illorum reprobatio, peccata propria ante voluntatem reprobatiuam debent præuideri.

35 *Resp.* Respondeo: August. in prææallegatis verbis intelligendum esse de demerito actuali, vel possibili, id est, si taliter natura humana esset media, quod nec mali aliquid mereretur, nec posset mereri, iniustum videretur illam damnare, aut velle damnare, quia licet posset Deus, tunc casus naturam humanam gloria in æternum priuare, hæc tamen priuatio pœnæ rationem sortiri non posset, nec vt talis, absque iniustitiæ apparientia est à Deo volibilis. Et quod sic intelligendus sit August. constat manifestè: nam *lib. 1. de prædest. & grat. cap.* 16. loquens de reprobatione non prout fuit de facto in hominibus, sed vt potuit fieri rebus taliter dispositis, quod peccatum originis non contraxissent, sic ait: *Si humanum genus, quod creatum primitus constat ex nihilo, non cum debita mortis, & peccati origine nasceretur, & ex eis Creator Omnipotens nonnullos damnare vellet in interitum, quis Omnipotenti Creatori diceret, quare sic fecisti? Qui enim, cum non essent, esse donauerat, quo fine essent, habuit potestatem, ne dicerent cæteri, cur paribus omnium meritis Diuinum discreparet arbitrium? Quia potestatem habet figulus ex eadem massa, facere aliud quidem vas in honorem, aliud in contumeliam:* ergo licet ex mente Augustini, peccatum originale causa sit reprobationis, vt de facto contingit; potuit tamen Deus, etiam si originalis culpa in hominibus contracta non esset, illos ante cuiusuis culpæ præuisionem velle efficaciter excludere à gloria: ergo cum loco in contrarium adducto asseruit, quod si nihil mali humana natura mereretur, non frustra videretur iniquitas, illam velle damnare, intelligendus est de voluntate damnandi, vt est pœna, & de demerito non præuiso, vt antecedenti ad illam voluntatem, sed viso, vt possibili, & vt futuro cum præcedentia ad voluntatem exequentem, & posterioritate ad voluntatem intentiuam exclusionis à gloria.

36 *Secundo resp.* Vel secundo responderi potest, Augustinum, Prosperum, D. Thom. in primo testimonio loqui de reprobatione secundum voluntatem executiuam pœnæ, quæ est voluntas punitiua, & ex motiuo puniendi; ac proinde demerita personalia, aut originale, in eis, qui ob solum illud damnatur præuisa supponit, non de voluntate exclusiua à gloria spectante ad ordinem intentionis; nec sequitur non saluari discrimen inter prædestinationem, & reprobationem: nam licet verum sit, quod voluntas exequutiua gloriæ, vt coronæ, merita præuisa supponat, intentiua autem illa præcedat, & voluntas intentiua exclusionis à gloria, merita non supponat, voluntas vero exequutiua prædictæ exclusionis ex præuisis demeritis sit, adhuc tamen discrimen subsistit per hoc, quod demerita præcedunt voluntatem executiuam pœnæ, & non causantur ex voluntate eiusdem intentiua, sed sunt in nobis à nobis, vt à prima causa deficiente: merita autem præcedunt quidem voluntatem gloriæ exequutiuam, cæterum causantur ex voluntate gloriæ intentiua, à qua incipit primum prædestinatorum à non prædestinatis discrimen; & ideo demerita possunt dici ratio reprobationis, quia scilicet causant vltimum eius effectum in exequutione, quin ab illo in ordine intentionis causentur; merita autem non ita, quia licet causent vltimum effectum prædestinationis, prout in executione, ab illo tamen in ordine intentionis causantur; & hanc fuisse mentem D. Thom. in 1. testimonio constat apertè ex verbis in contrarium adductis.

Ad secundum testimonium D. Thom. dicatur loqui de obduratione, quæ præsupponit carentiam habitualis gratiæ, quæ est pœna peccati, & consistit non in carentia primæ gratiæ efficacis, 37 *Ad 2. D. Tho testimonium.*
seu prima permissione peccati: tum, quia hæc non est pœna peccati præcedentis; cum sit prima peccati permissio, nec sequentis; cum ipsum præcedat, obduratio autem est pœna peccati, vt *loco alleg.* docet D. Thom. & 1 2. *q.* 79. *art.* 3. Tum etiam, quia aliàs Adamus primo peccans obduratus fuisset, quod nullus dixit; consistit ergo in substractione, vel gratiæ sufficientis, vel gratiæ efficacis continua substractione in pœnam præcedentium peccatorum; cum autem pœna, vt pœna reduplicatiuè, non sit bona, nec à Deo volibilis, nisi præsupposita culpa; hinc fit, quod substractio continua gratiæ, in qua obduratio consistit, non sit bona, vt pœna, nec vt sic, à Deo volibilis, nisi culpa præsupposita, ex quo solum colligitur Deum ante merita nostra præuisa non voluisse, nec potuisse velle exclusionem reproborum à gloria reduplicatiuè vt pœnam, non vero, quod illam non voluerit ante demerita personalia, prout est negatio beneficij indebiti, ad quam prout sic volendam sufficit pro causa, quod debita non sit, vt docet D. Thom. *quæst.* 6. *de verit. art.* 2. *ad* 9. non autem etiam; vt pœna non reduplicatiuè, sed specificatiuè volita à Deo fuerit ante præuisionem peccati personalis, vt prædictæ voluntatis motiui? Sequenti conclusione videbimus.

§. III.

Cæteris argumentis occurritur.

Tertio argumentantur ratione: Deus namque ex se ante præuisa reproborum demerita sincero affectu omnibus salutem 38 *Tertio argumentum.*
desiderat, vult enim omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire; at cum hac voluntate non compatitur efficax voluntas excludendi aliquos à Regno Cœlorum ante præuisa illorum demerita: ergo talis voluntas in Deo constituenda non est. Minor, in qua est difficultas ostenditur primo: voluntas *Minor prob.*
illa prima est conditionata, dandi scilicet omnibus gloriam, si per ipsos non steterit, nec suis peccatis illa indignos efficerint; at hæc voluntas esset superflua, & prorsus irrisoria, si simul cum illa, efficaciter vellet excludere aliquos à gloria, non præuisis illorum demeritis, veluti si iudex humanus ante præuisionem criminum alicuius vellet illum morte temporali punire, non nisi superfluè, & irrisoriè aliam voluntatem haberet illi vitam conseruandi, si per illum non steterit, imò hæc voluntas cum præcedenti esset incompossibilis, si namque nulla eius culpa præuisa vult efficaciter ei mortem infligere, quomodo stabit hæc secunda voluntas illum non occidendi, nisi per ipsum steterit, & mortem meruerit? ergo cum voluntate, qua vult omnes homines saluos fieri, non compatitur voluntas efficax excludendi aliquos à gloria præuisa illorum demerita.

Secundo illa minor suadetur: de industria quærit omnia media efficacia ad deficiendum à fine, ad summum habere potest 39 *Secundo.*
simulatoriam voluntatem conferendi illum finem; at Deus, volens efficaciter reprobos excludere à gloria ante præuisa illorum demerita, ex industria quæret omnia media efficacia, vt à gloria deficerent: ergo cum voluntate hac efficaci, non nisi simulatoria potest in eo constitui voluntas, qua vellit omnes homines adipisci salutem: & consequenter sincera voluntas omnes saluandi est incompatibilis cum voluntate efficaci aliquos a gloria excludendi ante illorum præuisa demerita. Tertio suadetur: nam illæ *Tertio.*
duæ voluntates sunt de eodem obiecto nulla circumstantia immutato: ergo sunt incompatibiles. Quod ita explicatur; nulla est incompatibilitas in hoc, quod Deus suam bonitatem attendens velit homini salutem conferre, præuisis autem illius demeritis, ei velit negare salutem, quia licet eundem hominem, & eandem salutem inspiciant, non tamen sub eisdem, sed sub diuersis circunstantijs; at velle homini secundum se salutem, & eidem nullo crimine infecto præuiso, efficaciter velle exclusionem à gloria sunt de eodem obiecto, & sub eisdem circunstantijs omnino: ergo sunt incompatibiles voluntates prædictæ.

Quarto suadetur, ex vi illius voluntatis, qua vult Deus omnes homines saluos fieri, gloria fit debita hominibus; tum, quia 40 *Quarto.*
ex vi illius homo manet ordinatus ad gloriam, subiecto autem ordinato ad finem, est debitus finis: tum etiam, quia ex vi illius dantur homini auxilia sufficientia, quibus possit proximè, & expeditè adipisci salutem, subiecto autem proximè, & expedite potenti ad aliquem actum, est debitus actus, quo circa cum frequentiori Theologorum sententia 1. 2. q. 109. art. 2. docebimus, homini lapso deberi auxilium efficax ad aliquando bene operandum, quia scilicet non obstante infectione naturæ habet expeditam potentiam ad aliquod opus bonum morale, at licet possit Deus velle ante vllum præuisum demeritum negare alicui

alicui formam illi non debitam, formam tamen debitam negare non potest; cum talis voluntas sit pœna; & consequenter culpam debeat supponere: ergo istæ duæ voluntates incompatibiles sunt.

41 *Quinto.* Denique illa minor suadetur; magis opponitur voluntati inefficaci saluandi voluntas efficax negandi salutem, quam voluntas inefficax, seu simplex complacentia de negatione illius; at cum voluntate illa simplicis complacentiæ inefficacis de omnium salute, non stat simplex complacentia opposita de negatione salutis ante hominum peccata præuisa: ergo minus poterit componi voluntas efficax aliquos à gloria excludendi ante peccata illorum præuisa.

42 *Instatur argumentum.* Hoc est argumentum, cui potissimè fidunt contrarij, quod manifestè instatur in gratia efficaci: Deus namque dans homini auxilium sufficiens ad aliquem actum, vult ei inefficaciter, & simplici complacentia desiderat gratiam efficacem ad actum; cum supra ipsum actum complaceat, & illum desideret, & tamen ante omnis culpæ præuisionem, vult efficaciter gratiam efficacem negare, cum primæ gratiæ denegatio, seu prima peccati permissio, pœna peccati non sit, vt sæpè iam vidimus.

Resp. ad illud. Ad 1. probationē minoris. Ad argumentum ergo respondeo concessa maiori, negando minorem. Ad primam probationem nego maiorem, aliàs si voluntas illa esset conditionata de danda gloria si non stet per homines, sequeretur ex vi solius voluntatis purificandi conditionem, scilicet dandi auxilia hominibus, quibus gloriam mereantur, transire gloriam ad statum futuritionis absolutæ, ac proinde necessarium non esse, nec dari de facto in Deo voluntatem efficacem gloriæ absolutam ante præuisa merita, quod plures ex aduersarijs concedere nequeunt; cum, vt *supra* vidimus *disput.* 66. admittant electionem efficacem ad gloriam ante præuisa merita: illa ergo voluntas non est conditionata formaliter, sed simplex quædam complacentia, secundumquam gloria omnium hominum placet Deo secundum se inspecta, non attentis omnibus circunstantiis, scilicet defectibilitate naturę, ad cuius suauem gubernationem pertinet, vt non assequatur finem in omnibus indiuiduis, & maiori bono vniuersi, quod ex non consequuto ab omnibus fine beatitudinis elucet, & maiori ostensione attributorum Dei, quę ex non consequutione obtinetur, quibus omnibus attentis, et si Deus in omnium hominum gloria secundum se complacuerit, voluit ob illos fines, nulla culpa præuisa, vt aliqui consequeretur gloriam, & alij ab illa deficeret, tum vt naturæ defectibili, secundum suam defectibilitatem prouidere, & suæ prouidentiæ suauitatem ostendere; tum, vt manifestaret suam misericordiam, gloriam tribuendo efficaciter, & suam iustitiam, eam aliquibus denegando: vnde voluntas illa potest conditionata dici virtualiter, conditione hoc modo explicata, vellem omnibus hominibus gloriam, nisi naturæ defectibilitas suauiter gubernanda obstaret, & nisi ad maius bonum vniuersi, & meorum attributorum perfectiorem manifestationem, eam negare aliquibus, magis conduceret.

43 *Replic.* Sed dices: sequi ex hac solutione, non solum non voluisse Deum omnibus hominibus efficaciter gloriam, sed nec illam omnibus efficaciter velle potuisse; consequens est absurdum: ergo falsa tradita doctrina. Probatur sequela: bonum particulare dum detrimento boni vniuersalis non est appetibile; cum induat ex adiunctis rationem mali; sed si omnes vniuersaliter saluarentur, impediretur bonum vniuersale prouidentiæ diuinæ, maior perfectio vniuersi, & maior attributorum Dei manifestatio; cum, vt in nostra solutione asseruimus, hæc omnia inferantur, ex eo, quod non omnes saluentur; & consequenter ex omnium salute impediantur: ergo non solum non voluit Deus omnibus hominibus gloriam, sed nec etiam illam potuit omnibus efficaciter velle.

44 *Resp.* Sic arguit Recentior quidam aduersus nostrum Albarez, sed inefficaciter quidem: nemo enim negare potest plura in vniuerso accidere in detrimentum particularium, ob conducentiam ad bonum commune vniuersi, & ostensionem attributorum Dei, quæ de potentia absoluta potuerunt non euenire, & id Deus efficaciter vele, & disponere, vt corruptiones rerum corruptibilium, monstrua, & alia huiusmodi, quæ sunt particularia mala in pulchritudinem vniuersi cedentia; & tamen potuit Deus omnia corruptibilia conseruare, & nullum monstrum efficere: ergo ex eo quod ex electione efficaci aliquorum ad gloriam, & aliorum reiectione, magis bonum vniuersi splendescat, & eluceant magis diuina attributa, quam si omnes saluarentur, non licet colligere, non potuisse Deum de potentia absoluta omnes saluare, sed solum infertur, id magis decuisse suauitati prouidentiæ diuinæ, & sapienti modo operandi, quia Deus non tenetur id, quod malus bonum est, semper efficere, nec maiori bono consulere, licet numquam possit male operari, nec bonum particulare cum detrimento boni vniuersalis est malum morale, nisi solum respectu illius qui aliqua lege tenetur ad consulendum bono vniuersali, secus respectu Dei, qui ab omni lege liber existit.

45 *Ad secundam probationem minoris.* Ad secundam, minoris probationem, nego maiorem, sicut enim volens proijcere merces in mare ad vitam saluandam, non simulatoriè, sed verè vult illas conseruare, voluntate tamen simplicis complacentiæ, & inefficaci, ita Deus occasione defectibilitatis naturæ, & vt magis sua attributa ostentet volens efficaciter aliquos excludere à gloria, non simulatè, sed verè omnibus salutem desiderat, desiderio inefficaci, & simplici complacentia eadente supra illorum salutem, secundum se, & non attentis omnibus circunstantijs; maxime cum ex vi illius voluntatis, Deus det hominibus media sufficientia ad salutem, quæ poterat illis non dare. Et quidem Deus negans homini gratiam efficacem, habet voluntatem non simulato iam, sed veram de illa, vt *superius* arguebam, pariter etiam in nostro casu contingit.

46 *Ad 3.* Ad tertiam, nego antecedens: ad cuius explicationem dicatur, quod licet vellit Deus efficaciter gloriam negare homini, nondum illius peccato præuisso; & consequenter ex hoc capite circunstantiæ non varientur, aliç tamen variantur in obiecto secundæ voluntatis, respectu prioris, hæc namque est de gloria hominis secundum se, efficax autem voluntas attendit in homine defectibilitatem naturæ, & in negatione glorię maiorem conducentiam ad ostensionem attributorum Dei, aliasque circunstantias, sub quibus per voluntatem simplicem non attingitur, non autem opponuntur gloriam hominis secundum se inspectam placere, & simul efficaciter velle illius negationem homini ratione suæ defectibilitatis, & ad ostendenda magis diuina attributa. Præterquamquod voluntas inefficax est circa gloriam; vt consequibilem; efficax autem circa eandem vt efficaciter non consequendam.

47 *Ad 4.* Ad quartam probationem, nego maiorem: quam non conuincit prima probatio, ex vi namque illius voluntatis non ordinatur homo ad gloriam efficaciter, sed solum sufficienter, & ideò ex vi illius non est debita homini gloria. Nec secunda, tum quia ad summum conuincere potest deberi aliquibus vagè, cum quo tamen stat, nulli determinante deberi; ac proinde, quod Deus ante vllum demeritum vellit aliquibus exclusionem à gloria. Tum etiam: nam illa doctrina non est vera respectu collectionis actuum, sed solum respectu alicuius, eo quod vt frustranea non sit potentia expedita, sufficit, quod ad aliquem actum, ad quem est in potentias reducatur, nec requiritur, quod ad omnem actum, quem potest, applicetur, sufficientia autem qua homo ex vi illius voluntatis gaudet consequendi salutem, est ad plures actus obseruandi præcepta, vnde non fundat debitum ad omnes, sed solum, ad aliquos, vt autem gloria debita esset, omnium actuum collectio deberet esse debita, & quidem, vt *superius* arguebam, si aliquibus hominibus *vagè* esset debita gloria, prædestinatio specialis prouidentia non esset, nec donum perseuerantiæ actualis, esset beneficium speciale.

48 *Ad vltimam probationem.* Ad vltimam, nego maiorem: nam simplex complacentia de omnium salute, & simplex complacentia de negatione salutis aliquorum, tendunt ad gloriam secundum eandem rationem, & sub eisdem circunstantijs, & ideo opponuntur, secus voluntas efficax negandi salutem aliquibus, & voluntas antecedens de salute omnium, quæ attingunt gloriam sub diuersitate iam explicata, sicut in proijciente merces in mare, non potest cum voluntate antecedenti conseruandi diuitias, voluntas antecedens illas proijciendi componi, bene tamen cum voluntate efficaci, quia illæ sunt de eodem obiecto sub eadem ratione, secus autem voluntas efficax, & inefficax, seu antecedens.

49 *Arg. 4.* Quarto sic arguunt: modus connaturalior operandi est, vt homines ordinatos ad gloriam Deus non vellit efficaciter a gloria excludere ante præuissionem finalis perseuerantiæ in peccato, quam velle illos excludere à gloria ante præuissa illorum demerita: ergo primum est asserendum, & secundum negandum. Antecedens (inquiunt) est notum, & consequentiam probant: Deo namque in prædestinandis, & reprobandis hominibus debemus dare connaturaliorem modum operandi, nisi oppositum sit reuelatum; at reuelatum non est. Deum velle efficaciter homines excludere à gloria ante præuissa illorum demerita, & quod expectet demeritorum præuissionem ad talem voluntatem habendam, connaturalior modus operandi est: ergo non vult Deus homines efficaciter excludere à gloria ante præuissa illorum demerita.

50 *Resp.* Respondeo negando antecedens vt enim *superius* arguebam, sicut in volendo media consequutiua finis, connaturalius procedit incipiendo ab intentione finis, quam à volitione mediorum, ita in volendo media defectiua à fine, connaturalior modus operandi est, incipere à voluntate defectus à fine, ad voluntatem defectus à medijs; & consequenter Deo attribuendus, nisi oppositum sit reuelatum; cum ergo reuelatum non sit Deum incipere à voluntate negationis gratiæ, asserendum est, non ab illa, sed à voluntate defectus à fine Diuinam voluntatem incipere.

51 Quinto opponunt plura inconuenientia. Primo sequitur ex nostra.

Quinto seq. ab inconuenientibus. Primum est. nostra sententia reprobum necessario damnari; consequens est absurdum, & contra fidem: ergo non datur in Deo voluntas efficax excludendi homines à gloria ante præuisa illorum demerita. Patet sequela: posita voluntate efficaci negandi reprobo gloriam, non potest illam adipisci; at voluntas illa in nostra sententia libertatem eius antecuertit: ergo necessario damnatur

Secundū necessitate antecedenti; & consequenter absque libertate peribit, quod hæreticum est. Sequitur secundo Deum æqua cura hominum perditionem inquirere, qua desiderat, & quærit illorum salutem; consequens est absurdum: ergo falsum antecedens. Probatur sequela: sicut ex Intentione gloriæ media procurat electis, ita ex intentione exclussionis a gloria media reprobis procurat, scilicet permissionem peccati: ergo æquali cura horum perditionem, ac illorum salutem procurat.

52 Tertium Tertio sequitur vtramque prædestinationem, tam ad vitam, quam ad mortem factam esse ex mero beneplacito citra vllum meritum, aut culpam ex parte hominis; consequens est hæreticum Caluinismum; in hoc enim Caluini consistebat sententia, vt constat ex ipso *lib. 3. institut. cap. 21.* Et Beca *ad Rom. 9. c.* & ex Zanchio Caluinista *lib. 5.* de natura Dei *cap. 2.* illis verbis: *Parem facimus electionem, & reprobationem in ipsarum causa, nam sicut Deus prædestinauit Iacob non ex operibus, sed ex prædestinantis gratia, sic etiam reprobauit Esau non ex operibus, sed ex libera odio prosequentis, & reprobantis voluntate*: ergo falsa est nostra sententia, ex qua tale sequitur inconueniens.

Quartū. Quarto ex illa sequitur tolli ab hominibus solicitudinem in bene operando contra illud 1. Petri 2. *Satagite, vt per bona opera certam vestram vocationem, & electionem faciatis*: ergo idem quod prius. Probatur sequela: omnis enim poterit apud se, ita syllogizare, aut sum electus efficaci decreto ad gloriam, aut ab illa efficaci Dei voluntate exclusus ante mea præuisa merita, aut demerita? Si primum, independenter ab illis saluabor, si secundum, quantumcumque bene operer, infallibiliter sum damnandus; vt quid ergo bene operabor? ergo ex isto modo electionis ad gloriam, & efficacis exclussionis ab illa, tollitur ab hominibus solicitudo bene operandi.

53 Quintū inconueniens. Denique infertur esse falaces, & irrissorias promissiones Diuinas; consequens est absurdum: ergo & antecedens. Prima pars sequelæ probatur: promissiones Diuinæ de danda, aut neganda hominibus gloria sunt conditionatæ, sub conditione scilicet perseuerantiæ finalis in gratia, aut decessus finalis in statu peccati, vt constat ex Tridentino *sessione 6. de iustificat. can. 20. & cap. 13.* Et Mathæi 19 *capitulo* illis verbis: *Si vis ad vitam ingredi serua mandata*. Et Lucæ 13. *Nisi pœnitentiam habueritis similiter omnes peribitis*; at veritas promissionis consistit in conformitate ad voluntatem promittentis: ergo, vt veræ sint promissiones conditionatæ, de danda, aut non danda gloria hominibus, voluntas etiam dandi, aut non dandi illam debet esse conditionata; & consequenter si absoluta sit, qualiterà nobis adstruitur, subsistere nequit veritas promissionum quibus Deus hominibus gloriam promittit.

54 Secunda pars sequelæ prob. Secunda pars sequelæ probatur: non enim nisi vanè, & irrissoriè quis promittit alteri sub conditione meritorum aliquid, quod ante præuisa merita, aut demerita firmiter apud se statuit dare, aut negare: ergo si Deus apud se statuit firmo, & efficaci decreto quosdam homines excludere a gloria, & alios ad illam admittere ante præuisa merita, vel demerita illorum, vanè, & irrissoriè omnibus promittit gloriam sub conditione, quod bene operentur, & omnibus minatur gehennam, si malè operentur, & in peccati statu decedant.

55 Confirm. Confirmatur hoc amplius: in Deo est voluntas efficax dandi omnibus hominibus, etiam reprobis gloriam sub conditione bonorum operum, & decessus in gratia; at cum hac voluntate non compatitur alia efficax, & absoluta excludendi reprobos à gloria ante præuisa illorum demerita: ergo non datur in Deo talis voluntas efficax excludendi homines a gloria ante præuisa demerita. Maior constat primo: quia omnibus hominibus sub illa conditione gloriam promittit; at promissio conditionata est signum voluntatis conditionatæ; sicuti absoluta promissio, absolutam voluntatem significat: ergo in Deo est voluntas efficax dandi omnibus hominibus, etiam reprobis gloriam sub conditione bonorum operum, & decessus in gratia. Secundo: nam hoc futurum conditionatum est verum: *Si homines omnes in gratia decesserint, consequentur gloriam*; at veritas futuri conditionati dependet ex decreto Dei *subiectiuè* absoluto, & conditionato *obiectiuè*, vt tenet Thomistarum sententiæ: ergo datur in Deo decreto efficax subiectiuè absolutum, & conditionatum obiectiuè conferendi omnibus hominibus gloriam sub conditione bonorum operum, & decessus in gratia.

56 Resp. ad 1. inconueniens Respondetur, negando aliquod ex prædictis Inconuenientibus sequi: non primum: ad cuius probationem dicatur impotentiam salutis in reprobo esse in sensu composito; & consequentem, non in sensu diuiso, nec antecedentem, sicut prædestinatum mori in peccato, est Impossibile in sensu composito & potentia consequenti, secus in sensu diuiso, & potentia antecedenti, vt ait D. Thom. *in hac quæst. art. 6. ad 2.* hæc autem impotentia consequens, & in sensu composito, libertati reprobi in salute consequenda, vel damnatione merenda, non aduersatur. Nec obstat voluntatem diuinam, ex qua huiusmodi necessitas nascitur, non esse posteriorem nostra libertate, quia, vt esset necessitas antecedens, libertati contraria, non solum hoc requirebatur, sed insuper, quod libertatem nostrorum actuum non inferret, nec connotaret, vt in simili diximus *disp. 66. solut. ad vltim.* voluntas autem Dei excludendi reprobos à gloria, connotat libertatem nostrorum demeritorum, & illam infert, etsi pro formali non causet, sed solum pro materiali, & ideò libertatem nostram non adimit.

Nec secundum inconueniens sequitur. Ad cuius probationem dicatur esse manifestum discrimen consistens in eo quod merita, quibus homo tendit ad gloriam sunt positiuè causata à Deo, & ex speciali affectu illi volita. Demerita autem, quibus homo tendit in perditionem, à Deo possitiuè procurata, volita, aut causata non sunt, sed tantum permissa, & ideò non eodem modo se habet Deus in ordine ad perditionem, ac in ordine ad salutem. Ad 2.

Ad tertium inconueniens dicatur, Caluinum duo asseruisse: primum, prædestinationem, & reprobationem merita, & demerita præuisa antecedere. Secundum, quod ex hoc intullit est, tolli nostram libertatem; & consequenter in exequutione homines saluari, & damnari absque vllis meritis, aut demeritis, cum absque libertate meritum, aut demeritum nequeat subsistere. Primum docuit locis in argumento relatis, & in hoc Caluinus non damnatur, nec vllam meretur censuram, sed est sub lite Theologorum vtrinque propabile. Secundum docuit *lib. 3. institutionum cap. 23. num. 8.* ibi: *Non dubitabo igitur cum Augustino simpliciter fateri voluntatem Dei esse rerum necessitatem, adque id necessario futurum quod ille voluerit*. Idem docuerat *lib. 2 cap. 23. num. 9. lib. 1. cap. 18.* Ex quo vlterius intulit super Epistolam ad Rom. c. 1. versu 24. Deum esse causam non solum permittentem, sed etiam efficientem peccatum, his verbis: *Certum est non sinendo tantum, & conniuendo Deum permittere homines prolabi, sed iusto iudicio sic ordinari, vt tum à propria conscientia, tum à diabolo in huiusmodi rabiem agantur, ideò tradendi voce vtitur Paulus, illius scilicet verbis tradidit eos in reprobum sensum, quam vocem nimis violenter torquent, qui sola Dei permissione in peccatum agi nos putant*: Igitur in his tribus Caluinus ab Ecclesia damnatur scilicet, quia dixerit, prædestinatos absque libertate saluari, & reprobos absque libertate damnari, & quod Deus sit Auctor peccati, ac denique in eo quod infertur, scilicet saluari, & reprobari homines absque meritis: nam licet id expresse non asseruerit, colligitur tamen per bonam consequentiam ex alijs: cum enim absque libertate meritum, aut demeritum esse non possit, negas libertatem expresse ex consequenti negauit meritum, & demeritum; ac proinde cogitur dicere, homines in exequutione saluari, & damnari absque vllis meritis, & demeritis, & prædestinationem, & reprobationem nec antecedenter supponere merita, aut demerita, vt motiua, nec illa ex consequenti inferre, vt propter quæ in executione saluentur homines, & damnentur. 57 Ad 3.

Vnde in forma distinguatur consequens: citra vllum meritum, aut demeritum antecedens voluntatem prædestinatiuam, aut reprobatiuam per modum intentionis, concedo sequelam: citra vllum meritum, aut demeritum consequens voluntatem intentiuam, & antecedens exequutiuam, nego sequelam: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: error enim Caluini non consistit in negando antecedentiam meritorum, aut demeritorum ad voluntatem intẽtiuam prædestinantem, aut reprobantem, sed in eo quod intulit, scilicet tolli libertatem, ex quo per bonam consequentiam colligitur, merita, & demerita non antecedere executionem prædestinationis, aut reprobationis. 58 In forma resp.

Ad quartum inconueniens, quod Semipelagiani aduersus Augustini doctrinam opponebant, vt constat ex epistolis Prosperi, & Hilarij, dicatur, nullatenus sequi ex nostra sententia: nam licet voluntas efficax dandi, & negandi gloriam per modum intentionis non importet merita, aut demerita, vt antecedentia & motiua ad intendendum; importat tamen illa, vt connotata, & consequentia ad voluntatem intentiuam, & antecedentia ad exequutiuam, vt propter quæ damnatio, & glorificatio sunt executioni mandandæ. 59 Ad 4.

Ad vltimum, nego vtramque partem sequelæ. Ad probationem primæ partis, concessa maiori, & minori distinguo consequens: debet esse voluntas conditionata purè, nego consequentiam: de conditione volita, aut permissa, concedo consequentiam. Itaque voluntas dandi, aut negandi hominibus gloriam, est sub conditione meritorum, aut demeritorum, non sub conditione antecedenti voluntatem intentiuam, sed illata ex tali voluntate, & antecedenti voluntatem executiuam: Deus enim per voluntatem intentiuam vult glorificare homines, & illis gloriam negare propter merita causata ex vi intentionis glorificandi, & propter demerita ex vi intentionis negandi gloriam permissa, & illata, licet non causata, & per voluntatem executi- 60 Ad vltimum inconueniens resp. 1. Ad 1. probationem sequelæ.

cutiuam vult dare, & negare gloriam propter merita, aut demerita iam præuisa, nullam autem ex his voluntatibus est pure conditionata, id est de conditione numquam ponenda, nec vt promissiones illæ sint veræ requiritur, quod si illæ sunt pure conditionatæ, quia promittunt gloriam sub conditione meritorum, & non promittunt merita, voluntas Dei purè conditionata sit: nam licet promissio vera non possit voluntatem excedere, potest tamen illam non adæquatè, non exprimendo omne, quod est in voluntate Dei, & hoc opportuit sic fieri, ne homines quibus suæ damnationis fieret absoluta promissio vrgerentur in desperationem.

61 *Ad probationem 2. p.* Ad probationem secundæ partis distinguo antecedens: si ante merita, vt motiua primæ voluntatis, & subsequentia ad illam, transeat antecedens: si sit volitum ante merita, vt motiua, non tamen sine meritis, aut demeritis subsecutis ad talem voluntatem, & antecedentibus voluntatem exequentem, nego antecedens, & consequentiam: quia licet voluntas gloriæ, & negationis gloriæ intentiua, sit sine meritis, vt motiuis, non tamen sine illis connotatis, vt ad illam subsequutis, & vt antecedentibus voluntatem exequutiuam gloriæ, aut negationis eius.

62 *Ad cōfirmationē.* Ad confirmationem dicatur, quod cum Deus habeat voluntatem saluandi prædestinatos propter merita sequuta ad intentionem gloriæ, & antecedentia ad voluntatem gloriæ exequutiuam, & voluntatem excludendi reprobos à gloria propter demerita illata ex intentione exclussionis à gloria, & antecedentia ad voluntatem exequutiuam prædictæ exclussionis virtualiter vult illos saluare, si per ipsos non steterit, vel sub conditione meritorum, qui enim vult damnare, non nisi ob demerita, virtualiter vult saluare, si demerita non sint. Et per hoc ad vtramque probationem constat solutio.

63 *Resp. 2.* Vel secundo responderi potest ad vltimum inconueniens negando sequelam quod vtramque partem. Ad probationem primæ partis dicatur, promissionem conditionatam ad sui veritatem exigere voluntatem conditionatam, non tamen excludere absolutam, vnde admissa in Deo voluntate conditionata saluandi omnes homines, saluatur veritas promissionem Dei, quibus sub conditione meritorum gloriam promittit hominibus, etiam si habeat voluntatem aliam absolutam, quibusdam dandi gloriam, & alios excludendi ab illa.

64 *Ad probationē 2. p. sequelæ.* Ad secundæ partis probationem dicatur, promissionem illam esse irrissoriam; quæ non habet aliquem effectum, nec menti promittentis conformatur, promissiones autem, & minæ conditionales Dei habent pro effectu in hominibus, illos excitare ad bonum, ad quod prosequendum habent sufficiens auxilium, & deterrere illos à malo, ad quod fugiendum gaudent sufficientia in vi auxiliorum gratiæ, & aliàs conformantur voluntati conditionatæ dandi hominibus gloriam sub conditione meritorum; ac proinde vanæ, & irrissoriæ non sunt, etiam si Deus habeat voluntatem absolutam dandi hominibus gloriam, & aliquos ab illa excludendi ante præuissionem demeritorum.

Ad cōfirmationē. Ad confirmationem omissa maiori, nego minorem, nam esto in hominibus tales voluntates non compatiantur bene tamen in Deo, eo quod cum ipse omnino liberaliter daturus sit conditionem, & conditionatum sub tali promissum conditione, sicut potest incipere à negatione conditionis, ita etiam incipere potest à negatione vel sub conditione promissæ, & hoc est connaturalis, vt *superius* arguebam, sicut enim in consequendo fine, connaturalius incipit agens ab intentione illius, vt velit media consequutiua, ita in deficiendo à fine, connaturalius incipitur à voluntate defectus ab illo, quam à voluntate defectus à medijs.

65 *Instabit.* Dices, ex vi voluntatis conditionatæ dandi hominibus gloriam sub conditione meritorum, constituitur gloria futura sub prædicta conditione; at cum ista futuritione conditionata non stat futuritio absoluta negationis gloriæ in reprobis independens à demeritis: ergo nec voluntas efficax absoluta prædictæ negationis. Consequentia est euidens: nam ex vi voluntatis efficacia absolutæ negationis gloriæ constituitur hæc negatio absolutè futura: ergo si futuritio absoluta negationis gloriæ non stat cum futuritione conditionata gloriæ sub conditione meritorum, pariter etiam non compatientur voluntates prædictæ. Minor autem, in qua est difficultas probatur: non stat gloriam esse futurum sub conditione, quod homo mereatur, & in gratia decedat, & simul non esse futuram, licet in gratia decedat: ergo non stat futuritio gloriæ conditionata sub conditione mortis in gratia, & absoluta futuritio negationis gloriæ, id est independens à demeritis, & decessu in peccato.

Resp. Respondeo concessa maiori, & minori distinguendo consequens; voluntas absoluta efficax negationis gloriæ independens à demeritis in sui exequutione, concedo consequentiam: independens à demeritis quoad suum esse, nego consequentiam, nec amplius probatio ibi facta conuincit.

§. IV.

Statuitur, & probatur secunda conclusio.

66 *Secunda cōclusio.* *Voluntas ista efficax exclussionis à gloria anteuertens personalia demerita terminatur ad illam non solum vt est beneficium indebitum, sed etiam vt est pœna non reduplicatiuè, sed specificatiuè.* *Prob. 1. ex D. Th.* Moueor ad istam conclussionem, primo auctoritate D. Thom. *in hac quæst. art. 5. ad 3* illis verbis: *Voluit igitur Deus in hominibus quantum ad aliquos, quos prædestinat, suam repræsentare bonitatem per modum misericordiæ parcendo, & quantum ad aliquos, quos reprobat, per modum iustitiæ puniendo, & hæc est ratio quare Deus quosdam eligit, & quosdam reprobat, & hanc causam assignat Apostolus ad Rom 9. dicens: volens Deus ostendere iram, id est, vindictam iustitiæ, & notam facere potentiam suam sustinuit, id est permisit in multa patientia, vasa iræ apta in interitum, vt ostenderet diuitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ*. Ex quibus verbis tale formo argumentum: finis permissionis peccati, quæ est primus reprobationis effectus, est ostensio iustitiæ punitiuæ, vt docet D. Thom. in præallegatis verbis; atqui ad istum finem non conducit permissio peccati immediatè, nec mediante exclussione a gloria, vt est negatio beneficij indebiti, sed vt obtinet rationem pœnæ: ergo prima voluntas terminata ad gloriæ exclussionem ex qua imperatur peccati permissio, non est ad illam solum, vt est negatio beneficij indebiti, sed etiam prout obtinet rationem pœnæ. Patet consequentia, vt enim constat ex dictis, supra *art. 2. disp. 64.* medium remotum non eligitur ab intendente finem, nisi ex præcedente electione medij proximioris sub ea ratione, qua obtinet rationem medij: ergo si exclussio à gloria est medium ad finem ostensionis iustitiæ punitiuæ, vt est pœna, permissio peccati, quæ est medium remotius elicitur ex voluntate exclussionis à gloria prout sic, & consequenter voluntas exclussionis reproborum a gloria terminatur ad illam, vt pœnam ante præuisa personalia demerita, quorum permissio est reprobationis effectus.

67 *Confirm.* Quod amplius confirmo: finis reprobandi, id est volendi exclussionem à gloria, est ostensio iustitiæ vindicatiuæ Dei; at qui ad istum finem non conducit exclusio à gloria, prout solum est beneficium indebitum, sed prout obtinet rationem pœnæ: ergo voluntas exclussionis reproborum à gloria, quæ est voluntas reprobatiua, terminatur ad illam, vt obtinet rationem pœnæ.

Resp. 1. Dices, reprobationis nomine intelligere D. Thom. non voluntatem intentiuam exclussionis à gloria, sed exequutiuam, quæ ad illam terminatur, vt pœnam ex motiuo puniendi. *Contra* Sed contra: nam D. Thom. loquitur de illa voluntate, cuius alia ratio in particulari non datur, nisi Diuina voluntas, vt constat ex illis verbis eiusdem solutionis: *Sed quare hos elegit in gloriam, & illos reprobauit, non habet rationem, nisi Diuinam voluntatem; vnde Augustinus dicit super Ioannem, quare hunc trahat, & illum non trahat nolli velle diiudicare, si non vis errare*; at voluntas exequens exclussionem à gloria, vt est huius præ alio, aliam rationem habet præter voluntatem Diuinam, scilicet finalis decessus in culpa illius, qui reijcitur, de quo dubitari non potest: ergo non loquitur D. Thom. in illa solutione *ad 3.* de voluntate exequente exclusionem à gloria, sed de voluntate intendente. Quod amplius vrgetur; ex eo quod D. Thom. in eodem sensu loquitur ibi de voluntate reprobatiua, ac de voluntate electiua; at loquitur de electione ad gloriam ordinis intentionis, exequutiua namque, rationem habet, nempè merita præuisa: ergo etiam loquitur de voluntate exclussiua reproborum à gloria ordinis intentionis. *Confirm.*

68 *Resp. 2.* Nec vis argumenti eleuabitur, si dicatur secundo, loqui D. Thom. de negatiua reprobatione, non vero de voluntate positiua exclussionis à gloria. *Cōtra 1.* Nam in contrarium obstat primo, reprobationem negatiuam non habere pro fine ostensionem iustitiæ punitiuæ, sed ad summum ostensionem libertatis, & liberalitatis in prędestinando; at D. Thom loquitur de reprobatione, cuius finis est ostensio iustitię punitiuę: ergo non loquitur de reprobatione negatiua, sed de voluntate positiua exclussionis à gloria. *Secundo.* Secundo: nam exclussio à gloria nequit finem aliquem habere, nisi vt positiuè volita à Deo, in communiori Theologorum sententia, non admittente puram omissionem liberam in Deo; at D. Thom. loquitur de reprobatione habente pro fine ostensionem iustitię punitiuę: ergo non de reprobatione purè negatiua, sed de positiua.

69 *Prob. 2. cōclusio.* Moueor secundo: nam voluntas intentiua exclussionis à gloria anteuertens demerita, vt motiua, est efficax; at voluntas efficax terminatur ad rem, cum omnibus accidentibus, cum quibus est exequutioni mandanda, quo circa, vt docetur à nostris Thomistis *3. p. q. 1. art. 3.* decretum mittendi Christum per modum intentionis fuit ad illum terminatum, prout in carne passibili, quia in illa de facto venit: ergo voluntas intentiua exclussionis à gloria attingit talem exclussionem, vt pœnam. Patet consequentia, quia non nisi vt pœna, est prędicta exclussio exequenda.

70 Tertio: quia namque gloria sub ratione coronę est medium proxi-

Tertio prob. proximius ad ostensionem iustitiæ remuneratiuæ, quam merita, ideò voluntas efficax meritorum supponit voluntatem efficacem, non solum est beneficium indebitum, sed etiam vt obtinet rationem coronæ, vt vidimus *supra disp.* 66. Et tradunt plures ex Authoribus contra quos procedit ista conclusio; at exclusio à gloria vt pœna, est medium proximius ad ostensionem iustitiæ punitiuæ, quæ est finis vltimus, quem Deus intendit homines reprobando, quam permissio peccati: ergo voluntas efficax permittendi peccatum, quæ est reprobationis effectus, supponit volitam exclussionem à gloria, vt est pœna.

71 *Resp.* Respondebis negando consequentiam, & reddes rationem discriminis, consistentem in eo quod gloria, vt corona est à Deo per se primo intendibilis, vt potè bona; at vero pœna, vt pœna, est bonum occassionatum; ac proinde non potest amari, nisi culpa præuissa; & occasione illius; vnde non potest permissio culpæ ex intentione pœnæ procedere, bene tamen volitio meritorum ex intentione gloriæ, vt coronæ.

Cōtra 1. Sed contra primo, esto pœnitentia sit bonum occasionatum, potest tamen amari ante culpam præuissam non præcisse, quia est destructiua peccati, sed quia vtilis ad vberiores, vt vidimus *supra disp* 64. & concedunt plures ex Thomistis nobis in hac parte aduersarijs: ergo quamuis pœna non sit per se bona, poterit amari ante culpam præuissam cum prioritate in genere causæ finalis, non quia pœna, sed quia vtilis ad ostensionem iustitiæ punitiuæ, quod est amari ante culpam vt pœnam, non reduplicatiuè, sed specificatiuè.

72 *Cōtra 2.* Contra secundo, non minus supponit culpam Christus, vt Redemptor, quam pœna in quantum pœna; at non obstante hac præsuppositione essentiali, fuit prædestinatus, vt Redemptor ante originalis culpæ permissionem in genere causæ finalis, vt tradunt plures ex Thomistis 3. *part. quæst.* 1. *art.* 3. vbi à nobis fusse ostenditur: ergo quamuis pœna essentialiter culpam supponat poterit ante illius permissionem in genere causæ finalis.

Tertio. Tertio, corona, vt corona non minus dependet in exequutione à meritis, quam pœna, vt pœna dependeat à demeritis; at non obstante dependentia ista potest intendi prius, quam pręuideantur merita prioritate causæ finalis: ergo etiam non obstabit dependentia à demeritis in exequutione, quominus ante illorum permissionem possit pœna eligi, aut intendi in genere causæ finalis.

73 *Resp.* Dices esse paritatem quoad dependentiam in exequutione, secus autem in intentione, nam corona in ordine intentionis, non dependet à meritis, sed causat illa, eo quod cum bonum sit per se, & non solum occassionatum, potest per se intendi independenter à præuissione alterius, vt motiui, pœna autem; cum bonum occassionatum sit, nec exequi, nec intendi potest, nisi occassione culpæ, vt præuissæ.

Contra 1 Sed contra hanc solutionem insurgo primo, supponendo quandam doctrinam D. Thom. *in* 4. *distinct.* 50. *quæst.* 2. *art.* 4. *quæstiunc.* 3. *in corp. & solutione ad* 1. *& in hac* 1. *parte quæst.* 19. *art.* 9. quod videlicet pœna considerari valet dupliciter, vel se, vt pœna est, & malum alterius, vel peraccidens, & ratione adiuncti, scilicet, vt est manifestatiua iustitiæ vindicatiuæ Dei, qualiter de illa gaudent Beati, & Deus illam vult; quin dicantur odio habere homines. Qua doctrina supposita, sic traditam solutionem impugno: esto pœna non sit amabilis cum prioritate ad culpam, quatenus est pœna, & malum alterius, potest tamen amari pro priori ad culpam, quatenus est vtilis ad manifestationem iustitiæ vindicatiuæ Dei: ergo voluntas exclussionis reproborum à gloria, vt est pœna, præcedit præuissionem peccati puniendi in genere causæ finalis, non quidem, prout est malum alterius sed vt est manifestatiua Diuinæ iustitiuæ vindicatiuæ. Probo antecedens manifestatio iustitiæ punitiuæ Dei est amabilis pro priori ad permissionem culpæ in genere causæ finalis: ergo pœna vt vtilis ad illam erit amabilis pro priori ad permissionem culpæ in eodem genere causæ: eo enim ipso, quod finis ametur, possunt vtilia ad illum, quatenus talia amari.

74 *Secundo.* Secundo tradita solutio reijcitur: vt pœna sit, & dicatur bonum, non de primaria intentione, sed occassionatum, sufficit, quod culpam supponat in genere causæ materialis in ordine intentionis, & in exequutione in genere causæ efficientis moralis; at cum hac suppositione stat pœnam præcedere permissionem culpæ in genere causæ finalis, vt constat, tum in pœnitentia, & Christo, vt Redemptore, præcedentibus finaliter permissionem culpæ, quam in genere causæ materialis supponunt; tum in gloria vt intenta efficaciter, quam substantiæ prædestinati productionem in genere causæ finalis præcedere, docuimus supra *disp.* 6. quæ tamen substantiam supponit in genere causæ materialis: ergo ex eo, quod exclussio à gloria, vt pœna, bonum occassionatum sit, non colligitur efficacem eius intentionem non præcedere permissionem peccati, & eius præuissionem.

75 Si opponas, sequi ex hac ratione gloriam, vt coronam esse bonum occasionatum; consequens est falsum, ergo, & illud, *Oppones.* ex quo sequitur. Probatur sequela: gloria, vt corona supponit, prout in intentione, merita in genere causæ efficientis: ergo si sufficit, vt exclussio à gloria prout pœna, bonum occassionatum sit, quod demerita in genere causæ materialis in ordine intentionis supponat, & in ordine exequutionis in genere causæ efficientis, gloria vt corona erit occasionatum bonum. *Resp.* Respondeo negando sequelam. Ad cuius probationem concesso antecedenti, nego consequentiam; & ratio discriminis est, nam bonum occasionatum non dicitur aliquid, ex eo quod aliud ad sui appetitionem supponat, sed requiritur, quod illud quod supponit, sit malum; quia ergo pœna malum supponit, scilicet culpam, corona autem non supponit malum, sed bonum, videlicet merita, hinc fit, quod gloria, vt corona, bonum occassionatum non, sit benè autem exclussio à gloria, vt obtinet rationem pœnæ.

§. V.

Argumentis in contrarium occurritur.

76 *Arg. 1. ex D. Thom. testimon. Primum est.* Contra istam conclussionem obstat primo difficile testimonium D. Thom. 1. ad Anibaldum *dist.* 41. *art* 3. *in corpore*, illis verbis: *Dicendum, quod voluntati Diuinæ de salute hominis, duplex voluntas opponi videtur, scilicet voluntas de contradictorio, secundum quod vult aliquem non saluare, & voluntas de contrario, secundum quod damnare aliquem vult; prima quidem voluntas non requirit aliquam rationem ex parte voliti, cum salus gloriæ non sit debita humanæ naturæ; non enim requiritur ratio quare non dem alicui, cui dare non debeo, sed voluntas damnationis respicit rationem voliti in damnato; cum damnatio ex debito inferatur, quia finis damnationis est Dei iustitia, detrimentum autem damnationis ex parte nostra, non solum sunt opera mala huius, vel illius, sed etiam naturæ infectio: reprobatio ergo, quæ vtranque prædictarum voluntatum includit, habet causam quasi finalem, Diuinam iustitiam, habet verò quasi rationem voliti, non de necessitate præscientiam operationum, sed ad hoc sufficit præscientia imperfectionis naturæ, &c.* at voluntas exclussionis à gloria, vt est pœna, opponitur contrariè voluntati saluandi: ergo requirit rationem ex parte voliti; & consequenter necessario præsupponit demerita præuissa, vt motiua. *q. etiam* 6. *de veritate art.* 1. *ad vltimum, nostræ sententiæ aduersari videtur*, illis verbis: *Et tamen reprobatio etiam dicitur præparatio, quantum ad pœnam, quam etiam Deus vult voluntate consequenti, sed non antecedenti*; at vt dicit Damascenus à D. Thom. *art.* 2. in argumento 2. *relatus lib.* 2. orthodoxę fidei *cap.* 29. in fine: voluntas consequens est ex nostra causa, scilicet inquantum nos habemus diuersimodè ad merendam salutem, vel damnationem: ergo voluntas efficax exclussionis à gloria, vt est pœna, demerita nostra punienda, vt motiua supponit.

77 *Secundū.*

78 *Ad 1. testim. D. Th. resp. 1.* Respondeo ad primum testimonium, primo, D. Thom. loqui de voluntate damnationis secundum id, quod habet de facto, & quia de facto respicit pro motiuo peccatum originale hinc est, quod voluntas de contrario salutis scilicet exclussionis à gloria, vt est pœna, respiciat rationem voliti ex parte nostra, infectionem scilicet naturæ per culpam originalem, ex quo nihil contra nostram conclusionem colligitur. Respondet secundo, voluntatem contrariè oppositam voluntati saluandi respicere ex parte nostra rationem voliti non antecedenter, & motiuè quoad esse, sed illatiuè, & consequenter in sui exequutione, idest, quod licet voluntas exclussionis à gloria, vt est pœna spectans ad ordinem intentionis, non habeat pro motiuo sui nostra demerita, illa tamen respicit, vt illata ex ipsa, & vt motiua exequutionis, quia non potest mandari exequutioni, nisi demerita nostra, siuè personalia, siue originale, pro motiuo supponat, in quo differt à voluntate de contradictorio: hæc namque, saltem de potentia absoluta, potuit exequutioni mandari absque vllo nostro demerito; potuit enim Deus, sua vtens absoluta potentia, omnes homines sine gloria relinquere absque vllo illorum peccato, in quo tamen casu, negatio glorię non haberet rationem pœnæ.

79 *Ad 2. resp. 1.* Ad secundum testimonium dicatur primo: voluntatem intentiuam pœnæ dici consequentem, quia in sui existentia supponit nostram defectibilitatem pręmissam, & in sui exequutione nostrum actualem defectum, vel culpam personalem, vel originalem. Et quidem D. Thom. *art.* 2. *relato solutione ad* 2. Idcircò ait prędestinationem includere voluntatem consequentem, quia respicit id, quod est ex parte nostra, non sicut inclinans voluntatem Diuinam ad volendum, sed sicut id, ad cuius productionem voluntas Diuina gratiam ordinat, vel etiam sicut id quod ad gratiam disponit, & gloriam meretur: potiori ergo ratione voluntas intentiua pœnę, consequens dici potest; cum respiciat demerita nostra habita ex nobis, & non ex Deo, vt meritoria pœnę in exequutione, licet non vt motiua intentionis. Vel secundo dicatur loqui D. *Secundo.* Thom. de facto, qualiter voluntatem intentiuam pœnę,

culpam

culpam originalem supponere, videbimus conclusione sequenti.

80 *Arg. 2.* Secundo arguitur: pœna in suo essentiali conceptu dicit ordinem ad culpam, propter quam est infligenda: ergo ante culpam intelligi nequit; & consequenter, nec ante illam poterit intendi.

Resp. Respondeo distinguendo hoc vltimum consequens: ante culpam præuissam, vt materiam puniendam, & in genere causæ materialis, concedo consequentiam: ante culpam præuissam, vt motiuum voluntatis intentiuæ pœnæ, nego consequentiam; cuius instantiam habemus in gloria, vt corona, & in pœnitentia, quarum illa sine meritis intelligi nequit, nec ista sine peccato, quo non obstante in genere causæ finalis, & ordine intentionis præcedere possunt.

81 *Oppones. Resp.* Sed dices, pœna essentialiter pendet à culpa, vt motiuo: ergo intendi nequit absque illa, vt motiuo, & causa demeritoria præuissa. Respondeo distinguendo antecedens: vt motiuo suę exequutionis, concedo antecedens; vt motiuo omnis voluntatis etiam intentiuæ, & nego antecedens, & consequentiam, quę etiam in gloria vt corona manifestam habent instantiam.

Tertio arg. Tertio arguitur: motiuum iustitię est motiuum puniendi: ergo si prędicta voluntas oritur ex motiuo iustitię, oritur ex motiuo puniendi; ac proinde supponere debet culpam, vt motiuum.

Resp. Respondeo, aliud esse intentionem, de qua loquimur, oriri ex motiuo ostendendi iustitiam punitiuam, aliud vero oriri ex motiuo iustitię; sicut manifestatio ostendendi iustitiam remuneratiuam, est aliud motiuum à motiuo ipsius remuneratiuę iustitię, illa ergo intentio terminata ad exclusionem à regno, vt est pœna habet pro motiuo ostensionem iustitię vindicatiuę Dei, non autem exercitum motiuum iustitię, in quo est magna ęquiuocatio.

82 *Instabis.* Sed dices, voluntas intentiua exclussionis à gloria vt est pœna, est actus alicuius virtutis; at non est actus misericordię, nec liberalitatis: ergo est actus iustitię vindicatiuę, ac proinde culpam, vt sui motiuum supponere debet.

Resp. Respondeo, voluntatem istam imperari ex actu, quo Deus vult sua manifestare attributa, qui nascitur ex amore, quo Deus se ipsum diligit; ac proinde actus iste pertinet ad amorem, quo Deus diligit propria bona. *Secundo.* Vel secundo dicatur intentionem istam esse actum iustitię vindicatiuę Dei, non quia pro motiuo personales culpas supponat, sed tantum originalem, de quo in sequenti conclussione dicemus.

83 *Quarto arg.* Quarto arguitur ex Concilio Valentino *cap.* 3. illis verbis: *Fatemur prædestinationem electorum ad vitam, & prædestinationem impiorum ad mortem, id est ad suplicium, in electione tamen saluandorum, misericordiam Dei præcedere meritum bonum, in damnatione autem periturorum; meritum malum præcedere iustum Dei iudicium*; at hoc discrimen subsistere nequit admissa voluntate exclusiua reproborum à gloria, vt est pœna, ante præuissa illorum demerita: ergo ista voluntas contradicit verbis Concilij. Probatur minor: in electione exequutiua saluandorum ad gloriam, meritum bonum præcedit misericordiam Dei, prius enim est hominum merita bona videri, quam illos Deum ad gloriam eligere voluntate exequenti: ergo solum loquendo de voluntate gloriæ intentiua, verum est dicere misericordiam Dei præcedere meritum bonum; at admissa voluntate intentiua pœnæ ante præuissa demerita, datur in ordine intentionis voluntas reprobatiua anteuertens meritum malum, & solum est verum, meritum malum anteuertere iustum iudicium in ordine exequutiuo pœnæ: ergo ista voluntate admissa, non subsistit discrimen à Concilio Valentino statutum inter electionem saluandorum ad vitam, & electionem periturorum ad mortem.

84 *Resp. 1.* Respondeo primo, discrimen à Concilium intentum saluari, etiam si voluntas intentiua exclussionis à gloria præcedat demerita personalia præuissa, vt motiua, quia non præcedit culpam originalem, quam vt sui motiuum, supponit, hoc ergo demeritum malum præcedit iudicium reprobatiuum, & voluntatem intentiuam reprobandi, cumque voluntatem electiuam prædestinatorum ad gloriam nullum nostrum meritum præcedat, saluatur sufficienter discrimen à Concilio assignatum.

85 *Secundo resp.* Secundo respondeo: saluari prædictum discrimen, tum inter voluntatis intentiuas, tum etiam inter exequutiuas gloriæ, & exclussionis ab illa, per hoc, quod voluntas intentiua gloriæ, vt coronæ, non negatiuè, sed positiuè præcedit meritum bonum, illud causando, & in illud positiuè influendo; voluntas autem exclussionis reproborum à gloria, vt est pœnæ, & si negatiue præcedat demerita, hoc est, illa non supponat præuissa, vt motiua, nec sub illorum merito cadat, non tamen in demerita positiuè influit, nec radicat auxilia causantia demeritum. Ex quo nascitur discrimen inter voluntates exequentes, consistens in hoc, quod meritum bonum mouet ad exequutionem gloriæ, vt causatum ab illa in ordine intentionis: vnde voluntas exequens gloriæ non respicit meritum bonum nostrum, vt à nobis primo causatum, sed vt à nobis causatum, vt Deo subordinatis, & Diuina gratia adiutis: exclussio verò à gloria, quatenus in exequutione causatur, vt pœna, respicit demeritum malum, vt causam sui non causatam ab ipsa etiam in ordine intentionis, & voluntas exequens exclussionis à gloria, vt est pœna, respicit demeritum malum nostrum, vt nostrum, hoc est, à nobis, vt à prima causa deficiente causatum: vnde discrimen à Concilio statutum, sic est intelligendum, quod demeritum malum præcedit iustum Dei iudicium, quin à Diuina voluntate causetur, meritum autem bonum, etsi voluntatem exequentem præcedat, subsequitur tamen misericordiam Dei, vt illud media sua gratia causantem, quæ solutio sumitur ex D. Thom. *art.* 3. *ad* 2.

86 *Vlt arg. ab inconuenientibus. Primum est.* Denique arguitur ex quadruplici inconuenienti, quod videtur sequi ex nostra sententia; sequitur primo Deum odio habere hominem, absque vllo peccato; consequens est falsum, & contra illud: *Diligis omnia, quæ sunt, & nihil odisti eorum, quæ fecisti*; & contra D. Thom. *supra q.* 20. *art.* 2 *ad* 4. ergo non datur in Deo talis voluntas efficax. Probatur sequela: odio habere aliquem est velle illi malum; at Deus, iuxta nostram sententiam, vult homini malum, scilicet exclussionem à gloria, vt est pœna ante peccatum præuissum: ergo odio habet hominem absque vllo peccato.

Secundũ. Sequitur secundo, Deum ex se delectari in perditione viuorum; consequens est falsum, & contra illud Sapientię 1. *Nec lætatur in perditione viuorum*: ergo idem, quod prius. Probatur sequela: vellet Deus homini malum pœnæ ex se, hoc est, ante culpam præuissam: ergo in illorum perditione delectaretur ex se.

Tertiũ. Tertio sequitur, voluntatem Diuinam iniustissimam esse; consequens est absurdum: ergo & illud ex quo sequitur. Probatur sequela: quod facit iniustitiam in opere, facit volitum iniustitiam in voluntate; sed excludere aliquem à gloria exclussione sumpta, vt pœna, sine culpa præcedente est iniustum: ergo voluntas exclussionis à gloria, vt est pœna ante culpam est iniusta.

Quartũ. Denique infertur, dari in Deo voluntatem intentiuam pœnæ sensus, & præparatiuam ignis inferni, & ad illum destinatiuam ante præuissa demerita; consequens est absurdum, & contra viscera misericordiæ Dei, ex se inclinati ad benefaciendum hominibus, non ad illos torquendum: ergo idem quod prius. Probatur sequela, maxima damnatorum pœna non est pœna sensus, sed damni in Diuinæ visionis carentia consistens: ergo si hanc vellet Deus ante præuissa hominum demerita, illam etiam ante meritorum præuissionem intenderet, & ad illam hominem ante præuissam culpam destinaret.

87 *Ad 2. in conuenientes resp.* Ad hoc argumentum respondeo negando primam sequelam, ad cuius probationem dicatur: ad rationem odij requiri, quod sit de malo alterius, vt malum eius est ex displicentia in ipso, actus autem iste, quem nos in Dei voluntate constituimus pro priori ad culpam, non terminatur ad pœnam, vt est malum hominis, sed vt est vtilis ad ostensionem Diuinæ iustitiæ, vnde non est, nec dici non potest odium.

88 *Replicabis 1.* Sed oppones primo; in nostra voluntate reperitur odium, & tamen non est de malo alterius, vt malum eius est: cum adæquatum voluntatis obiectum sit bonum, & consequenter ad malum, vt malum terminari non possit: ergo ex eo quod voluntas exclussionis à gloria, vt est pœna, non terminetur ad illam reduplicationem, vt est hominis malum, sed sub republicatione vtilitatis ad ostensionem Diuinæ iustitiæ, non tollitur, quod sit, & dicatur hominis odium.

Secundo. Secundo, Deus, & si non proprie, eo tamen modo, quo potest, odio habet impium, & peccatorum, culpa præuissa, iuxta illud Malachiæ 1. cap. *Iacob dilexi, Esau autem odio habuit.* Et Psalmo 5 *Odisti omnes, qui operantur iniquitatem, virum sanguinum, & dolosum abominabitur Dominus*; Et alibi, *odio est Deo impius, & impietas eius*: & tamen non vult illi malum, vt malum, nec pœnam, vt pœnam reduplicatiuè, adhuc culpa præuissa, sed solum, vt conducit ad ostensionem Diuinæ iustitiæ, quia vt docet D. Thom. 1. *contra gent cap.* 96. Voluntas Dei ad malum vt malum est alicuius, terminari non potest, quocirca ab illa excludendum docet odium cum proprietate: ergo si ante culpam vult Deus homini exclussionem à gloria, vt est pœna quamuis illam velit, vt vtilem ad ostensionem suæ iustitiæ, dabitur in illo ante culpam odium hominis ea ratione, qua in illo potest reperiri.

89 *Ad 1. replicam respond.* Respondeo ad primam ex his obiectionibus: odium in nostrą voluntate terminari ad malum alterius, vt malum eius, est ex displicentia ipsius; & ideò obtinere veram, & propriam odij rationem, & licet voluntatis obiectum sit bonum conueniens appetenti; & consequenter ad nihil, vt subiecto appetenti disconueniens terminari possit, potest tamen terminari ad disconueniens alteri, disconuenientia ad alterum terminatiue ingrediente, & conuenientia ad subiectum appetens, motiuè.

Ad 2. Ad secundam dicatur, supposita in homine culpa, terminari voluntatem Dei ad pœnam ex displicentia personæ, non absolutè, sed quatenus peccatis fœdatæ, & ideò talis voluntas odium appellatur, non strictè, sed largè, & similitudinariè, quia

ad stri-

ad strictam odijrationem requiritur terminari ad malum alterius ex displicentia illius secundum se; & quatenus subsistentis, vt diximus *supra tract. de amore Dei disp. 56.* Voluntas autem efficax exclussionis reproborum à gloria pro priori ad præuissionem culpæ non terminatur ad malum hominis ex displicentia illius, etiam secundum statum culpæ accidentalem, & idcircò deficit à ratione odij, eo modo quo potest Deo connenire.

90 *Ad 2. inconueniens.* Ad secundum inconueniens respondeo ex D. Thom. 1. 2. q. 79. art. 4. ad 2. *Deum non delectari in perditione hominum, quantum ad ipsam perditionem, sed ratione suæ iustitiæ, vel propter bonum quod inde prouenit.* Verba sunt D. Thom. ex quibus in forma respondeo, distinguendo consequens: in perditione viuorum, vt malum illorum est, nego sequelam: in perditione viuorum; vt vtilis ad ostensionem iustitiæ Diuinæ, concedo sequelam, & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam.

91 *Ad 3.* Ad tertium, nego sequelam. Ad illius probationem, concessa maiori, & minori, distinguo consequens: si voluntas illa sit infligendi pœnam in exequutione, absque eo, quod culpa in exequutione præcedat, concedo consequentiam, si voluntas illa sit ante culpam ly *ante* negante præcedentiam culpæ ad intentionem, non autem ad exequutionem, qualiter à Nobis adstruitur, nego consequentiam; itaque si Deus haberet hanc voluntatem: *Volo, vt homo in exequutione pœnam patiatur, absque vlla culpa*, iniusta foret eius voluntas: si autem non ita voluntas constituatur, sed aliter, scilicet ante culpam vissam, vt motiuum intendendi; *volo exclussionem à gloria, vt pœnam infligendam propter culpam in exequutione*, nulla in hoc iniustitia inuenitur, & hoc modo à nobis constituitur voluntas exclussionis à gloria, vt est pœna, consequenter ad dicta supra *disp. 66.* de voluntate gloriæ vt coronę.

92 *Ad 4. resp. quidam Recentiores.* Ad vltimum inconueniens docti Recentiores respondent pœnam sensus esse priorem in genere causæ finalis, & in ordine intentionis, posteriorem tamen in genere causæ efficientis moralis; vnde intentionem pœnæ dicunt præcedere permissionem peccatorum in genere causæ finalis, posteriorem tamen esse demeritis in alio genere causæ, scilicet efficientis moralis; & consequenter non intendi pœnam sensus, nec damni ante præuissa demerita.

Reijcitur Hæc tamen solutio exinde difficilis redditur: nam quia intentio efficax gloriæ præcedit merita in genere causæ efficientis, non potest esse illorum effectus moralis, nec illa, vt præsentia moraliter causantia supponere: ergo si voluntas efficax pœnæ est principium permissionis peccati, non potest esse posterior demeritis in genere causę demeritoriæ efficiẽtis moralis.

93 *Si respondeatur.* Si forte dicatur, esse manifestum discrimen consistens in eo, quod intentio efficax gloriæ est principium effectiuum meritorum; cum quæ principium effectiuum meriti non possit cadere sub merito consequens fit, quod intentio efficax gloriæ nequeat in genere causæ efficientis moralis supponere merita: intentio autem efficax pœnæ non est causa effectiua demeritorum; ac proinde potest esse effectum illorum in genere causæ efficientis.

Contra In contrarium obstat: nam licet intentio pœnæ, non sit causa demeritorum, est tamen causa permissionis, hæcque præcedit demerita prioritate Logica, etsi prioritate physica respectu illorum non gaudeat: ergo nequit intentio efficax pœnæ esse pœna demeritorum. Quod amplius confirmo: permisso esse non potest pena culpæ, ad ipsam subsequutæ vt præfati Recentiores fatentur; at non alia ratione, id non potest contingere, nisi quia licet non sit principium physicum culpæ permissæ, illam tamen præcedit Logica prioritate: ergo intentio efficax pœnæ ex qua originatur permissio, & culpam logicè præcedit non potest esse pæna peccati permissi, Logicè ad illam subsequuti.

Cõfirm.

94 *Vera solutio vltimi inconuenientis.* Prætermissa igitur hac solutione, & in sua probabilitate relicta, ad vltimum inconueniens respondeo, distinguendo consequens: antecedentia in genere causæ finalis, cum dependentia in genere causæ materialis, & simultate consequentiæ, concedo sequelam: antecedentia omnino independenti, nego sequelam, & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam. Itaque sicut pœnitentia, vt vtilis ad fines assignatos *supra disp. 64.* est prior in ordine intentionis, & in genere causæ finalis permissione peccati, est tamen posterior peccato in genere causæ materialis, & inter vtrumque datur simultas subsistendi consequentia, nec in hoc aliquod inconueniens *ibi* reperimus; ita in præsenti dicimus, pœnam damni, & sensus, non reduplicatiuè, vt est pœna, sed specificatiuè sub isto conceptu, & sub reduplicatione vtilitatis ad ostensionem iustitiæ vindicatiuæ, & punitiuæ Dei, esse priorem in ordine intentionis, & in genere causæ finalis permissione peccati, quæ est primus reprobationis effectus, est tamen prædicta voluntas posterior peccatis permittendis in genere causæ materialis per modum materię puniendę, & est inter vtrumque simultas subsistendi consequentia, nec in hac prioritate sic explicata inconueniens aliquod reperimus: sicut nec in hoc quod Deus ante præuissam culpam, ly *ante* dicente prioritatem ordinis intentionis, & causę finalis, efficaciter vellit suam dominium iustitiam ostendere.

§. VI.

Statuitur, & probatur tertia conclusio.

Probabiliter potest defendi peccatum originale fuisse motiuum intentionis efficacis exclusionis a regno, etiam in illis reprobis quibus fuit originalis culpa remissa. Hanc statuo pro defensanda Augustini sententię, quę ob sui difficultatem communiter in hac parte deseritur à Theologis Moueor ad illam primo Parentis Augustini auctoritate *Epist. 102. & 105. lib. 1. ad Simplicianum quæst. 2. in enchiridione cap. 98. lib. de dono perseuerantiæ cap. 6. de prædestin. & gratia cap. 3. & lib. de prædestin. Sanctorum cap. 8. & 9.* quibus in locis, & alibi passim affirmat dari in hominibus causam reprobationis, peccatum scilicet originale; at causa esse non potest per hoc, quod in omnibus reprobis influat demeritoriè formaliter in primi peccati personalis permissionem, propter quod damnentur, & multo minus per hoc, quod in omnium damnationem ęternam prout in executione demeritorum influxum formaliter pręstet cum in pluribus, qui de facto damnantur, ante primam permissionem peccati personalis supponatur dimissum; & consequenter permissione culpę nunquam remittendę puniri non possit, & multo minus damnatione ęterna, alias aliqnid damnationis in renatis fonte Baptismatis remaneret, quod est contra fidem: ergo fuit causa reprobationis per influxum demeritorium in istam voluntatem formalem, & in aliam, virtualem; & consequenter fuit prędictę voluntatis motiuum. 95 *Tertia cõclusio.* *Prob. 1. ex Aug.*

Respondebis primo, Augustinum intelligendum esse, non de omnibus reprobis, sed solum de illis, quibus originalis culpa remissa non fuit. Sed in contrarium obstant verba August. *lib. 1. ad Simplicianum quæst. 2.* vbi explicans locum illum Apostoli: *Iacob dilexi; Esau autem odio habui*, ait: *Deum odio habere non Esau hominem, sed Esau peccatorem.* Et addit: *Cur ergo Iacob dilexit, num quid peccator non erat? sed dilexit in eo, non culpam, quam delebat, sed gratiam, quam donabat.* Ex quibus verbis, supponendo Augustinum nomine dilectionis, & odij, intelligere prędestinationem, & reprobationem, sic aduersus traditam solutionem insurgo Esau, vt potè ex fidelibus parentibus natus, applicatum fuisse circuncisionis remedium contra originalem culpam dubitari non potest; & tamen in illo recognoscit Augustinus pro causa culpam originalem: ergo iuxta Augustinum, hęc fuit causa reprobationis, etiam in illis reprobis, quibus fuit remissa. 96 *Resp. 1.* *Contra.*

Respondebis secundo, loqui Augustinum de reprobatione sumpta pro actu in executione deputante ad pœnam ęternam, cujus absque dubio causa datur in omnibus, non autem loqui de illa, prout dicit primum actum intentiuum. Sed contra primo: nam D. Augustinus loquitur de peccato originali, vt constat ex ipso in Enchiridione *cap. 98.* illis verbis: *Ambo itaque gemini natura filij iræ nascebantur, nullis quidem operibus proprijs, sed originaliter ex Adam vinculo damnationis obstricti, sed qui dixit miserebor, cui misertus ero, Iacob dilexit per misericordiam gratuitam, Esau odio habuit per iudicium debitum*; at peccatum originale in Esau non fuit causa ęternę illius damnationis per influxum demeritorium formaliter, quia peccatum semel dimissum, nequit ęterna damnatione puniri: ergo non loquitur de reprobatione sumpta pro actu exequutiuè deputante ad pœnam ęternam, sed pro actu intentiuo, primo discernente reprobum à prędestinato. 97 *Secundo resp.* *Contra.*

Secundo: nam D. Augustinus in pręallegatis locis admittit causam reprobationis absolutę, & illam negat reprobationis comparatiuę; at si illo modo reprobatio sumatur pro ęterna scilicet damnatione exequutiuè accepta, datur ex parte hominum causa reprobationis comparatiuę: ergo non sumitur ab Augustino in illa acceptione. Tertio: nam Augustinus multis in locis objicienti Pelagio, *datur causa reprobationis: ergo & prædestinationis*, distinguebat illud antecedens, in peccato originali concedebat, in personalibus negabat: ergo causalitatem, quam negat personalibus, concedit originali; at si sumatur reprobatio pro actu exequutiuè deputante ad pœnam, etiam peccata personalia sunt illius causa: ergo non sumitur ab Augustino in hac acceptione, quando docet peccatum originale esse causam reprobationis. 98 *Secundo.* *Tertio.*

Secundo probatur conclusio ex D Thom. *quæst. 6. de veritate art. 2. ad 9.* illis verbis: *Dicendum quod electio Dei, quâ vnum eligit, & alium reprobat, rationabilis est, nec tamen oportet, quod ratio electionis sit meritum, sed in ipsa electione, ratio est diuina bonitas, ratio autem reprobationis est in hominibus peccatum originale, vt dicit Augustin. tomo 3. in Enchiridione cap. 108. vel in futuro per hoc ipsum quod est non habere debitum ad hoc quod eis gratia conferatur, rationabiliter autem possum velle denegare aliquid alicui, quod sibi non debetur*, at diuina bonitas fuit motiuum electionis respectu omnium, qui prędestinantur: ergo peccatum originale 99 *Secundo prob. conclusio ex D Tho.*

nale fuit motiuum voluntatis exclusiuæ a gloria respectu omnium, qui reprobantur.

100 *Tertio prob. ratione.* Tertio probatur: voluntas reprobatiua significatur in sacra pagina nominè *odij*, vt patet ex illo: *Iacob dilexi, Esau autem odio habui* In quibus verbis prædestinatio, & reprobatio omnium designatur; at nisi pro motiuo habeat peccatum originale, nequit reprobatio nomine *odij* significari: ergo illud respicit pro motiuo. *Minor prob.* Probo minorem primo ex D. Thom. *sup. quæst. 20. artic. 2. ad 4.* asserente Deum solum peccatores, inquantum tales odio habere: ergo voluntas significata nomine *odij* habet pro motiuo peccatum, illudque supponit. *Secundo.* Secundo, quia odio habere non est quomodocumque velle malum, sed est velle malum alicui ex displicentia illius: ergo Deus illa voluntate ex displicentia Esau illi malum volebat, non illius secundum esse naturale, iuxta illud: *Nihil odisti eorum, quæ fecisti.* Nec illius, vt infecti peccatis personalibus, quia istorum præuisionem præcessit prædicta voluntas: ergo ex displicentia illius, vt infecti peccato originali; ac proinde ex peccato originali fuit orta voluntas exclusionis reproborum à Regno.

101 *Quarto prob. conclusio.* Denique probatur: peccatum originale antecessit omnium reprobationem, vt sufficiens motiuum ex se ad mouendam Dei voluntatem, vt vellet omnium hominum, quos reprobat exclussionem à gloria; at non est aliqua repugnantia in hoc, quod actu pro motiuo fuerit assumptum, imo hoc maximè congruit modo operandi Diuinæ prouidentiæ, & sapientiæ: ergo dicendum est sic de facto contigisse. Maior docetur a D. Thom. *ad Rom. 9. lect. 3. in hac q. art. 1. ad 3. art. 5. ad vltim. 3. p. q. 1. art. 3. lib. 3. contra gent. cap. 161.* Constatque ex eo, quod peccatum originale antecessit Christi prædestinationem: ergo, & nostram, & consequenter etiam hominum reprobationem, quæ vel fuit prædestinatione posterior, vel simul cum illa. Minor pro prima parte ex argumentorum solutione constabit.

102 *Minor prob. 2. p. prob.* Pro secunda vero probatur: quia si sic moueatur Diuina voluntas splendet in illo actu ratio supremi dominij in reprobatione comparatiua, quatenus ex duobus in æquali damnatione existentibus vni vult gloriam, & alteri exclusionem ab illa, & absoluta ratio Iustitiæ, quatenus ex motiuo puniendi culpam originalem, vult exclussionem reproborum a Regno, non autem sic continget, si tantum ex motiuo suæ bonitatis ad illud decretum moueatur: ergo à peccato originali moueri, magis conformatur modo operandi suæ prouidentiæ, & sapientiæ: vnde sicut ex meritis Christi sufficientibus pro omnibus, motus fuit Deus ad hos admitendum ad Regnum, alios verò reliquit: ita ex æquali infectione culpæ originalis motiuum accepit, vt vellet exclusionem illorum, qui reprobantur, alijs misericorditer, non obstante culpa efficaciter ad gloriam electis.

§. VII.

Argumentis in contrarium occurritur.

103 *Arg. 1. ex D. Thom. Resp. 1.* Contra istam conclusionem argumentari possumus primo ex D. Thom. *quæst. 6. de verit. art. 2. ad 9.* vbi docet sufficientem causam ad volendum hominibus exclusionem à Regno esse gloriam illis non deberi: ergo ex D. Thom. talis voluntas non habuit pro motiuo culpam originalem. Respondeo primo Angelicum Doctorem duplicem solutionem argumento 9. assignare, in vna asserit causam, & motiuum prædictæ voluntatis esse originale peccatum, in alia gloriam non esse debitam; ac proinde vtramque sententiam, vt probabilem admittit. *Resp. 2.* Secundo respondeo, quod licet de facto habuerit pro motiuo culpam originalem, Nos tamen, potuisse Deum velle hominibus exclussionem à gloria, defendimus, quin ex illo, aut quovis alio peccato moueretur, vnde D. Thom. 1. solutionem assignauit pro eo quod de facto contingit, attendens vero ad id, quod poterat euenire, dedit secundam, quasi dicat, & si de facto Deus peccatum originale pro motiuo habuerit, vt vellit hominibus exclussionem à gloria, potuit tamen non motus ab illo efficaciter dictam exclussionē velle, vt ostenderet, gloriā non esse hominibus debitā.

104 *Secundo arguitur ex Tridentino.* Secundo arguitur ex Concilio Tridentino sessione 5. decreto de peccato originali, vbi docet: *In renatis nihil damnationis; manere*; at si respectu illorum, quibus originalis culpa per Baptismum remittitur, prædicta voluntas exclusiua à gloria maneret, aliquid damnationis maneret in renatis: ergo non manet, nec datur talis voluntas habens pro motiuo culpam originalem in eis, quibus per Baptismum remittitur. *Resp.* Respondeo, Concilium in præallegatis verbis definiri contra quosdam hæreticos, qui dicebant peccatum per Baptismum solum tegi, seu occultari, non autem radi, aut destrui, & contra alios asserentes post Baptismum culpam remanere, & per applicationem Baptismi solum effici, quod non imputaretur ad pœnam: Concilium ergo contra hos hæreticos diffiniens, solum intendit semel applicato Baptismo, nec manere culpam, nec reatum pœnæ æternæ, quod verissimum est, etiam si efficax illa voluntas remaneat, quia reatus est debitum subeundi pœnam, nullum autem debitum manet in homine Baptizato, quia iam tale peccatum nunquam punietur, postquam fuit remissum; voluntas autem illa, quæ fuit pœna peccati originalis, per illius remissionem non tollitur, quia remissio, quantumcumque plena non debet eximere à pœna, iam inflicti, sed solum ab vlteriori pœna infligenda.

105 *Tertio arguitur.* Tertio arguitur: vt voluntas excludendi homines à gloria esset pœna peccati originalis, deberet Deus illos a gloria excludere propter originale peccatum; at hoc non potuit esse respectu illorum, quibus fuit dimissum: ergo in istis, talis voluntas; non fuit pœna peccati originalis. Probatur minor velle efficaciter excludere aliquem a gloria propter originale peccatum, & velle efficaciter illud remittere sunt incompossibiles voluntates; at de facto voluit efficaciter Deus multis reprobis remittere peccatum originale: ergo respectu istorum non est in Deo voluntas excludendi illos à Regno propter peccatum originale.

106 *Resp.* Respondeo, quod si ly *propter peccatum originale* se teneat ex parte obiecti voliti, ita vt sensus fiat, *volo excludere hunc hominem à regno exclussione danda exequutioni propter peccatum originale*, non compatitur cum hac voluntate, alia efficax illud remittendi, quia non stat culpam remittere, & illam velle in æternum punire; si autem ly *propter* non ex parte obiecti se teneat, sed ex parte actus, ita, vt sensus fiat, *propter peccatum originale volo hunc hominem excludere à gloria, non taliter, quod exclussio sit exequutioni mandanda propter illud, sed propter alia*, rectè compatitur cum hac voluntate, alia efficax remittendi culpam originalem, sicut dicebamus *supra disp. 66.* de illis voluntatibus, *volo gratis dare gloriam*, & *volo illam dare propter merita*.

107 *Oppones.* Obijcies, non potest ille actus esse pœna peccati originalis, nisi respiciat exclusionem à gloria, quæ est obiectum illius, vt pœnam eiusdem peccati: ergo ly *propter* debet se tenere, non solum ex parte actus, sed etiam ex parte obiecti. Consequentia tenet. Antecedens autem probatur; quia peccatum nequit demeritorie in actum Diuinæ voluntatis influere, nisi etiam influat demeritorie in obiectum actus: ergo vt actus Diuinæ voluntatis sit pœna peccati, debet ly *propter* ingredi ex parte obiecti. *Confirm. primo.* Et confirmatur primo: si Deus præuissis alicuius meritis intenderet efficaciter dare illi gloriam motus ex illis, deberet in exequutione propter talia merita gloriam conferre: ergo si præuisso originali peccato, voluit Deus efficaciter motus ex illo exclussionem reproborum a regno, non potest non in exequutione exclussio a gloria esse pœna peccati. Confirmatur secundo: eo ipso, quod mediet decretum remissiuum, destruitur peccatum originale, quod fuit motiuum talis actus: ergo ille actus necessario destruitur; ac proinde non sunt compatibilia decretum efficax remittendi peccatum originale, & voluntas efficax excludendi reprobos a gloria propter peccatum originale.

108 *Resp.* Respondeo: quod ly *propter peccatum originale* potest ingredi ex parte obiecti dupliciter: vel vt *quod* & in actu signato, & vt motiuum obiecti, vt exequendi; vel vt *quo*, & in actu exercito, & vt motiuum obiecti, vt spectantis ad ordinem intentionis, ita vt fiat iste sensus; *motus ex peccato originali Deus exclussionem intendit*, sicut supra *disput. 66.* dicebamus de illa particula *gratis* respectu electionis ad gloriam, primum non requiritur: secundo autem modo non incompatitur cum voluntate remissiua peccati originalis, sicut nec voluntas intentiua gratuita efficax gloriæ est incompatibilis cum voluntate exequente remuneratiua dandi gloriam ex meritis.

109 *Ad 1. confirmationem. Ad 2.* Ad primam confirmationem dicatur, quod si merita illius hominis essent solum motiua intendendi, non autem exequendi gloriam, posset Deus velle illa merita in exequutione non remunerare per gloriam. Ad secundam dicatur motiuum talis actus non esse peccatum originale, vt pro omni tempore durans, sed solum vt pro primo instanti, remissio autem non tollit peccatum originale, vt pro primo instanti durans, & ideo non destruit motiuum talis actus, nisi materialiter.

110 *Quarto arguitur.* Quarto arguitur ex D. Thom. *quæst. 6. de verit. art. 2. ad 10.* desumptum ex authoritate Augustini asserentis, *in Esau fuisse causam reprobationis, eius occultissima demerita, quæ non præuidit Deus in Iacob.* Cui argumento respondet D. Thom primo ex Magist. Sentent. D. August. sententiam illam retractasse. Vel secundo si debeat sustineri, loquutum fuisse de reprobatione quantum ad effectum illius, videlicet deputationem ad pœnam æternam: ergo ex mente D. Thom. non datur causa reprobationis sumpta pro voluntate intentiua efficaci exclussionis à gloria. *Resp.* Respondeo D. Thom loqui de reprobatione sumpta comparatiue, de qua loquutum fuisse Augustin. in testimonio in argumento adducto, ex eo manifestè conuincitur, nam recurrit ad demerita nobis occultissima præuissa in Esau, non vero in Iacob, non ad peccatum originale vtrique commune, reprobationis autem sumptæ comparatiuè, fatemur non dari causam pro voluntate intentiua; sed solum, quoad actum exequutiuè deputatiuum ad pœnam; culpa namque originalis, quæ intentiuam voluntatem exclussionis præcedit; cum sit reprobis, & prædestinatis communis, esse nequit ratio discretionis, ac proinde nec reprobationis, quatenus est huius præ alio.

111 *Quinto arguitur.* Quinto arguitur; non ſtat voluntatem efficacem excluſſionis à gloria eſſe in pœnam peccati originalis, & exequutiuam excluſſionis à gloria non eſſe pœnam eiuſdem originalis culpæ; at hoc ſecundum cum decreto remiſſiuo non poteſt componi: ergo nec cum decreto efficaci excluſſionis à gloria ob culpam originalem componi poteſt decretum remiſſiuum. *Minor prob. 1.* Probo maiorem primo; nam eo modo exequutioni mandatur in tempore excluſſio reproborum à gloria, quo fuit ab æterno volita à Deo: ergo eo ipſo, quod fuerit volita ab æterno in pœnam peccati originalis, debet *Secundo.* reprobus in tempore à gloria excludi in pœnam eiuſdem peccati. Tum etiam; nam actus exterior imperatus, & interior imperans ſpectant ad eandem virtutem; & conſequenter ex eodem motiuo procedunt; at temporalis excluſſio reproborum à gloria comparatur ad voluntatem excluſſiuam ab illa, vt actus exterior ad interiorem: ergo debet ex eodem motiuo procedere; & conſequenter eo ipſo, quod voluntas efficax excluſſionis à gloria habeat pro motiuo culpam originalem, & ſit pœna illius, non poteſt actualis excluſſio reproborum à gloria non reſpicere peccatum originale pro motiuo; ac proinde eſſe pœnam illius.

112 *Reſp. ad 1. probat. min.* Reſpondeo negando maiorem; ad primam probationem diſtinguo antecedens: per decretum exequutiuum, concedo antecedens; per decretum intentiuum, nego antecedens, & diſtinguo conſequens eodem modo. Pro cuius ſolutionis intelligentia recollantur, quæ diximus *ſupra diſp. 96. §. 5. ſolut. ad 4.* Itaque ſicut ibi diximus decretum exequutiuum gloriæ commenſurari cum gloriæ exequutione, & ex eiſdem motiuis, & eodem modo procedere, ſecus autem intentiuum; ita in præſenti dicimus decretum exequutiuum excluſſionis reproborum à gloria ex eodem motiuo procedere, ex quo gloria in exequutione negatur, decretum autem intentiuum excluſſionis prædictæ, neceſſarium non eſt, quod eodem gaudeat motiuo, ex quo procedit temporalis excluſſio reproborum a gloria, ſed poteſt diuerſum habere; vnde ſtat bene pro motiuo habere peccatum originale, & tamen quod de facto in tempore non excludantur reprobi à gloria propter illud, ſed propter actualia peccata.

113 *Ad 2.* Ad ſecundam probationem diſtinguo maiorem, illamque concedo de actu interiori immediate imperante exteriorem, nego autem maiorem de actu interiori ſolum mediate imperante exteriorem; & diſtinguo minorem: vt ad interiorem immediate imperantem, nego minorem: mediate, concedo minorem; & nego conſequentiam, ſed ſolum infertur decretum exequutiuum excluſſionis à gloria; & temporalem à gloria excluſſionem eodem motiuo gaudere, quia decretum exequutiuum eſt actus interior immediate imperans illam, non autem ſequitur decretum intentiuum excluſionis à gloria, & exteriorem ab illa excluſionem eodem motiuo gaudere, quia decretum intentiuum, non immediate, ſed mediate ſolum imperat exequutionem.

114 *Vltimo arguitur.* Denique arguitur: permiſſio peccati originalis eſt effectus reprobationis: ergo peccatum originale nequit eſſe cauſa voluntatis efficacis excluſſionis reproborum à gloria. Conſequentia patet ex dictis §. 5. *ſolut. ad vltimum argumentum*, vbi ex eo quod permiſſiones peccatorum perſonalium ex efficaci intentione excluſſionis à gloria procedant, intulimus contra quoſdam ex noſtris Thomiſtis non poſſe peccata perſonalia, vt cauſas demeritorias prædictæ voluntatis præuideri; at eo ipſo, quod permiſſio peccati originalis ſit effectus reprobationis, debet ex voluntate efficaci excluſſionis illorum à gloria procedere: ergo eo ipſo, quod talis permiſſio ſit reprobationis effectus, non poterit peccatum originale præuideri, vt concauſa demeritoria, *Antecedes prob. 1.* voluntatis illius. Antecedens autem probatur primo: peccatum originale conducit ad finem reprobationis; & conſequenter etiam eius permiſſio; at omne, quod conducit ad finem reprobationis, ex efficaci intentione excluſionis à gloria procedit, & conſequenter eſt effectus illius, vt dicebamus §. 2. *in vltima probationis concluſionis*, ſicut omne, quod cum effectus ad finem prædeſtinationis conducit ex efficaci gloriæ intentione præparatur à Deo, & eſt prædeſtinationis effectus, vt diximus ſupra *diſp* 69. vbi ex hoc principio contra Vazquez intulimus orationes vnius Sancti fuſſas pro vocatione, & conuerſione alterius, eſſe effectus prædeſtinationis illius: ergo permiſſio peccati originalis procedit ex efficaci intentione finis reprobationis, & conſequenter eſt effectus illius.

115 *Secundo.* Secundo idem antecedens probatur: remiſſio peccati originalis eſt electis effectus prædeſtinationis, vt colligitur ex dictis à nobis *ſupra diſp.* 63. ergo eſt in reprobis effectus reprobationis. Tum, quia par ratio vtrobique videtur. Tum etiam, quia prædeſtinatio, & reprobatio in eodem inſtanti ſunt factæ, ſi autem eſſet effectus prædeſtinationis, & non reprobationis, non eſſent in eodem inſtanti.

Tertio. Tertio probatur: ſubſtantia reprobi eſt effectus reprobationis: ergo etiam permiſſio peccati originalis. Conſequentia patet. Antecedens autem probatur primo: nam eſt effectus prædeſtinationis in electis: ergo in reprobis effectus reprobationis. Secundo: nam ad finem reprobationis conducit de facto: ergo præparatur ex efficaci intentione talis finis, iuxta ſæpè repetita: & conſequenter eſt effectus illius.

Hoc argumentum ſiquid probat non ſolum conuincit reſpectu illorum, quibus de facto fuit originalis culpa remiſſa, ſed etiam reſpectu illorum, quibus de facto remiſſa non fuit, ſed propter illam de facto damnantur. Ad illud reſpondeo, negando antecedens. Ad primam illius probationem, diſtinguo maiorem: conducit, vt cauſa, concedo maiorem: vt medium, nego maiorem, & diſtinguo minorem; omne quod conducit vt medium, concedo minorem: quod, non vt medium, ſed vt cauſa conducit, nego minorem, & conſequentiam. Quod ſi petas, vnde colligamus permiſſionem culpæ originalis non fuiſſe vt medium ad reprobationem aſſumptam, ſed vt cauſam, vel præambulam ad cauſam? Reſpondeo, ex probationibus noſtræ concluſionis deduci. Tum, quia Auguſtinus culpam originalem cognoſcit pro cauſa reprobationis. Tum etiam, quia reprobatio nomine odij ſignificata, non poteſt ſupponere culpam, cumque perſonalem non ſupponat, vt vidimus, ſupponet originalem vt motiuum ſui, quod componi non poteſt cum hoc, quod permiſſio illius ſit aſſumpta, medium ad finem reprobationis, & electa ex efficaci illius intentione. 116 *Inſtatur arg. Ad illud reſp. Ad 1. antecedentis prob.*

117 *Ad 2. probationem.* Ad ſecundam probationem, conceſſo antecedenti, nego conſequentiam: quam non conuenit prima probatio: cum enim reprobatio nomine odij ſignificata, neceſſario debeat ex motiuo culpæ procedere, & non perſonalis, debet ex originali moueri; ac proinde nequit illius permiſſionem cauſare, quę ratio reſpectu prædeſtinationis non militat. Nec magis vrget ſecunda conſequentiæ probatio: prædeſtinatio namque, & reprobatio ſunt factę in eodem inſtanti *in quo* etiam rationis, non tamen in eodem inſtanti *à quo*, ſeu naturæ, imo reprobatio pro fine reſpicit gloriam prædeſtinatorum, & conſequenter eſt poſterior illa poſterioritate *à quo*, ſeu naturæ: vnde non ſequitur, quod ſi permiſſio peccati originalis à prædeſtinatione imperatur, debeat etiam per reprobationem imperari, & ab illa procedere.

118 *Inſtabis.* Dices, vt prædeſtinatio ſit ſimul ſimultate *in quo* rationis cum reprobatione, requiritur, quod in nullo ſigno in quo prædeſtinatio intelligitur, reprobatio non intelligatur; at hoc ſtare nequit cum prioritate *à quo* prædeſtinationis ad permiſſionem culpæ originalis, & negatione talis prioritatis in reprobatione: ergo prædeſtinatio, & reprobatio ſunt factæ in eodem inſtanti non ſolum *in quo*, ſed etiam *à quo*, ſeu naturæ. Probatur minor: prædeſtinatio, vtpotè imperans permiſſionem peccati, intelligitur pro priori ad illam; at reprobatio pro illo priori non intelligitur, ſi non eſt cauſa illius: ergo non ſtat ſimultas *in quo* per rationem inter reprobationem, & prædeſtinationem cum cauſalitate prædeſtinationis reſpectu permiſſionis culpæ originalis; & negatione talis cauſalitatis in reprobatione.

Reſpondeo, conceſſa maiori, negando minorem: Ad eius probationem, conceſſa maiori: & minori, nego conſequentiam: committitur enim falacia à negatione ſimultatis *a quo*, ad negationem ſimultatis *in quo* per rationem; ſicut iſta conſequentia non valet: *Pater eſt prior origine filio, & tali prioritate Spiritus Sanctus non gaudet: ergo Pater, & Filius non ſunt ſimul ſimultate inſtantis* in quo. In qua conſequentia; antecedens eſt verum, & conſequens eſt falſum: pariter ergo dicimus in noſtro caſu, conſequentiam eſſe nullam, quia in illa ex negatione prioritatis *à quo* vnius, alteri conuenientis, infertur non eſſe ſimul, ſimultate *in quo* per rationem. *Reſp.*

119 *Ad vltimam probationem antecedentis reſp.* Ad vltimam, antecedentis probationem, nego antecedens: ad cuius primam probationem, nego conſequentiam: ratio autem diſcriminis eſt, nam gloria electorum, eſt finis ſuperexcedens illorum ſubſtantiam, vnde ex intentione talis finis imperari eſt maximè congruum; excluſio autem à regno non eſt finis perfectiuus ſubſtantiæ reproborum, vnde nullum argumentum, ſeu congruentiam habemus; vt aſſeramus Deum ex intentione illos excludendi à regno, reproborum ſubſtantiam produxiſſe. Ad ſecundam dicatur, conducere de facto ad excluſionem à gloria, quæ eſt finis reprobationis, quia tamen non conducit ad illam, vt ad finem ſui per quem perficiatur, non habemus fundamentum vt aſſeramus, Deum illam produxiſſe ex intentione excluſionis à gloria.

§. VLTIMVS.

Infertur ex dictis, quid de cauſa reprobationis, & quid de illius effectibus ſit dicendum.

120 *Primum corollarium. Prob.* Ex dictis in diſcurſu diſputationis colligo primo, peccatum originalem in illis, quibus non fuit dimiſſum eſſe cauſam primi, & vltimi effectus reprobationis per influxum demeritorum formaliter. Probatur: in illis, quibus non remittitur culpa originalis primus effectus reprobationis eſt derelictio in illo, & vltimus eſt æterna damnatio, ſiue per pœnam damni, vt in parbulis, ſiue per pœnam damni, & ſenſus, vt contingit in adultis non Baptizatis; at peccatum originale eſt cauſa demeritoria derelictionis in ipſo, & æternæ damnationis; cum Deus in pœnam illius gratiam deneget, qua remitteretur, & in æternum puniat pro

pro illo: ergo in illis, quibus non fuit dimissum peccatum originale est causa demeritoria formaliter influxus in primum, & vltimum effectum reprobationis ipsorum.

121 *Secundũ corollarium. Prima pars probatur.* Colligo secundo, in illis, quibus fuit remissum peccatum originale esse causam primi, & vltimi effectus per influxum virtualem, non tamen quia influat in tales effectus demeritorie ratione sui formaliter. Primum probatur: peccatum originale fuit causa demeritorie influens in voluntatem efficacem exclusionis à regno, ex qua voluntate proueniunt primus, & vltimus, & omnes alij reprobationis effectus: ergo etiam si per remissionem destruatur culpa originalis, influit tamen virtualiter in prędictos reprobationis effectus. Patet consequentia: ad influxum enim virtualem non requiritur existentia rei influentis in se ipsa, sed sufficit existentia in aliquo effectu, vt constat in generante graue, quod causat virtualiter motum deorsum, etiam si in tempore, quo graue mouetur, non existat formaliter, quia virtualiter existit media grauitate à se ipso causata, & in homine post seminis decissionem mortuo, qui licet non existat in se est causa generationis, & geniti, eo quod existit in semine à se deciso: ergo etiam si per remissionem tollatur peccatum originis, nec existat in se ipso formaliter, quia tamen perseuerat decretum efficax exclussionis à gloria, quod fuit eius effectus, & tale decretum est causa primi, & vltimi effectus reprobationis, huiusmodi effectus erunt à peccato originali dimisso, per influxum virtualem, sicut motiuum liberale influit virtualiter in exteriorem gloriæ collationem, etiam si formaliter fiat ex motiuo iustitiæ, quia motiuum liberale fuit causa intentionis efficacis dandi gloriam, ex qua exterior exhibitio gloriæ procedit.

122 *Cuiusdã Recentioris sententia impugnatur.* Ex quibus obiter colliges falsam esse cuiusdam Recentioris sententiam asserentis, decretum efficax negandi hominibus gloriam, post factam remissionem peccati originalis non perseuerare, vt effectum illius, sed ex alio motiuo, fallitur tamen nam mutato motiuo mutaretur decretum: ergo vel fateri deberet primum decretum non perseuerare, vel ex eodem procedere motiuo. Patet antecedens: decretum illud innitens peccato originali, vt motiuo, est actus iustitiæ punitiuæ, & ablato prædicto motiuo, actus iustitiæ non est, sed actus alterius virtutis; at actus diuersarum virtutum distinguuntur in Deo virtualiter: ergo si decretum prius habens pro motiuo peccatum originale, pro alio posterior hoc motiuum non habet, idem decretum non perseuerat.

123 *Secunda pars probatur.* Secunda pars corollarij probatur: peccatum per Baptismum remissum non potest pœna æterna puniri, nec aliquo alio infallibiliter cum æterna damnatione connexo, alias in renatis aliquid damnationis maneret, quod est contra fidem: ergo pœna æterna, quæ est vltimus reprobationis effectus, & permissio prima peccati numquam remittendi, quæ vt connexa infallibiliter cum æterna damnatione, est primus effectus reprobationis, nequeunt esse pœnæ peccati originalis remissi; & consequenter in illis, quibus fuit remissum, nequit influere ratione sui demeritoriæ formaliter in prædictos effectus.

124 *Oppones.* Oppones, voluntas primæ permissionis peccati numquam remittendi, quæ est primus reprobationis effectus, est actus iustitiæ formaliter; at non habet pro motiuo culpam personalem permissam: ergo habet pro motiuo peccatum originale; & consequenter prima illa permissio est pœna formaliter peccati originalis dimissi. Hæc secunda consequentia exinde colligitur: nam exterior actus, & actus interior immediatè imperans debent esse ex eodem motiuo formaliter: ergo si voluntas immediatè imperans primam permissionem habet pro motiuo peccatum originale, etiam prima permissio ex eodem motiuo procedere debet. Maior autem probatur: actus immediatè imperans, & actus imperatus pertinent ad eandem virtutem; & consequenter ex eodem motiuo procedunt; atqui voluntas primæ permissionis immediatè imperatur à voluntate efficaci exclussionis à gloria: ergo habent idem motiuum, & pertinent ad eandem virtutem; & consequenter, si voluntas efficax exclussionis à gloria est actus iustitiæ habens pro motiuo culpam originalem, voluntas etiam primæ permissionis, quæ est primus reprobationis effectus, actus erit iustitiæ, ex eodem motiuo præcedens.

125 *Confir. 1.* Explicatur, & confirmatur amplius; quia electio efficax hominum ad gloriam est actus liberalitatis, & misericordiæ, prima electio ex tali intentione procedens, scilicet electio ad gloriam, & prima etiam exequutio, scilicet gratiæ collatio, sunt actus liberalitatis, & misericordiæ, non autem iustitiæ: ergo si voluntas efficax exclussionis à gloria, quæ intentio est reprobatiua, est actus iustitiæ punitiuæ, prima etiam electio ex tali intentione procedens, scilicet voluntas primæ permissionis peccati numquam remittendi, & prima etiam exequutio, scilicet prima talis peccati permissio erunt actus iustitiæ punitiuæ, eodem motiuo, quo prima intentio gaudentes.

126 *Confir. 2.* Explicatur, & vrgetur secundo: esto enim possit inadæquata exequutio intentionis liberalis, esse actus iustitiæ, vt constat in collatione gloriæ, quæ est actus iustitiæ, quamuis electio ad illam intentiua liberalis sit, adæquata vero exequutio intentionis gratuitæ ex iustitia esse non potest; vnde qua electio ad gloriam est liberalis, prima gratiæ collatio liberalis est: ergo pariter, etsi inadæquata exequutio intentionis motæ ex originali peccato possit illud pro motiuo non respicere, adæquata vero tale motiuum fugere non poterit; & consequentur, saltim prima peccati permissio erit pœna formaliter peccati originalis, supposito, quod intentio prima sit pœna illius.

Respondeo posse obiectionem procedere, vel de voluntate primæ permissionis, seu negationis gratiæ spectante ad ordinem intentionis, vel de voluntate exequutiua: si de prima transeat, quod sit pœna peccati originalis formaliter, & quod sit actus iustitiæ; de secunda autem nego esse actum iustitiæ formaliter; vt autem obiectio intentum conuinceret necessarium erat, quod secunda voluntas esset actus iustitiæ formaliter, hæc namque est, quæ immediatè imperat exequutionem primæ permissionis, & primæ negationis gratiæ ad quam sequitur peccatum numquam remittendum. 127 *Resp.*

Sed dices, voluntas exequens permissionis peccati, immediate imperatur à voluntate intentiua eiusdem permissionis; at actus interior, & exterior immediate imperans sunt eiusdem virtutis formaliter, & eodem gaudent motiuo: ergo si voluntas intentiua primæ permissionis peccati est actus iustitiæ formaliter habens pro motiuo culpam originalem, voluntas etiam exequens eiusdem permissionis erit actus iustitiæ formaliter, & pro motiuo habebit peccatum originale. 128 *Replicabis.*

Respondeo distinguendo minorem; actus purè exterior imperatus, concedo minorem; actus non purè exterior, nego minorem; & consequentiam; ratio autem discriminis est, quia cum actus purè exterior ratione sui motiuo non gaudeat, sicut nec libertate, sed solum ratione interioris imperantis; hinc fit, quod debeat semper eodem motiuo, & eadem specie virtutis gaudere formaliter; actus autem non purè exterior, sed qui interior est, & exterior appellatur, quia ab alio imperatur interiori, cum ratione sui gaudeat libertate, habet proprium motiuum; vnde potest non habere formaliter pro motiuo, motiuum actus imperantis, quando talis actus motiuum respicit, non vt motiuum futuræ exequutionis, sed solius intentionis, & quia voluntas intentiua primæ permissionis, non respicit illam, vt exequendam in pœnam peccati originalis, sed solum respicit illam; vt pœnam talis peccati, prout est obiectum intentatum, & vt spectat ad ordinem intentionis; hinc fit, quod voluntas exequens talis permissionis non debeat illam respicere, vt pœnam peccati originalis. 129 *Resp.*

Instabis; etiam si actus interior imperatus habeat proprium motiuum, non tamen potest à motiuo imperantis præscindere: sicut actus virtutum infusarum, etsi proprijs gaudeant motiuis, si tamen à Charitate imperantur, non possunt a motiuo Charitatis præscindere; & ratio est, nam eo ipso, quod ab alio actu interiori imperentur, illi subordinantur, & ex tali subordinatione finem imperantis respiciunt: ergo voluntas exequens primæ permissionis immediatè imperata à voluntate intentiua eiusdem, non potest præscindere à motiuo voluntatis intentiuæ; & consequenter si hæc habet pro motiuo culpam originalem, & permissionem respicit, vt pœnam illius, voluntas etiam exequens permissionem respicit, vt peccati originalis pœnam. 130 *Instabis.*

Respondeo, istam replicam, si quid probat, conuincere non solum de actu immediatè imperato, sed etiam de omni, etiam si mediatè imperetur, debere specie actus imperantis, & motiuo eiusdem gaudere formaliter; eum etiam illi, qui mediatè imperantur, imperanti subordinentur: vnde instatur manifestè in temporali gloriæ collatione, & decreto exequutiuo illius, quod mediatè ab electione gratuita prædestinatorum ad gloriam, procedit; & tamen non est actus liberalitatis formaliter, sed iustitiæ formaliter, & liberalitatis solum virtualiter, & in radice. 131 *Resp. instando argumentum.*

Respondeo ergo ad argumentum distinguendo antecedens: non potest à motiuo imperantis præscindere; vt inspecto virtualiter, hoc est, vt motiuo suæ causæ, concedo antecedens: vt inspecto formaliter, hoc est, vt motiuo sui, subdistinguo antecedens: quando actus imperans tale motiuum respicit vt motiuum futuræ exequutionis, concedo antecedens: quando solum, vt motiuum intentionis, nego antecedens, & consequentiam: quia in præsenti culpa originalis non inspicitur ab electione permissionis vt motiuum illius, quatenus exequendæ, sed solum vt motiuum eius, prout intendendæ. *In forma resp.*

Et ex his ad primam confirmationem, distinguo antecedens: ly *quia* dicente consequentiam formalem à priori, nego antecedens: materialem, quæ ibi tenet ratione materiæ, quia scilicet inter primum decretum intentiuum gloriæ, & electiuum, & exequutiuum primæ gratiæ, nequeunt merita mediate concedo antecedens, & nego consequentiam; quia in nostro casu inter decretum intentiuum exclussionis à gloria, & decretum exequutiuum primæ permissionis, mediat decretum remissiuum culpæ originalis, & destru- 132 *Ad 1. confirm.*

ctiuum existentiæ illius, atque adeò etsi fuerit motiuum intentionis exclussionis à gloria, quia pro priori talis intentionis remissiuum non erat, nequit esse motiuum decreti exequutiui permissionis peccati, ante quod remissum peccatum originale supponitur. Ex quibus ad secundam confirmationem

Ad 2. concesso antecedenti nego consequentiam ob rationem proxime traditam.

133 Tertium corollarium. Prob. 1. Colligo tertio, substantiam reprobi non esse effectum suæ reprobationis. Probatur primo: nam permissio peccati originalis, quæ posterior est productione substantiæ, effectus reprobationis non est: ergo nec substantia ipsa.

Secundo. Secundo à priori: nam exclussio à gloria finis non est substantiæ reproborum, nec per illum perficiuntur, sed illorum maximum malum; præter malum culpæ; in prædicta exclussione consistit: ergo nullum est fundamentum, vt asseramus Deum ex intentione excludendi reprobos à gloria illos produxisse; & consequenter, nec vt dicamus esse substantiam reproborum effectum suæ reprobationis, ad quod necessarium est, quod ex efficaci intentione exclussionis à gloria fuerit producta.

134 Quartum corollarium. Prob. 1. 1. pars. Quarto colligitur, permissionem omnis peccati personalis numquam remittendi per gratiam, esse reprobationis effectum; secus autem peccata pro formali, nec permissiones illorum peccatorum, quæ per gratiam remittuntur.

Prima pars huius corollarij probatur primo ex D. Thom. *supra artic.* 3. asserente, quod sicut prædestinatio includit voluntatem conferendi gratiam, & gloriam; ita reprobatio includit voluntatem permittendi culpam, & inferendi damnationis pœnam; vbi Diuus Thom. loqui de reprobatione, prout est prouidentia specialis vidimus *in hac disput.* §. ergo permissio alicuius peccati effectus reprobationis est, cumque permissio peccati per gratiam remittendi effectus reprobationis non sit, vt videbimus: sit permissiones peccatorum; quæ numquam sunt remittenda effectus esse reprobationis, teneamur fateri.

Secundo. Secundo probatur: nam permissiones istæ conducunt ad finem reprobationis, quatenus est prouidentia specialis, scilicet exclussionem reproborum à gloria, & ostensionem iustitiæ punitiuæ, & aliàs ex intentione talis finis procedunt; cum illam supponant, vt constat ex dictis: ergo habent quidquid requiritur; & consequenter sunt reprobationis effectus.

135 Secunda pars probatur. Secunda pars corollarij probatur: quod enim non causatur à Deo, effectus reprobationis esse non potest; at licet peccata numquam remittenda sint effectus Dei pro materiali, à Deo non causantur pro formali malitiæ: ergo etiam si ad reprobationis finem conducant, vt materia punienda, effectus tamen reprobationis pro formali malitiæ non sunt. Pro materiali autem effectus reprobationis esse, opposita ratione conuincitur: nam prout sic causantur à Deo, & aliàs ad reprobationis finem conducant, & intentionem à gloria exclusiuam supponunt: ergo prout sic sunt reprobationis effectus.

136 Tertia pars probatur. Denique tertia pars exinde colligitur: nam omne, quod est reprobationis effectus, debet de facto ad reprobationis finem, quę est æterna damnatio conducere; at permissiones peccatorum, quę aliquando remittuntur, ad æternam damnationem non conducunt de facto: ergo reprobationis effectus non sunt. Patet minor: permissio peccati non conducit ad finem reprobationis, nisi peccatum ipsum conducat; at peccatum aliquando remissum non conducit ad damnationem æternam; cum peccata semel dimissa per subsequentem culpam non reuiuiscant, vt communiter docetur a Theologis cum D. Thom. 3. *p. q.* 88. *art.* 1. Quo circa, vt docet idem D. Thom. *in* 4. *dist.* 22. *q.* 1. *art.* 4. peccata semel dimissa in iudicium non adducuntur: ergo nec permissiones talium peccatorum ad æternam damnationem conducunt de facto.

137 Cōtra 1. p. corollarij opponetur. Sed aduersus primam partem objicies: omnis effectus reprobationis debet esse pœna; at prima permissio peccati numquam remittendi pœna esse non potest; cùm nequeat esse pœna præcedentis peccati, quod dimissum supponitur, nec subsequentis; cum ipsum præcedat: ergo nec potest esse reprobationis effectus. Probatur maior: omnis effectus voluntatis punitiuæ debet esse pœna; at voluntas reprobatiua est voluntas punitiua, cum vt diximus, sit pœna peccati originalis, & actus iustitiæ vindicatiuæ Dei: ergo omnis effectus reprobationis debet esse pœna.

138 Resp. Respondeo negando maiorem. Ad cuius probationem, distinguo maiorem: omnis effectus voluntatis punitiuæ exequutiuæ debet esse pœna, concedo maiorem: voluntatis punitiuæ intentiuæ, nego maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: nam permissio non est effectus voluntatis exclussiuæ à gloria, tamquam voluntatis exequentis, sed tamquam voluntatis intendentis, non autem requiritur, quod omnis effectus voluntatis intentiuæ, quæ est pœna, sit etiam pœna, sed solum ille effectus, ad quem intentio, vt pœnam terminatur, sicut nec omnis effectus voluntatis liberalis, liberaliter debet concedi, sed ille solum, quem intendens vult liberaliter gratis conferre: vnde exclussio à gloria, quam Deus intendit, quod sit pœna futuri peccati, pœna est in exequutione, secus autem prima peccati permissio, quam Deus non vult esse pęnam.

139 Instabis. Sed dices, qua exclussio à gloria est obiectum intentionis, quæ est pœna, est volita à Deo, vt tanquam pœna in exequitione infligenda; at etiam permissio peccati numquam remittendi est obiectum voluntatis electiuæ, quæ est pœna peccati originalis, vt *superius* admisimus, ergo est volita à Deo, tanquam in futurum, vt pœna exequenda.

Resp. Respondeo negando causalem maioris: ex hoc enim, quod exclussio à gloria sit obiectum intentionis, quæ est pœna peccati originalis, solum habetur, quod sit pœna eiusdem peccati, quatenus est obiectum ad intentionis ordinem spectans, non autem, quod sit volita, vt exequutioni mandanda vt pœna; sed hoc aliunde constat; quia scilicet de facto in tempore exequutioni datur, vt pœna peccatorum personalium. Vnde cum hæc ratio de prima permissione non militet, sed potius opposita; sit, quod licet prima permissio, vt est obiectum voluntatis electiuæ, sit pœna culpæ originalis, prout tamen est obiectum voluntatis exequentis, pœna non sit, nec exequutioni detur vt pœna.

140 Cōtra 2. p. obijcies. Deinde aduersus secundam partem objicies: omne, quod vt medium ad finem intentum conducit, est effectus talis intentionis, si illam supponat; at peccata numquam remittenda conducunt pro formali malitiæ ad reprobationis finem, vt media, & intentionem talis finis supponunt: ergo sunt effectus reprobationis. Probatur minor: ideò merita sunt media ad consequutionem gloriæ, quia in illam influunt meritoriè; at peccata pro formali malitiæ influunt in finem reprobationis efficienter demeritoriè: ergo sunt media, & vt talia ad illum conducunt.

141 Cōfirm. 1. Confirmatur primo: finis reprobationis est exclussio à gloria, quatenus pœna, saltim specificatiuè; at ad istum finem peccatum ratione sui conducit, vt vtile ad illum: ergo conducit vt medium. Probatur minor: ideò meritum est vtile ad præmium, quia illud causat efficienter moraliter; sed demeritum causat pœnam efficienter moraliter: ergo est vtile ad illam; & consequenter medium.

Cōfirm. 2. Confirmatur secundo: permissio constituitur vtilis ad pœnam ratione peccati formaliter sumpti: ergo peccatum ipsum est vtile, & consequenter medium. Probatur antecedens: permissio ad pœnam conducit vt materia; at non vt materia ratione sui, cum vt sic non cadat super illam punitio: ergo vt materia mediata; & consequenter ratione peccati, quod est materia immediata, sit vtilis ad pœnam, quæ est reprobationis finis.

142 Resp. Respondeo ad istam obiectionem concessa maiori, negando minorem: ad illius probationem, distinguo maiorem: quia influunt, & cum capacitate ad appetibilitatem ratione gloriæ, vt finis, concedo maiorem: sine tali capacitate, nego maiorem; & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: demerita namque, etsi influant demeritoriè in pœnam, non sunt capacia, vt appetantur sumpta pro formali ratione pœnæ à Deo illam intendente; & ideò rationem medij respectu illius non sortiuntur, de cuius conceptu est, vt respectiuè ad finem, ab intendente illum sit appetibile, vel ratione finis appetibile constituatur.

143 Ad confirm. Ex quibus, ad primam confirmationem, constat solutio. Ad secundam, nego antecedens: ad cuius probationem, nego maiorem: non enim conducit, vt materia punienda, sed vt requisitum ad existentiam materiæ, & vt præambula ad illam, quod habet ratione sui. Pro cuius pleniori intelligentia recolite, quæ diximus *supra disp.* 64. tractantes, ad permissio peccati sit effectus prædestinationis.

144 Cōtra 3. p. opponens 1. Denique aduersus vltimam partem oppones primo: vt aliquid sit reprobationis effectus sufficit conducentia ad finem reprobationis mediata, & ratione alterius; at peccata semel dimissa, etsi ratione sui non conducant ad pœnam æternam, possunt ratione alterius ad æternam damnationem conducere; tum, quia vt inquit D. Thom. 3. p. quæst. 88. artic. 2. *Redeunt per subsequentem culpam ratione ingratitudinis*. Tum etiam, quia in memoriam redacta possunt esse in inferno causa maioris doloris, sicut opera bona facta à prædestinato in hac vita, sunt causa gaudij accidentalis, & in vita præsenti peccata præterita iam dimissa possunt esse incitatiua ad nouiter delinquendum in eadem materia: ergo permissiones talium peccatorum istis modis ad reprobationis finem conducunt; & consequenter sunt reprobationis effectus. Maior probatur: nam id sufficit, vt aliquid sit effectus prædestinationis, vt constat, tum in vocationibus in efficacibus, quæ non nisi ratione gratiæ efficacis, & vt coniunctæ cum illa, ad finem prædestinationis conducunt. Tum etiam, in actibus bonis ordinis naturæ, quos esse effectus prædestinationis diximus *supra disp.* 65. quia in alia vita sunt causa gaudij accidentalis: ergo pariter id ipsum sufficiet, vt aliquid sit reprobationis effectus.

145 Respondeo, negando maiorem. Ad cuius probationem,

Resp. nem, nego consequentiam : quia licet permissiones peccatorum, quæ semel remittuntur, modum illum conducentiæ habeant ratione abussus, & malitiæ hominum, hoc tamen fine non procedunt à Deo ; vocationes autem inefficaces, & alia quæ quouis modo ad finem prædestinationis conducunt, hoc habent ex vi Intentionis diuinæ, & prout ab illa procedunt, cuius discriminis ratio desumitur ex maiori propensione diuina ad benefaciendum hominibus, quam ad illos puniendum, ex quo nascitur, vt quidquid ad finem hominibus proficuum est, ex talis conducentiæ Intentione à Deo præparetur, ex Intentione autem finis reprobationis, solum id quod per se conducit ad illum.

146 *Arg. 2.* Oppones secundo casu in quo homini remittatur in Sacramento Pœnitentiæ peccatum quoad culpam, non vero quoad pœnam temporalem, & ante pœnam solutam in peccatum reincidat, & moriatur, peccatum iam remissum conducit cum effectu ad finem reprobationis: ergo permissio illius peccati erit reprobationis effectus. Probatur antecedens : finis reprobationis est pœna in inferno infligenda ; at peccatum illud in Inferno punitur, cum in hac vita pœna illi debita non sit soluta, nec in Purgatorio, vbi non purgantur nisi, qui in gratia decedunt : ergo in inferno punitur ; & consequenter conducit ad pœnam inferni, quæ est reprobationis finis.

147 *Repl. 1.* Ad hoc argumentum bene respondet Noster Sanct Thoma *disputatione* 10. *articulo* 3. *num.* 21. finem reprobationis, prout est prouidentia specialis, esse pœnam æternam ; peccatum autem illud remissum quoad culpam, & non quoad temporalem pœnam, punitur, tali casu, in inferno per accidens ; sed non in æternum, vt docet Diuus Thomas *in quarto distinctione* 22. *articulo* 1. *ad quintum*, & ideò permissio illius effectus reprobationis non est.

Sed oppones primo, esto peccato veniali per se solum debeatur temporalis pœna, quando tamen in hac vita non soluitur, nec in Purgatorio, in Inferno per accidens pœna æterna punitur : ergo pariter, quamuis peccato dimisso per gratiam non sit debita per se pœna æterna, quando tamen huiusmodi pœna in hac vita, nec in Purgatorio soluitur, punietur per accidens in Inferno in æternum.

Secundo. Secundo, nam si pœna illius peccati in Inferno finiretur, iam fieret aliqua remissio in Inferno ; & consequenter falsus est, quod dicitur : *Quia in Inferno nulla est redemptio*. Patet sequela : fieret namque illius pœnæ remissio.

148 *Ad 1. replicam resp.* Respondeo ad primam ex his obiectionibus, negando consequentiam : *Quia veniale, ideò in inferno æternaliter punitur, quia semper manet, cum non sit ibi aliquid, quod culpam delere possit, sed pœna ex hoc ipso, quod solutione expiatur* : verba sunt D. Tho. loc. cit. *Ad 2.* Ad secundam, nego sequelam, quia vt ibi docet D. Tho. pœna, quæ soluitur, nec remittitur, nec redimitur. Et hæc de ista disput. applicanda litteræ Magistri *in* 1. *dist.* 41. §. 1. ad illa verba. *Nec propter futura merita, quæ præuiderit, vel illum elegit, vel illum reprobauit*.

DISPVTATIO LXX.

An Deus det omnibus Reprobis auxilia sufficientia ad salutem?

§. I.

Præmittuntur, quæ apud omnes sunt certa?

1 *Status difficultatis aperitur.* AVXILIA Sufficientia ad salutem vocantur ea, quibus homo potens constituitur potentia antecedenti, ad salutem consequendam, sicut efficacia ea sunt, quibus de facto adipiscitur illam. Et quidem, auxilia efficacia ad salutem consequendam, reprobis à Deo negari æquè certum est, ac illam de facto non consequi : licet enim pluribus reprobis concedantur à Deo efficacia auxilia ad bene operandum, secus autem ad infallibiliter consequendam gloriam: cum illis negetur donum perseuerantię actualis vsque in finem, quod necessarium est ad actualiter consequendam Beatitudinem. Solum ergo est difficultas de auxilijs, seu medijs sufficientibus, an aliquibus reprobis negentur à Deo ; & consequenter negatio illorum sit effectus suę reprobationis, an vero omnibus reprobis dentur huiusmodi auxilia?

2 *Primum præsuppositum.* Qua in re, vt certa ab incertis separemus, & ad difficultatis punctum veniamus, quæ fere sine controuersia admittuntur à Theologis breuiter sunt præmittenda. Primum est, omnibus reprobis, tam paruulis, quam adultis ; Deum prouidisse remedia sufficientia ad salutem, saltim in causa sufficiente, & remota, & quantum est ex parte medij, in quo re ipsa nemo potest dissentire, & ostenditur primo : Deus namque generaliter, *vult omnes homines saluos fieri*. 1. *ad Timotheum* 2. sub qua voluntate non solum adultos, sed etiam paruu-*Prob. 1.* los comprehendi, tenet communis Theologorum sententia, & inferius constabit ; at huiusmodi voluntas saluari nequit in Deo, nisi ad minus hoc modo, tam paruulis, quam adultis Deus remedia ad salutem sufficientia prouiderit : ergo concedenda est huiusmodi prouidentia.

Secundo probatur : Christus namque pro omnibus mortuus est, & vt omnes redimeret, suaque merita pro omnibus hominibus obtulit, vt constat ex illis verbis Pauli 1. ad Timotheum 2. *Vnus enim Deus, vnus, & mediator Dei, & hominum homo Christus Iesus, qui dedit Redemptionem semetipsum pro omnibus nobis*. Et 1. Ioannis 2. *Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris autem tantum, sed etiam totius mundi*. Et ad Rom. 5. *Sicut per vnius delictum in omnes homines in condemnationem, sic & per vnius iustitiam in omnes homines in iustificationem vitæ*. At passio Christi oblata pro omnibus, causa est sufficiens saluationis omnium, quantum est de se, continens omnia media necessaria ad salutem illorum : ergo Deus dat omnibus reprobis media omnia sufficientia ad salutem, saltim in causa remota, & mediata. 3 *Secundo prob.*

Tertio : nam Baptismus pro omnibus est institutus pro culpa originali, & actualibus ante illum commissis delendis, & similiter Sacramentum Pœnitentiæ pro remissione peccatorum omnium post Baptismum commissorum ab homine ; at hæc sunt media quantum est de se sufficientia : ergo prouidet Deus omnibus hominibus remedia sufficientia salutis, quantum est ex vi remedij. *Tertio.*

Denique : nam si hæc prouidentia negetur, nulla erit differentia inter aliquos homines in statu viæ, & damnatos, qui iam sunt extra istam ; hoc non est dicendum : ergo nec quod Deus non det omnibus hominibus hoc modo auxilia sufficientia ad salutem. *Quarto.*

Secundo apud omnes est certum, & indubia fide tenendum : quotiescumque adultos obligat inexcusabiliter aliquod supernaturale præceptum, dari illis à Deo supernaturale sufficiens auxilium. Quod patet primo ex Trident. *sess.* 6. *cap.* 11. illis verbis : *Nemo temeraria illa, & à Patribus sub anathemate prohibita voce vti, Dei præcepta homini iustificato ad obseruandum esse impossibilia, nam Deus impossibilia non iubet, sed iubendo monet, & facere quod possis, & petere quod non potest, & adiuuat, vt possis* : quando ergo adultum obligat inexcusabiliter præceptum aliquod supernaturale, Deus confert ei auxilium supernaturale sufficiens ; aliàs Deus impossibilia iuberet, quod est contra fidem. 4 *Secundum præsuppositum.* *Prob. 1.*

Secundo : nemo enim peccat in eo, quod vitare non potest ; at si Deus homini non conferat auxilium supernaturale sufficiens instanti supernaturali præcepto Fidei, Charitatis, & pœnitentiæ homo est impotens illud implere : ergo non peccaret in non adimplendo : & consequenter non stant hæc duo, & quod homo inexcusabiliter ligetur supernaturali præcepto, & quod ei negetur à Deo auxilium supernaturale sufficiens. *Secundo.*

Tertio exploratum est apud Theologos, non negari à Deo omnibus reprobis auxilia sufficientia ad salutem, nec singulis momentis auxilia sufficientia conferri. Primum patet, quia non omnes reprobi inexcusabiliter sunt obligati ad supernaturalem legem implendam ; aliàs nullus reprobus in illius transgressione peccaret ; at inexcusabilis obligatio supernaturalis præcepti, supernaturale auxilium sufficiens concessum supponit, vt diximus: ergo non omnibus reprobis negantur à Deo auxilia sufficientia ad salutem. Secundum patet primo : collatio enim auxilij sufficientis pro omni momento ad supernaturalem prouidentiam, quam Deus habet de reprobis, necessaria non est ; imò nec ad illam, quam habet de electis, sed sufficit pro certis, & determinatis occassionibus dari: ergo continua supernaturalis auxilij collatio asserenda non est. Secundo, quia experientia est compertum cor hominis supernaturaliter tangi non semper, & continuè, nec supernaturali cogitatione illustrari: ergo supernaturale auxilium sufficiens non datur continuè, & pro omni momento. 5 *Tertium præsuppositum.* *Prob.*

Denique omnes disputantes fatentur, quod si dare, idem sit, quod offerri in communi, Deus omnibus hominibus dat auxilia sufficientia, seu remedia ad salutem, quod esse de fide docet Magister Bannez, vbi *infra conclus.* 6. Ex patet ex eo, quod primo, vt omnino certum statuimus : offerre namque in communi remedia sufficientia ad salutem, est Deum instituere media, seu remedia omnibus ex se patientia ; at Deus pro omnibus instituit Sacramenta in Ecclesia, & pro omnibus Christum misit, & illius merita decreuit, quæ sunt ex se sufficientia ad salutem omnium merendam : ergo omnibus hominibus offert media ex se sufficientia ad salutem. Quia tamen dare accipitur aliter, nempè prout correlatiuum est ad recipere ; & remedia ista de facto hominibus prodesse nequeunt, nisi applicata, & in illis recepta, ingens controuersia inter Theologos extat, an Deus det auxilia sufficientia ad salutem omnibus reprobis, ita vt recipiantur in illis, vel eis applicentur re ipsa, vel saltim sint proximè applicabilia per liberam facultatem propriam in adultis, & alienam in paruulis. 6 *Quartum præsuppositum.* *Prob.*

§. II.

Relatis sententijs statuitur prima conclusio.

7 *Prima sententia.* QVa in re tres reperio Theologorum sententias. Prima docet: omnibus reprobis, tam paruulis, quam adultis, dari à Deo in sensu explicato auxilia, seu remedia sufficientia ad salutem. Hanc tenent Suarez *lib. de prouidentia circa reprobos cap.* 1. 2. 3. *&* 4. Belarm. *lib.* 2. *de grat. & libero arbitrio cap.* 5. Valentia 1. 2. *disp.* 8. *quæst.* 3. Lessius *prædestinat. disp.* 6. *sect.* 1. Et

Secunda Arrubal *disp.* 90 *&* 91. Secunda distinguit inter adultos, & paruulos, & asserit illis, modo prædicto, auxilia sufficientia ad salutem conferri, secus autem istis. Hanc tenent Vazquez *disp.* 96. *&* 97. Alarcon *tract.* 4. *de prædest. disp.* 5. *cap.* 8. *&* 9.

Tertia. Tertia sententia docet non omnibus reprobis, etiam adultis, media sufficientia ad salutem conferri. Hanc tenet Bañez *in hac quæst. art.* 3. *dub.* 3. Albelda *disput.* 67. *sect.* 3. S. Thom. *disp.* 10. *art* 3. Nuño 3. *p. quæst.* 86. *art.* 1. *dub.* 2 & Aluarez *disput.* 112. *de auxilijs conclusione* 3. *& alij* ex antiquioribus, quos referunt Auctores.

8 *Prima conclusio* Prima conclusio: plures sunt paruuli, quibus Deus non dat remedia sufficientia ad salutem in sensu explicato, scilicet, vt proximè applicabilia per alienam diligentiam: ita Auct. 2. & 3. sententiæ, & ostenditur 1. ex Augustino *lib. de dono perseuerantiæ cap.* 12. illis verbis: *Quid dicam, quod paruulus aliquando antequam*

Prob. 1. *ex D. Augustino.* *illi per ministerium Baptizantis succurri possit expirat, plerumque enim festinantibus Parentibus, & paratis ministris, vt Baptismus paruulo detur, Deo tamen nollente, non datur, qui eum paruulum in hac vita non tenuit, vt daretur?* Idem docet *epist.* 105. *&* 107. *de gratia, & lib. arbit. cap.* 22. *de natura, & gratia cap.* 28. & alibi sæpe; at paruulo in casu ab August. expræsso, non potuit humana diligentia succurri, vt illi applicaretur Baptismus, qui respectu illius est vnicum medium ad salutem sufficiens: ergo aliquibus paruulis Deus non dat remedia sufficientia ad salutem, vt humana diligentia proximè applicabilia. Id ipsum docet Prosper carmine de ingratis *cap.* 30 & 31.

9 *Secundò ex D. Th.* Secundo probatur ex D. Thom. *in* 4. *distinct.* 6. *quæst.* 1. *art.* 1. *quæstiunc.* 1. *ad* 1. illis verbis: *Dicendum, quod non est ex defectu Diuinæ misericordiæ, quod in maternis vteris existentibus remedium non exhibetur, sed quia non sunt capaces illius remedij, per quod secundum legem communem participes passiones Christi efficiantur, à qua est remissio peccatorum, quia non possunt subijci operationibus ministrorum Ecclesiæ per quos talia remedia ministrantur*: ergo ex mente D. Thomas Deus aliquos paruulos eripit ex hac vita in statu incapaci, vt illis applicetur Baptismus; at quod in tali casu ex hac vita non eripiantur humanæ diligentiæ non subiacet, nec quod in illo statu moriantur ex humana culpa procedit semper, scilicet ex aliquo actu humana diligentia culpabili: ergo plures sunt paruuli, quibus non dat Deus remedia sufficientia ad salutem, vt humana diligentia proximè applicabilia.

10 *Tertia probatione.* Tertio suadetur, paruulo morienti in vtero non est baptismus humana diligentia applicabilis; cum capax Baptismi non sit, nisi ex vtero natus, vt docent Scholastici cum Magistro *in* 4. *dist.* 6. & Theologi cum D. Thom. 3 *part. quæst.* 68. *artic.* 11. at quod puer moriatur in vtero, & si possit quandoque ex humana culpa, aut aliquo actu humana diligentia vitabili prouenire; multoties tamen prouenit ex sterilitate seminis, aut ex naturali matris, aut fœtu infirmitate, quæ ab humana diligentia non dependent, nec ex aliquo actu vitabili proueniunt: ergo in his casibus non est prouisus paruulis à Deo Baptismus, vt humana diligentia applicabilis. Id etiam in paruulo iam nato, de quo vbi *supra* Augustinus loquebatur, contingit, quando videlicet, statim atque nascitur moritur, Patribus festinantibus, & paratis ministris, vt illi conferatur Baptismus: nam tunc casus, quod paruulus ille moriatur, humana diligentia non est euitabile, & quod humanitus præstari potuerat, totum à parentibus, & ministris fuit præstitum, & tamen Baptismus paruulo applicatus non fuit, Deo sic disponente, & volente: ergo non fuit a Deo prouissus Baptismus vt humana diligentia applicabilis.

§. III.

Argumentis in contrarium occurritur.

11 *Arg.* 1. COntra istam conclusionem arguitur: Deus vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, iuxta Paulum 1. *ad Timotheum* 2. at ex vi huius voluntatis, etsi efficacia media ad salutem, omnibus non conferantur, bene tamen sufficientia: ergo ex vi illius præparat Deus paruulis remedia sufficientia ad salutem; & consequenter, Baptismum, vt humana diligentia applicabilem, qui est vnicum remedium à Christo pro paruulis institutum.

Respōdet Vazq. Respondet Vazquez *disput.* 96. *capit.* 3. verba Pauli limitanda esse pro adultis, nec ad paruulos extendenda, quod probat: nam verba subiuncta, & ad agnitionem veritatis venire, paruulis addaptari non possunt, sed solum adultis: ergo etiam illa verba vult omnes homines saluos fieri ad adultos sunt limitanda.

Sed non placet ista solutio. Tum, quia Augustinus exceptionem istam non patitur *lib.* 4. *contra Iulianum cap.* 8. illis verbis: *Nunquid paruuli homines non sunt, vt ad eas non pertineat, quod dictum est, omnes homines?* Tum etiam: nam quod subdit Apostolus Christum esse Redemptorem omnium, ad paruulos etiam extenditur; alias Christus vniuersalis hominum Redemptor non fuisset: ergo verba illam: *Vult omnes homines saluos fieri*, ad paruulos extendantur. Patet consequentia primo; quia voluntatem de omnium hominum salutem, Paulus probat verbis subsequentibus, vt D. Thom. notauit, *ibi lectione prima*, scilicet: *Vnus enim Deus, vnus & mediator Dei, & hominum Christus Iesus, qui dedit semetipsum redemptionem pro omnibus.* Secundo: nam voluntas, qua Christus sua merita pro omnium hominum obtulit salute, fuit à Deo mota, & illi subordinata; at motio voluntatis Christi, vt pro salute omnium sua merita offerat, supponit in Deo voluntatem de omnium salute, vel illam virtualiter includit: ergo si redemptio Christi fuit vniuersalis pro omnibus, voluntas etiam Dei de omnium salute, vniuersalis erit, & paruulos comprehendet. 12 *Reijcitur* 1. *Secundo.*

13 *Tertio.* Tertio reijcitur: adultis enim, quantumcumque sceleratissimis, & renuentibus, Deus salutem desiderat: ergo à fortiori paruulis salutem desiderat, qui propria voluntate non renuunt. Quo argumento nullus est Augustinus loco citato aduersus Iulianum, his verbis: *Te intollerabilior sequitur absurditas, isto enim modo beneuolentiorem facis Deum omnibus impijssimis, & sceleratissimis hominibus, quam innocentissimis, & purissimis ab omni labe peccati; quandoquidem illos, quia vult saluos fieri, vult etiam intrare in regnum suum: immensum vero numerum paruulorum, qui sine Baptismate moriuntur suo regno adijci non vult: sic fit, vt esse Christianos vellit omnes, quorum multi nollunt, non vellis omnes, quorum nemo est, qui nollit.*

14 *Quarto reijcitur.* Denique reijcitur: nam sequitur ex hac solutione Deum erga istos paruulos eodem modo se gerere, ac circa Dæmones, & homines damnatos, quod videtur absurdum. Nec obstat, quod Vazquez opponit: nam verba subiuncta, *& ad agnitionem veritatis venire*, paruulos comprehendunt, sicut enim vt Deus voluntate antecedenti omnibus vellit salutem, necessarium non est, vt omnes salutem consequantur, ita vt omnibus paruulis agnitionem veritatis desideret voluntate antecedenti, non est necessarium, vt omnes paruuli mediante Baptismo fidem recipiant.

15 *Secundo respōdēt alij.* Aliorum solutio est: Deum salutem paruulorum voluisse ante præuissam Adami culpam, secundum primam naturæ institutionem in qua Adamo pro omnibus fuit originalis iustitia collata, per quam poterat saluari, non autem post præuissam culpam originalem; vnde non sequitur, quod originali culpa præuissa, Deus infantibus hominibus debeat conferre media sufficientia ad salutem. Sed nec placet istorum solutio, & reijcitur primo; quia communia Theologorum sententia verba Pauli accipit de hominibus lapsis. Secundo: nam Paulus probat voluntatem Dei de salute omnium hominum ex eo, quod *pro omnibus est orandum, & quia vnus est omnium Redempter*; at pro lapsis orandum est, & Christus pro illis redimendis fuit missus: ergo Deus omnibus hominibus, etiam lapsis, salutem desiderat. Tertio: nam originali culpa præuissa, Deus voluit mittere Christum, vt omnes redimeret, & omnibus mereretur salutem; at voluntas mittendi Christum ex fine salutis, illius voluntatem includit, vel supponit: ergo etiam culpa præuissa Deus omnibus hominibus salutem desiderat. *Displicet* 1. *Secundo.* *Tertio.*

16 *Tertia aliorum solutio. Contra* 1 Tertio alij respondent, quod licet ex intentione efficaci finis sequatur voluntas mediorum, secus autem ex voluntate inefficaci, & simplicis complacentiæ, qualis est illa, quam Deus habet de omnium salute: vnde ex eo quod prædicta voluntas paruulos comprehendat, non sequitur illis contulisse remedia sufficientia ad salutem. Sed contra primo: nam licet media efficacia ad finis assequutionem, solum inferantur ex intentione finis efficaci, media tamen sufficientia ex inefficaci finis intentione procedunt, vt constat in reprobis, quibus Deus dat media sufficientia ad salutem, etsi illam non intendat efficaciter, sed in efficaciter solum: ergo licet ex voluntate de paruulorum salute, non inferatur collatio mediorum efficacium ad illius assequutionem, colligitur tamen collatio sufficientium mediorum.

17 *Cōtra* 2. Contra secundo: nam si respectu paruulorum Deus non habet voluntatem illatiuam aliqualiter mediorum sufficientium, sed solum simplicem complacentiam, sequitur non aliter eis velle salutem, quam illam voluit Angelis post lapsum, imò & damnatis; consequens videtur absurdum: ergo voluntas, quam Deus habet de omnium salute, respectu paruulorum infer aliqualiter media sufficientia. Probatur sequela supposito quod voluntas illa non sit illatiua mediorum, solum explicari potest per hoc, quod salus paruulorum secundum se inspecta non displicet Deo; at etiam salus æterna Angelorum post lapsum, & damnatorum, qui sunt in inferno, secundum se inspecta

cta non displicet Deo : ergo supposito , quod voluntas salutis paruulorum nullatenus sit illatiua mediorum sufficientium ad illam , sequitur non aliter Deum eis salutem voluisse , ac voluit Angelis salutem post lapsum , & damnatis post statum in termino.

18 *Cötra 3.* Tertio , nam ex vi illius voluntatis habet Deus erga omnes paruulos prouidentiam supernaturalem generalem ; at omnis prouidentia voluntatem consequentem aliquorum mediorum sufficientium supponit ; cum in imperio practico consistat ; & consequenter voluntatem efficacem erga aliqua media supponat , de quo *supra disp.* 62. ergo ex vi prędictæ voluntatis Deus confert omnibus paruuli aliquo modo remedia aliqua sufficientia ad salutem. Denique ; nam vt cum frequentiori Thomistarum sententia docuimus *supra quæst.* 19. *disp.* 51. voluntas Dei ad mere possibile terminari non potest , sed necessario , illius obiectum debet esse aliqua ratione futurum ; at gloria paruulorum non potest aliter futura ex vi talis voluntatis constitui , nisi per hoc, quod ex vi illius Deus aliqua remedia ad illam sufficientia, & inclinantia prouideat , quod fusse expliculmus *Tractatu de voluntate Dei disp.* 52. ergo ex vi voluntatis qua Deus paruulis salutem desiderat , prouidet eis aliqua ratione de medijs sufficientibus ad eius consecutionem. *Cötra 4.*

19 *Vera argumenti solutio.* Missis igitur his solutionibus ad argumentum factum respondeo , concessa maiori , distinguendo minorem : conferuntur auxilia sufficientia , idest offeruntur , & pro omnibus absque vllius exceptione instituuntur , concedo minorem : conferuntur , idest, applicantur , ita vt recipiantur de facto huiusc emodi remedia in omnibus, nego minorem , & consequentiam. Itaque ex vi illius voluntatis , necessarium non est , vt omnibus remedia sufficientia , eodem modo exhibeantur , quod contrarij Auctores negare non possunt ; cum ipsi fateantur , aliquibus paruulis de facto applicatum fuisse Baptismum , alijs autem applicatum de facto non fuisse , sed solum fuisse relictum , vt applicabilem per humanam diligentiam : non ergo eodem modo omnibus exhibentur auxilia , seu remedia sufficientia ex vi illius voluntatis, sed diuersimodè . Nos autem diuersitatem istam extendimus taliter , quod aliquibus de facto applicandus prouideatur Baptismus , illis scilicet , qui de facto labacro regenerationis abluuntur , alijs solum , vt proximè applicabilis , per humanam diligentiam , illis videlicet quibus parentùm cura , vel aliorum diligentia fuit applicabilis , etsi illorum culpa applicatus de facto non fuerit , alijs denique , nec vt applicatum , nec vt applicabilem , sed vt pro illis quantum ex parte Dei institutum , eisque oblatum , & per merita Christi , quoad sufficientiam pro meritum, & istum prouidentiæ modum sufficientem concipimus , vt paruuli , quibus nec applicandus , nec proximè applicabilis fuit relictus , aliter diuinæ prouidentiæ supernaturali subiaceant , ac se haberet homo in puris naturalibus conditus , atque ad illam comparantur damnati , quibus non solum non conferuntur ista remedia , sed nec offeruntur , nec pro eis instituuntur.

20 *Replic.* 1. Sed dices : voluntas illa salutis omnium hominum est respectu omnium æqualis : ergo ex illa non potest diuersimode prouideri Baptismus . Patet consequentia : ex vi namque intentionis æqualis finis , non potest oriri diuersa electio mediorum, qua ratione *supra disp.* 65. argumentantur nostri Thomistæ , vt probent electionem efficacem ad gloriam præcedere debere præuisionem meritorum , & gratiæ : ergo si voluntas illa respectu omnium est æqualis , non potest ex illa diuersimodè his &
Secundo. alijs prouideri Baptismus . Secundo , ex vi illius voluntatis constituitur gloria paruulorum aliqua ratione futura ; Deus namque pure possibilia non amat ; at nisi media ex illa prouideantur , saltim vt proximè applicabilia , nulla ratione gloria ex vi illius potest constitui futura : ergo ex vi illius voluntatis prouidetur Baptismus saltim vt proximè applicabilis . Probatur minor : gloria Petri , v. c. non est ipsi possibilis nec futura , nisi per media ; vt illi applicabilia vel applicanda : ergo nisi media prouideantur , vt applicanda , vel applicabilia , nequit gloria in ratione futuræ constitui.

21 *Ad 1. replicam resp.* Respondeo , ad primam obiectionem , nego antecedens: nam esto illa voluntas communiter ad omnes ; vt in efficax comparetur , non tamen est æqualis respectu omnium , cum non omnibus æqualia media præparet , sed alijs maiora , & alijs minora ex
Ad 2. vi illius voluntatis præparentur à Deo . Ad secundam dicatur , futuritionem in causarum determinatione consistere , cum autem ex vi illius voluntatis determinata maneat diuina voluntas, saltim ad instituenda remedia salutis pro omnibus : consequens fit , quod ex vi illius voluntatis aliqualiter constituatur futura remotissimè , scilicet , quatenus magis futuritionem accedit , quam si nec ad applicanda , nec ad instituenda remedia Dei voluntas esset determinata.

§. IV.

Explicatur in quo sensu non dentur omnibus auxilia sufficientia ad salutem.

22 *Secunda cõclusio.* Secunda conclusio : non dantur à Deo omnibus reprobis auxilia sufficientia ad salutem prout dare correlatiuum est ad recipere. Ita præter auctores pro tertia sententia relatos , tenet Abulensis in 4. *cap.* Exodi . *q.* 12. *& in secundum cap. Deuteronomij quæst.* 10. Adrianus *q.* 3. *de pænitent. in argum. solutione* Caiet. *in cap.* 12. *Ioann.* ad illa verba : *Propterea non poterant credere* . Referuntur etiam Henriquus *quod lib.* 8 *q.* 1. Michael de Medi. *lib.* 3 *de recta in Deum fide cap.* 1. Ambrosius Catherinus *de reprob. lib* 2. *prope finem* . Gregorius Ariminensis *in* 1. *dist.* 46. *q. vnic. post medium* . Maior in eodem 1. *distinct.* 1. *quæst.* 3 *&* 15. *& in* 2. *distinct.* 28. *quæst.* 1. *ad* 17. *obiectionem* . Magister Zumel *in præsenti articulo* 3. *q.* 4. *conclusione* 7. Etsi oppositum postea docere videatur : illamque probabiliorem reputat Mag. Ledesma *quæst. vnic. de auxilijs art.* 16. *dicto* 4.

23 *Prob. 1. ex Trid.* Et ostenditur primo ex Tridentino *sessione* 6. *cap.* 11. vbi ait : *Deus sua gratia semel iustificatos non deserit , nisi ab eis prius deseratur* . Quod etiam docuere Prosper ad obiectiones Vicentianas, *obiect.* 7. *&* 16. *lib* 2 *de vocatione gent. umt ap.* 12. *in initio.* Cyprianus *lib. de oratione dominica circa medium* . Bernardus *lib. de anima cap.* 7. & August. *lib. de nat. & grat. cap.* 26. *post medium*, illis verbis : *Cum ad perfectam sanitatem , hoc est ad perfectam vitam , iustitiamque perduxerit , non deserit , si non deseratur , vt piè semper , iustè que viuatur* . Quam desertionem , non de substractione habitualis gratiæ , sed gratiæ actualis auxiliantis intelligendum esse docet Vazquez , vbi *supra disp.* 97. & plures ex contrarijs auctoribus ; at non intelligitur de substratione gratiæ auxiliantis efficacis ; cum hæc absque hominis culpa multoties homini negetur à Deo : ergo ex mente Tridentini , & Patrum , licet Deus homini iustificato nunquam deneget auxilia sufficientia , non interueniente peccato illo , tamen præcedente , aliquando Deus hominibus denegat auxilia sufficientia ad salutem.

24 *Respondebis.* Respondebis, Concilium , & Patres loqui de substractione , non gratiæ præuenientis dantis posse , sed de illa , vt simultaneè nobiscum concurrente , quam Deus , semel iustificatis non negat , nisi prius homo deserat per culpam Deum . Sed contra
Contra 1 primo : nam prima permissio peccati consistit in substractione gratiæ efficacis , seu actualis concursus concomitantis Dei ; at hæc non est pœna peccati alicuius antecedentis , cum esse primum , modo supponamus , nec est pœna peccati , quod infertur ex illa , cum illo sit prior : ergo loquendo de desertione per substractionem gratiæ efficacis , seu actualis , concursus concomitantis , non verificatur , non prius Deum deserere hominem , quam ab illo deseratur.

25 *Secundo.* Contra secundo : non est prius hominem non operari , quam Deum substrahere suum simultaneum concursum : ergo non est prius hominem per culpam deserere Deum , quam Deum deserere hominem per negationem gratiæ, vt simultaneè concurrentis. Probo antecedens: solum tunc negatio negationem causat, & præcedit , quando affirmatio causat , & præcedit affirmationem; at concursus hominis ad operandum , non causat , nec præcedit concursum simultaneum Dei : tum quia aliàs non esset concursus simultaneus , sed consequens : tum etiam , quia ex opposito fieret , vt concursus hominis non esset causatus à Deo : ergo negatio concursus hominis non præcedit negationem concursus simultanei Dei ; & consequenter non est prius hominum desserere Deum , quam ab illo desseri per negationem præuenientis gratiæ , vt simul cum homine concurrentis.

26 *Secundo prob. ex August.* Secundo probatur ex Augustino de correctione , & gratia *cap.* 11. illis verbis : *Si hoc adiutorium , vel Angelo , vel hominis , quam primum facti sunt defuisset , quoniam non talis natura facta erat , vt sine Diuino adiutorio posset manere , si vellet , non vtique sua culpa cecidissent , adiutorium quippè defuisset , sine quo manere non possent ; nunc autem quibus de est tale adiutorium , iam pœna peccati est* . Vbi Aug. loqui de adiutorio per gratiam sufficientem , fatetur Vazquez *disp.* 97. c. 2. & conuincit manifesta ratio , loquitur enim de adiutorio gratiæ , qua deficiente , non imputaretur homini ad culpam defectus operationis , quod solum verum est de gratia sufficiente ; alias homo nunquam peccaret , cum semper ac non operatur instante præcepto , ei auxilium efficax negetur à Deo : ergo sentit Augustinus auxilium sufficiens ad salutem aliquando homini denegari à Deo in pœnam præcedentium peccatorum . Id ipsum apertè docuit Augustinus libro quarundam propositionum ex *epist. ad Rom. propositione* 62 illis verbis : *Non ergo hoc illi imputatur , scilicet Pharaoni , quod tunc non obtemperauit , quando quidem obdurato corde obtemperare non poterat , sed quia dignum se præbuit , cui obduraretur priori infidelitate* ; at ex defectu potentiæ consequentis ratione carentiæ gratiæ efficacis, non desinit culpa imputari: ergo sentit Augustinus Pharaoni fuisse à Deo negatum auxilium ad obtemperandum sufficiens.

27 Respondebis primo Augustinum in priori testimonio lo-

Resp. qui de adiutorio ad facile perseuerandum, quod fuit concessum homini primo, & Angelo condito, & multoties negatur hominibus lapsis. *Secundo.* Secundo loqui de auxilio sufficiente, cuius negatio ad tempus, id est quod non detur continuo, sed aliquando negetur, pœna est peccati originalis. *Tertio.* Tertio pœnam peccati esse, quod aliquibus peccatoribus auxilium sufficiens ad salutem propter amentiam negetur, non tamen, quod negetur homini rationis compoti.

28 *Prima solutio reijcitur.* Nulla tamen ex his interpretationibus menti Augustini potest congruere; non prima: nam defectus auxilij ad facile perseuerandum, dummodo adsit tale, quo absolutè possit homo perseuerare, non tollit quo minus non perseuerare imputetur; at Augustinus loquitur de auxilio, ex cuius defectu non imputaretur non perseuerare: ergo non loquitur de auxilio ad facile perseuerandum; sed ad posse simpliciter perseuerare, & supernaturalem legem implere.

Secunda solutio impugnatur. Nec secunda: nam, quod singulis momentis gratia sufficiens non detur, pœna peccati non est, quando quidem etiam si non peccasset, non semper auxilium sufficiens ad operandum reciperet, sed solum quando instaret occasio operandi; atqui Augustinus loquitur de negatione auxilij, quæ est pœna peccati: ergo non loquitur de non assistentia continua, & singulis momentis, sed de negatione auxilij sufficientis aliquando perpetua.

Cōtra 3. facit. Denique tertia interpretatio reijcitur; namque ex illa quod quando Augustinus, & Doctores communiter asserunt dari infidelitatem negatiuam per substractionem, seu negationem gratiæ sufficientis ad credendum, explicari possint de negatione gratiæ per amentiam, aut phrænesim, secus respectu hominis rationis compotis; consequens non admittunt Auctores contrarij: ergo nec interpretationi dictæ debent acquiescere.

29 *Tertio prob. conclusio ex D. Th.* Tertio probatur conclusio ex D. Thom. 2. 2. *quæst.* 2. *art.* 5. *ad* 1. quod ita procedebat: *Nullus tenetur ad id, quod non est in eius potestate; sed credere aliquid explicitè non est in hominis potestate: ergo non tenentur omnes credere.* Cui argumento respondet D. Thom. *Ad primum dicendum, quod si in potestate hominis esse dicatur aliquid excluso auxilio gratiæ, sic ad multa tenetur homo, ad quæ non potest sine gratia præparante, sicut ad diligendum Deum, & proximum, & similiter ad credendum articulos fidei, sed ad hoc potest cum auxilio gratiæ, quod quidem auxilium quibuscumque diuinitus datur, misericorditer datur, quibus autem non datur, ex iustitia non datur in pœnam præcedentis peccati, & saltem originalis, vt Augustinus dicit;* at D. Thom. loquitur de gratia non efficaci, sed sufficienti, cum illa multoties negetur absque culpa supposita: ergo sentit gratiam sufficientem ad amorem, & fidem, quæ necessaria est ad æternam salutem, denegari hominibus aliquando in pœnam præcedentis peccati, saltim originalis.

30 *Prob. 4.* Quarto probatur: paruulis negat Deus remedia sufficientia ad salutem, vt vidimus *præcedenti conclusione*, & fatetur maior pars Theologorum: ergo etiam adultis Deus negat aliquando auxilia sufficientia ad salutem. Patet consequentia: tum, quia vt inquit Augustinus lib. 4. contra Iulianum cap. 8. *Deus non est beneuolentior sceleratissimis, & impijssimis hominibus propria voluntate repugnantibus, quam innocentissimis paruulis, qui propria voluntate non repugnant saluti, & sola originali culpa sunt inquinati:* ergo si Deus paruulis aliquando in pœnam solius originalis culpæ negat remedia ad salutem sufficientia instituta pro illis, cur etiam non dicemus aliquando adultis negare auxilia quibus possint adipisci salutem in pœnam tantæ multitudinis peccatorum. Tum etiam: nam Deus non solum adultis, sed etiam paruulis æternam salutem desiderat; vt ex Augustino iam vidimus; & hoc non obstante, aliquando illis negat auxilia sufficientia ad salutem: ergo licet Deus omnibus adultis æternam salutem desideret, aliquando eis negabit auxilia sufficientia ad eius assecutionem.

31 *Resp.* Respondebis primo, esse disparem rationem inter paruulos, & adultos, desumptam ex eo quod paruuli sola pœna damni puniuntur, adulti autem pœna damni, & sensus, & ideo non mirum, quod illis media sufficientia negentur, vtpote mitiori pœna puniendis, secus autem istis. *Secundo.* Secundo respondebis aliam assignando differentiæ rationem, quia scilicet, medium quod paruulis negatur non est sufficiens, sed efficax, nempè Baptismus, qui applicatus subiecto efficaciter culpam expellit, & gratiam in anima causat; cum autem Deus ex vi prouidentiæ generalis non teneatur ad efficacia media largienda: hinc fit quod possit paruulis Baptismum inapplicabilem relinquere, adultis autem non possit gratiam ad salutem sufficientem non dare. *Tertio.* Tertio respondebis, argumentum conuincere Deum aliquando adultis auxilia sufficientia negare eos in amentiam ducendo, & in hoc paritatem seruari cum paruulis; non tamen conuincere, quod Deus adultis deneget auxilia sufficientia ad salutem, eos rationis compotes relinquendo.

32 *Prima solutio reijcitur I.* Sed nulla ex his solutionibus vim eleuat facti argumenti; & contra primam facit. Tum, quod, sicut peccato originali pœna damni debetur, ita peccato personali pœna sensus est debita: ergo sicut Deus, culpa originali præuisa, in illius pœnam, absque vlla crudelitatis apparientia, negat paruulis remedia sufficientia ad salutem, ex fine illos puniendi pœna damni peccato originali debita, ita poterit absque nota crudelitatis, & absque insuauitate prouidentiæ, præuisa culpa personali, negare adultis auxilia sufficientia ad salutem, ex fine eos puniendi, pœna damni, & sensus debita personali peccato. Tum etiam: nam essentia damnationis æternæ in diuinæ visionis carentia consistit, sicut essentia Beatitudinis in visione diuinæ essentiæ in veriori sententia constituitur: ergo si non obstante, quod paruuli sint puniendi carentia visionis beatificæ, Deus eis negat sufficientia remedia salutis, pariter obstare non poterit adultos pœna damni, & sensu esse puniendos; vt eis Deus aliquando in pœnam culpæ originalis, neget auxilia sufficientia ad salutem; *Secundo.* tunc enim, & si negatio auxilij sufficientis sit pæna culpæ originalis, attamen pæna sensus non erit pæna illius, sed personalium, quas adultus contra legem naturalem committet.

33 *Secunda solutio impugnatur.* Deinde secunda solutio reijcitur: nam licet Baptismus applicatus subiecto, sit medium efficax ad remissionem culpæ, & habitualis gratiæ infusionem, ad salutem autem consequendam, non est medium efficax, sed sufficiens: ergo si illum Deus aliquando paruulis negat, negare etiam poterit adultis auxilij sufficientia ad salutem: quid enim rem nostram conducere potest, quod hæc ad nihil sint efficacia, Baptismus autem ad aliquid efficax sit, dummodo in inefficacia pro salute consequenda conueniant, vt Baptismus possit negari paruulis, secus vero adultis auxilia sufficientia salutis.

34 *Tertia solutio reijcitur.* Tandem tertia solutio reijcitur: Deus namque non est minus Dominus gratiæ sufficientis, natura supposita rationis compote, quam iudicii naturalis rationis supposita existentia naturæ in aliquo indiuiduo: ergo si potest in pœnam præcedentium peccatorum homini in hac vita relicto, rationis naturalis iudicio priuare, poterit etiam in eorumdem punitionem homini compoti iudicio naturalis rationis in hac vita relicto, gratiam sufficientem pro salute consequenda negare. *Confirm.* Augetur, & explicatur difficultas: non magis demereretur peccatum, quod homo vsu rationis naturalis priuetur, quam quod ei negentur auxilia sufficientia ad salutem, nec magis hęc debentur homini rationis compoti, quam homini existenti debetur expeditio naturalis rationis, imò multo minus; at Deus potest hominem existentem priuare expeditione naturalis rationis, & de facto hoc facit in pœnam præcedentium peccatorum: ergo poterit etiam hominem existentem, & rationis naturalis compotem, priuare supernaturalis rationis, & gratia sufficiente ad salutem, & aliquando de facto priuabit in pœnam præcedentium peccatorum.

35 *Respondebis.* Respondebis forte: quod licet homini expedito vsu rationis naturalis polleuti non debeatur debito connaturalitatis gratia ad salutem sufficiens, debetur à Deo ratione obligationis suæ supernaturalis legis, qua ligat hominem compotem rationis, quia absque potentia non stat obligatio, & hæc in homine amente, aut insano non tenet.

Contra I. Sed contra primo: nam vel hæc solutio intelligitur de obligatione, excusabili, vel de inexcusabili: Si primum, falsum est expeditionem potentiæ requirere; potest enim homo excusabiliter obligari ad id, quod non potest efficere: Si secundum, per æque ignotum, ignotum probatur: ergo ruit tradita solutio. Minorem pro secunda parte sic probo: etenim Auctores omnes nostræ sententiæ negantes aliquibus reprobis auxilia intrinseca sufficientia ad salutem, negant etiam eos ad legis supernaturalis obseruantiam inexcusabiliter esse obligatos: ergo rationem potentiæ ex vi auxilij sufficientis reddere; ex inexcusabili legis obligatione, est ignotum per æquè ignotum, & æquè difficile reddere.

36 *Secundo.* Contra secunda: infideles negatiui ad nullius supernaturalis præcepti obseruantiam inexcusabiliter sunt obligati: ergo in illis ex inexcusabili legis obligatione supernaturalis, probari nequit præsentia gratiæ supernaturalis ad salutem sufficientis. Consequentia est euidens; antecedens autem sic probo: in primis namque ad credendum non obligantur; aliàs non credendo peccarent, & infideles negatiui non essent; cum in hoc consistat negatiua, infidelitas, prout à priuatiua, aut contraria distinguitur, nec obligantur inexcusabiliter ad diligendum Deum dilectione super naturali; nec ad sperandum in ipso, prout est Auctor supernaturalis; cum tam amor, quam spes Dei Auctoris supernaturalis cognitionem supponant, qua infideles negatiui non gaudent: ergo ad nullius supernaturalis præcepti obseruantiam inexcusabiliter sunt obligati. Patet consequentia: nam vel non datur aliud supernaturale præceptum legis diuinæ supernaturalis obligans aliquando, vel cuiuscumque supernalis præcepti obligatio, spei, & charitatis obligationem supponit: obligatio autem legis supernaturalis positiuæ, v. c. Sacramentorum, in infidelibus negatiuis non inest: ergo nullius præcepti supernaturalis obligatione inexcusabiliter tenentur. Secundo proba-

probatur; non enim stat obligatio legis, siue naturalis siue supernaturalis absque promulgatione; at infidelibus negatiuis lex supernaturalis non est promulgata; ergo legis supernaturalis obligatione non tenentur, saltim inexcusabiliter.

37 *Vltimo prob. conclusio.* Denique principaliter suadetur conclusio: fides namque supernaturalis mysteriorum necessaria est ad salutem; at pluribus reprobis negat Deus auxilia sufficientia ad credendum supernaturalia mysteria: ergo illis negat Deus auxilia intrinseca sufficientia ad salutem. Consequutio est in forma. Maior de fide de qua 2.2 *quæst.* 2. Minorem autem probo ex communi Theologorum sententia 2.2 *quæst.* 10. *art.* 1. asserente, dari in illis hominibus, ad quorum aures prædicatio Euangelij non venit, negatiuam infidelitatem, idest ignorantiam inuincibilem mysteriorum fidei. Quam sententiam contra Alexandrum 2.p.q. 112. *memb.* 8. Bonau. *in* 3. *dist.* 25. *art.* 1. *q.* 2. *ad vlt.* Guiliel. Parisiens. *Tract. de legib. c.* 21, Gabrielem *in* 2. *dist.* 22. *q.* 2. *art.* 3. *dub.* 1. Tenent cum Augustino *lib. quæst. noui testamenti quæst.* 67. *tract.* 89 *in Ioannem*, in illa verba: *Si non venissem, & loquutus eis non fuissem, peccatum non haberent*, *lib. de natura, & grat. cap.* 4. *& de correct. & grat. cap.* 5. *& cum D. Thom.* 2.2. *quæst.* 10. *art.* 1. Caietanus, & alij Expositores *ibi*; Durandus *in* 3. *dist.* 25. *quæst.* 1. *ad* 1. Canus *relect. de Sacram. in genere part.* 2. Michael de Medina *lib.* 4. *de recta in Deum fide cap* 8 *Victoria in relect. de indis. part* 1. Sotus *in* 4. *distinct.* 5. *quæst. vnic. artic.* 2. alter Sotus *in institutione Sacerdotum tractatu de ratione medendi peccata, lect.* 2. Vega *lib* 6. *de iustificat. cap.* 18. Quos refert, & sequitur Lorca *Tomo* 2. *in* 1.2. *sect.* 40. *disput.* 30. & communiter iam ab alijs defenditur; at nisi huiuscemodi hominibus neget Deus auxilia intrinseca sufficientia ad credendum, infideles negatiui non essent, sed culpabiliter mysteria supernaturalia ignorarent; cum possent credere, & ad id tenerentur, & consequenter non credendo peccarent: ergo illis negat Deus auxilia supernaturalia sufficientia ad credendum supernaturalia mysteria; & consequenter auxilia sufficientia ad salutem.

38 *Resp.* Huic argumento, quod potissimum est in hac parte, respondent contrarij Auctores, quod licet infidelibus negatiuis Deus non det auxilia proxima sufficientia ad credendum, & ideò in non credendo non peccent, dat tamen illis auxilia sufficientia remota quibus si bene vtantur, infallibiliter Deus vlteriora auxilia ad credendum necessaria donabit. Ex quo solum infertur negare aliquibus reprobis auxilia sufficientia proxima ad consequutionem salutis, non autem quod alicui homini neget omnia media sufficientia ad illam.

39 *Contra* 1. Sed contra hanc solutionem obijcio sic primo: habenti auxilium sufficiens remotum ad aliquem actum, etsi careat auxilio sufficiente proximo, imputatur ad culpam omissio actus: ergo si hominibus, ad quorum aures prædicatio Euangelij non venit, dat Deus auxilia sufficientia remota ad credendum, etsi careant auxilio proximo sufficienti imputatur eis ad culpam non credere; & consequenter infideles negatiui non sunt. Consequentia est bona. Antecedens autem docent plures Theologi, quos refert, & sequitur Magister Ledesma *quæst vnica de auxilijs art.* 16. *conclus.* 3 *fol.* 129 ea ductus ratione, quia nempè habens auxilium remotum, habet in sua libera potestate proximum: ergo etiam habet in sua libera potestate actum; & consequenter illum liberè omittit; ac proinde imputabitur.

Si resp. Nec respondere sufficit totum hoc verum esse, quando adest aduertentia legis obligantis, seu quando quis scit se habere in sua potestate proximum auxilium, secus autem quando nec aduertit ad legis obligationem, nec scit in sua potestate habere auxilium proximum ad actum, qualiter in infidelibus negatiuis contingit.

In contrarium obstat. Nam in contrarium obstat, sufficere aduertentiam possibilem legis, & scientiam possibilis huius, quod est in sua potestate proximum auxilium continere; at eo ipso quod infideles habeant in sua potestate auxilium proximum ad credendum, habent etiam in sua potestate aduertentiam obligationis legis, & continentiæ auxilij proximi ad credendum: ergo eo ipso peccant in non credendo; & consequenter infideles negatiui non sunt.

40 *Secundo impugnatur solutio.* Secundo contra principalem solutionem insurgo: primus actus in ordine supernaturali est actus fidei: ergo primum auxilium sufficiens ordinis supernaturalis est auxilium sufficiens ad credendum; & consequenter carentes hoc auxilio, carent omni auxilio supernaturali. Ex quo vlterius fit carere nedum gratia sufficienti proxima ad credendum, sed etiam auxilio sufficienti remoto. Omnes consequentiæ sunt notæ.

Antecedens prob. 1. Antecedens autem ostenditur primo ex Tridentino *sessione* 6 *capit.* 8. vbi explicans verba Pauli Romanorum tertio, & quinto asserentis hominem iustificari ex fide, ait: *Intelligenda esse in eo sensu, quem perpetuus Ecclesiæ Catholicæ consensus expressit, vt scilicet per fidem ideò iustificari dicamur, quia fides est humanæ salutis initium, fundamentum, & radix omnis iustificationis*; at primus actus supernaturalis est primum nostræ iustificationis initium; quandoquidē omnis actus supernaturalis ad iustificationē aliqua ratione disponit: ergo primus actus supernaturalis est actus fidei.

Secundo probatur ex August. *lib. de perfect. iustitiæ cap.* 19. illis verbis: *Quandoquidem initium corrigendi cor, fides est, veniens, & pertransibus ab initio fidei, sicut scriptum est cantic* 4 *iuxta Septuaginta*. Et *Epist.* 105 illis verbis: *Restat igitur, vt ipsam fidem, vnde omnis iustitia sumit initium, non humano tribuamus arbitrio*. Id ipsum docet *lib. de prædest. Sanct. cap* 3. *&* 7. & alibi passim. Ex quibus verbis sic ostendo antecedens: solus primus actus supernaturalis potest esse id, vnde omnis nostra iustificatio summit initium; at actus fidei est id, vnde omnis nostra iustificatio sumit initium: ergo actus fidei est primus actus supernaturalis. 41 *Prob.* 2.

42 *Resp.* 1. Respondebis primo: sensum Concilij, & Augustini esse, inter dispositiones necessarias ad iustificationem fidem primatum omnis obtinere, non autem negare alia opera supernaturalia, posse ad iustificationem remote disponere.

Resp. Sed quia solutionem istam fusse reijcimus tractatu de gratia Dei, ideò breuiter reijcitur primo: nam hoc effugio admisso ad verba Tridentini, liceret eodem modo interpretari verba conciliorum, & Patrum, vbi docent initium iustificationis sumendum ex gratia asserendo, ideò dici, quia omnino requiritur, non tamen excludi, quin in aliquo casu præcedant merita ex libero arbitrio, licet necessaria non sint; at hoc est absurdum: ergo tradita interpretatio admittenda non est.

Secundo. Secundo reijcitur ex Augustino Epistola 105 illis verbis; *emissio peccatorum est ex meritis, fides autem sine vllis meritis*. Et *lib. de prædestinatione Sanctorum capitulo septimo*, ibi: *Sicut prima gratia non est ex meritis, ita nec finis*; at si actus aliquis supernaturalis fidem præcederet, & ad iustificationem remotè disponeret, sub merito illius actus, fides cadere posset, non minus, quam sub fidei merito cadit peccatorum remissio: ergo talis actus admittendus non est, nec prædicta interpretatio.

43 *Tertio.* Tertio: nam iuxta August. *lib. de prædest Sanctor. cap.* 7. ante fidem, nec meritum; nec impetratio esse potest: vnde, vt in Cornelio meritum, seu impetrationem admitteret, eiusque eleemosynas, seu orationes esse Deo acceptas, sic ait: *Nec tamen sine aliqua fide donabat, & orabat, nam quomodo inuocabat, in quem non crediderat*. Quod etiam docuit D. Thom. 2.2. *quæst.* 83. *art.* 15 *ad* 3. illis verbis: *Determinum, quod oratio innititur principaliter fidei, quantum ad efficaciam impetrandi*; at si ante fidem admittantur in homine actus supernaturales honesti remotè ad iustificationem disponentes, tales actus erunt impetratorij ad minus: ergo tales actus admittendi non sunt, sed dicendum primum actum supernaturalem esse actum fidei, & ideò dici primum omnis nostræ iustificationis initium.

44 *Secundo resp.* Secundo respondebis: Concilia, & Patres loqui non de fide Theologica in stricta acceptione, prout scilicet dicit actum credendi innitentem obscurè reuelatione Dei, sed largè pro qualibet illustratione supernaturali.

Contra 1. Sed contra primo: nam sequitur ex hac solutione verba illa Pauli ad Hebræos 11. *Credere enim oportet accedentem ad Deum*. Et rursus, *sine fide impossibile est placere Deo*, ex quibus omnes Theologi colligunt necessitatem fidei ad nostram iustificationem, explicari posse de fide Theologica, non in stricta acceptione, sed largè pro qualibet supernaturali cognitione; consequens est contra communem Theologorum sententiam: ergo solutio data sustinenda non est.

Secundo. Secundo: nam Trident. *sessione sexta de iustificat. cap* 6. explicans modum præparationis ad iustificationem adultorum, sic ait: *Disponuntur autem ad ipsam iustitiam, dum excitati Diuina gratia, & adiuti, fidem ex auditu concipientes, liberè mouentur in Deum, credentes vera esse, quæ diuinitus reuelata, & promissa sunt*; at verba ista, nemo interpretari audebit de fide non strictè Theologica, sed largè accepta pro qualibet supernaturali illustratione: ergo nec illa, quæ in fauorem nostræ conclusionis adduximus, quibus Concilium fidei concedit esse nostræ iustificationis fundamentum, & radicem.

45 *Tertio.* Tertio: nam Theologi admittentes ignorantiam inuincibilem mysteriorum Fidei in aliquibus, non loquuntur solum de ignorantia opposita actui credendi reuelationi obscuræ, per Ecclesiam propositæ innitenti, sed opposita cuiuis supernaturali cognitioni certæ de mysterijs supernaturalibus; aliàs liceret dicere Christum ignorasse mysteria nostræ Fidei, quia licet ea cognouerit per scientiam Beatam, & infusam, non tamen illa per actum obscuræ reuelationi innitentem cognouit; at negata infidelibus omni supernaturali cognitione mysteriorum fidei non possunt proximè, nec remotè ad iustificationem disponi; cum fides saltem sic accepta debeat admitti vt primum nostræ iustificationis initium: ergo illa carentes carent omni auxilio supernaturali sufficiente, tam proximo, quam remoto ad salutem. Denique: nam communis Theologorum consensus verba Tridentini asserentis necessitatem Fidei ad iustificationem adultorum, illa accipit de fide Theologica in stricta acceptione; at de eadem fide loquitur Concilium, quando ei concedit in ordine iustificationis primatum: ergo loquitur de fide Theologica in stricta acceptione. *Quarto.*

46 *Opponet.* Nec refert si opponas: probabilis est sententia affirmans assensum præstitum priuatæ reuelationi non esse ab eodem habitu, à quo

à quo elicitur assensus innitens reuelationi vniuersali. Quam tenent Caiet. Sot. Canus, Bañez, & Zumel relati ab Aluarez *disputatione 3. de Fide sectione 10. num. 1.* at si quis innitens priuatæ Dei reuelationi crederet, quæ necessaria sunt ad salutem, & actum perfectè contritionis eliceret, absque dubio iustificaretur: ergo fides Theologica instricta acceptione, necessaria ad iustificationem non est; & consequenter non sic accipienda, quando Tridentinum docet esse nostræ iustificationis initium. Nam responderi potest facillimè: data illius

Resp. sententiæ probabilitate, & concessa minori distinguo consequens: Fides Theologica, idest, vniuersalis transeat consequens, Fides Theologica, idest innitens reuelationi Dei obscurè proponentis, cui liberum præbeamus assensum, nego consequentiam, & huius necessitatem adstruunt Concilia, & Patres fatentur, illamque negant gentibus, quæ nihil de nostræ Fidei Mysterijs audierant.

§. V.

Argumentis ab authoritate occurritur.

47 Arg. 1. testimonijs Scripturæ. Primum est. Contra istam conclusionem plura, & quidem difficillima opponunt contrariæ sententiæ Authores, primo arguunt testimonijs Scripturæ, quæ diuersimodè contra sententiam nostram inducunt; primo ex generalitate illuminationis Diuinæ indicata Ioannis 1. illis verbis: *Illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* Quæ non solum de illuminatione ratione luminis naturalis, sed etiam per gratiam intelligunt Chrisostomus *Homil. 7. in Ioann.* Cirilus Alexandrinus *lib. 1. in Ioann. cap. 11.* Hieronymus super illud ad Galatas 1. *Cum autem placuit ei, qui me segregauit.* Et D. Thom. *ibi. lect. 5. in medio:* ergo omnes supernaturalem illustrationem recipiunt; & consequenter nullus est reprobus; cui Deus deneget omne supernaturale auxilium sufficiens.

48 Secundo. Secundo ex generalitate vocationis Diuinæ: omnes enim vocat, & inuitat, vt pœnitentiam agant, & ad se veniant, Matthæi 11. *Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos.* Et Esaiæ 55. *Omnes sitientes venite ad aquas.* Et Ioan. 7. *Si quis sitit veniat ad me, & bibat.* Matthæi 22. *Quoscumque inueneritis vocate ad nuptias*; at indignum est Deo homines ad se vocare, inuitareque ad pœnitentiam, & eis auxilia omnia sufficientia, quibus possint venire, & agere pœnitentiam negare: ergo nulli negat auxilia sufficientia salutis.

Tertio. Tertio ex generale voluntate salutis omnium hominum: Deus enim omnibus hominibus salutem desiderat. Ezechielis 33. *Viuo ergo dicit Dominus, nolo mortem peccatoris, sed vt magis conuertatur, & viuat.* 2 Petri 1. *Nolens aliquem perire, sed omnes ad pænitentiam reuerti* 1. ad Timotheum 2. *Vult omnes homines saluos fieri*; at frustranea esset ista voluntas respectu illorum, quibus omne auxilium supernaturale negaret, imò & impossibilis; ex vi namque huius voluntatis, saltem debent auxilia sufficientia ad salutem conferri; cum ex vi illius gloria debeat constitui aliqua ratione futura: ergo nulli reprobo negat Deus auxilia omnia sufficientia ad salutem.

49 Quarto. Quarto ex communi omnium expectatione, vt pœnitentiam agant, quæ constat ex illis verbis: *Expectat Dominus vt misereatur vestri.* Et alibi: *Nisi pænitentiam egeritis omnes peribitis*; at expectare ad pœnitentiam, & misericordiam præstandam, non potest Deus illos, quibus negat auxilia sufficientia ad salutem, & ad pœnitentiam agendam: nam quomodo expectare dicitur illum, cui sufficientes vires tollit ad pœnitendum? Ergo nulli hominum negat Deus auxilia omnia sufficientia ad salutem.

50 Ad 1. testimonium resp. Respondeo ad primum testimonium ex D. Thom. *ibi. lect. 5.* Illuminari per verbum posse intelligi dupliciter. Primo de lumine cognitionis naturalis, de quo Psalm. 4. *Signatum est supra nos lumen vultus tui Domine.* Secundo de lumine gratiæ, de quo Isaiæ 60. *Illuminare Ierusalem*: prioris modo intellectum, omnes homines in hunc mundum venientes per verbum illuminantur; omnes enim intellectum recipiunt, qui est lumen naturalis rationis deriuatum à verbo: intellectum autem secundo modo, potest exponi tripliciter: primo secundum Originem de omni homine veniente in hunc mundum, non ratione solius creationis, sed ratione perfectionis per fidem; & sic verum est omnem hominem in hunc mundum, id est, in Ecclesiam venientem per fidem à Verbo illuminari lumine gratiæ. Alio modo secundum Chrisostomum exponitur accipiendo aduentum in mundum per creationem; omnem hominem sic venientem à Verbo illuminari, quantum est de se, idest, secundum voluntatem antecedentem, & sic verum est omnes illuminare, quia quantum est de se nulli negat suam lucem, sed cui negat est in pœnam alicuius peccati. Tertio modo secundum Augustinum exponitur, vt ly *omnem* sit distributio accommoda, vt sensus fiat, illuminat omnem hominem, non simpliciter, sed omnem qui illuminatur, quia nullus nisi à Verbo illuminatur lumine gratiæ, hæc D. Thom. fere ad Verbum, ex quibus colligitur, quàm falso contra nostram sententiam in commentario illius loci adducatur; cum nihil pro illa expressius docere potuerit.

Ad alia testimonia, generalitatem Diuinæ vocationis indicantia, dicatur: intelligi de vocatione ad legem, & quidem ad legem naturæ omnes ad vsum rationis venientes vocantur, ad legem autem gratiæ omnes vocantur, quantum est ex parte Dei, & secundum voluntatem antecedentem, non autem secundum voluntatem consequentem, & efficacem, cum non omnibus lex gratiæ, siue supernaturalis fuerit promulgata, sed ab aliquibus inuincibiliter ignorata, ex quo nihil contra conclusionem nostram colligitur. Et ex his ad testimonia generalem voluntatem salutis omnium, dicatur esse voluntatem antecedentem, non consequentem, ex illa autem non sequitur omnibus conferre omnia remedia sufficientia ad salutem, sed omnia offerre, quantum est de se omnibus, & omnibus aliqua conferre, scilicet extrinseca remedia pro omnibus instituta, vt sunt Sacramenta, passio, & mors Christi oblata pro omnibus, vt remedium sufficiens, non tamen quod omnibus conferat auxilia intrinseca sufficientia ad salutem. Et quidem sicut contrarij Authores non obstante hac generali voluntate, fatentur non omnibus dari auxilia sufficientia proxima ad fidem, sed tantum remota; ita Nos dicimus non obstante prædicta voluntate aliquibus non conferri auxilia sufficientia intrinseca, nec proxima, nec remota, sed tantum extrinseca. 51 Ad 2.

Ex quibus etiam ad alia testimonia dicatur, Deum expectare omnes, vt pœnitentiam agant, non voluntate efficaci pœnitentiæ omnium, cum multi pœnitentiam non agant, sed inefficaci, & antecedenti; ex quibus colligitur, omnibus, quantum est de se omnia offerre, quæ vt pœnitentiam agant sunt necessaria, non tamen omnibus omnia conferre, sed quibusdam confert gratiam sufficientem, & efficacem, & sic verè pœnitent, & gratiam consequuntur, alijs non efficacem, sed sufficientem proximam, & isti peccant non pœnitendo, quia tenentur, possunt, & non faciunt; alijs negat gratiam sufficientem proximam, & concedit sufficientem remotam, quod contrarij Authores non negant, & isti etiam in mea sententia peccant, quia possunt moraliter agere pœnitentiam, vt *superius* arguebam: alijs denique negat omnia auxilia sufficientia intrinseca; tam proxima, quam remota in pœnam præcedentium peccatorum, & solum eis concedit in communi auxilia sufficientia extrinseca, vt sunt Sacramenta, passio, & mors Christi, &c. & istos, adhuc dicitur Deum expectare, vt pœnitentiam agant voluntate antecedenti: quia ex vi huius voluntatis Sacramenta instituit, & pro omnibus filium suum misit. An autem eis imputetur non pœnitere? statim videbimus. 52 Ad 3.

Secundo sic arguunt: si aliquibus reprobis Deus omnia auxilia supernaturalia sufficientia ad salutem negaret, maxime illis infidelibus, cum barbaris, & remotis nationibus nihil fidei nostræ audierunt; at istis confert Deus aliquas supernaturales illustrationes intrinsecas, quibus si bene respondeant, paulatim disponuntur ad fidem, & à Deo, vel ministerio prædicatorum, vel Angelorum, circa fide credenda instruentur, & proximè auxiliabantur: ergo nullus est reprobus, cui Deus non conferat aliqua auxilia supernaturalia, saltim remota, sufficientia ad salutem. Consequutio est legitima, maior vera, & minor, in qua est difficultas probatur primo ex illis verbis Pauli ad Rom. cap. 1. *Reuelatur ira Dei de Cælo super omnem impietatem hominum eorum, qui veritatem Dei in iniustitia detinent, quia quod notum est Dei, manifestum est in illis, Deus enim illis manifestauit, inuisibilia enim Dei a creatura mundi per ea, quæ facta sunt intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque eius virtus, & diuinitas, ita vt sint inexcusabiles.* Vbi loqui Paulum de Philosophis gentilibus tenet communis Theologorum consensus super hunc locum, etsi à pluribus de cognitione naturali intelligatur, explicari posse de supernaturali illustratione probant ex Anselmo super illum locum illis verbis: *Dominus manifestauit, idest non solum naturalis ratio pro fuit, sed Deus quotidie adiuuit, ne sola natura sufficere videretur.* Et ex D. Thom. *ibi. lectione 6.* illis verbis: *Manifestauit vel interius infundendo lumen, vel exterius proponendo visibiles creaturas, in quibus, sicut in quodam libro Dei cognitio legeretur*; & ex Augustino *lib. 2. de sermone Domini in monte*, illustrationis nomine hanc illuminationem explicante, quo nomine, sicuti, & infusionis luminis, quo vtitur Angelicus Doctor supernaturalis illustratio significatur. Insuper hac ratione: Philosophi namque inexcusabiles à Paulo dicuntur eo quod neglecta Idolorum adoratione non adorant verum Deum; et nisi essent à Deo supernaturaliter illustrati, excusabiles forent, cum ad impletionem præcepti dificilis, qualis est veri Dei adoratio, & idolorum contemptus, tot difficultatibus plenus, vires naturales absque diuina gratia non sufficere teneat communis Theologorum consensus: ergo ex mente Pauli colligitur barbaros, & gentiles Philosophos, supernaturales gratiæ illustrationes, & auxilia intrinseca sufficientia recepisse. 53 Arg. 2. Minor prob. 1. 54

Secun-

55 *Secundo.* Secundo probant minorem ex illo ad Roman. 2. *Factores legis iustificabuntur, cum enim gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt faciant, eiusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex, testimonium reddente illis conscientia ipsorum.* Ex quibus verbis minorem argumenti sic probant: verba illa *gentes, quæ legem non habent* intelligenda sunt, de gentibus etiam infidelibus, vt ex Origine, Chrysostomo, Teophilato, Ambrosio, Hieronymo, Encumenio, & alijs Ecclesiæ Patribus illorum verbis relatis fusæ probat Suarez *lib. 1. de gratia cap. 8. num.* 20. illa autem verba: *Naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt,* intelligenda sunt de obseruatione legis conducente ad iustificationem, vt constat primo ex verbis antecedentibus: *Factores legis iustificabuntur.* Et ex illis verbis præcedentibus, *Non enim auditores legis iusti sunt apud Deum;* vnde consequenter illud: *Naturaliter ea quæ leges sunt, faciunt,* non est accipiendum de natura nuda, sed de natura eleuata, & sanata per gratiam, vt explicant August. *lib. 4. contra Iulianum cap. 3. de spiritu, & littera cap. 26. & 27.* Fulgentius *de incarnatione, & gratia cap. 25.* Prosper *contra Collatorem cap. 22.* D. Thom. *ibi lect.* 3 & 1. 2. *qu* 109 *art. 4 ad* 1. ergo gentes infideles aliqua opera supernaturalia efficiunt; & consequenter aliqua auxilia supernaturalia ad salutem remotè saltim sufficientia recipiunt.

56 *Tertio.* Tertio minorem argumenti probant Patrum auctoritate Chrysostomi *Homilia 37. in Matth. columna. penultima,* illis verbis: *Qui ante Christum obierunt, adque ideò ipsum non cognouerunt, si ab idolorum cultu recesserunt, ac Deum solum adorarunt, si præterea vitam honestè peregerunt æterna bona, & beatitudinem adipiscentur.* Paulum audi: *Gloria,* inquit, *& pax omni operanti bonum Iudæo, & Gentili,* at solis bonis operibus media supernaturali gratia elicitis gloria debetur: ergo ex mente Chrysostomi gentes, quibus Christus annuntiatus non est, nec prædicatus, gratiam supernaturalem auxiliantem recipiunt.

57 *Quarto.* Quarto ex Augustino *lib. 2. de sermone Domini in monte cap. 15.* vbi docet: *Nullam esse animam quamuis peruersam, quæ tamen vllo modo ratiocinari potest, in cuius conscientia non loquatur Deus, quis enim scribit in cordibus hominum naturalem legem, nisi Deus, de qua Apostolus ait: cum enim gentes, quæ legem non habent, &c.* Et *lib. de gratia Christi cap. 24.* postquam ex illis verbis Ester 15. *Conuertitque Deus cor Regis in mansuetudinem* de Asuero Gentili magnitudinem auxiliantis gratiæ contra Pelagium intullisset, sic infert: *Legant ergo, & intelligant non lege atque doctrina insonante forinsecus, sed in æterna atque oculta, mirabili ac infallibili potestate operari Deum in cordibus hominum, non solum veras reuelationes, sed etiam bonas voluntates, &c.* nam ibi expresse loquitur Augustinus de gratia Theologica; & consequenter supernaturali: ergo hanc Deus ex mente Augustini concedit infidelibus.

58 *Quinto.* Quinto ex Prospero Augustini Discipulo *lib. 2. de vocatione gentium cap. 25. & 31.* quibus in locis apperte fatetur supernaturalem gratiam, etiam ad gentes fide carentes extendi; verba illius cap. 31. hæc sunt: *Elaboratum est quantum Dominus adiuuit, vt non solum in nouissimis diebus, sed etiam in cunctis retro sæculis probaretur gratiam Dei omnibus hominibus ad fuisse prouidentia quidem pari, & bonitate generali, sed multi modo, opere, diuersaque mensura, quoniam, siue occultè, siue manifestè ipse est saluator omnium maximè fidelium* 1. ad Timotheum 4. Vnde subiungit Prosper: *Dicendo enim, qui est saluator omnium hominum confirmauit bonitatem Dei super vniuersos homines esse generalem, adijciendo autem maximè fidelium; ostendit esse partem generis humani, quæ merito fidei diuinitus inspirata ad humanam atque æternam salutem specialibus beneficijs prouehatur,* ergo ex mente Prosperi omnibus hominibus etiam infidelibus aliquid supernaturalis gratiæ Deus impertitur.

59 *Resp. Ad 1. probationem minoris.* Ad hoc argumentum respondeo, concessa maiori, negando minorem. Ad primam probationem, concedo Paulum ibi loqui de Phylosophis Gentilibus: nego autem eis concedere cognitionem Dei supernaturalem, sed tantum naturalem, quod docet D. Thom. *super illum locum lect.* 6. his verbis: *Fuit enim in eis quam tum ad aliquid vera Dei cognitio, quia quod notum est Dei, idest quod cognoscibile est de Deo ab homine per rationem manifestum est in illis, idest manifestum est eis ex eo quod in illis est, idest, ex lumine intrinseco.* Quod etiam super eundem locum Caietanus notauit, idque probant ex eo quod non dixit Paulus *illis reuelauit,* sed *manifestabit,* quo loquendi modo indicatur non de cognitione supernaturali, sed naturali fuisse loquutum; & constat ex ratione, qua Paulus probat notitiam, quam Ethnici habuere de Deo, quia scilicet inuisibilia Dei per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur, cognitio autem quæ ex creaturis cognitis habetur de Deo naturalis est: non ergo loquitur Paulus de cognitione supernaturali, sed naturali, quam possumus naturæ solius ductu de Deo habere, scilicet, quod vnus, omnipotens, infinitus, immensus adoratione dignus, &c. quam cognitionem Phylosophi iniustitia detinuerunt, quia cum ipsa inclinaret ad exhibendum cultum soli vero Deo per rationem naturalem cognito, ipsi non sicut Deum glorificauerunt, sed à veri Dei cultu aberrantes ad idolorum cultum diuerterunt.

Nec oppositum nostræ resolutionis conuincunt probationes factæ. Non prima ex Anselmo: verbis enim antecedentibus expresè tradit nostram interpretationem sic dicens: *Ita quod notum est Dei manifestum est illis, vel in illis, id est in cordibus eorum, quamuis exterius in opere ipsorum non appareat, habent enim in se vnde noscant eum, id est naturalem rationem.* Quo nihil clarius pro nostra sententia potuit asserere: vnde quando addidit, *sed Deus quotidie adiuuit,* intelligendus est de adiutorio naturali, tam extrinseco, quam intrinseco, quod satis explicuit sic addens: *Deus illis manifestauit ostensione creaturarum, quoniam naturali ingenio intellexerunt, quia hoc non est Creator quod creatura;* sine quo adiutorio, scilicet ostensionis creaturarum, natura sola non sufficiebat. 60

Nec secunda ex D. Thom. nam verbis à nobis adductis, satis Angelicus Præceptor explicuit, de quo lumine loqueretur; scilicet naturalis rationis, quod infusum dicitur, quia per creationem factum: mens ergo D. Thom. est Deum manifestasse interius infundendo lumen naturale, quo possint intelligere, & exterius proponendo creaturas visibiles, in quibus Deus cognosceretur. Nec tertia ex August. nomine enim *illustrationis,* etiam significari potest manifestatio naturalis Dei per creaturas. Nec denique quarta probatio ex ratione ad quam respondetur concessa maiori negando minorem, ad cuius probationem dicatur: gratiam requisitam ad opus morale difficile non esse entitatiuè supernaturalem, sed naturalem indebitam naturæ lapsæ, de quo fusè agemus 1. 2. *quæst.* 109. Hanc autem non negamus Gentilibus, cæterum non est ad disponendum; nec proximè, nec remotè ad iustificationem sufficiens, vt *ibidem* docebimus. 61 *D. Thom. August.*

Ad secundam minoris probationem dicatur testimonium Apostoli dupliciter à Patribus explicari: primo de solis gentibus ad fidem conuersis, lege tamen scripta, scilicet Mosaica carentibus. Ita August. *de spiritu, & littera cap* 26. & 27 Prosper contra Collatorem *cap.* 22. Fulgentius *de Incarnatione, & gratia cap* 25. Anselmus super illum locum, & D. Thom. *ibi lect* 3 his verbis: *Loquitur enim de gentibus ad fidem Christi conuersis, qui auxilio gratiæ Christi ceperant moralia legis seruare.* Vnde consequenter infert exponendum esse naturaliter; idest, *per naturam gratia reformatam.* Ex Augustinus *lib. 4. contra Iulianum cap.* 3. illis verbis: *Ideò naturaliter, & sine lege, quia de illis loquebatur, qui ex gentibus venerunt ad Euangelium, non ex circumcisione, cui lex data est, & propterea naturaliter, quia in eis, vt crederent est per Dei gratiam correcta natura.* Iuxta quam interpretationem nihil contra nostram conclusionem colligitur. 62 *Ad 2. probat. min.*

Secundo explicatur de gentibus non solum fidelibus, sed etiam gentilibus, cui interpretationi non omnino dissentit Augustinus *lib 4 contra Iulianum cap.* 3. in secunda eiusdem loci expositione, cui etiam secundo loco D. Thom. consentit sic dicens: *Vel potest dici naturaliter, idest, per legem naturalem ostendentem eis, quid sit agendum secundum illud Psalmi 4. Multi dicunt quis ostendit nobis bona? Signatum est super nos lumen vultus tui Domine, idest lumen rationis naturalis, in qua est imago Dei, & tamen non excluditur, quin necessaria sit gratia ad mouendum affectum.* Iuxta quam interpretationem non loquitur Paulus de obseruantia legis ad salutem conferente, sed de obseruantia naturali legis naturalis, non totius, sed aliquorum præceptorum, quod rectè Caietanus super illum locum notauit aduertens non dixisse Paulum: *Naturaliter omnia, quæ legis sunt faciunt,* sed *ea, quæ legis sunt, faciunt.* Id est, aliqua ad quorum adimpletionem, vel natura sine gratia speciali, vel saltim sine gratia supernaturali, est sufficiens. 63

Quod etiam docuit Augustinus *lib. 4. contra Iulianum cap* 3. vbi non reijciens intelligentiam testimonij Pauli de gentibus non conuersis ad fidem sic ait: *Aut si fidem non habent Christi perfectè, nec iusti sunt, nec Deo placent, cui sine fide placere impossibile est, sed ad hoc eis in die iudicij cogitationes suæ defendent, vt tolerabilius puniantur, quia naturaliter, quæ legis sunt vtcumque fecerunt scriptum habentes in cordibus opus legis hactenus, vt alijs non facerent, quod perpeti nollent, hoc tamen peccantes, quod homines sine fide non ad eum finem ista opera retulerunt, ad quem referre debuerunt.* Ex quibus verbis manifestat constat Augustinum, dato, quod testimonium Pauli de gentibus ad fidem conuersis intelligatur, sensisse non iustificari per obseruationem legis, nec per illam ad iustificationem aliqua ratione disponi: peccat ergo argumentum, in eo quod duas interpretiones oppositas in vnam coniungit, cum tamen diuersimodè in vna, atque in alia, verbum illud, *naturaliter, quæ legis sunt faciunt,* sic interpretandum. 64

Vnde in forma concedo maiorem, scilicet probabiliter intelligi posse de gentibus non conuersis ad fidem; & nego minorem, quod scilicet intelligatur Paulus de obseruantia legis conferente ad salutem, in talibus gentibus. Ad probationem dicatur. Verbum *iustificantur* tripliciter accipi, vt docet D. Thom. primo quoad reputationem, id est iustum reputari. Secundo quoad 65 *In forma resp.*

ad iustitiæ exequutionem, id est exequi opus iustitiæ, seu iustum, id est legi conforme. Tertio quoad causam iustitiæ, id est recipere formam iustificantem: dicimus ergo in priori interpretatione, verbum *iustificari* posse accipi in primo, & tertio sensu, id est quod factores totius legis iusti reputabuntur, cum tota lex sine gratia iustificante adimpleri non possit, scilicet iustificabuntur, id est, per obseruantiam legis supernaturalis, ad formam iustificantem disponuntur. In secunda autem interpretatione, non sic esse accipiendum, sed in secundo sensu, prout iustificari idem est, quod opus iustum exequi propter quod quis non damnetur, laudem aliquam ad minus mereatur, & mitius puniri, vt inquit August. Ad id quod ex Patribus adducitur constat ex dictis: nam ly *naturaliter* intelligitur à Patribus primam interpretationem sequentibus de natura reformata per gratiam, cum tamen secundam amplectuntur de gentibus non conuersis ad fidem, non sic explicant ly *naturaliter*, sed solo rationis iuditio naturali inducti, scilicet ex proprijs viribus sine Diuinæ gratiæ adiutorio.

66 *Oppones.* Si dicas, D. Thom. adhuc secundam interpretationem admittendo explicare illud naturaliter, vt solum excludat illustrationem intellectus, non tamen excludat gratiam in voluntate ad mouendum affectum: ergo adhuc intellecto testimonio Pauli de gentibus non conuersis ad fidem, loquitur de obseruantia legis proficua ad salutem. Patet consequentia: nam obseruantia legis media gratia exequuta, ad salutem conducit.

Resp. Respondeo D. Thom loqui de gratia speciali Dei Conditoris naturæ, quæ ad aliqua præcepta difficilia obseruanda in natura lapsa requiritur, & aliquando gentilibus ad fidem non conuersis conceditur. Cæterum hanc, etsi detur per Christum, ad disponendum ad iustificationem insufficientem esse cum veriori sententia docebimus *tract. de gratia Dei articulo 3. &* 4 quia ad iustificationem, solum actu supernaturales disponunt, qui mediante gratia speciali naturali entitatiuè non possunt elici.

67 *Ad 3. probat. min.* Ad tertiam minoris probationem dicatur Chrisostomum loqui de illis, qui Christum præcedentes, illum non agnouerunt oculis corporeis, vt præsentem, qui autem mentis oculis per fidem, vt futurum plures crediderunt, vel explicitè, vel implicitè, vnde non mirum, quod iustitiam, & Beatitudinem adipiscentur; non autem loquitur de infidelibus, qui supernaturali cognitione Dei per fidem caruerunt, quod necessarium erat vt nobis aduersaretur.

Ad 4. Ad quartam ex Augustino dicatur in priori testimonio loqui de loqutione naturali Dei per infussionem luminis naturalis, & naturalis legis promulgationem, qualiter Deus loquitur in cordibus omnium hominum quantumcumque infidelium. In secundo autem de gratia speciali super naturali, aut naturali entitatiuè, non tamen præcisse de gratia entitatiuè supernaturali, licet autem negemus gentilibus gratiam entitatiuè supernaturalem, non negamus illis gratiam specialem entitatiuè naturalem, & illam concedit Asuero, Augustinus, esseque Theologicam, idest à Patribus intentam, etsi non sit Theologica, idest ad salutem conducens, docebimus *Tractatu de gratia Dei*.

68 *Ad auctoritatē Prosperi resp. 1. Resp. 2.* Ad vltimam probationem ex Prospero responderi potest primo, loqui per distributionem adæquatam temporum, & inadæquatam hominum, idest nullum fuisse retro seculum in quo hominibus pluribus gratia Dei non adfuerit, non tamen quia senserit in omnibus seculis gratiam supernaturalem semper omnibus adfuisse. Vel secundo dicatur, hominibus omnibus gratiam semper adfuisse, vt oblatam omnibus in communi, licet non vt omnibus in particulari receptam: sic autem intelligendum esse constat ex eo quod præsentiam gratiæ probat, quia Deus est omnium Saluator; ex hoc autem principio non probatur præsentia gratiæ intrinsecè receptæ, sed solum, vt oblatæ in communi, vt constat in paruulis, quorum Deus etiam est Saluator; & tamen, non omnibus gratia confertur intrinsecè, nec remedia ad illam obtinendam sunt applicata.

§. VLTIMVS.

Argumenta à ratione soluuntur.

69 *Tertio arguitur ratione. Prima est.* Tertio arguunt rationibus Theologicis, vt probent Gentilibus omnibus, Deum conferre illustrationes supernaturales. Prima est: nam singulis Gentibus sunt præfecti Angeli Custodes, vt fert communis Patrum sententia, & Scholasticorum cum D. Thom 1. *p. quæst.* 113. at nisi Angeli excitate possent Gentilibus illustrationes supernaturales conducentes ad salutem, inutilis esset Angelorum custodia: ergo Deus confert omnibus hominibus auxilia sufficientia ad salutem.

Secunda Secunda est: Deo namque debemus adscribere illam prouidentiæ rationem, quæ ipsius misericordiam, sapientiam, iustitiam, & desiderium saluandi homines, & redemptionem Christi magis commendet; talis est prouidentia, quæ omnibus gentibus supernaturalem gratiam largitur: ergo idem quod prius.

Tertia. Tertia est: nullum enim impedimentum in Gentilibus assignari potest, vt a Deo supernaturalem gratiam auxiliantem recipiant: ergo illam non recipere, soli Dei voluntate adscribi potest, de qua id piè credendum non est. Patet antecedens: non enim impediunt demerita, cum forte plura sint peccata hæreticorum, quam Gentilium, quibus tamen Deus supernaturalem gratiam sufficientem, & supernaturales illustrationes largitur. Nec potest impedire ignorantia nam de honestate naturalium virtutum, de præmio, & pœna malorum, & bonorum operum ipso lumine naturæ sufficienter sunt instructi: ergo absque vllo miraculo possunt erga ista obrecta excitari cogitationes supernaturales, & gratiæ auxiliantes concedi; & consequenter nullum impedimentum ex parte illorum meditari potest vt supernaturalem gratiam recipiant auxiliantem.

Quarta ratio est, vbi infidelibus sufficienter proponitur, ex parte obiecti veritas fidei ab aliquo ministro Euangelico, infunditur simul à Deo supernaturalis intrinseca illustratio ad credendum sufficiens, alias circa res fidei sufficienter propositas inculpabili ignorantia laborarent, quod Theologi non admittunt; ergo etiam sufficienter proposita ex parte obiecti ratione motiua virtutum moralium infusarum, excitatur intrinseca supernaturalis illustratio ad actus supernaturales talium virtutem eliciendos; at potest infidelibus ante fidei notitiam sufficienter proponi ratio motiua supernaturalium virtutum moralium: ergo ante fidei notitiam infunduntur infidelibus auxilia supernaturalia. Probatur minor: motiuum virtutum supernaturalium non est distinctum a motiuo virtutum naturalium; at istarum motiuum potest ante notitiam fidei sufficienter proponi: ergo etiam motiuum illarum. 70 *Quarta ratio.*

Quod amplius confirmant: potest namque minister Euangelicus intendens ad fidem, Gentilem disponere, illi continentiam suadere; at istis suassionibus adiuncta est supernaturalis intrinseca illustratio, sicut suassionibus eiusdem ad res fidei credendas, est annexa ex misericordia Diuina intrinseca illustratio ad credendum sufficiens: ergo potest ante fidei notitiam infundi infidelibus gratia supernaturalis auxilians. His rationibus possumus quintam addere desumptam; ex eo quod Christus Dominus est caput infidelium, vt D. Thom. 3. *part. quæst.* 8 *art.* 3. at proprium est capitis in sua membra influit, quo circa Dæmonum caput non est, quia in illos non influit: ergo influit Christus in infidelibus aliquam gratiam; & consequenter supernaturalem gratiam ad minus sufficientem ad salutem recipiunt. 71 *Confirm.* *Quinta ratio.*

Ad primam ex his rationibus concessa maiori nego minorem, quia vt inquit D. Thom. loco in argumento relato *art.* 4. *ad* 3. *Sicut præsciti, & infideles non priuantur interiori auxilio naturalis rationis, ita etiam non priuantur exteriori auxilio toti naturæ humanæ diuinitus concesso, scilicet custodia Angelorum, per quam & si non iuuentur, quantum ad hoc quod vitam æternam bonis operibus mereantur, iuuantur tamen, quantum ad hoc, quod ab aliquibus malis retrahuntur, quibus & sibi ipsis & alijs nocere possunt, nam ipsi Dæmones arcentur per bonos Angelos ne noceant quantum volunt; & similiter Antichristus non tantum nocebit quantum vellet*; verba illa sunt D. Thom. ex quibus duo habemus; primum est, quod vt Angelorum custodia pro infidelibus frustranea non sit, non requiritur, quod eis assistant supernaturalibus instructionibus, nec quod ad opera supernaturalia disponentia ad iustificationem meritoria gloriæ iuuentur, sed sufficit iuuari ad bonum morale efficiendum, & vt minora peccata comittant, quia sic mitius in inferno punientur. 72 *Ad 1. rationem resp.*

Secundum colligitur, Angelicum Doctorum sensisse non obstare ministerio Angelorum, non instrui ad opera bona supernaturalia efficienda, si enim oppositum sentiret, facilius argumentum dilueret dicendo, quod licet non instruerent ad opera meritoria infideles, illos tamen instruunt ad opera ad iustificationem disponentia. Et quidem argumentum instatur in pueris, quibus ab instanti animationis fœtus, Angelum deputari ad custodiam, docet D. Thom. *ibi art.* 5. *& in* 2. *distinct.* 91. *art.* 3. *ad* 3. *&* 4. argumentum, quia licet non sint pro tunc capaces illuminationis, imò nec Sacramentorum, potest tamen Dæmon, illius complexionem, vt pronior ad peccandum fiat deteriorare, & vt ab hoc, & alijs malis Dæmones arceantur, Angeli custodes paruulis pro tunc deputantur; quamuis ergo infideles supernaturales illustrationes ministerio Angelorum non recipiant, quia tamen possunt magis, & minus peccare, plura, & pauciora opera bona moralia efficere, non est frustranea Angelorum custodia, vt ad illos ad bonum intra rationis ordinem incitent, & à malo deterreant, dæmonesque arceant à nocumentis, quæ ad illis inferendum maximè inclinant. 73

Ad secundam concessa maiori nego minorem: sicut enim non magis commendat attributa enumerata Dei, & Christi Redemptionem omnes homines ad gloriam euehere, omnibus gratiam proximam sufficientem largiri, & omnibus paruulis Baptismum applicari quam quod plures ex hominibus à gloria deficiant, & aliqui gratia proximè sufficiente ad credendum, priuentur, & pluribus paruulis Baptismus quoad applicationem negetur, ita nec ex hoc, quod omnibus supernaturales illustrationes largiantur, 74 *Ad 2.*

tur, magis commendatur sapientia, & misericordia, & Christi Redemptio, cuius ratio est, quia Dei misericordia, & redemptio Christi sufficienter monstrantur per hoc, quod quantum est de se omnibus sufficiens gratia offeratur, & si pluribus quoad applicationem negetur in pœnam præcedentium peccatorum, vt in illis iustitia ostendatur, & magis erga alios, quibus conceditur, misericordia resplendeat, sicut in exemplis à nobis adductis conspicitur.

75 *Ad 3.* Ad tertiam dicatur, impedimentum sufficiens esse peccatum, non tamen impedimentum necessitans Deum, vt sufficientem gratiam non conferret, quo circa alijs maioribus peccatis multoties irretitis conceditur. Vnde licet ratio sufficiens ex culpa sumatur, quæ quoad sufficientiam meretur, vt homines non solum supernaturali gratia, sed etiam ipso esse naturali priuentur, ratio tamen efficax est Diuina voluntas, de qua absque vlla impietate nos credimus, velle homines per negationem omnis supernaturalis gratiæ quandoque punire; sicut contrarij Authores absque impietatis specie fatentur Deum, in pœnam præcedentium peccatorum homines gratia sufficienti priuare. Maximè cum Concilia, & Patres non obscurè affirment primum actum in ordine supernaturali esse fidei, ad quem sufficienti auxilio supernaturali negato, omnis alterius sufficientis gratiæ negatio per validam illationem colligitur.

76 *Ad 4.* Ad quartam concesso antecedenti distinguo consequens: in homine fideli transeat consequens, in infideli, nego consequentiam, & ratio habetur ex dictis: coniunctio namque interioris illustrationis cum propositione obiecti exterioris pendet ex libera voluntate Dei, de qua iudicare non possumus, nisi ex reuelatis in Scriptura, aut Concilijs, aut ex dictis Patrum: cum autem ex Tridentino, & Patribus habeamus, primum actum in ordine ad iustificationem esse actum fidei, consequens est, quod alij actus supernaturales, nisi ab homine credente non eliciantur, & gratia ad illorum elicientiam soli homini fideli donetur. Et quidem probabile est posse à Deo concedi de potentia absoluta omnia auxilia requisita ad totius legis naturæ obseruantiam homini in peccato existenti; & tamen non nisi homini iustificato concedi, est communis Theologorum sententia, de quo 1. 2. *quæst.* 109 *artic.* 4 quia condecens est, vt tantum beneficium soli homini sibi grato concedatur à Deo; pariter congruum est, vt soli homini credenti in Deum, vt Authorem supernaturalem, auxilia supernaturali largiantur, quidquid sit, an ex naturis rerum repugnet actus supernaturales aliarum virtutum actum fidei antecedere, de quo nihil modo diffinio, & ideò & si in homine fideli exteriorem obiecti boni propositionem interior illustratio, seu sufficiens gratia committetur; in homine tamen infideli, talis concomitantia non datur ob rationes traditas.

77 *Instatur 4 arg.* Et quidem si argumentum aliquid conuincit, probat in nullo homine dari ignorantiam inculpabilem Dei Authoris supernaturalis. Patet: nam voce creaturarum Deus, vt naturæ Author sufficienter prædicatur, iuxta illud Psalm. *Cæli narrant gloriam Dei*: ergo Deus, vt naturaliter cognoscibilis, omni homini sufficienter proponitur; & consequenter iuxta mentem arguentis sufficienter proponitur, vt obiectum fidei supernaturalis: ergo si omnem sufficientem obiecti propositionem comitatur gratia supernaturalis sufficiens, nullus est homo, cui gratia sufficiens ad supernaturalem Dei cognitionem non concedatur; & consequenter, ad cognitionem Dei, vt Authoris supernaturalis. Ex quo per euidentem consequentiam infertur, nullum hominem inuincibili ignorantia Dei vt est author supernaturalis laborare.

78 *Ad 5. rationem.* Ad vltimam rationem, supponendo idem esse coniungi Christo capiti, & influxum supernaturalem eius recipere, respondeo ex D. Thom. loco allegato *solut ad 1*. Quod illi qui sunt infideles, *& si actu non sint de Ecclesia, sunt tamen de Ecclesia in potentia, quæ quidem potentia in duobus fundatur, primo quidem, & principaliter in virtute Christi, quæ est sufficiens ad salutem totius humani generis, secundario in arbitrij libertate.* Verba sunt Diuo Thom. ex quibus ad argumentum in forma respondeo concessa maiori, distinguendo minorem: influxus in actu, vel in potentia, concedo minorem: in actu semper, nego minorem, & consequentiam: si namque esse membrum Ecclesiæ in potentia, & in potentia Christo per fidem coniungi, sufficit, vt sit infidelium caput, cur etiam posse terminare influxum illius non sufficiet, vt Christus sit caput illorum. Et instò argumentum: tum in paruulis; tum in adultis præscitis amentibus, quorum Christus est caput; & tamen nullam supernaturalem gratiam actu influit in illos.

79 *Quarto arg.* Quarto arguitur: omnis homo, quandiu est in hac vita potest saluari, alias esset extra statum salutis, sicut illi, qui sunt in termino damnationis; ad salus hominis peccatorum non est possibilis nisi per gratiam: ergo omni homini, quandiu est in hac vita datur gratia supernaturalis sufficiens. *Resp.* Respondeo ex Magistro Bañez *vbi sup. solutione ad vltimum*, concessa maiori, & minori negando consequentiam, sicut ista consequentia non valet: *Omnis homo quandiu est in hac vita potest credere; at non potest credere nisi per gratiam: ergo omni homini confertur gratia ad credendum sufficiens*: & ratio est, quia vt homo dicatur potens saluari sufficit, quod licet non habeat gratiam dantem potentiam, possit tamen illam recipere, & Deus possit illam conferre; & quia licet homo gratiam sufficientem ad salutem non habeat, potest tamen, quandiu est in hac vita, recipere illam; cum potentia obedientiali ad illam recipiendam gaudeat, & Deus potest illam infundere: consequens fit, quod verè dicatur omnem hominem, quandiu est in hac vita posse saluari; & nihilominus quod non omnis homo gratiam sufficientem supernaturalem recipiat.

Sed dices: licet hæc doctrina vera sit loquendo de auxilio efficaci, quod non dat potentiam, sed supponit, & ad actum applicat, non tamen est vera de gratia sufficienti dante potentiam: ergo solutio est nulla. Probatur antecedens: effectus formalis præsens absque forma præsenti dari non potest; at posse consequi salutem est effectus formalis gratiæ sufficientis: ergo non stat verè affirmari de homine, quod possit de præsenti adipisci salutem, quin verè affirmetur habere in se receptum auxilium sufficiens. 80 *Replic.*

Respondeo ex alia doctrina M. Bañez *ibi notabili 2. ante 6. conclusionem*, possibile dici dupliciter, vno modo extrinsecè ab extrinseca potentia alterius, alio modo intrinsecè ratione principij actu in subiecto existentis proportionati ad id, quod possibile dicitur. Qua doctrina supposita ad obiectionem factam respondeo negando antecedens, ad probationem concessa maiori distinguo minorem: posse consequi salutem potentia intrinseca subiecto est effectus formalis gratiæ sufficientis, concedo minorem; posse potentia extrinseca, est illius effectus formalis, nego minorem, & distinguo consequens non stat affirmari quod possit secundum potentiam intrinsecam absque gratia sufficiente, recepta, concedo consequentiam: posse potentia extrinseca, nego consequentiam, & hanc solam concedimus infidelibus quamdiu sunt in hanc vita fundatam principaliter, in potentia Dei, & virtute passionis Christi de se sufficientibus, & nostri arbitrij libertate, vt docuit D. Thom. 3. *p. quæst.* 8. *art.* 3. *ad* 3. 81 *Resp.*

Sed dices hoc modo Angelus poterat post lapsum adipisci salutem, & similiter homines, qui sunt in inferno; cum posset Deus Angelum ad se conuertere, si vellet, & posset damnatos conuertere ad bonum, & illos glorificare, in quo consistit posse saluari ab extrinseco; & tamen nemo dicet Angelos post lapsum, & damnatos, esse in statu salutis: ergo vt de homine quandiu est in hac vita verificetur, quod est in statu salutis, debet gaudere intrinseca potentia ad salutem consequendam. 82 *Replic.*

Respondeo primo; posse saluari, quod homini in hac vita concedimus, non fundari solum in potentia Dei, sed in illa, & insuper in arbitrij libertate, qua gaudet. Angelus autem post lapsum, & homines post mortem cum inflexibiliter adhæreant malo, non gaudent arbitrii libertate, & ideò non possunt saluari potentia sufficienti, vt dicantur esse in statu salutis, bene tamen homines quandiu sunt in hac vita. *Resp. 1.*

Secundo respondeo: posse saluari ab extrinseco, stare dupliciter, primo de potentia absoluta. Secundo de potentia ordinaria, hoc est secundum modum ordinarium causarum naturalium, aut moralium. Primo possunt Angeli post lapsum, & homines damnati saluari, sed hoc non sufficit, vt dicantur esse in statu salutis, posse secundum est sufficiens, & conuenit omni homini quandiu est in hac vita. 83 *Resp. 2.*

Tertio respondeo homines quandiu sunt in vita posse saluari, non solum potentia Diuina, sed etiam ratione sufficientiæ meritorum Christi sibi applicata quoad sufficientiam, & vt sic à Deo acceptata, & ideo dici, esse in statu salutis, quamuis illis non dentur auxilia intrinseca sufficientia; Angelos autem post lapsum, & homines post mortem non sic, quia pro illis merita Christi, nec quoad sufficientiam fuerunt applicata, nec à Patre accepata, vt sufficientia ad illos redimendum, & si in se valorem sufficientem habuerint, ad redimendum illos, de quo *tractatu de merito Christi*. *Resp 3.*

Quinto arguitur: omnis homo quandiu est in hac vita potest agere pœnitentiam de peccatis suis; at sine gratia sufficienti, agere pœnitentiam non potest: ergo omni homini quandiu est in hac vita datur gratia sufficiens ad pœnitentiam, per quam à peccato resurgat, & saluetur. Minor cum consequentia tenet. Maior autem docetur D. Thom. 3. *par. quæst.* 36 *art.* 1. illis verbis: *Vnde dicere, quod aliquod peccatum sit in hac vita, de quo quis pœnitere non possit, erroneum est.* 84 *Quinto arg.*

Respondeo ex dictis, quod posse agere pœnitentiam contingit dupliciter. Primo per principium sufficiens intrinsecè in subiecto receptum. Secundo ab extrinseco, potentia fundata in virtute gratiæ conferibilis à Deo, & libertati arbitrij non obstinati in malo, posse hominem agere pœnitentiam hoc secundo modo, adeò est certum, vt oppositum merito à D. Thom. censeatur erroneum, non autem est certum posse omnem hominem quandiu est in hac vita agere pœnitentiam, potentia primo modo accepta, scilicet per principium intrinsecum in ipso receptum, sed sub lite Theologica, vtrimque probabili. Nos autem concedentes omni homini secundum modum potentiæ, *Resp.*

primum

primum negamus, vnde nec D.Thom. nec veritati Catholicæ opponimur.

85 *Replic.* Dices, omni homini quandiu est in hac vita debet conuenire ea potentia ad pœnitendum supra quam fundetur obligatio pœnitendi de peccatis commissis; at qui ad hanc obligationem fundandam non sufficit posse per potentiam extrinsecam, sed requiritur posse per principium intrinsecum proximè; vel remotè, vt *supra* dicebamus: ergo omnis homo, quandiu est in hac vita potest hoc modo agere pœnitentiam. Patet maior: omnis enim homo quandiu est in hac vita tenetur pœnitentiam agere: ergo habet potentiam, supra quam huiusmodi obligatio fundetur.

86 *Pro solutione notatur 1.* Respondeo notando primo: posse legem obligare dupliciter, primo inexcussabiliter, secundo excussabiliter, ad primum obligationis modum requiritur potentia per principium intrinsecum sufficiens proximè vel remotè, ad secundum autem sufficit potentia ab extrinseco, iam explicata, vt constat in infidelibus negatiuis, quos obligat excussabiliter præceptum credendi ratione potentiæ ab extrinseco, qua credere possunt, non autem inexcussabiliter, quia principio intrinseco ad credendum sufficienti non gaudent. *Secundo.* Aduerto secundo pœnitentiam de peccato duplicem esse, aliam de peccato vt est contra Deum Auctorem naturæ, aliam de peccato, vt est contra Deum Auctorem supernaturalem, & licet in statu peccati, vna sine altera non sit possibilis *potentia consequenti*, est tamen vna sine altera possibilis *potentia antecedenti*, vt postea loquendo de dilectione explicabimus, saltim in homine ignorante inuincibiliter Deum Auctorem supernaturalem, in quo datur posse intrinsecum ad pœnitendum de peccato prout est contra Deum Auctorem naturæ; absque posse intrinseco ad dolendum de illo, vt est contra Deum supernaturalem Auctorem.

87 *Ad obiect. resp.* Quibus positis ad obiectionem factam dicatur, omni homini quandiu est in hac vita conuenire potentiam sufficientem ad fundandam obligationem inexcusabilem pœnitendi de peccatis, vt sunt contra Deum Auctorem naturæ, & excusabilem pœnitendi de peccato, vt est contra Deum supernaturalem Auctorem; & quia ad obligationem excussabilem sufficit posse ab extrinseco, ad inexcussabilem verò posse per principium intrinsecum: hinc fit, quod omni homini, quandiu est in hac vita detur potentia trinseca ad pœnitendum de peccato, vt est contra Deum Auctorem naturæ, & saltim extrinseca ad dolendum de peccato, vt est, contra Deum Auctorem supernaturalem.

88 *Instabis.* Sed instabis adhuc: nam sequitur ex hac solutione homines, quibus Deus negat auxilia sufficientia ad salutem, commodum ex peccatis propriis reportare, siquidem ex negatione gratiæ sufficientis de obligantur a legis obseruatione, & in illius transgressione non peccant, & quod Deus fauorabilior sit illis; quam aliis, quibus præbet auxilia sufficientia, & negat efficacia: siquidem isti peccant non adimplendo legem supernaturalem, secus vero illi; consequens quoad vtramque partem falsum videtur: ergo solutio nulla.

89 *Resp.* Respondeo, negando vtramque partem sequelæ. Ad primæ probationem dicatur: non peccare in non adimpletione legis supernaturalis, non esse commodum, sed potius fore summam miseriam; siquidem ex defectu auxilij sufficientis sunt impotentes ad pœnitentiam agendam, & ad consequutionem salutis. Ad secundæ partis probationem dicatur, quod alij peccent non se tenere ex parte Dei, sed ex praua illorum voluntate, & quod ex parte Dei illis prouenit, est auxilium sufficiens concessum, & aliis negatum, in quo fauorabilior ostenditur illis, quibus confert gratiam sufficientem, quam eis quibus negat auxilia sufficientia ad salutem. Et instio argumentum in illis hominibus, quibus Deus negat gratiam sufficientem proximam ad credendum, qua de causa non peccant non credendo; & tamen non ostenditur eis fauorabilior, quam alijs, quibus confert gratiam proximè sufficientem, vt credant, & negat efficacem quamuis isti peccent, rebus fidei non assentiendo, eo quod peccatum illorum non est à Deo, sed auxilium sufficiens ei concessum, & alijs negatum.

90 *Vltimo arg.* Denique arguitur. omni homini primo ad vsum rationis venienti dat Deus auxilium sufficiens ad se conuertendum in Deum conuersione supernaturali, at auxilium sufficiens ad conuersionem supernaturalem est supernaturale ad salutem sufficiens: ergo nulli reprobo adulto negatur à Deo auxilium supernaturale ad salutem sufficiens Illatio est legitima. Minor certa, & probo minorem, ex D. Thom. 1.2. *quæst* 89 *art.* 6. *quæst.* 14. *de veritate artic.* 11 *ad* 1. vbi docet omnem hominem quando primo peruenit ad vsum rationis teneri inexcussabiliter conuerti in Deum, conuersione, ad quam sequitur iustificatio; at conuersio ad quam sequitur iustificatio est supernaturalis: ergo omnis homo primo ad vsum rationis præueniens tenetur conuerti in Deum conuersione supernaturali.

91 *Conf. 1.* Et confirmatur primo ex eodem D. Thom. *quæst* 14. *de veritate articul.* 11. *ad* 1. vbi ait, ex eo quod sit necessarium aliquid explicitè credere non sequi quod puer in syluis nutritus, cui Euangelium prædicatum non est, de necessitate damnetur: *si enim* inquit D. Thom. *taliter in Syluis nutritus ductum naturalis rationis sequeretur in appetitu boni, & fuga mali, certissimè est tenendum, quod Deus ei, vel per internam inspirationem reuelaret ea, quæ sunt ad credendum necessaria, vel aliquem fidei prædicatorem dirigeret, sicut missit Petrum ad Cornelium;* at non est infallibilis assistentia gratiæ supernaturalis sequenti ductum naturalis rationis ex viribus naturæ, sed ex viribus gratiæ, vt diximus *supra disp.* 66. ergo puer taliter nutritus accepit à Deo auxilium supernaturale sufficiens. Confirmatur, & vrgetur secundo: *Conf. 2.* solo facienti quod ex se est ex viribus gratiæ supernaturalis, est infallibilis gratiæ assistentia; at puero in syluis nutrito facienti quod est in se, est infallibilis diuinæ gratiæ assistentia: ergo habet in se gratiam sufficientem receptam, ex vt culus operando, infallibiliter vlteriorem gratiam seu illuminationem supernaturalem recipiat.

92 *Resp. 1.* Huic argumento Aluarez, vbi supra *conclusione* 3. *& solutione ad* 5. respondet: omnem hominem primo ad vsum rationis venientem recipere à Deo auxilium supernaturale sufficiens, licet non immediatè ad credendum ea quæ sunt fidei, bene tamen mediatè, quia si auxilio gratiæ in primo illo instanti recepto bene vtatur se in Deum conuertendo, illum inabitur in se recipiendo auxilium gratiæ immediatè sufficientis ad credendum ea quæ sunt de necessitate salutis. *Secunda.* Secunda solutio est Magistri Sancto Thoma *vbi supra num* 41. vbi ait omnem hominem primo ad vsum rationis venientem recipere auxilium supernaturale sufficiens ad acceptandam legem, & ad credendum ea, quæ sunt fidei, implicitè tunc proposita per modum cuiusdam præmij superioris pro obseruantibus legem, licet non proponantur in particulari, & vt à Deo reuelata, & id circo non incurrere infidelitatem priuatiuam, sed solum negatiuam, quia ad illam incurrendam requiritur resistentia, seu non acceptatio fidei explicitè, & in particulari propositæ.

93 *Vtraque solutio simul impugnatur.* Sed licet istæ solutiones sua probabilitate non careant, non tamen placent, & contra vtramque facit: non saluare nostram sententiam, etenim Auctores, contra quos nostra conclusio procedit non asserunt omnibus reprobis dari auxilium supernaturale sufficiens immediatè ad credendum, & ad salutem, sed solum auxilium sufficiens remotè, & mediatè: ergo vtentes his solutionibus desserunt nostram sententiam, & oppositæ adhærent. *Contra 1. solutionē facit.* Deinde prima solutio reiicitur, vt enim dicebamus supra in vltimo fundamento nostræ sententiæ, primum auxilium supernaturale sufficiens, est auxilium sufficiens ad credendum: ergo si hoc negatur aliquibus reprobis, negatur eis omne supernaturale auxilium, & consequenter non recipiunt intrinsecè auxilium, quo proximè, vt remotè credere possint.

94 *Secunda reijcitur.* Et ex his impugnata relinquitur secunda solutio; etenim, vel hoc auxilium supernaturale sufficiens, quod datur, est proximè ad credendum aliquod supernaturale mysterium sufficiens, vel solum mediatè? Si primum infideles negatiuè non sunt, sed priuatiuè infideles; cum in non credendo peccent, vtpotè obligari, & potentes. Si Secundum, tale auxilium non datur, cum vt supra arguebamus, primum auxilium supernaturale sufficiens, sit auxilium ad credendum per voluntariam fidei acceptationem. Præterquamquod, vt supra argumentabar: eo ipso, quod aliquis recipiat auxilium mediatè sufficiens ad actum, omissio actus imputatur non operanti: ergo si omni homini Deus confert auxilium mediatè sufficiens, vt credat, omni homini imputatur ad culpam non credere; & consequenter nullus datur, qui negatiuè sit infidelis.

95 *Vera argumenti solutio.* Quare ad argumentum factum respondeo, negando maiorem: ad illius probationem explico D. Thom. conuersione ad quam ratione sui sequitur, iustificatio, nego maiorem: ratione alterius sine quo non ponitur, concedo maiorem, & distinguo minorem: conuersio ad quam ratione sui iustificatio sequitur est supernaturalis, concedo minorem: ad quam sequitur non ratione sui, sed ratione alterius, sine qua non ponitur de facto, nego minorem, & consequentiam. Itaque duplex est conuersio in Deum, alia naturalis, alia supernaturalis, ad hanc secundam tenetur omnis homo primo perueniens ad vsum rationis perfectum, nedum intra ordinem naturæ, verum etiam intra ordinem gratiæ, scilicet omnis, qui de supernaturalibus mysteriis illuminatur à Deo, non autem illi homines, ad quorum aures Euangelii prædicatio non venit, sed isti obligantur inexcusabiliter ad conuersionem naturalem, ad quam habent auxilium sufficiens. Cæterum, quia conuersio naturalis non potest in homine existente in peccato poni potentia consequenti absque supernaturali, vt dicemus in materia de gratia *art.* 3. hinc fit verificari doctrinam D. Thom. quod omnis, qui præceptum tunc instans impleuerit, infallibiliter iustificabitur, non ratione conuersionis adimplentis præceptum, scilicet naturalis, ad quam inexcusabiliter est obligatus, & ad quam habet auxilium sufficiens dans potentiam antecedentem, sed ratione alterius, conuersionis supernaturalis disponentis ad tolendum peccatum, sine quo conuersio naturalis in homine existente in peccato numquam ponitur.

96 Et ex his ad primam confirmationem dicatur, si puera taliter

Ad 1. confirm. liter nutritus ductum naturalis rationis de facto sequeretur, se in Deum conuertendo de facto, ad quod habet potentiam antecedentem; verum est illuminandum fore de illis, quæ necessaria sunt ad salutem, quia in tali casu iam recipisset gratiam supernaturalem præuenientem, vt crederet Deum supernaturalem authorem, & ipsum supernaturali amore diligeret, cum licet conuersio naturalis sine supernaturali sit possibilis potentia antecedenti ad actum non reducenda, non tamen potentia consequenti, id est aliquendo reducenda ad actum. *Ad 2.* Ad secundam confirmationem concessa maiori distinguo minorem: est infallibilis Diuinæ gratiæ assistentia ratione operis, ad quod habet potentiam antecedentem in se scilicet naturalis dilectionis, nego minorem: ratione alterius actus, ad quem non habet potentiam in se, & antecedenter, ad dilectionem naturalem requiritur, scilicet conuersionis supernaturalis, sine qua naturalis conuersio non potest poni potentia consequenti, concedo minorem, & nego consequentiam.

97 *Oppones primo.* Sed oppones primo: nec potentia consequenti, nec potentia antecedenti est possibilis in homine lapso dilectio efficax Dei authoris naturæ sine gratia speciali, vt docebimus tractatu de gratia Dei *art.* 3. ergo si omnis homo primo ad vsum rationis perueniens gaudet potentia antecedenti ad dilectionem Dei vt est author naturæ, omni homini datur pro illo instanti Diuinæ gratiæ sufficientis auxilium. *Secundo.* Secundo, est efficax dilectio Dei conditoris naturæ non sit possibilis in homine lapso existente in peccato mortali sine dilectione supernaturali, in homine tamen lapso iustificato per gratiam possibilis est, vt in eodem loco docebimus: ergo si aliquis paruulus statim, atque Baptismum recepit, à Gentilibus rapiatur, & in regionibus prædicatione Euangelij remotis nutriatur, poterit primo ad vsum rationis perueniens, Deum Authorem naturæ super omnia diligere, quin ipsum diligat dilectione supernaturali, siquidem in hoc paruulo impedimentum peccati non est; at in tali casu puer iste infallibiliter de mysterijs fidei illuminabitur interius, absque externo prædicatore, ergo ex eo, quod alijs quorum aures prædicatio Euangelij non venit à prædicatore externo non gaudeant, male colligimus interiori illuminatione ad salutem sufficiente carere.

98 *Tertio.* Tertio: nam D. Thom. loco ex disputatis relato, contendebat saluare, nullum hominem, etiam interbruta nutritum, necessario damnari; at iuxta solutionem, quam tradidimus, hoc non saluatur: ergo solutio ad mentem D. Thom. non est. Probatur minor: iste necessario damnatur, in cuius potestate, libera salus constituta non est; at iuxta solutionem, quam dedimus, in potestate paruuli ad vsum rationis venientis salus constituta non est; cum nullo auxilio supernaturali intrinseco gaudeat: ergo talis puer in syluis nutritus, necessario damnatur.

Respondeo ad primam ex his obiectionibus gratiam specialem requisitam ad potentiam antecedentem respectu dilectionis efficacis Dei conditoris naturæ, non esse supernaturalem, sed naturalem, vt loco allegato docebimus. Nos autem non negamus gratiam aliquam specialem entitatiuè naturalem omnibus dari, sed supernaturalem. Ad secundam dicatur casum illum extraordinarium esse, & in eo Deum cum tali paruulo vsurum extraordinaria prouidentia qualis est, quod sine exteriori prædicatore detur illuminatio interna de necessario credendis, eo quod, cum Deus gratiam sufficientem supernaturalem non neget, nisi in pœnam alicuius peccati, & in casu posito puer supponatur ab omni peccato immunis; fit quod talem puerum Deus supernaturali illuminatione interna de necessario credendis illuminet, nec in illo infidelitas negatiua sit admittenda, quæ ratio in alijs, quibus culpa originalis dimissa non est non militat; ac proinde in illis veritas nostræ conclusionis illæsa subsistit. Ad tertiam dicatur quod licet paruulus in casu argumenti gratia supernaturali sufficiente non gaudeat, habet tamen gratiam sufficientem ad actum, cui, vt de facto ponendo, antecedenter est anexa gratia supernaturalis præueniens: & ideò aliqualiter habet in sua potestate salutem sufficienti modo, vt non de necessitate damnetur, nam si actum illum ad quem habet antecedentem potentiam, eliciat, vt potest, illuminabitur de necessario credendis, & vires supernaturales ad salutem sufficientes recipiet. 99 *Ad 1. obiectionē resp.* *Ad 2.* *Ad 3.*

Dices: ergo iam damus homini facienti, quod potest ex viribus naturæ Deum antecedenter assistere gratia supernaturali, cuius contrarium docuimus *disp.* 66. Respondeo distinguendo consequens: in ordine ad actum, qui sine supernaturali gratia præuenienti non potest poni potentia consequenti, qualis est dilectio efficax Dei conditoris naturæ, concedo consequentiam: in ordine ad omnem actum ratione alicuius legis, vt Authores, quos ibi impugnauimus volunt, nego consequentiam. 100 *Vrgebis. Resp.*

Ex dictis in discursu disp. colligitur, nulli hominum, cui supernaturalis lex promulgatur, & illius inuincibili ignorantia non laborat, Deum negare gratiam sufficientem in occassione instantis, præcepti, quod patet: nam eo ipsoque quod homo aduertit instantiam præcepti iudicat, se ad illius implerionem, teneri & tale iudicium est à Deo; at quamuis Deus possit vtens extraordinaria potentia homini infundere iudicium, quo iudicat se ad legis impletionem teneri, & illi potentiam ad illius obseruantiam non dare, vtens tamen suaui, & ordinaria potentia, id non potest efficere: ergo omni homini, qui legis supernaturalis ignarus non est, dat Deus in occassione instantiæ præcepti, vires sufficientes ad eius adimpletionem. Quod indicasse videtur Tridentinum illis verbis: *Deus impossibilia non iubet, sed iubendo monet, & facere quod possis, & petere quod non possis.* 101 *Corollarium.*

¶ Et hæc de ista disp. applicanda litteræ Magistri in 2. dist. 41. §. 1. & 3.

Hæc etiam de Secundo Tomo in Primam Partem dicta sufficiant, Ecclesiæ correctioni subiecta, in laudem, & gloriam Omnipotentis Dei, Virginis Matris, Petri Apostolorum Principis, Petri Oxomensis Nostræ Ecclesiæ Reparatoris Egregij, Parentum Augustini, & Dominici, & Thomæ, Doctoris Angelici, cui si quid dissonum inueniatur assertum, libenti animo retractamus, & omnia a Nobis dicta Sapientium emendationi subijcimus.

F I N I S.

INDEX

INDEX LOCVPLETISSIMVS RERVM NOTABILIVM,

Quæ in hoc Secundo Tomo in Primam Partem D. Thom. continentur,

D. *vel* Disp. *Disputationem*. N. *vel* Num *Numerum marginalem designat*.

A

DESIDERIVM.

DEVS.

DISPOSITIO.

DISTINCTIO.

DVRATIO.

E

EFFECTVS.

FOR-

FORMA.

FVTVRITIO, FVTVRVM. Vide *Decretum*, & Deus.

FVTVRA CONDITIONATA.
Vide *Futuritio*, *Deus*, *Decretum*.

G

GAVDIVM.

GENERATIO.

GENVS.

GLORIA.

Impe-

PE-

Prædestina-

PRÆDESTINATIONIS CAVSA.

PRÆDESTINATIONIS CERTITVDO CVM NOSTRA LIBERTATE.

PRÆDESTINATIONIS MERITVM QVOAD SVOS EFFECTVS.

PROVIDENTIA DIVINA.

PRVDENTIA.

R

RELATIO, RELATIVA.

REPRÆSENTATIO.

REPROBATIO. REPROBI.

Probabili-

TEM-

Actus

VOLVNTAS HVMANA.

VOVENS. VOTVM.

VSVS.

INDEX

INDEX LOCORUM SACRÆ SCRIPTURÆ,

Quæ in hoc Secundo Tomo in Primam Partem D. Thomæ explicantur.

D. *vel* Disp. *Disputationum*. N. *vel* Num. *Numerum marginalem denotant*.

APPEN-

APPENDIX

Cum in priori volumine de peccatis, & de gratia ab Auctore actum sit; cumque juxta Apostolum ad Romanos 6. peccati cognitio per legem habeatur, ipsumque peccatum legis transgressio sit: ad perfectiorem intelligentiam tractatus de peccatis, tractationem de legibus par est ut proferamus; in qua primo de lege in communi, deinde varias ejus species, nempe legem aeternam, naturalem, humanam, & divinam, tam veterem, quam novam exponemus. Omnia haec ex manuali Thomistarum, seu brevi Theologiae cursu P. Jo. Baptistae Gonet excerpsimus. Sit itaque

TRACTATUS UNICUS

De Legibus.

CAPUT I.

De lege in communi.

§. I.

De existentia, & essentia legis.

Xistentiam, seu necessitatem legum, ut certam, & manifestam supponimus: eam enim insinuat ipsa natura creaturae intellectualis, quae cum non possit sibi esse regula moralium operationum, necessario aget aliquo superiore, a quo certa lege, & norma in suis operationibus dirigatur, ne a fine, ad quem creata est, aberret. Cum enim ejus natura defectibilis sit, & a fine honestatis, ad quem inclinat, deflectere possit, necessaria ei est aliqua lex, quae illam per certam normam ad finem suum dirigat. Ipsa quoque experientia necessitatem, ac utilitatem legum demonstrat, cum constet nullam Rempublicam absque legibus stare posse: unde leges dicuntur esse quasi fundamenta Reipublicae, quibus nixa haeret, & veluti vincula, & funicula, quibus constricta, firma, & fixa in coepto bono perseverat. Hinc Cicero orat. pro Cluentio leges nervos, & sanguinem, Reipublicae appellat, aitque quod sicut corpora nostra sine sanguine, & nervis subsistere nequeunt, ita nec Respublica sine legibus. Et Aristoteles 3. Rhetoric. Reipublicae salutem in legibus constitutam esse asserit.

Lex consistit essentialiter in actu intellectus, ut docet D. Thomas 1. 2. qu. 90. art. 1. & probat: tum quia legis est praecipere, & imperare, hoc autem essentialiter pertinet ad intellectum, ut ostendimus in tractatu de actibus humanis, agendo de actu imperii: tum etiam, quia lex est regula quaedam, & mensura humanorum actuum: regulare autem, & mensurare actus humanos, ad rationem pertinet, cum illa sit primum principium actuum humanorum, & in unoquoque genere id, quod est principium, sit mensura, & regula illius generis; sicut unitas, quae est principium numeri, est mensura omnium numerorum, & motus primi coeli, qui est primus in genere motuum, est mensura omnium motuum corporum inferiorum.

Lex tamen praesuppositive, & de connotato importat actum voluntatis: tum quia proprium est legis movere subditos ad aliquid agendum: solus autem intellectus absque voluntate non potest movere: tum etiam, quia lex non pertinet ad intellectum speculativum, sed ad practicum: intellectus vero practicus actum voluntatis, a quo moveatur, & efficaciam, ac vim movendi participet, praesupponit. Consistit ergo lex essentialiter in actu imperii, quo Princeps ordinat subditum ad aliquid agendum, intimando, vel denuntiando: vel potius in aliquo per ipsum constituto: Lex enim habet se ad intellectum, & ejus actum, sicut idea se habet ad intellectum artificis, & artem, utraque enim est mensura, regula, & exemplar, illa quidem morum, ista vero rerum per artem faciendarum: Sed idea est terminus media arte in intellectu productus: Ergo & lex erit terminus medio imperio productus, & verbum practicum illius.

Confirmatur: Lex est in intellectu Principis, non tantum subjective, sed etiam objective, tanquam cognitum in cognoscente; Princeps enim dum legem profert; ad eam attendit, & ipsam cognoscit: Ergo non est actus intellectus practici, sed potius ipsum verbum practicum, & terminus conceptionis practicae, & imperii, quo Princeps subditos ordinat ad aliquid faciendum.

Leges debent esse firmae, stabiles, ac permanentes, subindeque aliquo modo perpetuae: Sunt enim, ut supra dicebamus, veluti fundamenta, quibus Respublica innititur, & quasi nervi, quibus subsistit. Unde Jurisperiti hoc discrimen statuunt inter legem, & praeceptum ab homine factum, quod purum praeceptum expirat per mortem praecipientis, non vero lex, quae cum ipso non moritur, ut observavit Abbas in cap. *Irrefragabilis §. Caeterum*, de officio ordinarii.

Leges debent ferri pro tota communitate: nam in hoc etiam differt lex a praecepto, quod praeceptum uni, lex multis imponitur; quatenus illud ad privatam directionem partis, haec ad publicam gubernationem Reipublicae ordinatur; unde lex est actus prudentiae politicae, vel regalis, quae per se primo respicit bonum communitatis. Addo, quod lex debet esse perpetua, ut mox dicebamus: Ergo non imponitur uni privatae personae, quae mortalis est, sed communitati, quae perpetua est, quatenus durat per continuam successionem.

Ex hoc infertur, de ratione legis esse, quod sit propter bonum commune, & ad illud utilis sit; nam potestas condendi leges non est data hominibus, sive a Deo, sive a Republica, nisi propter bonum commune. Unde Isidorus lib. 5 Etymol. ait, quod *lex est nullo privato commodo, sed pro communi utilitate civium conscripta*: juxta illud duodecim tabularum, *Salus populi suprema lex est*. Addo, quod lex, cum subjectetur in intellectu practico, & sit regula actuum humanorum, regulari debet per primum principium praxis, & actuum humanorum: primum autem principium in practicis est ultimus finis, & beatitudo: Ergo lex omnis regulari debet, & reduci ad ultimum finem, seu beatitudinem, quae est bonum commune. Unde lex naturalis ordinatur ad beatitudinem naturalem, quae est bonum commune sibi proportionatum; lex vero supernaturalis ad beatitudinem supernaturalem; civilis autem ordinat homines ad beatitudinem politicam civitatis, & regni, quae est bonum sibi proportionatum; maximeque in tranquillitate, & pace Reipublicae consistit. Unde Plato lib. 1. de legibus ait, leges condendas esse publicae pacis gratia.

Nec obest, quod sint aliquae leges, quae bonum privatum videntur respicere, ut lex naturalis de tuenda propria vita, & privilegium, quod respicit bonum particulare illius personae, in cujus favorem conceditur. Nam aliud est loqui de materia proxima, circa quam versatur lex, aliud de motivo formali, propter quod versatur circa talem materiam; cum enim lex sit regula humanorum actuum, sicut in actibus humanis illa duo distinguimus, ita in lege ea distinguere debemus. Lex ergo naturalis de tuenda propria vita respicit bonum privatum personae particularis, ut materiam proximam, circa quam versatur, habet tamen bonum commune pro motivo, quod per se primo respicit; cum enim quilibet homo sit pars naturae humanae; & pars per se ordinetur ad totum, sicut imperfectum ad perfectum, hinc fit, quod bonum cujuslibet hominis in particulari per se ordinetur ad bonum totius naturae humanae: Unde author, & conservator totius naturae, cujus interest respicere tale bonum, recte praecipit, ut quilibet conservet propriam vitam, ut conservetur bonum totius naturae, quod non nisi in individuis potest subsistere.

Ex hoc patet responsio ad id, quod subditur de privilegio; licet enim illud respiciat bonum privatum alicujus personae, ut materiam proximam, hoc tamen cedit in bonum commune, quod aliqui fiant privilegiati, propter strenue facta in obsequium Reipublicae, ut alii accendantur ad promovendum bonum commune per opera studiosa, & ardua. Addo, quod privilegium, ut infra dicemus, non habet proprie rationem legis.

Ex dictis colligitur primo, potestatem condendi leges pertinere ad communitatem, seu Rempublicam, vel ad eum, qui curam habet illius: quia lex (ut jam ostensum est) primo, & principaliter ordinatur ad bonum commune: Sed ordinare aliquid ad bonum pertinet ad communitatem, vel ad eum, qui ejus curam habet; quia sicut pars respicit bonum particulare, ut finem sibi proportionatum, & proprium, ita tota communitas bonum commune: Ergo condere leges civiles solum pertinet ad communitatem, vel ad eum, qui ei præest, & habet curam illius.

Observandum tamen est, potestatem legislativam immediate, & jure naturæ residere in communitate, in Rege vero, aut quolibet alio habente potestatem condendi leges, mediate solum, & jure humano. Cum enim potestas condendi leges civiles non possit commode a tota communitate exerceri per seipsam, transferri solet ad unum, qui sit caput morale communitatis, & Princeps supremus reipublicæ constituatur; vel in plures, si monarchicum regimen instituatur; vel quorum omnium, si aristocraticum; vel in plures, in paucos, & optimos, si aristocraticum; vel in plures, & plebejos, si democraticum. Potestas tamen condendi canones, & leges Ecclesiasticas, apud Summos Pontifices, & Concilia legitime congregata residens, non ab Ecclesia, sed a Christo immediate illis communicata est, sicut & potestas regendi Ecclesiam. Unde in cap. *Novit*, de judiciis, sic loquitur Pontifex de pontificia authoritate: *Cum non humanæ constitutioni, sed divinæ innitatur; quia potestas nostra non ex hominibus, sed ex Deo est.*

Colligitur secundo, hæc tria, præceptum, sententiam, & privilegium, non habere veram rationem legis. Triplex enim inter simplex præceptum, & legem reperitur differentia. Prima est, licet præceptum possit imponi toti communitati, hoc tamen non exigit necessario, sed potest imponi personæ particulari: lex vero semper communitatem personarum respicit necessario. Secunda, præceptum expirat morte, vel amotione imponentis, lex non expirat morte legislatoris, cum ex natura sua perpetua sit. Tertia, præceptum potest imponi a quocumque superiore, lex vero ferri nequit nisi ab eo, qui a Deo, vel a Republica habet Potestatem legislativam.

Similiter sententia differt a lege; lex enim est ipsa ordinatio superioris, sententia vero potius est applicatio, & executio legis circa privatam personam, & eventum, quam legis impositio. Unde ad ferendam sententiam non requiritur suprema potestas legislativa Principis, sed inferior judex per authoritatem derivatam ab illo potest eam ferre, ut ex usu constat. Et ratio est, quia sicut in artificialibus disponere formam domus pertinet ad architectum, applicare tamen illam, inducendo eam in aliquam singularem materiam, dolando scilicet ligna, & aptando lapides, spectat ad inferiores artifices: sic in moralibus ad Principem, qui est architectonicus regiminis, pertinet disponere formas legum ad bonum commune procurandum, applicare vero illas ad singulares casus, & personas, ad particulares judices attinere potest.

Demum lex a privilegio differt, quia lex semper respicit pluralitatem personarum, & bonum commune Reipublicæ, privilegium autem potest respicere particularem personam, & illius bonum particulare. Unde privilegium ex Isidoro lib. 1. Etymol. cap. 8. dicitur quasi privata lex, seu lex privatorum. De quo fusius infra, cum de privilegiis.

Quæres primo, an promulgatio sit necessaria, & essentialis legis?

Respondeo, quod ut lex obliget in actu secundo, ejus promulgatio necessario requiritur; illa tamen non est de essentia legis, aut ratio formalis illius, sed duntaxat conditio necessario requisita, ut actualiter obliget subditos.

Prima pars hujus resolutionis patet: lex enim se habet per modum regulæ, & mensuræ actuum humanorum, quam homines sequi debent, eique suas actiones conformare: Sed id præstare nequeunt, nisi lex eis innotescat, cum voluntas non possit ferri in incognitum; neque lex potest eis innotescere, nisi per promulgationem: Ergo ut lex obliget, ejus promulgatio necessario requiritur. Non tamen æqualiter in omnibus legibus, sed diversimode, juxta naturam cujuslibet: nam lex divina positiva non eget tam solemni promulgatione, sicut lex humana; aliquando enim lex divina promulgatur sola interna revelatione, ut multis Prophetarum contigit: lex vero humana semper debet promulgari per signa externa, cum aliqua solemnitate, & sic obtinuit usus tam in Republica sæculari, quam Ecclesiastica. Ratio vero hujus discriminis est, quia cum Deus legis divinæ institutor sit supremus dominus simpliciter, & omnibus modis, potest modo quo voluerit intimare suam legem, & obligare ad ejus observantiam: homo vero, qui non habet tam supremum dominium, id non potest, sed cum agat veluti duplicem personam, publicam scilicet, & privatam, Princeps sic debet proponere legem, ut ex modo proponendi significet se proponere illam ut principem condentem legem, & non ut particularem personam, quod non fit, nisi adhibita aliqua solemnitate publica id significante.

Dices. Ad revocationem legis non requiritur promulgatio: Ergo nec ad ejus institutionem. Respondeo negando Antecedens: dum enim lex non revocatur per solemnem promulgationem, censetur moraliter perseverare cum sua prima, & legitima promulgatione, subindeque obligare in actu secundo: Sicut dum valor monetæ non revocatur revocatione solemni intimata subditis, moraliter loquendo, censetur manere, ut constat ex usu.

Secunda vero pars, quæ asserit promulgationem non esse de essentia legis, est D. Thomæ hic quæst. 90. artic. 4. ubi ait, promulgationem esse applicationem legis ad illos, qui per eam obligantur: Sed applicatio alicujus rei supponit rem jam constitutam in sua ratione formali: Ergo promulgatio supponit essentiam, & rationem formalem legis jam constitutam, subindeque eam non constituit. Ratio etiam id suadet: nam ad essentiam, & rationem legis sufficit, quod habeat aptitudinem ad obligandum; quia res per aptitudinem, & actum primum, ut docent Philosophi, definiuntur, & non per exercitium, & actum secundum, qui modo est, modo non est: Atqui lex nondum promulgata apta est ad inducendam obligationem, licet eam actu non inducat, donec promulgetur: Ergo habet veram rationem legis, licet promulgatio sit conditio requisita ad hoc, ut actu obliget. Non est tamen conditio pure accidentalis, & mere extrinseca, sed intrinseca, & essentialis, cum requiratur per modum propositionis objecti voluntatis, quæ cum sit appetitus rationalis, id est sequens ductum rationis, & cognitionem intellectus, non potest ferri in incognitum. Non sufficit tamen ad hoc, ut lex humana obliget in actu secundo, quod innotescat, & applicetur hominibus per quamcumque notitiam (ut tacitæ objectioni occurramus) sed debet ipsis applicari per notitiam legi humanæ proportionatam, quæ solum habetur, cum Princeps eam facit intimare, & promulgare cum aliqua solemnitate, ut ex supra dictis constat.

Quæres secundo, an sit de ratione legis, quod scriptis mandetur?

Respondeo, quod non, ut constat primo ex Aristotele 10. Ethic. cap. ultimo, ubi sic ait: *Scriptæ sint, an non scriptæ leges, interesse nihil videtur*. Secundo ex jure civili instit. de jure naturali, gentium, & civili §. *Sed & quod constitutum est*, ubi sic dicitur: *Quodcumque constituit imperator per epistolam, vel cognoscens decrevit, legem esse constat*. Ubi dividit decretum a Scriptura, & utrumque legem esse affirmat. Tamen ad melius esse, & ut suavis ordo constituendi legem observetur, oportet illam scripto tradi; quia cum natura sua sit stabilis, immobilis, & perpetua, connaturaliter petit modum illum ad sui consistentiam, quo melius immobilitas, & perpetuitas illius conservetur, & tenacius, ac firmius memoriæ hominum infigatur: hic autem modus est scripturæ, ut de se patet. Unde D. Thomas hic art. 4. ait, quod *promulgatio præsens ad futurum extenditur per firmitatem scripturæ, quæ quodammodo semper legem promulgant*.

Ex dictis intelliges, legem a D. Thoma ibidem sic recte definiri, seu describi: Lex est *quædam rationis ordinatio ad bonum commune, ab eo, qui curam communitatis habet, promulgata*. Ut enim supra ostendimus, lex essentialiter consistit in actu intellectus, & respicit bonum commune, debetque ferri ab eo, qui curam communitatis habet. Addit vero illam esse ab illo promulgatam, quia licet promulgatio non sit de essentia legis, ut supra diximus, est tamen modus intrinsecus illius, ut obligantis in actu secundo. In definitione enim alicujus non solum potest ingredi id, quod se habet ut ratio formalis, sed etiam id, quod se habet tanquam modus, vel conditio intrinseca; sic enim in definitione fidei ingreditur obscuritas, & in definitione objecti voluntatis apprehensio intellectus.

§. II.

Quænam sit legis divisio?

LEX generaliter dividitur in divinam, & humanam. Lex divina est illa, quæ a Dei authoritate immediate vim habet, licet ejus promulgatio non fiat a Deo immediate, sed interventu Angeli, vel hominis: Cujusmodi fuit lex vetus, a Deo tradita Moysi per Angelos, & per eum promulgata, & lex Evangelica a Christo lata, & partim per ipsum, partim per Apostolos publicata. Lex humana est illa, quæ fertur immediate humana authoritate, licet a Deo accepta. Primus vero inter homines legislator fuit Moyses apud Hebr. Phoroneus apud Græcos, Trismegistus apud Ægyptios, Solon

lon apud Athenienses, Lycurgus apud Lacedæmones, & Numa Pompilius apud Romanos.

Lex divina subdividitur in æternam, naturalem, & positivam: quia lex Dei spectari potest vel ut ab æterno concepta, vel ut impressa cujuslibet hominis intellectui, vel ut publica promulgatione manifestata. Lex vero divina positiva in veterem, & novam subdividitur. Prima est illa, quam Deus dedit Moysi, per ministerium Angelorum, in monte Sinai, & per Moysen populo Israelitico. Secunda ea est, quam tulit Christus, novi testamenti author, & partim per seipsum, partim per Apostolos promulgavit. Sicut autem vetus triplicis generis præcepta continebat, nempe moralia, cæramonialia, & judicialia; sic nova etiam triplicia præcepta complectitur, nempe fidei, sacramentorum, & morum, ut fusius exponamus, infra, cum de lege nova disseremus.

Lex humana in Ecclesiasticam, & civilem subdividitur. Illa fertur potestate Ecclesiastica, ut Papæ, & Conciliorum; ista potestate sæculari, ut Regum, & Imperatorum. Prima jus Canonicum, altera jus Civile appellatur.

Corpus juris Canonici dividitur in decretum, & decretales. Decreti collector, & ordinator est Gratianus Monachus Ordinis S. Benedicti, qui post veteres canonum, & decretorum collectores ingens illud opus contexuit, & composuit, partim ex Summorum Pontificum decretis, partim ex Canonibus Conciliorum, partim ex dictis, & sententiis Sanctorum Ecclesiæ Patrum. Hoc autem corpus correctum, & editum fuit authoritate Gregorii XIII. Summi Pontificis.

Decretum vero in tres partes dividitur. Prima pars continet distinctiones centum, & unam, in quibus de jure divino, & humano, deque his, quæ ad mores componendos, quæque ad disciplinam Ecclesiasticam spectant, tractatur. Secunda continet causas triginta sex, & quælibet causa in varias quæstiones distribuitur. Causæ autem trigesimæ sextæ insaritur Tractatus de pœnitentia, qui distinctionibus quinque perficitur. Tertia denique pars decreti, quæ agit de consecratione, quinque distinctiones complectitur.

Quod attinet ad decretales, quo nomine propria significantur rescripta, seu Epistolæ Summorum Pontificum, ad potentium preces, aut relationes emissæ, fuerunt collectæ authoritate Gregorii IX. Summi Pontificis per S. Raymundum, Ordinis Prædicatorum, ipsius Capellanum, & Pœnitentiarium, & divisæ in quinque libros. Quoties autem decretales simpliciter allegantur, Gregorianæ per excellentiam intelliguntur.

His quinque liber decretalium Gregorii additus est alius liber decretalium a Bonifac. VIII. Summo Pontifice, quem librum ideo sextum nuncupari voluit. Hoc Bonifacii volumen quinque libros comprehendit.

Sunt & aliæ constitutiones, seu decretales, quæ authorem habent Clementem V. Fuerunt autem editæ, & publicatæ ab ejus successore Joanne XXII. solentque appellari Clementinæ, & divisæ sunt in quinque libros.

Clementinis adjunctæ sunt ab eodem Joanne Papa constitutiones viginti, quæ *Extravagantes* appellantur, quasi vagæ, & excurrentes extra prædictos decretalium libros.

Denique sunt aliæ constitutiones a diversis Romanis Pontificibus editæ, quæ *Extravagantes communes* inscriptæ sunt, & quinque libros continent.

Assignat autem Gratianus a dist. 24. usque ad 25. sex principia seu fontes, ex quibus totum jus canonicum eruitur, seu derivatur, nimirum Scripturam Sacram, Traditiones, quæ ab Apostolis tanquam ab Evangelii præconibus promulgatæ sunt, Canones Apostolorum, qui tantæ authoritatis non sunt, quantæ sunt Traditiones, Decreta Summorum Pontificum, & Conciliorum generalium, Concilia particularia, Summi Pontificis calculo confirmata, & Epistolas decretales Summorum Pontificum.

Librorum vero juris civilis, ab Imperatore Justiniano collecti, ordo, & divisio est hujusmodi. Justinianus cum animadverteret jus Romanum, quod civile per excellentiam appellatur, in immensam, & confusam molem excrevisse; statuit illud certis, & brevioribus finibus concludere. Erant autem ante ipsius tempora tres Codices, quibus continebantur leges, & Constitutiones anteriorum Imperatorum, Gregorianus, Hermogenianus, & Theodosianus, ex quibus unum confecit, quem de suo nomine nuncupavit. Peracto Codice Justinianus animum adjecit ad veterum Jurisconsultorum volumina, quorum infinitam propter multitudinem, & in duo millia librorum dispersam coarctavit, ac digessit in quinquaginta libros, qui ideo libri Digestorum appellantur, vel Pandectarum, ducto nomine a Græcis vocibus πανδέχομαι, hoc est totum capio, quia universam veterum Jurisprudentiæ scientiam continent. Deinde ut haberent legum cupidi adolescentes facilem, & simplicem viam, qua progredi possent ad amplissimam juris scientiam, Justinianus componi curavit quatuor Institutionum libros, ut essent totius juris elementa, atque principia. Sed quoniam priori illi Codici pleraque deesse videbantur, Justinianus alium auctiorem, & emendatiorem edidit, quem vocavit Codicem repetitæ prælectionis, & hic est Codex, quem habemus, & quo utimur. Denique idem Imperator varias constitutiones, quas deinceps imperii sui tempore promulgavit, in unum librum redegit, & has constitutiones modo Novellas, modo Authenticas appellamus: Ergo totum jus civile constat, & compositum est ex Codice, qui duodecim libris absolvitur, & quinquaginta libris Institutionum, & unico libro Novellarum.

§. III.

Officia, effectus, & actus legis.

DUO sunt præcipua legis officia, nempe dirigere, & obligare. Cum enim habeat rationem regulæ, & mensuræ actuum humanorum, est directiva hominum, eisque ostendit quid agere, vel omittere debeant, quapropter vocatur lux Proverb. 6. *Mandatum lucerna est, & lex lux.* Cum vero emanata sit a superiori, ejusque voluntatem contineat, habet vim obligandi. Unde lex a ligando dicitur, quia ut ait S. Thomas hic art. 4. *per eam obligantur subditi ad ejus observantiam*, vel (ut loquitur Cassiodorus) *eo quod animos nostros liget, suisque teneat obnoxios constitutis.*

Præcipuus effectus legis est reddere homines bonos, vel simpliciter, vel secundum quid. Lex enim divina, præsertim Evangelica, intendit, ut homo fiat simpliciter bonus, non modo in exteriori opere, sed etiam in interiori animo. Lex naturalis, ut fiat bonus virtutibus moralibus, quæ naturæ commensuratæ sunt. Lex civilis, ut fiat bonus civis, faciatque ea, quæ ad pacem Reipublicæ sunt necessaria. Lex ecclesiastica, ut fiat bonus Clericus, qui satisfaciat suo muneri.

Quatuor sunt actus legis, nimirum præcipere, & prohibere, permittere, & punire. Nam actus humani sunt vel ex genere boni, vel ex genere mali, vel ex genere, seu objecto indifferentes; primi præcipiuntur, secundi prohibentur, tertii permittuntur. Et quia lex efficaciter actus malos prohibere non posset, nisi homines metu pœnarum posset a malo retrahere, ponitur quartus actus, qui est punitio.

CAPUT II.

De lege æterna.

LEX æterna est ratio Divinæ sapientiæ existens in Deo ab æterno, secundum quod est directiva omnium actuum, & motionum singularum creaturarum, in ordine ad bonum commune totius universi. Ita D. Thomas hic quæst. 93. artic. 1. ubi sic discurrit: Sicut ratio rerum faciendarum per artem vocatur ars, vel exemplar rerum artificiatarum; ita etiam ratio gubernantis actus subditorum rationem legis obtinet, servatis aliis, quæ supra diximus esse de essentia legis: Deus autem per suam sapientiam conditor est universarum rerum, ad quas comparatur sicut artifex ad artificiata: est etiam gubernator omnium actuum, & motionum, quæ inveniuntur in singulis creaturis. Unde sicut ratio Divinæ sapientiæ, inquantum per eam cuncta sunt creata, habet rationem artis, vel exemplaris, vel ideæ: ita ratio divinæ sapientiæ, moventis omnia ad debitum finem, obtinet rationem legis. Et sic lex æterna nihil aliud est, quam ratio divinæ sapientiæ, secundum quod est directiva omnium actuum, & motionum singularum creaturarum, vel ut loquitur D. Augustinus lib. 1. de lib. arbitr. Lex æterna est *ratio in mente Dei existens, qua res omnes per congrua media in suos fines ordinantur, & diriguntur.*

Ex quo colligitur primo, legem æternam multipliciter ab idea differre. Idea enim respicit rem ut creabilem, lex æterna ut gubernandam. Idea se habet per modum determinantis Deum ad specificationem operis ex parte objecti, lex vero per modum obligantis ad opera executionem, Ideæ in Deo multiplicantur, quia dicunt respectum ad diversas creaturas, secundum proprias, & distinctas earum rationes, & quidditates; lex vero æterna unica est, quia respicit actiones, & motiones omnium creaturarum sub una ratione communi, nempe quatenus ordinantur ad bonum commune universi.

Colligitur secundo, legem æternam differre a providentia: illa enim per se primo respicit bonum commune universi: hæc vero bonum singulare uniuscujusque creaturæ. Illa

illa dicit in sua ratione vim obligandi, non vero ista. Item lex æterna in Deo tradit regulas generales gubernationis; v. g. lapidem deorsum, ignem sursum inclinari; providentia vero juxta illas regulas de motibus creaturarum in particulari disponit, & ideo providentia legem æternam habet pro principio.

Colligitur tertio, universas leges ab æterna derivari, & ab illa tanquam a fonte profluere: Tum quia primum in quolibet genere est causa, & mensura cæterorum: Tum etiam, quia in omnibus moventibus ordinatis virtus secundi moventis derivatur a primo; unde cum lex æterna sit ratio gubernationis in supremo gubernante, necesse est, quod omnes rationes gubernationis, quæ sunt in inferioribus gubernantibus, a lege æterna deriventur: Non tamen eodem modo omnes leges ab æterna promanant: divinæ enim immediate ab ea profluunt, naturalis medio lumine rationis; humanæ vero, media potestate vel ab ipso Deo immediate, vel mediante Reipublicæ consensu Principibus communicata.

Colligitur quarto, quod cum lex æterna sit directiva omnium actuum, & motionum singularum creaturarum sive rationalium, sive irrationalium ei subjiciuntur; cum hoc tamen discrimine, quod actiones creaturarum rationalium subjiciuntur legi æternæ, ut præcipienti, & obliganti; actiones vero, quibus creaturæ insensibiles, & rationis expertes ad suos fines diriguntur, non subjiciuntur legi æternæ, ut formaliter præcipienti, & obliganti, quia illæ non sunt capaces obedientiæ, & obligationis, sed ut ordinanti, & moventi illas ad suos fines.

Colligitur quinto, legem æternam esse vere, & proprie legem, cum sit ordinatio rationis in bonum commune ab eo, qui curam habet communitatis, in quo ratio legis essentialiter consistit, ut constat ex ejus definitione capite præcedenti tradita. Nec obstat, quod illa ab æterno promulgata non fuerit, cum ab æterno nullæ fuerint creaturæ, quibus promulgari potuerit. Promulgatio enim est solum conditio intrinseca, ut lex obliget in actu secundo, non vero ut habeat rationem legis, & sit obligativa in actu primo, ut cap. præcedenti ostensum est.

Probabilius tamen videtur, licet lex æterna respectu creaturarum rationalium, quibus modo intelligibili notificatur, exerceat rationem, & munus veræ legis, nihilominus respectu irrationalium, quibus non modo intelligibili, sed per impressionem inclinationis, & activi principii, quo moventur ad suos fines, notificatur, & promulgatur, non exercere rationem, & munus veræ, & propriæ legis, sed tantum cujusdam providentiæ, sive principii gubernationis. Unde D. Thomas hic qu. 90. art. 1. ait, quod lex propriæ dicta est mensura humanorum actuum, subindeque rationem veræ, & strictæ legis, respectu creaturarum irrationalium, non videtur admittere.

CAPUT III.

De lege naturali.

§. I.

Quid sit lex naturalis.

LEX naturalis est dictamen quoddam rationis naturalis a natura, vel ab Authore naturæ nobis inditum, non solum ostensivum boni, & mali, sed etiam præceptivum.

Prima pars patet: lex enim consistit essentialiter in actu intellectus, seu dictamine rationis, ut cap. 1. ostendimus, unde lex naturalis debet consistere in judicio, seu dictamine rationis naturalis, & a natura, seu Authore naturæ nobis indito, juxta illud Apostoli: *Habemus legem scriptam in cordibus nostris*. Unde Augustinus lib. 2. de serm. Domini in monte cap. 9. ait, *Nullam animam esse, quæ ratiocinari possit, in cujus conscientia non loquatur Deus. Quis enim legem naturalem in cordibus hominum scribit, nisi Deus?* Et Ambrosius lib. 9. epist. 71. *Ea lex* (inquit) *non inscribitur, sed innascitur, nec aliqua percipitur lectione, sed profluo quodam naturæ fonte in singulis exprimitur*.

Secunda vero pars, nempe quod tale dictamen non solum sit ostensivum boni, & mali, sed etiam præceptivum, constat ex dictis cap. 1. ubi ostendimus legem essentialiter consistere in actu imperii, cum legis sit præcipere, seu imperare, & illa sit actus prudentiæ, quæ præceptiva est.

Confirmatur: Lex naturalis nihil aliud est, quam participatio legis æternæ in creatura rationali, ut docet D. Thomas hic quæst. 91. artic. 2. & constabit ex infra dicendis. Ergo non consistit in dictamine, & judicio solum ostensivo boni, & mali, sed etiam præceptivo. Consequentia patet, quia lex æterna, prout sic, est præceptiva: Ergo id, quod per modum legis eam participat, participat essentialiter vim præcipiendi.

Ex his colligitur primo, hæc tria, quæ alias eadem putari possent, esse distinguenda, legem naturæ, conscientiam, & synderesim. Nam lex naturæ est ipsa ordinatio divinæ voluntatis, nobis impressa. Synderesis lumen ipsum naturale intellectus, per quod ipsam Dei ordinationem naturaliter cognoscimus. Conscientia vero est ipsa actio mentis, qua formaliter illa cognoscimus, seu judicium practicum, quo apprehendimus, seu judicamus, aliquid esse faciendum, vel non faciendum. Addo, quod conscientia est de aliquo agibili in particulari, lex vero naturæ est regula universalis de agendis, & vitandis in communi. Conscientia est de futuris, de præsentibus, & jam factis: lex naturæ tantum disponit de futuris, nec respicit jam facta. Demum conscientia potest esse erronea; rationi autem veræ legis erroneam esse repugnat.

Colligitur secundo legem naturalem esse veluti partem quandam legis æternæ; nam lex æterna extendit se ad omnes creaturas tam rationales, quam irrationales, sicut divina providentia: at lex naturalis ad solam creaturam rationalem, id est ad homines, & Angelos extenditur. Unde lex naturalis in brutis proprie non residet; quia licet ad ea, quæ sibi naturaliter conveniunt, inclinationem ab Authore naturæ habeant, hæc tamen inclinatio non se habet per modum cujusdam directionis, & præcepti, sicut in homine, sed per modum cujusdam impressionis, quatenus scilicet Deus illis imprimit principia intrinseca ad agendum conformiter ad suam naturam, quæ impressio magis instinctus naturalis, quam lex naturæ appellari debet.

Colligitur tertio, legem naturalem esse in se simpliciter unam; quia licet præcepta legis naturæ sint plura, omnia tamen connectuntur in fine ultimo naturæ humanæ, ad quem ordinantur, & radicaliter continentur in illo primo, universalissimo principio, *Bonum est faciendum, & malum fugiendum*, quod est unum: unde ab unitate finis, & radicalis, ac primi principii lex ipsa naturalis simpliciter una dicitur.

§. II.

Quænam pertineant ad legem naturæ?

AD legem naturæ pertinent in primis novissima illa, & universalissima principia practica, cuilibet naturaliter nota: *Bonum est faciendum, malum est fugiendum. Quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris*. Quæ non tam dicenda sunt præcepta, quam præceptorum omnium principia.

Secundo ad eandem legem pertinent omnia præcepta Decalogi; ea enim ex illis duobus principiis lumine naturali inferuntur, ut constat de cultu Dei, de honore parentum de homicidio, furto, & adulterio non faciendo, & de aliis, quæ non sunt bona, quia præcepta, & mala, quia prohibita; sed e contrario sunt præcepta, quia bona, & prohibita, quia mala, & naturaliter indecentia. Excipiendum tamen est præceptum de sabbato observando, quod aliquid habet juris positivi divini, & aliquid juris naturalis: Quatenus enim cultum Dei præcipit, est de jure naturæ; siquidem natura docet, ac dictat, Deum, ob supremam ejus excellentiam, & propter collata beneficia, esse colendum. Sed quatenus præscribit certum diem potius, quam alterum, est juris divini positivi: natura enim hunc diem non præscribit, sed Deus solus eum observandum Adamo, & Evæ expresse præscripsit, eo quod, ut ait Scriptura, a creatione, seu ab omni opere, quod patrarat, die septimo requieverit; & sic duntaxat fuit veteris legis abrogatione antiquatum per evangelicam, in qua Sabbato dies Dominica, resurrectioni Christi consecrata, colenda a nobis successit.

Tertio omnes actus virtutum moralium sunt de lege naturæ, si spectentur secundum suam rationem genericam, sive inquantum sunt virtuosi, non vero si considerentur secundum seipsos, & in propriis speciebus. Ita docet D. Thomas hic q. 94. art. 3. ubi primam partem hac ratione demonstrat: *Ad legem naturæ pertinet omne illud, ad quod homo inclinatur secundum suam naturam: inclinatur autem unumquodque naturaliter ad operationem sibi convenientem secundum suam formam, sicut ignis ad calefaciendum; unde cum anima rationalis sit propria forma hominis, naturalis inclinatio inest cuilibet homini ad hoc, quod agat secundum rationem, & hoc est agere secundum virtutem; unde secundum hoc omnes actus virtutum sunt de lege naturali, dictat enim hoc naturaliter unicuique propria ratio, ut virtuose agat*.

Secundam vero ex eo probat, quod *multa secundum virtutem fiunt, ad quæ natura non primo inclinat, sed per ratio-*

rationis inquisitionem ea homines adinvenerunt quasi utilia ad bene vivendum, ut patet in actibus justitiæ commutativæ, qui in emptione, venditione, aliisque humanis contractibus exercentur.

Utraque pars declarari potest hoc exemplo: Actus temperantiæ v. g. secundum suam genericam rationem, seu ex genere suo; id est, quatenus est actus virtuosus, talis est, ut in eum natura inclinet, sicque ad legem naturæ dicitur pertinere: Quod autem per abstinentiam a carnibus, & per jejunium quadragesimale debeat exerceri, hoc non est a lege naturali, sed positiva; pendet enim ex voluntate, & præcepto Ecclesiæ.

Dices. Omnia peccata non sunt contra naturam: Ergo nec omnes actus virtutum moralium ad legem naturæ pertinent.

Respondeo, quod licet omnia peccata non sint contra naturam animalem, seu omnibus animalibus communem, eo modo quo concubitus masculorum dicitur esse contra naturam; omnia tamen sunt contra naturam rationalem, id est contra rationem, quæ est natura hominis. Quod ut melius percipiatur: Observandum est, in natura hominis tres distingui gradus, viventis, animalis, & rationalis. Si illa spectetur secundum gradum viventis; seipsum interficere dicitur peccatum contra naturam; quia quisque, quatenus est vivens, suam vitam conservare tenetur, juxta illud Tullii c. 1. Officiorum: *Principio generi animantium omni est a natura tributum, ut se, vitam, corpusque tueatur*. Si juxta gradum animalis consideretur, peccata nefanda carnis, ut sodomia, bestialitas, & mollities, dicuntur contra naturam, quia contra inclinationem naturalem, omnibus animalibus insitam, pugnant. Demum si natura hominis secundum gradum rationalem, & propriam differentiam, qua a brutis animalibus secernitur, inspiciatur, omnia peccata dicuntur contra naturam hominis pugnare, quia omnia contrariantur rationi, quæ est hominis natura, ut docet D. Thomas supra quæst. 71. artic. 2. Nihilominus per antonomasiam duo priora genera peccatorum pugnare contra naturam dicuntur, quia nefandissimum est id committere, a quo bruta ipsa, nec non omnia viventia abhorrent.

§. III.

Utrum lex naturalis pati possit mutationem, dispensationem, aut interpretationem?

Dico primo, legem naturalem non posse pati mutationem proprie dictam, sed solum mutationem impropriam, seu ex parte materiæ.

Prima pars probatur: Tunc mutatio legis proprie dicta contingit, quando lex ipsa mutatur in se, vel quia definit in se, ut quando ad tempus est lata, vel cum de justa fit injusta, vel quia abrogatur a superiori, vel ab illo per dispensationem restringitur. At nullo ex his modis lex naturæ mutationem pati potest; non enim potest per seipsam desinere, quia non est lata ad tempus, sed sine termino. Neque potest de justa fieri injusta, cum nihil præcipiat, quod non sit intrinsece, & ex natura rei bonum, nihil prohibeat, quod non sit intrinsece, & ex natura rei malum; neque enim bonum, aut malum facit, sed ostendit. Non potest etiam a Deo abrogari, quia Deus non potest non præcipere, aut non prohibere, quæ jure naturali necessaria, vel illicita sunt. Unde Tullius apud Lactantium lib. 1. divin. Instit. c. 8. *Est vera lex recta ratio, naturæ congrua, diffusa per omnes, constans, sempiterna, quæ vocet ad officium jubendo, vetando a fraude deterreat. Huic igitur legi nec prorogari fas est, neque derogari aliquid licet, nec tota abrogari potest. Non vero per senatum, aut per populum solvi hac lege possumus; nec est quærendus explanator, aut interpres alius. Non erit alia lex Romæ, alia Athenis, alia nunc, alia posthac, sed & omnes gentes, & omni tempore, una lex, & sempiterna, & immutabilis continebit*. Denique dispensatio in illam cadere non potest, ut dicemus conclusione sequenti: Ergo mutationem proprie dictam pati non potest. Unde Gratianus dist. 5. c. 1. *Naturale jus* (inquit) *inter omnia primatum obtinet tempore, & dignitate, cæpit enim ab exordio rationalis creaturæ, nec variatur tempore, sed immobile semper permanet*.

Quod vero mutatio impropria, & ex parte materiæ in legem naturalem cadere possit, manifestum est: materia enim, circa quam lex naturæ versatur, non semper eodem modo se habet, sed interdum variatur propter aliquas circumstantias occurrentes; ex quo fit, ut illud, quod erat de lege naturæ, postea non sit de lege naturæ: v. g. de lege naturæ est, quod depositum sit reddendum, quando res in deposito constituta non petitur in damnum alicujus; sed quia potest contingere, quod petatur in alicujus perniciem, tunc mutatur materia legis depositi, subindeque lex de reddendo debito mutatur improprie; nam antea dictabat depositum esse reddendum, quando scilicet non considerabatur hæc circumstantia, postea vero contrarium dictat ratione talis circumstantiæ. Semper tamen ratio legis naturalis invariata manet: illa enim solum dictat depositum esse reddendum, servatis debitis circumstantiis, subindeque dummodo id, quod petitur, non vergat in detrimentum alicujus, & non aliter: Hoc autem nunquam variatur, nec variari potest, cum sit intrinsece bonum, sicut colere Deum, & honorare parentes.

Dico secundo, nullam potestatem neque humanam, neque divinam posse dispensare proprie in lege naturali, relaxando obligationem, immutata materia præcepti; bene tamen improprie, mutando materiam, ex qua proxime legis obligatio oriebatur.

Probatur prima pars: Dupliciter tantum intelligi potest, quod fiat dispensatio in lege naturæ: Primo, manente illicito, ac inhonesto, & naturæ rationali dissono actu, in quo dispensatur, mendacio v. g. vel adulterio: Secundo, ita quod per dispensationem actus desinat esse illicitus, & honestus, atque naturæ rationali dissonus: Sed neutro modo potest fieri dispensatio in lege naturæ: Ergo repugnat ullam potestatem humanam, vel divinam proprie, & directe dispensare in lege naturæ. Major patet, Minor etiam quoad primam partem videtur manifeste: si enim Deus ita in lege naturali dispensaret, ut homo eliceret aliquem actum, qui non obstante dispensatione maneret illicitus, inhonestus, & naturæ rationali dissonus, dispensaret illum, ut peccaret, & actum intrinsece malum eliceret, quod infinitæ ejus sanctitati repugnat. Probatur vero quoad secundam: præcepta negativa legis naturalis prohibent tantum actiones per se intrinsece, & ex natura sua malas, & dissentaneas naturæ rationali, ut mentiri, furari, adulterium committere, falsum testimonium proferre, &c. Res autem per se, & intrinsece mala non potest non esse mala, quia essentiæ rerum sunt invariabiles: Ergo non potest dispensatio efficere, ut non sit mala, ita ut illi auferat naturalem malitiam.

Quod diximus de præceptis negativis legis naturæ, cum proportione dicendum est de affirmativis; præcepta enim affirmativa legis naturalis obligant tantum in illis occasionibus, in quibus omissio actus præcepti esset intrinsece, & per se mala: Ergo hæc omissio non potest non esse mala, & fieri nequit, ut per dispensationem adimatur illi malitia, ita ut actus illi omissioni oppositus non sit adhuc moraliter necessarius.

Secunda vero pars conclusionis, quæ asserit posse dispensari improprie in his, quæ sunt de jure naturæ, mutando scilicet materiam, ex qua legis obligatio oriebatur, patet in dispensatione votorum; quæ sunt de jure naturæ, & tamen per potestatem Ecclesiasticam in illis dispensatur improprie, *quatenus authoritate superioris dispensantis fit, ut hoc, quod continebatur sub voto, non contineatur, inquantum determinatur in hoc casu, hoc non esse congruam materiam voti*, ut ait D. Thomas 2. 2. qu. 88. art. 10. ad 2. Idem magis constabit ex infra dicendis.

Dico tertio, legem naturalem nonnunquam egere declaratione, & interpretatione. Cum enim omnia legis naturæ præcepta non sint æque nota, & æque intellectu facilia, quædam ex illis aliqua declaratione, & interpretatione indigent, ad hoc ut verus eorum sensus haberi possit. Exempli gratia lex naturalis, quæ jubet servari secretum, eget aliqua interpretatione, cum illa non obliget in omni casu, in eo scilicet, in quo custodia secreti noceret Reipublicæ. Similiter in lege naturali prohibente homicidium explicandum est, id non intelligi de occidente cum moderamine inculpatæ tutelæ, vel alia justa de causa. Et in lege naturali præcipiente restitui alienum, intelligendum est, si fieri possit sine periculo vitæ, vel famæ, quæ majus bonum est; vel sine damno domini, vel alterius, puta si furiosus ensem suum repetat ad occidendum, vel prodigus pecuniam ad profundendum.

Quæres, an Epikia in lege naturali locum habeat? Respondeo negative: Epikia enim est interpretatio mentis legislatoris, quando expressa ab eo haberi non potest; unde si præsens ipse mentem suam explicet, talis mentis expressio a legislatore facta, Epikia non est: At in lege naturali non est opus hac interpretatione, cum ipsa legislatrix ratio, quæ legem tulit, & dictavit, v. g. depositum esse restituendum, dictet illud non esse restituendum, dum petitur in damnum alicujus: Ergo in lege naturali Epikia locum non habet.

Objicies primo contra primam conclusionem: Lex vere, & proprie mutatur per derogationem; Sed legi naturali derogari potest: Ergo illa potest vere, & proprie mutari. Major constat, Minor probatur. Per leges civiles derogatur

tur juri naturali, ut constat in legibus usucapionis, & præscriptionis, quæ auferunt a vero domino quod suum est, illudque transferunt in dominium usucapientis; cum tamen sit legis, & juris naturalis, ut nullus propriis bonis ab altero spolietur: Ergo juri naturali per positivum derogari potest.

Respondeo, concessa Majori, negando Minorem: nam per leges usucapionis, & præscriptionis non derogatur proprie legi naturali præcipienti, quod nullus propriis bonis ab altero spolietur, sed solum fit mutatio materiæ legi antea subjectæ. Lex enim naturalis prohibet tantum, ne retineatur alienum, domino rationabiliter invito: cum vero per leges usucapionis, & præscriptionis transfertur dominium bonorum præscriptorum, dominus non est rationabiliter invitus; quia nimirum leges illæ institutæ sunt ad bonum commune tuendum, & conservandum, ne scilicet rerum dominia diu incerta maneant, & ne lites interminabiles fiant, & supra numerum multiplicentur.

Objicies secundo contra secundam conclusionem: Homicidium, furtum, fornicatio, polygamia, & dissolutio matrimonii legi, & juri naturali repugnant: At Deus in his omnibus dispensare potest, imo & de facto dispensavit: Ergo in lege, & jure naturali dispensare potest. Major constat, Minor vero variis exemplis ex Scriptura desumptis declaratur. Deus enim dispensavit cum Abrahamo, ut filium suum interficeret, & immolaret, Genes. 22. Item cum Israelitis, ut Ægyptum spoliarent, & vasa aurea, & argentea, quæ commodato ab Ægyptiis acceperant, secum abducerent, Exodi 12. Jussit quoque Oseæ Prophetæ, ut assumeret sibi mulierem fornicariam, & ex ea filios fornicationis susciperet, Oseæ 1. Demum dispensavit cum Judæis, ut plures haberent uxores, eisque permisit uxores dimittere per libellum repudii, & alias ducere, ut apparet ex Genesi, Exodo, ac Deuteronomio.

Respondeo, concessa Majori, negando Minorem, & ad ejus probationem dico, Deum in prædictis casibus non dispensasse proprie in lege, & jure naturæ, sed improprie tantum, mutando materiam, & eam per mutationem subtrahendo legi naturali. Nam in primo exemplo, tanquam supremus dominus vitæ, & necis omnium, dedit jus Abrahæ vitam innocentis, vel eo tanquam ministro, & executore uti voluit: Lex autem naturalis non prohibet homicidium innocentis in tali casu.

In secundo tanquam supremus dominus bonorum omnium, habens in manu sua dominium creaturarum, transtulit dominium Egyptiorum in Israelitas, vel tanquam judex supremus punivit Ægyptios hac pœna, propter crudelitatem commissam in Israelitas, & usum sacrilegum vasorum illorum, quæ ad idolorum cultum applicaverant, ut innuit Augustinus lib. 22. contra Faustum cap. 7. Vel denique Israelitis reddidit mercedem laborum suorum, qua fuerant fraudati ab Ægyptiis, ut loquitur Scriptura Sapient. 10.

In tertio casu Deus tanquam supremus dominus corporum, potens efficere per se, quod faciunt mas, & fœmina per mutuum consensum legitimum, quoad corporum traditionem, dedit hanc meretricem Oseæ in uxorem, antequam ad eam accederet, propter mysterium, quod eo facto tunc repræsentabatur, quatenus scilicet ipse Deus debebat in sponsam assumere naturam humanam, quæ per peccatum primorum parentum, & innumera alia seipsam turpiter prostituerat, & meretrici, infami similem se reddiderat Alii tamen existimant, verum, & legitimum consensum conjugalem inter Oseam, & mulierem illam ante copulam carnalem intercessisse; quia (inquiunt) consensus est causa formalis matrimonii, quæ a Deo suppleri nequit. Nec obstat, quod talis mulier in Scriptura appelletur fornicaria; ideo namque sic appellatur, non quod esset tunc meretrix, sed quia antea fuerat talis; non enim est insolitum in Scriptura, res interdum retinere denominationem eorum, quæ antea fuerant. Eva enim, post formationem suam, appellata est ab Adamo os, Genes. 2. *Hoc nunc os ex ossibus meis*, quia ante formationem talis erat. Et serpens a Moyse ex virga ejus productus, non desinit adhuc appellari virga, Exodi 7. *Devoravit virga Aaron virgas eorum*. Eodem quoque modo mulier Oseæ tradita fornicaria appellatur, quia ante suum cum Osea matrimonium talis erat: Filii vero ex tali matrimonio progeniti, propter matris oppobrium, *filii fornicationum* nuncupantur.

In quarto casu, qui duas continet partes, alteram de polygamia, alteram de dimissione uxoris per libellum repudii, dicendum est, Deum tanquam naturæ authorem, cui subjacent matrimonii jura, in ordine ad naturæ propagationem, & commune bonum totius speciei instituta, & tanquam supremum dominum corporum, dominium corporum ab una uxore in plures divisisse, quando Judæis simul habere plures uxores permisit; & irritasse prioris matrimonii vinculum, dum illis concessit uxores dimittere per libellum repudii. Unde in utroque casu fuit solum mutatio materiæ, non vero stricta legis naturalis dispensatio; quia lex naturalis nunquam obligavit, ut non fieret matrimonium unius cum pluribus, Deo sic disponente de jure, & contractu matrimonii. Similiter lex naturæ tantum prohibet repudium uxorum, quamdiu matrimonium manet insolutum; soluto autem matrimonii vinculo non vetat, quod conjuges possint transire ad alias nuptias.

§. IV.

An possit dari ignorantia invincibilis juris naturalis, seu præceptorum legis naturæ.

PRO resolutione hujus celebris difficultatis observandum est, præcepta legis naturalis ad tres classes, seu ad tria genera posse reduci. Prima sunt universalissima, quæ (ut supra dicebamus) non tam dicenda sunt præcepta, quam præceptorum omnium principia: Cujusmodi sunt ista: *Bonum est faciendum. Malum est fugiendum. Quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris. Deus est colendus. Parentes sunt honorandi.* Alia sunt, quæ ex istis per facilem discursum deducuntur, qualia sunt præcepta, non furandi, non fornicandi, non mentiendi, & similia. Demum alia sunt, quæ ex primis nonnisi longo, ac difficili discursu deducuntur, qualia sunt præcepta, quæ prohibent aliquos contractus, qui revera usurarii, vel simoniaci sunt, at tales evidenter non apparent, sed de hoc difficultas, & controversia est inter Doctor. aliis affirmantibus, aliis negantibus. Hoc præmisso, pro resolutione difficultatis propositæ,

Dico, non posse dari ignorantiam invincibilem, & inculpabilem de præceptis naturalibus primi, & secundi generis, bene tamen de illis, quæ sunt tertiæ classis.

Prima, & secunda pars hujus conclusionis docentur expresse a D. Thoma hic qu. 94. art. 6 ubi sic discurrit: „ Ad legem naturalem pertinent primo quædam principia „ communissima, quæ sunt omnibus nota, quædam autem „ secundaria præcepta magis propria, quæ sunt quasi con„ clusiones propinquæ principiis. Quantum ergo ad illa prin„ cipia communia, lex naturalis non potest a cordibus ho„ minum deleri in universali, deletur tamen in particula„ ri operabili, secundum quod ratio impeditur applicare „ commune principium ad particulare operabile, propter „ concupiscentiam, vel aliquam aliam passionem. Quantum „ vero ad alia præcepta secundaria, potest lex naturalis „ deleri de cordibus hominum, vel propter malas persua„ siones (eodem modo quo etiam in speculativis, errores „ contingunt circa conclusiones necessarias) vel etiam „ propter pravas consuetudines, & habitus corruptos; „ sicut apud quosdam non reputabantur latrocinia pec„ cata, vel etiam vitia contra naturam, ut Apostolus dicit ad Rom. 1. „ Ex quibus probatæ manent duæ primæ partes nostræ conclusionis. Nam prima, & universalissima præcepta legis naturæ sunt cuilibet notissima, cum sint prima principia synderesis. Unde Augustinus concione 15. in Psalm. 118. dicit, quod *nullus sinitur ea ignorare*. Et in Psal. 57. loquens de isto legis naturalis primo principio, *quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris*, ait, quod *illud manu formatoris nostri in ipsis cordibus veritas scripsit. Hoc & antequam lex daretur, nemo ignorare permissus est, ut esset, unde judicarentur etiam quibus non est data. Sed ne sibi homines aliquid defuisse viderentur, scriptum est in tabulis, quod in cordibus non legebant; non enim & scriptum non habebant, sed legere nolebant*. Ergo de primis, & universalissimis præceptis legis naturæ non potest dari ignorantia invincibilis.

Quod vero non possit etiam dari de secundariis, quæ ex istis per facilem discursum deducuntur, patet etiam ratione D. Thomæ, quia etsi aliquæ gentes talia præcepta ignorent, existimantes licitum esse furari, & fornicari, tamen hæc ignorantia vincibilis, & culpabilis est (non ex eo quod per peccatum primi parentis in hominum mentes invecta sit, ut docet Jansenius, quem in tract. de peccatis c. 5. confutavimus) sed quia oritur ex propria hominis culpa, nempe ex prava consuetudine, & habitibus corruptis, ob quos in eam opinionem quis adducitur, ut credat illud esse licitum, quod illicitum esse cerneret, & cito judicaret, nisi esset pravorum affectuum tenebris obnubilatus, & excæcatus, & nisi peccatis, quæ contra legem naturalem committit, divinæ illuminationi, & legis naturalis radiis obstaculum culpabile poneret. Nam ut ait D. Augustinus lib. 2. de serm. Domini in monte cap. 3. *Deus semper paratus est dare suam lucem nobis, non visibilem, sed intelligibilem, & spiritualem, sed nos non semper parati sumus accipere, cum inclinamur in alia, & rerum corporalium cupiditate obtenebramur*. Cui concinit fidelissimus ejus

Di-

Discipulus S. Thomas quæst. 3. de malo art. 7. his verbis. *Deus, quantum in se est, omnibus se se communicat pro captu eorum? unde quod res aliqua a participatione bonitatis ipsius deficiat, est ex hoc, quod in ipsa invenitur aliquod impedimentum participationis divinæ. Sic ergo quod gratia alicui non apponatur, non est causa ex Deo, sed ex eo quod ipse, cui gratia non apponitur, impedimentum gratiæ præstat, inquantum avertitur a non avertente se lumine, ut Dionysius dicit*. Similia habet 3. contra Gent. cap. 159.

Ex his probata manet tertia pars conclusionis: Ideo namque dari nequit ignorantia invincibilis præceptorum primi, & secundi generis, quia illa sunt cuilibet immediate, & per se nota, utpote prima principia synderesis, ista vero sine magno labore per facilem discursum immediate ex illis deducuntur: At præcepta legis naturalis, a primis remotissima, nec sunt immediata, & per se nota, ut constat, nec ab illis nisi magno labore, & discursu difficili deducuntur: Ergo possunt invincibiliter ignorari e rusticis & indoctis, qui hujusmodi discursus sunt incapaces, & qui a Prælatis, Confessariis, vel Doctoribus non possunt interdum instrui, & scire, an talia præcepta sint de jure naturæ, & obligent indispensabiliter: tum quia non possunt semper illos adire: tum etiam quia interdum hoc ab illis ignoretur, cum de hoc inter Magistros, & Doctores sæpe sit lis, & controversia, aliis affirmantibus, aliis negantibus. Unde Medina in 1. 2. q. 76. art. 2. sic ait: *Circa præcepta naturalia, quæ eliciuntur ex præceptis Decalogi per consequentiam non valde evidentem, potest esse ignorantia invincibilis per multum tempus*, &c. Mercorus etiam Inquisitor Mantuanus, in libro de praxi opinionum, docet posse dari aliquam ignorantiam invincibilem juris naturalis. Cui subscribit Vincentius Baronius in posteriori parte manuductionis ad moralem Theologiam disp. 4. sect. 1. §. ultimo.

Ratio etiam id suadet. Lex enim vim obligandi non habet, nisi applicetur hominibus per promulgationem, seu intimationem, ut supra cap. 1. declaravimus. Sed lex naturalis non intimatur, nec promulgatur omnibus hominibus, quantum ad omnia præcepta, quæ continet, nimirum quantum ad illa, quæ sunt remotissima a primis præceptis universalissimis, quæ sunt prima principia synderesis: Ergo non obligat omnes homines, quantum ad illa præcepta; subindeque potest dari de illis ignorantia invincibilis, & excusans a peccato. Major constat, minor vero sic ostenditur: Promulgatio, seu intimatio legis naturæ fit per dictamen rationis intimantis homini agenda, vel omittenda. Sed tale dictamen, quantum ad præcepta, quæ sunt remotissima a primis præceptis universalissimis, non habetur ab omnibus, cum non habeatur, nisi per discursum difficilem, & magno labore, & studio, cujus plures viri simplices, rustici, & ignari sunt omnino incapaces: Ergo lex naturalis non intimatur, nec promulgatur omnibus, quantum ad præcepta remotissima a primis præceptis universalissimis, omnibus notis.

Addo, quod, nisi admittatur aliqua ignorantia juris naturalis invincibilis, & a peccato excusans, sequitur incredibilis conscientiæ perplexitas, imo & peccandi hic & nunc inevitabilis, & dura necessitas; quotiescumque aliquis probabiliter, & bona fide judicat aliquid sibi agendum esse, neque posse omitti sine peccato, & tamen illud naturali jure illicitum est. Peccabit enim id faciendo, si nulla ignorantia juris naturalis excuset a peccato. Peccabit etiam non agendo, quia aget contra conscientiam, quæ ipsi dictat hoc esse agendum. Peccabit igitur quocumque se vertat, & sive hoc faciat, sive non faciat, subindeque necessario peccabit, quod non solum est contra fidei dogmata, sed etiam contra prima luminis naturalis principia, nempe contra hoc principium: *Nemo peccat in eo, quod vitare non potest*, quod D. Augustinus lib. de duabus animabus cap. 11. usque adeo notum, & per se manifestum esse asserit, ut non solum a nemine ignoretur, sed insuper a toto genere humano decantetur, & declametur. *Nonne* (inquit) *ista cantant & in montibus Poetæ, & indocti in circulis, & docti in bibliothecis, & Magistri in scholis, & Antistites in locis sacris, & in orbe terrarum genus humanum?*

Ex hoc sequitur aliud absurdum, & inconveniens, nimirum plerumque esse fortunæ, & non voluntatis, quod homines peccent, vel non peccent, prout videlicet id, quod agunt, est conforme, vel difforme juri naturali ab eis ignorato, quod etiam absurdissimum est; cum vera, & sola causa peccati sit voluntas creata, ut operans difformiter ad regulas morum.

Nec valet, si dicas, prædictam conscientiæ perplexitatem, & peccandi duram necessitatem esse voluntariam indirecte, & per accidens his, qui contra jus naturale peccent; quia oritur ex propria illorum culpa, & ex pravis habitibus, & concupiscentiis, quibus divinæ illuminationi ponunt impedimentum. Licet enim hoc sit verum in his, qui peccant ex ignorantia juris naturalis, prout continet præcepta secundaria, quæ ex primis per falsum discursum deducuntur, qualia sunt præcepta non furandi, non mentiendi, non fornicandi, & similia, ut in solutione argumentorum declarabitur; non tamen in illis, qui ignorant præcepta naturalia, a primis remotissima; quia illa non deducuntur ab istis, nisi magno studio, & labore, atque difficili, & longo discursu, cujus cum plurimi rustici, & ignari sint incapaces, nec interdum possint ab aliis instrui, illorum ignorantia non potest censeri voluntaria per accidens, & indirecte, ex eo nempe, quod eorum notitiæ ponant impedimentum, sicut ignorantia præceptorum non fornicandi, non furandi, & similium.

Solvuntur objectiones.

Contra primam partem conclusionis nullum militat argumentum difficile, sed contra secundam objicitur primo: Ut aliquid sit peccatum, debet esse voluntarium, quod usque adeo verum esse testatur Augustinus lib. de vera Religion. cap. 14. *ut nulla Doctorum paucitas, nulla indoctorum turba dissentiat*: Sed ignorantia juris naturalis facit actum esse prorsus involuntarium: Ergo excusat a peccato, subindeque invincibilis, & inculpabilis est. Major patet, minor probatur. Advertentia, seu cognitio malitiæ requiritur, ut peccatum sit voluntarium; cum de ratione voluntarii sit esse a principio intrinseco cum cognitione, ut ex ejus definitione constat: Sed ignorantia juris naturalis tollit advertentiam, seu cognitionem malitiæ actus mali, qui elicitur: Ergo facit, quod tale peccatum non sit voluntarium. Unde S. Thomas q. 3. de malo art. 8. ait: *Cum aliquis nescit fornicationem esse peccatum, voluntarie quidem facit fornicationem, sed non voluntarie facit peccatum.*

Huic difficili argumento varie respondent Authores. In primis Jansenius ait, ignorantiam juris naturalis per culpam primi hominis in mentes hominum invectam esse: unde culpa Adami sit hominibus voluntaria, quia omnium hominum voluntates in voluntate Adami, ut capitis totius generis humani, quodammodo continebantur; ignorantia juris naturalis, ex ea fluens, & proveniens, ipsis voluntaria censetur, subindeque mala, & culpabilis. Verum hæc responsio, & doctrina Jansenii tr. præcedenti cap. 5. a nobis impugnata est; ostendimus enim, quod licet ad peccatum originale sufficiat, quod sit voluntarium voluntate capitis, non tamen ad rationem peccati actualis, seu personalis, ut expresse docet D. Thom. in 2. dist. 30. qu. 1. art. 1. his verbis: *Oportet, quod secundum hoc, quod aliquid rationem culpæ habet, secundum hoc ratio voluntarii in ipso reperiatur. Sicut autem est quoddam bonum, quod respicit naturam, & quoddam, quod respicit personam, ita etiam est quædam culpa Naturæ, & quædam personæ. Unde ad culpam personæ requiritur voluntas personæ, ad culpam vero naturæ* (id est originale peccatum) *non requiritur nisi voluntas in natura illa*. Idem constat ex Augustino lib. de duabus animabus cap. 11. ubi dicit, quod *nec peccatum, nec recte factum imputari cuiquam juste potest, qui nihil fecerit propria voluntate*. Quibus ultimis verbis aperte declarat, ad peccatum actuale, seu personale non sufficere, quod sit voluntarium voluntate capitis, sicut sufficit ad peccatum originale, sed requiri necessario, quod sit voluntarium voluntate propria illius, qui peccat.

Respondet secundo Estius in 2. dist. 22. §. 14. quod „ignorantia juris naturalis nunquam facit actum prorsus „involuntarium, etiam qua ratione peccatum est: quia „non facit, ut malum prorsus ignoretur, sed semper permittit ipsum aliquo modo sciri. Quamvis enim qui hac „ignorantia laborat, ignoret hoc malum, quod agit, sub „ratione generis, id est nesciat esse peccatum, novit tamen sub ratione speciei, cui naturaliter, & essentialiter tale genus competit. Exempli causa, qui mentitur „officiose, putans tale mendacium esse licitum, is quidem nescit tale mendacium pertinere ad genus peccati, ideoque putat non esse peccatum, scit tamen se mentiri, & proinde actum, qui essentialiter malus est, voluntarie committit. Eadem est ratio in fornicatione, „usura, simonia, ac cæteris per se malis, id est quæ non „ideo mala sunt, quia prohibita, sed ideo prohibita, et„que illicita, quia mala sunt„. Hæc solutio, & doctrina consona videtur mentis Augustini l. 1. retra. c. 15. sic dicentis. *Qui nesciens peccavit, quia voluit, fecit, etiam si non quia voluit, peccavit, nesciens peccatum esse, quod fecit: ita nec tale peccatum sine voluntate esse potuit, sed voluntate facti, non voluntate peccati, quod fieri non debuit*. Quibus verbis negat S. Doctor, opere ex ignorantia ju-

ris naturalis facta esse involuntaria; quia sic operans bene cognoscit actum intrinsece malum, ac legi naturali difformem, tametsi ex sua culpa non reflectat supra ejus malitiam, & supra difformitatem, seu contrarietatem, quam habet ad legem naturalem. Quod ut magis declaretur; & elucidetur.

Respondeo tertio ad objectionem, concessa majori, negando minorem, & ad ejus probationem dico, ignorantiam juris naturalis tollere quidem cognitionem, seu advertentiam malitiæ peccati, & difformitatis actus ad legem naturalem, non excusare tamen a peccato; quia licet talis carentia cognitionis, seu advertentiæ malitiæ peccati, & difformitatis ejus ad legem naturalem non sit voluntaria directe, & in se, bene tamen indirecte, & in sua causa, nempe pravis affectibus, concupiscentiis, & passionibus, quas voluntarie aliqui non reprimunt, & quibus divinæ illuminationi, & radiis, legis naturalis obstaculum culpabile ponunt. Unde Ambrosius lib. de bono mort. cap. 9. *Errat oculus, ubi errat affectus. Affectus ergo deceptio est deceptio visus*. Quia, ut ibi observat, sic corruptus quærit ut concupiscat, non ut verum cognoscat. Quam rationem eleganter prosequitur in Ps. 118. serm. 4. his verbis: *Terra ista, quam gerimus, meretriciis nos quibusdam illecebris capit, & quasi vultus quosdam voluptatum, corporaliumque delectationum fucis illinit, ut lateat in his veritas, & forensi quadam specie decipiant appropinquantes*.

Hanc solutionem, & doctrinam recte explicat Cajetanus supra qu. 74. ubi hæc scribit. „ Contrarietas intrinseca „ ipsi peccato, a scienter peccante est scienter, & per se „ volita, ab ignorante, aut errante, per accidens tripliciter: Primo ex parte actus, quia est volita ad volitionem actus. Secundo ex parte ignorantiæ voluntariæ, „ quia in ipsa volita sunt voliti omnes ejus effectus, quorum unus est incurrere in hoc contrarium. Sicut homo „ voluntarie oculis velatis incedens, vult in sua causa quidquid mali inde sequi natum est; unde si impingat in læsivum aliquod, voluntarie impingit, voluntate causæ, „ scilicet velationis, vel velati incessus. Tertio, &c.

Ex his facile intelligitur, & explicatur testimonium D. Thomæ, desumptum ex q. 3. de malo ar. 8. ubi ait: *Cum aliquis nescit fornicationem esse peccatum, voluntarie quidem facit fornicationem, sed non voluntarie facit peccatum*. His enim verbis solum intendit, quod cum aliquis nescit fornicationem esse peccatum, voluntarie quidem formaliter facit fornicationem, sed non voluntarie formaliter facit peccatum, quia facit peccatum non cum advertentia malitiæ, sed ex ignorantia, seu inadvertentia malitiæ, per accidens voluntaria. Quod vero hæc interpretatio legitima sit, constat ex verbis istis, quæ idem S. Doctor scribit in hac parte supra q. 19. ar. 6. *Si ratio errans dicat, quod homo tenetur ad uxorem alterius accedere, voluntas concordans huic rationi erranti est mala, eo quod error iste provenit ex ignorantia legis Dei, quam scire tenetur*. Quibus verbis aperte declarat, ignorantiam juris naturalis (prout continet secundaria legis naturæ præcepta, quale est præceptum non fornicandi) non excusare a peccato; quia nimirum semper est volita, saltem indirecte, per accidens, & in sua causa, modo superius explicato. Quod adeo verum est, ut Augustinus expositione inchoata in Epist. ad Roman. de peccatis carnalibus doceat, ne in ipsis quidem pueris, & adolescentibus a mortali malitia expurgari per ignorantiam.

Objicies secundo: Potest dari ignorantia invincibilis, & excusans a peccato juris positivi: Ergo & juris naturalis, prout secundaria legis naturalis præcepta complectitur.

Sed nego consequentiam, & paritatem: cum enim jus naturale, prout includit præcepta secundaria legis naturæ, intimam habeat cum principiis lumine naturali notis colligationem, & ex communissimis morum notionibus, in ipsis humanæ mentis medullis, & visceribus indelebiliter impressis, certa connexione dependeat, ejus notitiam quilibet in sua manu, & potestate habet, nisi corruptæ voluntatis pravitate fuerit impedita; ex quo fit, quod tale jus, quantum ad illa præcepta, non possit invincibiliter ignorari. E contra vero, cum ea, quæ sunt juris positivi, & pendent a libera voluntate legislatoris humani, vel divini, nullam habeant cum principiis lumine naturali notis connexionem, eorum notitiam non habemus in nostra potestate, subindeque de illis possumus habere ignorantiam invincibilem, & inculpabilem.

Addo, quod ignorans legem positivam, & præcepta, quæ ad illam pertinent, non cogitat se illorum scientia debere comparare, nec aliquod lumen in se habet, in quo possit talem obligationem intueri, secus vero est de ignorante præcepta secundaria legis naturæ: nam ex conscientia ad illa instigante emergunt plerumque cogitationes bonæ, quibus nullus homo per totam vitam caret; unde si aliqui talia præcepta ignorent, ipsis imputandum est, qui conscientiam illorum admonentem audire noluerunt, vel, ne moneret, voluntarium obicem posuerunt.

Objicies tertio. Licet lumine naturali constet, actus intrinsece malos, & legi naturali repugnantes, secundum se, & absolute consideratos, nunquam esse licitos, nec posse excusari a peccato; aliqui tamen existimant, eos esse bonos, ac licitos, si considerentur ut vestiti circumstantia boni finis; v.g. licitum esse furari ad dandam eleemosynam, mentiri ad propriam, vel alienam vitam tuendam, sese polluere ad conservandam, vel recuperandam sanitatem: Ergo potest dari aliqua ignorantia juris naturalis, prout complectitur præcepta secundaria legis naturæ.

Respondeo in prædictis casibus, seu exemplis ignorantiam vincibilem esse: potest enim vinci, & depelli per istud principium lumine naturali notum, & cuilibet a natura insitum: *Non sunt facienda mala, ut eveniant bona*. Ex quo quilibet ratione utens facile colligere potest, non esse licitum furari ad dandam eleemosýnam, mentiri ad propriam, vel alienam vitam tuendam, & multo minus sese polluere ad conservandam, vel recuperandam sanitatem, imo nec ad vitandam mortem. Unde S. Casimirus, gravi oppressus infirmitate, mori potius, quam castitatis jacturam ex Medicorum consilio subire, constanter voluit; & de Verino Poeta Gallo hi versus extant posteritati consecrati.

Sola Venus poterat lento succurrere morbo,
Ne se pollueret, maluit ille mori.

Quare nendum improbabilis, sed & abominabilis est doctrina Caramuelis, asserentis in sua Theologia morali numer. 1603. mollitiem jure naturæ prohibitam non esse: unde *si Deus eam non interdixisset, nunquam esset mala, sæpe esset bona, & aliquando obligatoria sub peccato mortali*. Hoc probabilitatis monstrum in dissertatione de probabilitate contrivimus, ubi & hos Martialis versus in Ponticum se polluentem retulimus.

Hoc nihil esse putas? scelus est, mihi crede, sed ingens,
Quantum vix animo concipis esse tuo.
Ipsam crede tibi naturam dicere verum.
Istud, quod digitis, Pontice, perdis, homo est.

Objicies quarto contra tertiam partem conclusionis: Nullum probabile falsum, & legi naturæ dissonum excusat a peccatis, quæ sunt contra jus naturale, quamvis appareat, & existimetur verum, & legi naturæ consonum: Ergo nulla prorsus datur ignorantia invincibilis, & inculpabilis, juris naturalis. Consequentia patet: Antecedens vero probatur primo triplici testimonio D. Thomæ. Primum habetur quodlib. 8. art. 13. ubi S. Doctor ait: *Illud, quod agitur contra legem* (æternam, vel naturalem) *semper est malum, nec excusatur per hoc, quod est secundum conscientiam*. Secundum sumitur ex quodlib. 9. art. 15. ubi hæc habet: *Error, quo non creditur esse peccatum mortale, quod est peccatum mortale, conscientiam non excusat a toto, licet forte a tanto*. Tertium habetur quodlib. 3. art. 10. ubi hæc scribit: *Nullus excusatur, si sequatur opinionem erroneam alicujus Magistri, in talibus enim ignorantia non excusat*.

Probatur secundo ex SS. Patribus, qui id etiam aperte videntur docere. Augustinus enim epist. 154. sic ait: *Si quis bonum putaverit esse, quod malum est, hoc putando utique peccat: ea sunt omnia peccata ignorantiæ, quando quisque bene fieri putat, quod male fit*. Bernardus etiam lib. de præcepto, & dispensat. c. 14. hæc habet: *Sive itaque malum putes bonum, quod forte agis, sive bonum malum quod operaris, utrumque peccatum est*. Item Tertullianus de spectaculis c. 20. *Erramus* (inquit) *nusquam, & nunquam excusatur quod Deus damnat: nusquam, & nunquam licet, quod semper, & ubique non licet*.

Probatur tertio idem Antecedens ex hac definitione peccati a S. Augustino tradita: Peccatum est *factum, dictum, concupitum contra legem Dei æternam*: Ergo omne opus a lege æterna, & naturali, quæ est ejus participatio, dissidens, malum est, & illicitum, quamvis bonum, ac licitum existimetur. Unde D. Thomas supra qu. 19. art. 4. docet, *bonitatem voluntatis pendere ex lege æterna*.

Hæc sunt præcipua fundamenta illorum qui docent, nullam prorsus dari posse ignorantiam juris naturalis, quæ non sit vincibilis, & culpabilis, quibus facile responderi potest, juxta principia a nobis statuta. Unde ad primum locum D. Thomæ respondeo, *Illud quod est contra legem, semper esse malum, nec excusari per hoc, quod est secundum conscientiam*, erroneam errore crasso, & affectato, qui non excusat a peccato: bene tamen id quod est secundum conscientiam erroneam errore invincibili, & inculpabili, quem a peccato eximere docet S. Doctor, non solum locis in tractat. de peccatis c. 5. relatis, sed etiam in illo artic. 13. quodliber. 8. in argumento *sed contra*, ubi sic ait: *Si aliquis adhibet diligentiam, inqui-*

quirent, an habere plures præbendas sit licitum, nec invenit aliquid, quod ipsum moveat ad hoc, quod sit illicitum, videtur, quod sine peccato plures possit præbendas habere: At fieri potest, quod sit contra legem divinam habere plures præbendas: Ergo ex S. Thoma ille non peccat, qui ex ignorantia invincibili facit aliquid legi divinæ repugnans. Unde idem S. Doctor in eodem quodlibeto artic. 15. sic ait: *Error autem conscientiæ quandoque habet vim absolvendi, sive excusandi, quando scilicet procedit ex ignorantia ejus, quod quis scire non potest, vel scire non tenetur.* Ex quibus liquet, nostram interpretationem legitimam esse: Unde traditur a S. Antonino 1. p. tract. 3. c. 10. §. 10. ubi sic ait. *Hæc verba D. Thomæ* (quibus asserit in dicto quodlibeto, illud, quod est contra legem, semper esse malum) *non possunt intelligi nisi de his, ubi manifeste patet ex Scriptura, vel determinatione Ecclesiæ, quod sint contra legem Dei, & non de illis intelligit, ubi non apparet, aliàs sibi contradiceret.*

Ex his patet responsio ad alium locum ex quodlibeto 9. desumptum: quando enim S. Doctor ait: *Error, quo non creditur esse peccatum mortale, quod est peccatum mortale, conscientiam non excusat a toto, licet forte a tanto*, loquitur de errore crasso, & effectato vel de errore vincibili, qui oritur ex negligentia addiscendi, non vero de errore invincibili, & inculpabili. Idem prorsus dicendum ad tertium textum quodlibet. 3. art. 10. ubi ait, quod *nullus excusatur, si sequitur opinionem alicujus Magistri;* hoc enim intelligendum est de eo, qui ex ignorantia vincibili, & culpabili opinionem illam sequitur; secus vero de illo, qui invincibiliter, & inculpabiliter talem errorem ignorat.

Ad testimonia SS. Patrum similiter dicendum est, illos tantum locis adductis significare voluisse, eos, qui ex errore crasso, & affectato, aut errore vincibili, qui oritur ex negligentia addiscendi, putant bonum esse quod malum est, aut malum, quod bonum est, peccare ex conscientia erronea, quæ non excusat a peccato, ut in tractatu de actibus humanis capite ultimo ostensum est. Unde quando Tertullianus ait, *nunquam excusari quod Deus damnat*, hoc debet intelligi, quando scienter, & voluntarie fit, vel quando fit ex errore vincibili, non vero si ignoranter, & involuntarie fiat, vel ex errore invincibili.

Ad tertiam probationem desumptam ex definitione peccati respondeo, quod quando D. Augustinus definit peccatum, *factum, dictum, vel concupitum contra legem æternam*, hoc intelligendum est de lege æterna, ut intimata, & participata a dictamine rationis, quod est proxima regula actuum humanorum, & quædam æternæ legis impressio, participatio, & denunciatio, ut docet S. Thomas supra quæst. 19. artic. 4. Unde quando lex æterna per cognitionem intellectus, sed dictamen rationis homini non intimatur, sed invincibiliter, & inculpabiliter ignoratur, seu quando nullum est dictamen rationis prohibens actum, quamvis legi æternæ contrarius sit, non est peccatum formaliter, sed tantum materialiter. Ex quo intelligas, quod quando D. Thomas ait, *bonitatem voluntatis pendere a lege æterna*, loquitur de lege æterna, ut per divinam revelationem, aut dictamen naturale rationis nobis intimata, ut patet ex solutione ad 3. ubi sic ait: *Licet lex æterna sit nobis ignota, secundum quod est in mente divina, innotescit tamen nobis vel per rationem naturalem, quæ ab ea derivatur, ut propria ejus imago, vel per aliquam revelationem superadditam.*

Dices: Idem S. Doctor quodlib. 8. art. 3. docet, duobus modis aliquem peccare, videlicet agendo contra legem Dei, & agendo contra conscientiam, ita ut ad peccandum sufficiat alterum ex illis duobus: Ergo censet ad peccandum non requiri necessario intimationem legis æternæ, vel naturalis, quæ fit per dictamen conscientiæ.

Sed nego consequentiam: ut enim supra ostendimus, D. Thomas ibi non loquitur de conscientia secundum se, & absolute considerata, prout importat dictamen rationis, legem æternam, aut naturalem intimantis; sed de conscientia erronea errore crasso, & vincibili. Unde solum intendit, quod ut aliquis actus sit bonus, requiritur, quod sit secundum legem divinam, & secundum conscientiam talem legem nobis intimantem; ut vero sit malus, alterutrum ex his duobus sufficit, nempe vel quod sit contra legem divinam, tametsi non sit contra conscientiam; vel quod sit contra conscientiam erroneam, licet non sit contra legem divinam; quia conscientia erronea non excusat a peccato, sed illud causat, ut idem Doctor Angelicus docet supra quæst. 19. art. 5. & 6.

Objicies ultimo: Plures antiqui Theologi eruditione insignes, ut Alensis, D. Bonaventura, Albertus Magnus, Durandus, Hugo Victorinus, Guillelmus Parisiensis, Altisiodorensis, & alii docent nullam dari ignorantiam invincibilem juris naturalis. Unde Gerson lib. de vita Spirituali lect. 14. corol. 3. testatur, eam sententiam suo tempore inter Theologos fuisse concordem: *Quidquid sit* (inquit) *de ignorantia facti, aut juris humani positivi, concors est sententia, nullam in his quæ legis divinæ sunt, cadere ignorantiam invincibilem.* Id etiam videtur docere D. Thomas 3. p. q. 80. art. 4. ad 5. his verbis: *Hoc quod non habet aliquis conscientiam sui peccati, potest contingere dupliciter uno modo per culpam suam, vel quia per ignorantiam juris, quæ non excusat, reputat non esse peccatum, quod est peccatum; puta si quis fornicatur reputaret simplicem fornicationem non esse peccatum mortale*, &c. Quibus verbis aperte declarat, ignorantiam juris naturalis non excusare a peccato, subindeque non esse invincibilem, & inculpabilem, sed culpabilem, & vincibilem. Unde Gratianus 1. quæst. 5. *Ignorantia* (inquit) *juris naturalis omnibus adultis damnabilis est.*

Respondeo, quod quando illi celebres, & antiqui Theologi docent, nullam dari ignorantiam invincibilem juris naturalis, loquuntur de jure naturali, ut dicit notissima illa, & generalissima principia morum, quæ nullo indigent discursu, sed statim habita notitia terminorum, ipso lumine naturalis rationis innotescunt; vel de aliis, quæ per facilem discursum ex istis deducuntur, non vero de illis, quæ non nisi longo, ac difficili discursu ex primis deduci possunt, de quibus solum asserimus dari posse ignorantiam invincibilem. Eodem modo intelligendus est S. Thomas, cum ait, quod *ignorantia juris non excusat a peccato*, loquitur enim de ignorantia juris naturalis, quantum ad præcepta secundaria legis naturæ, quæ ex primis sine labore, & per discursum facilem deducuntur, ut constat in exemplo, quod affert de fornicatione; præceptum enim non fornicandi ad secundaria legis naturalis præcepta pertinet. In eodem sensu intelligi, & explicari debet Gratianus, dum ait, quod *ignorantia juris naturalis omnibus adultis damnabilis est.*

CAPUT IV.

De lege humana.

§. I.

De existentia, & quidditate legis humanæ.

PRÆTER legem naturalem, & divinam, adhuc necessarias esse leges humanas, probat D. Thomas hic qu. 91. art. 3. ex eo quod lex naturalis, vel divina generalis est, & solum complectitur quædam generalia principia morum per se nota, & ad summum extenditur ad ea, quæ necessaria illatione ex illis principiis deducuntur: præter illa vero nonnulla alia sunt necessaria in Republica humana, ad rectam ejus gubernationem, & conservationem: ideoque necessarium fuit, ut per humanam rationem magis in particulari determinarentur generalia illa principia morum, quod fit per leges humanas. Idem ostendit qu. 95. art. 1. ubi docet, necessarium fuisse ad pacem hominum, & virtutum, aliquas leges ab hominibus imponi, quibus improbi, & protervi metu pœnarum a vitiis cohiberentur, & ad virtutem impellerentur; quia ut Philosophus dicit 1. Politic. c. 2. Sicut homo, si sit perfectus virtute, est optimum animalium; ita si sit separatus a lege, & justitia, est pessimum omnium. Hanc rationem tangit Isidorus lib. 5. Etymol. c. 20. his verbis: *Factæ sunt leges, ut humano metu humana coerceatur audacia, tutaque sit inter improbos innocentia, & in ipsis improbis formidato supplicio refrænetur nocendi facultas.* Unde si nullæ essent leges humanæ, quæ licentiam agendi cohiberent, adulteria, furta, homicidia, & quælibet alia scelera, quæ statim Rempublicam funditus everterent, impune grassarentur, juxta illud vulgatum Augustini: *Remota justitia* (quæ per leges humanas potissimum statuitur) *quid sunt regna, nisi magna latrocinia?*

Lex humana est *ordinatio rationis humanæ ad bonum commune, ab eo, qui curam communitatis habet, sufficienter promulgata.* Bonitas hujus definitionis patet ex dictis supra c. 1. cum definitionem legis in communi exposuimus. Sed circa ultimam particulam difficultas est, & controversia apud Theologos, qualem promulgationem requirat lex humana, ut obliget? Pro resolutione

Dico primo, stando in solo jure naturali, ut lex tam civilis; quam pontificia censeatur sufficienter promulgari, sufficit, quod publicetur in curia. Ratio est, quia ad promulgationem sufficientem ex natura rei sufficit, quod lex

lex taliter publicetur, quod de facili possit venire in notitiam subditorum: Sed promulgatione facta in curia, lex in notitiam subditorum facile devenire potest: nam cum ad Principis sedem frequens sit recursus, & concursus ex civitatibus omnibus, quæ ejus imperio sub sunt, facile est, quod in curia agitur, in omnium notitiam venire: Ergo ad promulgationem legis sufficientem ex natura rei sufficit, quod promulgetur in curia.

Dico secundo, attento jure positivo civili, leges Imperiales non obligant provincias, nisi in earum metropoli promulgentur: imo non valent, neque obligant in provincia, nisi post duos menses a promulgatione ibi facta.

Probatur prima pars ex Authentica, *Ut factæ novæ constitutiones*, quæ est constitutio 66. inter Novellas Justiniani, ubi decernitur constitutiones novas non valere, usque dum per Metropolitam palam factæ sint, id est usque dum publicentur in civitatibus metropolitanis. Ubi licet Imperator loquatur de legibus testamentorum, Glossa tamen ad omnes leges extendit, & hanc regulam Jurisperitorum affert: Quotiescunque verba rubricæ faciunt perfectum sensum, & non repugnant corpori legis, nigris litteris exarato, & sub rubris contento, rubrica habenda est pro textu: cum igitur rubrica illius authenticæ loquatur universaliter de omnibus legibus, constitutio illa Justiniani, tametsi loquatur solum de legibus testamentorum, ad omnes tamen leges extendenda est; subindeque nullæ leges Imperiales obligant provincias, nisi in earum metropoli promulgentur.

Ex quo probata manet secunda pars: nam Authentica illa decrevit, quod leges non obligent in provincia, nisi post duos menses a promulgatione earum; ut patet ex rubrica, quæ est: *Ut factæ novæ constitutiones post continuationem earum post duos menses valeant*. Idem constat ex Bulla quadam Pii IV. super declaratione temporis observationis Concilii Tridentini, ubi sic ait: *Jure communi sancitum est, ut Constitutiones novæ non nisi post certum tempus vim obligandi obtineant*. His enim verbis alludit haud dubie ad prædictam authenticam, cum nullibi, nisi in ea, reperiatur aliquid sancitum circa tempus, quo novæ constitutiones vim obligandi habent.

Quod diximus de legibus Imperialibus, dicendum est etiam de legibus latis a Principibus, vel Regibus subjectis Imperatori; quia jus ferendi leges, quod habent ab Imperatore, fuit illis concessum secundum jus commune imperii, & juxta modum, ac limitationem, quam servant ipsi Imperatores.

Dico tertio. Stando juri positivo communi, & nisi sit constitutio, vel consuetudo contraria, leges Principum, qui imperio non subduntur, ut leges Regis Galliæ, & Regis Hispaniæ, non requirunt promulgationem in singulis provinciis, nec duos menses post promulgationem, sed sufficit promulgatio, quæ fit in curia Principis, id est in urbe, in qua residet, ex qua ad alia loca divulgetur.

Patet hæc conclusio: nam jure communi nihil aliud sancitum est, quod arctius possit obligare, quam prædicta Justiniani authentica: Sed illa, cum sit Imperatoria, non habet vim obligandi in terris imperio non subditis: Ergo, &c.

Dixi, si non est constitutio, vel consuetudo contraria, quia fere ubique consuetudo est, aut lex regni, ut Reges, qui plures habent provincias, curent suas leges in singulis provinciis promulgari, neque aliter illæ obligent. Et in Gallia Regiæ leges non obligant, nisi a Parlamentis recipiantur. Unde aliquæ leges servantur Parisiis, quæ non obligant Tolosæ, aut Burdigalæ.

Dico quarto, stando etiam in jure positivo, ad sufficientem promulgationem legum Pontificiarum non requiritur alia promulgatio, quam quæ Romæ fit; nec spatium duorum mensium, ut leges illæ habeant vim obligandi.

Probatur ex praxi, & consuetudine curiæ Romanæ: nam leges Pontificiæ solent tantum Romæ promulgari, & secundum illas Rotæ Auditores, Cardinales, & alii Judices Pontificii judicant de causis aliarum Provinciarum licet in illis promulgatio facta non fuerit, sed simplex tantum divulgatio, nisi ex concessione, vel consuetudine gaudeant eo privilegio, quod leges Pontificiæ ibi non obligent, nisi ibidem promulgentur, aut etiam recipiantur, ut fit in regno Galliæ. Item qui Romæ non servant leges Pontificias, statim post promulgationem, nondum elapsis duobus mensibus, puniuntur, teste Navarro consil. 1. de constitut. q. 4. num. 18. Ergo, &c.

Confirmatur ex illo receptissimo axiomate, *Papa habet pedes plumbeos, & non plumeos*, quod ideo verum esse asserunt Joannes Monachus cap. *in generali*, de regulis juris in sexto, & Navarrus in dicta quæst. 4. num. 20. quia Papa neque solet, neque tenetur discurrere per singulas provincias, deferendo per illas promulgationem suarum legum: eo quod sit totius orbis unicus Pastor, ac Vicarius Christi, in rebus spiritualibus ad animæ salutem conducentibus, de cujus proinde decretis agnoscendis majorem curam debent habere fideles, quam de legibus temporalibus, a Principibus sæcularibus editis.

Quæres, an, ut lex humana obliget, requiratur consensus, sive acceptatio populi?

Respondeo negative, quia obligatio legis oritur ex subjectione, quia subditi prælatis subsunt, & obedientia, quam illis præstare tenentur: At obedientiæ vis non oritur a subditi acceptatione, sed ab excellentia authoritatis, quam superiores habent in subditos; nam sicut in naturalibus oportuit, ut per quandam necessitatem moverentur inferiora a suis superioribus ad suas actiones naturales, puta corpora sublunaria a cœlestibus, per excellentiam naturalis virtutis divinitus illis communicatæ; ita in rebus humanis oportet, quod inferiores per voluntatem moveantur a suis superioribus, secundum quandam necessitatem moralem, in qua consistit obligatio legis, ut docet D. Thomas 2. 2. q. 104. art. 5. his verbis: *Obediens movetur ad imperium præcipientis quadam necessitate justitiæ, sicut res naturalis movetur ex virtute sui motoris necessitate naturæ*. Ergo obligatio legis non pendet e consensu, seu acceptatione populi. Et certe pene inutilis esset potestas legislatoris, si non posset cogere subditos ad acceptandam, & observandam legem justam, & utilem. Imo etsi lex cogeret subditos, & obligationem induceret, absque dependentia ab eorum approbatione, & acceptatione, subditique possent dissentire, & talem legem respuere, esset bellum utrinque justum; nam & Prælatus juste exigeret obedientiam, & observationem legis, & subditus juste resisteret; cum acceptatio legis ejus arbitrio commissa esset. Hoc autem videtur absurdum; Ergo & illud.

Hoc præcipue habet locum in legibus Pontificiis, & Ecclesiasticis: cum enim Summus Pontifex suam potestatem immediate recipiat a Cristo, non potest in usu illius pendere ab Ecclesiæ consensu; unde certum omnino videtur, posse Summum Pontificem obligare Ecclesiam legibus independenter a consensu, & acceptatione illius. Immo Suarez lib. 4. de legibus cap. 16. ait, id tuta fide negari non posse.

Dices, saltem legislator civilis accipit potestatem legislativam a Republica: Ergo dependenter a consensu illius leges fert, subindeque saltem leges civiles sub hac tacita conditione feruntur, ut vim habeant, si fuerint acceptatæ, & usu receptæ. Unde apud Romanos non antea leges obligabant, quam fuissent a populo acceptatæ, ut refert Alexander ab Alexandro lib. 6. dierum genial. cap. 16.

Respondeo, concesso Antecedente, negando consequentiam: nam semel a populo in Principem translata potestate legislativa, penes ipsum tantum est leges condere, iisque populum obligare, independenter ab ipsius consensu, & acceptatione. Nec ullum fundamentum est asserendi populum potestatem legislativam in Principem transtulisse sub hac conditione, ut leges vim habeant, si fuerint acceptatæ, & usu receptæ; præsertim cum talis conditio valde debilitet obedientiam, & subordinationem subditorum erga superiores, quæ ad rectam gubernationem maxime necessaria est, ut passim docet Aristoteles in libris Politicorum. Unde licet populus Romanus initio sub hac conditione suam potestatem in legislatores transtulisset, ideoque tunc temporis eorum leges antea non obligarent quam a populo acceptatæ fuissent; postea tamen idem populus totam suam potestatem transtulit in legislatores, & capita Reipublicæ, eaque sine ulla limitatione usi sunt.

§. II.

De potestate legis humanæ.

QUæres primo, utrum lex humana possit præcipere, vel prohibere actus internos?

Respondeo, illam non posse præcipere, aut prohibere actus pure internos, qui nullam cum exterioribus connexionem habent, nec illos, qui tantum per accidens cum illis conjunguntur, bene tamen illos, qui per se requiruntur ad integritatem exteriorum in genere moris.

Prima pars hujus resolutionis patet, quia potestas legislativa per se primo tendit ad externum, & commune Reipublicæ regimen: Sed actus pure interni non sunt apta materia humani regiminis; unde communiter dicitur, quod Ecclesia non judicat de internis: Ergo potestas legislativa ad actus pure internos, qui nullam cum exterioribus connexionem habent, extendi nequit.

Ex hoc probata manet secunda pars: nam actus inter-

ni,

ni, qui per accidens tantum coniunguntur cum exterioribus, cum non sint per se sensibiles, non sunt apta materia humani regiminis: Ergo non possunt a lege humana præcipi, vel prohiberi. Sic quando lex humana præcipit jejunium observandum tempore quadragasimæ, non præcipit internum motivum vel pœnitentiæ, vel temperantiæ; quia illud per accidens conjunctum est externo jejunio, cum non referat, ex quo motivo præceptum jejunii impleatur, modo impleatur ex honesto motivo.

Tertia vero pars, quam negant plures ex Recentioribus, hac ratione suadetur: Qui habet potestatem præcipiendi aliquid, habet etiam potestatem præcipiendi illud, quod necessariam connexionem cum eo habet, ut illud subsistat: Ergo lex humana potest præcipere illos actus, qui per se requiruntur ad integritatem exteriorum in genere moris. Quo pacto attentio connectitur cum oratione vocali; non enim est vera oratio exterior in genere moris considerata, nisi procedat ex aliqua attentione interiori. Unde præceptum Ecclesiasticum de horis canonicis recitandis non solum ad attentionem, & devotionem exteriorem, sed etiam ad interiorem obligat, ut in dissertatione de opinionum probabilitate fuse contra Caramuelem ostendimus.

Quæres secundo, an leges humanæ, tam civiles, quam Ecclesiasticæ, si justæ sint, habeant vim obligandi ad culpam, & in foro conscientiæ?

Respondeo affirmative cum D. Thoma hic quæst. 96. art. 4. quod probat hac ratione: Lex humana, sive civilis, sive Ecclesiastica, derivatur a lege æterna: Ergo habet vim obligandi in foro conscientiæ. Antecedens constat ex dictis supra cap. 2. corollario 3. in quo ostendimus universas leges ab æterna derivari. Consequentia vero probatur: quod derivatur ab aliquo, participat rationem ejus suo modo, scilicet juxta suam naturam; cum igitur de ratione legis æternæ sit obligare posse in foro conscientiæ creaturam rationalem, unde peccatum definitur ab Augustino *dictum, factum, vel concupitum contra legem æternam*, idipsum etiam erit de ratione legis humanæ, sive civilis, sive Ecclesiasticæ, suo modo, & juxta suam naturam.

Dices: Potestas Principum Sæcularium est mere temporalis, & politica: Ergo non potest se extendere ad aliquid spirituale, nec per consequens obligare ad culpam, & in foro conscientiæ.

Respondeo potestatem Principum sæcularium dici temporalem, ratione objecti, quia secundum se tota est de personis, rebus, & actionibus temporalibus; ratione tamen obligationis, quam inducit, dici potest spiritualis, & in conscientia obligare. Licet enim per se primo respiciat bonum temporale Reipublicæ, & per se primo non intendat ligare conscientias, sub pœna damnationis æternæ, sed solum præcipere aliquid ad promovendum tale bonum, sed pœna temporali, proportionata ad consequendum suum finem; ex consequenti tamen, quia hoc præcipit, ut stat sub ordine divinæ potestatis, & in virtute illius potentis obligare in foro conscientiæ, quantum ad culpam, & pœnam æternam, ad culpam, & in foro conscientiæ obligat, si justa sit. Unde Apostolus ad Roman. 13. *Qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit: qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt*. Quod de damnatione etiam apud Deum Chrysostomus, & alii interpretes ibidem intelligunt.

Dixi, *si justa sit*, quia ut docet D. Thomas hic q. 96. art. 4. leges humanæ injustæ non obligant in foro conscientiæ, nisi forte propter vitandum scandalum, aut „ turbationem. „ Tripliciter vero (*inquit*) leges huma„ næ possunt esse injustæ, nempe vel ex fine, sicut cum „ aliquis præsidens leges imponit onerosas subditis, non „ pertinentes ad utilitatem communem, sed magis ad „ propriam cupiditatem, vel gloriam. Vel ex authore, „ sicut cum aliquis legem fert ultra sibi commissam po„ testatem. Vel etiam ex forma, puta cum inæqualiter „ onera multitudini dispensantur, etiamsi ordinentur ad „ bonum commune. Et hujusmodi magis sunt violentiæ, „ quam leges; quia, ut ait Augustinus, lex esse non „ videtur, quæ justa non fuerit. “ Quæ si ad particulares leges quis sciat applicare, inde (subdit Cajetanus) multos casus conscientiæ in gabellis, & gravaminibus, & hujusmodi oneribus publicis clarificabit.

Quæres tertio, an leges humanæ obligare possint ad sui observationem cum periculo, & dispendio vitæ?

Respondeo affirmative: nam quando periclitatur salus publica, nisi ei cum manifesto dispendio vitæ aliquorum suorum civium subveniatur, Princeps, vel Respublica potestatem habet obligandi subditos ad exponendam vitam pro salute Reipublicæ, & ad agendum aliquid, non obstante evidenti periculo vitæ. Sic in bello justo militas a ducibus jubentur servare stationem periculosam, vel facere irruptionem cum periculo, & dispendio vitæ. Sic etiam tempore pestis possunt Prælati, & Magistratus præcipere, ut aliqui Presbyteri, & Medici maneant in civitate, ut ei in tanta necessitate succurrant. Ratio est, quia omnis perfecta communitas debet habere medium conservandi salutem totius, etiam cum dispendio alicujus suæ partis: cum non minus de jure naturæ sit, ut totum se conservet etiam cum destructione partis, quam ut pars se periculo exponat propter conservationem totius. Unde leges illæ, quæ cives obligant ad exponendam vitam pro salute Reipublicæ, non sunt pure humanæ, sed aliquid juris naturalis includunt.

Quod si petas, unde cognosci possit, an lex humana obliget cum dispendio vitæ? Respondebo breviter id ex hac potissimum regula colligi posse. Quotiescumque id, quod præcipitur lege humana, ita conducit ad bonum commune, ut majus bonum commune sit observare legem, quam servare propriam vitam, tunc lex obligat etiam cum dispendio vitæ. Si autem sit majus bonum commune conservare vitam propriam, quam servare legem, tunc lex humana non obligat cum vitæ dispendio: Et ratio est, quia conservatio vitæ civium spectat ad bonum commune, sicut observatio legis: Ergo nisi obligatio legis sit majoris momenti in ordine ad bonum commune, quam conservatio vitæ civium, legislator cum tanto dispendio non potest obligare ad legis observationem; obligaret enim irrationabiliter, cum non ordinaret minus bonum ad majus, sed e contra majus ad minus.

Ex hac regula colligitur, Carthusianum in extrema necessitate ægritudinis constitutum non solum posse licite a carnibus abstinere, sed etiam ad id teneri; quia majoris momenti est conservatio strictioris observantiæ, ac disciplinæ in toto Carthusianorum Ordine, quam vita unius Carthusiani. Similiter possunt, ac debent aliorum Ordinum Religiosi, ex amore, & reverentia suæ regulæ, ita illam servare, ut a morbo liberari nolint, si necesse sit constitutiones suæ Religionis violare, etsi ex earum violatione observatio regulæ non parum tepesceret, & disciplinæ religiosæ vigor multum imminueretur.

§. III.

Quinam legibus humanis subjiciantur.

Dico primo, non solum subditi, sed etiam Principes, & Legislatores subduntur legibus suis, quantum ad vim directivam, sed non quoad coactivam, seu coercitivam. Ita D. Thomas hic q. 96. ar. 5. ad 3.

Prima pars patet, nam caput, quantum fieri potest, debet conformari corpori, & membris communitatis, alias deformitas maxima esset in illa, juxta illud Augustini 3. Confess. cap. 8. *Turpis est omnis pars suo universo non congruens*. Ergo conveniens est, quod Princeps, vel Legislator, qui est caput Reipublicæ, servet leges suas, non minus quam subditi, subindeque illis subditur, quantum ad vim directivam, ex ipsa lege naturali, quæ dictat non minus contra rationem esse caput discordare a membris, quam membra a capite. Unde L. *Digna vox* C. de legibus sic dicitur, *Digna vox majestate regnantis est, legibus alligatum se Principem profiteri*. Et L. *Princeps* ff. de legibus: *Patere legi quisquis legem sanxeris*. Similia habentur in jure Canonico cap. *Justum* dist. 9. his verbis: *Justum est Principem legibus obtemperare suis. Tunc enim jura sua ab omnibus custodienda existimat, quando & ipse illis reverentiam præbet*. Et ne videatur id consilii tantum causa dici, subditur: *Principes legibus teneri suis, nec in se posse damnare jura, quæ in subjectis constituunt; justa est enim authoritas eorum, si quod populis prohibent, sibi licere non patiantur*. Demum Ambrosius ad Valentinianum Imperatorem epist. 32. ita loquitur: *Quod cum præscripsisti aliis, præscripsisti & tibi. Leges Imperator fert, quas primus ipse constituit*.

Secunda pars probatur ex discrimine, quod reperitur inter vim directivam, & coactivam, seu coercitivam, legis. Vis enim directiva respicit actus licitos, vel illicitos, aut indifferenter; coactiva vero, seu coercitiva, pœnam inductivam ad observantiam legis. Sed Princeps non potest cogi, vel puniri pœna inductiva ad legis observantiam, cum nullum habeat superiorem, a quo cogatur, & nemo propria a seipso cogi possit: Ergo Princeps non subditur suis legibus, quoad vim coactivam, seu coercitivam, sed ab eis quantum ad obligationem pœnæ subeundæ solutus est.

Dico secundo. Clerici non obligantur legibus civilibus Principum sæcularium, quoad vim coactivam, bene tamen quoad vim directivam, & ex naturali æquitate, qua tenentur se conformare aliis membris Reipublicæ.

Prima pars est certa, cum Clerici sint exempti a jurisdictione Principum sæcularium, cap. *Decernimus* de judiciis cap. *Sanctæ Mariæ*, de constitutionibus, cap. *Sæculares*,

later, de foro competenti in 6. Quam exemptionem aliqui putant esse de jure divino, idque colligunt ex Scriptura Sacra; ex novo quidem testamento, ex illa Christi illatione Matth. 17. *Ergo liberi sunt filii*, a legibus scilicet tributorum: ex veteri autem ex Genes. 47. ubi Joseph omnem terram Ægypti subjecit Pharaoni, *præter terram sacerdotum*. Alii vero censent, hanc Clericorum exemptionem solum esse de jure humano, nimirum ex prædictis Summorum Pontificum constitutionibus, & Principum sæcularium favore, quod tamen jus humanum juri naturali, & divino maxime consentaneum est. Cui sententiæ favere videtur D. Thomas in illud ad Rom. 13. *Ideo tributa*, nam ibi loquens de obligatione solvendi tributa, sic ait: *Ab hoc debito liberi sunt Clerici ex privilegio Principum, quod quidem æquitatem naturalem habet.*

Secunda pars ex eo constat, quod Clerici, non obstante clericatu, sunt cives Reipublicæ, & ejus membra: Ergo ex naturali æquitate, & ratione conformitatis, quam cum aliis Reipublicæ membris habere debent, tenentur servare leges civiles Principum sæcularium, quæ non derogant Privilegiis Clericorum, & ad pacem, ac tranquillitatem Reipublicæ spectant.

Dico tertio. Illi, qui sunt in territorio alieno, sive transeundo, sive immorando, non tenentur servare leges proprii territorii. Ratio est, quia jurisdictionis authoritas limitatur intra proprium Principis territorium, sicut vis activa agentium naturalium limitatur, & coarctatur intra sphæram suæ activitatis: Ergo sicut illa non possunt agere ultra propriam sphæram, ita nec leges Principum obligare extra proprium illorum territorium. Unde c. 2. de constitutionibus in 6. dicitur, pœnam latam per statutum Episcopi non incurri ab eo, qui extra illius territorium non servat tale statutum: quia (inquit) *extra territorium jus dicenti non paretur impune*, ut habetur lege ultima ff. *de jurisdictione omnium judicum*.

Dico quarto. Peregrini, & advenæ obligantur ad servandas leges territorii, per quod transeunt. Hæc conclusio sequitur ex dictis in præcedenti: Si enim brevis absentia sufficit ad eximendum viatores à subjectione legis proprii territorii, a quo discedunt, debet quoque sufficere brevis præsentia ad subjiciendum illos legibus alieni territorii, per quod transeunt. Par enim est, ut sentiat onus, qui sentit commodum, ut dicitur regula 55. de regulis juris in 6. Unde advenæ, & peregrini transeuntes per loca, in quibus festum aliquod celebratur, si sint ibi toto mane diei festi, tenentur sacrum audire, non tamen ibi commorari, ut audiant. Similiter tenentur, quamdiu ibi sunt, abstinere ab opere servili die festo, & cibis prohibitis in die jejunii. Illi vero, qui mane discedunt ex proprio territorio, in quo jejunium obligat, & nocte perveniunt ad locum, ubi jejunium non obligat, possunt nocte cœnare, carnesque comedere; cum discedens non teneatur servare leges sui territorii, sed possit sequi leges favorabiles loci, per quem transit. Ex quo inferes, ratum, ac validum esse matrimonium clandestinum, celebratum in loco, ubi Tridentinum non servatur, ab incola loci, in quo servatur. Sed de hoc fusius in Tractatu de matrimonio cap. 3.

CAPUT V.

De aliquibus speciebus legum humanarum.

HUcusque diximus de lege humana in communi, jam de quibusdam illius speciebus breviter differendum est. Et primo de lege pœnali, secundo de lege non scripta, quæ consuetudo appellatur, tertio de lege favorabili, seu de privilegiis.

§. I.

De lege pœnali.

LEX pœnalis dicitur omnis illa, quæ præcepto, vel prohibitioni pœnam expresse apponit: cujusmodi sunt plurimæ leges Ecclesiasticæ, & civiles, quarum istæ sæpe apponunt pœnas temporales mortis, exilii, verberationis, &c. illæ vero pœnas vel pure spirituales, ut censuras, & irregularitates, vel mixtas, ut privationes officii, aut beneficii, aut vocis activæ, vel passivæ; vel denique interdum pure temporales, ut jejunia, corporis macerationes, & similia.

Circa hanc legem triplex est difficultas, & controversia inter Theologos. Prima est, an quando legislator concedendo legem pœnalem, nihil exprimit de obligatione ad culpam, lex penalis ad eam obliget, vel solum ad pœnam? Respondeo illam obligare non solum ad pœnam, sed etiam ad culpam, nisi legislator contrarium expresserit: obligatio enim ad culpam consequitur legem per modum proprietatis, impedibilis tamen a legislatore: Ergo posita vera lege, qualis est pœnalis, statim sequitur obligatio ad culpam; nisi legislator ferendo talem legam declaret se non intendere obligare ad culpam.

Confirmatur: Leges humanæ, quæ absque pœnæ comminatione ponuntur, ad culpam obligant, ut constat ex dictis capite præcedenti: Ergo & illæ, quæ statuuntur cum comminatione pœnæ. Probatur consequentia, quia comminatio non tollit obligationem ad culpam, sed indicat illam. Nam ut ait Augustinus lib. 1. retract. c. 9. *Omnis pœna, si justa est, peccati pœna est, & supplicium nominatur.*

Dices. Omnis lex, maxime pœnalis, benigne interpretanda est, quando aliud non constat de mente legislatoris: Ergo quando in lege pœnali legislator suam non exprimit voluntatem obligandi ad culpam, existimandum est, ipsum obligare ad solam pœnam. Consequentia manifesta videtur; nam alias non benigne, sed valde odiose mentem legislatoris interpretamur.

Respondeo, quod licet omnis lex, maxime pœnalis, benigne interpretanda sit, hoc tamen debet fieri juxta naturam ipsius legis, non vero extrahendo illam a suo statu connaturali; unde cum pertineat ad statum connaturalem legis, ut obliget ad culpam, nisi contrarium legislator exprimat, eam ad culpam obligare censendum est, nisi oppositum legislator expresserit.

Secunda difficultas est, an leges pœnales obligent ad pœnam ante sententiam Judicis, vel solum post ejus sententiam?

Respondeo illas ante sententiam Judicis obligare ad pœnas privativas, quales sunt excommunicatio, irregularitas, suspensio, privatio vocis activæ, & passivæ; non tamen ad pœnas activas, quæ requirunt aliquam actionem executivam, v. g. pœna mortis, exilii, aut spoliationis bonorum.

Prima pars patet: nam leges, quæ ipso facto imponunt pœnas excommunicationis, suspensionis, interdicti, irregularitatis, privationis vocis activæ, & passivæ, & fructum beneficii non recitantibus officium, sortiuntur statim suum effectum, ante sententiam Judicis. Idem dicendum de lege Ecclesiastica, quæ in pœnam criminis reddit aliquos inhabiles ad matrimonium ipso facto, nimirum adulteros spe futuri matrimonii adulterantes, aut mortis conjugis reos: talium enim matrimonium ante omnem sententiam irritum est.

Secunda vero pars, quæ est de pœnis activis, seu ad sui executionem aliquam rei actionem requirentibus, videtur manifesta: tum quia lex obligans hominem ad exequendum in se pœnam legis per propriam actionem, ante sententiam Judicis, nimis rigida videtur, ac dura, ipsique naturæ repugnans; præsertim si pœna ipso facto subeunda gravis, & acerba sit, & aliunde non sit necessaria ad bonum commune Reipublicæ; sufficit enim bono communi, si reus patiatur talem pœnam post sententiam Judicis. Tum etiam, quia exequi pœnam requirentem aliquam actionem, per se loquendo, non ad reum, sed ad judicem, & ejus ministrum pertinet. Unde D. Thomas 2. 2. q. 62. ar. 3. sic ait: *Quantum ad culpam adhibetur remedium per pœnam, cujus inflictio pertinet ad judicem. Et ideo antequam sit condemnatus per Judicem, non tenetur restituere plusquam accepit, sed postquam condemnatus est, tenetur pœnam solvere.*

Tertia difficultas est, an transgressor legis pœnalis tenearur in conscientia subire pœnam legis post judicis sententiam?

Resp., illum teneri in conscientia subire pœnam, quæ ad sui executionem requirit actionem, quæ commodius exercetur a reo: non vero illam, ad cujus executionem requiritur actio, quæ commodius exercetur a judice, vel ejus ministro.

Prima pars videtur manifesta: nam quando quis exilio, vel pœna pecuniaria mulctatur, tenetur egredi e regno, vel civitate, aut pecuniam solvere, hoc enim nihil crudelitatis, aut injustitiæ continet. Secunda vero probatur ex eo, quod sententia pœnalis, sicut & lex, benigne est interpretanda, cum sententia sit applicatio illius legis, quam benigne esse interpretandam est communis animi conceptio, & dispositio juris: Ergo non tenetur reus ad exequendam illam pœnam in seipso, cujus executio commodius fit a judice, vel ministris, sed sufficit, quod sit paratus ad illam sustinendam, quando infligetur ab illis. Patet consequentia, nam alias non benigne, sed durissime interpretaremur sententiam illam. Unde D. Thomas 2. 2. quæst. 69. artic. 4. ad 2. *Nullus ita condemnatur, quod ipse sibi inferat mortem, sed quod ipse mortem patiatur; & ideo non tenetur facere id, unde mors sequatur, tenetur tamen non resistere agenti, quin patiatur, quod justum*

flum est eum pati. Sicut etiam, si aliquis sit condemnatus, ut fame moriatur, non peccat, si cibum sibi occulte ministratum sumat, quia non sumere, esset seipsum occidere.

§. II.

De Consuetudine.

CONsuetudo est *jus quoddam moribus institutum, quod pro lege suscipitur, cum deficit lex*. Unde cum lex tripliciter possit deficere, primo cum non est, secundo cum est inutilis, tertio cum est dubia, vel obscura, pro illo triplici legis defectu consuetudo suscipitur. Nam primo ubi non est lex, suscipitur consuetudo legis introductiva, seu vim habens legis. Secundo venit in defectum legis inutilis consuetudo abrogativa illius. Tertio cum lex obscura, vel dubia est, venit in ejus defectum consuetudo, quæ vim habet interpratandi legem dubiam, vel obscuram. Quare Thaologi docent, consuetudinem legitime introductam triplicem habere vim, nempe instituendi, abrogandi, & interpretandi legem, eamque posse novam instituere legem, veterem abrogare, & dubiam interpretari. Unde cap. *Cum dilectis* de consuetudine, consuetudo dicitur *optima legum interpres*.

Duo tamen breviter observanda sunt. Primum est, quod sicut de ratione legis est, ut præcipiat actus bonos, ita ut consuetudo vim legis habeat, requiritur, ut id, de quo est, sit actus bonus, unde consuetudo de re illicita, aut indifferenti vim legis non habet. Ex quo fit, nullam introduci posse consuetudinem, quæ vim obligandi habeat contra legem naturalem; cum lex naturæ id solum præcipiat, quod est intrinsece bonum, & vetat solum id, quod est intrinsece malum.

Alterum est, quod cum omnis lex procedere debeat a voluntate, & ratione Principis, ut secundo vim legis habeat, requiritur, ut Princeps, vel alia potestas superior, ad quam pertinet condere leges, ei consentiat personaliter, seu juridice. Dicitur autem consentire personaliter, quando per se immediate consentit tacite, vel expresse. Legaliter vero, seu juridice consentire censetur, quando vel ipse, vel prædecessores tulerunt aliquando legem, vi cujus talis consuetudo approbatur.

Quod vero spectat ad tempus necessarium pro justa, & legitima consuetudine, variæ circumferuntur Doctorum sententiæ. Sed illis brevitatis causa prætermissis, dicendum est, quod quando consuetudo introducitur a populo, cum expresso consensu Principis, non est opus expectare tempus aliquod determinatum; quia cum consuetudo non minorem vim habeat, quam lex scripta, si accedat consensus Principis, vivæ vocis oraculo expressus, non est dubium, quin firmet illico consuetudinem; subindeque non est expectandum determinatum aliquod tempus ad ejus validitatem. Si autem consuetudo introducitur a populo, ex tacito, seu præsumpto consensu Principis, tunc servandum est tempus a jure determinatum; quia tunc Princeps non præsumitur consentire, nisi evoluto tempore a jure determinato, præsumitur enim velle servare ea, quæ jure communi statuta sunt. Cæterum, cum nec in jure civili, neque in canonico ullum certum tempus legatur determinatum pro introducenda consuetudine, hinc fit, quod tempus a jure requisitum ad præscriptionem requiri censeatur ad consuetudinem. Unde juxta hanc regulam consuetudo contra legem civilem requirit decem annos, contra ecclesiasticam quadraginta.

§. III.

De Privilegiis.

PRivilegium est lex a jure communi eximens & jus aliquod privatum, seu speciale, & favorabile concedens. Vel ut dicitur in cap. *Abbate*, de verb. signif. est *lex privata speciale aliquid indulgens*. Unde sicut de essentia legis non est, quod sit scriptis exarata, ita nec ad essentiam, aut valorem privilegii scriptura necessaria est, sed potest verbo statui, sicut & lex. Item sicut lex permanens est, nec expirat morte legislatoris, ita nec privilegium. Differt tamen a lege in duobus. Primo quia lex jus commune, privilegium vero jus speciale respicit. Secundo, quia lex, quamdiu est in vigore, semper obligat subditum: privilegium vero a legis observatione privilegiatum excipit.

Dividitur autem primo in reale, & personale. Reale est, quod datur immediate alicui rei, muneri, & conditioni distinctæ a persona, ut causæ piæ, templo, prædio, statui clericali, vel regulari, muneri Episcopali conditioni pupillorum, vel scholasticorum, &c. Personale est, quod immediate datur personæ ratione sui, & ex intentione ut ei provideatur; ut si alicui concedatur, ut non solvat decimas, ut sit immunis a tributis, ut absolvere possit a reservatis, vel dispensare ab irregularitatibus. Reale est perpetuum, & durat cum re, officio, statu, dignitate, aut conditione, cui annectitur. Personale est ad tempus, extinguiturque cum persona, cui conceditur, juxta regulam septimam juris in sexto: *Privilegium personale personam sequitur, & extinguitur cum persona.*

Dividitur secundo in privilegium gratiosum, remuneratívum, & conventionale. Gratiosum est, quod datur gratis, sine ullis meritis privilegiati. Remunerativum, quod datur in præmium meritorum ipsius. Conventionale, quod datur pacto, seu conditione interveniente.

Dividitur tertio in locale, & generale. Isto licet uti ubique, illo non nisi in loco, pro quo concessum est.

Dividitur quarto in favorabile, & odiosum: favorabile est illud, quod nemini affert incommodum, ut vesci lacte, vel butyro in quadragesima. Odiosum, quod licet faveat privilegiato, alteri tamen simul nocivum, vel incommodum est, ut eximi a vectigalibus, aut tributis, cum onere aliorum.

Dividitur quinto in affirmativum, quo facultas aliquid faciendi conceditur, & negativum, quod dat facultatem ad aliquid omittendum. Plures sunt aliæ divisiones privilegii, pro quarum notitia recurrendum est ad eos, qui de privilegiis ex professo, & fusius tractaverunt.

Quæres primo, an, ut prosint privilegia, debeant privilegiato esse nota, vel sufficiat, quod ea a Principe data, & subscripta fuerint, & in curia authentice expedita?

Respondeo, si ea privilegia non possint habere effectum, vel usum sine periculo peccati, antequam innotescant, non valere sine notitia præhabita; quia probabilius est, Principem non velle dare occasionem illius pravi usus, nec velle dispensare nisi propter usum honestum. Unde dispensatio contrahendi matrimonium cum consanguinea debet partibus innotescere, ut valide contrahant, nec sufficit dispensationem in curia Romana authentice expeditam, & subscriptam, seu bullatam esse, si adhuc partes id ignorent. Privilegia vero, quæ antequam innotescant, possunt habere effectum, sine periculo peccati, effectum habent ante ullam notitiam a privilegiario habitam, ab ipsa die expeditionis, & acceptationis, illorum per procuratorem; quia cum procurator faciat unum cum ipso privilegiario, ut morale instrumentum cum principali agente, quidquid agit procurator nomine privilegiarii, privilegiarius id agere censetur.

Quæres secundo, an cessante causa privilegii, ipsum privilegium cesset?

Respondeo affirmative: Sic privilegium non solvendi decimas alicui Ecclesiæ, quia habet aliunde, unde ministri sustententur, cessat, quando Ecclesia desinit habere unde illi sustententur. Sic etiam cessat privilegium indultum Canonicis, ut absentes recipiant fructus præbendarum suarum, in gratiam studiorum, quando illi studiis incumbere desinunt.

CAPUT VI.

De interpretatione legum humanarum per epikiam.

LIcet interdum agere contra verba legis per epikiam, sive benignam, & prudentem ejus interpretationem, quando scilicet observatio litteralis esset communi bono, & saluti perniciosa, periculumque non patitur, ut ad superiorem recurri possit; tunc enim ipsa necessitas dispensationem habet annexam, quia necessitas non subditur legi. Exempli gratia: Lex generalis est, ne aperiantur noctu portæ civitatis: sed non obligat in eo casu, quo noctu advenirent copiæ auxiliares, urbis defensioni necessariæ, essetque periculum, ne si mox in urbem admitterentur, interficerentur ab hostibus urbem obsidentibus. Licet etiam interpretari legem, quando ejus observatio litteralis vergit in damnum notabile alicujus: v. g. lex generalis est, depositum esse reddendum; æqua tamen, & rationabilis interpretatio est, non debere reddi in eo casu, quo noceret repetenti, aut alteri innoxio; ut si furiosus ensem suum repetat ad seipsum occidendum, vel alium, sine justa causa. Item licitum est verba legis interpretari in eo casu, in quo nimis dura esset, ac molesta ejus observatio. David enim 1. Regum 21. judicavit legem prohibentem aliis, quam Sacerdotibus edere panes propositionis, non obligare in ea necessitate, (quamvis non extrema) in qua erat ipse cum suis constitutus. Similiter Apostoli Matth. 12. interpretati sunt legem Sabbati non obligare ad non vellendas spicas, in simili necessitate edendi. Quod sapienter factum esse dubitari non potest, cum utrumque factum Christus loco citato laudaverit.

Si vero quæras, an in dubiis liceat uti epjikia, & mentem legislatoris interpretari?

Respondeo id non licere, manante dubitatione. Nam ut ait D. Thomas hic quæst. 96. artic. 6. ad 2. *Si dubium sit, debet vel secundum verba legis agere, vel superiorem consulere*. Et quodlib. 8. art. 13. *Si quis in quandam dubitationem incidat contrarietate opinionum, & manente dubitatione plures præbendas habeat, periculo se committit, & sic procul dubio peccat*. Nec obstat, quod idem S. Doctor 2. 2. quæst. 120. artic. ad 3. oppositum docere videatur, his verbis: *Dicendum, quod interpretatio habet locum in dubiis*, &c. Hoc enim non debet intelligi de dubiis, stante judicio dubio, sed quando dubietas deponitur, & tollitur per rationem aliquam: quæ verior, aut probabilior judicatur; tale enim judicium sufficit ad prudenter operandum, quando necessitas agendi instat, & non potest regula certior haberi. Alioquin enim cum in rebus moralibus, & in casibus particularibus sæpissime dubia occurrant, neque pateat recursus ad superiorem, qui legem interpretetur, intolerabile onus esset, & excedens humanam conditionem, si non possemus in hujusmodi casibus sequi sententiam, quæ nobis validior, & probabilior apparet, quamvis forte a veritate deviet. De quo fusius in tractatu de actibus humanis.

CAPUT VII.

De dispensatione a legibus humanis.

Dispensatio est juris relaxatio: unde differt a legis interpretatione in eo, quod hæc declarat tantum legem non habere vim obligandi in aliquo casu, vel persona particulari; illa, adhuc vigente legis obligatione, subditum ab ea eximit. Quo fit, ut legem interpretari non sit tantum superioris, sed etiam subditi, qui per epjikiam potest in casu particulari declarare legem non obligare: e contra vero in lege dispensare non potest nisi superior, cum sit actus jurisdictionis, qui superioritatem requirit in dispensante, & subjectionem in eo, cum quo dispensatur.

Licet in legem divinam non possit cadere dispensatio proprie, & stricta sumpta, quia Deus omnia singularia, & contingentia prævidet; nec in legem naturalem, cum illa nihil aliud sit, quam impressio legis divinæ, & æternæ facta in mentibus nostris; bene tamen in legem humanam, quia nimirum legislator humanus, quantumcunque prudens, non potuit singulos casus emergentes, & contingentes prævidere, juxta illud Sapient. 9. *Cogitationes mortalium timidæ, & incertæ providentiæ nostræ*. Addo, quod sicut ad bonum commune conducit eximere aliquas personas a lege communi per speciale privilegium; ita ad idem bonum commune promovendum convenit cum aliquibus personis in eadem lege dispensare; cum non minus per privilegium, quam per dispensationem fiat a communi lege relaxatio.

Quæres primo, an liceat superiori subditum sine justa causa a lege humana dispensare? Respondeo negative cum S. Thoma hic qu. 97. art. 4. ubi docet, quod superior sine causa, & pro sola voluntate dispensans cum inferiori peccat contra fidelitatem erga Rempublicam, quæ ei potestatem legislativam, in qua includitur dispensativa, commisit, ut illa uti posset in ejus bonum, & commodum, non vero in ejus destructionem, & nocumentum. Agit etiam contra prudentiam, eximendo a lege communi eum, qui non est eximendus. Item peccat contra justitiam, quia eximere ab onere communi eum, qui non est eximendus, est vitium acceptionis personarum, oppositum justitiæ distributivæ. Unde Bernardus lib. 3. de consideratione c 4. *Ubi necessitas urget, excusabilis dispensatio. Ubi utilitas provocat, dispensatio laudabilis est. Cum nihil horum est, non plane fidelis dispensatio, sed crudelis dissipatio est*. Non peccat tamen inferior utendo dispensatione concessa a superiori sine legitima causa; quia nullus peccat utendo jure suo: At sic dispensatus utitur jure suo, utendo indulgentia dispensationis sibi concessæ: Ergo non peccat.

Nec valet, si dicas cum P. Martinono, quod licet utens tali dispensatione non peccet contra legem humanam, quæ desinit ipsum obligare, peccat tamen contra jus naturale, quia turpis est pars, quæ toti non consentit. Non valet, inquam, quia licet turpis sit pars, quæ a toto sine causa discordat, non tamen quæ discordat a toto cum causa: At ille, qui utitur tali dispensatione, non discordat a toto sine causa; nam ad non servandum legem illam, in qua est dispensatus, habet causam, & titulum legitimum, scilicet beneficium dispensationis: Ergo nec contra legem humanam, nec contra jus naturale peccat.

Observandum tamen est, dispensationem factam a Summo Pontifice in votis, vel in aliis, quæ sunt de jure divino, aut naturali, sine legitima causa, invalidam esse, subindeque sic dispensatum non posse tali dispensatione uti, tuta conscientia; quia Summus Pontifex non accepit a Christo potestatem dispensandi in jure divino, aut naturali, sine rationabili causa; ut recte observant Cajetanus in summa, verbo *Dispensatio*, Silvester verbo *Votum* 4. quæst. 3., & Sotus de Justitia, & Jure quæst. 7. art. 3. ad 3. Quantum vero ad ea, quæ spectant ad jus humanum, & Ecclesiasticum, potest Summus Pontifex, ex plenitudine suæ potestatis, valide in illis dispensare non tamen licite, si nulla justa causa talis dispensationis existat. Unde Bernardus lib. 5. de considerat. ad Eugenium Papam hæc scribit: *Sic faciendo probatis vos habere plenitudinem potestatis, sed justitiæ forte non ita. Hoc facitis quia potestis, sed utrum & debeatis, quæstio est.*

CAPUT VIII.

De abrogatione legum humanarum.

Abrogatio differt ab irritatione, derogatione, correctione, & cessatione legis. Irritare enim legem est impedire, ne illa obligandi robur habeat. Abrogare est, postquam vim obligandi lex obtinuit, illam in universum tollere. Derogare est illam non in totum, sed in partem tollere: Corrigere legem est illam moderari, addendo, vel demendo aliquid. Demum lex cessare dicitur, quando vel finitur tempus, pro quo illa ad obligandum posita fuit, vel cessat causa, propter quam lata fuerat.

Legislator potest abrogare legem a se latam, eadem potestate, qua illam condidit. Idemque possunt illius successores, æqualem potestatem habentes, & a fortiori superiores. At inferiores non possunt abrogare lege superiorum, cum inferior nullum jus, aut potestatem habeat in superiorem, ejusque constitutiones, ac leges.

Licet legislator peccet abrogando leges absque ulla causa, & utilitate, abrogatio tamen sic facta valida est, nec tenentur amplius subditi legem sic abrogatam servare; quia lex essentialiter constituitur voluntate, & imperio Principis, unde eo ob quamcumque tandem rationem sublato, cessat lex, subindeque obligatio ejus; nam ubi lex non est, nec legis obligatio esse potest.

Tribus modis lex antea accepta abrogari potest: primo per expressam revocationem Principis: secundo per constitutionem novæ legis priori repugnantis: tertio per contrariam consuetudinem; sicut enim consuetudo habet vim instituendi legem, ita & eam abrogandi, ut supra cap. 5. §. 2. dicebamus.

Justæ vero causæ abrogationis legis humanæ sunt primo, si ejus observatio reddatur nociva. Secundo, si ejus observantia reddatur incompossibilis cum lege naturali, vel divina. Tertio, si ratione subjecti, vel alicujus circumstantiæ, lex fiat observatu moraliter impossibilis. Quarto, si legum multitudo sit magna, expediatque multas abrogari, & subditorum libertatem non adeo restringi circa res indifferentes.

Quæres, an quando cessat tota, & integra ratio, propter quam lex lata fuit, eo ipso cesset legis obligatio.

Respondeo affirmative contra Suarez lib. de legibus c. 9. ubi licet fateatur, quod quando leges præcipiunt actus de se indifferentes, ut ferre, aut non ferre arma, exportare triticum, & similia, cessent, deficiente fine adæquato, ad quem leges illæ ordinantur; contendit tamen, quod quando lex præcipit actum de se bonum, non cessat, deficiente fine extrinseco, quem legislator intendit; quia (inquit) bonitas intrinseca, qua pollet, est finis proximus, & intrinsecus legis. Opposita tamen sententia videtur probabilior, quia nimirum lex non obligat, nisi juxta voluntatem legislatoris, a quo fertur, neque continuat obligationem, nisi perseverante moraliter eadem voluntate: Atqui cessante tota, & integra ratione, propter quam legem tulit, non perseverat moraliter voluntas obligandi: Ergo cessante tota illa ratione, lex non amplius obligat. Major patet, Minor probatur. Legislator non habuit voluntatem obligandi, nisi dependenter ab illa ratione, & propter illam, sive actus alioquin habeat intrinsecam bonitatem, sive non: At cessante ratione motiva, vel causa finali, propter quam aliquid volumus, desinimus illud velle, cum impossibile sit stare actum voluntatis, sublato ejus objecto formali. Ergo cessante tota, & integra ratione, propter quam legislator legem tulit, & voluit eam obligare, cessat quoque voluntas obligandi.

Confirmatur: Si lex præcipiat jejunium semel in hebdomada, ad Deum placandum, propter aliquam necessitatem publicam, cessante publica necessitate, cessat obligatio jejunii, quamvis citra illam necessitatem jejunium sit actus virtutis, habens bonitatem & honestatem intrinsecam temperantiæ: Ergo quamvis lex præcipiat actum intrinsece bonum,

num, si tamen cesset causa adæquata legis, seu tota ratio motiva propter quam fuit lata, cessat ejus obligatio.

Dixi, cessante *causa adæquata*, quia si lex lata fuerit ob plures causas, cessante una, dummodo non cessent aliæ, proper quas lata est, non cessat obligatio legis. Sicut quia lex baptismi lata est non solum ad tollendum originale, sed etiam ad consignandum hominem Christianæ Religioni, eumque a cæteris sectis distinguendum, & reddendum idoneum, & capacem ad reliqua Sacramenta suscipienda; tametsi prima causa cessaret, & peccatum originale per sanctificationem in utero matris esset sublatum, nihilominus adhuc lex baptismi, propter alias causas, propter quas data est, obligaret.

CAPUT IX.

De lege divina veteri.

§. I.

Præmittuntur, quæ de lege veteri apud omnes sunt certa.

LEGEM veterem esse vere divinam, & non hominum, sed Dei ipsius authoritate immediate la am, de fide certum est, ac definitum in Trident. sess. 4. decreto de Canon. Scripturis, ubi sic dicitur: *Omnes libros tam veteris, quam novi testamenti, cum utriusque unus Deus sit author, Ecclesia Catholica pari pietatis affectu, reverentia suscipit, & veneratur.* Colligitur etiam aperte ex Scriptura. Nam Christus Matth. 15. loquens de lege Mosaica appellat eam *mandatum Dei*, cum ait: *Irritum fecistis mandatum Dei, propter traditiones vestras*. Et Apostolus ad Rom. 1. ad Hebr. 1. affirmat, Patrem Christi fuisse authorem veteris testamenti. Ratio etiam suffragatur, nam ut discurrit D. Thomas hic qu. 98. art. 2. ejusdem est proponere finem, & disponere media ad finem: Sed lex Evangalica est finis legis Mosaicæ, juxta illud Apostoli ad Rom. 10. *Finis legis Christus*: Ergo idem Deus, qui est author legis Evangelicæ, est etiam author legis Mosaicæ.

Constat etiam ex Scriptura, legem veterem fuisse a Deo traditam Moysi per Angelos, in monte Sina, & ab eodem promulgatam. Nam S. Stephanus Act. 7. de Moyse sic ait: *Hic est, qui fuit in Ecclesia in solitudine cum Angelo, qui loquebatur ei in monte Sina, & cum Patribus nostris, qui accepit verba vitæ dare nobis.* Non deest etiam ratio, seu congruentia ad id suadendum: nam ut ait D. Thomas q. citata art. 3. lex vetus erat imperfecta, & quasi dispositio quædam ad legem novam: Ergo conveniens fuit, ut nova daretur a Christo Domino, vetus autem a ministris. Sic enim fit in artibus ordinatis, ut supremus artifex per suos ministros disponat ea, quæ necessaria sunt ad opus, ipse vero ultimam perfectionem adhibeat.

Tertio certum est, legem veterem fuisse bonam, & sanctam, utpote a Deo traditam, a quo nihil malum, vel iniquum prodire potest. Unde Apostolus ad Rom. 7. *Lex quidem sancta, & mandatum sanctum, & justum, & bonum*. Ubi mandatum legis Mosaicæ dicitur sanctum propter præcepta cæremonialia; justum, propter judicialia; bonum, propter moralia, ut observat D. Thomas hic q. 99. art. 4.

Dices: præcepta legis Mosaicæ Ezechiel. 20. dicuntur *non bona*. Et Apostolus 2. ad Corinth. 3. ait, quod *littera occidit, spiritus autem vivificat*, ubi nomine litteræ veterem legem intelligit. Et ad Hebræos 8. dicit, vetus testamentum culpa non vacasse. Demum lex vetus permittebat odium inimicorum, usuram, pluralitatem uxorum, libellum repudii, quæ mala sunt, & a recta ratione aliena. Ergo non erat bona, & sancta.

Respondeo, quod quando præcepta veteris legis dicuntur *non bona*, hoc debet intelligi de præceptis cæremonialibus, quæ appellantur non bona, id est non perfecta, quia gratiam non conferebant, per quam homines sanctificarentur, & a peccato mundarentur. Ita S. Thomas hic q. 98. art. 1. ad 1. Similiter lex vetus ab Apostolo occidere dicitur, eo quod spiritus vitam, id est gratiam, vi sua largiri non posset, & concupiscentiam prohibendo augeret, ut explicat Augustinus de Spiritu, & litera cap. 4. Cum vero idem Paulus ait, vetus testamentum culpa non vacasse, culpam non sumit pro peccato, sed pro imperfectione, defectu, & infirmitate; & solum significare vult ipsum imperfectum fuisse, & habuisse aliquem defectum, eo quod gratiam non conferret, ad perfectum non adduceret, & ad æternam salutem immediate suos observatores non eveheret.

Ad illud, quod additur de odio inimicorum, dicendum est, illud non fuisse in veteri lege permissum, cum Levitici 19. dicatur: *Non quæres ultionem, nec memor eris injuriæ civium tuorum*. Unde cum Matth. 5. dicitur: *Audistis, quia dictum est antiquis, diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum*: non significatur (ut aliqui existimant) odium inimicorum fuisse aliquando in antiqua lege præceptum, aut permissum, sed solum fuisse deductum a Judæis, seu a quibusdam Rabinis, odio habendos esse universaliter inimicos, ex eo quod Deus illis præceperat, ut amicos, diligerent, & Gentes quasdam tanquam inimicas persequerentur, & perderent. Unde idem est, ac si diceretur: *Audistis, quia dictum est antiquis, Diliges proximum tuum* (& per malam consequentiam Rabinorum, & Pharisæorum deductum) *& odio habebis inimicum tuum: Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros.*

Ad id, quod subditur de usura, respondet D. Thomas 2. 2. q. 78. art. 1. ad 2 usuram erga alienigenas non fuisse approbatam, aut permissam in veteri lege, sed tantum impune toleratam pro foro externo, & non pro interno, quemadmodum in Republica minora mala, ad vitanda majora, interdum impune a Principibus, & Magistratibus tolerantur.

Demum ad id, quod ultimo loco de pluralitate uxorum, & libello repudii objicitur, dicendum est, Deum dispensasse cum Judæis, ut plures haberent uxores, & ut per libellum repudii possent uxores dimittere, & alias ducere. De quo fuse in Tractatu de matrimonio cap. 2 & 4.

Quarto certum est, legem Mosaicam, quamvis bonam, & sanctam, fuisse imperfectam, comparative ad legem Evangelicam. Nam ut discurrit S. Thomas supra q. 91. art. 5. „ Attenditur perfectio, & imperfectio legis secundum „ tria, quæ ad legem pertinent. Primo enim ad legem „ pertinet ut ordinetur ad bonum commune sicut „ ad finem. Quod quidem potest esse duplex: scili„ cet bonum sensibile, & terrenum, & ad tale bo„ num ordinabatur directe lex vetus, unde statim E„ xodi 3. in principio legis invitatur populus ad re„ gnum terrenum Chananæorum: Et iterum bonum in„ telligibile, & cœleste, & ad hoc ordinat lex nova, un„ de statim Christus ad regnum cœlorum in suæ prædi„ cationis principio invitavit, dicens: Pœnitentiam „ agite, appropinquavit enim regnum cœlorum, Matth. „ 4. Et ideo Augustinus dicit 4. contra Faustum, quod „ temporalium rerum promissiones in testamento veteri „ continentur, & ideo vetus appellatur; sed æternæ vitæ „ promissio ad novum pertinet testamentum. Secundo ad „ legem pertinet dirigere humanos actus secundum ordi„ nem justitiæ, in quo etiam superabundat lex nova legi „ veteri, interiores actus animi ordinando, secundum il„ lud Matth. 5. Nisi abundaverit justitia vestra plusquam „ Scribarum, & Pharisæorum, non intrabitis in regnum „ cœlorum: & ideo dicitur, quod lex vetus cohibet ma„ num, lex nova animum. Tertio ad legem pertinet in„ ducere homines ad observantias mandatorum, & hoc qui„ dem lex vetus faciebat timore pœnarum. Lex autem „ nova facit hoc per amorem, qui in cordibus nostris in„ funditur per gratiam Christi, quæ in lege nova confer„ tur, sed in veteri figurabatur; & ideo dicit Augusti„ nus contra Adamantium Manichæi Discipulum, quod „ brevis differentia est legis, & Evangelii, timor, & a„ mor.

§. II.

De præceptis legis veteris.

TRiplicia fuerunt præcepta legis Mosaicæ, moralia, cæremonialia, & judicialia. Finis enim illius erat dirigere populum Judaicum, & convenienter ordinare, tum in iis, quæ spectant ad rectitudinem naturalem rationis humanæ, tum etiam in iis, quæ ad cultum divinum, & justam politiam pertinent. Ad primum data erant præcepta moralia; ad secundum cæremonialia, ad tertium judicialia. Et per hæc tria simul sumpta homo convenienter ordinabatur circa seipsum, circa Deum, & circa proximum; ac per ea, si bene observarentur, Respublica Judæorum in felici, & florenti statu conservanda erat, ut Deus illis promiserat Deuteron. 28.

Præcepta moralia (ut notat S. Thomas „ hic quæst. „ 100. artic. 11.) sunt in triplici differentia: nam quædam (inquit) sunt communissima, & adeo manifesta, „ quod sunt quasi fines præceptorum, unde in eis nullus „ potest errare secundum judicium rationis. Quædam ve„ ro sunt determinata, quorum rationem statim quilibet „ etiam popularis potest de facili videre; & tamen quia „ in paucioribus circa hujusmodi contingit judicium humanum perverti, hujusmodi editione indigent; & hæc sunt „ præcepta Decalogi. Quædam vero sunt, quorum ratio „ non est adeo cuilibet manifesta, sed solum sapientibus.

„ Et ista sunt præcepta moralia superaddita Decalogo, tradita a Deo populo per Moysem, & Aaron. Sed quia ea, quæ sunt manifesta, sunt principia cognoscendi ea, quæ non sunt manifesta, alia præcepta moralia superaddita Decalogo reducuntur ad præcepta Decalogi per modum cujusdam additionis ad ipsa: nam in primo præcepto Decalogi prohibetur cultus alienorum Deorum, cui superadduntur alia præcepta prohibitiva eorum, quæ ordinantur in cultum idolorum; sicut habetur Deuteron. 18. *Non inveniatur in te, qui lustret filium suum, aut filiam suam, ducens per ignem, nec sit maleficus, neque incantator, nec Pythones consulat, neque Divinos, nec quærat a mortuis veritatem.* Secundum autem præceptum prohibet perjurium: superadditur autem ei prohibitio blasphemiæ, Levit. 24. & prohibitio falsæ doctrinæ, Deuteron. 13 Tertio vero præcepto superadduntur omnia cæremonialia. Quarto autem præcepto de honore parentum superadditur præceptum de honorificatione senum, secundum illud Levit. 19. *Coram cano capite consurge, & honora personam senis*; & universaliter omnia præcepta inducentia ad reverentiam exhibendam majoribus, vel ad beneficia exhibenda vel æqualibus, vel minoribus. Quinto autem præcepto, quod est de prohibitione homicidii, additur prohibitio odii, & cujuslibet molitionis contra proximum, sicut illud Levit. 19. *Non stabis contra sanguinem proximi tui*; & etiam prohibitio odii fratris, secundum illud: *Nec oderis fratrem tuum in corde tuo.* Præcepto autem sexto, quod est de prohibitione adulterii, superadditur præceptum de prohibitione meretricii, secundum illud Deuteron. 24. *Non erit meretrix de filiabus Israel, neque fornicator de filiis Israel*; & iterum prohibitio vitii contra naturam, secundum illud Levit. 18. *Cum masculo non commisceberis, cum omni pecore non coibis*, Septimo autem de prohibitione furti adjungitur præceptum de prohibitione usuræ, secundum illud Deuteron. 18. *Non fæneraberis fratri tuo ad usuram*: & prohibitio fraudis, secundum illud Deuteron. 15. *Non habebis in sacculo diversa pondera*; & universaliter omnia, quæ ad prohibitionem calumniæ, & rapinæ pertinent. Octavo vero præcepto, quod est de prohibitione falsi testimonii, additur prohibitio falsi judicii, secundum illud Exodi 23 *Nec in judicio plurimorum acquiesce sententiæ, ut a veritate devies*: & prohibitio mendacii, sicut ibi subditur, *Mendacium fugies*: & detractionis, secundum illud Levit. 9. *Non eris criminator, & susurro in populis.* Aliis autem documentis (puta præcepto de non concupiscenda uxore alterius ad coeundum, & præcepto de non concupiscenda re qualibet, vel qualicunque possessione alterius ad possidendum illegitime præter consensum ejus, & voluntatem) nulla adjunguntur; quia per ea universaliter omnis mala concupiscentia prohibetur. „ Hæc Sanctus Thomas, quibus differentiam præceptorum moralium veteris legis luculenter exponit.

Quoad præcepta vero cæremonialia Genebrardus sub finem Chronologiæ, ex Burgensi, & aliis Doctoribus, asserit, ea in antiqua lege usque ad numerum sexcentorum tredecim ascendisse; ex quibus erant ducenta quadraginta octo affirmativa, tot scilicet, quot sunt in homine membra, & ossa, & trecenta sexaginta quinque negativa, quot in anno dies numerari solent. Omnia tamen ad quatuor genera revocari possunt. Alia enim erant de sacrificiis, quorum tria erant genera in antiqua lege, nempe holocaustum, hostia pacifica, & hostia pro peccato, quorum differentiam explicabimus in Tractatu de virtutibus cardinalibus, cum de religione agemus. Alia de Sacramentis, quæ varia extiterunt in antiqua lege, tam pro laicis, quam pro Sacerdotibus, & ministris templi, ut circumcisio, Agnus Paschalis, consecratio Sacerdotum, usus panis propositionum, ablutio manuum, & pedum, rasio pilorum, & similia, de quibus agit S. Thomas hic quæst. 102. art. 5. Item in veteri lege quædam erant præcepta cæremonialia de rebus sacris, quæ ad divinum cultum tanquam instrumenta, & adminicula ordinabantur, inter quas istæ erant præcipuæ, Tabernaculum, Arca fœderis continens duas legis tabulas, virgam Aaronis, quæ fronduerat, & urnam auream cum manna; propitiatorium, quod erat adinstar cujusdam mensæ ex auro purissimo, mensa panum propositionis, altare thymiamatis, seu incensi, in quo incendebatur thus, & alia aromata suavissimi odoris, altare holocausti, in quo omnes victimæ offerebantur, & demum varia vasorum genera, nempe acetabula, phialæ, thuribula, cyathi, lebetes, hydriæ, mortariola, lucerna, &c. de quibus accurate disserunt Josephus lib. 3. antiquitatum, & Ribera lib. 3. de Templo Salomonis. Denique in veteri lege aliqua erant præcepta cæremonialia de aliquibus observantiis legalibus, quibus ex decreto Dei populus Judæorum discernebatur ab aliis gentibus, inter quæ præcipue erant, abstinentia a suffocato, sanguine, pinguedine, carne suilla, ab animalibus, quæ non haberent ungulam divisam, sed solidam, & unitam, quæque etiam non ruminarent; manducatio panum azymorum, lactucarum agrestium, & aliorum id genus, quorum significationem fuse, ac erudite explicat S. Thomas qu. 102. art. 6. Ejusdem generis hæc erant: *Non coques hædum in lacte matris suæ. Non arabis in bove, & asino. Veste, quæ ex duobus texta est, non indueris. Non indueris vestimento, quod ex lana, linoque contextum est. Qui tetigerit mortuum, immundus erit usque ad vesperam.*

De præceptis judicialibus abunde disserit S. Thomas q. 104. & 105. ubi ea ad quatuor capita revocat. Namquædam præscribunt certum ordinem justitiæ inter Principem, & populum; quædam inter ipsos cives; quædam inter populum, & extraneos; quædam denique inter domesticos ejusdem familiæ. Exempla passim sunt in Scriptura: v. g. pro Principe dantur præcepta quomodo creandus sit, quomodo se gerere debeat erga populum, & vicissim populus erga illum. Similiter pro populo, & civibus inter se dantur præcepta emptionis, & venditionis, & aliorum contractuum. Pro extraneis dantur præcepta de susceptione advenarum, & peregrinorum, & de modo belli gerendi contra hostes. Denique pro domesticis leges sunt de viro, & uxore, de parentibus, & liberis, de dominis, & servis, de consanguineis, & affinibus, an sint inter eos ineunda matrimonia, & cætera alia.

Differunt autem hæc præcepta a moralibus, quod moralia ad legem naturæ proxime pertinent; judicialia vero valde remote, cum tantum sint determinationes eorum, quæ generaliter in jure naturali continentur: v. g. jure naturali fures puniendi sunt, jure autem illo judiciali pœna mortis eis infligitur. A cæremonialibus vero tripliciter differunt. Primo, quia cæremonialia pertinebant ad cultum divinum, judicialia ad justitiam cum proximo servandam. Secundo, quia cæremonialia per se primo instituta erant ad Christum, & mysteria Christianæ religionis significanda, & figuranda, non autem judicialia. Ex quo sequitur tertium discrimen, nempe quod cæremonialia omnia desierint, imo & mortifera sint, judicialia vero aliqua adhuc remaneant, non quidem quatenus a veteri lege sunt præscripta, sed solum quatenus sunt a Regibus, & Legislatoribus in utilitatem publicam assumpta; alia vero mortua quidem sint, non tamen mortifera, cum absque peccato observari possint, ut ex dicendis §. sequenti patebit.

§. III.

An, & quando lex vetus abrogata sit?

Dico primo. Lex vetus de facto abrogata est, & desiit obligare.

Conclusio est certa de fide, & definita ab Apostolis in Concilio Jerosolymitano super hac quæstione habito, eamque passim docet Paulus in suis Epistolis, præsertim ad Roman. 6. versu 15. ad Galat. 3. versu 19. ad Ephes. 2. versu 14. & ad Coloss. 2. versu 16.

Confirmatur ex illo ad Hebr. 7. *Translato Sacerdotio necesse est, ut legis translatio fiat*; Atqui Sacerdotium veteris legis translatum est in sacerdotium novæ legis, ut tota epistola ad Hebræos contendit Apostolus: Ergo & ipsa lex translata est in novam, sicque tandem abrogata de facto desiit obligare.

Si autem quæras, cur abrogata fuerit? Respondeo primo, illam abrogatam esse, propterea quod vetus testamentum imperfectum esset, & infirmum. Unde Apostolus ad Hebræos 7. *Reprobatio* (inquit) *fit præcedentis mandati, propter infirmitatem, & inutilitatem: nihil enim ad perfectum adduxit lex.* Secundo, quia grave jugum erat. Quam abrogationis rationem indicavit D. Petrus Act. 15. cum dixit: *Quid tentatis Deum imponere jugum super cervices Discipulorum, quod nec patres nostri, nec nos portare potuimus?* Tertio, quia continebat tantum figuras, quæ per Christum impletæ sunt. Unde Bernardus homil. 1. super Missus est: *Prodeunte fructu, flos decidit, quia veritate apparente in carne, figura pertransit.* Vel, ut ait Hieronymus in caput 4. ad Galatas; *Priusquam Christi in toto orbe Evangelium coruscaret, habuerunt suum fulgorem præcepta legalia, postquam vero majus Evangelicæ gratiæ lumen effulsit, & Sol justitiæ toti mundo se prodidit, stellarum lumen absconditum est, & earum radii caligaverunt.* Demum Christus (teste Apostolo ad Ephesios 2.) *fecit utraque unum*, id est ex duobus populis, Ethnico, & Judaico, fecit unum ovile, ac proinde debuit dissolvere medium parietem legis Mosaicæ, qui separabat

rabat unum populum ab alio, & ambos una eademque lege Evangelica concludere.

Dices, legem Mosaicam in sacris literis prædicari in æternum duraturam: Baruch. 3. *Hic liber mandatorum Dei, & lex, quæ est in æternum.*

Respondeo cum D. Thoma hic qu. 103. art. 3. ad 1. legem veterem duobus modis dici posse æternam: primo quoad præcepta moralia, quæ partim in Decalogo, partim vero in aliis Scripturæ locis continentur; hæc enim semper vigent, & vigebunt, cum sint juris naturalis: secundo etiam quoad cæremonialia, quandoquidem licet hæc abrogata sint, quoad significationem, durant tamen adhuc, & durabunt, quoad rem significatam, nempe Christum, & religionem Christianam. Addo, quod lex vetus, ejusque præcepta vocantur æterna, quia ad tempus valde longum fuere statuta, & sine certo termino in ipsa legis promulgatione definito: statuta enim, & præcepta, quæ ita feruntur, solent vocari perpetua, in communi usu loquendi; eodem sensu, quo leges omnes dicuntur esse perpetuæ.

Dico secundo, legem Mosaicam non cessasse ante Christi mortem. Ita communiter docent Theologi, paucis exceptis, qui volunt legem Mosaicam cessasse ante mortem Christi, in ipsa institutione Baptismi, per quam cessavit obligatio Circumcisionis, & consequenter totius legis Mosaicæ, cujus obligatio in illa fundatur, & ab illa oriebatur, ut significat Paulus ad Galat. 3.

Probatur conclusio multipliciter. Primo quia lex Mosaica umbratilis erat, & figurativa, subindeque non cessavit, donec ejus umbræ, & figuræ impletæ fuerint. At illæ non fuere impletæ usque ad mortem, & passionem Christi, & antequam Christus jam expiraturus diceret, *Consummatum est*: Ergo lex Mosaica non cessavit ante Christi mortem, & passionem.

Secundo, Christus usque ad mortem legem servavit, & servari præcepit: nam Matth. 8. leproso sanato præcepit adire sacerdotem, ut secundum legem munus offerret, quod Moyses mandaverat. Et Matth. 23. dixit: *Super Cathedram Moysis sederunt Scribæ, & Pharisæi; omnia ergo quæcumque dixerint vobis, servate, & facite.* Item pridie quam pateretur, cum Discipulis agnum paschalem immolavit: Ergo ante ejus mortem lex Mosaica non cessaverat, sed adhuc obligabat. Unde Lucæ 22. dicitur: *Venit dies azymorum, in qua necesse erat occidi Pascha*, &c. id est necessitate præcepti, quod Christus, antequam moreretur, adimplere voluit.

Tertio, sicut translato sacerdotio, necesse est, ut & legis translatio fiat, ut ait Apostolus ad Hebræos 7. ita manente Sacerdotio legem manere necesse est: Sed sacerdotium legis Mosaicæ non fuit translatum usque ad passionem, & mortem Christi; Apostolus enim ad Hebræos 9. affirmat prius tabernaculum habuisse statum, donec per Christi mortem propalaretur sanctorum via: quandiu autem tabernaculum illud Mosaicum habuit statum, habuit & sacerdotium. Ergo lex Mosaica ante Christi mortem, & passionem non fuit abrogata.

Quarto, testamentum vetus, quod est idem, atque lex, non cessavit nisi per novum: Sed hoc non cœpit obligare nisi per mortem Christi, eo quod testamentum non valeat, nisi intercedat mors testatoris, ut ait Paulus ad Hebræos 9. & probat Ulpianus l. 1. ff. de testamentis: Ergo testamentum non cessavit usque ad mortem Christi.

Dices primo. Lucæ 16. dicitur: *Lex, & Prophetæ usque ad Joannem*. Et Matth. 11. *Omnes Prophetæ, & lex usque ad Joannem prophetarunt*: Ergo lex vetus cessavit, quando Joannes Baptista prædicare cœpit.

Sed nego consequentiam: sensus enim horum verborum est, quod lex, & Prophetæ usque ad Joannem prædixerint Christum esse venturum, ille autem jam venisse ostenderit. Vel quod lex, & Prophetæ, usque ad Joannem, promissiones temporales prædicaverint; exinde vero cœperit evangelizari regnum Dei, consistens in bonis spiritualibus. Hoc enim Christus dixit respondens Pharisæis ipsum irridentibus, quod nimium affectum erga divitias reprehenderet, earumque contemptum doceret, quasi in hoc dissentiret a lege, & Prophetis promittentibus bona temporalia.

Dices secundo: Baptismus, qui est primum novæ legis sacramentum, fuit a Christo institutus ante mortem: Ergo præceptum Baptismi cœpit obligare ante mortem Christi, subindeque præceptum circumcisionis obligare desiit ante passionem Christi.

Respondeo, concesso Antecedente, negando consequentiam, quamvis enim Baptismus fuerit a Christo institutus ante mortem, non fuit tamen in præcepto nisi post passionem, & resurrectionem Christi, ut docet D. Thomas 3. p. qu. 66. art. 2. his verbis: ,, Necessitas utendi ,, hoc sacramento indicta fuit homini post passionem, & ,, resurrectionem; tum quia in passione Christi terminata ,, sunt figuralia sacramenta, quibus succedit Baptismus, ,, & alia sacramenta novæ legis; tum etiam quia per Ba- ,, ptismum configuratur homo passioni, & resurrectioni ,, Christi, in quantum moritur peccato & incipit novæ ,, justitiæ vitam: & ideo oportuit, Christum prius pati, ,, & resurgere, quam hominibus indiceretur necessitas se ,, configurandi morti, & resurrectioni Christi. ,, Unde licet instituto Baptismo, ante Christi mortem, & resurrectionem, non fuerit circumcisio necessaria necessitate medii, cum ad delendum peccatum originale illa non esset unicum medium, sed ad hoc sufficeret Baptismus; erat tamen necessaria necessitate præcepti, nam ita erat legi antiquæ inserta, ut signum esset fidelium, qui legem illam profitebantur, illoque proinde uti, dum lex illa persisteret, necessarium fuit ex Dei præcepto.

Dico tertio, legem Mosaicam cessasse in ipsa Christi morte, & resurrectione. Est contra Scotum, Suarem, & alios, existimantes legalia non fuisse omnino, & complete extincta, nisi ipso die Pentecostes, in quo facta fuit solemnis promulgatio legis Evangelicæ. Est tamen D. Thomæ hic quæst. 103. artic. 3. ad 2. ubi hæc scribit: ,, Mysterium redemptionis humani generis completum fuit in ,, passione Christi: unde tunc Dominus dixit, *consummatum est*, ut habetur Joan. 19. & ideo tunc totaliter ,, debuerunt cessare legalia, quasi jam veritate eorum con- ,, summata; in cujus signum in passione Christi velum ,, templi legitur esse scissum, Matth. 27., & ideo ante ,, passionem Christi, Christo prædicante, & miracula fa- ,, ciente, currebant simul lex, & Evangelium; quia jam ,, mysterium Christi erat inchoatum, sed nondum con- ,, summatum; & propter hoc mandavit Christus Domi- ,, nus ante passionem leproso, ut legales cæremonias ob- ,, servaret.

Idem docent SS. Patres. Augustinus enim serm. 124. de tempore sic ait: *Velum templi scinditur, quia Synagoga honore nudatur, observatio antiqua dissolvitur.* Ambrosius lib. 10. in Lucam c. 23. *Etiam velum templi scinditur, quo mysteriorum Synagogæ prophanatio declaretur.* Cæsarius homil. 6. in Paschate, sub finem: *Velum templi scinditur. Velum ornamentum tabernaculi est: Coruscante igitur gratia, Ecclesia ædificatur, Synagoga destruitur.* Demum Leo Papa serm. 6. de Passione, Caipham vestes proprias scindentem, quasi Christus blasphemasset, [illegible] dicens, Pontificem legis mox interituræ, per hanc vestium suarum scissuram, ostendisse se mox sui sacerdotii honore spoliandum.

Confirmatur ex communi consensu Hieronymi, & Augustini in Epistolis, quas sibi mutuo de legalibus scripsere, quibus docent, post mortem, & resurrectionem Christi legales cæremonias mortuas fuisse, id est vim obligandi amisisse, quamvis Hieronymus existimaverit, illas post mortem, & resurrectionem Christi nedum mortuas, sed etiam mortiferas fuisse, adeo ut quicumque eas servasset (seclusa ignorantia, aut errore invincibili) peccasset: Ergo immerito, & sine sufficienti fundamento Scotus, & Suarez ab illis dissentiunt.

Potest insuper conclusio quatuor rationibus suaderi. Prima est: Cum lex Mosaica umbratilis, & figurativa fuerit, debuit, adveniente veritate, quam figurabat, cessare: Sed per Christi mortem, & resurrectionem impletæ fuerunt omnes figuræ antiquæ legis, ut Christus jam mortuus significavit, cum dixit, *Consummatum est*: Ergo in morte, & resurrectione Christi lex Mosaica cessavit, & penitus fuit abrogata. Unde Leo Papa serm. 7. de passione: *Unde umbræ cederent corpori, antiqua observantia novo excluditur sacramento; hostia in hostiam transit, sanguine sanguis aufertur, & legalis festivitas, dum mutatur, impletur.*

Secunda: Christus in cœna ultima novum condidit testamentum, quod morte deinde, & resurrectione sua confirmavit: Ergo vetus quasi senio jam confectum, accedente tunc novo, extinctum est. Consequentia patet, valor enim testamenti posterioris revocet vim prioris, quotiescumque posterius conditur ad revocandum prius, ut patet in humanis: Atqui novum testamentum conditum est, ut prius revocaretur, ut fatentur omnes, docetque Apostolus ad Hebræos 10. his verbis. *Aufert primum, ut sequens statuat.* Et cap. 8. *Dicendo novum, veteravit prius. Quod autem antiquatur, & senescit, prope interitum est*: Ergo &c.

Tertia ratio: Ad Romanos 7. ex eo quod sumus liberati a peccato, infert Paulus, quod sumus pariter & a jugo legis exempti: Sed in morte, & resurrectione Christi sumus a peccato liberati: Ergo & a lege veteri. Unde idem Apostolus ibidem ait, quod sicut mulier in morte viri libera fit a lege matrimonii, ita Synagoga in morte Christi a legis obligatione liberata est.

Quarta ratio sumitur ex illo Apostoli ad Hebr. 7. *Translato sacerdotio, necesse est, ut & legis translatio fiat.* Ergo cessante sacerdotio veteris legis, ipsam quoque legem veterem cessasse necesse est; quandoquidem juxta Penium, & rei veritatem, erat connexio, & concomitantia necessaria inter legem, & sacerdotium: Atqui sacerdotium veteris legis in ipsa Christi morte, & resurrectione cessavit: tunc enim sacerdotium Aaronicum totaliter fuit evacuatum, & in sacerdotium Christi translatum, ut colligitur ex illo Apostoli ad Hebr. 9. *Christus assistens Pontifex futurorum bonorum, per amplius, & perfectius tabernaculum, non manufactum, idest non hujus creationis, sed per proprium sanguinem introivit semel in sancta, æterna redemptione inventa:* Ergo lex vetus in ipsa Christi morte, & resurrectione cessavit, & penitus abrogata est, etiam quoad præcepta moralia: nam quamvis hæc etiam nunc retineant vim obligandi, non tamen quatenus præcepta legis Mosaicæ sunt, sed quatenus sunt præcepta legis naturalis, quorum obligatio perpetua est.

Dixi autem, *in ipsa Christi morte, & resurrectione*: tum quia cum lex vetus non solum passionis, & mortis Christi, sed etiam ejus resurrectionis figura, & umbra extiterit, ante resurrectionem Christi nondum fuit perfecte completa, nec proinde totaliter extincta. Tum etiam quia sacerdotium Aaron, quod erat proprium legis veteris, non debuit aboleri, donec sacerdotium Christi esset consummatum, & in perfectione, atque indefectibilitate constitutum, quod non habuit usque ad ejus resurrectionem, in qua ipse Christus vitam immortalem, & indefectibilem reassumpsit; unde tunc solum adimpleta fuit hæc prophetia Davidis: *Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech.* Adde, quod obligatio Baptismi, qui est totius legis Evangelicæ fundamentum, cœpit solum post resurrectionem Christi, cum ipsa die resurrectionis Christus ejus præceptum proposuerit, dicendo Apostolis: *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos*, &c. Ergo tunc solum, & non ante cessavit lex vetus.

Contra istam conclusionem objiciunt Adversarii, Lex Mosaica non prius desiit, quam Evangelica cœperit obligare, cum generatio istius sit corruptio illius, juxta illud Apostoli ad Ephes. 2. *Legem mandatorum decretis evacuans*, id est legem Mosaicam decretis Evangelicis excludens, ut exponunt Chrysostomus, Theophylactus, & Oecumenius ibidem: Atqui lex Evangelica non cœpit obligare ante diem Pentecostes: Ergo ante illum diem lex Mosaica obligare non desiit. Majorem ut certam supponunt, minorem vero sic probant. Lex ante sui promulgationem non obligat, ut docet S. Thomas supra quæst. 90. art. 4. Sed lex Evangelica non fuit promulgata ante Pentecosten: Ergo ante diem Pentecostes obligare non cœpit. Minor probatur; tum quia usque ad tempus Pentecostes Apostoli non proposuerunt populo publice Evangelium; tum etiam, quia quemadmodum lex vetus non fuit promulgata nisi quinquagesimo die a Paschate Judæorum; ita non debuit lex nova promulgari, nisi post quinquaginta dies a Paschate, sive resurrectione Christi; promulgationem enim legis Mosaicæ figuram fuisse promulgationis legis Evangelicæ, supra art. 2. in fine ostensum est.

Huic argumento, quod est præcipuum Adversariorum fundamentum, respondeo, concessa Majori, negando Minorem, & ad illius probationem dico, duplicem esse legis promulgationem; unam essentialem, legi sufficientem, quæ fit, quando Princeps ut publica persona illam proponit, & intimat suis subditis in curia existentibus; altera est solemnis, & accidentalis, atque ad tollendam subditorum ignorantiam ordinata; quæ fit, cum lex a præcone per singulas provincias, aut per omnes præcipuas civitates publicatur. Quamvis ergo lex Evangelica hoc secundo genere promulgationis solum die Pentecostes promulgata fuerit ab Apostolis ut Christi præconibus: ipso tamen die resurrectionis fuit a Christo proposita, & intimata Discipulis, his verbis: *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos*, &c. Unde a die resurrectionis cœpit habere vim legis ac se obligantis, quamvis hæc promulgatio non sufficeret ad tollendam ignorantiam illius, nec proinde ad reddendum homines inexcusabiles ab ejus transgressione. Ex quo patet ad primam probationem Minoris. Ad secundam vero similiter dico, legem Mosaicam promulgatione sufficienti ad rationem legis fuisse promulgatam ab eo tempore, quo Deus eam dedit Moysi in monte Sina; tunc enim locutus est Deus Princeps, & Legislator, subindeque ex eo tempore præcepta illius legis lata a Deo vim legis habuerunt; adeo ut ipsius publicatio facta deinde a Moyse toti populo non habuerit vim promulgationis necessariæ ad essentiam legis, sed tantum declarationis, ne homines ignorantia ab ejus obligatione excusari possent. Quare licet publicatio illa veteris legis facta per Moysem fuerit figura promulgationis legis Evangelicæ, faciendæ per Apostolos in die Pentecostes; hinc tamen non fit, istam fuisse necessariam ad rationem, & essentiam legis Evangelicæ, sed tantum ad tollendam ignorantiam ipsius.

Ad solutionem ulterius argumenti, quod contra nostram conclusionem fieri posset, advertendum est, quod licet a passione, & resurrectione Christi, usque ad Evangelii divulgationem, lex antiqua mortua fuerit, ita ut nec obligaret, nec vim obligandi haberet; non tamen penitus erat inutilis, sicut est modo; sed quandiu permansit ejus bonitas, & non fuit mortifera, pueri Judæorum recipientes circumcisionem a peccato originali justificabantur, illique, qui bona fide legem illam observabant, salvabantur; divinam namque bonitatem decebat, ut quandiu sustinuit legem illam, non auferret ejus utilitatem, ut prodesset illis, qui bona fide illam observabant; unde pro illis valebat dispensatio, & permissio per legem data repudiandi uxorem legitimam, & ducendi aliam, vel habendi plures simul.

§. IV.

Utrum lex Mosaica statim atque cessavit obligare, fuerit mortifera?

PArtem affirmantem tenuit olim D. Hieronymus, ut constat ex Epistola ipsius Augustini quæ inter epistolas ipsius connumeratur undecima; distinxit enim solum duo tempora: unum ante passionem Christi, in quo legalia non erant mortua, quasi non habentia vim obligatoriam, aut expiativam, pro suo modo; nec etiam mortifera, quia non peccabant ea observantes: alterum post passionem Christi, in quo non solum mortua (id est non habentia virtutem, & obligationem) sed etiam mortifera fuerunt, ita scilicet quod peccarent mortaliter, quicumque ea observarent. Oppositum docuit Augustinus Epist. 9. & 19. ad Hieronymum, ubi distinxit tria tempora. Unum ante Christi passionem, in quo legalia neque erant mortifera, neque mortua. Aliud post tempus Evangelii divulgati, in quo legalia sunt mortua, & mortifera. Tertium autem est tempus medium, scilicet a passione Christi usque ad divulgationem Evangelii, in quo legalia quidem fuerunt mortua, quia neque vim aliquam habebant, neque aliquis ea observare tenebatur; non tamen fuerunt mortifera, quia illi, qui ex Judæis conversi erant ad Christum, poterant illa licite observare, dummodo non sic ponerent spem in eis, quod ea reputarent necessaria ad salutem, quasi sine legalibus fides Christi justificare non posset. August. secutus est D. Th. hic qu. 103. art. 4. ad 3. aliique Theologi communiter, cum quibus

Dico, legem Mosaicam non fuisse mortiferam statim atque cessare cœpit illius obligatio, sed aliquo tempore post illius abrogationem fuisse licitum servare illius præcepta cæremonialia, quamvis non esset necessarium.

Probatur efficaciter, quia ipsimet Apostoli usurparunt cæremonialia iis in locis, ubi jam lex Mosaica desierat obligare, facta jam sufficienti promulgatione legis Evangelicæ: ut patet ex Actorum 16. ubi Paulus Timotheum ex patre Gentili natum circumcidit; & c. 18. ubi more Nazaræorum, totondit caput in Cenchris; & cap. 21. ubi de consilio Jacobi Apostoli, & seniorum, usus est legali purificatione cum Judæis, ut illos sibi conciliaret, & purificatus cum illis templum ingressus est. Demum cap. 15. ejusdem libri, in Concilio Apostolorum statutum fuit, ut Christiani abstinerent a sanguine, & a suffocato, quæ una erat ex cæremoniis legalibus.

Respondet D. Hieronymus Epistola citata, nunquam Apostolos post resurrectionem Christi legalia observasse secundum veritatem, sed solum ex quadam pia simulatione, ne scandalizarent Judæos, & eorum conversionem impedirent.

Verum si cæremoniæ illæ tunc fuissent mortiferæ, ut sentit Hieronymus, non licitum fuisset Apostolis eas simulatorie usurpare; quia contra fidei professionem est, uti cultu superstitioso, & profiteri exterius falsam religionem, cujusmodi erat religio Judæorum quoad cultus illos, si jam erant superstitiosi, & mortiferi. Item si licuisset Apostolis uti simulatorie cultu superstitioso Judæorum, ut eos lucrarentur, quemadmodum ait Hieronymus, licuisset similiter uti simulatorie cultu superstitioso Gentilium, ut facilius eos converterent; & nunc etiam liceret uti cæremoniis Judaicis, simulateque eorum fidem, ut eos lucrifaceremus, sicut contra Hieronymum recte argumentatur S. Augustinus Epistolis citatis. Addit S. Thomas loco supra citato, *indecens videri, quod Apostoli ea occultarent propter scandalum, quæ pertinent ad veritatem vitæ, & doctrinæ, & simulatione uterentur in his, quæ pertinent ad salutem fidelium.*

Potest insuper suaderi conclusio optima congruentia, qua pri-

utitur D. Augustinus ad probandum, post abrogationem legis Mosaicæ, per aliquod tempus fuisse licitum legalia servare, usque ad sufficientem divulgationem Evangelii, quamvis non esset necessarium. Sicut enim (inquit) solemus homines mortuos aliquandiu ante sepulturam servare, ut cum honore sepulturæ tradantur: ita decuit legalia, quæ ut viva post Christi mortem servari non poterant, ut mortua usque ad perfectam Evangelii divulgationem servari, ut cum honore mortua mater synagoga sepeliretur; & ne homines existimarent, si ea statim rejecta fuissent, veterem legem fuisse abominabilem, perinde ac Gentilium cultum, quem nulla unquam mora sustinere Apostoli voluerunt.

Dices. Si licitum erat post abrogationem legis Mosaicæ per aliquod tempus legalia servare, non potuit rationabiliter Paulus ad Galatas 2. reprehendere Petrum Apostolum, eo quod illa usurparet, seque a Gentilibus Antiochenis recens conversis segregaret, ut viveret Judaice cum Judæis, qui Jerosolymis a Jacobo advenerant: Atqui Paulus jure reprehendit Petrum, qui, ut dicitur ad Galat. 2. reprehensibilis erat: Ergo post abrogationem legis Mosaicæ non licitum fuit servare legalia.

Respondeo, negando sequelam Majoris: Petrus enim jure fuit reprehensus a Paulo, non quod simpliciter uteretur cæremoniis Judaicis, post abrogationem legis Mosaicæ, quod ipsemet Paulus sæpius fecerat, ut supra ostendimus, sed quod uteretur cum aliqua imprudentia, & scandalo infirmorum, adeo ut Christiani ex ejus facto inducerentur ad existimandum observationem legalium esse adhuc necessariam, & ita quodammodo cogerentur judaizare, ut significant verba illa Pauli ad Petrum ad Galat. c. 2. *Si tu Judæus cum sis, gentiliter vivis, & non judaice, quomodo cogis gentes judaizare?* Solutio est D. Thomæ hic q. 103. art. 4. ad 2. ubi hæc scribit: *Non peccavit Petrus in hoc, quod ad tempus legalia observabat, quia hoc sibi licebat tanquam ex Judæis converso; sed peccabat in hoc, quod circa legalium observantiam nimiam diligentiam adhibebat, ne scandalizaret Judæos, ita quod ex hoc sequebatur Gentilium scandalum.*

Quæres, quo præcise tempore cœperit lex Mosaica esse mortifera?

Respondeo hoc esse dubium, & incertum, valde tamen probabile esse, quod plerique Theologi docent, illam solum cœpisse esse mortiferam quadragesimo circiter post Christi mortem anno, postquam Evangelium sufficienter jam toto orbe Judæis promulgatum fuit per Apostolos, templumque Jerosolymitanum, una cum statu Reipublicæ Judaicæ, a Romanis Imperatoribus eversum; tunc enim non erat amplius necessarium deferre honorem Synagogæ jam extinctæ, aut uti condescensu erga Judæos, tandiu Dei vocationi rebelles.

CAPUT X.

De lege divina nova, sive Evangelica.

Certum de fide est, Christum non solum ab antiqua lege nos liberasse, sed etiam novam instituisse, ad Christianos pertinentem; hoc enim plura utriusque testamenti testimonia aperte declarant, & Tridentinum sess. 6. can. 12. confirmat, anathemate damnans eum, qui dixerit, *Christum Jesum a Deo hominibus datum fuisse ut redemptorem, cui fidant, non etiam ut legislatorem, cui obediant.* Ratio etiam suffragatur: Nullum enim regnum, nullave communitas perfecta, civilis, aut Ecclesiastica, potest sine legibus convenienter gubernari, stabiliter conservari, atque ad finem propositum efficaciter dirigi, ut lumine ipso naturali, & experientia notum est; cum igitur Christus Ecclesiam instituerit, ut novum regnum spirituale, debuit leges illi dare, per quas in sua institutione gubernari, conservari, & ad finem propositum, qui est salus æterna, promoveri possit. Unde Isaiæ 33. de Messia dicitur: *Dominus judex noster, Dominus legifer noster, Dominus rex noster, ipse salvabit nos.*

Neque obest illud Joan. 1. *Lex per Moysem data est, gratia autem, & veritas per Jesum Christum facta est*, quo significari videtur, Moysem fuisse legislatorem, non vero Christum, ipsumque nullam tulisse legem, sed solum gratiam, & justificationem nobis promeruisse. Respondetur enim, non ideo gratiam dici per Christum factam, legem vero per Moysem datam, quod Christus nullam legem tulerit, sed quia Moyses dedit Judæis nudam legem sine gratia, id est legem præcipientem, sed non juvantem. Christus vero dedit nobis legem cum gratia, id est legem præcipientem, & adjuvantem. Quam ob causam vocatur ab Apostolo *lex Spiritus*, & a Christo *jugum suave, & onus leve.*

Lex nova a Christo data præcepta triplicis generis continet, nempe moralia, sacramentalia, & fidei, inter quæ hoc intercedit discrimen, quod moralia, cum sint juris naturalis, non fuerunt a Christo instituta, sed tantum explicata, & vindicata ab erroribus, quibus ex hominum malitia fuerant involuta. Sacramentalia vero instituta sunt a Christo, ut essent loco veterum, quæ ab ipso abrogata sunt. Præcepta vero fidei de novo instituta non sunt, sed tantum ex implicitis facta fuerunt magis clara, ita ut nunc explicite mysteria quædam credere teneamur, quæ in lege veteri implicite duntaxat credebantur: cujusmodi sunt nativitas, passio, & mors Christi, quæ a Judæis obscure credebantur, sed expresse creduntur a Christianis.

Lex vetus, & lex nova, seu Evangelica in multis conveniunt, & in multis discrepant. Conveniunt primo in eo, quod sicut lex Mosaica promulgata est die quinquagesimo post Pascha, id est in die Pentecostes, sic etiam lex Evangelica, ut constat Actorum 2. Secundo, sicut illa in monte Sina, ita ista in monte Sion promulgata est, juxta illud Isaiæ 2. *De Sion exibit lex, & verbum Domini de Jerusalem.* Tertio, sicut ibi audita sunt tonitrua, & fulgura, ita hic *factus est repente de cælo sonus, tanquam advenientis spiritus vehementis.* Quarto, sicut ibi apparuit ignis, & fumus; ita hic *apparuerunt dispertitæ linguæ tanquam ignis.* Quinto, sicut ibi timore percussi sunt Judæi, ita hic Apostoli. Sexto sicut ibi Angelus clangore buccinæ verba Decalogi perstrepebat, ita hic tuba Evangelica Apostolorum ore insonuit, ejusque sonus in omnem terrarum orbem exivit. Demum quemadmodum in propitiatorium vertebant vultus duo Cherubini, ita duæ leges, Mosaica, & Evangelica, in Christum, veluti magnum quoddam mundi propitiatorium, oculos vertunt; cum eadem Christi gratia populus Judaicus, qui Christi adventum præcessit, & Christianus, qui sequitur, salvus factus sit, & eodem immaculati agni sanguine redemptus. Unde Augustinus epist. 157. ad Optatum: *Cum omnes justi, id est veraces Dei cultores, sive ante incarnationem, sive post incarnationem Christi, nec vixerent, nec vivant, nisi ex fide incarnationis Christi, in quo est gratiæ plenitudo, profecto, quod scriptum est Act. 4. Non est aliud nomen sub cælo, in quo oporteat nos salvos fieri, ex illo tempore valet ad salvandum genus humanum, ex quo in Adam vitiatum est.*

Discrepant vero duæ illæ leges, primo in eo, quod Mosaica scripta sit in tabulis lapideis, ministerio Angelorum, Evangelica vero per Spiritum Sanctum hominum cordibus insculpta, juxta illud Jeremiæ 31. *Dabo legem meam in visceribus eorum, & in cordibus eorum scribam eam.* Unde Theophylactus in c. 3. epist. 2. ad Corinth. *Quanto intervallo spiritus ab atramento distat, & cor a lapide, tanto & novum a lege discrepat testamentum.* Et Augustinus de spir. & lit. cap. 17. *Ibi in tabulis lapideis digitus Dei operatus est, hic in cordibus humanis. Ibi lex extrinsecus posita est, qua injusti terrerentur, hic intrinsecus data est, ut justificarentur.* Et rursus cap. 21. *Distat a vetere testamentum novum, eo quod per novum scribitur lex Dei in corde fidelium, quæ per vetus in tabulis scripta est. Nec istam inscriptionem, quæ justificatio est, poterat efficere in Judæis lex in tabulis scripta.* Succinit tanto magistro dignus discipulus Prosper lib. contra Collatorem cap. 22. his verbis: *In cordibus digito suo Deus, id est Spiritu Sancto, scribit novum testamentum, ut legis plenitudinem, & opera charitatis naturaliter exequantur, reformata scilicet, renovataque natura.*

Secundo differunt lex vetus, & nova in eo, quod lex nova, cum habeat præsentem Christum, ejus authorem, & institutorem, qui potuit ex perfecta justitia mereri, & Deo satisfacere pro hominibus, & contineat sacramenta, quæ habent vim causandi gratiam, & sunt veluti vascula illam continentia, habet vim justificandi ex propriis; secus lex vetus, cum utroque caruerit. Unde D. Thomas hic q. 107. art. 1. ad 2. & D. Augustinus pluribus in locis affirmant, illos, qui in veteri testamento fuerunt Deo accepti per fidem, secundum hoc ad novum testamentum pertinuisse; non enim justificabantur, nisi per fidem Christi, qui est author novi testamenti, juxta illud 1. ad Corinth. 2. *Bibebant autem de spiritali consequente eos petra, petra autem erat Christus.*

Hinc intelliges, legem veterem recte speculo comparari, quod maculas quidem ostendit, sed non aufert; legem vero novam aquæ, quæ non solum sordes valet ostendere, sed & abstergere: unde Ezechiel. 25. Dominus fidelibus novæ legis pollicetur: *Effundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris.*

Tertium discrimen consistit in eo, quod vetus testamentum fuit timoris, novum est amoris, fuit enim illud servorum, quorum est timor; istud filiorum, quorum est amor erga patrem. Unde Augustinus lib. adversus Adaman-

mantium cap. 17. *Hæc est brevissima, & apertissima differentia duorum testamentorum, timor, & amor.* Sicut ergo timor prior est amore, sic testamentum vetus prius fuit novo; & sicut timor locum præparat charitati, cum autem cœperit charitas habitare, pellitur timor, qui ei præparavit locum; ita testamentum vetus præparavit locum testamento novo, quo adveniente, abrogatum fuit.

Ex hoc sequitur quartum discrimen: in veteri enim testamento mysteria fidei, præsertim Trinitatis, & Incarnationis, erant obscure, & imperfecte cognita; in novo clare, & expresse sunt revelata: quia nimirum servi non tam perfecte sciunt consilia, & secreta patris familias, quam filii. Unde Christus Joan. 14. Discipulis dicebat: *Jam non dicam vos servos, quia servus nescit, quid faciat dominus ejus.* Hanc differentiam indicavit Augustinus, cum dixit, vetus testamentum esse occultationem novi, & novum esse revelationem veteris; & propter hoc Moysem, cum loqueretur ad populum, faciem velasse, Christum vero nobis revelata facie locutum esse, ut ait Apostolus 2. ad Corinth. 3.

Ex hoc intelliges, quod sicut hemisphærium eo magis clarescit, quo magis ei sol appropinquat; ita status veteris legis, secundum majorem ad Christum, & Evangelium propinquitatem, majorem cognitionis divinorum mysteriorum claritatem, & illustrationem accepit, & ut loquitur Gregorius Papa homil. 16. super Ezechielem: *Secundum incrementa temporum crevit scientia Sanctorum Patrum, & quanto viciniores adventui Salvatoris fuerunt, tanto sacramenta salutis plenius perceperunt.*

Quintum discrimen inter novum, & vetus testamentum consistit in eo, quod novum cœli fores aperuit, quas vetus aperire non potuit, ut declarat Apostolus ad Hebræos 9. his verbis: *In secundo tabernaculo semel in anno solus Pontifex introibat, non sine sanguine, quem offerret pro sua, & populi ignorantia, hoc significante Spiritu Sancto, nondum propalatam esse sanctorum viam, adhuc priore tabernaculo habente statum:* Hoc est: in Sancta Sanctorum, quæ templi pars erat intima, & cæteris præstantior, solus Pontifex semel in anno introibat, cæteri vero sacerdotes eo ingressu prohibebantur; quia occlusione intimi adyti, & partis templi præcellentioris, adumbrabat Spiritus Sanctus, viam in cœlum fuisse occlusam, quandiu vetus testamentum ratum fuit. Novi autem testamenti auctor Christus, primus omnium cœlum penetravit, cœlestemque viam, ac fores aperuit. Quam ob causam duodecim portas cœli patentes vidit Joannes Apocal. 21. *Portæ* (inquit) *ejus non claudentur. Ab oriente portæ tres, ab Aquilone portæ tres, ab Austro portæ tres, & ab Occasu portæ tres.* Versus omnes cœli plagas portæ patent, quia totius orbis habitatoribus patent, non veteris, sed novi beneficio testamenti.

Demum, omissis pluribus aliis inter veterem, & novam legem differentiis, hæc præcipua, & veluti capitalis est, quod lex vetus fuit umbra, & figura novæ, nova autem veteris perfectio, & complementum. Unde Hieronymus lib. 1. adversus Pelagianos cap. 9. *In lege promittitur, in Evangelio impletur: ibi initia, hic perfectio est: in illa operum fundamenta jaciuntur, hic fidei, & gratia culmen imponitur.* Et Bernardus homil. 1. super *Missus est*, docet, quod sicut fructus tam seminis, quam florum finis, & complementum est; ita Christus finis fuit, perfectio, & complementum veteris legis. Alia similitudine utitur Chrysostomus (vel ut alii volunt, Victor Antiochenus) exponens illud, quod habetur Marci 4. *Ultro terra fructificat primum herbam, deinde spicam, deinde plenum frumentum in spica.* Subdit enim: *Primo herbam fructificat in lege naturæ, postmodum spicas in lege Moysi, postea plenum frumentum in Evangelio.*

F I N I S.

